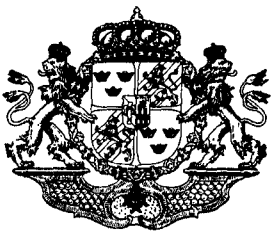
STATISTISKA MEDDELANDEN
Ser. F. Band 36

Arkivexemplar

SOCIALA MEDDELANDEN

UTGIVNA AV

K. SOCIALSTYRELSEN

ÅRG. 1929

HÄFTEN 7—12

STOCKHOLM
P. A. NORSTEDT & SÖNER

INLEDNING

TILL

Sociala meddelanden / utgifna af K. Kommerskollegii afdelning för arbetsstatistik. – Stockholm, 1912-1967. Ingår 1912-1953 i: Statistiska meddelanden. Ser. F, Sociala meddelanden. – Fr. o. m. 1913 utgiven av Socialstyrelsen.
Kumulerade sakregister för 1903-1922, 1923-1932, 1933-1942 och 1943-1947.
1915-1944 även med innehållsförteckning på franska, 1945-1957 med sammanfattningar på franska och engelska, 1958 med sammanfattningar på engelska och 1959-1962 vissa nummer med sammanfattningar på engelska.
1959-1962: "Tidskriften Sociala meddelanden utges med åtta artikelnummer (Allmänna häftet) och tolv separata häften med statistiskt informationsmaterial (Statistisk information)".

Föregångare:

Meddelanden från K. Kommerskollegii afdelning för arbetsstatistik. – Stockholm : 1903-1911.

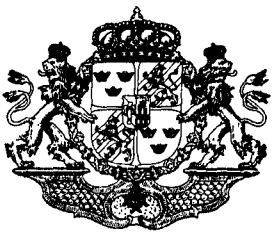
Efterföljare:

Socialnytt : sociala meddelanden / Socialstyrelsen. – Stockholm : Socialstyrelsen, 1968-1990.

Sociala meddelanden. 1929: 7-12.
Digitaliserad av Statistiska centralbyrån (SCB) 2009.

urn:nbn:scb:se-socmed-19292

STATISTISKA MEDDELANDEN
Ser. F. Band 36

Arkivexemplar

SOCIALA MEDDELANDEN

UTGIVNA AV

K. SOCIALSTYRELSEN

ÅRG. 1929

HÄFTEN 7—12

STOCKHOLM
P. A. NORSTEDT & SÖNER

STOCKHOLM 1929
KUNGL. BOKTRYCKERIET. P. A. NORSTEDT & SÖNER
284265

INNEHÅLL — INDEX

N:r 7.

Arbetsmarknaden under juni månad 1929 . .	497	Le marché du travail en juin 1929.
Avtalsenliga löner och faktiska löneinkomster för vissa arbetargrupper i Stockholm, Göteborg och Malmö	499	Taux établis par les conventions collectives et taux de salaires effectifs dans certaines professions à Stockholm, à Gothembourg et à Malmö.
Kooperativa förbundets verksamhet under år 1928	502	L'union coopérative en 1928.
Förslag till ny lösdrivarlag	506	Projet de loi sur le traitement des vagabonds.
Olycksfall vid lastning och lossning av fartyg år 1928	509	Accidents survenus au cours du chargement et déchargement des navires en 1928.
Internationella arbetsorganisationen	513	L'organisation internationale du travail.
Internationella arbetskonferensens tolfte sammanträde i Genève	513	Le douzième session de la conférence internationale du travail à Genève.
Arbetsvillkoren i stenkolsgruvorna	513	Les conditions de travail dans les houillères.
Kortare meddelanden	514	Courtes notices.
Arbetslönerna i Danmark under år 1928	514	Les salaires au Danemark en 1928.
Statens arbetslöshetskommissions verksamhet under maj 1929	515	La commission de chômage pendant le mois de mai 1929.
Internationell bostads- och stadsplanekongress i Rom	516	Congrès international de l'habitation et de l'aménagement des villes à Rome.
Den statsunderstödda bostadsproduktionen i Belgien	516	Les subsides pour la construction d'habitations en Belgique.
Immigrationen över Kanada till Förenta staterna .	517	L'immigration canadienne aux Etats-Unis.
Invandringen till Kanada under budgetåret 1928/29	518	L'immigration au Canada pendant l'année 1928/29.
Arbetsdomstolens domar	519	Les arrêts du tribunal du travail.
Rapporter från yrkesinspektörerna angående svårare olycksfall i arbete	533	Rapports des inspecteurs du travail concernant les accidents graves du travail.
Sveriges offentliga arbetsförmedling Juni 1929	536	Les bureaux de placement publics en Suède. Juin 1929.
Arbetslösheten inom arbetarorganisationerna den 31 maj 1929	542	Le chômage parmi les membres des organisations ouvrières le 31 mai 1929.
Arbetsmarknad och arbetslöshet i utlandet .	543	Marché du travail et chômage à l'étranger.
Levnadskostnader under andra kvartalet 1929	544	Coût de la vie pendant le 2e trimestre 1929.
Levnadskostnadernas förändringar i Sverige och utlandet	568	Les fluctuations du coût de la vie en Suède et à l'étranger.
Tidskriftsöversikt	571	Revue des périodiques.
Författningar rörande sociala frågor	576	Lois concernant les questions sociales.

N:r 8.

Arbetsmarknaden under juli månad 1929 . .	577	Le marché du travail en juillet 1929.
Arbetstillgången under andra kvartalet 1929 .	579	L'offre et la demande du travail pendant le 2e trimestre 1929.
Förslag till steriliseringslag	585	Projet de loi sur la stérilisation.
Fylleriförseelser och spritsmuggling under andra kvartalet 1929	599	Délits d'ivresse et contrebande de spiritueux pendant le 2e trimestre 1929.
Sociala frågor vid 1929 års riksdag	604	Questions sociales au Riksdag de 1929.
Förslag till obligatorisk sjukförsäkring i Italien	615	L'organisation de l'assurance-maladie obligatoire en Italie.
Förslag till ändring av den tyska lagen om arbetslöshetsförsäkring	618	Projet de réforme de l'assurance-chômage en Allemagne.
Förslag till ändringar i den franska socialförsäkringslagen	620	Projet rectificatif de la loi sur les assurances sociales en France.

Internationella arbetsorganisationen		623 L'organisation internationale du travail.
Internationella arbetsbyråns styrelsesammanträde i maj 1929	628	Session du conseil d'administration du bureau international du travail en mai 1929.
Internationella arbetsbyråns kommitté för kolfrågan	628	Commission des conditions de travail dans les houillères.
Internationella arbetsbyråns kommitté för undersökning av de sociala utgifternas storlek	624	Commission des charges sociales.
Internationella arbetsbyråns kommitté för undersökning av textilindustrien	624	Commission des conditions de travail dans l'industrie textile.
Kortare meddelanden	625	Courtes notices.
Rysk lagstiftning om arbetares ansvarighet för arbetsgivaren tillfogade förluster	625	Législation en Russie concernant la responsabilité des travailleurs causant des pertes au patrons.
Berättelse över arbetslöshetskommissionens verksamhet 1914—1924	626	L'activité de la commission du chômage pendant les années 1914—1924.
Statens arbetslöshetskommissions verksamhet under juni 1929	627	La commission du chômage pendant le mois de juin 1929.
Registrerade sjukkassor år 1928	627	L'activité des caisses de maladie enregistrées pendant l'année 1928.
Ändringar i den danska sjukkasselagen	628	Modifications de la loi sur l'assurance-maladie en Danemark.
Ändringar i den tyska riksförsäkringslagen	629	Modifications de la loi sur les assurances sociales en Allemagne.
Utvandringen till främmande världsdelar under andra kvartalet 1929	629	L'émigration transatlantique pendant le 2e trimestre 1929.
Konferensen rörande transitkort för emigranter	630	Cartes pour émigrants en transit.
Försämrade arbetsutsikter för invandrare till Kanada	631	Dépression au marché du travail des immigrants au Canada.
Arbetsdomstolens domar	632	Les arrêts du tribunal du travail.
Rapporter från yrkesinspektörerna angående svårare olycksfall i arbete	637	Rapports des inspecteurs du travail concernant les accidents graves du travail.
Sveriges offentliga arbetsförmedling Juli 1929	640	Les bureaux de placement publics en Suède. Juillet 1929.
Arbetslösheten inom arbetarorganisationerna den 30 juni 1929	646	Le chômage parmi les membres des organisations ouvrières le 30 juin 1929.
Arbetsmarknad och arbetslöshet i utlandet	647	Marché du travail et chômage à l'étranger.
Yrkesinspektionens verksamhet under andra kvartalet 1929	648	L'inspection du travail pendant le 2e trimestre 1929.
Livsmedelspriser och levnadskostnader Juli 1929	649	Prix des denrées alimentaires et coût de la vie. Juillet 1929.
Tidskriftsöversikt	651	Revue des périodiques.
Författningar rörande sociala frågor	656	Lois concernant les questions sociales.

N:r 9.

Arbetsmarknaden under augusti månad 1929	657	Le marché du travail en août 1929.
Vägarbetarnas arbets- och löneförhållanden	659	Conditions de travail et salaires des ouvriers aux travaux des chemins.
Arbetsinställelser i Sverige år 1928	685	Grèves et lockouts en Suède en 1928.
Kollektivavtal i Sverige år 1928	688	Conventions collectives en Suède en 1928.
De offentliga arbetsförmedlingsanstalternas inkomster och utgifter år 1928	691	Recettes et dépenses des bureaux de placement publics en Suède en 1928.
Förslag till lagstiftning om ekonomiska föreningars rätt att driva inlåningsrörelse	694	Projet de loi sur le droit des sociétés coopératives d'exercer du service des dépots.
In- och utvandringen i Förenta staterna under fiskalåret 1928/29	698	La migration aux Etats-Unis pendant l'année 1928/29.
Internationella arbetsorganisationen	702	L'organisation internationale du travail.
Den förestående internationella sjömanskonferensen	702	La prochaine conférence internationale maritime.
Ny publikation från internationella arbetsbyrån	702	Nouvelle publication du bureau international du travail.
Kortare meddelanden	703	Courtes notices.
Fjortonde internationella jordbrukskongressen	703	Le quatorzième congrès international d'agriculture.
Internationell sjösäkerhetskonferens i London	704	Conférence internationale à Londres pour la sauvegarde de la vie humaine en mer.
Internationell konferens rörande sjömäns hälsa och välfärd	705	Conférence internationale sur l'hygiène et le bien-être dans la marine marchande.

Engelsk konferens om hälsovårdsfrågor för sjömän 705 Conférence anglaise sur l'hygiène et le bien-être des marins.

Statens arbetslöshetskommissions verksamhet under juli 1929 . . . . . 706 La commission de chômage pendant le mois de juillet 1929.

Bostadsproduktionen i Tyskland år 1928 . . . . . 706 La production d'habitations en Allemagne.

Bostadsproduktionen i Storbritannien . . . . . 707 La production d'habitations en Grand-Bretagne.

Bostadsproduktionen i Förenta staterna . . . . . 708 La production d'habitations aux Etats-Unis.

Livsmedelspriserna i Kanada . . . . . 708 Coût de la vie au Canada.

Ut- och invandring under år 1928 . . . . . 710 La migration en Suède en 1928.

Arbetsdomstolens domar . . . . . 711 Les arrêts du tribunal du travail.

Rapporter från yrkesinspektörerna angående svårare olycksfall i arbete . . . . . 719 Rapports des inspecteurs du travail concernant les accidents graves du travail.

Sveriges offentliga arbetsförmedling Augusti 1929 . . . . . 722 Les bureaux de placement publics en Suède. Août 1929.

Arbetslösheten inom arbetarorganisationerna den 31 juli 1929 . . . . . 728 Le chômage parmi les membres des organisations ouvrières le 31 juillet 1929.

Arbetsmarknad och arbetslöshet i utlandet . . 729 Marché du travail et chômage à l'étranger.

Livsmedelspriser och levnadskostnader Augusti 1929 . . . . . 730 Prix des denrées alimentaires et coût de la vie. Août 1929.

Tidskriftsöversikt . . . . . 732 Revue des périodiques.

Författningar rörande sociala frågor . . . . 736 Lois concernant les questions sociales.

N:r 10.

Arbetsmarknaden under september månad 1929 737 Le marché du travail en septembre 1929.

Arbetsfredsdelegationens rapport . . . . . 739 Rapport de la délégation pour la paix sociale.

Kollektivavtalen under andra och tredje kvartalen 1929 . . . . . 759 Les conventions collectives pendant les 2e et 3e trimestres 1929.

Olycksfall i arbete år 1926 . . . . . 762 Les accidents du travail en 1926.

Olycksfall inom sjömansyrket år 1928 . . . 765 Les accidents du travail parmi les marins en 1928.

Utredningen rörande förbättring av skogsarbetarnas provianterings- och matlagningsförhållanden . . . . . 769 Enquête sur l'amélioration des conditions d'approvisionnement et de cuisine des ouvriers forestiers.

Arbetslöshet och arbetslöshetspolitik i Storbritannien . . . . . 772 La crise du chômage et les mesures contre le chômage en Grande-Bretagne.

Internationella arbetsorganisationen . . . . . 775 L'organisation internationale du travail.

Sveriges representation vid arbetskonferensens trettonde sammanträde . . . . . 775 Délégués de la Suède à la treizième session de la conférence du travail.

Kortare meddelanden . . . . . 775 Courtes notices.

Internationella statistiska institutets kongress i Warschau . . . . . 775 Session de l'Institut international de Statistique à Varsovie . . . . . .

Statens arbetslöshetskommissions verksamhet under augusti 1929 . . . . . 776 La commission de chômage pendant le mois d'août 1929.

Den offentliga arbetsförmedlingens svenskbyexpedition . . . . . 776 Placement public pour les immigrants de Svenskby.

Begränsning av krisunderstödet i Tyskland . . . . 777 Restriction de l'assistance de crise en Allemagne.

Förslag om oavbruten arbetsvecka i ryska företag . 778 Le fonctionnement des entreprises en Russie pendant les sept jours de la semaine.

Lag om obligatorisk medling i arbetstvister i Frankrike . . . . . 779 La loi sur la tentative obligatoire de conciliation en France.

Ålderdomspensionering i Ryssland . . . . . 779 Les pensions de vieillesse en Russie.

Arbetsdomstolens domar . . . . . 781 Les arrêts du tribunal du travail.

Sveriges offentliga arbetsförmedling September 1929 . . . . . 792 Les bureaux de placement publics en Suède. Septembre 1929.

Arbetslösheten inom arbetarorganisationerna den 31 augusti 1929 . . . . . 798 Le chômage parmi les membres des organisations ouvrières le 31 août 1929.

Arbetsmarknad och arbetslöshet i utlandet . 799 Marché du travail et chômage à l'étranger.

Levnadskostnader under tredje kvartalet 1929 800 Coût de la vie pendant le 3e trimestre 1929.

Levnadskostnadernas förändringar i Sverige och utlandet . . . . . 824 Les fluctuations du coût de la vie en Suède et à l'étranger.

Tidskriftsöversikt . . . . . 826 Revue des périodiques.

Författningar rörande sociala frågor . . . . 832 Lois concernant les questions sociales.

N:r 11.

Arbetsmarknaden under oktober månad 1929	833	Le marché du travail en octobre 1929.
Arbetstillgången under tredje kvartalet 1929	835	L'offre et la demande du travail pendant le 3e trimestre 1929.
Löneutvecklingen inom olika näringsgrenar under åren 1913—1928	841	Les fluctuations des salaires dans différentes branches d'industrie de 1913 à 1928.
Löneutvecklingen i olika länder 1913—1928	878	Les fluctuations des salaires dans différents pays de 1913 à 1928.
Betänkande angående en reformerad sjukförsäkring	882	Rapport concernant des réformes de l'assurance maladie.
Fylleriförseelser och spritsmuggling under tredje kvartalet 1929	885	Délits d'ivresse et contrebande de spiritueux pendant le 3e trimestre 1929.
Förslag om stärkande av den skogliga yrkesinspektionens effektivitet	890	Projet pour relever l'effectivité de l'inspection du travail aux travaux forestiers.
Kortare meddelanden	897	Courtes notices.
Statens arbetslöshetskommissions verksamhet under september 1929	897	La commission de chômage pendant le mois de septembre 1929.
Rusdrycksförsäljningen under år 1928	897	La vente des boissons alcooliques en 1928.
Utvandringen till främmande världsdelar under tredje kvartalet 1929	898	L'émigration transatlantique pendant le 3e trimestre 1929.
Arbetsdomstolens domar	900	Les arrêts du tribunal du travail.
Sveriges offentliga arbetsförmedling Oktober 1929	910	Les bureaux de placement publics en Suède. Octobre 1929.
Arbetslösheten inom arbetarorganisationerna den 30 september 1929	916	Le chômage parmi les membres des organisations ouvrières le 30 septembre 1929.
Arbetsmarknad och arbetslöshet i utlandet	917	Marché du travail et chômage à l'étranger.
Yrkesinspektionens verksamhet under tredje kvartalet 1929	918	L'inspection du travail au cours du 3e trimestre 1929.
Livsmedelspriser och levnadskostnader Oktober 1929	919	Prix des denrées alimentaires et coût de la vie. Octobre 1929.
Tidskriftsöversikt	921	Revue des périodiques.
Författningar rörande sociala frågor	928	Lois concernant les questions sociales.

N:r 12.

Arbetsmarknaden under november månad 1929	929	Le marché du travail en novembre 1929.
Byggnadsverksamheten i rikets stadssamhällen år 1928	931	La construction dans les villes suédoises en 1928.
Bostadsmarknaden i rikets städer vid oktoberflyttningen 1929	951	L'offre et la demande des appartements dans les villes de la Suède le 1er octobre 1929.
Arbetartillgång, arbetstid och arbetslön inom Sveriges jordbruk år 1928	957	Main-d'œuvre, durée du travail et salaires dans l'agriculture suédoise en 1928.
Socialstyrelsens utlåtande rörande lösdrivarlagstiftningen	963	Rapport de l'Administration du travail sur le traitement des vagabonds.
Socialstyrelsens utlåtande rörande kollektivavtalets tillämpning inom jordbruket	982	Rapport de l'Administration du travail sur l'application de la convention collective aux travaux agricoles.
Betänkande angående moderskapsskydd	986	Rapport sur la protection de la maternité.
Statens förlikningsmäns verksamhet år 1928	990	Les conciliateurs officiels en 1928.
Internationella arbetsorganisationen	992	L'organisation internationale du travail.
Internationella arbetsbyråns styrelsesammanträde i oktober 1929	992	Session du Conseil d'administration du Bureau international du travail en octobre 1929.
Arbetsbyråns subkommitté för arbetarskydd	993	Le sous-comité de la sécurité industrielle du Bureau du travail.
Arbetsbyråns kommitté för intellektuella arbetare	993	Commission consultative des travailleurs intellectuels.

Kortare meddelanden		994	Courtes notices.
Statens arbetslöshetskommissions verksamhet under oktober 1929		994	La commission de chômage pendant le mois d'octobre 1929.
Ändring av tyska lagen om arbetslöshetsförsäkring		994	Modifications de la loi sur l'assurance-chômage en Allemagne.
Arbetsinställelser i utlandet under 1928		995	Grèves et lockouts dans l'étranger en 1928.
Kollektivavtal i utlandet under 1928		997	Conventions collectives dans l'étranger en 1928.
Arbetsdomstolens domar		998	Les arrêts du tribunal du travail.
Sveriges offentliga arbetsförmedling November 1929		1010	Les bureaux de placement publics en Suède. Novembre 1929.
Arbetslösheten inom arbetarorganisationerna den 31 oktober 1929		1016	Le chômage parmi les membres des organisations ouvrières le 31 octobre 1929.
Arbetsmarknad och arbetslöshet i utlandet		1017	Marché du travail et chômage à l'étranger.
Livsmedelspriser och levnadskostnader November 1929		1018	Prix des denrées alimentaires et coût de la vie. Novembre 1929.
Tidskriftsöversikt		1020	Revue des périodiques.
Författningar rörande sociala frågor		1027	Lois concernant les questions sociales.

Sakregister till årgång 1929	1028	Table des matières.

Arbetsmarknaden under juni månad 1929.

Utvecklingen å arbetsmarknaden synes under juni i stort sett ha gått i samma riktning som föregående månad. Vid arbetsförmedlingsanstalterna har sålunda antalet ansökningar per 100 lediga platser fortfarande varit det lägsta, som redovisats vid motsvarande årstid sedan 1924. Frånser man gruppen »annat arbete», där antalet arbetssökande avsevärt ökats — huvudsakligen genom tillströmning av minderåriga efter skolavslutningen — har relativa antalet arbetsansökningar minskats inom samtliga yrkesgrupper. Särskilt lägger man märke till den redan i förra månadsöversikten framhållna, ur alla synpunkter löftesrika minskningen av förut rådande disproportion mellan tillgång och efterfrågan inom industrigruppen. På 100 lediga platser inom denna yrkesgrupp kommo nu 316 ansökningar mot resp. 399 och 565 under motsvarande månader 1928 och 1927. Ser man speciellt på de tvenne branscher, där den största förmedlingsverksamheten äger rum, nämligen metall- och byggnadsindustrierna, har relationstalet i förhållande till förra året minskats inom det förstnämnda facket från 396 till 289 och inom det senare från 348 till 315. Inom båda yrkena inrapporteras också brist på verkligt yrkesskicklig arbetskraft.

Inom jordbruket var, såsom vanligt vid denna årstid, efterfrågan å arbetskraft å de flesta platser större än tillgången. Detta torde åtminstone under månadens förra del ha gällt även betodlingen, som visserligen erbjuder större förtjänster än annat jordbruksarbete, men dock under innevarande år satt ner sina ackordspriser och därför icke torde på samma sätt som tidigare ha kunnat draga till sig arbetssökande från avlägsnare orter.

Inom sjömansyrket synes omsättningen av arbetskraft ha varit relativt livlig. Antalet påmönstringar utgjorde 3 681 och antalet avmönstringar 3 072, båda siffrorna högre än vad de senare åren varit vanligt under denna månad. Per 100 avmönstrade sjömän kommo 120 påmönstrade, vilket ungefär är den för årstiden normala proportionen. Sjömansförmedlingens siffror äro något gynnsammare än juni månad förra året.

Inom gruppen husligt arbete har intresset särskilt koncentrerat sig omkring de i Stockholm gjorda försöken att å därför lämpade platser ersätta den kvinnliga arbetskraften med manlig. Goda resultat synas på detta område ha ernåtts icke endast i större hushåll, där flera arbetskrafter varit anställda och det manliga biträdet sålunda med fördel kunnat utnyttjas på för honom särskilt lämpade sysslor, utan även i familjer, där anställningen avsett plats som »ensamjungfru». Antalet arbetssökande, som förhört sig om dylika platser, har också varit betydligt större än vad i månadsstatistiken angives, enär i allmänhet endast sådana sökande, som kunnat visa sig ha åtminstone någon vana eller fallenhet för detta arbete, i rapporterna hänförts till sagda grupp.

Vid arbetslöshetskommissionens arbetsplatser fullföljdes den säsongmässiga minskningen av arbetsstyrkan. Antalet nödhjälpsarbetare, som vid månadens början utgjort c:a 2 100, minskades sålunda till knappt 1 600 den 1 juli. Vid motsvarande tidpunkt 1928 var siffran 1 940.

Antalet ansökningar om arbete *på 100 lediga platser* vid de offentliga arbetsförmedlingsanstalterna under juni samt under föregående månader och år framgår av efterföljande sammanställning:

	Jan.	Febr.	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.
1902—1912	182	150	119	104	106	119	118	101	93	104	141	134
1913—1922	196	203	171	148	134	138	129	123	115	127	174	187
1923	346	308	231	165	135	146	141	140	126	129	191	195
1924	239	214	177	151	131	132	141	135	128	148	220	225
1925	296	256	207	166	157	159	162	156	154	172	246	226
1926	273	247	191	163	162	166	161	151	158	186	273	268
1927	293	258	208	171	168	161	150	148	143	170	242	243
1928	279	260	201	165	146	157	167	160	142	156	230	220
1929	*241*	*215*	*174*	*150*	*134*	*135*	—	—	—	—	—	—
Därav inom jord- och skogsbruk:												
1926	189	152	112	101	106	95	96	107	126	138	211	244
1927	205	155	114	101	96	81	77	104	106	111	164	191
1928	178	145	113	93	90	90	106	133	111	107	173	228
1929	*185*	*152*	*110*	*94*	*83*	*75*	—	—	—	—	—	—
Övriga näringsgrupper:												
1926	290	273	223	189	177	185	184	171	172	210	289	272
1927	310	287	250	202	192	184	179	168	161	208	265	251
1928	300	297	240	197	165	176	187	170	157	186	245	219
1929	*251*	*228*	*199*	*173*	*151*	*152*	—	—	—	—	—	—

Växlingarna på arbetsmarknaden under de senaste åren framgå även av efterföljande tablå, avseende antalet *arbetslösa inom fackföreningarna* i procent av hela det redovisade medlemsantalet:

	31/1	28/2	31/3	30/4	31/5	30/6	31/7	31/8	30/9	31/10	30/11	31/12
1923	20·5	19·4	18·0	14·9	10·7	9·8	9·1	8·6	8·0	8·2	9·8	14·1
1924	13·6	13·4	13·9	11·6	7·6	7·4	6·2	6·6	7·0	8·4	10·5	15·6
1925	14·8	13·6	12·0	10·8	8·2	8·2	7·6	7·7	8·5	10·1	11·8	19·5
1926	15·7	14·8	14·7	12·3	9·9	9·6	8·6	8·3	9·1	11·4	13·0	19·1
1927	16·3	15·6	14·1	12·3	9·9	9·4	8·3	7·9	8·4	10·4	12·8	18·6
1928	14·3	13·3	13·2	11·7	8·2	7·6	7·4	6·9	7·8	9·0	10·9	17·3
1929 utan skogsarb.	*14·8*	*14·6*	*13·7*	*11·4*	*7·6*	—	—	—	—	—	—	—
1929 med skogsarb.	*14·9*	*14·7*	*14·4*	*12·2*	*8·1*	—	—	—	—	—	—	—

De nu tillgängliga arbetslöshetssiffrorna för månadsskiftet maj/juni bekräfta som synes den gynnsamma utvecklingen på arbetsmarknaden. Frånser man skogs- och flottningsarbetareförbundet, vars höga arbetslöshetssiffra tynger hela riksmedeltalet, har arbetslösheten nu kommit ner till samma jämförelsevis låga nivå som 1924, och även om sagda, för detta år nytillkomna fackförbund medräknas, blir procentsiffran lägre än vid motsvarande månadsskifte under åren 1925—1928.

Arbetslöshetens utbredning inom olika fack framgår närmare av tabellen å sid. 542.

Avtalsenliga löner och faktiska löneinkomster för vissa arbetargrupper i Stockholm, Göteborg och Malmö.

Närmast i syfte att tillgodose vissa önskemål, som framkommit vid en i januari 1929 avhållen internationell konferens för lönestatistik,[1] har internationella arbetsbyrån i Genève beslutat vidtaga vissa kompletteringar och utvidgningar av den internationella statistik över arbetslönerna i olika länder, som på grundvalen av från resp. socialstatistiska byråer regelmässigt införskaffade uppgifter sedan ett antal år tillbaka utarbetas inom arbetsbyrån. Medan denna statistik tidigare varit begränsad till byggnadsindustri, mekaniska verkstäder, möbelfabriker samt boktryckerier och bokbinderier, skulle den nu utvidgas till att avse åtskilliga andra näringsgrenar, nämligen elektrisk installations- och distributionsverksamhet, kommunala arbeten samt transportverksamhet av olika slag (järnvägs- och spårvägsdrift), automobiltransport och åkerirörelse. Förut har man insamlat löner blott med avseende på huvudstaden (i vissa fall en annan storstad) i varje land, under det att man nu önskar löneuppgifter för flera representativa städer. Och medan man tidigare uteslutande sammanställt genom kollektivavtal fastställda eller eljest gällande lönesatser, utan hänsyn till i vad mån dessa kunde anses giva uttryck för de i de särskilda länderna faktiskt gällande lönerna, anser sig arbetsbyrån hädanefter jämväl böra införskaffa upplysningar rörande den faktiska löneinkomsten per timme för tidlöns- och ackordsarbetare ävensom angående differensen mellan de verkliga arbetsförtjänsterna och kollektivavtalens lönesatser.

Sedan arbetsbyrån i skrivelse den 3 maj 1929 hos socialstyrelsen hemställt att för ovan angivna ändamål erhålla detaljerade upplysningar rörande avlöningsförhållandena för ett antal angivna kategorier av fullgoda manliga arbetare i tre representativa svenska städer, har styrelsen gått i författning om att med avseende på Stockholm, Göteborg och Malmö verkställa vissa beräkningar i angivna avseende på grundval av tillgängliga uppgifter.

Beträffande personal vid elektricitetsverk, spårvägar, järnvägar samt kommunernas allmänna arbeten har den inom socialstyrelsen pågående undersökningen av anställnings- och avlöningsförhållandena för viss lägre personal i allmän tjänst gjort det möjligt att uträkna såväl de enligt lönereglementen eller kollektivavtal utgående tidlönerna som de faktiska löneinkomsterna. Däremot ha i fråga om övriga arbetargrupper direkta upplysningar i regel förelegat allenast rörande de avtalsenliga lönerna, medan man i fråga om de verkliga arbetsförtjänsterna merendels varit hänvisad till att beräkna desamma på grundval av socialstyrelsens fortlöpande statistik över genomsnittsförtjänsterna inom olika industrier, kompletterad i fråga om det relativa löneläget för särskilda yrkesspecialiteter med tillhjälp av förefintliga specialundersökningar av nyare och äldre datum.

[1] Soc. Medd. årg. 1929, sid. 143.

På sådant sätt beräknade lönesiffror måste dock av naturliga skäl bliva behäftade med åtskilliga bristfälligheter. I syfte att söka i görligaste mån avlägsna dessa hänvände sig socialstyrelsen till inom förevarande arbetsområde förefintliga arbetsgivar- och arbetarorganisationer med hemställan, att organisationerna måtte var för sin näringsgren granska ifrågavarande löneuppgifter och därefter meddela, huruvida desamma enligt vederbörandes mening kunde anses giva en ungefärligen riktig bild av det nuvarande löneläget eller om de i detta syfte ansåges böra korrigeras och i så fall på vilket sätt. Denna anhållan har tillmötesgåtts av det övervägande flertalet organisationer. Medan vissa av dessa inskränkt sig till mera allmänna uttalanden, ha andra meddelat utförliga lönestatistiska uppgifter. I flertalet fall visa de sålunda från arbetsgivare och arbetare inom samma näringsgrenar meddelade uppgifterna god överensstämmelse såväl inbördes som med de inom socialstyrelsen på förut angivet sätt beräknade lönesiffrorna. I den mån olikheter förelegat, ha dessa i åtskilliga fall visat sig bero på olika uppfattningar i fråga om åsyftade arbetarkategorier e. d. I andra fall ha dock kvarstått vissa divergenser, vilka man sökt övervinna genom att använda sig av medeltalsberäkningar e. d. Även härvidlag har det varit möjligt att, åtminstone inom vissa gränser, beräkna de procentuella belopp, med vilka den verkliga arbetsförtjänsten i normala fall plägar överstiga den stipulerade lönesatsen.

Det slutliga resultatet av dessa löneberäkningar har återgivits i vidstående tabell, vilken avser förhållandena omkring årsskiftet 1928—1929. I tabellen återges först för varje näringsgren och yrkesspecialitet den i början av år 1929 gällande avtalsenliga *timlönen*, varmed förstås den enligt gällande kollektivavtal eller lönebestämmelser utgående tidlönen, beräknad per timme även i sådana fall, då avlöningen utgår i form av vecko-, månads- eller årslön. Beträffande yrkesarbetare o. d., för vilka kollektivavtal eller löneregleménten föreskriva flera lönesatser, ökade efter ålder och yrkesvana, har härvid upptagits den avtalsenliga slutlönen.

I de båda följande kolumnerna lämnas för de tre städerna vissa uppgifter rörande den genomsnittliga *faktiska löneinkomsten* per timme under år 1928 (eller viss del därav). Härvid angivas först för samtliga yrkesgrupper de procentuella belopp, med vilka löneinkomsten på ordinarie tid kan beräknas överstiga den avtalsenliga tidlönen. I den mån särskilda uppgifter förelegat om merinkomsten på tidlöns- och på ackordsarbete, ha dessa hopräknats under hänsynstagande till ackordsarbetets betydelse inom resp. fack. I fråga om sådana yrkesspecialiteter, där föreliggande uppgifter möjliggjort en mera exakt beräkning av »spänningen», har man jämväl meddelat beloppet (i kr. och öre) av den beräknade verkliga löneinkomsten på ordinarie tid. Enär såväl dessa belopp som de bredvidstående procenttalen avrundats uppåt eller nedåt till jämna fem- och tiotal öre, förefinnes icke full siffermässig överensstämmelse mellan de båda talserierna.

Granskar man tabellens uppgifter om de avtalsenliga timlönerna, befinnes det, att storleksvariationerna mellan dessa delvis äro mycket betydande. Till väsentlig del beror detta på mera formella orsaker, nämligen i vad mån löne-

Näringsgrenar och arbetargrupper	Stockholm			Göteborg			Malmö		
	Avtalsenlig timlön, kr.	Beräknad merförtjänst utöver timlönen, %	Beräknad faktisk löneinkomst per tim., kr.	Avtalsenlig timlön, kr.	Beräknad merförtjänst utöver timlönen, %	Beräknad faktisk löneinkomst per tim., kr.	Avtalsenlig timlön, kr.	Beräknad merförtjänst utöver timlönen, %	Beräknad faktisk löneinkomst per tim., kr.
Byggnadsverksamhet.									
Murare	1·60	60—100	·	1·45	20—40	·	1·34	30—50	·
Timmermän o. snickare	1·60	40—80	·	1·45	10—30	·	1·34	20—30	·
Rörarbetare	1·38	25—60	·	1·26	20—40	·	1·21	20—40	·
Målare	1·70	50—70	·	1·60	5—35	·	1·60	0—35	·
Järnkonstruktionsarbetare[1]	0·88	75—100	·	—	—	—	—	—	—
Betongarbetare, byggnadsgrovarb. o. hantlangare	1·45	20—30	·	1·31	10—20	·	1·21	10—20	·
Mekaniska verkstäder.									
Filare o. svarvare[1]	0·88	70	1·50	0·80	75	1·40	0·80	[3]	[3]
Gjutare	0·88	90	1·70	0·80	95	1·55	0·80	[3]	[3]
Modellsnickare[2]	0·88	90	1·65	0·80	75	1·40	0·80	[3]	[3]
Grovarbetare	0·75	65	1·25	0 66	80	1·20	0·66	[3]	[3]
Möbelverkstäder.									
Möbelsnickare	1·20	25	1·50	1·10	20	1·30	1·05	20	1·25
Tapetserare	1·48	10	1·60	1·40	5	1·45	1·37	5	1·45
Möbelpolerare	1·20	25	1·50	1·10	20	1·30	1·05	20	1·25
Tryckerier o. bokbinderier.									
Handsättare[4]	1·30	25	1·60	1·24	15	1·45	1·18	15	1·35
Maskinsättare[4]	1·43	25	1·80	1·36	20	1·60	1·30	15	1·50
Tryckare (snällpress-)[4]	1·30	25	1·60	1·24	20	1·50	1·18	15	1·35
Bokbindare	1·15	20	1·40	1·10	25	1·35	1·05	25	1·30
Hjälparbetare[4]	1·06	15	1·20	1·01	15	1·15	0·94	15	1·10
Elektr. installationsarbete.									
Elektr. montörer (yrkeslärda)	1·50	20	1·80	1·35	10	1·50	1·35	10	1·50
Elektr. distribution.									
Maskinskötare	1·32	15	1·50	1·22	15	1·40	1·21	15	1·40
Transportarbete.									
Spårvägsförare och spårvägskonduktörer[5]	1·72	0	1·72	1·44	0	1·44	1·60	0	1·60
Lastbilchaufförer[6]	1·42	5	1·50	1·31	5	1·40	1·19	5	1·25
Åkeriarbetare (körkarl)[6]	1·27	5	1·35	1·04	5	1·10	1·10	5	1·15
Stationskarlar[7] (S. J.)	1·52	0	1·52	1·46	0	1·46	1·41	0	1·41
Banarbetare[8]	1·25	30	1·60	1·10	30	1·40	1·00	15	1·15
Kommunalarbete.									
Yrkesarbetare	1·42	30	1·85	1·27	25	1·55	1·26	25	1·60
Grovarbetare (utan särskild utbildning)	1·25	45	1·80	1·12	35	1·50	1·15	20	1·40

[1] Avser större mek. verkstäder o. d.; vid smides- m. fl. mindre verkstäder är den avtalsenliga timlönen 1·45 kr. (efter 1 april 1929 1·50 kr.), men torde löneinkomsten ej ligga mycket högre än vid de större verkstäderna. — [2] Vid modellsnickerier, som ej stå i samband med mekaniska verkstäder, uppges lönenivån vara högre. — [3] Då härvidlag löneinkomsterna skulle i huvudsak ange förhållandena vid en enda verkstad, har det icke ansetts lämpligt att offentliggöra desamma. — [4] Timlönen är uträknad efter veckolönen exkl. semesterersättning (som kan beräknas utgöra 2—3 öre per arbetstimme) vid civiltryckerier; å tidningstryckerier äro lönerna högre. — [5] Timlönen är beräknad på grundval av månadslön och avser slutlön; begynnelselönen beräknas i de tre städerna till resp. 1·44, 1·29 och 1·26 kr. per timme. — [6] Timlönen är beräknad på grundval av veckolön. — [7] Timlönen är beräknad på grundval av årslönen (inkl. dyrtidstillägg, men exkl. barnbidrag) för stationskarl vid statens järnvägar och avser slutlön; begynnelselönen beräknas i de tre städerna till resp. 1·23, 1·17 och 1·13 kr. per timme. — [8] Avser banarbetare vid statens järnvägar med mera fast anställning.

satserna ha karaktär av minimilöner, vilka utgå blott i undantagsfall och för flertalet arbetare kompletteras genom väsentligt högre individuella löner, eller av normallöner, som gemenligen utbetalas vid tidlönsarbete. Belysande för differensen härvidlag äro förhållandena inom verkstadsindustrien, där i Stockholm riksavtalets tidlön för fullgod yrkesarbetare (minst 24 års ålder och 7 års yrkesvana) utgör 0·88 kr., medan motsvarande lönesats var 1·45 (f. n. är den 1·50) kr. vid utom riksavtalet stående mindre smides- och mekaniska verkstäder. I fråga om det faktiska löneläget är däremot skillnaden mellan de båda verkstadsgrupperna väsentligt mindre.

Uppgifterna rörande de faktiska löneinkomsterna göra, som förut antytts, icke anspråk på att vara mer än u n g e f ä r l i g e n riktiga, och det vare sig de meddelas i form av procenttal eller i kronor och öre. Särskilt inom byggnadsfacken och närstående yrken ha på grund av arbetets natur av säsongarbete på växlande arbetsplatser stora svårigheter mött även för de närmast intresserade parterna att åstadkomma någon mera allmängiltig lönestatistik.

Förevarande undersökning bestyrker uppfattningen om kollektivavtalslönernas begränsade värde såsom kunskapskälla rörande de arbetslöner, som faktiskt gälla i vårt land, åtminstone vad storstäderna beträffar. Blott inom ett fåtal fack sammanfaller här arbetsförtjänsten med den enligt kollektivavtal eller avlöningsreglementen utgående lönen, medan denna inom flertalet yrken överskrides med belopp, växlande från 5—10 ända upp till 100 % av avtalslönen. Vid arbetsföretag i mindre orter och på landsbygden torde däremot skillnaderna mellan den nominella och den verkliga arbetslönen merendels hålla sig inom en väsentligt trängre marginal.

Kooperativa förbundets verksamhet under år 1928.

Till kooperativa förbundets trettionde kongress, som avhölls den 16 och 17 juni 1929, ha förvaltningsrådet och styrelsen framlagt stadgeenliga berättelser över 1928 års verksamhet. Av dessa framgår, att förbundet under det gångna året företett en gynnsam utveckling.

Föreningsantalet har under redogörelseåret till följd av den fortgående koncentreringen av den lokala kooperativa verksamheten minskats med 15, i det att 29 föreningar avförts (25 på grund av sammanslagning med andra föreningar samt 4 av andra orsaker) och 14 nya föreningar anslutits till förbundet. Hela antalet distributions- och produktionsföreningar utgjorde sålunda vid årets slut 880, av vilka 83 tillhörde svenska hushållsföreningen.[1] Medlemsantalet i samtliga dessa föreningar ökades under år 1928 med 26 460 och uppgick vid årets slut till 392 354. De äldre föreningar, som kvarstodo vid årets slut, ökade sitt medlemsantal med 28 396 (mot 25 495 år 1927); i de under året nyanslutna föreningarna uppgick medlemsantalet till 1 352 (mot 2 912 året förut). — Till förbundet voro dessutom anslutna tvenne för-

[1] Jfr Soc. Medd. årg. 1922, sid. 821.

säkringsföreningar, nämligen livförsäkringsanstalten Folket och försäkringsanstalten Samarbete, vilken sistnämnda drev brand-, olycksfalls-, automobil-, garanti-, inbrotts- och glasförsäkringsrörelse. Medlemsantalet i de bägge försäkringsföreningarna uppgick vid årets slut till 343 213 (mot 324 158 år 1927).

Personalen hos kooperativa förbundet uppgick vid årets slut till 2 162 personer (mot 1 819 ett år tidigare).

Förbundets *affärsverksamhet* har under året företett ett starkt uppsving. Av efterföljande sammanställning över varuavdelningarnas omsättning samt dennas ökning eller minskning under varje år från och med år 1921 framgår nämligen, att mot en omsättning av 119·7 milj. kr. år 1927 stod en sammanlagd varuförsäljning år 1928 av 135·3 milj. kr., vilket är den högsta siffra förbundet hittills uppnått. Till omsättningsökningen, 15·6 milj. kr., ha samtliga varuavdelningar bidragit.

Omsättning	1921	1922	1923	1924	1925	1926	1927	1928
Miljoner kr. . . .	62·4	63·8	72·3	83·8	97·7	103·7	119·7	135·3
Ökning el. minskning	milj. kr. — 7·1	+ 1·4	+ 8·5	+11·5	+13·9	+ 6·0	+16·0	+15·6
	% . . —10·3	+ 2·3	+13·3	+13·7	+16·6	+ 5·9	+15·4	+13·0

Antalet försäljningskontor utgjorde 11. Stockholmskontoret uppvisade alltjämt den högsta omsättningen, 31·3 milj. kr., varefter följde Göteborgs försäljningskontor med 18·4 milj. kr. i omsättning.

Vid bedömandet av försäljningsintensiteten vid de särskilda kontoren bör man givetvis även taga hänsyn till de inom de olika distrikten belägna föreningarnas köpkraft och omsättning. Nedanstående sammanställning visar sålunda förbundets försäljning i de särskilda distrikten i förhållande till därvarande föreningars sammanlagda omsättningssumma under åren 1921—1928.[1]

Försäljningsdistrikt	Föreningarnas omsättning (i miljoner kronor)								Därav köpt från Koop. förbundet (i % av omsättningen)							
	1921	1922	1923	1924	1925	1926	1927	1928	1921	1922	1923	1924	1925	1926	1927	1928
Stockholm .	56·3	52·1	56·0	63·6	72·2	70·1	75·0	82·7	25·1	30·3	33·4	33·8	33·7	33·4	34·7	35·1
Norrköping .	21·3	18·7	19·1	21·1	23·1	21·7	23·4	25·4	26·8	31·4	33·7	37·0	39·2	40·7	44·4	45·1
Malmö . . .	32·2	28·4	28·3	33·2	37·3	30·1	33·2	36·0	22·2	25·6	26·6	26·6	28·8	29·0	31·7	32·4
Göteborg . .	41·6	36·8	24·9	28·5	32·3	32·9	37·3	41·6	19·2	24·3	26·6	31·3	35·8	37·4	40·8	42·3
Kristinehamn	—	—	14·3	15·8	17·8	17·7	19·1	21·0	—	—	30·6	35·0	38·2	40·7	43·3	45·2
Gävle . . .	31·9	26·3	27·9	30·6	34·0	23·4	24·4	26·0	33·8	38·8	40·4	40·4	40·4	42·9	44·5	45·0
Sundsvall .	30·1	26·0	18·7	21·1	22·0	22·8	24·9	27·7	34·0	39·0	41·4	40·7	43·9	44·1	46·4	48·1
Östersund .	—	—	7·2	8·0	8·0	7·9	9·1	9·5	—	—	44·8	43·4	48·1	54·3	56·0	54·8
Luleå . . .	14·4	12·3	12·1	12·2	13·0	13·0	14·2	15·7	29·0	34·0	35·3	37·8	38·6	42·0	44·9	45·7
Kalmar . .	—	—	—	—	—	8·6	9·5	10·7	—	—	—	—	—	45·0	47·6	48·9
Borlänge . .	—	—	—	—	—	16·9	18·6	19·5	—	—	—	—	—	40·2	43·8	45·3
Summa	**227·8**	**200·6**	**208·5**	**234·1**	**259·7**	**265·1**	**288·7**	**315·8**	**26·4**	**31·1**	**33·7**	**34·9**	**36·5**	**38·1**	**40·5**	**41·4**

[1] Talen för åren 1926—1928 äro icke fullt jämförbara med föregående års, då de avse kalenderår och icke som förut bokföringsår.

Av tabellen framgår, att förbundets försäljning i förhållande till föreningarnas omsättning ökats under året från 40·5 till 41·4 %. Föreningarna inom östersunds-, kalmar- och sundsvallskontorens verksamhetsområden kommo främst, medan de sista platserna intogos av Malmö och Stockholm. Vid bedömandet av tabellens siffror bör hänsyn tagas därtill, att i föreningarnas omsättning ingå en hel del varor, som förbundet icke försäljer, såsom färska matvaror, korta varor o. dyl.

Förbundets *industriella verksamhet* omfattade förutom en mindre betydande kemisk-teknisk fabrik i Malmö, en margarinfabrik i Norrköping, kvarnen Tre Kronor vid Stockholm, kvarnen Tre Lejon vid Göteborg, en skofabrik i Örebro samt en gummifabrik i Gislaved.

Förbundets *arkitektkontor* har under redogörelseåret för anslutna föreningars räkning i c:a 300 fall uppgjort ritningar och förslag till ny-, om- och tillbyggnader m. m.

Förbundets *inlåningsrörelse* har under det gångna verksamhetsåret i likhet med under föregående år att uppvisa en gynnsam utveckling. Ett sammandrag av samtliga räkningar giver vid handen, att mot en den 1 januari 1928 innestående behållning av 42·2 milj. kr. stod den 31 december samma år 48·5 milj. kr., vadan de under året insatta medlen (23·7 milj. kr.) och den under året gottskrivna räntan (1·9 milj. kr.) överstigit uttagningarna med 6·3 milj. kr.

Vad särskilt sparkasserörelsen beträffar, ökades antalet sparkasseavdelningar från 624 till 665, antalet motböcker från 73 464 till 81 004 och summan av innestående belopp från 32·0 till 36·0 milj. kr. Medelbehållningen per motbok visade en ökning från 436 till 445 kr.

Behållningen å de övriga tvenne inlåningsräkningarna uppgick vid slutet av året till 2·3 milj. kr. å depositions- och till 10·2 milj. kr. å kapitalräkning.

Till förbundets *revisionsavdelning*, som har till uppgift att följa och kontrollera de anslutna föreningarnas ekonomiska ställning, voro vid årets slut 745 föreningar anslutna mot 769 ett år tidigare (14 föreningar ha avgått genom anslutning till svenska hushållsföreningen, 13 genom sammanslagning och 4 av andra orsaker och 7 nya ha tillkommit). Av samtliga föreningar voro 94 % anslutna år 1928 mot 93 % år 1927. Numera är anslutning till revisionsavdelningen obligatorisk för alla till förbundet nyanslutna föreningar ävensom för alla, vilka önska öppna avdelning av förbundets sparkassa.

Genom förbundets *platsförmedling* lämnas numera nästan undantagslöst förslag till besättande av de ledigblivna föreståndarplatserna inom de anslutna föreningarna.

Från förbundets *tidningsavdelning* utgåvos veckotidningen Konsumentbladet och tidskriften Kooperatören.

Förbundets *studieavdelning*, som var inrymd i den av förbundet inköpta villaegendomen Vår gård i Saltsjöbaden, anordnade tre längre utbildningskurser och två repetitionskurser på två veckor vardera för förenings- och butiksföreståndare, sex studieveckor för biträden samt två sommarskoleveckor för medlemmar och anställda, två studiekurser för varukontrollanter och en för kooperativa förbundets distriktsrevisorer samt en för bageriverkmästare.

Dessutom meddelades undervisning per korrespondens, i vilken mer än 4 300 personer deltogo; de vanligast förekommande ämnena ha härvid varit kooperation, svenska språket, medborgarkunskap, nationalekonomi, handelsjuridik samt affärs- och bokföringsteknik.

Förbundets *tillgångar* och *skulder* balanserade vid 1928 års slut på 81·2 milj. kr. mot 73·6 milj. kr. ett år tidigare, såsom framgår av nedanstående sammandrag över förbundets utgående balansräkningar för de nämnda åren.

Aktiva	År 1927		År 1928		Passiva	År 1927		År 1928	
	1 000 kr.	%	1 000 kr.	%		1 000 kr.	%	1 000 kr.	%
Tillgångar:					*Eget kapital:*				
Kontant i kassan .	203	0·3	183	0·2	Insatskapital . . .	8 327	11·3	10 159	12·5
På bank	2 432	3·3	8 301	10·2	Reservfond	4 163	5·7	4 571	5·6
Obligationer	20 811	28·3	23 223	28·6	Produktionsgarantifonden	3 745	5·1	3 745	4·6
Varufordringar . .	4 017	5·4	3 701	4·6	Tillsammans	**16 235**	**22·1**	**18 475**	**22·7**
Lån till dotterföretag	3 943	5·3	371	0·5	*Skulder:*				
Inteckningslån . . .	8 656	11·8	11941	14·7	Sparkasseräkning .	32 023	43·5	36 039	44·4
Kommunallån . . .	1 247	1·7			Depositionsräkning .	1 551	2·1	2 333	2·9
Fordringar mot annan säkerhet . .	7	0·0	—	—	Kapitalräkning . .	8 650	11·8	10 147	12·5
Varulager	7 807	10·6	8 300	10·2	Industrifond	7 523	10·2	7 523	9·3
Fastigheter	3 570	4·9	4 185	5·2	Skattefond	400	0·5	600	0·7
Aktier	19 345	26·3	19 416	23·9	Diverse kreditorer .	5 501	7·5	4 130	5·1
Garantikapital . . .	1 545	2·1	1 545	1·9	Tillsammans	**55 648**	**75·6**	**60 772**	**74·9**
Inventarier	—	—	—	—	*Överskott*	**1 700**	**2·3**	**1 919**	**2·4**
Summa	**73 583**	**100·0**	**81 166**	**100·0**	Summa	**73 583**	**100·0**	**81 166**	**100·0**

Av överskottet utgick liksom föregående år 5 % ränta å insatserna och 1 % återbäring å av medlemmarna gjorda inköp av samtliga varuslag utom socker och mjöl. Till reservfonden avsattes 590 449 kr. De bland förbundets omkostnader upptagna avskrivningarna på varufordringar uppgingo till 39 100 kr., motsvarande 0·03 % av omsättningen (mot 0·07 % år 1927).

Förbundets kongress hade förutom de regelbundet återkommande frågorna om granskning av förvaltningsrådets, styrelsens och revisorernas berättelser, ansvarsfrihets beviljande, överskottets fördelning och de anslutna föreningarnas ekonomi att behandla av förbundsledningen framlagda förslag angående koncentrationsfrågan samt om uppläggande av en produktionsgarantifond för glödlampsfabrikation. Kongressen beslöt i enlighet med förslagen. Dessutom behandlades tvenne motioner rörande ändring av stadgarna. Båda motionerna avslogos.

Förslag till ny lösdrivarlag.

Frågan om revision av nu gällande lag angående lösdrivares behandling av den 12 juni 1885 har varit aktuell sedan mer än trettio år tillbaka, i det att redan år 1898 fångvårdsstyrelsen hos Kungl. Maj:t gjorde framställning om sådan revision.

Efter det framställningar i ämnet gjorts jämväl från åtskilliga andra håll, uppdrogs år 1907 åt en kommitté (den s. k. fattigvårdslagstiftningskommittén) att utarbeta förslag till bl. a. förändrad lagstiftning angående lösdrivare. Denna kommitté framlade år 1922 betänkande med förslag till ny lag i ämnet. Såväl förslaget som det däröver av socialstyrelsen avgivna yttrandet har på sin tid återgivits i denna tidskrift.[1] Sedermera uppdrogs åt revisionssekreteraren Ragnar von Koch att överarbeta nämnda förslag, och framlades av honom den 30 juni 1926 betänkande med förslag till »lag om behandling av vissa arbetsovilliga och samhällsvådliga» (här nedan kallat 1926 års förslag), vilket jämväl för yttrande underställdes bl. a. socialstyrelsen.[2] Efter det de infordrade yttrandena över detta förslag avgivits, bemyndigade Kungl. Maj:t enligt beslut den 9 juni 1927 chefen för socialdepartementet att tillkalla sakkunniga för att inom departementet biträda med överarbetning av förslaget, och tillkallades i anledning härav landshövdingen Einar August Beskow, hovrättsrådet Viktor Petrén och praktiserande läkaren Anna-Clara Romanus Alfvén, den förstnämnde såsom ordförande. Sedan Beskow på grund av utnämning till statsråd den 15 oktober 1928 entledigats från ovannämnda uppdrag, uppdrog chefen för socialdepartementet åt f. landshövdingen Johan Widén att i stället deltaga i de sakkunnigas arbete och som ordförande leda detsamma.

De sålunda tillkallade sakkunniga ha den 30 maj 1929 avlämnat sitt betänkande. Detta omfattar två alternativ, nämligen alt. A, vari lagförslag om åtgärder mot lösdriveri och om åtgärder mot sedeslöst leverne av samhällsskadlig art äro avfattade i två skilda lagar, och alt. B med bestämmelserna rörande båda dessa företeelser innefattade i en och samma lag, men upptagna i två skilda kapitel. Båda alternativen ha dock sakligt sett samma innehåll.

Förslaget till åtgärder mot lösdriveri. Vad beträffar detta lagförslag, har man, som ovan antytts, ansett sig kunna återupptaga termen lösdriveri såsom enklast och klarast angivande den samhällsföreteelse, varemot denna lag riktar sig. Under denna benämning inbegripas dels de egentliga vagabonderna och med dem jämställda, mera stationära element, dels bettlarna; gemensamt för båda kategorierna är, att de undandra sig att efter förmåga ärligen försörja sig.

I likhet med 1926 års förslag lägges i det nu avgivna förslaget en väsentlig vikt på s. k. förebyggande åtgärder *(hjälpåtgärder)* såsom det första medlet att återföra här avsedda personer till ett ordentligt och samhällsnyttigt liv.

[1] Soc. Medd. årg. 1923, sid. 799, samt årg. 1924, sid. 367. — [2] Soc. Medd. årg. 1926, sid. 984.

Vid denna första behandling har stor betydelse blivit fäst vid medverkan av kommunala organ liksom även av enskilda föreningar och institutioner *(hjälporganisationer)*, vilka kunna för ändamålet auktoriseras. Man har dock, i olikhet med 1926 års förslag, ej lagt omhändertagandet av lösdrivarna på fattigvårdsstyrelserna, utan uppdragit den första behandlingen av dem åt en *förhörsmyndighet*, bestående dels av polismyndigheten i orten och dels av ett kommunalt ombud, tillkallat bland personer, som för ändamålet utses av landstingen resp. stadsfullmäktige.

Även hjälporganisation bör, där så kan ske, ha ombud vid förhör, som anställes av förhörsmyndigheten. När det gäller städer eller andra större kommuner, har lagförslaget lämnat möjlighet för en sådan anordning, att förhörsmyndighetens åligganden i viss omfattning kunna anförtros åt en rent kommunal myndighet, efter Kungl. Maj:ts bestämmande utsedd av stadsfullmäktige eller kommunalfullmäktige.

Då någon anhålles för lösdriveri och inställes inför förhörsmyndigheten, har denna att anställa förhör med honom och, därest han icke befinnes böra bli föremål för fattigvård, alkoholistvård eller annan dylik vård, vidtaga s. k. *hjälpåtgärder*, d. v. s. vara honom behjälplig med erhållande av arbete eller vidtaga andra tjänliga åtgärder för hans tillrättaförande. Härvid har man tänkt sig anlitande av fattigvårdsstyrelse, för ändamålet anordnat allmänt arbetsföretag, arbetsförmedlingsanstalt samt ej minst hjälporganisationerna. Lagbestämmelserna lämna också vägen öppen för den omhändertagna personen att *frivilligt* ingå på sådan allmän arbetsanstalt, som nedan nämnts.

Därest den för lösdriveri anhållne förut varit föremål för åtgärder enligt lagen och hjälpåtgärder mot honom anses gagnlösa, skall han överlämnas till länsstyrelsen, som kan förordna om hans tvångsintagning på anstalt, vilken i lagen benämnes allmän arbetsanstalt. Länsstyrelsen kan också, om det anses tjänligt, förordna om hjälpåtgärder. I fråga om proceduren hos länsstyrelsen har, i överensstämmelse med 1926 års förslag, stadgats offentlighet som regel vid förhöret — med rätt för länsstyrelsen att i vissa fall göra undantag — vittnesförhör vid domstol i erforderliga fall, rättegångsbiträde åt den anhållne m. m.

Liksom i 1926 års förslag har upptagits rätt för länsstyrelse att meddela *villkorligt anstånd* med interneringsbeslut; därest vederbörande icke under en prövotid av två år överträder de vid anståndet meddelade föreskrifterna, är interneringsbeslutet förfallet.

De allmänna arbetsanstalterna utgöras av de nu befintliga, staten tillhöriga tvångsarbetsanstalterna; därjämte kan Kungl. Maj:t såsom sådan anstalt erkänna av landsting, kommun, förening eller stiftelse upprättad anstalt. För män och kvinnor äro olika anstalter. Dessutom har man tänkt sig anordnande av särskilda anstalter eller anstaltsavdelningar för yngre personer mellan 18 och 21 år. I avseende på behandlingen å anstalterna framhålles, att arbetet bör så anordnas, att det blir till gagn för de internerades tillrättaförande och framtida försörjningsmöjligheter; därjämte framställes krav på en såvitt möjligt genomförd differentiering av de internerade efter ålder, anlag och arbetsförmåga, mottaglighet för rättelse m. m.

En väsentlig olikhet mot gällande lag är införandet av *obestämd interneringstid*, vilket föreslogs jämväl i 1926 års förslag. Regeln är, att den internerade skall kvarhållas, tills grundad anledning föreligger till antagande, att han efter utskrivningen skall efter förmåga ärligen försörja sig samt föra ett ordentligt och samhällsnyttigt liv. Utskrivning må dock såsom regel ej ske tidigare än ett år efter intagandet eller senare än tre år därefter. I vissa noggrant angivna undantagsfall må dock med utskrivning anstå även efter de tre åren.

En anordning, varav man väntar sig fördelaktig verkan, är införandet av villkorlig utskrivning eller, såsom det i lagförslaget kallas, försökspermission efter förebild av liknande anordning vid anstalterna för minderåriga förbrytare.

Särskild vikt lägges vid utskrivningen å efterföljande hjälpåtgärder, varom anstaltsstyrelsen har att föranstalta. Fullgör den utskrivne ej de i detta hänseende meddelade föreskrifterna, har förhörsmyndigheten i orten att taga hand om honom för behandling enligt förut angivna regler.

Förslaget till åtgärder mot sedeslöst leverne. Lagen om åtgärder mot sedeslöst leverne av samhällsskadlig art avser både män och kvinnor. Den omfattar dels personer mellan 18 och 21 år, som hemfallit åt otuktigt leverne i tillfälliga och lösa förbindelser och som till följd därav uppenbarligen äro i fara att bli oförmögna till hederlig självförsörjning och samhällsnyttigt liv och dels äldre, som hemfallit åt ett dylikt levnadssätt och därjämte antingen förleda eller åstadkomma fara för förledande till otukt av ungdom under 21 år eller ock, under angivna förhållanden, genom sitt uppträdande väcka allmän förargelse eller genom sitt leverne verka grovt störande.

För omhändertagandet i första hand av dessa personer, vilket helt undandrages polismyndigheten, föreslås rent kommunala institutioner; i städer med invånarantal av minst 20 000 en *skyddsnämnd* sammansatt av sakkunniga och eljest lämpliga personer, däribland minst en läkare och två kvinnor, i andra kommuner fattigvårdsstyrelsen eller annan kommunal myndighet, åt vilken sådant uppdrag lämnas. Även i dessa sistnämnda kommuner kan, om så önskas, utses skyddsnämnd.

I fråga om skyddsnämndens verksamhet lägges alldeles särskild vikt vid hjälpåtgärder, enligt i lagen meddelade närmare anvisningar, för tillrättaförande av här avsedda personer. Därest personen i fråga förut varit föremål för åtgärd enligt lagen och hjälpåtgärder dessutom icke äro möjliga eller visa sig icke effektiva, skall han överlämnas till länsstyrelsen, som i sådant fall kan förordna om internering. Frivilligt ingående å allmän arbetsanstalt medgives även enligt denna lag.

Rörande proceduren hos länsstyrelsen samt vad därvid eljest kan förekomma äro bestämmelserna i huvudsak överensstämmande med dem i lösdrivarlagen.

Som allmän arbetsanstalt för kvinnor har man tänkt sig den nuvarande tvångsarbetsanstalten i Landskrona, vars huvudavdelning synes böra apteras till ett slags asyl för äldre, mera oförbätterliga internerade; övriga internerade böra lämpligen placeras i mindre kolonat på landet, vartill början redan är gjord vid landskronaanstalten.

Olycksfall vid lastning och lossning av fartyg år 1928.

Liksom föregående år har inom socialstyrelsen utarbetats en arbetarskyddsstatistisk redogörelse för olycksfall inom stuveriyrket under år 1928, baserad på de anmälningar om olycksfall i arbete, vilka från polismyndigheterna genom yrkesinspektörerna insänts till styrelsen. Det sammanlagda antalet dylika olycksfall uppgår till 2 099, varav 14 med dödlig utgång, medan motsvarande siffror föregående år voro resp. 2 039 och 13.

Olycksfallens fördelning på orsaker, vilken framgår av nedanstående uppställning, företer endast obetydliga skiljaktigheter från föregående år, och de inkomna rapporterna ha ej haft att uppvisa några olyckor av annan art än de som vanligen förekomma inom stuveriyrket och vilka i tidigare redogörelser mera ingående berörts.

Skär- och slagverktyg	3	Föremåls fall	139
Andra verktyg	24	På annat sätt	380
Transportredskap	112	Personers fall (utan samband med föregående):	
Luckor och skärstockar	21	Från ställning, landgång etc.	54
Kättinglängor, rälslängor, stroppar o. d.	55	Å däck, kaj o. d.	59
Kolmått, gripskopor o. d.	137	Genom luckor ned i lastrum	30
Förtöjningsredskap	35	I vattnet, i pråm o. d.	55
Ställningar, stegar, bockar, banor o. d.	77	I annat samband	45
Andra redskap (för handbärning)	48	Föremåls fall (utan samband med föregående):	
Taljor, block, domkrafter o. d.	6	Nedfallande eller nedrasande last	159
Kranar (i land)	19	Utslirande av last ur längor eller ras ur kolmått o. d.	152
Vinschar (ombord)	276	Nedfallande lastnings- och lossningsmaterial	4
(Därav i samband med annan anledning 25)		I annat samband	41
Lastning och lossning för hand:		Andra här ej angivna eller obekanta orsaker	60
Personers fall	108	Summa	**2 099**

Olycksfallsfrekvensen under årets olika månader växlade så som angives i följande översikt:

	Jan.	Febr.	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.	Summa
Antal	105	113	106	88	170	164	195	221	198	223	273	243	**2 099**
Procent	5·0	5·4	5·1	4·2	8·1	7·8	9·3	10·5	9·4	10·6	13·0	11·6	**100·0**

Olycksfallens fördelning på yrkesinspektionsdistrikt och olika slag av arbetsgivare framgår av följande tablå:

Distrikt	Antal arbetsgivare										Antal olycksfall									
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	S:a	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	S:a
Handelsfirmor .	6	4	—	3	3	20	—	1	1	**38**	29	4	—	3	3	26	—	1	1	**67**
Industriföretag .	6	15	8	9	16	37	11	14	42	**158**	11	55	9	13	31	84	27	33	99	**362**
Järnvägsföretag .	—	4	2	—	—	—	—	—	—	**6**	—	32	2	—	—	—	—	—	—	**34**
Rederier	6	2	3	3	1	9	—	—	2	**26**	129	5	5	3	1	293	—	—	4	**440**
Skeppsmäklare och speditörer .	1	—	—	1	—	5	1	3	—	**11**	2	—	—	1	—	37	1	9	—	**50**
Stat o. kommun	—	2	—	—	1	3	—	—	—	**6**	—	2	—	—	3	3	—	—	—	**8**
Stuvare och stuverifirmor . .	3	5	4	3	13	15	2	7	14	**66**	90	21	49	7	281	176	21	113	380	**1 138**
Summa	**22**	**32**	**17**	**19**	**34**	**89**	**14**	**25**	**59**	**311**	**261**	**119**	**65**	**27**	**319**	**619**	**49**	**156**	**484**	**2 099**

Med hänsyn till de olika hamnplatser inom riket, där olycksfallen ägt rum, fördela sig dessa på följande sätt:

Arvika . . .	2	Kalmar	5	Ottebol	2	Trollhättan . . .	2
Degerhamn . . .	2	Karlholmsbruk .	3	Oxelösund . . .	42	Trälleborg . . .	18
Falkenberg . . .	2	Karlshamn . . .	23	Piteå m. distr. .	14	Uddevalla	13
Fjällbacka . . .	3	Karlskrona . . .	13	Ronneby	9	Umeå m. distr. .	52
Glava	2	Klagshamn . . .	4	Skellefteå m. distr.	34	Valdemarsvik . .	2
Gustafsberg . . .	4	Kristinehamn . .	17	Skoghall	10	Varberg	3
Gustafsfors . . .	3	Kummelnäs . . .	2	Skutskär	30	Verkebäck . . .	2
Gävle	85	Landskrona . . .	23	Skåpafors	4	Västervik	4
Göta	7	Lidingö	2	Slite	2	Västerås	5
Göteborg	555	Limhamn	10	Solstadström . .	4	Ystad	18
Halmstad	3	Linköping	2	Stockholm	268	Åhus	42
Hargshamn . . .	5	Ljusne	8	Strömstad	10	Örnsköldsvik m. d.	38
Henriksdal . . .	2	Luleå m. distr. .	34	Stugsund	42	Östanå	2
Hudiksvall . . .	11	Lysekil	8	Sundsvall m. distr.	129	Övriga hamnar (med vardera 1 olycksf.)	34
Hunnebostrand .	5	Malmö	119	Surahammar . . .	3	Summa	**2 099**
Hälsingborg . . .	26	Norrköping . . .	57	Säffle	8		
Härnösand m. distr.	183	Ockelbo	2	Söderhamn . . .	2		
Jönköping	4	Olofsholm	4	Sölvesborg . . .	11		

Här nedan lämnas en kortfattad beskrivning över de olycksfall, som haft dödlig utgång.

1. Vid cementlossning från fartyg till järnvägsvagn voro några stuveriarbetare sysselsatta med att skjuta en lastad vagn å ett av hamnspåren, varvid en av arbetarna med högra axeln stödd mot vagnen befann sig på sidan av densamma. Under framskjutandet förbi några andra å ett närliggande spår stående vagnar råkade nämnde arbetare komma i kläm mellan en av dessa och den i rörelse varande vagnen, vreds runt ett halvt varv och fastnade. När vagnarna, så fort sig göra lät, åtskildes, föll den skadade ned död.

2. En arbetsförman vid ett norrländskt sågverk råkade, under det han å kajen var behjälplig med ett fartygs förtöjning, falla i vattnet och drunkna. Han skulle taga emot och fastgöra en av fartygets ilandförda trossar, föll därvid av obekant anledning ned mellan ett par vid kajen liggande pråmar, varvid han i fallet ådrog sig ett svårare krossår i huvudet. Då han omedelbart efter olyckan drogs upp, hade livet redan flytt.

3. Under lastning av ved i en pråm skulle densamma förhalas vid kajen. Den arbetare, som var sysselsatt härmed, hade begivit sig upp på en å kajen befintlig s. k. kajvagn, som med ena ändan var fästad vid kajen och med den andra stack något ut över kajkanten. Mannen hade gått ut på den över vattnet utskjutande delen, hållande i en vid prämen fästad kätting för att slänga densamma klar av vagnen. Härvid hade denna lossnat från sitt inre fäste och gått över ända samt i fallet dragit arbetaren med sig i vattnet, där han trycktes ned av tyngden och drunknade.

4. Vid kolning av en s. k. lokomotivkran användes en landgång, som med sin ena ände vilade på kranens underrede. På grund av å järnstativet befintlig rimfrost gled landgången ned från sitt fäste, varvid kranmaskinisten föll ned från densamma och ådrog sig ett större sår å ena benet. Tillstötande blodförgiftning medförde inom några dagar livets förlust.

5. Några stuveriarbetare voro sysselsatta med lossning av sojamjöl i säckar från ett segelfartyg till järnvägsvagnar. Lossningen skedde medelst kran, som bringade säckarna från fartyget till en å kajen stående vagn, å vilken tvenne arbetare mottogo och stuvade desamma. Vid ett tillfälle, då ett hiv säckar av kranen svängdes in över vagnen, träffades den ene av de nämnda arbetarna därav, varvid han stöttes av vagnen och föll ned å den stenlagda kajen, ådragande sig ett brott å skallen. I tillkallad ambulansvagn fördes den skadade till sjukhus, där han avled två dagar senare.

6. Å en ångare lastades gatsten, som medelst fartygets vinsch hivades ombord i tunga järnkassar. En av stuveriarbetarna tjänstgjorde som vinschman. Då vid ett tillfälle den lastade kassen skulle svängas över däcket och ned i fartygsluckan samt ångan å vinschen därvid avstängdes, råkade lasten firas i förtid, så att en å däcket befintlig arbetare träffades av hela dess tyngd med påföljd, att han omedelbart ljöt döden.

7. I ett fartygs förliga lastrum var ett lag stuveriarbetare i färd med att inlasta ett lastbilchassis. Bilen sköts in på mellandäcket samt över lastrumsluckan på ett par plankor, varefter den medelst fartygets vinsch firades ned i rummet. Plötsligt inträffade en sättning i hisswiren, varvid en knyck uppstod och bilen hastigt sänktes. En stuveriförman, som befann sig i lastrummet, kom därvid i vägen och träffades dels i huvudet, dels å vänstra benet, som krossades å flera ställen. Den skadade fördes omedelbart till sjukhus, där han avled efter en timme. Orsaken till olyckan torde få tillskrivas den säregna formen av vinschens wiretrumma. Denna avsmalnar nämligen mot ena ändan, varigenom hisswiren vid upphivning pålindas ojämnt, ofta med de olika varven på varandra, så att sättningar och knyckar vid lastning av större tyngder lätt kunna uppstå.

8. Under kollossning från en ångare medelst vinsch och s. k. tubbar råkade under upphivning av ett fyllt kolmått drevet å vinschen oavsiktligt kopplas ur, varvid måttet föll tillbaka ned i lastrummet och träffade en därstädes sysselsatt arbetare, som skadades så svårt i huvudet, att han omedelbart avled. Olyckan synes hava förorsakats därav, att vinschen på grund av förslitning befunnit sig i otillfredsställande skick.

9. En stuveriförman, som medelst måttband höll på att uppmäta landgångarna till en ställning för kollossning och därvid gående baklänges kom att falla från ställningen ned å kajen, ådrog sig i fallet så svåra skador i huvudet, att han efter en kort stund avled å sjukhuset, dit han omedelbart blivit transporterad.

10. Några arbetare voro sysselsatta med att instuva lådor innehållande kiseljärn å en ångares däck invid en öppen fartygslucka. Lådorna, som var och en vägde 600 kg, baxades med krokar, s. k. grips, vilka höggos fast i trävirket. Under arbetet har en av gripsarna fått så dåligt fäste, att den släppte, då arbetaren, som hanterade densamma, skulle baxa lådan på sin plats. Mannen i fråga föll härvid baklänges över luckkarmen och ned i det med last till hälften fyllda lastrummet. I fallet fick han ryggen avbruten samt erhöll svåra inre skador, av vilka han följande dag avled å sjukhuset.

11. Under lastning av telegrafstolpar å en ångare inträffade ett olycksfall, som för den skadade medförde döden en månad senare. Olycksfallet tillgick så, att en som luckbas tjänstgörande stuveriarbetare, då han skulle bringa slinget över luckkarmen, råkade få ett slag över ena benet och foten av den ena stolpen, vilken slirade i längan.

12. En olyckshändelse av säregen art, som krävde ett människoliv och varvid ytterligare ett par stuveriarbetare ledo skador, är förtjänt av särskilt omnämnande, varför yrkesinspektionens berättelse över olyckan här återgives: Olycksfallet inträffade å en ångare av främmande nationalitet, som låg i en norrländsk lastageplats för intagande av propslast från sjön. Fartygsbefälet hade på morgonen givit order om, att lastning skulle äga rum endast om babord, därför att fartyget låg med slagsida åt styrbord av c:a 7°.

J. och hans arbetskamrater voro i enlighet därmed sysselsatta med stuvning av props å akterdäckets babordsida. Under det lastningen fortgick, hade slagsidan så småningom minskat och var strax före frukostrasten c:a 2°.

Just som frukostrasten skulle utropas, hivades ett sling upp med 4:ans vinsch. Samtidigt rätade fartyget sig plötsligt och gick över åt babord. Därvid försköts lasten, stöttorna brötos ut, så att relingen bräcktes i jämnhöjd med däcket, och en stor del av däckslasten vräktes i sjön. Förmasten bröts nedom salningsringen och föll utefter fartygssidan. Efter detta rätade fartyget åter upp sig och gick över åt styrbord, då även en del av däckslasten å denna sida gick över bord, varvid relingen bräcktes.

Under dessa krängningar hade en del av arbetarna följt med propsen i sjön och en annan del själv hoppat i vattnet. Under bärgningsarbetet saknades arbetaren J. Draggningar efter honom företogos skyndsammast möjligt, men utan resultat. Vid undersökning följande dag fanns J. å däck inklämd mellan propsen och aktermasten. Hans död synes ha förorsakats av hoptryckt bröstkorg och kvävning. Ett par av arbetskamraterna erhöllo skador av lindrig art. Att olycksfallet icke fick ett än mera ödesdigert förlopp torde till stor del få tillskrivas den omständigheten, att arbetet pågick endast för- och akterut, varifrån arbetarna hade större möjlighet att komma undan än om det även arbetats midskepps.

Orsaken till fartygets krängning torde icke kunna till fullo förklaras med de uppgifter, som föreligga från de vid arbetet närvarande. Lastningsarbetet pågick under ledning av en äldre och för synnerlig samvetsgrannhet känd förman.

Vid den undersökning, som av yrkesinspektionen verkställdes omedelbart efter erhållen kännedom om olycksfallet, har som bidragande orsak antecknats följande. Stöttor hade uppsatts längs båda sidor tätt intill varandra i tre olika höjder. De flesta av dessa stöttor voro icke fastsatta, utan höllos av lastens tryck mot relingen. Beträffande lastningssättet må framhållas, att propsen i lastrummen var jämförelsevis torr, under det däckslasten länge legat i vatten omedelbart före ombordtagandet och därför var genomdränkt, tung och slipprig.

Mot däckslastens storlek och höjd hade bl. a. stuveribolagets inspektör riktat fartygsbefälets uppmärksamhet, men erhållit som svar, att vid en fartygets tidigare resa lasten varit ungefär 125 famnar större. Även stuveriförmannen hyste betänkligheter mot den stora däckslasten. De 40 sista famnarna intogos därför först efter skriftlig rekvisition från fartygets kapten. Däckslastens höjd var vid olyckstillfället enligt uppgift 16 fot.

Till ifrågavarande olycksfall torde i hög grad hava medverkat den höga däckslasten och det förhållandet, att denna var särskilt våt och tung, under det lasten i rummen var tor-

rare. Vid däckslast av den höjd, varom här är fråga, torde även mittsurrning vara erforderlig. I detta fall förekom icke sådan.

13. En stuveriarbetare medföljde en transportbåt, som forslade arbetslaget från en ångare, där lastningsarbete pågått, till land. Härvid råkade han, medan båten ännu var i rörelse och innan den kommit helt intill landningsbryggan, då han skulle hoppa iland, falla mellan båten och bryggan, där han klämdes så svårt, att han senare avled å sjukhuset.

14. En ångare låg under trälastning i en norrländsk hamn och var förtöjd med aktern mot kajen, på något avstånd från densamma. En stuveriarbetare, som för att komma ombord äntrade utefter en av förtöjningstrossarna, släppte härvid taget och föll i vattnet. Undsättning kom nästan omedelbart till platsen, och mannen bärgades snart på det torra, men kunde trots ihärdiga upplivningsförsök ej återkallas till liv.

Internationella arbetsorganisationen.

Internationella arbetskonferensens tolfte sammanträde i Genève.

Den 30 maj 1929 öppnades i Genève internationella arbetsorganisationens tolfte allmänna konferens.[1]

I konferensen, till vilken samtliga till nationernas förbund anslutna stater mottagit inbjudan, deltogo från svensk sida: såsom *regeringsombud* statssekreteraren B. Hammarskjöld och byråchefen A. Molin med socialrådet E. Sjöstrand, yrkesinspektrisen K. Hesselgren, byråchefen N. G. Nilsson och byråassistenten, sjökaptenen E. Eggert såsom experter; såsom *arbetsgivarombud* direktören I. O. Larson med ombudsmannen hos järnbruksförbundet, e. o. hovrättsnotarien K. Wistrand och ombudsmannen hos Norrlands stuvareförbund K. G. Hagberg såsom experter; samt såsom *arbetarombud* landsorganisationens ordförande A. Thorberg med ordföranden i svenska transportarbetareförbundet C. Lindley, ordföranden i svenska handelsarbetareförbundet J. A. Lundgren och redaktören S. Backlund såsom experter.

Sammanlagt 49 stater läto sig representeras vid konferensen.

Sammanträdet avslutades den 21 juni efter antagande av två konventionsförslag rörande resp. förebyggande av olycksfall vid lastning och lossning av fartyg samt angivande av vikten å tyngre kolli, som transporteras ombord å fartyg. Vidare antogos fyra rekommendationer, rörande förebyggande av olycksfall i arbete, skydd å motordrivna maskiner, ömsesidighet i fråga om skydd för arbetare sysselsatta med lastning eller lossning av fartyg samt konsulterande av vederbörande yrkesorganisationer, innan bestämmelser utfärdas rörande lastning och lossning. Slutligen antogos ett flertal resolutioner i olika ämnen, varigenom bl. a. arbetsbyrån anmodades att verkställa diverse utredningar.

Dessutom behandlades i första läsningen frågor rörande anställdas arbetstid och införddas tvångsarbete. Bägge dessa frågor komma att slutbehandlas vid nästkommande års sammanträde.

Arbetsvillkoren i stenkolsgruvorna.

Den 22 och 23 maj 1929 sammanträdde i internationella arbetsbyrån den kommission av nio medlemmar, som har till uppgift att följa arbetsbyråns undersökningar rörande arbets- och lönevillkoren inom de olika ländernas gruvindustri.

[1] Ifrågavarande konferens kommer att utförligare behandlas i senare häften.

Vid sammanträdet granskades ett av arbetsbyrån utarbetat förslag till rapport över resultaten av byråns undersökningar beträffande arbetstid och löner i de europeiska kolgruvorna. Vidare diskuterades eventuella åtgärder med anledning av en av internationella gruvarbetarförbundet vid dess kongress i Nîmes 1928 fattad resolution rörande arbetstiden i gruvorna, vilken resolution av förbundet tillställts arbetsbyrån. Slutligen tog kommissionen del av en framställning från arbetsbyråns direktör om fortsatta undersökningar rörande möjligheten av arbetstidens uniformering i de olika ländernas kolgruvor. På grundval av de genom undersökningarna vunna resultaten skulle byrån upprätta förslag i ämnet, vilka därefter skulle underställas kommissionen för granskning.

Kortare meddelanden.

— Arbetslön —

Arbetslönerna i Danmark under år 1928. Den av statistiska departementet på grundval av arbetsgivarnas till arbetsgivarföreningen insända uppgifter utarbetade lönestatistiken utvisar för 1928 års olika kvartal följande förändringar i lönenivån:

Öre per timme	Köpenhamn					Övriga orter					Hela landet				
	1914	1928				1914	1928				1914	1928			
		I	II	III	IV		I	II	III	IV		I	II	III	IV
Manliga arbetare:															
Yrkesarbetare . . .	67·1	168	171	172	173	54·8	138	139	139	140	61·3	155	157	157	158
Icke yrkesarbetare	47·5	133	136	135	136	40·8	118	117	118	120	45·5	125	125	125	127
Tillsammans . . .	*61·0*	*152*	*155*	*154*	*156*	*48·2*	*126*	*126*	*126*	*128*	*55·0*	*139*	*140*	*140*	*141*
Kvinnliga arbetare .	32·3	88	88	88	88	25·7	79	79	79	79	29·6	85	85	85	85
Samtliga arbetare . .	54·4	134	137	137	137	44·9	119	119	119	120	50·2	127	128	128	129

I stort sett har lönenivån under redogörelseåret hållit sig oförändrad. Den stegring, som framträder under senare delen av året, är i huvudsak en säsongföreteelse, sammanhängande bl. a. därmed, att intjänta ackordsöverskott under höstmånaderna utfalla i större utsträckning än under andra delar av året. Därtill kommer, att genomsnittssiffrorna i någon mån påverkas av förskjutningar i arbetarantalet olika industrier emellan. För eliminerande av denna felkälla har man företagit särskilda medeltalsberäkningar med utgångspunkt från ett visst, konstant arbetarantal inom varje fack. De på detta sätt erhållna siffrorna, vari även ingå löneuppgifter från vissa utom arbetsgivareföreningen stående företag, ställer sig som följer:

	1926				1927				1928			
Genomsnittlig timförtjänst för samtliga arbetare	I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	II	III	IV
	142	137	133	132	130	130	129	130	127	128	128	130

Under förra delen av 1929 ha inga mer betydande löneregleringar ägt rum, varför genomsnittslönen alltjämt torde ligga på ungefär samma nivå som under 1928.

(Statistiske Efterretninger.)

— Arbetsmarknad och arbetslöshet —

Statens arbetslöshetskommissions verksamhet under maj 1929. Antalet till kommissionen rapporterade hjälpsökande arbetslösa uppgick vid slutet av maj till 8 449 mot 12 256 vid månadens början. Yrkesfördelningen framgår av följande sammandrag:

	Hela antalet hjälpsökande	Därav: det lokala överskottet		Hela antalet hjälpsökande	Därav: det lokala överskottet
Jordbruk	214	121	Närings- o. njutningsmedelsind.	141	39
Skogshushållning	122	35	Kemisk-tekn. o. belysningsind.	68	57
Gruvdrift och malmförädling	603	419	Trämasse- och pappersindustri	48	25
Jord-, sten- och glasindustri	283	93	Grafisk industri	23	11
Metall- och maskinindustri	508	220	Industri och hantverk, ej spec.	230	89
Trävaruindustri	1 078	537	Sjöfart och fiske	133	9
Byggnadsverksamhet	457	91	Handel och samfärdsel m. m.	542	196
Läder-, hår-, gummi- o. d. ind.	80	25	Husligt arbete	7	—
Textilindustri	82	34	Arbete, ej hänf. till annan grupp	3 752	1 232
Beklädnadsindustri	78	17	Summa	**8 449**	**3 250**

Vid arbetslöshetskommissionens nödhjälpsarbeten sysselsattes vid månadens utgång 2 110 arbetare. Antalet i gång varande arbetsföretag utgjorde 51, mot 59 vid månadens början.

Vid kommunala nödhjälpsarbeten (utan statsbidrag) sysselsattes 1 021 arbetare samt vid s. k. statskommunala arbeten (kommunal regi med statsbidrag) 557 arbetare. Härförutom uppburo 530 personer kommunalt arbetslöshetsunderstöd och 96 personer kontant understöd med statsbidrag.

Statens bruttoutgifter för nödhjälpsåtgärderna uppgingo under maj till 426 619 kronor samt under årets fem första månader till sammanlagt c:a 2·57 miljoner kronor.

— Bostadsförhållanden —

Internationell bostads- och stadsplanekongress i Rom. Internationella bostads- och stadsplanefederationen håller sin tolfte kongress i Rom den 12—17 september 1929. Det preliminära programmet upptager följande ämnen:

Den romerska stadsplanens historiska utveckling och dess betydelse för modern stadsplanekonst;

ny planering av gamla och historiska städer i och för anpassning efter moderna förhållanden;

metoder för stadsplanens utvidgning med särskild hänsyn till gamla och historiska städer;

finansiering av bostäder för arbetarklassen och medelklassen med särskild hänsyn till metoder för anskaffning av nytt kapital;

planering av hyreshus i större städer.

Under dagarna den 17—19 september upptager programmet besök i Neapel, Capri och Pompeji (eller Vesuvius). Därefter kommer kongressen att under dagarna den 20—22 september förläggas till Milano, där ock studiebesök anordnas.

En italiensk bostads- och stadsplaneutställning anordnas i Palazzo dell'Esposizione, där kongressen sammanträder. Dessutom har anordnats en tävlan för uppförande av hyreshus, vart innehållande från 28 till 40 rum, och komma resultaten härav att visas för kongressen.

(Socialrådet i Genève.)

Den statsunderstödda bostadsproduktionen i Belgien. I den belgiska statsverkspropositionen för innevarande år meddelas intressanta upplysningar om de understöd, som sedan kriget lämnats bostadsproduktionen under form av subsidier, tillskott, förskott och kreditlättnader. Dessa understöd ha utgått såväl till Société nationale des habitations et logements à bon marché som till den enskilda byggnadsverksamheten.

Nämnda förening, som är en för Belgien säregen inrättning, utgör en medelpunkt för strävandena på bostadsväsendets område och har framför allt till syfte att åvägabringa enhetlighet i den finansiella understödsverksamheten. Den upprättades genom ett kungl. dekret av den 21 april 1920. Grundlinjerna för dess verksamhet ha sedermera närmare bestämts genom särskild lagstiftning.

I lagen angives föreningens syfte vara att 1) främja bildandet av lokala eller regionala bostadsföreningar; 2) bevilja lån till sådana föreningar; 3) inköpa obebyggda eller bebyggda fastigheter för återförsäljning till fastighetsföreningar eller uthyrning mot byggnadskontrakt åt dylika eller återförsäljning i smärre lotter till enskilda personer genom förmedling av en bostadsförening.

Föreningen har ett grundkapital av 1 miljon frs, varav hälften tecknas av staten och hälften av de nio provinserna. Staten ställer medel till föreningens förfogande mot 2 % ränta i och för förskottering åt föreningar mot samma ränta. Lånen skola återbetalas inom 66 år i annuiteter om 2·75 % (2·95 % efter 1 januari 1922). Därjämte har staten sedan 1920 ställt medel till föreningens förfogande såsom bidrag till byggnadskostnader. Styrelsen sammansättes av representanter dels för staten och dels för provinserna.

Föreningen bedriver själv icke byggnadsverksamhet, utan detta överlåtes till lokala eller regionala föreningar, vilkas stadgar skola vara godkända av centralföreningen. Lokalföreningarna ha till syfte att inköpa och försälja jord och fastigheter, bedriva byggnadsverksamhet och bevilja lån för inköp eller uppförande av bostäder. Centralföreningen fastställer byggnadsplanerna, övervakar deras utförande och övar i allmänhet tillsyn över lokalföreningarna, vilka förplikta sig att till centralföreningen inbetala ränta och amortering å utlämnade lån efter 2 % annuitet. Som villkor för låns erhållande fordras, att lokalföreningarna äro i besittning av visst kapital, till vilket i regel staten och provinserna bidraga med en femtedel vardera, medan återstående tre femtedelar kunna tillskjutas av kommuner, enskilda personer, industriella företag eller offentliga institutioner.

Nämnas må ock, att staten tillskjutit avsevärda belopp för att täcka det deficit, som uppkommit på grund av byggnadskostnadernas stegring utöver den till visst belopp maximerade hyran. Dessutom kan staten efterskänka ränta och amortering å förskotterade belopp intill en fjärdedel av fastigheternas värde. Slutligen har flertalet provinser utfäst sig att täcka en del av eventuellt återstående deficit mot villkor, att kommunen svarar för resten. Dessa förmåner skola gälla under en tid av 66 år.

Jämväl må nämnas, att centralföreningen upprättat en filial, Comptoir national des matériaux, en kooperativ förening med uppgift att fungera såsom central för anskaffning av byggnadsmaterial, att företaga provundersökningar av material och konstruktionsmetoder samt att tillverka, inköpa och försälja byggnadsmaterial och inredningar.

Enligt de i statsverkspropositionen meddelade upplysningarna utgör totalbeloppet understöd till billiga bostäder, som av skattkammaren beviljats under tiden 1920—1927/28, omkring 46 miljoner frs, av vilka 32 miljoner representera understöd till centralföreningen såsom ersättning för de understöd denna själv utlämnat åt godkända föreningar. Statens bidrag till centralföreningens organisation uppgick till 4·2 miljoner och dess bidrag till kapitalet i godkända föreningar till 7·6 miljoner. Härförutom har staten utlämnat 421 miljoner i lån till centralföreningen på 66 år mot 2 % ränta och dessutom utbetalt 52·6 miljoner till allmänna sparkassan såsom återbetalning å 240 miljoner frs, som försträckts av den sistnämnda. Under de närmaste åren är staten ytterligare förpliktad att bestrida en del av räntebetalningen å två lån om resp. 100 och 300 miljoner, vilka nyligen upp-

togos mot dess garanti för uppförande av billiga bostadshus. Ensamt det sistnämnda representerar en årlig utgift av mer än 10 miljoner frs.

De understöd, som av myndigheterna beviljats den enskilda byggnadsverksamheten, ha under redovisningsperioden uppgått till c:a 130 miljoner frs. Härav bestå 91 miljoner av tillskott, som lämnats personer, vilka byggt för egen räkning, 35·2 miljoner av tillskott för inköp av hus, som byggts genom centralföreningens förmedling, medan 3 miljoner utbetalts till fonden för hjälp åt barnrika familjer till inköp av bostad. Slutligen uppskattas den skatteminskning staten lidit genom eftergift av fastighetsskatt och lindringar i registrerings- och försäljningsavgifter till omkring 25 miljoner om året under senare tider.

(Socialrådet i Genève.)

— Ut- och invandring —

Immigrationen över Kanada till Förenta staterna. I dessa Meddelanden har förut redogjorts för den situation, som uppkommit i Förenta staterna genom ett i första instans avkunnat domstolsutslag rörande immigration över kanadensiska gränsen.[1] Enligt detta utslag skulle endast sådana personer, som inflytta i landet för att ständigt uppehålla sig där, vara att anse som immigranter, medan i angränsande land bosatta personer, som begiva sig över gränsen för att förrätta visst arbete eller söka sådant, icke skola betraktas såsom immigranter. Speciellt gjordes gällande, att ett år 1794 slutet fördrag mellan Förenta staterna och Storbritannien (»*Jay Treaty*») stipulerade rätt till fri passage över den kanadensiska gränsen. Sådan rätt tillkomme alla personer, som vore brittiska medborgare vare sig från födseln eller genom naturalisering.

Målet hänsköts av arbetsdepartementet till Förenta staternas högsta domstol, som den 8 april 1929 förklarade, att utlänningar, som begiva sig över kanadensiska gränsen för att förrätta visst arbete eller söka sådant, icke äro att betrakta som tillfälliga besökande, utan falla under 1924 års immigrationslag (kvotlagen).

Den gällande förmånsbestämmelsen för besökande, som tillfälligtvis uppehålla sig i Förenta staterna för »business», förklaras icke vara tillämplig å avlönad anställning, emedan immigrationslagen bl. a. åsyftar att skydda amerikanska arbetare mot tillströmning av utländska arbetare. Vidare förklaras »*Jay Treaty*» icke kunna åberopas i detta sammanhang, emedan bestämmelserna däri om fri passage över den kanadensiska gränsen måste anses upphävda genom 1812 års krig. Det faktum, att sedermera under många år fri passage var tillåten över gränsen, kan icke anses återuppliva ifrågavarande fördragsklausul.

Genom detta högsta domstolens utslag blir det möjligt att på nytt tillämpa en av Förenta staternas immigrationsbyrå den 1 april 1927 utfärdad förordning, enligt vilken alla i Kanada eller Mexiko bosatta utlänningar måste uppfylla immigrationslagens föreskrifter, innan de erhålla rätt till identifikationskort och passage över gränsen för sitt dagliga arbetes förrättande.

I »New York Times» för den 11 april 1929 riktas en kritik mot den på nytt kraftägande förordningen av den 1 april 1927. Genom denna förvägrades i utlandet födda kanadensare rätt att begiva sig in i och ut ur Förenta staterna på samma villkor som infödda kanadensare, d. v. s. fritt från kvotlagens bestämmelser.

Tusentals personer äro bosatta på andra sidan gränsen i närheten av amerikanska industrisamhällen, vilka pläga dagligen begiva sig till och från sitt arbete över gränsen. Invändningarna häremot grunda sig dels på den uppkomna konkurrensen med amerikanska arbetare och dels på den härigenom öppnade möjligheten till smuggling. Enligt mångas uppfattning böra emellertid dessa invändningar tillmätas ringa betydelse jämfört med verkningarna i Kanada av att en skiljelinje uppdrages mellan naturaliserade och infödda

[1] Soc. Medd. årg. 1929, sid. 217.

kanadensare. Mot denna åtskillnad har från kanadensiskt håll rests protester, och med hänsyn till det relativt ringa antal personer, som därav beröras, samt vikten av att upprätthålla ett gott förhållande med grannlandet hade det i förevarande fall varit klokast att icke uppdraga någon bestämd skiljelinje.

(Informations Sociales.)

Invandringen till Kanada under budgetåret 1928/29. Enligt den av Kanadas Department of Immigration and Colonization avgivna redogörelsen för budgetåret 1 april 1928—31 mars 1929 hade under sagda år invandrat 167 722 personer mot 151 597 näst föregående år. Till ökningen har bl. a. bidragit, att under augusti 1928 införskrevos 8 449 skördearbetare från England, av vilka flertalet emellertid sedermera återvänt till hemorten. Till jämförelse angivas här nedan invandringssiffrorna under det senaste decenniet.

Budgetår	1919/20	1920/1	1921/2	1922/3	1923/4	1924/5	1925/6	1926/7	1927/8	1928/9
Invandrare	117 336	148 477	89 999	72 887	148 560	111 362	96 064	143 991	151 597	167 722

Efter härkomst fördelas invandrarna på följande fyra huvudgrupper:

Britter	58 880
Nordamerikanare	30 560
Andra »gynnade» raser (nord- och västeuropéer)	29 579
Övriga raser	48 703
Summa	**167 722**

Bland de s. k. gynnade raserna intogo tyskarna främsta rummet med 12 806 invandrare. Dessutom hänfördes hit bl. a. 3 651 finnar, 3 311 danskar, 3 297 svenskar och 2 434 norrmän.

Efter yrke och kön fördelas invandrarna på följande sätt:

	Män	Kvinnor	Barn	Summa
Jordbruk	73 028	6 109	14 067	**93 204**
Industri och handel	19 094	4 952	4 111	**28 157**
Husligt arbete	—	16 241	—	**16 241**
Övriga	2 739	13 060	14 321	**30 120**
Summa	**94 861**	**40 362**	**32 499**	**167 722**

De kanadensiska myndigheternas målmedvetna strävan att i främsta rummet uppmuntra invandring av jordbrukskunnig arbetskraft har, efter dessa siffror att döma, krönts med god framgång. Särskilt bland de manliga invandrarna ha som synes jordbrukarna varit i överväldigande majoritet, och bland kvinnorna torde väl flertalet av de till husligt arbete och diversegruppen hänförda även leda sin härkomst från jordbruksklassen.

(The Labour Gazette.)

Arbetsdomstolens domar.

14. Dom i mål mellan svenska metallindustriarbetareförbundet och dess avdelning nr 127, Nol, kärande, samt Sveriges verkstadsförening och ackumulator-fabriksaktiebolaget Tudor i Nol, svarande, angående ersättning för skiftarbete; given i Stockholm den 18 juni 1929.

Den 22 december 1928 har mellan verkstadsföreningen, å ena, samt förbundet jämte andra arbetarförbund, å andra sidan, upprättats ett kollektivavtal, vilket gäller för kalenderåret 1929. Avtalets § 5 innehåller bestämmelser angående ordinarie arbetstid. Såframt icke parterna för varje plats eller verkstad enas om annat, skall arbetstiden förläggas på vissa i avtalet angivna tider, allt efter som fråga är om arbete i ett, två eller tre skift. Den sålunda bestämda förläggningen är beträffande treskiftsarbete följande:

»1:sta skiftet: Fr. o. m. söndagskväll t. o. m. lördagsmorgon alla dagar mellan kl. 10 e. m. —6 f. m.

2:dra skiftet: Fr. o. m. måndagsmorgon t. o. m. lördagseftermiddag alla dagar mellan kl. 6 f. m.—2 e. m.

3:dje skiftet: Fr. o. m. måndagseftermiddag t. o. m. lördagskväll alla dagar mellan kl. 2 e. m.—10 e. m.»

I avtalets § 6 bestämmes, att arbete, utfört å annan tid än den ordinarie arbetstiden, skall betraktas såsom övertidsarbete och betalas med den ordinarie timlönen jämte vissa i avtalet angivna tilläggsprocent. I § 7 givas i fyra olika moment bestämmelser om skiftarbete. Härav äro mom. 1 och 3 av följande lydelse:

»Mom. 1. Vid arbete i skift träffas överenskommelse om avlöning för nattarbetet oberoende av vad i § 6 om tilläggsprocent för övertidsarbete är fastställt.

Mom. 3. Därest ej av särskilda skäl annat därom överenskommes enligt mom. 1 här ovan, utgår vid arbete i tre skiftlag, som icke är av beskaffenhet, att till följd av arbetets natur regelbundet utföras i skift, för 1:sta skift ersättning med 25 % tillägg å varje arbetares individuella timpenning.»

Efter stämning å verkstadsföreningen och bolaget hava förbundet och avdelningen vid arbetsdomstolen yrkat, att då bolaget, som beordrat arbetarna i gjuteriavdelningen till treskiftsarbete, vägrat att därför betala den särskilda tilläggsersättning för första skiftet, varom förmäles i § 7 mom. 3, arbetsdomstolen måtte förklara bolaget skyldigt att utbetala nämnda ersättning för allt arbete i gjuteriet, som utförts och utföres efter den 1 januari 1929.

Verkstadsföreningen och bolaget hava bestritt detta yrkande under uppgift, att det åsyftade arbetet vore av beskaffenhet att till följd av sin natur regelbundet utföras i skift, i följd varav bolaget jämlikt uttrycklig föreskrift i § 7 mom. 3 vore befriat från skyldighet att betala tilläggsersättning. Härom har bolaget vidare anfört: I gjuteriet framställdes genom gjutning blyplattor för ackumulatorer, varvid blyet smältes i grytor och götes i s. k. permanenta formar av metall. För att lämna en fullgod produkt måste formarna uppvärmas till en viss temperatur, vilket skedde dels genom förvärmning på elektrisk väg eller med gas och dels genom själva gjutningsprocessen, i det att den ingjutna metallen uppvärmde formen. Då den nödvändiga temperaturen icke kunde fullständigt erhållas enbart genom förvärmning, måste gjutningen alltid bedrivas under viss tid, innan de framställda plattorna blevo fullgoda. De först gjutna plattorna måste alltså kasseras. Härtill komme, att för vissa slag av plattor en användbar produkt över-

huvud icke kunde vinnas, förrän gjutformens yta bestrukits och hunnit bliva impregnerad med ett visst organiskt ämne. Denna impregnering av formarnas yta måste ske under och med tillhjälp av själva gjutningsprocessen, och gjutningen måste för detta ändamål pågå under viss tid, innan impregneringen bleve effektiv och därmed produkten användbar. Varje avbrott i gjutningsprocessen vore sålunda ur teknisk och ekonomisk synpunkt synnerligen olämpligt, och gjutningen vore på grund härav anlagd på att bedrivas kontinuerligt. Härtill ville föreningen och bolaget ytterligare åberopa, att även om arbetet med gjutningen icke skulle bedrivas kontinuerligt, metallen i grytan ständigt måste hållas smält och grytan eldas, så länge gjutning överhuvud förekomme. Uppeldningen och smältningen av den kvantitet metall, som erfordrades för arbetets påbörjande, vore nämligen en så långsam process, att ett avbrott i smältningen, ehuru tekniskt utförbart, ur driftsekonomisk synpunkt vore uteslutet.

Förbundet och avdelningen hava härtill genmält: Då tilläggsersättning förklarats ej skola utgå vid arbete, som vore av beskaffenhet att till följd av arbetets natur regelbundet utföras i skift, hade icke syftats på fall, där skiftgång för arbetsgivaren medförde påtaglig ekonomisk fördel, utan endast på sådana fall, där arbetet av tekniska skäl måste utföras i skift på den grund, att maskiner och verk fordrade ständig tillsyn eller materialet skulle taga skada av uppskov. Detta vore emellertid icke fallet vid bolagets fabrik, något som bäst framginge därav, att det endast berodde på arbetstillgången, huruvida gjutningen därstädes ägde rum i ett, två eller tre skift.

Arbetsdomstolen har tagit i övervägande vad sålunda och i övrigt förekommit, och enär det arbete, varom här är fråga, med hänsyn till den i målet förebragta utredningen icke kan anses vara av beskaffenhet att till följd av dess natur regelbundet utföras i skift, prövar arbetsdomstolen rättvist förklara bolaget vara pliktigt att för allt arbete i gjuteriet, som från och med ingången av år 1929 utförts eller utföres i tre skift, utbetala den i avtalets § 7 mom. 3 angivna tilläggsersättningen för första skiftet.

Närvarande i domstolen vid beslutets fattande den 1 juni 1929: Ordföranden *Lindhagen*, ersättaren *Forssman*, ledamoten *Bergsten*, ersättarna *Paues* och *Rudberg* samt ledamöterna *Forslund* och *Söder*.

Domen var enhällig.

15. Dom i mål mellan Sveriges verkstadsförening och svenska elektromekaniska industriaktiebolaget i Hälsingborg, kärande, samt svenska metallindustriarbetareförbundet och dess avdelning nr 31, Hälsingborg, svarande, angående arbetes förläggning; given i Stockholm den 18 juni 1929.

Den 1 januari 1924 utträdde bolaget ur verkstadsföreningen för de arbetare, som sysselsattes vid bolagets kopparvalsverk och tråddrageri, och inträdde i stället för samma arbetare i svenska arbetsgivareföreningens allmänna grupp. I september 1926 sökte emellertid bolaget för samma arbetare ånyo inträde i verkstadsföreningen. Denna ansökning beviljades, och den nya ordningen tillämpades från och med den 1 januari 1927.

Efter förhandlingar, vid vilka representant för allmänna gruppen medverkade, träffades mellan bolaget och avdelningen nr 31 den 26 juli 1926 en överenskommelse av följande lydelse:

»*Överenskommelse*

mellan Svenska Elektromekaniska Industriaktiebolaget Hälsingborg och Sv. Metallindustriarbetareförbundets avdelning 31 rörande nattskiftesprocent å firmans Valsverksavdelning.

1) Vid ovannämnda firmas Valsverk och Tråddrageriavdelning skall tillämpas gällande kollektivavtal mellan Sv. Verkstadsförening och resp. fackförbund.

2) Till resp. Valsverksarbetare utgår en ersättning av 10 % å timlönen för nattarbete förlagt mellan kl. 7 e. m. och 4 f. m. och blir valsverksarbetarnes skiftesgång ständigt förlagd till denna tid vid de tillfällen de tjänstgöra på nattskift.

3) Till resp. tråddragare utgår ävenledes ersättning med 10 % å timlönen såvida skiften förläggas på samma sätt och tider som i valsverket alltså mellan kl. 7 e. m. och 4 f. m. Förlägges däremot skiftesgången i tråddrageriet i enlighet med vad som omförmäles i verkstadsavtalets par. 14 mom. 2 utgår till resp. tråddragare ingen skiftesersättning.»

Vid tiden för nämnda överenskommelses träffande gällde för verkstadsindustrien ett mellan verkstadsföreningen, å ena, samt förbundet jämte andra arbetarförbund, å andra sidan, den 9 januari 1925 upprättat kollektivavtal. Sedan detta avtal blivit uppsagt, träffades mellan samma organisationer den 22 december 1928 ett nytt avtal, vilket gäller för kalenderåret 1929. Detta avtals § 5 innehåller bestämmelser angående ordinarie arbetstid. Såframt icke parterna för varje plats eller verkstad enas om annat, skall arbetstiden förläggas på vissa i avtalet angivna tider, allt efter som fråga är om arbete i ett, två eller tre skift. Den sålunda bestämda förläggningen är beträffande tvåskiftsarbete följande:

»*Måndag—fredag:*
1:sta skiftet kl. 5 f. m.—2 e. m.
2:dra skiftet kl. 2 e. m.—11 e. m. med en halvtimmes rast å vartdera skiftet.
Lördag:
1:sta skiftet kl. 5 f. m.—11 f. m. med en halvtimmes rast.
2:dra skiftet kl. 11 f. m.—4.30 e. m. utan rast.»

I avtalets § 6 bestämmes, att arbete, utfört å annan tid än den ordinarie arbetstiden, skall betraktas såsom övertidsarbete och betalas med den ordinarie timlönen jämte vissa i avtalet angivna tilläggsprocent. I § 7 givas därefter i fyra olika moment bestämmelser om skiftarbete. Härav äro mom. 1 och 2 av följande lydelse:

»*Mom. 1.* Vid arbete i skift träffas överenskommelse om avlöning för nattarbetet oberoende av vad i § 6 om tilläggsprocent för övertidsarbete är fastställt.

Mom. 2. Därest ej av särskilda skäl annat därom överenskommes enligt mom. 1 här ovan, är arbetsgivaren berättigad att vid arbete å tvåskift utan någon extra ersättning förlägga dessa mellan kl. 5 f. m. och 11 e. m. på sådant sätt, att arbetstiden blir 48 timmar per vecka i genomsnitt under en tid av 3 veckor.»

I skrivelse till bolaget den 19 mars 1929 förklarade avdelningen nr 31, att densamma uppsade överenskommelsen av den 26 juli 1926; då denna överenskommelse ej innehölle någon uppsägningstid, ansåge avdelningen, att en månad borde vara skälig uppsägningstid, i anledning varav avdelningen förklarade sig anse överenskommelsen utlöpa med den 19 april 1929. Bolaget förklarade i svarsskrivelse den 20 mars 1929, att bolaget ej kunde gå med på uppsägning av ifrågavarande överenskommelse.

Efter stämning å förbundet och avdelningen nr 31 hava verkstadsföreningen och bolaget vid arbetsdomstolen anfört: Överenskommelsen den 26 juli 1926 finge anses utgöra en specialöverenskommelse, som för bolagets fabrik allenast kompletterade verkstadsavtalet. Därav följde, att överenskommelsen ej heller kunde uppsägas till annan tid än nämnda avtal. Vid sådant förhållande måste överenskommelsen, vilken ostridigt gällde även efter ikraftträdandet av 1928 års verkstadsavtal, vara gällande lika länge som detta. Avdelningen nr 31 hade följaktligen icke varit befogad uppsäga överenskommelsen. Med anledning härav yrkade verkstadsföreningen och bolaget, att detta måtte förklaras berättigat att förlägga arbetet vid valsverket och tråddrageriet i enlighet med ifrågakomna överenskommelse och på där

angivna villkor. För den händelse detta yrkande icke kunde bifallas, yrkade verkstadsföreningen och bolaget, att detta måtte förklaras berättigat att förlägga arbetet vid valsverket och tråddrageriet enligt § 7 mom. 2 i 1928 års verkstadsavtal. Då valsverket och tråddrageriet voro inrymda i samma lokal och arbetet vid dessa båda avdelningar därför icke lämpligen kunde bedrivas samtidigt, avsåges med det alternativa yrkandet, att valsverksarbetet och tråddrageriarbetet räknades såsom två olika skift, vilket med hänsyn till arbetets beskaffenhet finge anses riktigt.

Härtill har från arbetarsidan genmälts: Vid tiden för upprättandet av 1926 års överenskommelse hade bolaget för valsverket och tråddrageriet varit anslutet, icke till verkstadsföreningen utan till arbetsgivareföreningens allmänna grupp. Verkstadsavtalet hade sålunda icke varit gällande för berörda avdelningar. I följd härav finge överenskommelsen, vilken i sin första punkt hänvisade till verkstadsavtalet, anses såsom ett självständigt kollektivavtal, vilket vid det förhållandet, att detsamma icke sedermera uppsagts, förblivit gällande såväl efter det bolaget för valsverket och tråddrageriet ånyo inträtt i verkstadsföreningen som även efter det 1928 års avtal för verkstadsindustrien blivit gällande. Då emellertid 1926 års överenskommelse icke upptoge någon särskild uppsägningstid, hade arbetarna varit befogade att, på sätt som skett, uppsäga avtalet till upphörande efter en månad. Sedan sålunda 1926 års överenskommelse icke längre gällde, hade 1928 års verkstadsavtal trätt i tillämpning även för bolagets valsverk och tråddrageri. Då här vore fråga om arbete av helt olika slag, kunde icke valsverksarbetet och tråddrageriarbetet betraktas såsom olika skift av ett och samma arbete. Bestämmelsen i § 7 mom. 2 vore följaktligen icke tillämplig. Vartdera arbetet skulle betraktas såsom utfört i ett skift, och för den händelse bolaget icke förlade detta arbete å den arbetstid, som i § 5 funnes angiven för enskiftsarbete, bleve bolaget pliktigt betala övertidsersättning enligt § 6. På grund av vad sålunda anförts bestrede förbundet och avdelningen bifall till båda de yrkanden, som motparterna framställt.

Arbetsdomstolen har tagit i övervägande vad sålunda och i övrigt förekommit.

Enär bolaget vid tiden för upprättandet av 1926 års överenskommelse icke kan anses hava för valsverket och tråddrageriet varit bundet av det vid nämnda tid gällande verkstadsavtalet, finner arbetsdomstolen, att berörda överenskommelse — utan avseende å avfattningen av dess ingress — är att anse såsom ett självständigt och uttömmande kollektivavtal rörande arbetsförhållandena vid nämnda avdelningar av bolagets industriella anläggning. Då särskild tid för överenskommelsens giltighet ej blivit bestämd samt regler ej heller uppställts angående dess uppsägning, måste avdelningen nr 31 anses hava ägt befogenhet att den 19 mars 1929 uppsäga avtalet till upphörande den 19 april samma år. Vid sådant förhållande äger bolaget icke längre rätt att förlägga arbetet vid valsverket och tråddrageriet i enlighet med bestämmelserna i överenskommelsen eller på där angivna villkor, utan skall i dessa avseenden tillämpas verkstadsavtalet den 22 december 1928, av vilket bolaget efter sitt återinträde i verkstadsföreningen är bundet. Eftersom arbetet inom valsverket och tråddrageriet icke kan betraktas såsom ensartat, äger bolaget icke med tillämpning av nämnda avtals § 7 mom. 2 förlägga arbetet inom dessa avdelningar såsom två särskilda skift. På grund härav prövar arbetsdomstolen rättvist ogilla de av verkstadsföreningen och bolaget i målet framställda yrkandena.

Närvarande i domstolen vid beslutets fattande den 1 juni 1929: Ordföranden *Lindhagen*, ersättaren *Forssman*, ledamoten *Bergsten*, ersättarna *Paues* och *Rudberg* samt ledamöterna *Forslund* och *Söder*.

Domen var enhällig.

16. Dom i mål mellan Sveriges verkstadsförening för egen del och för Aug. Stenman aktiebolag i Eskilstuna, kärande, samt svenska metallindustriarbetareförbundet och dess avdelning nr 23, Eskilstuna, svarande, angående ersättning för skiftarbete; given i Stockholm den 13 juni 1929.

Den 22 december 1928 har mellan verkstadsföreningen, å ena, samt förbundet jämte andra arbetarförbund, å andra sidan, upprättats ett kollektivavtal, vilket gäller för kalenderåret 1929. Avtalets § 5 innehåller bestämmelser angående ordinarie arbetstid. Såframt icke parterna för varje plats eller verkstad enas om annat, skall arbetstiden förläggas på vissa i avtalet angivna tider, allt eftersom fråga är om arbete i ett, två eller tre skift. Den sålunda bestämda förläggningen är beträffande treskiftsarbete följande:

»1:sta skiftet: Fr. o. m. söndagskväll t. o. m. lördagsmorgon alla dagar mellan kl. 10 e. m. —6 f. m.

2:dra skiftet: Fr. o. m. måndagsmorgon t. o. m. lördagseftermiddag alla dagar kl. 6 f. m. —2 e. m.

3:dje skiftet: Fr. o. m. måndagseftermiddag t. o. m. lördagskväll alla dagar mellan kl. 2 e. m.—10 e. m.»

I avtalets § 6 bestämmes, att arbete, utfört å annan tid än den ordinarie arbetstiden, skall betraktas såsom övertidsarbete och betalas med den ordinarie timlönen jämte vissa i avtalet angivna tilläggsprocent. I § 7 givas i fyra olika moment bestämmelser om skiftarbete. Härav äro mom. 1 och 3 av följande lydelse:

»*Mom. 1.* Vid arbete i skift träffas överenskommelse om avlöning för nattarbetet oberoende av vad i § 6 om tilläggsprocent för övertidsarbete är fastställt.

Mom. 3. Därest ej av särskilda skäl annat därom överenskommes enligt mom. 1 här ovan, utgår vid arbete i tre skiftlag, som icke är av beskaffenhet, att till följd av arbetets natur regelbundet utföras i skift, för 1:sta skift ersättning med 25 % tillägg å varje arbetares individuella timpenning.»

Efter stämning å förbundet och dess ovannämnda avdelning har verkstadsföreningen vid arbetsdomstolen yrkat, att enär bolagets arbetare för utförande av arbete i tre skift fordrat högre ersättning för första skiftet än den i § 7 mom. 3 angivna, arbetsdomstolen måtte förklara, att arbetarna vore skyldiga utföra ifrågavarande skiftarbete mot nämnda ersättning av 25 procent utöver timpenningen för första skiftet.

Härtill hava förbundet och avdelningen genmält: Då treskiftsarbete förut hos bolaget tillämpats, hade enligt muntlig överenskommelse utgått en ersättning för första skiftet motsvarande 35 procent å den individuella timlönen. Möjligen kunde denna överenskommelse även efter ikraftträdandet av det nu gällande kollektivavtalet anses tillämplig med stöd av vissa i samband med avtalsslutet till protokollet gjorda anteckningar angående fortsatt rätt att åtnjuta förut utgående avlöningsförmåner eller angående bibehållandet av gällande specialöverenskommelser. Bortsett härifrån förelåge emellertid beträffande bolagets verkstad sådana särskilda skäl för skiftersättningens utgående med högre belopp än 25 procent, som åsyftades i § 7 mom. 3. Detta framginge med erforderlig tydlighet redan därav, att en ersättning av 35 procent ansetts skälig under en tid, då särskild ersättning för treskiftsarbete icke funnits upptagen i kollektivavtal och på många håll ej heller tillämpats. På grund härav yrkades från arbetarsidan, att bolaget måtte förklaras skyldigt att vid treskiftsarbete utgiva tilläggsersättning till arbetarna för det första skiftet med 35 procent av den individuella timlönen.

Arbetsdomstolen har tagit i övervägande vad sålunda och i övrigt förekommit. Omständigheter hava icke förebragts, på grund av vilka det kan antagas, att ti-

digare träffad överenskommelse om skiftersättning med 35 procent av timlönen alltjämt skulle vara för bolaget bindande. Vad angår tolkningen av § 7 mom. 3 måste avtalet i denna del anses vara så att förstå, att den angivna ersättningen för första skiftet med 25 procents tillägg å timlönen ovillkorligen skall utgå, såframt annat ej överenskommits. Att det tillika framhållits, att avvikande överenskommelse kan träffas »av särskilda skäl», måste anses innefatta allenast en hänvisning för parterna, att särskilda skäl böra föreligga för ett frångående av den i avtalet bestämda ersättningen, men kan icke antagas avse, att frågan, huruvida dylik överenskommelse bör träffas, må göras till föremål för rättslig prövning. I överensstämmelse härmed kan det icke tillkomma arbetsdomstolen att pröva, huruvida skäl föreligga för en avvikande reglering av skiftersättningen. På grund härav och då annan överenskommelse ej träffats mellan parterna, prövar arbetsdomstolen rättvist förklara, att bolagets arbetare äro skyldiga utföra treskiftsarbete mot den i § 7 mom. 3 angivna ersättningen.

Närvarande i domstolen vid beslutets fattande den 1 juni 1929: Ordföranden *Lindhagen*, ersättaren *Forssman*, ledamoten *Bergsten*, ersättaren *Paues* samt ledamoten *Forslund*.

Domen var enhällig.

17. Dom i mål mellan svenska metallindustriarbetareförbundet och dess avdelning nr 98, Hallstahammar, kärande, samt Sveriges verkstadsförening och bultfabriksaktiebolaget i Hallstahammar, svarande, angående rätt till förhöjd timlön; given i Stockholm den 13 juni 1929.

I ett kollektivavtal, som den 9 januari 1925 upprättades mellan verkstadsföreningen, å ena, samt förbundet jämte andra arbetarförbund, å andra sidan, upptogos under § 10 bestämmelser om minimilön. Mom. 3—5 i nämnda paragraf voro av följande lydelse:

»*Mom. 3.* Minimilönerna inom de särskilda grupperna utgöra i öre per timme:

	Ortsgrupp I	II	III
a) För manlig yrkesarbetare, som uppnått 24 års ålder och arbetat minst 7 år i yrket	88	80	74
b) För manlig yrkesarbetare, som uppnått 21 års ålder och arbetat minst 4 år i yrket	82	73	67
c) För manlig grovarbetare, som uppnått 20 års ålder	75	66	62
d) För kvinnlig arbetare	57	50	47

Mom. 4. Yrkesarbetare, som icke arbetat 4 år i yrket men uppnått 20 år, erhåller samma minimilön som grovarbetare.

Mom. 5. Allt efter flit och skicklighet erhåller arbetaren högre lön, och skola dugliga arbetare, som arbetat ett flertal år i yrket, åtnjuta högre lön än minimilön.»

Sedan nämnda avtal på grund av uppsägning utlöpt med utgången av år 1928, gäller från och med den 1 januari 1929 för verkstadsindustrien ett nytt kollektivavtal, upprättat mellan samma parter den 22 december 1928. I detta avtal innehållas bestämmelserna om minimilön i avtalets § 3. De stadganden, som motsvara ovan återgivna föreskrifter i 1925 års avtal, äro av följande lydelse:

»*Mom. 3.* Minimilönerna inom de särskilda grupperna utgöra i öre per timme:

	Ortsgrupp I	II	III
a) För manlig yrkesarbetare, som uppnått 24 års ålder och arbetat minst 7 år i yrket	88	80	74
b) För manlig yrkesarbetare, som uppnått 21 års ålder och arbetat minst 4 år i yrket	82	73	67
c) För manlig grovarbetare, som uppnått 20 års ålder	75	66	62
d) För kvinnlig arbetare	57	50	47
e) För manlig grovarbetare, som uppnått 19 års ålder	60	53	45
f) För manlig grovarbetare, som uppnått 18 års ålder	55	46	40

Mom. 4. Yrkesarbetare, som icke arbetat 4 år i yrket men uppnått 18 år, erhåller samma minimilön som grovarbetare.

Mom. 5. Allt efter flit och skicklighet erhåller arbetaren högre lön, och skola dugliga arbetare, som arbetat ett flertal år inom metallindustrien, åtnjuta högre lön än minimilön; därvid skall iakttagas, att arbetare, som icke till huvudsaklig del kan beredas arbete på ackord, erhåller en timlön, som med minst 10 öre överstiger minimilönen.»

Efter stämning å verkstadsföreningen och bolaget hava förbundet och avdelningen vid arbetsdomstolen anfört: Omedelbart efter sedan det nya avtalet blivit godkänt, hade tvister uppstått angående tolkningen av avtalets § 3 mom. 5. Verkstadsföreningen och dess medlemmar hade hävdat, att det tillägg av 10 öre, varom i nämnda moment förmäldes, endast skulle tillkomma arbetare, som fyllt 21 år och arbetat inom metallindustrien i 7 år; ibland hade hävdats, att tiden för anställningen inom nämnda industri åtminstone borde vara 4 år. En sådan tolkning stode dock i bestämdaste strid med avtalets ordalydelse. Där funnes ej någon åldersgräns angiven. Den enda fordran, som avtalet uppställde för tilläggets åtnjutande, vore den, att vederbörande arbetare skulle hava arbetat ett flertal år inom metallindustrien. Denna fordran måste dock anses uppfylld, i och med att arbetare varit anställd längre tid än 1 år. Bolaget hade i sitt arbete ett flertal yngre arbetare, vilka icke kommit i åtnjutande av tillägget, oaktat de arbetat inom metallindustrien längre tid, växlande mellan $2^1/_2$ och 7 år. Förbundet och avdelningen yrkade därför, att arbetsdomstolen måtte förklara, att den omständigheten, att nämnda arbetare ej fyllt 21 år eller ej arbetat inom metallindustrien i 7 respektive 4 år, ej skulle utgöra hinder för dessa arbetare att erhålla den ifrågavarande förhöjningen.

Verkstadsföreningen och bolaget hava i målet genmält: Under de förhandlingar, som föregått det nya avtalets slutande, hade man från arbetsgivarsidan på det bestämdaste motsatt sig krav på minimilönens höjande. Vid sådant förhållande vore arbetarpartens yrkande orimligt, enär detta i realiteten skulle innebära en generell höjning av minimilönen med 10 öre för alla kategorier av arbetare, som icke huvudsakligen arbetade på ackord. Att man å arbetsgivarsidan biträtt förslaget om ändrad avfattning av mom. 5 hade berott därpå, att den förutvarande lydelsen av nämnda moment icke ansetts medgiva en förhöjning av minimilönen till grovarbetare utan endast till yrkesarbetare, och att den förhöjning, som skäligen borde ifrågakomma, ansetts böra vara någorlunda hög och icke, såsom på en del håll praktiserats, allenast omfatta några öre. Med ändringen hade vidare avsetts att bereda en hjälp åt arbetare, som kommit till mogen ålder och därför kunde förutsättas hava försörjningsbörda, men vilka icke genom arbete på ackord kunde beräknas komma till en högre inkomst. Vid nu angivna förhållanden finge det anses innebära ett särskilt tillmötesgående från arbetsgivarsidan, om lönetillägget tilldelades arbetare, som fyllt 21 år och arbetat 7 år inom metallindustrien.

Vid målets handläggning inför arbetsdomstolen hava förbundet och avdelningen avstått från sina ursprungligen framställda yrkanden och i stället överlämnat åt domstolen att avgöra tolkningen av § 3 mom. 5 med särskild hänsyn till frågan, huruvida för åtnjutande av tillägget å 10 öre skall erfordras antingen uppnåendet av viss ålder eller ock att inom metallindustrien hava arbetat ett visst antal år. Verkstadsföreningen och bolaget hava förklarat sig icke hava något att erinra mot att arbetsdomstolen till prövning upptoge en sålunda formulerad talan.

Arbetsdomstolen har tagit i övervägande vad sålunda och i övrigt förekommit.

Minimilönerna äro i det nya avtalet oförändrade med det undantag, att minimilöner fastställts även för arbetare i åldern mellan 18 och 20 år. Att sålunda någon förhöjning i minimilönerna icke vidtogs berodde, enligt vad upplyst är, på det bestämda motstånd, som från arbetsgivarsidan restes däremot. Vid sådant förhållan-

de kan arbetsdomstolen icke godkänna den av arbetarparten nu hävdade tolkningen av mom. 5, enligt vilken lönetillägget skulle tillkomma dugliga arbetare, som fyllt 18 år och arbetat mera än 1 år inom metallindustrien. En dylik tolkning skulle nämligen i själva verket innebära, att minimilönerna över hela linjen höjdes med 10 öre, något som uppenbarligen icke varit arbetsgivarsidans avsikt, då man biträtt ändringarna i mom. 5. Å andra sidan måste den tolkning, som gjorts gällande av arbetsgivarparten och enligt vilken tillägget ej skulle kunna utgå till duglig arbetare, innan han fyllt 21 år och arbetat 7 år inom metallindustrien, anses alltför mycket skilja sig från vad med visst fog kunnat av motparten inläggas i bestämmelsen.

Huvudskälen till de vidtagna ändringarna i mom. 5 torde hava varit, dels att grovarbetare på grund av momentets föregående avfattning icke ansetts äga samma rätt till högre lön än minimilön som yrkesarbetare, även om de en längre följd av år arbetat inom metallindustrien, och dels att den förhöjning, som av vissa arbetsgivare medgivits, endast med några öre överstigit minimilönen, vilket ansågs mindre skäligt, då det gällde arbetare, som icke till huvudsaklig del kunde beredas arbete på ackord. För att giva grovarbetare samma rätt som yrkesarbetare utbyttes orden »i yrket» mot orden »inom metallindustrien», och för att bereda timlönsarbetare en verklig förhöjning infördes bestämmelsen om minimilönens höjning med minst 10 öre. I övrigt bibehölls momentets ordalydelse oförändrad, även till den del stadgandet såsom förutsättning för högre lön uppställer kravet på att vederbörande arbetare skall hava arbetat ett flertal år. Dessa omständigheter giva fullgod anledning till antagande, att meningen varit, att den nya avfattningen icke skulle föranleda ändrad tillämpning i vidare mån, än som direkt betingades av de i momentet vidtagna ändringarna och de till grund därför liggande skälen.

Med avseende å tillämpningen av stadgandet i dess förutvarande lydelse är i målet upplyst, att högre lön än minimilön i regel icke tillerkänts arbetare, med mindre han uppnått åtminstone den lägsta ålder, som enligt dåvarande avtal medförde rätt till minimilön, eller 20 år, samt han dessutom arbetat minst 4 år inom yrket.

På grund härav prövar arbetsdomstolen rättvist förklara, att åt § 3 mom. 5 bör givas sådan tydning, att en arbetsgivare i varje fall icke kan anses hava handlat i strid med avtalet, om duglig arbetare, som icke till huvudsaklig del kan beredas arbete på ackord, ej erhåller lönetillägget å minst 10 öre, innan han uppnått en ålder av 20 år samt arbetat 4 år inom metallindustrien.

Närvarande i domstolen vid beslutets fattande den 8 juni 1929: Ordföranden *Lindhagen*, ersättaren *Forssman*, ledamoten *Bergsten*, ersättarna *Paues* och *Rudberg* samt ledamöterna *Forslund* och *Söder*.

Vid omröstningen förenade sig ordföranden, ersättaren Forssman, ledamoten Bergsten samt ersättarna Paues och Rudberg om den mening, domen innehåller. Ledamöterna Forslund och Söder förenade sig om följande votum:

»Enligt § 3 mom. 5 i nu gällande kollektivavtal har för den rätt att erhålla timlön med 10 öre utöver minimilönen, som tillkommer arbetare, vilken icke till huvudsaklig del kan beredas arbete på ackord, ej uppställts annan förutsättning — utöver fordran på duglighet — än att arbetaren skall hava arbetat ett flertal år inom metallindustrien. På grund härav och med hänsyn till den vanligaste användningen av beteckningen 'flertal år' anse vi rättvist förklara, att åt avtalet bör i denna del givas sådan tydning, att för åtnjutande av ifrågakomna lönetillägg icke fordras att hava uppnått viss högre ålder än aderton år men däremot kräves, att vederbörande arbetare arbetat inom metallindustrien minst tre år.»

18. Dom i mål mellan byggmästaren G. Hägg i Eksjö, kärande, samt svenska byggnadsträarbetareförbundets avdelning nr 67, Eksjö, svarande, angående företrädesrätt till arbete; given i Stockholm den 22 juni 1929.

I början av år 1928 upptogos förhandlingar mellan ovannämnda avdelning och åtskilliga byggmästare i Eksjö angående upprättande av kollektivavtal. Den 10 mars 1928 avlämnade Hägg jämte två andra av stadens byggmästare till avdelningen en förbindelse av följande innehåll:

»Sedan underhandlingarna mellan ovannämnda avdelningen och stadens byggmästare i viss mån tills vidare strandat och uppgörelse ej har kunnat träffas, förbinder sig undertecknade att i likhet med byggmästare Larsson från Karlsborg, som bedriver byggnadsarbete å Göta Ingeniörkårs etablissement härstädes, utbetala en timpenning av kronor 1: 28 per arbetstimma för fullt kompetent byggnadssnickare, under den återstående tiden som ovannämnda Larssons nu åtagna arbete varar, och sedan i likhet med övriga stadens byggmästare och ovannämnda avdelning senare träffat avtal.»

Den 7 april 1928 upprättades sedermera mellan avdelningen, å ena, samt åtskilliga av stadens byggmästare, dock ej Hägg, å andra sidan, ett kollektivt avtal, som gällde från den 1 april 1928 till den 1 april 1929 och på grund av underlåten uppsägning fortfarande är gällande. Detta avtal innehåller under §§ 8 och 12 bland annat följande bestämmelser:

»§ 8. *Arbetets ledning. Föreningsrätt.*

Med iakttagande av avtalets bestämmelser i övrigt äger arbetsgivaren rätt att leda och fördela arbetet samt att antaga eller avskeda arbetare.

Föreningsrätten skall å ömse sidor lämnas okränkt.

— —

§ 12. *Ordningsregler och övriga bestämmelser.*

— —

e) Vid intagande av arbetare lämnas företräde till dem, som äro bosatta inom avtalets giltighetsområde och där äro mantalsskrivna samt tillhöra undertecknad fackförening. Vid inskränkning av arbetsstyrkan är arbetsgivaren skyldig taga hänsyn till anställningstiden.

— —»

Mellan Hägg och avdelningen uppstod under år 1928 konflikt dels på grund av att Hägg enligt avdelningens uppfattning icke fullgjorde de skyldigheter i fråga om utbetalande av avlöning, som han genom ovannämnda förbindelse åtagit sig, dels och framför allt på grund av att Hägg i sina arbeten använde en oorganiserad arbetare vid namn K. Martinsson. Häggs arbeten blevo under konflikten förklarade i blockad av avdelningen. Den 20 april 1929 löstes konflikten genom att Hägg undertecknade kollektivavtalet av den 7 april 1928. Några dagar senare påyrkade avdelningen, att Hägg skulle avskeda Martinsson.

Med anledning härav har Hägg efter stämning å avdelningen vid arbetsdomstolen anfört: Bestämmelsen i § 12 e) gällde endast frågan om intagande av ny arbetskraft och innebure intet förbud för en arbetsgivare att behålla en oorganiserad arbetare, som redan vid avtalets upprättande vore anställd hos honom. Martinsson, vilken av religiösa skäl icke ville ingå i någon fackförening, vore nu 67 år gammal och hade varit anställd hos Hägg sedan omkring 20 år tillbaka. Då Hägg efter framställning från avdelningens sida undertecknat avtalet, hade frågan om Martinssons avskedande icke varit på tal. På grund härav yrkade Hägg, att arbetsdomstolen måtte förklara honom berättigad att utan hinder av den med avdelningen träffade uppgörelsen behålla Martinsson i sin tjänst.

Avdelningen har till en början anfört: Redan genom uppgörelsen av den 10 mars 1928 måste Hägg anses hava godkänt det avtal, som sedermera den 7 april

1928 upprättades mellan vissa andra byggmästare i Eksjö och avdelningen. Detta bestyrktes även därav, att Hägg, då han den 20 april 1929 undertecknat avtalet, icke vid sin underskrift utsatt annan datering. Avtalet vore följaktligen även för Häggs vidkommande bindande från den 1 april 1928. Då avtalet sålunda måste anses upprättat före arbetsdomstolens tillkomst, yrkade avdelningen, att käromålet måtte på denna grund avvisas av domstolen.

För den händelse denna invändning icke kunde godkännas, har avdelningen i själva saken anfört: Martinsson, som under någon tid varit entledigad från sin anställning hos Hägg, hade omkring den 15 april 1929 ånyo intagits i arbete i strid med bestämmelsen i § 12 e) av avtalet, som enligt vad nyss angivits redan vid denna tidpunkt varit för Hägg bindande. Oavsett att Hägg på denna grund vore skyldig att avskeda Martinsson, måste sådan förpliktelse anses åligga honom redan av den anledning, att konflikten mellan Hägg och avdelningen väsentligen gällt frågan om Martinssons anställning och Hägg, som — i motsats till vad han för arbetsdomstolen uppgivit — själv tagit initiativet till tvistens biläggande, måste hava insett, att avdelningen betraktade Martinssons avskedande som ett oeftergivligt villkor för blockadens hävande. Avdelningen yrkade därför, att Hägg måtte förpliktas att omedelbart avskeda Martinsson.

Parterna hava å ömse sidor fordrat ersättning för kostnaderna å målet.

Arbetsdomstolen har tagit i övervägande vad sålunda och i övrigt förekommit.

Vad först angår behörighetsfrågan, så enär arbetsdomstolens behörighet, oavsett tidpunkten då kollektivavtal träffats, omfattar alla mål rörande dylika avtal, vilka icke före den 1 januari 1929 anhängiggjorts vid allmän domstol, lämnas invändningen mot domstolens behörighet utan avseende.

Vidkommande själva saken måste det anses utrett, att avdelningen vid konfliktens biläggande utgått från, att Hägg genom uppgörelsen bleve pliktig att icke längre hava Martinsson i sitt arbete. Det är vidare uppenbart, dels att denna förutsättning av avdelningen tillagts sådan vikt, att avdelningen icke skulle hava biträtt uppgörelsen, om den trott, att resultatet kunnat bliva ett annat, och dels att Hägg insett detta utan att ändock för avdelningen göra klart den motsatta ståndpunkt, som han intog. Vid sådant förhållande finner arbetsdomstolen, att uppgörelsen bör anses hava det innehåll avdelningen inlagt däri. Arbetsdomstolen prövar följaktligen rättvist förklara, att Hägg — oavsett huru kollektivavtalets § 12 e) är att tolka — genom den med avdelningen träffade uppgörelsen är i förhållande till avdelningen pliktig att entlediga Martinsson ur sin tjänst, med mindre han på grund av brist på organiserad arbetskraft eller annan orsak, som enligt avtalet medför rätt för arbetsgivare att anlita oorganiserade arbetare, fortfarande må behålla Martinsson i arbetet.

På grund av omständigheterna skola parterna själva vidkännas sina kostnader å målet.

Närvarande i domstolen vid beslutets fattande den 14 juni 1929: Ordföranden *Lindhagen*, ersättaren *Forssman*, ledamoten *Bergsten*, ersättarna *Paues* och *Rudberg* samt ledamöterna *Forslund* och *Söder*.

Vid omröstningen förenade sig ordföranden, ersättaren Forssman samt ledamöterna Bergsten, Forslund och Söder om den mening, domen innehåller.

Ersättaren Paues anförde:

»I behörighetsfrågan instämmer jag i det slut, vartill arbetsdomstolen kommit.

Vad åter angår själva saken finner jag det utrett, att Hägg den 20 april 1929 undertecknat avtalet samt att vid nämnda tillfälle intet förekommit, som givit Hägg anledning att tro, att avtalet för hans vidkommande skulle vare sig tilläggas återverkande kraft eller givas annan innebörd än för övriga kontrahenter å arbetsgivarsidan. Det är vidare ostri-

digt, att Martinsson vid tiden för avtalets undertecknande varit i Häggs tjänst. Under anförda förhållanden finner jag, att avdelningens anspråk på Martinssons entledigande saknar stöd i meranämnda, av Hägg biträdda avtal, varför jag med bifall till Häggs i saken förda talan prövar rättvist förklara, att Hägg på grund av uppgörelsen med avdelningen icke är pliktig att entlediga Martinsson ur sin tjänst.»

Ersättaren Rudberg yttrade:

»I behörighetsfrågan är jag ense med övriga ledamöter.

Beträffande själva saken ansluter jag mig till den av ersättaren Paues uttalade meningen i all synnerhet, som det av utredningen framgått, att det av parterna utan särskilt förbehåll ingångna avtalet har den lydelse, som allmänt användes av svenska byggnadsträarbetareförbundet gentemot oorganiserade arbetsgivare och att sålunda avtalets innebörd borde varit avdelningen bekant redan vid undertecknandet.»

19. Dom i mål mellan ingenjören Adolph von Brömssen å firman Carl Flohr A. G.:s vägnar, kärande, samt svenska elektriska arbetareförbundet och dess avdelning nr 34, svarande, angående uppsägning av kollektivavtal; given i Stockholm den 22 juni 1929.

I en mellan firman Carl Flohr A. G., Berlin, å ena, samt förbundet och avdelningen, å andra sidan, den 18 juni 1925 träffad överenskommelse om arbetsavtal hava under § 11 intagits följande bestämmelser:

»Detta avtal gäller fr. o. m. den dag det av båda parter undertecknats t. o. m. den 30 juni 1926 och därefter år efter år, därest ej uppsägning skett från någondera sidan minst 2 månader före tiden för avtalets utlöpande.

Förslag till nytt avtal skall från den uppsägande parten överlämnas till motparten senast en månad efter uppsägningen.»

Sedan firman uppdragit åt von Brömssen att uppsäga avtalet till den 30 juni 1929, avlät von Brömssen till avdelningen en skrivelse, innehållande uppsägning. Skrivelsen inlämnades för befordran å postanstalt i Stockholm den 27 april 1929 och avgick såsom rekommenderad försändelse under adress Svenska Elektriska Arbetareförbundets Avdelning 34, Folkets Hus, Stockholm. Försändelsen utbars den 29 april under andra brevbäringsturen av värdebrevbärare till Folkets hus. Då ombud för adressaten icke där anträffades, lämnades avi om försändelsen till en i Folkets hus tjänstgörande vaktmästare. Sedan von Brömssen efter den 1 maj erfarit, att försändelsen icke kommit avdelningen till handa, blev densamma på hans föranstaltande av posten eftersänd till avdelningens ordförande montören K. J. Pettersson under adress Långsjö, Älvsjö. Avi om försändelsen tillställdes Pettersson den 7 maj, varefter försändelsen avhämtades den 8 i samma månad. Då försändelsen sålunda kommit avdelningen för sent till handa, hava avdelningen och förbundet vägrat godkänna uppsägningen.

Med anledning härav har von Brömssen å firmans vägnar efter stämning å förbundet och avdelningen vid arbetsdomstolen anfört: Enär till von Brömssen ankomna skrivelser från avdelningen brukat angiva Stockholm såsom avdelningens säte, hade han antagit, att detta vore avdelningens adress. På uppmaning av montören Pettersson hade von Brömssen visserligen under de senare åren avsänt för avdelningen avsedda försändelser under adress Långsjö 92, Älvsjö. Som han emellertid förmodat, att detta vore ordförandens privata adress, hade han därvid å konvolutet antecknat »genom Montören K. J. Pettersson». Då von Brömssen ansett, att den försändelse, som innehöll avtalsuppsägningen, borde sändas under avdelningens officiella adress, hade densamma adresserats till Stockholm. Enär von Brömssen för några år sedan vid förhandlingar med avdelningen erhållit meddelande, att densamma kunde anträffas i Folkets hus, och där även sammanträffat med montören Pettersson, hade han ansett lämpligt att å konvolutet även utsätta adressen Folkets hus. Då försändelsen i god tid före den 30 april blivit

avsänd under en adress, som von Brömssen haft skälig anledning antaga vara riktig, yrkade han, att arbetsdomstolen måtte förklara avtalet hava blivit i vederbörlig ordning uppsagt.

Förbundet och avdelningen hava bestritt detta yrkande och därvid anfört: Enär avdelningen omfattade i Stockholm arbetande montörer och hade sin verksamhet förlagd till nämnda stad, hade avdelningen låtit trycka ordet Stockholm å sitt brevpapper. Avdelningens postadress vore emellertid sedan flera år tillbaka Långsjö 92, Älvsjö, och hade avdelningen vid upprepade tillfällen lämnat von Brömssen meddelande härom.

Ersättning för rättegångskostnaderna har yrkats av von Brömssen.

Arbetsdomstolen har tagit i övervägande vad sålunda och i övrigt förekommit.

I målet är utrett, att den försändelse, som innehållit uppsägningen, avlämnats till postbefordran under oriktig adress samt att försändelsen av denna anledning kommit avdelningen till handa först efter utgången av den tid, inom vilken uppsägning bort verkställas. På grund härav och då avdelningen icke kan anses bära skulden till att försändelsen blivit adresserad på sätt som skett, finner arbetsdomstolen, att avtalet icke blivit behörigen uppsagt. Arbetsdomstolen prövar följaktligen rättvist ogilla den av von Brömssen å firman Flohrs vägnar förda talan.

Närvarande i domstolen vid beslutets fattande den 14 juni 1929: Ordföranden *Lindhagen*, ersättaren *Forssman*, ledamoten *Bergsten*, ersättarna *Paues* och *Rudberg* samt ledamöterna *Forslund* och *Söder*.

Domen var enhällig.

20. Dom i mål mellan byggmästaren Birger Pehrson i Borås, kärande, samt svenska måleriarbetareförbundets avdelning n:o 18 Borås, svarande, angående innebörden av skiljedomsbestämmelse och beståndet av kollektivavtal; given i Stockholm den 27 juni 1929.

Pehrson, som icke är ansluten till någon arbetsgivarorganisation, har den 3 juli 1926 med avdelningen träffat en skriftlig överenskommelse, enligt vilken parterna ömsesidigt förbundit sig att godkänna och efterfölja det avtal, som den 10 april 1926 upprättats mellan Borås målaremästareförening och avdelningen.

Det kollektivavtal, varå sålunda syftats, var ursprungligen upprättat för viss tid, som utlöpte den 1 april 1926, men prolongerades genom organisationernas överenskommelse den 10 april 1926 att fortfarande gälla med vissa smärre ändringar. På grund av uppsägning upphörde det sålunda träffade avtalet att gälla den 1 april 1928. Genom en mellan organisationerna träffad ny överenskommelse den 12 juni 1928 bestämdes emellertid, att det förut gällande avtalet skulle prolongeras intill den 1 april 1930 med ett flertal närmare angivna ändringar.

Det ursprungliga avtalet innehöll bland annat följande bestämmelser:

»§ 10. *FörlikningS- och skiljedomsförfarande.*

a) Meningsskiljaktighet angående rätta tolkningen eller tillämpningen av detta avtal jämte ackordsprislista, vilka under avtalets giltighetstid kunna uppstå mellan arbetsgivare och arbetare eller deras organisationer, få icke föranleda bojkott, blockad, strejk eller lockout, utan skola därest endera organisationen det påyrkar, senast 6 veckor efter det tvisten uppstått, hänskjutas till avgörande av en permanent förlikningS- och skiljenämnd, vilken tillsättes genast efter avtalets undertecknande.

Till denna nämnd väljer vardera organisationerna två ledamöter jämte 2 suppleanter samt utse de valda 4 ledamöter gemensamt en femte ledamot. Skulle enighet vid sistnämnda val ej ernås, anmodas statens förlikningsman att utse den femte ledamoten av nämnden. 5 ledamöter väljas omedelbart vid avtalets undertecknande.

Avgår ledamot eller suppleant, skall i överensstämmelse med vad ovan föreskrivits ny ledamot eller suppleant utses i den avgåendes ställe.

b) Nämnden utser inom sig ordförande och vice ordförande samt sekreterare. Den senare kan dock vara en utom nämnden stående person.

Ordf. leder nämndens förhandlingar och undertecknar av nämnden fattade beslut. Sekreterare för protokoll över nämndens förhandlingar och expedierar nämndens protokoll och handlingar efter varje sammanträde.

c) Vid nämndens sammanträden äga de parter tvisten berör rätt att inför nämnden lämna upplysningar. Likaså äger nämnden rätt att inkalla parter och äro då dessa skyldiga att inställa sig. Utebliver inkallad part avgöres ärendet oberoende av den uteblivna parten.

d) Då en uppkommen meningsskiljaktighet blivit till nämnden i vederbörlig ordning hänskjuten — därvid jämväl bör lämnas en skriftlig redogörelse för vad tvistefrågan gäller och helst bifogas så fullständiga handlingar som möjligt för dess bedömande — skola 4 av resp. organisationer utsedda ledamöter så snart ske kan, och senast inom loppet av 8 dagar, sammanträda för att söka åstadkomma förlikning mellan parterna eller själva träffa uppgörelse i tvisten.

Därest majoritet för beslut i sistnämnda fall icke kan ernås tillkallas den femte ledamoten, vilken då har att leda nämndens förhandlingar, söka medla i tvisten samt i sista hand slita densamma genom skiljedom, och bör sådan om möjligt vara avkunnad senast inom loppet av ytterligare 8 dagar.

e) Parterna äro skyldiga att lojalt ställa sig av nämnden fastställd förlikning eller uppgörelse eller avkunnad skiljedom till ovillkorlig efterrättelse.

f) Av ärendes behandling inom nämnden föranledda gemensamma kostnader gäldas med hälften av vardera organisationen, såvida skiljenämnden ej finner lämpligare att besluta annorlunda.»

»§ 14. *Giltighetstid och uppsägning.*

a) Detta avtal äger giltighet och tillämpning från den dag då det undertecknats av båda parterna till den 1/4 1926 och skall uppsägning av detsamma vara verkställd senast *tre månader före avtalstidens utgång, varförutom avtalet är förlängt med ett år i sänder.*

b) Uppsägningen skall ske skriftligen och i rekommenderad försändelse som skall avgå senast sista dagen för uppsägningen och tillställas styrelsen för den kontraherade organisationen.

— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —»

I dessa bestämmelser gjordes genom prolongationsöverenskommelserna den 10 april 1926 och den 12 juni 1928 ej annan ändring än som betingades av den förlängda giltighetstiden, varjämte genom sistnämnda överenskommelse gjordes den ändringen i § 10, att skiljenämndens ledamöter skulle utökas med en från vardera parten. Dessutom innehöll sistnämnda överenskommelse följande bestämmelse:

»Denna uppgörelse gäller endast de båda härvarande yrkeskorporationerna. Rätt till uppgörelse med utomstående hänskjutes till skiljenämnden, som har att pröva och avgöra varje fall.»

Avdelningen, som gör gällande, att överenskommelsen med Pehrson av den 3 juli 1926 upphört att gälla den 1 april 1928, gjorde i juni samma år — i anslutning till sist berörda bestämmelse — en framställning till skiljenämnden att få träffa en ny överenskommelse med Pehrson, men denna framställning blev av skiljenämnden avslagen.

I skrivelse till Pehrson den 7 mars 1929 förklarade avdelningen, att som avdelningen förvägrats att teckna nytt avtal med Pehrson och det icke i längden vore lämpligt, att avdelningens medlemmar arbetade hos denne utan avtal, Pehrson från och med den 2 i samma månad bleve avstängd från anställning av ny arbetskraft.

Pehrson har efter stämning å avdelningen vid arbetsdomstolen anfört: Överenskommelsen den 3 juli 1926 vore att anse såsom ett självständigt kollektivavtal, vilket i tillämpliga delar upptoge samma regler som organisationernas avtal den 10 april 1926. Allt vad i sistnämnda avtal sades om målaremästareföreningen hade i stället tillämpning på Pehrson. Med anledning därav vore överenskommelsen gällande år från år, om den icke av Pehrson eller hos honom uppsades på sätt stadgades i § 14 av organisationernas avtal. Sådan uppsägning hade icke kommit till stånd, och vore överenskommelsen sålunda fortfarande gällande. Pehrson yrkade därför, att arbetsdomstolen måtte förklara överenskommelsen den 3 juli 1926 alltjämt äga bestånd ävensom ålägga avdelningen vid vite att upphäva arbetsavstängningen. Därest emellertid arbetsdomstolen med anledning av stadgandet i § 10 i organisationernas avtal skulle anse det tillkomma skiljenämnd att bedöma själva frågan om överenskommelsens bestånd, yrkade Pehrson, att domstolen måtte förklara, att berörda stadgande innebure, att mellan honom och avdelningen skulle upprättas en särskild skiljenämnd.

Avdelningen har genmält: Överenskommelsen den 3 juli 1926 utgjorde icke något särskilt kollektivavtal utan innebure allenast, att Pehrson blivit bunden av organisationernas avtal, såsom om han varit medlem av målaremästareföreningen. Då detta avtal efter uppsägning upphört att gälla den 1 april 1928 och ny överenskommelse med Pehrson ej träffats, förelåge ej något avtalsförhållande mellan denne och avdelningen. Angivna karaktär hos överenskommelsen den 3 juli 1926 medförde även, att tvister mellan Pehrson och avdelningen skulle avgöras av den permanenta skiljenämnd, som tillsatts av organisationerna. Detta gällde jämväl tvisten, huruvida överenskommelsen den 3 juli 1926 fortfarande ägde bestånd. På grund härav bestrede avdelningen, att arbetsdomstolen vore behörig döma i frågan om överenskommelsens bestånd. Därest arbetsdomstolen likväl ansåge, att den ägde sådan behörighet, yrkade avdelningen, att Pehrsons talan i själva saken måtte ogillas.

Vid målets handläggning hava parterna enats att i behörighetsfrågan överlämna åt domstolen att avgöra, huruvida kompetens att döma i själva saken tillkomme arbetsdomstolen eller skiljenämnd, och i senare fallet, huruvida kompetens tillkomme den av organisationerna tillsatta permanenta skiljenämnden eller en särskild skiljenämnd, som på motsvarande sätt skulle tillsättas av Pehrson och avdelningen.

Parterna hava å ömse sidor fordrat ersättning för rättegångskostnaderna.

Arbetsdomstolen har tagit i övervägande vad sålunda och i övrigt förekommit.

Då stadgandet om viss fredsförpliktelse i § 10 av organisationernas avtal förutsätter tillämpning av föreskriften i samma paragraf, att tvister angående avtalets tolkning och tillämpning skola avgöras av skiljenämnd, samt meningen otvivelaktigt varit, att fredsförpliktelsen skulle gälla även i förhållandet mellan Pehrson och avdelningen, finner arbetsdomstolen, att överenskommelsen den 3 juli 1926 måste anses innebära, att jämväl skiljedomsklausulen skulle i tillämpliga delar gälla. På grund härav och då frågan, huruvida berörda överenskommelse fortfarande äger bestånd, måste anses innebära en tvist om denna överenskommelses tolkning och tillämpning, tillkommer det icke arbetsdomstolen utan skiljenämnd att pröva nämnda fråga.

Vad därefter angår skiljenämndens sammansättning kan överenskommelsen den 3 juli 1926 icke rimligen innebära, att tvister skulle avgöras av den utav organisationerna tillsatta permanenta skiljenämnden. Då denna tagit sitt uppdrag uteslutande av organisationerna, är den nämligen icke förpliktad att upptaga en tvist, som anhängiggöres av en utomstående arbetsgivare, utan skulle kunna avvisa dylik

tvist. Överenskommelsen måste i stället anses innebära, att tvister skola avgöras av en särskild skiljenämnd, tillsatt av Pehrson och avdelningen med motsvarande tillämpning av bestämmelserna i § 10.

Arbetsdomstolen prövar sålunda rättvist förklara, att det icke tillkommer arbetsdomstolen att pröva frågan, huruvida överenskommelsen den 3 juli 1926 fortfarande äger bestånd, och det i samband därmed stående spörsmålet om arbetsavstängningens tillåtlighet, utan att dessa frågor skola avgöras av en skiljenämnd, bestående av fem personer, av vilka Pehrson äger utse två och avdelningen två samt den femte utses av de sålunda valda eller, om enighet vid valet av den femte ej kan ernås mellan dem, av statens förlikningsman i distriktet.

Parterna skola själva vidkännas envar sina kostnader.

Närvarande i domstolen vid beslutets fattande den 21 juni 1929: Ordföranden *Lindhagen*, ersättaren *Forssman*, ledamoten *Bergsten*, ersättarna *Paues* och *Rudberg* samt ledamöterna *Forslund* och *Söder*.

Domen var enhällig.

Rapporter från yrkesinspektörerna angående svårare olycksfall i arbete.

Olycksfall genom fallande föremål, ras och liknande.

X: 34. S. skulle hjälpa sin son att *riva en uthusbyggnad*, och utfördes rivningen så, att takhalvorna delades mitt itu, varefter delarna fingo glida på takstolarna till marken. Arbetet med ena takhalvan var utförd, och då rivningen av den andra skulle börja, blev S. tillsagd av sonen att ej gå till baksidan av uthuset eller upp under taket, emedan han hade två vana byggnadsarbetare att utföra rivningen. Sonen, som sedan avlägsnade sig från platsen, hade emellertid ej gått långt, förrän han vände sig om, och då fadern ej syntes till, anade han oråd, varför han återvände till uthuset och gick upp under taket, där han fann fadern stående på några plankor lagda tvärs över bjälkarna. I samma ögonblick började takdelen glida efter takstolarna. Några spikar höggo emellertid härvid tag i den mellersta takstolen, med påföljd att takdelen vreds och takstolarna lade omkull sig. S. blev härvid *fastklämd mellan takstolarna, takdelen och plankorna*. Han fick högra delen av bröstkorgen inklämd och krossår i huvudet samt avled c:a två timmar efter olycksfallet.

X: 35. I ett *kvartsbrott* sker brytningen i en 6—7 m hög pall, som uttages i tvenne skivor av c:a 3—3·5 meters höjd. Under brytningens fortgång uppstår därvid vid brottets inre sida på omkring 3·5 meters höjd över dess sula en några m bred avsats, från vilken det i den övre skivan brutna berget lämpas ned på brottets sula. W. jämte en annan arbetare skulle medelst spett lösbryta ett i den övre skivan lösskjutet kvartsblock av omkring 0·5 kubikmeters storlek. När blocket lossnade och rasade ned, klöv det sig i tvenne delar, varför W:s arbetskamrat hoppade åt sidan och undkom oskadad. *Det nedrasande blocket råkade antagligen träffa W:s spett*, vilket gav honom en så kraftig stöt, att han föll omkull och störtade ner på det c:a 2·5 m därunder på pallens sula liggande lösbrutna berget. Strax därpå rasade den ena delen av blocket över pallkanten och ned på pallsulan, därvid träffande W:s vänstra höft och lårben, vilka krossades. Under transporten till sitt i närheten belägna hem avled W. på grund av de erhållna skadorna. Olyckshändelsen har högst sannolikt förorsakats därav, att blocket vid nedfallandet klöv sig över en uppstående kant på berget. Hade blocket hållit samman, hade det sannolikt nedfallit på beräknat sätt och ingen olycka inträffat, varför ren olyckshändelse måste anses föreligga.

För att i möjligaste mån förhindra ett återupprepande lämnade gruvingenjören vid besiktningen följande anvisningar:

1. Innan nedbrytande av större, löst sittande block företages, bör bergytan i närheten vara väl rensad från löst berg, jord och snö.
2. Vid brytningens företagande, bör brytaren använda säkerhetslina med bälte.

X: 36. Vid ett kraftstationsbygge pågick *schaktningsarbete* för en tätningskärna, avsedd att förhindra vattnet i tilloppskanalen att skära igenom de lösa jordlagren. Graven för tätningskärnan gavs en bottenbredd av 2 m, och schaktningen pågick till sådant djup, att pinnmo påträffades. Skärningen, vars bredd i dagen var 4 m, kom att variera i djup från 6—8 m med brunnsliknande fördjupningar, medgivande mycket knappt utrymme för två arbetare och en decauvillekorg om 1 kubikmeters rymd. Medelst en 2 tons elektromotordriven kran lyftes de lastade korgarna ur schaktet för vidare transport till tippen.

Två arbetare O. och H. voro sysselsatta med schaktning på 8 meters djup i en dylik »brunn» och hade arbetat ungefär en halv timme, då plötsligt *c:a 15 kubikmeter sand rasade ned* från den schaktsida, där lyftkranen var placerad, varvid de båda *arbetarna begrovos* under ett c:a 2 meters gruslager. Kamraterna, som arbetade på en pall högre upp i schaktet, slogo genast alarm. Räddningsarbetet igångsattes omedelbart, men fördröjdes dels genom risken att med spadarna skada de förolyckade, dels genom det trånga utrymmet i schaktet och genom att skyddsåtgärder måste vidtagas i händelse av ytterligare ras.

Så snart olyckan blev känd för arbetsledningen eftersändes såväl läkare som sjuksköterska, vilka anlände till olycksplatsen, medan räddningsarbetet i schaktet ännu pågick. Då de båda arbetarna efter $1^1/_2$ timmes tid blevo framgrävda, underkastades de omedelbart läkarbehandling. O. kunde dock icke räddas genom upplivningsförsöken, men H. återkallades till medvetande. Hans skador syntes inskränka sig till ett nyckelbensbrott.

Orsakerna till raset torde vara dels att stämpling och spåntning av skärningen icke företagits, dels att schaktningen togs med för stora nivåskillnader. Hade schaktningen gått fram i pallar om cirka $^3/_4$ meters nivåskillnad, hade i händelse av ras möjlighet för arbetarna förefunnits att snabbt kunna taga sig upp.

Med anledning av olycksfallet gav arbetsledningen genast order om grävningsarbetets avbrytande för vintern.

Vid inspektion på platsen lämnade yrkesinspektören följande anvisningar:

1) Schaktningsarbetet i de båda skärningarna — för fördämning mot vatten i tilloppskanalen — får icke återupptagas, förrän schaktväggarna försetts med stämpling av betryggande styrka och säkerhet. Vid stämplingsarbetets utförande skola de arbetare, som sysselsättas härmed, så långt möjligt är, skyddas för eventuellt ras (exempelvis förses med livlina, som skötes av hantlangare från schaktets dagkant). Schaktningsarbetarna beredas möjlighet att snabbt kunna förflytta sig från farlig zon i schaktet, t. ex. genom att pallarna givas högst $^3/_4$ meters inbördes höjd.

2) Vid rensning av halvt friliggande stenar i schaktväggen vid kraftstationen bör säker plattform — helst med räcke — användas.

3) Arbetarna förbjudas att medfölja lok och vagnar under transporterna. En del dödsolyckor hava nämligen orsakats av att arbetare medföljt tågen, stående på fotsteg, ramverk eller tippvagnsunderreden.

X: 37. Efter att hava rivit innerpipan i en *masugn* voro K. jämte tre andra arbetare sysselsatta med *murning av en ny pipa*. Masugnen, som var av gammal konstruktion, bestod av tre tegelstensmurar, varav de två innersta voro uppförda omedelbart intill varandra samt den tredje på ett avstånd av 300—500 mm från de övriga. Mellanrummet var fyllt med sand och sinter. Utanför dessa tegelmurar kom en stödjemur av granit. Masugnens totala höjd var 12 m. Till skydd mot nedfallande föremål hade en plankbrygga upphängts medelst stållinor ungefär vid pipans halva höjd. Sedan murningen fortskridit till omkring $2^1/_2$ meters höjd, hade en byggnadsställning uppförts, som täckte hela pipan

med undantag av en öppning i mitten, vilken tjänade till transport av material och passage för arbetarna.

På grund av trycket från den lösa fyllningen mellan de yttre tegelmurarna pressades den inre muren i riktning mot pipans centrum. Detta kunde iakttagas av arbetarna på sådana ställen, där muren anfrätts eller skadats, därigenom att stenarna där sköto fram ur väggen. Som skydd häremot anordnades stämplingar vid de till synes svagaste platserna. Plötsligt uppstod ett hål i närheten av en stämpling, varvid sand o. d. rann ut. En arbetare, som märkte, att muren ovanför sprack, kastade sig ned genom öppningen i byggnadsställningen och kröp ut genom slagghålet. Sannolikt uppstod, sedan en del sand runnit bort, ett tomrum mellan de båda tegelmurarna, varvid den inre murens stämplingar tryckte denna utåt så starkt, att den slutligen bräcktes och rasade. Tvenne arbetare lyckades rädda sig genom att klättra upp till skyddsbryggan, där de sedan omhändertogos av tillskyndande kamrater. K. däremot *begrovs under de nedstörtande tegelmassorna* och kunde först efter 6 timmars arbete framforslas död ur masugnen.

K. anträffades stående upprätt på byggnadsställningen med händerna över huvudet och fastklämd mot murväggen. Då några tecken till yttre våld ej kunde upptäckas å den dödes kropp, torde man enligt läkarens åsikt få anse, att dödsorsaken varit kvävning. Då olyckshändelsen otvivelaktigt förorsakats med anledning av skadan å teglet i murarna, uppföras nu helt nya murar med kraftiga järnbandage. Sandfyllning mellan murarna kommer ej hädanefter till användning.

X: 38. Vid ett bruks *vedupplag* för generatorbränsle till martinverket var en martinarbetare S. sysselsatt med att tillsammans med en kamrat lasta ved ur en c:a 6 m hög trave. Vid ett ras, möjligen framkallat genom undergrävning, hann S. icke springa undan, utan föll och *begrovs under vedmassan.*

Till förebyggande av liknande olyckshändelser har yrkesinspektören framhållit vikten av *att* tillräckligt långa hakar för vedens neddragande från toppen av travarna städse finnas till hands, *att* rivningen och lastningen utföres samtidigt och under lika framskridande från åtminstone två travars bredd, så att bättre möjlighet att springa undan beredes, *att* belysningen med hänsyn till lastningsarbetets bedrivande på tre skift dygnet om förbättras och *att* halkningsskydd försökes, för att under vintern eventuellt ställas till personalens förfogande.

Sveriges offentliga arbetsförmedling.

Juni månad år 1929.

Under hänvisning till efterföljande tabeller, som närmare redogöra för den offentliga arbetsförmedlingen i olika delar av landet, lämnas här en sammanfattande framställning av dess viktigaste resultat under juni månad.

Översikt av verksamheten under juni månad 1929.

Anstalter (med avseende å anstalternas olika kontor hänvisas till förteckningen å omslagets 3:e sida)	Manliga avdeln.			Kvinnliga avdeln.			Tillsammans			Ansökningar per 100 led. pl.		
	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	juni 1929	maj 1929	juni 1928
Stockholms stad .	4 075	1 982	1 802	3 565	3 981	2 748	**7 640**	**5 963**	**4 550**	128	131	151
Stockholms län .	1 754	853	784	634	712	391	**2 388**	**1 565**	**1 175**	153	133	158
Uppsala stad o. län	419	228	158	147	175	110	**566**	**403**	**268**	140	139	144
Södermanlands län	442	424	287	370	393	255	**812**	**817**	**542**	99	102	123
Östergötlands län	889	579	475	450	470	306	**1 339**	**1 049**	**781**	128	132	162
Norrköping . . .	479	146	127	84	108	62	**563**	**254**	**189**	222	235	195
Jönköpings län .	234	152	111	213	203	123	**447**	**355**	**234**	126	123	150
Kronobergs län .	193	94	92	75	128	68	**268**	**222**	**160**	121	119	100
Norra Kalmar län	119	57	54	49	50	41	**168**	**107**	**95**	157	165	122
Södra Kalmar län	426	214	188	121	112	80	**547**	**326**	**268**	168	157	164
Gotlands län . .	81	68	53	85	110	65	**166**	**178**	**118**	93	86	87
Blekinge län . .	515	274	232	269	257	167	**784**	**531**	**399**	148	147	171
Kristianstads län	585	551	413	359	509	254	**944**	**1 060**	**667**	89	86	95
Malmöhus län: Malmö . . .	1 560	457	398	1 234	1 010	662	**2 794**	**1 467**	**1 060**	190	180	206
Malmöhus län: Lund	290	87	75	83	60	46	**373**	**147**	**121**	254	207	256
Malmöhus län: Landskrona .	291	147	128	46	42	29	**337**	**189**	**157**	178	155	175
Malmöhus län: Hälsingborg .	861	382	356	271	252	171	**1 132**	**634**	**527**	179	175	189
Malmöhus län: Ystad	258	132	125	70	51	36	**328**	**183**	**161**	179	198	171
Malmöhus län: Trälleborg .	406	216	208	70	53	47	**476**	**269**	**255**	177	145	130
Malmöhus län: Eslöv	221	179	167	37	47	29	**258**	**226**	**196**	114	112	130
Malmöhus län: Skurup . . .	32	94	22	9	52	9	**41**	**146**	**31**	28	49	48
Malmöhus län: Vellinge . . .	72	60	55	13	23	13	**85**	**83**	**68**	102	114	115
Hallands län . .	252	212	145	85	116	58	**337**	**328**	**203**	103	110	153
Göteborgs o. Boh. l.	212	168	107	154	194	88	**366**	**362**	**195**	101	117	96
Göteborg	3 414	1 767	1 568	822	972	570	**4 236**	**2 739**	**2 138**	155	144	190
Älvsborgs län . .	347	148	109	107	158	93	**454**	**306**	**202**	148	134	101
Skaraborgs län .	319	338	146	224	359	156	**543**	**697**	**302**	78	86	100
Värmlands län .	343	188	162	169	259	135	**512**	**447**	**297**	115	127	132
Örebro län . . .	339	216	122	291	535	229	**630**	**751**	**351**	84	97	217
Västmanlands län	333	289	194	303	338	250	**636**	**627**	**444**	101	108	163
Kopparbergs län .	207	71	65	194	215	139	**401**	**286**	**204**	140	155	129
Gävleborgs län .	462	176	172	125	116	104	**587**	**292**	**276**	201	189	251
Västernorrlands l.	386	165	162	63	66	43	**449**	**231**	**205**	194	244	206
Jämtlands län . .	148	52	49	202	241	195	**350**	**293**	**244**	119	105	135
Västerbottens län	141	56	55	133	165	107	**274**	**221**	**162**	124	133	121
Norrbottens län .	128	89	85	107	151	81	**235**	**240**	**166**	98	149	101
Tills. juni 1929	**21 233**	**11 311**	**9 451**	**11 233**	**12 683**	**7 960**	**32 466**	**23 994**	**17 411**	**135**	—	—
» maj 1929	*24 703*	*13 309*	*11 173*	*13 551*	*15 243*	*9 669*	*38 254*	*28 552*	*20 842*	—	*134*	—
» juni 1928	23 027	10 390	9 190	11 620	11 660	7 552	34 647	22 050	16 742	—	—	157
» » 1927	23 537	9 866	8 727	10 718	11 380	7 173	34 255	21 246	15 900	—	—	—
» » 1926	22 454	9 192	8 240	11 056	11 054	7 007	33 510	20 246	15 247	—	—	—

Översikt av verksamheten för huvudgrupper av arbete.

Yrkesgrupper	Arbetssökande personer	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar per 100 led. pl.			Tillsatta platser per 100 lediga		
					juni 1929	maj 1929	juni 1928	juni 1929	maj 1929	juni 1928
Manliga avdelningen										
Jordbruk och skogshushållning	3 277	3 503	4 067	2 809	86	96	104	69	74	76
Industri och hantverk	4 453	4 734	1 292	1 111	366	449	458	86	87	86
Sjöfart och fiske	4 177	4 261	2 240	2 012	190	197	201	90	92	98
Handel och samfärdsel	2 432	2 685	2 080	1 904	129	147	154	92	84	94
Husligt arbete	28	28	34	34	.	.	—	.	—	.
Annat arbete	5 247	6 022	1 598	1 581	377	266	402	99	99	98
Summa	**19 614**	**21 233**	**11 311**	**9 451**	**188**	**186**	**222**	**84**	**84**	**88**
Kvinnliga avdelningen										
Jordbruk och skogshushållning	479	492	1 247	430	39	43	45	34	39	40
Industri och hantverk	544	627	402	274	156	155	177	68	66	69
Sjöfart och fiske	312	316	261	205	121	163	165	79	80	89
Handel och samfärdsel	1 760	1 941	2 625	1 736	74	94	77	66	68	69
Husligt arbete	4 950	6 847	8 133	5 308	84	86	96	65	66	66
Annat arbete	1 000	1 010	15	7	.	.	.	.	.	.
Summa	**9 045**	**11 233**	**12 683**	**7 960**	**89**	**89**	**100**	**63**	**63**	**65**
Tillsammans										
Jordbruk och skogshushållning	3 756	3 995	5 314	3 239	75	83	90	61	65	67
Jordbruk	3 635	3 872	5 256	3 181	74	82	88	61	65	67
Skogshushållning	121	123	58	58	.	.	.	.	.	.
Industri och hantverk	4 997	5 361	1 694	1 385	316	373	399	82	82	82
Gruvdrift och malmförädling	71	72	3	3	.	.	.	.	.	.
Jord-, sten- och glasindustri	207	215	78	77	.	.	.	.	.	.
Metall- och maskinindustri	1 125	1 192	412	318	289	369	396	77	75	69
Trävaruindustri	309	353	67	62	.	.	.	.	.	.
Byggnadsverksamhet	1 427	1 538	489	448	315	404	348	92	94	95
Läder-, hår- och gummiindustri	146	157	10	8	.	.	.	.	.	.
Textilindustri	144	158	3	1	.	.	.	.	.	.
Beklädnadsindustri	309	344	153	103	225	209	.	67	64	.
Närings- och njutningsmedelsindustri	436	468	197	117	238	259	222	59	69	70
Kemisk-teknisk o. belysningsindustri	73	80	27	25	.	.	.	.	.	.
Trämasse- och pappersindustri	71	75	38	35	.	.	.	.	.	.
Grafisk industri	54	56	33	31	.	.	.	.	.	.
Ej särskilt specificerade	625	653	184	157	355	349	303	85	84	90
Sjöfart och fiske	4 489	4 577	2 501	2 217	183	194	198	89	91	97
Handel och samfärdsel	4 192	4 626	4 705	3 640	98	118	109	77	75	79
Kontors-, bank- o. d. personal	449	452	140	111	323	362	312	79	78	78
Butiks- och magasinspersonal	1 120	1 216	407	354	299	313	336	87	86	81
Hotell- och restaurangpersonal	1 208	1 368	1 985	1 288	69	94	71	65	72	69
Transportarbetare	1 185	1 346	1 823	1 643	74	84	100	90	77	94
Allmän och litterär verksamhet	210	222	268	168	83	72	68	68	64	60
Ej särskilt specificerade	20	22	82	76	.	.	9	.	.	92
Husligt arbete	4 978	6 875	8 167	5 342	84	86	96	65	66	66
Annat arbete	6 247	7 032	1 613	1 588	436	291	465	98	99	98
Summa	**28 659**	**32 466**	**23 994**	**17 411**	**135**	**134**	**157**	**73**	**73**	**76**

Utanför resp. länsförmedlingsanstalters rapporteringsområden tillsattes under månaden 1 752 platser, varav 1 361 manliga och 391 kvinnliga; motsvarande tal under samma månad föregående år voro resp. 1 663, 1 286 och 377 samt under nästlidna månad resp. 2 366, 1 800 och 566.

	Arbetsförmedlingsanstalter	Jordbruk m. m.			Skogshushållning			Gruvdrift o. malmförädling			Jord-, sten- o. glasindustri			Metall- o. maskinindustri		
		Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L.p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L.p.	T.p.
	Manliga avdelningen	**3 380**	**4 009**	**2 751**	**123**	**58**	**58**	**72**	**3**	**3**	**213**	**78**	**77**	**1 145**	**398**	**305**
1	Stockholms stad	37	8	8	—	—	—	1	—	—	4	—	—	326	171	127
2	Stockholms län	625	523	466	10	6	6	—	—	—	19	12	12	72	24	22
3	Uppsala stad och län	211	174	106	4	—	—	—	—	—	4	—	—	12	2	2
4	Södermanlands län	157	257	134	—	—	—	—	—	—	—	—	—	31	3	3
5	Östergötlands län	287	402	306	—	—	—	—	—	—	41	—	—	28	8	4
6	Norrköping	63	67	48	—	—	—	—	—	—	1	—	—	61	2	2
7	Jönköpings län	56	72	34	—	—	—	—	—	—	20	15	15	14	4	2
8	Kronobergs län	88	81	79	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1	1
9	Kalmar län	105	93	80	1	1	1	—	—	—	—	—	—	18	2	2
10	Gotlands län	39	39	25	—	—	—	—	—	—	3	2	4	—	—	—
11	Blekinge län	102	121	83	1	—	—	—	—	—	1	1	1	10	—	—
12	Kristianstads län	313	412	301	1	—	—	—	—	—	25	22	20	21	14	11
13	Malmöhus län: Malmö	46	103	72	—	—	—	—	—	—	1	—	—	131	18	13
14	Hälsingborg	67	32	27	—	—	—	4	—	—	2	—	—	20	—	—
15	Övriga anstalter	339	454	347	—	—	—	—	—	—	12	—	—	86	28	17
16	Hallands län	57	122	59	—	—	—	1	—	—	2	1	1	23	2	—
17	Göteborgs och Bohus län	83	97	60	—	—	—	—	—	—	2	1	—	3	—	—
18	Göteborgs stad	116	90	77	—	—	—	—	—	—	5	3	3	173	81	79
19	Älvsborgs län	68	82	48	—	—	—	—	—	—	—	—	—	35	5	3
20	Skaraborgs län	132	276	99	—	—	—	—	—	—	2	18	18	18	14	3
21	Värmlands län	43	62	38	70	26	26	21	—	—	49	—	—	4	—	—
22	Örebro län	119	184	93	10	4	4	19	1	1	12	3	3	7	1	1
23	Västmanlands län	148	200	109	2	—	—	6	—	—	5	—	—	22	8	4
24	Kopparbergs län	24	20	17	3	2	2	10	2	2	—	—	—	12	4	3
25	Gävleborgs län	14	10	10	1	—	—	10	—	—	2	—	—	10	6	6
26	Västernorrlands län	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
27	Jämtlands län	19	13	10	20	19	19	—	—	—	1	—	—	2	—	—
28	Västerbottens län	17	14	14	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	—	—
29	Norrbottens län	3	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Kvinnliga avdelningen	**492**	**1 247**	**430**	—	—	—	—	—	—	**2**	—	—	**47**	**14**	**13**
1	Stockholms stad	8	1	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	42	13	12
2	Stockholms län	46	96	43	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
3	Uppsala stad och län	27	40	20	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
4	Södermanlands län	35	70	36	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
5	Östergötlands län	26	68	31	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
6	Norrköping	1	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
7	Jönköpings län	10	44	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
8	Kronobergs län	12	33	12	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
9	Kalmar län	13	20	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
10	Gotlands län	1	19	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11	Blekinge län	17	56	21	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
12	Kristianstads län	47	132	40	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
13	Malmöhus län: Malmö	6	47	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1	1
14	Hälsingborg	5	7	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
15	Övriga anstalter	33	72	31	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
16	Hallands län	11	19	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
17	Göteborgs och Bohus län	44	35	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
18	Göteborgs stad	3	11	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	3	—	—
19	Älvsborgs län	5	11	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
20	Skaraborgs län	31	97	29	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
21	Värmlands län	17	39	13	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
22	Örebro län	34	162	30	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
23	Västmanlands län	29	70	36	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
24	Kopparbergs län	7	15	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
25	Gävleborgs län	1	9	9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
26	Västernorrlands län	2	5	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
27	Jämtlands län	7	25	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
28	Västerbottens län	12	37	11	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Norrbottens län	2	5	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Trävaruindustri			Byggnadsverksamhet			Läder-, här- o. gummiindustri			Textilindustri			Beklädnadsindustri			Närings- o. njutningsmedelsindustri			Kem.-tekn. o. belysningsindustri			
Ans.	L.p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L. p.	T.p.	Ans.	L.p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L.p.	T.p.	
351	**65**	**60**	**1 538**	**489**	**448**	**140**	**9**	**8**	**108**	**1**	—	**144**	**12**	**7**	**294**	**42**	**30**	**69**	**17**	**17**	
48	29	27	607	119	115	31	3	3	4	—	—	26	5	1	54	6	4	10	—	—	1
30	15	15	153	55	50	1	1	1	—	—	—	14	—	—	20	8	6	—	—	—	2
9	—	—	14	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	10	—	—	—	—	—	3
5	—	—	6	5	5	—	—	—	2	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	4
13	2	2	90	33	32	1	—	—	2	—	—	2	—	—	9	3	3	—	—	—	5
11	—	—	68	2	2	2	—	—	36	—	—	1	—	—	7	—	—	2	—	—	6
9	2	2	4	8	8	2	—	—	1	—	—	4	1	1	5	—	—	1	—	—	7
—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	8
35	4	4	5	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	3	—	—	3	1	1	9
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	1	—	—	—	—	—	10
3	1	1	14	4	3	2	—	—	—	—	—	1	1	—	3	2	2	—	1	1	11
15	1	—	44	43	29	1	—	—	—	—	—	1	—	—	2	6	2	—	—	—	12
28	1	1	157	12	10	24	2	2	3	—	—	24	—	—	44	2	1	37	—	—	13
1	—	—	19	1	1	18	—	—	5	—	—	4	—	—	8	—	—	4	8	8	14
8	—	—	81	17	13	33	2	2	6	1	—	5	—	—	56	3	3	4	—	—	15
1	—	—	27	13	13	1	—	—	4	—	—	2	—	—	2	—	—	—	—	—	16
—	—	—	11	7	3	—	—	—	3	—	—	3	1	1	8	1	1	1	—	—	17
105	8	6	120	96	90	6	1	—	18	—	—	21	1	1	27	4	2	6	7	7	18
—	—	—	31	15	15	12	—	—	23	—	—	2	—	—	2	—	—	—	—	—	19
—	—	—	5	1	1	—	—	—	—	—	—	2	—	—	11	4	3	1	—	—	20
3	—	—	19	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	2	—	—	—	21
1	—	—	6	—	—	4	—	—	—	—	—	25	—	—	1	1	1	—	—	—	22
—	1	1	8	7	7	1	—	—	—	—	—	—	2	2	4	—	—	—	—	—	23
—	—	—	15	9	9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	24
11	1	1	9	27	27	1	—	—	—	—	—	3	—	—	5	—	—	—	—	—	25
6	—	—	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	26
1	—	—	7	12	12	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	—	—	—	—	—	27
8	—	—	11	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	28
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	29
2	**2**	**2**	—	—	—	**17**	**1**	—	**50**	**2**	**1**	**200**	**141**	**96**	**174**	**155**	**87**	**11**	**10**	**8**	
1	—	—	—	—	—	7	—	—	3	1	—	100	81	52	83	58	36	8	10	8	1
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	1	1	7	7	4	—	—	—	2
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	3
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	4
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	3	3	3	2	—	—	—	5
—	—	—	—	—	—	—	—	—	10	—	—	1	—	—	1	1	—	—	—	—	6
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1	1	4	3	2	—	—	—	7
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	8
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10
—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	11
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	4	12	5	—	—	—	12
—	—	—	—	—	—	5	1	—	5	—	—	52	30	18	42	9	2	3	—	—	13
—	—	—	—	—	—	3	—	—	3	—	—	3	1	1	—	4	1	—	—	—	14
—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	1	1	6	4	4	8	4	3	—	—	—	15
—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	16
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	2	—	—	—	—	17
1	2	2	—	—	—	1	—	—	15	—	—	21	12	10	7	26	17	—	—	—	18
—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	2	2	—	—	—	19
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	7	1	—	—	—	20
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	21
—	—	—	—	—	—	—	—	—	9	—	—	6	2	1	5	8	7	—	—	—	22
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	2	—	1	1	—	—	—	23
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	24
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	25
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	26
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	3	3	3	—	—	—	27
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	1	2	1	—	—	—	28
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	29

	Arbetsförmedlings-anstalter	Trämasse- o. pappersindustri			Grafisk industri			Industri o. hantverk, ej specific.			Sjöfart och fiske			Kontors-, bank- o. d. personal		
		Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.
	Manliga avdelningen	**34**	**4**	**4**	**51**	**28**	**26**	**575**	**146**	**126**	**4261**	**2240**	**2012**	**330**	**87**	**71**
1	Stockholms stad	10	1	1	17	20	18	173	70	55	409	326	293	179	40	33
2	Stockholms län	—	—	—	—	—	—	19	4	4	117	25	25	7	—	—
3	Uppsala stad och län	—	—	—	1	—	—	13	—	—	—	—	—	—	—	—
4	Södermanlands län	2	—	—	—	—	—	19	4	4	33	19	19	—	—	—
5	Östergötlands län	1	—	—	2	1	1	25	1	1	2	—	—	4	1	1
6	Norrköping	7	—	—	5	—	—	9	—	—	81	53	53	3	—	—
7	Jönköpings län	—	—	—	—	—	—	3	1	1	2	—	—	—	—	—
8	Kronobergs län	—	—	—	—	—	—	2	2	2	—	—	—	2	—	—
9	Kalmar län	—	—	—	—	—	—	4	—	—	268	138	122	—	—	—
10	Gotlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	21	18	16	—	—	—
11	Blekinge län	—	—	—	—	—	—	12	—	—	178	96	96	2	—	—
12	Kristianstads län	—	—	—	—	—	—	5	—	—	24	7	7	—	—	—
13	Malmöhus län: Malmö	4	—	—	5	—	—	152	11	11	230	98	82	61	4	4
14	Hälsingborg	—	—	—	1	—	—	8	—	—	506	301	283	1	1	1
15	Övriga anstalter	1	—	—	—	—	—	9	2	2	243	157	146	2	1	1
16	Hallands län	—	—	—	—	—	—	3	1	1	67	28	27	2	—	—
17	Göteborgs och Bohus län	—	—	—	1	—	—	2	—	—	35	32	20	1	2	—
18	Göteborgs stad	7	3	3	10	4	4	80	49	44	1324	587	480	56	36	29
19	Älvsborgs län	—	—	—	4	—	—	17	—	—	3	—	—	1	—	—
20	Skaraborgs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	2	—	—
21	Värmlands län	—	—	—	2	—	—	1	1	1	26	25	23	—	—	—
22	Örebro län	1	—	—	1	—	—	2	—	—	1	—	—	—	1	1
23	Västmanlands län	—	—	—	1	—	—	10	—	—	3	—	—	3	1	1
24	Kopparbergs län	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—
25	Gävleborgs län	—	—	—	1	3	3	2	—	—	253	102	99	1	—	—
26	Västernorrlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	282	137	134	—	—	—
27	Jämtlands län	—	—	—	—	—	—	1	—	—	2	—	—	1	—	—
28	Västerbottens län	—	—	—	—	—	—	4	—	—	59	25	24	—	—	—
29	Norrbottens län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	90	66	63	1	—	—
	Kvinnliga avdelningen	**41**	**34**	**31**	**5**	**5**	**5**	**78**	**38**	**31**	**316**	**261**	**205**	**122**	**53**	**40**
1	Stockholms stad	13	17	14	4	3	3	10	26	20	209	189	151	55	33	21
2	Stockholms län	1	—	—	—	—	—	1	—	—	2	—	—	4	2	2
3	Uppsala stad och län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
4	Södermanlands län	1	2	2	—	—	—	7	—	—	4	—	—	1	—	—
5	Östergötlands län	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	2	2
6	Norrköping	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	—	—	—
7	Jönköpings län	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—
8	Kronobergs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
9	Kalmar län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
10	Gotlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—
11	Blekinge län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	1	1	1
12	Kristianstads län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
13	Malmöhus län: Malmö	18	11	11	1	2	2	59	10	9	11	4	4	47	12	12
14	Hälsingborg	—	—	—	—	—	—	1	2	2	6	5	5	1	—	—
15	Övriga anstalter	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7	5	5	1	1	1
16	Hallands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
17	Göteborgs och Bohus län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	—	1	—	—
18	Göteborgs stad	6	3	3	—	—	—	—	—	—	53	41	27	5	2	1
19	Älvsborgs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—
20	Skaraborgs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
21	Värmlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	—	—	—
22	Örebro län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—
23	Västmanlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—
24	Kopparbergs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
25	Gävleborgs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	4	4	—	—	—
26	Västernorrlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	15	5	5	—	—	—
27	Jämtlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
28	Västerbottens län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
29	Norrbottens län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Butiks- o. magasins-personal			Hotell- o. restaurang-personal			Transport-arbetare			Allmän o. litterär verksamhet			Handel och samfärdsel, ej specific.			Husligt arbete			Annat arbete			
Ans.	L. p.	T.p.	Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	
890	**222**	**209**	**140**	**95**	**79**	**1248**	**1563**	**1440**	**66**	**36**	**33**	**11**	**77**	**72**	**28**	**34**	**34**	**6 022**	**1 598**	**1 581**	
432	126	118	63	19	14	405	586	535	36	8	6	1	26	25	3	7	7	1 199	412	412	1
37	6	6	24	16	16	129	54	52	4	2	2	—	—	—	25	25	25	448	77	76	2
14	—	—	—	—	—	16	13	12	1	1	1	—	—	—	—	—	—	107	38	37	3
2	—	—	—	3	1	13	94	83	—	1	1	—	—	—	—	—	—	170	38	37	4
12	—	—	4	1	1	58	36	33	—	—	—	—	1	1	—	1	1	307	89	89	5
15	1	1	1	—	—	31	13	13	1	—	—	—	—	—	—	—	—	74	8	8	6
3	2	2	—	—	—	14	4	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	96	43	43	7
2	—	—	2	2	2	2	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	91	7	7	8
1	—	—	3	—	—	8	13	13	—	—	—	—	—	—	—	—	—	90	19	19	9
—	—	—	2	3	2	11	5	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	10
6	—	—	1	1	1	21	13	11	—	—	—	—	—	—	—	—	—	158	33	33	11
8	2	2	1	1	1	19	5	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	105	38	35	12
82	9	9	1	3	2	82	79	76	1	—	—	—	—	—	—	—	—	447	115	115	13
8	—	—	1	4	2	41	11	10	—	1	1	—	—	—	—	—	—	143	23	23	14
22	4	4	1	5	5	60	113	112	1	—	—	1	—	—	—	—	—	600	128	128	15
4	—	—	—	—	—	14	18	17	—	—	—	—	—	—	—	—	—	42	27	27	16
4	7	5	9	3	3	19	6	5	1	1	1	—	—	—	—	—	—	26	10	8	17
208	56	53	19	20	17	158	432	388	20	19	19	9	50	46	—	1	1	926	219	219	18
2	—	—	1	—	—	12	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	134	44	41	19
3	—	—	1	2	1	18	4	3	—	1	—	—	—	—	—	—	—	122	18	18	20
3	—	—	—	—	—	8	5	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	92	66	66	21
4	—	—	1	—	—	12	3	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	113	18	15	22
5	3	3	2	5	5	19	22	22	1	2	2	—	—	—	—	—	—	93	38	38	23
2	—	—	2	4	4	16	5	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	119	25	23	24
5	2	2	—	2	1	19	15	15	—	—	—	—	—	—	—	—	—	115	8	8	25
—	—	—	1	—	—	5	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	84	27	27	26
—	—	—	—	1	1	16	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	73	5	5	27
4	3	3	—	—	—	16	6	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	18	6	6	28
2	1	1	—	—	—	5	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	27	19	18	29
326	**185**	**145**	**1228**	**1890**	**1209**	**98**	**260**	**203**	**156**	**232**	**135**	**11**	**5**	**4**	**6 847**	**8 133**	**5 308**	**1 010**	**15**	**7**	
126	62	41	492	637	423	48	145	119	75	88	51	1	1	1	1 970	2 605	1 792	309	11	3	1
6	3	2	88	120	58	1	1	1	17	23	10	9	2	2	447	457	268	—	—	—	2
—	1	1	10	14	13	—	—	—	—	3	1	—	—	—	109	115	75	1	—	—	3
9	5	5	29	38	37	3	4	3	5	2	2	—	—	—	238	270	168	37	2	2	4
9	11	10	35	65	53	6	3	2	3	14	13	—	—	—	326	298	187	39	2	2	5
—	—	—	2	7	3	—	2	1	—	5	2	—	—	—	60	90	55	8	—	—	6
2	1	1	14	21	12	1	—	—	2	4	2	—	—	—	163	128	94	13	—	—	7
—	—	—	7	12	8	—	—	—	1	3	1	—	—	—	54	80	47	—	—	—	8
—	1	1	17	21	18	—	1	1	2	5	4	—	—	—	118	114	90	20	—	—	9
11	7	7	13	23	13	2	—	—	3	5	3	—	—	—	54	56	41	—	—	—	10
1	—	—	33	56	44	2	1	1	2	1	1	—	—	—	210	141	98	—	—	—	11
4	1	1	67	116	59	2	2	1	5	2	1	—	—	—	229	243	146	1	—	—	12
110	41	37	66	115	52	6	36	32	5	11	5	—	—	—	550	680	467	246	—	—	13
1	17	17	26	52	22	—	4	4	2	4	1	—	—	—	172	156	116	48	—	—	14
—	2	2	28	48	41	8	6	6	3	2	1	—	—	—	163	183	114	69	—	—	15
2	1	1	5	19	9	1	7	6	—	1	—	—	—	—	48	69	39	15	—	—	16
1	1	—	27	52	32	—	—	—	1	3	2	—	—	—	74	96	46	6	—	—	17
23	16	5	28	63	21	10	39	19	6	10	—	—	1	—	513	746	465	126	—	—	18
1	—	—	10	20	12	—	1	1	1	3	2	—	—	—	87	121	71	—	—	—	19
4	2	2	13	45	17	—	—	—	3	7	3	—	—	—	158	201	104	14	—	—	20
—	—	—	21	28	13	—	—	—	5	6	6	1	1	1	124	183	101	—	—	—	21
1	1	1	18	50	28	—	4	3	7	7	4	—	—	—	178	301	155	32	—	—	22
4	5	5	16	69	65	2	4	3	2	4	2	—	—	—	232	183	136	14	—	—	23
—	—	—	49	59	38	4	—	—	5	1	1	—	—	—	129	140	92	—	—	—	24
—	1	1	3	12	9	2	—	—	1	5	4	—	—	—	102	85	77	11	—	—	25
1	—	—	6	16	9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	39	40	28	—	—	—	26
5	3	2	70	77	72	—	—	—	—	13	13	—	—	—	116	119	94	1	—	—	27
5	3	3	20	18	16	—	—	—	—	—	—	—	—	—	94	104	75	—	—	—	28
—	—	—	15	17	12	—	—	—	—	—	—	—	—	—	90	129	67	—	—	—	29

Arbetslösheten inom arbetarorganisationerna

den 31 maj 1929.

Fackförbund	Redovisade avdelningar	Redovisade medlemmar			Arbetslösa				Föregående månads %
		Män	Kvinnor	Summa	Män	Kvinnor	Summa	%	
Beklädnadsarbetareförb. .	41	1 711	3 459	**5 170**	20	190	**210**	4·1	4·4
Bleck- o. plåtslagareförb. .	40	1 904	—	**1 904**	111	—	**111**	5·8	20·8
Bokbindareförbundet . . .	18	1 285	2 998	**4 283**	81	107	**188**	4·4	4·1
Bryggeriindustriarb.-förb. .	50	3 331	781	**4 112**	88	65	**153**	3·7	5·5
Byggnadsträarbetareförb. .	113	10 862	—	**10 862**	1 813	—	**1 813**	16·7	26·2
De förenade förbunden . .	37	2 532	1 012	**3 544**	178	79	**257**	7·3	9·0
Elektriska arbetareförb. . .	72	3 207	—	**3 207**	324	—	**324**	10·1	11·4
Gjutareförbundet	91	4 840	2	**4 842**	92	—	**92**	1·9	2·5
Grov- o. fabriksarb.-förb. .	252	23 323	3 260	**26 583**	3 656	636	**4 292**	16·1	24·8
Gruvindustriarbetareförb. .	19	1 745	—	**1 745**	253	—	**253**	14·5	17·4
Handelsarbetareförb. . . .	197	9 917	3 944	**13 861**	796	146	**942**	6·8	7·4
Hatt- o. pälsindustriarb.-f. .	20	440	1 142	**1 582**	32	97	**129**	8·2	9·5
Hattarbetare	12	219	788	**1 007**	13	62	**75**	7·4	9·3
Pälsvaruarbetare	8	221	354	**575**	19	35	**54**	9·4	9·6
Kommunalarbetareförb. . .	140	16 562	1 964	**18 526**	191	32	**223**	1·2	3·9
Litografförbundet	11	1 483	56	**1 539**	31	3	**34**	2·2	1·4
Livsmedelsarbetareförb. . .	80	7 109	1 939	**9 048**	703	208	**911**	10·1	10·8
Metallindustriarb.-förb. . .	200	82 364	4 586	**86 950**	4 204	199	**4 403**	5·1	6·1
Järnbruksarbetare . . .	54	16 759	5	**16 764**	625	—	**625**	3·7	4·2
Verkstadsarbetare . . .	146	65 605	4 581	**70 186**	3 579	199	**3 778**	5·4	6·6
Murareförbundet . . .	48	1 864	—	**1 864**	74	—	**74**	4·0	23·2
Måleriarbetareförbundet . .	43	1 535	—	**1 535**	218	—	**218**	14·2	27·7
Pappersindustriarb.-förb. .	102	18 615	631	**19 246**	840	70	**910**	4·7	7·3
Sadelm.- o. tapetseraref. .	26	1 238	88	**1 326**	157	2	**159**	12·0	10·9
Sko- o. läderindustriarb.-f. .	41	6 153	3 050	**9 203**	658	163	**821**	8·9	9·8
Skogs- o. flottningsarb.-förb.	70	3 611	—	**3 611**	1 726	—	**1 726**	47·8	66·1
Stenindustriarbetareförb. .	86	5 579	—	**5 579**	154	—	**154**	2·8	4·1
Sågverksindustriarb.-förb. .	236	21 377	5	**21 382**	3 587	3	**3 590**	16·8	33·9
Sågverks- o. brädgårdsarb.	142	14 944	4	**14 948**	1 431	3	**1 434**	9·6	20·8
Flottnings- o. skogsarb. .	94	6 433	1	**6 434**	2 156	—	**2 156**	33·5	61·6
Textilarbetareförbundet . .	72	6 429	10 414	**16 843**	297	299	**596**	3·5	4·3
Tobaksindustriarb.-förb. .	10	514	1 859	**2 373**	7	102	**109**	4·6	4·6
Transportarbetareförb. . .	56	4 398	103	**4 501**	482	78	**560**	12·4	12·9
Träindustriarbetareförb. . .	141	9 144	98	**9 242**	696	2	**698**	7·6	8·3
Tunnbinderiarbetareförb. .	14	239	—	**239**	12	—	**12**	5·0	8·4
Typografförbundet	28	4 364	319	**4 683**	118	24	**142**	3·0	4·4
Väg- o. vattenb.-arb.-förb. .	41	1 929	—	**1 929**	348	—	**348**	18·0	30·3
Summa	**2 395**	**259 604**	**41 710**	**301 314**	**21 947**	**2 505**	**24 452**	**8·1**	**12·2**

Antalet *arbetslöshetsveckor* (d. v. s. på grund av arbetslöshet fristämplade veckor) har under maj uppgivits till inalles 115 320, vilket i genomsnitt motsvarar 4·7 veckor per varje å månadens sista dag arbetslös medlem.

Arbetsmarknad och arbetslöshet i utlandet.

Anlitad statistik (Jfr Soc. Medd. årg. 1926, s. 241)	1928 maj	juni	juli	aug.	sept.	okt.	nov.	dec.	1929 jan.	febr.	mars	april	maj
Sverige. Arbetslöshet, i %	8·2	7·6	7·4	6·9	7·8	9·0	10·9	17·3	14·9	14·7	14·4	12·2	8·1
Ansökn. per 100 lediga platser	146	157	167	160	142	156	230	220	241	215	174	150	134
Arbetstillgång (medelgod = 3·00)	·	3·40	·	·	3·33	·	·	3·28	·	·	3·25	·	·
Norge. Arbetslöshet, i %	15·4	11·1	13·0	12·4	14·5	14·6	15·7	17·6	18·0	16·6	15·2	12·3	—
Danmark. Arbetslöshet, i %	14·2	13·5	13·6	13·1	12·2	14·5	17·7	28·4	27·9	29·8	[1] 21·9	13·7	11·0
Registr. arbetslösa (i 1 000-tal)	41	39	38	37	34	41	50	70	78	85	66	40	33
Finland. Registr. arbetslösa	862	822	762	807	954	1 346	2 978	2 974	4 614	4 246	3 190	3 045	1 624
Ansökn. per 100 led. platser (manl.)	154	150	156	152	151	181	320	289	282	314	348	327	215
Storbritannien. Arbetslöshet, i %	9·9	10·8	11·7	11·7	11·4	11·8	12·2	11·2	12·3	12·2	10·1	9·9	9·9
Registr. arbetslösa (i 1 000-tal)	1 143	1 239	1 354	1 367	1 384	1 421	1.439	1 312	1 434	1 430	1 168	[1] 1198	1 165
Irland. Arbetslöshet, i %	10·8	·	·	9·3	·	·	9·9	·	·	11·1	·	·	—
Nederländerna. Arbetslöshet, i %	4·4	4·4	5·3	5·0	4·8	4·8	6·2	11·5	18·9	19·8	[1] 15·1	3·4	—
Arbetslöshetsindex	3·6	3·6	4·2	4·1	3·8	3·8	5·0	9·6	16·2	17·2	13·0	—	—
Belgien. Arbetslöshet, i %	4·3	3·6	4·5	4·3	3·9	4·1	2·8	6·4	7·4	[1] 11·4	4·3	2 3	—
Tyskland. Arbetslöshet, i %	6·3	6·2	6·3	6·5	6·6	7·3	9·5	16·7	19·4	22·3	16·9	11·1	9·1
Understödda arbetslösa (i 1 000-tal)	629	611	564	574	577	671	1 030	1 702	2 246	2 461	1 899	1 126	808
Ansökn. per 100 lediga platser	291	289	270	276	276	307	470	676	608	631	475	400	352
Sysselsättn:index (dec. 1921 = 100)	111·8	112·3	112·4	112·4	112·1	111·3	108·6	102·0	98·7	96·2	102·2	109·6	112·2
Österrike. Understödda arbetslösa (i 1 000-tal)	130	119	115	114	113	123	155	203	245	264	225	167	130
Schweiz. Arbetslöshet, i %	·	1·2	·	·	1·1	·	·	4·0	·	·	1·6	·	·
Arbetstillgång (medelgod = 100)	·	113	·	·	111	·	·	109	·	·	103	·	·
Frankrike. Understödda arbetslösa	3 746	1 659	1 095	904	562	453	503	895	1 664	3 527	1 078	706	570
Italien. Arbetslösa (i 1 000-tal)	307	247	234	248	269	282	321	364	462	489	293	258	—
Ryssland. Registrerade arbetslösa (i 1000-tal)	1 571	1 471	1 340	1 344	1 364	1 475	1 561	·	1 665	·	1 735	·	—
Estland. Oplac. arbetssökande	1 470	883	486	467	706	1 561	4 369	7 770	6 329	4 624	4 165	3 014	—
Lettland. Oplac. arbetssökande	1 295	1 223	928	965	1 980	5 179	9 184	14030	12856	10909	9 067	7 281	1 433
Polen. Arbetslösa (i 1 000-tal)	136	116	100	91	83	79	97	128	161	178	177	155	128
Tjeckoslovakien. Arbetslösh., i %	1·4	1·2	1·3	1·4	1·5	1·1	1·1	1·7	2·7	3·1	—	—	—
Ungern. Arbetslöshet, i %	8·7	8·5	8·1	8·3	8·0	8·1	8·0	9·6	10·9	12·1	10·9	9·7	—
Ansökn. per 100 lediga platser	207	188	158	156	158	172	241	282	261	221	202	217	—
Jugoslavien. Registr. arbetslösa	6 820	5 696	4 696	4 106	3 587	3 744	4 485	5 233	—	—	11953	—	—
Kanada. Arbetslöshet, i %	3·7	3·2	2·5	2·4	2·2	3·1	4·2	6·6	6·3	6·8	6·0	5·5	—
Sysselsättningsindex (1926 = 100)	113·8	117·7	119·3	119·1	118·8	118·9	116·7	109·1	110·5	111·4	110·4	116·2	122·4
Förenta st. Sysselsättningsindex:													
Bur. of Lab. Statist. (1926 = 100)	93·0	93·1	92·2	93·6	95·0	95·9	95·4	95·5	95·2	97·4	98·6	99·1	—
Fed. Reserve Board (1919 = 100)	89·4	89·6	88·5	90·0	91·2	92·0	91·6	91·3	91·0	93·0	[1] 93·9	94·2	—
Australien. Arbetslöshet, i %	·	11·2	·	·	11·4	·	·	9·9	·	·	9·3	·	·
Nya S. Wales. Arbetslösa (1000-tal)	16	15	13	12·5	13	12	11	7	13	17	26	—	—
Nya Zeeland. Arbetslöshet, i %	11·5	·	·	11·3	·	·	10·0	·	·	9·2	·	·	—

[1] Reviderade siffror.

Levnadskostnader under andra kvartalet 1929.

Prisstatistik och indexberäkningar.

På grundval av från 49 ombudsorter inhämtade prisuppgifter har socialstyrelsen verkställt beräkningar rörande levnadskostnadernas förskjutningar från juli 1914 till 1 juli 1929 och därpå grundade indexberäkningar.

I indexberäkningen ingående huvudposter.

Livsmedel, bränsle och lyse. De prisuppgifter, som beträffande livsmedel, bränsle och lyse användas vid indexberäkningen, avse samtliga kvartalets sista månad. För livsmedel insamlas uppgifter varje vecka å färskvaror (smör, ägg, kött, fläsk och fisk), varefter medeltal tagas för samtliga veckor under månaden; övriga varor noteras en gång i månaden, omkring den 15. Vid sistnämnda tidpunkt inhämtas jämväl noteringar å bränsle- och lyseartiklar. Under hänvisning till sammandragstabellen för livsmedelspriserna (sid. 552—553) och tabellerna över kreaturs- och fiskpriser i vissa större städer (sid. 564—567) må följande anföras rörande de under kvartalet iakttagna prisväxlingarna å de särskilda varuslagen.

Medelpriset å *mjölk* har under det gångna kvartalet kvarstått oförändrat i 22 öre per liter för oskummad, 11 öre för handskummad och 8 öre för separerad vara. Å en del ombudsorter har emellertid tendensen varit fallande, fast ej tillräckligt för att åstadkomma någon förändring av medelpriset. I Göteborg sjönk den oskummade mjölken, såsom fallet alltid brukar vara vid början av sommaren, från 25 till 21 öre per liter, men eljest har nedgången varierat mellan 1 och 2 öre. Å några orter ha höjningar förekommit, t. ex i Umeå från 23 till 25 öre. De högsta noterade mjölkpriserna bland södra och mellersta Sveriges städer uppvisa för närvarande Stockholm, Uppsala och Arvika med 24 öre och de lägsta bland samtliga ombudsorter Lund, Lidköping och Tidaholm med 18 öre. I Norrland är det vanliga priset 25 öre utom i Östersund och Kiruna med resp. 20 och 26 öre per liter.

Smörpriserna ha sjunkit något, vilket är för årstiden rätt vanligt. Medelpriset utgjorde i juni 3·24 kr. per kg för mejerismör och 2·90 kr. för landsmör. För mars voro motsvarande siffror 3·37 kr. och 3·01 kr. per kg.

Färska ägg utvisa den för säsongen vanliga prisutvecklingen med de billigaste priserna under maj, men nedgången har varit väsentligt kraftigare än annars brukar vara fallet, vilket sammanhänger med den avsevärda prisfördyring, som förorsakades av den starka köldperioden i vintras. Medel-

priserna utgjorde under resp. kvartalsmånader 1·86, 1·78 och 1·80 kr. per tjog mot 2·80 kr. i mars.

Bruna bönor, som under den gångna delen av komsumtionsåret varit ovanligt dyra, visa vid kvartalets slut tendens till ett allmänt och rätt kraftigt prisfall.

Mjöl- och brödpriserna förete endast obetydliga fluktuationer.

Priserna å *slaktdjur* samt *kött* och *fläsk* utvisa den för årstiden sedvanliga uppgången. Svinpriserna ha stigit kraftigast eller med c:a 20 %, varemot stegringssiffran för nötkreatur stannar vid 5 % och för kalvar och får vid resp. 2 och 1 %. För kött har prisfluktuationerna i detaljhandeln varit mycket små med undantag för fårkött, som stigit med c:a 6 %. Fläskpriserna ha gått upp med c:a 8 % för färsk och c:a 7 % för salt vara.

Beträffande *färsk fisk* har en genomgående prissänkning ägt rum, med undantag för färsk sill, som vid denna årstid saluföres endast å enstaka orter och då i regeln till tämligen höga priser. Prisfallet har varit kraftigare än vanligt, vilket beror på att fiskpriserna i vintras blevo onaturligt uppdrivna genom isblockaden. Gädda utvisar nedgång från mars med 57 öre per kg, abborre med 30 öre, rödspotta med 24 öre etc.

Kaffepriserna ha i stort sett varit oförändrade; de sjunkande partinoteringarna ha sålunda ännu icke hunnit göra sig gällande. *Sockerpriset* däremot har sjunkit med i medeltal 4 öre per kg sedan förra kvartalsskiftet. Medelnoteringen å bitsocker för juni utgjorde 53 öre per kg mot 57 öre i mars och 67 öre i juni förra året. På grund av kaffetullens nedsättning med 10 öre per kg från 1 september och sockerskattens bortfallande från och med juli månads ingång torde sjunkande priser å berörda varuslag kunna förväntas under den närmaste framtiden.

Vad slutligen *bränsle* och *lyse* beträffar, ha samtliga slag av bränsleartiklar efter den av isblockaden vållade åtstramningen under förra kvartalet undergått prisfall, som medfört bränsleindexens sänkning med 4 enheter. Kol och koks ha sålunda sjunkit varje månad, men ännu icke nått ned fullt till januaris nivå. Typiskt synes fallet vara med engelska hushållskol, vilka stego mest, i medeltal för alla ombudsorter med c:a 50 öre per hl eller 15 %, och sedan åter sjunkit med 30 öre eller ej fullt 10 %. Veden åter står nu till och med något lägre än före isblockaden.

Sammanfattning av livsmedelspriserna förändringar sedan juli 1914. Till belysande av de allmänna förändringar, som med avseende å livsmedelspriserna (inberäknat bränsle och lyse) ägt rum i detaljhandeln från tiden före världskrigets utbrott till och med juni 1929, meddelas i omstående tabell tvenne indexserier, vilka utarbetats på sätt förut beskrivits i Sociala Meddelanden (årg. 1920, sid. 752 ff.). Av dessa indexserier är det den »vägda», som kommer till användning vid beräknandet av de totala levnadskostnadernas förändringar.

Bostads- och skatteposterna ha vid detta tillfälle icke blivit föremål för omräkning.

Livsmedelskostnadernas (inkl. bränsle och lyse) förändringar 1914—1929.

Indextal (juli 1914 = 100).

År	Mejeriprod., ägg o. margarin (9 varuslag)	Bröd, mjöl och gryn (11 varuslag)	Kött (8 varuslag)	Fisk (9 varuslag)	Övriga födoämnen (6 varuslag)	Bränsle och lyse (7 varuslag)	Aritmetiska (»oväga-da») medeltal	»Väga-da» indextal
1914 Juli	100	100	100	100	100	100	**100**	**100**
Senare halvåret	106	114	97	102	108	108	**106**	**105**
1915	123	129	126	116	131	129	**126**	**121**
1916	153	127	169	169	148	176	**157**	**139**
1917	202	160	197	211	219	257	**208**	**181**
1918	319	199	432	354	245	367	**319**	**270**
1919	392	262	456	315	270	392	**348**	**320**
1920	317	292	348	268	241	461	**321**	**298**
1921	238	234	255	224	208	310	**245**	**237**
1922	167	178	191	186	193	204	**186**	**180**
1923	160	156	177	166	173	192	**171**	**168**
1924	164	158	170	175	187	186	**174**	**164**
1925	160	170	188	186	182	171	**176**	**168**
1926	147	159	185	179	167	175	**169**	**158**
1927	142	161	168	171	171	177	**165**	**153**
1928	145	162	168	165	190	163	**165**	**154**
1:a kv.	145	162	162	167	187	166	**165**	**153**
2:a kv.	139	165	166	160	198	165	**165**	**155**
3:e kv.	142	164	174	165	192	162	**166**	**156**
4:e kv.	153	158	169	167	182	159	**165**	**152**
1929 1:a kv.	145	157	168	174	184	164	**165**	**151**
2:a kv.	134	156	173	165	182	163	**163**	**149**
April	135	157	171	170	184	164	**164**	**150**
Maj	134	156	173	162	183	163	**162**	**149**
Juni	134	155	175	164	180	162	**162**	**149**

Beklädnad. Uppgifterna angående beklädnadsartiklar avse de priser, som gällde omkring den 15 i kvartalets sista månad. I fråga om insamlingsförfarandet hänvisas till Soc. Medd. årg. 1920, sid. 549 samt årg. 1922, sid. 155.

Den nu slutförda undersökningen visar, att en svag sänkning ägt rum, huvudsakligen betingad av fortsatt prisfall å skodon. Den genomsnittliga stegringen av beklädnadskontot sedan 1914 torde för närvarande kunna beräknas till 84 % (mot 85 % ett kvartal tidigare).

Övriga utgifter. Beräkningarna rörande denna post avse dels priser omkring den 15 i kvartalets sista månad, dels taxor såvitt möjligt fr. o. m. kvartalsskiftet. Den nu avslutade undersökningen ger vid handen, att den genomsnittliga prisnivån icke undergått någon förändring sedan föregående kvartal, och den procentuella stegringen från juli 1914 till juli 1929 uppgår sålunda liksom vid förra undersökningstillfället till 78 %.

Beklädnadsartiklar. (Medelpris för socialstyrelsens ombudsorter.)

Beklädnadsartiklar	1914 (mitten)	1920	1922	1924	1926	1928	Juli 1928	Okt. 1928	Jan. 1929	April 1929	Juli 1929
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
Tyger och garner:											
Ylletyg (till damklänning) . pr m	2·50	12·00	4·45	3·90	3·75	3·60	3·60	3·60	3·60	3·55	3·55
Bomullstyg (till dito) . . . pr m	0·50	2·15	1·05	0·95	0·90	0·85	0·85	0·85	0·85	0·85	0·85
Ullgarn . . » kg	6·50	36·40	11·95	10·75	10·35	10·65	10·80	10·85	10·90	10·70	10·60
Herrkläder:											
Herrkostym, best. .	65·00	270·00	169·00	153·00	151·00	148·00	148·00	148·00	148·00	148·00	147·00
» konf. .	40·00	179·00	108·00	97·00	94·00	91·00	91·00	91·00	91·00	91·00	91·00
Vinteröverrock, best.	70·00	260·00	166·00	147·00	145·00	143·00	143·00	143·00	143·00	142·00	142·00
» konf.	40·00	167·00	102·00	89·00	88·00	85·00	85·00	85·00	85·00	85·00	85·00
Bomullsskjorta . .	2·00	7·00	3·70	3·40	3·30	3·15	3·15	3·10	3·10	3·10	3·10
Tröja (ullbomull) .	1·50	6·00	4·25	3·45	3·25	3·15	3·15	3·15	3·15	3·10	3·10
Kalsonger »	1·75	6·50	4·55	3·70	3·50	3·35	3·35	3·35	3·35	3·35	3·35
Yllestrumpor . . .	1·25	5·00	2·85	2·15	2·25	2·25	2·25	2·25	2·25	2·25	2·25
Arbetsblus	1·75	7·90	4·35	4·00	3·85	3·70	3·70	3·75	3·75	3·70	3·70
Skodon:											
Kängor, smorläders-	8·50	33·50	15·50	13·50	13·00	14·00	14·25	14·50	14·50	14·50	14·25
Stövlar	16·50	65·00	28·75	25·50	25·50	27·00	27·00	27·75	28·00	27·75	27·50
Kängor av boxkalv:											
mans-	13·00	44·25	22·00	18·75	18·25	19·25	19·50	19·75	19·75	19·50	19·25
dam-	11·50	41·50	21·50	18·50	18·00	18·75	18·75	19·00	19·00	18·75	18·75
barn-	7·00	19·50	12·00	11·00	10·75	11·50	11·50	11·75	11·75	11·50	11·25
Halvsulning och klackning . . .	3·50	11·15	8·00	6·85	6·65	6·55	6·60	6·60	6·60	6·60	6·60

Indextal för vissa viktigare poster inom denna grupp meddelas i tabellen å sid. 568.

Sammanfattning. Levnadskostnadsindex.

Under det att de å sid. 546 angivna indexsiffrorna, vilka framräknas månatligen, endast gälla de förändringar, som drabbat priserna å livsmedel, bränsle och lyse, avser socialstyrelsens vid varje kvartalsskifte meddelade levnadskostnadsindex förutom nyssnämnda poster jämväl kostnaderna för bostad, beklädnad, skatter och »övriga utgifter».

Den nu senast utförda beräkningen rörande levnadskostnadernas förskjutningar sedan juli 1914 avser prisläget omkring den 1 juli 1929 och hänför sig som förut närmast till förhållandena inom arbetar- och lägre tjänstemannafamiljer samt därmed jämställda samhällsklasser med en utgiftsstat före kriget av cirka 2 000 kr. Beträffande tillvägagångssättet vid framräknandet av denna index hänvisas till Soc. Medd. årg. 1918, sid. 186.

Förhållandet mellan utgifterna för *årsbudgetens särskilda huvudposter*, beräknade enligt prisläget dels vid mitten av år 1914 och dels vid tidpunkten för resp. indexberäkningar, belyses genom efterföljande översikt.

		Föda- och njutnings-ämnen	Bostad	Bränsle och lyse	Beklädnad	Skatter	Övriga utgifter	Summa utgifter	Ökn. l. minskn. i % fr. föreg.	närmast beräkn.
1914	juli	100	100	100	100	100	100	**100**		—
1916	dec.	152	108	168	160	109	125	**139**		.
1917	maj	174	108	190	170	109	130	**152**	+	9·1
	sept.	180	112	240	210	109	150	**166**	+	9·3
1918	1 jan.	214	112	275	250	109	175	**192**	+	15·6
	1 april	229	112	280	270	114	185	**203**	+	5·8
	1 juli	258	112	286	285	114	195	**219**	+	8·2
	1 okt.	281	112	305	350	114	220	**242**	+	10·5
1919	1 jan.	323	120	381	350	114	225	**267**	+	10·0
	1 april	327	120	367	320	160	215	**265**	—	0·5
	1 juli	318	120	326	310	160	210	**257**	—	3·0
	1 okt.	311	130	294	330	160	215	**257**		—
1920	1 jan.	307	130	307	345	160	220	**259**	+	0·5
	1 april	287	130	333	370	290	230	**265**	+	2·4
	1 juli	287	130	372	390	290	235	**270**	+	1·8
	1 okt.	298	155	400	390	290	245	**281**	+	4·3
1921	1 jan.	286	155	380	355	290	245	**271**	—	3·6
	1 april	247	155	316	295	372	235	**249**	—	8·0
	1 juli	231	155	264	270	372	225	**236**	—	5·5
	1 okt.	228	163	231	250	372	220	**231**	—	2·0
1922	1 jan.	202	163	207	240	372	210	**216**	—	6·5
	1 april	184	163	196	225	264	200	**195**	—	9·5
	1 juli	178	163	188	210	264	195	**190**	—	2·8
	1 okt.	180	163	183	205	263	195	**190**		—
1923	1 jan.	166	163	188	203	263	190	**183**	—	3·7
	1 april	164	163	188	199	211	188	**177**	—	3·3
	1 juli	158	163	185	196	211	188	**174**	—	1·7
	1 okt.	163	178	183	194	201	187	**177**	+	1·8
1924	1 jan.	162	178	181	192	201	187	**176**	—	0·4
	1 april	160	178	183	192	173	185	**176**	—	1·9
	1 juli	155	178	182	192	173	183	**171**	—	1·5
	1 okt.	164	178	180	191	170	183	**174**	+	2·0
1925	1 jan.	171	186	181	192	170	183	**178**	+	2·5
	1 april	171	186	179	192	162	182	**177**	—	0·5
	1 juli	168	186	177	191	162	181	**176**	—	1·0
	1 okt.	167	186	172	190	168	180	**175**	—	0·8
1926	1 jan.	163	188	171	190	168	180	**174**	—	0·9
	1 april	158	188	170	188	185	179	**173**	—	0·7
	1 juli	156	188	168	187	185	180	**172**	—	0·5
	1 okt.	156	188	166	184	183	180	**171**	—	0·3
1927	1 jan.	155	188	186	182	183	179	**171**		—
	1 april	149	198	180	181	184	179	**170**	—	0·8
	1 juli	148	198	176	180	184	179	**169**	—	0·4
	1 okt.	154	198	171	181	184	180	**172**	+	1·6
1928	1 jan.	152	198	168	182	184	179	**171**	—	0·6
	1 april	152	199	166	184	183	179	**171**		—
	1 juli	156	199	164	185	183	179	**173**	+	1·0
	1 okt.	154	199	162	186	184	179	**172**	—	0·4
1929	1 jan.	150	199	159	186	184	179	**170**	—	1·1
	1 april	151	200	165	185	187	178	**171**	+	0·4
	1 juli	148	200	161	184	187	178	**169**	—	0·9

Som av sammanställningen framgår, utgör den allmänna stegringen av levnadskostnaderna från juli 1914 till det senaste undersökningstillfället, den 1 juli 1929, 69 % och kan sålunda betecknas med indexsiffran 169, vilket innebär, att en familj med en årsbudget före kriget av 2 000 kr. numera måste giva ut c:a 3 380 kr. för att uppehålla sin tidigare levnadsstandard.

I jämförelse med indexsiffran vid närmast föregående kvartalsskifte visar den nu framräknade en nedgång med 2 enheter eller 0·9 %. Denna nedgång har medfört, att indexen åter kommit ned till det lägsta läge den hittills haft efter krisåren. För jämnt två år sedan, i juli 1927, stod den nämligen också i 169. Av indextalen för de särskilda huvudposterna visa både nu och för två år sedan livsmedlen samma siffra eller 148, likaledes det lägsta observerade läget sedan före ransoneringstiden. Bidragande till sänkningen ha varit förskjutningar i *nedåtgående* riktning av förutom livsmedel, posterna bränsle och lyse samt beklädnad. Hyres- och skatteposterna samt posten »övriga utgifter» kvarstå *oförändrade* vid detta beräkningstillfälle. Slutligen erinras om att prisuppgifterna på livsmedel samt bränsle och lyse äro de i följande tabell sid. 552—553 angivna och för juni månad insamlade.

Levnadskostnadernas nedgång under det gångna kvartalet innebär sänkning av dyrtidstilläggen för statens befattningshavare inom reglerade verk och kårer från 17 till 16 % av grundlönen och inom oreglerade verk och kårer från 35 till 34 %. För Stockholms stads befattningshavare inträder däremot ingen ändring, under det att i Göteborg de statliga reglerna i huvudsak följas.

* * *

I detta sammanhang torde även de uppgifter rörande *inackorderingspriser för arbetare*, som årligen (under månaderna februari, mars och april) införskaffas från socialstyrelsens ombudsorter, förtjäna att anföras till ytterligare belysning av levnadskostnadernas förändringar. Medelpriset per vecka för privat inackordering för arbetare utgjorde för samtliga orter:

	1913	1914	1918	1919	1920	1921	1922	1923	1924	1925	1926	1927	1928	1929
Absoluta tal:														
Endast måltider kr.	8·98	9·47	22·61	25·68	26·08	25·07	20·26	18·27	17·62	17·69	17·47	17·12	17·06	16·89
Måltider o. husrum »	12·21	12·55	27·42	31·43	33·04	32·22	26·75	24·64	24·46	24·68	24·58	24·10	24·35	24·28
Indextal:														
Endast måltider . . .	*100*	*105*	*252*	*286*	*290*	*279*	*226*	*203*	*196*	*197*	*195*	*191*	*190*	*188*
Måltider o. husrum .	*100*	*103*	*225*	*257*	*271*	*264*	*219*	*202*	*200*	*202*	*201*	*197*	*199*	*198*

Från år 1913 till år 1929 ha, som man finner, inackorderingspriserna stigit i genomsnitt med 88 % för endast måltider och med 98 % för måltider och husrum. Förskjutningarna sedan fjolåret äro, som synes, helt obetydliga Beträffande prisutvecklingen under hela redovisningsperioden hänvisas till ovanstående tablå.

Livsmedelskostnadernas förändringar å vissa orter i riket.

Utgifter för livsmedel, bränsle och lyse för en familj med en utgiftsstat år 1914 av c:a 2 000 kronor.[1]

A. Juli 1914 = 100.

Ort	1914		1919	1920	1921	1922	1923	1924	1925	1926	1927	1928	1929	
	Juli	2:dra halvåret											1:sta kvartalet	2:dra kvartalet
Stockholm	100	106	330	307	239	181	163	166	168	156	149	152	150	148
Södertälje	100	106	319	298	229	174	158	158	161	151	146	149	146	143
Uppsala	100	108	334	314	249	184	165	169	172	159	154	160	156	154
Nyköping	100	104	319	293	229	173	159	159	164	152	146	150	147	144
Eskilstuna	100	105	319	289	228	170	157	158	165	154	149	151	146	143
Linköping	100	107	330	306	243	187	172	169	173	160	155	158	154	152
Norrköping	100	105	320	298	230	177	162	163	166	154	150	152	148	145
Motala	100	104	332	310	240	181	166	164	171	157	153	157	152	149
Jönköping	100	104	326	304	237	177	162	165	168	155	151	154	149	146
Växjö	100	105	322	300	233	182	168	168	170	159	155	159	156	153
Kalmar	100	104	297	277	222	172	155	157	165	156	151	152	151	149
Västervik	100	103	307	291	223	171	156	156	163	153	145	148	145	142
Visby	100	106	305	289	229	175	157	158	164	157	150	154	153	149
Karlskrona	100	105	303	284	229	180	164	162	169	158	153	153	152	151
Kristianstad	100	108	318	296	236	178	163	165	174	161	155	159	158	157
Malmö	100	104	318	295	233	181	166	163	171	162	151	152	153	151
Lund	100	105	312	292	230	178	160	160	164	156	152	149	152	149
Landskrona	100	106	325	306	244	184	166	165	171	166	159	160	160	160
Hälsingborg	100	105	313	293	236	179	161	164	170	162	157	158	157	156
Ystad	100	105	312	297	231	178	159	163	167	161	155	157	159	159
Halmstad	100	106	310	290	232	178	161	162	168	158	156	157	155	154
Göteborg	100	106	337	318	254	191	178	176	180	165	161	164	162	157
Lysekil	100	105	312	297	229	177	163	167	170	157	150	151	144	141
Vänersborg	100	104	330	303	241	183	168	171	171	160	157	157	154	151
Borås	100	106	322	306	243	190	174	176	177	164	160	163	160	157
Tidaholm	100	103	307	285	233	178	162	163	168	155	152	148	144	142
Karlstad	100	108	327	311	240	181	169	169	168	158	154	155	151	148
Örebro	100	107	321	300	231	174	158	160	164	152	148	151	146	145
Kopparberg	100	107	331	312	243	177	—	—	—	—	—	—	—	—
Västerås	100	105	333	307	233	173	157	161	167	154	147	151	147	144
Falun	100	105	326	308	245	180	163	165	169	156	150	153	147	143
Domnarvet[2]	100	105	334	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Ludvika	100	103	328	302	238	172	157	160	167	152	148	151	145	141
Gävle	100	107	325	312	244	178	161	166	169	156	147	152	148	146
Söderhamn	100	108	334	317	249	184	169	172	176	165	160	161	159	155
Sundsvall: staden	100	105	337	318	241	180	166	168	166	156	155	154	151	149
sågverksdistr.	100	103	333	317	246	184	169	172	169	160	157	155	151	150
Nyland	100	103	322	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Östersund	100	106	317	305	252	187	162	161	163	156	152	152	144	140
Umeå	100	106	324	308	248	187	176	177	178	170	167	161	157	156
Luleå	100	104	322	310	249	190	167	169	169	164	161	165	159	158
Boden	100	107	330	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Malmberget[3]	100	104	323	309	251	187	162	161	167	154	154	154	152	151
Kiruna	100	104	325	316	263	196	170	168	172	161	158	161	159	156
Samtliga orter	**100**	**105**	**320**	**298**	**237**	**180**	**164**	**164**	**168**	**158**	**153**	**154**	**151**	**149**

[1] Såsom framhållits i Soc. Medd. årg. 1920, sid. 748, hava dessa tabeller varit föremål för en omräkning, varvid indextalen för åren 1914—1919 undergått smärre förändringar. Det må observeras, att samtliga meddelade indexsiffror äro medeltal för de angivna perioderna.

[2] Jämte Borlänge.

[3] Jämte Gällivare.

B. Den genomsnittliga utgiftssumman för samtliga orter = 100.

Ort	1913	1914	1919	1920	1921	1922	1923	1924	1925	1926	1927	1928	1929	
													1:sta kvartalet	2:dra kvartalet
Stockholm	119	120	123	122	120	121	120	121	120	119	117	118	119	119
Södertälje	105	108	105	105	102	102	103	102	101	102	101	102	102	102
Uppsala	102	103	104	104	105	103	101	103	103	101	101	104	103	103
Nyköping	98	99	99	97	95	96	97	96	97	96	95	97	97	96
Eskilstuna	101	103	103	100	99	98	99	99	102	101	101	101	100	99
Linköping	96	97	99	98	98	101	102	99	99	98	98	99	98	99
Norrköping	100	103	103	103	101	103	103	104	103	102	103	103	102	101
Motala	93	94	97	97	95	95	96	94	96	94	95	96	95	95
Jönköping	95	93	94	94	92	92	92	93	93	92	92	93	91	91
Värnamo	—	—	—	89	89	88	88	87	87	89	90	90	89	89
Växjö	89	88	89	88	86	89	91	90	89	89	89	91	91	90
Kalmar	102	101	94	94	95	97	97	97	100	101	101	100	102	102
Västervik	93	93	89	91	88	90	90	90	91	92	89	90	90	90
Visby	97	96	91	92	91	93	92	92	93	95	93	95	96	95
Karlskrona	101	100	95	95	97	101	101	99	101	101	101	100	101	102
Kristianstad	96	96	94	94	95	94	95	95	98	97	96	97	99	100
Malmö	101	101	101	100	100	103	104	102	104	105	101	101	103	103
Lund	99	99	96	97	96	99	98	97	98	99	99	96	100	100
Landskrona	99	97	99	100	100	101	100	99	100	104	103	103	104	106
Hälsingborg	99	98	97	97	98	99	98	99	100	102	102	101	103	104
Ystad	98	96	93	94	93	95	94	96	96	98	98	98	101	102
Halmstad	101	99	95	95	96	97	97	97	98	99	100	101	101	101
Varberg	—	—	—	92	92	91	92	92	92	92	93	94	94	94
Göteborg	102	102	107	108	108	108	111	109	109	107	107	108	109	107
Lysekil	101	101	99	101	99	101	102	104	104	102	101	100	97	97
Vänersborg	99	98	101	99	100	100	101	102	100	100	101	100	100	99
Borås	98	99	98	100	100	104	105	105	103	102	103	104	104	104
Lidköping	—	—	—	94	93	95	96	97	97	95	95	96	95	95
Tidaholm	97	97	94	94	97	98	98	98	98	98	99	95	94	94
Karlstad	99	101	100	102	100	100	103	102	99	100	100	99	99	99
Arvika	—	—	—	101	99	99	102	102	99	97	97	99	98	97
Filipstad	—	—	—	—	—	—	—	97	99	97	97	96	95	95
Örebro	100	101	99	99	97	97	97	97	98	97	97	98	97	97
Kopparberg	93	93	96	97	95	92	—	—	—	—	—	—	—	—
Västerås	100	100	104	102	98	97	97	99	100	99	97	99	98	98
Falun	99	99	101	101	103	100	100	100	100	99	98	99	97	96
Avesta	—	—	—	98	94	90	90	91	93	93	93	93	94	93
Domnarvet [1]	93	93	97	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Ludvika	97	97	100	98	98	94	95	96	98	95	95	97	94	93
Mora	—	—	—	103	104	97	94	98	98	97	96	96	95	95
Gävle	101	101	101	104	102	99	99	101	101	99	96	99	98	98
Söderhamn	96	97	99	101	101	99	100	101	100	102	101	101	101	101
Sundsvall: staden	104	103	108	108	104	103	105	105	101	102	104	102	103	103
sågverksdistr.	98	98	101	103	101	100	101	102	98	100	101	98	98	98
Nyland	100	98	98	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kramfors	—	—	—	101	105	104	103	102	98	100	102	101	100	100
Östersund	102	102	101	104	109	107	102	101	99	102	102	101	98	96
Umeå	97	95	95	96	98	99	102	102	100	102	103	98	98	99
Vilhelmina	—	—	—	109	117	113	113	112	110	112	112	109	109	110
Luleå	103	104	105	108	110	111	107	108	105	109	110	112	110	111
Boden	101	103	105	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Malmberget [2]	116	115	117	119	123	122	116	115	116	114	118	117	117	119
Kiruna	118	116	117	122	129	127	121	119	119	119	121	121	122	122
Samtliga orter	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

[1] Jämte Borlänge.
[2] Jämte Gällivare.

Medelpris per år (1913—1928) och per månad (juni 1928—juni 1929) för

	Varuslag	Kvantitet	1913	1914	1919	1920	1922	1923	1924	1925	1926	1927	1928
			öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre
1	Mjölk: oskummad	l	14	15	47	44	25	23	24	24	22	21	22
2	handskummad	»	8	8	—	26	13	12	13	13	12	11	12
3	separerad	»	6	6	23	19	9	9	9	9	8	8	8
4	Smör: bords- (mejeri-)	kg	236	239	729	657	375	366	374	384	337	339	351
5	mat- (lands-)	»	213	218	727	651	358	350	350	353	311	306	322
6	Ost: helfet, okryddad	»	164	162	624	524	277	275	289	266	248	236	237
7	halvfet, »	»	121	119	500	374	178	187	203	182	174	171	172
8	Margarin: växt-, bästa sort	»	135	144	433	376	178	184	178	178	166	148	140
9	Ägg: svenska, färska	tjog	159	171	681	578	320	271	274	265	247	232	241
10	» konserverade	»	137	151	716	533	348	260	279	273	257	212	249
11	Potatis: gammal	hl	—	—	1271	963	699	771	986	937	672	783	1 061
12	»	5 l	28	30	71	60	47	50	61	58	45	51	64
13	färsk	»	46	80	102	191	119	180	187	113	107	158	143
14	Ärter, gula	kg	31	35	78	69	48	50	51	50	48	57	62
15	Bruna bönor	»	48	49	214	130	97	72	88	72	58	58	84
16	Mjöl: vete-, svenskt, kärn- (patent-)	»	31	33	× 75	91	52	45	44	48	48	48	45
17	råg-, » bästa sort	»	22	23	× 56	56	31	27	30	33	28	31	32
18	rågsikt-, » »	»	27	29	× 73	73	44	38	40	42	38	43	43
19	Gryn: havre- (ångpreparerade)	»	36	42	99	101	52	50	48	50	46	47	51
20	ris-, Burma eller svenska (bästa)	»	41	41	111	176	61	53	54	53	53	53	54
21	Rågbröd: hårt, grovt spisbröd	»	41	43	96	111	86	75	73	77	72	73	75
22	Rågbröd: hårt, knäckebröd	»	—	—	—	139	110	97	95	99	93	95	97
23	limpa, söt	»	38	40	96	105	73	65	64	70	66	65	65
24	grovbröd (surlimpa, ankarstock)	»	30	31	64	71	50	44	46	52	48	48	48
25	Vetebröd: skorpor, ordinära	»	76	78	230	254	172	157	156	161	156	154	153
26	mjukt bakat med vatten	»	43	46	116	128	88	77	77	85	79	77	77
27	mjukt » » mjölk	»	60	61	167	145	103	90	91	99	94	94	94
28	Nötkött, färskt: stek	»	122	116	563	398	223	209	204	212	210	197	190
29	soppkött	»	100	95	490	333	175	169	167	175	174	164	158
30	Kalvkött, stek: gödkalv	»	131	130	512	493	280	256	247	255	253	240	238
31	spädkalv	»	72	70	312	274	155	149	144	152	152	144	140
32	Fårkött: färskt, stek	»	133	130	600	431	233	225	223	241	238	225	225
33	salt, svenskt	»	114	118	547	385	193	184	181	198	198	183	185
34	Renkött, färskt, stek	»	119	121	557	442	270	264	239	247	240	242	238
35	Fläsk: färskt, svenskt (sidfläsk)	»	133	129	605	449	250	214	197	249	238	191	205
36	salt, » »	»	140	137	619	470	263	227	204	256	248	199	210
37	» amerikanskt »	»	—	—	—	364	204	192	189	236	243	223	213
38	Fisk, färsk: abborre	»	75	76	202	191	140	132	135	132	129	124	122
39	gädda	»	108	110	333	312	211	209	212	204	191	185	179
40	sill	»	34	35	110	102	79	67	72	78	75	67	66
41	strömming	»	38	39	114	106	70	61	66	74	75	69	66
42	torsk	»	55	57	160	139	100	94	100	101	97	95	92
43	rödspotta (»spätta»)	»	79	81	244	219	169	154	154	155	154	151	152
44	kolja	»	—	—	—	152	113	111	120	120	116	118	117
45	salt: sill, prima	»	45	45	148	120	77	59	70	86	66	66	57
46	strömming	»	30	31	105	74	51	45	46	52	53	50	48
47	Kabeljo av långa med fenor o. stjärt	»	56	58	223	156	97	83	90	98	105	96	95
48	Kaffe (obränt), prima Santos	»	170	159	316	331	219	244	281	335	329	296	309
49	Socker, bit-	»	67	65	× 133	× 168	× 156	107	96	78	71	72	64
50	Salt (matsalt)	»	—	10	32	31	21	20	19	19	19	19	18
51	Svagdricka	l	6	6	16	16	15	14	14	15	15	15	15
52	Fotogen, Water White	»	20	21	71	60	38	32	31	30	31	31	29
53	Ved: björk-, osågad, hemkörd	kbm	720	740	2310	2895	1400	1475	1450	1400	1310	1330	1300
54	barr-, osågad, hemkörd	»	575	595	1895	2310	1075	1075	1080	1055	995	1010	980
55	Bränntorv	100 kg	196	220	896	964	460	449	441	441	440	422	408
56	Kol: antracit- (»valnöt») hemkörd	hl	401	411	—	2069	948	840	782	787	787	794	718
57	eng. hushålls- (fyrkol) hemkörd	»	234	242	—	1664	444	414	389	344	404	383	331
58	Koks: gasverks- (krossad)[1] hemkörd	»	165	157	—	1177	326	310	303	256	254	273	247
59	eng. kamin- » hemkörd	»	189	190	—	1249	356	337	326	278	293	303	275

[1] Före 1918 avse uppgifterna okrossad koks. — × Maximipris.

samtliga orter (44 orter åren 1918—1919 samt 49 orter fr. o. m. år 1920).

Juni 1928	Juli 1928	Aug. 1928	Sept. 1928	Okt. 1928	Nov. 1928	Dec. 1928	Jan. 1929	Febr. 1929	Mars 1929	April 1929	Maj 1929	Juni 1929	Höjning (+) eller sänkning (—) i %		
öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	juni 1914—juni 1929	juni 1928—juni 1929	
22	22	22	22	22	22	22	22	22	22	22	22	22	+ 57·1	0·0	1
12	12	12	12	12	12	12	12	11	11	11	11	11	+ 37·5	— 8·3	2
8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	+ 33·3	0·0	3
338	341	345	355	358	364	376	363	358	337	316	318	324	+ 43·4	— 4·1	4
320	314	314	320	324	330	337	328	317	301	289	288	290	+ 41·5	— 9·4	5
238	238	238	238	238	239	238	238	238	238	237	237	236	+ 46·6	— 0·8	6
172	171	172	173	172	173	175	172	173	173	173	173	169	+ 42·0	— 1·7	7
140	140	140	140	140	140	140	140	130	130	130	130	130	— 5·8	— 7·1	8
181	183	210	246	298	337	324	269	257	280	186	178	180	+ 37·4	— 0·6	9
—	—	—	—	242	253	253	239	235	—	—	—	—	—	—	10
1279	1294	1215	907	768	734	725	730	754	777	779	783	749	—	— 41·4	11
75	79	64	56	49	48	48	48	49	50	50	50	48	+ 65·5	— 36·0	12
—	201	85	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	13
64	64	64	63	60	59	58	58	58	58	58	57	57	+ 90·0	— 10·9	14
85	86	85	84	89	94	97	97	99	99	99	99	93	+ 102·2	+ 9·4	15
47	47	44	43	42	42	42	42	42	42	42	41	41	+ 32·8	— 12·8	16
34	34	33	31	30	30	30	30	30	30	30	29	29	+ 38·1	— 14·7	17
46	45	44	42	41	41	41	40	40	41	40	39	39	+ 50·0	— 15·2	18
53	53	53	53	49	47	47	47	47	47	47	47	46	+ 27·8	— 13·2	19
54	54	54	54	54	54	53	54	54	54	54	54	54	+ 38·5	0·0	20
77	76	76	76	74	73	73	73	73	72	72	71	71	+ 73·2	— 7·8	21
99	99	99	99	97	97	96	97	97	96	96	95	95	—	— 4·0	22
66	66	65	65	65	64	64	64	64	64	64	64	64	+ 68·4	— 3·0	23
49	48	49	48	48	48	48	48	48	48	48	48	48	+ 54·8	— 2·0	24
153	153	152	152	152	151	151	150	151	151	151	151	151	+ 101·3	— 1·3	25
77	77	77	77	77	77	76	76	76	76	76	76	76	+ 76·7	— 1·3	26
95	95	95	95	94	94	94	94	94	94	94	94	94	+ 56·7	— 1·1	27
191	194	193	192	190	188	187	187	187	187	186	187	189	+ 57·5	— 1·0	28
159	160	160	160	158	156	155	155	154	154	154	154	156	+ 60·8	— 1·9	29
240	241	242	240	237	237	237	238	238	237	237	238	240	+ 81·8	0·0	30
140	141	141	141	140	141	143	143	142	142	142	143	143	+ 101·4	+ 2·1	31
240	241	230	225	216	212	213	216	221	229	236	238	242	+ 75·4	+ 0·8	32
191	193	190	187	186	182	180	179	183	187	191	194	192	+ 60·0	+ 0·5	33
—	—	—	—	224	242	242	241	238	239	238	231	228	+ 59·3	—	34
211	228	231	230	229	217	212	210	209	210	213	219	227	+ 77·3	+ 7·6	35
219	230	231	232	231	220	218	217	217	217	222	227	232	+ 71·9	+ 5·9	36
205	208	208	216	221	225	228	227	224	222	226	227	227	—	+ 10·7	37
109	114	119	121	122	123	124	128	132	145	128	117	115	+ 59·7	+ 5·5	38
159	178	184	187	184	185	189	192	206	221	187	157	164	+ 51·9	+ 3·1	39
75	79	73	66	64	65	65	59	55	56	67	67	76	+ 130·3	+ 1·3	40
62	60	58	61	65	66	67	69	72	78	69	62	61	+ 69·4	— 1·6	41
88	92	92	92	93	93	93	93	107	109	97	92	94	+ 70·9	+ 6·8	42
147	156	151	152	153	155	155	158	169	171	155	148	147	+ 81·5	0·0	43
114	115	112	111	113	115	117	117	127	134	127	118	120	—	+ 5·3	44
55	54	55	62	63	62	61	61	61	60	60	59	59	+ 40·5	+ 7·3	45
47	48	49	49	49	48	48	49	48	48	48	49	47	+ 51·6	0·0	46
96	96	95	95	95	96	97	95	96	96	96	96	95	+ 69·6	— 1·0	47
309	312	312	313	315	316	316	316	316	317	317	318	317	+ 101·9	+ 2·6	48
67	62	62	61	60	58	58	58	58	57	56	55	53	— 17·2	— 20·9	49
18	18	18	18	18	18	18	18	18	18	18	18	17	—	— 5·6	50
15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	+ 150·0	0·0	51
29	29	29	29	29	29	29	29	29	29	29	29	29	+ 45·0	0·0	52
1305	1295	1280	1280	1265	1265	1265	1270	1270	1275	1275	1270	1265	+ 73·3	— 3·1	53
980	970	965	970	955	955	955	955	955	955	955	955	945	+ 61·5	— 3·6	54
416	410	399	405	405	402	402	405	445	439	425	410	420	+ 103·9	+ 1·0	55
719	715	712	702	690	685	683	683	709	732	705	703	698	+ 78·1	— 2·9	56
331	336	328	326	321	319	319	320	358	369	347	342	339	+ 50·0	+ 2·4	57
250	249	247	245	242	239	238	237	242	250	242	242	242	+ 63·5	— 3·2	58
276	277	276	273	270	272	272	274	296	311	291	291	289	+ 62·4	+ 4·7	59

	Varuslag	Kvantitet	Stockholm			Södertälje			Uppsala			Nyköping		
			April	Maj	Juni	April	Maj	Juni	April	Maj	Juni	April	Maj	Juni
1	Mjölk: oskummad	l	24	24	24	22	22	23	24	24	24	21	20	20
2	handskummad	»	—	—	—	10	10	10	12	12	12	—	—	—
3	separerad	»	9	9	9	7	7	7	10	10	10	7	7	7
4	Smör: bords- (mejeri-)	kg	308	315	324	311	318	327	321	320	323	305	306	318
5	mat- (lands-)	»	278	279	284	294	300	311	291	288	290	295	298	300
6	Ost: helfet	»	251	251	250	250	250	246	250	248	247	246	249	249
7	halvfet	»	181	181	176	180	180	160	200	195	195	170	180	180
8	Margarin, växt-	»	130	130	130	130	130	130	130	130	130	130	130	130
9	Ägg: färska	tjog	197	199	197	174	178	182	188	172	170	158	160	168
10	konserverade	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11	Potatis: gammal	hl	968	916	929	893	1000	857	869	794	750	714	—	665
12	»	5 l	56	54	54	52	52	49	51	51	50	42	39	40
13	färsk	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
14	Ärter, gula	kg	53	52	51	49	49	49	50	49	50	48	48	48
15	Bruna bönor	»	100	100	93	99	103	94	101	100	97	106	104	105
16	Mjöl: vete-	»	39	38	38	41	40	40	40	40	41	41	41	41
17	råg-	»	29	28	27	30	31	30	28	28	28	30	29	29
18	rågsikt-	»	39	38	37	40	39	38	39	38	38	40	39	39
19	Gryn: havre-	»	46	47	45	44	44	40	42	42	42	45	45	45
20	ris-	»	58	58	58	56	58	57	50	50	51	50	51	51
21	Rågbröd: grovt spisbröd	»	68	68	68	67	69	66	63	65	62	66	66	65
22	knäckebröd	»	98	98	98	99	99	96	92	96	91	82	82	82
23	limpa, söt	»	69	69	70	64	64	64	77	75	74	63	63	62
24	grovbröd	»	61	61	60	45	45	45	51	51	51	44	44	43
25	Vetebröd: skorpor	»	171	171	175	148	148	148	168	167	167	142	142	141
26	mjukt bakat med vatten	»	74	74	74	71	71	71	76	73	73	66	64	63
27	mjukt » » mjölk	»	118	118	118	94	94	94	123	123	123	79	78	77
28	Nötkött, färskt: stek	»	199	201	205	200	200	198	204	202	191	196	204	210
29	soppkött	»	150	149	149	158	156	159	161	161	156	161	159	160
30	Kalvkött: gödkalv	»	248	252	252	244	244	248	240	241	241	224	222	225
31	spädkalv	»	150	150	150	145	145	144	139	138	145	—	—	—
32	Fårkött: färskt	»	294	289	293	267	290	287	267	266	267	253	250	—
33	salt	»	206	209	210	160	—	—	200	200	200	—	—	—
34	Renkött, färskt	»	250	250	250	—	—	—	—	—	—	—	—	—
35	Fläsk: färskt	»	259	267	272	227	227	247	233	225	221	230	230	234
36	salt, svenskt	»	266	270	272	227	238	253	230	216	222	230	230	230
37	» amerikanskt	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
38	Fisk, färsk: abborre	»	176	143	133	139	123	134	100	100	105	98	85	78
39	gädda	»	226	186	180	198	153	175	198	156	175	178	162	160
40	sill	»	69	69	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
41	strömming	»	65	61	61	67	62	58	74	69	53	53	53	48
42	torsk	»	141	134	137	146	149	153	125	125	141	143	136	127
43	rödspotta	»	159	149	152	179	178	171	200	177	150	181	163	164
44	kolja	»	168	146	144	150	143	144	135	150	150	148	138	123
45	[1]) salt: sill	»	63	63	63	56	61	61	55	53	50	59	56	55
46	strömming	»	52	54	50	—	—	—	—	—	—	—	—	—
47	Kabeljo	»	96	96	96	98	95	98	98	98	97	103	103	103
48	Kaffe	»	338	338	332	322	324	326	364	363	356	324	322	323
49	Socker	»	51	50	48	53	53	52	57	55	52	54	53	51
50	Salt	»	19	17	18	17	17	17	20	20	20	18	18	18
51	Svagdricka	l	23	23	23	16	16	15	15	15	15	15	15	15
52	Fotogen	»	27	29	29	30	30	30	28	28	28	26	26	26
53	Ved: björk-	kbm	1535	1510	1510	1350	1350	1350	1305	1305	1250	1175	1160	1160
54	barr-	»	1040	1020	1040	900	900	900	815	810	770	770	770	770
55	Bränntorv	100 kg	—	—	—	—	—	—	418	418	418	—	—	—
56	Kol: antracit-	hl	700	700	700	750	750	750	825	800	800	750	750	700
57	eng. hushålls-	»	335	335	335	385	385	385	500	375	375	400	400	350
58	Koks: gasverks-	»	275	275	280	235	235	235	260	260	260	235	235	235
59	eng. kamin-	»	285	285	295	325	325	325	350	340	340	325	325	300

[1]) Noteringarna avse islandssill utom för de orter, där annan sillsort uppgives.

Eskilstuna			Linköping			Norrköping			Motala			Jönköping			Värnamo			
April	Maj	Juni	April	Maj	Juni	April	Maj	Juni	April	Maj	Juni	April	Maj	Juni	April	Maj	Juni	
21	21	21	20	20	19	21	21	20	20	21	19	20	20	20	20	20	20	1
—	—	—	—	—	—	—	—	—	10	10	10	10	10	10	—	—	—	2
6	6	6	8	8	8	8	8	8	7	7	7	8	8	8	6	6	6	3
300	306	318	301	316	324	311	316	325	300	315	323	329	330	330	330	330	326	4
290	294	306	284	293	299	286	289	292	289	300	307	308	307	303	294	294	289	5
243	243	243	260	256	254	249	250	248	257	257	257	224	223	226	250	255	245	6
179	179	179	188	187	185	193	193	189	190	190	190	166	166	166	178	175	175	7
130	130	130	130	130	130	130	130	130	130	130	130	130	130	130	130	130	130	8
176	161	166	166	162	160	167	164	167	160	155	162	172	161	163	163	155	165	9
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10
869	814	814	633	622	631	814	814	814	633	600	600	488	507	502	595	560	490	11
48	48	48	50	50	50	48	48	48	40	35	35	39	39	37	35	35	35	12
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	13
45	48	48	48	48	47	45	45	45	50	50	50	55	55	55	57	53	57	14
80	82	82	110	110	103	109	109	70	110	108	108	100	100	75	100	100	100	15
42	41	41	40	39	39	42	42	40	40	38	38	42	40	40	42	40	40	16
30	28	28	30	29	30	32	32	29	31	29	29	31	29	29	29	29	29	17
41	40	40	39	37	37	40	40	38	39	37	37	41	39	39	41	39	39	18
47	48	48	50	49	50	50	50	50	49	47	45	50	50	45	50	50	50	19
53	53	53	60	60	60	49	49	49	58	56	56	50	50	50	60	60	62	20
64	62	62	75	75	74	68	68	68	70	70	70	75	75	75	82	80	78	21
85	80	80	102	100	100	99	99	99	91	88	88	100	100	100	97	93	93	22
70	70	70	68	69	68	66	66	66	64	64	64	62	62	62	53	53	53	23
37	38	38	52	53	53	53	53	53	56	56	56	48	48	48	42	42	42	24
149	149	149	157	159	158	163	163	163	135	137	137	154	153	153	160	160	160	25
69	67	67	69	69	69	90	90	90	67	68	68	78	78	78	62	62	62	26
98	95	95	98	98	98	119	119	119	—	—	—	90	90	90	63	63	63	27
200	200	200	177	177	176	192	192	189	181	177	179	179	180	180	168	172	177	28
170	167	166	166	167	166	157	157	157	166	165	165	164	166	166	152	153	160	29
251	254	254	242	246	248	249	251	250	216	213	217	208	208	208	201	208	216	30
143	140	140	—	—	—	—	—	—	119	121	124	134	134	134	126	129	128	31
283	283	278	280	276	281	290	289	298	239	236	238	213	219	226	220	220	220	32
—	—	—	233	230	228	192	192	192	193	190	190	—	—	—	177	187	187	33
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	34
225	241	250	198	206	215	219	223	239	192	188	191	190	190	206	207	217	221	35
224	244	250	204	227	229	230	230	246	192	192	190	190	195	200	210	217	220	36
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	37
143	111	123	151	141	138	130	109	120	133	120	121	138	125	125	100	100	100	38
178	149	174	174	150	185	188	159	197	200	151	170	197	163	163	156	147	150	39
70	—	—	60	—	80	65	—	—	60	—	—	80	90	75	56	55	60	40
70	68	70	57	50	58	42	40	46	57	53	57	68	61	63	65	56	58	41
127	118	110	134	114	127	124	102	125	135	125	121	100	90	90	88	93	85	42
150	146	147	150	149	143	145	138	150	144	150	140	141	150	145	138	135	138	43
173	145	141	140	127	132	148	136	134	130	130	125	141	122	121	108	109	104	44
59	58	58	60	54	55	55	56	55	58	55	55	55	55	55	58	57	58	45
—	—	—	—	—	—	50	50	—	60	60	60	—	—	—	—	—	—	46
98	95	93	100	100	100	93	93	93	88	91	93	90	90	90	—	—	—	47
315	315	315	323	322	322	330	330	330	315	318	318	298	298	298	297	297	297	48
55	53	51	54	53	51	54	53	51	55	53	51	57	56	54	56	55	54	49
20	20	20	20	20	20	19	19	19	15	15	15	20	20	20	20	20	20	50
16	16	16	20	20	20	15	15	15	15	15	15	13	13	13	15	15	15	51
26	26	26	28	28	28	28	28	28	28	28	28	28	28	28	31	31	31	52
1265	1265	1265	1145	1145	1145	1350	1350	1360	1165	1165	1165	1290	1290	1240	1025	1025	1025	53
900	900	900	900	900	900	1000	1000	1000	885	885	885	915	890	840	725	725	725	54
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	350	350	—	—	—	—	55
650	650	650	743	743	743	680	680	680	718	717	708	700	700	700	750	750	750	56
—	—	—	386	386	386	280	280	280	340	327	327	350	350	350	375	375	375	57
240	240	240	210	210	210	285	285	285	300	293	293	215	215	215	238	238	238	58
300	300	300	293	289	289	290	290	290	325	325	325	300	300	300	325	325	325	59

	Varuslag	Kvantitet	Växjö			Kalmar			Västervik			Visby		
			April	Maj	Juni	April	Maj	Juni	April	Maj	Juni	April	Maj	Juni
1	Mjölk: oskummad	l	20	20	20	22	22	22	20	20	20	22	20	20
2	handskummad	»	—	—	—	14	14	14	—	—	—	—	—	—
3	separerad	»	8	8	8	8	8	8	5	5	5	5	5	5
4	Smör: bords- (mejeri-)	kg	310	310	318	313	318	325	300	305	316	298	304	316
5	mat- (lands-)	»	301	298	297	294	299	297	285	287	294	292	291	293
6	Ost: helfet	»	224	220	224	255	259	259	250	250	250	262	258	257
7	halvfet	»	158	158	158	—	—	—	—	—	—	187	183	175
8	Margarin, växt-	»	130	130	130	130	130	130	130	130	130	130	130	130
9	Ägg: färska	tjog	151	149	147	147	158	160	161	154	162	150	158	155
10	konserverade	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11	Potatis: gammal	hl	750	750	750	600	600	583	571	607	536	600	667	667
12	»	5 l	50	50	50	50	50	49	35	35	28	50	50	50
13	färsk	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
14	Ärter, gula	kg	58	58	58	55	55	55	58	58	58	50	50	50
15	Bruna bönor	»	96	98	102	100	100	96	110	110	80	109	109	109
16	Mjöl: vete-	»	44	42	40	39	38	38	41	41	41	45	44	43
17	råg-	»	32	30	30	25	24	24	30	30	30	30	30	30
18	rågsikt-	»	42	40	40	37	36	36	40	40	40	43	43	43
19	Gryn: havre-	»	50	50	50	45	45	45	50	50	49	50	50	50
20	ris-	»	53	56	60	54	52	53	60	60	60	52	52	52
21	Rågbröd: grovt spisbröd	»	79	79	81	79	79	79	65	65	65	75	75	75
22	knäckebröd	»	99	99	98	100	100	100	100	100	100	105	105	105
23	limpa, söt	»	51	51	52	57	57	57	50	50	50	60	60	60
24	grovbröd	»	41	42	42	40	40	40	41	41	41	50	50	50
25	Vetebröd: skorpor	»	149	150	150	125	126	126	140	140	140	125	125	125
26	mjukt bakat med vatten	»	61	63	63	70	70	70	92	92	92	80	80	80
27	mjukt » » mjölk	»	76	76	78	93	92	94	100	100	100	115	115	115
28	Nötkött, färskt: stek	»	178	185	186	158	155	156	190	190	190	168	170	179
29	soppkött	»	157	163	165	133	136	139	150	150	150	134	134	138
30	Kalvkött: gödkalv	»	213	212	210	244	247	244	225	225	225	181	183	180
31	spädkalv	»	146	148	147	134	137	139	120	120	120	—	—	—
32	Fårkött: färskt	»	234	235	225	196	209	212	225	225	225	189	196	206
33	salt	»	215	215	208	—	—	—	165	165	165	167	167	190
34	Renkött, färskt	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
35	Fläsk: färskt	»	190	197	200	186	196	202	225	225	229	185	186	204
36	salt, svenskt	»	197	203	206	194	200	220	240	240	247	185	185	204
37	» amerikanskt	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
38	Fisk, färsk: abborre	»	123	114	128	150	143	147	61	64	56	—	150	153
39	gädda	»	160	120	151	174	150	178	147	122	130	178	185	174
40	sill	»	50	50	53	—	75	—	—	—	—	—	—	—
41	strömming	»	53	50	53	44	51	65	37	29	42	43	48	56
42	torsk	»	103	99	100	82	81	74	88	70	58	104	103	109
43	rödspotta	»	136	138	140	—	125	112	—	—	—	163	163	164
44	kolja	»	126	125	127	100	113	117	—	—	—	118	125	125
45	[1]) salt: sill	»	60	60	60	51	51	52	52	52	52	60	60	60
46	strömming	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
47	Kabeljo	»	—	—	—	100	—	—	—	100	—	100	101	101
48	Kaffe	»	305	300	300	307	307	303	324	324	318	340	340	340
49	Socker	»	56	53	53	55	53	53	54	54	51	58	57	55
50	Salt	»	20	20	20	15	15	15	20	20	20	20	20	18
51	Svagdricka	l	15	15	15	15	15	15	12	12	12	11	11	11
52	Fotogen	»	30	30	30	24	24	24	26	26	26	26	26	26
53	Ved: björk-	kbm	1035	1015	1000	990	990	990	1250	1250	1250	1650	1585	1585
54	barr-	»	750	750	725	740	745	745	850	850	850	1200	1200	1200
55	Bränntorv	100 kg	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
56	Kol: antracit-	hl	850	800	733	675	675	675	750	750	750	750	750	750
57	eng. hushålls-	»	425	425	408	—	—	—	275	275	275	350	350	350
58	Koks: gasverks-	»	300	300	297	220	220	220	267	250	250	250	275	275
59	eng. kamin-	»	350	350	325	250	250	250	250	250	250	300	300	300

[1]) Se anm. sid. 554.

Karlskrona			Kristianstad			Malmö			Lund			Landskrona			Hälsingborg			
April	Maj	Juni	April	Maj	Juni	April	Maj	Juni	April	Maj	Juni	April	Maj	Juni	April	Maj	Juni	
22	22	22	20	20	20	21	20	20	20	20	18	20	20	20	20	20	20	1
14	14	14	10	10	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2
7	7	7	6	6	6	8	8	8	8	8	8	6	6	6	6	6	6	3
315	318	330	298	305	314	298	301	309	295	305	309	305	310	318	303	311	320	4
285	288	290	286	295	304	278	280	289	295	—	—	—	—	—	—	—	—	5
244	244	240	250	250	250	245	245	245	231	229	234	240	236	238	224	228	227	6
180	176	176	168	168	162	163	165	165	160	167	157	—	—	—	—	—	—	7
130	130	130	130	130	130	130	130	130	130	130	130	130	130	130	130	130	130	8
148	156	157	157	167	161	167	175	175	156	162	166	164	169	166	156	170	168	9
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10
750	750	720	700	700	700	692	695	575	608	575	500	719	700	588	764	716	631	11
47	45	42	50	50	50	50	51	44	50	50	50	58	51	46	48	48	43	12
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	13
60	60	60	64	62	62	60	60	60	59	59	60	63	63	63	68	65	65	14
100	100	100	102	100	100	100	100	95	100	100	100	101	103	99	106	108	104	15
44	43	42	41	39	39	41	40	39	41	41	39	43	42	42	41	41	40	16
31	31	30	30	28	28	33	33	33	32	32	32	29	29	29	32	32	32	17
43	42	41	39	38	38	40	38	38	39	39	38	41	40	40	40	39	38	18
49	49	49	47	47	48	42	43	43	43	43	43	49	47	48	50	50	50	19
59	60	59	65	65	65	50	50	49	59	59	58	60	60	60	60	60	60	20
85	85	85	94	92	92	80	82	81	77	77	79	80	79	79	83	83	83	21
109	109	109	113	113	113	123	123	125	113	113	114	124	122	121	106	106	106	22
59	59	59	46	46	46	50	50	50	45	45	45	55	55	54	59	59	59	23
40	40	39	39	39	39	38	38	38	36	36	36	41	41	42	41	41	41	24
160	168	162	180	175	175	158	158	158	140	140	140	144	144	143	141	139	139	25
—	—	—	—	—	—	77	77	77	—	—	—	—	—	—	—	—	—	26
98	94	93	100	100	100	80	80	80	76	76	76	88	87	88	78	78	78	27
192	192	192	170	173	174	226	226	226	220	220	220	212	212	210	183	184	187	28
159	160	161	144	147	146	175	174	174	177	177	178	193	191	189	165	166	167	29
250	250	250	231	228	238	250	250	250	247	247	247	250	250	253	248	248	245	30
140	140	134	146	149	150	165	165	165	150	150	150	152	150	150	140	140	140	31
250	250	249	270	268	264	250	250	250	250	250	253	258	262	256	261	274	268	32
163	162	158	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	33
—	—	—	—	—	—	—	—	—	250	—	—	—	—	—	—	—	—	34
202	209	206	212	219	220	216	229	230	206	213	201	219	230	230	189	198	205	35
204	216	200	235	235	235	250	251	249	240	220	220	250	250	250	213	222	226	36
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	37
117	90	90	136	125	112	144	138	138	150	125	114	—	—	—	148	144	148	38
171	145	157	191	155	141	225	200	204	221	175	181	250	200	193	223	200	198	39
—	—	—	70	74	63	81	88	113	73	68	84	66	65	101	87	78	91	40
38	36	51	57	50	50	78	78	82	—	—	70	—	—	70	77	75	77	41
42	39	36	55	45	43	75	65	63	61	53	56	56	51	50	63	56	57	42
100	92	93	106	106	111	182	171	164	120	112	107	150	142	133	154	140	136	43
—	—	—	155	150	150	160	150	144	125	125	115	—	—	—	97	90	100	44
68	68	68	72	66	69	60	54	54	60	60	60	66	58	63	64	65	61	45
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	46
110	110	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	47
314	320	319	315	310	312	320	315	309	305	305	305	344	338	334	323	323	323	48
57	56	54	53	53	52	51	50	48	51	51	48	53	52	51	54	52	50	49
19	19	19	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	19	16	16	50
13	13	13	11	11	12	12	12	12	11	11	11	12	12	12	12	12	12	51
28	28	28	28	28	28	27	27	27	29	29	29	27	27	27	27	27	27	52
1195	1195	1190	1300	1300	1300	2000	2000	1945	1700	1700	1700	1700	1700	1700	1600	1600	1600	53
800	800	800	1100	1100	1100	1800	1800	1745	1450	1450	1450	1600	1600	1600	1500	1500	1500	54
—	—	—	450	450	450	533	—	—	500	500	500	—	—	—	400	400	400	55
800	800	800	600	600	600	600	600	600	700	700	650	675	675	675	700	700	700	56
300	300	300	275	275	275	275	275	275	300	300	275	272	272	272	360	360	360	57
250	250	250	190	190	190	200	200	200	195	195	205	180	180	180	195	195	195	58
250	250	250	250	250	250	225	225	225	250	250	275	250	250	250	275	275	275	59

	Varuslag	Kvantitet	Ystad			Halmstad			Varberg			Göteborg		
			April	Maj	Juni	April	Maj	Juni	April	Maj	Juni	April	Maj	Juni
1	Mjölk: oskummad	l	20	20	20	20	20	20	21	20	20	25	23	21
2	handskummad	»	—	—	—	—	—	—	10	10	10	—	—	—
3	separerad	»	6	6	6	6	6	6	6	6	6	12	12	11
4	Smör: bords- (mejeri-)	kg	303	311	319	314	319	328	310	321	334	330	334	343
5	mat- (lands-)	»	—	—	—	294	300	310	279	292	295	300	303	304
6	Ost: helfet	»	240	241	241	239	229	233	201	208	209	220	220	219
7	halvfet	»	174	174	170	157	166	163	164	164	166	170	170	170
8	Margarin, växt-	»	130	130	130	130	130	130	130	130	130	130	130	130
9	Ägg: färska	tjog	167	170	174	161	166	174	156	160	157	179	173	168
10	konserverade	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11	Potatis: gammal	hl	550	550	525	800	800	800	800	800	775	750	750	700
12	»	5 l	50	50	50	50	50	50	50	50	45	49	49	51
13	färsk	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
14	Ärter, gula	kg	64	63	62	60	60	60	61	61	61	60	55	55
15	Bruna bönor	»	105	110	110	92	92	73	101	101	83	100	100	100
16	Mjöl: vete-	»	41	41	40	39	39	39	40	39	39	40	39	39
17	råg-	»	30	30	28	28	27	27	26	26	26	27	26	26
18	rågsikt-	»	39	40	38	38	37	37	39	38	38	37	36	36
19	Gryn: havre-	»	48	48	48	44	44	44	45	45	45	43	43	43
20	ris-	»	60	60	60	50	50	50	54	54	54	45	45	45
21	Rågbröd: grovt spisbröd	»	79	79	79	73	73	73	82	82	82	68	68	68
22	knäckebröd	»	118	118	118	101	101	101	103	103	103	85	85	85
23	limpa, söt	»	53	53	51	55	55	55	49	49	49	76	72	72
24	grovbröd	»	39	39	36	43	43	44	43	42	42	50	50	50
25	Vetebröd: skorpor	»	156	158	158	129	129	129	125	125	125	135	135	135
26	mjukt bakat med vatten	»	70	70	70	—	—	—	75	75	75	98	98	98
27	mjukt » » mjölk	»	109	110	110	89	89	89	100	100	100	107	106	106
28	Nötkött, färskt: stek	»	176	176	176	168	172	177	163	159	159	206	216	218
29	soppkött	»	150	150	150	147	152	155	133	133	133	165	165	165
30	Kalvkött: gödkalv	»	217	217	217	215	216	218	—	—	—	248	248	248
31	spädkalv	»	136	136	136	147	148	149	129	129	129	139	139	140
32	Fårkött: färskt	»	226	225	225	218	242	240	187	195	195	259	270	270
33	salt	»	227	227	230	250	250	250	—	—	—	150	150	150
34	Renkött, färskt	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	268	270	—
35	Fläsk: färskt	»	209	207	216	214	224	226	204	214	214	249	255	266
36	salt, svenskt	»	250	247	250	249	256	258	222	224	224	250	260	260
37	» amerikanskt	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
38	Fisk, färsk: abborre	»	150	144	126	150	—	125	—	—	—	150	138	145
39	gädda	»	197	200	200	188	150	178	—	—	—	206	181	200
40	sill	»	—	—	—	80	73	75	—	—	—	80	66	88
41	strömming	»	64	56	52	70	65	80	—	—	—	94	98	100
42	torsk	»	55	54	54	53	46	44	32	25	25	71	63	71
43	rödspotta	»	119	124	118	144	134	119	120	110	104	185	166	198
44	kolja	»	150	150	150	148	108	106	92	82	80	135	113	120
45	[1])salt: sill	»	62	63	63	60	60	60	59	59	59	65	59	60
46	strömming	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
47	Kabeljo	»	—	—	—	—	—	—	85	85	85	99	99	90
48	Kaffe	»	317	315	319	314	314	314	310	310	307	330	330	329
49	Socker	»	53	52	50	55	52	51	54	53	51	52	51	49
50	Salt	»	20	18	17	16	16	16	17	17	17	15	15	15
51	Svagdricka	l	9	9	9	13	13	13	13	13	13	17	17	17
52	Fotogen	»	29	29	29	24	24	24	27	27	27	26	26	26
53	[2]) Ved: björk-	kbm	1800	1800	1800	1265	1265	1265	1500	1500	1500	1735	1735	1735
54	barr-	»	1600	1600	1600	1000	1000	1000	—	—	—	1445	1445	1445
55	Bränntorv	100 kg	—	—	—	300	300	300	—	—	—	—	—	—
56	Kol: antracit-	hl	648	665	640	700	700	700	675	675	675	695	695	695
57	eng. hushålls-	»	255	275	285	325	325	325	300	300	300	315	315	315
58	Koks: gasverks-	»	180	180	180	—	—	—	260	260	260	195	195	195
59	eng. kamin-	»	260	280	244	285	285	285	270	270	270	310	310	310

[1]) Se anm. sid. 554. — [2]) Halmstad: bokved under hela kvartalet 13·00 kr. per kbm; ribbved blandved under april och maj 11·00 kr. per kbm. Karlstad: blandved under hela kvartalet

Lysekil			Vänersborg			Borås			Lidköping			Tidaholm			Karlstad			
April	Maj	Juni	April	Maj	Juni	April	Maj	Juni	April	Maj	Juni	April	Maj	Juni	April	Maj	Juni	
20	20	20	20	20	20	25	23	23	18	18	18	19	18	18	22	22	22	1
—	—	—	12	12	12	—	—	—	—	—	—	10	9	9	—	—	—	2
5	5	5	10	10	10	8	8	8	7	7	7	5	5	5	8	8	8	3
323	333	340	326	330	328	321	326	334	310	310	316	320	321	321	320	320	325	4
302	297	289	298	295	282	301	298	292	292	297	301	301	296	296	297	292	289	5
215	216	202	232	233	229	235	236	241	211	211	211	209	208	206	238	238	238	6
165	163	165	150	150	150	168	168	165	143	143	143	150	—	—	165	165	165	7
130	130	130	130	130	130	130	130	130	130	130	130	130	130	130	130	130	130	8
147	151	149	160	155	154	173	172	174	149	159	152	146	148	150	172	169	171	9
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10
950	950	940	736	736	725	652	649	602	625	625	625	525	500	500	636	636	636	11
50	50	50	44	44	44	46	45	43	32	32	32	32	32	32	49	49	50	12
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	13
60	60	60	60	60	60	64	64	64	68	68	68	54	54	54	55	55	57	14
99	99	99	108	108	108	108	92	108	108	108	96	100	100	94	100	98	98	15
42	41	40	41	40	40	41	41	42	44	44	42	40	40	40	41	40	40	16
27	28	27	29	29	28	30	29	28	30	30	29	29	29	30	28	27	27	17
39	38	37	40	39	38	40	39	39	41	41	40	39	39	39	39	38	38	18
42	42	42	45	45	45	45	45	45	45	45	45	45	45	45	44	44	44	19
45	45	45	50	50	50	63	63	63	45	45	45	52	56	53	57	59	57	20
71	71	71	89	89	89	78	78	78	72	72	72	74	70	71	70	70	69	21
88	88	88	110	110	110	98	98	98	90	90	90	105	100	96	100	100	100	22
60	60	60	57	57	57	72	72	72	71	71	71	70	70	70	76	76	76	23
52	52	52	49	49	49	53	53	53	50	50	50	—	50	50	53	53	53	24
150	150	150	138	138	138	133	133	133	121	121	121	157	153	150	152	152	152	25
82	83	82	50	50	50	70	70	70	59	59	59	66	62	62	87	87	87	26
84	84	83	75	75	75	92	92	92	71	71	71	85	82	82	107	107	107	27
173	180	180	188	188	188	188	189	198	192	192	192	180	180	194	180	180	191	28
143	150	150	150	150	150	166	167	171	165	165	165	141	147	151	150	150	156	29
220	220	220	213	213	213	213	213	223	238	225	226	249	250	249	228	226	228	30
141	145	146	150	150	150	133	133	136	115	117	117	170	163	161	131	125	123	31
220	220	220	226	238	238	217	218	246	225	225	225	250	250	250	247	250	248	32
—	—	—	150	150	150	—	—	—	—	—	—	—	200	—	—	—	—	33
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	34
205	220	220	210	224	238	200	225	250	202	211	220	200	200	210	225	225	243	35
200	220	223	220	250	250	200	250	250	220	218	228	197	200	210	225	225	250	36
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	37
—	—	—	125	119	115	154	132	130	93	75	73	109	121	106	144	115	145	38
150	150	115	150	138	150	193	169	177	138	99	119	219	148	157	172	110	164	39
50	48	46	80	77	75	80	79	74	69	70	70	58	70	—	86	—	100	40
—	—	—	80	80	80	82	77	77	70	65	66	71	68	63	77	69	72	41
48	45	45	83	75	—	68	64	61	79	65	—	106	96	101	114	110	111	42
134	126	129	165	156	177	159	146	145	163	145	127	148	110	135	179	160	169	43
77	75	69	113	106	110	144	117	119	119	100	99	109	102	97	143	122	129	44
50	50	50	69	69	66	63	63	63	60	60	60	60	60	60	59	60	60	45
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	46
80	80	80	90	89	89	90	90	93	87	87	85	89	88	89	100	100	98	47
320	320	323	320	320	323	350	350	350	314	314	314	323	323	323	329	329	325	48
52	51	49	56	55	55	57	56	55	54	53	50	55	53	51	58	55	53	49
19	18	15	15	15	15	18	18	18	20	20	20	15	15	15	18	18	18	50
15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	20	20	20	51
26	25	25	27	27	27	27	27	27	28	28	28	30	30	30	29	29	29	52
1650	1650	1645	1400	1400	1400	1580	1565	1540	1415	1415	1415	1150	1100	1100	1350	1350	1350	53
1200	1215	1210	1000	1000	1000	1120	1110	1090	1065	1065	1065	750	735	715	1035	1035	1035	54
—	—	—	—	—	—	—	—	—	450	450	450	—	—	—	—	—	—	55
625	613	613	650	650	650	705	720	713	600	600	600	700	700	700	650	650	650	56
250	250	250	383	383	392	358	350	338	400	400	350	—	—	—	325	325	325	57
—	—	—	205	205	205	275	275	275	220	220	220	255	250	250	190	190	190	58
250	250	250	300	300	300	295	280	281	250	250	250	320	320	320	275	275	275	59

under hela kvartalet 7·50 kr. per kbm. Varberg: bokved under hela kvartalet 16·00 kr. per kbm; 9·00 kr. per kbm.

	Varuslag	Kvantitet	Filipstad			Arvika			Örebro			Västerås		
			April	Maj	Juni	April	Maj	Juni	April	Maj	Juni	April	Maj	Juni
1	Mjölk: oskummad	l	23	23	23	24	24	24	20	20	20	21	21	21
2	handskummad	»	—	—	—	10	10	10	11	11	11	—	—	—
3	separerad	»	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8
4	Smör: bords- (mejeri-)	kg	338	328	315	365	338	327	318	320	327	292	305	317
5	mat- (lands-)	»	273	249	248	256	250	250	281	284	286	283	294	306
6	Ost: helfet	»	244	239	239	220	220	220	200	200	200	207	207	207
7	halvfet	»	180	172	165	190	175	186	155	155	155	166	166	166
8	Margarin, växt-	»	130	130	130	130	130	130	130	130	130	130	130	130
9	Ägg: färska	tjog	196	188	193	195	176	178	166	164	166	193	181	186
10	konserverade	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11	Potatis: gammal	hl	764	743	743	719	750	750	630	700	665	845	827	838
12	»	5 l	43	43	43	46	46	46	41	41	41	48	47	47
13	färsk	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
14	Ärter, gula	kg	55	55	56	55	55	55	50	50	50	48	48	45
15	Bruna bönor	»	108	108	88	100	100	75	88	88	83	97	95	88
16	Mjöl: vete-	»	41	40	40	40	40	39	41	39	40	39	38	37
17	råg-	»	29	28	28	27	27	26	30	29	29	27	26	26
18	rågsikt-	»	40	39	39	38	38	37	38	38	37	38	36	36
19	Gryn: havre-	»	50	50	49	45	45	40	45	45	45	43	43	43
20	ris-	»	54	56	51	45	45	45	55	55	55	47	47	47
21	Rågbröd: grovt spisbröd	»	66	65	65	69	65	65	65	64	64	59	59	59
22	knäckebröd	»	89	90	91	95	95	95	88	87	87	83	83	83
23	limpa, söt	»	63	63	63	70	70	70	66	66	66	68	68	69
24	grovbröd	»	40	40	40	60	60	60	53	53	53	47	47	47
25	Vetebröd: skorpor	»	160	160	160	150	150	150	133	133	133	143	143	143
26	mjukt bakat med vatten	»	71	71	71	62	62	62	70	68	68	70	70	70
27	mjukt » » mjölk	»	71	71	71	86	86	86	108	104	104	77	77	77
28	Nötkött, färskt: stek	»	180	180	180	177	177	185	180	180	194	190	190	190
29	soppkött	»	152	152	152	140	143	154	144	140	140	147	146	146
30	Kalvkött: gödkalv	»	200	200	200	222	231	249	221	230	242	227	227	226
31	spädkalv	»	150	150	150	138	135	141	123	150	—	144	144	144
32	Fårkött: färskt	»	200	200	200	200	200	200	247	240	264	244	244	247
33	salt	»	—	—	—	—	—	—	180	180	190	—	—	—
34	Renkött, färskt	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
35	Fläsk: färskt	»	208	207	210	220	220	237	224	240	243	230	240	250
36	salt, svenskt	»	210	215	215	238	232	240	220	240	240	230	240	250
37	» amerikanskt	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
38	Fisk, färsk: abborre	»	131	126	131	157	130	113	108	108	105	141	117	116
39	gädda	»	195	143	159	192	141	140	174	144	170	177	147	167
40	sill	»	58	—	—	54	50	57	68	63	—	60	—	—
41	strömming	»	74	70	70	78	76	72	67	55	58	64	47	44
42	torsk	»	113	109	111	113	108	100	108	103	100	141	137	135
43	rödspotta	»	153	147	144	170	170	170	173	151	164	171	153	—
44	kolja	»	119	108	112	121	120	120	149	130	132	161	127	129
45	[1]) salt: sill	»	60	60	58	66	66	62	45	45	45	50	50	50
46	strömming	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
47	Kabeljo	»	94	94	95	96	90	94	100	100	100	96	96	96
48	Kaffe	»	306	323	326	320	320	320	303	303	303	337	337	337
49	Socker	»	59	58	56	56	54	51	56	56	53	54	53	52
50	Salt	»	20	20	19	15	15	15	15	15	15	15	15	15
51	Svagdricka	l	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15
52	Fotogen	»	29	30	29	28	28	28	25	26	26	26	26	26
53	[2]) Ved: björk-	kbm	1100	1100	1100	1200	1200	1200	1400	1400	1400	1265	1265	1265
54	barr-	»	700	750	700	850	850	800	1150	1175	1000	890	890	890
55	Bränntorv	100 kg	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
56	Kol: antracit-	hl	650	650	625	675	650	650	644	638	638	650	650	650
57	eng. hushålls-	»	400	400	400	400	375	400	363	350	344	375	375	375
58	Koks: gasverks-	»	—	—	—	250	—	—	230	230	230	280	280	280
59	eng. kamin-	»	300	300	263	300	275	300	300	300	294	300	300	300

[1]) Se anm. sid. 554. — [2]) Söderhamn: plankknubb under hela kvartalet 8·25 kr. per kbm;

Falun			Ludvika			Avesta			Mora			Gävle			Söderhamn			
April	Maj	Juni	April	Maj	Juni	April	Maj	Juni	April	Maj	Juni	April	Maj	Juni	April	Maj	Juni	
22	22	22	23	22	22	21	21	21	22	22	22	25	25	25	25	25	25	1
11	11	11	—	—	—	—	—	—	12	12	12	14	14	14	—	—	—	2
—	—	—	—	—	—	6	6	6	—	—	7	11	10	10	10	10	10	3
293	300	308	306	313	324	308	306	315	325	318	333	321	320	326	342	339	339	4
267	271	279	277	277	282	299	296	299	273	251	278	287	286	290	300	299	298	5
226	229	226	230	230	230	245	248	243	230	223	223	225	226	224	246	250	240	6
157	153	157	180	180	177	173	180	173	150	150	150	165	165	165	—	—	—	7
130	130	130	130	130	130	130	130	130	130	130	130	130	130	130	130	130	130	8
188	178	187	221	203	210	206	184	193	218	196	212	218	191	196	228	212	217	9
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10
938	920	875	857	857	821	875	889	805	982	929	929	677	671	666	964	964	893	11
53	52	50	46	46	44	51	50	49	53	51	51	50	50	50	57	52	50	12
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	13
55	54	55	58	57	57	55	56	55	60	57	57	52	51	51	60	60	60	14
103	101	100	90	100	100	98	95	98	97	97	97	100	100	99	99	100	100	15
42	41	41	42	41	41	43	42	42	43	43	43	41	40	40	42	39	39	16
29	29	28	28	28	28	29	29	29	31	30	30	28	27	27	31	29	29	17
40	40	40	40	40	40	41	40	40	41	41	40	39	37	37	41	38	38	18
45	45	45	47	45	45	45	45	45	49	49	49	42	42	42	47	47	44	19
47	48	49	47	47	47	55	51	50	55	55	55	53	53	53	60	60	60	20
57	55	55	63	62	62	63	63	61	60	60	60	61	61	61	69	69	69	21
86	82	84	83	83	83	84	85	85	85	88	88	85	85	85	88	88	88	22
67	67	70	65	65	65	63	64	63	66	66	66	62	62	62	67	68	69	23
—	—	—	55	55	55	—	—	—	—	—	—	45	45	44	—	—	—	24
133	137	137	140	140	140	160	160	160	150	150	150	172	172	169	178	183	190	25
80	82	82	77	71	71	65	65	65	86	83	83	88	88	88	85	86	87	26
81	86	87	—	—	—	—	—	—	—	—	—	109	109	110	93	95	94	27
200	199	195	170	170	170	183	182	181	200	200	200	177	178	177	197	196	196	28
168	156	157	145	145	145	161	157	158	150	150	150	147	147	147	151	147	146	29
240	246	248	235	235	235	205	207	212	250	250	250	249	249	250	291	300	298	30
145	148	150	140	140	140	125	128	126	150	150	150	144	143	143	174	174	174	31
251	261	268	205	205	205	218	218	229	225	231	250	241	242	242	266	269	277	32
—	—	—	—	—	—	190	222	180	—	—	—	165	165	165	180	175	175	33
258	—	—	—	—	—	—	—	—	240	—	—	—	—	—	—	—	—	34
220	220	220	200	200	224	215	217	219	220	220	234	215	224	236	230	238	240	35
223	222	224	210	210	240	218	223	220	220	215	220	224	222	226	225	227	215	36
200	200	200	—	—	—	—	—	—	227	227	227	—	—	—	223	225	225	37
150	149	150	129	119	123	—	96	121	150	122	143	89	62	70	100	80	78	38
185	156	172	193	153	166	195	162	157	172	158	180	207	148	193	194	156	165	39
55	—	—	—	—	—	53	—	—	60	60	—	—	—	—	—	—	—	40
65	60	61	68	51	52	61	54	51	63	60	60	86	83	77	71	40	33	41
106	100	101	129	125	131	144	135	135	118	105	115	150	150	150	125	125	125	42
175	175	175	200	192	190	150	150	150	150	150	150	182	178	168	150	150	150	43
103	100	101	141	125	135	132	125	124	125	113	125	150	150	150	125	125	125	44
60	59	60	60	60	60	61	58	60	60	60	60	51	51	51	60	60	60	45
45	45	43	—	—	—	40	38	30	—	—	—	35	35	35	45	—	—	46
98	98	98	97	97	97	100	100	100	—	—	—	—	—	—	—	—	—	47
337	340	342	320	320	320	300	325	300	300	300	300	300	300	300	310	317	317	48
54	53	52	55	54	52	57	56	54	58	58	56	55	54	52	61	53	51	49
19	19	19	15	15	15	16	16	16	20	20	20	15	15	15	15	15	15	50
15	15	15	18	18	18	15	15	15	20	20	20	12	12	12	13	13	13	51
28	28	28	30	30	30	30	30	30	35	35	35	25	25	25	28	28	28	52
1200	1200	1200	1000	1000	1000	975	975	1000	990	990	990	1170	1170	1170	1140	1140	1140	53
800	800	800	700	700	700	625	650	650	635	635	635	860	860	850	750	785	785	54
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	55
733	750	750	688	688	688	750	750	750	700	700	700	650	650	650	600	600	600	56
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	315	315	315	300	300	300	57
275	275	275	—	—	—	325	325	325	—	—	—	285	285	285	242	242	242	58
317	325	325	288	288	288	—	—	—	300	300	300	240	240	240	250	250	250	59

brädavfall under hela kvartalet 5·75 kr. per kbm.

	Varuslag	Kvantitet	Sundsvall: staden			Sundsvall: sågverksdistriktet			Kramfors			Östersund		
			April	Maj	Juni	April	Maj	Juni	April	Maj	Juni	April	Maj	Juni
1	**Mjölk:** oskummad	l	25	25	25	25	25	25	25	25	25	20	20	20
2	handskummad	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	12	12	12
3	separerad	»	10	10	10	10	10	10	12	12	12	8	8	8
4	**Smör:** bords- (mejeri-)	kg	335	331	331	326	317	317	353	346	343	324	322	320
5	mat- (lands-)	»	307	295	293	299	291	283	282	271	279	288	281	264
6	**Ost:** helfet	»	251	252	245	233	231	229	246	246	247	240	240	240
7	halvfet	»	186	184	183	171	170	169	200	200	150	180	180	161
8	**Margarin,** växt-	»	130	130	130	130	130	130	130	130	130	130	130	130
9	**Ägg:** färska	tjog	234	204	213	241	206	208	251	228	215	225	213	222
10	konserverade	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11	**Potatis:** gammal	hl	1107	1119	1048	1018	1000	1000	800	967	—	875	889	866
12	»	5 l	65	61	56	58	56	53	57	53	54	55	57	51
13	färsk	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
14	**Ärter,** gula	kg	63	63	62	62	61	61	59	58	58	59	59	59
15	**Bruna bönor**	»	82	89	83	79	83	76	90	92	86	112	115	77
16	**Mjöl:** vete-	»	44	44	44	44	44	43	42	40	40	43	41	41
17	råg-	»	33	32	32	30	30	30	28	27	27	29	28	28
18	rågsikt-	»	42	42	42	42	42	41	41	39	39	41	39	39
19	**Gryn:** havre-	»	50	50	50	46	46	46	47	46	46	46	46	46
20	ris-	»	60	59	58	58	58	58	58	58	63	50	50	50
21	**Rågbröd:** grovt spisbröd	»	69	69	69	70	70	69	65	65	68	69	69	69
22	knäckebröd	»	81	79	80	80	81	81	88	88	88	93	95	93
23	limpa, söt	»	65	65	65	65	65	65	72	70	72	63	63	63
24	grovbröd	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	57	58	58
25	**Vetebröd:** skorpor	»	148	148	148	147	147	146	131	131	129	160	160	160
26	**mjukt** { bakat med vatten	»	79	79	79	78	78	78	80	80	80	72	72	72
27	**mjukt** { » » mjölk	»	103	103	103	104	103	103	110	110	110	90	89	90
28	**Nötkött,** färskt: stek	»	196	197	199	186	182	187	180	180	180	175	173	174
29	soppkött	»	162	162	161	152	151	152	150	150	150	144	144	142
30	**Kalvkött:** gödkalv	»	250	250	250	228	228	227	—	—	—	298	298	298
31	spädkalv	»	158	158	155	137	139	138	150	150	150	145	144	145
32	**Fårkött:** färskt	»	244	244	247	204	208	220	177	178	—	203	211	211
33	salt	»	238	240	223	213	210	190	—	—	—	190	187	180
34	**Renkött,** färskt	»	250	—	—	250	250	—	250	—	—	—	—	—
35	**Fläsk:** färskt	»	218	222	234	204	212	225	220	220	220	207	211	215
36	salt, svenskt	»	221	228	232	205	216	227	235	230	240	223	224	226
37	» amerikanskt	»	230	230	230	223	226	224	222	223	226	222	220	220
38	**Fisk,** färsk: abborre	»	—	144	126	—	119	104	—	150	100	172	132	116
39	gädda	»	225	202	198	200	180	179	200	192	177	225	175	180
40	sill	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	90	—	—
41	strömming	»	100	74	44	78	61	35	73	63	42	91	78	70
42	torsk	»	125	138	126	—	—	—	—	—	—	104	104	102
43	rödspotta	»	200	200	201	—	—	—	—	—	—	152	151	159
44	kolja	»	125	138	136	—	—	—	—	—	—	110	103	106
45	[1]) salt: sill	»	71	71	69	57	58	59	60	63	64	50	51	51
46	strömming	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
47	**Kabeljo**	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
48	**Kaffe**	»	308	312	300	303	303	300	317	317	317	315	318	314
49	**Socker**	»	59	58	57	60	59	56	56	54	50	58	57	55
50	**Salt**	»	20	20	20	17	17	17	19	19	19	20	15	16
51	**Svagdricka**	l	15	15	15	15	15	15	20	20	20	20	20	20
52	**Fotogen**	»	29	30	29	30	30	29	33	33	33	37	37	37
53	[2]) **Ved:** björk-	kbm	1080	1050	1050	945	890	890	1025	1000	1000	1035	1035	1035
54	barr-	»	800	795	775	650	600	600	850	800	800	710	710	710
55	**Bränntorv**	100 kg	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
56	**Kol:** antracit-	hl	700	700	700	—	—	—	875	875	875	775	775	775
57	eng. hushålls-	»	350	350	350	—	—	—	500	500	500	400	400	400
58	**Koks:** gasverks-	»	—	—	—	—	—	—	275	275	275	275	275	275
59	eng. kamin-	»	275	275	275	—	—	—	—	—	—	350	350	350

[1]) Se anm. sid. 554. Kramfors: norsk isterfetsill. — [2]) Sundsvall: staden: bräd- och 7·65 samt maj 7·25 kr. per kbm. Sundsvall: distr.: plankved april 7·50 samt maj och juni 6·90 kr. per kbm. — Kiruna: Luoss.—Kiir. ab. har tillhandahållit sin personal björkved till 12·80

Umeå			Vilhelmina			Luleå			Malmberget o. Gällivare			Kiruna			Samtliga orter			
April	Maj	Juni	April	Maj	Juni	April	Maj	Juni	April	Maj	Juni	April	Maj	Juni	April	Maj	Juni	
23	23	25	25	25	25	25	25	25	25	25	25	26	26	26	22	22	22	1
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	11	11	11	2
10	10	10	—	—	—	7	7	7	—	—	—	—	—	—	8	8	8	3
310	316	319	—	—	—	334	325	334	338	332	330	321	321	322	316	318	324	4
273	273	266	277	272	272	300	300	300	302	292	293	300	300	300	289	288	290	5
242	242	242	243	243	240	253	253	253	245	243	242	249	239	236	237	237	236	6
180	180	180	173	173	168	196	197	200	190	190	150	—	—	—	173	173	169	7
130	130	130	130	130	130	130	130	130	130	130	130	130	130	130	130	130	130	8
216	199	215	260	215	214	255	216	235	257	218	222	279	228	216	186	178	180	9
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10
1067	1133	1133	867	867	867	1000	1000	1000	1147	1180	1155	—	—	—	779	783	749	11
60	65	69	70	70	70	69	70	70	65	69	68	72	72	67	50	50	48	12
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	13
60	60	60	71	71	71	71	71	71	69	68	66	64	69	64	58	57	57	14
88	88	90	79	79	79	100	100	100	88	88	89	90	90	89	99	99	93	15
43	42	42	44	44	43	45	45	43	47	47	46	46	46	44	42	41	41	16
32	32	32	32	32	32	35	35	33	34	33	32	35	35	34	30	29	29	17
42	41	41	42	42	42	46	45	44	44	44	43	46	45	43	40	39	39	18
45	44	44	54	54	53	51	51	50	51	50	50	50	50	51	47	47	46	19
45	45	45	58	56	56	54	57	57	53	53	53	53	53	53	54	54	54	20
70	70	70	71	71	70	74	75	75	71	70	70	75	75	73	72	71	71	21
80	80	80	86	86	86	95	95	94	90	91	91	92	93	93	96	95	95	22
77	73	72	80	80	80	64	65	63	87	88	87	79	86	86	64	64	64	23
54	54	54	—	—	—	54	55	54	61	63	63	—	—	—	48	48	48	24
200	200	200	150	150	150	200	200	200	172	170	169	166	166	166	151	151	151	25
100	97	97	75	75	75	100	100	100	—	—	—	100	100	100	76	76	76	26
—	—	—	—	—	—	124	125	125	—	—	—	—	—	—	94	94	94	27
194	195	196	170	163	160	190	198	200	202	202	207	181	181	199	186	187	189	28
148	149	149	133	133	133	153	160	160	165	163	167	136	135	154	154	154	156	29
—	—	—	—	—	—	300	300	300	262	263	268	285	285	293	237	238	240	30
143	143	144	123	131	123	150	155	154	144	151	160	148	148	151	142	143	143	31
250	250	250	—	—	—	225	229	230	255	241	225	196	196	203	236	238	242	32
—	—	—	—	—	—	204	205	204	—	198	—	183	186	190	191	194	192	33
—	—	—	—	—	200	250	250	250	181	187	190	176	176	—	238	231	223	34
224	241	243	200	200	221	221	230	237	216	235	239	234	234	256	213	219	227	35
250	250	250	193	203	195	223	230	231	229	240	244	226	226	242	222	227	232	36
232	233	232	210	210	207	243	243	241	239	243	243	238	238	243	226	227	227	37
100	88	—	—	—	—	100	100	81	88	93	79	98	98	70	128	117	115	38
200	150	105	125	125	125	150	150	130	151	150	113	166	146	112	187	157	164	39
—	—	—	—	—	—	50	60	60	—	—	—	60	50	—	67	67	76	40
94	83	33	—	—	75	100	100	75	68	60	55	66	59	60	69	62	61	41
100	100	—	—	—	—	75	75	75	50	50	—	55	58	64	97	92	94	42
—	—	—	—	—	—	150	150	150	150	150	150	145	138	130	155	148	147	43
—	—	—	—	—	—	75	75	75	58	60	—	70	70	58	127	118	120	44
56	56	56	75	75	75	74	74	73	61	64	63	67	67	61	60	59	59	45
—	—	—	48	48	48	50	50	50	50	49	49	56	56	59	48	49	47	46
—	—	—	—	—	—	125	125	125	—	—	—	—	—	—	96	96	95	47
295	295	295	300	300	300	333	334	333	300	300	300	288	288	293	317	318	317	48
60	56	54	60	60	60	60	60	54	63	62	60	65	65	62	56	55	53	49
19	19	15	21	21	21	21	21	20	21	21	21	17	17	17	18	18	17	50
16	16	16	—	—	—	20	20	20	20	20	20	21	21	21	15	15	15	51
32	32	32	39	39	39	35	35	35	40	40	40	40	40	40	29	29	29	52
925	900	900	650	650	650	1000	1000	1000	1100	1100	1100	1400	1400	1400	1275	1270	1265	53
700	700	700	500	500	500	800	800	800	900	900	900	1100	1100	1100	955	955	945	54
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	425	410	420	55
—	—	—	—	—	—	700	700	700	—	—	—	900	900	900	705	703	698	56
300	300	300	—	—	—	375	375	375	—	—	—	—	—	—	347	342	339	57
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	242	242	242	58
300	300	300	—	—	—	265	265	265	—	—	—	450	450	450	291	291	289	59

ribbved (medelpris) april 6·30, maj 6·10 samt juni 6·20 kr. per kbm; plankved april och juni kr. per kbm; bräd- och ribbved 5·00 kr. per kbm Vilhelmina: bakar under hela kvartalet 4·00 samt barrved till 10·80 kr. per kbm under hela kvartalet.

Kreatursslag	Stockholm			Eskilstuna			Linköping		
	April	Maj	Juni	April	Maj	Juni	April	Maj	Juni
Kreatursprisser. (Öre per kg levande vikt.)									
Kor:									
Extra prima	69	73	71	65	65	65	66	67	67
Kl. 1. Yngre, fullt feta, köttiga	60	64	63	55	55	55	57	58	58
» 2. Äldre, fullt feta, köttiga	55	57	56	45	45	45	47	48	48
» 3. Mindre feta	31	32	33	35	35	35	32	31	32
» 4. Magra, simpla	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kvigor (och stutar):									
Extra prima	72	75	74	70	70	70	70	71	71
Kl. 1. Fullt feta, köttiga	63	67	65	60	60	60	64	65	65
» 2. Mindre feta	44	46	46	50	50	50	49	50	50
» 3. Magra, simpla	—	—	—	—	—	—	33	33	34
Tjurar:									
Extra prima	66	67	66	—	—	—	64	63	64
Kl. 1. Fullt köttiga (minst 700 kg)	61	63	62	—	—	—	60	59	60
» 2. Fullt köttiga (500—700 »)	55	57	57	60	60	60	55	53	54
» 3. Mindre köttiga	47	47	47	50	50	50	50	48	49
» 4. Magra, simpla	—	—	—	—	—	—	44	43	44
Oxar:									
Extra prima	69	73	71	—	—	—	66	67	67
Kl. 1. Fullt feta, köttiga	60	64	63	—	—	—	57	59	58
» 2. Mindre feta	35	36	37	—	—	—	45	45	46
» 3. Magra, simpla	—	—	—	—	—	—	30	30	31
Kalvar:									
Sötmjölkskalvar (90—100 kg)	100	103	95	95	95	98	93	97	93
» (70—90 »)				95	95	98	86	89	84
Skummjölkskalvar	74	70	63	75	78	78	64	60	57
Får:									
Yngre, feta	98	95	95	95	95	95	88	85	85
Äldre, »	63	60	60	85	85	85	58	55	53
Lamm	—	—	—	—	—	—	100	98	97
Svin:									
Slakterisvin (75—100 kg)	121	125	130	104	110	113	107	112	116
Rena, större svin (100—170 kg)	110	114	120	104	110	113	103	105	110
Suggor	81	81	85	70	75	78	92	93	95
Tillförseln till offentliga slakthus.[1])	st	st	st	st	st	st	st	st	st
Tjurar	2 212	2 623	1 959	374	317	235	1 418	1 270	1 460
Kor									
Övriga nötkreatur									
Gödkalvar	396	538	805	667	688	660	583	887	1 228
Spädkalvar	286	282	248	218	216	155	515	443	459
Får och lamm	12	65	84	9	8	38	121	125	231
Svin	1 609	1 698	1 455	691	656	476	1 460	1 577	1 583
Spädgrisar	5	11	4	2	9	15	—	—	—
Hästar och föl	36	59	31	14	28	39	30	36	29
Beräknad konsumtion av kött- och fläskvaror.									
Nötkreatur	5 505	4 135	3 382	364	298	245	—	—	—
Gödkalvar	10 469	9 600	9 729	634	664	636	—	—	—
Spädkalvar	4 363	2 574	2 086	348	336	239	—	—	—
Får och lamm	3 244	2 538	2 186	13	13	44	—	—	—
Svin	19 412	13 895	13 548	724	668	481	—	—	—
Spädgrisar	26	23	18	2	11	19	—	—	—
Hästar och föl	123	134	99	28	38	45	—	—	—

[1]) I Göteborg tillförseln till kreatursmarknaden och slakthuset.

Norrköping			Karlskrona			Malmö			Hälsingborg			Göteborg		
April	Maj	Juni	April	Maj	Juni	April	Maj	Juni	April	Maj	Juni	April	Maj	Juni
66	68	67	—	—	—	65	67	67	—	—	58	—	—	—
59	60	59	—	—	—	58	58	57	57	56	58	54	58	59
51	53	53	—	—	—	50	48	47	49	48	49	45	48	49
34	36	36	—	—	—	40	39	39	35	38	40	33	33	34
23	25	25	—	—	—	28	28	28	—	—	—	—	—	—
71	74	73	—	—	—	78	80	80	75	75	78	—	—	—
66	68	66	—	—	—	70	70	71	68	68	70	64	68	69
53	56	56	—	—	—	55	55	56	63	63	63	55	57	58
46	49	49	—	—	—	48	48	48	45	50	50	—	—	—
64	64	64	—	—	—	68	68	70	67	66	67	—	—	—
59	59	60	—	—	—	63	63	65	60	60	62	59	62	63
56	56	56	—	—	—	63	63	65	54	55	56	56	59	60
46	46	46	—	—	—	45	45	46	46	48	49	45	45	46
—	—	—	—	—	—	38	38	39	—	—	—	—	—	—
66	65	66	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
60	60	60	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
49	49	49	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
102	107	100	—	—	—	82	81	81	—	—	—	97	100	99
87	93	88	—	—	—				—	—	—	77	78	78
70	76	73	—	—	—	—	—	—	78	80	80	59	60	60
73	73	65	—	—	—	88	88	88	—	—	—	91	93	93
58	58	50	—	—	—	53	53	53	—	—	—	63	63	63
95	95	87	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
108	113	121	—	—	—	111	113	120	110	111	119	109	113	118
108	112	118	—	—	—	108	111	117	106	109	117	105	108	114
78	78	84	—	—	—	75	69	71	75	70	70	68	69	70
st	st	st	st	st	st	st	st	st	st	st	st	st	st	st
577	521	456	252	237	256	272 1 452 964	186 1 130 715	161 869 613	727	562	479	2 328	2 168	2 591
589	740	795	38	64	66	1 175	1 107	1 336	381	502	422	992	1 181	2 033
353	305	212	177	137	106	216	254	174	529	622	476	586	537	592
35	45	53	7	8	16	279	389	490	73	100	189	188	272	720
624	626	457	936	555	482	4 140	3 627	2 948	2 333	1 775	1 405	2 719	3 223	4 262
2	11	2	—	—	—	2	—	1	3	4	7	2	1	4
22	19	15	12	5	12	65	66	53	21	15	16	18	24	39
593	537	473	356	291	280	979	940	723	545	412	416	—	—	—
778	983	877	240	307	286	1 053	1 162	1 302	345	502	422	—	—	—
671	530	336	868	806	536	662	671	408	529	622	476	—	—	—
75	97	113	137	250	266	319	477	572	73	100	189	—	—	—
712	708	504	868	395	494	3 509	2 664	2 306	1 389	1 220	1 049	—	—	—
6	24	11	1	—	2	2	3	1	3	4	7	—	—	—
29	27	21	18	10	15	62	69	53	21	15	16	—	—	—

Kreatursprisər för Stockholm, Malmö och Göteborg 1913—juni 1929.

Medelpris (öre) för kg levande vikt per år (1913—1928) och per månad (april 1928—juni 1929) för alla tre orterna.

Kreatursslag	1913	1919	1920	1922	1923	1924	1925	1926	1927	1928	Apr. 1928	Maj 1928	Juni 1928	Juli 1928	Aug. 1928	Sept. 1928	Okt. 1928	Nov. 1928	Dec. 1928	Jan. 1929	Febr. 1929	Mars 1929	Apr. 1929	Maj 1929	Juni 1929
Kor:																									
Extra prima[1])	61	282	167	80	85	84	88	77	69	73	71	73	75	80	77	75	74	70	67	65	66	64	67	70	69
Kl. 1.	55	236	148	70	74	73	76	68	59	60	59	61	62	65	63	62	61	60	56	56	56	54	57	60	60
» 2. . . .	50	203	127	60	63	63	66	57	51	51	50	52	53	56	54	53	52	51	47	47	48	47	50	51	51
» 3.[2]) . . .	41	141	96	46	47	44	49	46	37	32	32	33	33	35	33	31	31	30	29	28	30	32	35	35	35
Kvigor (o. stutar):																									
Extra prima[1])	66	301	185	92	96	93	97	86	77	80	79	81	83	89	85	84	81	77	75	73	75	74	75	78	77
Kl. 1.	60	257	163	82	86	80	85	77	70	71	69	71	72	76	74	73	72	69	66	66	66	64	66	68	68
» 2. . . .	50	198	126	64	66	64	67	63	53	51	50	52	53	56	53	52	52	49	46	46	48	49	51	53	53
Tjurar:																									
Extra prima[1])	65	267	166	86	89	82	86	77	71	69	70	70	70	71	68	69	68	67	66	66	66	66	67	68	68
Kl. 1.	62	234	152	77	80	73	76	72	65	63	63	64	64	65	63	63	63	62	61	62	61	60	61	63	63
» 2. . . .	58	215	139	74	75	68	72	67	61	59	59	60	61	62	60	60	54	58	57	58	57	57	58	60	61
» 3.[2]) . . .	50	175	120	59	62	55	59	57	52	47	48	47	47	48	45	45	44	46	46	45	45	45	46	46	46
Oxar:																									
Extra prima[3])	63	295	186	87	94	90	93	80	70	75	73	77	78	85	79	78	75	71	67	66	67	64	69	73	71
Kl. 1.[4]) . . .	57	258	159	70	75	73	78	69	61	62	60	63	63	69	63	62	62	60	58	55	56	53	60	64	63
» 2.[4]) . . .	48	200	123	53	54	52	60	53	40	32	36	37	36	36	30	29	29	28	26	23	25	27	35	36	37
Kalvar:																									
Sötmjölks-																									
(90—100 kg)[5])	73	285	241	129	115	109	105	93	86	90	92	94	94	89	86	85	83	88	94	93	93	87	90	91	88
(70— 90 »)[6])	67			117																					
Skummjölks-[7])	57	226	173	80	77	76	76	69	63	65	66	70	70	65	62	60	58	62	69	69	68	64	67	65	62
Får:																									
Yngre[8]) . . .	58	257	178	82	85	73	88	87	82	77	86	83	84	80	74	73	70	70	69	67	70	87	92	92	92
Äldre[9]) . . .	53	236	157	69	64	62	67	64	60	55	62	60	59	56	54	54	52	52	51	51	51	56	60	59	59
Svin:																									
Slakterisvin[10])	82	359	242	134	103	96	128	118	89	99	81	96	118	117	116	113	103	100	101	102	102	103	114	117	123
Rena, större .	81	348	236	128	96	93	125	114	81	93	75	90	113	112	110	108	99	95	96	97	95	97	108	111	117
Suggor	68	279	165	91	72	70	91	76	52	63	50	55	67	74	72	75	78	68	66	69	70	73	75	73	75

Uppgifterna avse: [1]) endast Stockholm och Malmö. — [2]) 1913 St. och M. — [3]) 1913 St. och M. samt därefter endast St. — [4]) 1922—aug. 1927 St. och Göteborg, sept. 1927—jan. 1928 endast St., febr.—juni 1928 St. och G., därefter endast St. — [5]) 1913 endast M., vissa delar av åren 1922—1925 endast St. och G. — [6]) 1913 endast M. — [7]) fr. o. m. juli 1926 endast St. och G. — [8]) 1925 endast St. och G. — [9]) 1924—1925 endast St. och G. — [10]) april—okt. 1927 samt febr. och mars 1928 endast St. och M.

Fiskpriser i Stockholm och Göteborg april 1928—juni 1929.

Partipriser (öre pr kg) för slaktad fisk av ordinär storlek (där ej annat uppgives).[1]

Slag	Apr. 1928	Maj 1928	Juni 1928	Juli 1928	Aug. 1928	Sept. 1928	Okt. 1928	Nov. 1928	Dec. 1928	Jan. 1929	Febr. 1929	Mars 1929	Apr. 1929	Maj 1929	Juni 1929
Stockholm.															
Abborre, stor. .	115	70	85	85	85	85	95	80	85	120	120	175	150	80	70
liten .	85	40	50	50	50	50	55	45	45	50	50	130	125	50	50
Braxen	100	—	85	85	85	75	85	80	85	90	100	130	100	85	70
Gädda, levande.	150	125	130	—	—	—	180	160	160	180	—	—	—	130	140
slaktad.	140	120	115	110	150	150	150	140	140	165	190	220	175	130	125
Gös.	270	180	140	150	225	225	230	225	225	225	275	280	250	175	165
Hälleflundra, stor	170	155	160	110	140	150	155	140	150	160	190	210	190	150	150
liten	135	—	140	90	—	—	115	—	—	—	170	170	140	125	120
Id	60	50	45	40	30	40	60	40	—	—	—	—	60	50	45
Kolja, svensk .	120	100	90	80	75	80	85	85	85	90	140	150	150	110	115
Kungsflundra .	95	90	85	85	—	—	85	—	95	—	125	135	110	85	—
Lake, stor . .	110	—	—	—	—	—	—	—	100	140	150	150	120	85	—
insjö- liten . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	110	—	105	100	—	—
Lax, färsk . .	400	400	360	350	450	425	425	430	500	500	550	400	500	400	365
Piggvar	200	200	175	175	175	150	160	175	175	210	210	290	280	200	175
Röding	—	—	250	225	225	200	230	230	250	240	—	—	275	200	250
Rödspotta, stor.	80	75	80	105	110	105	110	110	105	115	160	160	90	85	100
liten	45	55	60	70	80	70	65	60	55	100	125	110	70	65	70
Sik, stor . . .	160	130	120	150	155	130	160	140	145	140	180	190	165	140	145
liten . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	145	—	—
Siklöja	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	165
Sill, färsk . . .	20	—	—	—	—	—	40	42	40	28	25	24	45	—	—
Sjötunga, stor .	150	150	150	175	170	180	190	185	180	180	275	200	180	160	160
liten	110	100	100	110	100	110	125	130	110	115	165	125	125	120	120
Slätvar	175	150	150	150	150	150	160	160	170	210	—	—	240	—	—
Strömming . .	30	30	35	40	35	40	50	40	30	40	45	50	45	25	20
Torsk, m. huvud	40	45	45	40	30	40	40	40	40	50	80	80	65	55	50
svensk huvudlös	80	90	85	120	110	120	105	95	80	80	120	125	100	65	65
Vitling, stor. .	25	35	35	35	30	25	30	30	28	25	70	60	40	30	35
liten .	—	—	—	—	—	—	20	25	—	—	50	40	30	—	—
Ål, levande, stor	350	325	275	260	250	250	315	325	400	410	415	425	410	400	360
liten	250	250	210	200	150	150	300	300	350	380	400	270	250	350	300
Göteborg.															
Sill, stor . . .	38	30	—	49	36	27	29	31	28	24	20	35	48	39	51
blandad .	18	46	—	35	12	9	20	20	18	13	20	33	37	—	—
liten . . .	10	—	—	—	10	9	12	17	13	5	25	17	22	11	—
Kolja, stor . .	114	88	90	82	67	77	92	102	104	96	148	130	118	81	94
halvstor	112	74	78	64	57	62	76	81	96	83	140	118	106	68	83
liten . .	21	18	19	15	15	20	29	40	56	55	90	81	63	43	52
Vitling	25	25	21	14	12	13	18	23	33	31	52	38	32	29	32
Torsk, stor . .	38	36	37	46	65	73	71	61	54	44	92	52	54	35	48
liten . .	26	20	26	17	17	31	32	29	32	23	61	39	33	22	26
Långa	71	80	79	74	80	100	78	93	88	68	109	92	73	73	83
Gråsik	29	25	24	17	21	34	40	35	35	25	45	30	31	28	42
Tunga, röd . .	98	100	122	152	130	144	162	200	170	156	230	177	108	90	124
äkta .	315	211	272	456	573	484	400	344	284	357	614	448	283	213	303
Piggvar	238	169	202	258	231	241	240	240	244	203	363	292	224	179	202
Slätvar	208	138	164	216	190	205	195	185	173	141	291	267	192	155	186
Rödspotta . .	61	61	119	117	89	91	77	94	108	110	230	129	107	64	101
Hälleflundra . .	161	151	160	124	127	147	171	141	152	166	218	177	169	135	176
Makrill	140	86	28	31	31	59	79	81	—	—	—	—	141	58	32
Tillförsel:															
Antal båtar .	1313	1588	2281	1614	2 010	3 605	3 145	2 399	2 027	2386	826	1 191	1376	1982	2395
» lådor .	21989	23962	28518	27 193	52 699	59 154	43 215	45 822	51 462	83 239	37 571	26 262	20 509	26 028	21 163

[1] *Stockholms*-noteringarna avse de priser, som av partihandlare i fisk betingats vid försäljning till minuthandlare i Stockholm. Ifrågavarande noteringar avse sålunda vara, som oftast passerat en eller flera mellanhänder. De från *Göteborg* erhållna noteringarna åter avse de priser, som av fiskeriidkarna erhållits vid fiskhamnsauktionerna i Göteborgs stads fiskhamn, och äro sålunda att betrakta såsom förstahandspriser utan inräknande av några transport- eller distributionskostnader.

Av ombuden meddelade minutpriser å färsk fisk (öre pr kg).

	Apr.	Maj	Juni
Uppsala:			
Braxen	147	113	95
Flundra	250	250	250
Gös	250	250	—
Id	150	125	150
Lake	117	100	—
Makrill	—	125	120
Nyköping:			
Gös	250	250	200
Makrill	—	110	100
Eskilstuna:			
Gös	275	184	182
Linköping:			
Asp	150	133	—
Braxen	150	148	150
Gös	267	250	215
Hälleflundra	296	271	250
Id	133	130	117
Kotlettfisk	155	150	150
Kummel	150	—	148
Makrill	—	117	100
Röding	306	300	300
Sik	—	172	191
Sjötunga	180	161	171
Vitling	81	77	79
Ål	500	356	330
• *Norrköping:*			
Vitling	71	77	73
Motala:			
Sjötunga	155	149	165

	Apr.	Maj	Juni
Jönköping:			
Makrill	—	94	75
Sik	200	200	200
Västervik:			
Ål	—	—	208
Visby:			
Flundra	100	100	90
Gös	—	256	219
Hälleflundra	260	260	256
Kummel	—	165	162
Kungsflundra	180	—	—
Makrill	—	—	125
Sik	175	170	180
Sjötunga	170	167	175
Vitling	100	—	100
Ål	—	250	250
Malmö:			
Ål	465	—	—
Halmstad:			
Flundra	74	71	78
Vitling	56	50	47
Göteborg:			
Makrill	—	58	71
Vitling	69	77	79
Vänersborg:			
Makrill	—	—	60
Tidaholm:			
Sik	150	150	—

	Apr.	Maj	Juni
Arvika:			
Braxen	130	99	69
Hälleflundra	287	278	280
Västerås:			
Gös	249	185	186
Makrill	—	113	96
Avesta:			
Braxen	—	80	80
Hälleflundra	250	250	250
Vitling	80	78	80
Söderhamn:			
Braxen	—	70	75
Hälleflundra	250	250	250
Id	125	87	75
Lax	—	550	525
Laxöring	250	250	250
Sik	200	194	180
Sjötunga	150	150	—
Ål	—	250	200
Luleå:			
Harr	200	200	165
Lake	113	100	100
Sik	200	200	165
Malmberget:			
Sik	143	161	115
Kiruna:			
Hälleflundra	255	227	212
Röding	175	175	175
Sik	134	153	127

Indextal för viktigare poster inom gruppen »övriga utgifter».

	1914 (mitten)	1920	1921	1922	1923	1924	1925	1926	1927	1928	1928		1929		
											juli	okt.	jan.	apr.	juli
Inventarier (möbler, köksaker m. m.)	100	306	269	211	193	188	180	172	166	164	164	163	162	162	162
Tvätt och renhållning	100	293	229	186	167	163	157	150	146	144	145	144	145	145	145
Hygien (sjuk- och hälsovård)	100	220	230	208	196	190	189	189	189	187	188	188	186	185	185
Intellektuella ändamål	100	255	293	229	220	220	219	217	215	212	212	212	212	210	210
Förenings- och försäkringsavgifter	100	175	187	187	175	173	175	177	178	178	178	178	178	178	178
Nöjen och förströelser	100	233	236	217	208	207	205	208	214	215	214	216	216	216	216
Resor (järnvägs- o. spårvägs-)	100	241	259	219	219	206	197	197	197	196	196	196	196	195	195
Telefon, post- och skrivutensilier	100	229	240	205	180	179	179	178	177	176	176	176	176	176	176
Arbetshjälp i hemmet	100	252	279	222	198	196	196	196	196	196	196	196	196	196	196
Samtliga poster	**100**	**233**	**231**	**200**	**188**	**185**	**182**	**180**	**179**	**179**	**179**	**179**	**179**	**178**	**178**

Levnadskostnadernas förändringar i Sverige och utlandet.

I anslutning till den i det föregående meddelade redogörelsen för levnadskostnaderna under andra kvartalet 1929 lämnas i efterföljande tabeller (sid. 570) en översikt av partiprisens förändringar i Sverige samt levnadskostnadernas förskjutningar i de länder, som äga en användbar statistik häröver. Beträffande såväl prismaterialets beskaffenhet som de använda beräkningsmetoderna och vissa i samband därmed vidtagna förändringar hänvisas till tidigare redogörelse i denna tidskrift (årg. 1923, sid. 146).

Av den jämförelse mellan detalj- och partiprisernas förändringar i Sverige, som lämnas i *tab. A*, framgår, att prisnivån under senaste kvartalet varit i tydlig nedgång såväl vad parti- som detaljpriser beträffar. De i tabellen upptagna varugrupperna förete sålunda samtliga lägre indextal vid månadsskiftet juni/juli än tre månader tidigare.

En jämförelse mellan de olika i indexberäkningen ingående huvudposterna i de tre skandinaviska länderna ger vid handen (*tab. B*), att Sverige vid den senaste tidpunkt, för vilken fullständiga jämförelsetal föreligga (början av andra kvartalet 1929), låg lägst i fråga om livsmedel, skatter och »övriga utgifter», men högst i fråga om bostadspriset. Norge åter uppvisade de lägsta siffrorna för bostad, bränsle och lyse samt kläder, men de högsta för de tre övriga grupperna. Danmark låg i fråga om bränsle och lyse samt kläder över de båda grannländerna, men intog i fråga om övriga poster en mellanställning mellan Sverige och Norge. — De i tabellen upptagna danska gruppindextalen äro i vissa fall omräknade i syfte att göra dem mera jämförbara med de svenska. I officiell, okorrigerad form voro de danska siffrorna för april 1929: livsmedel 150, bostad 196, bränsle och lyse 190, kläder, skodon och tvätt 196, skatter, kontingenter o. d. 225, övriga utgifter 170.

De i *tab. C* återgivna utländska indextalen visa i allmänhet sjunkande levnadskostnader under de senaste månaderna. Ett tydligt undantag bildar dock Belgien, där prisnivån alltjämt synes vara i stigande.

Tab. A. Detalj- och partipriser i Sverige.

Tid	Socialstyrelsens detaljprisindex		Kommerskollegii partiprisindex											Sv. finanstidn. partiprisindex
	Samtl. levnadskostnader	Livsmedel, bränsle, lyse	Samtliga varor	Råvaror	Halvfabrikat	Helfabrikat	Produktionsförn.	Konsumtionsvaror	Vegetabiliska livsm.	Animaliska livsm.	Bränsle	Textilvaror	Lädervaror	
juni/juli 1920	270	294	375	385	363	375	415	341	271	285	664	471	311	366
» 1921	236	234	222	205	208	239	207	235	230	212	210	242	186	218
» 1922	190	179	174	148	156	197	153	191	183	157	140	216	133	164
» 1923	174	161	164	145	151	182	155	173	149	145	153	213	127	160
» 1924	171	158	158	141	144	174	144	170	138	146	136	227	126	149
» 1925	176	169	161	154	163	164	151	170	160	155	125	204	130	159
» 1926	172	157	150	140	150	155	138	160	146	144	118	189	120	143
» 1927	169	151	146	138	151	148	137	153	151	128	117	176	119	140
» 1928	173	155	151	146	155	150	143	157	148	140	111	185	146	149
mars/apr. 1929	171	152	144	141	143	[1]145	137	150	131	139	122	181	132	138
apr./maj »	.	150	141	136	142	143	135	146	128	136	117	178	130	136
maj/juni »	.	149	140	134	140	143	133	145	126	137	118	176	126	133
juni/juli »	169	149	139	134	139	142	133	144	125	137	120	175	128	132

Tab. B. Levnadskostnader i Sverige, Norge och Danmark. Indextal för de särskilda huvudposterna (livsmedel, bostad, bränsle och lyse, kläder, skatter, övriga utgifter).

Tid	Sverige						Norge						Danmark					
	L.	Bo.	Br.	Kl.	Sk.	Övr.	L.	Bo.	Br.	Kl.	Sk.	Övr.	L.	Bo.	Br.	Kl.	Sk.	Övr.
juni/juli 1920	287	130	372	390	290	235	311	147	478	336	487	276	253	130	563	355	227	247
» 1922	178	163	188	210	264	195	227	168	265	249	770	295	188	155	301	214	377	195
» 1924	155	178	182	192	173	183	240	176	274	241	462	288	205	170	298	268	311	206
» 1926	156	188	168	187	185	180	194	179	201	207	562	267	165	185	215	211	329	182
» 1927	148	198	176	180	184	179	172	181	185	173	606	252	157	189	201	192	255	182
» 1928	156	199	164	185	183	179	171	179	162	169	476	237	157	193	185	200	231	181
mars/apr. 1929	151	200	165	185	187	178	158	179	161	166	351	228	154	196	190	197	228	179
juni/juli »	148	200	161	184	187	178	156	179	157	166	351	228	—	—	—	—	—	—

Tab. C. Levnadskostnader. Internationell översikt.

Tid	Sverige	Norge	Danmark	Finland	Polen	Storbritannien	Tyskland	Frankrike (Paris)	Belgien	Holland (Amsterdam)	Schweiz	Italien (Milano)	Förenta staterna	Kanada	Sydafrika	Australien
juni/juli 1920	270	302	262	.	.	252	.	341	453	219	.	441	217	200	179	153
» 1921	236	302	237	1110	.	219	.	307	379	208	216	494	180	166	162	149
» 1922	190	255	199	1109	.	184	.	302	366	187	.	488	167	156	135	139
» 1923	174	239	204	1087	.	169	.	334	419	173	.	491	170	157	131	148
» 1924	171	251	214	1125	.	170	124	366	492	173	.	518	169	153	133	146
» 1925	176	261	219	1168	.	173	138	390	505	179	168	596	174	155	134	150
» 1926	172	221	184	1152	.	170	141	485	579	171	162	650	175	157	131	157
» 1927	169	204	176	1162	119	166	148	525	785	167	160	586	173	155	132	150
» 1928	173	195	176	1196	122	165	151	519	811	170	161	530	170	155	132	153
mars/apr. 1929	171	182	174	1210	125	162	157	547	862	169	161	561	.	157	132	158
apr./maj »	.	.	.	1197	125	161	154	.	860	.	159	551	.	156	132	.
maj/juni »	.	.	.	1187	125	160	154	.	864	.	160	542	.	156	—	.
juni/juli »	169	181	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Anm. Tecknet . betyder, att uppgift saknas, — att uppgift väntas, men ännu ej inkommit.

[1] Reviderad siffra.

Tidskriftsöversikt.

(Juni 1929.)

Allmänna sociala frågor.

BACKLUND, S. Cirklarna vidgas i Genève. Kolonialfolken inför arbetskonferensen. Fackföreningsrörelsen 1929, nr 23.

GROTH, G. Henry Fords filosofi. Industritidningen 1929, nr 11.

HIITONEN, E. Gränslinjerna för internationella arbetsorganisationens materiella kompetens. Social Tidskrift 1929, nr 5.

JOST, W. Zur Soziologie des Betriebs. Die Arbeit 1929, nr 6.

MEHLIS, G. Faschismus und Gruppengemeinschaft. Der Arbeitgeber 1929, nr 11.

MISES, L. V. Soziologie und Geschichte. Archiv für Sozialwissenschaft und Sozialpolitik B. 61, s. 465.

SCHÜRHOLZ, F. Industrie und Volkserziehung. Soziale Praxis 1929, nr 23.

STOLTENBERG, H. L. »Sozialpathologie». Jahrbücher für Nationalökonomie und Statistik B. 130, s. 838.

TARNOW, F. Das Berufsethos des Arbeitnehmers. Die Arbeit 1929, nr 6.

WEBER, A. Zum Begriff »Wirtschaftsdemokratie». Der Arbeitgeber 1929, nr 12.

WIDÉN, A. Yrke och anseende. Fackföreningsrörelsen 1929, nr 24.

WIGFORSS, E. Arvsskatt som medel till ekonomisk utjämning. Nationaløkonomisk Tidsskrift 1929, nr 2/3.

ZEUTHEN, F. Svar til Professor Birck og Professor Ohlin. Nationaløkonomisk Tidsskrift 1929, nr 2/3.

Socialistisk finanspolitik. Industria 1929, nr 13.

Sverige.

ANDRÉ, MÄRTA. Om den praktiska sociala utbildningen vid socialinstitutet. Sociala och Kommunala Spörsmål 1929, nr 3.

BAGGE, G. Högskoleundervisning på de sociala och kommunala områdena. Sociala och Kommunala Spörsmål 1929, nr 3.

BIRKE, A. Den låga levnadsstandarden å Norrlands landsbygd. Sunt Förnuft 1929, nr 4.

HAFSTAD, O. Brunnsviks folkhögskola och industriarbetarungdomen. Sunt Förnuft 1929, nr 4.

Amerikas förenta stater.

SLICHTER, S. H. The current labor policies of American industries. The Quarterly Journal of Economics maj 1929.

STARR, M. Is American prosperity real? The Labour Magazine juni 1929.

Australien.

Queenslands misslyckade socialistexperiment. Industria 1929, nr 12.

Finland.

WARIS, H. Settlementrörelsen i Finland. Kristen Gemenskap 1929, nr 2.

Ryssland.

WERNER, A. Die Arbeitsdisziplin in den russischen Betrieben. Arbeit und Wirtschaft 1929, nr 11.

Den nya krisen i Sovjetryssland. Industria 1929, nr 13.

Tyskland.

BARK, G. R. Das soziale Gesicht der Grossbankabschlüsse. Gewerkschafts-Zeitung 1929, nr 22.

OSSWALD, W. Betriebsräte im Aufsichtsrat. Der Arbeitgeber 1929, nr 12.

SCHWARZ, S. Rationalisierung und Gewerkschaften. Gewerkschafts-Zeitung 1929, nr 25.

G. J. Der Regierungsentwurf zum Hausgehilfengesetz. Soziale Praxis 1929, nr 26.

Arbetarskydd.

ASCHER. Die Einwirkung der industriellen Entwicklung auf den Körper des Arbeiters. Zentralblatt für Gewerbehygiene 1929, nr 5.

BLAIR, M. S. High tension safety. National Safety News april 1929.

BOND, F. A. A hoist is as safe as the weakest link. National Safety News juni 1929.

BUCY, E. H. Are lacquers really hazardous? National Safety News juni 1929.

CROWLEY, P. E. The railroads and the public. National Safety News juni 1929.

GELMANN, J. G. Klinische Bewertung der Reaktionen des Arbeiterorganismus und ihre pathogenetische Bedeutung. Zentralblatt für Gewerbehygiene 1929, nr 5.

GOLKE, E. Fangvorrichtungen als Schutzmittel. Reichsarbeitsblatt 1929, nr 17.

GRANT, J. F. Inefficient exhaust systems. Industrial Hygiene Bulletin maj 1929.

LAUE, G. Die Beleuchtung des Arbeitsplatzes. Reichsarbeitsblatt 1929, nr 17.

McBirney, R. S. Reporting of occupational and industrial diseases. Industrial Hygiene Bulletin maj 1929.
Müller, B. Über Strömungsgeschwindigkeiten und Durchflusszeiten in Benzinrohrleitungen. Zentralblatt für Gewerbehygiene 1929, nr 5.
Perlhefter, A. Die Bluttransfusion und ihre Bedeutung für das Unfallwesen. Zeitschrift für Gewerbehygiene 1929, nr 5.
Reeder, J. What are safe highways? National Safety News april 1929.
Richards, W. R. Why the builder believes in accident prevention. National Safety News juni 1929.
Setzermann, P. Wirtschaftliches Arbeiten im Sitzen. Reichsarbeitsblatt 1929, nr 17.
Wirth, F. & Küster, O. Das Kohlenoxyd, seine Gefahren und seine Bestimmung. Zentralblatt für Gewerbehygiene 1929, nr 5.
Feuers- und Explosionsgefahren in der Mühlenindustrie und ihre Bekämpfung. Zeitschrift für Gewerbehygiene 1929, nr 5.
Identification of piping systems. (No. 88 of the series of Safe Practices Pamphlets.) National Safety News april 1929.
The regulation of child employment in non-industrial occupations. International Labour Review juni 1929.
Safe practices in brick making. (No. 89 of the series of Safe Practices Pamphlets.) National Safety News juni 1929.
Spray-painting practices and hazards. Monthly Labor Review maj 1929.
Turning night into day. National Safety News april 1929.
Über Berufskrankheiten der Maschinenschreiber. Zeitschrift für Gewerbehygiene 1929, nr 5.

Amerikas förenta stater.

State regulations regarding spray painting. Monthly Labor Review maj 1929.

Norge.

En permanent utstilling for arbeidervern, arbeidervelferd og social hygiene. Socialt Arbeid 1929, nr 5.

Tyskland.

Drescher, C. W. Arbeitssitz und Arbeitsplatz. Entwicklungsbeispiele aus der Praxis der Siemensbetriebe. Reichsarbeitsblatt 1929, nr 17.
Mattutat. 50 Jahre Gewerbeaufsicht in Württemberg. Gewerkschafts-Zeitung 1929, nr 22.
Preller, L. Arbeitnehmer in der Gewerbeaufsicht. Gewerkschafts-Zeitung 1929, nr 22.
Sonderausstellung »Arbeitssitz und Arbeitstisch». Zentralblatt für Gewerbehygiene 1929, nr 5.
Die Sonderausstellung »Arbeitssitz und Arbeitstisch» im Deutschen Arbeitsschutz-Museum. Reichsarbeitsblatt 1929, nr 17.

Österrike.

Küpper. Die Sonderaufgaben der Arbeitsaufsicht im Verkehrsgewerbe. Zeitschrift für Gewerbehygiene 1929, nr 5.
Rager, F. Unfallverhütung in den österreichischen Fortbildungsschulen. Zeitschrift für Gewerbehygiene 1929, nr 5.

Arbetslön och arbetstid.

Berger, G. Rentabilitätsberechnungen und Lohnpolitik. Die Arbeit 1929, nr 6.
Fehlinger, H. Arbetstiden för icke kroppsarbetare. Fackföreningsrörelsen 1929, nr 25.
Fuhs, R. The international regulation of hours of work of salaried employees. International Labour Review juni 1929.
— Die internationale Regelung der Arbeitszeit der Angestellten. Reichsarbeitsblatt 1929, nr 16.
— Internationaler Arbeitszeitschutz für Angestellte. Soziale Praxis 1929, nr 22.
Kloss, H. Sozialpolitik, Lohnergänzung, Gewinnbeteiligung. Archiv für Sozialwissenschaft und Sozialpolitik B. 61, s. 626.
Severin, F. Löneteori och fackföreningspolitik. Fackföreningsrörelsen 1929, nr 25.
Wigforss, Eva. Kunna fackföreningarna höja lönerna? Fackföreningsrörelsen 1929, nr 22.
Hours of work. International trade union enquiry. Industrial and Labour Information 27 maj 1929.
Hur arbetet betalas. [Recension.] Industria 1929, nr 12.
Internationale Sammenligninger af Arbejdstiden. Bulletin for den internationale Træarbejder-Union 1929, nr 5.
Lönerna i den europeiska verkstadsindustrien. Verkstäderna 1929, nr 6.

Sverige.

Engkvist, O. Byggnadsarbetarnas löneproblem. Byggmästaren 1929, nr 18.
Nyström, B. Vägväsendets sociala problem. Sv. Vägföreningens Tidskrift 1929, nr 3.
Restaurangpersonalens arbetstids- och löneförhållanden. Tidskrift för Systembolagen 1929, nr 5.
Vägstyrelsernas löneproblem. Sv. Lantarbetsgivareföreningarnas Medlemsblad 1929, nr 5.

Amerikas förenta stater.

LaRue Frain, H. The relation between normal working time and hourly and weekly earnings. The Quarterly Journal of Economics maj 1929.
Betald arbetaresemester i amerikanska kollektivavtal. Industria 1929, nr 12.

Danmark.

Arbejdslønnen i Danmark i Aaret 1928. Arbejdsgiveren 1929, nr 22.
Arbejdslønnen i Industrien. Oktober Kvartal 1928. Statistiske Efterretninger 1929, nr 15.

Ryssland.

The seven-hour day in Russia. Industrial and Labour Information 27 maj 1929.
Sjutimmarsdagen i Ryssland. Industritidningen 1929, nr 11.

Schweiz.

Löhne verunfallter Arbeiter im Jahre 1928. Wirtschaftliche und Sozialstatistische Mitteilungen 1929, nr 6.

Tyskland.

JANSON, G. v. Lohnpolitik vom Lande aus gesehen. Der Arbeitgeber 1929, nr 12.

STEIN. Die Regelung der Arbeitszeit in dem Entwurf eines Bergarbeitsgesetzes und ihre Bedeutung für den Steinkohlenbergbau, insbesondere den Bergbau an der Ruhr. Soziale Praxis 1929, nr 26.

W. W. Lohnerhebung in der chemischen Industrie. Gewerkschafts-Zeitung 1929, nr 23.

Der Entwurf eines Arbeitsschutzgesetzes. Die Arbeitszeit (Arbeitszeitschutz). Soziale Praxis 1929, nr 24.

Hauptergebnisse der amtlichen Lohnerhebung in der metallverarbeitenden Industrie. Wirtschaft und Statistik 1929, nr 11.

Die Lohnfrage im Ruhrbergbau. Soziale Praxis 1929, nr 24.

Österrike.

POSPISCHIL, K. Wieviel verdienen die Wiener Arbeiter? Arbeit und Wirtschaft 1929, nr 12.

Arbetsmarknad och arbetslöshet.

GUTFELD, A. Konjunkturpolitik und Konjunkturprognose. Zeitschrift des preuss. statistischen Landesamts 1929, nr 1/2.

MÜHLENFELS, A. v. Internationale Konjunkturzusammenhänge. Jahrbücher für Nationalökonomie und Statistik B. 130, s. 801.

PEDERSEN, J. Betingelsen for Konjunkturbevægelsernes Fremkomst. Nationaløkonomisk Tidsskrift 1929, nr 2/3.

TINBERGEN, J. Konjunkturforschung und Variationsrechnung. Archiv für Sozialwissenschaft und Sozialpolitik B. 61, s. 533.

Arbetslösheten i utlandet 1928. Industria 1929, nr 12.

Sverige.

NYLANDER, Y. Ungdomsförmedlingen till skolan! Sunt Förnuft 1929, nr 4.

Amerikas förenta stater.

Provisions in trade agreements for stabilizing employment. Monthly Labor Review maj 1929.

Report of Senate committee on causes and relief of unemployment. Monthly Labor Review maj 1929.

Danmark.

HØST, H. Arbejdsløsheden i 1928. Socialt Tidsskrift 1929, nr 5.

Arbejdsløsheden i 1928. Arbejdsgiveren 1929, nr 22.

Norge.

Arbeidsløshetstrygd. Arbeidsgiveren 1929, nr 9.

Storbritannien.

JONES, J. H. Organised marketing in the coal industry. The Economic Journal juni 1929.

Offentliga arbeten mot arbetslösheten. Industria 1929, nr 12.

Tyskland.

ERDMANN, G. Gefahr im Verzuge. Zur Arbeitslosenversicherungsreform. Der Arbeitgeber 1929, nr 11.

WAGNER, F. Der gegenwärtige Stand der Angestelltenvermittlung. Soziale Praxis 1929, nr 26.

WINSCHUH, J. Arbeitgeber und Arbeitslosenversicherung. Soziale Praxis 1929, nr 24.

G. J. Reorganisation in der Arbeitslosenversicherung. Soziale Praxis 1929, nr 22.

K. v. R. Zur Reform der Arbeitslosenversicherung. Zentralblatt für Reichsversicherung 1929, nr 6.

Arbeidsløshetsforsikringen i Tyskland. Arbeidsgiveren (Norge) 1929, nr 9.

Die Reform der Arbeitslosenversicherung. Soziale Praxis 1929, nr 22.

Reformeringen av tyska arbetslöshetsförsäkringen. Industria 1929, nr 12.

Das Reformprogramm der Arbeitgeber zur Arbeitslosenversicherung. Gewerkschafts-Zeitung 1929, nr 22.

Befolkningsfrågan.

LUEDTKE, HELENE. Eheberatung. Soziale Praxis 1929, nr 25.

MOMBERT, P. Neuere Literatur aus dem Gebiet der Bevölkerungslehre. Archiv für Sozialwissenschaft und Sozialpolitik B. 61, s. 608.

SZÉL, T. L'aliénation mentale au point de vue statistique. (Ungersk text.) Magyar Statisztikai Szemle 1929, nr 5.

World population. The Conference Board Bulletin 1929, nr 29.

Storbritannien.

GRIFFITH, G. T. Rickman's second series of eighteenth-century population figures. Journal of the Royal Statistical Society 1929, nr 2.

Bostadsförhållanden.

CASTNER. Die hygienisch einwandfreie Siedlung und Arbeiterkolonie. Zentralblatt für Gewerbehygiene 1929, nr 5.

STAEDTLER, F. A. Mietpreise und Wohnungszählung. Deutsches Statistisches Zentralblatt 1929, nr 5/6.

Sverige.

ELLIOT, H. O. Industriföretagen och personalens bostadsfråga. Industriförbundets Meddelanden 1929, nr 3.

NORDSTRÖM, A. Fastighetsvärden och byggnadskostnader i Stockholm 1889—1929. Byggmästaren 1929, nr 19.

NYSTRÖM, B. Stor-Stockholms utveckling. Sveriges Fastighetsägaretidning 1929, nr 12.

Bostadsbyggandet i Stockholm skjuter ny fart. Sveriges Fastighetsägaretidning 1929, nr 11.
Byggnadsutställningen på Aspenäs. Hem i Sverige 1929, nr 5.

Danmark.

Beretning om Bolig- og Byggeforhold i København og paa Frederiksberg den 1. Maj 1929 samt om Lejeledigheden ved April Flyttedag 1929. Statistisk Maanedsskrift 1929, nr 2.

Tyskland.

BECKER, E. Der Kampf um die Werkwohnungen. Der Arbeitgeber 1929, nr 12.
FRENKEL, J. Der Wohnungsbau in Berlin und Umgebung in den Jahren 1919/1927. Zeitschrift des preuss. statistischen Landesamts 1929, nr 1/2.

Ungern.

MOZOLOVSZKY, A. La construction d'habitations. (Ungersk text.) Magyar Statisztikai Szemle 1929, nr 5.

Fattigvård m. m.

MADSEN, TH. Forsorgsopdragelse i andre Lande. Socialt Tidsskrift 1929, nr 5.
MUTHESIUS. Bemerkungen zu den Beratungen der Internationalen kriminalistischen Vereinigung über die soziale Gerichtshilfe. Soziale Praxis 1929, nr 26.
WOLFF, E. Om blodundersökning som bevismedel i faderskapsmål. Sv. Juristtidning 1929, nr 4.

Sverige.

KARLHOLM, Å. Efterlysning av försumliga försörjare. Tidskrift för Fattigvård 1929, nr 3.
STÉENHOFF, G. Några ord om samhällets tillsyn över småbarn. Tidskrift för Barnavård och Ungdomsskydd 1929, nr 3 A.

Norge.

BANG, L. Barnelovenes effektivitet. Socialt Arbeid 1929, nr 5.
MICHELSEN. Forsorgsrefusjonenes utbetaling. Kommunalt Tidsskrift 1929, nr 5.
RUMMELHOFF, I. Verneforeningenes arbeid. Socialt Arbeid 1929, nr 5.

Tyskland.

BOVENSIEPEN. Der Entwurf eines Gesetzes über die unehelichen Kinder und die Annahme an Kindes Statt. Soziale Praxis 1929, nr 25.
KOBRAK. Familienfürsorge in Berlin. Berliner Wohlfahrtsblatt 1929, nr 12.
ZIEGE, R. Die Volksspeisung der Stadt Berlin. Berliner Wohlfahrtsblatt 1929, nr 11.

Föreningsväsen.

PROKSCH, A. Die internationale Gewerkschaftsbewegung. Arbeit und Wirtschaft 1929, nr 11.
Wirtschaftpolitische Richtlinien des IGB [Internationalen Gewerkschaftsbundes.] Gewerkschafts-Zeitung 1929, nr 23.

Sverige.

HANSSON, S. Landsorganisationen och S. A. C. Fackföreningsrörelsen 1929, nr 22.
— Landsorganisationens skola inför starten. Fackföreningsrörelsen 1929, nr 24.
Landsorganisationen och S. A. C. Fackföreningsrörelsen 1929, nr 23.
S. A. C. uppgår i Landsorganisationen. Industria 1929, nr 12.
Sveriges syndikalister kapitulera. Industritidningen 1929, nr 11.

Finland.

FAGERHOLM, K. A. Situationen i Finland. Fackföreningsrörelsen 1929, nr 23.

Italien.

De italienske facistiske fagforeninger. Arbeidsgiveren (Norge) 1929, nr 9.

Polen.

KALINOWSKI, V. Kongress der freien Gewerkschaften in Polen. Gewerkschafts-Zeitung 1929, nr 25.

Tyskland.

Die Invalidenunterstützung in den Gewerkschaften. Gewerkschafts-Zeitung 1929, nr 23.

Hälso- och sjukvård.

FISCHER, O. Neuzeitlicher Bau und neuzeitliche Einrichtung von Freibädern. Gesundheits-Ingenieur 1929, nr 23.
HENSEL, EVA. Zur Frage der Säuglingsfrühsterblichkeit. Soziale Praxis 1929, nr 25.

Sverige.

HIRSCH, A. Eugeniahemmets 50-årsjubileum. Tidskrift för fattigvård 1929, nr 3.
[LANDSTINGSFÖRBUNDET.] Tandvårdssakkunnigas betänkande angående ordnande av folktandvård. [Yttrande.] Sveriges Landstings Tidskrift 1929, nr 3.
LUNDAHL, J. Om familjevården på Gotland. Sv. Läkartidningen 1929, nr 24.
NEANDER, G. Svenska nationalföreningens mot tuberkulos barnskyddsverksamhet. Tidskrift för Barnavård och Ungdomsskydd 1929, nr 3 A.
WENNERSTRÖM, J. A. Hurudant blir klientelet på de blivande anstalterna för vuxna vanartade sinnesslöa i Örebro och Sala? Tidskrift för Fattigvård 1929, nr 3.
Rådgivande taxa m. m. i enlighet med 19 § i sjukhuslagen. Sveriges Landstings Tidskrift 1929, nr 3.

Finland.

HARVIA, Y. Den nya hälsovårdlagstiftningens genomförande i köpingarna. Finsk Kommunaltidskrift 1929, nr 3.

Norge.

SCHIØTZ, C. Solenergi. Hygiene. Kyst og innland. Feriekoloniresultater 1920 til 1928. Socialt Arbeid 1929, nr 5.

Jord- och egnahemsfrågan.

Sverige.

LENGQUIST, P. W. Egnahemslånerörelsen i Älvsborgs län. Hem i Sverige 1929, nr 5.

Västerbotten — ett mönsterlän i egnahemshänseende. Hem i Sverige 1929, nr 5.

Amerikas förenta stater.

DAVIS, J. S. Recent books on the agricultural situation. The Quarterly Journal of Economics maj 1929.

Danmark.

JUNKER, TH. Dansk Landbrug under Krisen. Nationaløkonomisk Tidsskrift 1929, nr 2/3.

Oprettelse af mindre Landbrug i Henhold til Statshusmandslovene samt Jordlovene af 1919. Statistiske Efterretninger 1929, nr 17.

Indien.

STRICKLAND, C. F. Cooperation and the rural problem of India. The Quarterly Journal of Economics maj 1929.

Kina.

WITTFOGEL, K. A. Voraussetzungen und Grundelemente der chinesischen Landwirtschaft. Archiv für Sozialwissenschaft und Sozialpolitik B. 61, s. 566.

Storbritannien.

HARKNESS, D. A. E. Small farms in Northern Ireland. The Economic Journal juni 1929.

Kollektivavtal och arbetskonflikter.

Sverige.

BEIJBOM, G. Huru Södermanlands läns landsting löst avtalsfrågan med personalen vid sjukvårdsinrättningarna. Sveriges Landstings Tidskrift 1929, nr 3.

Degerforsstrejken avslutad. Sv. Lantarbetsgivareföreningarnas Medlemsblad 1929, nr 5.

Australien.

De australske Arbejdere og Voldgiftsretten. Arbejdsgiveren (Danmark) 1929, nr 22.

Den obligatoriska skiljedomen på avskrivning i Australien. Industria 1929, nr 12.

Finland.

Hamnarbetarstrejkens biläggning. Social Tidskrift 1929, nr 5.

Frankrike.

Det franska lagförslaget om obligatorisk medling. Industria 1929, nr 12.

Norge.

Den tvungne voldgift. Arbeidsgiveren 1929, nr 9.

Tyskland.

Statistik der Schlichtungsbehörden für 1927. Reichsarbeitsblatt 1929, nr 16.

Kooperation.

K. Das Genossenschaftswesen — volkswirtschaftlich und soziologisch betrachtet. Gewerkschafts-Zeitung 1929, nr 23.

Sverige.

PERSSON, E. [Konsumtions-]Föreningarnas ekonomi 1928. Kooperatören 1929, nr 10/11.

Finland.

ODHE TH. Centrallaget för handelslagen i Finland 1921—27. Kooperatören 1929, nr 9.

RAHOLA, I. Handelslagens partiaffärer år 1928. Social Tidskrift 1929, nr 5.

Kina.

TSU, P. The co-operative movement in China. Review of International Cooperation juni 1929.

Storbritannien.

HASLAM, J. The co-operative congress. The Labour Magazine juni 1929.

STOLPE, H. Idéutvecklingen inom brittisk kooperation. Kooperatören 1929, nr 5.

Tjeckoslovakien.

FISER, A. The structure and organisation of the co-operative movement. Czecho-Slovakia. Review of International Cooperation juni 1929.

Levnadskostnader.

LIEFMANN, R. Monopolies and the interests of the consumers. Review of International Cooperation juni 1929.

Wholesale prices of commodities in 1928. Journal of the Royal Statistical Society 1929, nr 2.

Grekland.

Family budget enquiries in Greece. International Labour Review juni 1929.

Tyskland.

GAEDICKE, H. Haushaltungsrechnungen von Schuhmachern. Deutsches Statistisches Zentralblatt 1929, nr 5/6.

Lärlingsväsen och yrkesrådgivning.

BEHRINGER, F. Tatsächliches über die Kaufmannslehre. Das Berufsamt 1929, nr 8.

BUNZEL, E. Das kaufmännische Lehrlingswesen. Das Berufsamt 1929, nr 8.

HEINRICH, H. Kaufmännische Berufsausbildung und Berufsauslese. Das Berufsamt 1929, nr 8.

WALTHER, EMMA, Lehrlingsausbildung im kaufmännischen Beruf. Das Berufsamt 1929, nr 8.

Tyskland.

WIEDWALD, R. Angestelltenverbände und öffentliche Berufsberatung. Das Berufsamt 1929, nr 8.

O. H. Mitarbeit der Gewerkschaften in den Berufsschulen. Gewerkschafts-Zeitung 1929, nr 22.

Riktlinjer för lärlingsutbildning. Verkstäderna 1929, nr 6.

Nykterhetsfrågan.

VOGT, R. Om rus fra strafferetslig synpunkt. Sv. Juristtidning 1929, nr 4.

Amerikas förenta stater.

R[OSENBOR]G, E. Omkring det amerikanska förbudet. Tidskrift för Systembolagen 1929, nr 5.

Schweiz.

DÜRRENMATT, H. Trinkerfürsorge und Armenvorsorge. Blätter für praktische Trinkerfürsorge 1929, nr 2.

HENGGI, G. Grundsätzliche Gedanken zu Schaffung von Fürsorge- und Beratungsstellen für Alkoholkranke. Blätter für praktische Trinkerfürsorge 1929, nr 2.

LAUTERBURG. Die Organisation der schweizerischen Trinkerfürsorgestellen. Blätter für praktische Trinkerfürsorge 1929, nr 2.

Socialförsäkring.

BRADFORD HILL, A. An investigation of sickness in various industrial occupations. Journal of the Royal Statistical Society 1929, nr 2.

Sverige.

BLADINI, L. Den svenska sociallagstiftningen. Social-Medicinsk Tidskrift 1929, nr 6.

ELLIOT, H. Pensionsförsäkringen. Tidskrift för den svenska Pensionsförsäkringen 1929, nr 4.

HÖJER, K. J. Kommunernas bidrag till pensionsstyrelsens sjukvårdande verksamhet. Tidskrift för den svenska Pensionsförsäkringen 1929, nr 4.

De ömsesidiga socialförsäkringsbolagens förenings årssammanträde. Föredrag om aktuella spörsmål för den obligatoriska olycksfallsförsäkringen. Assurans 1929, nr 12.

Danmark.

Den danske Socialforsikring i Tal. Socialt Tidsskrift 1929, nr 5.

Tyskland.

ISRAEL, GERTRUD. Stand und Reform der Angestelltenversicherung. Soziale Praxis 1929, nr 23.

SCHULZ, G. Gesundheitsfürsorge in der Invalidenversicherung. Gewerkschafts-Zeitung 1929, nr 25.

Österrike.

LEDERER, M. The reform of social insurance in Austria. International Labour Review juni 1929.

Ut- och invandring.

Kanada.

Immigration to Canada during the fiscal year ended March 31, 1929. The Labour Gazette 1929, nr 5.

Indvandringen til Canada. Udenrigsministeriets Tidsskrift 30 maj 1929.

Författningar rörande sociala frågor.

I Svensk författningssamling ha under tiden 11 juni—10 juli 1929 bl. a. publicerats:

N:r		Daterad
127.	K. kung. ang. lån ur statens bostadslånefond	6 juni
131.	Lag om försäkring för vissa yrkessjukdomar	14 »
132.	Lag om ändrad lydelse av 19 och 92 §§ i lagen den 4 juli 1910 om sjukkassor	14 »
150.	K. kung. om ändrad lydelse av 2 § i kung. d. 20 juni 1924 ang. statsbidrag till färdigställande av vissa utav Södra Sveriges statsarbeten påbörjade arbetsföretag	14 »
151.	K. kung. om ändrad lydelse av 2 § i kung. d. 23 maj 1924 ang. statsbidrag till färdigställande av vissa utav Norrlands statsarbeten påbörjade arbetsföretag	14 »
158.	Lag om ändring i vissa delar av lagen d. 19 juni 1919 (nr 367) om fri rättegång	14 »
159.	K. kung. ang. ändrad lydelse i vissa delar av förordningen den 19 december 1919 (nr 790) om vad iakttagas skall vid tillämpning av lagen om fri rättegång	14 »
170.	K. kung. ang. upplåtande av kronotorp å vissa kronoparker m. m.	14 »
176.	K. förordn. ang. försäljning i vissa fall av kronoegendom m. m.	6 »
178.	K. kung. ang. ändrad lydelse av § 7 i kung. den 8 juni 1928 (nr 219) med reglementariska föreskrifter rörande den statsunderstödda jordförmedlings- och jordanskaffningsverksamheten	6 »
179.	K. kung. med tillämpningsföreskrifter till förordningen den 6 juni 1929 (nr 176) ang. försäljning i vissa fall av kronoegendom m. m.	6 »
204.	K. instruktion för bergsstatens befattningshavare	27 »
207.	K. instruktion för befattningshavarna inom statens elektriska inspektion	27 »
208.	K. kung. ang. handläggningen av vissa frågor rörande arbetarskydd ombord å fartyg	27 »
214.	K. kung. ang. ändrad lydelse av §§ 15 och 18 i instruktionen för socialstyrelsen den 30 juni 1920 (nr 544)	27 »
237.	K. kung. ang. undantag för medborgare i Norge från viss bestämmelse i lagen den 7 juni 1916 (nr 235) om försäkring för olycksfall i arbete	5 juli

Arbetsmarknaden under juli månad 1929.

Arbetsmarknaden uppvisade under juli månad stor livaktighet. Det gynnsamma läget återspeglades bl. a. i den fortlöpande statistiken över efterfrågan och tillgång på arbete. Medelantalet ansökningar per 100 lediga platser vid de offentliga arbetsförmedlingsanstalterna (137) var visserligen något högre än för juni månad (135) men å andra sidan avsevärt lägre än julisiffran för vart och ett av åren 1925—1928. Den obetydliga försämringen av relationssiffran för rapportmånaden berodde på en viss ökning av relativa antalet arbetssökande vid jordbruket. Anledningen härtill synes närmast ha varit, att ansökningar om fasta platser för höstflyttningen redan börjat inflyta. Eljest var arbetstillgången inom jordbruket alltjämt i det stora hela mycket god. Fortsatt brist rådde på ladugårdspersonal och yngre drängar. Höbärgningen och betrensningsarbetet gynnades i allmänhet av lämplig väderlek med rikliga arbetstillfällen för extra arbetskraft. Mot slutet av månaden inträdde i de sydligaste landskapen en viss försämring härutinnan i den mån hithörande arbeten hunno slutföras och det egentliga skördearbetet ännu ej påbörjats.

De industriella yrkena uppvisade nästan genomgående förbättring och ökad sysselsättning i jämförelse med föregående månad. Speciellt inom metall- och maskinindustrien var arbetstillgången god med livlig efterfrågan särskilt på yrkeskunnig arbetskraft. Vid mekaniska verkstäder och skeppsvarv kunde behovet av kunniga specialarbetare, såsom filare, svarvare, svetsare, nitare, grovplåtslagare m. fl. icke fullt tillgodoses, och synes bristen på dylik personal ha skärpts. Byggnadsverksamheten företedde likaledes högsäsong och gav god sysselsättning för olika slag av yrkesarbetare. Även inom denna bransch var tillgången på dylik arbetskraft flerstädes otillräcklig. Däremot noterades någon försämring inom beklädnadsindustrien.

Sjöfarten visade livlig omsättning och förbättrat läge jämfört med juli månad i fjol. Från vissa håll rapporterades t. o. m. brist på befaret manskap samt på lägre maskinbefäl. Antalet påmönstringar vid sjömanshusen uppgick till 3 521 mot 3 226 avmönstringar. Även för transportarbetare, bl. a. hamn- och stuveriarbetare, var arbetstillgången god.

Beträffande de merkantila yrkena förefanns alltjämt överskott på yngre, okvalificerad personal; däremot voro arbetsmöjligheterna bättre bl. a. för kompetenta maskinskriverskor och stenografer. Inom hotell- och restaurangfacket rådde som vanligt under sommarmånaderna delvis knapp tillgång på kunnig arbetskraft, särskilt kökspersonal. Tillfällig hjälp i hemmen för tvätt och rengöring var föga eftersökt av husmödrarna; däremot var efterfrågan på kunniga hembiträden som vanligt större än tillgången.

Vid arbetslöshetskommissionens arbetsplatser minskades arbetsstyrkan ytterligare. Det sammanlagda antalet nödhjälpsarbetare hade vid juli månads slut nedgått till under 1 100 från närmare 1 600 i början av månaden. Vid månadsskiftet juli/augusti 1928 var motsvarande siffra c:a 1 300.

Antalet ansökningar om arbete *på 100 lediga platser* vid de offentliga arbetsförmedlingsanstalterna under juli samt under föregående månader och år framgår av efterföljande sammanställning:

	Jan.	Febr.	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.
1902—1912	182	150	119	104	106	119	118	101	93	104	141	134
1913—1922	196	203	171	148	134	138	129	123	115	127	174	187
1923	346	308	231	165	135	146	141	140	126	129	191	195
1924	239	214	177	151	131	132	141	135	128	148	220	225
1925	296	256	207	166	157	159	162	156	154	172	246	226
1926	273	247	191	163	162	166	161	151	158	186	273	268
1927	293	258	208	171	168	161	150	148	143	170	242	243
1928	279	260	201	165	146	157	167	160	142	156	230	220
1929	*241*	*215*	*174*	*150*	*134*	*135*	*137*	—	—	—	—	—
Därav inom jord- och skogsbruk:												
1926	189	152	112	101	106	95	96	107	126	138	211	244
1927	205	155	114	101	96	81	77	104	106	111	164	191
1928	178	145	113	93	90	90	106	133	111	107	173	228
1929	*185*	*152*	*110*	*94*	*83*	*75*	*90*	—	—	—	—	—
Övriga näringsgrupper:												
1926	290	273	223	189	177	185	184	171	172	210	289	272
1927	310	287	250	202	192	184	179	168	161	208	265	251
1928	300	297	240	197	165	176	187	170	157	186	245	219
1929	*251*	*228*	*199*	*173*	*151*	*152*	*152*	—	—	—	—	—

Växlingarna på arbetsmarknaden under de senaste åren framgå även av efterföljande tablå, avseende antalet *arbetslösa inom fackföreningarna* i procent av hela det redovisade medlemsantalet:

	31/1	28/2	31/3	30/4	31/5	30/6	31/7	31/8	30/9	31/10	30/11	31/12
1923	20·5	19·4	18·0	14·9	10·7	9·8	9·1	8·6	8·0	8·2	9·3	14·1
1924	13·6	13·4	13·9	11·6	7·6	7·4	6·2	6·6	7·0	8·4	10·5	15·6
1925	14·8	13·6	12·0	10·8	8·2	8·2	7·6	7·7	8·5	10·1	11·8	19·5
1926	15·7	14·8	14·7	12·8	9·9	9·6	8·6	8·3	9·1	11·4	13·0	19·1
1927	16·3	15·6	14·1	12·3	9·9	9·4	8·3	7·9	8·4	10·4	12·8	18·6
1928	14·3	13·3	13·2	11·7	8·2	7·6	7·4	6·9	7·8	9·0	10·9	17·3
1929 utan skogsarb.	*14·8*	*14·6*	*13·7*	*11·4*	*7·7*	*6·9*	—	—	—	—	—	—
1929 med skogsarb.	*14·9*	*14·7*	*14·4*	*12·2*	*8·2*	*7·4*	—	—	—	—	—	—

De nu tillgängliga arbetslöshetssiffrorna för månadsskiftet juni/juli bekräfta som synes den gynnsamma utvecklingen på arbetsmarknaden. Arbetslösheten torde nu t. o. m. understiga 1924 års jämförelsevis låga nivå.

Arbetslöshetens utbredning inom olika fack framgår närmare av tabellen å sid. 646.

Arbetstillgången under andra kvartalet 1929

enligt uppgifter från industriidkare m. fl.

Följande översikt över arbetstillgång m. m. inom olika yrken och näringar under andra kvartalet år 1929 är, liksom föregående redogörelser av samma slag, till huvudsaklig del grundad på uppgifter, som å särskilda frågeformulär inhämtats från arbetsgivare inom olika näringsgrenar. Frågeformulären ha till största delen insamlats genom socialstyrelsens ombud i orterna. Av ombuden, vilka för närvarande uppgå till ett antal av 47, äro 20 föreståndare för arbetsförmedlingskontor, tillhörande Sveriges offentliga arbetsförmedling. Direkt av socialstyrelsen ha dylika uppgifter insamlats från arbetsgivare i Stockholm med närmaste omnejd ävensom från sådana större arbetsgivare i landsorten, som i regel sysselsätta minst 200 arbetare.

För ifrågavarande kvartal ha besvarade formulär inkommit från 1 908 arbetsgivare med 280 418 arbetare inom industri och hantverk samt transportarbete, vartill kommer ett mindre antal uppgiftslämnare från jordbruk och andra näringsgrenar. En bearbetning av de inkomna svaren har givit vid handen, att arbetstillgången under andra kvartalet 1929, i jämförelse med samma kvartal föregående år, ansågs:

såsom *bättre* av 413 arbetsgivare med 78 217 arbetare (28 %),
såsom *oförändrad* av 1 238 arbetsgivare med 168 404 arbetare (60 %) och
såsom *sämre* av 257 arbetsgivare med 33 797 arbetare (12 %).

Av de redovisade arbetarna ha 56 % varit anställda hos arbetsgivare, vilka angivit arbetstillgången såsom mer än medelgod, medan 32 % haft medelgod och 12 % mindre än medelgod arbetstillgång. Motsvarande siffror för närmast föregående kvartal voro resp. 45, 33 och 22 samt för andra kvartalet 1928 resp. 53, 32 och 15.

Arbetstillgångens växlingar under den senaste tioårsperioden framgå av efterföljande tablå, i vilken mycket god arbetstillgång motsvarar poängsiffran 5 och siffrorna 4, 3, 2 och 1 i tur och ordning beteckna god, medelgod, mindre god och dålig arbetstillgång.[1]

Kvartal	1919	1920	1921	1922	1923	1924	1925	1926	1927	1928	1929
I	2·71	3·76	1·80	2·12	2·96	3·03	2·91	3·01	3·04	3·22	3·25
II	3·06	3·83	1·87	2·62	3·19	3·12	3·11	3·09	3·25	3·40	3·47
III	3·29	3·27	2·11	2·89	3·24	3·04	3·07	3·06	3·24	3·33	—
IV	3·48	2·34	2·14	2·87	3·17	2·98	3·08	3·07	3·21	3·28	—
Medeltal	3·14	3·30	1·98	2·63	3·14	3·04	3·04	3·06	3·19	3·31	—

Konjunktursiffran för rapportkvartalet var som synes högre än motsvarande relationstal för andra kvartalet år 1928, låt vara att förhållandena inom ar-

[1] Se Soc. Medd. årg. 1925, sid. 880 ff.

betslivet under fjolåret till en viss grad hämmades av de i början av året utbrutna storkonflikterna inom vissa industrier. Under det nu tilländalupna kvartalet ha dylika störningar på arbetsmarknaden förekommit i ringa omfattning. Även med hänsyn tagen härtill synes dock den stigande genomsnittssiffran giva vid handen en alltjämt fortgående förbättring inom näringslivet, vilken gjort sig märkbar inom ett stor antal grupper och yrken. Denna gynnsamma utveckling i stort utesluter emellertid ej, att man som vanligt inom vissa branscher kan ha att kämpa med svårigheter för att få tillfredsställande avsättning för de framställda produkterna och bereda de anställda full sysselsättning.

De här berörda konjunktursiffrorna återspegla huvudsakligen den ena faktorn på arbetsmarknaden, nämligen tillgången å arbete. Frågan om arbetstillgångens storlek i förhållande till utbudet av arbetskraft får däremot icke sin belysning ur detta material. För att åskådliggöra relationen mellan tillgång och efterfrågan å arbetskraft meddelas här följande siffror ur de månatliga redogörelserna för den offentliga arbetsförmedlingens verksamhet.

På 100 *lediga platser* kommo å arbetsförmedlingskontoren i genomsnitt följande antal *ansökningar om arbete:*

	2:a kvartalet 1929			1:a kvartalet 1929			2:a kvartalet 1928		
	juni	maj	april	mars	febr.	jan.	juni	maj	april
Jordbruk och skogshushållning	75	83	94	110	152	185	90	90	93
Övriga näringsgrenar	152	151	173	199	228	251	176	165	197
Samtliga »	**135**	**134**	**150**	**174**	**215**	**241**	**157**	**146**	**165**

Det i jämförelse med fjolåret förbättrade läget å arbetsmarknaden kommer tydligt till synes även i dessa siffror i form av stark nedgång i relativa antalet arbetssökande. Detta gäller såväl jordbruksnäringen (fr. o. m. maj månad) där efterfrågan på arbetskraft efter vanligheten denna årstid t. o. m. avsevärt översteg tillgången, som de industriella och kommersiella yrkena, vilka genomsnittligt sett kunde uppvisa en avsevärd minskning av överskottet på arbetskraft jämfört med resultatet för april—juni år 1928. Den utveckling, som sålunda återspeglas i den offentliga arbetsförmedlingens statistik på området, torde också i det stora hela motsvaras av det verkliga läget. Särskilt är härvid att nämna den kännbara brist på dugliga yrkesarbetare, vilken för närvarande synes göra sig allt starkare gällande inom ett flertal branscher.

För ett tydligare åskådliggörande av konjunkturväxlingarna inom de olika industrigrenarna under senaste året ha i tabellen å sid. 582—583, som utgör en sammanfattning av de lämnade uppgifterna från arbetsgivare inom industri och hantverk, angivits konjunktursiffrorna för redogörelsekvartalet ävensom motsvarande jämförelsetal för de fyra närmast föregående kvartalen. Sammanföras de i tabellen återgivna siffrorna för vissa större industrigrupper, erhållas för de i jämförelsen medtagna kvartalen följande konjunktursiffror:

	Konjunktursiffror				
	2:a kvart. 1929	1:a kvart. 1929	4:e kvart. 1928	3:e kvart. 1928	2:a kvart. 1928
Malmbrytning och metallindustri	3·68	3·61	3·52	3·46	3·51
Jord- och stenindustri	3·26	2·72	2·40	2·61	2·65
Trävaruindustri	3·42	2·94	3·84	3·48	3·57
Pappers- och grafisk industri	3·76	3·58	3·66	3·71	3·77
Livsmedelsindustri	3·52	3·85	3·50	3·39	3·37
Textil- och beklädnadsindustri	2·92	2·75	2·78	3·05	3·26
Läder-, hår- och gummivaruindustri	2·93	2·84	3·12	2·89	3·23
Kemisk-teknisk industri	3·81	3·29	3·26	3·21	3·24

Inom gruppen *malmbrytning och metallindustri* hade såväl malmgruvor som malmförädlingsverk förbättrat sin ställning från föregående kvartal. Vid motsvarande tid i fjol låg driften nere vid flertalet gruvor, vilket i sin tur menligt återverkade på förhållandena vid en del hyttor, som därigenom började lida brist på malm. En jämförelse med fjolåret blir därför vansklig; emellertid vill det synas, som om utvecklingen inom hithörande näringar övervägande gått i gynnsam riktning, låt vara att bruksnäringen fortfarande har att arbeta med relativt låga försäljningspriser på exportmarknaden.

Fortsatt höjning av konjunkturläget konstaterades även för grupperna järn- och stålmanufaktur, mekaniska verkstäder och skeppsvarv. Arbetstillgången inom dessa industrier har sedan någon tid visat tendens till ytterligare förbättring och tedde sig nu gynnsammare än vid någon tidpunkt under de båda senaste åren. Särskilt har ställningen inom skeppsbyggerinäringen på sistone utvecklats till det bättre, vilket bl. a. torde kunna tillskrivas den långt genomförda standardisering av fartygstyper, som ägt rum vid de större företagen. Även den mekaniska verkstadsindustrien synes numera i allmänhet giva god sysselsättning med riklig användning av övertidsarbete särskilt under det nu gångna kvartalet. Alltjämt klagas över bristen på yrkesutbildade fackarbetare, vilken synes bliva alltmera kännbar inom företag tillhörande järn- och stålindustrien. Den elektromekaniska branschen, som under senaste halvåret befunnit sig i en viss nedgångsperiod, visade åter något stigande jämförelsetal, och gruppen annan metallindustri, omfattande diverse armatur- och guldsmedsfirmor, instrumentfabriker, konstgjuterier m. m., höll väl uppe sin gynnsamma ställning från föregående kvartal.

Bland *jord-* och *stenindustriens* olika grupper uppvisade torvindustrien sedvanlig säsongförbättring under vårkvartalet, trots i allmänhet kall och otjänlig väderlek. Detsamma gällde tegelbruken, vilkas omsättning i hög grad gynnades av den pågående livliga byggnadsverksamheten runt om i landet. Inom gruppen stenbrott och stenhuggerier skönjer man de fortsatta goda verkningarna av de samförståndssträvanden inom yrket, vilka tidigare i år resulterat i en överenskommelse mellan hithörande arbetsgivare och arbetare. Denna industri synes f. n. vara på väg att övervinna sin svaghetsperiod från fjolåret. Särdeles goda sysselsättningsmöjligheter erbjödo glasbruken; läget inom denna industri synes i och med konfliktens avblåsning i juni månad ha utvecklat sig över förväntan gynnsamt. Även cementfabriker och kalk-

	Näringsgrenar	Hela antalet		Tillgång å arbete									
				Mycket god		God		Medelgod		Mindre god		Dålig	
		Ag.	Arb.	Ag.	Arb.	Ag.	Arb.	Ag.	Arb.	Ag.	Arb.	Ag.	Arb.
	Malmbrytn. o. metallind.												
1	Malmgruvor	32	8 513	1	314	10	3 348	15	4 700	2	115	4	36
2	Malmförädlingsverk	56	24 662	2	3 514	19	11 834	21	6 637	8	2 539	6	138
3	Järn- och stålmanufaktur	60	8 391	7	420	32	5 350	12	1 659	6	920	3	42
4	Mekaniska verkstäder	196	33 362	25	3 434	85	19 988	67	7 784	11	1 575	8	581
5	Skeppsvarv	16	9 237	2	1 002	9	7 493	4	574	—	—	1	168
6	Elektromekanisk industri	19	5 585	—	—	8	3 223	6	1 250	3	939	2	173
7	Annan metallindustri	49	4 582	6	1 337	19	1 790	17	890	4	433	3	132
	Jord- och stenindustri												
8	Kolgruvor	6	1 813	—	—	2	415	1	408	—	—	3	990
9	Torvindustri	16	743	—	—	7	455	7	250	1	15	1	23
10	Stenbrott o. -huggerier	46	8 857	2	60	21	1 900	17	5 415	4	1 151	2	331
11	Kakel- o. porslinsind.	14	2 877	—	—	4	922	4	861	5	1 075	1	19
12	Tegelbruk	78	4 814	5	340	39	3 300	27	1 010	7	164	—	—
13	Glasbruk	15	1 752	2	278	8	1 162	3	177	2	135	—	—
14	Cementfabriker, kalkbruk	30	4 134	3	487	16	1 452	8	2 137	2	52	1	6
	Trävaruindustri												
15	Sågverk	159	23 960	5	685	65	10 188	71	11 968	15	986	3	133
16	Snickeri- o. möbelfabr.	123	6 044	8	306	54	2 502	38	2 433	17	670	6	133
17	Annan trävarufabrikation	13	541	1	71	2	166	7	255	1	18	2	31
	Pappers- o. grafisk ind.												
18	Trämassefabriker	64	14 976	3	697	37	10 161	18	3 402	3	261	3	455
19	Pappersbruk	32	9 911	4	2 875	17	4 891	8	1 594	2	171	1	380
20	Bokbinderier m. m.	39	2 670	—	—	22	1 768	14	829	2	47	1	26
21	Boktryckerier o. graf. anst.	81	5 671	9	262	36	3 252	32	2 003	4	154	—	—
	Livsmedelsindustri												
22	Kvarnindustri	21	1 330	—	—	3	85	13	894	5	351	—	—
23	Bagerier	40	2 277	2	265	22	1 190	9	502	6	302	1	18
24	Sockerindustri	24	2 745	—	—	7	1 452	9	960	4	204	4	129
25	Choklad- o. konfektfabr.	18	2 411	—	—	7	1 343	11	1 068	—	—	—	—
26	Bryggerier och bränn erier	57	3 438	1	31	23	1 543	28	1 554	5	310	—	—
27	Tobaksfabriker	11	2 482	2	358	7	2 072	2	52	—	—	—	—
28	Annan livsmedelsindustri	47	2 187	2	127	23	1 031	20	1 002	2	27	—	—
	Textil- o. beklädnadsind.												
29	Bomullsindustri	40	14 471	—	—	4	633	14	6 161	14	4 959	8	2 718
30	Jute- och linneindustri	9	2 871	—	—	1	669	4	1 325	2	483	2	394
31	Ylleindustri	49	8 080	2	341	21	3 236	12	3 056	11	1 247	3	200
32	Trikåfabriker	27	4 698	—	—	10	790	11	3 625	3	113	3	170
33	Skrädderi- o. sömnadsyrket	56	7 025	5	354	28	4 382	18	1 264	4	934	1	91
34	Annan hithör. industri	54	4 061	3	81	18	1 230	21	2 094	10	571	2	85
	Läder-, hår- o. gummiind.												
35	Garverier o. läderfabriker	13	1 198	—	—	2	130	5	313	4	380	2	375
36	Skofabriker	41	5 451	1	239	8	881	7	761	15	1 745	10	1 825
37	Gummivarufabriker	5	4 216	—	—	4	4 173	1	43	—	—	—	—
38	Annan hithör. industri	23	981	—	—	8	400	8	201	7	380	—	—
	Kemisk-teknisk industri												
39	Ljus-, tvål- o. oljefabriker	23	1 289	—	—	13	892	8	263	2	134	—	—
40	Konstgödningsfabriker	7	758	1	174	4	473	2	111	—	—	—	—
41	Tändsticksfabriker	9	5 713	—	—	8	5 620	1	93	—	—	—	—
42	Annan hithör. industri	25	2 478	—	—	13	1 319	8	893	4	266	—	—
43	**Byggnadsverksamhet**	73	3 879	11	1 125	39	2 175	20	497	3	82	—	—
44	**Kraft-, belysn.- o. vattenv.**	38	6 085	1	112	15	1 791	20	3 945	1	47	1	190
45	**Handel och varulager**	31	1 653	2	88	11	708	12	741	4	63	2	53
46	**Land- och sjötransport**	23	5 546	3	688	11	2 109	9	2 749	—	—	—	—
47	*Summa* 2:a kv. 1929	**1 908**	**280 418**	**121**	**20 065**	**822**	**135887**	**670**	**90 403**	**205**	**24 018**	**90**	**10 045**
48	» 1:a » »	1 981	275 884	71	20 499	629	103868	706	91 044	387	44 340	188	16 133
49	» 4:e » 1928	1 956	272 658	91	17 393	717	115813	691	85 144	290	33 271	167	21 037
50	» 3:e » »	1 993	286 117	103	17 642	785	122483	711	97 810	267	32 507	127	15 675
51	» 2:a » »	1 957	275 881	109	18 279	786	127893	706	87 254	244	30 136	112	12 319

Arbetstillgången i jämförelse med samma kvartal föregående år						Tillgång å arbetskraft						Konjunktursiffror					
Bättre		Oförändrad		Sämre		Brist		Normal tillgång		Överflöd		2 kv. 1929	1 kv. 1929	4 kv. 1928	3 kv. 1928	2 kv. 1928	
Ag.	Arb.	Ag.	Arb.	Ag.	Arb.	Ag.	Arb.	Ag.	Arb.	Ag.	Arb.						
15	4 883	15	3 527	2	103	—	—	19	3 637	13	4 876	3·45	3·30	3·50	3·26	3·37	1
29	17 870	22	6 503	5	289	1	2 187	31	9 353	24	13 122	3·65	3·61	3·42	3·31	3·13	2
20	3 425	33	3 938	7	1 028	—	—	45	5 809	15	2 582	3·62	3·55	3·30	3·31	3·08	3
69	12 151	99	16 515	28	4 696	31	5 145	135	21 633	30	6 584	3·72	3·66	3·52	3·49	3·70	4
6	1 988	10	7 249	—	—	3	5 849	11	3 191	2	197	3·99	3·98	3·87	3·86	3·88	5
3	505	11	4 061	5	1 019	—	—	17	4 520	2	1 065	3·35	3·25	3·45	3·61	3·70	6
15	1 728	30	2 416	4	438	2	160	38	3 388	9	1 034	3·82	3·81	3·98	3·64	3·45	7
1	389	5	1 424	—	—	—	—	3	724	3	1 089	2·14	2·15	1·59	1·66	1·57	8
—	—	15	708	1	35	—	—	12	410	4	333	3·53	2·98	2·83	3·13	3·27	9
12	1 723	30	6 737	4	397	2	13	37	8 263	7	581	3·02	2·32	1·78	2·07	2·03	10
2	530	8	1 659	4	688	1	31	8	1 289	5	1 557	2·93	2·84	2·28	2·53	2·43	11
13	870	61	3 825	4	119	—	—	54	2 371	24	2 443	3·79	3·50	3·26	3·43	3·78	12
9	1 179	4	438	2	135	1	172	9	1 001	5	579	3·90	3·19	2·94	2·55	2·46	13
11	1 199	18	2 908	1	27	2	356	18	2 212	10	1 566	3·57	3·08	3·19	3·34	3·21	14
18	1 585	122	20 508	19	1 867	1	125	117	17 345	41	6 490	3·43	2·98	3·34	3·49	3·67	15
19	810	82	4 307	22	927	3	97	98	4 561	22	1 386	3·36	2·82	3·28	3·41	3·13	16
2	117	9	341	2	83	2	76	9	398	2	67	3·42	3·21	3·66	3·50	3·10	17
13	3 367	46	10 314	5	1 295	—	—	40	9 398	24	5 578	3·69	3·40	3·41	3·55	3·63	18
3	1 187	27	8 342	2	382	—	—	20	5 150	12	4 761	3·98	3·90	3·88	4·01	4·10	19
8	653	27	1 675	4	342	—	—	34	2 414	5	256	3·63	3·68	3·92	3·58	3·60	20
18	1 227	56	3 943	7	501	3	171	69	5 097	9	403	3·64	3·45	3·77	3·69	3·55	21
1	166	19	1 093	1	71	—	—	10	466	11	864	2·80	3·19	3·48	3·41	2·66	22
9	453	26	1 609	5	215	1	228	33	1 737	6	312	3·61	3·39	3·54	3·31	3·31	23
2	406	17	1 731	5	608	—	—	9	652	15	2 093	3·36	3·39	3·64	3·66	3·77	24
3	364	13	1 955	2	92	—	—	17	2 402	1	9	3·56	3·37	3·52	3·35	3·51	25
5	141	50	3 044	2	253	—	—	42	2 448	15	990	3·38	3·08	3·20	3·15	3·12	26
3	502	8	1 980	—	—	—	—	9	2 122	2	360	4·12	3·56	3·55	3·23	3·23	27
9	572	36	1 566	2	49	—	—	39	1 622	8	565	3·58	3·53	3·66	3·58	3·66	28
2	1 566	17	5 948	21	6 957	—	—	30	12 348	10	2 123	2·33	2·19	2·23	2·66	2·97	29
1	151	4	1 444	4	1 276	—	—	3	785	6	2 086	2·79	2·87	3·05	2·81	2·68	30
8	1 482	29	5 063	12	1 535	1	252	39	6 766	9	1 062	3·28	3·01	3·31	3·62	3·58	31
1	33	18	2 013	8	2 652	—	—	18	1 080	9	3 618	3·07	2·86	2·28	3·05	3·76	32
11	1 050	37	5 291	8	684	1	91	50	6 634	5	300	3·57	3·27	3·05	3·18	3·59	33
8	770	38	2 809	8	482	—	—	47	3 629	7	432	3·16	3·05	3·15	3·27	3·14	34
—	—	6	469	7	729	—	—	7	433	6	765	2·17	2·38	2·69	2·61	3·02	35
1	239	18	2 565	22	2 647	—	—	34	4 579	7	872	2·26	2·17	2·22	2·28	2·94	36
1	798	4	3 418	—	—	—	—	4	4 173	1	43	3·99	3·87	4·00	3·82	3·87	37
5	164	14	643	4	174	1	20	21	879	1	82	3·02	2·42	3·15	3·44	2·79	38
1	14	21	1 269	1	6	—	—	16	984	7	305	3·59	3·38	3·55	3·29	3·48	39
2	272	5	486	—	—	1	174	5	440	1	144	4·08	4·06	3·63	4·05	3·79	40
8	5 620	1	93	—	—	—	—	2	1 839	7	3 874	3·98	3·00	3·00	3·00	3·00	41
4	596	16	1 452	5	430	—	—	16	1 374	9	1 104	3·42	3·49	3·52	3·31	3·44	42
22	1 828	44	1 802	7	249	16	1 582	48	2 135	9	162	4·12	5·80	3·54	4·08	3·92	43
6	1 073	31	4 822	1	190	—	—	15	1 276	23	4 809	3·26	3·23	3·09	3·89	3·39	44
4	287	25	1 302	2	64	—	—	19	1 117	12	536	3·43	3·34	3·44	3·12	3·16	45
10	2 284	11	3 199	2	63	—	—	21	5 046	2	500	3·63	2·73	3·79	3·52	3·21	46
413	**78 217**	**1 238**	**168 404**	**257**	**33 797**	**73**	**16 729**	**1 378**	**179 130**	**457**	**84 559**	**3·47**	.	.	.	.	47
351	58 364	1 210	167 809	420	49 711	35	16 520	1 287	154 416	659	104 948	.	3·25	.	.	.	48
394	66 754	1 259	161 202	303	44 702	35	11 394	1 302	160 333	619	100 931	.	.	3·28	.	.	49
403	69 458	1 273	174 327	317	42 332	44	11 649	1 378	174 409	571	100 059	.	.	.	3·33	.	50
418	63 769	1 249	176 385	290	35 727	46	11 111	1 330	172 923	581	91 847	.	.	.	.	3·40	51

bruk rapporterade, delvis tack vare den livliga byggnadsverksamheten, stigande arbetstillgång i likhet med företag inom kakel- och porslinsindustrien, där ställningen dock i det stora hela fortfarande var relativt mindre gynnsam.

Inom *trävaruindustrien* uppvisade sågverken stark förbättring jämfört med närmast föregående kvartal; dock var arbetstillgången under fjolårets andra kvartal ännu bättre tack vare den forcering av driften, som då inträdde strax efter storkonfliktens biläggande. Vid ett flertal hithörande företag synes man även i år ha anlitat dubbla skift vid sågningen. Inom snickerier och möbelfabriker rapporterades ävenledes en avsevärt stegrad arbetstillgång.

Gruppen *pappers- och grafisk industri* företedde alltjämt på det hela taget tillfredsställande siffror. Liksom förut var läget gynnsammast inom pappersindustrien, men såväl trämassefabrikerna som den grafiska industrien kunde uppvisa relativt starkare förbättring jämfört med första kvartalet.

Livsmedelsindustrien visade i flertalet fall fortsatt god och jämn arbetstillgång med till synes stegrad omsättning och ökad sysselsättning inom flertalet branscher. Särskilt god var ställningen vid tobaksfabrikerna. Sockerfabrikerna rapporterade däremot försämring jämfört med andra kvartalet i fjol, och vid kvarnarna medförde rapportkvartalet i likhet med förra året en icke obetydlig tillbakagång.

Inom viktiga grenar av *textilindustrien* arbetade man fortfarande under tryckta förhållanden, låt vara att även här någon förbättring i allmänhet kunde iakttagas under rapportkvartalet. Arbetstillgången var dock alltjämt betydligt under medelgod vid bomullsfabrikerna, och även jute- och linneindustrien företedde svaga siffror. Svårigheterna för dessa industrier tillskrivas väsentligen den fortsatta utländska importen, som hindrar avsättningen av de inhemska produkterna och nödvändiggör driftsinskränkningar. Ylleindustrien låg däremot något gynnsammare till, och trikåfabrikationen rapporterade likaledes förbättring från föregående kvartal. Skrädderi- och sömnadsyrket gav god sysselsättning.

Inom *läder-, hår- och gummiindustrien* var läget på läder- och skomarknaden alltjämt mycket tryckt, och man klagade nu liksom tidigare över den besvärande konkurrensen från utlandet, särskilt Tjeckoslovakien. Ställningen vid gummifabrikerna var däremot fortfarande mycket god.

Den *kemisk-tekniska industrien* arbetade genomgående under fortsatta gynnsamma betingelser, och *byggnadsverksamheten* synes som nämnt ha varit osedvanligt livlig över större delen av landet. På murare och vissa andra yrkesarbetare inom byggnadsbranschen rådde flerstädes brist.

Handelsnäringen synes ha givit ungefär normal arbetstillgång, under det att *sjöfarten* och andra transportgrenar efter den ihållande isblockadens upphörande kunde uppvisa en starkt ökad livaktighet under vårsäsongen.

Förslag till steriliseringslag.[1]

De av chefen för socialdepartementet den 30 december 1927 tillkallade s. k. steriliseringssakkunniga, häradshövdingen G. Lindstedt samt professorerna E. Essen-Möller, E. Sjövall och V. Wigert, ha numera avlämnat sitt den 30 april 1929 daterade betänkande, innefattande förslag till steriliseringslag med därtill hörande motivering.[2] Som bilagor till betänkandet ha fogats redogörelser för vissa under arbetets gång verkställda särskilda utredningar, rörande de väsentligaste rönen beträffande sinnessjukdomarnas ärftlighet, med särskild hänsyn till möjligheten att genom sterilisation åstadkomma en sjukdomsprofylax (av professor Wigert), rörande sinnesslöhetens orsaker och ärftlighetens betydelse därvid (av professor Sjövall) samt rörande steriliseringsfrågans läge i vissa främmande länder (av de sakkunnigas sekreterare, e. o. hovrättsnotarien C. Borgström). Därjämte har på hemställan av de sakkunniga professor emeritus B. Gadelius välvilligt tillhandahållit en av honom verkställd utredning rörande ärftlighetsgången vid fallandesot, vilken även som bilaga åtföljer betänkandet.

De sakkunnigas principiella ståndpunkt.

I sin allmänna motivering ha de sakkunniga till en början lämnat en orienterande översikt av den moderna forskningens uppfattning om de psykiska sjukdomarnas och abnormiteternas ärftlighet samt på detta område använda eller ifrågasatta sjukdomsprofylaktiska åtgärder (äktenskapsförbud, internering och sterilisering). Efter en summarisk redogörelse för steriliseringsfrågans läge i Sverige och utlandet gå de sakkunniga därefter in på spörsmålet om de olika steriliseringsmetoder, som kunna ifrågakomma, och dessas innebörd för de behandlade individerna i fysiskt och psykiskt hänseende. Den enda metod, som enligt de sakkunnigas mening fyller anspråken på både tillförlitlighet och största möjliga ofarlighet, är den operativa steriliseringen i form av salpingektomi och angiektomi. Denna metod kan icke i och för sig anses innefatta något så kraftigt ingrepp, att frågan om steriliseringens berättigande av sådant skäl måste besvaras nekande. Åtgärden i nu angivna form kan icke antagas på något direkt sätt skada individen, och det är möjligt för honom att efter operationen utföra sitt arbete som förut, liksom även att ingå äktenskap och därmed komma i åtnjutande av hemlivets företräden och lugnande inflytande.

De sakkunniga gå därefter in på de *principiella invändningar*, som kunna anföras mot steriliseringen, och anföra härom följande:

Otänkbart vore visserligen icke, att steriliseringen indirekt, på psykisk väg, hos en eller annan individ kunde utöva ett ogynnsamt inflytande därigenom, att veder-

[1] Jfr Soc. Medd. årg. 1928, sid. 140.
[2] Statens offentliga utredningar 1929: 14.

börande kände sig nedstämd över att vara berövad den primitiva, i djupa biologiska drifter grundade rätten att alstra avkomma, eller så att medvetandet om bärandet av dåliga arvsanlag hos en ömtålig person kunde rubba den andliga jämvikten. Detta beror emellertid i så fall icke på ingreppet, utan på oriktiga föreställningar om detsamma, sådana som hos ifrågavarande individer kunna framkallas av snart sagt vilken anledning som helst. Vidare bör erinras, att steriliseringen icke är avsedd att utsträckas till psykopatiska individer samt att åtgärden diskuterats som en frivillig, icke tvångsåtgärd. Och om bland dem, hos vilka sterilisering kan ifrågasättas, finnas individer, som i sin överkänslighet skulle föreställa sig nyss antydda följder av ingreppet, så bör även ihågkommas, att inom dessa grupper även finnas samvetsömma personer, vilkas andliga jämvikt hotas under nuvarande förhållanden, därigenom att de av pliktkänsla avstå från äktenskapet och hemlivet. För sådana personer skulle steriliseringen kunna öppna möjlighet till ett mera harmoniskt liv.

Farhåga har även yppats, att steriliseringen av sådana sinnesslöa, som sakna förmåga att tygla sin könsdrift, skulle medföra den icke önskvärda verkan, att dessa personer efter ingreppets utförande skulle känna sig säkrare än förr och därför än mera ohejdat hängiva sig åt sedeslöshet till men för den allmänna moralen. Härvid är emellertid att märka, att hos många av de ifrågavarande sinnesslöa tanken på en möjlig befruktning icke utgör det ringaste hinder för tillfredsställandet av könsdriften. I andra fall kan däremot farhågan hava visst fog. Då det emellertid här så gott som alltid är fråga om sådana sinnesslöa, vilka bland annat just på grund av sina sexuella böjelser måste bliva föremål för anstaltsvård, om de icke steriliseras, kan den ogynnsamma verkan av en sterilisering övervinnas genom den enkla åtgärden, att vederbörande återintages på anstalten.

Emellertid hava även andra invändningar mot lagstadgad sterilisering framställts. Sålunda har det framhållits, att kännedomen om ärftlighetsförhållandena ännu vore alltför bristfällig för att steriliseringsindikationerna skulle kunna riktigt bedömas. Vidare har det gjorts gällande, att steriliseringen skulle komma att visa sig praktiskt taget av ringa värde som sjukdomsprofylaktisk åtgärd. Då frågan om det berättigade i dessa invändningar utgör ett av de viktigaste föremålen för de sakkunnigas utredning, hänvisa de sakkunniga till den följande utförliga framställningen i denna del. Redan här torde dock med fog kunna framhållas, att de sjukdomsprofylaktiska och sociala skälen måste vid bedömandet stödja och komplettera varandra. Det är icke önskvärt, att personer, vilka lida av en måhända ärftlig sjukdom och på grund av denna sjukdom äro mera stadigvarande oförmögna att fylla sin vårdnadsplikt, sätta barn i världen.

Slutligen har även gjorts gällande, att ett ingrepp, som riktade sig mot något för samhället så fundamentalt som den mänskliga fortplantningen, så helt strede mot hittills gällande rättsgrundsatser, att en lagstiftning, som låt vara endast i vissa särskilda fall tillåte detsamma, icke borde få ifrågakomma, särskilt som det vore att befara, att lagstiftningen, en gång genomförd, skulle komma att framdeles utvidgas och leda ut i rashygieniska experiment. De sakkunniga kunna icke dela den uppfattning, varpå denna invändning grundats. Åtminstone för vårt lands vidkommande torde rättsuppfattningen i denna del under senare år undergått en avsevärd förändring, vilket tydligast framgår av steriliseringsfrågans behandling vid 1922 års riksdag. Redan förefintligheten av äktenskapsförbudet torde för övrigt visa, att tanken på att hindra en icke önskvärd fortplantning icke är för vår rätt främmande. Med avseende å faran att lagstiftaren framdeles skulle komma att fortsätta på den en gång inslagna vägen, synes en invändning av sådant slag, som lärer kunna göras mot varje lagstiftning, till vilken utvecklingen på det ena eller andra området giver anledning, icke förtjäna beaktande, utan torde det få ankomma på varje tids lagstiftande myndigheter att pröva önskvärdheten av de lagar, varav behov kan yppas.

Enligt de sakkunnigas förmenande kan sålunda varken av steriliseringsingreppets innebörd i och för sig eller av dess konsekvenser några principiella skäl hämtas mot en lagstiftning av den art, varom här är tal, därest fråga är om de former för sådant ingrepp, angiektomi och salpingektomi, vid vilka fortplantningsförmågan upphäves, utan att den inre sekretionen rubbas. *Om och i den mån en sådan lagstiftning lämpligen kan bliva av betydelse för de syften, den är avsedd att tjäna, bör densamma enligt de sakkunnigas förmenande också komma till stånd.*

Beträffande frågan om de *fall, där sterilisering kan ifrågakomma*, framhålla de sakkunniga, att de skäl, som här göra sig gällande, i stort sett sammanföras i tre grupper, nämligen sjukdomsprofylaktiska (event. rashygieniska), sociala och kriminalpolitiska. I fråga om dessa skäl anföres följande:

Sterilisering i sjukdomsprofylaktiskt syfte. Vad då först angår frågan om lagstiftning rörande sterilisering i sjukdomsprofylaktiskt syfte, avseende således att förhindra födelsen av individer, vilka genom arvsanlag löpa avsevärd risk att redan från barnaåren eller senare under livets verksamma skeden förete allvarliga själsliga rubbningar, har uppmärksamheten så gott som allestädes enstämmigt koncentrerats kring sinnessjukdomar, sinnesslöhet och fallandesot, d. v. s. de sjukdomar, som enligt gällande äktenskapslagstiftnings bestämmelser utgöra äktenskapshinder. För att kunna bedöma, om och i vilka fall man vid dessa sjukdomar bör och kan genom sterilisering förhindra en icke önskvärd barnalstring, är det uppenbarligen nödvändigt att äga kännedom om sjukdomens art och ärftlighetsförhållanden. Att här lämna närmare utredning om sjukdomarnas olika kännetecken och förlopp torde icke låta sig göra, utan få de sakkunniga i sådant hänseende hänvisa till den i ämnet förekommande populärvetenskapliga litteraturen.

Däremot har den förut anmärkta invändningen, att kännedomen om ärftlighetsförhållandena vid ifrågavarande sjukdomar alltjämt vore mycket bristfällig, föranlett de sakkunniga att med särskild noggrannhet giva en överblick över vetenskapens nuvarande besked i detta hänseende. Dessa utredningar bifogas som bilagor till detta betänkande. I särskilt till varje utredning fogad sammanfattning angives, i vilken mån ärftlighetsanalysen för närvarande kan utnyttjas för den praktiska frågan om betingelserna för steriliseringsåtgärder.

De tre utredningarna bilda underlaget för den närmast följande delen av detta betänkande. Men innan de sakkunniga ingå härpå, vilja de sakkunniga giva uttryck åt vissa, för det allmänna bedömandet av förevarande fråga betydelsefulla synpunkter.

Analysen av de ärftliga *sinnessjukdomarna* har, jämte den orientering om dessa sjukdomars nedärvning, som är analysens mera speciella föremål, givit en inblick i utredningen av de arvsfaktorer, på vilka anlagen för vissa — och däribland några av de mest betydelsefulla — av dessa sjukdomar antagas grunda sig. Det kan beräknas, att dessa arvsfaktorer förekomma ofantligt mycket oftare inom befolkningen än sinnessjukdomarna själva. Det kan icke råda någon tvekan om att fortbeståndet av dessa sjukdomar till största delen just beror på de arvsfaktorer, som förefinnas, starkt utbredda, inom den *icke* sjuka befolkningen. Endast till mindre del fortplantas dessa sinnessjukdomar genom de sinnessjuka personerna själva. Till detta förhållande kommer nu också insikten om att vissa av de arvsfaktorer, som under ogynnsamma kombinationer kunna framtona som sådan sinnessjukdom, under andra förbindelser kunna bilda grundvalen för personliga egenskaper av otvivelaktigt värde för samhället. Den moderna forskningen har med stor målmedvetenhet inriktat sig på möjligheten av en väsensgemenskap mellan å ena sidan de båda stora sinnessjukgrupperna dementia præcox och manisk-depressiv psykos och å andra sidan vissa själsliga egenskaper inom den icke sjuka befolkningen. Denna forskning har gjort ett dylikt samband ganska sannolikt. Den har härmed också givit

en antydan om, hur svårt det är att i en enkel formel innefatta de personliga egenskaper, vilka äro önskvärda eller mindre önskvärda. Utan tvivel erfordras för en rik och givande växelverkan människor emellan i det moderna kultursamhället en stor mångfald av olika egenskaper, bland dem jämväl de, vilka i sjukligt kombinerad eller förstorad form synas utgöra grunden för de båda nämnda sinnessjukdomarna.

Det anförda giver en utblick över frågan om de ärftliga sinnessjukdomarna och samhället, väsentligen skild från den uppfattning, som vanligen väljes. Man står inför ett biologiskt-medicinskt växelspel med både mörka och ljusa sidor. De arvsanlag, vilka under ogynnsamma konstellationer kunna framkalla sinnessjukdom, kunna måhända icke undvaras utan att den rika facetteringen i den mänskliga själsverksamheten otjänligt försvagas. Den frågan framställer sig sålunda, om icke de mindre önskvärda fallen av sinnessjukdom måste tolereras av samhället, då man ej kan frigöra sig från detta utslag av arvsenheternas konstellation utan att förlora jämväl fördelen av deras gynnsamma kombinationer.

Den tankegång, för vilken här redogjorts — enskildheterna behandlas i den redan ganska rikhaltiga litteratur, som sysselsätter sig med frågan om konstitutioner och sinnessjukdom — torde ådagalägga, hur svårt det är att välja ståndpunkt till frågan, i vilken grad samhället bör medverka till åtgärder till förhindrande av att en avkomma alstras, hos vilken de arvsfaktorer ingå, som under ogynnsamma förhållanden kombinera sig till sinnessjukdom. I alla händelser torde vara klart, att dylika åtgärder icke kunna förordas efter någon enkel regel med generell giltighet för alla fall. Likaså bör det framgå, att den åsikten, att man borde genom befruktningshindrande åtgärder i stor skala söka i grunden utrota sinnessjukdomarna, knappast kan påräkna aktualitet, även om det — mot all förmodan — skulle ligga inom möjlighetens gränser att förverkliga densamma. Uppgiften bör begränsa sig till den anspråkslösare, men mera välgrundade, att söka utröna, *under vilka förhållanden befruktning inom familjer med sinnessjukdom kan beräknas medföra särskild våda för avkomman.* Ur ärftlighetssynpunkt blir då denna våda liktydig med vådan av sådan fortsatt ogynnsam konstellation av arvsenheterne, att nya fall av sinnessjukdom med sannolikhet och i mera betydande antal äro att befara.

I vissa stycken annorlunda ställer sig frågan, när undersökningen rör *sinnesslöhetens* orsaker och förekomst inom befolkningen. Det gäller här personer, hos vilka medfödda psykiska brister föranleda en samhällelig övervakning och vilka icke kunna reda sig utan dylik hjälp. Skärskådas denna grupp av abnorma personer ur ärftlighetssynpunkt, så yppar sig emellertid en osäkerhet av helt annan omfattning än vid de ovan berörda sinnessjukdomarna. Det kan i talrika fall av sinnesslöhet vara tveksamt, huruvida denna rubbning i den själsliga utvecklingen överhuvud taget står på ärftlig grund. Därest dock i allt fall vissa grupper av sinnesslöhet med sannolikhet eller visshet nedärvas, så synes frågan ur samhällelig synpunkt om förhindrande av denna nedärvning ligga väsentligen enklare till än vid sinnessjukdom. Det är icke i någon mån sannolikt, långt mindre bevisat, att de arvsenheter, på vilka viss sinnesslöhet grundar sig, skulle kunna i andra kombinationer medföra gynnsam effekt. Efter allt att döma är ett dylikt arv ett dåligt arv. Det betecknar, latent eller manifest, en ökning av den intellektuella mindervärdigheten inom befolkningen. Hur komplicerat problemet av »rasens höjande» i övrigt är, borde därför ingen meningsskiljaktighet kunna råda därom, att om inom det område, som denna utredning omfattar, samhälleliga åtgärder till förhindrande av befruktning äro önskvärda, så bör det närmast vara här. Ju mindre samhället tynges av någon arvsbunden intellektuell mindervärdighet, desto bättre för ett folks lyckliga bestånd.

Beträffande slutligen *fallandesoten* kan en erinran om andra orsaksmoment än arvsanlag med minst samma rätt göras gällande som beträffande sinnesslöhet. Och om nedärvning i vissa fall är sannolik, kan därtill framhållas, att talrika fall av denna sjukdom tillåta bäraren att utföra ett samhällsnyttigt arbete. Fallande-

sotens betydelse som mindervärdighetsmoment får således ur samhällssynpunkt icke överdrivas.

Med denna väsentligen olika allmänna inställning på de olika förevarande sjukdomstillstånden övergå de sakkunniga nu till enskildheterna i skildringen med syfte att belysa, under vilka omständigheter sjukdomens art och ogynnsam miljöinverkan kunna bilda tillräcklig motivering för ingrepp av det slag, varom här är fråga. Efter en redogörelse för den av vetenskapen konstaterade eller antagna ärftlighetsgången vid olika sjukdomsformer — enkelt eller komplicerat recessiv resp. dominant nedärvning — sammanfatta de sakkunniga sina slutsatser i följande uttalande:

Av vad de sakkunniga sålunda anfört rörande de här omhandlade sjukdomarna, nämligen sinnessjukdomar, sinnesslöhet och fallandesot, framgår sålunda, att vissa av dem, vilka måste anses vara av så svår beskaffenhet, att de betaga den sjuke förmågan att deltaga i det gemensamma arbetet och taga vård om sig själv, äro ärftliga och att andra på ganska goda grunder kunna antagas vara det. Härvid kan arvlåtaren själv vara frisk, och sannolikheten för sjukdomens uppträdande hos avkomman kan stundom på förhand till en viss grad beräknas. Det framgår även av redogörelsen, att ett eventuellt beslut om rätt till sterilisering ständigt fordrar stor kunskap på ifrågavarande områden av den mänskliga ärftlighetsläran och att avgörandet endast i ringa utsträckning kan ske efter mera enkla regler. Mestadels erfordras en omprövning, vid vilken snart sagt varje fall kräver sin särskilda analys, och den ännu rådande bristfälligheten i kännedomen om ärftlighetsförhållanden manar till stor försiktighet. Ehuru det anförda utgör en varning mot överdrivna förväntningar i fråga om steriliseringsåtgärders rashygieniska effekt, torde det dock samtidigt få anses visat, att med ett mera begränsat program steriliseringsåtgärder otvivelaktigt kunna påräknas bliva av samhälleligt värde för minskningen av en del svårare yttringar av nedärvd abnormitet på det själsliga området.

På grund härav förorda de sakkunniga, *att sterilisering skall, i fråga om sådan svårare sjukdom, som ovan sagts, få äga rum i de fall, där — såvitt med hänsyn till ärftlighetsforskningens ståndpunkt kan bedömas — sjukdomen är ärftlig och med avsevärd statistisk sannolikhet kommer att framträda i barnkretsen.*

Sterilisering på sociala skäl. Vad härefter angår frågan, i vilken mån ej blott ärftlighetsgrunder utan även sociala skäl skola få väga med i motiveringen för en åtgärd i steriliseringssyfte, torde det knappast behöva mera ingående belysas, att gränserna på detta sociala område snarast äro mera odefinierbara och glidande än på ärftlighetsområdet, och att å andra sidan ärftlighetsgrunderna och de sociala skälen i många fall väva sig så tillsammans, att de måste gemensamt bedömas. Den danska kommissionen framhåller i detta hänseende med full rätt, att en avkomma, som sättes i världen med dåliga anlag och sedan på grund av föräldrarnas mindervärdighet löper risken från första början att bliva vanvårdad, oftast blir förutbestämd till en tillvaro, som är en börda för personen själv och medför stor våda för samhället. I de enskilda fallen kan stundom ärftlighetssynpunkten, stundom den sociala synpunkten träda i förgrunden.

Vårdnadssynpunkten, vilken naturligen ingår som ett huvudmoment i den sociala argumenteringen, kan givetvis framträda vid alla de former av själslig rubbning, som här äro på tal. Men även på denna punkt förete förhållandena dock så stora skiftningar, att det kan vara behövligt att något uppdela skildringen.

Efter en framställning av de olika här ifrågavarande sjukdomsformernas inverkan på individens sociala funktionsduglighet, komma de sakkunniga till följande slutsatser:

Hur starkt de sociala synpunkterna än här tynga i vågskålen till förmån för sterilisering, torde försiktigheten dock bjuda att *icke grunda en steriliseringsåtgärd enbart på dylika skäl utan därtill fordra åtminstone någon grad av sannolikhet för att sjukdomen i det till bedömande föreliggande fallet har ärftlig orsak.* Innan erfarenhet vunnits om verkan av steriliseringsingrepp på annan indikation än den rent medicinska, bör det utgöra en garanti mot ett alltför vidsträckt utnyttjande av rätten till sådana ingrepp, att den prövande myndigheten giver sitt medgivande till ingreppet allenast av rent ärftlighetsteoretiska skäl eller av dylika skäl i förening med sociala skäl, olika starkt tyngande i olika fall.

Då de sakkunniga förorda denna begränsning för det närvarande, innebär detta även, att de sakkunniga ur sin diskussion utesluta en del sjukdomar på det själsliga området, vilka visserligen på grund av sin allvarliga natur skulle kunna innebära en nog så stark social indikation för sterilisering i vissa fall, men vid vilka ärftlighetsindikationer saknas. Sådana sjukdomar äro paralysie générale och de svåra, kroniska formerna av sömnsjukan (encephalitis lethargica). Även de kroniska formerna av alkoholpsykos kunna i nu förevarande sammanhang hänföras till denna uteslutna grupp av psykiska sjukdomar. Det degenerativa anlag, som kan skönjas vid alkoholpsykoserna och som i många fall kan anses som den djupaste grunden till alkoholmissbruket i dessa fall, är för mångskiftande och till sin ärftlighetsgång för outrett för att kunna medtagas i diskussionen om indikationerna för steriliseringsåtgärder.

Vad här alldeles särskilt måste tagas i betraktande, är den omständigheten, att om sjukdomen hos föräldrarna eller den ena av dem med säkerhet kan förklaras hava annan än ärftlig grund, barnen hava god utsikt att bliva friska och följaktligen, låt vara omhändertagna av samhällets barnavård, sannolikt bliva arbetsföra medborgare, som icke behöva falla samhället till last, sedan deras uppfostran avslutats, samt att den sjukes föräldrar, syskon eller andra släktingar, i den mån de finnas i livet, jämväl kunna vara friska och kunna tänkas villiga och lämpliga att omhändertaga barnets eller barnens vård. Ett ingripande med steriliseringsåtgärder i sådana fall skulle följaktligen mången gång endast erhålla karaktären av en samhällets strävan att minska sina utgifter för sin barnavård och sålunda samtidigt kunna komma att te sig som en av fattigdom hos föräldrarna eller deras släkt betingad åtgärd. Det torde även böra framhållas, att om barnen äro friska, då de av fattigvården omhändertagas, anledning till klagan från annan än ekonomisk synpunkt icke synes berättigad, då det väl måste antagas, att även samhället i stort sett kan fostra dugliga medborgare. Helt annorlunda ställer sig förhållandet, om sjukdomen står på ärftlig grund och våda således kan förefinnas, att även barnen bliva intellektuellt undermåliga.

Enligt de sakkunnigas förmenande böra sålunda de anförda sociala skälen kunna åberopas till stöd för *rätt till sterilisering jämväl i fråga om dem, som på grund av sådan sinnessjukdom, sinnesslöhet eller fallandesot, om vilken skäl äro att antaga, att sjukdomen är ärftlig, äro varaktigt ur stånd att handhava vårdnaden om sina barn.*

Sterilisering i kriminalpolitiskt syfte. Vad härefter angår frågan om steriliseringsåtgärder lämpligen böra komma till användning i kriminalpolitiskt syfte, synes till en början klart, att det för vårt lands del icke kan ifrågasättas att stadga kastration såsom straff för vissa slag av förbrytare. Däremot kunna skäl åberopas till stöd för ett ingripande i förebyggande syfte mot vissa sexuellt abnorma, särskilt *sedlighetsförbrytare.* På sätt framgår av den lämnade redogörelsen för steriliseringsfrågans förutvarande läge i utlandet, har sterilisering av sedlighetsförbrytare föreskrivits i en del amerikanska lagar.

Då andra lagutskottet inom svenska riksdagen år 1922 behandlade detta spörsmål, uttalade utskottet emellertid betänkligheter mot en sådan åtgärd. Av erfa-

renheten från Schweiz framginge, att det sexuella inslaget i tanke- och känsloliv visst icke försvunne efter könskörtlarnas borttagande och att potensen ofta först efter längre tid — månader, ja, åratal — fullständigt slocknade. Även i fråga om en kastrerad synes man alltså kunna hava att räkna med otuktiga handlingar, försök till våldtäkt m. fl. sedlighetsförbrytelser. Införandet av en straffpåföljd, bestående i att brottslingen berövades sina könskörtlar, skulle ju för övrigt innebära ett återfall till en gången tids barbarism, då stympningar, till arten bestämda efter det begångna brottet, vore även för vårt lands del förekommande strafformer. Då förlusten av könskörtlarna därjämte icke sällan medförde svåra rubbningar i organismen, tog utskottet bestämt avstånd från tanken på en kastration, med mindre rent medicinsk indikation för dess utförande förelåge.

Den danska kommissionen hyser en annan uppfattning. Den betonar, att ett operativt ingrepp förmodligen kommer att göra livet lättare för en del olyckliga människor, vilka visserligen hava vilja men icke förmåga att hålla sitt abnorma driftliv inom lagens råmärken. I samband med denna hjälp åt personerna i fråga skulle även en hotande börda avlastas från samhället. Risken att behöva internera dessa personer såsom samhällsfarliga skulle minskas och slutligen skulle den operativa åtgärden hava värde genom att förhindra dessa personers fortplantning. Det torde vara mycket sannolikt, att de barn, vilka måhända eljest skulle avlats, skulle blivit i arvshänseende delvis mycket allvarligt och höggradigt belastade. Kommissionen framhåller, att denna synpunkt måhända skulle redan nu göra det tillåtligt för en läkare att företaga ett kastrerande ingrepp. Men den stannar dock för uppfattningen, att en klar auktorisation av det kastrerande ingreppet vore att föredraga framför dettas utförande efter den enskilde läkarens subjektiva skön.

Även de sakkunniga finna denna fråga mycket betydelsefull. Det vilar ofta en djup, mänsklig tragik över de sexuellt abnormas livsöden, deras förbrytelser uppröra starkt känslorna och deras offer bliva ej sällan svårt förfördelade; så mycket större orsak att söka hjälpa denna grupp av abnorma, även om hjälpmedlet icke alltid helt visar sig motsvara syftet. Även bör risken, att kastreringen understundom medför oväl komna biverkningar, vägas mot önskvärdheten ur samhällssynpunkt, att något hjälpmedel här försökes. De sakkunniga finna dock, att den rent medicinska indikationen för kastration i dessa fall ökas tämligen jämsides med samhällsrisken, och det torde sålunda vara befogat att här, utan särskild lagstiftning, lägga rätten till sterilisering och avgörandet i det enskilda fallet i den undersökande och den opererande läkarens hand.

De sakkunniga övergå härefter till frågan om *steriliseringslagstiftningens praktiska verkningar beträffande interneringsbehovet.* Härom anföres som följer:

Då de sakkunniga, enligt vad ovan anförts, ansett sig kunna förorda lämpligheten av sterilisering i vissa fall beträffande sinnessjuka, sinnesslöa och fallandesjuka, hava de sakkunniga ansett sig icke böra underlåta att än en gång framhålla, att man åtminstone för det närvarande icke kan förvänta särskilt stora resultat av en lagstiftning av ifrågavarande art. I ett avseende torde denna uppfattning kunna något närmare beröras. Den synpunkten har mången gång framskymtat, att efter genomförandet av en lagstiftning om sterilisering, anstaltsvården, interneringen, skulle i stor utsträckning bliva överflödig. De steriliseringsåtgärder, vilka under åren 1912—1921 företogos i Finland på initiativ av ledningen för sinnesslöanstalterna (denna sterilisering har sedan förbjudits under avvaktan på reglerande lagstiftning på området), hade främst dylik motivering. Även den diskussion om dylika åtgärder, som förts i vårt land, har flerstädes tagit hänsyn till denna synpunkt, och den danska kommissionen berör densamma samt understryker därvid, att ledningen för ifrågavarande anstalter (även för sinnessjuka) ofta skulle komma att tänka just härpå för att efter företagen sterilisering kunna verkställa vederbörande persons

permission eller utskrivning. Dock varnar kommissionen mot att väcka förhastad förhoppning härom och låter även den uppfattningen framskymta, att steriliseringen ej får i allmänhetens ögon bliva till en åtgärd, som från samhällets sida komme att företagas i första hand för att bliva kvitt en ekonomisk börda.

Även för de sakkunniga är det självfallet, att den ekonomiska synpunkten icke får stå i centrum för argumentationen; denna plats måste konsekvent förbehållas åt de sjukdomsprofylaktiska synpunkterna i större eller mindre samband med vårdnadssynpunkterna. Och vad beträffar den omfattning, i vilken sterilisering skulle komma att göra internering av sinnessjuka eller sinnesslöa överflödig, så torde det vara försiktigast att icke hysa överdrivna förväntningar. Det är i varje fall otvivelaktigt, att internering i flertalet fall är motiverad genom andra omständigheter än risken att den internerade efter utskrivningen skulle giva upphov till en oväl-kommen avkomma. Pågående symtom av sinnessjukdom, erfordrande övervakning och annan medicinsk behandling, defekttillstånd efter sinnessjukdom, förenade med samhällsoduglighet, sinnesslöhet, förbunden med vanart eller orostillstånd, liksom även de djupare graderna av sinnesslöhet överhuvud indicera en fortsatt anstaltsvård, alldeles oberoende av frågan om förhindrande av en barnalstring. Dessa fall äro avgjort de flesta av de på anstalterna för sinnessjuka eller sinnesslöa i vårt land förekommande. Men lika tydligt är, att ett visst antal fall kunna förväntas vara av den art, att valet mellan fortsatt internering och utskrivning i viss mån kan påverkas jämväl av synpunkten, huruvida risken för barnalstring kan undvikas. Det kan visserligen ej helt förbises, att det redan t. ex. under vistelsen å en sinnesslöanstalt kan bliva tal om lämpligheten att företaga en steriliseringsåtgärd för att möjliggöra för den intagne att få röra sig mera fritt. Men naturligtvis får denna fråga större betydelse, då det gäller utskrivning.

Det är icke förut utrett, i hur många fall denna frågeställning skulle kunna antagas bliva aktuell vid de ifrågavarande anstalterna i vårt land, därest tillstånd till sterilisering i vissa fall skulle givas. För att få åtminstone någon överblick häröver hava de sakkunniga gjort en hänvändelse till ledningen för statens hospital med begäran om svar på följande frågor:

1) Finnas å hospitalet intagna några sjuka (sinnessjuka, sinnesslöa, epileptici), vilkas utskrivning skulle möjliggöras genom en eventuell sterilisering, och i så fall hur många?

2) Hur många av dessa antagas efter operation och utskrivning från sinnessjukhus likväl vara i behov av annat slags anstaltsvård (t. ex. försörjningsanstalt) eller av kontrollerad familjevård?

3) Kan det antagas, att återstoden efter operationen och utskrivningen skulle kunna leva under vanliga sociala förhållanden (ev. med ekonomiskt stöd från det allmännas sida)?

Inalles skulle enligt de avgivna svaren utskrivning kunna ifrågasättas för ett femtiotal patienter, varav dock 37 även framdeles bleve i behov av annan anstaltsvård. Siffrorna växla ganska ansenligt för de olika hospitalen, tydligen beroende på anstaltsläkarnas olika uppfattning i frågan. Även om det sålunda är vanskligt att överblicka den situation, som här kan komma att föreligga, torde man dock redan nu kunna säga, att värdesättningen av steriliseringsingreppet säkerligen kommer att bliva gynnsammare i fråga om de sinnesslöa än beträffande sinnessjuka. Detta överensstämmer jämväl med den gängse uppfattningen inom ledningen för anstalter för bildbara sinnesslöa (skolhem och arbetshem). Vid dessa anstalter, som eftersträva att i möjligaste mån placera de intagna i hemvård efter avslutad skolgång, kommer sannolikt steriliseringsingrepp före utskrivningen mången gång att giva anstalts-

ledningen känslan av garanti, att utskrivningen skall kunna företagas utan större risk. Under alla omständigheter kan det vara befogat att låta denna utskrivningssynpunkt addera sig till den ärftlighetsteoretiska vid prövningen av huruvida sterilisering i ett visst fall kan vara berättigad.

Den föreslagna lagstiftningen.

Gällande lagstiftnings ställning till steriliseringsåtgärder. Vid den utredning, som här ovan återgivits, hava de sakkunniga såsom sin mening uttalat, att sterilisering i vissa fall till förebyggande av födelse av sinnessjuka, sinnesslöa och fallandesjuka måste anses motiverad, även om det därmed åsyftade resultatet skulle komma att bliva relativt obetydligt. Då emellertid åtgärden i fråga redan nu i viss utsträckning utan lagstiftning vunnit tillämpning, torde för bedömande av, huruvida lagstiftningsåtgärder äro erforderliga eller ej böra undersökas, om icke möjligen steriliseringen redan därförutan måste enligt svensk rätt eller rättsuppfattning anses tillåten i sådana fall, då den kan anses önskvärd. Härom anföra de sakkunniga bl. a. följande:

Vid bedömandet av denna fråga må till en början framhållas, att det ända sedan äldsta tider ansetts som en synnerligen svår rättskränkning att beröva en människa hennes fortplantningsförmåga. — — — — — — — — — — — — — —

Emellertid har hos oss liksom tidvis även i utlandet den uppfattningen gjort sig gällande, att en sterilisering, som företages på anmodan av vederbörande eller med samtycke av denne, skulle vara tillåten. Denna uppfattning stöder sig därpå, att samtycke i regel utesluter brottslighet (»volenti non fit iniuria»). Detta gäller sålunda obetingat de brottskategorier, som innebära angrepp mot förmögenhetsrättigheter eller s. k. förytterliga rättigheter. Men det gives intressen, som anses vara av den oförytterliga beskaffenhet, att de böra skyddas även mot angrepp, för vilka deras bärare frivilligt vill utsätta desamma. Det torde sålunda icke råda något tvivel därom, att allt uppsåtligt dödande, även med samtycke, är straffbart. I fråga om andra ingrepp i den kroppsliga integriteten, som i lagen rubriceras såsom misshandel, skiljer man emellertid vid frågans bedömande mellan lindrigare och svårare misshandel. Vad den förstnämnda kategorien beträffar (motsvarande strafflagens 14 kap. 12 och 13 §§), anser man, att genom sådan misshandel, vid vilken endast den enskilde individens rätt trädes för nära, samtycke upphäver rättsstridigheten. Såsom förut nämnts, är emellertid sterilisering att hänföra till de svårare arterna av misshandel (14 kap. 10 § strafflagen), vid vilka jämväl ett samhälleligt intresse i viss mån beröres, och i fråga om sådan grövre misshandel är inom juridisk teori och praxis den åsikten förhärskande, att brottsligheten icke upphäves genom samtycke. För att misshandeln i sådant fall skall bliva rättsenlig, fordras följaktligen uttrycklig lagbestämmelse därom, utan vilken misshandeln, även om den sker med vederbörandes samtycke, åtminstone i regel är att anse såsom rättsstridig.

Emellertid kunna vid detta som vid andra brott omständigheter förekomma, som upphäva eller minska rättsstridigheten. Fall kunna sålunda finnas, där man genom utförande av en i och för sig brottslig handling avser att skydda ett annat rättsenligt intresse än det, som genom handlingen skulle kränkas. Det uppstår en kollision mellan tvenne var för sig rättsligen skyddade intressen, som kan göra den eljest brottsliga handlingen tillåten. — — — — — — — — — — — — — —

Då en sterilisering företages på rent medicinsk indikation, torde i allmänhet en intressekollision av angivet slag föreligga, som upphäver rättsstridigheten hos

ingreppet. Men man måste härvid noga beakta det ovan sagda om förhållandet mellan det intresse, som skall räddas genom det rättsstridiga ingreppet, och den skada ingreppet kan förorsaka. Såsom allmän regel torde kunna sägas, att en steriliseringsoperation är tillåten, då den företages för att bota eller förebygga en sjukdom, vare sig kropps- eller sinnessjukdom, som för vederbörande skulle medföra avsevärt större men, än själva steriliseringen medför, och då det icke finnes möjlighet att med samma eller tillnärmelsevis samma resultat använda ett lindrigare ingrepp.

Det har emellertid ifrågasatts, huruvida icke en sterilisering, som en läkare företager av sociala skäl, även är att betrakta som rättsenlig. Man har därvid anfört, att även här en intressekollision skulle förefinnas. — — — — — — — Det måste emellertid fastslås, att även om en intressekollision i sådana fall skulle föreligga, densamma är av helt annan natur än den förut omtalade. Man torde nämligen i allmänhet icke kunna med fog påstå, att en sterilisering, som företages av sociala skäl, verkställes för att avvärja ett omedelbart förestående angrepp på ett av samhället skyddat intresse. Det föreligger m. a. o. i sådant fall icke någon nödfallsrätt. En sterilisering i ändamål till exempel att förhindra en kvinna, som av en eller annan anledning är olämplig såsom uppfostrare, att få barn, kan följaktligen icke anses tillåten enligt gällande svensk rätt. Än mindre är en sterilisering av rashygieniska skäl i dylika fall tillåten.

En sammanfattning av det ovan anförda torde giva vid handen, att sterilisering även med vederbörandes samtycke så gott som undantagslöst är rättsstridig, såvida densamma icke företages på rent medicinsk indikation. För möjliggörande av de ingrepp, som de sakkunniga, enligt vad ovan anförts, ansett lämpligen böra få äga rum, torde följaktligen uttryckliga lagbestämmelser vara erforderliga.

Frivillig sterilisering eller tvångssterilisering. Den fråga, som först uppställer sig till bedömande, när det gäller att avgöra, under vilka förutsättningar och i vilken ordning den ifrågasatta steriliseringen skall få äga rum, är den, huruvida samhället i de fall, då sterilisering befinnes önskvärd, skall föreskriva operationens vidtagande eller om vederbörandes samtycke skall erfordras därför. De sakkunniga göra härom följande uttalande:

Uppenbarligen måste en var, som lever i ett ordnat samhälle, underkasta sig de inskränkningar i sin personliga frihet, som äro nödvändiga för det helas bästa. Därest det från denna synpunkt erfordrades, kunde därför en lagstiftning, innefattande tvång i vissa fall till sterilisering, i och för sig försvaras. Den gällande lagstiftningen om äktenskapsförbud kan på visst sätt anses innebära ett sådant tvång, liksom vissa bestämmelser i annan lagstiftning med social-medicinsk innebörd. Det torde vara tillräckligt att här erinra om bestämmelserna angående internering av sinnessjuka och sinnesslöa, om isolering och karantän vid epidemiska sjukdomar och om föreskrifterna i lagen angående åtgärder mot utbredningen av könssjukdomar. Med hänsyn till dessa tvångsföreskrifter ligger det nära till hands att anse det ur principiell synpunkt berättigat, att samhället även söker skydda sig mot dem, vilka genom att överföra sjukliga anlag till sin avkomma kunna giva upphov till uppenbart abnorma individer eller som genom sin av ett själsligt lyte betingade oförmåga att taga vård om sina barn utgöra ett ovälkommet element inom folkstocken. Med denna utgångspunkt är ock den amerikanska lagstiftningen om sterilisering i en del stater så formulerad, att sterilisering *skall* företagas, då den vederbörliga prövningen utmynnat i ett besked om att förutsättningarna för densamma äro för handen.

Emellertid torde den anförda analogien med andra av samhället tillgripna tvångsåtgärder gentemot medborgarnas frihet icke äga berättigande. De nämnda åtgär-

derna utgöra samtliga ett samhällets nödvärn mot en omedelbar, påtaglig fara för övriga medborgare, under det tvångssteriliseringen endast skulle hava till syfte att värja samhället som sådant mot en möjlig, låt vara antaglig risk för kostnader eller för en mindre gynnsam framtida samhällsutveckling. Det är även lärorikt att iakttaga, hurusom tvångsbestämmelserna i Amerika i praktiken kommit att eftergivas. Man har i görligaste mån sökt förtaga intrycket av tvångslagstiftning genom att, så snart ske kunnat, inhämta medgivande till åtgärden från den, på vilken den skolat företagas, eller dennes förmyndare. Anledningen till detta försiktiga förfaringssätt har varit allmänhetens misstänksamhet och motvilja mot denna nya lagstiftning, och såsom en följd därav har lagen i vissa stater upphävts eller lämnats utan vederbörlig sanktion och i andra, där den trätt i kraft, tillämpats i endast mycket ringa utsträckning.

Bortsett emellertid från att den allmänna opinionen sålunda visat sig ogilla en tvångslagstiftning på detta område, torde mot en lagstiftning av sådan art ytterligare ett synnerligen viktigt skäl föreligga. Ur ärftlighetsteoretisk synpunkt erfordras för närvarande ett noggrant och mycket sakkunnigt övervägande i snart sagt varje fall för att kunna komma fram till avgörandet, om ett steriliseringsingrepp överhuvud kan vara tillrådligt, och trots all noggrannhet kan detta avgörande uppenbarligen komma att färgas av bedömarnas subjektiva uppfattning i vetenskapligt omtvistade frågor. Ur social synpunkt erfordras likaså en noggrann och sakkunnig prövning för att icke lagbestämmelsernas tillämpning skall utmynna i ett lättsinnigt handhavande av steriliseringsförfarandet. Med de osäkra gränser, med vilka man måste räkna vid bedömandet ur denna synpunkt, kan det icke undvikas, att ett subjektivt moment kan komma att spela in även vid den allvarligaste omprövning. Konsekvensen härav kan knappast bliva mera än en: lagstiftningen på detta område måste — i alla händelser tills vidare — klart uppbyggas på frivillighetens grund. Det måste här gälla att, med tillbörliga garantier mot missbruk, fastställa en *rätt* till sterilisering i vissa fall, men intet därutöver. — — —

Mot denna uppfattning skulle måhända kunna erinras, att vissa fall dock ligga så klart ur ärftlighets- eller social synpunkt, att man åtminstone beträffande dem skulle kunna, för tillgodoseende av ett alldeles oomtvistligt samhällsintresse, tilltänka en tvångslagstiftning. Såsom exempel på dylika fall skulle ur ärftlighetssynpunkt kunna nämnas uppträdandet av amaurotisk idioti, myoklonusepilepsi eller Huntingtons chorea och ur social synpunkt särskilt upprörande fall av sinnesslöhet. Den gjorda erinringen kan från teoretisk synpunkt äga ett visst berättigande, men synes likväl icke kunna läggas till grund för en tvångslagstiftning. Det bör nämligen kunna förutsättas, att ett frivilligt lämnat medgivande till sterilisering nästan alltid skall vara möjligt att erhålla just i de fall, då steriliseringens berättigande ligger i öppen dag. Det kan här erinras om, i hur hög grad redan nu andra frivilliga åtgärder företagas i konceptionshindrande syfte. Sakkunskapen och den allmänna opinionen kunna här förväntas komma att samverka, och en tvångslagstiftning, vilken alltid är i viss mån osympatisk, bör här vara överflödig. Frågan om tvångslagstiftning torde sålunda för det närvarande även sakna aktualitet.

På nu anförda skäl hava de sakkunniga ansett lagstiftningen på ifrågavarande område böra grundas på frivillighet och ej på tvång. Detta krav på frivillighet bör upprätthållas även i fråga om person, som på grund av rubbad självverksamhet blivit förklarad omyndig och sålunda saknar rättslig handlingsförmåga i juridisk-teknisk mening. I själva verket torde nämligen sterilisering i regel icke komma att ifrågasättas för personer med så grov själslig defekt, att de äro helt oförmögna att förstå ingreppets natur och följder. I dylika fall torde så gott som alltid behov av stadigvarande anstaltsvård före-

ligga. I övriga fall lärer vederbörande, även om han saknar rättslig handlingsförmåga, i allmänhet dock äga förmåga att fatta ingreppets betydelse, och, då så är förhållandet, torde kravet på frivillighet i den mening, varom här är fråga, vara tillgodosett. För vinnande av ytterligare garanti upptager förslaget en bestämmelse om, att det operativa ingreppet i intet fall må företagas, förrän den, på vilken det skall utföras, erhållit nödig upplysning om ingreppets natur och framtida innebörd. Gäller det sinnessjuk person, och är ett tillfrisknande från sjukdomen att förvänta, bör dylik tidpunkt avvaktas, innan nämnda upplysning lämnas honom, och hans samtycke till ingreppet inhämtas. Vad åter beträffar fall av sinnessjukdom, vid vilka intet tillfrisknande är att förvänta, liksom även fall av sinnesslöhet, bör även i fråga om dessa dylik upplysning föregå samtycket. Bortsett från sådana obotligt sinnessjuka och de sinnesslöa, vilka, enligt vad ovan nämnts, alltid äro i behov av stadigvarande anstaltsvård, kunna nämligen ifrågavarande sjuka förväntas äga en sådan grad av själslig förmåga, att de förstå steriliseringens innebörd.

Till förebyggande av missbruk i fråga om minderåriga stipuleras, att sterilisering i regel ej må äga rum å den, som ej uppnått den för äktenskaps ingående stadgade lägsta åldern.

Myndighet för prövning av steriliseringsansökningar. Det ligger i sakens natur, att då genom lagstiftning av ifrågavarande art en rätt till sterilisering medgives, garantier måste skapas för att denna rätt icke missbrukas, utan blir beroende av ett efter sakkunnig prövning meddelat tillstånd. I fråga om de krav, som härvid böra uppställas, göra de sakkunniga följande uttalande:

Den sakkunskap, som erfordras, kan säkerligen icke varje legitimerad läkare anses besitta, utan synes klart, att prövningen måste ankomma på specialutbildade sakkunniga. Det kan sålunda icke ifrågasättas, att en prövning, likartad med den, som enligt gällande författningar måste föregå intagning å hospital, skulle kunna vara tillfyllest. Ett visst stöd för en decentraliserad prövning skulle emellertid kunna hämtas från den amerikanska lagstiftningen. — — — — Även lagutskottet har i sitt utlåtande till 1922 års riksdag anfört, att »i vissa fall såsom i fråga om sinnesslöa behövde det kanske icke möta några betänkligheter att låta den enskilde läkaren besluta om sterilisering eller eventuellt låta åtgärden vara beroende av tvenne läkares samstämmiga uppfattning».

Det synes de sakkunniga icke råda något tvivel därom, att prövning av endast en, låt vara specialutbildad läkare icke kan vara tillfyllest. Skälen häremot torde klart hava framgått redan av den föregående framställningen. Vad däremot angår tanken på ett samstämmigt uttalande av tvenne läkare såsom tillräcklig garanti mot steriliseringsrättens missbrukande, har, frånsett lagutskottets nyssnämnda uttalande, förslag därom även från annat håll framkommit. Förslag i sådan riktning har sålunda bland annat framställts av nuvarande överinspektören E. Göransson i hans till medicinalstyrelsen avgivna, vid dess underdåniga utlåtande över riksdagens skrivelse i ämnet fogade yttrande. Förslaget står jämväl i överensstämmelse med det sätt, på vilket man under diskussionen om införandet av reglerande bestämmelser i fråga om läkares rätt att avbryta havandeskap ansett garantien mot missbruk av dylik rätt böra skapas. — — — — —

Mot vad sålunda anförts till stöd för prövning av endast två läkare, torde till en början böra framhållas, att en icke ringa skillnad förefinnes mellan avbrytandet av ett havandeskap och ett omöjliggörande av havandeskap för all framtid, vartill

steriliseringsåtgärden syftar, och att följaktligen de lämplighetshänsyn, som i det förra fallet kunna åberopas till stöd för en, låt vara försiktig decentralisation av prövningen, icke äga samma styrka, då det gäller steriliseringen. Visserligen kunna även i fråga om sterilisering fall anföras, då avgörandet måste anses så enkelt, att detsamma utan fara skulle kunna anförtros en sådan lokal prövning, varom här är fråga, men såsom regel kan detta icke sägas vara fallet. Den av lagutskottet ifrågasatta utvägen att inrätta en central myndighet, men i enklare fall anförtro prövningen åt en eller två läkare, torde icke kunna anses möjlig. Enligt de sakkunnigas förmenande kunna nämligen några klara och tydliga gränser mellan de olika fallen icke uppdragas, något som för sådant fall skulle varit ovillkorligen erforderligt, och följaktligen kan icke heller gränsen för en dylik lokal prövningsnämnds befogenhet med erforderlig klarhet preciseras. Härtill kommer, att prövningen i allmänhet kräver kännedom icke blott om sjukdomens art utan även om ärftlighetsfrekvensen, sådan den ter sig enligt senaste vetenskapliga rön. Dessutom måste särskild granskning i de förekommande fallen äga rum rörande tillförlitligheten av verkställd undersökning, rörande sättet och omständigheterna vid samtyckets avgivande o. s. v.

Vid avgörandet av frågan, vilken myndighet prövningen av steriliseringsrätten bör anförtros, måste särskilt tillses, att garanti vinnes för försiktighet vid tillståndsbeviljandet, som det allmänna vid genomförandet av en lagstiftning av ifrågavarande art ovillkorligen måste kräva. En dylik garanti kan endast vinnas genom en enhetlig, likformig tillämpning i alla förekommande fall och genom kompetens hos prövningsmyndigheten att ej blott skickligt företaga den svåra ärftlighetsteoretiska omprövningen utan även följa och i sitt arbete beakta den vetenskapliga ärftlighetsforskningens fortsatta framsteg. För åstadkommande härav fordras uppenbarligen, att prövningen anförtros en enda central myndighet. — — — —

Visserligen skulle den centrala myndighet, på vilken tillståndsprövningen sålunda bör ankomma, kunna tänkas helt fristående och för ändamålet särskilt inrättad. Men det synes dock de sakkunniga ändamålsenligt, om de tilltänkta arbetsuppgifterna skulle kunna anförtros ett redan befintligt statens ämbetsverk. Det, som härvid främst bör komma i åtanke med hänsyn till arbetsuppgifternas art och den sakkunskap, som eftersträvas, är medicinalstyrelsen. Tanken härpå har under den förda diskussionen flerstädes framkommit, och de sakkunniga ansluta sig så mycket hellre till densamma, som den redan förefintliga rättspsykiatriska nämnden inom medicinalstyrelsen bör vara i hög grad lämpad för den nya uppgiften, som ligger nämndens hittillsvarande verksamhet synnerligen nära. Genom den samverkan, som redan finnes mellan denna nämnd och representanterna för psykiatri inom styrelsens vetenskapliga råd, erhålles också den tillbörliga garantien för sakkunskap på området för ifrågavarande ärftlighetsforskning. Även erforderlig juridisk sakkunskap är tillgänglig inom styrelsens vetenskapliga råd. Något behov i övrigt av lekmannainflytande vid avgörandet hava de sakkunniga icke ansett föreligga.

På här ovan anförda skäl hava de sakkunniga föreslagit, att alla frågor om tillstånd till sterilisering böra prövas i *medicinalstyrelsen* av dess rättspsykiatriska nämnd.

I det framlagda lagförslaget ha vidare upptagits bestämmelser rörande förfarandet vid ansökningars ingivande, prövning och verkställighet ävensom stadganden till skydd för den sekretess, som ansetts tillbörlig med hänsyn till de ömtåliga angelägenheter varom här är fråga.

Den föreslagna lagstiftningens förhållande till äktenskapslagstiftningen. De sakkunniga hava jämväl tagit i betraktande de konsekvenser, den nu föreslagna

lagstiftningen kan komma att medföra för äktenskapsrätten. Härom anföres i betänkandet som följer:

Om under bestående äktenskap den ena maken låter sterilisera sig utan den andras samtycke, uppstår spörsmålet, huruvida den andra maken på grund därav bör kunna påyrka skillnad i äktenskapet. Denna lösning hava de sakkunniga ej ansett sig kunna utan vidare avvisa, då det måste medgivas, att den make, som låtit nämnda åtgärd med sig vidtagas, åsidosatt en av sina främsta plikter gentemot den andra maken. De sakkunniga hava emellertid trots detta ej velat föreslå någon ändring i gällande lag utan hava ansett, att reglerna om hemskillnad äro tillfyllest även för ifrågavarande fall. Anser sig genom steriliseringsåtgärden den andra maken verkligen kränkt, torde de allmänna förutsättningarna för hemskillnads vinnande på yrkande endast av ena maken, nämligen att djup och varaktig söndring uppstått mellan makarna, snart nog få anses uppfyllda. Det kan ej heller bestridas, att sterilisering, även mot den andra makens bestridande, kan innebära en ytterst obetydlig kränkning, såsom fallet är, då makarna nått högre ålder eller i äktenskapet hava flera barn, och med hänsyn särskilt till dessa fall, som ej torde komma att utgöra det mindre antalet, torde det få anses lämpligt och befogat, att den make, som anser sig genom åtgärden kränkt, under hemskillnadsåret tvingas till eftertanke, huruvida denna kränkning för honom verkligen är av den svåra art, att skillnad i äktenskapet framstår såsom enda utväg.

Samma synpunkter, som här ovan anförts i fråga om sterilisering av ena maken under bestående äktenskap utan den andras samtycke, göra sig gällande med avseende å de fall, då ena maken redan före äktenskapet blivit steriliserad utan att före vigseln tillkännagiva detta för den andra maken. Gällande rätt medgiver i detta fall icke återgång, såvida steriliseringen endast medfört oförmåga till *fruktbart* könsumgänge (se lagberedningens motiv till nya giftermålsbalken sid. 338). Någon ändring därutinnan synes icke erforderlig, utan torde jämväl för detta fall reglerna om hemskillnad erbjuda den andra maken möjlighet att få äktenskapet upplöst, därest i övrigt förutsättning härför finnes.

En som det vill synas logisk konsekvens av den ifrågasatta nya lagstiftningen är en ändring av giftermålsbalkens bestämmelser om äktenskapshinder. Därest, vilket torde vara fallet, fallandesot, sinnessjukdom och sinnesslöhet uppställts såsom äktenskapshinder ur huvudsakligen medicinskt profylaktisk synpunkt, torde för de fall, då sterilisering skett, de viktigaste skälen för dessa sjukdomars bibehållande såsom äktenskapshinder hava bortfallit. Även om emellertid de nämnda skälen vid giftermålsbalkens tillkomst varit de för lagstiftaren dominerande, torde det ej kunna bestridas, att jämväl sociala och etiska skäl tala mot äktenskap mellan personer, av vilka endera eller båda äro behäftade med sjukdom av ifrågavarande art. Dessa senare skäl hava synts de sakkunniga så vägande, att de för sin del ej velat föreslå någon ändring i gällande lag i avsikt att bereda möjlighet till äktenskap i de ifrågavarande fallen, därest sterilisering skett.

Fylleriförseelser och spritsmuggling under andra kvartalet 1929.

Fylleriförseelser under andra kvartalet 1929. Enligt en inom kontrollstyrelsen verkställd preliminär sammanräkning, vars resultat delgivits socialstyrelsen och i sammandrag återges i tab. A, utgjorde antalet fylleriförseelser, för vilka personer blivit sakfällda under andra kvartalet 1929, tillhopa 7 225, av vilka 7 099 begåtts av män och 126 av kvinnor. Antalet avdömda fylleriförseelser per kvartal dels under år 1913, såsom representerande förhållandena före världskriget och det individuella kontrollsystemets mera allmänna tillämpning, dels för tiden fr. o. m. år 1922 har utgjort som följer:

	Medeltal per kvartal								2 kv.	1 kv.	2 kv.
	1913	1922	1923	1924	1925	1926	1927	1928	1928	1929	1929
Antal förseelser . .	14 727	7 072	7 532	8 171	8 130	7 425	7 196	6 868	6 744	5 710[1]	7 225[2]
Per 100 000 inv. . .	262	118	126	136	134	123	118	113	111	94	119[2]

Dessa siffror återge emellertid icke hela den faktiska fyllerifrekvensen å offentliga platser. Man får nämligen i allmänhet räkna med, att för varje kvartal något eller några hundratal personer, som blivit anhållna för fylleri, sedermera icke sakfällas, merendels av det skäl att de icke kunnat med stämning anträffas och inställas inför rätta. Påpekas bör därjämte, att å ena sidan en del av de förseelser, som avdömts under en redovisningsperiod, begåtts under en tidigare, medan å andra sidan en del under perioden begångna förseelser avdömas först under ett följande redovisningsskede. Vad beträffar den preliminära siffran för andra kvartalet 1929, lärer den med all sannolikhet genom senare inkomna rapporter komma att något höjas, varigenom skillnaden gentemot den fyllerifrekvens, som registrerats för första kvartalet 1929 och andra kvartalet 1928 (resp. 5 710 och 6 744 förseelser) torde komma att ytterligare ökas.

Fylleriförseelsernas fördelning på årets olika månader fr. o. m. år 1924 ter sig som följande tablå utvisar:

År	jan.	febr.	mars	april	maj	juni	juli	aug.	sept.	okt.	nov.	dec.
1924 . . .	2 092	2 083	2 259	2 742	2 816	2 731	2 526	2 834	3 676	3 174	2 966	2 786
1925 . . .	2 705	2 457	2 780	2 678	2 619	2 720	2 216	2 651	3 629	3 255	2 921	1 890
1926 . . .	2 052	1 982	2 478	2 709	2 782	2 361	2 023	2 440	3 476	2 600	2 763	2 034
1927 . . .	2 174	2 112	2 436	2 833	2 677	2 301	1 951	2 601	3 173	2 799	2 509	1 719
1928 . . .	2 014	1 880	2 063	2 368	2 354	2 022	2 129	2 836	2 735	2 876	2 488	1 708
1929 . . .	2 178	1 694	1 838	2 512[2]	2 519[2]	2 194[2]						

[1] De tidigare meddelade siffrorna för första kvartalet 1929 ha här liksom på övriga ställen i redogörelsen ökats med 137 senare rapporterade förseelser. — [2] Preliminär siffra.

Som synes framträder ökningen gentemot första kvartalet 1929 särskilt under april och maj. Påpekas bör emellertid, att särskilt junisiffran torde vara för låg, i det att de ännu icke redovisade fyllerifallen till övervägande del inträffat mot slutet av kvartalet.

Hur fylleriförseelserna under redovisningskvartalet fördelade sig på vissa ortsgrupper och på olika delar av landet åskådliggöres av följande tablå, varuti för Stockholm meddelas tvenne sifferserier, nämligen a) antalet sakfällda enligt den officiella statistiken och b) antalet för fylleri anhållna enligt Statistisk Månadsskrift, utgiven av Stockholms stads statistiska kontor:

Antal fylleriförseelser under 2 kv. 1929	Stockholms stad		Östra Sverige	Småland och öarna	Södra Sverige	Västra Sverige	Norra Sverige	Hela riket		
	a	b						2 kv. 1929	1 kv. 1929	2 kv. 1928
i städer med mer än 10 000 inv.	1 210	1 329	484	204	717	1 593	694	4 902	3 575	4 460
i övriga städer .	—	—	201	136	94	427	127	985	821	1 041
å landsbygden . .	—	—	142	151	155	339	551	1 338	1 314	1 243
tillhopa	1 210	1 329	827	491	966	2 359	1 372	7 225	—	—
1 kvart. 1929 . .	915	969	666	415	803	1 861	1 050	—	5 710	—
2 kvart. 1928 . .	1 260	1 440	827	423	945	2 060	1 229	—	—	6 744

Den relativt starka men till god del av säsongförhållanden betingade ökning i fyllerifrekvensen, som kommer till synes vid en jämförelse mellan 1929 års två första kvartal, synes sålunda ha framträtt såväl i större och mindre städer som å landsbygden samt förefaller i övrigt vara tämligen jämnt fördelad över hela riket. Däremot har den förhållandevis svaga stegring, som framträder gentemot andra kvartalet 1928, icke överallt gjort sig gällande i samma grad; Stockholm och en del mindre städer synas sålunda tvärtom förete nedgång.

Fylleriförseelsernas fördelning efter de sakfälldas kön och ålder. Av samtliga fylleriförseelser, för vilka personer sakfälldes under 1929 års andra kvartal, begingos, som ovan nämnts, 126 eller 1·7 % av kvinnor, därav, som efterföljande tab. A visar, 71 i Stockholm, 25 i Göteborg, 5 i Malmö, 24 i övriga städer och 1 på landsbygden. — Huvudtabellen ger även möjlighet att fastställa, i vilken utsträckning fylleriförseelserna begåtts av yngre och av äldre personer, varvid åldersgränsen dragits vid 25 år.[1] Av hela antalet avdömda förseelser, beträffande vilka uppgifter i detta avseende meddelats, hade 1 711 eller 23·7 % begåtts av män och kvinnor i ungdomsåldrarna, medan 5 509 eller 76·3 % kommit på äldre individer.[2] Av samtliga under år 1928 sakfällda fyllerister tillhörde 6 671 eller 24·3 % den yngre åldersgruppen, medan 1927 och 1926 motsvarande antal var 6 509 eller 22·6 % resp. 6 438 eller 21·7 %. De efter något avvikande grunder beräknade procentsiffrorna för 1923, 1924 och 1925 voro resp. 19·9, 20·7 och 21·4.

[1] Härvid ha personer, som äro födda före 1904, hänförts till den äldre åldersgruppen, och sådana, som äro födda 1904 eller senare, till den yngre.

[2] Av de sakfällda voro 5 av okänd ålder.

	Orter	Antal fylleriförseelser, för vilka personer sakfällts under				Förseelser, begångna av *män*						Förs., beg. av *kvinnor*		
						med motbok		*utan* motbok	Summa	Därav		Hela antalet	Därav	
		april	maj	juni	hela kvartalet	full inköpsrätt	begr. inköpsrätt			25 år eller däröver[1]	under 25 år[2]		25 år eller däröver[1]	under 25 år[2]
	Stockholms stad	463	424	323	**1 210**	39	288	812	**1 139**	991	148	71	53	18
Östra Sverige	Södertälje	11	14	12	**37**	—	4	33	**37**	27	10	—	—	—
	Lidingö	—	—	5	**5**	—	—	5	**5**	1	4	—	—	—
	Uppsala	23	28	16	**67**	1	12	54	**67**	51	16	—	—	—
	Västerås	22	22	32	**76**	—	7	69	**76**	59	17	—	—	—
	Nyköping	9	4	6	**19**	—	2	17	**19**	17	2	—	—	—
	Eskilstuna	38	28	12	**78**	1	9	66	**76**	63	13	2	1	1
	Linköping	13	23	12	**48**	—	3	45	**48**	42	6	—	—	—
	Norrköping	66	57	31	**154**	3	21	123	**147**	125	22	7	4	3
	Övriga städer	74	75	52	**201**	4	55	142	**201**	157	44	—	—	—
	Landsbygden	38	48	56	**142**	4	34	103	**141**	84	57	1	1	—
Små l. m. m.	Jönköping	20	14	15	**49**	1	8	40	**49**	41	8	—	—	—
	Kalmar	27	17	25	**69**	3	6	60	**69**	55	14	—	—	—
	Västervik	6	12	8	**26**	1	2	23	**26**	20	6	—	—	—
	Visby	23	26	11	**60**	4	6	50	**60**	54	6	—	—	—
	Övriga städer	49	46	41	**136**	1	21	114	**136**	98	38	—	—	—
	Landsbygden	31	68	52	**151**	4	26	121	**151**	83	66	—	—	—
Södra Sverige	Karlskrona	14	14	22	**50**	1	8	41	**50**	43	7	—	—	—
	Kristianstad	15	11	13	**39**	3	3	33	**39**	30	9	—	—	—
	Malmö	90	108	80	**278**	11	38	224	**273**	231	42	5	5	—
	Lund	24	52	27	**103**	5	19	79	**103**	80	23	—	—	—
	Landskrona	24	20	12	**56**	1	9	46	**56**	45	11	—	—	—
	Hälsingborg	63	46	33	**142**	5	28	107	**140**	117	23	2	2	—
	Ystad	7	7	2	**16**	2	1	13	**16**	10	6	—	—	—
	Trälleborg	5	21	7	**33**	2	6	25	**33**	28	5	—	—	—
	Övriga städer	32	30	32	**94**	6	15	73	**94**	69	25	—	—	—
	Landsbygden	35	58	62	**155**	9	27	119	**155**	75	80	—	—	—
Västra Sverige	Halmstad	16	24	13	**53**	2	6	45	**53**	37	16	—	—	—
	Göteborg	381	297	335	**1 013**	21	209	758	**988**	759	229	25	24	1
	Mölndal	9	18	13	**40**	—	12	28	**40**	25	15	—	—	—
	Uddevalla	16	9	8	**33**	—	9	23	**32**	29	3	1	1	—
	Trollhättan	20	14	10	**44**	1	5	38	**44**	31	13	—	—	—
	Borås	20	20	7	**47**	1	12	34	**47**	36	11	—	—	—
	Skövde	23	18	9	**50**	—	17	31	**48**	34	14	2	—	2
	Karlstad	53	42	72	**167**	4	25	138	**167**	133	34	—	—	—
	Kristinehamn	10	6	4	**20**	—	2	18	**20**	19	1	—	—	—
	Örebro	39	52	35	**126**	—	17	107	**124**	109	15	2	2	—
	Övriga städer	173	134	120	**427**	6	92	326	**424**	324	99	3	2	1
	Landsbygden	101	108	130	**339**	4	56	279	**339**	179	160	—	—	—
Norra Sverige	Falun	10	7	8	**25**	1	6	18	**25**	23	2	—	—	—
	Gävle	88	99	85	**272**	—	29	241	**270**	228	42	2	2	—
	Söderhamn	21	26	18	**65**	—	8	57	**65**	54	11	—	—	—
	Härnösand	20	49	11	**80**	—	5	75	**80**	66	14	—	—	—
	Sundsvall	35	60	52	**147**	—	16	128	**144**	120	24	3	3	—
	Östersund	23	17	9	**49**	—	3	46	**49**	45	4	—	—	—
	Umeå	13	19	—	**32**	—	8	24	**32**	28	4	—	—	—
	Luleå	7	5	12	**24**	—	—	24	**24**	18	6	—	—	—
	Övriga städer	47	39	41	**127**	—	21	106	**127**	97	30	—	—	—
	Landsbygden	165	183	203	**551**	—	72	479	**551**	319	230	—	—	—
	Hela riket: städerna	**2 142**	**2 054**	**1 691**	**5 887**	**130**	**1 073**	**4 559**	**5 762**	**4 669**	**1 092**	**125**	**99**	**26**
	Hela riket: landsb.	**370**	**465**	**503**	**1 338**	**21**	**215**	**1 101**	**1 337**	**740**	**593**	**1**	**1**	—
	Summa	**2 512**	**2 519**	**2 194**	**7 225**	**151**	**1 288**	**5 660**	**[3]7 099**	**5 409**	**1 685**	**126**	**100**	**26**

[1] Härmed avses personer födda före år 1904. — [2] Härmed avses personer födda år 1904 eller senare. — [3] Därav 5 personer med okänd ålder.

Fylleriförseelsernas fördelning efter de sakfälldas inköpsrätt till spritdrycker. På grundval av systembolagens uppgifter ha i tab. A förseelserna vidare uppdelats med hänsyn till om de sakfällda innehaft motbok (med full eller begränsad inköpsrätt) eller varit avstängda från laglig spritdryckstilldelning.

Av samtliga manliga fyllerister voro 5 660 eller 79·7 % personer utan motbok. Fördelningen härvidlag var densamma som närmast föregående kvartal. Av de kvinnliga fylleristerna uppgives endast en enda ha varit innehavare av motbok. Dessa siffror giva även en antydan om omfattningen av den olagliga rusdryckshandelns och särskilt spritsmugglingens inverkan på nykterhetstillståndet.

Jämförelse mellan fylleriförseelserna i Sverige och dess grannländer. Liksom i föregående kvartalsredogörelser må slutligen i jämförelsesyfte en sammanställning göras mellan den svenska fylleristatistiken och f. n. tillgängliga uppgifter för Norge enligt Statistiske Meddelelser. I översikten här nedan ha dessutom medtagits motsvarande kvartalssiffror för Finland, vilka för åren 1922—1928 finnas tillgängliga i Social Tidskrift:

	Medeltal per kvartal								2 kv.	1 kv.	2 kv.
	1921	1922	1923	1924	1925	1926	1927	1928	1928	1929	1929
Sverige . . .	7 717	7 072	7 532	8 171	8 130	7 425	7 152	6 868	6 744	5 710	7 225
Norge	8 876	11 171	12 255	10 797	9 611	9 003	9 012	9 434	9 783	8 299	·
Finland . . .	·	10 700	14 103	15 851	17 576	18 457	23 976[1]	25 259[1]	23 548[1]	·	·

Såsom härav synes, kan man såväl för Norge som för Finland registrera en viss ökning i fyllerifrekvensen under fjolåret.

Av intresse är jämväl att sammanställa fylleriförseelserna i respektive huvudstäder såsom skett i nedanstående tablå:

Antal fylleriförseelser i	År 1913	År 1921	År 1922	År 1923	År 1924	År 1925	År 1926	År 1927	År 1928	1 kv. 1929	2 kv. 1929
Stockholm[2] .	17 696	6 950	7 488	8 069	8 181	7 275	6 689	6 452	5 465	969	1 329
Oslo	20 293	13 750	18 195	22 504	18 704	16 518	15 197	14 709	14 688	3 173	3 817
därav anhållna	16 455	10 927	14 572	18 702	15 497	13 516	12 879	12 722	12 039	2 621	·
Helsingfors[2] .	23 266	13 769	13 082	18 462	18 863	18 630	18 602	22 003	21 876	4 874	5 706

Det framgår härav, att antalet fylleriförseelser, särskilt om hänsyn tages till vederbörande städers folkmängd,[3] ställer sig väsentligt lägre i Stockholm än i Helsingfors och Oslo. Då emellertid av gatufylleriet blott en viss efter lagstiftning och praxis växlande del blir föremål för polisingripande och sålunda redovisad i statistiken, kunna tablåns siffror mindre göra anspråk på att giva en inbördes fullt jämförbar bild av nykterhetstillståndet i resp. städer vid en och samma tidpunkt än av utvecklingens gång i berörda avseende i de särskilda orterna under den redovisade tidsperioden.

[1] På grund av en omläggning av den finska fylleristatistiken äro de meddelade siffrorna fr. o. m. år 1927 ej fullt jämförbara med de för tidigare år angivna.

[2] Siffrorna avse antalet anhållna personer enligt polisstatistiken.

[3] Folkmängdssiffrorna äro för Stockholm 474 094, för Oslo 253 423 och för Helsingfors 215 829 invånare.

Uppgifter rörande spritsmugglingen. Som komplement till fylleriförseelsestatistiken meddelas i tab. B vissa uppgifter från generaltullstyrelsens statistiska avdelning för åren 1927—1929 rörande antalet beslag, som helt eller delvis avsett sprit (eller brännvin), samt beslagtagna kvantiteter av sådana varor. Vissa i tabellen upptagna beslag lära sedermera ha upphävts av vederbörande domstol.

Tab. B. Gjorda beslag och beslagtagna kvantiteter av spritdrycker åren 1926—1929.

Månad	Stockholms tullkammardistrikt						Samtliga tullkammardistrikt					
	Antal beslagsmål			Kvantitet, i liter			Antal beslagsmål			Kvantitet, i liter		
	1927	1928	1929	1927	1928	1929	1927	1928	1929	1927	1928	1929
januari	89	128	105	215	1 719	2 779	135	203	155	729	2 293	2 942
februari	84	65	27	485	421	49	123	117	42	1 233	593	526
mars	84	81	50	781	556	449	115	125	80	1 959	694	579
april	124	60	44	607	313	291	174	117	76	883	451	884
maj	90	55	88	1 201	587	1 744	149	101	137	2 557	1 484	2 533
juni	93	92	111	238	403	2 963	154	147	165	865	649	5 854
juli	105	136		383	1 800		199	223		663	3 090	
augusti	135	128		61 150	617		219	219		62 258	2 898	
september . . .	99	120		367	3 933		167	178		856	4 557	
oktober	175	84		857	2 273		232	162		1 042	3 350	
november . . .	119	136		2 896	1 969		188	215		3 408	10 750	
december . . .	95	117		271	697		165	175		839	1 082	
Hela året	**1 292**	**1 202**		**69 451**	**15 288**		**2 020**	**1 982**		**77 292**	**31 891**	

Av tabellen framgår, att under år 1928 mängden beslagtagen sprit var väsentligt mindre än under år 1927, medan antalet beslagsmål hållit sig i det närmaste oförändrat. Däremot företer, till följd av vissa stora spritbeslag under maj och juni, första halvåret 1929 jämfört med motsvarande period 1928 en betydlig ökning av den beslagtagna kvantiteten, ehuru antalet ertappade spritsmugglare samtidigt minskats. Dessa iakttagelser gälla såväl riket i dess helhet som Stockholms tullkammardistrikt, vilket under de senare åren plägat redovisa omkring två tredjedelar av de ertappade spritsmugglarna.

Till jämförelse må nämnas, att i Norge under åren 1926, 1927 och 1928 uppges ha beslagtagits resp. 127 200, 68 518 och 49 025 liter sprit och brännvin, vilket synes antyda, att den olagliga rusdryckshanteringens omfång väsentligt minskats under de båda senaste åren. Under första kvartalet 1929 uppgick siffran till 30 483 liter.

Sociala frågor vid 1929 års riksdag.[1]

1. Arbetarskydd och arbetarfrågor i allmänhet.

Arbetslöshetens bekämpande. Till bekämpande av arbetslösheten hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att anvisa ett anslag av 2·8 miljoner kronor (prop. 210). Motionsvis hade i likhet med föregående år från socialdemokratiskt håll föreslagits anslagets höjande till 8 miljoner och från kommunistgruppen ända till 30 miljoner. Dessutom hade av vissa socialdemokratiska norrlandsrepresentanter hemställts, att anslaget med hänsyn till den inom övre Norrlands kusttrakter ännu rådande arbetslösheten och de därav drabbade kommunernas svaga finansiella ställning måtte bibehållas vid samma belopp som föregående budgetår eller 3 miljoner. Riksdagen följde emellertid regeringens förslag.

En av herr Anderson i Linköping (h) väckt motion (II: 96) om vidtagande av åtgärder mot *arbetslöshet bland läroverkslärareaspiranter* föranledde ingen riksdagens åtgärd.

För de vid riksdagen väckta motionerna i *arbetslöshetsförsäkringsfrågan* redogöres i det följande (sid. 608).

Skogs- och flottledsinspektionen. I anledning av en av herr C. O. Johansson i Sollefteå (s) m. fl. väckt motion (II: 311) har riksdagen hos Kungl. Maj:t begärt utredning på vad sätt lämpliga åtgärder må vidtagas för att öka effektiviteten av den inspektion, som äger rum enligt skogs- och flottledshärbärgeslagarna. Socialstyrelsens i ämnet avgivna yttrande till andra lagutskottet har förut återgivits i denna tidskrift (sid. 270 ff.).

Ett av samma motionärer framfört förslag om skogs- och flottledsinspektionens uppförande å ordinarie stat (II: 215) ansåg sig riksdagen ej kunna bifalla, då frågan ännu ej varit föremål för Kungl. Maj:ts prövning, men uttalades den förväntningen, att denna fråga borde inbegripas i den ovannämnda, av riksdagen begärda utredningen.

I en tredje av herr C. O. Johansson jämte herr Eriksson i Sörsjön (s) väckt motion (II: 192) hade framställts förslag om utredning rörande lämpligaste sättet att åstadkomma en förbättring av skogsarbetarnas provianterings- och matlagningsförhållanden under vistelsen i skogarna. I anslutning till socialstyrelsens i denna tidskrift förut refererade yttrande (sid. 265) beslöt riksdagen också en skrivelse i motionens syfte.

Fartygsinspektionen. I samband med vissa andra ändringar i kommerskollegii organisation beslöt riksdagen att på ordinarie stat uppföra kollegiets fartygsinspektionsbyrå, vilken av hänsyn till det oavgjorda läge, vari frågan om fartygsinspektionens centrala ledning befunnit sig, lämnats utanför det av 1928 års riksdag fattade beslutet om den lokala inspektionens överförande på ordinarie stat. Som en konsekvens härav har också ordinarie anställning beretts den hos socialstyrelsen anställda byråassistenten för sjöfartsärenden, och har riksdagen i samband härmed uttalat sitt godkännande av vissa utav besparingssakkunniga föreslagna grunder för samarbete mellan kommerskollegium och socialstyrelsen vid handläggning av arbetarskyddsfrågor å fartyg.

[1] Riksdagspartierna betecknas med följande förkortningar: h högern; b bondeförbundet; f frisinnade folkpartiet; l liberala partiet; s socialdemokratiska partiet; k kommunistiska gruppen.

Bergsstaten. Den av riksdagen beslutade organisationen av kommerskollegium samt därunder lydande myndigheter innebär, vad bergsstaten angår, en minskning av antalet bergmästartjänster från 6 till 5, varemot antalet gruvingenjörsbefattningar som hittills bibehållits vid 4.

Utbetalning av hyra till sjöman i främmande hamnar. I motioner av herr Bergman (f) m. fl. (I: 55) samt herr B. Holmgren (h) m. fl. (II: 86) hade föreslagits sådan ändring i sjömanslagen, att sjöman å fartyg i utrikes fart skulle åläggas anordna s. k. dragsedel för minst halva hyran, att av redaren månatligen utbetalas till bestämd person, förening eller bank inom riket eller, där särskild förmånstagare ej uppgivits, insättas i postsparbanken. Motionerna avstyrktes av första lagutskottet, som uttalade åtskilliga betänkligheter mot den ifrågasatta lagstiftningen och i varje fall icke ansåg, att riksdagen borde företaga någon åtgärd i frågan innan en inom utrikesdepartementet redan igångsatt utredning slutförts. Utskottets hemställan bifölls av andra kammaren, medan första kammaren anslöt sig till ett av en del reservanter avgivet uttalande, vari framfördes något starkare sympatier för motionens syfte. Någon riksdagens åtgärd kommo motionerna sålunda icke att föranleda.

Avtals- och konfliktlagstiftningen. Förslag om upphävande av de vid 1928 års riksdag antagna lagarna om kollektivavtal och om arbetsdomstol framställdes i tvenne motioner, den ena (II: 89) framförd av den kommunistiska gruppen och den andra (II: 179) av herr P. A. Hansson (s). I den sistnämnda motionen påpekades jämväl återupprättande av den vid arbetsdomstolens inrättande avskaffade centrala skiljenämnden. Motionerna avstyrktes av andra lagutskottet under hänvisning till den ringa erfarenhet, som hittills vunnits rörande den ifrågavarande lagstiftningens verkningar, och avslogos jämväl i båda kamrarna.

Samma öde rönte en av herr v. Sydow (h) m. fl. väckt motion (I: 52) om sådan ändring i lagen om kollektivavtal, att det där stadgade förbudet mot arbetsinställelse eller annan stridsåtgärd för understödjande av olaglig arbetsstrid måtte utsträckas att gälla jämväl sådana fall, då stridsåtgärd vidtagits i utlandet. Närmaste orsaken till motionen var transportarbetarförbundets aktion i anledning av den finska hamnarbetarkonflikten.

Beträffande de av herr Frändén (h) m. fl. väckta motionerna om tryggande av *tredje mans rätt till neutralitet vid arbetskonflikter* (I: 12; II: 21) har redogörelse redan lämnats i denna tidskrift (s. 450 ff.).

Arbetstidsförhållandena vid brandkårerna. Frågan om reglering av arbetstidsförhållandena vid rikets fasta brandkårer framfördes liksom föregående år i en av herr Törnkvist i Karlskrona (s) väckt motion (II: 178), vilken emellertid ej heller nu föranledde någon riksdagens åtgärd.

Internationell arbetarlagstiftning. I enlighet med gällande bestämmelser angående underställande av internationella arbetskonferensens rekommendationer och konventionsförslag anhöll Kungl. Maj:t om riksdagens yttrande rörande den vid 1928 års konferenssammanträde antagna konventionen angående metoder för fastställande av minimilöner samt en i samband därmed beslutad rekommendation angående tillämpningen av sagda metoder. Samtidigt hänskötos också till riksdagens förnyade prövning ett par av tidigare konferenser antagna konventioner, vilka förut befunnits icke kunna av Sverige ratificeras, men nu ansetts böra upptagas till ny omprövning. Detta gällde den vid 1925 års konferens beslutade konventionen an-

gående ersättning för yrkessjukdomar samt 1926 års konvention angående förenkling av inspektionen av emigranter ombord å fartyg (prop. 185).

Vad konventionen angående *yrkessjukdomar* beträffar, förutsatte en ratificering av denna konvention vissa ändringar av den svenska olycksfallsförsäkringslagstiftningen, rörande vilka erforderlig utredning tidigare icke förelegat. Sedan emellertid dylik utredning nu verkställts och i anledning därav utarbetat lagförslag förelagts riksdagen (se nedan), ansåg Kungl. Maj:t intet hinder vidare föreligga för Sveriges anslutning till konventionen. Denna ståndpunkt biträddes även av riksdagen.

Beträffande åter frågan om *förenkling av emigrantinspektionen* hade tidigare gjorts gällande, att denna fråga för Sverige saknade intresse, då någon dylik inspektion ombord å fartyg icke alls funnes i vårt land och ej heller ansåges erforderlig. Då en eventuell ratificering möjligen skulle kunna anses medföra en moralisk skyldighet för Sverige att införa en sådan inspektion, hade det funnits vara riktigast, att vårt land tills vidare icke ratificerade. Under en sedermera uppkommen skriftväxling med internationella arbetsbyrån rörande denna fråga hade emellertid från byråns sida gjorts gällande, att en dylik tolkning vore överdrivet sträng, och hade bl. a. påvisats, hurusom stater som Storbritannien och Nederländerna sett sig oförhindrade att ratificera konventionen, ehuru någon lagstiftning i ämnet varken funnes eller planerades. Vid sådant förhållande ansåg regeringen frågan ha kommit uti ett i viss mån ändrat läge, varför intet hinder vidare borde föreligga för Sveriges anslutning till konventionen; att, som i England skett, göra konventionens ikraftträdande beroende av ratifikation från vissa andra stater ansågs ej heller vara påkallat. Rörande sistnämnda punkt gjorde sig dock i riksdagen en annan uppfattning gällande, i det att båda kamrarna i anslutning till ett av andra lagutskottet framlagt förslag uttalade, att konventionen för Sveriges del borde träda i kraft först sedan densamma utan förbehåll godkänts av Danmark, Finland och Norge.

Vad slutligen angår konventionen om *införande av metoder för fastställande av minimilöner* erinrades i propositionen om, hurusom vid detta ärendes förberedande handläggning från både arbetsgivar- och arbetarsidan gjorts gällande, att behov av dylik lagstiftning ej förelåge i vårt land; i överensstämmelse härmed hade också vid förslagets behandling å 1928 års arbetskonferens samtliga svenska delegerade nedlagt sina röster. Under dessa förhållanden ansåg regeringen ej heller nu skäl föreligga för vårt land att ratificera nämnda konvention eller vidtaga några åtgärder med hänsyn till den i anslutning därtill beslutade rekommendationen. Riksdagen följde även i denna punkt propositionen.

Uti en i anledning av propositionen väckt motion (I: 287), hade herr Thorberg (s) erinrat, hurusom den s. k. socialpolitiska delegationen i sitt yttrande rörande ratificering av konventionen angående emigrantinspektionen jämväl tillstyrkt Sveriges anslutning till tre andra konventioner, nämligen angående *minimiålder för barns användande till industriellt arbete*, angående *ersättning för arbetslöshet vid fall av fartygs förolyckande* samt angående *veckovila i industriella företag*. Under hänvisning till av delegationen anförda skäl hemställdes därför, att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t anhålla om vidtagande av sådana åtgärder, som skulle bereda vårt land tillfälle att biträda även dessa konventioner. Motionen avstyrktes emellertid av utskottet, som i fråga om sjömännens arbetslöshetsersättning fann sjömanslagens nu gällande bestämmelser vara tillfyllest och beträffande de båda andra ämnena ansåg avgörandet böra anstå, intill dess frågan om revision av arbetarskyddslagen kunde föreläggas riksdagen. Till denna utskottets mening anslöto sig även bägge kamrarna.

2. Socialförsäkring.

Försäkring för yrkessjukdomar. Den sedan flera år aktuella frågan om försäkring för vissa yrkessjukdomar har vid årets riksdag funnit sin lösning i huvudsaklig överensstämmelse med en av regeringen framlagd proposition (nr 184), som i sin tur i allt väsentligt anslöt sig till socialstyrelsens, riksförsäkringsanstaltens och medicinalstyrelsens i denna tidskrift förut återgivna förslag i ämnet (årg. 1928, sid. 643). I fråga om de sjukdomsformer, som skulle inbegripas under försäkringen, hade i propositionen gjorts den avvikelsen från ämbetsverkens förslag, att därur uteslutits sjukdomar förorsakade av bensin, bensol eller stenkolstjära, rörande vilka sjukdomar det enligt departementschefens uppfattning icke med säkerhet kunde avgöras, huruvida de vore att härleda till arbetet. Motionsvis framställda förslag om medtagande av såväl dessa som vissa andra, i ämbetsverkens förslag ej medtagna sjukdomsformer föranledde ej någon ändring i den av Kungl. Maj:t framlagda lagtexten; emellertid uttalades i riksdagens i ämnet avlåtna skrivelse den förväntningen, att myndigheterna skulle följa utvecklingen på hithörande område och vederbörligen beakta de erfarenheter, som komme att göras inom och utom landet.

Däremot vidtogs en annan ändring i lagförslaget, i anslutning till en från lagrådet framställd anmärkning, som icke beaktats i propositionen, men motionsvis underställts riksdagen. Det gällde den i förslagets 4 § införda bestämmelsen om befogenhet för försäkringsinrättning att utbetala ersättning — motsvarande högst hälften av hel sjukpenning — för den tid, varunder försäkrad arbetare till förebyggande av hotande yrkessjukdom avhölle sig från farligt arbete. Enligt lagrådets mening borde arbetaren i dylikt fall, därest han på anmodan från försäkringsinrättningen avhölle sig från det för honom farliga arbetet, vara berättigad till den ifrågavarande ersättningen och, om han ej vore nöjd med vad honom erbjödes, kunna anföra klagan häröver hos försäkringsrådet. Riksdagen biträdde också en av andra lagutskottet föreslagen omformulering av lagen i sådant syfte.

Ifrågasatt ändring av bestämmelserna rörande försäkring för olycksfall utom arbetet. I en av herr Norman (s) väckt motion (I: 158) hade föreslagits vissa ändringar i lagen om försäkring för olycksfall i arbetet, åsyftande att bereda möjlighet även för den enskilde arbetaren att på egen bekostnad teckna försäkring för olycksfall utom arbetet i den försäkringsinrättning, där han är genom arbetsgivaren försäkrad för olycksfall i arbete. Motionen avstyrktes av andra lagutskottet under åberopande av de tekniska svårigheter, som den ifrågasatta anordningen skulle medföra, samt med framhållande av att det i allmänhet ej borde möta någon svårighet för den arbetare, som önskade på egen bekostnad försäkra sig, att erhålla dylik försäkring antingen genom arbetsgivarens förmedling eller genom särskild hänvändelse till någon av de anstalter, som meddela frivillig olycksfallsförsäkring. I denna riktning gick även kamrarnas beslut.

Sjukkasselagstiftningen. Sedan 1926 års besparingssakkunniga till regeringen ingivit framställning om *indragning av sjukkasse- och understödsföreningsregistren,* avläts till riksdagen proposition (nr 9) med förslag till de ändringar i lagarna om sjukkassor och om understödsföreningar, som erfordrades för genomförande av nämnda besparingsåtgärd. Ändringarna biträddes av båda kamrarna.

I en av herr Berglund (s) väckt motion (I: 53) hade föreslagits den ändring i sjukkasselagens 19 §, att *minimiantalet medlemmar inom viss klass i en sjukkassa* måtte nedsättas från 25 till 5. Socialstyrelsen, som på framställning från andra lagutskottet avgav yttrande över motionen, uttalade viss tvekan gentemot lämpligheten att i sjukförsäkringsfrågans nuvarande läge företaga partiella ändringar i denna lag, men vitsordade samtidigt, att kravet på en mildrad bestäm-

melse i den berörda punkten vore befogat. Därest riksdagen under sådana förhållanden funne en lagändring påkallad, ville styrelsen föreslå, att det — såsom ifrågasatts i 1926 års lagförslag — lades i tillsynsmyndighetens hand att i varje särskilt fall i samband med registreringen av sjukkassas stadgar fastställa det minsta tillåtna medlemsantalet i varje klass. Detta förslag vann även riksdagens bifall.

Däremot avslogs ett av samme motionär med instämmande av ett antal andra riksdagsledamöter framlagt förslag om sådan ändring i gällande bestämmelser angående *statsbidrag till sjukkassor,* att bidrag skulle få beräknas jämväl för söndagar samt att den fastställda begränsningen av statsbidraget till högst 2 kronor per medlem och år måtte utgå (mot. I: 16; II: 29).

Frågan om arbetslöshetsförsäkring. Arbetslöshetsförsäkringsfrågan var föremål för motioner från såväl socialdemokratiskt som kommunistiskt håll. I båda fallen utmynnade motionärernas krav i en begäran om utarbetande av lagförslag att föreläggas 1930 års riksdag. Beträffande principmotiveringen anslöto sig de socialdemokratiska motionerna (I: 108; II: 201) till det uttalande, som avgivits av arbetarrepresentanterna bland 1926 års arbetslöshetssakkunniga.[1] Av de båda alternativa system för försäkringens anordnande, som dessa sakkunniga framlagt, ansågo motionärerna företräde böra givas åt det obligatoriska, men uttalades samtidigt, att man även vore beredd att gå på den frivilliga linjen, därest det skulle visa sig lättare att vinna majoritet för denna i riksdagen. Den kommunistiska motionen (II: 54) innebar i huvudsak ett upprepande av de krav partiet framfört vid föregående riksdag, d. v. s. allmän, obligatorisk försäkring med kostnaderna helt lagda på staten och arbetsgivarna. Båda förslagen avstyrktes av andra lagutskottet under hänvisning till dels den ännu ej slutförda prövningen av arbetslöshetssakkunnigas betänkande, dels den pågående utredningen rörande arbetslöshetens karaktär och orsaker. Utskottets hemställan biträddes också av båda kamrarna.

3. Fattigvård och barnavård.

Ändringar i fattigvårds- och barnavårdslagarna. Med bifall till en i ämnet avlåten proposition (nr 90) har riksdagen beslutat vissa ändringar i lagen om fattigvården och lagen om samhällets barnavård, vilka påkallats av den nya sinnessjuklagstiftningen (jfr sid. 613). Den mest betydelsefulla av dessa ändringar är ett tillägg till fattigvårdslagens 38 §, åsyftande att för varje fattigvårdssamhälle skaffa ett lokalt biträde för den s. k. *kuratorsverksamhet,* som redan finnes anordnad vid vissa sjukhus och hädanefter skall anordnas jämväl vid en del av statens sinnessjukhus.

Däremot avslog riksdagen i likhet med föregående år ett i motioner av herr Ericson i Boxholm (s) m. fl. framställt förslag om borttagande av den undantagsbestämmelse i lagen, vilken befriar hemortskommun från att ersätta fattigvård, som bestått i bekostande av *kläder o. dyl. åt skolbarn, läkar- och förlossningshjälp m. m.,* som lämnats annorledes än i förening med vård å anstalt, samt *begravningshjälp* (mot. I: 54; II: 87).

Likaså avslogs i enlighet med andra lagutskottets hemställan en av herr Anderson i Linköping (h) framlagd motion (II: 182) om ett tillägg till fattigvårdslagens 32 §, åsyftande att till *föreståndare eller föreståndarinna för fattigvårdsanstalt* endast skulle få antagas person, som undfått utbildning i anstaltsvård eller förvärvat erfarenhet i sådan verksamhet.

[1] Soc. Medd. årg. 1928, sid. 344.

4. Nykterhetsfrågor.

Omsättnings- och utskänkningsskatten å spritdrycker. Med bifall till av Kungl. Maj:t avlåten proposition (nr 119) har riksdagen beslutat, att den sedan 1920 utgående omsättnings- och utskänkningsskatten skall upptagas jämväl under budgetåret 1929/30, varvid dock den procentsats, efter vilken denna skatt beräknas, skall höjas från 50 till 55 % av partihandelspriset. Höjningen motiveras med de sänkningar av priset å åtskilliga spritdrycker, som av Vin- och spritcentralen vidtagits från den 1 mars 1929 och vilka, därest skatteprocenten bibehållits oförändrad, beräknats medföra en minskning av denna statsinkomst med c:a 2 miljoner kronor.

Fyllerilagstiftningen. Det i en proposition vid 1928 års riksdag framlagda, men då ej bifallna förslaget till lag om fylleri m. m. framfördes vid årets riksdag ånyo i en motion (I: 105) av herr Schlyter (s), som hemställde, att riksdagen måtte antaga denna lag i den lydelse den skulle erhållit enligt andra kammarens föregående år fattade beslut. Förslaget avstyrktes liksom förut av första lagutskottet under framhållande särskilt av de ännu ej lösta svårigheterna i fråga om fastställande av diagnosen av alkoholpåverkan, ett spörsmål, som hade ofrånkomlig betydelse framför allt med hänsyn till de ifrågasatta skärpta straffbestämmelsernas tillämpning å motorförare. Till utskottets hemställan anslöto sig även båda kamrarna.

Alkoholfri regim för motorförare. I motioner av herr Bergman (f) m. fl. (I: 176) och herr Bengtsson i Norup (f) m. fl. (II: 303) hemställdes, att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t anhålla om upptagande av frågan om »alkoholfri regim» för motorförare till allvarligt övervägande i samband med pågående utredning rörande motortrafikfrågor. Motionerna hänvisades i båda kamrarna till tillfälliga utskott, vilka emellertid i likalydande utlåtanden förklarade sig anse det obehövligt att göra denna fråga till föremål för en särskild riksdagsskrivelse, enär de synpunkter motionärerna framdragit enligt inhämtade uppgifter redan vore föremål för motorfordonssakkunnigas synnerliga uppmärksamhet. Motionerna kommo ej heller att föranleda till någon riksdagens åtgärd.

Nykterhetsnämnds hörande i kommunala ärenden berörande nykterhetstillståndet. I överensstämmelse med konstitutionsutskottets hemställan avslogos de av herr Petrén (s) m. fl. väckta motionerna (I: 59; II: 101) om sådana ändringar i kommunalförfattningarna, att kommunala ärenden berörande nykterhetstillståndet skulle för beredning obligatoriskt remitteras till kommunens nykterhetsnämnd. Utskottet hade i sitt yttrande hänvisat till det utlåtande 1923 års bevillningsutskott avgivit rörande en liknande motion och anförde dessutom bl. a., att nykterhetsnämnden på grund av sin författningsenliga initiativrätt hade befogenhet att självmant ingiva framställningar även i sådana ärenden, som ej blivit direkt dit remitterade. Under sådana förhållanden ansågs olämpligt att för denna grupp av ärenden jämka på den eljest kommunerna medgivna friheten att själva välja form för beredningen av kommunala ärenden.

5. Jord- och egnahemsfrågor.

Ändringar i ensittarlagen. Med bifall till av Kungl. Maj:t avlåten proposition (nr 36) har riksdagen beslutat vissa ändringar i lagen den 18 juni 1925 om rätt i vissa fall för nyttjanderättsinnehavare att inlösa under nyttjanderätt upplåtet område (den s. k. ensittarlagen). De beslutade ändringarna avse dels förenklingar i fråga om inlösningsförfarandet och jämkningar i fråga om villkoren för avskil-

jande av inlöst område, dels också viss utvidgning av lagens tillämpningsområde. I sistnämnda hänseende gäller, att lagen ej äger tillämpning å mark, som tillhör kronan, stad, köping eller municipalsamhälle. Härtill har emellertid nu fogats det tillägget, att stadgandet i fråga icke må utgöra hinder för inlösen av samfälld mark, där kronan eller samhälle är delägare, för såvitt kronans eller samhällets andel icke överstiger hälften av fastigheten. I propositionen berördes även den omtvistade frågan, huruvida det nämnda undantaget i fråga om lagens tillämpning å kronojord borde utgöra hinder för inlösen av lägenhet å häradsallmänning. Enligt Kungl. Maj:ts mening borde så icke vara fallet, men ansågs onödigt därom införa något uttryckligt stadgande i lagen, då den nämnda lagtolkningen numera fastslagits genom ett av högsta domstolen enhälligt beslutat utslag. Däremot har en indirekt anvisning om lagens tillämplighet å häradsallmänningar givits genom intagandet av en bestämmelse rörande dispositionen av löseskillingen i dylikt fall.

Ändrade grunder för försäljning av kronoegendomar. I anledning av ett flertal vid riksdagen 1926 väckta motioner anhöll riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t om utarbetande av en plan för styckning av härför lämpade kronoegendomar, med hänsyn tagen särskilt till beredande av jord till egnahemsupplåtelse. Sedan den begärda utredningen verkställts genom för ändamålet tillkallade sakkunniga (1926 års kronojordstyckningssakkunniga och 1927 års kronojordssakkunniga) framlades de härav föranledda förslagen vid årets riksdag i tvenne propositioner, varav den ena (nr 138) innefattade de av Kungl. Maj:t föreslagna grunderna för försäljning av kronoegendom m. m. och den andra (nr 150) avsåg en härav betingad ändring i lagen om återköpsrätt till fast egendom.

Förslagen inneburo bl. a. en utvidgning av Kungl. Maj:ts befogenhet att utan riksdagens hörande försälja kronojord, en mera rationell planläggning av upplåtelserna, förenklingar i fråga om uppskattningsförfarandet, ökat samarbete med egnahemsnämnderna o. s. v. Vid försäljning för annat än egnahemsändamål skulle i stället för det i dylikt fall nu obligatoriska auktionsförfarandet som regel anlitas utbud under hand genom medverkan av domänintendenterna. En viktig nyhet i förslaget var den utvidgade förköpsrätt, som tillerkändes arrendator, vilken själv eller vars släkt under minst tio år väl brukat egendomen. För tryggande av det sociala ändamålet med upplåtelserna förordades i vissa fall en modifierad form av återköpsrätt. Då den förut gällande lagen om återköpsrätt till fast egendom allenast haft tillämpning inom stad eller stadsliknande samhälle, krävdes för reformens genomförande i denna punkt, att lagen skulle utsträckas att gälla jämväl kronans å landsbygden belägna egendomar. Propositionen nr 150 avsåg de härför nödiga lagändringarna.

Propositionerna remitterades till ett sammansatt lag- och jordbruksutskott, som företog vissa jämkningar i Kungl. Maj:ts förslag. Bl. a. föreslogs i samband med stadgandet om återköpsrätt ett tillägg av det innehåll, att förbehåll om återköp företrädesvis borde uppställas i sådana fall, där saluvärdet satts väsentligen lägre än det allmänna marknadspriset eller där egnahemslägenhet avyttrats obebyggd. Däremot ansåg sig utskottet icke kunna förorda att, som föreslagits i en av herr Sköld (s) m. fl. väckt motion (II: 404), återköpsrätt skulle förbehållas vid varje försäljning, där Kungl. Maj:t ej annorledes förordnat.

I en till utskottets utlåtande fogad reservation hade herrar Schlyter (s) och Kropp (s) yrkat, att den föreslagna utvidgningen av Kungl. Maj:ts rätt att utan riksdagens hörande sälja kronojord måtte medgivas endast för ett år i sänder. Vid ärendets behandling i kamrarna anslöt sig första kammaren till denna ståndpunkt, medan andra kammaren biföll utskottets förslag. De skiljaktiga besluten sammanjämkades därefter på så sätt, att det ifrågasatta försäljningsbemyndigandet i fråga om egendom, vars arrendeavkastning utgjorde högst 1 000 kronor per år, skulle lämnas tills vidare, men i fråga om annan egendom endast för ett år i sänder.

Kolonisationsverksamheten i Norrland och Dalarna. Med bifall till av Kungl. Maj:t gjord framställning (prop. 143) har riksdagen medgivit vissa ändringar i upplåtelsevillkoren för utlagda kolonat å kronoparker i Norrland och Dalarna samt beviljat anslag för bedrivande av ifrågavarande kolonisationsverksamhet under innevarande budgetår. Beslutet är att anse såsom ett steg mot avveckling av denna verksamhet. Riksdagen har nämligen liksom regeringen uttalat, att man efter de erfarenheter, som vunnits på detta område, ej vidare bör avsätta några nya kronoparksområden för kolonisation enligt 1925 års grunder. Däremot har det ej ansetts vara skäl att helt inställa utlämnandet av redan utlagda kolonat, men skall det åligga kolonisationsnämnderna att i dylika fall ägna synnerlig uppmärksamhet åt frågan, huruvida kolonatet med avseende å belägenhet, odlingsmark m. m. kan anses fullt lämpligt. — En av herr Edberg (b) i anslutning till propositionen väckt motion (II: 390) om kolonatupplåtelsernas omedelbara inställande och återstående kolonisationsärendens överflyttning till domänstyrelsen ansåg sig riksdagen endast kunna i så måtto bifalla, att i den till Kungl. Maj:t i ämnet avlåtna skrivelsen intogs en framställning om utredning rörande lämpligaste sättet för avveckling av de nuvarande kolonisationsnämnderna.

Upplåtelser av kronotorp å vissa kronoparker. I och med det, att kolonatupplåtelserna å de norrländska kronoparkerna enligt ovannämnda riksdagsbeslut upphöra, kommer den normala formen för upplåtande av odlingslägenheter å dessa parker att bli utlämnande av kronotorp. Då den hittills gällande kungörelsen av den 18 juni 1909 angående upplåtande av odlingslägenheter å kronoparker, vilken i huvudsak reglerat förhållandena på detta område, ej längre ansetts motsvara tidens krav, framlade Kungl. Maj:t för riksdagen förslag till en ny kungörelse angående kronotorpen (prop. 198). De ur upplåtelsetagarnas synpunkt mest betydelsefulla förändringarna i denna författning avsågo viss rätt till inlösen med äganderätt av upplåtet område, höjning av odlingsbidraget samt möjlighet för kronotorpare att i särskilda fall komma i åtnjutande av ett väsentligt förhöjt byggnadsbidrag. Propositionen bifölls av riksdagen med ett av jordbruksutskottet föreslaget tillägg, vari underströks, att vid upplåtelserna hänsyn borde tagas mera till innehavarnas förtjänstmöjligheter än till behovet av arbetskraft å kronoskogarna, en synpunkt, som särskilt framhållits i en av herr Lövgren (s) i anslutning till propositionen avlåten motion (II: 435).

Förbudet mot skatteköp. Vid 1919 års urtima riksdag beslöts efter förslag av Kungl. Maj:t, att i avvaktan på revision av gällande bestämmelser om skatteköp dylika köp tills vidare icke skulle få äga rum utom i vissa särskilt angivna fall. Under framhållande av de olägenheter detta sedan tio år gällande förbud vållat vissa lägenhetsinnehavare, hade herrar Alex. Nilsson (b) och Pehrsson i Bramstorp (b) i tvenne likalydande motioner (I: 161; II: 273) påyrkat skyndsam utredning och förslag om detsammas upphävande. På hemställan från andra lagutskottet beslöt riksdagen även att hos Kungl. Maj:t anhålla, att den i 1919 års proposition omnämnda revisionen av skatteköpsbestämmelserna måtte skyndsamt slutföras, så att förslag i ämnet såvitt möjligt skulle kunna föreläggas nästkommande års riksdag.

Egnahemsnämndernas sammansättning. Förslag om ändringar i de vid 1928 års riksdag antagna bestämmelserna om egnahemsnämndernas sammansättning framfördes i tvenne motioner, den ena (II: 282) av herr Osberg (l) och den andra (II: 287) av herrar Sköld och Paulsen (s). Den förra motionen åsyftade ett tilläggsstadgande om att en av de tre ledamöter, hushållningssällskapet hade att utse, borde vara egnahemslånetagare; den senare åter gick bl. a. ut på att de båda statsrepresentanterna i nämnden borde utses av egnahemsstyrelsen i stället för av

regeringen. Som motiv för sistnämnda ändringsförslag anfördes, att regeringen i fråga om personvalet icke kunde förutsättas sitta inne med samma erfarenhet som egnahemsstyrelsen, utan i allmänhet bleve beroende av länsstyrelsernas förslag, vilket kunde vara mindre lämpligt med hänsyn till de ifrågavarande ledamöternas uppgift att i nämnden företräda statsintresset gentemot ortssynpunkterna. Förslaget överensstämde också med den ordning, som avsetts i propositionen vid 1928 års riksdag, men som då frångicks på grund av ett av herr Lindhagen väckt ändringsförslag. — Båda motionerna avstyrktes av jordbruksutskottet under hänvisning till att erfarenhet ännu saknades rörande den nyinrättade egnahemsorganisationens verksamhet och att det under alla omständigheter återstode nära fyra år, innan de nu utsedda ledamöterna avginge. Utskottets hemställan bifölls också av båda kamrarna.

Vanhävdslagstiftningen. I enlighet med andra lagutskottets hemställan avslogos de av herrar Möller (s) och P. A. Hansson (s) väckta motionerna angående utvidgning av tillämpningsområdet för 1927 års vanhävdslag (I: 107; II: 181).

Lönepolitikens inverkan på jordbrukets ekonomi. I anledning av en av herr Carlström (f) väckt motion (II: 299) har riksdagen anhållit, att Kungl. Maj:t måtte uppdraga åt de för verkställande av utredning rörande jordbrukets ekonomiska läge m. m. tillkallade sakkunniga att vid fullgörandet av sitt uppdrag söka klarlägga, vilken inverkan den efter krisåren av stat, kommuner och enskilda utanför jordbruket tillämpade lönepolitiken haft på jordbrukets ekonomi, samt tillika undersöka de grunder, på vilka levnadskostnadsindex vilar, och hur detta står i förhållande till livsmedelsindex.

Konsulentverksamhet inom jordbrukskooperationen. Frågan om anordnande av viss konsulentverksamhet inom jordbrukskooperationen framfördes i tvenne likalydande motioner (I: 112; II: 92) av herrar Johansson i Friggeråker (b) och Andersson i Dunker (b) m. fl. Motionerna avstyrktes emellertid av jordbruksutskottet såsom fallande inom ramen för den på grund av 1928 års riksdagsskrivelse redan igångsatta utredningen angående förbättrande av jordbrukets ekonomiska bärkraft; de föranledde ej heller någon riksdagens åtgärd.

Övriga motioner i jordfrågan. Herr Lindhagen (s) väckte i likhet med tidigare år ett flertal motioner rörande olika med jordlagstiftningen sammanhängande frågar (I: 177—187). Motionerna hänvisades i flertalet fall till andra lagutskottet, som i samband därmed också fick handlägga vissa i andra kammaren väckta motioner rörande närstående ämnen. Som enda positiva resultat är att anteckna en på utskottets förslag avlåten riksdagsskrivelse angående åtgärder från det allmännas sida för att åt sådana bolagsarrendatorer och med dem likställda, för vilka särskilda sociala lagbestämmelser gälla, bereda möjlighet att kostnadsfritt erhålla rättshjälp med avseende å frågor rörande arrendeförhållandena.

6. Bostadsfrågan.

Lån till främjande av bostadsproduktionen. Med bifall till av Kungl. Maj:t i ämnet avlåten proposition (nr 217) har riksdagen medgivit, att av de till statens bostadslånefond inflytande amorteringarna och räntorna ett belopp av högst 3 miljoner kronor må få disponeras till beredande av nya lån för år 1930, enligt samma villkor, som tidigare fastställts för denna låneverksamhet.

Bostadskreditkassan. I huvudsaklig anslutning till bostadskreditsakkunnigas i denna tidskrift förut refererade betänkande (årg. 1928, sid. 408) framlade Kungl.

Maj:t förslag till förordning om Svenska bostadskreditkassan och om bostadskreditföreningar m. m. (prop. 214). De viktigaste avvikelserna från betänkandet bestodo däruti, att — såsom reservationsvis föreslagits av en bland de sakkunniga — den statliga grundfonden satts till 30 i stället för 20 miljoner kronor och insatserna till föreningarnas säkerhetsfonder bestämts till lika procenttal (2 %) för alla låntagare. Däremot hade i propositionen utelämnats bestämmelsen om att insatserna, i den mån de ej tagits i anspråk för täckande av förluster, skulle återbäras, när lånet guldits. Slutligen medgav Kungl. Maj:ts förslag, att lånen skulle kunna utlämnas ej enbart, såsom de sakkunniga förutsatt, i form av kassans obligationer, utan även kontant.

I riksdagen visade sig meningarna om det i propositionen framlagda förslaget vara synnerligen delade, och bankoutskottet, dit ärendet remitterats, hemställde med 9 röster mot 7, att propositionen icke måtte av riksdagen bifallas. Betänkligheter anfördes särskilt mot dels statens engagerande i den föreslagna kreditorganisationen genom den statliga grundfonden, dels sammankopplingen mellan å ena sidan kreditgivning till egnahemsföretag och å andra sidan sekundär belåning för hyreshus och kooperativa byggnadsföretag. Utskottsminoriteten, som utgjordes av de socialdemokratiska ledamöterna jämte en högerman, tillstyrkte propositionen med allenast ett par mindre väsentliga ändringar. Utgången i kamrarna syntes under dessa förhållanden synnerligen oviss, men mot förväntan anslöto sig båda kamrarna till reservationen.

7. Sociala frågor i övrigt.

Tillsyn över stiftelser. Den inom riksdagen vid upprepade tillfällen — senast vid 1926 års riksdag — berörda frågan om en lagstiftning rörande stiftelser har nu omsider bragts till sin lösning genom antagandet av en lag i ämnet i huvudsaklig anslutning till av Kungl. Maj:t framlagt förslag (prop. 83). Den nya lagen skiljer sig från vissa tidigare förslag därutinnan, att frågan begränsats till att gälla endast tillsynen över stiftelsernas förvaltning. Det vida mera komplicerade problemet angående stiftelsernas privaträttsliga ställning har sålunda i huvudsak lämnats utanför lagstiftningen. Kontrollen skall vidare begränsas till sådana stiftelser, som kunna anses motsvara något allmännyttigt ändamål. Prövningen av, huruvida sådant ändamål kan anses vara för handen, tillkommer länsstyrelserna, vilka enligt lagen jämväl skola fungera som tillsynsmyndigheter. För varje stiftelse åligger det vederbörande styrelse att göra anmälan hos länsstyrelsen i det län, där stiftelsens förvaltning huvudsakligen utövas. Undantagna från denna anmälningsplikt äro dock stiftelser, vilkas förmögenhet ej överstiger 5 000 kronor, samt vissa andra, i lagen närmare angivna kategorier av stiftelser, rörande vilka någon tillsyn av här ifrågavarande slag icke ansetts av behovet påkallad.

Revision av sinnessjuklagstiftningen.[1] Efter ett mer än femtonårigt utredningsarbete har vid årets riksdag träffats avgörande i frågan om revision av sinnessjuklagstiftningen. Medan hithörande spörsmål hittills varit reglerade genom den i administrativ ordning utfärdade stadgan angående sinnessjuka av den 14 juni 1901, har vid utredningsarbetet alltifrån början stått klart, att vissa bestämmelser rörande sinnessjuka måste avse sådana inskränkningar i allmänna medborgerliga rättigheter eller förpliktelser för kommun, att en av kommun och riksdag gemensamt stiftad lag på detta område vore erforderlig. Jämte det utredningsarbetet varit inriktat på en hel del sakliga reformer, har en framträdande uppgift sålunda varit att urskilja vad som i detta hänseende borde erhålla allmän lags karaktär och vad som alltjämt borde förbehållas den administrativa lagstiftningen. På grund-

[1] Efter ett referat i Svenska Stadsförbundets tidskrift.

valen av det förslag i ämnet, som framlagts av senast tillkallade sakkunniga för frågans utredning — de s. k. 1926 års sinnessjuksakkunniga — har Kungl. Maj:t nu förelagt riksdagen ett förslag till sinnessjuklag (prop. 87), som med vissa ändringar vunnit riksdagens bifall. Den sålunda beslutade lagen innehåller inga bestämmelser om sinnessjukvårdens organisation, utan äro sådana föreskrifter att emotse i den kungl. stadga i ämnet, vartill förslag likaledes utarbetats av nyssnämnda sakkunniga och som sålunda torde vara att förvänta i anslutning till sinnessjuklagens utfärdande. I detta hänseende har Kungl. Maj:t i sinnessjuklagen tillerkänts befogenhet att meddela föreskrifter även beträffande icke statliga sinnessjukhus.

Rörande de viktigaste nyheterna i den nya lagen kan i korthet följande meddelas.

Som ett huvudsyfte framträder att skapa förstärkta garantier till skydd mot icke berättigade ingrepp i den personliga friheten. Sålunda har införts lagstadgad klagorätt mot obehörigt kvarhållande å sinnessjukhus. Den som är intagen å sinnessjukhus, liksom vissa honom närstående, skall äga att i fall, då utskrivningsbefogenheten tillkommer den för sjukvården ansvarige läkaren, »sjukvårdsläkaren», från denne hänskjuta utskrivningsfrågan i sista hand till en för dylika uppgifter särskilt tillsatt sinnessjuknämnd. Anordningen av detta klagoinstitut har varit en av de mest framträdande tvistefrågorna under ärendets behandling. Kungl. Maj:t hade föreslagit, att ifrågavarande uppgifter skulle handhavas av medicinalstyrelsen, som dock för ändamålet skulle hava viss särskild sammansättning och vars beslut skulle kunna överklagas hos Kungl. Maj:t. Andra lagutskottet förordade däremot, att för prövning och slutligt avgörande av hithörande frågor skulle tillsättas en särskild nämnd med starkare representation av lekmän än av läkare. Sedan kamrarna stannat i olika beslut om dessa båda förslag, sammanjämkades dessa emellertid på så sätt, att en särskild sinnessjuknämnd skall tillsättas, i vilken chefen för medicinalstyrelsen skall vara självskriven och vars övriga ledamöter skola vara två i sinnessjukvård särskilt kunniga läkare och två icke läkare, samtliga utsedda av Kungl. Maj:t.

I samma syfte som nu nämnda klagorätt har ytterligare föreskrivits, att då någon intagits för vård, sjukvårdsläkaren skall vara skyldig att inom viss kortare tid pröva, huruvida den intagne är i behov av vård å sinnessjukhus, samt att denne, om så ej finnes vara fallet, ofördröjligen skall utskrivas. Dessutom hava bestämmelser meddelats om förhör vid domstol under vissa förutsättningar för vinnande av utredning angående omständigheter av betydelse för frågan, huruvida å sinnessjukhus intagen är i behov av vård å sådant sjukhus.

Å andra sidan har samhällets intresse av skydd mot farliga sinnessjuka tillgodosetts genom åtskilliga bestämmelser. Sålunda tillägges polismyndigheten befogenhet att föranstalta om tvångsintagning för observation av person, som uppenbarligen är farlig för annans personliga säkerhet eller eget liv och som enligt intyg av läkare kan misstänkas vara sinnessjuk. Vidare stadgas, att frågan om utskrivning av straffriförklarade samt av andra sinnessjuka brottslingar, vilka begått för annans personliga säkerhet eller eget liv farliga handlingar, skall vara förbehållen den förut omnämnda sinnessjuknämnden.

Sinnessjukhusens ändamål att vara icke blott förvaringsplatser för farliga sinnessjuka utan tillika vårdanstalter för vårdbehövande sinnessjuka överhuvud har beaktats bl. a. genom bestämmelser om rätt för sinnessjuka att frivilligt söka inträde för vård eller för observation.

Ett särskilt kapitel i lagen har ägnats undersökning av sinnessjuka tilltalade, fångar och lösdrivare. Som den viktigaste nyheten möter här bestämmelse om obligatorisk undersökning av vissa grövre förbrytare. Genom en samtidigt beslutad ändring i lagen angående lösdrivares behandling har möjliggjorts, att den som å tvångsarbetsanstalt befunnits sinnessjuk och i behov av vård å sinnessjukhus,

må kunna i avbidan å plats på sådant sjukhus kvarhållas å anstalten och ej behöva hemsändas, oavsett om möjlighet att vårda honom i hemorten förefinnes eller icke.

I samband med behandlingen av sinnessjuklagen har från riksdagens sida även gjorts några uttalanden i frågor, som äro avsedda att regleras genom den emotsedda stadgan om sinnessjukvården. Härvid har bl. a. framhållits önskvärdheten av att några speciella kompetenskrav icke uppställas å läkarna vid de små kommunala sinnessjukhusen. Därest 1926 års sakkunnigas förslag lägges till grund vid utarbetandet av bestämmelser angående tillsättning av läkare vid de kommunala sinnessjukhusen, har det vidare befunnits önskvärt, att förnyad prövning ägnas dels frågan, om ej gränsen emellan de större kommunala sjukhus, vid vilka läkare skola tillsättas enligt de beträffande lasarett gällande reglerna, och de små kommunala sinnessjukhusen bör sättas vid ett högre vårdplatsantal än det i betänkandet förordade, dels frågan, å vem det bör ankomma att tillsätta läkare vid kommunalt sinnessjukhus, som anordnas vid fattigvårdsanstalt. Ytterligare har riksdagen framhållit såsom önskligt, att bland de administrativa stadgandena måtte upptagas föreskrift därom, att då någon på grund av platsbrist måste utskrivas från sinnessjukhus, sjukvårdsläkaren bör, där så behöves genom förhandlingar med vederbörande kommunala myndighet, söka ordna så, att den utskrivne erhåller tillfredsställande vård efter utskrivningen.

Förslag till obligatorisk sjukförsäkring i Italien.

Vid sammanträde med det italienska nationella ekonomiska rådet i januari 1929 diskuterades ett av generaldirektören Giordani uppgjort preliminärt förslag till en obligatorisk sjukförsäkring, vars införande vid upprepade tillfällen bebådats av den italienska regeringen. Giordani har fungerat som ordförande i en kommitté, som i april 1928 tillsattes av regeringen för utredning av denna fråga.

I det följande lämnas en sammanfattning av det märkliga förslagets innehåll.

Tillämpningsområde. Tillämpningsområdet för en obligatorisk sjukförsäkring anses böra sammanfalla med tillämpningsområdet för gällande obligatoriska försäkring mot tuberkulos, invaliditet och ålderdom. Följaktligen skulle alla personer, som omfattas av lagen den 31 december 1922 rörande invaliditets- och ålderdomsförsäkring (och på grund härav även av tuberkulosförsäkring), bliva obligatoriskt sjukförsäkrade. Dock ifrågasättes, huruvida den i nämnda lag uppställda inkomstgränsen av 800 lire i månaden bör bibehållas eller ändras. Jämväl anses det böra undersökas, om icke vissa personer, som för närvarande äro ställda utanför invaliditets- och ålderdomsförsäkringen, men som uppenbarligen äro i behov av sjukförsäkring, skola omfattas av den senare. Vidare anses, att vid sidan av obligatorisk sjukförsäkring en frivillig försäkring bör anordnas liknande den, som existerar inom invaliditets- och ålderdomsförsäkringen.

Definition av begreppet sjukdom. I och för försäkringen bör såsom sjukdom anses varje förändring i hälsotillståndet, som har total eller partiell arbetsoförmåga till följd och som kräver läkarvård resp. terapevtisk behandling. Alla sjukdomar, som härröra ur medfödda fysiska defekter, böra uteslutas. Denna definition uppställes dock endast förslagsvis och anses böra göras till föremål för vidare överläggning.

Vad beträffar förmånernas beskaffenhet erkännes allmänt, att dessa böra vara av två slag: kontanta och naturaförmåner. Möjligheterna för beredande av läkarvård och läkemedel böra därför undersökas, liksom också ett visst kontant under-

stödsbelopp bör fastställas. Av ekonomiska likaväl som av moraliska skäl bör en viss väntetid föreskrivas liksom fallet är i nästan all utländsk lagstiftning såvensom i lagstiftningen rörande sjukförsäkring i de nyförvärvade italienska provinserna. Väntetiden bör icke understiga tre dagar eller överstiga fem dagar.

Försäkringens tillgångar. I enlighet med de grundsatser, som uppställas i *Carta del Lavoro,* blir det nödvändigt att anskaffa medel för försäkringen genom lika stora avgifter från arbetsgivare och försäkrade. En sådan lösning överensstämmer också med den lagstiftning, som är gällande i de nya provinserna. Vid avgifternas fastställande bör hänsyn tagas till de försäkrades tillgångar, och böra avgifterna även stå i ett visst förhållande till arbetslönen.

Sjukkassor. De bäst organiserade av de nu existerande sjukkassorna, speciellt sådana som upprättats genom överenskommelser mellan arbetsgivare och arbetare, böra kunna bibehållas i enlighet med en önskan, som nationella ekonomiska rådet tidigare uttalat. Kassorna böra emellertid underställas regelbunden tillsyn av staten och böra framför allt tillgodose vissa krav, som kunna uppställas ur ekonomisk synpunkt. Först och främst bör gälla, att kassornas medlemsantal icke må understiga viss siffra. Vidare böra de förmåner kassan bereder vara minst lika stora som de, vilka bestämmas i lagen. Det förutsättes härvid, att kassornas förmåner kunna överstiga de i lagen uppställda normerna, varvid särskilt komma i betraktande de förmåner, som stipuleras i kollektivavtal.

Central försäkringsanstalt. Ifråga om försäkringens administration anses två lösningar möjliga. Den ena skulle vara att upprätta nya anstalter på territoriell grund och den andra att lägga försäkringen i händerna på en enda anstalt. Om den senare lösningen vinner de lagstiftande myndigheternas godkännande, anses det, att riksanstalten för socialförsäkringen bör bliva försäkringens bärare. En sådan lösning skulle medföra den stora fördelen att bidraga till enhetlighet inom socialförsäkringen genom att förenkla förbindelserna mellan å ena sidan sjukförsäkringen och å andra sidan tuberkulos-, invaliditets- och ålderdomsförsäkringen. Härigenom skulle också uppbörden av försäkringens avgifter ställas på den mest rationella grunden.

Vinner en sådan lösning icke godkännande, blir det nödvändigt att anförtro försäkringens administration åt anstalter på territoriell grundval med gemensam representation för arbetsgivare och försäkrade i förvaltningsorganen. Genom lokal organisation av sjukförsäkringen minskas dock icke nyttan av en central organisation, som ur administrativ synpunkt är av den allra största betydelse.

Centralanstaltens uppgifter. En centralanstalt skulle ha befogenhet att öva tillsyn över alla sjukkassor av vad slag det vara må, vilka vinna godkännande för övertagande av de i lagen bestämda uppgifterna. Bl. a. skulle centralanstalten ha till uppgift att övervaka den regelbundna avgiftsuppbörden och i samförstånd med sjukkassorna upprätta ett system för räkenskapers förande och uppställande av balansräkning, att uppgöra regler för administrationen och i allmänhet att hålla kassorna underrättade om deras olika uppgifter samt handleda dem i dessas fullgörande. Kassorna kunna tänkas upprättade efter flera olika grunder, däribland också efter yrkesprincip, men vilken lösning än denna fråga erhåller, bliv en nära samverkan mellan de olika organen absolut nödvändig.

På en sådan samverkan lägges den allra största vikt för ordnandet av en rationell sjukförsäkring. En av fördelarna därav skulle vara det tillfälle, som beredes till gemensamt utnyttjande av läkare och läkemedel, vidare till en ekonomisk men effektiv anskaffning och användning av sjukvårdsutrustning, till erforderliga hygie-

niska och profylaktiska anordningar och slutligen till upprättandet av sanatorier samt vilo- och konvalescenthem.

Samverkan mellan kassorna skulle också medföra den praktiska fördelen att underlätta överförandet av försäkrade från en anstalt till en annan och meggiva insamlandet på likformig grund av statistik rörande befolkningens sjukdomsförhållanden.

Alla de i den obligatoriska sjukförsäkringen ingående kassorna böra organiskt samordnas med en central försäkringsanstalt, som har fyra huvuduppgifter. Den första uppgiften består i återförsäkring av godkända sjukkassor genom bildandet av en riksfond, upprättad och underhållen genom beskattning av en del av kassornas inkomster. Riksfonden skulle i första rummet användas till att täcka sådant underskott i sjukkassorna, som kan uppkomma av exceptionella skäl. Vidare skulle riksfonden tillförsäkra extra förmåner åt försäkrade, vilkas behov överstiger den för ordinarie förmåner bestämda gränsen. Dock bör det icke fordras, att riksfonden träder emellan i sådana fall, där det uppkomna underskottet härrör av dålig förvaltning.

Den andra uppgiften för centralanstalten skulle bestå i att övervaka kassornas förvaltning och bestämma om placering av deras tillgångar. Placeringen bör ske i säkerheter, som ha samband med sjukförsäkringens ändamål, och vid beslut därom bör tagas hänsyn till det samfällda intresset. Jämte dessa uppgifter bör centralanstalten också taga befattning med varje i sjukkassorna förekommande ärende av allmänt intresse, som kan anses överstiga kassans befogenheter. Som sådana ärenden må nämnas upprättandet och tillämpningen av avtal med läkare och apotekare, träffandet av överenskommelser med särskilda institutioner under självständig ledning, såsom sjukhus, sanatorier och dispensärer, samt slutligen anläggning av vilo- och konvalescenthem för gemensamt bruk av grupper av sjukkassor ävensom administrationen av sådana anstalter. Till sist skulle centralanstalten vara ansvarig för all statistik, som hänför sig till befolkningens sjukdomsförhållanden.

Läkartjänstens organisation. Den synnerligen viktiga frågan om läkar- och apotekstjänstens organisation inom försäkringen anses bäst kunna lösas på grundval av det fria läkarvalets princip. Läkartjänsten anses kunna inordnas i försäkringsorganisationen genom en överenskommelse, som till huvudsyfte har att bestämma läkararvodena på grundval av en allmän tariff. Härigenom blir varje försäkrad i stånd att fritt välja läkare bland de utövare av yrket, som samtyckt till det arvode, som i tariffen fastställts med godkännande av vederbörande yrkesorganisationer. Till förekommande av missbruk och för tryggande av att bestämmelserna i överenskommelsen respekteras, bör centralanstalten anställa ett antal inspektörer med tydligt fastställda befogenheter ifråga om tillsyn. Inspektörerna böra icke hava rätt att inblanda sig i läkarbehandlingen av en försäkrad. Varje tillsyn av sådant slag måste anses vara illojal gentemot de i överenskommelsen deltagande läkarna.

(Socialrådet, Genève.)

Förslag till ändring av den tyska lagen om arbetslöshetsförsäkring.

Den tyska riksfinansministern har tillkännagivit regeringens avsikt att inom den närmaste tiden framlägga förslag om ändring av vissa bestämmelser i gällande lag om arbetslöshetsförsäkring.

På grund av den svåra arbetslöshet, som rått under vintern, har den enligt lagen den 16 juli 1927 upprättade riksanstalten för arbetsförmedling och arbetslöshetsförsäkring måst för bestridande av sina lagenliga understödsförpliktelser taga sin tillflykt till lån av regeringen uppgående vid början av maj till mer än 300 miljoner mark. Det anses, att anstalten icke kommer att kunna återbetala dessa lån under en avsevärd framtid. Riksanstaltens president uppskattade nyligen det sannolika antalet arbetslösa under sommaren till minst 800 000 och som denna siffra representerar det medeltal arbetslösa, som anstalten är i stånd att bereda understöd med anlitande av sina ordinarie inkomster, måste varje ökning i arbetslösheten under nästa vinter komma att föranleda behov av ny upplåning. På grund härav framställer sig en omläggning av den finansiella grundvalen för arbetslöshetsförsäkringen såsom av nödvändigheten betingad. Denna omläggning kan ske under form av antingen upplåningens ersättande med bidrag av myndigheterna utan återbetalningsskyldighet eller av nedsättning i de utgående förmånerna eller slutligen av en ökning i avgifterna.

Arbetsgivarnas kritik av lagen. Riksförbundet av tyska arbetsgivarföreningar har nyligen underkastat arbetslöshetsförsäkringslagen en kritisk granskning. För att ställa försäkringen på en sund ekonomisk basis anser förbundet det nödvändigt, att lagen underkastas en genomgripande omarbetning, särskilt vad gäller försäkring mot säsongarbetslöshet, och föreslår, att säsongarbetarna utestängas från försäkringen under hela tiden för normal säsongarbetslöshet, d. v. s. i regel den 1 december—31 mars. Med hänsyn till att arbetslöshetsrisken under den övriga delen av året är mindre inom här ifrågavarande yrken, anser förbundet, att det på detta sätt skall bliva möjligt att nedsätta avgifterna.

Förbundet föreslår också, att med jordbruk sysselsatta personer, vilka själva äga eller arrendera jord av sådan omfattning, att de kunna leva därav, skola uteslutas från försäkringen, även om de äro regelbundet sysselsatta hos andra under minst halva året. Jämväl kräves, att hemarbetare skola uteslutas från försäkringen. Ytterligare yrkas, att understöd i det enskilda fallet icke må beviljas förrän den arbetslöses ekonomiska ställning undersökts och det befunnits, att han icke har andra medel för uppehället och är i behov av hjälp, i likhet med vad som gällde under det tidigare understödssystemets tid.

Vidare anser förbundet, att strängare straff i lagen böra föreskrivas vid vägran att utan giltig orsak antaga erbjudet arbete. Enligt gällande bestämmelser suspenderas i dylikt fall understödsbetalningen under fyra veckor, men det kräves nu, att total avstängning inträder, intill dess ny rätt till understöd förvärvats i eljest gällande ordning. Som en annan invändning mot lagen göres gällande, att den medgiver vägran att antaga sådant arbete, som icke svarar mot den arbetslöses utbildning eller föregående verksamhet eller som anses icke kunna krävas på grund av hans kroppsbeskaffenhet eller med hänsyn till hans framtida utkomst i facket, och det föreslås i stället, att vägran endast må tillåtas i fall av fysisk arbetsoförmåga eller på grund av hänsyn i allmänhet till den framtida utkomsten.

Slutligen föreslå arbetsgivarna, att understödsbeloppet skall beräknas i proportion till den genomsnittliga arbetslönen inom distriktet och att härvid en längre period än de i gällande lag fastställda tre månaderna skall läggas till grund för lönens beräkning. Nu gällande bestämmelser härom anses vara ett av skälen, varför rekrytering av jordbruks- och skogsarbetare försvårats. Som exempel åberopas, att arbetare, som under sommaren haft höga löneförtjänster inom industridistrikten, efter ett halvt års arbete återvända till sin hemort på landet och där draga arbetslöshetsunderstöd, vilket i dylikt fall ställer sig förmånligare än de löner, som erbjudas vid skogsavverkningar, där de före försäkringens införande gärna skulle tagit arbete.

Det beräknas av riksförbundet, att de föreslagna ändringarna skulle kunna medföra en besparing av 400 à 500 milj. mark om året, varigenom riksanstaltens ekonomi skulle ställas på en solid grundval. Däremot motsätter sig förbundet en ökning i avgifterna, som med hänsyn till rådande kapitalbrist inom den tyska industrien befaras skola medföra en ökning av arbetslösheten.

Uttalanden från arbetarhåll. Arbetsgivarförbundets kritik underkastas i »Berliner Tageblatt» en granskning av herr Spliedt medlem av tyska landsorganisationens styrelse. Botemedlet för de åberopade missbruken anser författaren ligga i en skärpning av den tillsyn, som föreskrives i lagen. I sådant syfte vore lämpligt, att arbetsgivarna förpliktades att hos arbetsförmedlingsanstalterna anmäla förefintliga lediga platser, varigenom det bleve möjligt att mera effektivt pröva de arbetslösas goda vilja och avstänga de verkligt arbetsskygga från understöd. Författaren anser det vara oriktigt påstå, att säsongarbetarnas lön i regel överstiger normal nivå och sålunda kompenserar löneförlusten under den arbetslösa säsongen. Han motsätter sig jämväl hemarbetarnas uteslutande från försäkringen, under anförande bl. a. att hemarbetet icke alltid är en bisyssla, utan för många personer utgör den enda inkomstkällan; dessutom är sådant arbete det sämst betalda.

Att göra rätten till understöd beroende på behovsprövning anser författaren icke kunna komma i fråga, lika litet som att fordra, att yrkesskickliga redan från arbetslöshetens *början skola vara skyldiga att antaga* arbete, som de i fysiskt avseende icke äro lämpade för.

Den socialdemokratiska gruppen i riksdagen har i en resolution den 25 april 1929 i princip uttalat sig till förmån för arbetslöshetsförsäkringslagen. Gruppen anser icke, att en nedsättning i gällande förmåner skulle kunna avhjälpa regeringens finansiella svårigheter eller vara acceptabel ur den sociala eller ekonomiska politikens synpunkt. Däremot är den böjd för att samtycka till en provisorisk ökning av avgifterna och till en utredning rörande medlen att förekomma missbruk av understödsrätten. Det yrkas vidare, att de vid slutet av förra året antagna nya bestämmelserna om understöd vid säsongarbetslöshet skola bibehållas.[1]

Den tyska landsorganisationen har vid en konferens med pressens representanter den 20 maj 1929 uttalat, att den anser det rimligt, att riksregeringen fränträder sin rätt till återbetalning av de till riksanstalten utlämnade lånen, vilka föranleddes av de svåra arbetsförhållandena under den exceptionellt stränga vintern. Det ifrågasättes, om icke staten i likhet med vad fallet är i åtskilliga länder kunde lämna regelbundet bidrag till kostnaderna för arbetslöshetsförsäkringen. Jämväl framkastas tanken på bemyndigande för riksanstalten att höja försäkringsavgifterna under kristider. Däremot uttalar sig de kristliga fackföreningarnas centralorgan mot någon ökning av avgifterna, förrän alla andra möjligheter att ställa försäkringen på en sund ekonomisk basis prövats.

Föreskrifter om effektivare tillsyn. I samband härmed må omnämnas att presiden-

[1] Soc. Medd. årg. 1929, sid. 204.

ten för riksanstalten nyligen utsänt ett cirkulär till alla arbetsförmedlingsanstalter med instruktioner rörande effektivare tillsyn över försäkringen.

Om skäl finnes antaga, att en person tagit anställning uteslutande i syfte att sedermera förvärva rätt till understöd, bör undersökning anställas. Vad beträffar arbetslösa inom säsongfacken erinras om att lagen förpliktar dem att antaga sådant arbete, som erbjudes på platsen, även om det faller utom deras fack, och att därför arbetsförmedlingsanstalterna böra lämna dem underrättelse även om andra lediga platser än inom det egna facket. Vidare påpekas, att även arbete, som erbjudes direkt av arbetsgivaren eller genom en privat anstalt, endast på de i lagen angivna grunderna kan vägras och att vägran av annan orsak medför understödets förlust.

(Socialrådet, Genève.)

Förslag till ändringar i den franska socialförsäkringslagen.

I dessa Meddelanden har tidigare redogjorts för den socialförsäkringslag, som promulgerades i Frankrike den 5 april 1928 och som avser att bereda understöd vid sjukdom, invaliditet, ålderdom och dödsfall ävensom moderskapshjälp samt i vissa fall barnförsörjningsbidrag.[1] Under parlamentsbehandlingen utfäste sig regeringen att, innan lagen trädde i kraft — något som skulle ske först på andra året efter lagens promulgation — framlägga förslag till de ändringar, som kunde föranledas av erinringar från intresserade. I enlighet härmed har också regeringen rådfört sig med olika yrkesgrupper, som fått framlägga sina synpunkter inför en särskild kommitté bestående av representanter för de förnämsta arbetar- och arbetsgivarorganisationerna inom industrien, handeln och jordbruket.

Såsom resultat av dessa underhandlingar har beslutats, att vissa ändringar skola vidtagas i lagen beträffande de s. k. departementskassornas uppgifter, styrelsen för kassorna, placering av överskott och frivilliga försäkringsavgifter.

I det följande lämnas ett sammandrag av de föreslagna ändringarna jämförda med lagens ursprungliga bestämmelser.

Departementskassor. Socialförsäkringen handhaves i resp. departement av dels primärkassor, dels en central departementskassa. Som huvudregel gäller, att sjukförsäkring, moderskapsförsäkring, invalidvård och dödsfallsersättning skall handhavas av primärkassorna, invaliditets- och ålderdomsförsäkringen däremot av den centrala departementskassan. Under vissa villkor kunna dock även dessa sistnämnda försäkringsgrenar anförtros åt s. k. speciella primärkassor. Å andra sidan skall det åligga departementskassorna att jämväl ifråga om sjukförsäkring, moderskapsförsäkring m. m. åtaga sig sådana försäkringspliktiga personer, som icke själva anmält sig till inträde i någon primärkassa. För bestridande av sådana uppgifter kunna departementskassorna upprätta lokala avdelningar.

Bortsett från handhavandet av medlemmarnas försäkring mot olika risker har i händerna på departementskassorna lagts betydelsefulla administrativa uppgifter avseende samtliga kassor inom vederbörande departement. Sålunda är departementskassan skyldig att lägga upp ett konto för varje försäkrad medlem. Till kassan inbetalas av arbetsgivarna det samlade avgiftsbeloppet för de försäkrade inom distriktet. Sedermera redovisar departementskassan till de olika primärkassorna de belopp, som ankomma på medlemmarna och på de grenar av försäkringen primär-

[1] Soc. Medd. årg. 1928, sid. 449.

kassorna ha att svara för. Departementskassan är jämväl ansvarig för den av primärkassorna bedrivna verksamheten.

De rådfrågade organisationerna, som bestodo av ömsesidighetsföreningar och jordbrukskassor, uttryckte farhågor för att de uppgifter, som av lagen lagts i händerna på departementskassorna, kunde giva dessa ett alltför stort inflytande över primärkassorna inom resp. distrikt. Därför krävdes en avsevärd begränsning av dessa uppgifter.

Föreslagna ändringar beträffande departementskassorna. I anledning av de framställda ändringsyrkandena befriar det nya förslaget departementskassorna från att svara för risken av sjukdom, moderskap, ålderdom och invalidvård inom departementet. I stället överflyttas denna uppgift på den i lagen föreskrivna s. k. allmänna garantikassan, vilken enligt lagen har att förvalta två fonder, täckande dels invalids- och ålderdomsförsäkringens framtida utgifter dels tillfälligt uppkommande underskott i enskilda kassor. För mötande av den nya utgiften skall allmänna garantikassan uppbära den skatt å inflytande avgifter, som i lagen ursprungligen tilldelats departementskassorna. Undantag härifrån stipuleras dock ifråga om speciella primärkassor för inom jordbruket sysselsatta försäkrade. Den på dessa fallande skatten överlämnas av vederbörande departementala socialförsäkringsanstalt till en ömsesidig återförsäkringskassa för jordbruket, där primärkassorna inom jordbruket förpliktas att återförsäkra sig mot risken av sjukdom, moderskap, invalidvård och dödsfall.

Slutligen komma departementskassorna enligt förslaget icke längre att vara pliktiga att mot ålderdom försäkra sådana försäkringspliktiga, som icke valt annan kassa. Dessa personer komma att anslutas till en särskild avdelning av statskassan för ålderdomspensionering.

Följaktligen skall det icke längre tillkomma departementskassan att upplägga konto för de till primärkassorna anslutna personerna, och den skall icke heller bliva ansvarig för den av dessa kassor bedrivna verksamheten. Den skall vidare icke öva någon tillsyn över sagda verksamhet, utan dess uppgifter komma att bliva desamma som inom en vanlig kassa för försäkring mot sjukdom, moderskap, invalidvård och dödsfall ifråga om personer, som icke valt annan försäkringsanstalt.

Kassornas styrelser. Enligt lagen skall varje försäkringskassa stå under ledning av en styrelse bestående av 18 ledamöter, varav minst 9 skola representera försäkringstagarna och 6 dessas arbetsgivare samt minst 2 vara läkare eller andra på sjukvårdsområdet legitimerade personer (apotekare, tandläkare eller barnmorskor). Undantag medgives dock ifråga om primärkassor, som upprättats av de försäkrade själva och som icke behöva innefatta representanter för arbetsgivarna.

Föreslagna ändringar beträffande kassornas styrelser. I överensstämmelse med upprepade resolutioner av handelskamrarna åsyftar förslaget att genomföra den förändringen i sammansättningen av styrelserna för såväl departements- som primärkassor, att de försäkrade och arbetsgivarna bliva representerade till lika antal. Enligt förslaget skall styrelsen bestå av minst 18 ledamöter, av vilka hälften väljes av de försäkrade och hälften av arbetsgivarna. Två läkare eller andra på sjukvårdsområdet legitimerade personer, som utses av de yrkesorganisationer, med vilka kassan träffat avtal, skola också vara ledamöter av styrelsen.

Vad beträffar primärkassor, som upprättats av de försäkrade själva, skall deras särställning i här ifrågavarande hänseende upphöra, och komma deras styrelser att innefatta representanter även för arbetsgivarna liksom i andra försäkringskassor.

Placering av överskott. Enligt lagen skola kassorna årligen från inflytande avgifter för försäkring mot sjukdom, moderskap, invalidvård och dödsfall avsätta ett belopp av 20 % till den lagenliga reservfonden tills denna når ett belopp svarande

mot ett års inkomster av avgifter, ävensom till den av allmänna garantikassan förvaltade reservfonden (3 %) och garantifonden (2 %). Efter dessa avsättningar må tillgängligt överskott användas till temporär ökning av förmånerna eller till nedsättning i den procentsats, med vilken de försäkrade ha att bidraga till kostnader för läkare och medicin, eller slutligen till sociala välfärdsanordningar.

Föreslagna ändringar beträffande överskott. För tillgodoseende av ett önskemål, som uttalats från jordbrukarhåll, medgiver förslaget försäkringskassorna att till försäkrade utbetala ett belopp uppgående till högst en fjärdedel av det årliga nettoöverskottet.

Frivilliga försäkringsavgifter. Enligt lagen skola frivilligt försäkrade inbetala ett belopp, som svarar mot det, vilket enligt den obligatoriska försäkringen betalas av arbetsgivaren. De frivilligt försäkrade kunna emellertid icke förutsättas vara bättre ställda än de obligatoriskt försäkrade, emedan den, som ansluter sig till den frivilliga försäkringen, måste visa, att hans inkomst ej överstiger det för den obligatoriska försäkringen fastställda maximum. Erinras må ock därom, att den frivilliga försäkringen är avsedd dels för smärre yrkesutövare som icke tillhöra löntagarklassen dels för gifta kvinnor utan eget yrke.

Representanter för jordbruksorganisationer ha erinrat om den ogynnsamma ställning, i vilken de frivilligt försäkrade, som synas vara särskilt talrika på landsbygden, skulle försättas genom den nyss citerade bestämmelsen, och de ha yrkat, att skillnaden i detta hänseende mellan obligatoriskt och frivilligt försäkrade minskas så mycket som möjligt.

Föreslagna ändringar beträffande frivilliga försäkringsavgifter. För att tillgodose dessa önskemål skall den under allmänna garantikassan stående reservfonden till förmån för de frivilligt försäkrade gottskrivas hälften av de besparingar i fattigvårdskostnad, som staten gjort genom socialförsäkringslagen. Redan i den ursprungliga lagen föreskrives, att hälften av sagda besparingar skall inbetalas till fonden, utan att någon bestämmelse meddelas om fördelning härav. Syftet med den nya bestämmelsen är att tillägga reservfonden den andra hälften av ifrågavarande besparingar och att anslå detta belopp till ökade förmåner för de frivilligt försäkrade.

Styrelsen för franska landsorganisationen *(Confédération générale du travail)* har i en resolution den 28 mars 1929 angivit sin ställning till det föreliggande lagförslaget. I resolutionen opponerar sig landsorganisationen starkt mot de bestämmelser i förslaget, enligt vilka styrelsen för departements- och primärkassor skulle erhålla en ändrad sammansättning. Genom att kassorna ställas under ledning av styrelser bestående av endast 9 representanter för de försäkrade gentemot 11 arbetsgivare eller utövare av läkaryrket, kommer förslaget, förklaras det, att lägga kassornas administration i händerna på en majoritet av personer, vilka äro motståndare till lagen. Vidare yrkar C. G. T:s styrelse på att den för försäkringspliktens inträdande stipulerade inkomstgränsen av 15 000 frs. om året höjes till 24 000 frs. Slutligen kräves att en del av besparingen av fattigvårdskostnaderna anslås till ökning av förmånerna för orkeslösa eller obotligt sjuka äldre personer, vilka åtnjuta fattigvårdsunderstöd i hemmet.

(Socialrådet, Genève.)

Internationella arbetsorganisationen.

Internationella arbetsbyråns styrelsesammanträde i maj 1929.

Styrelsen för internationella arbetsbyrån sammanträdde i Genève den 27—28 maj 1929.

Förhandlingarna rörde sig huvudsakligen om en del ärenden, som skulle underställas den strax därefter sammanträdande konferensen, bl. a. om en rapport av expertkommissionen för granskning av medlemsstaternas årsredogörelser, ett utlåtande av kommittén för utredning av frågan om de officiella språken samt ett utlåtande av styrelsens reglementsutskott rörande dels vissa juridiska spörsmål sammanhängande med frågan om revision av konventioner och speciellt med de formella bestämmelserna i konventionerna, dels ett förslag av den kanadensiske regeringsrepresentanten Riddel rörande sammansättningen av konferensens utskott m. m.

Under överläggning kom också ett förslag av den indiske regeringsrepresentanten Sir Atul Chatterjee rörande ordnandet av de finansiella förbindelserna mellan internationella arbetsbyråns styrelse och folkförbundsförsamlingen. Denna fråga hänvisades till finansutskottet för vidare utredning.

Vidare beslöt styrelsen, att den blandade kommission för frågan om automatisk koppling av järnvägsvagnar, varom beslut fattats vid arbetskonferensens sammanträde 1928, skall bestå av 24 experter, av vilka varje grupp inom styrelsen utser en tredjedel, samt dessutom av en medlem av varje grupp inom styrelsen. Medlemmarna av kommissionen skola utses vid nästinstundande styrelsesammanträde i oktober 1929.

I enlighet med förslag av arbetsbyråns direktör beslöts att sammankalla en konferens för överläggning i frågan om åvägabringande av likformighet inom bostadsstatistiken. Därjämte beslöts utse en kommitté av tre medlemmar av styrelsen för överläggning med representanter för vederbörande kommitté inom folkförbundet om lämpliga åtgärder för reglering av arbetsvillkoren å internationella farleder.

Internationella arbetsbyråns kommitté för kolfrågan.

I en vid internationella arbetskonferensens sammanträde år 1925 antagen resolution anmodades arbetsbyrån att verkställa en undersökning rörande standardisering på internationell basis av kolgruvearbetarnas arbetsvillkor. Frågan tillmättes den betydelse, att styrelsen inom sig tillsatte en särskild kommitté av tre medlemmar från varje grupp för att följa de undersökningar, som i anledning av nämnda resolution igångsattes inom arbetsbyrån, och för att däröver yttra sig. Såsom ett första resultatet av undersökningarna föreligger en publikation betitlad »Arbetslöner och arbetstid i kolgruveindustrien», vilken tidigare refererats i dessa Meddelanden (årg. 1929, sid. 131). Den publicerade undersökningen avser förhållandena inom kolgruveindustrien år 1925, men har sedermera fullföljts, så att en undersökning jämväl förligger för motsvarande förhållanden år 1927.

Vid sammanträde i Genève den 22—23 maj 1929, under ordförandeskap av den engelske regeringsrepresentanten Somervell, hade kommittén att i första hand taga del av den kompletterande undersökningens resultat.

Vidare hade kommittén att yttra sig om en resolution rörande arbetstiden i kolgruveindustrien, antagen vid internationella gruvarbetarfederationens kongress i Nîmes i juni 1928. I denna resolution förklaras det vara högeligen önskvärt, att arbetstiden inom kolgruveindustrien i olika länder utjämnas nedåt till sju timmar om dagen, inklusive upp- och nedfartstider, samt anmodas arbetsbyråns styrelse att sammankalla en särskild konferens av kolproducerande stater för nämnda syftes uppnående. Överläggningen härom utmynnade icke i något positivt beslut, utan beslöts endast överlämna diskussionsprotokollet till styrelsen för dess kännedom.

Slutligen föreslog arbetsbyråns direktör, att kommittén skulle förorda fortsatta undersökningar genom byrån rörande möjligheterna att få till stånd likformig arbetstid inom kolindustrien i olika länder. Det borde därefter tillkomma arbetsbyrån att framställa bestämda förslag i ämnet för att underställas kommittén.

Internationella arbetsbyråns kommitté för undersökning av de sociala utgifternas storlek.

Inom arbetsbyråns styrelse har tillsatts en kommitté med uppgift att vara arbetsbyrån behjälplig med de åt byrån uppdragna undersökningarna rörande kostnaderna för socialförsäkring och fattigvård i olika länder. Kommittén, som består av sex medlemmar, därav två från varje grupp inom styrelsen, sammanträdde för första gången i Genève den 24—25 maj 1929. Den ena platsen inom arbetargruppen innehas av herr Thorberg, som vid detta sammanträde företräddes av herr Backlund. Som ordförande vid sammanträdet fungerade den japanske regeringsrepresentanten Yoshisaka. I egenskap av experter närvoro vid sammanträdet en del av arbetsbyråns direktör utsedda representanter för socialförsäkringen i Frankrike, Polen, Storbritannien och Tjeckoslovakien.

Vid sammanträdet förelågo fem monografier hänförande sig till sociala utgifter i Frankrike, Polen, Storbritannien, Tjeckoslovakien och Tyskland. Diskussionen rörde sig nästan uteslutande om huru långt redogörelserna för de olika länderna skulle sträcka sig. Några medlemmar och experter voro av den meningen, att undersökningarna borde begränsa sig till de med socialförsäkringen förenade utgifterna, medan andra hävdade, att även kostnaderna för social välfärd i vidsträcktare bemärkelse borde tagas i betraktande. Kommittén konstaterade att allvarliga svårigheter möta, då det gäller att närmare definiera de sociala utgifter, varom här är fråga. Med hänsyn till att i de flesta länder någon officiell statistik för närvarande icke finnes, som omfattar kostnaderna för sociala välfärdsanordningar i allmänhet, beslöts att till nästa sammanträde ajournera frågan om undersökningens omfattning. Arbetsbyrån anmodades att för kommittén vid dess nästa sammanträde framlägga en redogörelse för de olika uppfattningar, som göra sig gällande rörande den lämpliga omfattningen av en undersökning på detta område, med anvisningar såvitt möjligt å de metoder, som i olika länder kommit till användning för täckande av de yrkes- och sociala risker, för vilka arbetarna äro utsatta. Jämväl kommer byrån att med vederbörande regeringars hjälp söka komplettera de statistiska uppgifter, som redan insamlats.

Internationella arbetsbyråns kommitté för undersökning av textilindustrien.

I anledning av en resolution antagen vid internationella arbetskonferensens sammanträde 1928 har arbetsbyråns styrelse tillsatt en kommitté på tolv medlemmar — fyra från varje grupp — för att behandla frågan om en undersökning av arbetsförhållandena inom textilindustrien.

Kommittén sammanträdde för första gången den 24 juni och utsåg därvid till ordförande den engelske regeringsrepresentanten Wolfe.

Man beslöt föreslå, att undersökningen skulle omfatta följande europeiska länder: Belgien, Frankrike, Italien, Jugoslavien, Nederländerna, Polen, Rumänien, Spanien, Storbritannien, Schweiz, Tjeckoslovakien, Tyskland, Ungern och Österrike, samt följande utomeuropeiska länder: Brasilien, Förenta staterna, Indien, Japan, Kina och Mexiko.

Undersökningarna borde i första hand omfatta bomulls- och ylleindustrierna (kardning och kamning, spinning, vävning, appretering, blekning, färgning eller tryckning) samt vidare, i den mån en sådan utvidgning vore möjlig, konstsilkeindustrien. Den borde avse icke endast vuxna manliga arbetare, utan även minderåriga arbetare och kvinnor, vilka i så stort antal sysselsättas inom textilindustrien. Hänsyn borde tagas till maskinarbetets utveckling i olika länder ävensom de på miljön beroende särskilda betingelserna för arbetet. Olika sidor av arbetsförhållandena skulle undersökas, såsom löner, arbetstid, produktivitet, arbetslöshet, hygieniska förhållanden, förebyggande av olycksfall m. m.

För insamling av erforderliga uppgifter kommer arbetsbyrån att med sakkunnigas biträde uppgöra en undersökningsplan och ett frågeformulär. Sedan dessa godkänts av kommittén och arbetsbyråns styrelse, komma de att utsändas till regeringarna.

Kortare meddelanden.

— Allmänna sociala frågor —

Rysk lagstiftning om arbetares ansvarighet för arbetsgivaren tillfogade förluster. Under det sista året ha sovjetmyndigheterna vidtagit icke så få åtgärder för att motarbeta den brist på arbetsdisciplin inom industrien och ämbetsverken, som allt mera hotat förrycka de uppställda arbetsprogrammen.

Såsom exempel må nämnas den av folkkommissariernas råd utfärdade förordningen av den 6 mars 1929, vilken tilldelade fabriksledningarna rätt att ådöma arbetarna vissa disciplinära straff och därjämte avsåg att förhindra den arbetare, som brutit mot arbetsdisciplinen och på grund härav avskedats, att erhålla ny arbetsanställning.

Ett nytt led i denna strävan att skapa ordning i arbetsförhållandena utgör den av Sovjetunionens folkkommissariers råd och exekutivkommitté utgivna förordningen av den 12 juni 1929, vilken stadgar, att arbetare och tjänstemän skola bära ekonomisk ansvarighet för den skada, de under arbetet tillfoga arbetsgivaren. I sagda förordning heter det bl. a., att om arbetaren eller tjänstemannen genom vårdslöshet och slarv, genom brott mot gängse föreskrifter eller mot arbetsgivarens speciella instruktioner tillfoga skada å maskiner, arbetsverktyg, tjänstekläder, materiel o. d. eller genom förskingring av dokument ävensom oriktig utbetalning av penningmedel, som bestämts för hushållningsändamål, åsamka arbetsgivaren förlust, denna i så fall skall gäldas av den försumlige. Dock må högst en tredjedel av vederbörandes arbetslön tagas i utmätning härför.

Skulle däremot skadan eller förlusten ha uppstått till följd av handling, som kan beivras enligt strafflagen, eller mellan arbetaren och arbetsgivaren existera särskilt avtal om den förres ansvarighet eller slutligen förlusten tillfogats utom arbetet, skall hel och full ekonomisk ansvarighet utkrävas.

Såsom redan sagts äger arbetsgivaren rätt att genom avdrag av vederbörandes arbetslön gottgöra sig för den lidna förlusten. Dylikt avdrag får dock icke ske senare än en månad efter den tidpunkt, då arbetaren underrättats av arbetsgivaren om den tillfogade förlusten, och icke tidigare än sju dagar efter det arbetaren meddelats om arbetsgivarens tillämnade åtgärd att göra avdrag å lönen.

För den händelse arbetaren skulle inlägga protest mot löneavdraget eller bestrida den påstådda skadans omfång, må icke avdrag ske, utan tvisten hänskjutes till en särskild värderingskommission eller eventuellt arbetsdomstol.

Vid fastställande av förlustens omfång skall bortses från utebliven vinst. Slutligen är i förordningen intagen den bestämmelsen, att arbetarens ekonomiska ansvarighet icke må avse sådan skada, som kan hänföras till normal risk i arbetsutövningen.

I sovjetpressen hälsas den nya förordningen med allmän tillfredsställelse under framhållande av att den i vida arbetarkretsar utbredda ansvarslösheten i arbetet med ty åtföljande skadegörelse å inventarier och materiel i hög grad försvårar landets ekonomiska uppbyggnadsarbete.

— Arbetsmarknad och arbetslöshet —

Berättelse över arbetslöshetskommissionens verksamhet 1914—1924. Statens arbetslöshetskommission har på försommaren 1929 utgivit en berättelse över sin verksamhet under tioårsperioden 1914—1924 benämnd »Det svenska samhället och arbetslösheten». Inom ramen av berättelsens över 600 sidor tecknas i fem huvudavdelningar grunddragen av arbetslöshetens och hjälpåtgärdernas utveckling från världskrigets början, över inflations- och deflationsåren fram till slutet av år 1924, då relativt normala förhållanden åter började inträda på arbetsmarknaden.

I en första avdelning skildras krigskrisen augusti 1914—sommaren 1915 samt huru kommissionen organiserades och de första hjälpåtgärderna kommo till.

Den andra avdelningen, som omfattar sensommaren 1915—1920, innehåller en kort redogörelse för näringslivet, arbetsmarknaden och arbetslöshetens utveckling och klargör vidare hjälpprincipernas närmare utformning under detta tidsskede. Skildringen av understödsverksamheten, som under somliga av dessa år hade en ganska stor omfattning, har här tillmätts ett något större utrymme än i första avdelningen, något som i än högre grad är fallet med redogörelsen för de statliga nödhjälpsarbetena, vilka under denna period började få allt större betydelse.

Berättelsens centrala parti återfinnes emellertid i tredje avdelningens skildring av arbetslösheten och arbetslöshetspolitikens utveckling under perioden 1921—1924 eller den tid, under vilken arbetslösheten i vårt land kulminerade, hjälpverksamhetens principer blevo mera definitivt utformade och åtgärderna för arbetslöshetens bekämpande erhöllo en omfattning av i svensk socialhistoria hittills icke kända dimensioner. Efter en redogörelse för näringslivets, arbetsmarknadens och arbetslöshetens utveckling under perioden följer sålunda en framställning av den svenska arbetslöshetspolitikens allmänna principer och av hjälpverksamhetens organisation under perioden. Den skildring av den kontanta understödsverksamheten, som härefter vidtager, får sin särskilda prägel därav, att den på många punkter utfylles med konkreta detaljer, hämtade ur de många rapporter, genom vilka kommissionen under deflationsåren direkt hölls underrättad om det aktuella läget i landets kommuner och dessas sätt att handhava understödsverksamheten.

Även åt de statliga nödhjälpsarbetena under motsvarande tidsavsnitt har ägnats stor uppmärksamhet. Intresset för redogörelsen, vad denna verksamhetsgren beträffar, höjes av det bildmaterial, som illustrerar effekten av arbetslinjens tillämpning i vårt land. I denna avdelning har även uppmärksamhet ägnats åt färdigställningsanslagen och de nödhjälpsarbeten, som utförts av andra organ än arbetslöshetskommissionen, liksom också åt de övriga hjälpformer, som under perioden kommo till användning.

I en fjärde avdelning behandlas i främsta rummet frågan om hjälpverksamhetens förhållande till arbetskonflikter och lönetvister på den öppna marknaden samt de opinionsyttringar, som under deflationsåren gjordes rörande den i vårt land förda arbetslöshetspolitiken.

Femte avdelningen slutligen behandlar hjälpverksamhetens finansiering och kostnader samt allmänna resultat.

Förutom en rad bilagor och diagram har såsom ett tillägg till berättelsen fogats en redogörelse för det s. k. dyrtidsanslagets verksamhet under åren 1916—1921, motiverat huvudsakligen därav, att arbetslöshetskommissionen hade i uppdrag att avveckla denna speciella socialpolitiska kristidsskapelse, vars uppgifter och arbetsresultat icke förut skildrats.

Statens arbetslöshetskommissions verksamhet under juni 1929. Antalet till kommissionen rapporterade hjälpsökande arbetslösa uppgick vid slutet av juni till 5 865 mot 8 449 vid månadens början. Yrkesfördelningen framgår av följande sammandrag:

	Hela antalet hjälpsökande	Därav: det lokala överskottet		Hela antalet hjälpsökande	Därav: det lokala överskottet
Jordbruk	140	93	Närings- o. njutningsmedelsind.	102	43
Skogshushållning	59	17	Kemisk-tekn. o. belysningsind.	64	56
Gruvdrift och malmförädling	572	399	Trämasse- och pappersindustri	37	20
Jord-, sten- och glasindustri	223	101	Grafisk industri	16	9
Metall- och maskinindustri	381	204	Industri och hantverk, ej spec.	165	69
Trävaruindustri	682	399	Sjöfart och fiske	58	8
Byggnadsverksamhet	246	66	Handel och samfärdsel m. m.	406	179
Läder-, hår-, gummi- o. d. ind.	45	17	Husligt arbete	5	—
Textilindustri	50	23	Arbete, ej hänf. till annan grupp	2 562	708
Beklädnadsindustri	52	14	Summa	**5 865**	**2 425**

Vid arbetslöshetskommissionens nödhjälpsarbeten sysselsattes vid månadens utgång 1 587 arbetare. Antalet i gång varande arbetsföretag utgjorde 41, mot 51 vid månadens början.

Vid kommunala nödhjälpsarbeten (utan statsbidrag) sysselsattes 846 arbetare samt vid s. k. statskommunala arbeten (kommunal regi med statsbidrag) 249 arbetare. Härförutom uppburo 331 personer kommunalt arbetslöshetsunderstöd och 50 personer kontant understöd med statsbidrag.

Statens bruttoutgifter för nödhjälpsåtgärderna uppgingo under juni till 455 329 kronor samt under årets sex första månader till sammanlagt c:a 3·0 miljoner kronor.

— Socialförsäkring —

Registrerade sjukkassor år 1928. Med ledning av de statistiska redogörelser rörande registrerade sjukkassors verksamhet år 1928, som inkommit till socialstyrelsen från resp. kassor, har verkställts en preliminär sammanräkning av medlemsantalet den 31 december 1928 och antalet sjukdagar under samma år. För ett 20-tal huvudsakligen smärre kassor förelågo ej statistiska uppgifter för år 1928, då sammanräkningen företogs. Genom att för dessa kassor i stället räkna med 1927 års siffror har emellertid en ungefärlig uppfattning erhållits om medlemsantalets storlek och sjuklighetsförhållandena i genomsnitt inom samtliga sjukkassor år 1928. De sålunda framkomna ungefärliga siffrorna framgå av följande tablå, som dessutom innehåller motsvarande uppgifter för åren 1926 och 1927.

År	Antal medlemmar den 31 dec.			Medlemsökning			Antal sjukdagar (i tusental)			Antal sjukdagar per 100 medl.	
	Sjukk.	Forts.-k.	Summa	Sjukk.	Forts.-k.	Summa	Sjukk.	Forts.-k.	Summa	Sjukk.	Forts.-k
1926	832 717	100 211	932 928	29 775	8 000	37 775	7 641	203	7 844	959	211
1927	869 959	107 924	977 883	37 242	7 713	44 955	8 831	235	9 066	1 063	226
1928[1]	913 000	116 000	1 029 000	43 000	8 000	51 000	8 500	280	8 780	975	250

[1] Preliminära siffror.

Av tablån framgår, att hela antalet sjukdagar under år 1928 kan uppskattas till i runt tal 8 800 000. Räknar man med, att den kontanta sjukhjälpen per sjukdag i genomsnitt utgjort 2.20 kr., skulle totala beloppet av den av sjukkassorna under år 1928 utbetalda kontanta sjukhjälpen belöpa sig till mellan 19 och 20 miljoner kronor.

Ändringar i den danska sjukkasselagen. Genom en ny lag av den 27 mars 1929 ha vissa ändringar i den danska sjukkasselagen fastställt att gälla från och med den 1 april 1929.

Ändringarna gå i stort sett ut på att bereda ökade möjligheter till erhållande av sjukförsäkring för sådana medlemmar i erkända sjukkassor, som på grund av förbättrade ekonomiska villkor upphöra att vara obemedlade i sjukkasselagens mening och därför ej längre få åtnjuta de erkända sjukkassornas vanliga förmåner. Att kravet på en ändring till det bättre härutinnan nu gjort sig gällande är närmast att betrakta såsom en följd av den senaste, under år 1927 genomförda lagändringen. De i denna lag inryckta skärpta kontrollbestämmelserna rörande medlemmarnas inkomst- och förmögenhetsförhållanden ha nämligen medfört, att ett stort antal förut såsom obemedlade upptagna medlemmar ställts utanför den av de erkända sjukkassorna bedrivna sjukförsäkringen.

Enligt den nu utfärdade lagen skola de personer, som ej längre få såsom obemedlade understödsberättigade medlemmar tillhöra erkänd sjukkassa, antingen överflyttas till kassans för bemedlade understödsberättigade medlemmar särskilt upprättade avdelning eller, om sådan avdelning ej finnes, till en statskontrollerad fortsättningskassa. Bestämmelsen är i sak lika med den tidigare gällande. Därjämte uppställas emellertid i den nya lagen vissa minimikrav, som skola vara uppfyllda för att sjukkassa skall få upprätthålla särskild avdelning för de bemedlade medlemmarna. Sålunda får bl. a. ingen sådan avdelning härefter vara i verksamhet, såvida icke medlemsantalet i avdelningen uppgår till minst 15. Undantag är dock härvid medgivet för sjukkassor, vilkas verksamhetsområde har isolerad belägenhet och i vilka medlemsantalet på grund härav är ringa.

Samtidigt som upprätthållandet av ifrågavarande avdelningar för bemedlade medlemmar i viss mån hindras, söker den nya lagen å andra sidan påskynda bildandet av fortsättningskassor och bereda större möjlighet för sjukkassorna att begagna sig av sådana kassor för de bemedlade medlemmarnas sjukförsäkring. Det är sålunda i lagen föreskrivet att direktören för sjukkasseväsendet skall verka för, att varje område, för vilket en erkänd sjukkassa är upprättad, också alltid omfattas av en statskontrollerad fortsättningskassa. För det rationella anordnandet av fortsättningskassornas verksamhet är särskilt sörjt genom bestämmelse, att för samma område endast en sådan kassa kan godkännas såsom statskontrollerad. Inbördes konkurrens mellan statskontrollerade fortsättningskassor är således utesluten.

De till fortsättningskassa eller avdelning för bemedlade överförda sjukkassemedlemmarna kunna i likhet med vad förut varit fallet, återföras till sjukkassan, om deras ekonomiska förhållanden förändras i sådan riktning, att de ånyo äro att anse såsom obemedlade. Lagen av år 1929 går emellertid i detta hänseende ett steg längre än den äldre lagen och medger överföringsrätt till sjukkassa även för dem av fortsättningskassornas medlemmar, som ingått direkt i fortsättningskassan utan att dessförinnan ha tillhört erkänd sjukkassa. Givetvis skola dock även sådana medlemmar uppfylla de vanliga ekonomiska betingelserna för inträde i erkänd sjukkassa. Såsom ytterligare villkor för överföring är därjämte föreskrivet bland annat, att inträdet i fortsättningskassan skall ha skett, innan medlemmen fyllde 40 år.

Genom den nya lagen sammanknytas emellertid de erkända sjukkassorna närmare ej blott med de statskontrollerade fortsättningskassorna utan även med sådana statskontrollerade sjukföreningar (Sygeforeninger), som ej uppfylla betingelserna för att godkännas såsom fortsättningskassor. För medlemmar i dessa sjukföreningar är nämligen överföringsrätt till erkända sjukkassor enligt lagen medgiven på liknande villkor, som de för fortsättningskassornas medlemmar fastställda. Däremot får, i motsats till vad fallet är ifråga om fortsättningskassorna, övergång från erkända sjukkassor till statskontrolle-

rade sjukföreningar ej förekomma. Antalet sådana sjukföreningar är dessutom genom lagen begränsat, i det att endast föreningar, som voro i verksamhet den 1 oktober 1928, kunna erhålla ställning såsom statskontrollerade. Såsom villkor för uppnående av denna förmån är ytterligare stadgat, att ansökan härom skall vara ingiven till vederbörande myndighet före den 1 juli 1929.

Slutligen innehåller den nya lagen vissa mindre ändringar samt bestämmelser av temporär natur, som emellertid här förbigås, då de ej äro av större intresse.

Ändringar i den tyska riksförsäkringslagen. Genom en den 18 maj 1929 utfärdad ny lag, gällande från och med den 1 juni 1929, ha riksförsäkringslagens bestämmelser om moderskapshjälp och därmed sammanhängande förhållanden i vissa delar ändrats.

Den vid barnsbörd under 4 veckor före och 6 veckor efter nedkomsten utgående moderskapspenningen har för tiden före nedkomsten fastställts att utgöra tre fjärdedelar i stället för tidigare i regel endast hälften av grundlönen, dock endast för tid, varunder barnsbördskvinnan avhåller sig från förvärvsarbete. Samtidigt har emellertid den bestämmelse i den gamla lagen borttagits, varigenom under tiden före nedkomsten sjukpenning kunde utgå jämsides med moderskapspenning. Sådant dubbelt penningunderstöd får således numera ej förekomma.

En annan ändring berör utbetalningen av moderskapshjälp, vilken enligt den gamla lagen kunde avbrytas, därest barnsängskvinnans arbetsanställning upphörde och hon såsom följd härav utträdde ur försäkringen. Enligt de nya bestämmelserna är barnsängskvinna tillförsäkrad medlemskap i sjukkassa, oavsett anställningsförhållandena, så länge hon har att utfå förlossningsbidrag eller moderskapspenning. Barnsängskvinnorna ha härigenom beretts samma förmån som redan tillkommer sjuka medlemmar, med vilka de alltså i nyssnämnda hänseende jämställts.

Vidare har barnsängskvinna genom de nya bestämmelserna tillerkänts en ökad förmån i fråga om den för invalidförsäkringen gällande väntetiden. Arbetsoförmåga, som är föranledd av havandeskap eller normalt förlöpande barnsäng, har tidigare medfört rätt för den försäkrade att tillgodoräkna sig en tid av 8 veckor såsom väntetid, för vilken invalidförsäkringsavgiften blivit betald. Denna bestämmelse har nu ändrats såtillvida, att 12 veckor få tillgodoräknas i stället för förut endast 8 veckor.

— Ut- och invandring —

Utvandringen till främmande världsdelar under andra kvartalet 1929. Utvandringen från Sverige till främmande världsdelar uppgick under andra kvartalet 1929 till 3 246 personer, varav 2345 män och 901 kvinnor. Sammanlagt 3220 emigranter erhöllo sina utvandringskontrakt godkända av svenska polismyndigheter (i Stockholm, Malmö, Hälsingborg och Göteborg), 18 av norska (i Oslo och Trondhjem) samt 8 av danska (i Köpenhamn). Fördelningen på de olika hamnstäderna var som följer:

	Stockholm	Malmö	Hälsingborg	Göteborg	Oslo	Trondhjem	Köpenhamn	Summa
April	142	207	42	1 241	3	2	6	**1 643**
Maj	105	92	10	796	3	4	1	**1 011**
Juni	82	37	4	462	3	3	1	**592**
2 kv. 1929	**329**	**336**	**56**	**2 499**	**9**	**9**	**8**	**3 246**
2 » 1928	367	389	55	2 017	5	30	11	**2 874**

Emigrationen under andra kvartalet 1929 fördelade sig, i den mån utvandringskontrakten godkänts av polismyndigheterna i någon av de förut nämnda svenska, norska och danska städerna, på rikets olika delar sålunda:

Län	Utvandringskontrakt från			Summa utvandrare		Län	Utvandringskontrakt från			Summa utvandrare	
	Sverige	Norge	Danmark	2:a kv. 1929	2:a kv. 1928		Sverige	Norge	Danmark	2:a kv. 1929	2:a kv. 1928
Stockholms stad	204	—	—	**204**	180	Älvsborgs län	230	—	—	**230**	172
» län	66	—	—	**66**	51	Skaraborgs »	87	—	—	**87**	66
Uppsala »	33	—	—	**33**	20	Värmlands »	238	1	—	**239**	190
Södermanlands »	24	—	—	**24**	30	Örebro »	64	—	—	**64**	90
Östergötlands »	66	—	1	**67**	56	Västmanlands »	35	—	—	**35**	51
Jönköpings »	146	—	—	**146**	97	Kopparbergs »	242	—	—	**242**	162
Kronobergs »	103	—	—	**103**	97	Gävleborgs »	157	2	—	**159**	151
Kalmar »	153	—	—	**153**	152	Västernorrlands »	182	3	—	**185**	178
Gotlands »	26	—	—	**26**	12	Jämtlands »	182	7	—	**189**	163
Blekinge »	110	—	—	**110**	108	Västerbottens »	171	—	—	**171**	133
Kristianstads »	129	—	2	**131**	132	Norrbottens »	147	5	—	**152**	158
Malmöhus »	82	—	1	**83**	116	Ej angivet »	—	—	3	**3**	2
Hallands »	126	—	1	**127**	73						
Göteb. o. Bohus »	217	—	—	**217**	234	Hela riket	**3 220**	**18**	**8**	**3 246**	**2 874**

De här redovisade utvandrarnas fördelning på vissa åldersgrupper framgår av följande översikt:

	Män		Kvinnor		Tillsammans	
	Antal	%	Antal	%	Antal	%
Under 15 år	117	5·0	107	11·9	224	6·9
15—25 »	1 313	56·0	383	42·5	1 696	52·3
25—35 »	687	29·3	278	30·8	965	29·7
35—45 »	169	7·2	72	8·0	241	7·4
45—55 »	44	1·9	29	3·2	73	2·3
Över 55 »	15	0·6	32	3·6	47	1·4
Summa	**2 345**	**100·0**	**901**	**100·0**	**3 246**	**100·0**

Antalet transiterande emigranter, d. v. s. personer, som från annat land passerat Sverige på väg till främmande världsdel, utgjorde under kvartalet 1 217. Dessa utvandrares nationalitet framgår av följande tablå:

	Danmark	Norge	Island	Finland	Estland	Lettland	Litauen	Tjeckoslovakien	Tyskland	England	Summa
April	6	20	—	439	28	—	33	1	1	4	**532**
Maj	4	27	—	318	3	1	—	—	—	—	**353**
Juni	4	1	1	318	8	—	—	—	—	—	**332**
Summa	**14**	**48**	**1**	**1 075**	**39**	**1**	**33**	**1**	**1**	**4**	**1 217**
Därav: män	9	36	1	703	28	—	30	1	1	2	**811**
kv.	5	12	—	372	11	1	3	—	—	2	**406**

I ovanstående siffror ingå de utlänningar, som befordrats till främmande världsdel direkt från svensk hamn (d. v. s. från Göteborg), men icke sådana transiterande emigranter, som passerat Sverige på genomfärd till annat land för att därifrån anträda resan till främmande världsdel.

Konferensen rörande transitkort för emigranter. Såsom förut omnämnts i dessa Meddelanden (s. 466) har nationernas förbund sammankallat en europeisk konferens för avslutandet av en internationell överenskommelse rörande transitkort för emigranter. Konferensen ägde rum i Genève den 10—14 juni 1929.

Följande stater voro representerade: Belgien, Danzig, Grekland, Italien, Jugoslavien, Lettland, Nederländerna, Polen, Portugal, Rumänien, Schweiz, Storbritannien, Tjeckoslovakien, Tyskland och Ungern. Dessutom deltogo i konferensen en representant för Saarkommissionen ävensom de Roover, ordförande i den expertkommitté, som utfört förberedelsearbetet till konferensen, samt Lucien Volf, representant för den permanenta internationella konferensen av privata organisationer för emigrantskydd. Till ordförande vid konferensen valdes den engelske representanten Sir William H. Porter.

Som resultat av förhandlingarna framgick ett förslag till en överenskommelse, vars syfte angives vara att förenkla de formaliteter, som fordras för transitering av emigranter genom de kontraherande länderna, och att på så sätt tillgodose ett önskemål, som uttalats av den i maj 1926 hållna passkonferensen. För ändamålet ifråga införes ett transitkort för de emigranter, som begiva sig från Europa till ett transoceanskt land. De kontraherande staterna skola utfärda dylika kort för de emigranter, som ha för avsikt att embarkera i sagda länders hamnar. Korten skola till självkostnadspris tillhandahållas vederbörande fartygsbolag, vilka utlämna dem gratis åt emigranterna vid resans anträdande. Ändamålet är att underlätta emigrantens färd från platsen för avresan till embarkeringshamnen och speciellt att befria emigranten från passvisering i genomfartsländerna. Kortet kan också användas för att underlätta återresan för en emigrant, som vägrats tillträde i destinationslandet.

Överenskommelsen innehåller noggranna bestämmelser rörande de uppgifter, som skola införas på kortet. Därjämte bestämmes, att fartygsbolagen icke kunna utlämna transitkort till andra emigranter än sådana, som äro i besittning av genomgångsbiljett för hela resan alltifrån avreseplatsen till immigrationslandet, som vidare uppfylla villkoren för tillträde till vederbörande immigrationsland och som ha tillräckliga medel att bekosta uppehället under resan.

Vidare innehåller överenskommelsen bestämmelser om de förmåner, som innehav av transitkort medför i genomfartsländerna, samt rörande fartygsbolagens förpliktelser. De kontraherande staterna förbinda sig att lämna varandra biträde i och för dessa förpliktelsers uppfyllande.

Försämrade arbetsutsikter för invandrare till Kanada. Möjligheterna till erhållande av arbete för de invandrare, som under eftersommaren och hösten detta år ankomma till Kanada, te sig för närvarande i en synnerligen mörk dager på grund av de mycket dåliga skördeutsikterna. De kanadensiska invandringsmyndigheterna och speciellt de stora järnvägsbolagen — Kanadas statsjärnvägar och Canadian Pacific Railway Company — ha därför igångsatt en energisk propaganda för att så långt möjligt inskränka invandringen under de närmaste månaderna. Vad som icke minst gjort ett kraftigt ingripande i denna riktning påkallat är, att man under senare delen av innevarande år emotsett en stark ökning av invandringen till Kanada på grund av de från den 1 juli 1929 gällande skärpta invandringsrestriktionerna i Förenta staterna.

Med hänsyn till den stora vikt det ligger uppå, att inga utvandrare under nuvarande förhållanden begiva sig till Kanada utan att ha sina utkomstmöjligheter för den närmaste framtiden fullt tryggade, ha de ångbåtslinjer, som handhava emigranternas befordran, också uppmanats att med alla till buds stående medel vidarebefordra de utsända varningarna. I anledning härav har bl. a. Svenska Amerikalinjen till alla passagerare, som antecknat sig för resa till Kanada under de närmaste månaderna, låtit distribuera ett cirkulär av följande lydelse:

»Då såväl Kanadas statsjärnvägar som våra egna kontor och agenter meddela, att utsikterna för höstens skörd i Kanada väsentligt försämrats särskilt beträffande västra Kanada och därför möjligheterna att få arbete under skörden samt strax därefter äro ytterst ringa, avråda vi var och en, som haft för avsikt att i höst resa till Kanada för att där söka arbete, från att resa nu och tillråda i stället, att färden uppskjutes tills på vårsidan eller tills vi direkt eller genom pressen kunna meddela att arbetsmöjligheterna blivit så förbättrade, att vi åter kunna tillråda inresa till Kanada. De som ämna resa till anförvanter eller vänner hos vilka de kunna få vistas under hösten och vintern och hos vilka de eventuellt kunna få arbete, kunna naturligtvis resa, men de måste göra det helt och hållet på sin egen risk, då varken Kanadas statsjärnvägar eller vi för närvarande kunna lämna någon garanti för att arbete anskaffas eller taga något ansvar i detta avseende. — Denna försämring av läget därute har inträtt helt plötsligt, varför vi ej tidigare kunnat meddela härom.

Vi ha dock gott hopp om att situationen snart nog skall förbättras och att Kanada med sina stora naturtillgångar, för vilkas utveckling stora arbetsstyrkor erfordras, snart åter skall bliva ett gott fält för de svenskar, som där söka utkomst och framtidsmöjligheter.»

Arbetsdomstolens domar.

21. Dom i mål mellan svenska livsmedelsarbetareförbundet och dess avdelning nr 9 i Norrköping, kärande, samt Torsten Torstenson såsom innehavare av firman Torstens konditori, Torsten Torstenson, svarande, angående anställning av lärlingar; given i Stockholm den 25 juli 1929.

Den 6 juli 1928 har mellan ett flertal konditoriidkare i Norrköping, däribland Torstenson, å ena, samt livsmedelsarbetareförbundet och dess avdelning nr 9, å andra sidan, upprättats ett kollektivavtal att gälla för tiden 1 juli 1928— 1 juli 1929, vilket avtal i anledning av utebliven uppsägning numera oförändrat gäller till den 1 juli 1930. § 21 i nämnda avtal innehåller bland annat följande:

»Lärlingar få icke anställas till högre antal än en på var femte av vid konditori (anställd) fast yrkesarbetare, dock att där antalet fast anställda yrkesarbetare uppgår till två, en lärling får anställas. Lärotiden är 3 år.»

Enligt avtalet skola samtliga arbetare, vilka arbeta hos arbetsgivare, anslutna till den avtalslydande organisationen, tillhöra svenska livsmedelsarbetareförbundet och skall minsta betalning per man och vecka vara: för yngre arbetare 55 kr., för lärling med två års vana 49 kr. och för lärling med ett års vana 38 kr.

Sedan förbundet och avdelningen instämt Torstenson till arbetsdomstolen, har denna genom dom den 20 april 1929 förpliktat Torstenson, vilken i sin rörelse sysselsatte tre såsom elever betecknade lärlingar, oaktat endast två yrkesutbildade arbetare innehade fast anställning hos honom, att genast från anställningen skilja de elever utöver en, som arbetade hos honom.

Efter förnyad stämning å Torstenson hava förbundet och avdelningen vid arbetsdomstolen nu anfört: Torstenson hade icke ställt sig arbetsdomstolens dom till efterrättelse, utan hade fortfarande övertaliga lärlingar anställda. Med anledning härav yrkade förbundet och avdelningen, att arbetsdomstolen måtte dels vid verkande vite ålägga Torstenson att omedelbart fullgöra sin skyldighet enligt arbetsdomstolens dom den 20 april 1929, dels ock förplikta Torstenson att för den skada, som genom hans underlåtenhet att fullgöra arbetsdomstolens dom tillfogats förbundet samt avdelningen och dess medlemmar, till förbundet och avdelningen utgiva ersättning med 550 kr.

Torstenson har i målet genmält: Den 22 april 1929, då han erhöll del av arbetsdomstolens ifrågavarande dom, hade han i sin rörelse anställda tre elever: Sven Lindén, Åke Ljungkvist och Erik Ivarsson. Lindén hade avskedats omkring två eller tre veckor efter det Torstenson fått kännedom om domen. Ljungkvist hade han låtit kvarstanna i tjänsten, då han hade rätt att i sin rörelse hava en lärling. Jämväl Ivarsson vore fortfarande anställd i hans tjänst. Ivarsson, som efter 12 eller 14 månaders arbete i konditori i Stockholm i november 1928 erhållit plats som betalande elev hos Torstenson, hade efter 3 månaders tjänst erhållit avlöning, först med 20 kr. i veckan, vilken veckoavlöning sedermera höjts, först till 25 kr. och därefter i slutet av juni 1929 till 30 kr., och hade det varit Torstensons avsikt att sedermera vid bättre arbetstillgång öka avlöningen till 55 kr. eller den lön, som enligt avtalet tillkomme yngre arbetare, samtidigt som Ivarsson skulle begära sitt inträde som medlem i svenska livsmedelsarbetareförbundets avdelning nr 9 i Norrköping. Hade han genom bibehållande av Ivarsson i sin tjänst åsidosatt sina förpliktelser enligt arbetsdomstolens ovanberörda dom, vore

han emellertid villig att omedelbart avskeda honom. Motparternas skadeståndsyrkande bestrede han såsom icke lagligen grundat.

Livsmedelsarbetareförbundet har vitsordat, att eleven Sven Lindén numera vore skild från sin anställning hos Torstenson, och förklarat, att kärandenas talan avsåge förpliktande för Torstenson att vid verkande vite omedelbart skilja Ivarsson från den av honom innehavda tjänsten.

Parterna hava å ömse sidor fordrat ersättning för kostnaderna å målet.

Arbetsdomstolen har tagit i övervägande vad sålunda och i övrigt förekommit.

Torstenson har genom sin underlåtenhet att skilja den hos honom anställde lärlingen Erik Ivarsson från hans anställning icke ställt sig arbetsdomstolens den 20 april 1929 meddelade dom till efterrättelse. Med anledning härav prövar arbetsdomstolen rättvist ålägga Torstenson vid vite av femhundra kronor att genast skilja Ivarsson från hans ifrågavarande anställning.

Härjämte prövar arbetsdomstolen i så måtto bifalla förbundets och avdelningens i målet förda skadeståndstalan, att Torstenson förpliktas att för den skada, han genom sin underlåtenhet att fullgöra arbetsdomstolens nyssberörda dom må anses hava tillskyndat förbundet och avdelningen, till dem utgiva ersättning med skäliga ansedda tvåhundra kronor.

Det åligger Torstenson tillika att ersätta motparterna för kostnaderna å målet med etthundrafyrtio kronor.

Närvarande i domstolen vid beslutets fattande den 19 juli 1929: Vice ordföranden *Lind*, ersättaren *Falk*, ledamoten *Larson*, ersättaren *Wistrand* samt ledamöterna *Forslund* och *Söder*.

Domen var enhällig.

22. Dom i mål mellan svenska grov- & fabriksarbetareförbundets avdelning 104, Lidköping, kärande, samt Mellersta Sveriges sockerfabriks aktiebolag, svarande, angående läkarvård; given i Stockholm den 26 juli 1929.

I ett mellan parterna den 20 september 1928 upprättat kollektivavtal rörande arbets- och löneförhållanden, gällande för bolagets fabrik i Lidköping, hava under § 7 punkt 1 upptagits följande bestämmelser:

»Vid sjukdom, som varar mer än tre dagar, utgår till arbetare, som varit anställd vid fabriken minst en månad, sjukersättning under högst två månader med kr. 3: 25 per dag för manlig och kr. 2: 80 för kvinnlig arbetare fr. o. m. den dag, då läkarintyg om sjukdom företetts å fabrikskontoret. Dessutom åtnjuta arbetare fri läkarevård av fabrikens läkare eller den specialist, som denne för särskilt fall kan anse nödvändigt anvisa, samt av läkare ordinerad medicin fritt. För arbetares familj (hustru och minderåriga hemmavarande barn) erhålles även efter prövning i särskilt ömmande fall vid längre tids sjukdom av läkare ordinerad medicin fritt.»

En vid ovannämnda fabrik anställd arbetare, G. I. Gustafsson, insjuknade i februari 1929 i muskelreumatism och vände sig därför till fabrikens läkare, vilken ordinerade bad och massage å stadens varmbadhus. En annan arbetare vid fabriken, Gustav Bäckström, erhöll under maj månad samma år av fabrikens läkare ett intyg, att han vore i stort behov av bad och massage, enär han sedan lång tid tillbaka lede av reumatisk värk. De båda arbetarna hava under åberopande av § 7 i avtalet hos bolaget anhållit, att bolaget måtte bekosta den av läkaren föreskrivna behandlingen. Bolaget har emellertid vägrat detta.

Med anledning härav har avdelningen, efter stämning å bolaget vid arbetsdomstolen anfört: I avtalets stadgande om fri läkarvård funnes ej något undantag för

reumatiska åkommor, och då fabrikens läkare i det föreliggande fallet ansett bad- och massagebehandling vara det effektivaste medlet för dessa åkommors botande, måste det enligt avtalets anda och mening åligga bolaget att bekosta behandlingen. Bestämmelsen i § 7 punkt 1 om arbetares rätt till fri läkarvård även för det fall, att fabrikens läkare hänvisade den sjuke till vård av specialist, talade för att i den fria läkarvården också inbegrepes av fabrikens läkare ordinerad specialbehandling med bad och massage, oavsett om behandlingen utfördes av läkare eller ej. Den ifrågavarande behandlingen måste sålunda anses hänförlig till arbetare tillerkänd fri läkarvård. På grund härav yrkade avdelningen, att arbetsdomstolen måtte med stöd av avtalets § 7 förklara bolaget pliktigt att bekosta ifrågavarande behandling.

Bolaget har härtill genmält: Den behandling, varom här vore fråga, kunde under inga förhållanden vara att anse såsom läkarvård. Därmed kunde nämligen icke avses annan än sådan behandling, som meddelades direkt av läkaren och möjligen även den, som ägde rum under dennes omedelbara överinseende, men i förevarande fall hade någon sådan behandling ej ägt rum. Ej heller hade förekommit någon hänvisning till specialist, varmed i åberopade avtalsbestämmelse icke kunde förstås annat än specialutbildad läkare. Då avdelningens yrkande sålunda saknade stöd i avtalet, hemställdes, att avdelningens talan icke måtte bifallas.

Arbetsdomstolen har tagit i övervägande vad sålunda och i övrigt förekommit.

Den ifrågavarande av fabrikens läkare föreskrivna behandlingen har icke till någon del utförts eller varit avsedd att utföras av läkaren eller av annan av honom anvisad specialist, varmed icke kan avses annat än en specialutbildad läkare. Vid sådant förhållande kan behandlingen icke vara att hänföra till läkarvård i avtalets mening. Med anledning härav och då annan giltig grund för bolagets förpliktande att bekosta ifrågakomna behandling icke heller visats, finner arbetsdomstolen avdelningens i målet förda talan icke kunna bifallas.

Närvarande i domstolen vid beslutets fattande den 19 juli 1929: Vice ordföranden *Lind*, ersättaren *Falk*, ledamoten *Larson*, ersättaren *Wistrand* samt ledamöterna *Forslund* och *Söder*.

Vid omröstningen förenade sig vice ordföranden, ersättaren Falk, ledamoten Larson och ersättaren Wistrand om den mening, domen innehåller. Ledamöterna Forslund och Söder *voro av skiljaktig mening och ansågo, att bolaget bort förpliktigas att bestrida kostnaden* för den av läkaren förordnade bad- och massagebehandlingen.

23. Dom i mål mellan svenska metallindustriarbetareförbundet, kärande, samt Sveriges verkstadsförening för egen del och för Nydqvist & Holm aktiebolag i Trollhättan, svarande, angående ersättning för skiftarbete; given i Stockholm den 29 juli 1929.

Den 22 december 1928 har mellan verkstadsföreningen, å ena, samt förbundet jämte andra arbetarförbund, å andra sidan, upprättats ett kollektivavtal, vilket gäller för kalenderåren 1929—1930. Avtalets § 5 innehåller bestämmelser angående ordinarie arbetstid. Såframt icke parterna för varje plats eller verkstad enas om annat, skall arbetstiden förläggas på vissa i avtalet angivna tider, alltefter som fråga är om arbete i ett, två eller tre skift. Den sålunda bestämda förläggningen är beträffande treskiftsarbete följande:

»1:sta skiftet: Fr. o. m. söndagskväll t. o. m. lördagsmorgon alla dagar mellan kl. 10 e. m.—6 f. m.

2:a skiftet: Fr. o. m. måndagsmorgon t. o. m. lördagseftermiddag alla dagar kl. 6 f. m.—2 e. m.

3:dje skiftet: Fr. o. m. måndagseftermiddag t. o. m. lördagskväll alla dagar mellan kl. 2 e. m.—10 e. m.»

I avtalets § 6 bestämmes, att arbete, utfört å annan tid än den ordinarie arbetstiden, skall betraktas såsom övertidsarbete och betalas med den ordinarie timlönen jämte vissa i avtalet angivna tilläggsprocent. I § 7 givas i fyra olika moment bestämmelser om skiftarbete. Härav äro mom. 1 och 3 av följande lydelse:

»*Mom. 1.* Vid arbete i skift träffas överenskommelse om avlöning för nattarbetet oberoende av vad i § 6 om tilläggsprocent för övertidsarbete är fastställt.

Mom. 3. Därest ej av särskilda skäl annat därom överenskommes enligt mom. 1 här ovan, utgår vid arbete i tre skiftlag, som icke är av beskaffenhet, att till följd av arbetets natur regelbundet utföras i skift, för 1:sta skift ersättning med 25 % tillägg å varje arbetares individuella timpenning.»

Vid senaste avtalsförhandlingarna har med avseende å avtalet till förhandlingsprotokollet antecknats, att parterna vore ense därom, att vid avtalets ikraftträdande utgående avlöningsförmåner vid de särskilda verkstäderna icke kunde utan frivillig överenskommelse under avtalstiden ändras.

Efter stämning å verkstadsföreningen och bolaget har förbundet anfört: Före nu gällande avtals ikraftträdande hade enligt en under de senare åren gällande överenskommelse hos bolaget vid arbete i tre skift betalats för vartdera av de två dagskiften 10 procents och för nattskiftet 20 procents tillägg å den individuella timlönen. Sedan bolaget från och med den 1 januari 1929 under en period av cirka två månader med bibehållande av förutvarande tillägg för de två dagskiften utbetalt 25 procents tillägg för nattskiftet, hade tilläggsersättningen för nattskiftet av bolaget nedsatts till förutvarande 20 procent. Ersättningen för de två dagskiften vore grundad på en förut träffad överenskommelse om särskilt tillägg för tvåskiftsarbete och som enligt ovan angivna protokollsanteckning icke kunde ändras annat än efter frivillig överenskommelse. Oberoende härav vore den i senaste avtal intagna bestämmelsen om en till 25 procent fixerad tilläggsersättning för nattskiftet i tre skiftlag gällande. På grund härav yrkade förbundet, att arbetsdomstolen måtte förklara, dels att arbetarna ägde rätt att bibehålla ersättning för de två dagskiften med 10 procents tillägg för vartdera skiftet, och dels att arbetarna för nattskiftet skulle erhålla den ersättning, som nu gällande avtals § 7 mom. 3 föreskreve.

Verkstadsföreningen och bolaget hava genmält: Det vore riktigt, att före nu gällande avtals ikraftträdande till bolagets arbetare vid treskiftsarbete utbetalts tilläggsersättning efter de grunder förbundet angivit, men någon för bolaget för framtiden bindande överenskommelse i nu ifrågavarande avseende förefunnes icke. Mom. 3 i § 7 innebure, att, därest parterna icke enades om annat, 25 procents ersättning skulle utgå för nattskiftet och intet för de övriga. Att Nydqvist & Holm aktiebolag en kortare period under detta år utbetalt 25 procent för *första skiftet*, hade, *såsom framginge av förhandlingsprotokollet*, berott på missuppfattning av en underordnad tjänsteman och kunde icke stödja förbundets mening. Den av förbundet åberopade protokollsanteckningen avsåge endast överenskommelse rörande timpenning och ackord, men hade ej avseende å det spörsmål, varom nu vore fråga. Genom tillkomsten av bestämmelsen i § 7 mom. 3 vore avtalet numera fullt normerande i fråga om betalningen vid skiftarbete, därest icke respektive parter funno sig böra enas om andra grunder än de i avtalet angivna. Det förhållandet, att tidigare andra belopp eller betalningsformer hade tillämpats, upphävde icke avtalets föreskrifter. Vid Nydqvist & Holm aktiebolag hade tillämpats en skiftersättning, som omräknad för ett skift enligt den i avtalet tillämpade metoden uppginge till 40 procent, alltså väsentligt högre ersätt-

ning än vad som stipulerades i avtalet. Kravet på ytterligare tillägg därutöver hade icke stöd i avtalet, som i stället berättigade arbetsgivaren att få treskiftsarbete utfört mot en ersättning av 25 procent för enbart nattskiftet. Med anledning härav yrkade verkstadsföreningen och bolaget, att förbundets i målet förda talan måtte av arbetsdomstolen ogillas och domstolen förklara, att bolagets arbetare vore skyldiga utföra treskiftsarbete mot den i § 7 mom. 3 angivna ersättningen.

Arbetsdomstolen har tagit i övervägande vad sålunda och i övrigt förekommit.

Bestämmelserna i § 7 uti gällande avtal, vilka, såvitt angår arbete i tre skiftlag, innebära att, därest annat ej överenskommes, för första skiftet eller nattskiftet ersättning skall utgå med 25 procents tillägg å varje arbetares individuella timpenning, under det att för de två övriga skiften ingen särskild tilläggsersättning skall utbetalas, måste anses hava tillkommit för att tjäna som norm för ersättningens bestämmande i de fall, då bindande överenskommelse härom förut ej funnes.

Enligt vad i målet får anses upplyst, har vid bolagets verkstäder sedan ett flertal år, då arbete i treskift förekommit, i enlighet med en mellan bolaget och dess arbetare träffad uppgörelse tillämpats den grund för ersättningens utgående, att särskilda tillägg till den individuella timlönen utbetalats med 20 procent för nattskiftet och 10 procent för vartdera av de två dagskiften.

Den sålunda träffade överenskommelsen mellan bolaget och dess arbetare måste, då annat förhållande icke visats, fortfarande vara för bolaget bindande. Å andra sidan har icke förebragts någon omständighet av beskaffenhet att för arbetarna grunda rätt att med bibehållande av den förut utgående ersättningen för de två dagskiften erhålla den i avtalet angivna förhöjda ersättningen för nattskiftet.

På grund härav prövar arbetsdomstolen, med ogillande av verkstadsföreningens och bolagets i saken framställda yrkande, att bolagets arbetare skulle förklaras skyldiga utföra treskiftsarbete mot den i § 7 mom. 3 i avtalet angivna ersättningen, rättvist i så måtto bifalla förbundets talan, att bolagets arbetare förklaras vara under nu föreliggande förhållanden berättigade att vid treskiftsarbete erhålla ersättning för vartdera av de två dagskiften med 10 procent å den individuella timlönen, varemot förbundets yrkande om rätt för arbetarna att för nattskiftet erhålla högre tilläggsersättning än förut gällande 20 procent å timlönen av domstolen ogillas.

Närvarande i domstolen vid beslutets fattande den 22 juli 1929: Vice ordföranden *Lind*, ersättaren *Falk*, ledamoten *Larson*, ersättaren *Wistrand* samt ledamöterna *Forslund* och *Söder*.

Domen var enhällig.

Rapporter från yrkesinspektörerna angående svårare olycksfall i arbete.

Olycksfall vid hissar, kranar och andra lyftanordningar.

II: 25. I ett *tegelbruk* användes för transporten av råtegel från de olika våningarna till ugnarna en *sänkstol* med stannplan i samtliga fyra våningar. De olika schaktöppningarna voro förstängda med meterhöga spjälgrindar, avsedda att lyftas av sänkstolen. Enligt uppgift hade emellertid denna anordning aldrig fungerat tillfredsställande. För den skull blev grinden vanligen bortlyftad och ställd åsido i den våning, där inlastning skulle ske. Pådragslinan gick vid ena gejden, varför den, som utifrån skulle köra hissen, måste luta sig ut över schaktet för att nå linan. Vanligen kördes hissen av medföljande förare.

En arbetare P., som uppehöll sig i fjärde våningen, hade där lastat en kärra med råtegel för att köra ned med hissen. När P. var färdig med lastningen, hade han antagligen som vanligt vänt kärran för att gående baklänges draga densamma efter sig ut på hissplanet och torde därvid ej ha observerat, att hissplanet stod i bottenläget, utan *störtade han ned i det öppna schaktet* till det 10 m lägre varande hissplanet.

Enligt meddelande från lasarettet, dit P. omedelbart forslades, lär det finnas utsikter, att han skall slippa framtida men av de ådragna svåra skadorna.

Yrkesinspektörsassistenten lämnade anvisning om att sänkstolen före nästa ibruktagande skulle förses med betryggande skyddsanordningar samt besiktigas och provas av godtagen besiktningsman.

Olycksfall vid maskiner och transmissioner.

Valsverk, grovsmedjor o. dyl.

VIII b: 4. I en *ånghammarsmedja* skulle ett smidesstycke om c:a 260 mm diameter huggas av i 3-tons ånghammaren. Sedan huggjärnet slagits ned till halva tjockleken, skulle en smidesarbetare V. lägga på den s. k. »knäpparen» på huggjärnet för att detta skulle slås längre ned. Knäpparen utgöres av en järnstång om 115 centimeters längd och c:a 5 kilograms vikt. Emellertid torde knäpparen ha placerats snett på huggjärnet, så att den endast vilat på detsamma med sin ena kant. Vid nedslaget av hammaren kom därför *knäpparen att kastas snett bakåt* och träffade V. i magen på högra sidan. Han föll därvid omkull och togs om hand av kamraterna, som förde honom på en bår till sjukstugan. Här kom han omedelbart under läkarbehandling, varefter han fördes till närmaste lasarett, där han dock avled efter två dagar på grund av de erhållna skadorna.

Hammarslagen hade i detta fall utförts utan kommando. I vanliga fall utföras slagen på smidesmästarens kommando. I vissa speciella och ofta återkommande arbetsoperationer, där gången av arbetet alltid är enahanda, gives ej kommando, utan regleraren, som ser och vet varje slag, som behöves, utför dessa utan att avvakta mästarens order.

Hyvelmaskiner och fräsmaskiner.

VIII i: 2. Vid ett trävarubolags nyuppförda hyvleri hade samtliga maskiner efter provkörningen varit i bruk några dagar, utan att några felaktigheter kunnat förmärkas.

En av anläggningens båda *hyvelmaskiner* fick en morgon den ena kuttern omslipad, varefter en hyvlare A. kört i gång maskinen. Denna arbetade därvid med normal hastighet och med samma virkesdimensioner som dagen förut. Sedan A. hyvlat några bräder, märktes plötsligt en stark vibration i golvet invid maskinen, och omedelbart därefter hördes en våldsam knall, föranledd av järnbitar, som med så stark fart slungades omking i lokalen,

att de trängde genom golv och tak. A., som vid hyvelmaskinens transmissionssida var sysselsatt med att lasta färdighyvlat virke på en vagn, *träffades av ett järnstycke i bröstet* och kastades omkull på golvet. Han fördes omedelbart till närliggande lasarett, där han till följd av inre blödningar efter fem dagar avled.

Olyckan synes hava uppstått därav, att en *transmissionsaxel*, som uppbär tvenne gjutna trappskivor för drift av matningsanordningen, på grund av för stort lageravstånd i förhållande till axeldiametern *krökts och föranlett skivornas sönderspräng̈ning*. Till förebyggande av ett upprepande har ett extra lager apterats, varigenom axeln fått större motståndsförmåga mot utböjning.

Cellulosa- och pappersmaskiner.

VIII 1: 6. I en sulfitfabrik, där sju *långveds-barkmaskiner* äro uppställda, sysselsättas vid varje barkmaskin tre man, varav en vid inmatningssidan och två vid motsatta änden, där de med tillhjälp av yxor utföra en efterbarkning av de c:a 1·5 m långa stockarna. På grund av maskinens verkningssätt få stockarna under frammatningen en skruvformig rörelse och hållas tryckta mot den med knivar försedda arbetsskivan med tillhjälp av en fjäderbelastad s. k. matarrulle. Denna är tandad och släpper stocken i samma ögonblick, som denna passerat barkknivarna.

Vid olyckstillfället *hade en stock*, som var något splittrad i den smala änden, passerat maskinens matarrulle och *av knivarna kastats snett framåt mot N.*, som var sysselsatt med efterbarkning. Denne fick en så kraftig stöt i vänstra ljumsken med åtföljande magsmärtor, att han omedelbart måste föras till närmaste lasarett, där han efter elva dagar avled till följd av skador å tunntarmen och bukhinneinflammation.

Arbetsledningen lät omedelbart efter den inträffade olyckan för varje maskin uppsätta en skärm, avsedd att skydda bakom denna med efterbarkning sysselsatta arbetare.

Olycksfall vid elektriska apparater och ledningar.

IX: 15. För arbetsgivarens räkning och under en maskinmästares ledning voro tvenne elektriker, K. och H., med biträde av två pojkar sysselsatta med att *flytta en trepolig kraftledning* för lågspänd ström. H. hade till uppgift att lossa najningarna på de gamla stolparna, så att trådarna kunde löpa fritt på isolatorerna och därefter flyttas till de nya ledningsstolparna. De gamla ledningsstolparna voro i markytan starkt förruttnade, och sedan najningarna lossats, hade maskinmästaren tillsagt H. att icke vidare äntra någon stolpe.

H. hade emellertid klättrat upp för att — som man antager — genom nedsläppning av den tredje tråden påskynda arbetet, med påföljd att *stolpen bröts av* och föll till marken. Arbetskamraterna, som icke tidigare iakttagit H., skyndade till platsen, där de funno honom liggande medvetslös med ett hål i huvudet strax nedanför vänstra örat. Detta hade troligtvis förorsakats av en isolatorkrok, som träffat H. vid fallet mot marken. Sedan H. löstagits från stolpen och läkare tillkallats, blev han förd till närliggande lasarett, där han påföljande morgon avled.

Olycksfall genom fallande föremål, ras och liknande.

X: 39. N. jämte tre kamrater hade på morgonen varit sysselsatta *vid kolsläntен i ett järnverk*. Kl. 9 beordrades arbetslaget till annat arbete, men N., vilken enligt en kollegas utsago varit »mindre för sig», hade då liksom flera gånger förut vägrat att avlägsna sig från slänten. När laget vid 11-tiden återkom till kolsläntен, kunde N. ej upptäckas. Vid närmare undersökning befanns då, att en mellanbalk brustit och *ett kolrås ägt rum. N. anträffades död* under mellanbalken, över vilken ett omkring 5 dm tjockt kollager hopat sig.

Orsaken till olyckan synes vara, att mellanbalken mellan facken varit för svag och brustit, när vid tömning av kol ur det ena facket trycket från kolmassan i det andra blivit för stort.

Olycksfallet har genom byggnadsavdelningens försorg föranlett skärpt tillsyn och för-

stärkning av konstruktionens svagare punkter, varjämte ombyggnad av kolfickan med solidare konstruktion kommer att igångsättas under sommarens lopp.

X: 40. Vid ett murbruks- och betongaktiebolag användes för sand, grus och makadam ett *silomagasin*, bestående av sju bingar med sluttande plåtklädd botten och med ett största djup av omkring 5 m. Bingarna rymma vardera omkring 27 kbm. I botten av bingen finnas två urtappningsöppningar, vardera med lucka och ränna, ledande dels till gårdsplanen, där lastning av fordon sker, dels inåt fabriken för avlämnande av material inom fabriken.

I överkant på varje binge är anbragt ett rep, avsett att användas vid nedstigande i bingen. Hänger materialet vid lastning upp sig i bingen, kan detta rakas ner medelst en på en lång stång anbragt raka, vilken föres upp genom rännan in i bingen. På detta sätt kan ganska lätt allt material intill ungefär 2 kubikmeters volym utrakas.

En arbetare L. hade fått order att tömma bingen nr 7. Då denna binge endast innehöll omkring 2 kbm sand och detta ej räckte till fullt lass, gick han, sedan bingen tömts, utan särskild order och till synes utan att någon därom hade kännedom, över till bingen nr 4, vilken innehöll omkring 12 kbm sand, för att därifrån biträda vid fyllandet av lasset.

Sedan *L. kommit ned i bingen*, har tydligen *ett ras inträffat*. Lastningsfolket märkte intet, förrän de fingo se L:s ben sticka ut genom rännan, då de även uppfattade L:s rop på hjälp. Tillskyndande personer sökte draga upp L. ur bingen, men då detta icke lyckades, tappades sand ut genom luckan inåt fabriken, varjämte rännan och luckan utåt gården bortskruvades, så att L. kunde utdragas denna väg. L. hade då legat fast i bingen c:a 15 minuter.

Omedelbart efter det L. befriats företogs upplivningsförsök, dock utan resultat. Tillkallad läkare kunde endast konstatera, att döden inträtt.

X: 41. Vid en sulfit-sulfatfabrik var M. tillika med två andra arbetare sysselsatt med att *uttransportera sulfatmassebalar* ur massamagasinet. Balarna väga c:a 200 kg och äro i storlek 450 × 650 × 900 mm. M. hade i nedlutad ställning satt kroken i en bal för att draga fram densamma, då på grund av balens förflyttning *en annan bal föll ned på bakre delen av M:s huvud* och pressade detta mot golvet. Blod strömmade ur näsa och mun, och M. ljöt en ögonblicklig död.

X: 42. Vid ett *grustag* försiggår all grustransport medelst bandtransportörer. Grusupplagen ligga i rad, och under dem går en utlastningstunnel, i vars tak det finnes ett antal *utlastningsöppningar* av cirka 300 × 300 mm storlek. Ett parti väggrus skulle utlastas, men som det legat i upplaget över vintern, självmatades gruset i för ojämna kvantiteter ned på utlastningstunnelns transportband. Arbetsledningen beordrade därför en arbetare L. att sticka ned grus. Magasinet hade nu ett kraterliknande utseende, varför stickning enligt order skulle ske uppifrån upplagets rand. Förbud hade nämligen givits arbetarna att gå ned i magasinet.

Efter cirka 20 à 30 minuter observerade arbetaren E. i utlastningstunneln, att gruset å transportbandet avsevärt minskats, varför han gick fram till utlastningsöppningen och fann ett ben sticka fram därur. Räddningsarbetet sattes genast i gång och läkare eftersändes. Det befanns dock snart, att L. låg så djupt ned i grusmassorna, att grävning skulle taga för lång tid. Man slog därför hål i utlastningstunnelns tak, men först efter omkring en timmes tid blev L. befriad. *Han torde haft cirka 150 kbm grus över sig.* Läkaren konstaterade genast, att L. var död.

Något ögonvittne, som kan relatera olycksfallets förlopp, finnes icke. Det är därför icke möjligt att fastställa, huruvida L. befunnit sig vid grusupplagets översta del eller om han var nere i magasinet, då raset inträffade. Att raset fick en så ödesdiger följd, torde bl. a. bero på att L. icke hade erfarenhet av arbete i grustag och därför underskattade riskerna. Härtill kommer, att L. på grund av sin ålder ej kunde förflytta sig så snabbt, som det kräves vid ett grusras.

Yrkesinspektören har anmodat arbetsgivaren utföra vissa försöksanordningar för arbetarnas räddande i händelse av ras.

Sveriges offentliga arbetsförmedling.

Juli månad år 1929.

Under hänvisning till efterföljande tabeller, som närmare redogöra för den offentliga arbetsförmedlingen i olika delar av landet, lämnas här en sammanfattande framställning av dess viktigaste resultat under juli månad.

Översikt av verksamheten under *juli* månad 1929.

Anstalter (med avseende å anstalternas olika kontor hänvisas till förteckningen å omslagets 3:e sida)	Manliga avdeln.			Kvinnliga avdeln.			Tillsammans			Ansökningar per 100 led. pl.		
	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	juli 1929	juni 1929	juli 1928
Stockholms stad	3 850	2 023	1 706	3 293	3 416	2 417	**7 143**	**5 439**	**4 123**	131	128	160
Stockholms län	2 358	1 378	1 258	532	705	365	**2 890**	**2 083**	**1 623**	139	153	172
Uppsala stad o. län	519	319	267	130	203	98	**649**	**522**	**365**	124	140	129
Södermanlands län	390	384	265	342	358	222	**732**	**742**	**487**	99	99	135
Östergötlands län	844	421	348	435	409	262	**1 279**	**830**	**610**	154	128	183
Norrköping	404	172	139	109	112	74	**513**	**284**	**213**	181	222	180
Jönköpings län	217	154	95	201	205	107	**418**	**359**	**202**	116	126	174
Kronobergs län	133	83	72	63	97	44	**196**	**180**	**116**	109	121	102
Norra Kalmar län	121	51	49	35	45	33	**156**	**96**	**82**	163	157	133
Södra Kalmar län	349	174	138	115	108	48	**464**	**282**	**186**	165	168	177
Gotlands län	99	111	72	77	142	55	**176**	**253**	**127**	70	93	84
Blekinge län	517	283	246	262	248	161	**779**	**531**	**407**	147	148	160
Kristianstads län	659	549	430	390	467	273	**1 049**	**1 016**	**703**	103	89	108
Malmöhus län: Malmö	1 553	404	374	1 317	832	597	**2 870**	**1 236**	**971**	232	190	269
Malmöhus län: Lund	260	80	72	95	66	56	**355**	**146**	**128**	243	254	308
Malmöhus län: Landskrona	248	94	85	41	42	28	**289**	**136**	**113**	213	178	268
Malmöhus län: Hälsingborg	941	448	416	315	272	212	**1 256**	**720**	**628**	174	179	205
Malmöhus län: Ystad	188	99	82	54	45	34	**242**	**144**	**116**	168	179	217
Malmöhus län: Trelleborg	361	208	200	53	50	44	**414**	**258**	**244**	160	177	112
Malmöhus län: Eslöv	198	122	116	35	34	24	**233**	**156**	**140**	149	114	158
Malmöhus län: Skurup	60	66	36	17	61	9	**77**	**127**	**45**	61	28	90
Malmöhus län: Vellinge	81	38	36	15	18	11	**96**	**56**	**47**	171	102	143
Hallands län	218	175	109	89	111	67	**307**	**286**	**176**	107	103	154
Göteborgs o. Boh. l.	248	232	126	167	203	95	**415**	**435**	**221**	95	101	131
Göteborg	3 381	1 868	1 636	901	934	621	**4 282**	**2 802**	**2 257**	153	155	195
Älvsborgs län	289	113	84	81	121	57	**370**	**234**	**141**	158	148	162
Skaraborgs län	314	381	185	220	350	132	**534**	**731**	**317**	73	78	100
Värmlands län	288	179	128	140	225	101	**428**	**404**	**229**	106	115	124
Örebro län	370	246	178	271	482	201	**641**	**728**	**379**	88	84	173
Västmanlands län	425	303	253	267	268	193	**692**	**571**	**446**	121	101	179
Kopparbergs län	185	124	121	214	243	154	**399**	**367**	**275**	109	140	152
Gävleborgs län	453	187	179	134	112	103	**587**	**299**	**282**	196	201	244
Västernorrlands l.	399	150	150	62	80	47	**461**	**230**	**197**	200	194	188
Jämtlands län	125	70	66	116	155	109	**241**	**225**	**175**	107	119	161
Västerbottens län	137	83	81	115	156	97	**252**	**239**	**178**	105	124	119
Norrbottens län	177	124	114	108	139	78	**285**	**263**	**192**	108	98	103
Tills. juli 1929	**21 350**	**11 896**	**9 912**	**10 811**	**11 514**	**7 229**	**32 170**	**23 410**	**17 141**	**137**	—	—
» juni 1929	*21 233*	*11 311*	*9 451*	*11 233*	*12 683*	*7 960*	*32 466*	*23 994*	*17 411*	—	*135*	—
» juli 1928	22 757	10 229	9 037	10 699	9 772	6 199	33 456	20 001	15 236	—	—	167
» » 1927	22 813	11 416	9 734	10 020	10 463	6 521	32 833	21 879	16 255	—	—	—
» » 1926	22 636	10 335	9 083	10 109	9 941	6 288	32 745	20 276	15 371	—	—	—

Översikt av verksamheten för huvudgrupper av arbete.

Yrkesgrupper	Arbetssökande personer	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar per 100 led. pl.			Tillsatta platser per 100 lediga		
					juli 1929	juni 1929	juli 1928	juli 1929	juni 1929	juli 1928
Manliga avdelningen										
Jordbruk och skogshushållning . .	4 155	4 482	4 469	3 317	100	86	119	74	69	80
Industri och hantverk	4 373	4 634	1 598	1 331	290	366	433	83	86	86
Sjöfart och fiske	4 411	4 479	2 423	2 158	185	190	207	89	90	96
Handel och samfärdsel	2 307	2 525	1 975	1 712	128	129	167	87	92	93
Husligt arbete	20	20	24	23	.	.	—	—	.	.
Annat arbete	4 464	5 219	1 407	1 371	371	377	404	97	99	99
Summa	**19 730**	**21 359**	**11 896**	**9 912**	**180**	**188**	**222**	**83**	**84**	**88**
Kvinnliga avdelningen										
Jordbruk och skogshushållning . .	386	393	938	278	42	39	51	30	34	36
Industri och hantverk	578	648	388	276	167	156	196	71	68	70
Sjöfart och fiske	318	330	261	222	126	121	165	85	79	88
Handel och samfärdsel	1 747	1 869	2 458	1 653	76	74	83	67	66	66
Husligt arbete	4 937	6 641	7 442	4 782	89	84	106	64	65	65
Annat arbete	904	940	27	18	.	.	.	.	.	.
Summa	**8 870**	**10 811**	**11 514**	**7 229**	**94**	**89**	**109**	**63**	**63**	**63**
Tillsammans										
Jordbruk och skogshushållning . .	4 541	4 875	5 407	3 595	90	75	106	66	61	71
Jordbruk	4 450	4 779	5 365	3 553	89	74	105	66	61	71
Skogshushållning	91	96	42	42	.	.	.	.	.	.
Industri och hantverk	4 951	5 282	1 986	1 607	266	316	385	81	82	83
Gruvdrift och malmförädling . . .	76	79	7	7	.	.	.	.	.	.
Jord-, sten- och glasindustri . . .	188	194	112	94	173	.	262	84	.	84
Metall- och maskinindustri . . .	1 200	1 263	618	464	204	289	408	75	77	76
Trävaruindustri	307	347	74	56	.	.	.	.	.	.
Byggnadsverksamhet	1 377	1 483	513	466	289	315	339	91	92	92
Läder-, hår- och gummiindustri . .	148	160	13	13	.	.	.	.	.	.
Textilindustri	137	142	25	19	.	.	.	.	.	.
Beklädnadsindustri	316	355	121	88	298	225	.	69	67	.
Närings- och njutningsmedelsindustri	368	391	181	124	216	238	207	69	59	76
Kemisk-teknisk o. belysningsindustri	69	71	27	25	.	.	.	.	.	.
Trämasse- och pappersindustri . .	82	88	49	39	.	.	.	.	.	.
Grafisk industri	55	57	25	23	.	.	.	.	.	.
Ej särskilt specificerade	628	652	221	194	295	355	394	88	85	88
Sjöfart och fiske	4 729	4 809	2 684	2 380	179	183	203	89	89	95
Handel och samfärdsel	4 054	4 394	4 433	3 365	99	98	120	76	77	78
Kontors-, bank- o. d. personal . .	346	356	164	120	217	323	283	73	79	68
Butiks- och magasinspersonal . . .	999	1 066	308	257	346	299	405	83	87	76
Hotell- och restaurangpersonal . .	1 235	1 345	1 888	1 278	71	69	74	68	65	68
Transportarbetare	1 281	1 429	1 768	1 505	81	74	104	85	90	92
Allmän och litterär verksamhet . .	180	185	274	177	68	83	78	65	68	61
Ej särskilt specificerade	13	13	31	28	.	.	.	.	.	.
Husligt arbete	4 957	6 661	7 466	4 805	89	84	106	64	65	65
Annat arbete	5 368	6 149	1 434	1 389	429	436	464	97	98	99
Summa	**28 600**	**32 170**	**23 410**	**17 141**	**137**	**135**	**167**	**73**	**78**	**76**

Utanför resp. länsförmedlingsanstalters rapporteringsområden tillsattes under månaden 1 800 platser, varav 1 419 manliga och 381 kvinnliga; motsvarande tal under samma månad föregående år voro resp. 1 595, 1 257 och 338 samt under nästlidna månad resp. 1 752, 1 361 och 391.

	Arbetsförmedlingsanstalter	Jordbruk m. m.			Skogshushållning			Gruvdrift o. malmförädling			Jord-, sten- o. glasindustri			Metall- o. maskinindustri		
		Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.
	Manliga avdelningen	4 386	4 427	3 275	96	42	42	79	7	7	192	111	93	1 215	598	446
1	Stockholms stad	33	3	3	—	—	—	—	—	—	2	1	1	383	248	174
2	Stockholms län	1 155	1 042	944	40	15	15	2	—	—	7	—	—	81	15	9
3	Uppsala stad och län	260	271	230	8	—	—	—	—	—	6	1	1	15	1	—
4	Södermanlands län	161	244	139	—	—	—	—	—	—	—	—	—	40	10	10
5	Östergötlands län	365	293	231	1	—	—	4	2	2	37	—	—	31	11	10
6	Norrköping	66	79	55	1	—	—	—	—	—	—	—	—	41	2	2
7	Jönköpings län	73	88	35	2	—	—	—	—	—	6	26	22	10	4	2
8	Kronobergs län	44	45	35	—	—	—	—	—	—	2	2	2	2	2	2
9	Kalmar län	69	56	36	—	—	—	—	—	—	1	—	—	32	14	9
10	Gotlands län	63	61	30	—	—	—	—	—	—	—	2	—	1	—	—
11	Blekinge län	120	109	79	—	—	—	—	—	—	3	13	13	8	1	1
12	Kristianstads län	393	372	285	2	—	—	—	—	—	24	27	22	21	14	10
13	Malmöhus län: Malmö	34	30	17	—	—	—	—	—	—	2	—	—	138	20	17
14	Hälsingborg	106	86	69	1	—	—	1	—	—	1	—	—	28	3	3
15	Övriga anstalter	413	328	266	—	—	—	—	—	—	14	1	1	71	22	11
16	Hallands län	63	110	50	—	—	—	1	—	—	—	—	—	23	1	—
17	Göteborgs och Bohus län	60	113	38	—	—	—	1	—	—	2	6	2	6	11	5
18	Göteborgs stad	136	125	105	—	—	—	—	—	—	9	5	5	174	150	146
19	Älvsborgs län	41	51	23	—	—	—	—	—	—	—	—	—	34	5	4
20	Skaraborgs län	166	278	127	—	—	—	—	—	—	2	27	24	23	39	6
21	Värmlands län	45	80	41	6	—	—	1	—	—	28	—	—	4	1	1
22	Örebro län	162	202	136	6	5	5	22	1	1	4	—	—	6	1	1
23	Västmanlands län	228	225	175	1	3	3	4	—	—	42	—	—	20	13	13
24	Kopparbergs län	39	49	46	2	—	—	29	4	4	—	—	—	6	5	5
25	Gävleborgs län	20	17	17	—	—	—	14	—	—	—	—	—	5	1	1
26	Västernorrlands län	5	7	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	3	3
27	Jämtlands län	31	33	29	26	19	19	—	—	—	—	—	—	5	1	1
28	Västerbottens län	26	20	20	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—
29	Norrbottens län	9	10	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—
	Kvinnliga avdelningen	393	938	278	—	—	—	—	—	—	2	1	1	48	20	18
1	Stockholms stad	7	21	21	—	—	—	—	—	—	1	—	—	36	14	12
2	Stockholms län	30	74	25	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
3	Uppsala stad och län	21	33	14	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
4	Södermanlands län	31	53	20	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
5	Östergötlands län	37	60	22	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
6	Norrköping	3	4	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
7	Jönköpings län	4	21	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
8	Kronobergs län	6	11	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
9	Kalmar län	7	28	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
10	Gotlands län	5	25	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11	Blekinge län	21	50	22	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
12	Kristianstads län	42	79	21	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
13	Malmöhus län: Malmö	7	19	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7	5	5
14	Hälsingborg	5	7	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
15	Övriga anstalter	34	67	20	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
16	Hallands län	3	13	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
17	Göteborgs och Bohus län	30	20	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
18	Göteborgs stad	4	7	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	5	1	1
19	Älvsborgs län	—	5	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
20	Skaraborgs län	15	67	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
21	Värmlands län	10	31	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
22	Örebro län	17	113	20	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
23	Västmanlands län	21	40	18	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
24	Kopparbergs län	9	21	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
25	Gävleborgs län	2	4	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
26	Västernorrlands län	2	14	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
27	Jämtlands län	3	16	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
28	Västerbottens län	11	25	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
29	Norrbottens län	6	10	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Trävaruindustri			Byggnadsverksamhet			Läder-, hår- o. gummiindustri			Textilindustri			Beklädnadsindustri			Närings- o. njutningsmedelsindustri			Kem.-tekn. o. belysningsindustri			
Ans.	L.p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L. p.	T.p.	Ans.	L.p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L.p.	T.p.	
345	**72**	**55**	**1 483**	**513**	**466**	**134**	**12**	**12**	**94**	**10**	**9**	**125**	**8**	**6**	**246**	**37**	**25**	**57**	**17**	**17**	
63	36	30	613	151	136	24	4	4	3	—	—	15	3	1	48	12	7	14	—	—	1
30	3	2	154	41	35	5	—	—	2	—	—	10	—	—	14	3	3	1	—	—	2
12	2	—	15	—	—	—	—	—	—	—	—	8	—	—	9	—	—	—	—	—	3
7	2	2	7	4	4	—	1	1	1	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	4
13	—	—	92	32	32	3	—	—	3	—	—	3	—	—	12	—	—	—	—	—	5
16	3	3	38	10	9	2	—	—	27	—	—	—	—	—	1	—	—	1	2	2	6
4	—	—	3	6	6	1	1	1	4	—	—	1	—	—	5	—	—	1	—	—	7
—	—	—	5	5	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	8
28	3	3	5	1	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	2	—	—	2	1	1	9
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10
5	—	—	12	10	6	1	—	—	—	—	—	1	1	1	4	—	—	—	—	—	11
13	4	1	41	38	32	—	—	—	1	—	—	3	—	—	11	6	4	—	—	—	12
28	1	1	117	16	15	19	1	1	2	—	—	27	—	—	44	1	—	30	—	—	13
5	—	—	39	5	4	25	—	—	2	—	—	3	—	—	7	—	—	2	12	12	14
6	1	—	66	13	9	34	2	2	3	—	—	6	—	—	35	—	—	1	—	—	15
5	1	1	15	8	8	1	—	—	6	—	—	1	—	—	3	1	—	—	—	—	16
1	—	—	51	26	22	—	—	—	3	—	—	—	—	—	8	1	1	1	—	—	17
88	14	11	95	70	69	4	—	—	17	7	6	19	3	3	20	9	9	4	2	2	18
—	—	—	20	12	12	8	—	—	19	2	2	3	—	—	4	—	—	—	—	—	19
1	—	—	2	4	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	3	4	1	—	—	—	20
8	—	—	28	18	18	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	21
1	1	—	5	—	—	4	—	—	—	—	—	22	1	1	2	—	—	—	—	—	22
1	1	1	11	7	7	1	1	1	—	—	—	1	—	—	2	—	—	—	—	—	23
—	—	—	16	20	20	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	24
9	—	—	8	3	3	1	2	2	—	—	—	1	—	—	7	—	—	—	—	—	25
1	—	—	6	6	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	26
—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	27
—	—	—	13	6	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	28
—	—	—	4	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	29
2	**2**	**1**	—	—	—	**26**	**1**	**1**	**48**	**15**	**10**	**230**	**113**	**77**	**145**	**144**	**99**	**14**	**10**	**8**	
2	2	1	—	—	—	4	1	1	16	1	—	116	64	42	72	70	58	5	6	4	1
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	4	2	2	—	—	—	—	—	2
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	2	—	—	—	3
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	4	2	—	—	—	4
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	1	1	—	—	—	5
—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	4	—	—	—	2	2	—	—	—	6
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1	1	1	3	1	—	—	—	7
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	8
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	4	4	9
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	10
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	11
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	6	5	4	8	4	—	—	—	12
—	—	—	—	—	—	10	—	—	4	—	—	66	25	20	40	3	1	2	—	—	13
—	—	—	—	—	—	10	—	—	4	—	—	6	—	—	5	1	1	—	—	—	14
—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	1	1	1	—	—	1	1	—	—	—	—	15
—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	2	1	—	—	—	—	—	—	16
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	4	1	—	—	—	17
—	—	—	—	—	—	1	—	—	12	10	6	15	6	2	8	31	20	3	—	—	18
—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	19
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	5	1	—	—	—	20
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	21
—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	2	2	6	—	—	3	1	—	—	—	—	22
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	2	3	2	2	4	4	—	—	—	23
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	24
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	25
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	26
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	27
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1	1	—	—	—	—	—	—	28
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	29

	Arbetsförmedlings-anstalter	Trämasse- o. pappersindustri			Grafisk industri			Industri o. hantverk, ej specific.			Sjöfart och fiske			Kontors-, bank- o. d. personal		
		Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.
	Manliga avdelningen	**33**	**5**	**5**	**53**	**20**	**20**	**578**	**188**	**170**	**4479**	**2423**	**2158**	**238**	**106**	**77**
1	Stockholms stad	11	1	1	15	8	8	161	99	86	493	358	341	113	51	30
2	Stockholms län	2	—	—	6	—	—	26	—	—	118	33	31	6	2	2
3	Uppsala stad och län	—	—	—	1	—	—	9	—	—	2	—	—	1	5	1
4	Södermanlands län	2	—	—	—	—	—	14	4	4	36	24	24	—	—	—
5	Östergötlands län	2	—	—	2	—	—	21	4	4	2	—	—	3	1	1
6	Norrköping	6	4	4	4	—	—	9	—	—	68	49	49	4	—	—
7	Jönköpings län	—	—	—	1	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—
8	Kronobergs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	1	1
9	Kalmar län	—	—	—	1	—	—	12	—	—	223	98	85	1	—	—
10	Gotlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8	18	18	—	—	—
11	Blekinge län	—	—	—	—	—	—	12	—	—	166	91	91	2	—	—
12	Kristianstads län	1	—	—	—	—	—	1	—	—	20	12	12	—	—	—
13	Malmöhus län: Malmö	3	—	—	5	—	—	186	10	10	232	102	92	46	7	7
14	Hälsingborg	—	—	—	—	—	—	12	1	1	516	304	294	2	—	—
15	Övriga anstalter	1	—	—	—	—	—	11	2	2	204	96	95	1	1	1
16	Hallands län	—	—	—	—	—	—	3	4	3	45	31	29	2	2	2
17	Göteborgs och Bohus län	—	—	—	—	—	—	2	—	—	32	35	25	—	4	3
18	*Göteborgs stad*	5	—	—	8	11	11	70	62	58	1507	748	572	41	28	25
19	Älvsborgs län	—	—	—	5	—	—	10	1	1	3	1	1	1	—	—
20	Skaraborgs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—
21	Värmlands län	—	—	—	2	—	—	1	1	1	50	52	41	—	—	—
22	Örebro län	—	—	—	2	—	—	4	—	—	1	—	—	—	1	1
23	Västmanlands län	—	—	—	1	—	—	8	—	—	5	2	2	5	2	2
24	Kopparbergs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
25	Gävleborgs län	—	—	—	—	—	—	1	—	—	262	131	123	3	1	1
26	Västernorrlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	326	117	117	—	—	—
27	Jämtlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—
28	Västerbottens län	—	—	—	—	—	—	3	—	—	62	47	45	—	—	—
29	Norrbottens län	—	—	—	—	—	—	1	—	—	97	74	71	2	—	—
	Kvinnliga avdelningen	**55**	**44**	**34**	**4**	**5**	**3**	**74**	**33**	**24**	**330**	**261**	**222**	**118**	**58**	**43**
1	Stockholms stad	20	27	19	3	1	—	10	22	15	198	183	156	57	41	28
2	Stockholms län	—	—	—	—	—	—	3	—	—	11	4	3	1	—	—
3	Uppsala stad och län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
4	Södermanlands län	—	—	—	—	—	—	2	1	1	4	—	—	—	—	—
5	Östergötlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	2	1	—	—	—
6	Norrköping	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	2	—	—	—
7	Jönköpings län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	1	1
8	Kronobergs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1	1
9	Kalmar län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—
10	Gotlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	2	1	1	1
11	Blekinge län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—
12	Kristianstads län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
13	Malmöhus län: Malmö	23	3	3	1	3	3	54	8	6	3	1	1	42	7	7
14	Hälsingborg	2	—	—	—	—	—	1	—	—	7	5	5	—	—	—
15	Övriga anstalter	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7	7	7	—	—	—
16	Hallands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1
17	Göteborgs och Bohus län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—
18	Göteborgs stad	9	14	12	—	1	—	—	—	—	79	46	39	5	4	2
19	Älvsborgs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—
20	Skaraborgs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
21	Värmlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
22	Örebro län	1	—	—	—	—	—	3	—	—	—	—	—	1	—	—
23	Västmanlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	2	2
24	Kopparbergs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
25	Gävleborgs län	—	—	—	—	—	—	1	2	2	2	2	2	1	—	—
26	Västernorrlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	11	3	3	—	—	—
27	Jämtlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
28	Västerbottens län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	—	—	—
29	Norrbottens län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Butiks- o. magasins-personal			Hotell- o. restaurang-personal			Transport-arbetare			Allmän o. litterär verksamhet			Handel och samfärdsel, ej specific.			Husligt arbete			Annat arbete			
Ans.	L. p.	T.p.	Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	
765	**165**	**152**	**164**	**118**	**105**	**1304**	**1520**	**1314**	**43**	**38**	**37**	**11**	**28**	**27**	**20**	**24**	**23**	**5 219**	**1 407**	**1 371**	
379	92	85	57	22	16	422	597	449	27	6	5	—	6	5	3	6	5	971	319	319	1
25	2	2	71	51	51	151	36	34	2	—	—	2	1	1	17	17	17	431	117	112	2
16	—	—	—	1	1	29	11	10	1	—	—	—	—	—	—	—	—	127	27	24	3
—	—	—	—	1	1	13	65	51	—	—	—	—	—	—	—	—	—	107	29	29	4
7	—	—	3	4	4	48	31	29	—	1	1	—	—	—	—	—	—	192	42	34	5
13	3	2	1	—	—	38	18	11	—	—	—	—	—	—	—	—	—	68	2	2	6
7	1	1	—	—	—	11	3	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	87	24	24	7
3	—	—	1	2	1	4	3	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	68	23	23	8
1	—	—	1	2	2	12	13	13	—	—	—	—	—	—	—	—	—	79	37	37	9
—	—	—	2	3	3	13	12	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	12	15	11	10
3	—	—	—	—	—	29	15	12	—	—	—	—	—	—	—	—	—	151	43	43	11
5	1	1	2	3	3	24	15	11	—	—	—	—	—	—	—	1	1	97	56	48	12
83	2	2	4	3	1	74	82	82	2	—	—	—	—	—	—	—	—	477	129	129	13
5	—	—	1	1	1	26	13	9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	159	23	23	14
14	4	4	1	3	3	62	119	119	1	—	—	1	—	—	—	—	—	451	115	114	15
4	—	—	—	1	1	20	12	11	1	—	—	—	—	—	—	—	—	25	4	4	16
3	5	3	—	2	1	7	13	11	1	1	1	—	—	—	—	—	—	70	15	14	17
175	52	50	13	17	14	186	403	388	7	28	28	8	19	19	—	—	—	795	115	115	18
4	—	—	—	—	—	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	129	41	41	19
—	1	—	—	—	—	8	5	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	107	23	23	20
1	—	—	—	—	—	7	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	106	26	25	21
3	—	—	1	—	—	19	3	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	106	31	30	22
1	—	—	1	1	1	14	18	18	1	1	1	—	2	2	—	—	—	78	27	27	23
4	—	—	3	1	1	18	5	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	67	40	40	24
4	1	1	—	—	—	27	17	17	—	—	—	—	—	—	—	—	—	91	14	14	25
—	—	—	1	—	—	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	53	17	17	26
1	—	—	1	—	—	12	5	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	44	11	11	27
1	—	—	—	—	—	14	5	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	16	5	5	28
3	1	1	—	—	—	4	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	55	37	33	29
301	**143**	**105**	**1181**	**1770**	**1173**	**125**	**248**	**191**	**142**	**230**	**140**	**2**	**3**	**1**	**6 641**	**7 442**	**4 782**	**930**	**27**	**18**	
109	61	40	470	613	442	70	157	121	72	88	59	—	1	—	1 739	2 038	1 395	286	5	3	1
6	3	1	86	119	77	—	—	—	8	8	4	2	1	1	377	492	252	—	—	—	2
—	1	1	18	18	14	—	1	—	—	—	—	—	—	—	91	146	67	—	—	—	3
9	3	3	18	26	21	1	1	—	9	12	10	—	—	—	221	257	164	44	1	1	4
9	—	—	30	38	31	11	5	5	5	21	14	—	—	—	313	272	178	27	10	10	5
1	—	—	4	13	9	4	5	3	—	3	1	—	—	—	68	83	56	20	—	—	6
—	2	2	16	18	13	1	2	2	—	3	1	—	—	—	163	154	84	11	—	—	7
—	—	—	10	15	10	—	—	—	2	3	—	—	—	—	42	67	29	—	—	—	8
1	—	—	12	15	11	1	5	4	—	—	—	—	—	—	109	100	56	15	—	—	9
3	1	1	12	24	11	3	3	3	1	2	1	—	—	—	50	83	32	—	—	—	10
1	—	—	31	44	38	1	1	1	1	4	2	—	—	—	205	149	98	—	—	—	11
7	2	2	76	100	62	3	1	1	3	7	5	—	—	—	251	264	173	2	—	—	12
109	28	23	58	135	60	3	11	11	6	6	6	—	—	—	646	578	449	236	—	—	13
3	15	15	27	41	32	—	3	2	2	10	5	—	—	—	206	190	148	37	—	—	14
1	2	2	11	31	27	9	10	10	—	2	1	—	—	—	200	195	138	44	—	—	15
1	—	—	6	19	15	2	4	1	1	5	—	—	—	—	63	67	46	10	—	—	16
3	3	1	35	66	38	—	1	—	3	5	3	—	—	—	78	108	51	16	—	—	17
18	11	6	28	88	22	8	21	14	7	19	—	—	—	—	579	674	496	119	—	—	18
3	—	—	12	16	8	—	—	—	1	—	—	—	—	—	63	99	48	—	—	—	19
5	2	1	20	43	20	—	—	—	1	9	4	—	—	—	159	224	96	19	—	—	20
1	1	1	15	25	13	1	1	1	3	3	2	—	—	—	100	153	72	9	11	4	21
3	2	1	22	54	35	3	9	5	5	5	5	—	1	—	175	295	133	27	—	—	22
2	2	2	23	36	28	2	6	6	3	5	5	—	—	—	205	169	125	6	—	—	23
—	—	—	50	62	43	—	—	—	3	5	4	—	—	—	152	155	101	—	—	—	24
—	—	—	21	18	17	1	—	—	1	3	1	—	—	—	103	82	77	2	—	—	25
—	1	—	11	23	14	—	—	—	—	—	—	—	—	—	38	39	26	—	—	—	26
4	3	3	36	45	43	1	1	1	5	8	7	—	—	—	67	81	52	—	—	—	27
2	—	—	13	14	12	—	—	—	—	—	—	—	—	—	86	115	73	—	—	—	28
—	—	—	10	11	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	92	118	67	—	—	—	29

Arbetslösheten inom arbetarorganisationerna

den 30 juni 1929.

Fackförbund	Redovisade avdelningar	Redovisade medlemmar			Arbetslösa				Föregående månads %
		Män	Kvinnor	Summa	Män	Kvinnor	Summa	%	
Beklädnadsarbetareförb.	39	1 044	2 701	**3 745**	32	180	**212**	**5·7**	3·8
Bleck- o. plåtslagareförb.	42	1 952	—	**1 952**	46	—	**46**	**2·4**	5·9
Bokbindareförbundet	20	1 278	2 849	**4 127**	79	134	**213**	**5·2**	4·4
Bryggeriindustriarb.-förb.	51	3 370	1 262	**4 632**	89	41	**130**	**2·8**	3·9
Byggnadsträarbetareförb.	115	8 739	—	**8 739**	1 089	—	**1 089**	**12·5**	16·6
De förenade förbunden	44	2 728	1 176	**3 904**	233	107	**340**	**8·7**	7·4
Elektriska arbetareförb.	66	3 033	—	**3 033**	184	—	**184**	**6·1**	10·0
Gjutareförbundet	90	4 831	2	**4 833**	98	—	**98**	**2·0**	2·1
Grov- o. fabriksarb.-förb.	257	24 195	3 511	**27 706**	3 698	621	**4 319**	**15·6**	16·5
Gruvindustriarbetareförb.	18	1 798	—	**1 798**	198	—	**198**	**11·0**	14·6
Handelsarbetareförb.	198	9 846	3 960	**13 806**	787	183	**970**	**7·0**	6·8
Hatt- o. pälsindustriarb.-f.	21	475	1 229	**1 704**	42	245	**287**	**16·8**	8·2
Hattarbetare	12	214	826	**1 040**	22	220	**242**	**23·3**	7·4
Pälsvaruarbetare	9	261	403	**664**	20	25	**45**	**6·8**	9·4
Kommunalarbetareförb.	141	17 096	1 984	**19 080**	147	104	**251**	**1·3**	1·2
Litografförbundet	15	1 683	60	**1 743**	33	3	**36**	**2·1**	2·2
Livsmedelsarbetareförb.	75	6 769	1 591	**8 360**	487	144	**631**	**7·5**	10·1
Metallindustriarb.-förb.	210	86 659	4 705	**91 364**	4 239	212	**4 451**	**4·9**	5·1
Järnbruksarbetare	57	19 788	128	**19 916**	816	—	**816**	**4·1**	3·7
Verkstadsarbetare	153	66 871	4 577	**71 448**	3 423	212	**3 635**	**5·1**	5·4
Murareförbundet	50	2 732	—	**2 732**	41	—	**41**	**1·5**	3·2
Måleriarbetareförbundet	51	3 220	—	**3 220**	192	—	**192**	**6·0**	11·9
Pappersindustriarb.-förb.	89	15 592	519	**16 111**	520	60	**580**	**3·6**	4·9
Sadelm.- o. tapetseraref.	23	762	42	**804**	207	12	**219**	**27·2**	12·0
Sko- o. läderindustriarb.-f.	45	6 026	2 944	**8 970**	572	121	**693**	**7·7**	8·9
Skogs- o. flottningsarb.-förb.	85	3 551	—	**3 551**	1 464	—	**1 464**	**41·2**	46·6
Stenindustriarbetareförb.	82	5 295	—	**5 295**	128	—	**128**	**2·4**	2·7
Sågverksindustriarb.-förb.	232	20 747	5	**20 752**	2 751	3	**2 754**	**13·3**	16·8
Sågverks- o. brädgårdsarb.	135	14 005	4	**14 009**	1 208	3	**1 211**	**8·6**	10·0
Flottnings- o. skogsarb.	97	6 742	1	**6 743**	1 543	—	**1 543**	**22·9**	31·0
Textilarbetareförbundet	68	5 552	8 574	**14 126**	252	423	**675**	**4·8**	3·6
Tobaksindustriarb.-förb.	10	513	1 887	**2 400**	3	106	**109**	**4·5**	4·6
Transportarbetareförb.	57	4 625	102	**4 727**	407	93	**500**	**10·6**	12·2
Träindustriarbetareförb.	143	8 894	90	**8 984**	673	17	**690**	**7·7**	7·4
Tunnbinderiarbetareförb.	14	241	—	**241**	9	—	**9**	**3·7**	5·0
Typografförbundet	41	1 686	65	**1 751**	63	4	**67**	**3·8**	3·1
Väg- o. vattenb.-arb.-förb.	44	1 851	—	**1 851**	188	—	**188**	**10·2**	18·4
Summa	**2 436**	**256 783**	**39 258**	**296 041**	**18 951**	**2 813**	**21 764**	**7·4**	8·2

Antalet *arbetslöshetsveckor* (d. v. s. på grund av arbetslöshet fristämplade veckor) har under juni uppgivits till inalles 105 447, vilket i genomsnitt motsvarar 4·8 veckor per varje å månadens sista dag arbetslös medlem.

Arbetsmarknad och arbetslöshet i utlandet.

Anlitad statistik (Jfr Soc. Medd. årg. 1926, s. 241)	1928 juni	juli	aug.	sept.	okt.	nov.	dec.	1929 jan.	febr.	mars	april	maj	juni
Sverige. Arbetslöshet, i % . .	7·6	7·4	6·9	7·8	9·0	10·9	17·8	14·9	14·7	14·4	12·2	[1]8·2	7·4
Ansökn. per 100 lediga platser .	157	167	160	142	156	230	220	241	215	174	150	134	135
Arbetstillgång (medelgod = 3·00)	3·40	·	·	3·33	·	·	3·28	·	·	3·25	·	·	3·47
Norge. Arbetslöshet, i % . . .	11·1	13·0	12·4	14·5	14·6	15·7	17·6	18·0	16·6	15·2	12·3	10·7	8·6
Danmark. Arbetslöshet, i % .	13·5	13·6	13·1	12·2	14·5	17·7	28·4	27·9	29·8	21·9	13·4	[1]11·4	10·3
Registr. arbetslösa (i 1 000-tal) .	39	38	37	34	41	50	70	78	85	66	40	33	—
Finland. Registr. arbetslösa .	822	762	807	954	1 346	2 978	2 974	4 614	4 246	3 190	3 045	1 624	1 157
Ansökn. per 100 led. platser (manl.)	150	156	152	151	181	520	289	282	314	348	327	215	206
Storbritannien. Arbetslöshet, i %	10·8	11·7	11·7	11·4	11·8	12·2	11·2	12·3	12·2	10·1	9·9	9·9	9·8
Registr. arbetslösa (i 1 000-tal) .	1 239	1 354	1 367	1 384	1 421	1 439	1 312	1 434	1 430	1 168	1 198	1 165	1 176
Irland. Arbetslöshet, i % . . .	·	·	9·3	·	·	9·9	·	·	11·1	·	·	8·6	·
Nederländerna. Arbetslöshet, i %	4·4	5·3	5·0	4·8	4·8	6·2	11·5	18·9	19·8	15·1	3·4	—	—
Arbetslöshetsindex	3·6	4·2	4·1	3·8	3·8	5·0	9·6	16·2	17·2	13·0	2·8	—	—
Belgien. Arbetslöshet, i % . .	3·6	4·5	4·3	3·9	4·1	2·8	6·4	7·4	11·4	4·3	2·3	1·8	—
Tyskland. Arbetslöshet, i %. .	6·2	6·3	6·5	6·6	7·3	9·5	16·7	19·4	22·3	16·9	11·1	9·1	8·5
Understödda arbetslösa (i 1 000-tal)	611	564	574	577	671	1 030	1 702	2 246	2 461	1 899	1 126	808	723
Ansökn. per 100 lediga platser .	289	270	276	276	307	470	676	608	631	475	400	352	355
Sysselsättn:index (dec. 1921 = 100)	112·3	112·4	112·4	112·1	111·3	108·6	102·0	98·7	96·2	102·2	109·6	112·2	112·7
Österrike. Understödda arbetslösa (i 1 000-tal)	119	115	114	113	123	155	203	245	264	225	167	130	110
Schweiz. Arbetslöshet, i % . .	1·2	·	·	1·1	·	·	4·0	·	·	1·6	·	·	—
Arbetstillgång (medelgod = 100)	113	·	·	111	·	·	109	·	·	103	·	·	—
Frankrike. Understödda arbetslösa	1 659	1 095	904	562	453	503	895	1 664	3 527	1 078	706	570	394
Italien. Arbetslösa (i 1 000-tal)	247	234	248	269	282	321	364	462	489	293	258	228	—
Ryssland. Registrerade arbetslösa (i 1000-tal)	1 471	1 340	1 344	1 364	1 475	1 561	·	1 665	·	[1]1755	·	—	—
Estland. Oplac. arbetssökande	883	486	467	706	1 561	4 369	7 770	6 329	4 624	4 165	3 014	—	—
Lettland. Oplac. arbetssökande	1 223	928	965	1 980	5 179	9 184	14030	12856	10909	9 067	7 281	1 433	
Polen. Arbetslösa (i 1 000-tal) .	116	100	91	83	79	97	128	161	178	177	155	128	107
Tjeckoslovakien. Arbetslösh., i %	1·2	1·3	1·4	1·5	1·1	1·1	1·7	2·7	3·1	2·7	2·4	—	—
Ungern. Arbetslöshet, i % . .	8·5	8·1	8·3	8·0	8·1	8·0	9·6	10·9	12·1	10·9	9·7	—	—
Ansökn. per 100 lediga platser .	188	158	156	158	172	241	282	261	221	202	217	192	—
Jugoslavien. Registr. arbetslösa	5 696	4 696	4 106	3 587	3 744	4 485	5 233	—	—	[1]1953	—	—	—
Kanada. Arbetslöshet, i % . .	3·2	2·5	2·4	2·2	3·1	4·2	6·6	6·3	6·8	6·0	5·5	4·0	—
Sysselsättningsindex (1926 = 100)	117·7	119·3	119·1	118·8	118·9	116·7	109·1	110·5	111·4	110·4	116·2	122·4	
Förenta st. Sysselsättningsindex:													
Bur. of Lab. Statist. (1926 = 100)	93·1	92·2	93·6	95·0	95·9	95·4	95·5	95·2	97·4	98·6	99·1	99·2	—
Fed. Reserve Board (1919 = 100)	89·6	88·5	90·0	91·2	92·0	91·6	91·3	91·0	93·0	93·9	94·2	—	—
Australien. Arbetslöshet, i % .	11·2	·	·	11·4	·	·	9·9	·	·	9·3	·	·	—
Nya S. Wales. Arbetslösa (1000-tal)	15	13	12·5	13	12	11	7	13	17	26	—	—	—
Nya Zeeland. Arbetslöshet, i % .	·	·	11·3	·	·	10·0	·	·	9·2	·	·	—	·

[1] Reviderade siffror.

Yrkesinspektionens verksamhet under andra kvartalet 1929.

	Antal under kvartalet besökta arbetsställen	Därav för första gången under året besökta			Inspektions- och resedagar	Lämnade meddelanden	Lämnade skriftliga	Ink.protokoll över besiktning av		Ink. intyg över besiktning av hissar och kranar	Ink. anmälningar om olycksfall i arb.	Därav olycksfall med dödlig utgång	Framställningar till länsstyrelserna	Anmälningar till åtal	Lämnade efterg.
		arbetsställen	med sammanlagt					ångpannor	kokare o. d.						
			arbetstarantal	kraftbelopp i eff.hkr.											
Yrkesinspektörerna															
I distriktet	85	63	3 968	2 750	78	28	78	2		84	1 624	6	—	3	18
II »	139	137	9 315	31 150	72	107	100	1		68	2 268	5	1	—	30
III »	70	55	1 715	7 760	56	22	122	8		143	1 090	4	1	1	12
IV »	171	171	4 059	12 678	46	54	167	1		58	908	1	2	1	46
V »	342	321	5 842	17 030	96	159	86	1		84	2 143	11	1	2	43
VI »	290	287	7 891	15 882	65	58	138	20		204	2 902	13	—	9	12
VII »	96	91	5 755	42 903	44	70	71	6		120	1 696	10	—	—	15
VIII »	165	161	7 053	43 184	61	98	59	—		39	2 464	7	4	6	13
IX »	180	180	3 905	35 382	58	116	65	1		38	2 078	11	—	1	11
Yrkesinspektrisen	163	145	6 426	—	117	67	—	—		—	—	—	—	—	—
Sprängämnesinspektören	10	10	446	2 742	24	110	—	—		—	[7] (21)	—	—	—	—
Summa	**1 711**	**1 621**	**56 375**	**211 461**	[1] **717**	**889**	[2] **886**	[3] **40**		**838**	[4] **17173**	[4] **68**	**9**	**23**	**200**
Underinspektörerna															
I distriktet	268	219	3 013	806	78	3	37	—		—	—	—	—	—	—
II »	761	755	1 034	11 987	108	48	113	1		—	—	—	—	—	—
III »	468	453	1 221	5 604	81	165	168	—		13	—	—	—	—	—
IV »	476	476	1 736	7 876	75	85	139	—		—	—	—	—	—	—
V »	907	901	885	9 982	121	153	47	3		2	—	—	—	—	—
VI »	577	568	5 599	2 446	112	16	41	—		28	—	—	—	—	—
VII »	381	379	1 066	6 586	43	46	93	—		5	—	—	—	—	—
VIII »	411	411	2 030	5 706	89	58	59	—		9	—	—	—	—	—
IX »	129	129	640	2 356	39	55	18	—		11	—	—	—	—	—
Summa	**4 378**	**4 291**	**17 224**	**53 349**	**746**	**629**	[5] **715**	**4**		**68**	—	—	—	—	—
därav: jordbruk	1 564	1 557	—	25 441	—	—	—	—		—	—	—	—	—	—
hantverk	639	624	1 213	1 805	—	—	—	—		—	—	—	—	—	—
annat arbete	2 175	2 110	16 011	26 103	—	—	—	—		—	—	—	—	—	—
Skogs- och flottledsinspektören	**26**	**26**	**568**	—	**41**	**42**	—	—		—	[7] **2 376**	[7] **8**	—	—	—
Bergmästarna															
Norra distriktet	31	31	4 012	19 649	28	3	—	—		9	230	—	—	—	—
Gävle—Dala distrikt	17	17	2 436	19 874	18	1	—	—		—	238	3	—	—	—
Östra distriktet	24	24	569	4 999	11	—	—	—		—	55	—	—	—	—
Mellersta »	11	11	839	6 084	15	1	—	—		2	125	1	—	—	—
Västra »	11	11	654	4 210	11	1	—	—		31	564	—	—	—	—
Södra »	33	33	1 716	3 127	22	3	—	—		97	409	1	—	—	—
Summa	**127**	**127**	**10 226**	**57 943**	[6] **105**	**9**	—	—		**139**	**1 621**	**5**	—	—	—
Järnvägsinspektörerna															
S. J. säkerhetstjänsten	15	15	·	·	9	11	—	—		—	464	1	—	—	—
trafiktjänsten															
rullande materiel	20	20	·	·	29	2	—	—		—	—	—	—	—	—
Enskilda järnvägar	232	232	·	·	43	6	—	—		—	393	2	—	—	—
Summa	**267**	**267**	·	·	**81**	**19**	—	—		—	[7] **857**	[7] **3**	—	—	—
Elektr. inspektörerna															
Norra distriktet	79	79	·	·	27	19	—	—		—	5	1	—	—	—
Östra »	13	13	·	·	9	13	—	—		—	10	1	—	—	—
Västra »	35	35	·	·	48	32	—	—		—	5	—	—	—	—
Södra »	20	20	·	·	20	18	—	—		—	5	—	—	—	—
Summa	**147**	**147**	·	·	**104**	**82**	—	—		—	[7] **25**	[7] **2**	—	—	—

[1] Härav 251 för assistenterna. — [2] Härav större besiktning i 224 fall. — [3] Härav större besiktning i 12 fall. — [4] Av dessa olycksfall ha 14 962, därav 52 med dödlig utgång, inträffat inom yrkesinspektionens tillsynsområde. — [5] Härav större besiktning i 213 fall. — [6] Härav för gruvingenjörerna 55. — [7] Dessa olycksfall ingå i de ovan för de olika yrkesinspektionsdistrikten redovisade summorna.

Livsmedelspriser och levnadskostnader.

Livsmedelspriser under juli månad 1929. De noteringar av minuthandelspriser å livsmedel (ävensom å bränsle och lyse), som meddelas i efterföljande sammandragstabell för socialstyrelsens 49 ombudsorter, ha inhämtats och bearbetats på samma sätt, som tidigare varit fallet.

Juli har medfört en mindre uppgång i prisnivån, betingad av en allt kraftigare stegring av fläskpriserna samt av höjningar ifråga om mjöl, vissa köttslag, färsk fisk m. m. Av de varuslag, å vilka noteringar inhämtats, ha sedan juni 22 varit föremål för *prisstegring* och 11 för *prissänkning*, under det att medelpriserna å 23 varuslag äro *oförändrade*.

Sammanfattning av livsmedelsprisernas förändringar juli 1914—juli 1929. Till belysande av de allmänna förändringar, som med avseende å livsmedelspriserna ägt rum i detaljhandeln från tiden före världskrigets utbrott till och med juli 1929, meddelas efterföljande indexserier, vilka utarbetats på sätt förut beskrivits i Sociala Meddelanden (årg. 1920, sid. 752 ff.).

	Juli	Årsmedeltal								1929			
	1914	1921	1922	1923	1924	1925	1926	1927	1928	1:a kv.	2:a kv.	Juni	Juli[1]
Aritmetiska (ovägda) tal	100	245	186	171	174	176	169	165	165	165	163	162	164
Vägda tal	100	237	180	163	164	168	158	153	154	151	149	149	151

Enligt vad den »vägda» indexserien giver vid handen, har den allmänna prisnivån i fråga om livsmedel, bränsle och lyse under juli visat en uppgång med två enheter. Det »ovägda» indextalet har likaledes stigit med två enheter. — Ovanstående indexserier återgivas fullständigare i de häften av Sociala Meddelanden, som innehålla kvartalsrapporter över levnadskostnaderna, senast i årg. 1929, häfte 7, sid. 546. Det må noga observeras, att samtliga ovan angivna siffror endast avse de förändringar, som drabbat priserna å livsmedel, bränsle och lyse. Indextalet för de totala levnadskostnaderna (sålunda jämväl utgifterna för hyra, kläder, skatter m. m. inberäknade), vilket beräknas kvartalsvis, utgjorde vid den senast verkställda beräkningen, den 1 juli 1929, 169, motsvarande en stegring från juli 1914 av 69 % mot 71 % vid närmast föregående undersökningstillfälle, den 1 april 1929 (se nyssnämnda kvartalsrapport, sid. 548).

---

[1] Preliminära siffror.

Varuslag	Kvantitet	1913	1919	1928	Juli 1928	Maj 1929	Juni 1929	Juli[2] 1929	Höjning (+) eller sänkning (−) i %	
		öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	juli 1914—juli 1929	juli 1928—juli 1929
Mjölk: oskummad	l	14	47	22	22	22	22	22	+ 46·7	0·0
handskummad	»	8	—	12	12	11	11	11	+ 37·5	− 8·3
separerad	»	6	23	8	8	8	8	8	+ 33·3	0·0
Smör: bords- (mejeri-)	kg	286	729	351	341	318	324	327	+ 40·3	− 4·1
mat- (lands-)	»	218	727	322	314	288	290	289	+ 37·6	− 8·0
Ost: helfet, okryddad	»	164	624	237	238	237	236	234	+ 45·3	− 1·7
halvfet, »	»	121	500	172	171	173	169	166	+ 39·5	− 2·9
Margarin: växt-, bästa sort	»	185	433	140	140	130	130	130	− 5·8	− 7·1
Ägg: svenska, färska	tjog	159	681	241	183	178	180	188	+ 37·2	+ 2·7
» konserverade	»	187	716	249	—	—	—	—	—	—
Potatis: gammal	hl	—	1271	1061	1294	783	749	743	—	− 42·6
»	5 l	28	71	64	79	50	48	48	+ 50·0	− 39·2
färsk	»	46	102	143	201	—	—	148	+ 43·7	− 26·4
Ärter, gula	kg	81	78	62	64	57	57	57	+ 90·0	− 10·9
Bruna bönor	»	48	214	84	86	99	93	87	+ 89·1	+ 1·2
Mjöl: vete-, svenskt kärn- (patent-)	»	31	* 75	45	47	41	41	43	+ 38.7	− 8·5
råg-, » bästa sort	»	22	* 56	32	34	29	29	30	+ 42·9	− 11·8
rågsikt-, » » »	»	27	* 78	48	45	39	39	40	+ 48.1	− 11·1
Gryn: havre- (ångpreparerade)	»	86	99	51	53	47	46	46	+ 27.8	− 13·2
ris-, Burma eller svenska (bästa)	»	41	111	54	54	54	54	54	+ 38·5	0·0
Rågbröd: hårt, grovt spisbröd	»	41	96	75	76	71	71	71	+ 73·2	− 6·6
hårt, knäckebröd	»	—	—	97	99	95	95	95	—	− 4·0
limpa, söt	»	88	96	65	66	64	64	64	+ 68·4	− 3·0
grovbröd (surlimpa, ankarstock)	»	80	64	48	48	48	48	48	+ 54·8	0·0
Vetebröd: skorpor, ordinära	»	76	230	153	153	151	151	151	+ 101·3	− 1·3
mjukt, bakat med vatten	»	48	116	77	77	76	76	75	+ 70·5	− 2·6
mjukt, » » mjölk	»	60	167	94	95	94	94	94	+ 59·3	− 1·1
Nötkött, färskt: stek	»	122	563	190	194	187	189	191	+ 61·9	− 1·5
soppkött	»	100	490	158	160	154	156	157	+ 61·9	− 1·9
Kalvkött, stek: gödkalv	»	131	512	238	241	238	240	240	+ 83·2	− 0·4
spädkalv	»	72	312	140	141	143	143	144	+ 108·7	+ 2·1
Fårkött: färskt, stek	»	133	600	225	241	238	242	242	+ 77·9	+ 0·4
salt, svenskt	»	114	547	185	193	194	192	191	+ 57·9	− 1·0
Renkött, färskt, stek	»	119	557	238	—	231	223	—	—	—
Fläsk: färskt, svenskt (sidfläsk)	»	133	605	205	228	219	227	241	+ 88·3	+ 5·7
salt, » »	»	140	619	210	230	227	232	242	+ 79·3	+ 5·2
» amerikanskt »	»	—	—	213	208	227	227	228	—	+ 9·6
Fisk, färsk: abborre	»	75	202	122	114	117	115	119	+ 58·7	+ 4·4
gädda	»	108	333	179	178	157	164	187	+ 65·5	+ 5·1
sill	»	84	110	66	79	67	76	84	+ 121·1	+ 6·3
strömming	»	88	114	66	60	62	61	64	+ 73·0	+ 6·7
torsk	»	55	160	92	92	92	94	98	+ 78·2	+ 6·5
rödspotta (»spätta»)	»	79	244	152	156	148	147	154	+ 92·5	− 1·3
kolja	»	—	—	117	115	118	120	126	—	+ 9·6
salt: sill, prima	»	45	148	57	54	59	59	59	+ 37·2	+ 9·3
strömming	»	80	105	48	48	49	47	50	+ 61·3	+ 4·2
Kabeljo av långa med fenor o. stjärt	»	56	223	95	96	96	95	95	+ 66·7	− 1·0
Kaffe (obränt), prima Santos	»	170	816	309	312	318	317	315	+ 100·6	+ 1·0
Socker, bit-	»	67	* 133	64	62	55	53	52	— 18·8	− 16·1
Salt (matsalt)	»	—	32	18	18	18	17	17	—	− 5·6
Svagdricka	l	6	16	15	15	15	15	15	+ 150·0	0·0
Fotogen, Water White	»	20	71	29	29	29	29	29	+ 45·0	0·0
Ved: björk-, barr-, osågad, hemkörd	kbm	720	2310	1300	1295	1270	1265	1255	+ 71·9	− 3·1
Ved: björk-, barr-, osågad, hemkörd	»	575	1895	980	970	955	945	940	+ 60·7	− 3·1
Bränntorv	100 kg	196	896	408	410	410	420	420	+ 104·9	+ 2·4
Kol: antracit- (»valnöt») hemkörd	hl	401	—	713	715	703	698	704	+ 79·6	− 1·5
eng. hushålls- (fyrkol) hemkörd	»	284	—	331	336	342	339	339	+ 48·0	+ 0·9
Koks: gasverks- (krossad)[1] hemkörd	»	165	—	247	249	242	242	244	+ 68·3	− 2·0
eng. kamin- » hemkörd	»	189	—	275	277	291	289	290	+ 63·8	+ 4·7

[1] 1913 avse uppgifterna okrossad koks. — [2] Preliminära siffror. — * Maximipris.

Tidskriftsöversikt.

(Juli 1929.)

Allmänna sociala frågor.

BERGER, G. Die internationale Sozialpolitik im Jahre 1928. Soziale Praxis 1929, nr 32.

BRAUWEILER, R. Arbeitsgemeinschaftsbestrebungen im Auslande. Der Arbeitgeber 1929, nr 14.

HANSSON, B. Kraftmätningen kring Hendrik de Man och hans kritiker. Tiden 1929, nr 4.

HENSON, J. Seamen's conditions and the international labour office. The Labour Magazine juli 1929.

HILDEBRAND, K. Teorien om massornas ökade elände i historisk belysning. Industria 1929, nr 14.

KUTTIG. Die 12. Tagung der Internationalen Arbeitskonferenz. Soziale Praxis 1929, nr 29.

L[UNDE]LL, [J. A.] Kvinnan i samhället. Tidskrift för hemmet 1929, nr 1/2.

MARSTRAND, E. L. V. Birck: Den økonomiske Virksomhed. Samfundets Krav 1929, nr 4.

MONTGOMERY, A. Till frågan om den medeltida livegenskapen och bondefrigörelsen. Ekonomisk Tidskrift 1929, nr 3.

POULTON, E. L. The recent international labour conference at Geneva. The Labour Magazine juli 1929.

PRINZING, F. Zur Statistik der Irrenanstalten. Deutsches Statistisches Zentralblatt 1929, nr 7/8.

RICHARDSON, J. H. Recent developments in industrial co-operation in the United States and Canada. International Labour Review juli 1929.

ROHTLIEB, C. Den moderna staden som företagare. Sv. Stadsförbundets Tidskrift 1929, nr 4.

SCHWARTZ, S. Fackföreningarna och rationaliseringen. Fackföreningsrörelsen 1929, nr 30.

SNOW, E. C. The limits of industrial employment. Journal of the Royal Statistical Society 1929, nr 3.

WUNDERLICH, FRIEDA. Sozialpolitik auf dem Internationalen Frauenkongress in Berlin. Soziale Praxis 1929, nr 27.

ZAHN, F. Die familienpolitische Enquete der Internationalen Vereinigung für sozialen Fortschritt. Allg. Statistisches Archiv B. 19, s. 145.

Internationale Arbeitskonferenz 1929. Der Arbeitgeber 1929, nr 13.

Number of women in agriculture in Germany, France, and Czechoslovakia. International Labour Review juli 1929.

Tolfte internationella arbetskonferensen. Industritidningen 1929, nr 12.

Twelfth session of the [International Labour] Conference. Industrial and Labour Information 24 juni och 1 juli 1929.

Sverige.

MONTELL, AINA. Matfrågan i Norrland. Tidskrift för hemmet 1929, nr 1/2.

Amerikas förenta stater.

FISHER, C. O. The small loans problem: Connecticut experience. The American Economic Review 1929, nr 2.

Progress in industrial medical care. The Service Letter on Industrial Relations 5 juli 1929.

Danmark.

BÜLOW, F. v. Frihedslinien i dansk Kultur. Nogle Modbemærkninger. [Med svar av A. Boje.] Samfundets Krav 1929, nr 5.

Italien.

REVENTLOW, R. Faschistische Betriebsräte. Gewerkschafts-Zeitung 1929, nr 26.

Schweiz.

Strukturwandlungen in der schweiz. Industrie 1913—28. Wirtschaftliche und Sozialstatistische Mitteilungen 1929, nr 7.

Tyskland.

POTTHOFF, H. Zur Neufassung des Entwurfes eines Hausgehilfengesetzes. Reichsarbeitsblatt 1929, nr 18.

SACHS, R. Tätigkeit des Betriebsrates im Baugewerbe. Gewerkschafts-Zeitung 1929, nr 26.

Österrike.

WAGNER, R. Wirtschaftliche Klassenkämpfe in Österreich. Arbeit und Wirtschaft 1929, nr 14.

Arbetarskydd.

BANIK. Ein Beitrag zur Untersuchung von Bleiarbeitern. Zentralblatt für Gewerbehygiene 1929, nr 6.

BIGGS, W. P. The navy applies industry's methods. National Safety News juli 1929.

BRIGGS, G. M. How industry is keeping the oiler out of machinery. National Safety News juli 1929.
FINLEY, J. H. Education — the part it plays in safety. National Safety News juli 1929.
HAUCK, K. A contribution to the study of factory fires and their causes. Industrial Safety Survey 1929, nr 3.
— Eignungsprüfung für Gewerbeinspektoren. Zeitschrift für Gewerbehygiene 1929, nr 6.
— Schäden an Destillier- und gedeckten Eindampfapparaten durch ungewollte Drucksteigerung. Zentralblatt für Gewerbehygiene 1929, nr 6.
HOPF, H. A. Humanizing industry. National Safety News juli 1929.
KEHR. Vom Gesundheitsschutz des Arbeiters. Reichsarbeitsblatt 1929, nr 20.
KINDY, W. H. Eyes that see avoid accidents. National Safety News juli 1929.
KLEBE. Die Gefahren des Zaponierens. Einige Lehren des Explosionsunglückes in der Nürnberger Marsbleistiftfabrik vom 25. April 1929. Reichsarbeitsblatt 1929, nr 20.
KRAMER, K. Die Gefahren der Kältemaschinen. Reichsarbeitsblatt 1929, nr 20.
MCDOWELL, J. N. Accidents in offices. Industrial Hygiene Bulletin juni 1929.
MANOR, J. B. Precautions that prevent accidents in oxy-acetylene welding. National Safety News juli 1929.
MAYER, R. L. & FÖRSTER, M. Ursolschäden in der Rauchwarenindustrie. Zentralblatt für Gewerbehygiene 1929, nr 6.
NORTHRUP, R. B. Lumber pile hazards. Industrial Hygiene Bulletin juni 1929.
RAUCH, P. Sprengunfälle und ihre Vermeidung. Reichsarbeitsblatt 1929, nr 20.
REID, H. L. Adjustable guard for punch presses. Industrial Hygiene Bulletin juni 1929.
RUDOLPH, W. I. Points of hazard in the woodworking plant. National Safety News juli 1929.
SCHWEISHEIMER, W. Neuartige Erkennung und Behandlung der Bleikrankheit. Zeitschrift für Gewerbehygiene 1929, nr 6.
SMITH, C. D. Discovering traits that make unsafe trainmen. National Safety News juli 1929.
An efficient guard for the platen press. National Safety News juli 1929.
Schwere Unfälle an elektrischen Niederspannungsanlagen. Zeitschrift für Gewerbehygiene 1929, nr 6.
Unfallverhütung auf internationaler Grundlage. (Nach den Beschlüssen der 12. Internationalen Arbeitskonferenz.) Gewerkschafts-Zeitung 1929, nr 30.

Sverige.

FRYDÉN, E. Medel att nedbringa frekvensen av olycksfall i arbete. Arbetarskyddet 1929, nr 6/7.

Amerikas förenta stater.

FISH, C. T. Their accident rate wasn't high. National Safety News juli 1929.

Kanada.

ROSS, A. P. Safety work of Bell telephone company of Canada. The Labour Gazette 1929, nr 6.

Tyskland.

EIBEL. Die berufsgenossenschaftliche Unfallverhütung im Jahre 1927. Soziale Praxis 1929, nr 29.
H. W. Feuersgefahr im Betrieb, Betriebskontrolle und Betriebsgewinn. Gewerkschafts-Zeitung 1929, nr 27.

Arbetslön och arbetstid.

FEHLINGER, H. Internationale Regelung der Arbeitszeit in den Gewerben. Weltwirtschaftliches Archiv B. 30, s. 274.
KÖNIG, F. Der Arbeitslohn als Faktor der Volkswirtschaft. Arbeit und Wirtschaft 1929, nr 14.
ORTON, W. Wages and the collective wage bargain. The American Economic Review 1929, nr 2.
Bezahlter Urlaub für Arbeiter und Angestellte. Die Internationale Gewerkschafts-Bewegung 1929, nr 7/8.
Statistics showing movements in the general level of wages. International Labour Review juli 1929.

Amerikas förenta stater.

Fords »sociala» lön som var ett finansdrag. Industria 1929, nr 14.
Hours, earnings and wage systems. The Service Letter on Industrial Relations 25 juni 1929.
Trafic, réductions du personnel et salaires aux chemins de fer américains. I. T. F. Organe de la Fédération int. des ouvriers du transport 1929, nr 11.

Finland.

Reglering av sjukvårdspersonalens arbetstid. Finsk Kommunaltidskrift 1929, nr 4.

Tyskland.

BRESCIANI-TURRONI, C. The movement of wages in Germany 1920—1928. Journal of the Royal Statistical Society 1929, nr 3.
GRÜNFELD, JUDITH. Das Lohnproblem der Arbeiterin. Die Arbeit 1929, nr 7.
PRIBRAM, K. Zur Statistik der Arbeitslöhne im Steinkohlenbergbau. Soziale Praxis 1929, nr 28.
WUNDERLICH, FRIEDA. Arbeitsverhältnisse in Gast- und Schankwirtschaften. Soziale Praxis 1929, nr 29.

Arbetsmarknad och arbetslöshet.

MEERWALDT, W. Rationalisatie en werkgelegenheid. Tijdschrift van den Nederlandschen Werkloosheids-Raad 1929, nr 7/8.
SJÖSTRAND, E. Arbetslöshetens penningpolitiska bakgrund. Fackföreningsrörelsen 1929, nr 27, 29—30.

Danmark.

KRISTENSEN, F. De Arbejdslöse og Höjskolerne. Samfundets Krav 1929, nr 5.

Nederländerna.

SANDBERG, J. C. C. Vermindering van werkloosheid door emigratie. Tijdschrift van den Nederlandschen Werkloosheids-Raad 1929, nr 7/8.

Kanada.

RIGG, R. A. Some facts and reflections regarding employment and unemployment statistics. The Labour Gazette 1929, nr 6.

Tyskland.

BEISIEGEL. Zur Neuregelung der Krisenfürsorge. Reichsarbeitsblatt 1929, nr 19.

Befolkningsfrågan.

AGRUP, T. Socialism och rashygien. Tiden 1929, nr 4.

GARBOE, A. Social Forsorg og Racebiologi. Socialt Tidsskrift 1929, nr 6.

KELLER, H. Über die Beziehungen zwischen Begabung und Fortpflanzung. Archiv für Rassen- u. Gesellschafts-Biologie B. 22, s. 36.

PAULL, H. Körperkonstitution und Begabung. Archiv für Rassen- u. Gesellschafts-Biologie B. 22, s. 21.

SJÖVALL, E. Sinnesslöhetens orsaker och ärftlighetens betydelse härvidlag. Hygienisk Revy 1929, nr 7.

Sverige.

G[UINCHAR]D, J. & S[ILLÉ]N, G. En befolkningsgenerations reproduktionsförmåga. Statistisk månadsskrift 1929, nr 5.

Tyskland.

MÜLLER, J. Die eheliche Fruchtbarkeit in den deutschen Grosstädten. Allg. Statistisches Archiv B. 19, s. 165.

Bostadsförhållanden.

ANGER, F. De minst bemedlades bostadsfråga. Sv. Stadsförbundets Tidskrift 1929, nr 4.

LIEPMANN, KÄTHE. Public utility house building. International Labour Review juli 1929.

Sverige.

BERGSTRÖM, K. Bostadskreditkassan. Byggmästaren 1929, nr 20.

LUNDSTRÖM, N. S. Pensionärens bostadsfråga. Hem i Sverige 1929, nr 6.

MUNTHE, G. Byggnadsutställningen på Aspenäs. Hem i Sverige 1929, nr 7.

SUNDAHL, E. Med anledning av en stadsplaneuppgift på akademien. Byggmästaren 1929, nr 20.

Amerikas förenta stater.

Dwelling construction in cities in 1928. The Conference Board Bulletin 1929, nr 30.

Danmark.

SAND, E. § 5-Ordningens Gennemförelse. Lejeniveauet i köbenhavnske Statsboligfonds-Ejendomme. Socialt Tidsskrift 1929, nr 6.

Tyskland.

MEIER, W. Die Bergmannssiedlungen. Reichsarbeitsblatt 1929, nr 18.

Österrike.

KAUTSKY, B. Die wirtschaftlichen Wirkungen des neuen Mietengesetzes. Arbeit und Wirtschaft 1929, nr 13.

WILHELM, J. Das Wohnbau- und Mietenproblem. Soziale Arbeit 1929, nr 5/6.

Fattigvård och barnavård.

GLASER, A. Der neue Beruf des Gerichtshelfers. Soziale Arbeit 1929, nr 5/6.

ROEDER. Kinderspeisung. Berliner Wohlfahrtsblatt 1929, nr 14.

SCHRÖDER, P. Pädagog, Psychologe oder Psychiater? Blätter für Wohlfahrtspflege 1929, nr 6.

STARRMANN-HUNGER, MARGARETHE. Internationale Wohlfahrtspflege und Sozialpolitik. Blätter für Wohlfahrtspflege 1929, nr 6.

Sverige.

Centralisering av hjälpverksamheten. Den v. Kochska linjen föremål för undersökning. Sv. Stadsförbundets Tidskrift 1929, nr 4.

Tyskland.

BEHNKE, E. Einführung des Praktikanten in die soziale Arbeit. Das Berufsamt 1929, nr 12.

BERNAYS, MARTHA. Darlehen des Wohlfahrtsamtes. Berliner Wohlfahrtsblatt 1929, nr 13.

BOHN. Die Frage und Lage der ländlichen Arbeiterinnen-Kolonien. Berliner Wohlfahrtsblatt 1929, nr 14.

PFÄNDNER, CH. Erfahrungen aus der Praxis der Kapitalabfindung für Kriegsbeschädigte und Kriegerwitwen. Reichsarbeitsblatt 1929, nr 19.

Die öffentliche Fürsorge im Deutschen Reich. Wirtschaft und Statistik 1929, nr 13.

Österrike.

E. G. Eltern in Amerika. Soziale Arbeit 1929, nr 5/6.

Föreningsväsen.

HANSSON, S. Losovskis panegyrik över de oorganiserade. Fackföreningsrörelsen 1929, nr 29.

Die Bildungsarbeit der freien Gewerkschaften. Die Internationale Gewerkschafts-Bewegung 1929, nr 7/8.

Weltbund der Gewerkschaften. Gewerkschafts-Zeitung 1929, nr 29.

Sverige.

HANSSON, S. Gruvarbetarnas ryska förbindelser. Fackföreningsrörelsen 1929, nr 28.

HANSSON, S. S. A. C. har sagt nej. Fackföreningsrörelsen 1929, nr 27.
— Der schwedische Syndikalismus und Reformismus. Gewerkschafts-Zeitung 1929, nr 28.
Skånska lantmännens arbetsgivareförening firar sitt 25-års-jubileum. Sv. Lantarbetsgivareföreningarnas Medlemsblad 1929, nr 7.
Den svenske Syndikalisme i Krisens Tegn. Arbejdsgiveren (Danmark) 1929, nr 29.

Amerikas förenta stater.

HIRDMAN, G. Amerikanska arbetarehögskolan i trångmål. Fackföreningsrörelsen 1929, nr 26.

Finland.

HALME, A. Finska Landsorganisationen år 1928. Social Tidskrift 1929, nr 6.

Polen.

KALINOWSKI, V. Den polska landsorganisationens kongress. Fackföreningsrörelsen 1929, nr 29.

Ryssland.

SCHWARZ, S. Die offensive der K[ommunistischen] P[artei] gegen die Gewerkschaften der Sowjetunion. Gewerkschafts-Zeitung 1929, nr 28.

Tyskland.

BOHNSTEDT, W. Chronik der deutschen Gewerkschaftsbewegung 1924—27. Soziale Praxis 1929, nr 28.

Österrike.

STEIN, V. Gegen die »unabhängigen» Gewerkschaften. Arbeit und Wirtschaft 1929, nr 14.
STRAAS, E. Streiflichter aus der österreichischen Gewerkschaftsbewegung. Gewerkschafts-Zeitung 1929, nr 27.
The Austrian socialist youth movement. The Labour Magazine juli 1929.

Hälso- och sjukvård.

BERGMAN, E. Hygienisk upplysningsverksamhet. Svenska Röda Korset 1929, nr 6.
SUNDELL, C. G. Kampen mot tuberkulosen. Social-Medicinsk Tidskrift 1929, nr 7.

Sverige.

Användningen av Konung Gustaf V:s jubileumsfond. Tidskrift för den svenska pensionsförsäkringen 1929, nr 6.
Behöva kommunerna framdeles deltaga i vården av sinnessjuka? Meddelanden från K. Socialdepartementets byrå för fattigvårds- och barnavårdsärenden 1929, nr 35.
Förslag angående fortsatta åtgärder till tuberkulosens bekämpande i Sverige. Tidskrift för den svenska pensionsförsäkringen 1929, nr 5.
Kommunerna och sinnessjukvården. Sv. Stadsförbundets Tidskrift 1929, nr 4.
Revisionen av sinnessjuklagstiftningen. Sv. Stadsförbundets Tidskrift 1929, nr 4.

Jord- och egnahemsfrågan.

Sverige.

Jordrättsliga principfrågor. Svensk Tidskrift 1929, nr 5.

Danmark.

KRISTENSEN, K. J. Arbejdet for Grundskyldens Gennemførelse. Samfundets Krav 1929, nr 3—4.

Lettland.

BÜLOW, F. W. v. Social aspects of agrarian reform in Latvia. International Labour Review juli 1929.

Norge.

GJELSVIK. Utnyttelsen av våre større dyrkningsvidder. Ny Jord 1929, nr 2.
ÖSTBERG, K. Skogsetrenes rettsforhold. Ny Jord 1929, nr 2.

Tyskland.

LEUFVÉN, G. Den tyska egnahemsrörelsen. Hem i Sverige 1929, nr 7.
MAASSEN. Die ländliche Siedlung in der deutschen Agrarpolitik. Soziale Praxis 1929, nr 27.

Kollektivavtal och arbetskonflikter.

Frankrike.

CHEMINAIS. Les grèves des mines de la Loire du Gard et de l'Aveyron. Le Musée Social 1929, nr 6.

Storbritannien.

RICHARDSON, T. H. Cotton lock-out and wages. The Labour Magazine juli 1929.

Tyskland.

ANTHES, H.-G. Zwei Jahre deutscher Arbeitsgerichtsbarkeit. Der Arbeitgeber 1929, nr 13—14.
BENDIX, L. Zwei Jahre Arbeitsgerichtsbarkeit. Soziale Praxis 1929, nr 28.
FLATOW, G. Zur Statistik des kollektiven Arbeitsrechts. Die Arbeit 1929, nr 7.
STETTER, D. Die Lohnbewegungen der Reichs- und Staatsarbeiter und ihre Lehren. Gewerkschafts-Zeitung 1929, nr 26.
WOYTINSKY, W. Die Tarifverträge in Deutschland und ihre statistische Erfassung. Die Arbeit 1929, nr 7.

Kooperation.

ENFIELD, A. HONORA. The place of women in the agricultural co-operative movement. Review of International Cooperation juli 1929.
IHRIG, CH. La statistique internationale des coopératives. Journal de la Société Hongroise de Statistique 1928, nr 3/4.
MALCOLM, P. Rationalisation as a form of co-operation. The Co-operative Review juli 1929.
SCHMALTZ, K. Der Lagerumschlag als Rationalisierungsfaktor in Warengenossenschaften.

Vierteljahrsschrift für Genossenschaftswesen 1929, nr 2.

SCHREIBER, A. Der 14. internationale Agrarkongress in Bukarest und die landwirtschaftlichen Genossenschaften. Vierteljahrsschrift für Genossenschaftswesen 1929, nr 2.

W. P. W. The co-operative organisation of leisure. Review of International Cooperation juli 1929.

Mitgliederrechte und Personalansprüche in der Konsumvereinsbewegung. Schweiz. Konsum-Verein 1929, nr 26.

Sverige.

STOLPE, H. Die Genossenschaften und die Monopole in Schweden. Schweiz. Konsum-Verein 1929, nr 28.

Finland.

STADIUS, O. Centrallaget för handelslagen i Finland 25 år. Kooperatören 1929, nr 13.

Irland.

RIDDALL, C. C. Urban co-operation in the Irish Free State. The Co-operative Review juli 1929.

Nederländerna.

GOEDHART, G. J. D. C. The structure and organisation of the co-operative movement. Holland. Review of International Cooperation juli 1929.

Ryssland.

STOLPE, H. Konsumentkooperationen i Ryssland. Tiden 1929, nr 4.

Agricultural co-operation in the Soviet Union. Review of International Cooperation juli 1929.

Storbritannien.

BITTEL, K. Die ersten Arbeiter-Kooperativen in England (seit 1820). Vierteljahrsschrift für Genossenschaftswesen 1929, nr 2.

GJÖRES, A. Kongressen i Torquay. Kooperatören 1929, nr 12.

HALL, F. Medlemskåren inom den brittiska kooperationen 1901—1927. Kooperatören 1929, nr 12.

WALWORTH, G. Farming by co-operative societies. The Co-operative Review juli 1929.

Tyskland.

SCHWEIKERT, R. Educational activities of the German Central Union in 1928. Review of International Cooperation juli 1929.

Österrike.

FREUNDLICH, EMMY. The Austrian consumers' co-operative societies in 1928. Review of International Cooperation juli 1929.

Levnadskostnader.

ÅKERMAN, J. Den ekonomiska föränderligheten och prisindextalens innebörd. Ekonomen 1929, nr 5.

Lärlingsväsen och yrkesrådgivning.

BERNHARD, E. Die wirtschaftliche Bedeutung einer Verlängerung der Schulzeit. Das Berufsamt 1929, nr 12.

HOLZ, P. Richtlinien über Eignungsprüfungen bei der Lehrlingseinstellung in Industrie und Handwerk. Das Berufsamt 1929, nr 12.

SCHOENE, ANNEMARIE. Eignungsprüfungen für kaufmännische Lehrmädchen. Das Berufsamt 1929, nr 12.

Sverige.

Yrkesutbildningsfrågan inom verkstadsindustrien. Verkstäderna 1929, nr 7.

Tyskland.

COSSMANN. Die Stellungnahme des Reichsrats zum Entwurf eines Berufsausbildungsgesetzes. Soziale Praxis 1929, nr 29.

Nykterhetsfrågan.

DIDRIKSSON, G. & TRETOW, E. Motortrafik och nykterhetskrav. Tirfing 1929, nr 4/5.

G[AH]N, H. Från Norge och Danmark. Jämväl år 1928 visar alkoholkonsumtionen en sjunkande tendens. Tidskrift för Systembolagen 1929, nr 7.

HARMAJA, L. En internationell undersökning av alkoholfrågan. Social Tidskrift 1929, nr 6.

SCHULTZ, KARIN. Våldsbrott och fylleri. Tidskrift för Systembolagen 1929, nr 7.

THULIN, E. Något om orsakerna till växlingarna i spritdrycksförbrukningen. Tidskrift för Systembolagen 1929, nr 7.

TILLGREN, J. Alkohol som medicin. Tirfing 1929, nr 4/5.

Sverige.

ALMKVIST, N. J. F. Det nya kungl. cirkuläret om nykterhetsundervisning. Tirfing 1929, nr 4/5.

G[AH]N, H. Systembolagens försäljning av maltdrycker åren 1924—1928. Tidskrift för Systembolagen 1929, nr 7.

GEIJERSTAM, S. AF. Fylleriförseelserna och berusningsmedlen. Några iakttagelser från Stockholm. Tidskrift för Systembolagen 1929, nr 7.

GRÄSLUND, G. Ungdomen och dryckesseden. Tidskrift för Systembolagen 1929, nr 7.

Nykterhetsnämndskonferensen i Stockholm den 10—11 juni 1929. Tidskrift för Nykterhetsnämnderna 1929, nr 6.

Amerikas förenta stater.

STODDARD, CORA FRANCIS. The present status of provision for public school instruction in the United States as to alcoholic drinks and other narcotics. Revue internationale contre l'alcoolisme 1929, nr 3.

Nederländerna.

DON, A. Die Branntweinbesteuerung. (Holländische Erfahrungen.) Revue internationale contre l'alcoolisme 1929, nr 3.

Norge.

HERCOD, R. Les votations de décembre 1928 sur le trafic de l'eau-de-vie dans les villes norvégiennes. Revue internationale contre l'alcoolisme 1929, nr 3.

Schweiz.

HERCOD, R. Die schweizerische Volksabstimmung über das Gemeindebestimmungsrecht. Revue internationale contre l'alcoolisme 1929, nr 3.

Alkohollovgivningen i Schweiz. Udenrigsministeriets Tidsskrift 18 juli 1929.

Turkiet.

MULEY, K. Der grüne Halbmond [en turkisk nykterhetsförening] im Dienste des türkischen Volkes. Revue internationale contre l'alcoolisme 1929, nr 3.

Socialförsäkring.

H[EDGREN], N. Utbildning av olycksfallsinvalider på försäkringsinrättnings bekostnad. Arbetarskyddet 1929, nr 6/7.

Sverige.

ANDERSSON, THEOFIL. Förhållandet mellan den sociala sjukförsäkringen och den offentliga hälso- och sjukvården. Sv. Sjukkasse-Tidning 1929, nr 7.

J[ERNEMA]N, T. Tidpunkten för pensionsavgifts inbetalning. Tidskrift för den svenska Pensionsförsäkringen 1929, nr 6.

ODELSTIERNA, E. Den sociala olycksfallsförsäkringen. Svenska Röda Korset 1929, nr 6.

SCHULZENHEIM, H. v. Arbetsgivarnas medverkan vid skaderegleringen. Arbetarskyddet 1929, nr 6/7.

Ö[STERGREN], T. Pågående utredningar inom socialförsäkringen och denna närstående områden. Arbetarskyddet 1929, nr 6/7.

Kommunala pensionstillskott. Tidskrift för den svenska pensionsförsäkringen 1929, nr 6.

Pensionsavgiftsbetalningen i landskommunerna. Tidskrift för den svenska pensionsförsäkringen 1929, nr 5.

Danmark.

OLSEN, CH. Aldersrenteloven af 1927 og dens Virkninger. Socialt Tidsskrift 1929, nr 6.

Storbritannien.

MOSER, H. F. Die englische obligatorische Krankenversicherung. Zeitschrift für schweizerische Statistik und Volkswirtschaft 1929, nr 2.

Tjeckoslovakien.

KRASNEY, E. Staatliche Altersunterstützungen in der Tschechoslowakei. Soziale Praxis 1929, nr 28.

SCHÄFER, A. Die neue Pensionsversicherung der Privatangestellten in der Tschechoslowakei. Soziale Praxis 1929, nr 28.

Tyskland.

GIBSON, G. Om de tyska socialförsäkringarna och deras verkningar. Sv. Läkartidningen 1929, nr 28.

KRAUSE, A. B. Beteiligung der Reichsanstalt für Arbeitsvermittlung und Arbeitslosenversicherung im Beschlussverfahren nach der Reichsversicherungsordnung. Reichsarbeitsblatt 1929, nr 18.

Österrike.

ISLER, L. Besuch in der Arbeiterversicherungsanstalt. Soziale Arbeit 1929, nr 5-6.

Ut- och invandring.

Sverige.

Gammal-Svenskby. Svenska Röda Korset 1929, nr 7.

Gammal-Svenskbybornas bosättning i Sverige. Hem i Sverige 1929, nr 7.

Schweiz.

GSELL, E. Die eidgenössische Wanderungsstatistik und ihre Berufsgliederung. Zeitschrift für schweizerische Statistik und Volkswirtschaft 1929, nr 2.

Författningar rörande sociala frågor.

I Svensk författningssamling ha under tiden 11 juli—10 augusti 1929 bl. a. publicerats:

Nr		Daterad
239.	K. kung. ang. understöd till anstalter och föreningar, som anordna populärvetenskapliga föreläsningar	5 juli
248.	K. kung. ang. fastställande av det tal, som skall anses motsvara levnadskostnadsökningen, m. m.	5 »

Arbetsmarknaden under augusti månad 1929.

Arbetsmarknadssiffrorna för augusti månad gåvo ett förnyat vittnesbörd om det förbättrade läge, som under sista tiden inträtt inom olika områden av vårt näringsliv. Genomsnittssiffran för antalet arbetsansökningar per 100 lediga platser vid de offentliga arbetsförmedlingsanstalterna i riket stannade sålunda vid 135 mot 137 under juli, en till synes ringa förbättring men så mycket mera framträdande i förhållande till fjolårssiffran för augusti, som var 160. Även om alltså ingen nämnvärd förändring inträffat i relationen mellan talen för denna och föregående månad, så ha dock siffrorna beträffande såväl ansökningar som lediga platser väsentligt stigit, eller med cirka 20 %. I första hand är det skördeförhållandena, som satt sin prägel på förmedlingsfrekvensen, men även inom industrien har efterfrågan på arbetskraft varit livlig.

Inom jordbruket var behovet av arbetskraft för skördearbetet visserligen stort, men dock ej mera trängande än att det under största delen av månaden kunde tillgodoses. Inemot månadsskiftet blev det emellertid på sina håll svårt att uppbringa tillräcklig skördehjälp, och en del platser kunde ej tillsättas. — Anmälningar och efterfrågningar å platser för fast personal till stundande oktoberflyttning ha som vanligt vid denna tid ingått i stor utsträckning. Tillgången på stall- och kördrängar synes ha varit god, under det att brist på kvalificerad ladugårdspersonal givit sig tillkänna.

Efterfrågan å arbetskraft till industri och hantverk avsåg huvudsakligen yrkesutbildade, medan överskottet å hantlangare och grovarbetare alltjämt var stort. Särskilt vid mekaniska verkstäder och skeppsvarv var arbetstillgången god, och behovet av fullgoda specialarbetare, såsom filare, nitare och grovplåtslagare m. fl., kunde ej helt fyllas, utan måste import av utländsk arbetskraft i vissa fall tillgripas. Byggnadsverksamheten påskyndades inför byggnadssäsongens slut; murare och snickare hade goda arbetstillfällen. Inom måleriyrket förekom ännu vid månadens början överflöd på arbetskraft, men efterfrågan har sedan varit synnerligen livlig.

Omsättningen av sjöfolk var fortfarande mycket livlig och avsevärt bättre än i fjol vid samma tid. Från vissa håll inrapporterades brist på yngre, examinerade maskinister. Antalet påmönstringar vid sjömanshusen uppgick till 3 494 mot 3 074 avmönstringar. Även för transportarbetare var arbetstillgången jämn.

Antalet sökande till kontors- och affärsbranschen visade någon stegring sedan föregående månad, under det att platstillgången minskat. Den yngre arbetskraften var alltjämt lättare att placera än den äldre. Inom hotell- och restaurangfacket har arbetstillgången i likhet med föregående månader varit relativt riklig för hithörande arbetsgrupper, möjligen med undantag för uppasserskor.

Som vanligt under augusti månad stegrades efterfrågan å husliga tjänare, och bristen å kunnig och intresserad arbetskraft var starkt kännbar, särskilt i fråga om ensamjungfrur och hembiträden till landet.

Vid arbetslöshetskommissionens arbetsplatser minskades arbetsstyrkan ytterligare, och det sammanlagda antalet nödhjälpsarbetare hade vid augusti månads slut nedgått till cirka 900 mot 1 100 i början av månaden. Vid motsvarande månadsskifte i fjol var siffran cirka 1 200. Antalet till kommissionen rapporterade hjälpsökande arbetslösa uppgick vid början av augusti till 5 055 mot 5 865 en månad tidigare.

Antalet ansökningar om arbete *på 100 lediga platser* vid de offentliga arbetsförmedlingsanstalterna under augusti samt under föregående månader och år framgår av efterföljande sammanställning:

	Jan.	Febr.	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.
1902—1912	182	150	119	104	106	119	118	101	93	104	141	134
1913—1922	196	203	171	148	134	138	129	123	115	127	174	187
1923	346	308	231	165	155	146	141	140	128	129	191	195
1924	239	214	177	151	131	132	141	135	128	148	220	225
1925	296	256	207	166	157	159	162	156	154	172	246	226
1926	273	247	191	163	162	166	161	151	158	186	273	268
1927	293	258	208	171	168	161	150	148	143	170	242	243
1928	279	260	201	165	146	157	167	160	142	156	230	220
1929	*241*	*215*	*174*	*150*	*134*	*135*	*137*	*135*	--	—	—	—
Därav inom jord- och skogsbruk:												
1926	189	152	112	101	106	95	96	107	126	138	211	244
1927	205	155	114	101	96	81	77	104	106	111	164	191
1928	178	145	113	93	90	90	106	133	111	107	173	228
1929	*185*	*152*	*110*	*94*	*83*	*75*	*90*	*113*	—	—	—	—
Övriga näringsgrupper:												
1926	290	273	223	189	177	185	184	171	172	210	289	272
1927	310	287	250	202	192	184	179	168	161	208	265	251
1928	300	297	240	197	165	176	187	170	157	186	245	219
1929	*251*	*228*	*199*	*173*	*151*	*152*	*152*	*144*	—	—	—	—

Växlingarna på arbetsmarknaden under de senaste åren framgå även av efterföljande tablå, avseende antalet *arbetslösa inom fackföreningarna* i procent av hela det redovisade medlemsantalet:

	31/1	28/2	31/3	30/4	31/5	30/6	31/7	31/8	30/9	31/10	30/11	31/12
1923	20·5	19·4	18·0	14·9	10·7	9·8	9·1	8·6	8·0	8·2	9·3	14·1
1924	13·6	13·4	13·9	11·6	7·6	7·4	6·2	6·6	7·0	8·4	10·5	15·6
1925	14·8	13·6	12·0	10·8	8·2	8·2	7·6	7·7	8·5	10·1	11·8	19·5
1926	15·7	14·8	14·7	12·8	9·9	9·6	8·6	8·3	9·1	11·4	13·0	19·1
1927	16·3	15·6	14·1	12·3	9·9	9·4	8·3	7·9	8·4	10·4	12·8	18·6
1928	14·3	13·3	13·2	11·7	8·2	7·6	7·4	6·9	7·8	9·0	10·9	17·3
1929 utan skogsarb.	*14·8*	*14·6*	*13·7*	*11·4*	*7·7*	*6·7*	*6·4*	—	—	—	—	—
1929 med skogsarb.	*15·0*	*14·8*	*14·4*	*12·3*	*8·2*	*7·2*	*6·5*	—	—	—	—	—

De nu tillgängliga arbetslöshetssiffrorna för månadsskiftet augusti/september bekräfta som synes den gynnsamma utvecklingen på arbetsmarknaden. Arbetslösheten torde nu t. o. m. understiga 1924 års jämförelsevis låga nivå.

Arbetslöshetens utbredning inom olika fack framgår närmare av tabellen å sid. 728.

Vägarbetarnas arbets- och löneförhållanden.

Undersökningens syftemål och omfattning. Med anledning av framställning från de den 12 juli 1927 tillkallade sakkunniga för utredning rörande anordningar ägnade att förekomma arbetsinställelser i tvister, vari stat eller kommun är part, har Kungl. Maj:t den 24 maj 1928 anmodat socialstyrelsen att företaga en utredning rörande vissa hos staten, kommuner, landsting, municipalsamhällen, vägstyrelser och enskilda företag anställda tjänstemäns och arbetares löne- och anställningsförhållanden. Av ifrågavarande omfattande utredning, som för närvarande är under arbete inom styrelsen, torde den del, som rör den hos vägstyrelser m. fl. anställda arbetspersonalen, böra tillmätas särskilt intresse. Man har här att göra med en yrkesgrupp, som i sin nuvarande gestalt tillkommit först i samband med de senaste årens genomgripande vägreformer. Arbets- och löneförhållandena för denna nya grupp av arbetare i det allmännas tjänst ha vid åtskilliga tillfällen varit föremål för diskussion i tidningspressen, och i ett par fall (senast den 25 okt. 1928 och 11 april 1929) har svenska väg- och vattenbyggnadsarbetareförbundet, som bland sina medlemmar räknar ett betydande antal vägarbetare, påkallat regeringens uppmärksamhet på organisationsförhållandena och löneläget inom detta arbetsområde. Bekant är även, hurusom Skånes fackliga arbetardistrikt i slutet av juli 1929 hänvände sig till chefen för socialdepartementet med anhållan, att han måtte taga initiativ till åtgärder ägnade att befrämja samförståndet mellan arbetare och arbetsgivare inom vägväsendet. Det synes därför vara motiverat att, redan innan undersökningen rörande arbetsförhållandena i allmän tjänst hunnit slutföras i sin helhet, här framlägga de viktigaste resultaten av denna utredning, i vad den angår vägarbetarna.

Denna gren av undersökningen grundar sig i första hand på de uppgifter rörande befattningshavarnas antal och avlöningsförmåner år 1927, som erhållits från vägstyrelserna i 376 av rikets 379 vägdistrikt.[1] Enär emellertid dessa uppgifter, vilka avgivits med användande av undersökningens allmänna, för mera fast organiserade förvaltningsgrenar avsedda formulär (form. A), befunnos vara i vissa avseenden mindre fullständiga, visade det sig nödvändigt att för erhållande av närmare kännedom om de skiftande arbets- och löneförhållandena inom vägväsendet införskaffa kompletterande upplysningar medelst ett särskilt, för ändamålet uppgjort frågeformulär, vilket dock icke tillställdes samtliga vägstyrelser, utan blott ett efter representativa grunder gjort urval av dessa. Uppgifter enligt detta formulär, vilket avsåg förhållandena un-

[1] I efterföljande framställning räknas med 372 vägdistrikt, i det de båda vägförvaltningar, som bildas dels av Håbo, Bro, Åsunda, Trögds och Lagunda vägdistrikt i Uppsala län, dels av Åkerbo, Runstens och Slättängs distrikt i Kalmar län, vardera betraktas såsom en enhet, under det att Hammarkinds härads skärgårds vägdistrikt, där inga allmänna vägar finnas, överhuvud taget icke medräknas.

der tiden 1 januari 1927—1 oktober 1928, ha avgivits av 161 vägstyrelser och dessutom av 3 större väghållningsentreprenörer i fråga om sammanlagt 12 vägdistrikt. Arbetsförhållandena vid vägarbetena äro emellertid underkastade snabba förändringar, och i syfte att föra undersökningen fram ända till närvarande tid ha från 344 vägstyrelser inhämtats uppgifter om grovarbetarlönen vid vägunderhållsarbete sommaren 1929 samt motsvarande tid närmast föregående år. Slutligen ha, särskilt i fråga om vägförvaltningens och vägarbetets anordning, ytterligare upplysningar införskaffats från väg- och vattenbyggnadsstyrelsen samt från vägkonsulenter och andra på området sakkunniga. Därjämte ha svenska väg- och vattenbyggnadsarbetareförbundet samt Sveriges arbetares centralorganisation lämnat vissa uppgifter om vägarbetarnas anslutning till fackföreningar och lokala samorganisationer.

Oaktat den möda, som nedlagts på erhållandet av ett möjligast rikhaltigt undersökningsmaterial, och trots det stora tillmötesgående, som uppgiftslämnarna visat, har man dock icke kunnat erhålla så fullständiga uppgifter om alla de förhållanden undersökningen avsett, som önskvärt varit, och åtskilliga av de framräknade sammanfattningssiffrorna måste därför meddelas med viss reservation. Annat vore dock knappast att vänta, när man för första gången söker verkställa en socialstatistisk undersökning med avseende på ett samhällsområde, där förhållandena alltjämt äro stadda i stark växling och förskjutning.

Vägväsendets organisationsformer och arbetsgivarna inom detsamma. De huvudsakliga arbetena inom ett vägdistrikt kunna i stort sett indelas i tre grupper, nämligen sommarvägunderhåll, som omfattar vägarnas vidmakthållande under den tid marken är bar, vägbyggnads- och vägförbättringsarbeten, som innebära utökning, omläggning och förbättring av det befintliga vägnätet, samt vintervägh å l l n i n g, vilken avser att vintertid hålla vägarna fria från snö och is i sådan utsträckning, att trafiken kan obehindrat fortgå. En uppfattning om dessa arbetens relativa betydelse ur kostnadssynpunkt erhålles av följande siffror, hämtade ur senast föreliggande årgångar av den officiella vägstatistiken:[1]

	År 1926		År 1927	
	Kr.	%	Kr.	%
Sommarvägunderhåll	30 570 600	55·0	32 156 200	52·4
Vägbyggnader m. m.	22 238 700	40·0	26 422 700	43·0
Vinterväghållning	2 805 300	5·0	2 827 100	4·6
Tillhopa	55 614 600 [2]	100·0	61 406 000 [2]	100·0

Sommarvägunderhållet, som sålunda torde draga omkring hälften av de f. n. till 70 à 75 milj. kr. ökade årskostnaderna för vägväsendet,[3] synes i särskild grad ha påverkats genom den organisatoriska omdaning, som

[1] Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen: Allmänna väghållningsbesväret på landet. Statistisk tabell . . . för år 1926, utg. 1928 samt motsvarande publikation för år 1927, utg. 1929.

[2] Härtill komma förvaltnings- samt vissa andra utgifter, varigenom totalkostnaden för vägväsendet under 1926 och 1927 stiger till 62·3 resp. 69·9 milj. kr.

[3] Statens offentliga utredningar 1929: 2, sid. 23 ff.

under de senaste åren framtvungits av den hastigt växande motortrafikens krav på en mera rationellt ledd och med moderna tekniska hjälpmedel bedriven kontinuerlig väghållning. Antalet automobiler, som ännu vid årsskiftet 1919/20 blott utgjorde c:a 8 500, hade vid 1929 års ingång ökats till nära 130 000 och sålunda mer än femtondubblats. Medan tidigare gällde den grundsatsen, att vägarna sköttes av de väghållningsskyldiga jordbrukarna med eget folk, vidtogs år 1921 i lagen angående väghållningsbesvärets utgörande på landet en ändring, vilken gav vägdistrikten även den formella rätten att under vissa villkor på vägkassan överflytta underhållet helt eller delvis. Den sålunda möjliggjorda övergången påskyndades i hög grad genom den princip, som alltifrån år 1923 tillämpats i fråga om de allt rikligare flödande automobilskattemedlen, nämligen att underhållet av vägar, till vilka sådant bidrag må kunna utgå, skall vara övertaget av vägkassan.

Sålunda hade omkring den 1 juli 1925 182 vägkassor (49 % av samtliga) helt och 34 (9 %) delvis övertagit underhållet.[1] Enligt nu tillgängliga uppgifter, vilka i sammandrag återgivas i tab. A, hade i början av år 1927 vägkassan helt eller till större delen övertagit vägunderhållet i 266 distrikt eller 72 % av samtliga och den 1 januari 1928 i 301 distrikt eller 81 %. I början av år 1929 torde ytterligare ett fyrtiotal distrikt ha frångått naturasystemet, vilket sålunda numera torde tillämpas beträffande mindre än en tiondel av det svenska vägnätet.[2]

Övergången till vägkassesystem behöver emellertid icke i och för sig medföra någon omvälvning av arbetsförhållandena inom ett vägdistrikt. Efter en dylik övergång kan vägarbetet organiseras efter väsentligt olika riktlinjer, varvid man i första hand kan urskilja tvenne huvudtyper, nämligen *entreprenad* och *egen regi*. En organisationsform, som i praktiken står naturaväghållningen nära, är det s. k. *småentreprenadsystemet*, som innebär, att vägarna uppdelas i ett betydande antal småsträckor (om en eller ett par kilometer), för vilka vägunderhållet bortackorderas eller bortauktioneras åt inom distriktet boende lantbrukare o. d. Dessa utföra i regel körslor och annat arbete med hjälp av eget folk, i regel utan anlitande av särskilt lejd arbetskraft. Överlämnas däremot vägunderhållet till en enda eller några få entreprenörer, eller skötes det övervägande i egen regi, skapas däremot arbetsmöjligheter för flera yrkesmässiga vägarbetare.

Även i dylika fall kunna emellertid vägarbetarnas arbets- och anställningsförhållanden vara i hög grad växlande. Av stor betydelse härvid är sålunda vägdistriktets storlek eller närmare bestämt arbetsåtgången inom detsamma, vilken beror å ena sidan på vägarnas längd och beskaffenhet, å den andra på trafikens intensitet. Beträffande denna senare fråga föreligga vissa resultat av den år 1926 företagna hela riket berörande trafikräkningen, men icke i sådan form, att de kunnat utnyttjas för denna undersökning.[3] Rörande väglängden finnas däremot uppgifter i den officiella vägstatistiken. Härav finner

[1] H. N. Pallin: Vägunderhållets ståndpunkt i Sverige 1925. Svenska vägföreningens tidskrift 1925: 3, sid. 251 ff.
[2] Jfr Svensk vägkalender 1929, sid. 41.
[3] Svensk vägkalender 1929, sid. 175 ff.

Tab. A. Vägdistrikten landsdelsvis fördelade efter sommarvägunderhållets anordning åren 1928 och 1927.

Landsdelar[1] a = samtliga vägdistrikt b = vägdistrikt, där vägarb.-fackfören. el. L. S. finnes		Vägdistrikt, där vägunderhållet övervägande skötes						Tillhopa	
		genom natura-väghållning		genom entreprenadsystem		i egen regi			
		antal distr.	km väglängd[2]	antal distr.	km väglängd[2]	antal distr.	km väglängd[2]	antal distr.	km väglängd[2]
År 1928									
Östra Sverige	a	34	4 444	19	2 143	44	6 392	97	12 979
	b	3	705	9	1 097	22	3 277	34	5 079
Småland och öarna	a	5	1 563	6	2 526	19	8 236	30	12 325
	b	—	—	5	2 458	12	6 126	17	8 584
Södra Sverige	a	6	432	2	365	29	6 994	37	7 791
	b	1	4	1	252	18	4 836	20	5 092
Västra Sverige	a	23	4 504	38	6 193	40	7 435	101	18 132
	b	6	1 641	13	2 315	21	4 413	40	8 369
Norra Sverige	a	3	272	58	10 241	46	9 683	107	20 196
	b	1	144	14	2 832	22	4 873	37	7 849
Samtliga vägdistrikt	**a**	**71**	**11 215**	**123**	**21 468**	**178**	**38 740**	**372**	**71 423**
	b	**11**	**2 494**	**42**	**8 954**	**95**	**23 525**	**148**	**34 973**
Därav:									
större vägdistrikt[3]		34	9 027	58	15 992	102	31 395	194	56 414
mindre » [3]		37	2 188	65	5 476	76	7 345	178	15 009
År 1927									
Östra Sverige	a	38	4 810	18	2 250	41	5 919	97	12 979
	b	2	533	9	1 097	21	3 162	32	4 792
Småland och öarna	a	13	4 662	3	1 308	14	6 355	30	12 325
	b	3	1 063	3	1 308	8	4 857	14	7 228
Södra Sverige	a	7	706	2	365	28	6 720	37	7 791
	b	1	4	1	252	17	4 562	19	4 818
Västra Sverige	a	35	7 406	33	5 338	33	5 388	101	18 132
	b	6	1 641	13	2 315	19	3 371	38	7 327
Norra Sverige	a	13	1 823	52	9 703	42	8 670	107	20 196
	b	2	264	14	3 133	20	4 312	36	7 709
Samtliga vägdistrikt	**a**	**106**	**19 407**	**108**	**18 964**	**158**	**33 052**	**372**	**71 423**
	b	**14**	**3 505**	**40**	**8 105**	**85**	**20 264**	**139**	**31 874**
Därav:									
större vägdistrikt[3]		53	15 650	53	14 395	88	26 369	194	56 414
mindre » [3]		53	3 757	55	4 569	70	6 683	178	15 009

man, att de allmänna vägarnas längd per vägdistrikt varierar mellan c:a 900 km (Kinds härad i Älvsborgs län 914 km, Sunnerbo härad i Kronobergs län 887 km) och några få eller t. o. m. 0 km (Hammarkinds härads skärgårdsdistrikt i Östergötlands län). Ungefär halva antalet distrikt har mindre väglängd än 150 km och nära en tredjedel mindre än 100 km. Sistnämnda

[1] Härvid sammanföras Stockholms, Uppsala, Västmanlands, Södermanlands och Östergötlands län till *östra Sverige*, Jönköpings, Kronobergs, Kalmar och Gotlands län till *Småland och öarna*, Blekinge, Kristianstads och Malmöhus län till *södra Sverige*, Hallands, Göteborgs och Bohus, Älvsborgs, Skaraborgs, Värmlands och Örebro län till *västra Sverige* samt Kopparbergs, Gävleborgs, Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län till *norra Sverige*. — [2] Väglängdsuppgifterna avse de allmänna vägarnas längd år 1926 och ange här som i övriga sammanställningar den sammanlagda väglängden (sålunda icke längden av de natura- eller entreprenadunderhållna vägarna etc.) inom de vägdistrikt, som hänförts till en viss organisationsform. — [3] Mellan större och mindre distrikt drages gränsen vid 150 km väglängd, i fråga om vissa starkt trafikerade distrikt, belägna i närheten av större städer, vid 75 km.

vägsträcka anses merendels vara allt för liten för att fullt kunna utnyttja sådana moderna vägmaskiner, som numera anses oundgängliga för rationell vägvård.[1]

Bland de större vägdistrikten med relativt starkt trafikerade vägar finnas åtskilliga, där vägarbetet utföres av fast anställda vägvakter och andra vägarbetare under ledning av yrkesutbildade vägmästare och förmän. Men å andra sidan förekommer ett flertal mindre eller svagt trafikerade vägdistrikt, där närboende hemmansägare tillse vägen och man för övriga arbeten endast använder tillfälliga arbetare och gruskörare, vilka direkt övervakas av vägstyrelsernas medlemmar eller vägentreprenören personligen.

Intrycket av olikformighet i vägunderhållets organisation förhöjes därigenom, att olika system kunna användas jämsides inom samma distrikt. Vid övergång till underhåll genom vägkassan är det sålunda vanligt, att i första hand de större och mera trafikerade vägarna övertagas i egen regi eller överlämnas på entreprenad, medan de mindre fortfarande skötas av naturaväghållare. Ofta förekommer, att endast vissa specialarbeten, särskilt sådana som erfordra användande av dyrbarare vägmaskiner, utföras i egen regi eller av större entreprenörer, under det att övriga arbeten, speciellt gruskörningar, ombesörjas av de väghållningsskyldiga eller av småentreprenörer.

Nu berörda skiftande förhållanden böra beaktas vid användandet av tab. A, som avser att i stora drag belysa sommarväghållningens organisation inom olika landsdelar samt i större och mindre vägdistrikt år 1928, resp. 1927. Huru förhållandet i detta avseende år 1928 ställde sig i de särskilda länen, framgår av nedanstående översikt:

Län	Antal väg-distrikt	Därav med: natura-väghåll-ning	entrepre-nad-system	egen regi	Län	Antal väg-distrikt	Därav med: natura-väghåll-ning	entrepre-nad-system	egen regi
Stockholms . .	29	9	6	14	Göteb. o. Bohus	21	4	6	11
Uppsala . . .	13	2	—	11	Älvsborgs . .	20	5	12	3
Södermanlands	10	1	3	6	Skaraborgs . .	18	9	3	6
Östergötlands .	32	15	5	12	Värmlands . .	16	—	3	13
Jönköpings . .	10	2	2	6	Örebro	18	1	14	3
Kronobergs . .	6	—	—	6	Västmanlands	13	7	5	1
Kalmar . . .	12	3	2	7	Kopparbergs .	27	—	13	14
Gotlands . . .	2	—	2	—	Gävleborgs . .	10	—	1	9
Blekinge . . .	13	4	—	9	Västernorrl. .	18	2	8	8
Kristianstads .	10	—	1	9	Jämtlands . .	15	—	11	4
Malmöhus . .	14	2	1	11	Västerbottens .	19	1	13	5
Hallands . . .	8	4	—	4	Norrbottens . .	18	—	12	6

Tablån utvisar, att naturasystemet helt avskaffats inom 8 län, men att det ännu år 1928 var väl företrätt särskilt i Östergötlands, Skaraborgs och Västmanlands län. Väghållningen i egen regi synes vara relativt vanligast i södra Sverige men gör sig däremot mindre gällande i västra och norra Sverige, där i stället entreprenadsystemet har betydande utbredning, särskilt i Älvsborgs, Örebro, Kopparbergs, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län. En mera

[1] K. G. Hjort: Några reflexioner rörande vägdistriktens storlek. Svenska vägföreningens tidskrift 1928: 6, sid. 617 ff.

koncentrerad översikt av de tre olika väghållningssystemens relativa betydelse under åren 1928 och 1927 erhålles av följande tablå:

Vägdistrikten fördelade efter sommarvägunderhållets anordning (i %).

Vägdistrikt med	År 1928						År 1927	
	större vägdistr.		mindre vägdistr.		samtl. distr.		samtl. distr.	
	antal	km väglängd	antal	km väglängd	antal	km väglängd	antal	km väglängd
naturaväghållning . . .	17·5	16·0	20·8	14·6	19·1	15·7	28·5	27·2
entreprenadsystem . . .	29·9	28·3	36·5	36·5	33·1	30·1	29·0	26·5
egen regi	52·6	55·7	42·7	48·9	47·8	54·2	42·5	46·3

Medan under år 1928 vägstyrelserna sålunda själva skötte vägunderhållet i egen regi inom bortåt halva antalet distrikt, innefattande något mer än hälften av de allmänna vägarna, förhärskade entreprenadsystemet inom en tredjedel och naturasystemet inom en femtedel av distrikten. Fördelningen på större och mindre distrikt visar, att natura- och entreprenadsystem var något vanligare bland de senare och egen regi bland de förra, ehuru skillnaderna härvidlag ej voro alltför betydande. Att vägunderhåll i egen regi emellertid på det hela taget synes vinna starkare anslutning än entreprenadsystem, visar en jämförelse med siffrorna för år 1927.

I fråga om betydelsen av å ena sidan småentreprenader, å den andra övriga entreprenadsystem föreligga inga fullständiga uppgifter, men torde följande siffror, som gälla omkring tre fjärdedelar av samtliga entreprenaddistrikt, härom ge en föreställning:

Vissa entreprenaddistrikt fördelade efter entreprenadsystemets art (sommaren 1928).

	Östra Sverige		Småland o. öarna		Södra Sverige		Västra Sverige		Norra Sverige		Samtliga vägdistrikt	
	antal distr.	km väglängd	antal distr.	km väglängd	antal distr.	km väglängd	antal distr.	km väglängd	antal distr.	km väglängd	antal distr.	km väglängd
Vägdistr., från vilka uppgift erhållits	17	1 933	5	2 139	1	113	28	4 753	36	7 808	**87**	**16 746**
Därav (i %) distrikt, där underhållet överlämnats till:												
småentreprenörer	82·4	80·1	20·0	11·5	—	—	35·7	36·2	97·2	97·0	**69·0**	**66·2**
större entreprenörer	17·6	19·9	80·0	88·5	100·0	100·0	64·3	63·8	2·8	3·0	**31·0**	**33·8**

Man finner sålunda, att småentreprenadsystemet är särskilt utbrett i norra Sverige men däremot icke alls torde förekomma i södra Sverige, medan systemet med en enda eller några få väghållningsentreprenörer är vanligast i västra Sverige. Inom denna grupp finnas, förutom ett antal lokalt verksamma företagare, några stora entreprenadfirmor, vilka åtaga sig vägunderhållsarbeten — ävensom vägbyggnadsarbeten — över hela landet. Häribland märkes särskilt AB. Vägförbättringar i Stockholm, som åtagit sig generalentreprenad för vägunderhållet i ett tiotal vägdistrikt, belägna i vitt skilda delar av landet.

Även i fråga om *vintervägh å l l n i n g e n* har den moderna automobiltrafiken, vilken i högre grad än hästtrafiken påfordrar, att vägarna hållas

Tab. B. Vägdistrikten landsdelsvis fördelade efter vinterväghållningens samt väg-byggnadsarbetenas anordning vintern 1927—1928 resp. sommaren 1927.

Landsdelar a = samtliga vägdistrikt b = vägdistrikt, där vägarb.-fackför. eller L. S. finnes	Distrikt, fr. vilka uppg. om *vinterväghållningens* anordn. erhållits		Därav distrikt, där vinterväghållningen i huvudsak						Distrikt, fr. vilka uppg. om *vägbyggnadsarbetenas* anordn. erhållits		Därav distr., där vägbyggnadsarbetena i huvudsak			
			åvilar ploglag		utlämnats på entrepr.		utföres i egen regi				utlämnats på entrepr.		utföras i egen regi	
	antal	km väglängd	antal	km väglängd	antal	km väglängd	antal	km väglängd	antal	km väglängd	antal	km väglängd	antal	km väglängd
Östra Sverige . .	71	10 371	57	8 476	6	594	8	1 301	40	6 752	30	4 776	10	1 976
Smål. o. öarna .	26	10 536	24	9 640	1	246	1	650	17	6 908	15	5 992	2	916
Södra Sverige .	22	4 136	18	3 112	1	113	3	911	16	3 844	10	2 456	6	1 388
Västra Sverige .	66	12 590	59	11 519	6	797	1	274	44	8 001	30	5 017	14	2 984
Norra Sverige .	73	15 260	43	9 039	18	3 418	12	2 803	58	13 779	42	10 842	16	2 937
Samtl. distr. a	**258**	**52 893**	**201**	**41 786**	**32**	**5 168**	**25**	**5 939**	**175**	**39 284**	**127**	**29 083**	**48**	**10 201**
Samtl. distr. b	**90**	**22 103**	**60**	**15 830**	**13**	**2 101**	**17**	**4 172**	**85**	**20 334**	**62**	**1 5810**	**23**	**4 524**
Därav: större distrikt	146	43 419	117	35 060	12	3 359	17	5 000	110	32 944	82	24 765	28	8 179
Därav: mindre »	112	9 474	84	6 726	20	1 809	8	939	65	6 340	45	4 318	20	2 022

fria från snö och is, börjat medföra en organisatorisk omdaning, ägnad att *möjliggöra fyllandet* av det allt starkare behovet av *maskinella hjälpmedel*. Det gamla ploglagssystemet, som innebär, att väghållarna, indelade i s. k. ploglag, under ledning av en plogfogde ansvara för snöröjningen å dem tilldelade vägsträckor mot viss kontant ersättning av vägkassan, har sålunda på allt flera håll fått ge vika för vinterväghållning i egen regi eller på entreprenad. Såsom framgår av tab. B, vilken i detta avseende grundar sig på uppgifter från över två tredjedelar av samtliga vägdistrikt, synes emellertid utvecklingen härvidlag icke hunnit lika långt som i fråga om sommarvägunderhållet. Under vintern 1927—28 utfördes sålunda vinterväghållningen inom drygt tre fjärdedelar av vägdistrikten övervägande av ploglag. Inom övriga distrikt, av vilka något över hälften återfinnes i norra Sverige, förekom entreprenadsystem i något flera fall än egen regi. Entreprenörer voro härvidlag ofta omnibusägare, ävensom postverket i fråga om dess diligenslinjer. Inom åtskilliga distrikt utföres vinterväghållningen enligt flera olika system, vanligen på sådant sätt, att ploglagen svara för bivägarna, medan huvudvägarna plogas med motorfordon i vägstyrelsens egen regi eller genom särskilda entreprenörer.

Tab. B upplyser även om, huru v ä g b y g g n a d s- och v ä g f ö r b ä t t r i n g s a r b e t e n a voro anordnade inom inemot hälften av samtliga vägdistrikt år 1927. För sådana arbeten användes mest entreprenadsystem, vilket då förekom inom 73 % av de redovisade distrikten med 74 % av hela väglängden. I norra Sverige tillämpas även vid vägomläggningar och nybyggnader ofta småentreprenadsystemet, varvid terrassering av ett eller annat hundratal meter ny väg, utförande av en vägtrumma e. d. plägar bortackorderas till enskilda personer eller mindre arbetslag. Där vägbyggnadsarbete utföres i vägstyrelsens egen regi, tillsättes för detta ändamål ofta en särskild

arbetsdirektion. Ej sällan synes man ha valt detta system för att säkerställa, att arbetsförtjänsterna skola komma ortens folk till godo. Även i kontrakt med enskilda firmor om vägentreprenader föreskrives dock ofta, att entreprenören, där sig göra låter, företrädesvis skall använda inom distriktet boende »tjänst- och sysslolösa personer», en gammal bestämmelse, som fått ganska stor praktisk betydelse under nuvarande arbetslöshetstider.

I detta samband torde böra omnämnas den insats statens nödhjälpsarbeten gjort och alltjämt göra med avseende på vägarbetena. Det beräknas, att intill mitten av år 1927 genom södra Sveriges och Norrlands statsarbeten samt efter dessas avveckling genom statens arbetslöshetskommission nybyggts eller ombyggts allmänna vägar av nära 3 000 km längd för en kostnad av c:a 70 milj. kr.[1] F. n. torde den kostnad, som av statens nödhjälpsarbeten nedlägges på de allmänna vägarnas förbättring, uppgå till omkring 1 milj. kr. per år, vartill kommer omkring halva denna summa i bidrag från resp. vägdistrikt.

I efterföljande framställning av arbetarantal och arbetslöner m. m. ha vägdistrikten i allmänhet indelats efter sättet för anordnandet av sommarvägunderhållet, då hithörande arbeten sammantagna torde äga den största omfattningen, ävensom pågå mera kontinuerligt och därigenom bereda särskilda förutsättningar för utvecklingen av en verklig vägarbetarkår.

Vägväsendets arbetstagare. Såsom av det förut sagda torde framgå, utfördes av gammalt vägunderhålls- och vägbyggnadsarbeten av ortens jordbrukare och deras folk, i växlande utsträckning biträdda av i trakten bosatta arbetare, vilka hade sitt uppehälle av jordbruks- och skogsarbete samt grovarbete av växlande slag. Löne- och arbetsförhållandena vid vägarbetena voro i stort sett överensstämmande med de vid jordbruket rådande.

Den omläggning av vägväsendet, som successivt försiggått under de senaste sju, åtta åren, har medfört en fördubbling av totalkostnaden och sannolikt — med hänsyn till arbetsprisens nedgång under periodens förra del — en tredubbling av arbetsåtgången. Denna ökning i arbetsprestationerna torde blott till mindre del burits av jordbrukarna, i synnerhet som dessa genom naturaväghållningens successiva avlösning allt mera fritagits från tidigare tvång härvidlag. Huvudparten av arbetsökningen föll på arbetargruppen, inom vilken nu ett växande antal personer kommo att ägna sig åt vägarbeten större delen av året.

Den grupp av mera yrkesmässiga vägarbetare, som sålunda växte fram, fick under rådande brist på arbetstillfällen tillskott från skilda yrken och fack. I den mån järnvägsbyggandet minskades under automobiltrafikens konkurrens, nedgick sålunda antalet vid statens järnvägsbyggnader anställda arbetare från i genomsnitt per år omkring 2 500 under åren 1920—25 till c:a 1 600 åren 1926—27 och 1 400 år 1928.[2] De vid dessa och andra liknande ar-

[1] G. Jonsson: Statliga åtgärder för arbetslöshetens bekämpande efter år 1914. Teknisk tidskrift, Allm. avd., 1928 n:r 17, sid. 142.

[2] Statens järnvägsbyggnaders berättelse för år 1927 och lönestatistik m. m. för år 1928.

Tab. C. Arbetsinställelser vid vägarbeten under åren 1920—1928.

År	Antal påbörjade arbetsinställelser	Därav strejker	Antal direkt berörda		Därav arbetare företrädda av organisation			Konflikternas resultat					
								arbetsgivarnas villkor		kompromiss		arbetarnas fordringar	
			arbetsgivare	arbetare	fackfören.	L. S.	tillhopa	antal arb.-inställelser	antal arb.	antal arb.-inställelser	antal arb.	antal arb.-inställelser	antal arb.
1920 . .	5	5	5	163	—	163	163	3	78	1	43	1	42
1921 . .	9	9	9	795	145	241	386	9	795	—	—	—	—
1922 . .	16	16	16	1 810	77	40	117	11	1 615	2	68	3	127
1923 . .	4	4	4	467	—	208	208	4	467	—	—	—	—
1924 . .	2	2	2	31	28	3	31	—	—	1	28	1	3
1925 . .	10	10	11	427	219	25	244	3	152	5	162	2	113
1926[1] . .	10	10	10	275	198	77	275	2	46	5	150	—	—
1927[2] . .	16	14	16	523	283	240	523	2	71	6	129	4	195
1928(prel.)[3]	16	14	18	1 038	642	396	1 038	2	187	8	657	1	6

beten överflödiga väg- och vattenbyggnadsarbetarna sökte sig över till de ökade arbetstillfällena inom vägväsendet. En del yrkesmän lyckades också vinna anställning vid vägarbetena såsom specialarbetare, i vissa fall, efter genomgången utbildning, såsom vägmästare och förmän, men flertalet hithörande arbetare blevo hänvisade till en ambulerande tillvaro, sökande arbete vid de ofta långt ifrån varandra belägna vägbyggnaderna i konkurrens med ortsbefolkningen, som merendels önskar förbehålla sig arbetstillfällena för egen del genom en rätt framträdande »sockenprotektionism».

Med järnvägsbyggnadsarbetarna och liknande mera industriellt betonade arbetargrupper följde även deras fackorganisationer, nämligen å ena sidan det till landsorganisationen anslutna svenska väg- och vattenbyggnadsarbetareförbundet, å den andra den syndikalistiska organisationen, Sveriges arbetares centralorganisation (S. A. C.). Denna utgör en sammanslutning av självständigt verksamma lokala samorganisationer (L. S.), vilka, i motsats till de vanliga fackföreningarna, avse att sammansluta alla arbetare å en viss ort, oberoende av yrke eller sysselsättning.

Organisationsrörelsen fann på åtskilliga ställen god jordmån bland vägdistriktens arbetare, vilka inom större distrikt kunde uppgå till åtskilliga tiotal. Fackföreningar och lokala samorganisationer, uteslutande eller huvudsakligen bestående av vägarbetare, bildades runt om i landet och dröjde ej med att till vägstyrelser och entreprenörer framföra arbetarnas krav. I första hand gingo dessa ut på förbättring av löneförhållandena, varvid man åsyftade att lyfta upp vägväsendets löner, som merendels stodo jordbrukets nära, närmare den nivå, som rådde vid järnvägsanläggningar och andra byggnadsarbeten av mera industriellt snitt.

Arbetarnas lönefordringar mötte merendels motstånd från vägstyrelser och

[1] Resultatet okänt i fråga om 3 konflikter.
[2] » » » » » 4 » .
[3] » » » » » 5 » .

vägentreprenörer,[1] och särskilt i jordbruksbygderna visade sig dessa obenägna mot att överhuvud taget ha att göra med organiserade arbetare. Dylika lönerörelser gåvo ej sällan anledning till öppna konflikter, såsom närmare belyses av tab. C, vilken är byggd på socialstyrelsens allmänna statistik över arbetsinställelser, men i fråga om ett så rörligt och svåröverskådligt område som det här ifrågavarande näppeligen kan göra anspråk på att redovisa alla smärre konflikter. Tabellen ger emellertid vid handen, att om man bortser från åren 1921—23, vilka få sin prägel av omfattande men resultatlösa aktioner från de under dessa krisår så talrika nödhjälpsarbetarna, arbetskonflikterna inom vägväsendet visa en tendens att tilltaga under de senaste åren samtidigt med organisationsväsendets tillväxt bland arbetarna. Otvivelaktigt utgör också strejk och därmed förenad blockad ett skarpt vapen i händerna på organiserade vägarbetare, särskilt när det är fråga om exempelvis omläggning av en huvudväg invid en större stad eller t. o. m. blott om underhållet av en sådan, då denna vid stark trafik kräver kontinuerlig eftersyn för att kunna fullgöra sin uppgift som kommunikationsled. Å andra sidan finnes det bygdevägar med mindre livlig trafik, där arbetskonflikter utan alltför stora skadeverkningar kunna pågå i åratal, i det att nödig arbetshjälp lämnats av kringboende jordbrukare o. d. Ofta ha dessa en annan uppfattning i lönefrågan än de organiserade vägarbetarna, i det att en arbetslön, som arbetarna finna alltför låg, kan te sig eftersträvansvärd för en småbrukare vid jämförelse med vad han vid nuvarande konjunktur kan få ut av sitt jordbruk. Bekant är också, att den bland norrländska lantbrukare o. d. under namn av »Arbetets frihet» bildade motorganisationen mot arbetarnas fackföreningar på senaste tiden fått lokalavdelningar även inom vissa vägdistrikt i Södermanland, Värmland och Skåne.

De löneuppgörelser, som träffas mellan vägstyrelser och vägentreprenörer å ena sidan och vägarbetarnas organisationer å den andra, pläga i första hand ta formen av prislistor, angivande ackordspriser för jordschaktning, bergsprängning (per kbm), terrassering o. s. v. (per längdmeter) ävensom timpenningar för grov- och diversearbetare, ibland även för yrkes- och specialarbetare. De syndikalistiska arbetarorganisationerna gingo tidigare icke med på några andra arbetsavtal än dylika »prislistor», gällande tills vidare utan eller med viss kortare uppsägningstid. Numera finnas emellertid åtskilliga exempel på att lokala samorganisationer i likhet med »reformistiska» fackföreningar med vägstyrelser och entreprenörer träffat verkliga kollektivavtal, som reglera arbetsförhållandena under ett år eller annan längre tidsperiod. En översikt över år 1928 gällande kollektivavtal för vägarbetare meddelas i efterföljande tablå, som är grundad på material ur socialstyrelsens kollektivavtalsarkiv, kompletterat medelst avtal, som insamlats i samband med primäruppgifterna till förevarande utredning.

[1] Vägstyrelserna äro i egenskap av arbetsgivare ännu oorganiserade; det nybildade vägstyrelsernas förbund synes företrädesvis avse att tillgodose intressen av ekonomisk och organisatorisk natur. Däremot äro ett flertal stora entreprenadfirmor anslutna till svenska väg- och vattenbyggarnas arbetsgivareförbund (av svenska arbetsgivareföreningen), vilket räknar 35 medlemmar med tillhopa c:a 5 400 arbetare.

		Östra Sverige	Småland o. öarna	Södra Sverige	Västra Sverige	Norra Sverige	Hela riket
Antal kollektivavtal träffade med	vägstyrelser	3	1	3	6	6	19
	vägentreprenörer	4	—	—	2	—	6
	tillhopa	7	1	3	8	6	25
Därav berörda arbetare (inom 18 distr.)[1]		78	18	95	186	320	697
Timlön för grov- o. diversearbetare	högst, öre	125	77	69	100	125	125
	lägst, öre	72	77	67	70	75	67

I dessa kollektivavtal regleras icke blott löneförhållandena i egentlig mening, utan även arbetstid, övertidsarbete, sjukhjälp, semester m. m.

Arbetstiden vid vägarbete torde särskilt i jordbruksbygder ej sällan vara den vid jordbruket vanliga, ehuru gällande lag om arbetstidens begränsning principiellt bestämmer arbetstimmarna bl. a. vid »väg- och vattenbyggnad» till 48 i veckan. Denna arbetstid återfinnes också regelmässigt i kollektivavtalen. Framhållas må emellertid, att arbetsrådet åtminstone i ett fall medgivit arbetsgivare rätt att sommartid använda vid vägbyggnadsarbete anställda arbetare under högst 54 timmar i veckan och 10 timmar per dag.

Semesterledigheten fastställes i de av svenska väg- och vattenbyggnadsarbetareförbundets avtal, där dylik bestämmelse förekommer, merendels till 4 arbetsdagar för arbetare, som haft anställning viss längre tid (minst 8 månader) hos samma arbetsgivare. I kollektivavtal, som ingåtts av tvenne vägstyrelser i stockholmstrakten med svenska kommunalarbetareförbundet, föreskrives efter 9 månaders anställning semester av 6—8 dagar, vilka utökas till 12—15 efter åtta års tjänst. Dessa båda avtal avvika även i andra avseenden från de övriga, vilket synes sammanhänga med att, medan de senare företrädesvis avse en ganska rörlig och skiftande arbetargrupp, åsyfta de förra i första hand en rätt talrik kår av bilförare, traktorskötare, vältförare, vägvakter och annan fast månadsavlönad personal.

Huru stort antalet organiserade vägarbetare f. n. är kan icke exakt uppgivas. S. A. C:s »byggnadsindustriarbetarefederation» uppges räkna över 12 000 medlemmar, men av dessa torde blott en mindre del vara vägarbetare. Så torde vara fallet med c:a 3 000 av svenska väg- och vattenbyggnadsarbetareförbundets medlemmar, vartill kommer ett mindre antal vägarbetare organiserade i svenska kommunalarbetareförbundet, svenska skogs- och flottningsarbetareförbundet m. fl.

En ungefärlig föreställning om organisationsväsendets nuvarande utbredning inom vägväsendet erhålles genom efterföljande, på uppgifter från vederbörande organisationer grundade översikt, avseende år 1928.

---

[1] För 7 distrikt saknas fullständiga uppgifter om antalet avtalsberörda arbetare. För samtliga 25 vägdistrikt kan det beräknas utgöra omkring 900. — Under år 1928 träffade sv. väg- och vattenbyggnadsarbetareförbundet kollektivavtal med 8 vägstyrelser sysselsättande c:a 270 arbetare samt med 5 vägbyggnadsentreprenörer med sammanlagt 500 man. En del av dessa avtal ingå ej i ovanstående sammanställning.

Antal distrikt med	Vägdistrikt med övervägande naturavägshållning	entreprenadsystem	egen regi	Tillhopa	Därav större distr.	Därav mindre distr.
vägarbetarfackförening	5	14	66	**85**	61	24
L. S.	7	39	58	**104**	61	43
S:a distr. m. organiserade vägarbetare (utan dubbelräkning)	11	42	95	**148**	93	55
i % av samtliga inom resp. grupper	15·5	34·1	53·4	**39·8**	47·9	30·9
väglängd, km	2 494	8 954	23 525	**34 973**	29 399	5 574
i % av den totala väglängden . .	22·2	41·7	60·7	**49·0**	52·1	37·1

Härav framgår, att vägarbetarorganisationer funnos i omkring två femtedelar av alla vägdistrikt, innefattande hälften av den totala väglängden. Såsom man kunnat vänta, är organisationsrörelsen kraftigare i de vägdistrikt, där vägunderhållet skötes i egen regi, ävensom i de distrikt, vilka på grund av större väglängd och livligare trafik sysselsätta en talrikare arbetarstam. Anmärkas bör, att de relativt fåtaliga organisationerna inom distrikt med naturavägshållning merendels torde omfatta vid vägbyggnader o. d. sysselsatta anläggningsarbetare.

På grund av den betydelse organisationsförhållandena måste tillmätas för lönebildningen m. m., har i vissa här meddelade tabeller särskild redovisning skett av de vägdistrikt (b-distrikten), där det enligt uppgift förefinnes fackföreningar eller lokala samorganisationer, som till väsentlig del utgöras av vägarbetare.

Vägarbetarnas antal och fördelning. Av vad som anförts torde framgå, vilka svårigheter det erbjuder att söka erhålla en bestämd uppfattning om antalet under ett visst år med arbete å de allmänna vägarna sysselsatta personer. Det gäller sålunda att ta hänsyn till många olika slag av arbetskraft — de väghållningsskyldiga själva och deras familjemedlemmar och tjänstefolk, vidare de dessa närstående småentreprenörerna och deras biträden samt slutligen de egentliga vägarbetarna, vare sig dessa äro anställda hos större entreprenörer eller direkt hos vägstyrelserna. Även om man endast fäster avseende vid de egentliga lönearbetarna, möta dock åtskilliga vanskligheter vid antalsberäkningen. Vägarbetet är nämligen i stor utsträckning ett säsongarbete, varför de därmed sysselsatta arbetsstyrkorna kunna växla oerhört t. o. m. från den ena månaden till den andra. Från ett vägdistrikt (Ljusdals i Gävleborgs län) meddelas exempelvis, att under år 1927 sysselsattes 429 man i 1—50 dagar, 75 man i 51—100 dagar, 18 man i 101—200 dagar och 4 man i 200—300 dagar.

En mera allmängiltig bild av dessa förhållanden erhålles av efterföljande tablå, som anger arbetsstyrkans storlek vid varje kvartals början åren 1927 och 1928 inom 66 vägdistrikt, representerande olika landsdelar och organisationstyper. Man finner här, att omkring tre fjärdedelar av de i medeltal per år redovisade arbetarna ansetts böra betecknas såsom säsongarbetare. Dessas antal synes under årets lopp nästan genomgående ökas vid varje nytt kvartalsskifte

	Antal vägdistrikt, från vilka uppgifter inkommit	Medelantal arbetare[1]		Om medelantalet anställda per år sättes = 100, utgjorde antalet arbetare vid följande tidpunkter:								Beräknad medelarbetstid per år och arbetare i tim. (49 distr.)
				1927				1928				
		1927	1928	1/1	1/4	1/7	1/10	1/1	1/4	1/7	1/10	
Årsarbetare . . .	66	544	593	99	99	101	101	94	97	104	104	2 312
Säsongarbetare .	66	1 691	1 784	42	99	109	150	49	92	124	134	1 413
Samtliga arbetare	66	2 235	2 377	56	99	107	138	61	94	119	126	

och torde omkring den 1 oktober vara ungefär tre gånger så stort som den 1 januari.

Av intresse för arbetsförhållandena vid vägväsendet äro även uppgifterna om den beräknade medelarbetstiden per år och arbetare, vilka dock måste meddelas med viss reservation, bl. a. emedan de avse ett så ringa antal vägdistrikt (tillhopa 49). I genomsnitt för samtliga utgjorde årliga antalet arbetstimmar för året om sysselsatta arbetare c:a 2 300, vilket tal motsvarar omkring 8 timmar per dag, men av uppgifterna från Småland (och öarna) samt norra Sverige vill det synas, som om här 10-timmarsdagen skulle hållit sig kvar i ganska stor utsträckning. Säsongarbetare synas i genomsnitt kunna påräkna arbete å vägarna under halva året, men, såsom förut omnämnts, växlar arbetssäsongens längd i hög grad för olika vägdistrikt och arbetargrupper. Anmärkas bör, att de angivna tidsuppgifterna icke avse gruskörare o. d., för vilka arbetstiderna i allmänhet äro skäligen oregelbundna, då de i regel förläggas till tider, som äro någorlunda fria från jordbrukskörslor.

I tab. D återges uppgifter om medelantalet anställda tjänstemän och arbetare hos 252 (resp. 251) vägstyrelser. Största antalet arbetare synas vägstyrelserna ha i Kristianstads, Malmöhus, Värmlands, Gävleborgs och Västerbottens län.

I senare avdelningen av tab. D har man på grundval av nyssnämnda uppgifter sökt verkställa en beräkning av medelantalet personal hos samtliga vägstyrelser i riket. Denna kalkyl vilar på den förutsättningen, att antalet arbetare per 100 km väglängd inom de distrikt, tillhörande en viss landsdel och organisationsform, för vilka inga antalsuppgifter erhållits, är detsamma som inom övriga distrikt tillhörande samma grupp. Enligt denna beräkning, som givetvis måste återges med viss reservation, skulle medelantalet under åren 1927 och 1928 hos vägstyrelserna direkt anställda personer utgöra resp. c:a 6 200 och 6 300. Av dessa torde det övervägande flertalet (c:a 5 000) vara vägunderhållsarbetare, medan återstoden huvudsakligen sysselsättes med vägbyggnads- o. d. arbeten.

I dessa siffror ingår blott vägstyrelsernas egen personal och icke hos väghållningsentreprenörer anställda arbetare. Beträffande dessa föreligga blott skäligen ofullständiga och osäkra uppgifter. För 12 vägdistrikt ha

[1] Summan av de vid resp. kvartalsskiften anställda arbetarna dividerad med 4.

Tab. D. Medelantalet hos vägstyrelserna anställda personer år 1928 resp. 1927.

Vägdistrikt med: Landsdelar a = samtliga vägdistrikt b = vägdistr., där vägarb.fackfören. el. L. S. finnes		Naturavägh.-hållning			Entreprenadsystem			Egen regi			Tillhopa		
		antal distr.	km väglängd	antal anst.	antal distr.	km väglängd	antal anst.	antal distr.	km väglängd	antal anst.	antal distr.	km väglängd	antal anst.
A. Vägdistrikt, varifrån uppgifter inkommit													
År 1928													
Östra Sverige	a	31	3 863	25	18	1 971	134	18	3 090	658	**67**	**8 924**	**817**
	b	1	172	—	8	925	23	8	1 204	278	**17**	**2 301**	**301**
Småland och öarna	a	5	1 563	3	6	2 526	7	10	4 413	156	**21**	**8 502**	**166**
	b	—	—	—	5	2 458	7	7	3 863	150	**12**	**5 821**	**157**
Södra Sverige	a	6	432	—	2	365	6	18	4 906	664	**26**	**5 703**	**670**
	b	1	4	—	1	252	6	11	3 081	471	**13**	**3 337**	**477**
Västra Sverige	a	22	4 270	8	35	5 689	132	26	5 535	730	**83**	**15 494**	**870**
	b	5	1 407	5	12	2 142	1	15	3 544	437	**32**	**7 093**	**443**
Norra Sverige	a	3	272	2	33	7 007	62	19	4 449	929	**55**	**11 728**	**993**
	b	1	144	1	8	1 977	28	10	2 763	527	**19**	**4 884**	**556**
Tillhopa	a	**67**	**10 400**	**38**	**94**	**17 558**	**341**	**91**	**22 393**	**3 137**	**252**	**50 351**	**3 516**
	b	8	1 727	6	34	7 754	65	51	13 955	1 863	**93**	**23 436**	**1 934**
År 1927													
Tillhopa	a	**98**	**18 127**	**88**	**83**	**15 415**	**398**	**70**	**16 493**	**2 879**	**251**	**50 035**	**3 365**
	b	11	2 738	21	32	6 722	129	42	11 230	1 644	**85**	**20 690**	**1 794**
B. Samtliga vägdistrikt (beräknade siffror)													
År 1928	a	**71**	**11 215**	**35**	**123**	**21 468**	**418**	**178**	**38 740**	**5 857**	**372**	**71 423**	**6 310**
	b	11	2 494	7	42	8 954	78	95	23 525	3 214	**148**	**34 973**	**3 299**
År 1927	a	**106**	**19 407**	**97**	**108**	**18 964**	**456**	**158**	**33 052**	**5 624**	**372**	**71 423**	**6 177**
	b	14	3 505	23	40	8 105	154	85	20 264	3 008	**139**	**31 874**	**3 185**

för år 1928 redovisats ett medelantal av 240 hos vägunderhållsentreprenörer sysselsatta arbetare, vilket enligt samma beräkningsgrunder som ovan skulle motsvara högst 1 000 arbetare i genomsnitt per år inom samtliga de distrikt, där underhållet överlämnats åt större entreprenörer. Tar man hänsyn även till de distrikt, där man tillämpar småentreprenadsystem, befinnes antalet dylika entreprenörer, inklusive hos dem anställda arbetare, ha utgjort 5 725 inom 46 distrikt år 1928. Detta skulle för samtliga småentreprenaddistrikt ge en beräknad siffra av omkring 12 000, men då ifrågavarande arbetstagare så gott som uteslutande äro säsongarbetare, kan medelantalet arbetare per år ej beräknas högre än till på sin höjd halva denna siffra. Hela antalet med vägunderhållsarbeten sysselsatta personer skulle alltså motsvara 11 000 à 12 000 årsarbetare, av vilka omkring hälften äro direkt anställda hos vederbörande vägstyrelser. Härvid har hänsyn ej tagits till det arbete, som i växlande utsträckning ännu presteras av naturavägh.ållarna, vilkas antal år 1927 torde kunna beräknas till c:a 90 000, men år 1928 till föga över 50 000.

Hittills anförda antalsuppgifter avse emellertid väsentligen sådana arbetare, som syssla med vägunderhållet, icke sådana, vilka anställts för v ä g b y g g n a d s- och vägförbättringsarbeten. Dessa utföras, som förut nämnts, blott till mindre del i vägstyrelsens egen regi och i stället övervägande på entreprenad.

Beträffande hos större vägbyggnadsentreprenörer anställda arbetare föreligga emellertid endast strödda antalsuppgifter. Däremot förtjänar nämnas, att från 19 vägdistrikt redovisas sammanlagt 3 018 med vägbyggnadsarbete o. d. sysselsatta småentreprenörer m. fl. Då man ej känner, i huru stor utsträckning småentreprenadsystem användes vid hithörande arbeten, kan emellertid ej heller i detta fall någon beräkning göras för samtliga ifrågavarande distrikt.

Syftemålet med denna undersökning har också i första hand varit att utröna antalet vägunderhållsarbetare, och vill man bilda sig en uppfattning om totalantalet å de allmänna vägarna sysselsatt arbetskraft (exklusive naturavåghållarna och deras folk), kan detta knappast ske annat än på grundval av en rätt approximativ kalkyl. Uppskattar man de nuvarande kostnaderna för vägväsendet till c:a 70—75 milj. kr. per år (se ovan), torde man kunna antaga, att därav 40—45 milj. kr. utgå i arbetslöner. Utgår man från nuvarande genomsnittliga arbetsförtjänster, vilka, med hänsyn tagen till ackordsförtjänster och körlöner, torde utgöra omkring 7 kr. per dagsverke (se nedan), skulle sistnämnda lönesumma motsvara drygt 6 milj. dagsverken eller något mer än 20 000 årsarbetare. Av dessa torde något mindre än hälften vara vägbyggnadsarbetare, om man vågar döma efter den andel i totalkostnaderna, som hithörande arbeten draga. Antalet underhållsarbetare enligt denna beräkning kommer härigenom att närma sig den siffra, som framkalkylerats ur föreliggande antalsuppgifter från de särskilda vägdistrikten, eller 11 000 à 12 000. Det må emellertid framhållas, att faktiska antalet arbetstagare inom vägväsendet nog är åtminstone dubbelt så stort som det beräknade medelantalet arbetare. Vägarbetet utföres ju till större delen av personer, som icke ha detta arbete till huvudsaklig yrkesuppgift och inkomstkälla. Detta bekräftas även genom de speciella upplysningar från 73 vägstyrelser och större vägentreprenörer, av vilka 37 meddela, att i deras distrikt arbetet övervägande utföres av tillfälligt anställda lantarbetare, småbrukare, hemmansägaresöner och andra medlemmar av ortsbefolkningen, medan 18 uppgiva, att man huvudsakligen anlitar personer, som ha vägarbete till yrke, och likaledes 18 anföra, att båda slagen av arbetskraft användas i ungefär lika utsträckning.

Betraktar man vägväsendet ur arbetsorganisatorisk synpunkt, blir det bestående intrycket de stora växlingar, som föreligga mellan de olika förvaltningsenheterna i fråga om personalens antal och anställningsformer och vilka blott delvis kunna tillskrivas de i och för sig mycket betydande skiljaktigheterna mellan de olika vägdistrikten i fråga om storlek och arbetsbehov. Medan man, såsom tidigare antytts, på sina håll söker reda sig med de valda förtroendemännen och ett fåtal lösa arbetare, har man på andra ställen uppbyggt en förvaltningsorganisation av rätt stora mått. Sålunda har ett vägdistrikt inom Stockholms län (med c:a 150 km väglängd) fast anställda 1 vägingenjör, 2 vägmästare, 1 kontorsbiträde, 2 förmän, 3 chaufförer, 5 vält- och skrapförare, 1 reparatör, 8 vägarbetare samt 23 grov- och diversearbetare, tillhopa sålunda 46 personer.

Söker man bilda sig en allmän uppfattning om den nuvarande förvaltningsorganisationen inom vägdistrikt, där väghållningen skötes i egen regi eller

överlämnats åt större entreprenörer och vilka innefatta tillräcklig väglängd för att möjliggöra en någorlunda genomförd arbetsfördelning, kommer närmast under vägstyrelsen arbetsledningen, vilken utgöres av vägmästare och arbetsförmän. Dessa befattningshavares ställning och arbetsuppgifter synas dock vara rätt växlande på olika håll. Detsamma gäller även i viss mån om de chaufförer, vält- och väghyvelförare o. a., vilka utgöra det moderna vägväsendets viktigaste specialarbetargrupp, men som ingalunda på alla håll nått månadslönarens fastare ställning. — Inom åtskilliga distrikt förekomma sedan gammalt färj- och brovakter. Däremot äro de s. k. vägvakterna, vilka i regel utföra enklare vägunderhållsarbeten å dem särskilt tilldelade vägsträckor, en relativt ny grupp av funktionärer, vilka dock i vårt land ingalunda fått samma allmänna användning inom vägväsendet som i Danmark och Tyskland. På sina håll har man i stället för ett fast vaktsystem ordnat en rörlig bevakning utefter huvudvägarna. I andra fall har man inbesparat egentliga vägvakter genom att åt vid vägarna boende hemmansägare o. d. uppdraga att rapportera och i den mån så ske kan avhjälpa uppkomna felaktigheter å särskilda vägsträckor. — Inom mindre vägdistrikt händer det ej sällan, att den direkta arbetsledningen utövas av vägstyrelsens medlemmar, av vilka var och en plägar kontrollera väghållningen inom den del av distriktet, där han är bosatt, medan det maskinella arbetet utföres av tillfälligt anställda chaufförer o. d., som ha sin huvudsakliga sysselsättning på annat håll.

Tillgängliga uppgifter häntyda emellertid på, att vägstyrelserna anses ha skyldighet att tillgodose ej enbart de ekonomiska synpunkterna, utan även sociala, sådana de i orterna uppfattas. Inom många distrikt synes man, som förut antytts, sträva efter att arbetsförtjänsterna av vägarbetet framför allt skola komma ortsbefolkningen till godo. Sålunda meddelas från ett distrikt, att man därstädes utlämnat vägunderhållet på småentreprenader, för att »så många som möjligt skola få nytta av det». Från ett annat håll uppges, att arbetarna »haft arbete en, två eller tre månader, allt efter behov; körare ha understundom endast lejts per dag och i så stor omväxling som möjligt, beroende på att vägstyrelsen velat låta så många som möjligt av skattebetalande bönder, småbrukare och åkare komma i åtnjutande av extra förtjänst». Ett led i samma tankegång är det, när från ett distrikt i Kopparbergs län meddelas, att man huvudsakligen sökt ge arbete åt »arbetslösa lantarbetare, banarbetare, tegelbruksarbetare och småbrukare, vid vilkas anställning fattigvårdsstyrelsernas önskemål inhämtas och om möjligt följas».

Löneförhållandena inom vägväsendet. Lönenivån för de olika grupper av tjänstemän och arbetare, vilka förekomma inom vägväsendet, framgår i första hand av tab. E, vilken redovisar medelavlöningen under år 1927 för 2 506 anställda inom tillhopa 231 vägdistrikt med fördelning på olika landsdelar och befattningshavargrupper samt skilda organisations- och storlekstyper av vägdistrikt.

På grund av det för det nuvarande vägväsendet karakteristiska arbetssystemet har det varit mycket svårt att särskilja årsförtjänsterna för befatt-

Tab. E. Löneinkomst i medeltal per år (säsong) för hos vägstyrelser anställda tjänstemän och arbetare under år 1927 (231 vägdistrikt).

Anm. Medievalstil anger, att ifrågavarande uppgift huvudsakligen avser personer, för vilka vägarbetet utgör en bisyssla.

Landsdelar och yrkesgrenar (För södra Sverige saknas års- eller säsonglönsuppgifter beträffande väg-, färj- och brovakter och för Småland o. öarna beträffande vägvakter)	Antal anställda, för vilka uppg. erhållits	Medelavlöning per år resp. säsong (i kr.) inom vägdistr., där för vägunderhållet tillämpats övervägande								
		naturavägh.		entreprenadsystem		egen regi		Tillhopa		
		större distr.	mindre d.	större distr.	mindre d.	större distr.	mindre d.	större distr.	mindre d.	samtl. distr.
Östra Sverige										
Vägstyrelseled. m. fl.[1]	9	—	—	—	750	2 183	1 100	2 183	925	**1 624**
Vägmästare	32	3 000	—	3 613	3 275	4 558	3 342	4 245	3 325	**3 785**
Schaktm., arbetsförm. o. d.	29	2 750	2 100	2 550	2 361	2 490	2 880	2 520	2 652	**2 557**
Chaufförer, årsarb.	62	—	—	2 100	1 475	2 533	2 364	2 523	2 389	**2 486**
vältför. m. fl. säsongarb.	4	—	—	1 500	—	1 600	982	1 550	982	**1 206**
Färj- o. brovakter	14	1 000	1 120	—	700	2 333	1 407	2 000	1 122	**1 372**
Vägvakter	110	—	1 581	—	2 400	1 024	1 915	1 024	1 945	**1 107**
Vägarb. (exkl. årsarb.	66	1 500	—	—	—	2 339	1 762	2 190	1 762	**2 054**
körkarlar) säsongarb.	161	1 280	—	1 537	871	1 637	1 391	1 631	1 294	**1 598**
Småland o. öarna										
Vägstyrelseled. m. fl.[1]	6	1 275	—	—	—	3 500	—	2 017	—	**2 017**
Vägmästare	6	—	—	4 125	—	4 340	—	4 304	—	**4 304**
Schaktm., arbetsförm. o. d.	19	—	—	—	—	2 306	2 250	2 306	2 250	**2 300**
Chaufförer, årsarb.	32	—	—	—	—	1 937	2 400	1 937	2 400	**1 951**
vältför. m. fl. säsongarb.	16	1 397	—	1 017	—	1 761	—	1 692	—	**1 692**
Färj- o. brovakter	3	2 500	—	2 000	—	—	—	2 167	—	**2 167**
Vägarb. (exkl. årsarb.	63	1 929	—	—	—	1 392	1 200	1 531	1 200	**1 484**
körkarlar) säsongarb.	84	—	—	—	—	1 308	500	1 308	500	**1 224**
Södra Sverige										
Vägstyrelseled. m. fl.[1]	11	—	—	—	—	3 088	1 375	3 091	1 375	**2 777**
Vägmästare	23	—	—	5 000	—	4 566	3 680	4 590	3 680	**4 392**
Schaktm., arbetsförm. o. d.	36	—	—	—	—	2 221	1 701	2 221	1 701	**2 178**
Chaufförer, årsarb.	145	—	—	—	—	2 019	1 720	2 019	1 720	**1 977**
vältför. m. fl. säsongarb.	32	—	—	—	—	1 073	1 333	1 073	1 333	**1 113**
Vägarb. (exkl. årsarb.	53	—	—	—	—	1 621	—	1 621	—	**1 621**
körkarlar) säsongarb.	270	—	—	—	—	1 516	496	1 516	496	**1 180**
Västra Sverige										
Vägstyrelseled. m. fl.[1]	8	—	1 000	1 000	—	1 063	1 950	1 050	1 633	**1 269**
Vägmästare	31	3 000	—	2 828	3 300	3 540	3 728	3 345	3 685	**3 455**
Schaktm., arbetsförm. o. d.	10	—	2 400	2 781	—	3 150	2 028	2 928	2 103	**2 516**
Chaufförer, årsarb.	54	1 730	1 800	—	1 880	1 992	2 315	1 955	2 215	**2 046**
vältför. m. fl. säsongarb.	10	700	1 225	1 204	—	1 126	1 446	987	1 401	**1 194**
Färj- o. brovakter	18	1 560	—	1 308	—	1 778	2 400	1 725	2 033	**1 912**
Vägvakter	47	—	—	—	—	1 303	2 270	1 303	2 270	**1 385**
Vägarb. (exkl. årsarb.	154	—	2 196	1 941	—	1 731	1 395	1 749	1 586	**1 660**
körkarlar) säsongarb.	477	1 442	—	—	—	798	1 021	817	1 021	**841**
Norra Sverige										
Vägstyrelseled. m. fl.[1]	13	700	—	2 825	1 300	2 567	2 375	2 463	2 160	**2 346**
Vägmästare	42	—	—	4 079	3 906	3 819	3 533	3 886	3 805	**3 865**
Schaktm., arbetsförm. o. d.	58	3 694	4 395	3 468	3 027	2 991	—	3 282	3 574	**3 307**
Chaufförer, årsarb.	65	—	—	2 808	2 520	2 299	3 000	2 409	2 712	**2 533**
vältför. m. fl säsongarb.	12	1 200	—	1 290	1 225	955	1 388	1 062	1 306	**1 232**
Färj- o. brovakter	17	—	745	1 000	1 769	1 477	—	1 434	1 428	**1 431**
Vägvakter	28	—	—	—	616	1 765	724	1 765	705	**1 121**
Vägarb. (exkl. årsarb.	122	—	—	—	—	2 513	1 524	2 513	1 524	**2 480**
körkarlar) säsongarb.	54	—	—	—	—	1 805	1 457	1 805	1 457	**1 740**
Samtliga vägdistrikt										
Vägstyrelseled. m. fl.[1]	47	1 160	1 000	2 460	933	2 507	1 815	2 296	1 582	**2 083**
Vägmästare	134	3 000	—	3 713	3 665	4 097	3 540	3 990	3 579	**3 861**
Schaktm., arbetsförm. o. d.	152	3 424	3 323	3 338	2 760	2 499	2 294	2 744	2 574	**2 719**
Chaufförer, årsarb.	358	1 730	1 800	2 757	2 358	2 136	2 123	2 158	2 146	**2 156**
vältför. m. fl. säsongarb.	74	999	1 225	1 263	1 225	1 294	1 322	1 269	1 304	**1 277**
Färj- o. brovakter	52	1 687	1 012	1 577	1 413	1 722	2 028	1 700	1 514	**1 625**
Vägvakter	185	—	1 581	—	1 330	1 154	1 279	1 154	1 307	**1 180**
Vägarb. (exkl. årsarb.	458	1 773	2 196	1 941	—	2 037	1 462	2 018	1 586	**1 907**
körkarlar) säsongarb.	1 046	1 430	—	1 537	871	1 184	792	1 190	793	**1 122**

[1] Inkl. vägingenjörer, kontorsbiträden m. fl. — Av vägstyrelsemedlemmar ha endast medtagits sådana, som haft mera omfattande arbetsuppgifter och åtnjutit över 600 kr. i årsarvode.

Tab. F. Avlöningsförhållanden för vägarbetare under åren 1928 resp. 1927 (342 vägdistrikt)[1].

Landsdelar a = samtliga distrikt b = vägdistr., där vägarb.-fackföreningen el. L. S. finnes			Chaufförer, vältförare o. d., månadslön, kr.	Vägvakter o. d. fasta arbetare, månadslön, kr.	Yrkesarbetare, såsom bergspräng., stenhuggare o. d.		Grovarbetare		Körare med	
					timförtjänst vid tidlönsarbete, kr.	timförtjänst vid ackordsarbete, kr.	timförtjänst vid tidlönsarbete, kr.	timförtjänst vid ackordsarbete, kr.	1 häst, daglön, kr.	2 hästar, daglön, kr.
A. Sommaren 1928										
Vägdistrikt med										
Östra Sverige	naturaunderhåll	a	175	—	0·75	—	0·67	0·90	7·75	10·00
		b	200	—	—	—	0·71	—	—	—
	entreprenadsystem	a	174	233	0·63	0·94	0·70	0·88	9·20	13·00
		b	205	250	0·65	1·00	0·86	—	9·20	15·50
	egen regi	a	188	152	0·78	0·87	0·73	0·81	7·90	10·71
		b	203	154	0·88	0·92	0·81	0·93	7·74	11·00
	tillhopa	a	**179**	**179**	**0·73**	**0·89**	**0·71**	**0·84**	**7·95**	**11·54**
		b	203	192	0·80	0·94	0·82	0·93	7·93	12·50
Småland och öarna	naturaunderhåll	a	180	127	0·75	—	0·58	—	7·67	10·50
		b	170	124	0·75	—	—	—	8·00	—
	entreprenadsystem	a	175	—	0·60	0·81	0·65	0·81	6·85	11·00
		b	175	—	—	0·81	0·64	0·81	6·85	11·00
	egen regi	a	166	—	—	0·82	0·62	0·78	7·50	10·50
		b	—	—	—	0·82	0·64	0·78	7·50	10·50
	tillhopa	a	**170**	**127**	**0·68**	**0·81**	**0·62**	**0·79**	**7·39**	**10·67**
		b	173	124	0·75	0·81	0·64	0·79	7·39	10·75
Södra Sverige	naturaunderhåll	a	150	—	—	—	0·65	0·70	8·00	—
		b	150	—	—	—	0·75	0·70	8·00	—
	entreprenadsystem	a	160	—	—	—	0·68	—	5·60	—
		b	—	—	—	—	0·75	—	—	—
	egen regi	a	166	—	0·87	1·09	0·64	0·79	6·00	10·77
		b	169	—	—	1·12	0·67	0·79	—	11·07
	tillhopa	a	**165**	—	**0·87**	**1·09**	**0·64**	**0·77**	**6·40**	**10·77**
		b	167	—	—	1·12	0·67	0·77	8·00	11·07
Västra Sverige	naturaunderhåll	a	169	135	0·78	0·92	0·64	0·78	8·33	12·00
		b	—	150	0·65	—	0·67	—	8·50	10·00
	entreprenadsystem	a	168	172	0·88	1·10	0·71	0·97	8·27	11·00
		b	194	163	0·95	1·06	0·81	1·04	8·50	12·00
	egen regi	a	184	144	0·83	0·98	0·68	0·82	8·05	12·30
		b	207	—	—	1·03	0·70	0·79	7·86	11·00
	tillhopa	a	**175**	**153**	**0·84**	**1·03**	**0·68**	**0·91**	**8·22**	**11·84**
		b	203	160	0·82	1·05	0·73	0·93	8·21	11·00
Norra Sverige	naturaunderhåll	a	—	—	—	—	0·75	—	—	—
		b	—	—	—	—	0·70	—	—	—
	entreprenadsystem	a	212	—	—	0·94	0·74	0·78	9·28	12·25
		b	203	—	—	—	0·86	—	8·10	—
	egen regi	a	218	147	0·74	1·00	0·73	0·86	9·88	12·00
		b	219	175	0·80	1·07	0·76	0·95	10·39	12·00
	tillhopa	a	**217**	**147**	**0·74**	**1·00**	**0·74**	**0·84**	**9·62**	**12·10**
		b	214	175	0·80	1·07	0·80	0·95	9·74	12·00
Samtliga vägdistrikt	naturaunderhåll	a	171	131	0·76	0·92	0·65	0·79	8·00	11·50
		b	174	137	0·70	—	0·69	0·70	8·00	10·00
	entreprenadsystem	a	178	198	0·78	1·03	0·72	0·91	8·53	12·25
		b	202	198	0·80	1·00	0·82	0·99	8·15	12·50
	egen regi	a	183	148	0·74	0·97	0·69	0·82	8·38	11·09
		b	196	162	0·80	1·02	0·73	0·86	8·37	11·15
	tillhopa	a	**180**	**163**	**0·76**	**0·98**	**0·70**	**0·85**	**8·38**	**11·63**
		b	197	166	0·78	1·01	0·75	0·88	8·29	11·67
B. Vintern 1927—1928		a	**177**	**162**	**0·79**	**0·94**	**0·67**	**0·81**	**8·35**	**11·59**
C. Sommaren 1927		a	**177**	**163**	**0·78**	**0·96**	**0·68**	**0·83**	**8·38**	**11·63**

[1] Dessa siffror utgöra enkla medeltal (ej vägda efter arbetarantalet).

ningshavare, vilka ägnat hela sin tid åt vägarbetet, från arbetsinkomster för personer, vilka haft vägarbetet som en bisyssla eller blott haft anställning under sommarsäsongen m. m. Till »bisysslekategorien» höra vägstyrelsemedlemmar o. d. samt en del väg-, bro- och färjvakter, vilka även i några fall utöver den ordinarie avlöningen åtnjutit bro- eller färjpenningar.

Med hänsyn till förekomsten av säsonganställning har i fråga om tvenne grupper, nämligen chaufförer och vägarbetare, skett en uppdelning på års- och säsongarbetare, varvid för de förra redovisats årsförtjänster, medan för de senare blott upptagits arbetsinkomster under en längre eller kortare säsong. På grund av avsaknaden av exakta arbetstidsuppgifter och förekomsten av talrika övergångsformer har dock angivna uppdelning varit förenad med svårigheter, och de framräknade siffrorna torde därför lida av vissa brister. Tabellen utvisar, att säsongarbetare skulle uppnå omkring hälften till två tredjedelar av årsinkomsten för motsvarande fasta arbetare. Framhållas må, att såsom förut antytts, många vägarbetare bedriva jordbruk å egna eller arrenderade gårdar.

I fråga om löneläget för viktigare grupper av anställda framgår, att vägmästare i regel åtnjuta 3 500—4 000 kr. per år och fasta vägarbetare omkring 2 000 kr., medan chaufförer och dylika specialarbetare pläga nå ett par hundra kronor högre än sistnämnda summa. I övrigt hänvisas till uppgifterna i tabellen. Av särskilt intresse är fördelningen på större och mindre vägdistrikt, som visar, att löneinkomsterna inom de förra i allmänhet rätt väsentligt överstiga dem, som betalas inom de senare, vare sig nu orsaken är långvarigare och mera krävande arbete eller dyrare levnadskostnader eller båda dessa skäl i förening. Ser man på de olika landsdelarna, företer östra, södra och norra Sverige merendels en högre lönenivå än övriga delar av landet.

En närmare belysning av löneläget och tillika av löneförskjutningarna under åren 1927 och 1928 lämnar tab. F, som redovisar månadslöner för chaufförer, vägvakter o. d. fasta arbetare, timförtjänster för yrkes- och grovarbetare samt daglön för gruskörare o. d. (häst och karl). Härav framgår, att grovarbetare i genomsnitt för samtliga vägdistrikt förtjänat 70 öre i timmen vid tidlönsarbete. Bergsprängare, stenhuggare o. d. yrkesarbetare ha ungefär 6 öre mera per timme, vilket är några öre mindre än vad som betalas till vägvakter o. d., om man antar, att arbetstiden för dessa uppgår till 200 timmar i månaden. Chaufförlönen skulle enligt samma beräkningsgrund i genomsnitt ligga högre och motsvara c:a 90 öre per timme.

Vid dylika lönejämförelser bör dock hänsyn tagas därtill, att medan chaufförer, vägvakter o. d. i regel ej hava mer än sin månadslön, arbeta såväl grovarbetare som bergsprängare o. d. i stor utsträckning på a c k o r d, varvid arbetsförtjänsten plägar avsevärt stegras (i genomsnitt med 21 resp. 29 %). En uppfattning om ackordsarbetets omfattning torde erhållas genom följande siffror, som äro grundade på uppgifter från 52 vägdistrikt:

Ackordsarbetet i % av hela arbetet under åren 1927—1928[1]

	Östra Sverige	Småland o. öarna	Södra Sverige	Västra Sverige	Norra Sverige	Samtliga vägdistrikt[2] a	b	Därav distrikt med entreprenadsystem	egen regi
Yrkesarbetare (såsom bergsprängare, stenhuggare o. d.) . .	80	71	59	74	73	72	76	80	70
Grovarbetare	56	85	53	64	63	64	67	71	62

På grund av det relativt ringa antal distrikt, som lämnat uppgifter i detta avseende, måste dock de framräknade medeltalen upptagas med viss försiktighet, helst som avvikelserna mellan olika vägdistrikt kunna vara betydande, i det på en del håll ringa eller intet vägarbete utföres på ackord, medan i andra fall denna löneform är nästan allenahärskande. Sålunda utfördes mer än 75 % av grovarbetet på ackord inom 23 distrikt (44·2 % av samtliga uppgiftslämnande), 50—74 % inom 17 distrikt (32·8 %), 25—49 % inom 6 distrikt (11·5 %) och mindre än 25 % inom ävenledes 6 distrikt (11·5 %).

Såsom framgår av en jämförelse mellan slutraderna i tab. F, ha löneförskjutningarna under åren 1927 och 1928 i genomsnitt varit tämligen obetydliga och i huvudsak inneburit någon höjning av vissa löner. Däremot förete olika landsdelar och grupper av vägdistrikt åtskilliga olikformigheter i lönehänseende. Sålunda ligger lönenivån i norra Sverige samt — såsom framgår av specialredovisningen i tab. G — bl. a. i Stockholms län något högre, medan den särskilt i Småland (och öarna) ligger något lägre än inom övriga delar av riket. Vidare synas inom distrikt, där vägunderhållet övervägande besörjes genom entreprenad eller i egen regi, merendels betalas något högre löner än i trakter, där vägunderhållet huvudsakligen utföres in natura.

En jämförelse mellan a- och b-siffrorna i tab. E ger vidare vid handen, att skillnaden i lönenivå icke är särdeles betydande mellan samtliga vägdistrikt tagna under ett och de distrikt, där vägarbetarfackföreningar eller lokala samorganisationer bildats. I fråga om de distrikt, där angivna förhållande torde ha sin största betydelse, nämligen sådana, där vägunderhållet utföres i egen regi, lämnas här nedan en särskild redovisning för den talrikaste arbetargruppen, nämligen de egentliga grovarbetarna:

a = samtl. distrikt
b = vägdistrikt, där vägarbetarfackförening el. L. S. finnes

Genomsnittsförtjänst vid tidlöns- och ackordsarbete för grovarbetare inom vägdistrikt, där underhållet huvudsakligen utföres i egen regi (sommaren 1928):

		Östra Sverige	Småland o. öarna	Södra Sverige	Västra Sverige	Norra Sverige	Samtliga vägdistr.
Timförtjänst vid:							
tidlönsarbete, kr.	a . . .	0·73	0·62	0·64	0·68	0·73	0·69
	b . . .	0·81	0·64	0·67	0·70	0·76	0·73
ackordsarbete, kr.	a . . .	0·81	0·78	0·79	0·82	0·86	0·82
	b . . .	0·93	0·78	0·79	0·79	0·95	0·86

[1] Dessa siffror utgöra vägda medeltal.
[2] a = samtliga distrikt, b = distr., där vägarb.-fackförening el. L. S. finnes.

Tab. G. Genomsnittslöner år 1928 (och 1927) i olika län för vissa vägarbetargrupper (342 vägdistrikt)[1].

Län	Chaufförer, vältförare o. d., månadslön kr.					Grovarbetare, timförtjänst i kr. vid									
	vägdistrikt med			samtliga distrikt		tidlönsarbete					ackordsarbete				
						vägdistrikt med			samtliga distrikt		vägdistrikt med			samtliga distrikt	
	natura-vägh.	entreprenadsyst.	egen regi	1928	1927	natura-vägh.	entreprenadsyst.	egen regi	1928	1927	natura-vägh.	entreprenadsyst.	egen regi	1928	1927
Stockholms . .	—	210	220	**215**	**209**	0·74	0·91	0·86	0·85	0·81	—	—	0·80	0·80	0·80
Uppsala . . .	—	—	175	**175**	**160**	0·60	—	0·67	0·65	0·59	—	—	0·75	0·75	0·75
Södermanlands	—	173	200	**182**	**182**	0·75	0·57	0·60	0·60	0·62	—	0·81	0·77	0·79	0·66
Östergötlands .	175	155	166	**165**	**161**	0·66	0·63	0·78	0·69	0·67	0·90	0·86	0·90	0·88	0·85
Jönköpings . .	170	—	164	**168**	**153**	0·55	0·70	0·68	0·66	0·64	—	—	0·80	0·80	0·80
Kronobergs . .	—	—	181	**181**	**181**	—	—	0·66	0·66	0·68	—	—	0·77	0·77	0·77
Kalmar . . .	200	175	146	**163**	**150**	0·60	0·63	0·53	0·56	0·59	—	0·81	—	0·81	0·73
Gotlands . . .	—	—	—	—	—	—	0·60	—	0·60	0·60	—	—	—	—	—
Blekinge . . .	150	—	156	**155**	**145**	0·55	—	0·57	0·57	0·65	0·70	—	0·70	0·70	0·70
Kristianstads .	—	160	177	**175**	**170**	—	0·60	0·64	0·64	0·65	—	—	0·79	0·79	0·79
Malmöhus . .	—	—	166	**166**	**166**	0·70	0·75	0·69	0·69	0·68	—	—	0·84	0·84	0·84
Hallands . . .	—	—	164	**164**	**164**	0·65	—	0·68	0·67	0·82	—	—	—	—	—
Göteb. o. Bohus	—	—	203	**203**	**203**	0·65	0·60	0·77	0·71	0·64	—	0·80	0·84	0·83	0·83
Älvsborgs . .	160	180	250	**183**	**161**	0·56	0·79	0·67	0·72	0·70	—	1·02	—	1·02	0·98
Skaraborgs . .	188	160	163	**171**	**178**	0·67	0·69	0·56	0·64	0·57	—	0·84	—	0·84	0·79
Värmlands . .	150	166	166	**163**	**163**	—	0·63	0·68	0·68	0·62	0·78	0·90	0·77	0·81	0·75
Örebro	—	—	250	**250**	**163**	0·60	0·69	0·56	0·67	0·67	—	—	0·87	0·87	0·87
Västmanlands	—	200	200	**200**	**188**	0·64	0·58	0·65	0·61	0·65	—	0·97	—	0·97	0·87
Kopparbergs .	—	203	200	**202**	**189**	—	0·73	0·70	0·71	0·72	—	—	0·91	0·91	0·90
Gävleborgs . .	—	—	204	**204**	**194**	—	—	0·77	0·77	0·82	—	—	0·98	0·98	0·98
Västernorrlands	—	—	225	**225**	**223**	0·75	0·84	0·80	0·81	0·83	—	—	0·85	0·85	0·85
Jämtlands . .	—	238	217	**222**	**222**	—	0·74	0·69	0·73	0·67	—	0·78	0·70	0·75	0·75
Västerbottens .	—	—	250	**250**	**238**	—	0·68	0·72	0·69	0·72	—	—	0·80	0·80	0·73
Norrbottens . .	—	—	—	—	**226**	—	0·75	0·71	0·74	0·78	—	—	—	—	—
Samtl. distr. .	**171**	**178**	**183**	**180**	**177**	**0·65**	**0·72**	**0·69**	**0·70**	**0·69**	**0·79**	**0·91**	**0·82**	**0·85**	**0·83**

En mera konkret bild av löneläget meddelar tab. H, varest de 342 uppgiftslämnande vägdistrikten fördelats efter inom desamma år 1928 gällande grovarbetartimlöner. I följande tablå ha huvudsiffrorna i denna tabell omräknats i procenttal:

Vägdistrikt med	Antal vägdistr., från vilka uppg. erhållits	Därav (i %) distrikt, där genomsnittliga grovarbetartimlönen vid tidlönsarbete sommaren 1928 utgjorde (i öre):											
		under 50	50—54	55—59	60—64	65—69	70—74	75—79	80—84	85—89	90—94	95—99	100 o. däröver
naturasystem . .	51	2·0	15·7	5·9	25·4	11·8	17·6	9·8	5·9	—	3·9	—	2·0
entreprenadsyst.	116	—	8·8	4·4	15·8	14·0	15·8	19·3	8·8	—	4·4	0·8	7·9
egen regi . . .	175	0·6	12·6	2·3	20·0	13·1	17·7	17·7	6·9	2·3	1·7	—	5·1
tillhopa	**342**	0·6	11·8	3·5	19·4	13·2	17·1	17·1	7·8	1·2	2·9	0·3	5·6

[1] Jfr noten till tab. F.

Tab. H. Vägdistrikten landsdelsvis fördelade efter grovarbetartimlönen år 1928.

Landsdelar a = samtliga distrikt b = distrikt, där vägarb.-fackföreningen el. L. S. finnes		Antal vägdistrikt, från vilka uppgift erhållits	Därav vägdistrikt med en genomsnittlig grovarbetartimlön (i öre) av											
			under 50	50—54	55—59	60—64	65—69	70—74	75—79	80—84	85—89	90—94	95—99	100 o. däröver
Vägdistrikt med:														
Östra Sverige	naturavägshållning a	22	1	2	2	3	4	4	3	1	—	2	—	—
	naturavägshållning b	3	—	—	—	1	—	—	2	—	—	—	—	—
	entreprenadsystem a	18	—	4	3	2	3	3	—	—	—	1	—	2
	entreprenadsystem b	8	—	—	1	—	2	2	—	—	—	1	—	2
	egen regi a	43	—	8	2	6	6	2	5	5	2	1	—	6
	egen regi b	22	—	3	—	1	3	—	4	4	1	1	—	5
	tillhopa a	83	1	14	7	11	13	9	8	6	2	4	—	8
	tillhopa b	33	—	3	1	2	5	2	6	4	1	2	—	7
Småland o. öarna	naturavägshållning a	4	—	1	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—
	naturavägshållning b	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	entreprenadsystem a	5	—	—	1	1	—	3	—	—	—	—	—	—
	entreprenadsystem b	4	—	—	1	1	—	2	—	—	—	—	—	—
	egen regi a	18	—	5	—	7	—	4	2	—	—	—	—	—
	egen regi b	11	—	2	—	4	—	3	2	—	—	—	—	—
	tillhopa a	27	—	6	1	11	—	7	2	—	—	—	—	—
	tillhopa b	15	—	2	1	5	—	5	2	—	—	—	—	—
Södra Sverige	naturavägshållning a	3	—	—	1	—	1	—	1	—	—	—	—	—
	naturavägshållning b	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—
	entreprenadsystem a	2	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—
	entreprenadsystem b	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—
	egen regi a	29	1	4	1	3	11	8	—	1	—	—	—	—
	egen regi b	18	—	1	1	1	7	7	—	1	—	—	—	—
	tillhopa a	34	1	4	2	4	12	8	2	1	—	—	—	—
	tillhopa b	20	—	1	1	1	7	7	2	1	—	—	—	—
Västra Sverige	naturavägshållning a	20	—	5	—	7	1	4	1	1	—	—	—	1
	naturavägshållning b	5	—	—	—	2	1	1	1	—	—	—	—	—
	entreprenadsystem a	35	—	5	—	4	8	4	2	7	—	3	—	2
	entreprenadsystem b	12	—	—	—	—	2	1	1	4	—	3	—	1
	egen regi a	39	—	4	1	12	5	7	3	3	1	1	—	2
	egen regi b	21	—	1	1	6	2	4	3	2	1	—	—	1
	tillhopa a	94	—	14	1	23	14	15	6	11	1	4	—	5
	tillhopa b	38	—	1	1	8	5	6	5	6	1	3	—	2
Norra Sverige	naturavägshållning a	2	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—
	naturavägshållning b	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—
	entreprenadsystem a	56	—	1	1	10	6	8	20	3	—	1	1	5
	entreprenadsystem b	13	—	—	—	1	3	—	3	—	—	1	1	4
	egen regi a	46	—	1	—	7	1	10	21	3	1	1	—	1
	egen regi b	22	—	—	—	3	1	2	11	3	—	1	—	1
	tillhopa a	104	—	2	1	17	7	19	41	7	1	2	1	6
	tillhopa b	36	—	—	—	4	4	3	14	3	—	2	1	5
Samtliga vägdistrikt	naturavägshållning a	51	1	8	3	13	6	9	5	3	—	2	—	1
	naturavägshållning b	10	—	—	—	3	1	2	4	—	—	—	—	—
	entreprenadsystem a	116	—	10	5	18	17	18	23	10	—	5	1	9
	entreprenadsystem b	38	—	—	2	2	7	5	5	4	—	5	1	7
	egen regi a	175	1	22	4	35	23	31	31	12	4	3	—	9
	egen regi b	94	—	7	2	15	13	16	20	10	2	2	—	4
	tillhopa a	**342**	**2**	**40**	**12**	**66**	**46**	**58**	**59**	**25**	**4**	**10**	**1**	**19**
	tillhopa b	**142**	—	**7**	**4**	**20**	**21**	**23**	**29**	**14**	**2**	**7**	**1**	**14**

Härav framgår, att grovarbetartimlönen inom nära en sjättedel (16 %) av vägdistrikten — av naturadistrikten en fjärdedel — legat under 60 öre och sålunda ungefärligen kvarblivit på jordbrukslönernas nivå. Å andra sidan är det blott inom 6 % av distrikten, som timlönen uppnått eller överstigit 1 kr. per timme och sålunda kommit upp till den lönenivå, som råder vid järnvägsbyggnader och i allmänhet byggnadsarbeten av mera industriell typ.[1] Ungefär två tredjedelar av vägdistrikten (67 %) komma i lönegrupperna mellan 60 och 80 öre per timme, sålunda inom samma intervaller, mellan vilka ligga nästan samtliga de förut anförda lönemedeltalen för denna arbetargrupp. Spridningstabellerna utvisa emellertid, att lönedifferenserna i verkligheten kunna vara betydligt större, än som framgått av föregående medeltalsberäkningar. Inom några vägdistrikt, huvudsakligen belägna i trakten av Stockholm, utgår sålunda grovarbetartimlönen med över 1 kr., medan inom en del andra distrikt betalas mindre än hälften.

En sammanfattning av de uppgifter om grovarbetartimlönen vid vägunderhållsarbete sommaren 1929 lämnas i nedanstående tab. I. Av denna framgår, att även de förändringar, som inträtt under det senaste året, på det hela taget varit tämligen obetydliga och i huvudsak inneburit någon höjning av vissa löner.

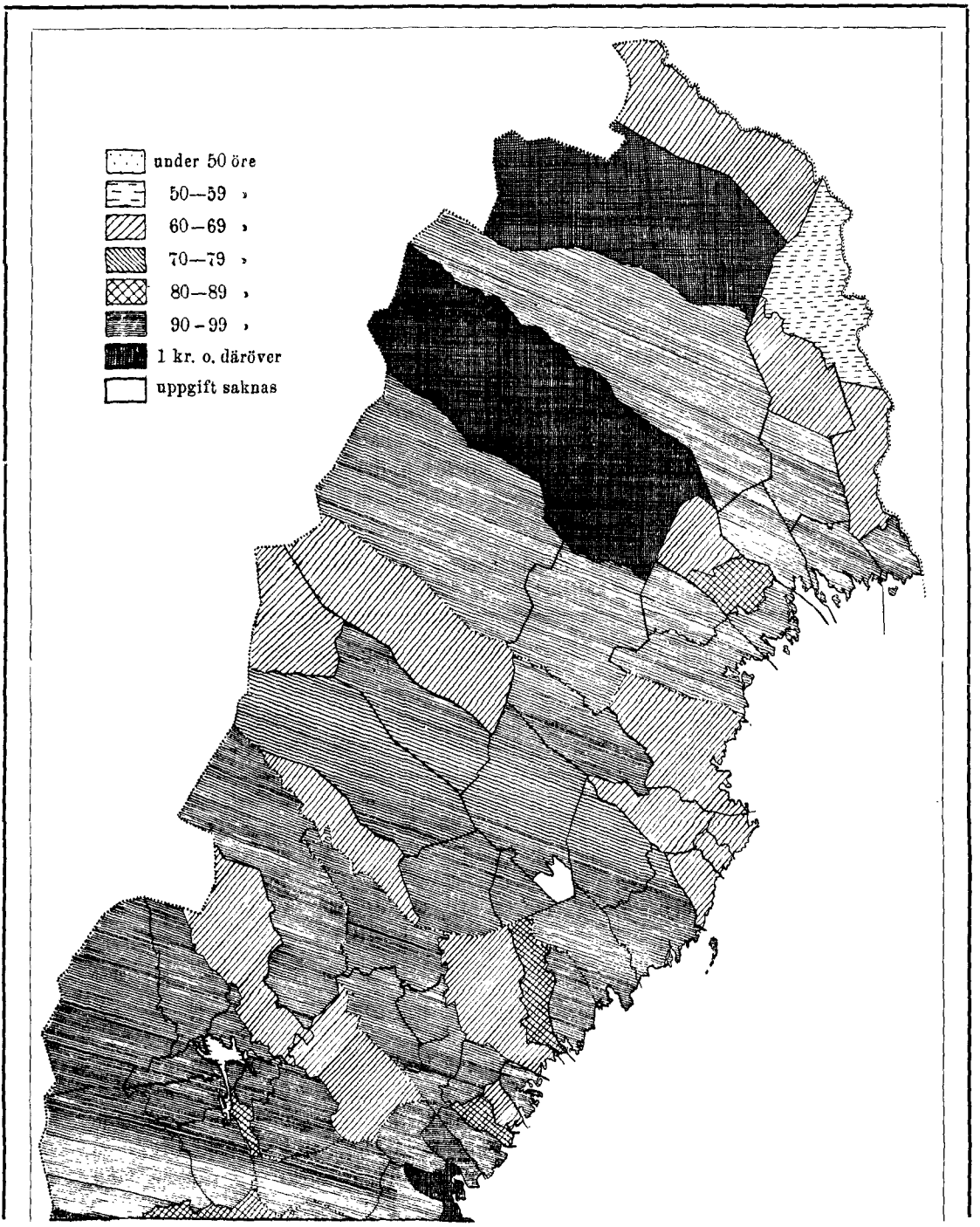
Tab. I. Vägdistrikten landsdelsvis fördelade efter grovarbetartimlönen vid vägunderhållsarbete år 1929.

Landsdelar	Antal distr., från vilka uppgift erhållits	Därav distrikt, där genomsnittliga timlönen utgjorde (i öre)												Medellön per timme
		under 50	50—54	55—59	60—64	65—69	70—74	75—79	80—84	85—89	90—94	95—99	100 o. däröver	
Östra Sverige	85	1	11	7	14	10	11	9	6	2	4	2	8	0·72
Småland o. öarna . .	28	—	4	1	11	3	5	3	1	—	—	—	—	0·63
Södra Sverige . . .	33	1	3	1	5	12	8	2	1	1	—	—	—	0·67
Västra » . . .	94	—	12	3	19	16	16	7	9	3	5	—	4	0·69
Norra » . . .	103	—	2	—	19	6	18	40	5	2	5	—	6	0·74
Samtliga vägdistr.	**344**	**2**	**32**	**12**	**68**	**47**	**58**	**61**	**22**	**8**	**14**	**2**	**18**	**0·70**
därav vägdistr. med naturaunderhåll	19	1	2	3	2	2	3	2	3	—	1	—	—	0·66
vägdistr. med vägkasseunderhåll . .	325	1	30	9	66	45	55	59	19	8	13	2	18	0·71

I syfte att i full geografisk detalj kunna åskådliggöra nu tillgängliga uppgifter rörande det nuvarande löneläget för vägdistriktens viktigaste arbetargrupp ha på kartogrammet å sid. 682—683 distriktvis angivits den beräknade grovarbetartimlönen sommaren 1929. Löneläget i olika trakter åskådliggöres härvid genom sju olika grader av skraffering, vilken mörknar i samma mån timpenningen blir högre.

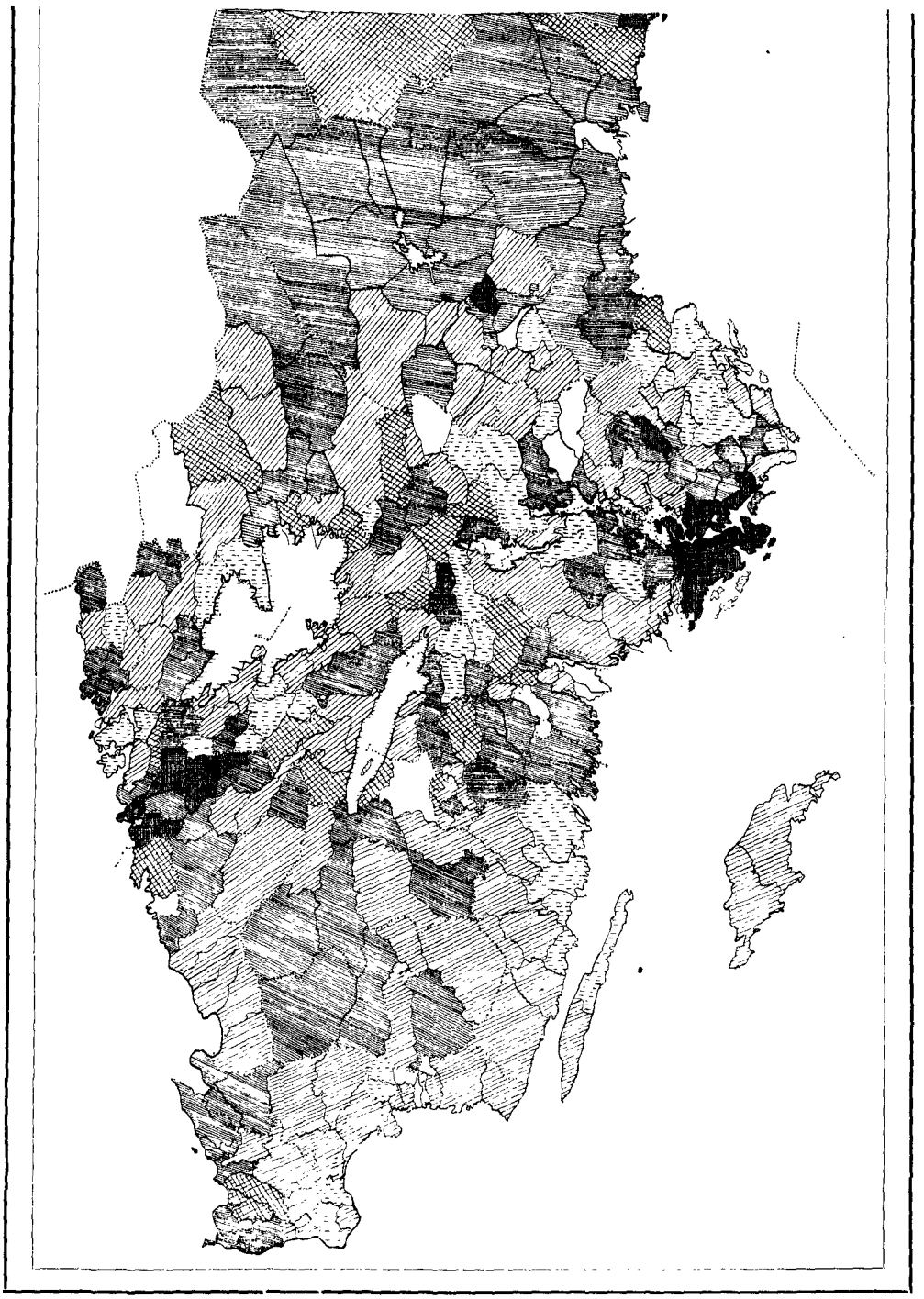
[1] Se Soc. Medd. årg. 1928, sid. 935, 941 o. 944.

Genomsnittliga grovarbetartimlöner inom vägdistrikten i Sverige år 1929[1].

[1] I fråga om 6 vägdistrikt, från vilka ingen uppgift för år 1929 erhållits, har i stället motsvarande uppgift för år 1928 använts.

Genomsnittliga grovarbetartimlöner inom vägdistrikten i Sverige år 1929.

De förut meddelade lönetabellerna ha gett vid handen, att löneläget inom skilda landsdelar kan vara skäligen olika, och vid en allmän överblick av kartogrammet framträda vissa allmänna olikheter i fråga om lönenivån inom större geografiska områden. I Norrland är sålunda den för en hög lönenivå utmärkande mörka skrafferingen vanligare än längre söderut.

Mera i ögonen fallande äro emellertid lönedifferenserna mellan vissa trängre områden och särskilda vägdistrikt. Stundom kan man härvidlag påvisa vissa regelmässigheter, såsom då i stockholmstrakten grovarbetartimlönen sjunker från 1·25—1·45 kr. i de omedelbart till staden gränsande vägdistrikten till 0·70—0·75 kr. i distrikt, som ligga på ett par mils avstånd därifrån.

Ofta kan det dock bli svårt att giva en förklaring till den stora »fläckighet», som blir det bestående intrycket av detta lönekartogram. Det bör dock beaktas, att man närmast har att göra med en ögonblicksbild av det tillfälliga löneläget för en arbetargrupp, vars arbetsförhållanden äro stadda i stark och oavbruten förskjutning under inverkan av ett flertal olika faktorer, av vilka de viktigaste äro utbytandet av den gamla naturavägh̊llningen mot vägunderhållets ombesörjande av vägstyrelsen i egen regi eller genom entreprenadsystem, vidare vägarbetets under den moderna automobiltrafikens krav starkt ökade omfattning och därmed följande anspråk på rationalisering och mekanisering av detsamma samt slutligen den fackliga organisationsrörelsens ökade intresse för vägarbetarna såsom den efter järnvägsbyggandets starka nedgång betydelsefullaste arbetargruppen inom väg- och vattenbyggnadsfacket.

Arbetsinställelser i Sverige år 1928.

Under år 1928 ha enligt tillgängliga uppgifter i Sverige inträffat 202 arbetsinställelser (strejker och lockouter). Antalet arbetsinställelser av olika karaktär ävensom antalet därav direkt berörda arbetsgivare och arbetare samt antalet genom arbetsinställelserna förlorade arbetsdagar framgår av nedanstående tabell, som även upptager motsvarande uppgifter för åren 1918—1927.

År	Strejker			Lockouter			Arbetsinställelser av bland. karaktär			Hela antalet			
	Antal	Arbetare	Förlorade arbetsdagar (tusental)	Antal	Arbetare	Förlorade arbetsdagar (tusental)	Antal	Arbetare	Förlorade arbetsdagar (tusental)	arb.-inst.	arbetsgivare	arbetare	förlorade arbetsdagar (tusental)
1918	668	50 377	1 078	10	756	18	30	10 090	340	**708**	**2 689**	**61 223**	**1 436**
1919	414	69 980	1 859	10	727	15	16	10 334	422	**440**	**2 363**	**81 041**	**2 296**
1920	455	42 657	1 928	9	37 988	3 225	22	58 394	3 790	**486**	**2 954**	**139 039**	**8 943**
1921	302	44 053	2 336	22	742	83	23	4 917	244	**347**	**2 822**	**49 712**	**2 663**
1922	354	43 547	1 713	11	287	11	27	31 845	951	**392**	**1 260**	**75 679**	**2 675**
1923	192	42 995	1 791	6	21 506	661	8	38 395	4 455	**206**	**799**	**102 896**	**6 907**
1924	238	19 495	884	11	1 545	89	12	2 936	232	**261**	**877**	**23 976**	**1 205**
1925	211	20 438	937	15	117 772	1 295	13	7 568	328	**239**	**1 577**	**145 778**	**2 560**
1926	191	28 046	1 622	4	24 116	62	11	729	27	**206**	**504**	**52 891**	**1 711**
1927	164	7 634	350	15	1 142	28	10	701	22	**189**	**334**	**9 477**	**400**
1928	*174*	*18 132*	*1 009*	*12*	*48 748*	*3 558*	*16*	*4 658*	*271*	**202**	**777**	**71 538**	**4 838**

Arbetsinställelsernas antal år 1928 översteg alltså något 1927 års siffra (189). Antalet av arbetsinställelserna berörda arbetare utgjorde under redogörelseåret icke mindre än 71 538, gentemot endast 9 477 år 1927. De under år 1928 genom arbetsinställelser förlorade arbetsdagarnas antal uppgick till omkring 4 838 000, den högsta siffra som redovisats sedan år 1923.

De mest betydande arbetsinställelserna under år 1928 ha varit konflikterna inom pappersmasse-, pappers- och sågverksindustrierna, vid gruvorna samt vid sockerbruken. Genom den stora konflikt, som omfattade pappersmasse-, pappers- och sågverksindustrierna, kunna sålunda icke mindre än inemot 2 700 000 arbetsdagar beräknas ha gått förlorade, genom gruvkonflikten omkring 1 500 000 och genom konflikten vid sockerbruken 170 000 arbetsdagar.

Arbetsinställelsernas fördelning på olika *näringsgrupper* framgår av följande tabell:

Näringsgrupper	Arbetsinställelser	Arbetsgivare	Arbetare	Förlorade arbetsdagar
Malmbrytning och metallindustri . .	17	47	9 417	1 536 800
Jord- och stenindustri	11	11	368	30 300
Trävaruindustri och skogshantering .	39	107	16 319	840 100
Pappers- och grafisk industri	17	109	33 487	1 947 700
Livsmedelsindustri	14	27	3 327	181 400
Textil- och beklädnadsindustri . . .	13	17	2 751	40 600
Läder-, hår- och gummivaruindustri .	10	13	1 159	19 400
Kemisk-teknisk industri	1	1	70	200
Byggnadsverksamhet	48	152	2 203	120 000
Belysnings- och vattenverk m. m. . .	3	4	1 351	70 300
Handel och varulager	4	4	35	8 200
Land- och sjötransport	8	240	596	7 800
Jordbruk och fiske	9	37	327	20 800
Annan yrkesrörelse	8	8	128	14 200
Summa	**202**	**777**	**71 538**	**4 837 800**

Om man för de till industrien hörande näringsgrupperna sammanställer antalet förlorade arbetsdagar med de på dessa områden sysselsatta arbetarnas antal, finner man, att genom arbetsinställelser förlorats i genomsnitt 10·3 arbetsdagar per arbetare under redogörelseåret. Motsvarande siffra var för år 1927 0·5, för åren 1910—1926 i medeltal 4·3, för år 1920 20·8, för år 1909 (storstrejksåret) 29·3 och för perioden 1903—1908 i medeltal 2·6.

Arbetsinställelsernas och de därav berörda arbetarnas fördelning med hänsyn till konflikternas *resultat* framställes i efterföljande tablå:

Resultat	Arbetsinställelser				Av arbetsinställelser berörda arbetare			
	1918—1927		1928		1918—1927		1928	
	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%
Arbetsgivarnas villkor . .	756	21·8	30	14·9	122 755	16·6	4 927	6·9
Arbetarnas fordringar . .	731	21·0	54	26·7	37 366	5·0	2 386	3·3
Kompromiss	1 785	51·4	106	52·5	571 455	77·0	63 949	89·4
Okänt eller oavgjort . .	202	5·8	12	5·9	10 136	1·4	276	0·4
Summa	**3 474**	**100·0**	**202**	**100·0**	**741 712**	**100·0**	**71 538**	**100·0**

Bland arbetsinställelsernas *orsaker* ha efter vanligheten lönefrågorna varit de mest framträdande.

En närmare översikt av konflikternas orsaker och resultat lämnas i följande sammanställning:

Orsaker \ Resultat	Arbetsgivarnas villkor		Kompromiss						Arbetarnas fordringar		Okänt eller oavgjort		Hela antalet	
			I huvudsak ag:s villkor		Lika eftergifter		I huvudsak arb:s fordringar							
	Arb. inst.	Arb.	Arb. inst.	Arb.	Arb. inst.	Arb.	Arb. inst.	Arb.	Arb. inst.	Arb.	Arb. inst.	Arb.	arb. inst.	arb.
Löneförhöjning . .	10	1 558	11	7 565	25	2 004	26	3 408	14	370	7	103	**93**	**15 008**
Lönesänkning . .	—	—	3	83	1	20	2	17 517	3	58	—	—	**9**	**17 678**
Andra lönefrågor .	5	226	1	150	4	407	2	516	12	887	1	60	**25**	**2 246**
Arbetstiden . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kollektivavtal . .	1	12	—	—	1	107	1	75	11	315	—	—	**14**	**509**
Föreningsrätten .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Företrädesrätt till arbete	1	8	—	—	2	61	4	302	4	48	1	20	**12**	**439**
Arbetares antagande o. avskedande	8	2 644	1	99	—	—	2	34	4	340	2	23	**17**	**3 140**
Arbetets ledning och fördelning . . .	3	233	1	200	1	77	1	77	1	18	—	—	**7**	**605**
Tolkning av avtal	1	242	1	203	2	402	2	22	2	115	—	—	**8**	**984**
Sympatiåtgärder .	—	—	3	2 919	3	26 502	2	711	—	—	1	70	**9**	**30 202**
Andra orsaker . .	1	4	1	170	2	315	1	3	3	235	—	—	**8**	**727**
Summa	**30**	**4 927**	**22**	**11380**	**41**	**29 895**	**43**	**22 665**	**54**	**2 386**	**12**	**276**	**202**	**71 538**

Av de 202 arbetsinställelserna ha enligt föreliggande uppgifter 132 föregåtts av förhandlingar parterna emellan, under det att i 70 fall dylika icke ägt rum. Vid 80 arbetsinställelser ha förhandlingar ägt rum inför *statens medlingsorgan.* Av ifrågavarande konflikter ha 62 fått sin slutliga lösning genom förlikningsmans eller förlikningskommissions medverkan. Övriga konflikter ha i regel bilagts genom underhandling mellan parterna, direkt eller genom delegerade, eventuellt med biträde av representanter för vederbörande organisationer.

Kollektivavtal i Sverige år 1928.

Kollektivavtalens utbredning. Enligt till socialstyrelsen inkomna uppgifter ha år 1928 träffats 868 kollektivavtal, vilka, direkt eller genom vederbörande organisationer, godkänts av 3 613 arbetsgivare och genom vilka 133 922 arbetares arbetsförhållanden kunna anses reglerade.

Nedanstående tabell utvisar antalet och fördelningen på olika näringsgrupper av de kollektivavtal — med därav berörda arbetsgivare och arbetare — som voro upprättade vid föregående års utgång, de som sedermera träffades under 1928 års lopp samt de, som voro gällande vid samma års slut.

Näringsgrupper	Antal den 31 dec. 1927			Antal under år 1928			Antal den 31 dec. 1928		
	gällande kollektivavtal	därav berörda		ingångna kollektivavtal	därav berörda		gällande kollektivavtal	därav berörda	
		arbetsgivare	arbetare		arbetsgivare	arbetare		arbetsgivare	arbetare
Malmbrytning och metallindustri	146	614	85 326	48	355	57 405	154	686	94 928
Jord- och stenindustri	141	343	26 726	39	126	9 026	138	322	27 878
Trävaruindustri och skogshantering	457	810	88 412	74	110	3 335	470	851	83 188
Pappers- och grafisk industri	118	535	41 323	87	86	19 102	122	504	45 176
Livsmedelsindustri	407	1 895	32 168	104	239	11 303	446	2 001	35 120
Textil- och beklädnadsindustri	134	864	43 760	26	34	1 991	132	817	45 985
Läder-, hår- och gummivaruindustri	114	1 261	17 779	27	352	4 918	115	1 333	19 002
Kemisk-teknisk industri	83	91	9 862	20	26	2 367	80	82	10 230
Byggnadsverksamhet	400	3 576	38 015	91	635	4 983	455	3 528	41 230
Allmänna verk och arbeten m. m.	156	153	34 225	32	32	4 477	173	153	29 270
Handel och varulager	261	835	7 713	155	306	3 013	412	1 027	9 805
Land- och sjötransport	402	2 776	46 891	130	1 122	11 034	480	3 163	47 497
Jordbruk och fiske	41	714	14 694	10	37	376	47	753	15 003
Annan yrkesrörelse	100	2 035	7 731	25	153	592	102	2 168	8 230
Summa	**2 960**	**16 502**	**494 625**	**868**	**3 613**	**133 922**	**3 326**	**17 388**	**512 542**

Av tabellen framgår, att antalet i kraft varande avtal under året ökats inom nästan samtliga näringsgrupper. Antalet berörda arbetsgivare har i det hela ökats något och likaså antalet berörda arbetare. Man lägger emellertid märke till en icke obetydlig minskning av det redovisade arbetarantalet beträffande grupperna trävaruindustri samt allmänna verk.

Såsom fallet varit föregående år, representera de under år 1928 ingångna avtalen och därav berörda arbetsgivare och arbetare endast ett mindretal av alla de vid årets slut gällande avtalen och de av dessa berörda parterna. De mest omfattande nya avtalsuppgörelserna ha avsett de mekaniska verkstäderna, pappersmasseindustrien, sockerbruken, byggnadsämnesindustrien och gruvindustrien.

Nedanstående tablå visar, huru de vid redogörelseårets slut gällande avtalen med därav berörda arbetare fördela sig dels på under året ingångna, dels på utan uppsägning prolongerade och dels på ännu icke utlupna avtal.

	Antal	
	avtal	berörda arbetare
Ingångna avtal	868	133 922
Utan uppsägning prolongerade avtal	2 353	342 986
Icke utlupna avtal	105	35 634
Samtliga den 31 dec. 1928 gällande avtal	**3 326**	**512 542**

Man finner, att flertalet under året utlupna avtal blivit prolongerade utan uppsägning, och dessa avtal ha även omfattat flertalet av de arbetare, vilkas arbetsförhållanden genom avtal reglerats. Bland de sålunda på ett år förlängda avtalen märkas riksavtalen vid järnbruken, pappersbruken, textilfabrikerna, skofabrikerna och bokbinderierna samt vidare avtalen vid tändsticksfabrikerna och vid de skånska stenkolsgruvorna.

Till belysande av kollektivavtalens relativa utbredning inom olika näringsgrupper meddelas nedanstående sammanställning av antalet av kollektivavtal berörda arbetare vid slutet av åren 1927 och 1928 samt antalet inom resp. näringsgrupper sysselsatta arbetare under det senaste år, för vilket dylik statistik föreligger (1927).

Näringsgrupper	Hela antalet sysselsatta arbetare (1927)	Därav berörda av kollektivavtal 31 december 1927		31 december 1928	
		Antal	%	Antal	%
Malmbrytning och metallindustri	128 255	85 326	66·5	94 928	74·0
Jord- och stenindustri	43 002	26 726	62·2	27 878	64·8
Trävaruindustri (utom skogshantering)	65 915	36 232	55·0	35 803	54·3
Pappers- och grafisk industri	53 995	41 323	76·5	45 176	83·7
Livsmedelsindustri	48 454	32 168	66·4	35 120	72·5
Textil- och beklädnadsindustri	62 717	43 760	69·8	45 985	73·3
Läder-, hår- och gummivaruindustri	23 149	17 779	76·8	19 002	82·1
Kemisk-teknisk industri	14 350	9 862	68·7	10 230	71·3

För övriga i tabellen å föregående sida anförda grupper saknar den officiella industristatistiken uppgifter.

Med hänsyn till *giltighetsområde* fördela sig avtalen sålunda:

	Under 1928 ingångna avtal		Vid 1928 års utgång gällande avtal	
	Antal avtal	Antal arbetare	Antal avtal	Antal arbetare
Riksavtal	4	57 900	42	197 166
Distriktsavtal	8	5 105	56	47 620
Ortsavtal	135	8 216	943	75 778
Avtal för enskilda arbetsplatser	721	62 701	2 285	191 978
Summa	868	133 922	3 326	512 542

De fyra riksavtalen bland de under år 1928 ingångna avtalen ha gällt de mekaniska verkstäderna, byggnadsämnesindustrien, kvarnarna och segelfartygsflottan.

Liknande sammanställningar, omfattande hela det vid en viss tidpunkt befintliga avtalsbeståndet, ha förut uppgjorts för år 1908 (början av året), vid årsskiftet 1920/21 samt för åren 1926 och 1927. Nedanstående tablå avser en jämförelse beträffande förhållandena vid de olika tidpunkterna.

Årsskifte	Antal av kollektivavtal berörda arbetare	Därav, i %, berörda av riksavtal	distriktsavtal	ortsavtal	avtal för enskilda arbetsplatser
1907/08	255 950	16·1	7·5	32·8	43·6
1920/21	437 587	43·6	7·8	12·1	36·5
1926/27	464 503	38·6	9·4	15·8	36·2
1927/28	494 625	37·0	9·5	15·4	38·1
1928/29	512 542	38·5	9·3	14·8	37·4

Riksavtalsprincipens ökade tillämpning sedan 1908 är tydligt skönjbar.

Något mer än en tredjedel av de år 1928 ingångna avtalen fingo sin *giltighetstid* bestämd till längre tid än ett år, medan giltighetstiden för de övriga icke var mera än ett år. Härtill bör erinras om det stora antal avtal, som prolongerats på ett år. De fleråriga avtalen voro emellertid av relativt stor omfattning; de berörde tillsammans 90 731 arbetare, eller något mera än två tredjedelar av det arbetarantal, som berördes av samtliga under året ingångna avtal. Tvååriga avtal slötos bl. a. vid de mekaniska verkstäderna, inom byggnadsämnesindustrien, vid kvarnarna och vid sockerbruken samt inom stuverifacket, avtal gällande mellan två och tre år inom gruvindustrien.

Såsom förut nämnts, blevo under redogörelseåret flertalet avtal prolongerade utan uppsägning. *Löneläget* inom de arbetsområden, dessa beröra, har sålunda i stort sett bibehållits. Men detta har varit fallet även på sådana håll, där avtalen visserligen uppsagts, men därpå förnyats utan någon väsentlig förändring i bestämmelserna rörande arbetslönen. Så har skett bland annat vid gruvorna och vid de mekaniska verkstäderna. Avtalen inom pappersmasseindustrien inneburo en omreglering av lönerna; utearbetarnas timlöner höjdes här med 2 à 3 öre. Inom byggnadsämnesindustrien blevo timlönerna höjda med 5 öre och vid sockerfabrikerna med 7 öre, medan i fråga om kvarnarna det nya riksavtalet innebar en förhöjning av veckolöner med 1—3 kr.

De offentliga arbetsförmedlingsanstalternas inkomster och utgifter år 1928.

Inkomster och utgifter under år 1928 för de offentliga arbetsförmedlingsanstalterna, vilka uppgingo till ett antal av 36 med 215 590 tillsatta platser under året, framgå av tabellerna å nästföljande sidor.[1]

Statsanslaget till den offentliga arbetsförmedlingen utgår enligt bestämmelserna i k. kungörelserna den 30 juni 1916 (n:r 320) och den 16 maj 1918 (n:r 278) och avser i främsta rummet att täcka anstalternas utgifter för postporto, abonnemang å rikstelefon, telegram och interurbana telefonsamtal samt tryckning av formulär och blanketter. Dessutom kan efter prövning i varje särskilt fall understöd erhållas till bestridande av kostnaderna dels för avlöning av sådan personal, som särskilt anställts för förmedling av arbete inom vissa yrkesspecialiteter, dels ock för de särskilda anordningar, som vidtagits för arbetsförmedling för landsbygdens behov, för samarbetet mellan anstalterna samt för anställande i arbete av värnpliktiga och fast anställt manskap i armén och marinen efter avslutad militärtjänstgöring.[2]

Av tabellen framgår, huru stor del av det varje anstalt tilldelade statsanslaget, som avsetts för dessa senare ändamål. I dessa statsbidragsbelopp ingingo således även de understöd, som från statens sida lämnats för sjömansförmedlingsverksamhetens bedrivande i de kustorter, där särskilda organ för ifrågavarande förmedlingsgren upprättats på socialstyrelsens initiativ i enlighet med den vid andra internationella arbetskonferensen i Genua år 1920 framlagda och av Sverige sedermera ratificerade konventionen angående arbetsförmedling för sjömän.

Samtliga anstalter utom Stockholm och Göteborg åtnjöto anslag från landsting. Dessa anslag härrörde helt från resp. läns landsting utom beträffande anstalten i Kristianstads län, som åtnjöt ett årsanslag från Malmöhus läns landsting å 1 500 kr. för upprätthållande av avdelningskontoren i Åstorp och Tomelilla, vilkas verksamhet i viss mån kommer sistnämnda län till godo. Utöver dessa inkomster tillkommo vid sex anstalter anslag från hushållningssällskap.

Kommunala anslag till arbetsförmedlingsverksamheten anvisades av icke mindre än 154 kommuner. Dessa anslag voro mestadels kontanta, men utgingo stundom i form av upplåtelse av fria lokaler.

Vid angivande av anstalternas utgifter har socialstyrelsen icke medräknat verksamhetsberättelsernas siffror för »balans från föregående år» samt »balans till nästföljande år», vilket förklarar att inkomst- och utgiftssidorna för flertalet anstalter icke sluta på samma belopp.

---

[1] Angående arbetsförmedlingens verksamhetsresultat år 1928 se Soc. Medd. årg. 1929, sid. 105 ff.

[2] Enligt kungörelse den 8 juni 1928 (n:r 193) kan numera statsunderstöd i viss utsträckning erhållas även till bestridande av kostnaderna för särskilda anordningar för underlättande av yrkesval och för arbetsanvisning åt ungdom. Sådant understöd har fr. o. m. innevarande år tilldelats vissa större arbetsförmedlingsanstalter.

Tab. 1. De offentliga arbetsförmedlingsanstalternas inkomster under år 1928.

Arbetsförmedlingen i	Anslag från staten inalles	Anslag från staten därav för interlokal verksamhet m. m.	Anslag från landsting	Anslag från hushållningssällskap	Anslag från kommuner	Övriga inkomster, upplupen ränta, upptagna lån m. m.	Summa inkomster
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
Stockholm	31 448·94	19 700·00	—	—	226 300·00	6 286·96	**264 035·90**
Stockholms län	10 535·28	7 097·50	42 000·00	—	1 800·00	4 030·93	**58 366·21**
Uppsala län	3 308·75	1 600·00	11 200·00	1 000·00	4 334·56	326·53	**20 169·84**
Södermanlands län	5 355·84	2 400·00	23 947·50	—	2 400·00	29·75	**31 733·09**
Östergötlands län	10 276·46	4 200·00	34 622·16	—	1 700·00	809·13	**47 407·75**
Norrköping	6 004·48	4 450·00	2 000·00	—	22 075·61	15·81	**30 095·90**
Jönköpings län	3 778·60	1 200·00	12 000·00	—	3 000·00	66·13	**18 844·73**
Kronobergs län	3 180·67	2 200·00	2 650·00	—	1 300·00	115·72	**7 196·39**
Norra Kalmar län	1 508·75	1 000·00	2 000·00	—	1 500·00	16·00	**5 024·75**
Södra Kalmar län	5 482·47	4 020·00	5 425·00	—	1 550·00	884·15	**13 341·62**
Gotlands län	1 205·95	567·00	4 375·40	—	900·00	102·51	**6 583·86**
Blekinge län	6 795·50	4 269·00	7 500·00	—	4 600·00	106·79	**19 002·29**
Kristianstads län	6 037·77	1 944·00	19 100·00	—	200·00	245·07	**25 582·84**
Malmö	15 704·95	9 950·00	4 000·00	—	46 080·79	4 414·12	**70 199·86**
Lund	1 530·06	700·00	1 500·00	—	5 351·91	—	**8 381·97**
Landskrona	2 699·37	1 980·00	1 500·00	—	10 895·20	—	**15 094·57**
Hälsingborg	17 106·30	14 700·00	1 500·00	—	23 700·00	—	**42 306·30**
Ystad	1 217·97	613·00	1 500·00	—	3 391·47	—	**6 109·44**
Trälleborg	1 758·82	1 200·00	1 500·00	—	4 931·13	—	**8 189·95**
Eslöv	1 457·53	800·00	1 500·00	—	4 957·37	—	**7 914·90**
Skurup	664·07	300·00	1 500·00	—	800·00	—	**2 964·07**
Vellinge	976·67	400·00	1 500·00	—	1 540·00	30·98	**4 047·65**
Hallands län	4 029·57	2 335·00	9 895·43	—	1 750·00	376·50	**16 051·50**
Göteb. o. Bohus län	4 699·65	2 323·00	9 000·00	—	1 800·00	138·47	**15 638·12**
Göteborg	28 735·40	23 300·00	—	—	65 870·51	908·66	**95 514·57**
Älvsborgs län	3 457·26	1 500·00	12 000·00	—	4 400·00	236·27	**20 093·53**
Skaraborgs län	5 091·27	1 800·00	13 837·50	—	6 560·00	263·30	**25 752·07**
Värmlands län	2 383·58	1 200·00	10 423·62	—	3 000·00	42·82	**15 850·02**
Örebro län	4 308·15	1 800·00	25 836·96	1 000·00	3 125·00	423·95	**34 694·06**
Västmanlands län	3 169·63	1 500·00	14 000·00	—	5 000·00	56·78	**22 226·41**
Kopparbergs län	2 653·07	800·00	10 535·00	1 000·00	1 450·00	1 131·60	**16 769·67**
Gävleborgs län	6 042·83	3 933·00	3 944·14	—	13 092·41	13·23	**23 092·61**
Västernorrlands län	4 122·56	3 383·00	1 602·00	500·00	3 500·00	388·09	**10 112·65**
Jämtlands län	5 256·45	1 000·00	5 025·00	1 500·00	2 175·00	1 191·97	**15 148·42**
Västerbottens län	2 791·83	1 450·00	5 500·00	500·00	1 850·00	342·10	**10 983·93**
Norrbottens län	2 966·94	2 000·00	4 500·00	—	3 000·00	159·37	**10 626·31**
Tillsammans	**217 693·39**	**133 614·50**	**308 919·71**	**5 500·00**	**489 880·96**	**23 153·69**	**1 045 147·75**

Tab. 2. De offentliga arbetsförmedlingsanstalternas utgifter under år 1928.

Arbetsförmedlingen i	Kostnader för styrelsen och avlöning för personal	Postporto, telegramavgifter, abonnemang å rikstelefon, avgift för telefonsamtal	Tryckning av formulär och blanketter	Tryckning av årsberättelse, skrivmaterial o. dyl.	Lokalhyra, ved och lyse, städning och renhållning av lokal	Annonser, reklamskyltar o. dyl.	Övriga utgifter (däribl. bidrag till arbetares resekostnader)	Summa utgifter
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
Stockholm	167 135·35	10 917·07	2 221·30	4 079·70	38 697·97	4 170·05	36 814·46	**264 035·90**
Stockholms län . .	36 212·10	2 834·25	640·00	132·91	18 558·07	519·40	725·45	**59 622·18**
Uppsala län . . .	12 703·50	1 586·62	218·30	349·12	4 268·50	554·61	473·04	**20 153·69**
Södermanlands län	22 886·40	2 762·68	162·00	171·90	3 501·18	396·85	1 188·06	**31 069·07**
Östergötlands län .	32 366·15	4 745·49	1 537·05	742·79	6 476·08	621·38	479·59	**46 968·53**
Norrköping	22 793·06	1 175·97	397·50	233·35	5 889·80	180·58	437·14	**31 107·40**
Jönköpings län . .	13 420·75	2 454·37	304·50	530·55	2 220·37	554·00	149·53	**19 634·07**
Kronobergs län . .	4 065·03	1 462·18	157·40	517·06	795·08	69·75	428·78	**7 495·28**
Norra Kalmar län .	3 185·00	516·85	—	80·41	689·50	561·74	91·44	**5 124·94**
Södra Kalmar län .	9 073·00	1 296·91	140·00	267·15	1 388·20	180·75	1 157·26	**13 503·27**
Gotlands län . . .	4 250·15	744·55	18·00	43·34	1 635·40	147·90	127·90	**6 967·24**
Blekinge län . . .	13 007·01	2 304·97	238·00	523·93	2 789·70	193·70	362·56	**19 419·87**
Kristianstads län .	16 541·96	3 394·65	432·00	184·95	3 379·39	212·04	155·43	**24 300·42**
Malmö	48 908·70	3 879·94	2 144·60	3 260·45	7 967·48	1 650·78	2 387·96	**70 199·86**
Lund	5 761·76	601·60	360·25	298·70	1 104·27	142·11	113·28	**8 381·97**
Landskrona	10 797·63	675·73	237·50	62·66	3 154·95	102·00	64·10	**15 094·57**
Hälsingborg . . .	34 747·36	2 137·58	353·00	131·94	4 445·62	5·50	209·15	**42 030·15**
Ystad	3 852·54	483·41	114·00	87·40	772·80	90·00	709·29	**6 109·44**
Trälleborg	5 059·36	385·65	246·50	204·25	2 012·48	44·79	236·92	**8 189·95**
Eslöv	4 885·20	460·68	211·10	94·35	2 078·23	64·94	120·40	**7 914·90**
Skurup	1 500·00	398·74	—	268·00	705·98	—	37·40	**2 910·12**
Vellinge	2 246·50	422·08	168·00	82·72	874·90	70·06	—	**3 864·26**
Hallands län . . .	11 097·50	1 360·85	170·50	277·23	1 618·55	172·35	228·12	**14 925·10**
Göteb. o. Bohus län	9 741·00	2 335·03	75·50	303·55	1 989·15	374·36	573·68	**15 392·27**
Göteborg	74 060·25	3 920·93	1 433·75	1 280·46	7 838·86	752·52	6 023·57	**95 309·84**
Älvsborgs län . .	12 417·75	1 566·88	170·00	275·29	4 374·13	19·50	316·28	**19 139·83**
Skaraborgs län . .	16 594·46	3 225·32	88·00	368·88	4 621·30	305·00	372·35	**25 575·31**
Värmlands län . .	9 936·00	1 001·55	96·00	206·87	2 422·00	528·52	854·37	**15 045·31**
Örebro län	24 289·96	2 601·68	87·00	371·75	5 836·92	461·32	1 207·05	**34 855·68**
Västmanlands län .	15 784·80	1 480·45	—	129·21	3 618·86	123·67	661·22	**21 748·21**
Kopparbergs län .	11 221·98	1 739·47	120·00	740·16	2 807·40	85·76	32·40	**16 747·17**
Gävleborgs län . .	17 338·51	1 690·71	610·00	448·45	2 039·45	680·00	285·49	**23 092·61**
Västernorrlands län	8 329·00	606·54	213·50	308·05	1 000·00	22·40	299·50	**10 778·99**
Jämtlands län . .	6 737·50	3 835·17	130·00	207·41	2 047·40	182·35	2 223·07	**15 362·90**
Västerbottens län .	6 401·50	1 073·80	136·00	280·82	1 853·21	1 005·24	406·45	**11 157·02**
Norrbottens län . .	8 333·00	1 086·15	140·00	447·62	1 283·19	23·00	396·95	**11 709·91**
Tillsammans	**707 631·72**	**73 166·50**	**13 771·25**	**17 993·38**	**156 755·87**	**15 268·87**	**60 349·64**	**1 044 937·23**

Förslag till lagstiftning om ekonomiska föreningars rätt att driva inlåningsrörelse.

Enligt gällande lag om bankrörelse av den 22 juni 1911 må inlåning »från allmänheten» på räkning, som av bank allmänneligen begagnas, idkas endast av bankbolag, som vunnit oktroj, och av vissa andra i lagen angivna rättssubjekt, varibland sparbanker men däremot icke ekonomiska föreningar. De ovan citerade orden förekommo icke i Kungl. Maj:ts proposition angående banklagstiftning till 1911 års riksdag men infogades på förslag av riksdagens bankoutskott. Anledningen härtill var, att ekonomiska föreningar och bland dem särskilt kooperativa förbundet i icke ringa utsträckning mottogo insättningar å sparkasseräkning. Då denna rörelse måste anses nyttig och betydelsefull, borde densamma icke hämmas, och genom anförda formulering blevo ekonomiska föreningar oförhindrade att fortfarande mottaga penninginsättningar från *egna medlemmar*.

I skyddet av nämnda bestämmelse har den av ekonomiska föreningar bedrivna inlåningsrörelsen utvecklats och nått en synnerligen stor omfattning särskilt inom kooperativa förbundet, som numera mottager penninginsättningar utom å sparkasseräkning även å depositions- och kapitalräkningar. Förbundets behållning av insatta medel, vilken år 1908 utgjorde allenast tretusen kr., hade redan år 1911, då förenämnda banklagstiftning ägde rum, ökats till nära en miljon kr. för att ett årtionde senare uppgå till 13·5 milj. kr. och år 1928 till icke mindre än 48·5 milj. kr., därav 36 milj. kr. å sparkasseräkning.

Denna utveckling torde ha stimulerats av de fria och obundna former, varunder verksamheten kunnat bedrivas, men redan tidigt framfördes starka skäl för den meningen, att även vid sådan rörelse hänsynen till insättarnas rätt krävde, att rörelsen bedreves under fullt betryggande former. I samband med antagandet av banklagen 1911 hemställde även riksdagen, att Kungl. Maj:t måtte låta verkställa utredning, under vilka förutsättningar ekonomiska föreningar finge idka inlåningsrörelse. De sakkunniga, som med anledning härav tillkallades inom finansdepartementet för att utarbeta förslag i ämnet, avlämnade år 1912 sitt betänkande[1], men frågan blev icke ånyo föremål för statsmakternas prövning förrän den motionsvis framfördes vid 1924 års riksdag, som beslöt att hos Kungl. Maj:t hemställa om utredning, huruvida och på vad sätt genom förbättrad lagstiftning ökad trygghet för insättarnas tillgodohavande å låneräkning med ekonomisk förening skulle vinnas, utan att den ekonomiska föreningsrörelsens berättigade krav på rörelsefrihet träddes för nära. I anslutning till erinringar rörande sådan lagstiftning, som av socialstyrelsen samt bank- och fondinspektionen framförts i utlåtanden så-

[1] Se Soc. Medd. årg. 1912, sid. 421—423.

väl över förenämnda år 1912 avgivna betänkande som med anledning av den 1924 framlagda riksdagsmotionen gav riksdagen uttryck åt den uppfattningen, att en garanti mot missförhållanden på ifrågavarande område torde kunna vinnas genom föreningsmedlemmarnas egen kontroll av respektive föreningars verksamhet. Det borde därför vara lagstiftningens viktigaste uppgift att skapa möjligheter för en dylik kontroll även i sådana fall, där föreningens styrelse till äventyrs icke självmant gjorde sitt bästa härför. Däremot borde inlåningsrörelsen icke ställas under kontroll av offentlig myndighet.

I anledning av vad riksdagen hemställt erhöll hovrättsrådet H. Hjertén den 27 september 1924 uppdrag att inom finansdepartementet såsom sakkunnig biträda med frågans utredning, och har den sakkunnige den 23 april 1929 i ämnet avgivit »Betänkande med utkast till lagstiftning om ekonomiska föreningars rätt att driva inlåningsrörelse».[1]

I överensstämmelse med den uppfattning, som i förevarande spörsmål från de flesta håll gjorts gällande, ha i föreliggande lagutkast bestämmelser om statlig kontroll över ekonomiska föreningar, som driva inlåningsrörelse, ej i någon form upptagits, utan har i stället den föreslagna lagstiftningen inriktats på uppställande av vissa regler för föreningarnas sunda skötsel samt skapande av garantier för nödig kontroll från medlemmarnas sida och i viss mån även från allmänheten över dessa reglers efterlevnad. Särskilda bestämmelser för olika slag av ekonomiska föreningar (konsumtionsföreningar, produktionsföreningar, kreditföreningar etc.) ha ej meddelats, bland annat på grund av svårigheten att uppdraga någon skarp, praktiskt hållbar gräns mellan det ena eller andra slaget av föreningar. Icke heller ha några stadganden träffats med avseende på föreningars utlåning, medan de i fråga om inlåning beretts möjlighet att vinna rätt till idkande jämväl av annan inlåningsrörelse än sådan å sparkasseräkning. Centralkassor för jordbrukskredit eller jordbrukskassor, som i enlighet med den år 1915 genomförda speciallagstiftningen vunnit godkännande från det allmännas sida, undantagas från den här föreslagna lagstiftningen.

Enligt lagen om ekonomiska föreningar den 22 juni 1911 måste ekonomisk förening för att kunna registreras bland annat ha antagit stadgar av viss fullständighet och fått dessa granskade av konungens befallningshavande. Innan registrering vunnits, föreligger så gott som ingen trygghet för att företaget är organiserat på ett sätt, som är ägnat att ingiva förtroende för dess verksamhet. Oregistrerad ekonomisk förening äger ej heller vanlig rättskapacitet. Den sakkunnige föreslår nu ett tillägg till föreningslagen med förbud vid straffansvar för oregistrerad ekonomisk förening att »driva inlåningsrörelse», varmed avses inlåning å bankmässig räkning och således ej annat, tillfälligt upptagande av lån. De särskilda bestämmelserna om ekonomisk förenings inlåningsrörelse föreslås sammanförda till en speciallag.

I enlighet med bestämmelserna i detta lagutkast må ekonomisk förening av sina medlemmar och, i den mån dessa utgöras av registrerade föreningar,

[1] Statens offentliga utredningar 1929: 15.

av deras medlemmar mottaga insättningar å sparkasseräkning. De betänkligheter, som tidigare av socialstyrelsen framförts med avseende på ekonomisk förenings rätt att från anslutna föreningar idka inlåning, ha icke ansetts uppväga gagnet av dylik utvidgning av verksamheten. Såsom i det föregående redan framhållits, begränsas emellertid inlåningen icke till insättning å sparkasseräkning, utan sådan må, dock endast efter särskilt tillstånd av konungen och på de särskilda villkor, som vid meddelande av sådant tillstånd kunna föreskrivas, ske även å viss eller vissa andra bankmässiga räkningar av beskaffenhet att icke medföra skyldighet att vid anfordran återbetala insatta medel. På grund av denna bestämmelse yppas möjlighet för ekonomiska föreningar att erhålla rätt till inlåning å depositions- och kapitalräkningar, medan upp- och avskrivningsräkning ej blir tillåten. Genom denna restriktion vinnes garanti för att föreningarnas likviditet icke utan vägande skäl äventyras. Ansökning om tillstånd att driva annan inlåningsrörelse än å sparkasseräkning skall ingivas till vederbörande länsstyrelse, som har att verkställa den utredning, som anses erforderlig för prövning av ansökningen.

I lagen om ekonomiska föreningar stadgas förbud för kredithandel med andra än medlemmar i föreningen. Då vid kredithandel fara föreligger, att inlånade medel kunna äventyras, utsträckes i lagutkastet ifrågavarande förbud beträffande inlåningsidkande förening, som idkar minuthandel, även till minuthandel på kredit med egna medlemmar. Detta stadgande berör sålunda ej partihandeln.

Föreningsmedlem skall inom ett år efter inträdet ha erlagt ett insatsbelopp av minst 25 kr. vid påföljd att eljest anses ha vid utgången av nämnda tid blivit utesluten ur föreningen. Av föreningens årsvinst skola minst 15 procent avsättas till reservfond. Uppgår reservfonden till ett belopp, motsvarande minst hälften av insättningarnas behållning enligt senaste räkenskapsavslutning är, såframt stadgarna ej annat innehålla, avsättning ej erforderlig. Föreningens styrelse skall bestå av minst tre ledamöter, och till revisorer skola utses minst två i revisionsarbete erfarna personer. Styrelsen skall vid sin förvaltningsberättelse foga vinst- och förlusträkning samt balansräkning, vilka dokument skola vara upprättade i enlighet med vissa i lagen meddelade föreskrifter och jämte förvaltningsberättelsen m. m. inom viss tid hållas tillgängliga å varje ort, där föreningen driver inlåningsrörelse. Därjämte skall styrelsen varje år avgiva statistisk redogörelse i enlighet med bestämmelser, som konungen meddelar.

Bland föreskrifterna för att skapa möjligheter till kontroll över verksamheten från insättarnas sida märkes även en bestämmelse om att extra föreningssammanträde skall av styrelsen utlysas, då det för behandling av uppgiven fråga, som särskilt berör insättarnas rätt, skriftligen påfordras av minst en tiondedel av dem eller det mindre antal, som må vara bestämt i stadgarna. Har styrelsen ej senast två veckor efter sådan påfordran utlyst sammanträde, har magistrat eller landsfiskal i orten att på anmälan av insättare ofördröjligen utlysa sammanträde.

Förening må ej öppna inlåningsrörelse med mindre antalet medlemmar utgör minst 15 och det inbetalta insatskapitalet uppgår till minst 2 000 kr. Som allmän regel må inlåningen icke överstiga ett belopp, motsvarande fem gånger reservfonden jämte två tredjedelar såväl av guldet insatskapital som av belopp, varmed medlemmarna sammanlagt kunna vara personligen ansvariga för föreningens förbindelser. Enskild insättares tillgodohavande å sparkasseräkning må icke annorledes än genom upplupen räntas läggande till kapitalet överstiga 4 000 kr.; beträffande bolag, förening, kommun, annan samfällighet eller stiftelse är motsvarande maximikapital 10 000 kr. Föreningen skall i tillgångar, som med lätthet kunna förvandlas i penningar, redovisa ett belopp, som tillsammans med föreningens inneliggande kassa motsvarar minst en tiondedel av insättarnas behållning enligt senaste räkenskapsavslutning. Denna kassareserv kan utgöras av vissa värdehandlingar, bland vilka på grund av att statlig kontroll över föreningarna ej skall äga rum, dock icke upptagits inteckningar.

Lagutkastet innehåller vidare föreskrifter rörande uppsägning, bokföring och likvidation ävensom straffbestämmelser (böter varierande mellan 5 och 2 000 kr.) för den, som förfarit i strid mot lagen. I saknad av statlig kontroll över ekonomiska föreningar och möjlighet att genom vitesföreläggande vinna rättelse av förelupen lagöverträdelse har det ansetts vara av särskild vikt, att straff finnes stadgat för överträdelsen, då sådan påföljd tydligen är ägnad att förebygga ett fortsättande eller upprepande av det lagstridiga förfarandet.

In- och utvandringen i Förenta staterna under fiskalåret 1928/29.

Sammanlagda antalet utlänningar, som under senaste invandringsåret ankommit till Förenta staterna eller avrest därifrån, framgår av följande inom U. S. Bureau of Immigration sammanställda tablå:

Månad	Mottagna utlänningar			Avvisade	Avresta utlänningar			Inreseöverskott
	Immigranter	Andra resande	Summa		Emigranter	Andra resande	Summa	
1928 Juli	20 682	15 976	36 658	1 286	7 804	20 249	28 053	8 605
Augusti	24 629	18 620	43 249	1 412	6 488	15 960	22 448	20 801
September	29 317	26 397	55 714	1 364	8 093	17 231	25 324	30 390
Oktober	29 917	24 797	54 714	1 798	7 479	16 693	24 172	30 542
November	24 805	14 480	39 285	1 694	6 549	14 611	21 160	18 125
December	18 357	10 213	28 570	1 551	8 264	20 002	28 266	304
1929 Januari	17 806	10 440	28 246	1 870	4 670	10 938	15 608	12 638
Februari	17 254	10 608	27 862	1 461	4 154	10 358	14 512	13 350
Mars	20 145	13 493	33 638	1 464	2 449	6 917	9 366	24 272
April	28 565	19 066	47 631	1 416	3 387	11 733	15 120	32 511
Maj	25 711	18 426	44 137	1 554	4 985	17 781	22 766	21 371
Juni	22 490	17 133	39 623	1 257	4 881	20 822	25 703	13 920
Summa 1928/29	**279 678**	**199 649**	**479 327**	**18 127**	**69 203**	**183 295**	**252 498**	**226 829**
1927/28	307 255	193 376	500 631	18 839	77 457	196 899	274 356	226 275

De under året mottagna utlänningarna ha enligt bestämmelserna i 1924 års invandringslag klassificerats sålunda:

»Quota immigrants» 146 918
»Non quota immigrants» 232 435
»Non immigrants» . . . . . 99 974 = **479 327**

Gruppen »non quota immigrants» utgöres huvudsakligen av personer, som äro födda i annat amerikanskt land och sålunda stå utanför kvotrestriktionerna (c:a 97 000), ävensom av utlänningar, som varit bosatta i Förenta staterna och endast varit på besök i annat land (101 000). Av de övriga utgjordes 30 000 av äkta makar och barn till amerikanska medborgare samt återstoden av präster, vetenskapsmän, studenter m. fl., vilka enligt särskilda lagbestämmelser äga ingå i denna kategori.

Det till grund för den amerikanska invandringskontrollen liggande kvotsystemet bygger, såsom bekant, icke på antalet faktiskt invandrade personer utan på antalet under fiskalåret utställda immigrantviseringar. Den för varje särskilt land fastställda kvoten avser sålunda det högsta antal dylika

In- och utvandrarnas fördelning efter raser och folkslag.

Raser och folkslag	1 juli 1928—30 juni 1929							1 juli 1927—30 juni 1928	
	Mottagna utlänningar			Avresta utlänningar			Över- eller underskott	Immigranter	Emigranter
	Immigranter	Andra resande	Summa	Emigranter	Andra resande	Summa			
Skandinaver	19 428	13 098	32 526	2 746	10 523	13 269	+ 19 257	18 664	3 767
Finnar	509	1 574	2 083	487	2 030	2 517	— 434	544	647
Engelsmän	29 846	41 810	71 656	9 960	53 615	63 575	+ 8 081	33 597	8 780
Walesare	1 659	861	2 520	115	403	518	+ 2 002	1 723	85
Skottar	21 926	12 087	34 013	1 677	7 544	9 221	+ 24 792	23 177	2 268
Irländare	30 922	7 865	38 787	1 659	6 011	7 670	+ 31 117	38 193	1 649
Holländare o. flamländare	2 949	4 062	7 011	1 101	3 685	4 786	+ 2 225	2 880	1 084
Tyskar	55 631	26 519	82 150	7 383	19 637	27 020	+ 55 130	54 157	8 086
Fransmän	16 957	9 607	26 564	1 621	8 221	9 842	+ 16 722	17 963	1 915
Spanjorer	899	6 036	6 935	1 565	5 411	6 976	— 41	1 018	2 578
Portugiser	853	2 598	3 451	1 961	1 811	3 772	— 321	844	1 430
Nord-italienare	2 631	4 759	7 390	3 826	4 849	8 675	— 1 285	2 653	1 626
Syd-italienare	16 452	16 691	33 143	8 610	10 253	18 863	+ 14 280	16 087	15 834
Ryssar	1 352	1 734	3 086	548	1 431	1 979	+ 1 107	1 249	642
Polacker	3 507	2 453	5 960	2 316	3 011	5 327	+ 633	4 238	3 046
Litauer	409	430	839	270	330	600	+ 239	326	351
Tjecker	1 427	1 160	2 587	1 308	1 827	3 135	— 548	1 248	1 327
Slovaker	2 443	1 373	3 816	437	853	1 290	+ 2 526	2 197	746
Rutener	532	118	650	26	86	112	+ 538	411	59
Magyarer	1 342	1 499	2 841	820	1 096	1 916	+ 925	1 112	1 024
Rumäner	585	573	1 158	689	941	1 630	— 472	443	908
Kroater och slovener	1 075	727	1 802	176	189	365	+ 1 437	938	534
Dalmatier och bosnier	119	174	293	347	738	1 085	— 792	95	361
Bulgarer och serber	685	680	1 365	1 341	1 195	2 536	— 1 171	531	1 396
Greker	3 025	2 358	5 383	1 793	1 669	3 462	+ 1 921	2 848	2 525
Judar	12 479	3 407	15 886	189	1 389	1 578	+ 14 308	11 639	253
Syrier	632	638	1 270	135	406	541	+ 729	613	232
Turkar	127	182	309	61	127	188	+ 121	143	116
Armenier	929	210	1 139	26	71	97	+ 1 042	1 062	47
Indier	56	162	218	67	77	144	+ 74	38	106
Kineser	1 071	6 947	8 018	3 496	5 390	8 886	— 868	931	4 300
Japaner	716	7 562	8 278	931	8 812	9 743	— 1 465	522	1 055
Koreaner	49	57	106	32	49	81	+ 25	22	39
Afrikaner (negrer)	1 254	2 935	4 189	425	1 351	1 776	+ 2 413	956	789
Sydamerikanare	3 259	4 812	8 071	1 755	5 072	6 827	+ 1 244	3 490	1 720
Mexikanare	38 980	3 405	42 385	7 172	3 328	10 500	+ 31 885	57 765	3 873
Kubaner	2 141	6 232	8 373	1 166	6 802	7 968	+ 405	2 058	1 282
Övriga västindier	380	1 820	2 200	761	2 636	3 397	— 1 197	394	785
Oceanier	4	27	31	3	8	11	+ 20	2	3
Övriga folkslag	438	407	845	202	418	620	+ 225	484	189
Summa	279 678	199 649	479 327	69 203	183 295	252 498	+ 226 829	307 255	77 457

immigrantviseringar, som må under ett och samma fiskalår utställas för personer, som äro födda i resp. land. Efterföljande tabell redovisar de fastställda kvoterna för europeiska länder och deras utnyttjande under fiskalåret 1928/29. Anmärkas må, att den svenska kvoten redan den 15 juni blivit till fullo utnyttjad.

	Årskvot	Kvot-imm.		Årskvot	Kvot-imm.
Albanien	100	100	Monako	100	100
Andorra	100	—	Nederländerna	1 648	1 648
Belgien	512	512	Norge	6 453	6 453
Bulgarien	100	100	Polen	5 982	5 982
Danmark	2 789	2 789	Portugal	503	503
Danzig	228	228	Rumänien	603	603
Estland	124	124	Ryssland, europeiska och asiatiska	2 248	2 248
Finland	471	471	San Marino	100	100
Frankrike	3 954	3 954	Schweiz	2 081	2 081
Grekland	100	100	Spanien	131	131
Irland	28 567	22 096	Storbritannien	34 007	34 007
Island	100	55	*Sverige*	*9 561*	*9 561*
Italien	3 845	3 845	Tjeckoslovakien	3 073	3 073
Jugoslavien	671	671	Turkiet	100	100
Lettland	142	142	Tyskland	51 227	51 227
Lichtenstein	100	27	Ungern	473	473
Litauen	344	344	Österrike	785	785
Luxemburg	100	100	Summa	**161 422**	**154 733**

De i Förenta staterna inkomna utlänningarna fördelas i den amerikanska statistiken dels efter det land, varifrån de utvandrat, dels efter raser och folkslag. Då det är den sistnämnda uppdelningen av främlingselementen, som ur den amerikanska befolkningspolitikens synpunkt tilldrager sig största intresset, återges denna statistik i sin helhet i tabellen å sid. 699.

Enligt vad av tabellen framgår, har antalet inresande utlänningar — tillfälliga besökare däri medräknade — under året överstigit antalet utresande med c:a 227 000. Ökningen kommer till största delen på de nord- och västeuropeiska folkraserna, som tillsammans visa ett överskott av c:a 159 000 personer. Vidare ha judarna, som i denna statistik redovisas såsom en särskild nationalitet, ökats med 14 300 och de av kvotlagen oberörda central- och sydamerikanarna med c:a 33 000. Däremot visa de ost- och sydeuropeiska (med undantag av syditalienarna) samt asiatiska folken nästan genomgående minskning eller obetydligare överskott.

Då de skandinaviska folken i den här återgivna tabellen sammanförts till en grupp, kunna inga exakta uppgifter lämnas om de olika hithörande nationaliteternas andel i befolkningsrörelsen. Beträffande det direkta folkutbytet mellan Förenta staterna och de skandinaviska länderna föreligga däremot följande siffror.

	Antal invandrare		Antal utvandrare	
	1928/29	1927/28	1928/29	1927/28
Från (till) Sverige	8 877	8 051	975	1 282
» » Norge	5 977	5 660	963	1 686
» » Danmark	2 525	2 473	486	540
Summa	**17 379**	**16 184**	**2 424**	**3 508**

Skillnaden mellan ovanstående summor och de i tabellen å sid. 699 meddelade siffrorna för »skandinaver» torde huvudsakligen utgöras av personer, som flyttat mellan Förenta staterna och Kanada.

Beträffande in- och utvandrarnas yrkesfördelning föreligger en jämförelse med föregående år i efterföljande tabell:

Yrkesgrupper	1 juli 1928—30 juni 1929					1 juli 1927—30 juni 1928				
	Invandrare		Utvandrare		Överskott	Invandrare		Utvandrare		Överskott
	Antal	%	Antal	%		Antal	%	Antal	%	
Icke-kroppsarbetare	10 138	3·6	3 680	5·3	6 458	10 931	3·6	3 644	4·7	7 287
Yrkesarbetare	51 341	18·3	9 118	13·2	42 223	58 928	19·2	10 524	13·6	48 404
Jordbrukare	28 158	10·1	1 632	2·3	26 526	32 934	10·7	1 764	2·3	31 170
Grovarbetare	26 192	9·4	23 027	33·3	3 165	36 218	11·8	29 396	37·9	6 822
Diverse yrken	44 155	15·8	9 453	13·7	34 702	43 152	14·0	10 073	13·0	33 079
Utan yrke (hustrur, barn etc.)	119 694	42·8	22 293	32·2	97 401	125 092	40·7	22 056	28·5	103 036
Summa	**279 678**	**100·0**	**69 203**	**100·0**	**210 475**	**307 255**	**100·0**	**77 457**	**100·0**	**229 798**

Minskningen av invandringsöverskottet faller, såsom framgår av tabellen, främst å grovarbetargruppen, som nedgått till mindre än hälften mot föregående år, men även å övriga i tabellen upptagna yrkesgrupper, dock med undantag av gruppen »diverse yrken». Grovarbetarna ha under en följd av år undergått minskning. Fiskalåret 1926/27 utgjorde de sålunda 16 % av immigranterna, minskades följande år till 12 % och nedgick det senaste året till 9 %.

Av de c:a 18 000 invandrare, som förvägrades komma in i landet, utgjordes det stora flertalet (över 17 000) av sådana, som ej kunde uppvisa vederbörligt inresetillstånd; huvudmassan av hithörande personer voro sådana som landvägen sökt taga sig in i Förenta staterna. Bland de av annan anledning avvisade utgjordes den största gruppen liksom tidigare år av personer, som befarades komma att ligga samhället till last. Antalet av sådan anledning avvisade belöpte sig denna gång till 269 mot 344 föregående år.

Förutom de sålunda vid gränserna avvisade invandrarna ha under året 12 908 i landet redan inkomna utlänningar blivit utvisade. Motsvarande antal under föregående år uppgick till 11 625, varför detsamma undergått en stegring med c:a 1 300 personer. Den vanligaste utvisningsorsaken — 6 874 fall — utgjordes liksom tidigare år av saknad av vederbörligt invandringstillstånd. Av utlänningar, som varit på tillfälligt besök i Förenta staterna, ha under året 2 064, mot 1 165 föregående år, ertappats med att ha överskridit den medgivna uppehållstiden och för den skull utvisats. Likaledes ha 1 409 (föregående år 1 211) för brott straffade utlänningar under senaste året utvisats.

Internationella arbetsorganisationen.

Den förestående internationella sjömanskonferensen.

Det senare av 1929 års två sammanträden med internationella arbetskonferensen öppnas i Genève den 10 instundande oktober. Dagordningen för detta sammanträde, som uteslutande skall ägnas åt sjömansfrågor, upptager följande punkter:

1. Reglering av arbetstiden ombord å fartyg.
2. Skyddsåtgärder för sjöfolk mot sjukdom, däri inbegripet vård av skadade ombord å fartyg, eller närmare bestämt:
   A. redarens individuella förpliktelser i fråga om sjuka eller skadade sjömän;
   B. sjukförsäkring för sjöfolk.
3. Förbättrade förhållanden för sjömäns uppehåll i hamnar.
4. Föreskrifter i sjöfartsländerna om det minimum av yrkeskunnighet som bör fordras av vakthavande däcks- och maskinbefäl ombord å handelsfartyg.

Enligt den gällande s. k. dubbla diskussionsproceduren kommer konferensen att vid sammanträdet företaga en första behandling av dessa fyra frågor. Därjämte har den att fatta beslut om frågornas uppförande på dagordningen för ett följande sammanträde, vid vilket, efter det att regeringarnas mening inhämtats i de olika frågorna, definitiva beslut kunna fattas.

Ny publikation från internationella arbetsbyrån.

Historisk-statistisk undersökning av emigrationen.

International migrations. Vol. I. Statistics. Compiled on behalf of the International labour office, Geneva, with introduction and notes by *Imre Ferenczi* and edited on behalf of the National bureau of economic research by *Walther F. Willcox,* New York, 1929. 1112 s. (Publications of the National bureau of economic research, nr 14.)

Förevarande volym, som utarbetats av d:r Imre Ferenczi för internationella arbetsbyråns räkning och utgivits av mr Walter F. Willcox för National bureau of economic research i New York, meddelar uppgifter om ut- och invandringen i världen under 1800- och 1900-talen. Utredningen har tillkommit på begäran av nyssnämnda amerikanska organisation, vilken ock bestritt kostnaderna därför.

Efter en inledning, i vilken behandlas undersökningens metoder, meddelar det första kapitlet en framställning av den interkontinentala vandringens utveckling i olika europeiska länder ävensom av den indiska, kinesiska och japanska utvandringen under 1800- och 1900-talen. I andra kapitlet meddelas en jämförande historisk undersökning av den interkontinentala immigrationsstatistiken för samma perioder. Slutligen lämnas en särskild framställning av de kontinentala vandringarnas utveckling. Statistiken omfattar 116 länder och territorier och framlägges i 641 tabeller, i vilka det egna landets medborgare och utlänningar behandlas särskilt och vari meddelas olika slags upplysningar rörande emigranter och immigranter; ett stort antal tabeller finnas för Asien, Australien och Afrika. Beträffande varje särskilt land föregås tabellerna av en översikt över använda statistiska metoder och meddelas talrika noter. För 32 europeiska och asiatiska emigrationsländer med-

delas dessutom på indirekt väg åstadkomna uppgifter, som grunda sig på immigrationsstatistiken i transatlantiska länder och medgiva en kontroll över de på direkt väg åstadkomna uppgifterna eller helt och hållet ersätta dem i länder, där nationell statistik icke finnes tillgänglig.

I 32 »internationella tabeller» meddelas en samlad överblick över strömningarna inom och de utmärkande dragen för vandringsrörelsen sedan år 1820.

Statistiken över vandringarna mellan åren 1846 och 1924 omspänner ett totalantal av 50 milj. personer, medan immigrationsstatistiken för åren 1820—1924 har avseende å 55.5 milj. personer, av vilka 36 milj. falla på Förenta staterna.

Med hänsyn tagen till återinvandringen har man jämväl verkställt en beräkning av nettoförlusten, resp. nettovinsten genom vandringarna för vissa emigrations- och immigrationsländer, och har man jämfört de sålunda erhållna uppgifterna med befolkningsstatistiken för motsvarande perioder.

Insamlandet och bearbetningen av hela det statistiska materialet har dragit en så relativt kort tid som 18 månader, något som varit möjligt tack vare det biträde, som lämnats av olika länders myndigheter. De efterforskningar, som av författaren anställts i tio olika länders arkiv och bibliotek, ha lett till upptäckten av åtskilliga förut icke kända fakta.

De statistiska tabellerna ha delgivits ett antal kompetenta statistiker från ett tjugotal länder, vilka anmodats att däröver avfatta kommentarer, som komma att meddelas i en andra volym.

(Socialrådet i Genève.)

Kortare meddelanden.

— Allmänna sociala frågor —

Fjortonde internationella jordbrukskongressen. Den fjortonde internationella jordbrukskongressen ägde rum i Bukarest den 7—10 juni 1929.

Av internationella jordbrukskommissionen har sedan kommissionens grundande vartannat år anordnats en internationell kongress för överläggning om aktuella jordbruksproblem. I förevarande kongress deltogo representanter från 33 länder, av vilka 29 sänt officiella delegationer. Internationella arbetsbyrån var jämväl representerad liksom internationella lantbruksinstitutet i Rom och institutet för arbetets vetenskapliga organisation i Genève.

Som ordförande vid kongressen fungerade markis De Vogue, vilken i sitt inledningsanförande framhöll, att produktionens organisation måste förbättras i syfte att nedbringa dess kostnader till ett minimum och så mycket som möjligt öka utbytet. Sekreteraren i det schweiziska bondeförbundet, d:r Laur, meddelade, att någon förbättring icke inträtt i jordbrukets tryckta läge och kunde detta sägas gälla alla civiliserade länder. Orsaken vore icke bristande produktion utan snarare motsatsen och strävandena måste inrikta sig på att bättre anpassa jordbruksprodukternas priser efter produktionskostnaderna. Produktionen borde icke ökas så att den överstege efterfrågan. Förutvarande tyske jordbruksministern Hermes uppehöll sig också vid produktionsökningen inom jordbruket, vilken enligt hans förmenande kullkastat den malthusianska lagen. Detta synes bero på förbättrade tekniska metoder över hela linjen och de förändringar som ägt rum i familjelivet, varigenom i flera länder kvinnans ställning blivit en helt annan och i själva verket en ny social organisation uppkommit. Arbetets tilltagande mekanisering har medfört en förändring i dietbehovet, och massproduktionen av billigare artiklar ersättes av bruket av kvalitetsvaror med rikedom på äggviteämnen, nämligen kött- och mejeriprodukter utökade med grönsaker och frukt. Livsmedelsproduktionen behöver icke taga i anspråk så stor areal som tidigare, och behovet av arbetare har minskats. Frågan om marknadens organisation

har trängt i förgrunden, och samverkan måste etableras mellan olika länder för att finna nya avsättningsmöjligheter. I allmänhet kan man säga, att det ekonomiska läget i världen är gynnsamt för en sådan utveckling. Den förut rådande skarpa skillnaden mellan industri- och jordbruksländer håller på att försvinna, och även i högt industrialiserade länder förefinnes numera en stark agrarrörelse samt inses nödvändigheten av att upprätthålla och förbättra jordbruket.

Kongressens första sektion, som sysslade med den ekonomiska politiken inom jordbruket, förordade upprättandet av nationella och internationella organisationer för distribution av jordbruksprodukter; upprättande av spannmålsmagasin och kontrollanstalter; upplysningsbyråer för prisfrågor, jordbruksprodukternas fördelning och skördeläget i olika länder; internationella överenskommelser rörande undersökningsmetoder och statistik i olika länder samt upprättandet av en särskild kommitté inom internationella jordbrukskommissionen för detta ändamål; upprättandet av marknadsorganisationer för mejeriprodukter på basis av de i Schweiz gjorda försöken.

Den andra sektionen, som behandlade bokföring och vetenskaplig arbetsorganisation inom jordbruket, anslöt sig till vissa av d:r Laur föreslagna grundsatser rörande upprättandet av internationell statistik på basis av själva räkenskaperna. I fråga om vetenskaplig arbetsorganisation förordades utredning samt sammanställning och publicering av upplysningar rörande använda metoder och i olika stater anställda experiment, speciellt vad beträffar förbättring av de tekniska jordbruksmetoderna.

Den tredje sektionen, som sysselsatte sig med kooperation inom jordbruket, erkände behovet av direkta överenskommelser mellan producenternas och konsumenternas kooperativa organisationer, till en början å nationell men sedermera även å internationell grundval och anmodade internationella jordbrukskommissionen att i detta syfte anordna sammanträden mellan delegerade från jordbruksorganisationer i olika länder.

De fjärde och femte sektionerna antogo resolutioner rörande metoderna för odlingens och kreatursuppfödningens anpassning efter geografiska förhållanden. En subsektion för vinodling föreslog följande botemedel mot depressionen: kamp mot förbudet, nedsättning i tullsatser och accise, åtgärder för bevarandet av vinstockarnas kvalitet m. m.

Den sjätte sektionen, som ägnade sig åt de med jordbruket förenade industrierna, hade under behandling olika åtgärder gentemot depressionen inom sockerindustrien, såsom produktionens anpassning efter konsumtionen, metoder för konsumtionens ökning, strävanden för höjandet av betodlingens räntabilitet, sammanslutning av europeiska producenter till värn för deras intressen m. m.

Den sjunde sektionen, som sysslade med kvinnoarbetet inom jordbruket, antog resolutioner med krav på förbättrade levnadsförhållanden inom jordbruket samt anordnande av utbildningskurser speciellt i husliga göromål för mötande av de nya behov, som följt med kvinnans ändrade ställning inom det moderna jordbruket.

(Informations Sociales.)

Internationell sjösäkerhetskonferens i London. På inbjudan av brittiska regeringen hölls i London under tiden 15 april—31 maj 1929 en internationell konferens för revision av den i januari år 1914 antagna internationella konventionen rörande betryggande av säkerheten för människoliv till sjöss, vilken aldrig trätt i verkställighet, enär ett tillräckligt antal stater på grund av världskriget ej ratificerade densamma.[1] Konferensen, vid vilken även Sverige var representerat, förordade enhälligt antagandet av en ny konvention, vari upptagits med hänsyn till nyare erfarenheter i avseende på sjösäkerhet avpassade bestämmelser rörande fartygs konstruktion, bärgningsredskap och skydd mot eldfara, navigering, radiotelegrafi, säkerhetscertifikat m. m.

Beträffande bärgningsredskap innehåller konventionen bland annat noggranna bestämmelser om sjösättning, bemanning och manövrering av livbåtar ävensom regler för passa-

[1] Den ratificerades av Sverige den 17 dec. 1914. Se: Sveriges överenskommelser med främmande makter 1914, n:r 10.

gerares överförande till båtarna i god ordning. Då resans längd överstiger en vecka föreskrives, att å passagerarfartyg övningsmönstringar med passagerarna skola hållas vid resans början.

I fråga om åtgärder för säkerställande av fartygs navigering skall den i enlighet med 1914 års konvention av Förenta staterna anordnade vakthållningen i norra Atlanten för oskadliggörande av vrak, undersökningar och observationer beträffande isförhållanden samt efterforskning av drivis fortsättas och ytterligare utvecklas. En nyhet är förslag till samverkan mellan olika regeringar för organiserande av insamling och distribuering av meteorologiska underrättelser efter systematiska och likformiga metoder till hjälp för sjöfarten. Bestämmelserna om radioinstallation ha avsevärt skärpts, i det att skyldigheten att föra radioutrustning ombord numera principiellt utsträckts att gälla alla passagerarfartyg samt lastfartyg om mera än 1 600 tons bruttodräktighet. Förutom vissa övergångsstadganden rörande dessa bestämmelsers ikraftträdande är dessutom föreskrivet, att respektive medlemsstater må medgiva jämväl andra undantag för vissa fartyg och farvatten än de varom i konventionen stadgas.

— Arbetarskydd —

Internationell konferens rörande sjömäns hälsa och välfärd. Andra internationella konferensen rörande hälsovård och välfärdsfrågor för sjömän å handelsfartyg kommer att hållas i Genève den 7—9 oktober 1929 omedelbart före trettonde sammanträdet med internationella arbetskonferensen (sjömanskonferensen).

Konferensen anordnas av Rödakorsligan och norska Röda korset, internationella föreningen mot veneriska sjukdomar, internationella antituberkulosföreningen och internationella föreningen för handelsflottans befälspersonal. Hederspresident vid sammanträdet blir direktören för internationella arbetsbyrån Albert Thomas.

De förnämsta punkterna på dagordningen äro:

den allmänna frågan om sjömäns välfärd i hamnarna;

organisation av sjukvården i samband med hälsovårdsfrågor berörande sjömän;

sjömäns välfärd ombord å fartyg.

Föredrag komma att hållas av representanter för de förnämsta sjöfartsländerna, däribland Belgien, Frankrike, Förenta staterna, Italien, Nederländerna, Norge, Spanien, Storbritannien, Sverige och Tyskland. Därpå följer en allmän diskussion av de i föredragen behandlade frågorna, och för behandlingen av dessa tillsättas tre sektioner svarande mot de ovan angivna tre ämnena.

Engelsk konferens om hälsovårdsfrågor för sjömän. Såsom en förberedelse till den stundande internationella sjömanskonferensen i Genève hölls i London den 3 maj 1929 en konferens rörande engelska sjömäns hälsa och välfärd under ledning av *British social hygiene council* och *British council for the welfare of the mercantile marine.* Vid sammanträdet var internationella arbetsbyrån representerad av vicedirektör Butler, som lämnade vissa meddelanden om den stundande sjömanskonferensen. Beträffande den på dagordningen för denna upptagna frågan om sjukförsäkring för sjömän uttryckte han den förhoppningen, att en internationell överenskommelse, motsvarande den för industriarbetare för två år sedan antagna, skulle komma till stånd.

Föredrag höllos rörande förhållandena i hemlandets hamnar och anordningar för sjömännens moraliska välfärd samt rörande veneriska sjukdomar. Vad beträffar den senare frågan upplystes, att inga exakta upplysningar finnas tillgängliga beträffande de veneriska sjukdomarnas utbredning i samhället eller deras frekvens bland sjöfolk. Emellertid syntes föreliggande rapporter utvisa, att syfilis är stadd i minskning, medan antalet gonorrépatienter icke företer någon nedgång. Andra anförda uppgifter visa, att nära en tredjedel av de på en klinik i Cardiff vårdade sjömännen blivit smittade i hemlandets hamnar, nära 15 % i Frankrike, 10 % i Spanien och Portugal och 10 % i sydamerikanska hamnar.

Vad beträffar behandlingen av de sjuka har hälsovårdsministeriet anordnat ett system för utbyte av upplysningar mellan hamnarna, för att behandlingen på de olika platserna skall bliva den bästa möjliga. Detta vore emellertid icke tillräckligt och det viktigaste i fråga om behandlingen är att behandlingsmetoder utfinnas, vilka icke behöva sträcka sig över längre perioder.

Ett flertal resolutioner antogos, däribland en, i vilken med tillfredsställelse hälsas internationella arbetsbyråns förslag om internationell konvention angående sjukförsäkring för sjömän, och en annan, i vilken kräves upprättandet av välfärdsnämnder i större hamnar för främjande av strävanden att bereda sjömännen rekreation och lämpliga tillflyktsorter.

— Arbetsmarknad och arbetslöshet —

Statens arbetslöshetskommissions verksamhet under juli 1929. Antalet till kommissionen rapporterade hjälpsökande arbetslösa uppgick vid slutet av juli till 5 055 mot 5 865 vid månadens början. Yrkesfördelningen framgår av följande sammandrag:

	Hela antalet hjälpsökande	Därav: det lokala överskottet		Hela antalet hjälpsökande	Därav: det lokala överskottet
Jordbruk	68	37	Närings- o. njutningsmedelsind.	98	43
Skogshushållning	69	55	Kemisk-tekn. o. belysningsind.	76	69
Gruvdrift och malmförädling	484	287	Trämasse- och pappersindustri	23	3
Jord-, sten- och glasindustri	205	97	Grafisk industri	7	6
Metall- och maskinindustri	331	178	Industri och hantverk, ej spec.	134	46
Trävaruindustri	585	419	Sjöfart och fiske	50	11
Byggnadsverksamhet	270	78	Handel och samfärdsel m. m.	348	169
Läder-, hår-, gummi- o. d. ind.	42	15	Husligt arbete	12	—
Textilindustri	45	21	Arbete, ej hänf. till annan grupp	2 168	786
Beklädnadsindustri	40	9	Summa	**5 055**	**2 329**

Vid arbetslöshetskommissionens reservarbeten sysselsattes vid månadens utgång 1 071 arbetare. Antalet i gång varande arbetsföretag utgjorde 28, mot 41 vid månadens början.

Vid kommunala reservarbeten (utan statsbidrag) sysselsattes 846 arbetare samt vid s. k. statskommunala arbeten (kommunal regi med statsbidrag) 15 arbetare. Härförutom uppburo 210 personer kommunalt arbetslöshetsunderstöd. Däremot förekom intet kontant understöd med statsbidrag.

Statens bruttoutgifter för reservarbetena uppgingo under juli till 276 171 kronor samt under årets sju första månader till sammanlagt c:a 3·3 miljoner kronor.

— Bostadsförhållanden —

Bostadsproduktionen i Tyskland år 1928. I Tyskland har bostadsproduktionen befunnit sig i oavbruten ökning sedan 1924, och den tillväxte ytterligare under 1928. Det beräknas, att totalantalet uppförda bostäder sistnämnda år utgjorde omkring 300 000, medan motsvarande antal för 1927 stannade vid 270 000. Detta betyder, att en avsevärd marginal uppkommit för täckande av den brist, som förefinnes sedan kriget och inflationstiden, i det att det normala produktionsbehovet uppskattas till 200 000 bostäder om året.

Statistiken över byggnadsverksamheten i städer med mer än 50 000 invånare meddelar intressanta upplysningar rörande använda byggnadstyper och den roll, som spelas av olika organisationer inom byggnadsverksamheten.

En ganska tydlig tendens förefinnes att slå in på en billigare byggnadstyp, beroende på de svårigheter som mött vid finansieringen. Sålunda utgjordes de hus som byggdes under

1928 till större del av flervåningshus än vad fallet var under 1927. Likaså ökades det genomsnittliga antalet lägenheter per byggnad, och smålägenheter om 1—3 rum blevo alltmera vanliga.

Tager man åter i betraktande, huru byggnadsverksamheten fördelar sig på olika slag av företagare, finner man följande. Till omkring 60 % framgick byggnadsverksamheten som resultat av initiativ från officiella myndigheter eller allmännyttiga organisationer, medan den enskilda byggnadsverksamheten endast bidrog med 40 %. Tilläggas må, att flertalet bostäder, som uppfördes av enskilda företagare, kommo i åtnjutande av offentligt understöd, så att under redovisningsåret understöd i ena eller andra formen beräknas ha utgått för 86·7 % av samtliga uppförda bostäder.

Under de senaste tre åren kan man konstatera en fortgående relativ minskning av den av det allmänna bedrivna byggnadsverksamheten, medan likväl absolut taget denna verksamhet fortsatt att ökas. Vida mera avsevärd är stegringen i den byggnadsverksamhet, som bedrivits av allmännyttiga organisationer eller enskilda företagare. Ställer man mot varandra å ena sidan det allmännas och de allmännyttiga organisationernas byggnadsverksamhet, å andra sidan den enskilda byggnadsverksamheten, finner man, att bägge fördela sig på den totala verksamheten i ungefär samma proportioner som tidigare. Den starka tillväxten av de allmännyttiga organisationernas bostadsproduktion, jämförd med den i det allmännas egen regi bedrivna, torde förklaras därav, att myndigheterna i stället för att skapa en omfattande administrativ apparat funnit det vara enklare att lägga verksamheten i händerna på enskilda organisationer, till vilka de lämna bidrag i form av andelsteckning.

I detta sammanhang må omnämnas, att genom en lag den 26 mars 1929 riksregeringen bemyndigats att intill 250 milj. Mark teckna borgen å lån, som emitteras av Deutsche Bau- und Bodenbank mellan 1 april 1929 och 31 mars 1932 i syfte att lämna tillfällig kredit för småbostäders uppförande. Dessa tillfälliga krediter, vilka avses för enskilda företagare likaväl som för arbetarbostadsföreningar, komma att utlämnas endast på villkor att trygghet vunnits för erhållande av fast hypotek.

Vidare har i en förordning den 12 februari 1929 fastställts fördelning mellan staterna av inkomsten från hyresskatten på bostäder, vilken inkomst skall användas till beviljande av långfristiga sekundärlån. I förordningen stadgas att under tiden 1 april 1929—31 mars 1930 de för ändamålet avsedda medlen skola utgöra icke mindre än 15 å 20 % av förkrigstidens hyror.

(Informations Sociales.)

Bostadsproduktionen i Storbritannien. Bostadsproduktionen i England och Wales, som sedan 1923 befunnit sig i en fortskridande stark ökning på grund av statsunderstöd, drabbades 1928 av ett bakslag genom understödens nedsättning från den 1 oktober 1927 räknat.

Efterföljande tablå visar för vart och ett av finansåren 1924/25—1928/29 antalet bostadshus som uppförts med och utan understöd, de förra därjämte fördelade på kommunal resp. enskild byggnadsverksamhet:

	Antal uppförda bostadshus			
	Med understöd		Utan understöd	
Finansår	Av kommuner	Av enskilda företagare	Av enskilda företagare	Summa
1924/25	20 624	47 045	69 220	**136 889**
1925/26	44 218	62 769	66 439	**173 426**
1926/27	74 093	79 686	63 850	**217 629**
1927/28	104 034	74 548	60 332	**238 914**
1928/29	55 723	49 069	62 000	**166 792**

Det visar sig, att minskningen under det sista finansåret i högre grad drabbat kommunernas byggnadsverksamhet än den statsunderstödda enskilda byggnadsverksamheten.

Som den icke-understödda byggnadsverksamheten förblivit i det närmaste stabil, överstiger totalproduktionen ännu under det sista året de 100 000 bostäder, som anses erforderliga för tillgodoseende av normalt behov.

Å andra sidan framhålles, att en intensiv byggnadsverksamhet erfordras för att fylla den ännu rådande allvarsamma bristen på bostäder. Enligt en av National housing and town planning council anställd beräkning är det nödvändigt, att produktionen av understödda arbetsbostadshus uppgår till 150 000 hus om året, varjämte kräves ett tillskott av 50 000 hus av något högre typ. Ifrågavarande organisation anser, att två milj. bostadshus för närvarande kunna betraktas som överbefolkade (med i medeltal mer än 1·5 boende per rum), och att minst en milj. nya hus borde byggas, bl. a. för ersättande av sådana, som äro otjänliga till bostad. Med den av organisationen krävda produktionen av 200 000 bostäder om året skulle bristen täckas på tio år med hänsyn därvid även tagen till det normala årsbehovet av nya bostäder.

(Informations Sociales.)

Bostadsproduktionen i Förenta staterna. Den senast publicerade officiella statistiken över meddelade byggnadslov i Förenta staterna är ägnad att kasta en intressant belysning över byggnadsverksamhetens utveckling i landet. Statistiken i fråga hänför sig till de byggnadslov, som meddelats i 257 städer från år 1921 till 1928. Det framgår härav, att toppunkten inom byggnadsverksamheten nåddes år 1925 och att verksamheten därefter befunnit sig i en oavbruten minskning år från år. Minskningen faller uteslutande på grupperna en- och tvåfamiljshus, medan i fråga om större hyreshus produktionen under det sista året översteg 1925 års. Den växande förkärleken för större hyreshus är så mycket märkligare, som i detta hänseende ett fullständigt omslag inträffat under de sistförflutna 8 åren. Medan enfamiljshusen 1921 representerade 58 % av samtliga meddelade byggnadslov, hade motsvarande procentsiffra under 1928 nedgått till 35 %. Större hyreshus bildade 24 % av samtliga 1921 men 54 % år 1928.

(Informations Sociales.)

— Levnadskostnader —

Livsmedelspriserna i Kanada. I samma mån som Kanada under senare år fått ökad betydelse såsom invandringsland för svenskar, har frågan om livsmedelspriserna därstädes tilldragit sig ett stigande intresse. Med anledning härav meddelas nedan några uppgifter till belysande av detta spörsmål. Visserligen är all jämförelse mellan priser, som hänföra sig till olika länder, vansklig på grund av svårighet att erhålla prisnoteringar för likvärdiga kvaliteter. I en del fall. vad det gäller vissa varuslag, torde emellertid kunna sägas, att även om kvalitativa olikheter i viss mån föreligga, dessa dock ej äro så stora, att de utesluta varje jämförelse.

I efterföljande tablå har gjorts en sammanställning beträffande vissa utvalda, mera vanliga födoämnen på grundval av de båda ländernas officiella statistik, för Kanadas vidkommande publicerad i »The Labour Gazette», för Sveriges i Sociala Meddelanden. Priserna avse genomsnitt för år 1928. De kanadensiska noteringarna ha dels reducerats att avse de i Sverige brukliga vikterna och måtten, dels omräknats till ören efter en kurs av 3·73, vilket utgjorde medelvärdet av dollarn i kronor under samma år. Dessutom har i tablåns sista kolumn de kanadensiska noteringarna uttryckts i procent av motsvarande svenska.

Varuslag		Genomsnittligt pris år 1928, öre		Kanada i % av Sverige
		Sverige	Kanada	
Nötkött	kg	190	169	89
Kalvkött	»	238	186	78
Fårkött	»	225	247	110
Fläsk, färskt	»	205	225	110
» , salt	»	210	216	103
Ägg	st	12	15	125
Mjölk	l	22	40	182
Smör	kg	351	343	98
Ost	»	237	270	114
Bröd, vete-	»	77	63	82
Mjöl, vete-	»	45	43	96
Ris	»	54	86	159
Potatis	»	15	15	100
Socker	»	64	65	102
Kaffe	»	309	500	162

De kanadensiska priserna för de olika varuslagen uppvisa sålunda ganska stora avvikelser från de svenska. Dyrast är mjölk, vars pris i Kanada med 82 % överstiger det svenska. Likaledes hör kaffe till en av de dyrare varorna. På grund av det stora antal kaffesorter, som föreligga i marknaden, kan emellertid tänkas, att här ifrågavarande avvikelse till viss del beror på bristande jämförbarhet vad beträffar de noterade kvaliteterna. Billigast är kalvkött, därnäst vetebröd.

I ett så stort land som Kanada råda självfallet betydande lokala olikheter i varupriserna. För att i någon mån belysa dessa meddelas i nedanstående tablå för ett mindre antal städer i olika delar av Kanada, i huvudsak så belägna, att de ligga inom de områden, dit svenskar företrädesvis inflytta, priserna för de i föregående tabell givna varuslagen, uttryckta i procent av motsvarande priser för Stockholm.

Varuslag		Montreal	Fort William	Winnipeg	Prince Albert	Saskatoon	Edmonton	Calgary	Vancouver
Nötkött	kg	73	83	70	80	77	72	67	80
Kalvkött	»	48	73	60	72	68	69	69	87
Fårkött	»	98	101	90	101	105	107	96	123
Fläsk, färskt	»	90	98	91	93	91	91	87	103
» , salt	»	84	95	88	93	81	86	84	101
Ägg	st	135	121	123	98	112	112	115	103
Mjölk	l	166	170	154	134	163	150	147	139
Smör	kg	96	98	93	88	91	93	93	96
Ost	»	105	109	114	109	111	111	114	111
Bröd, vete-	»	75	72	77	90	90	90	90	100
Mjöl, vete-	»	102	107	106	102	106	104	107	112
Ris	»	161	164	182	137	174	159	181	148
Potatis	»	93	113	102	102	93	71	111	84
Socker	»	97	110	116	120	111	117	116	103
Kaffe	»	154	158	143	136	150	136	152	140

Av denna tablå framgår, att såsom regel ägg, mjölk och ost äro dyrare, kött däremot billigare i de kanadensiska städerna än i Stockholm. Vidare må påpekas den olikhet, som är rådande med avseende på mjöl- och brödpriser. Medan mjöl i ovannämnda städer i Kanada är något dyrare än i Stockholm, är bröd väsentligt billigare. Uttryckes brödpriset i procent av mjölpriset, blir relationstalet för Stockholm 174, medan detsamma i de kanadensiska städerna ingenstädes överstiger 156. Motsvarande tal för Sverige i dess helhet är 171 och för Kanada 147.

Det framgår vidare, att de olika kanadensiska orterna sinsemellan i flera fall uppvisa betydande prisskillnader i fråga om ett och samma varuslag. Det här angivna relativa priset — uttryckt i procent av motsvarande stockholmspris — varierar sålunda exempelvis i fråga om potatis från 71 % (Edmonton) upp till 113 % (Fort William). För kalvkött är lägsta relationspriset 48 % (Montreal), högsta 87 % (Vancouver), för ägg lägsta 98 % (Prince Albert), högsta 135 % (Montreal).

— Ut- och invandring —

Ut- och invandring under år 1928. Enligt statistiska centralbyråns nu utgivna statistik ha under år 1928 utvandrat 13 450 och invandrat 5 608 personer (mot 12 847 resp. 5 678 år 1927), motsvarande 2·21 (2·11) och 0·92 (0·93) per 1 000 invånare.

Utvandringen har således varit något större än året förut och större än under något av de senaste tio åren utom 1923. Invandringen åter är något mindre än vad som varit vanligt efter världskrigets slut; nettoutvandringen blir därför något större än den plägat vara under senaste tider.

Beträffande utvandringen till främmande världsdelar har i nedanstående tablå en sammanställning gjorts mellan centralbyråns statistik, vilken grundar sig på uppgifter från prästerskapet (i Stockholm mantalskontoret), och de siffror, som av socialstyrelsen förut publicerats i denna tidskrift (sid. 120) efter uppgifter från länsstyrelserna samt norska och danska myndigheter

Antal utvandrare	Män	Kvinnor	Summa
enligt prästerskapet	7 745	3 938	**11 683**
» länsstyrelserna samt norska och danska myndigheter .	7 356	3 693	**11 049**
Överskott enligt prästerskapets redovisning	389	245	**634**

Tablån utvisar ett högre antal emigranter till länder utom Europa enligt prästerskapets uppgifter än enligt länsstyrelsernas och de norska och danska myndigheternas. Till detta överskott, som år 1928 uppgick till mellan 5 och 6 %, ha större eller mindre bidrag lämnats av alla län utom Skaraborgs och Norrbottens.[1]

Av de olika länen ha Jämtlands, Värmlands och Norrbottens under år 1928 visat de i och för sig högsta utvandringstalen med resp. 4·28, 3·43 och 3·31 ‰. I flertalet län har utvandringen överstigit och invandringen understigit medeltalen för de tio föregående åren. Invandringsöverskott förekom icke i något län.

Till Förenta staterna emigrerade 9 179 personer. Från samma land kommo 2 578 immigranter, och utgjorde sålunda nettoutvandringen i detta fall 6 601 (mot 6 293 år 1927). Den svenska utvandringen till Kanada år 1928 uppgick till 2 306 personer, en siffra högre än varje föregående års. Folkbytet med europeiska länder omfattade 1 767 emigranter och 2 656 immigranter, alltså ett invandringsöverskott å 889 personer. Norge framträder i detta hänseende med de högsta siffrorna, nämligen resp. 470, 1 039 och 569 personer.

De emigrerades och immigrerades fördelning efter yrken belyses av följande relativa tal:

Årligen	Utvandrarna, %						Invandrarna, %				
	Jordbruk m. m.	Industri- o. hantverk	Arbetare av obest. slag	Tjänare	Handel o. sjöfart	Övriga och okänt	Jordbruk m. m.	Industri o. hantverk	Arbetare av obest. slag	Handel o. sjöfart	Övriga och okänt
1918—1927 . .	31·47	31·04	7·54	10·22	8·65	11·08	21·35	30·95	8·75	11·05	27·90
1922	30·78	31·14	8·84	10·82	8·77	9·65	22·70	26·54	11·28	10·65	28·83
1923	32·36	38·42	7·37	5·93	7·69	8·23	19·96	29·78	7·45	12·77	30·04
1924	30·55	30·08	9·01	8·07	10·78	11·51	18·87	31·03	8·80	13·03	28·27
1925	36·31	26·58	6·49	9·47	8·13	13·02	18·03	31·07	9·44	10·92	30·54
1926	36·13	24·20	7·84	9·30	9·52	13·01	19·23	31·24	8·78	11·54	29·21
1927	40·35	24·15	6·25	7·84	9·58	11·83	22·40	27·83	6·82	13·10	29·85
1928	37·93	23·27	7·52	8·27	7·93	15·08	19·79	29·28	7·93	10·40	32·60

Beträffande emigranternas yrkesfördelning under år 1928 kan framhållas, att jordbruksgruppens andel av utvandrarna fortfarande — i likhet med äldre tider, men i olikhet mot åren 1915—1923 — avgjort överstiger industrigruppens. Bland invandrarna är jordbruksgruppen ej fullt så starkt företrädd som den brukat vara under de senaste åren.

[1] Beträffande sannolika orsaker till överskottet, se Soc. Medd. årg. 1925, sid. 754.

Arbetsdomstolens domar.

24. Dom i mål mellan Sveriges verkstadsförening för egen del och för J. & C. G. Bolinders mekaniska verkstads aktiebolag, kärande, samt svenska metallindustriarbetareförbundet, svarande, angående reseersättning; given i Stockholm den 16 augusti 1929.

I ett den 22 december 1928 mellan verkstadsföreningen samt metallindustriarbetareförbundet och vissa andra fackförbund upprättat kollektivavtal hava under § 10 upptagits bland andra följande bestämmelser:

»*Arbete utom verkstaden.*

Mom. 1. Vid arbete å annan ort än där verkstaden är belägen — varest arbetaren måste övernatta — erhåller arbetaren, utom den vanliga timlönen fritt logi och vivre, båda av tillfredsställande beskaffenhet, eller ock ersättning därför med 7 kr. per dag. Ifrågakomma logi- och vivreersättning för längre tid än 15 dygn i en följd, nedsättes ersättningsbeloppet för tiden därutöver med 20 % eller, därest på förhand bestämts att det ifrågavarande arbetet skall bliva av längre varaktighet, enligt överenskommelse i varje särskilt fall.

Mom. 2. Vid resor erhåller arbetaren dels dagtraktamente med 7 kr. dels vanlig timlön (oavsett om resan äger rum å arbetsdag eller sön- resp. helgdag) för så lång tid resan varar, dock högst för 10 timmar. Där resa försiggår under natten och sovplats ej beredes arbetaren, äger han dock, oavsett nyssnämnda begränsning, uppbära vanlig timlön för den del av resetiden, som inträffar mellan 7 e. m. och 7 f. m.

Arbetsgivaren bekostar dessutom resebiljett och frakt för bagage.»

Det förut för verkstadsindustrien gällande kollektivavtalet, upprättat 1925, upptog i huvudsak enahanda bestämmelser med den avvikelsen, att i mom. 1 ersättningen för logi och vivre och i mom. 2 dagtraktamentet var fastställt till 5 kr.

Efter stämning å förbundet har föreningen vid arbetsdomstolen anfört: Bolaget hade tidigare, då arbeten å annan ort skulle utföras, i rätt stor utsträckning låtit sina arbetare utställa räkning på de kostnader de haft för logi och vivre, vilken räkning efter granskning likviderats. Sedan den i avtalet fastställda ersättningen för logi och vivre höjts från 5 till 7 kr., vilket senare belopp finge anses fullt tillräckligt, hade bolaget icke längre ansett skäl föreligga att tillämpa angivna förfaringssätt utan hade, på sätt stadgades i mom. 1 av § 10, utbetalat ersättning med 7 kr., där bolaget icke självt dragit försorg om fritt logi och vivre. Bolagets arbetare hade emellertid gjort gällande, att de i förekommande fall alltjämt ägde rätt att få debitera bolaget för logi och vivre. Med anledning härav yrkades, att arbetsdomstolen måtte förklara, att bolagets arbetare vore skyldiga att utföra resor mot gottgörelse enligt avtalets § 10.

Förbundet har härtill genmält: Det måste enligt avtalet anses tillkomma den arbetare, som skulle resa i sin arbetsgivares ärende, att avgöra, huruvida han ville komma i åtnjutande av fritt logi och vivre eller taga ersättning därför med 7 kr. Om arbetaren valde det förra men arbetsgivaren icke ville eller kunde draga försorg om att arbetaren komme i åtnjutande av nämnda förmån, bleve följden, att arbetsgivaren måste betala arbetaren för de verkliga kostnader han visat sig hava haft för logi och vivre. Följden av den från arbetsgivarsidan hävdade ståndpunkten skulle bliva, att arbetsgivaren alltid ombesörjde fritt logi och vivre, så snart kostnaden därför understege 7 kr., under det att arbetaren i motsatt fall finge åtnöjas med en ersättning av 7 kr. och själv bära kostnaden för vad logi och vivre betingade utöver nämnda belopp.

Arbetsdomstolen har tagit i övervägande vad sålunda och i övrigt förekommit, och enär avtalet måste anses innebära, att det tillkommer arbetsgivaren att avgöra, huruvida fritt logi och vivre skall beredas arbetaren eller ersättning därför utgöras med det i avtalet fastställda beloppet av 7 kr., prövar arbetsdomstolen i anledning av föreningens i målet förda talan rättvist förklara, att bolagets arbetare icke enligt avtalet hava rätt fordra att vid arbete å annan ort ersättning för logi och vivre skall utgå efter annan grund än med det i avtalet angivna beloppet av 7 kr.

Närvarande i domstolen vid beslutets fattande den 9 augusti 1929: Ordföranden *Lindhagen,* ledamöterna *Lind, Bergsten* och *Larson,* ersättaren *Rudberg* samt ledamöterna *Forslund* och *Söder.*

Vid omröstningen förenade sig ordföranden, ledamöterna Lind, Bergsten och Larson samt ersättaren Rudberg om den mening, domen innehåller. Ledamöterna Forslund och Söder förenade sig om följande votum:

»Enligt § 10 mom. 1 är arbetare, som arbetar å annan ort, under sådan tid berättigad till fritt logi och vivre eller ock ersättning därför med 7 kr. per dag.

Med hänsyn till denna bestämmelses innehåll och till under tidigare avtalsperioder, med enahanda i avtal stadgade ersättningsformer, på samma område utbildad praxis anse vi rättvist förklara, att avtalet bör i denna del givas sådan tydning, att arbetare, som arbetar å annan ort, själv får avgöra huruvida ifrågavarande ersättning skall utgå i form av fritt logi och vivre eller med i avtalet fastställt dagtraktamente.»

25. Dom i mål mellan svenska metallindustriarbetareförbundet, kärande, samt Sveriges verkstadsförening och svenska aktiebolaget gasaccumulator, svarande, angående ersättning för övertid vid skiftarbete; given i Stockholm den 16 augusti 1929.

I ett den 22 december 1928 mellan verkstadsföreningen samt metallindustriarbetareförbundet och vissa andra fackförbund upprättat kollektivavtal hava intagits bland andra följande bestämmelser:

»§ 5.

Ordinarie arbetstid.

Mom. 1. Den ordinarie arbetstiden fastställes efter överenskommelse för varje plats eller verkstad inom den ram lagen om arbetstidens begränsning medgiver.

Mom. 2. Där parterna icke enas, skola för arbetstidens förläggning gälla följande tider:

Vid enskiftsarbete:

Måndag—fredag:

7 f. m.—4.30 e. m. med *en* rast, som, om arbetsgivaren det påfordrar, skall utgöra 1 timme.

Lördag:

7 f. m.—12.30 e. m. utan rast.

Vid tvåskiftsarbete:

Måndag—fredag:

1:sta skiftet kl. 5 f. m.—2 e. m.

2:dra skiftet kl. 2 e. m.—11 e. m. med en halvtimmes rast å vartdera skiftet.

Lördag:

1:sta skiftet kl. 5 f. m.—11 f. m. med en halvtimmes rast.

2:dra skiftet kl. 11 f. m.—4.30 e. m. utan rast.

Vid treskiftsarbete:

1:sta skiftet: Fr. o. m. söndagskväll t. o. m. lördagsmorgon alla dagar mellan kl. 10 e. m.—6 f. m.

2:dra skiftet: Fr. o. m. måndagsmorgon t. o. m. lördagseftermiddag alla dagar mellan kl. 6 f. m.—2 e. m.

3:dje skiftet: Fr. o. m. måndagseftermiddag t. o. m. lördagskväll alla dagar mellan kl. 2 e. m.—10 e. m.

§ 6.

Övertidsarbete.

Mom. 1. Arbete, utfört å annan tid än den ordinarie arbetstiden, betraktas som övertidsarbete och betalas med den ordinarie timlönen jämte följande tilläggsprocent:

å vardagar:

2 timmar efter ordinarie arbetstiden (antingen i omedelbart samband därmed eller skilda från densamma endast genom måltidsrast) alla dagar utom lördagar 25 %;

övrig arbetstid 50 %;

å sön- och helgdagar:

50 % för verkstadens eget arbete;

100 % för annat arbete.

Sön- och helgdagstiden räknas fr. o. m. kl. 6 aftonen på dagen före sön- och helgdag till kl. 10 på aftonen nästa dag, eller när två eller flera sön- och helgdagar följa på varandra, till kl. 10 på aftonen den sista av dem.

Mom. 2. Vid beräkning av övertidsarbete medräknas ej den till måltidsraster använda tiden och ej heller den från den dagliga ordinarie arbetstiden försummade, såvida icke försummelsen skett utan arbetarens förvållande och anmälan därom blivit avgiven.

§ 7.

Skiftarbete.

Mom. 1. Vid arbete i skift träffas överenskommelse om avlöning för nattarbetet oberoende av vad i § 6 om tilläggsprocent för övertidsarbete är fastställt.

Mom. 2. Därest ej av särskilda skäl annat därom överenskommes enligt mom. 1 här ovan, är arbetsgivaren berättigad att vid arbete å tvåskift utan någon extra ersättning förlägga dessa mellan kl. 5 f. m. och 11 e. m. på sådant sätt, att arbetstiden blir 48 timmar per vecka i genomsnitt under en tid av 3 veckor.

Mom. 3. Därest ej av särskilda skäl annat därom överenskommes enligt mom. 1 här ovan, utgår vid arbete i tre skiftlag, som icke är av beskaffenhet, att till följd av arbetets natur regelbundet utföras i skift, för 1:sta skift ersättning med 25 % tillägg å varje arbetares individuella timpenning.

—»

Efter stämning å föreningen och bolaget har förbundet vid arbetsdomstolen anfört: Vid bolagets verkstäder utfördes visst arbete med indelning i två skift, förlagda i huvudsaklig överensstämmelse med föreskrifterna i avtalets § 5. Arbetet i andra skiftet fortsattes sålunda å kvällar före s. k. lätthelgdagar även efter kl. 6 e. m. Oaktat arbetet sålunda ägde rum å tid, som enligt § 6 vore att anse såsom sön- och helgdagstid, hade arbetarna icke kommit i åtnjutande av ersättning för övertidsarbete. Förbundet yrkade därför, att domstolen måtte förplikta bolaget att utbetala tillägg enligt § 6 mom. 1 sista stycket till tvåskiftsarbetare, som arbetat efter kl. 6 e. m. å kvällar före s. k. lätthelgdagar.

Denna talan har bestritts av föreningen och bolaget, som anfört: Särskild ersättning för helgdagstid kunde ifrågakomma endast under förutsättning, att övertidsarbete utförts enligt § 6. Till dylikt arbete vore dock enligt § 5 icke att hänföra arbete, som utförts å tider, som på grund av gällande skiftindelningsplan vore

att anse såsom vederbörande arbetares ordinarie arbetstid. Frågan om särskild ersättning för skiftarbete reglerades uteslutande av § 7.

Då med hänsyn till parternas sålunda intagna ståndpunkter tvisten vore av vidsträcktare omfattning än som angåves genom förbundets yrkande, hava parterna inför arbetsdomstolen enats att till domstolens avgörande hänskjuta frågan, huruvida arbetarna vid arbete i två eller tre skift hava rätt till söndagstillägg för den tid, som infaller efter kl. 6 på lördagar och helgdagsaftnar.

Arbetsdomstolen har tagit i övervägande vad sålunda och i övrigt förekommit.

Enligt § 6 utgår ersättning för sön- och helgdagstid endast under förutsättning, att det utförda arbetet är att anse såsom övertidsarbete. Jämlikt samma paragraf betraktas såsom övertidsarbete allenast sådant arbete, som utföres å annan tid än den ordinarie arbetstiden. Vad som skall anses såsom ordinarie arbetstid bestämmes av § 5. Därav framgår, att arbete, som utföres i skift inom den skiftindelningsplan, vilken fastställes för varje verkstad eller i brist på överenskommelse därom skall gälla enligt nämnda paragraf, är att anse såsom utfört å ordinarie arbetstid. Följaktligen kan dylikt arbete ej heller vara att betrakta såsom övertidsarbete. Den särskilda ersättning, som kan ifrågakomma för skiftarbete, skall enligt § 7, oberoende av vad i § 6 stadgas om tilläggsprocent för övertidsarbete, regleras genom överenskommelse eller i brist därpå enligt föreskrifterna i § 7. På grund härav prövar arbetsdomstolen rättvist att, med ogillande av förbundets talan, förklara, att arbetare, som utföra arbete i två eller tre skift inom gällande skiftindelningsplan, icke äga rätt till ersättning jämlikt § 6 för tid, som infaller efter kl. 6 e. m. på lördagar och helgdagsaftnar.

Närvarande i domstolen vid beslutets fattande den 9 augusti 1929: Ordföranden *Lindhagen*, ledamöterna *Lind*, *Bergsten* och *Larson*, ersättaren *Rudberg* samt ledamöterna *Forslund* och *Söder*.

Domen var enhällig.

26. Dom i mål mellan svenska livsmedelsarbetareförbundet, kärande, samt allmänna arbetsgivareföreningen och östra Skånes andelsslakteriförening u. p. a., svarande, angående skyldighet för arbetsgivare att tillämpa kollektivavtal gentemot oorganiserade arbetare; given i Stockholm den 22 augusti 1929.

Den 9 juni 1926 har mellan livsmedelsarbetareförbundet och arbetsgivareföreningen upprättats ett kollektivt »löne- och arbetsavtal för samtliga till föreningen hörande slakterier och dessas till nämnda förbund anslutna arbetare». I berörda kollektivavtal, som fortfarande är gällande, hava under § 2 upptagits bestämmelser om ordinarie löner. Dessa beräknas per vecka och hava fastställts till olika belopp dels för nyantagen manlig arbetare under första året och dels för yrkeskunnig manlig slakteri- och charkuteriarbetare. Inom vardera gruppen är dessutom lönen något växlande på olika av avtalet berörda orter. I § 3 hava upptagits bestämmelser om övertidsersättning. Under § 7 hava under rubriken »Arbetets ledning m. m.» intagits bland annat följande bestämmelser.

»1. Med iakttagande av avtalets bestämmelser i övrigt äger arbetsgivaren rätt att leda och fördela arbetet, att fritt antaga och avskeda arbetare samt att använda arbetare, oavsett om dessa äro organiserade eller icke.

2. Föreningsrätten skall å ömse sidor lämnas okränkt.»

Efter stämning å arbetsgivareföreningen och slakteriföreningen har livsmedelsarbetareförbundet vid arbetsdomstolen anfört: Slakteriföreningen hade tillämpat det ifrågavarande avtalet på det sättet, att föreningen med hänvisning till bestämmelsen, att arbetsgivaren ägde fritt antaga och avskeda arbetare, i avsevärd ut-

sträckning entledigat organiserade arbetare och ersatt dem med oorganiserad arbetskraft, vilken därefter betalats med lägre löner än de i avtalet fastställda. Avtalet måste emellertid anses innefatta skyldighet för de till arbetsgivareföreningen anslutna slakterierna att tillämpa kollektivavtalets bestämmelser även gentemot oorganiserade arbetare. Eljest skulle kollektivavtalet på ett enkelt sätt helt kunna sättas ur kraft. Att nämnda skyldighet förelåge framginge direkt av avtalets ordalydelse, enär arbetsgivaren enligt § 7 punkt 1 ägde där angivna rättigheter allenast under villkor, att han iakttoge avtalets bestämmelser i övrigt. På grund härav yrkade förbundet, att arbetsdomstolen måtte ålägga arbetsgivareföreningen och slakteriföreningen att jämväl beträffande oorganiserade arbetare iakttaga det ingångna avtalets bestämmelser. Dessutom yrkades, dels att slakteriföreningen måtte förpliktas att omedelbart i arbetet återtaga två arbetare, Nils Mårtensson och Bror Henriksson, vilka blivit på angivet sätt avskedade och ersatta med oorganiserade arbetare, och dels att arbetsgivareföreningen och slakteriföreningen måtte förpliktas att, vilkendera gälda gitte, till nämnda båda arbetare utbetala lön för den tid, som de på grund av arbetsgivarens tolkning av avtalet ofrivilligt varit arbetslösa.

Arbetsgivareföreningen och slakteriföreningen hava härtill genmält: Någon förpliktelse för de till arbetsgivareföreningen anslutna slakterierna att iakttaga kollektivavtalets villkor gentemot oorganiserade arbetare kunde så mycket mindre föreligga, som förbundet icke kunde hava varit befogat att vid avtalets upprättande företräda andra än sina egna medlemmar. Därtill komme, att antalet oorganiserade arbetare vid slakterierna vore så stort i förhållande till de i förbundet organiserade arbetarnas antal, att det icke rimligen kunde antagas, att arbetsgivareföreningen skulle hava velat ikläda slakterierna en dylik förpliktelse. Att avtalet endast avsäge de till förbundet anslutna arbetarna framginge också tydligt av själva rubriken till avtalet. Någon skillnad brukade ej göras mellan organiserade och oorganiserade arbetare i vidare mån än att de senare ej tillerkändes särskild övertidsersättning. En medveten strävan att ersätta de organiserade arbetarna med oorganiserade förelåge icke från slakteriföreningens sida. De två arbetare, om vilka i målet vore fråga, hade blivit entledigade på grund av bristande tillgång på arbete, och de hade icke blivit ersatta av andra arbetare med fast anställning. På grund av den oregelbundna tillförseln av slaktkreatur vore slakterierna däremot nödsakade att vissa dagar i veckan använda tillfällig arbetskraft. På grund av vad sålunda anförts bestredes livsmedelsarbetareförbundets talan.

Parterna hava å ömse sidor fordrat ersättning för kostnaderna å målet.

Arbetsdomstolen har tagit i övervägande vad sålunda och i övrigt förekommit.

Mot avfattningen av avtalets rubrik, som uttryckligen angiver, att detta endast avser arbetare, som äro anslutna till livsmedelsarbetareförbundet, finner arbetsdomstolen det icke kunna antagas, att de till arbetsgivareföreningen anslutna slakterierna genom avtalet blivit i förhållande till förbundet pliktiga att bereda de i avtalet angivna förmånerna jämväl åt arbetare, som ej äro anslutna till förbundet, och prövar domstolen följaktligen rättvist ogilla förbundets i målet förda talan.

På grund av omständigheterna i målet skola parterna vidkännas envar sina kostnader.

Närvarande i domstolen vid beslutets fattande den 19 augusti 1929: Ordföranden *Lindhagen*, ledamöterna *Lind*, *Bergsten* och *Larson*, ersättaren *Rudberg* samt ledamöterna *Forslund* och *Söder*.

Vid omröstningen förenade sig ordföranden samt ledamöterna Lind, Bergsten, Forslund och Söder om den mening, domen innehåller. Ledamoten Larson och ersättaren Rudberg förenade sig om följande votum:

»Då avtalet icke innehåller någon bestämmelse, att ifrågavarande slakterier äro pliktiga i förhållande till livsmedelsarbetareförbundet att tillämpa kollektivavtalet på de oorganiserade arbetarna, instämma vi i det slut, vartill domstolens övriga ledamöter kommit.»

27. Dom i mål mellan svenska bleck- och plåtslagareförbundets avdelning nr 6, Stockholm, kärande, samt Sveriges bleck- & plåtslageriarbetsgivareförbunds 1:sta distrikt, svarande, angående tillämpning av ackordsprislista; given i Stockholm den 2 september 1929.

Genom ett den 6 maj 1929 mellan parterna upprättat kollektivavtal har fastställts en ackordsprislista, däri bland annat upptagits följande bestämmelser:

»*§ 5. Beslagning av väggar m. m.*

		Kr.
21.	Beslagning av väggpartier å s. k. kungsvåning, eller liknande arbeten i samband med övrig täckning ..... pr kvm.	2: 90
22.	D:o utan samband med övrig täckning, eller då arbetet utföres i samband med garnering ..... pr kvm.	3: 30
23.	Täckning av takyta nedanför i denna § omnämnda takpartier betalas med, om arbetet utföres i samband med övrig täckning ..... pr kvm.	2: 35
24.	D:o i samband med garnering, eller då arbetet ej utföres i samband med annan täckning, eller då vertikalt väggparti putsas ..... pr kvm.	3: —

— — — —

samma arbetsplats. På grund av vad i målet upplysts måste det emellertid tillika antagas, att parterna genom det i punkt 24 införda tillägget »eller då vertikalt väggparti putsas» åsyftat sådant undantag från punkt 23, att arbetarna skulle komma i åtnjutande av den högre ersättningen för täckning av takytan nedanför kungsvåning, så snart själva väggpartiet icke samtidigt täcktes, även om annan täckning ifrågakomme i samband med arbetet. På grund härav prövar arbetsdomstolen rättvist förklara, att åt ackordsprislistan bör i denna del givas sådan tydning, att arbetet i det omtvistade fallet skall betalas enligt punkt 24.

Närvarande i domstolen vid beslutets fattande den 23 augusti 1929: Ordföranden *Lindhagen,* ledamöterna *Lind, Bergsten* och *Larson,* ersättaren *Rudberg,* ledamoten *Söder* och ersättaren *Karlén.*

Vid omröstningen förenade sig ordföranden, ledamöterna Lind, Bergsten och Söder samt ersättaren Karlén om den mening, domen innehåller. Ledamoten Larson och ersättaren Rudberg voro av skiljaktig mening och förklarade sig anse, att ifrågavarande arbete borde betalas enligt punkt 23 i prislistan.

28. Dom i mål mellan svenska maskinist-, eldare- och reparatörförbundet, nedan kallat reparatörförbundet, samt dess avdelning nr 15 i Göteborg, kärande, samt Sveriges textilindustriförbund, svarande, angående kollektivavtals fortsatta bestånd för viss arbetargrupp; given i Stockholm den 2 september 1929.

Den 30 december 1924 har mellan textilindustriförbundet och textilarbetareförbundet upprättats ett kollektivt avtal, vilket skulle gälla från den 1 januari 1925 intill utgången av samma år och därefter, såvitt detsamma icke uppsagts före den 1 oktober nämnda år, för ett år i sänder med ömsesidig rätt att tre månader före varje kalenderårs slut uppsäga avtalet till upphörande. Detta avtal är på grund av underlåten uppsägning fortfarande gällande.

Berörda avtal innehåller i § 1 en bestämmelse, att avtalet äger tillämpning för arbetsavtal, vilka ingås mellan medlemmar av å ena sidan textilindustriförbundet och å andra sidan textilarbetareförbundet. Emellertid upptar avtalet icke löner för andra än textilarbetare. Jämlikt § 6 punkt 4 skola lönerna för specialarbetare, såsom reparatörer, elektriker, snickare, eldare, chaufförer, kuskar etc., regleras genom särskilda överenskommelser.

Med anledning härav har mellan textilindustriförbundet och textilarbetareförbundet den 27 mars 1925 upprättats ett särskilt löneavtal för specialarbetare i Göteborg, Norrköping och Borås, tillhörande textilarbetareförbundet. I detta avtal har tillika stadgats, dels att arbets- och löneförhållandena i de delar, som ej omfattades av specialavtalet, skulle jämväl för specialarbetarna regleras av det för textilarbetarna gällande avtalet av den 30 december 1924, och dels att specialavtalet skulle gälla för samma tid som nämnda avtal.

Enär vissa specialarbetare i Norrköping voro anslutna, icke till textilarbetareförbundet utan till reparatörförbundet, har tillika den 3 januari 1926 mellan sistnämnda förbund och textilindustriförbundet upprättats ett avtal för nämnda specialarbetare. Detta avtal skulle gälla för samma tid som kollektivavtalet den 30 december 1924, och skulle sistnämnda avtal i tillämpliga delar äga giltighet i avseende å arbets- och löneförhållanden, som icke reglerades av avtalet den 3 januari 1926.

Avtalet den 30 december 1924 innehåller i § 17 bland andra följande regler för tvisters biläggande:

»1. Uppstår tvist mellan en arbetsgivare och en eller flere av hans arbetare angående tolkningen och tillämpningen av detta avtal med därtill hörande lönetariffer och ackordsprislistor, skall skriftlig anmälan därom göras till Sveriges Textilindustriförbund resp. Svenska Textilarbetareförbundet, som remitterar ärendet till kretsstyrelsen resp. avdel-

ningen, vilka, därest saken befinnes icke kunna på annat sätt avgöras, skola söka genom förhandling lösa den föreliggande tvisten.

Träffad uppgörelse skall för att bliva gällande underställas överstyrelsens för Sveriges Textilindustriförbund och styrelsens för Svenska Textilarbetareförbundet prövning.

2. Kan överenskommelse ej vinnas och någondera parten anser ärendet böra vidare fullföljas, skall detsamma hänskjutas till överstyrelsen för Sveriges Textilindustriförbund resp. styrelsen för Svenska Textilarbetareförbundet, ankommande på dessa att, om endera det yrkar, upptaga förnyade förhandlingar.

3. Uppstår tvist mellan organisationerna, gälle i tillämpliga delar härovan meddelade bestämmelser.»

Specialarbetarna i Göteborg hava varit anslutna till textilarbetareförbundet såsom dess avdelning nr 32, och avsågos bland andra dessa arbetare med det avtal, som upprättades den 27 mars 1925. Den 15 september 1928 beslöt nämnda avdelning att utträda ur textilarbetareförbundet och i stället ansluta sig till reparatörförbundet. Avdelningen blev också från den 1 oktober samma år upptagen i nämnda förbund såsom dess avdelning nr 15. På grund av sina stadgar medgav emellertid textilarbetareförbundet icke avdelningens utträde, men på grund av underlåtenhet av medlemmarna i avdelningen att under sex veckor, räknat från den 1 oktober 1928, till textilarbetareförbundet erlägga fastställda avgifter ansågos enligt stadgarna avdelningen och dess medlemmar därefter vara uteslutna från nämnda förbund.

Även efter göteborgsavdelningens utträde ur textilarbetareförbundet hava på dess medlemmar tillämpats avtalen den 30 december 1924 och den 27 mars 1925. Sedan tvist uppkommit angående dessa avtals tillämpning för vissa till göteborgsavdelningen anslutna arbetare, har avdelningen ävensom reparatörförbundet hos textilindustriförbundet påkallat förhandlingar för tvisternas slitande, men har nämnda förbund vägrat ingå på sådana förhandlingar annat än med sin medkontrahent, textilarbetareförbundet. Med anledning därav hava reparatörförbundet och avdelningen efter stämning å textilindustriförbundet vid arbetsdomstolen yrkat, att arbetsdomstolen måtte förklara avtalet den 30 december 1924 icke vara för medlemmarna i avdelningen lagligen gällande, sedan avdelningen upphört att tillhöra textilarbetareförbundet. Därest detta yrkande icke skulle vinna bifall, hava reparatörförbundet och avdelningen yrkat, att det måtte vid vite åläggas textilindustriförbundet att träda i förhandlingar med reparatörförbundet och avdelningen för uppkomna arbetstvisters slitande.

Textilindustriförbundet har härtill genmält: Avdelningen och dess medlemmar kunde icke genom att utträda ur textilarbetareförbundet upphöra att vara bundna av de förut ingångna avtalen. Avdelningen och dess medlemmar måste såväl på grund av allmänna rättsprinciper angående kollektivavtal som på grund av de särskilda omständigheterna i samband med slutandet av omförmälda olika kollektivavtal för textilindustrien anses bundna av dessa avtal lika länge, som huvudavtalet den 30 december 1924 vore gällande. Då textilindustriförbundets medkontrahent vore textilarbetareförbundet, kunde textilindustriförbundet under inga omständigheter anses pliktigt eller ens äga rätt att annat än med nämnda förbund ingå i förhandlingar om slitande av tvister, som gällde tolkningen av berörda avtal.

Arbetsdomstolen har tagit i övervägande vad sålunda och i övrigt förekommit.

Avtalet den 27 mars 1925 gäller för samma tid som avtalet den 30 december 1924 och kan således icke självständigt uppsägas. På grund härav och med hänsyn till omständigheterna i övrigt är det tydligt, att textilindustriförbundet och textilarbetareförbundet genom slutandet av ifrågavarande båda avtal ömsesidigt iklätt sig förpliktelse att låta specialarbetarnas arbets- och löneförhållanden vara i enlighet med dessa avtal reglerade lika länge, som avtalet den 30 december 1924 gäller för

de egentliga textilarbetarna. Genom att utträda ur textilarbetareförbundet kunna avdelningen och dess medlemmar icke hava vunnit befrielse från den förpliktelse, som textilarbetareförbundet sålunda åtagit sig. Då följaktligen avdelningen och dess medlemmar äro bundna av avtalen den 30 december 1924 och den 27 mars 1925 lika länge, som förstnämnda avtal gäller för textilarbetarna, prövar arbetsdomstolen rättvist ogilla reparatörförbundets och avdelningens första yrkande i målet.

Enär avdelningen sålunda alltjämt är bunden av ifrågavarande båda avtal, kan den omständigheten, att avdelningen ej längre tillhör textilarbetareförbundet och att detta följaktligen icke har skyldighet att taga befattning med tvistefrågor, som röra avdelningens medlemmar, ej föranleda därtill, att den i avtalet den 30 december 1924 innehållna förhandlingsordningen skulle för avdelningens del vara helt satt ur kraft. I det nuvarande sakläget måste avdelningen äga rätt att vid sådana uppkomna tvister angående avtalens tolkning och tillämpning, vilka röra avdelningens medlemmar, hos textilindustriförbundet påkalla förhandlingar i enlighet med berörda förhandlingsordning, så långt den kan tillämpas. På grund av avdelningens anslutning till reparatörförbundet kan detta icke rimligen förvägras att taga del i sådana förhandlingar. Jämväl textilarbetareförbundet måste äga rätt att deltaga i förhandlingarna på grund av sin allmänna ställning såsom avtalsslutande part och särskilt på den grund, att förbundet jämlikt 13 § i lagen om arbetsdomstol har behörighet att, om förbundet så önskar, å avdelningens vägnar inför arbetsdomstolen draga tvistefråga, som ej kunnat lösas vid förhandlingarna. På grund härav prövar arbetsdomstolen, i anledning av reparatörförbundets och avdelningens i andra hand framställda yrkande, rättvist förklara, att textilindustriförbundet ej äger undandraga sig att på begäran av avdelningen ingå i förhandlingar om tvistefrågor, som röra dess medlemmar, i vilka förhandlingar jämväl reparatörförbundet och textilarbetareförbundet äga deltaga, därest de önska, och om vilka dessa förbund därför skola underrättas.

Närvarande i domstolen vid beslutets fattande den 23 augusti 1929: Ordföranden *Lindhagen*, ledamöterna *Lind*, *Bergsten* och *Larson*, ersättaren *Rudberg*, ledamoten *Söder* och ersättaren *Karlén*.

Domen var enhällig.

Rapporter från yrkesinspektörerna angående svårare olycksfall i arbete.

Olycksfall vid golvöppningar, ställningar o. dyl.

I: 19. För påbyggnad av en tre våningar hög fabriksbyggnad hade utefter långväggen upprests en *hisställning*, som endast hade ett stannplan, det övre, vilket var försett med ett stadigt räcke nående 800 mm över stannplanet. Enär den tidigare använda kroken mellan hisslina och korg blivit förlagd, hade förmannen av ett 10 mm rundjärn bockat till en S-krok och insatt denna mellan linan och korgen, varefter hissen igångsatts. Då hisskorgen med last, vägande c:a 200 kg, kommit upp till övre stannplanet och skulle svänga in på detsamma, rätade S-kroken ut sig, varvid hisskorgen föll till marken.

En förrådsarbetare B., som i annat ärende befann sig på övre stannplanet, hade tydligen iakttagit, att hisskorgen störtat ned och för att se efter huru det gick med hisskorgen hastigt *rusat fram till räcket*, lutat sig över detsamma, *tagit överbalansen och störtat ned*.

B. blev omedelbart i anskaffad automobil förd till lasarettet, där han kort därpå avled utan att ha återfått medvetandet.

I: 20. Vid en gruva var en maskinborrare N. jämte ett par arbetskamrater sysselsatt med att i dagen *bygga bro* över ett schakt. För anbringande av de härvid behövliga stämplingarna användes *ett spel och spellina*. När arbetarna sträckte upp händerna för att draga till sig mera slaklina, missuppfattade spelstyraren detta tecken och trodde, att detta var den signal, som betydde, att linan skulle sträckas. Han satte därför spelet i gång, varvid N. *fick ett så kraftigt slag av linan*, att han kastades över på andra sidan schaktöppningen, varifrån han föll ned i schaktet, där kroppen stannade på en bro 30 m under dagen. Han avled ett par timmar därefter.

I spelhuset fanns spelklocka för ljudsignaler, men vid arbete ovan jord brukade gruvbyggarna i de flesta fall giva signal med armarna.

Olycksfall vid järnvägar, transportbanor o. dyl.

III: 27. I en *gruva* användes för malmtransporten under jord elektriskt drivet lok, men som införandet i orterna av för lokdriften behövliga blanka ledningar skulle innebära stor risk för olycksfall, hade man i orterna lagt spåret i motlutning upp till tappgluggarna, och backades vagnsättet in, varefter vagn efter vagn kunde frigöras och släppas fram för fyllning.

En arbetare A. hade gått in i orten, innan vagnarna backats in. När vagnsättet passerade tappningsplatsen, *råkade en av vagnarna urspåra* på grund av att sten nedfallit ur fickan, och fastän vagnarnas hastighet var mycket ringa, lyckades A. ej tillropa sin son, lokföraren, att stoppa, innan den urspårade vagnen träffade honom vid bröstet och *klämde honom mot bergväggen*. A. avled efter en kort stund.

III: 28. En arbetare J. var på väg över en bangård och gick därvid genom en öppning mellan på ett spår uppställda vagnar. På invidliggande spår framfördes samtidigt ett *växlingslokomotiv*, och lokomotivet åtföljande växlare sökte genom tillrop varna J. för lokomotivet, som han ej syntes observera. I stället för att stanna sökte J. med några hastiga steg hinna över spåret framför lokomotivet, men var avståndet för kort, *varför han blev påkörd* och erhöll så svåra skador, att han senare avled på lasarettet, dit han omedelbart blev förd.

Olycksfall vid maskiner och transmissioner.

Övriga jordbruksmaskiner.

VIII u: 4. Vid matning av en *hackelsemaskin* hade en del halm kommit på sidan om frammatningsrännan. Då jordbruksarbetaren L. med högra handen skulle fånga upp halmen, råkade han beröra maskinens mataranordning med påföljd, att *handen drogs in* mellan kuggskivan och drevet och sönderslets. Skadan visade sig vara så svår, att handen måste amputeras.

Yrkesinspektionen hade tidigare lämnat föreskrifter angående skyddsåtgärder vid ifrågavarande hackelsemaskin. Hade dessa föreskrifter följts, vilket icke var fallet, hade olycksfallet icke kunnat inträffa.

Svänghjul, remskivor och remmar.

VIII å: 11. I ett anrikningsverk var en minderårig arbetare S. sysselsatt som städare och hade som uppgift bl. a. att plocka upp sten, som fallit ned från transportbanden. När ett transportband slirar och matning av sten å bandet pågår, kommer stenen att hopa sig på en enda plats å bandet och faller slutligen ned på golvet, givetvis förorsakande ökat arbete för städaren. För att hindra slirning brukar man med handen inkasta finpulveriserad harts mellan skivan och bandet, och är det antagligt, att S. då och då utfört detta arbete, ehuru han var särskilt tillsagd att ej befatta sig med maskinpassning. Vid ett tillfälle, då transportbandet slirade, tog han sig emellertid för att med en sticka *smörja* bandet och skivan, och förmodligen släppte han ej stickan i tid utan *drogs in i maskineriet* och fick så svåra skador, att han sedermera avled.

Olycksfall vid elektriska apparater och ledningar.

IX: 16. En montör W. var sysselsatt i *ett ställverks strömbrytarevåning* (6 kV). En kabel var upplagd, vilken sedermera skulle anslutas till tre stycken i taket liggande blanka skenor. W. höll på att passa till en 5·5 mm koppartråd, som skulle användas för jordning av den blivande kabelmuffen, d. v. s. förbindning av densamma med byggnadens järnkonstruktion. Han råkade under arbetet *med tråden beröra skenorna, så att kortslutning uppstod med ljusbåge,* som brände honom på bägge händerna och i ansiktet.

W. hade tidigare utfört motsvarande arbete i ett annat fält av ställverket, vars skenor voro spänningslösa. Förmannen hade vid tillsägelsen om arbetets utförande avsett, att den nya förbindningen med den redan färdiga som modell skulle utföras i verkstaden, men nämnde intet därom till W. Vid övergången till det nya arbetet förbisåg W., att skenorna voro spänningsförande, ehuru ett anslag därom på vanligt sätt var uppsatt. Då han steg upp på en trappbock av trä med den delvis tillbockade tråden i händerna, inträffade olyckan med nämnda påföljd.

Kortslutningen blev synnerligen våldsam. En av skenorna (av 6×50 kvmm koppar) avbrändes helt och en närliggande delvis. På de bägge skenornas genomföringar till den ovanför belägna samlingsskenevåningen bortsprängdes de från taket utskjutande porslinsdelarna. De uppkomna metallgaserna ledes, trots en mellanvägg i taket, av luftdraget till ett angränsande fält, där ljusbågen följde skenorna ned till oljeströmställaren, vars isolatorer även skadades.

W. uppgives vara en kunnig och eftertänksam arbetare. Det inträffade måste anses bero på förbiseende av honom själv och möjligen dessutom på bristande instruktion.

Olycksfall av detta slag inträffa ej sällan vid arbete i ställverk, bl. a. då två personer komma överens om visst arbete eller den ene ger order därom till den andre. Missförstånd uppstå ytterligt lätt, och det delade ansvaret minskar uppmärksamheten hos den ene eller båda. Det är därför av synnerlig vikt, att varje arbete i ställverk planlägges och utföres med yttersta omsorg och försiktighet och att utdelade order äro absolut klara och repeteras av mottagaren till undvikande av varje missförstånd.

Olycksfall, förorsakade av giftiga gaser.

XII: 8. Inom en arbetslokal vid ett järnverk hade arbetarna gång efter annan blivit påminda om att det är strängeligen förbjudet att röka inom arbetslokalerna. Likaså är även förbjudet att av någon anledning vistas i de smygar och prång, som bildas mellan *gasledningar* och vissa ugnskonstruktioner i lokalen, då möjligheten för koloxidförgiftning där är synnerligen stor.

Trots dessa förbud hade en arbetare Z., som var mycket begiven på att röka, flera gånger setts begiva sig in bland dessa smygar och prång, och som han på senare tid sysselsatts med städnings- och dylika arbeten, var det icke möjligt att städse kontrollera hans arbete. Han saknades därför icke, när arbetet kl. 5·15 e. m. slutade för det arbetslag han tillhörde, utan först efter påringning från hemmet kl. 9·45 e. m., då han hittades *död till följd av kolosförgiftning* i ett prång, liggande intill ett gasrör.

Olycksfall vid ångpannor, kokare eller andra kärl under tryck.

XIII: 5. Vid en såg användes för driften en *lokomobil.* Efter några timmars körning *sprang plötsligt vattenståndsglaset* på lokomobilen *sönder.* Bitarna av glaset slungades med kraft åt båda sidor. En maskinist J., som stod 2 à 3 m på sidan av lokomobilen, träffades i högra ögat av en större bit från glasröret. Utom kontusion åstadkom den varma glasbiten skada å ögats hornhinna. J. erhöll läkarbehandling men hade vid yrkesinspektörens besök ännu ej återfått full synförmåga på ögat.

Av yrkesinspektören lämnades anvisning om insättande av effektiv skyddshylsa för glasröret.

Sveriges offentliga arbetsförmedling.

Augusti månad år 1929.

Under hänvisning till efterföljande tabeller, som närmare redogöra för den offentliga arbetsförmedlingen i olika delar av landet, lämnas här en sammanfattande framställning av dess viktigaste resultat under augusti månad.

Översikt av verksamheten under augusti månad 1929.

Anstalter (med avseende å anstalternas olika kontor hänvisas till förteckningen å omslagets 3:e sida)	Manliga avdeln.			Kvinnliga avdeln.			Tillsammans			Ansökningar per 100 led. pl.		
	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	aug. 1929	juli 1929	aug. 1928
Stockholms stad	3 908	2 088	1 740	4 217	4 519	3 025	**8 125**	**6 607**	**4 765**	123	131	140
Stockholms län	2 489	1 428	1 178	768	1 022	539	**3 257**	**2 450**	**1 717**	133	139	181
Uppsala stad o. län	630	403	274	209	235	154	**839**	**638**	**428**	132	124	165
Södermanlands län	799	663	426	515	579	304	**1 314**	**1 242**	**730**	106	99	126
Östergötlands län	1 695	780	582	644	554	335	**2 339**	**1 334**	**917**	175	154	205
Norrköping	576	196	176	109	143	72	**685**	**339**	**248**	202	181	203
Jönköpings län	434	282	243	311	271	157	**745**	**553**	**400**	135	116	171
Kronobergs län	184	80	67	93	147	56	**277**	**227**	**123**	122	109	101
Norra Kalmar län	139	65	57	57	65	40	**196**	**130**	**97**	151	163	137
Södra Kalmar län	395	167	140	165	122	72	**560**	**289**	**212**	194	165	193
Gotlands län	159	138	95	95	128	49	**254**	**266**	**144**	95	70	103
Blekinge län	620	282	220	312	325	171	**932**	**607**	**391**	154	147	174
Kristianstads län	824	718	545	465	507	288	**1 289**	**1 225**	**833**	105	103	123
Malmöhus län: Malmö	1 668	505	470	1 509	1 110	765	**3 177**	**1 615**	**1 235**	197	232	228
Malmöhus län: Lund	395	213	199	117	134	91	**512**	**347**	**290**	148	243	205
Malmöhus län: Landskrona	263	148	126	39	36	26	**302**	**184**	**152**	164	213	166
Malmöhus län: Hälsingborg	958	442	414	276	240	152	**1 234**	**682**	**566**	181	174	211
Malmöhus län: Ystad	139	105	93	73	52	37	**212**	**157**	**130**	135	168	162
Malmöhus län: Trälleborg	370	229	203	58	47	43	**428**	**276**	**246**	155	160	131
Malmöhus län: Eslöv	237	145	138	37	44	29	**274**	**189**	**167**	145	149	141
Malmöhus län: Skurup	87	131	59	33	78	13	**120**	**209**	**72**	57	61	86
Malmöhus län: Vellinge	200	157	145	10	12	6	**210**	**169**	**151**	124	171	144
Hallands län	232	193	138	71	123	48	**303**	**316**	**186**	96	107	144
Göteborgs o. Boh. l.	243	152	93	160	236	78	**403**	**388**	**171**	104	95	149
Göteborg	3 447	1 854	1 705	1 110	1 128	767	**4 557**	**2 982**	**2 472**	158	153	180
Älvsborgs län	347	131	101	115	166	87	**462**	**297**	**188**	156	158	137
Skaraborgs län	929	655	375	349	568	202	**1 278**	**1 223**	**577**	104	73	124
Värmlands län	257	108	89	174	286	114	**431**	**394**	**203**	109	106	134
Örebro län	470	286	203	374	627	290	**844**	**913**	**493**	92	88	155
Västmanlands län	500	317	218	365	350	231	**865**	**667**	**449**	130	121	147
Kopparbergs län	227	137	133	225	233	158	**452**	**370**	**291**	122	109	188
Gävleborgs län	458	199	192	162	150	131	**620**	**349**	**323**	178	196	226
Västernorrlands l.	525	280	277	76	71	51	**601**	**351**	**328**	171	200	187
Jämtlands län	96	46	44	109	150	86	**205**	**196**	**130**	105	107	142
Västerbottens län	140	72	71	137	185	98	**277**	**257**	**169**	108	105	124
Norrbottens län	127	96	86	128	168	98	**255**	**264**	**184**	97	108	102
Tills. aug. 1929	**25 167**	**13 891**	**11 315**	**13 667**	**14 811**	**8 863**	**38 834**	**28 702**	**20 178**	**135**	—	—
» juli 1929	*21 359*	*11 896*	*9 912*	*10 811*	*11 514*	*7 229*	*32 170*	*23 410*	*17 141*	—	*137*	—
» aug. 1928	26 821	12 454	10 498	13 301	12 604	7 767	40 122	25 058	18 265	—	—	160
» » 1927	27 061	13 364	11 018	12 995	13 718	8 260	40 056	27 082	19 278	—	—	—
» » 1926	25 671	12 979	10 898	13 135	12 647	8 160	38 806	25 626	19 058	—	—	—

Översikt av verksamheten för huvudgrupper av arbete.

Yrkesgrupper	Arbetssökande personer	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar per 100 led. pl.			Tillsatta platser per 100 lediga		
					aug. 1929	juli 1929	aug. 1928	aug. 1929	juli 1929	aug. 1928
Manliga avdelningen										
Jordbruk och skogshushållning . .	8 111	8 388	6 680	4 774	126	100	149	71	74	73
Industri och hantverk	4 361	4 605	1 369	1 159	336	290	414	85	83	83
Sjöfart och fiske	4 653	4 710	2 407	2 298	196	185	201	95	89	95
Handel och samfärdsel	2 536	2 747	2 057	1 734	134	128	143	84	87	95
Husligt arbete	2	2	4	3	.	.	—	.	.	—
Annat arbete	4 233	4 715	1 374	1 347	343	371	412	98	97	99
Summa	**23 896**	**25 167**	**13 891**	**11 315**	**181**	**180**	**215**	**81**	**83**	**84**
Kvinnliga avdelningen										
Jordbruk och skogshushållning . .	607	624	1 316	371	47	42	55	28	30	33
Industri och hantverk	696	769	385	284	200	167	246	74	71	66
Sjöfart och fiske	293	314	193	160	163	126	189	83	85	91
Handel och samfärdsel	2 256	2 402	2 231	1 547	108	76	119	69	67	68
Husligt arbete	6 415	8 553	10 677	6 493	80	89	92	61	64	63
Annat arbete	975	1 005	9	8	.	.	.	.	.	.
Summa	**11 242**	**13 667**	**14 811**	**8 863**	**92**	**94**	**106**	**60**	**63**	**62**
Tillsammans										
Jordbruk och skogshushållning . .	8 718	9 012	7 996	5 145	113	90	133	64	66	67
Jordbruk	8 633	8 927	7 927	5 084	113	89	133	64	66	66
Skogshushållning	85	85	69	61	.	.	.	.	.	.
Industri och hantverk	5 057	5 374	1 754	1 443	306	266	382	82	81	80
Gruvdrift och malmförädling . . .	113	115	10	10	.	.	.	.	.	.
Jord-, sten- och glasindustri . . .	174	186	62	53	.	173	330	.	84	88
Metall- och maskinindustri . . .	1 135	1 190	418	320	285	204	439	77	75	75
Trävaruindustri	341	383	71	59	.	.	.	.	.	.
Byggnadsverksamhet	1 289	1 372	538	491	257	289	254	92	91	85
Läder-, hår- och gummiindustri . .	132	137	18	16	.	.	.	.	.	.
Textilindustri	146	158	21	19	.	.	.	.	.	.
Beklädnadsindustri	348	383	135	89	284	293	.	66	69	.
Närings- och njutningsmedelsindustri	414	436	140	96	311	216	291	69	69	54
Kemisk-teknisk o. belysningsindustri	91	97	81	81	.	.	.	.	.	.
Trämasse- och pappersindustri . .	81	83	54	46	.	.	.	.	.	.
Grafisk industri	57	59	21	16	.	.	.	.	.	.
Ej särskilt specificerade	736	775	240	197	323	295	386	82	88	89
Sjöfart och fiske	4 946	5 024	2 600	2 458	193	179	201	95	89	94
Handel och samfärdsel	4 792	5 149	4 288	3 281	120	99	132	77	76	82
Kontors-, bank- o. d. personal . .	445	462	156	120	296	217	.	77	73	.
Butiks- och magasinspersonal . . .	1 188	1 249	374	321	334	346	484	86	83	82
Hotell- och restaurangpersonal . .	1 400	1 533	1 550	1 063	99	71	107	69	68	68
Transportarbetare	1 404	1 539	1 916	1 587	80	81	85	83	85	94
Allmän och litterär verksamhet . .	343	353	255	164	138	68	158	64	65	54
Ej särskilt specificerade	12	13	37	26	.	.	.	.	.	.
Husligt arbete	6 417	8 555	10 681	6 496	80	89	92	61	64	63
Annat arbete	5 208	5 720	1 383	1 355	414	429	481	98	97	99
Summa	**35 138**	**38 834**	**28 702**	**20 178**	**135**	**137**	**160**	**70**	**73**	**73**

Utanför resp. länsförmedlingsanstalters rapporteringsområden tillsattes under månaden 2 381 platser, varav 1 983 manliga och 398 kvinnliga; motsvarande tal under samma månad föregående år voro resp. 2 031, 1 700 och 331 samt under nästlidna månad resp. 1 800, 1 419 och 381.

	Arbetsförmedlings-anstalter	Jordbruk m. m.			Skogshus-hållning			Gruvdrift o. malmförädling			Jord-, sten- o. glasindustri			Metall- o. maskin-industri		
		Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.
	Manliga avdelningen	**8 303**	**6 611**	**4 713**	**85**	**69**	**61**	**115**	**10**	**10**	**182**	**62**	**53**	**1 135**	**394**	**298**
1	Stockholms stad	31	5	5	—	—	—	—	—	—	—	1	—	362	220	170
2	Stockholms län	1 536	1 197	972	40	31	25	7	—	—	14	—	—	58	6	5
3	Uppsala stad och län	410	335	211	4	—	—	1	—	—	4	—	—	24	4	4
4	Södermanlands län	586	547	320	—	3	3	—	—	—	—	8	5	34	1	1
5	Östergötlands län	1 217	649	453	2	14	14	4	2	2	37	—	—	30	5	4
6	Norrköping	238	87	78	—	—	—	—	—	—	—	—	—	39	—	—
7	Jönköpings län	311	248	212	—	—	—	—	—	—	4	4	4	16	4	2
8	Kronobergs län	85	60	47	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1	1
9	Kalmar län	145	65	45	—	—	—	—	—	—	1	—	—	18	2	2
10	Gotlands län	109	99	59	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11	Blekinge län	171	125	66	2	—	—	—	—	—	5	8	8	15	3	3
12	Kristianstads län	586	602	442	—	—	—	2	—	—	36	21	20	15	8	3
13	Malmöhus län: Malmö	79	73	59	—	—	—	—	—	—	1	—	—	117	20	14
14	Hälsingborg	106	82	64	—	—	—	—	—	—	3	—	—	26	2	1
15	Övriga anstalter	777	827	675	1	—	—	—	—	—	12	—	—	51	6	3
16	Hallands län	85	113	63	—	—	—	—	—	—	—	—	—	26	2	—
17	Göteborgs och Bohus län	95	102	57	—	—	—	—	—	—	1	2	—	4	3	—
18	Göteborgs stad	119	93	65	—	—	—	—	—	—	5	5	5	182	73	67
19	Älvsborgs län	84	71	42	—	—	—	—	—	—	—	—	—	30	3	3
20	Skaraborgs län	799	604	350	—	1	—	—	—	—	—	13	11	25	20	4
21	Värmlands län	87	59	44	1	—	—	4	—	—	16	—	—	8	—	—
22	Örebro län	267	235	155	9	5	4	13	2	2	4	—	—	9	—	—
23	Västmanlands län	293	256	157	1	—	—	4	—	—	34	—	—	18	8	8
24	Kopparbergs län	30	36	35	10	—	—	64	6	6	3	—	—	8	2	2
25	Gävleborgs län	10	5	4	—	—	—	16	—	—	2	—	—	12	—	—
26	Västernorrlands län	1	5	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
27	Jämtlands län	18	12	12	15	15	15	—	—	—	—	—	—	4	1	1
28	Västerbottens län	27	15	15	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—
29	Norrbottens län	1	4	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Kvinnliga avdelningen	**624**	**1 316**	**371**	—	—	—	—	—	—	**4**	—	—	**55**	**24**	**22**
1	Stockholms stad	1	1	1	—	—	—	—	—	—	3	—	—	44	23	22
2	Stockholms län	65	125	46	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
3	Uppsala stad och län	30	16	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
4	Södermanlands län	58	110	35	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
5	Östergötlands län	56	80	34	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
6	Norrköping	3	6	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
7	Jönköpings län	42	36	25	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
8	Kronobergs län	7	18	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
9	Kalmar län	18	35	9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
10	Gotlands län	8	39	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11	Blekinge län	17	63	15	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
12	Kristianstads län	70	116	40	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
13	Malmöhus län: Malmö	9	20	11	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9	—	—
14	Hälsingborg	11	8	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
15	Övriga anstalter	41	84	24	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
16	Hallands län	15	29	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
17	Göteborgs och Bohus län	26	46	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
18	Göteborgs stad	5	18	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	2	1	—
19	Älvsborgs län	5	13	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
20	Skaraborgs län	25	145	16	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
21	Värmlands län	15	37	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
22	Örebro län	31	129	25	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
23	Västmanlands län	27	57	22	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
24	Kopparbergs län	7	14	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
25	Gävleborgs län	5	5	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
26	Västernorrlands län	8	11	9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
27	Jämtlands län	6	32	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
28	Västerbottens län	13	19	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
29	Norrbottens län	—	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Trävaruindustri			Byggnadsverksamhet			Läder-, hår- o. gummiindustri			Textilindustri			Beklädnadsindustri			Närings- o. njutningsmedelsindustri			Kem.-tekn. o. belysningsindustri			
Ans.	L.p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L. p.	T.p.	Ans.	L.p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L.p.	T.p.	
381	**69**	**57**	**1 372**	**533**	**491**	**111**	**17**	**16**	**100**	**16**	**14**	**119**	**14**	**9**	**251**	**26**	**16**	**77**	**27**	**27**	
57	40	31	574	215	186	23	7	7	4	—	—	14	6	1	52	4	2	12	—	—	1
34	5	4	137	40	36	2	—	—	—	—	—	9	—	—	19	3	2	—	—	—	2
9	6	6	11	—	—	—	1	1	—	—	—	6	—	—	9	1	1	—	—	—	3
3	1	1	7	5	5	—	—	—	2	—	—	—	—	—	3	1	—	—	—	—	4
15	—	—	79	40	40	2	—	—	3	—	—	1	—	—	10	—	—	—	—	—	5
8	—	—	37	3	3	—	—	—	29	3	2	—	—	—	5	—	—	—	—	—	6
2	—	—	—	—	—	1	—	—	6	—	—	2	—	—	6	1	1	—	—	—	7
—	—	—	4	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	8
36	3	3	6	3	3	—	—	—	1	—	—	—	—	—	2	—	—	1	—	—	9
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10
5	—	—	6	—	—	4	—	—	—	—	—	—	—	—	6	1	—	—	—	—	11
15	1	—	41	27	26	1	—	—	—	—	—	3	—	—	4	2	2	—	—	—	12
18	1	—	123	23	23	19	—	—	3	—	—	21	—	—	38	—	—	52	—	—	13
3	—	—	74	6	5	19	—	—	—	—	—	3	—	—	9	—	—	2	—	—	14
10	—	—	62	12	11	24	2	2	6	1	1	10	5	5	30	—	—	1	24	24	15
2	—	—	16	1	1	2	—	—	9	—	—	3	—	—	1	—	—	—	—	—	16
3	—	—	10	4	3	1	—	—	1	—	—	—	—	—	6	—	—	2	—	—	17
81	7	7	106	115	110	4	7	6	14	8	7	19	3	3	22	5	5	7	3	3	18
1	—	—	15	3	3	2	—	—	21	4	4	2	—	—	2	—	—	—	—	—	19
—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	10	7	2	—	—	—	20
5	—	—	11	—	—	2	—	—	1	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	21
3	—	—	9	3	3	3	—	—	—	—	—	23	—	—	3	—	—	—	—	—	22
2	1	1	7	3	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	—	—	—	23
3	1	1	13	17	17	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	1	1	—	—	—	24
8	1	1	5	3	3	1	—	—	—	—	—	2	—	—	3	—	—	—	—	—	25
50	—	—	1	3	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	26
—	—	—	4	2	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	27
8	2	2	10	3	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	28
—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	29
2	**2**	**2**	—	—	—	**26**	**1**	—	**58**	**5**	**5**	**264**	**121**	**80**	**185**	**114**	**80**	**20**	**4**	**4**	
2	2	2	—	—	—	4	1	—	26	1	1	116	67	38	87	43	35	10	1	1	1
—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	8	5	3	6	5	4	—	—	—	2
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	3
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	2	—	—	—	4
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	1	1	7	7	5	—	—	—	5
—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	6
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	1	1	3	4	2	1	—	—	7
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	3	3	3	9
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	10
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	11
—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	2	3	3	5	11	5	—	—	—	12
—	—	—	—	—	—	8	—	—	4	—	—	79	36	30	41	8	5	4	—	—	13
—	—	—	—	—	—	10	—	—	3	—	—	6	1	—	3	—	—	—	—	—	14
—	—	—	—	—	—	3	—	—	—	1	1	4	1	1	1	—	—	—	—	—	15
—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	16
—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	1	1	—	—	—	—	17
—	—	—	—	—	—	1	—	—	16	3	3	24	4	2	9	26	21	2	—	—	18
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	19
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	7	1	—	—	—	20
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	21
—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	—	—	9	1	—	3	—	—	—	—	—	22
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	1	—	—	—	—	—	23
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	24
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	25
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	26
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	27
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1	1	—	—	—	—	—	—	28
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	29

	Arbetsförmedlings-anstalter	Trämasse- o. pappersindustri			Grafisk industri			Industri o. hantverk, ej specific.			Sjöfart och fiske			Kontors-, bank- o. d. personal		
		Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.
	Manliga avdelningen	**31**	**5**	**4**	**55**	**15**	**13**	**676**	**181**	**151**	**4710**	**2407**	**2298**	**305**	**95**	**78**
1	Stockholms stad	12	1	1	18	4	2	193	102	77	492	317	293	177	51	42
2	Stockholms län	—	—	—	2	—	—	25	—	—	111	29	29	4	—	—
3	Uppsala stad och län	—	—	—	—	—	—	12	3	2	2	—	—	1	1	1
4	Södermanlands län	2	—	—	—	—	—	16	—	—	38	43	41	—	—	—
5	Östergötlands län	1	—	—	1	—	—	30	2	2	4	—	—	4	—	—
6	Norrköping	2	1	1	6	1	1	10	—	—	86	62	58	2	—	—
7	Jönköpings län	—	—	—	—	—	—	1	1	1	—	—	—	2	—	—
8	Kronobergs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—
9	Kalmar län	—	—	—	1	—	—	8	3	3	233	122	107	1	—	—
10	Gotlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	36	29	27	—	—	—
11	Blekinge län	—	—	—	—	—	—	13	—	—	173	77	77	2	—	—
12	Kristianstads län	—	—	—	—	—	—	6	1	1	28	11	11	3	—	—
13	Malmöhus län: Malmö	4	—	—	4	—	—	208	21	21	257	142	132	50	5	4
14	Hälsingborg	—	1	1	—	—	—	11	—	—	564	305	302	1	—	—
15	Övriga anstalter	1	—	—	—	—	—	15	4	4	198	101	99	4	1	1
16	Hallands län	—	—	—	—	—	—	1	2	2	52	31	30	1	—	—
17	Göteborgs och Bohus län	—	—	—	—	—	—	3	—	—	30	23	19	—	—	—
18	Göteborgs stad	7	2	1	11	10	10	78	40	36	1498	570	542	46	37	30
19	Älvsborgs län	—	—	—	5	—	—	24	1	1	3	—	—	2	—	—
20	Skaraborgs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	1	—	—
21	Värmlands län	—	—	—	1	—	—	1	1	1	39	25	21	—	—	—
22	Örebro län	1	—	—	2	—	—	4	—	—	1	—	—	—	—	—
23	Västmanlands län	—	—	—	2	—	—	12	—	—	6	6	6	1	—	—
24	Kopparbergs län	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
25	Gävleborgs län	—	—	—	2	—	—	2	—	—	286	163	159	1	—	—
26	Västernorrlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	411	230	230	—	—	—
27	Jämtlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—
28	Västerbottens län	—	—	—	—	—	—	3	—	—	52	42	41	—	—	—
29	Norrbottens län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	107	79	74	—	—	—
	Kvinnliga avdelningen	**52**	**49**	**42**	**4**	**6**	**3**	**99**	**59**	**46**	**314**	**193**	**160**	**157**	**61**	**42**
1	Stockholms stad	24	26	21	3	2	1	10	25	16	188	113	95	77	32	20
2	Stockholms län	—	—	—	—	—	—	2	—	—	7	7	6	1	—	—
3	Uppsala stad och län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
4	Södermanlands län	2	1	1	—	—	—	12	12	12	1	1	1	—	—	—
5	Östergötlands län	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	1	1
6	Norrköping	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	2	2	—	—	—
7	Jönköpings län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—
8	Kronobergs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
9	Kalmar län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	4	—	—
10	Gotlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11	Blekinge län	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—
12	Kristianstads län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	6	3	3
13	Malmöhus län: Malmö	19	12	10	1	2	2	69	19	15	9	3	3	55	15	14
14	Hälsingborg	—	—	—	—	—	—	4	2	2	12	7	7	—	—	—
15	Övriga anstalter	—	—	—	—	—	—	1	1	1	6	3	3	—	—	—
16	Hallands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	1	—	—
17	Göteborgs och Bohus län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
18	Göteborgs stad	6	6	6	—	2	—	—	—	—	70	47	34	5	10	4
19	Älvsborgs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
20	Skaraborgs län	—	3	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
21	Värmlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
22	Örebro län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
23	Västmanlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	—	—
24	Kopparbergs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
25	Gävleborgs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—
26	Västernorrlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	16	4	4	—	—	—
27	Jämtlands län	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—
28	Västerbottens län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—
29	Norrbottens län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Butiks- o. magasins-personal			Hotell- o. restaurang-personal			Transport-arbetare			Allmän o. litterär verksamhet			Handel och samfärdsel, ej specific.			Husligt arbete			Annat arbete			
Ans.	L. p.	T.p.	Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p	
843	**229**	**213**	**135**	**43**	**36**	**1395**	**1625**	**1353**	**57**	**35**	**33**	**12**	**30**	**21**	**2**	**4**	**3**	**4 715**	**1 374**	**1 347**	
441	110	98	68	18	15	438	572	401	32	8	7	3	6	4	2	4	3	903	397	395	1
34	1	1	14	—	—	155	74	64	5	1	1	—	—	—	—	—	—	283	41	39	2
12	—	—	—	—	—	29	14	12	1	—	—	—	—	—	—	—	—	95	38	36	3
—	1	1	—	—	—	14	14	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	94	39	39	4
7	1	1	7	—	—	61	32	32	1	—	—	—	—	—	—	—	—	179	35	34	5
13	3	3	—	—	—	38	28	23	—	—	—	—	—	—	—	—	—	63	8	7	6
5	—	—	2	—	—	5	4	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	71	20	19	7
9	1	1	—	—	—	5	3	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	76	13	13	8
—	—	—	—	—	—	11	8	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	70	26	26	9
2	—	—	5	3	3	7	7	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10
3	1	1	1	—	—	23	9	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	191	58	58	11
—	—	—	1	3	2	26	12	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	57	30	28	12
86	6	6	4	3	3	95	133	130	—	—	—	—	—	—	—	—	—	489	78	78	13
5	1	—	3	1	1	28	18	14	—	—	—	—	—	—	—	—	—	101	26	26	14
12	1	1	—	—	—	66	43	42	1	—	—	1	—	—	—	—	—	409	101	95	15
2	—	—	2	—	—	17	32	30	1	—	—	—	—	—	—	—	—	12	12	12	16
4	3	3	1	—	—	16	7	3	1	—	—	—	—	—	—	—	—	65	8	8	17
184	99	97	17	8	7	205	541	484	14	24	24	8	24	17	—	—	—	820	180	179	18
5	—	—	—	—	—	21	5	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	130	44	44	19
1	1	—	—	—	—	18	3	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	70	6	6	20
2	—	—	1	—	—	8	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	68	21	21	21
7	—	—	1	—	—	13	5	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	98	36	34	22
1	—	—	1	—	—	13	27	27	—	—	—	—	—	—	—	—	—	102	16	16	23
1	—	—	6	4	4	14	6	6	1	2	1	—	—	—	—	—	—	70	62	60	24
4	—	—	—	2	1	28	11	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	76	14	14	25
—	—	—	—	—	—	5	3	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	57	39	36	26
2	—	—	1	1	—	15	4	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	34	11	11	27
1	—	—	—	—	—	14	4	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	22	6	6	28
—	—	—	—	—	—	7	4	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10	9	7	29
406	**145**	**108**	**1398**	**1507**	**1027**	**144**	**291**	**234**	**296**	**220**	**131**	**1**	**7**	**5**	**8 553**	**10677**	**6 493**	**1 005**	**9**	**8**	
173	66	49	556	526	389	81	161	127	174	75	52	—	4	4	2 305	3 349	2 151	333	1	—	1
16	4	3	113	116	74	1	—	—	32	24	17	1	1	1	515	735	385	—	—	—	2
2	—	—	18	20	16	—	—	—	1	2	2	—	—	—	147	197	135	9	—	—	3
7	8	8	24	31	23	1	3	3	3	9	6	—	—	—	356	399	210	49	3	3	4
6	5	3	49	41	34	7	4	4	17	12	11	—	—	—	467	398	238	31	4	4	5
—	—	—	1	9	5	—	—	—	4	3	1	—	—	—	87	123	63	9	—	—	6
2	1	1	24	23	14	—	2	2	5	11	10	—	—	—	222	193	102	7	—	—	7
—	—	—	13	19	11	—	—	—	1	4	—	—	—	—	72	106	41	—	—	—	8
—	—	—	16	9	9	—	4	4	1	—	—	—	—	—	166	135	86	11	—	—	9
2	2	—	11	8	5	1	1	1	4	4	2	—	—	—	68	74	37	—	—	—	10
—	—	—	28	30	19	1	1	1	—	—	—	—	—	—	260	229	134	1	1	1	11
—	—	—	87	74	57	7	4	4	4	4	4	—	—	—	282	290	170	1	—	—	12
134	22	18	83	100	55	7	25	24	14	14	5	—	—	—	738	834	573	226	—	—	13
3	10	10	46	32	21	1	4	1	1	2	2	—	—	—	151	174	108	25	—	—	14
6	3	3	24	32	27	11	11	10	1	4	2	—	—	—	233	263	173	36	—	—	15
1	—	—	3	8	3	1	2	2	2	4	—	—	—	—	40	79	32	5	—	—	16
4	8	3	20	45	19	—	1	1	4	7	2	—	—	—	88	128	48	15	—	—	17
20	9	4	40	69	18	16	40	26	4	16	—	—	2	—	741	875	649	148	—	—	18
—	—	—	12	21	12	—	—	—	—	—	—	—	—	—	97	132	69	1	—	—	19
6	2	2	26	44	21	—	—	—	3	3	2	—	—	—	265	364	157	19	—	—	20
—	—	—	18	14	11	—	—	—	3	6	1	—	—	—	138	229	96	—	—	—	21
5	1	1	25	44	33	2	14	10	8	2	2	—	—	—	257	436	219	30	—	—	22
15	2	2	32	40	30	1	7	7	—	3	1	—	—	—	253	240	168	32	—	—	23
—	—	—	59	49	37	1	1	1	5	3	3	—	—	—	153	166	112	—	—	—	24
2	—	—	11	32	30	4	6	6	4	3	2	—	—	—	118	104	90	15	—	—	25
—	1	—	7	11	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	45	44	30	—	—	—	26
1	—	—	24	24	19	1	—	—	1	5	4	—	—	—	69	89	58	2	—	—	27
1	1	1	15	19	16	—	—	—	—	—	—	—	—	—	105	145	72	—	—	—	28
—	—	—	13	17	11	—	—	—	—	—	—	—	—	—	115	147	87	—	—	—	29

Arbetslösheten inom arbetarorganisationerna

den 31 juli 1929.

Fackförbund	Redovisade avdelningar	Redovisade medlemmar			Arbetslösa				Föregående månads %
		Män	Kvinnor	Summa	Män	Kvinnor	Summa	%	
Beklädnadsarbetareförb.	43	1 075	3 890	**4 965**	74	252	**326**	**6·6**	4·4
Bleck- o. plåtslagareförb.	40	1 829	—	**1 829**	23	—	**23**	**1·3**	2·4
Bokbindareförbundet	20	1 315	3 024	**4 339**	88	130	**218**	**5·0**	5·2
Bryggeriindustriarb.-förb.	50	3 377	1 236	**4 613**	77	50	**127**	**2·8**	2·9
Byggnadsträarbetareförb.	120	11 826	—	**11 826**	930	—	**930**	**7·9**	11·8
De förenade förbunden	43	2 998	1 245	**4 243**	223	154	**377**	**8·9**	8·9
Elektriska arbetareförb.	63	2 683	—	**2 683**	63	—	**63**	**2·3**	6·1
Gjutareförbundet	90	4 431	2	**4 433**	69	—	**69**	**1·6**	2·2
Grov- o. fabriksarb.-förb.	254	23 870	3 408	**27 278**	3 038	838	**3 876**	**14·2**	15·6
Gruvindustriarbetareförb.	15	1 424	—	**1 424**	222	—	**222**	**15·6**	11·0
Handelsarbetareförb.	197	9 825	4 028	**13 853**	743	115	**858**	**6·2**	7·0
Hatt- o. pälsindustriarb.-f.	21	487	1 233	**1 720**	41	175	**216**	**12·6**	16·7
Hattarbetare	12	225	836	**1 061**	16	146	**162**	**15·3**	23·0
Pälsvaruarbetare	9	262	397	**659**	25	29	**54**	**8·2**	6·8
Kommunalarbetareförb.	156	18 016	2 065	**20 081**	169	251	**420**	**2·1**	1·4
Litografförbundet	14	1 644	61	**1 705**	32	3	**35**	**2·1**	2·1
Livsmedelsarbetareförb.	74	6 589	1 535	**8 124**	444	138	**582**	**7·2**	7·7
Metallindustriarb.-förb.	212	84 359	4 557	**88 916**	3 712	214	**3 926**	**4·4**	4·9
Järnbruksarbetare	57	17 211	5	**17 216**	641	—	**641**	**3·7**	4·1
Verkstadsarbetare	155	67 148	4 552	**71 700**	3 071	214	**3 285**	**4·6**	5·1
Murareförbundet	51	2 744	—	**2 744**	41	—	**41**	**1·5**	1·6
Måleriarbetareförbundet	48	3 119	—	**3 119**	56	—	**56**	**1·8**	6·1
Pappersindustriarb.-förb.	117	22 381	730	**23 111**	534	51	**585**	**2·5**	3·6
Sadelm.- o. tapetseraref.	26	1 188	98	**1 286**	179	—	**179**	**13·9**	21·1
Sko- o. läderindustriarb.-f.	45	6 118	3 008	**9 126**	695	127	**822**	**9·0**	7·7
Skogs- o. flottningsarb.-förb.	67	3 024	—	**3 024**	1 434	—	**1 434**	**47·4**	42·9
Stenindustriarbetareförb.	77	4 934	—	**4 934**	50	—	**50**	**1·0**	3·3
Sågverksindustriarb.-förb.	224	20 020	5	**20 025**	2 702	3	**2 705**	**13·5**	13·2
Sågverks- o. brädgårdsarb.	184	13 803	4	**13 807**	921	3	**924**	**6·7**	8·6
Flottnings- o. skogsarb.	90	6 217	1	**6 218**	1 781	—	**1 781**	**28·6**	22·6
Textilarbetareförbundet	67	5 264	7 653	**12 917**	226	197	**423**	**3·3**	4·5
Tobaksindustriarb.-förb.	10	513	1 911	**2 424**	3	76	**79**	**3·3**	4·5
Transportarbetareförb.	57	7 261	102	**7 363**	475	88	**563**	**7·6**	8·9
Träindustriarbetareförb.	135	8 394	91	**8 485**	554	—	**554**	**6·5**	7·7
Tunnbinderiarbetareförb.	14	243	—	**243**	7	—	**7**	**2·9**	3·7
Typografförbundet	21	4 196	318	**4 514**	100	23	**123**	**2·7**	2·3
Väg- o. vattenb.-arb.-förb.	39	1 833	—	**1 833**	159	—	**159**	**8·7**	10·4
Summa	**2 410**	**266 980**	**40 200**	**307 180**	**17 163**	**2 885**	**20 048**	**6·5**	7·2

Antalet *arbetslöshetsveckor* (d. v. s. på grund av arbetslöshet fristämplade veckor) har under juli uppgivits till inalles 95 970, vilket i genomsnitt motsvarar 4·8 veckor per varje å månadens sista dag arbetslös medlem.

Arbetsmarknad och arbetslöshet i utlandet.

Anlitad statistik (Jfr Soc. Medd. årg. 1926, s. 241)	1928 juli	aug.	sept.	okt.	nov.	dec.	1929 jan.	febr.	mars	april	maj	juni	juli
Sverige. Arbetslöshet, i %	7·4	6·9	7·8	9·0	10·9	17·3	[1]15·0	[1]14·8	14·4	[1]12·5	8·2	[1]7·2	6·5
Ansökn. per 100 lediga platser	167	160	142	156	230	220	241	215	174	150	134	135	137
Arbetstillgång (medelgod = 3·00)	·	·	3·33	·	·	3·28	·	·	3·25	·	·	3·47	·
Norge. Arbetslöshet, i %	13·0	12·4	14·5	14·6	15·7	17·6	18·0	16·6	15·2	12·3	10·7	8·6	8·5
Danmark. Arbetslöshet, i %	13·6	13·1	12·2	14·5	17·7	28·4	27·9	29·8	21·9	13·4	[1]10·8	10·3	9·8
Registr. arbetslösa (i 1 000-tal)	38	37	34	41	50	70	78	85	66	40	33	30	29
Finland. Registr. arbetslösa	762	807	954	1 346	2 978	2 974	4 614	4 246	3 190	3 045	1 624	1 157	1 188
Ansökn. per 100 led. platser (manl.)	156	152	151	181	520	289	282	314	348	327	215	206	209
Storbritannien. Arbetslöshet, i %	11·7	11·7	11·4	11·8	12·2	11·2	12·3	12·2	10·1	9·9	9·9	9·8	9·9
Registr. arbetslösa (i 1 000-tal)	1 354	1 367	1 384	1 421	1 439	1 312	1 434	1 430	1 168	1 198	1 165	1 176	1 188
Irland. Arbetslöshet, i %	·	9·3	·	·	9·9	·	·	11·1	·	·	8·6	·	·
Nederländerna. Arbetslöshet, i %	5·3	5·0	4·8	4·8	6·2	11·5	18·9	19·8	15·1	3·4	3·0	3·1	—
Arbetslöshetsindex	4·2	4·1	3·8	3·8	5·0	9·6	16·2	17·2	13·0	2·8	—	—	—
Belgien. Arbetslöshet, i %	4·5	4·3	3·9	4·1	2·8	6·4	7·4	11·4	4·3	2·3	1·8	2·2	—
Tyskland. Arbetslöshet, i %.	6·3	6·5	6·6	7·3	9·5	16·7	19·4	22·3	16·9	11·1	9·1	8·5	8·6
Understödda arbetslösa (i 1 000-tal)	564	574	577	671	1 030	1 702	2 246	2 461	1 899	1 126	808	723	710
Ansökn. per 100 lediga platser	270	276	276	307	470	676	608	631	475	400	352	355	343
Sysselsättn:index (1 jan. 1925 = 100)	112·4	112·4	112·1	111·3	108·6	102·0	98·7	96·2	102·2	109·6	112·2	112·7	112·5
Österrike. Understödda arbetslösa (i 1 000-tal)	115	114	113	123	155	203	245	264	225	167	130	110	104
Schweiz. Arbetslöshet, i %	·	·	1·1	·	·	4·0	·	·	1·6	·	·	0·7	·
Arbetstillgång (medelgod = 100)	·	·	111	·	·	109	·	·	103	·	·	107	·
Frankrike. Understödda arbetslösa	1 095	904	562	453	503	895	1 664	3 527	1 078	706	570	394	399
Italien. Arbetslösa (i 1 000-tal)	234	248	269	282	321	364	462	489	293	258	228	193	—
Ryssland. Registrerade arbetslösa (i 1000-tal)	1 340	1 344	1 364	1 475	1 561	1 616	1 665	1 320	1 755	—	—	—	—
Estland. Oplac. arbetssökande	486	467	706	1 561	4 369	7 770	6 329	4 624	4 165	3 014	2 169	1 110	—
Lettland. Oplac. arbetssökande	928	965	1 980	5 179	9 184	14030	12856	10909	9 067	7 281	1 433	—	—
Polen. Arbetslösa (i 1 000-tal)	100	91	83	79	97	128	161	178	177	155	128	107	99
Tjeckoslovakien. Arbetslösh., i %	1·3	1·4	1·5	1·1	1·1	1·7	2·7	3·1	2·7	2·4	—	—	—
Ungern. Arbetslöshet, i %	8·1	8·3	8·0	8·1	8·0	9·6	10·9	12·1	[1]10·8	[1]9·1	8·8	9·5	—
Ansökn. per 100 lediga platser	158	156	158	172	241	282	261	221	202	217	192	—	—
Jugoslavien. Registr. arbetslösa	4 696	4 106	3 587	3 744	4 485	5 233	10490	13995	11953	9 915	10583	—	—
Kanada. Arbetslöshet, i %	2·5	2·4	2·2	3·1	4·2	6·6	6·3	6·8	6·0	5·5	4·0	2·9	—
Sysselsättningsindex (1926 = 100)	119·3	119·1	118·8	118·9	116·7	109·1	110·5	111·4	110·4	116·2	122·2	124·7	127·3
Förenta st. Sysselsättningsindex:													
Bur. of Lab. Statist. (1926 = 100)	92·2	93·6	95·0	95·9	95·4	95·5	95·2	97·4	98·6	99·1	99·2	98·8	—
Fed. Reserve Board (1919 = 100)	88·5	90·0	91·2	92·0	91·6	91·3	[1]90·9	[1]92·9	[1]93·8	94·2	94·6	94·3	—
Australien. Arbetslöshet, i %	·	·	11·4	·	·	9·9	·	·	9·3	·	·	—	·
Nya S. Wales. Arbetslösa (1000-tal)	13	12·5	13	12	11	7	13	17	26	28·5	28	—	—
Nya Zeeland. Arbetslöshet, i %	·	11·3	·	·	10·0	·	·	9·2	·	·	—	·	·

[1] Reviderade siffror.

Livsmedelspriser och levnadskostnader.

Livsmedelspriser under augusti månad 1929. De noteringar av minuthandelspriser å livsmedel (ävensom å bränsle och lyse), som meddelas i efterföljande sammandragstabell för socialstyrelsens 49 ombudsorter, ha inhämtats och bearbetats på samma sätt, som tidigare varit fallet.

Augusti månad har att uppvisa endast obetydliga jämkningar i fråga om livsmedelspriserna, vilka förändringar i stort sett uppvägt varandra. Av de varuslag, å vilka noteringar inhämtats, ha sedan juli 14 varit föremål för *prisstegring* och lika många för *prissänkning*, under det att medelpriserna å 29 varuslag äro *oförändrade.*

Sammanfattning av livsmedelsprisernas förändringar juli 1914—augusti 1929. Till belysande av de allmänna förändringar, som med avseende å livsmedelspriserna ägt rum i detaljhandeln från tiden före världskrigets utbrott till och med augusti 1929, meddelas efterföljande indexserier, vilka utarbetats på sätt förut beskrivits i Sociala Meddelanden (årg. 1920, sid. 752 ff.).

	Juli	Årsmedeltal								1929[1]			
	1914	1921	1922	1923	1924	1925	1926	1927	1928	1:a kv.	2:a kv.	Juli	Aug.
Aritmetiska (ovägda) tal	100	245	186	171	174	176	169	165	165	165	163	164	163
Vägda tal	100	237	180	163	164	168	158	153	154	151	149	151	151

Enligt vad den »vägda» indexserien giver vid handen, har den allmänna prisnivån i fråga om livsmedel, bränsle och lyse under augusti varit oförändrad; det »ovägda» indextalet har däremot sjunkit med en enhet. — Ovanstående indexserier återgivas fullständigare i de häften av Sociala Meddelanden, som innehålla kvartalsrapporter över levnadskostnaderna, senast i årg. 1929, häfte 7, sid. 546. Det må noga observeras, att samtliga ovan angivna siffror endast avse de förändringar, som drabbat priserna å livsmedel, bränsle och lyse. Indextalet för de totala levnadskostnaderna (sålunda jämväl utgifterna för hyra, kläder, skatter m. m. inberäknade), vilket beräknas kvartalsvis, utgjorde vid den senast verkställda beräkningen, den 1 juli 1929, 169, motsvarande en stegring från juli 1914 av 69 % mot 71 % vid närmast föregående undersökningstillfälle, den 1 april 1929 (se nyssnämnda kvartalsrapport, sid. 548).

[1] Preliminära siffror för juli och augusti.

Varuslag	Kvantitet	1913 öre	1919 öre	1928 öre	Aug. 1928 öre	Juni 1929 öre	Juli[2] 1929 öre	Aug.[2] 1929 öre	Höjning (+) eller sänkning (−) i % aug. 1913—aug. 1929	aug. 1928—aug. 1929
Mjölk: oskummad	l	14	47	22	22	22	22	22	+ 57·1	0·0
handskummad	»	8	—	12	12	11	11	11	+ 37·5	− 8·3
separerad	»	6	23	8	8	8	8	8	+ 33·3	0·0
Smör: bords- (mejeri-)	kg	286	729	351	345	324	327	328	+ 42·0	− 4·9
mat- (lands-)	»	213	727	322	314	290	289	294	+ 38·7	− 6·4
Ost: helfet, okryddad	»	164	624	237	238	236	234	230	+ 39·4	− 3·4
halvfet, »	»	121	500	172	172	169	166	164	+ 34·4	− 4·7
Margarin: växt-, bästa sort	»	185	433	140	140	130	130	130	− 5·1	− 7·1
Ägg: svenska, färska	tjog	159	681	241	210	180	188	207	+ 44·8	− 1·4
» konserverade	»	187	716	249	—	—	—	—	—	—
Potatis: gammal	hl	—	1271	1061	1215	749	743	791	—	− 34·9
»	5 l	28	71	64	64	48	48	48	+ 65·5	− 25·0
färsk	»	46	102	143	85	—	148	59	+ 90·3	− 30·6
Ärter, gula	kg	81	78	62	64	57	57	57	+ 83·9	− 10·9
Bruna bönor	»	48	214	84	85	93	87	85	+ 84·8	0·0
Mjöl: vete-, svenskt kärn- (patent-)	»	31	× 75	45	44	41	43	45	+ 45·2	+ 2·3
råg-, » bästa sort	»	22	× 56	32	33	29	30	30	+ 36·4	− 9·1
rågsikt-, » » »	»	27	× 78	43	44	39	40	40	+ 48·1	− 9·1
Gryn: havre- (ångpreparerade)	»	86	99	51	53	46	46	46	+ 27·8	− 13·2
ris-, Burma eller svenska (bästa)	»	41	111	54	54	54	54	54	+ 31·7	0·0
Rågbröd: hårt grovt spisbröd	»	41	96	75	76	71	71	71	+ 73·2	− 6·6
hårt knäckebröd	»	—	—	97	99	95	95	94	—	− 5·1
limpa, söt	»	88	96	65	65	64	64	64	+ 68·4	− 1·5
grovbröd (surlimpa, ankarstock)	»	80	64	48	49	48	48	48	+ 60·0	− 2·0
Vetebröd: skorpor, ordinära	»	76	230	153	152	151	151	151	+ 98·7	− 0·7
mjukt bakat med vatten	»	43	116	77	77	76	75	75	+ 78·6	− 2·6
mjukt » » mjölk	»	60	167	94	95	94	94	94	+ 56·7	− 1·1
Nötkött, färskt: stek	»	122	563	190	193	189	191	192	+ 53·6	− 0·5
soppkött	»	100	490	158	160	156	157	158	+ 54·9	− 1·3
Kalvkött, stek: gödkalv	»	181	512	238	242	240	240	240	+ 80·5	− 0·8
spädkalv	»	72	312	140	141	143	144	144	+ 100·0	+ 2·1
Fårkött: färskt, stek	»	133	600	225	230	242	242	237	+ 73·0	+ 3·0
salt, svenskt	»	114	547	185	190	192	191	188	+ 59·3	− 1·1
Renkött, färskt, stek	»	119	557	238	—	223	—	—	—	—
Fläsk: färskt, svenskt (sidfläsk)	»	133	605	205	231	227	241	246	+ 80·9	+ 6·5
salt, » »	»	140	619	210	231	232	242	249	+ 74·1	+ 7·8
» amerikanskt »	»	—	—	213	208	227	228	229	—	+ 10·1
Fisk, färsk: abborre	»	75	202	122	119	115	119	123	+ 66·2	+ 3·4
gädda	»	108	333	179	184	164	187	194	+ 73·2	+ 5·4
sill	»	84	110	66	73	76	84	73	+ 92·1	0·0
strömming	»	38	114	66	58	61	64	61	+ 64·9	+ 5·2
torsk	»	55	160	92	92	94	98	100	+ 85·2	+ 8·7
rödspotta (»spätta»)	»	79	244	152	151	147	154	154	+ 92·5	+ 2·0
kolja	»	—	—	117	112	120	126	122	—	+ 8·9
salt: sill, prima	»	45	148	57	55	59	59	59	+ 31·1	+ 7·3
strömming	»	30	105	48	49	47	50	50	+ 66·7	+ 2·0
Kabeljo av långa med fenor o. stjärt	»	56	223	95	95	95	95	96	+ 77·8	+ 1·1
Kaffe (obränt), prima Santos	»	170	316	309	312	317	315	315	+ 92·1	+ 1·0
Socker, bit-	»	67	× 183	64	62	53	52	51	— 23·9	− 17·7
Salt (matsalt)	»	—	32	18	18	17	17	17	—	− 5·6
Svagdricka	l	6	16	15	15	15	15	15	+ 150·0	0·0
Fotogen, Water White	»	20	71	29	29	29	29	29	+ 38·1	0·0
Ved: björk- osågad, hemkörd	kbm	720	2310	1300	1280	1265	1255	1250	+ 74·8	− 2·3
barr- osågad, hemkörd	»	575	1895	980	965	945	940	940	+ 62·1	− 2·6
Bränntorv	100 kg	196	896	408	399	420	420	420	+ 113·2	+ 5·3
Kol: antracit- (»valnöt») hemkörd	hl	401	—	713	712	698	704	704	+ 76·0	− 1·1
eng. hushålls- (fyrkol) hemkörd	»	234	—	331	328	339	339	339	+ 44·3	+ 3·4
Koks: gasverks- (krossad)[1] hemkörd	»	165	—	247	247	242	244	243	+ 50·0	− 1·6
eng. kamin- » hemkörd	»	189	—	275	276	289	290	289	+ 51·3	+ 4·7

[1] 1913 avse uppgifterna okrossad koks. — [2] Preliminära siffror. — × Maximipris.

Tidskriftsöversikt.

(Augusti 1929.)

Allmänna sociala frågor.

BACKLUND, S. I skilda väderstreck. Intryck från Internationella arbetskonferensen 1929. Fackföreningsrörelsen 1929, nr 34.

— Metoder och problem 1929. Anteckningar från arbetskonferensen i Genève. Fackföreningsrörelsen 1929, nr 32.

— Tolfte internationella arbetskonferensen. Fackföreningsrörelsen 1929, nr 31.

DEMANT, V. A. The problem of »The Just Price» in the modern world. »Stockholm» 1929, nr 3.

GARVIE, A. E. The contrast of the golden rule and the competitive industrial system. »Stockholm» 1929, nr 3.

GÖRLER, C. Der Macht- und der Friedensgedanke im Wirtschaftsbegriff und Wirtschaftsleben. Der Arbeitgeber 1929, nr 16.

JENSEN, A. Mondismen. Syndikalismen 1929, nr 2.

KELLER, A. Le bureau international de travail et les églises. »Stockholm» 1929, nr 3.

KÄRNEKULL, O. Internationella kongressen i Paris för arbetets rationalisering. Industriförbundets meddelanden 1929, nr 4.

LANDAUER, C. Sparen und Versichern. Soziale Praxis 1929, nr 33.

LÜDERS, ELSE. Sozialpolitische Streitfragen auf internationalen Frauentagungen. Reichsarbeitsblatt 1929, nr 21.

MEYER-BRODNITZ, F. K. Die menschliche Arbeitskraft als Gegenstand der Forschung. Die Arbeit 1929, nr 8.

MÜLLER, G. Der Arbeitsethos des Arbeitgebers. Der Arbeitgeber 1929, nr 16.

MÜLLER, H. Die internationale Arbeitsorganisation und die 12. internationale Arbeitskonferenz. Die Arbeit 1929, nr 8.

NIELSEN, F. Kartel- og Trustproblemet. Andelsbladet 1929, nr 35.

ODHE, TH. The modern trust and cartel system and rationalisation. Review of international cooperation aug. 1929.

OLSSON, N. J. Driftsvetenskapliga studiekursen i Essen. Teknisk Tidskrift 1929, nr 33.

PHILIP, A. Rationaliseringen och socialismen. Syndikalismen 1929, nr 3.

POULTON, E. L. The recent [12.] international labour conference at Geneva. The Labour Magazine aug. 1929.

SCHWEITZER, C. Weltanschauung und soziale Frage als ökumenische Aufgabe. »Stockholm» 1929, nr 3.

WATT, L. The theory lying behind the historical conception of the just price. »Stockholm» 1929, nr 3.

Retningslinier for den Internationale faglige Centrals ökonomiske Politik. Arbejderen 10 aug. 1929.

The twelfth session of the international labour conference. Monthly summary of the international labour organisation 1929, nr 7.

Sverige.

FRITZELL, Y. Stiftelsekontrollen. Sveriges landstings tidskrift 1929, nr 4.

GYLLIN, Y. Arbetareklassens läge i Sverige vid tiden för fackföreningsrörelsens uppkomst. Fackföreningsrörelsen 1929, nr 34.

Amerikas förenta stater.

Ekonomisk självmedvetenhet och positivism i U. S. A. [Kritiskt referat av: Report of Committee on recent economic changes.] Industria 1929, nr 16.

Report of Committee on recent economic changes. Monthly labor review juni 1929.

Norge.

Moderasjon for arbeidernes feriereiser. [Landsorganisationens] Meddelelsesblad 1929, nr 7.

Schweiz.

WUNDERLICH, FRIEDA. Die wirtschaftliche Lage der Arbeitnehmer in der Schweiz und die sozialpolitische Entwicklung im Jahre 1928. Soziale Praxis 1929, nr 32.

Storbritannien.

JENSEN, A. Den engelska mondismen. Syndikalismen 1929, nr 1.

Tyskland.

BROECKER, B. Die Sozialpolitik am Scheidewege. Die Arbeit 1929, nr 8.

SPRENGEL, W. Verbrechen und Strafe in Deutschland. »Stockholm» 1929, nr 3.

Zeissverken i Jena i socialpolitisk belysning. Arbetsledaren 1929, nr 14.

Arbetarskydd.

ASCHER. Die Stellung des Sozialhygienikers zur modernen Industrieentwicklung. Zentralblatt für Gewerbehygiene 1929, nr 7.

BANIK. Die Gesundheitsgefahren und der Gesundheitsschutz bei der gewerblichen Verwendung von Nitrozelluloselacken. Gesundheits-Ingenieur 1929, nr 31.

— Die Gesundheitsgefahren beim Arbeiten mit Zaponlack und ihre Verhütung. Zentralblatt für Gewerbehygiene 1929, nr 7.

CANDEE, S. W. Where industrial safety work is most effective. National safety news aug. 1929.

DAVIS, J. J. Universal safety — the ideal of our industrial future. National safety news aug. 1929.

FEHLINGER, H. Arbeterskeskyddet och internationella arbetsbyrån. Fackföreningsrörelsen 1929, nr 33.

FICHTL. Staubexplosionen. Reichsarbeitsblatt 1929, nr 23.
FISH, C. T. Making safety part of the ice man's job. National safety news aug. 1929.
GARNER, J. R. Posture and fatigue. National safety news aug 1929.
HARDIN, D. H. First aid — its uses and abuses. National safety news aug. 1929.
HAYHURST, E. R. Occupational diseases: definition, cause, prevalence, and prevention. Monthly labor review juli 1929.
HOLTZMANN. Einfluss der Textilarbeit auf Schwangerschaft und Geburt. Reichsarbeitsblatt 1929, nr 23.
JOHNSON, L. B. Grounding transmission and distribution lines. National safety news aug. 1929.
LION, A. Wirken unsere Kraftfahrzeugbetriebsstoffe giftig? Zentralblatt für Gewerbehygiene 1929, nr 7.
PERLHEFTER, A. Arzneimittellehre für Samariter. Zeitschrift für Gewerbehygiene 1929, nr 7.
RISSMANN, F. Die zweite Erörterung über das Problem der Unfallverhütung auf der 12. internationalen Arbeitskonferenz. Soziale Praxis 1929, nr 31.
R[OSENGREN], A. Explosion av ett ångackumulatorlokomotiv. Arbetarskyddet 1929, nr 8.
SCHENK, P. Seelisch bedingte Organfunktionsstörungen nach Unfällen. Zentralblatt für Gewerbehygiene 1929, nr 7.
SCHWEISHEIMER, W. Berufshygiene bei Tischlern und Schreinern. Berufsgefährdung-Berufswahl. Zeitschrift für Gewerbehygiene 1929, nr 7.
SHEEDY, J. E. Making the ocean highways safe. National safety news aug. 1929.
STILLER. Die Unfallverhütung auf der 12. internationalen Arbeitskonferenz in Genf. Reichsarbeitsblatt 1929, nr 22.
STREINE, O. Arbeitsrationalisierung und Arbeitsschutz. Gewerkschafts-Zeitung 1929, nr 31—32.
WINKELMANN, H. Die praktische Tätigkeit der Arbeiter- und Angestelltenausschüsse. Zentralblatt für Gewerbehygiene 1929, nr 7.
Safety of life at sea. Industrial and labour information 29 juli 1929.
Unfälle an Pressen und Stanzen. Zeitschrift für Gewerbehygiene 1929, nr 7.

Sverige.

Huru nedbringa kostnaderna för olycksfall i arbete? Industriförbundets meddelanden 1929, nr 4.

Amerikas förenta stater.

GRIEVE, G. G. Why industrial accident rates go up and down. National safety news aug. 1929.
MARTLAND, H. S. Occupational poisoning in manufacture of luminous watch dials. Monthly labor review juni 1929.
Protection of railroad workers against removal of railroad shops and terminals. Monthly labor review juni 1929.
Survey of industrial poisoning from radioactive substances. Monthly labor review juni 1929.

Schweiz.

GROTH, G. De minderårigas ställning i den schweiziska industrin. Industritidningen 1929, nr 14.

Tyskland.

W[UNDERLICH, FRIEDA]. Die gewerbliche Kinderarbeit. (Nach den Berichten der Gewerbeaufsichtsbeamten für das Jahr 1928.) Soziale Praxis 1929, nr 31.
Der Begriff der »Fahrlässigkeit» bei der Unterbringung und Förderung von Benzin und Benzol in Deutschland. Zeitschrift fur Gewerbehygiene 1929, nr 7.
Industrial medecine in German universities. Industrial and labour information 29 juli 1929.

Arbetslön och arbetstid.

CORNELISSEN, CH. Arbetstidens begränsning. Syndikalismen 1929, nr 4.
DAHLERIUS, E. Arbetslösheten och ackordssystemet. Syndikalismen 1929, nr 3.
FEHLINGER, H. På väg mot den internationella åttatimmarsdagen. Fackföreningsrörelsen 1929, nr 32.
NEITZEL. Die Arbeitszeit der Angestellten auf der 12. internationalen Arbeitskonferenz. Reichsarbeitsblatt 1929, nr 22.
An international conference on wage statistics. International labour review april 1929.

Sverige.

STYRMAN, G. Arbetarnas sommarledighet. Verkstäderna 1929, nr 8.
Arbetaresemestern. Industria 1929, nr 17.

Amerikas förenta stater.

KUMMER, F. Die vierzigstündige Arbeitswoche in Nordamerika. Gewerkschafts-Zeitung 1929, nr 31.
Progress of the 5-day week. Monthly labor review juni 1929.

Australien.

Report of Australian commonwealth commission on child endowment and family allowances. The labour gazette 1929, nr 7.

Frankrike.

PIPER, O. Sozialzulagen in der Privatwirtschaft Frankreichs. »Stockholm» 1929, nr 3.

Tyskland.

The regulation of hours of work in Germany in 1927. International labour review april 1929.

Arbetsmarknad och arbetslöshet.

LEVY, H. Arbeitslosigkeit als internationales Problem. Der Arbeitgeber 1929, nr 15.

Danmark.

Den paakraevede Analyse [af de 30 000 Arbejdsløse]. Arbejdsgiveren 1929, nr 34.

Ryssland.

JOACHIM, R. Die Arbeitslosenfrage in der Union der Sozialistischen Sowjet-Republiken. Reichsarbeitsblatt 1929, nr 22.

Storbritannien.

Three English programs for the treatment of unemployment. [Final report of the Balfour committee; Report of the Malchett-Turner conference; A party program for the cure of unemployment.] Monthly labor review juni 1929.

Vägbyggnad och arbetslöshet. [Efter D. Lloyd George: We can conquer unemployment.] Byggnadsvärlden 1929, nr 32.

Tyskland.

BRONISCH. Arbeitslosenversicherung und kommunale Wohlfahrtspflege. Die Arbeitslosenversicherung 1929, nr 19.

CUNO. Reform der Arbeitslosenversicherung und Fürsorgeverbände. Soziale Praxis 1929, nr 29.

FORCHHEIMER, K. The financial problems of unemployment insurance. International labour review april 1929.

HENNINGER, W. Kritisches zur Arbeitslosenstatistik. Die Arbeitslosenversicherung 1929, nr 13.

HENSCHEL. Die Nachteile eines Ausschlusses der Saisonarbeiter aus der Arbeitslosenversicherung. Soziale Praxis 1929, nr 27.

KATSLER, v. Zur Reform der Arbeitslosenversicherung. Der Arbeitgeber 1929, nr 14.

KOBRAK. Bemerkungen über Ergebnisse einer Erhebung über die laufend unterstützten Arbeitsfähigen in Berlin. Berliner Wohlfahrtsblatt 1929, nr 15.

— Fürsorge für Wohlfahrtsarbeitslose. Die Arbeitslosenversicherung 1929, nr 9.

MLEINEK, CLARA. Aus der Reichsanstalt für Arbeitsvermittlung und Arbeitslosenversicherung. Soziale Praxis 1929, nr 27.

MÜNCH, E. Aus der Praxis der beruflichen Fortbildung und Umschulung von Arbeitslosen. Das Berufsamt 1929, nr 12.

MÜNNICH, O. Die Angestelltenvermittlung durch die Berufsverbände. Soziale Praxis 1929, nr 27.

RAWICZ, E. Das Risiko der weiblichen Versicherten für die Arbeitslosenversicherung. Reichsarbeitsblatt 1929, nr 21.

SAUTTER. Zehn Jahre männliche Erwerbslosen-Unterrichtskurse des Arbeitsamts Stuttgart. Das Berufsamt 1929, nr 12.

SCHRÖDER, F. Theorie und Praxis in der Angestelltenvermittlung. Soziale Praxis 1929, nr 27.

SYRUP. Gemeinden und Reichsanstalt. Die Arbeitslosenversicherung 1929, nr 13.

TAUBMANN. Zur Arbeitslosenversicherungsreform aus der Praxis. Soziale Praxis 1929, nr 34.

WIMER. Das Problem der Notstandsarbeiten und eine grundsätzliche Kritik hierzu. Die Arbeitslosenversicherung 1929, nr 17.

WOLF, C. Die Statistik in der Arbeitslosenversicherung. Die Arbeitslosenversicherung 1929, nr 13.

Arbetslöshetsunderstöd som regelbunden biinkomst. Industria 1929, nr 16.

Ausbau der Arbeitsvermittlung für Land, Gast- und Hauswirtschaft. Das Arbeitsamt 1929, nr 18.

Einschränkungen in der Krisenfürsorge. Gewerkschafts-Zeitung 1929, nr 27.

Die Ergebnisse der Statistik der Wanderscheine für Arbeitslose im Winterhalbjahr 1928/29. Reichsarbeitsblatt 1929, nr 19.

Der Kampf um die Arbeitslosenversicherung. Soziale Praxis 1929, nr 34.

Befolkningsfrågan.

Sverige.

ST[ÉNHOFF], G. Steriliseringsfrågan. Tidskrift för barnavård och ungdomsskydd 1929, nr 4.

WIBERG, C. G. Spädbarnsdödlighetens regionala fördelning å Sveriges landsbygd, åren 1906—1915. Statsvetenskaplig Tidskrift 1929, nr 3.

Bostadsförhållanden.

KAMPFFMEYER, H. Det allmännas strävanden på bostadsområdet i olika länder. Vår bostad 1929, nr 14—15.

Sverige.

G[UINCHAR]D, J. & S[ILLÉ]N, G. Byggnadsverksamheten i Stockholm januari—juni 1929. Statistisk månadsskrift 1929, nr 6.

J. M. T. Väggohyran i våra bostadshus. Sveriges fastighetsägaretidning 1929, nr 17.

Österrike.

HELAND, H. v. Wiens bostadsfråga. Sv. Stadsförbundets Tidskrift 1929, nr 5.

Fattigvård och barnavård.

Sverige.

BERGGREN, A. Funktionärsfrågan och organisationsutredningen [= utredningen ang. den sociala försäkrings- och hjälpverksamhetens organisation]. Sv. fattigvårds- och barnavårdstidning 1929, nr 7.

HÖLJER, A. Föreslagna och önskvärda reformer på barnavårdens område. Tidskrift för barnavård och ungdomsskydd 1929, nr 4.

JOHNSSON, P. Rotegång och fattigauktion. Tidskrift för fattigvård 1929, nr 4.

MATZ, S. Ändringar i lagen om fri rättegång. Sv. juristtidning 1929, nr 5.

MOBERG, ELLEN. Om barnkrubbor och barnträdgårdar. Tidskrift för barnavård och ungdomsskydd 1929, nr 4.

PETRÉN, V. Förslaget till ny lösdrivarlag. Sveriges landstings tidskrift 1929, nr 4—5.

WENNERSTRÖM, J. A. Anstalterna för vuxna vanartade sinnesslöa i Örebro och Sala. Tidskrift för fattigvård 1929, nr 4.

Amerikas förenta stater.

Administration and conditions of old people's homes. Monthly labor review juli 1929.

Danmark.

CONRAD, R. Samhällets barnavård i Danmark. Sv. fattigvårds- och barnavårdstidning 1929, nr 5.

De offentlige Understöttelser i Finansaaret 1927/28. Statistiske Efterretninger 1929, nr 23.

Norge.

STANG CONRADI, F. Komite-utkastet til lov om forsorg for trengende. Socialt arbeid 1929, nr 6.

Tyskland.

MAGNUS, ERNA. Zur Krise der Fürsorgeerziehung. Soziale Praxis 1929, nr 33—34.

MÜLLER, E. Unterbringung hilfsbedürftiger Minderjähriger durch die Fürsorgeverbände. Berliner Wohlfahrtsblatt 1929, nr 16.

SCHOTT. Reichsfürsorgestatistik. Reichsarbeitsblatt 1929, nr 24.

Föreningsväsen.

Entwicklungstendenzen des Amsterdamer Internationalen Gewerkschaftsbundes. Soziale Praxis 1929, nr 31.

Jugoslavien.

HARAMINA, W. Udviklingen og Opbygningen af Det almindelige Arbejderforbund i Jugoslavien. Bulletin for den internationale Træarbejder-Union 1929, nr 6/7.

Ryssland.

SCHWARZ, S. Offensiven mot fackföreningarna i sovjetunionen. Fackföreningsrörelsen 1929, nr 32.

Hälso- och sjukvård.

Sverige.

LÖWENHIELM, C. Fortsatta åtgärder till tuberkulosens bekämpande i Sverige. Tidskrift för fattigvård 1929, nr 4.

O[DÉ]N, S. Användningen av Konung Gustaf V:s jubileumsfond. Sveriges landstings tidskrift 1929, nr 4.

Tio år av Röda kors-föreningarnas förbunds verksamhet. Svenska Röda Korset 1929, nr 8.

Danmark.

HEIBERG, P. Litt om befolkningsspörsmålet og den offentlige sundhetspleie i Danmark, særlig Kjöbenhavn. Bolig og bygg 1929, nr 3/4.

Finland.

SAVONEN, S. Tuberkulosfrågan i Finland. Social Tidskrift 1929, nr 7.

Storbritannien.

STREHL, C. Die Beschulung, Fürsorge und Versorgung der Blinden in Grossbritannien. Reichsarbeitsblatt 1929, nr 21.

Tyskland.

DENKER. Der Tuberkulosekongress in Bad Pyrmont. Soziale Praxis 1929, nr 31.

Jord- och egnahemsfrågan.

RAPPAPORT, J. Zehn Jahre Agrarreform. Arbeit und Wirtschaft 1929, nr 15.

Sverige.

LEUFVÉN, G. Jordbrukskrisen. Gjallarhornet 1929, nr 14.

SJÖGREN, E. Några synpunkter på lantbrukets rationalisering. Gjallarhornet 1929, nr 14.

A. H. B. Jordbrukets ekonomiska läge. Teknisk tidskrift 1929, nr 31.

Tyskland.

OTTO, A. Das Wohnheimstättengesetz. Soziale Praxis 1929, nr 34.

Kollektivavtal och arbetskonflikter.

ANDERSSON, J. Syndikalistisk taktik. Syndikalismen 1929, nr 3—4.

Norge.

STORSTEEN, E. Arbeidskonflikter med arbeidsstans og deres betydning. Socialt arbeid 1929, nr 6.

Kooperation.

DIGBY, MARGARET. Co-operation at the international congress of agriculture, Bucharest. Review of international cooperation aug. 1929.

ENFIELD, A. HONORA. Women's work for cooperation. Review of international cooperation aug. 1929.

NIELSEN, F. Nordisk Andelsforbund. Andelsbladet 1929, nr 34.

STOLPE, H. Kooperationens utbildningsväsen. Kooperatören 1929, nr 14.

TANNER, V. Die Konsumgenossenschaftsbewegung, ihr Inhalt und Ziel. Schweiz. Konsum-Verein 1929, nr 32.

TOTOMIANZ, V. Das Genossenschaftswesen und die Privatunternehmungen. Schweiz. Konsum-Verein 1929, nr 33.

— Konkurrenz und Genossenschaftswesen. Schweiz. Konsum-Verein 1929, nr 34.

Das Genossenschaftswesen und die Organisation des Privatlebens der Minderbemittelten. Schweiz. Konsum-Verein 1929, nr 34.

Sverige.

HANSEN. Hvad kan vi lære af de svenske Brugsforeninger? Andelsbladet 1929, nr 34.

Danmark.

HEDBERG, A. Lantmannakooperationen i Danmark. Gjallarhornet 1929, nr 14.

MADSEN, P. L. Maal og Veje for vor Brugsforeningsbevægelse. Andelsbladet 1929, nr 34.

Italien.

BOURGIN, G. La coopération italienne fasciste. Revue des études coopératives 2 kv. 1929.

Litauen.

SALCIUS, P. The co-operative movement in Lithuania. Review of international cooperation aug. 1929.

Tyskland.

KREBS, W. Das Genossenschaftswesen im Jahre 1928. Jahrbücher für Nationalökonomie und Statistik B. 131, s. 238.

Levnadskostnader.

WEICKEN, C. Verpackungs- und Versandkosten und deren Anteil am Warenpreise. Technik und Wirtschaft 1929, nr 8.

Amerikas förenta stater.

GROTKOPP, W. Was lehrt die Entwicklung des amerikanischen Einzelhandels? Die Arbeit 1929, nr 8.

Cost of living of 506 families of federal employees in five cities. The service letter on industrial relations 25 juli 1929.

Lärlingsväsen och yrkesrådgivning.

Danmark.

KINNANDER, E. Några erinringar från yrkesskolemötet i Köpenhamn. Verkstäderna 1929, nr 8.

Tyskland.

BÖKENKRÜGER, W. Die technischen Hilfsmittel der Berufsberatung. Das Berufsamt 1929, nr 16.

EHMKE. Der Entwurf eines Berufsausbildungsgesetzes im Vorläufigen Reichswirtschaftsrat und im Reichsrat. Reichsarbeitsblatt 1929, nr 22.

SANDER, ELSE. Das gedruckte Wort in der Berufsberatung. Das Berufsamt 1929, nr 16.

O. H. Mitarbeit der Gewerkschaften in den Berufsschulen nach der Gesetzgebung des Freistaates Sachsen. Gewerkschafts-Zeitung 1929, nr 31.

Nykterhetsfrågan.

Sverige.

GRÄSLUND, G. Vad kan göras mot ungdomens spritmissbruk från nykterhetsnämndernas och systembolagens sida? Tidskrift för fattigvård 1929, nr 4.

Nykterhetsnämndskonferensen i Stockholm den 10—11 juni 1929. Tidskrift för Nykterhetsnämnderna 1929, nr 7.

Tyskland.

MULERT, C. Alkoholkrankenfürsorge auf dem Lande unter Mitberücksichtigung der kleinen und mittleren Städte. Blätter für Wohlfahrtspflege 1929, nr 7/8.

Socialförsäkring.

ANKER, ELLA. Mödrelönn. Kommunalt tidsskrift 1929, nr 6.

MANES, A. & STEIN, O. Die Sozialversicherung im Völkerrecht. Zeitschrift für die gesamte Versicherungs-Wissenschaft 1929, nr 3.

Sverige.

C. H. Livränta till föräldrar. Arbetarskyddet 1929, nr 8.

Amerikas förenta stater.

Status of old-age pension legislation in the United States. Monthly labor review juli 1929.

Schweiz.

Compulsory accident insurance in Switzerland from 1923 to 1927. International labour review aug. 1929.

Spanien.

AZNAR, S. The introduction of maternity insurance in Spain. International labour review aug. 1929.

Tyskland.

FINKENRATH, K. Läkare och sjukkassor i Tyskland. Social-medicinsk tidskrift 1929, nr 8.

Ut- och invandring.

Frankrike.

OUALID, W. The occupational distribution and status of foreign workers in France. International labour review aug. 1929.

Kanada.

BÖGGILD, J. E. Danske Kolonier i Canada. Udenrigsministeriets Tidsskrift 22 aug. 1929.

Storbritannien.

HARRISON BELL, F. N. Migration. The labour magazine aug. 1929.

Författningar rörande sociala frågor.

I Svensk författningssamling ha under tiden 11 augusti—10 september 1929 bl. a. publicerats:

N:r		Daterad
256.	K. förordn. om Svenska bostadskreditkassan och om bostadskreditföreningar . . .	3 aug.
263.	K. kung. om ikraftträdande av förordningen den 3 augusti 1929 (nr 256) om Svenska bostadskreditkassan och om bostadskreditföreningar, m. m.	3 »

Arbetsmarknaden under september månad 1929.

Den gynnsamma utveckling inom vårt näringsliv, som tidigare under året gjort sig märkbar på flertalet områden, fortsatte även under september månad. Medelantalet arbetsansökningar per 100 lediga platser vid de offentliga arbetsförmedlingsanstalterna visade sålunda under rapportmånaden ytterligare nedgång, nämligen till 127 från 135 under augusti. Att denna förbättring å arbetsmarknaden icke enbart varit att tillskriva säsongrörelserna, visar bl. a. en jämförelse med motsvarande relationstal för tidigare år. Innevarande års septembersiffra var nämligen avsevärt lägre än för de fyra närmast föregående åren och ungefär i nivå med de relativt gynnsamma talen för motsvarande månad åren 1923—1924.

På grund av den förflutna sensommarens i stort sett jämna och gynnsamma skördeväder har forceringen å jordbrukets arbetsmarknad innevarande höst icke antagit sådana proportioner som under fjolåret, då den ihållande dåliga sommarväderleken föranledde en onormal försening i bärgningsarbetet och ett särdeles starkt behov av extra arbetskraft, speciellt under september månad. Detta utesluter ej, att även i år efterfrågan på tillfällig arbetskraft för jordbruket under september månad varit stor för såväl bärgnings- och tröskningsarbete som potatisplockning och rotfruktsupptagning. Från olika håll meddelas sålunda, att jordbruket kunnat absorbera nära nog all tillgänglig arbetskraft för detta ändamål, helst som en hel del mera fast anställda varit utkallade till repetitionsövningar. Likaså ha en del grovarbetare o. d. från städerna på detta sätt kunnat erhålla sysselsättning.

Även inom gruppen industri och hantverk utvisade statistiken för rapportmånaden en avgjord förbättring i arbetstillgången, jämfört både med närmast föregående månad och med september 1928. Alltjämt var efterfrågan på yrkesskickliga fackarbetare synnerligen stor, särskilt inom metall- och maskinindustrien men även inom bl. a. trävarubranschen, där brist givit sig till känna på kompetenta maskin- och möbelsnickare. Liknande voro förhållandena inom byggnadsverksamheten. Denna bransch uppvisade sedvanlig forcering inför flyttningsdagen och gav full sysselsättning särskilt åt målare och annan installationspersonal. För hantlangare och diversearbetare synes arbetstillgången på detta område däremot ej ha varit fullt tillräcklig.

Inom handel och samfärdsel samt det husliga arbetet kunde man likaledes på många håll skönja en livlig aktivitet. Den instundande oktoberflyttningen gav sålunda mot slutet av månaden rikliga arbetstillfällen åt chaufförer, expressarbetare m. fl. ävensom åt tvätt- och rengöringskvinnor. Från vissa håll rapporterades ökad efterfrågan på yrkesutbildade manliga handelsbiträden samt kvalificerad lager- och magasinspersonal o. d.

För sjöfolk var arbetstillgången fortfarande i det stora hela god; i de nordligaste länen rapporterades dock någon försämring. I vissa fall rådde liksom tidigare brist på yngre maskinbefäl och styrmän, ävensom på en del befaret däcksmanskap. Antalet påmönstringar vid sjömanshusen var 2 944 mot 3 081 avmönstringar.

Antalet vid arbetslöshetskommissionens reservarbeten intagna arbetare uppgick vid september månads utgång till inemot 850 mot c:a 900 vid månadens början. Den 1 oktober 1928 utgjorde motsvarande arbetsstyrka omkring 1 040 man. De till kommissionen rapporterade hjälpsökande arbetslösa voro vid början av september 4 849 mot 5 055 en månad tidigare.

Antalet ansökningar om arbete *på 100 lediga platser* vid de offentliga arbetsförmedlingsanstalterna under september samt under föregående månader och år framgår av efterföljande sammanställning:

	Jan.	Febr.	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.
1902—1912	182	150	119	104	106	119	118	101	93	104	141	134
1913—1922	196	203	171	148	134	138	129	123	115	127	174	187
1923	346	308	231	165	135	146	141	140	126	129	191	195
1924	289	214	177	151	131	132	141	135	128	148	220	225
1925	296	256	207	166	157	159	162	156	154	172	246	226
1926	273	247	191	163	162	166	161	151	158	186	273	268
1927	293	258	208	171	168	161	150	148	148	170	242	243
1928	279	260	201	165	146	157	167	160	142	156	230	220
1929	*241*	*215*	*174*	*150*	*134*	*135*	*137*	*135*	*127*	—	—	—
Därav inom jord- och skogsbruk:												
1926	189	152	112	101	106	95	96	107	126	138	211	244
1927	205	155	114	101	96	81	77	104	106	111	164	191
1928	178	145	113	93	90	90	106	133	111	107	173	228
1929	*185*	*152*	*110*	*94*	*83*	*75*	*90*	*113*	*105*	—	—	—
Övriga näringsgrupper:												
1926	290	273	223	189	177	185	184	171	172	210	289	272
1927	310	287	250	202	192	184	179	168	161	208	265	251
1928	300	297	240	197	165	176	187	170	157	186	245	219
1929	*251*	*228*	*199*	*173*	*151*	*152*	*152*	*144*	*136*	—	—	—

Växlingarna på arbetsmarknaden under de senaste åren framgå även av efterföljande tablå, avseende antalet *arbetslösa inom fackföreningarna* i procent av hela det redovisade medlemsantalet:

	31/1	28/2	31/3	30/4	31/5	30/6	31/7	31/8	30/9	31/10	30/11	31/12
1923	20·5	19·4	18·0	14·9	10·7	9·8	9·1	8·6	8·0	8·2	9·3	14·1
1924	13·6	13·4	13·9	11·6	7·6	7·4	6·2	6·6	7·0	8·4	10·5	15·6
1925	14·8	13·6	12·0	10·8	8·2	8·2	7·6	7·7	8·5	10·1	11·8	19·5
1926	15·7	14·8	14·7	12·8	9·9	9·6	8·6	8·8	9·1	11·4	13·0	19·1
1927	16·3	15·6	14·1	12·3	9·9	9·4	8·3	7·9	8·4	10·4	12·8	18·6
1928	14·3	13·3	13·2	11·7	8·2	7·6	7·4	6·9	7·8	9·0	10·9	17·3
1929 utan skogsarb.	*14·8*	*14·6*	*13·7*	*11·4*	*7·7*	*6·7*	*6·2*	*6·0*	—	—	—	—
1929 med skogsarb.	*15·0*	*14·8*	*14·4*	*12·3*	*8·2*	*7·2*	*6·7*	*6·3*	—	—	—	—

Arbetslöshetens utbredning inom olika fack framgår närmare av tabellen å sid. 798.

Arbetsfredsdelegationens rapport.

Den efter arbetsfredskonferensen i december 1928 tillsatta delegationen har den 27 september 1929 avslutat sitt arbete med framläggande av efterföljande rapport.

Inledning.

Som bekant sammankallades på initiativ av chefen för socialdepartementet den s. k. arbetsfredskonferensen.[1] Den avhölls i Stockholm den 30 november och den 1 december 1928 och avsåg överläggningar angående förefintliga möjligheter att på frivillighetens grund åvägabringa bättre samverkan mellan parterna på arbetsmarknaden och inom de särskilda företagen. Konferensen avslutade sina förhandlingar med ett enhälligt fattat beslut av följande lydelse:

»Konferensen uttalar önskvärdheten av att en delegation tillsättes med uppgift att sammanfatta vid konferensen framkomna synpunkter och uppslag, i vad de vunnit mera allmän tillslutning från konferensdeltagarnas sida, samt framlägga förslag till åtgärder, ägnade att förverkliga konferensens syfte, främjandet av samförstånd och arbetsfred till gagn för näringslivet och samhället i dess helhet, samt hemställer till Svenska Arbetsgivareföreningen och Landsorganisationen att utse vardera fem ledamöter i en sådan delegation ävensom till Kungl. Maj:t att i delegationen utse ytterligare ett lämpligt antal ledamöter, däribland representanter för ingenjörer och underbefäl.»

Den 31 december 1928 beslöt Kungl. Maj:t bemyndiga chefen för socialdepartementet att tillkalla högst sju ledamöter i en delegation med de uppgifter, som avsågos i arbetsfredskonferensens beslut, ävensom att utse en suppleant för var och en av de ledamöter, som komme att tillkallas, med rätt för suppleant att deltaga i delegationens förhandlingar, men icke i dess beslut i annat fall än då han företrädde ordinarie ledamot. Jämlikt nämnda bemyndigande tillkallade chefen för socialdepartementet fem personer att vara ledamöter i delegationen samt fyra suppleanter.

Svenska arbetsgivareföreningen och landsorganisationen hade dessförinnan anmält, att de utsett vardera fem ledamöter i den blivande delegationen; arbetsgivareföreningen tillika fyra suppleanter.

Delegationens sammansättning har varit följande:

Av *chefen för socialdepartementet* tillkallade

ordinarie ledamöter:

landshövding O. von Sydow,
kommerserådet A. F. Enström,
överingenjör E. Wijkander,
ombudsman E. Ahlberg,
yrkesinspektrisen Kerstin Hesselgren;

suppleanter:

rektor G. Ekelöf,
överingenjör B. S. Faith-Ell,
förman E. André,
fabrikskonsulenten Hertha Svensson.

[1] Jfr Soc. Medd. årg. 1929, sid. 3.

Av *svenska arbetsgivareföreningen* utsedda

ordinarie ledamöter:
häradshövding Hj. von Sydow,
direktör J. S. Edström,
disponent Chr. Storjohann,
kommerserådet G. Dillner,
direktör A. Bergengren;

suppleanter:
direktör I. O. Larson,
konsul W. de Shårengrad,
disponent K. F. Göransson,
disponent E. Malmström.

Av *landsorganisationen* utsedda ledamöter:

landsorganisationens ordförande Arvid Thorberg,
förtroendeman J. Jönsson,
förbundsordföranden Fr. Ekman,
förtroendeman Aug. Svensson,
förbundsordföranden G. A. Malmborg.

Den 22 juli 1929 avgick förtroendeman Aug. Svensson med döden. I hans ställe har av landsorganisationen utsetts ombudsmannen P. E. Nyström.

Herrar Enström, Edström och Dillner ha varit förhindrade att deltaga i rapportens slutliga avfattning. I deras ställe ha inträtt herrar Ekelöf, Larson och Shårengrad. Även övriga suppleanter ha emellertid deltagit i delegationens arbeten.

Den 23 januari 1929 hade delegationen konstituerande sammanträde, varvid till ordförande valdes landshövding von Sydow och till vice ordförande herrar Hj. von Sydow och Thorberg. Till sekreterare hos delegationen utsågs sekreteraren hos socialstyrelsen O. Ekblom och till notarie amanuensen i samma ämbetsverk C. Chr. Schmidt. För överläggningar rörande vissa spörsmål, som varit föremål för utredning inom delegationen, hava jämväl tillkallats utom delegationen stående sakkunniga personer.

Delegationens arbetsprogram.

Vid tillsättandet av arbetsfredsdelegationen angav föredragande departementschefen vissa allmänna riktlinjer för delegationens arbete. Den viktigaste uppgiften vore att undersöka och framlägga förslag, huru de vid arbetsfredskonferensen framkomna uppslagen skulle kunna mera allmänt omsättas i verklighet på de olika arbetsplatserna. Närmast gällde det att främja ett förtroendefullt personligt förhållande mellan befäl och anställda samt vidgad kunskap om företagens allmänna förutsättningar och utsikter, till gagn för ökad ömsesidig förståelse i spörsmål rörande rationaliseringsåtgärder, konsolideringsbehov och vad därmed sammanhänger. Frågan om det lägre arbetsbefälets ställning måste ägnas särskild uppmärksamhet. Även mera speciella uppslag, som framkommit vid konferensen eller som kunde yppa sig under delegationens arbete, borde undersökas och övervägas.

Då utgångspunkten för alla ifrågakommande åtgärder vore en önskan att främja det frivilliga samarbetet, vore det tydligt, att delegationen borde inrikta sitt arbete på åtgärder, ägnade att verka på upplysningens och övertygelsens väg. Ett av de förnämsta medlen för fullgörande av delegationens uppdrag torde därför bliva att sprida kunskap om vad som redan på sina håll åtgjorts eller planerats och om de önskemål, som föreligga å olika håll rörande åtgärder i samförståndets intresse. Vidare kunde det ifrågakomma att plan-

lägga mer eller mindre regelbundet återkommande sammanträffanden eller konferenser, antingen av mera allmän omfattning eller begränsade till viss industri, till viss ort eller på annat sätt. En dylik begränsning vore uppenbarligen nödvändig, i den mån det fortsatta samrådet mellan olika grupper på arbetsmarknaden överginge till att avse mera speciella frågor.

Delegationens uppdrag borde vara begränsat på sätt som framginge av konferensbeslutet. Det kunde således icke vara meningen, att delegationen skulle arbeta under någon längre tid utan borde densamma anse sin uppgift avslutad, sedan konferensresultaten bearbetats och förslag framlagts i antydda hänseenden. På övervägande av de närmast intresserade parterna torde det sedermera i första hand få bero, huru de strävanden, för vilka arbetsfredskonferensen och delegationens arbete varit uttryck, lämpligen borde fullföljas och i vad mån delegationens förslag kunde påkalla direkta åtgärder av ena eller andra slaget.

Sammanfattning av arbetsfredskonferensens resultat.

I enlighet med arbetsfredskonferensens beslut må här till en början givas en kort sammanfattning av konferensens resultat.

Arbetsfredskonferensens tillkomst torde böra ses mot bakgrunden av en å ömse sidor framträdande fördjupad insikt om den förödande inverkan arbetskonflikter draga med sig både för parterna själva och för den näring, som utgör basen för bådaderas försörjning. Konferensen hade redan därigenom sin stora betydelse, att vid densamma tydligt gavs uttryck åt den inom vida kretsar å ömse sidor förefintliga ärliga strävan att befrämja en utveckling i riktning mot förtroendefull samverkan mellan företagsledare och arbetare till näringslivets förkovran. Denna manifestation har otvivelaktigt i sin mån bidragit till att stärka känslan av samhörighet mellan företagare och arbetare samt att rikta uppmärksamheten på betydelsen av gott samarbete dem emellan. Man har under tiden efter konferensen kunnat skönja en ökad benägenhet hos parterna såväl inom hela industrigrenar som vid enstaka företag att komma till tals med varandra för läggande av en grund för praktiskt samförståndsarbete utöver det, som genom brukliga kollektivavtalsbestämmelser redan etablerats.

Under arbetsfredskonferensens förhandlingar ingick man givetvis på frågan om formerna för det åsyftade samförståndsarbetet. Meningarna syntes i dessa avseenden vara delade. Otvivelaktigt torde dock de av enskilda företagsledare och arbetare lämnade redogörelserna för de anordningar, man vidtagit i syfte att nå fram till mera harmoniska förhållanden på vederbörande arbetsplatser, hava givit nyttiga impulser och uppslag.

Det ligger i sakens natur, att åtskilliga anföranden vid konferensen formade sig till kritiska vidräkningar med bestående förhållanden å arbetsplatserna och arbetarnas nuvarande sociala ställning. I sådant hänseende synes arbetsfredskonferensen hava givit en hälsosam utluftning av åtskilligt ärligt missnöje. Ur denna kritik synes hava framgått en klarare insikt om de punkter, varpå man företrädesvis har att inrikta sig i arbetet för främjande av arbetsfreden ute på arbetsplatserna.

Såsom sådana punkter framstodo främst vikten av att främja förtroendefullt personligt förhållande mellan befäl och anställda samt vidgad kunskap om företagens allmänna förutsättningar och utsikter. För landets ekonomiska framtid och för industriföretagens utveckling nödvändiga och nyttiga rationaliseringsåtgärder borde vidare uppmärksammas, särskilt ur de anställdas synpunkt, då ju vid genomförandet av dylika åtgärder all möjlig hänsyn borde tagas till dem, som till en tid kunna bli lidande därav. Det lägre arbetsbefälets — verkmästares och förmäns — ställning vore en fråga av stor betydelse i detta sammanhang liksom rekrytering och utbildning av arbetsledare över huvud taget.

Efter närmare övervägande av de sålunda vid konferensen framkomna synpunkterna och departementschefens ovan återgivna uttalanden har delegationen funnit sig böra koncentrera sitt arbete väsentligen på frågorna om upplysningsverksamhet, om åtgärder till främjande av samarbetet på arbetsplatserna, om rationaliseringen och om arbetsbefälet och dess utbildning.

Allmänna synpunkter på arbetsfredsproblemet.

Innan delegationen närmare ingår på dessa mera speciella spörsmål, har delegationen emellertid velat framlägga några allmänna synpunkter på arbetsfredsproblemet. Industrialismens genombrott och snabba utveckling ha på skilda områden av vårt samhällsliv medfört betydelsefulla omgestaltningar. Särskilt ingripande ha dessa verkat på förhållandet mellan arbetsgivare och arbetare. Några sidor av den genom berörda utveckling uppkomna situationen torde i detta sammanhang förtjäna påpekas.

Det moderna industriföretaget är en invecklad och ömtålig organism. Dess livsbetingelser — råvaruanskaffningen, driftens rationella bedrivande, avsättnings- och prisförhållanden, konkurrensmöjligheten på den inhemska och utländska marknaden m. m. — erbjuda en mångfald problem, som till och med för de ledande männen inom företaget stundom erbjuda svårigheter att helt överblicka; för arbetarna blir det därför än mera vanskligt att inträngа i dessa problem. Från det gamla hantverkets arbetssystem, där den enskildes arbetsuppgift blev ett avslutat helt, har utvecklingen gått hän mot en specialisering av arbetsprestationerna. I den industriella driften gör sålunda varje arbetare en detalj, men icke den färdiga varan. Helt naturligt föreligger även i detta förhållande ett moment, som kan vara ägnat att hos arbetaren skymma blicken och därmed även minska intresset för det större sammanhang, vari hans arbete utgör ett led. Under hantverkets tid stodo företagets ägare och arbetare i nära beröring med varandra. I det moderna industriföretaget åter, som kräver investering av betydande kapital, torde ägaren och den högsta arbetsledningen sällan vara identiska. Den högsta arbetsledningen utgöres i regel av anställda förtroendemän, som hava att inför sin uppdragsgivare svara för att företaget skötes på sådant sätt, att det investerade kapitalet ger skälig avkastning. Den verklige ägaren utgöres av en kollektivitet av aktieägare, representerande i

företaget insatta sparmedel och ofta svår att identifiera. Även på grund av själva storleken av arbetsstyrkan vidgas i det moderna industriföretaget avståndet mellan arbetsgivaren och arbetaren, ett förhållande som framträder än mera, i den mån man med »arbetsgivaren» förstår innehavarna av aktiekapitalet.

Vid sidan av nu nämnda för arbetsförhållandet stundom mindre gynnsamma konsekvenser av industrialismen må å andra sidan framhållas, hurusom utvecklingen fram mot storindustri och produktionens specialisering medfört en storartad expansion. Fabrikernas tillverkningsvärde har på ett par årtionden mångdubblats och den i industrien anställda arbetarstammen har i ungefär motsvarande mån ökats. Jämsides härmed ha förhållandena för den enskilde förbättrats och sociala reformer kunnat genomföras, en önskvärd utveckling som kan förväntas fortgå i den mån industriens blomstring bidrager till att skapa förutsättningar härför. Man torde också kunna säga, att både hos industriledarna och de i företagen anställda insikten om deras ömsesidiga beroende av varandra ökats. För industriföretaget är det givetvis en mycket viktig förutsättning att äga tillgång till en tränad, yrkesskicklig arbetarstam, som finner sig väl till rätta inom företaget, och likaledes är företagets fortbestånd och gynnsamma utveckling för arbetarna ett väsentligt intresse, som framstår desto påtagligare i mån av arbetsstyrkans storlek och driftens specialiserade inriktning. Kommer därtill, att arbetarna vid ett visst företag i större utsträckning skaffat sig egna hem och därigenom knutit sig fastare till bygden, blir för dem betydelsen av att driften där kan fortbestå så mycket större.

Ett modernt industriföretag ställer stora krav på vakenhet, organisationsförmåga och arbetsskicklighet hos alla dem, som medverka i företaget. Det är i regel beroende av såväl inhemsk som utländsk konkurrens. Ett intensivt arbete kräves för bevarandet av redan vunna marknader och för uppsökandet av nya. En säker marknad bereder möjlighet till stabilisering av driften. Men en viktig förutsättning härför är åter att produktionen kan lugnt och utan avbrott bedrivas. För samtliga parter föreligger ett gemensamt intresse av arbetsro och ostörd produktion: för det investerade kapitalet, som skall förräntas, för arbetsledningen och arbetarna, åt vilka företaget skall bereda utkomst.

Det kan emellertid icke förbises, att mellan arbetsgivare och arbetare — churu förenade av gemensamt intresse och ansvar för industriens välgång — finnas vissa ofrånkomliga intressemotsättningar i fråga om arbetslöner och andra arbetsvillkor. Det skall alltid bliva svårt att i vår moderna industri, som lever och utvecklar sig i ständiga växlingar, stadfästa några principer för lönebestämmelser, vilka av bägge parterna kunna uppfattas såsom riktiga. Det synes därför icke kunna undvikas, att de ofrånkomliga intressemotsättningarna vid akuta tillfällen kunna taga sig uttryck i konflikter. Den hittillsvarande erfarenheten giver också vid handen, att det stora flertalet strejker och lockouter i vårt land förorsakats av lönetvister. Och striderna ha kunnat bli så mycket mera omfattande, där de fått stöd i organisationsväsendet. Det kan i detta sammanhang påpekas, att arbetarnas starka organisation väsentligen bidragit till att skapa deras nuvarande levnadsstandard.

Erinras bör dock, att såväl arbetsgivarnas som arbetarnas organisationer i det stora hela eftersträvat att utjämna intressemotsättningarna på fredlig väg. Organisationernas verksamhet har också framskapat reda och enhetlighet i arbets- och löneförhållandena på industriens arbetsområden. Av grundläggande betydelse härutinnan hava kollektivavtalen varit. Den kollektiva avtalsformen har också fått anmärkningsvärt stark utbredning inom det svenska näringslivet. Enligt föreliggande uppgifter beröra de gällande kollektivavtalen omkring en halv miljon arbetstagare. Kollektivavtalets stora betydelse för den ekonomiska och sociala utvecklingen är påtaglig, och det betraktas för de flesta arbetsområden både av arbetsgivar- och arbetarorganisationerna som en med hänsyn till den utveckling förhållandena tagit lämplig form för reglerandet av arbetsförhållandena. I kollektivavtalen fastställas de löne- och andra villkor, på vilka organisationens medlemmar skola lämna respektive åtaga sig arbete. De gälla för viss tid — ett eller flera år — och utgöra därmed ett värn för arbetsfred och lugn på arbetsplatserna under avtalstiden. Uppkommande tvistigheter bliva föremål för förhandling enligt i avtalen föreskrivna regler och ha i stor utsträckning kunnat lösas på denna väg.

Delegationen har som nämnt den uppfattningen, att trots organisationernas fortgående strävan att lösa uppkommande tvister på fredlig väg öppna konflikter på grund av parternas intressemotsättningar — främst tvisterna om nya kollektivavtals innehåll — icke kunna helt undvikas. Några direkta åtgärder till effektivt förebyggande av sådana konflikter kunna sålunda knappast vidtagas. Det synes emellertid delegationen, som om den spänning dylika konflikter oftast förorsaka mellan dessa parter skulle kunna väsentligt mildras och uppgörelse utan strid lättare ernås, i den mån bättre personligt samarbete åstadkommes på arbetsplatserna.

Striderna på arbetsmarknaden ha för övrigt gällt ej endast löneförhållandena. Tvister, som föranletts av andra orsaker, av slitningar och missförhållanden på arbetsplatsen, ha visat sig kunna urarta till svårlösta konflikter. Sålunda ha fall stundom förekommit, då helt obetydliga faktorer eller rena missförstånd stått hindrande i vägen för fredlig uppgörelse. De anledningar till tvister och konflikter, som sålunda förefinnas, borde lättare kunna förebyggas, om parterna i det dagliga arbetet söka uppnå bättre kontakt, mera förtroendefullt samarbete.

Med utgångspunkt från vad ovan anförts, blir frågan om vad som kan åtgöras för främjande av samförstånd och arbetsfred i väsentlig mån en fråga om ernående av ökad insikt angående de ekonomiska sammanhangen, om vidgad förståelse för vårt näringslivs förutsättningar och ställning i världshushållet och om skapande av förtroendefullt samarbete mellan arbetsgivare och arbetare ute på arbetsplatserna.

Allmän upplysningsverksamhet.

Delegationen har, icke blott ur den synpunkt varom här särskilt är fråga — främjande av arbetsfred — utan även med hänsyn till samhällets allmänna

väl, ansett i hög grad angeläget, att åtgärder vidtagas i syfte att åstadkomma fördjupad insikt om de ekonomiska sammanhangen och förståelse för vårt näringslivs förutsättningar och de däri verksammas ställning.

Med den betydelse en ostörd och gynnsam utveckling av produktionen inom de enskilda näringsgrenarna äger för hela statshushållet, framstår sålunda såsom en angelägenhet av särskild vikt att den medborgerliga utbildningen så inriktas, att bättre förutsättningar beredas de enskilda individerna att vid givna tillfällen själva bilda sig en så långt möjligt klar och från ensidiga synpunkter fri uppfattning av den föreliggande ekonomiska situationen och om de ofrånkomliga konsekvenserna av fattade beslut.

Upplysning på skolstadiet. Frågan om beredande av ökad insikt i de ekonomiska angelägenheterna och sammanhangen måste uppenbarligen inriktas på lång sikt; det gäller att börja från början för att efter hand åstadkomma allmän folkupplysning på området. Utan att ingå på de skolpolitiska problemen vill arbetsfredsdelegationen sålunda helt allmänt understryka önskvärdheten av att undervisningen såväl på lägre skolstadier som i de allmänna läroverken så vitt möjligt inriktas på att bibringa eleverna, förutom övrigt kunskapsstoff, även nödiga förkunskaper inom här ifrågavarande område.

En skolpolitisk fråga, den om fortsättningsskolans ställning, är för närvarande föremål för utredning av särskilda sakkunniga. Utan att vilja föregripa denna utredning vill arbetsfredsdelegationen i förevarande sammanhang endast framhålla önskvärdheten av att en eventuell revision av fortsättningsskolestadgan icke blott söker tillgodose berättigade krav på underlättande av fortsättningsskolpliktens fullgörande, utan jämväl kommer att omfatta läroinnehållet, särskilt ämnena arbetskunskap och medborgarkunskap. De mera teoretiskt-tekniska yrkesmomenten liksom kommunal- och statskunskapen tillhöra väl egentligen lärlings- och yrkesskolornas samt de högre ungdomsskolornas program. Utrymmet för dessa ämnen synes därför lämpligen kunna begränsas för att giva rum åt näringsgeografiska, närings- och samhällshistoriska samt enklare ekonomiska och hygieniska moment, ägnade att giva eleverna en för deras ålder anpassad orientering i produktionslivets utveckling, dess förutsättningar och samhälleliga ansvar och betydelse samt de hygieniska villkoren för ett sunt arbetsliv. Den speciella uppgift, som fortsättningsskolan jämlikt 1918 års riksdagsbeslut i frågan fått sig förelagd — nämligen att såsom praktisk ungdomsskola grundlägga och förbereda de ungas utbildning för deras levnadsyrke och befordra deras framtida medborgerliga duglighet — synes härigenom kunna på ändamålsenligare sätt fyllas.

I sakens natur ligger, att behov förefinnes ej endast av sådan förberedande undervisning å området, som kan meddelas ungdomen genom de allmänna läroanstalterna, utan även av en efterföljande upplysningsverksamhet, inriktad på de redan i förvärvsarbetet utgångna åldrarna. En sådan allmänt lagd upplysningsverksamhet synes låta sig anordna förnämligast under formen av föredrag och genom broschyrer.

Föreläsningar. En genom föreläsningsverksamhet bedriven upplysning bör enligt delegationens mening omfatta ämnen, som falla inom ramen för den ekonomiska vetenskapen; särskilt må nämnas industriell ekonomi, industriell produktion, organisation och teknik, industriens ställning på hemmamarknaden och världsmarknaden, dess utvecklingsmöjligheter m. m. Föredragens innehåll bör företrädesvis röra sig om praktiska spörsmål och icke om mera invecklade teoretiska problem. Denna verksamhet kan lämpligen anknytas till de statsunderstödda populärvetenskapliga föreläsningsanstalterna. Föreläsningsföreningarna hava hittills endast i mindre utsträckning ägnat sin uppmärksamhet åt ämnen inom förevarande områden. Anledningen härtill torde få tillskrivas — förutom svårigheten att anskaffa lämpliga föredragshållare — dessa föreningars bräckliga ekonomi; de torde till följd härav ofta nödgas ägna det huvudsakliga utrymmet åt föredrag med populärt innehåll, som äro mera tilldragande för en större allmänhet och därför mera inkomstbringande. Ett kraftigare ekonomiskt understöd för anordnandet av föreläsningar i ifrågavarande ämnen bör därför vara ägnat att främja en utveckling i önskvärd riktning. Vidare torde föreläsningsföreningarnas uppmärksamhet böra fästas å den grupp av ämnen, varom nu är fråga, genom att under en särskild rubrik i föreläsningskatalogen sammanföras uppgifter om tillgängliga föredragshållare. Då frågan om ökat statsunderstöd åt föreläsningsverksamheten redan väckts genom skolöverstyrelsen, finner sig arbetsfredsdelegationen böra fästa uppmärksamheten å önskvärdheten, ur de synpunkter delegationen har att beakta, att ökat statsunderstöd för föredrag, berörande ekonomiska ämnen, kommer de statsunderstödda föreläsningsföreningarna till del.

I detta sammanhang må erinras om den betydelsefulla upplysningsverksamhet, som bedrives av arbetarnas bildningsförbund. Också detta förbunds föreläsningsverksamhet, som utövas i samband med studiecirkelarbetet, åtnjuter statsunderstöd. Genom det i författningsväg föreskrivna samarbetet mellan studiecirkelarbetet och den statsunderstödda föreläsningsverksamheten torde ökat understöd åt denna senare verksamhet bliva till gagn jämväl för studiecirkelarbetet.

Uppmärksammas bör, att föreläsningar på hithörande område lämpligen kunna förläggas även till folkhögskolor, där numera jämväl industriarbetare ej sällan skaffa sig ökad allmänbildning. Önskvärt vore att, där ej särskilda svårigheter möta, arbetare, som så önska, i lämplig omfattning beredas tillfälle till ledighet för ändamålet.

Broschyrer. Beträffande användandet av broschyrer såsom led i allmän upplysningsverksamhet i ekonomiska ämnen må följande påpekanden göras.

Vissa föreningar och organisationer liksom vissa boktryckeriförlag utgiva redan nu serier av skrifter med populärvetenskapligt innehåll. Betydelsen av den sålunda redan bedrivna verksamheten må här vitsordas. I dessa skriftserier har dock för här ifrågavarande ämnen beretts utrymme endast i mindre grad. Detta torde till dels kunna förklaras av svårigheten att erhålla lämpliga författare, men lärer väsentligen få tillskrivas den ringa efterfrågan på dylik

litteratur. Man bör emellertid kunna förvänta att, i den mån föreläsningsverksamheten, som är en väsentlig faktor för stimulerandet av studieintresset, mera inriktas på de ekonomiska ämnena, produktionen av litteratur på området skall ökas. Erinras må, att i författningsväg föreskrivits, att föreläsningsföreningarna skola, i den mån förhållandena sådant medgiva, tillse, att litteratur, lämpad efter föreläsningarnas innehåll, för utlåning och försäljning hålles tillgänglig i sammanhang med dessa. Dessutom må påpekas, att jämlikt de grunder för understöd åt folkbiblioteksväsendet, som av 1929 års riksdag antagits, det åligger sådana bibliotek inom kommuner, där statsunderstödd föreläsningsverksamhet äger rum, att i möjligaste mån befrämja denna genom anskaffande av litteratur, som står i sammanhang med de valda föreläsningsämnena, samt genom att, såvitt det låter sig göra, anordna bokutlåning i anslutning till föreläsningarna. Slutligen vill delegationen understryka, att broschyrer i förevarande ämnen måste för att fylla sitt ändamål vara kortfattade, populärt och objektivt hållna samt prisbilliga.

Frågan om en allmän upplysningsverksamhet, ägnad att på indirekt väg främja arbetsfredens sak, innefattar ej endast ovan berörda spörsmål om en på lång sikt inriktad folkupplysning utan även ett spörsmål om upplysningsverksamhet av aktuell art. Det framstår nämligen såsom en viktig angelägenhet, att parterna å arbetsmarknaden kunna äga tillgång till material, vilket från ömse håll erkänts såsom objektivt och som kan tjäna dem till vägledning vid bedömandet av den ekonomiska situationen och utvecklingstendensen vid ett givet tillfälle. I sådant avseende har staten otvivelaktigt en betydelsefull uppgift att fylla genom sina ämbetsverk, socialstyrelsen, kommerskollegium och statistiska centralbyrån. I detta sammanhang må ock påpekas önskvärdheten av att arbetsgivar- och arbetarorganisationer stödja strävanden att åstadkomma en tillförlitlig lönestatistik.

Samarbetet på arbetsplatserna.

Redan av vad förut sagts torde framgå, att betingelserna för ökat samförstånd enligt delegationens uppfattning främst böra sökas i förtroendefullt förhållande mellan företagsledning och de i företaget anställda, ett gott samarbete på arbetsplatserna.

Det bör emellertid framhållas, att detta samarbete icke innebär något märkvärdigt eller något nytt; därigenom förverkligas endast den till synes självklara tanken, att arbetsgivaren, arbetsbefälet och arbetarna skola såsom förnuftiga människor kunna sinsemellan rådslå om sådana till företagets och dess anställda personals bästa syftande anordningar, vilka ej äro av natur att vara avtalsfrågor eller eljest reglerade i gällande avtal. Uppkommande missnöjesanledningar kunna på detta sätt lätt elimineras, nyttiga förslag beträffande arbetets anordnande kunna från personalens sida framkomma och sociala anordningar, som från arbetsgivarens sida kunna vidtagas, torde ofta hava fördel av att genomföras ej blott *för* arbetarna utan *i samarbete* med dem.

Förverkligandet av samarbetstanken ute på arbetsplatserna blir framför allt beroende av närmare personlig kontakt, av ömsesidig förståelse hos parterna och

deras respekt för varandras berättigade synpunkter. En personlig förbindelse bör därför i vidaste mån uppehållas mellan parterna. Företagsledningen, arbetsbefälet och arbetarna böra i all möjlig omfattning fritt utbyta åsikter och rådpläga i förekommande frågor.

Samarbetets organisation. Uppenbart är, att några bestämda regler för det lokala samarbetets organisation icke kunna givas. Förhållandena äro alltför olikartade inom skilda industrigrenar och företag för att någon viss form skulle kunna allmängiltigt tillämpas.

Det ligger i sakens natur, att vid företag av mindre omfattning några särskilda organisatoriska former för samarbetet ej äro behövliga. Genom arbetsgivarens dagliga närvaro å arbetsplatsen torde tillräckliga förutsättningar finnas för personlig bekantskap och direkt kontakt i de olika frågor, som kunna bliva föremål för samarbete.

Annorlunda är förhållandet vid de större företagen, där just på grund av företagets omfattning svårigheter föreligga för upprätthållande av sådan direkt kontakt mellan företagsledningen och personalen. Den enkla och naturliga vägen att rekommendera är, enligt delegationens mening, helt enkelt den, att företagets ledare så långt det är möjligt visar sig på arbetsplatsen, därvid strävar att lära känna sina arbetare ej endast i deras egenskap av avlönad arbetskraft utan såsom människor samt att upptaga till beaktande från dem eventuellt framkommande synpunkter och förslag. Ledaren bör därjämte intressera sina medhjälpare att på liknande sätt följa arbetet; framför allt gäller detta i de större företagen, där möjligheterna för den högste ledaren att träda i ofta återkommande beröring med arbetarna äro begränsade.

Vad organisationen av samarbetet i övrigt beträffar, känner sig delegationen övertygad om att, där insikten om betydelsen av närmare kontakt och bättre samförstånd förefinnes, där skola de lämpliga organisationsformerna lätt nog växa fram. Med den mångfald av olika förhållanden, som råda inom skilda industrier och företag, ligger i sakens natur, att någon ensartad form icke står att rekommendera. Delegationen har därför inskränkt sig till att antydningsvis erinra om några av de olika former, under vilka ett dylikt mera organiserat samarbete vuxit fram på skilda håll i vårt land, och att därtill foga några påpekanden.

Till en början må erinras därom, att jämlikt 31 § i lagen den 29 juni 1912 om arbetarskydd arbetarna vid ett företag äga bland sig utse s. k. *arbetarombud* med uppgift att till vederbörande yrkesinspektör framföra arbetarnas önskemål beträffande arbetets säkerhet eller sundhet. Antalet arbetsställen, där sådana arbetarombud utsetts, är i stadigt växande. År 1928 funnos arbetarombud vid 824 arbetsställen, 714 under yrkesinspektörernas och 110 under yrkesinspektrisens tillsyn. Arbetarombuden lära merendels träda i funktion endast vid inspektionsmyndighetens besök å arbetsstället. Emellertid borde rådplägning mellan arbetsledning och arbetarombud kunna ske oberoende av den officiella inspektionen. Det är därför önskvärt, att samarbete härutinnan äger rum och stödes av arbetsgivarna.

På detta område har samarbete med stor framgång prövats genom den s. k. *safety first-rörelsen*. Vid 1929 års arbetskonferens i Genève behandlades denna fråga i samband med överläggning om åtgärder för att i allmänt och enskilt intresse minska antalet olycksfall i de industriella företagen, och beslöts antaga en särskild rekommendation i ämnet. I denna rekommendation fastslogs, att erfarenheten från skilda länder visat, att man för detta ändamål hade att vänta de bästa resultaten av ett samarbete mellan alla intresserade parter, framför allt mellan arbetsgivare och arbetare. I detta syfte föreslogs, bland annat, att arbetsledningen vid olika arbetsplatser skulle tillsätta en s. k. *säkerhetsinspektör* (ingenjör eller verkmästare). Denna säkerhetsinspektör skulle samarbeta med särskilt utsedda delegerade bland arbetarna i och för tillsyn över alla säkerhetsanordningar. Organisationens uppgift skulle vidare vara att instruera nyanställda, särskilt de yngre, om de faror, för vilka de äro utsatta i arbetet, samt i allmänhet väcka arbetarnas intresse för att förekomma olyckshändelser och åstadkomma deras medverkan i skyddsarbetet.

Anordningar av den art, som omtalas i denna rekommendation, ha kommit till användning i stor utsträckning i England, Tyskland och Förenta staterna och ha på sistone försökts även i vårt land.

Nämnas må, att vid en större verkstad i vårt land finnas två bland arbetarna utsedda s. k. *samarbetskommittéer*. Den ena kommittén, säkerhetskommittén, har till huvudsaklig uppgift att tillse yrkesskyddsförhållandena inom företaget; den andra, ordningskommittén, har att övervaka ordningen på arbetsplatsen. Påpekas må de rätt allmänt förekommande kommittéer, sammansatta av representanter för arbetsgivaren och arbetarna, för handhavande av företagets sjukkassa. Nämnas må även de efter liknande grunder sammansatta kommittéer, som handhava hjälpkassor, ur vilka lån och understöd till arbetare beviljas.

Inom ett antal företag hava av arbetsledningen tillsatts särskilda personer med uppdrag att handha frågor om trevnaden i arbetet, personalens hälsovård och sjukvård m. m. Enligt tillgängliga uppgifter finnas för närvarande sådana personer — s. k. *personalkonsulenter* — vid 24 större företag i landet. Konsulentverksamheten förutsätter ovillkorligen nära samarbete med arbetarna; anordningar av denna art äro därför ägnade att stärka och utveckla den direkta kontakten mellan arbetsledning och anställda och därmed främja det personliga samarbetet.

Delegationen vill också framhålla, att det i de flesta fall är lämpligt att på kallelse av arbetsgivaren överläggningar då och då äga rum mellan denne och vederbörande fackförenings- eller klubbstyrelse; och sådana överläggningar böra lämpligen komma till stånd oberoende av om viss fråga tarvar omedelbar lösning. Överläggningarna kunna avse anordningar i allmänhet inom företaget eller särskilda spörsmål av gemensamt intresse.

Såsom av det anförda framgår, finnes en mångfald olika former för det lokala samarbetet. Delegationen vill icke förorda någon bestämd organisationsform; denna bör anpassas efter de skilda förhållandena inom varje särskilt företag.

Följande allmänna synpunkter på organisationsfrågan må emellertid anföras.

Samarbetet bör så anordnas, att alla grupperna av de vid företaget anställda omfattas därav och så att en personlig kontakt i största möjliga omfattning kommer till stånd mellan den högsta ledningen, arbetsbefälet och arbetarna. Att arbetsbefälet erhåller ingående kännedom om vad som för arbetsfreden företages eller planeras är önskvärt även ur synpunkten att stimulera deras intresse för och medverkan i detta arbete.

Då det naturliga organet för arbetarnas kollektiva uppträdande är fackföreningen, i vissa fall verkstadsklubbar och liknande sammanslutningar, böra frågor hörande till de områden, som äro föremål för vederbörandes verksamhet, ordnas i samråd med och under medverkan av fackförenings- och klubbstyrelser.

Samarbetets innehåll. Med samarbetet ute på arbetsplatserna avses icke något ingripande i avtalsfrågor eller förhållanden, som äro reglerade i gällande avtal. Ett rikt fält för samarbete torde i allt fall yppa sig. Många frågor, både betydelsefulla och mera anspråkslösa, förekomma ständigt i det vardagliga arbetet av beskaffenhet att lämpligen göras till föremål för samarbete. Behov och förutsättningar äro givetvis skiftande med hänsyn till arbetets art och organisation, företagens storlek etc. En kort exemplifiering av vad som avsetts må anföras.

Arbetets säkerhet. Frågor rörande skyddsanordningar, beaktandet av att påbjudna säkerhetsföreskrifter iakttagas, anmälningar av uppkomna felaktigheter å maskiner, ventilationsanordningar o. d.

Trivsel i arbetet. Frågor om anordnande av matsalar, kläd- och tvättrum samt god belysning och ventilation, vissa ordningsföreskrifter m. m.

Tekniska och ekonomiska frågor. Hit höra allmänna upplysningar rörande företaget (se närmare nedan angående lokal upplysningsverksamhet).

Sociala frågor. Härunder inrymmes ett flertal frågor av natur att falla dels inom dels utom arbetet. Hit höra exempelvis frågor om sjukkassor, andra understödskassor, intressekontor, sjukvården inom företaget, bostads- och egnahemsfrågor, gymnastik- och idrottsanordningar, semesterhem och andra liknande inrättningar.

Allmänna frågor. Särskilt betydelsefulla torde få anses vara frågor om handledning och utbildning i arbetet av de nyanställda och ungdomar; vidare allmänbildande kurser m. m.

Lokal upplysningsverksamhet. Det ligger såsom nämnt i sakens natur, att alla som äro knutna till ett företag och sålunda för sin existens beroende av detsamma böra ha gemensamt intresse att såvitt möjligt trygga företagets framtid. Förutsättning för skapandet av en sådan känsla av inbördes solidaritet och av ömsesidiga förpliktelser gentemot företaget är i första hand kunskap om de olika faktorer, som påverka produktionsresultatet, och om företagets förmåga att bereda de i detsamma arbetande en i möjligaste mån dräglig och säker utkomst. En verklig insikt härutinnan torde bäst främjas genom samverkan på arbetsplatserna mellan arbetsledning och anställda. Denna samverkan får helt naturligt främst karaktären av upplysningsverksamhet genom arbetsledningen.

En sådan upplysningsverksamhet på de särskilda arbetsplatserna sker lämpligen genom föredrag, diskussionsaftnar och studiecirklar.

Beträffande organisationen av denna verksamhet torde allmänt böra gälla, att respektive företags chef får förutsättas att på eget eller annans initiativ träffa de nödiga föranstaltningarna. Alla organisativa angelägenheter, som sammanhänga med anordnandet av föredrag, diskussioner o. d., torde bäst finna sin lösning genom samråd mellan företagets chef och styrelserna för vederbörande föreningar bland de anställda.

Som föredragshållare och inledare av diskussioner böra i första hand anlitas inom företaget verksamma personer, både bland ledare och arbetare.

I övrigt bör givetvis verksamheten anpassas efter lokala förhållanden och där föreliggande behov. Föredrag kunna anordnas antingen gemensamt för hela personalen (arbetsbefäl, kontorspersonal och arbetare) eller för olika grupper av anställda eller för vissa fabriksavdelningar. Stundom kan det vara lämpligare att sammanföra en trängre krets, exempelvis delegerade för fackföreningar och övriga personalsammanslutningar eller för ett aktuellt spörsmål speciellt intresserade personer. Där arbetare och befäl bildat särskilda klubbar eller föreningar för diskussion eller studier, utgöra dessa en naturlig plats för hithörande verksamhet. I fråga om bildandet av studiecirklar och dessas arbete torde samarbete kunna ske med arbetarnas bildningsförbund.

Vad angår de spörsmål, som lämpligen kunna upptagas till behandling i föredrag och diskussioner, kunna uttömmande anvisningar uppenbarligen icke lämnas. Säkerligen kan vara av intresse att behandla allmänna ekonomiska och industriella problem men framför allt torde böra upptagas ämnen, vilka direkt sammanhänga med resp. företags produktion och de i företaget anställdas förhållanden. Ämnesvalet blir givetvis beroende av förutsättningarna vid olika företag. Några exempel må anföras.

Allmänna frågor. Sveriges naturtillgångar och allmänna ekonomiska ställning, industriorganisation. Olika grenar av sociallagstiftning. Olycksfall i arbetet. Bostadsfrågan. Egnahemsverksamheten. Rationaliseringsproblemet. Tidsstudiernas begrepp och betydelse.

Lokalt inriktade frågor. Företagets tekniska problem och förutsättningar. Nya uppfinningar, metoder och tillverkningsformer samt deras betydelse för företagets framtida produktion. Utvecklingstendenser inom den bransch företaget representerar. De allmänna ekonomiska betingelserna för företagets framtida fortbestånd och utveckling. Planerade nybyggnader. Tilltänkta eller pågående rationaliseringsåtgärder. Principerna för företagets försäljningsorganisation. Marknadsläget.

Det torde ligga i sakens natur, att upplysningar rörande ett företags förhållanden måste lämnas i sådan form, att garantier finnas för att företagets och därmed de anställdas intressen icke skadas.

Främjandet av samarbetstanken. Inom arbetsfredsdelegationen har diskuterats en del framkomna uppslag till anordningar, åsyftande att väcka intresse för samarbetstankens genomförande ute på arbetsplatserna. I den mån förslagen avsett att begynna en direkt propaganda för saken, har emellertid delegationen funnit sig böra avstyrka desamma. Delegationen har nämligen kommit till den uppfattningen, att samarbetstanken icke skulle främjas genom igångsättande i vida kretsar av en plötslig och stark propagandaverksamhet för den-

samma; den borde, har man förmenat, med tiden självmant få växa fram ute på arbetsplatserna.

Den för närvarande lämpligaste vägen har synts vara inrättandet under anspråkslösa former av en *permanent kommitté* med uppgift att, så att säga, vårda samarbetstanken. En sådan mindre kommitté har att följa utvecklingen på området och kan även stå till tjänst med upplysningar och anvisningar. Kommittén, som sålunda närmast har att fullgöra en slags observationstjänst, bör bestå av två representanter för svenska arbetsgivareföreningen, två för landsorganisationen samt en av Kungl. Maj:t förordnad opartisk ordförande, jämte en av kommittén utsedd sekreterare. Organisationernas målmedvetna medverkan måste kunna påräknas för att effektivt omsätta samförståndsplanerna i handling.

Det har ifrågasatts, att arbetsfredsdelegationen som sådan skulle gå i författning att utarbeta en broschyr rörande samarbetsfrågorna. Delegationen har emellertid stannat för att så icke lämpligen borde ske. Däremot synes det vara av värde, om enskilda bokförläggare ville på eget initiativ utgiva populära, objektivt hållna broschyrer med skildringar över det lokala samarbetets anordnande vid olika mera betydande företag i in- och utlandet.

De naturliga organen för dryftande av frågor, som röra samarbetet mellan arbetsgivarna och arbetarna ute på arbetsplatserna, torde vara arbetsgivarnas, resp. arbetarnas facktidskrifter ävensom vissa industriföretags egna publikationer. Delegationen hyser den förmodan, att dessa spörsmål komma att — utan särskild rekommendation från delegationens eller resp. organisationers sida — av dylika organ upptagas till förutsättningslös diskussion och ägnas nödigt intresse. Man har häri att se en betydelsefull väg mot ett mera allmänt accepterande av de tankar, som ligga till grund för samförståndsarbetet.

Samarbetskonferenser.

Samarbetet mellan de enskilda företagarna och deras arbetare kan utan tvivel befrämjas även genom anordnandet av konferenser, där representanter för ett flertal företag och deras personal sammankomma för att utbyta erfarenheter i gemensamma angelägenheter. Den stora konferensen i Stockholm torde ha visat, att ett meningsutbyte mellan arbetar- och arbetsgivarrepresentanter från skilda företag kan vara väckande och stimulerande. Och även där de utföras i mindre skala, torde tid efter annan anordnade *samarbetskonferenser* kunna göra gagnelig verkan; de äro ägnade att ge vidare perspektiv åt arbetet i de enskilda företagen.

Lokala konferenser för dryftandet av det industriella samförståndets problem hava också här och var kommit till stånd ute i landet och tydligen omfattats med intresse. I den mån samarbetstanken vinner terräng och samrådet mellan företagsledare och arbetare ute på arbetsplatserna övergår till att behandla mera speciella frågor, torde också konferenser, begränsade till särskilda industrier, komma att få en uppgift att fylla.

På arbetsfredskonferensen i Stockholm framfördes ett förslag att årligen an-

ordna sådana, ett flertal företag omfattande industri- eller yrkeskonferenser för överläggningar om aktuella tekniska, ekonomiska och sociala problem. Förslagsställaren yttrade härom bl. a. följande: »Det skulle utan tvivel gagna samförståndet och arbetsfreden, om parterna i riksavtalen *gemensamt* finge dryfta de industriella och näringspolitiska frågor, som de nu nödgas syssla med var på sitt håll. Det är naturligtvis ett fel i systemet, att dessa parter praktiskt taget kunnat komma i kontakt med varandra endast när det gällt frågor, ur vilka intressemotsättningarna framträtt mer eller mindre skarpt. Om det är sant, att det existerar en intressegemenskap mellan företagarna och arbetarna inom de olika företagen, måste det också vara sant att förhållandet är detsamma inom de olika industrierna.»

Den här framförda tanken synes vara värd beaktande.

Rationaliseringsproblemet.

En av de för den moderna industrien mest aktuella frågorna är rationaliseringen, ett problem som under trycket av kris- och konkurrensförhållanden framträtt med särskild styrka. Förutsättningen för en fruktbärande diskussion mellan arbetsgivare och arbetare på detta område är först och främst förståelse för rationaliseringens innebörd, syfte och nödvändighet.

Med rationalisering brukar förstås de tekniska och organisatoriska metoder, som åsyfta att till ett minimum nedbringa all onyttig förbrukning av arbete eller material. Rationaliseringen omfattar sålunda exempelvis förenklingar inom kontorsarbetet genom införande av moderna bokföringsmaskiner samt åtgärder, ägnade att genom ändamålsenligare försäljningsorganisation medverka till gynnsammare försäljningsresultat. För delegationens syften framstå emellertid såsom viktigast de sidor av rationaliseringen, som äro av mera direkt betydelse för själva driften. Hit höra exempelvis åtgärder för sammanförandet av de enskilda företagen inom en industri till större företagsenheter, införandet av arbetsbesparande maskiner, standardisering av material och produkter. Av särskild vikt är det vetenskapliga organiserandet av arbetet samt förenkling av tillverkningsmetoder. Medlen härför äro arbetsplanering samt arbetsstudier och tidsstudier.

Den år 1927 i Genève avhållna ekonomiska världskonferensen upptog till behandling bl. a. de med rationaliseringen förbundna problemen och antog i detta avseende följande resolutioner:

»Konferensen anser, att en rationell anordning av produktionen och distributionen utgör ett av de förnämsta medlen att höja avkastningen, förbättra arbetsförhållandena och nedbringa produktionskostnaderna.

Enligt konferensens uppfattning avser en sådan rationalisering att samtidigt:

1) vinna ett maximum av effektivitet i arbetet med ett minimum av ansträngning;
2) genom nedbringande av antalet typer — där ett stort antal av typer icke erbjuda påtagliga fördelar — underlätta konstruktionen, tillverkningen, användningen och utbytet av serieartiklar;
3) undvika slöseri med råvaror och kraft;
4) förenkla varudistributionen;

5) undvika onödig transport, tyngande omkostnader och onödiga mellanhänder vid distributionen.

Konferensen anser, att ett omdömesgillt och ihärdigt genomförande av rationaliseringen kan medföra:

1) för samhället större stabilitet och förbättrade existensvillkor;
2) för konsumenterna lägre priser och efter behoven i allmänhet mer omsorgsfullt anpassade varor;
3) för de olika producentkategorierna högre och säkrare förtjänster till rättvis fördelning dem emellan.

Rationaliseringen måste tillämpas med nödig försiktighet för att icke skada arbetarnas berättigade intressen, och jämsides med rationaliseringens genomförande böra lämpliga åtgärder vidtagas för de fall, att den under första stadiet av genomförandet skulle medföra minskade arbetstillfällen eller hårdare arbete.

Vidare kräves, i vad angår arbetets organisation i egentlig bemärkelse, medverkan av de anställda samt bistånd av såväl yrkesorganisationer som vetenskapliga och tekniska experter.»

Till de i dessa resolutioner gjorda uttalanden angående rationaliseringens ändamål och nytta samt åtgärder i sammanhang med dess genomförande finner sig arbetsfredsdelegationen kunna giva sin anslutning.

Det framstår sålunda såsom önskvärt, att en ändamålsenlig rationalisering genomföres i den utsträckning, som är nödvändig för att förbilliga och öka produktionen. Rationaliseringen kan visserligen till sina första verkningar medföra en viss arbetslöshet, men den kan också frigöra kapital till utvidgningar och nya företag, möjliggörande nya arbetstillfällen. Rationaliseringen blir för övrigt ofta nog nödvändig, om vår industri skall kunna bestå i konkurrensen med utlandets. Och genom en rationalisering ökas möjligheterna att bibehålla eller öka arbetarnas lönestandard. Vinsten av en genomförd rationalisering bör sålunda tillkomma även arbetarna.

Delegationen vill betona, att det för rationaliseringsarbetets genomförande i de enskilda företagens drift är av särskild betydelse, att samverkan därvid äger rum mellan arbetsgivaren och arbetarna. Man bör därför söka sprida upplysning om vad rationalisering i själva verket innebär, dess nytta och behövlighet i allmänhet och i speciella fall. Där vid ett enskilt företag inskränkning i arbetsstyrkan behöver företagas på grund av rationaliseringsåtgärd, böra de därav berörda arbetarna i god tid underrättas och jämväl erhålla upplysning om anledningen. Och i hög grad angeläget är, att arbetsgivarna tillämpa rationaliseringen med försiktighet och mildra svårigheterna för arbetarna under övergångsperioden, innan nya arbetstillfällen kunna bliva dem tillgängliga.

Arbetsbefälet.

Under det dagliga arbetets gång å arbetsplatsen förmedlas orderna och lämnas den direkta handledningen i arbetet genom arbetsbefäl av olika grader. Det ligger med hänsyn härtill i öppen dag, att arbetsbefälet spelar en betydelsefull roll för åstadkommande och befästande av gott förhållande å arbetsplatserna. Detta gäller såväl vad beträffar det högre arbetsbefälet — drifts-

ingenjörer och avdelningsingenjörer — som beträffande det lägre arbetsbefälet — verkmästare och förmän.

Det högre arbetsbefälet. Vad angår det högre arbetsbefälet, har under arbetsfredsdelegationens förhandlingar uppmärksamheten riktats å angelägenheten, att detsamma under utbildningen bättre förberedes för arbetsledarkallet. Vid de högre tekniska läroanstalterna — Kungl. tekniska högskolan och Chalmers tekniska institut — meddelas visserligen obligatorisk undervisning i, bland annat, rättskunskap, nationalekonomi och industriell ekonomi, och inom ramen för denna undervisning beröras flera spörsmål av vikt för det blivande arbetsbefälet. Undervisningen i dessa ämnen är emellertid huvudsakligen inriktad på meddelande av teoretiskt och industriekonomiskt kunskapsstoff; endast i mindre grad ägnas uppmärksamhet åt frågor av praktisk betydelse, berörande den mänskliga faktorn i den industriella produktionsprocessen. Vad som väsentligen synes brista i den nuvarande undervisningen är nödig handledning rörande sådana problem, inför vilka den nyexaminerade ingenjören kommer att ställas i egenskap av arbetsbefäl, d. v. s. frågor, som kunna betecknas såsom arbetsledningens praktiskt ekonomiska, sociala och yrkeshygieniska samt arbetspsykologiska problem.

Delegationen hyser visserligen icke någon övertro på verkan av undervisning i dessa frågor; den väsentliga faktorn vid arbetsledningen kommer alltid att bliva individens allmänna läggning, hans psykologiska blick och personliga egenskaper. Men delegationen förmenar det dock vara av stor betydelse, att redan vid undervisningen på högskolestadiet samt i de tekniska gymnasierna och fackskolorna uppmärksamheten i lämpligt sammanhang inriktas på vikten av nu berörda problem samt på en del däri ingående grundläggande faktorer.

Vissa svårigheter för anordnande av dylik undervisning äro otvivelaktigt för handen. Sålunda är tillgången på lämpliga lärarkrafter knapp och endast i ringa utsträckning finnas å hithörande områden lämpliga läroböcker. Det torde emellertid vara att förutse att, i den mån särskilda kvalificerade lärarkrafter förvärvas vid de tekniska högskolorna för dessa undervisningsämnen, dessa lärare komma att bedriva författarverksamhet, varigenom litteraturen på området blir bättre tillgodosedd, till gagn jämväl för undervisningen vid läroanstalter för utbildning av lägre arbetsbefäl liksom för upplysningsverksamhet i övrigt på området.

Med hänsyn till den vikt, som ur arbetsfredssynpunkt sålunda ansetts böra tillmätas frågan om utbildningen av det högre arbetsbefälet, har arbetsfredsdelegationen i särskild skrivelse till Konungen gjort framställning om vidtagande av nödiga åtgärder i syfte att vid de högre tekniska läroanstalterna må anordnas obligatorisk undervisning rörande arbetsledningens praktiskt ekonomiska, sociala och yrkeshygieniska samt arbetspsykologiska problem.

På grund av rådande trängsel på de tekniska högskolornas timplaner är att förutse, att något större utrymme icke kan beredas för det sålunda ifrågasatta nya obligatoriska läroämnet. Detta torde, såsom redan antytts, icke hel-

ler vara nödigt; huvudsaken är att man fäster lärjungarnas uppmärksamhet å och väcker deras intresse för de problem, som sammanhänga med arbetsledningen inom den moderna industrien. Det synes vidare önskvärt, att, sedan den unge ingenjören en tid varit ute i det praktiska livet, möjlighet beredes honom till ytterligare, efterföljande utbildning i hithörande frågor. Erinras må i detta sammanhang om den på sin tid inom svenska teknologföreningen framförda tanken på anordnande av särskilda upplysningskurser i ämnet för kårens medlemmar. Arbetsfredsdelegationen uttalar den förhoppningen, att denna tanke bringas till utförande.

Det lägre arbetsbefälet. Det lägre arbetsbefälets utbildning är en fråga av största vikt och betydelse ej endast för ernåendet av tekniskt insiktsfull arbetsledning, utan också för ett gott förhållande å arbetsplatserna. Denna utbildning bör därför ej inskränka sig till bibringande av teknisk kunskap, utan även inrikta sig på utvecklande av de rent personliga egenskaper, som erfordras hos en arbetsledare.

För utbildning av lägre arbetsbefäl hava inom vissa specialfack träffats särskilda anordningar. För andra viktiga industrier, exempelvis den mekaniska verkstadsindustrien, finnas sålunda olika utbildningsmöjligheter. Dessa äro dock icke så anordnade, att de helt kunna tillgodose moderna krav på ändamålsenlig verkmästar- och förmansutbildning. Samma är förhållandet beträffande sådana smärre industrier, inom vilka befälsstyrkan är jämförelsevis fåtalig; där hava permanenta specialskolor ansetts icke kunna upprätthållas.

Med hänsyn härtill framstår såsom önskvärt, att industrien och dess organisationer i visst samarbete med intresserade organisationer av arbetsledare upptaga till övervägande, i vad mån möjlighet förefinnes att såsom komplement till redan existerande läroanstalter anordna en central utbildningsanstalt för verkmästare och förmän under formen av ett *arbetsledarinstitut*, dit arbetsgivarna kunde hänvisa till arbetsbefäl avsedda eller redan befordrade personer för erhållande av nödig utbildning. I särskild skrivelse till Sveriges industriförbund har arbetsfredsdelegationen närmare utfört denna tanke. Delegationen förutsätter att industriförbundet vid det ifrågasatta institutets planläggning och organisation samarbetar med Sveriges arbetsledarförbund och andra vederbörande organisationer.

Uppenbart är, att de utbildningsmöjligheter, som redan finnas eller kunna bliva öppnade för lägre arbetsbefäl, ej kunna utnyttjas av alla, som tjänstgöra i denna egenskap. Härtill kommer, att den en gång erhållna utbildningen säkerligen kommer att behöva underhållas och aktualiseras. Önskvärt är därför, att genom industrien och dess organisationer anordnas ambulatoriska korta kurser eller föredrag med efterföljande diskussioner ute på arbetsplatserna rörande de med arbetsledningen sammanhängande problemen.

Erinras må, att i vårt land i stort sett saknas vägledande litteratur i hithörande ämnen. Detta förhållande har, särskilt från arbetsledarnas sida, betonats såsom en allvarlig brist, vilken om möjligt borde avlägsnas. Påtagligt är, att på grund av frågornas natur särskilda svårigheter föreligga att åstad-

komma framställningar, ägnade att tjänstgöra som läroböcker på området. Men önskvärt vore i allt fall, att ifrågavarande ämnen bleve skriftligen behandlade, exempelvis i form av broschyrer. Givetvis kunna i dylika broschyrer icke uppställas några allmängiltiga och fixa regler, men genom meddelande av erfarenheter och rön kunna de bidraga till att väcka intresse för hithörande frågor och därmed medföra noggrannare aktgivande på det egna uppträdandet. På föranstaltande av arbetsfredsdelegationen är en särskild broschyr om *arbetsledning* under utarbetande av rektorn Gösta Ekelöf.

I samband med spörsmålet om arbetsbefälets utbildning må även här framhållas det faktum, att självfallet ingen kan utbildas till lämpligt arbetsbefäl, som ej har de naturliga förutsättningarna för arbetsledarkallet. Till beaktande vid rekryteringen vill arbetsfredsdelegationen i detta sammanhang framhålla det önskvärda däri att till arbetsbefäl utväljas omdömesgilla och förståndiga personer, som ej blott ha yrkeskunskap inom sina fack utan även förstå arbetarnas kynne och ha förmågan att handha folk. Det synes vidare önskvärt, att arbetsbefälet, som i regel rekryteras ur arbetarnas led, beredes möjlighet att skapa sig den ställning, som motsvarar dess uppgift inom industrien.

Den ställning det lägre arbetsbefälet intager är ofta nog av ömtålig natur. Särskilt är så förhållandet vid tillfällen av arbetskonflikter. Den spänning mellan olika berörda parter, som öppna konflikter alltid förorsaka, har för det lägre arbetsbefälet ej sällan visat sig medföra svårigheter, ej endast under tiden för konfliktens fortgång utan jämväl efter arbetets återupptagande. Arbetsbefälets ställning under arbetskonflikter är därför en fråga av synnerlig betydelse för gott förhållande å arbetsplatserna; och denna fråga synes böra göras till föremål för förhandling mellan arbetsgivarnas och arbetsledarnas organisationer.

Sammanfattning.

Såsom framgår av det ovan anförda, gives enligt delegationens mening icke några andra i längden effektiva medel för att komma fram till fredligare förhållanden på arbetsmarknaden än de som ligga i förbättrad upplysning samt i förbättrad kontakt mellan arbetsledning och arbetare. Delegationen har i sitt arbete också funnit sig böra väsentligen inrikta sig på dessa frågor.

Delegationen har sålunda betonat vikten av ökad insikt i de ekonomiska angelägenheterna och sammanhangen och, utan att framkomma med direkta förslag, rekommenderat att undervisningen redan på skolstadiet tager sikte på att bibringa eleverna förkunskaper på detta område. Tillika har framhållits angelägenheten av efterföljande upplysningsverksamhet i form av föredrag och broschyrer. Till befordrande av denna verksamhet har framhållits betydelsen av att föreläsningsföreningar beredas ökat statsbidrag för anordnande av föreläsningar i ekonomiska ämnen.

Förtroendefullt samarbete ute på arbetsplatserna har av delegationen betecknats som en huvudförutsättning för ernående av samförstånd och arbets-

fred. Delegationen har också väsentligen velat bereda marken för ett sådant samarbete och angiva riktlinjerna därför. I sådant avseende har anförts en del exempel på organisatoriska anordningar, som kunna giva lämpliga uppslag för det lokala samarbetet. Anvisningar hava lämnats på olika slag av frågor, som med fördel kunna göras till föremål för samarbete mellan företagsledning och anställda. Ett särskilt förslag har framlagts om tillsättandet av en mindre permanent kommitté bestående av två representanter för svenska arbetsgivareföreningen, två för landsorganisationen samt en av Kungl. Maj:t förordnad opartisk ordförande, jämte en av kommittén utsedd sekreterare, med uppgift att så att säga vårda samarbetstanken och följa utvecklingen på området. Samtidigt här kommittén avsetts att vara en upplysningscentral beträffande frågor, som röra samarbetet.

I fråga om rationaliseringsproblemet har delegationen anslutit sig till de uttalanden, som gjordes av den år 1927 i Genève avhållna ekonomiska världskonferensen. Man har sålunda betonat önskvärdheten av en ändamålsenlig rationalisering, samtidigt som man understrukit vikten av att de berörda arbetarnas intressen därvid så långt möjligt beaktas och skyddas.

Arbetsbefälets, såväl det högre som det lägre, utbildning har tillagts stor betydelse för gott förhållande på arbetsplatserna. Delegationen har därför funnit sig böra förorda ökat utrymme åt undervisning i ämnen, som äro av större betydelse för det blivande arbetsbefälet. Vidare har behov ansetts föreligga av en central utbildningsanstalt för det lägre arbetsbefälet. En särskild broschyr om arbetsledning kommer enligt uppdrag av delegationen att utgivas. Delegationen, som jämväl berört arbetsbefälets ställning vid arbetskonflikter, har slutligen framhållit vikten därav att till arbetsbefäl utväljas omdömesgilla personer, som ej blott äro yrkeskunniga utan även förstå arbetarnas kynne och ha förmåga att på lämpligt sätt föra befäl.

Arbetsfredsdelegationen vill slutligen uttala den förhoppning, att de synpunkter, som kommit till uttryck i rapporten, skola vinna beaktande inom de organisationer, vilka närmast beröras, liksom bland arbetsledare och arbetare, samt att de initiativ som därav föranledas icke skola utebliva.

Stockholm den 27 september 1929.

OSCAR VON SYDOW.

Hjalmar von Sydow.	*E. Wijkander.*	*Arvid Thorberg.*
Chr. Storjohann.	*Ernst Ahlberg.*	*J. Jönsson.*
Axel Bergengren.	*Kerstin Hesselgren.*	*Fritjof Ekman.*
Ivar O. Larson.	*Gösta Ekelöf.*	*G. A. Malmborg.*
W. de Shàrengrad.		*Emil Nyström.*

Kollektivavtalen under andra och tredje kvartalen 1929.

Under andra och tredje kvartalen träffades riksavtal för glasindustrien, bok- och tidningstryckerier, rederiföretagen, i vad angår fartygsbefäl och kvinnlig personal, samt frisörfacket. Vidare slötos avtal av lokal karaktär inom åtskilliga näringsgrenar. Avtalsuppgörelserna medförde i regel löneförhöjningar. I det följande redovisas tidlöner i de viktigare av sålunda slutna avtal.

För *småglasbruken* träffades riksavtal den 29 maj efter mer än tre månaders konflikt. Avtalet gäller till den 1 februari 1932. Grov- och diversearbetares timlöner höjdes med 7 öre; månadsavlönade fingo förhöjningar med växlande belopp, från 3·75 till 9·75 per månad. Vidare infördes i riksavtalet timlöner för minderåriga manliga arbetare, innebärande genomsnittligt någon ökning. Slutligen må nämnas, att arbetarna tillförsäkrades rätt till 3 dagars semester med bibehållen lön. Riksavtalets timlöner äro i öre:

	20 år	19 år	18 år	17 år	16 år	15 år	14 år
Grovarbetare	62	45	40	—	—	—	—
Manliga biträden i hytta och sliperi .	50	41	36	33	30	28	25

Inom *buteljglasindustrien* träffades i april månad riksavtal för tiden 1 juli 1929—30 juni 1931. Vid dessa glasbruk infördes nu, liksom vid småglasbruken, för första gången avtalsfästad semester. Semestern omfattar 3 dagar med bibehållen lön. I fråga om lönerna skedde endast smärre jämkningar. Timlönerna för fullgoda dagsverkare, fyllda 18 år, äro vid två av de berörda glasbruken 78 öre, vid övriga tre bruk 67—69 öre.

Inom *typograffacket* ha träffats nya riksavtal för såväl civiltryckerier som tidningstryckerier, båda gällande från den 1 juli 1929 till och med den 30 juni 1932. Minimilönerna för utlärda sättare och tryckare och därmed jämställda blevo oförändrade, under det att för mindre kvalificerade grupper samt hjälparbetare och lärlingar vissa höjningar vidtogos. Anmärkas må emellertid, att för alla arbetare de utgående individuella lönerna höjdes med 1 % å respektive minimiveckolöner. Vidare skedde en förändring i fråga om semesterersättning, som innebar löneförhöjning. Enligt förutvarande avtal vid civiltryckerierna var i minimiveckolönerna inräknat ett semesterbidrag om 4 % av veckoinkomsten, som skulle innestå hos arbetsgivaren och utbetalas vid semesterledighet. Det nya avtalet stadgar, att endast 2 % av veckoinkomsten skola innestå som semesterbidrag, men att arbetsgivaren dessutom utbetalar en veckas arbetslön till arbetare, som är berättigad till 2 veckors semester. Tidningsavtalet innehöll tidigare samma semesterbestämmelse som civiltryckerierna. Enligt det träffade avtalet inkluderas icke något semesterbidrag i avtalets veckolöner, utan betalar arbetsgivaren full semesterersättning.

Minimiveckolönerna utgöra för följande arbetargrupper:

Ortsgrupp	1	2	3	4	5	6	7
Civiltryckerier (inberäknat semesterbidrag om 2 % å veckoinkomsten).							
Utlärd maskinsättare i 2 år m. fl.	66·40	63·10	60·40	57·75	55·10	52·45	49·80
Utlärd handsättare m. fl.	60·55	57·50	55·10	52·65	50·25	47·80	45·40
Rotationsarbetare, manl. hjälparbetare, 18 år, 1:a året	31·20	29·65	28·40	27·15	25·90	24·65	23·40
Rotationsarbetare, manl. hjälparbetare, 18 år, 5:e året och därefter	52·65	50·—	47·90	45·80	43·70	41·60	39·50
Rotationsarbetare, manl. hjälparbetare, 25 år, 4 år i yrket	56·55	53·70	51·45	49·20	46·95	44·65	42·40
Tidningstryckerier (arbete å daglig tidning).							
Utlärd maskinsättare i 2 år m. fl.	70·25	66·75	63·95	61·10	58·30	55·50	52·70
Utlärd handsättare m. fl.	63·60	60·40	57·90	55·35	52·80	50·25	47·70
Rotationsarbetare, manl. hjälparbetare, 18 år, 1:a året	32·—	30·40	29·10	27·85	26·55	25·30	24·—
Rotationsarbetare, manl. hjälparbetare, 18 år, 5:e och 6:e åren	54·—	51·30	49·15	47·—	44·80	42·65	40·50
Rotationsarbetare, manl. hjälparbetare, 25 år, 4 år i yrket	58·—	55·10	52·80	50·45	48·15	45·80	43·50

(Till ortsgrupp 1 höra Stockholm, Luleå, Boden och Östersund; till grupp 2 Göteborg, Norrköping, Sundsvall, Västerås m. fl.; till grupp 3 Eskilstuna, Gävle, Malmö, Uppsala, Örebro m. fl.; till grupp 4 bl. a. Hälsingborg, Jönköping, Landskrona; till grupp 5 Arboga, Enköping, Karlshamn, Mariestad m. fl.; till grupp 6 Askersund, Ronneby, Tranås m. fl.; till grupp 7 bl. a. Gränna, Vimmerby.)

Inom *rederinäringen* löstes konflikten med fartygsbefälsföreningen i slutet av juni med upprättande av nytt riksavtal, som skulle gälla från den 1 juli 1929 till och med den 31 januari 1931. Månadslönerna höjdes i ungefär samma proportion som tidigare under året skedde vid uppgörelserna för övriga sjöfolksgrupper. Den 15 juni träffades avtal för första gången för å handelsflottan anställd kvinnlig personal, tillhörande Sveriges sjöfarande kvinnors förening. Avtalet gäller till och med den 31 januari 1932. Månadslönerna i de två avtalen äro (förutom fri kost ombord):

Fartygs lastkapacitet (d. w. ton)	500— 899	900— 1 349	1 350— 1 799	1 800— 2 999	3 000— 4 499	4 500— 6 749	över 6 750
1:e styrman, begynnelselön	270	295	305	320	340	355	370
efter 10 år	335	360	370	385	405	420	435
2:e » , begynnelselön	225	235	240	245	260	280	290
efter 7 år	255	265	270	275	290	310	320
3:e » , begynnelselön	—	—	—	190	195	205	220
efter 5 år	—	—	—	210	215	225	240
Föreståndarska	155	160	165	170	180	180	180
Kokerska	110	115	120	125	135	135	135
Städerska	50	55	60	65	80	80	80
Mässflicka	45	45	50	55	65	65	65

Inom *jordbruket* har under året tillkommit ett nytt länsavtal, nämligen för Kalmar län. Avtalet, som gäller från den 1 maj 1929 till och med den 23 okto-

ber 1930, ansluter sig till gällande riksavtal om allmänna bestämmelser samt innehåller följande bestämmelser om kontanta löner:

Årslöner (förutom bostad och stat m. m.).

Kördräng	630: — kr.
Kreatursskötare m. fl.	700: — »
Kusk, rättare m. fl.	775: — »
Tjänare i husbondes kost	575: — »

Timlöner.

Dagsverkare utan naturaförmåner	45 öre
Dagsverkare med fri bostad, bränsle och potatisland	40 »
Hemmavarande söner, 21 år	43 »
» » 18—21 år	39 »

Frisörfackets orts- och länsavtal ha sammanförts i ett riksavtal, som trädde i kraft den 1 september 1929 och gäller till och med den 31 augusti 1931. Minimiveckolönerna äro:

Ortsgrupp	1	2	3	4	5
Manligt biträde, 19 år, 4 år i yrket	57	57	52	50	47
» » 21 » 6 » » »	67	67	62	60	57
Kvinnligt damfrisörbiträde, kompetent i ondulering	40	40	38	36	35
» » » » damfrisörfacket	52	52	50	48	47

I ortsgrupp 1 tillkommer för alla biträden 8 % å inarbetat belopp. Manligt biträde, som är kompetent i såväl herr- som damfrisöryrket och arbetar i båda facken, erhåller 5 kronor högre lön än ovan angivna. Kvinnliga herrfrisörbiträde erhåller 5 kronor mindre än de för manliga fastställda lönerna.

(Ortsgrupp 1 omfattar Stockholm med omnejd; ortsgrupp 2 Göteborg med omnejd, Eskilstuna, Södertälje, Uppsala och Östersund samt ej särskilt nämnda orter i Västernorrlands och Norrbottens län; ortsgrupp 3 Karlstad, Linköping, Norrköping och Örebro samt Jämtland och Västerbotten; ortsgrupp 4 Borås, Falun, Gävle, Halmstad, Hälsingborg, Jönköping, Kalmar, Karlskrona, Malmö, Nässjö, Västerås samt Södermanland, Värmland, Uppland, Närke, Östergötland; ortsgrupp 5 Skåne, Västergötland, Småland, Öland, Blekinge, Västmanland, Dalarne, Gästrikland, Gotland, Halland, Bohuslän.)

Vid uppsägningstidens utgång den 30 september 1929 för avtal, som löpa per den 1 januari, visade det sig, att uppsägning verkställts av ett stort antal avtal. Nedan följer en förteckning över avtal, som enligt första dagarna av oktober månad ingångna uppgifter blivit uppsagda, jämte antalet av dessa avtal berörda arbetare.

Järnbruksförbundet—Metallindustriarbetareförbundet	24 000
» —Elektriska arbetareförbundet	400
A.-B. Svenska metallverken—Metallindustriarbetareförbundet	950
Finspångs metallverk A.-B.— »	700
Höganäs—Billesholms A.-B.—Grov- och fabriksarbetareförbundet	3 500
A.-B. Rörstrands porslinsfabrik, Göteborg—Grov- och fabriksarbetareförbundet	450
Sveriges litografiska tryckeriägares förbund—Litografförbundet	900
Sveriges bokbinderiidkares arbetsgivareförbund—Bokbindareförbundet	3 500
Bryggerier i Göteborg m. fl. orter — Bryggeriindustriarbetareförbundet	950
Svenska garveriidkareföreningen—De förenade förbunden	1 800
Svenska skofabrikantföreningen—Sko- och läderindustriarbetareförbundet	7 200
Skandinaviska gummifabriks A.-B., Viskafors—Grov- och fabriksarbetareförbundet	500

Tändsticksfabriker—Grov- och fabriksarbetareförbundet samt De förenade förbunden	5 700
Oljeslagerier, kloratfabriker, kemisk-tekniska fabriker m. fl.—De förenade förbunden	1 200
Stockholms handelsarbetsgivareförbund (A- och B-avtalen)—Handelsarbetareförbundet	450
Mjölkhandelsfirmor m. fl.—Handelsarbetareförbundet	400
Elektriska arbetsgivareföreningen—Handelsarbetareförbundet	100
Statens järnvägar (ban- och byggnadsarbetare)—Järnvägsmanna- samt väg- och vattenbyggnadsarbetareförbundet	4 000
Enskilda järnvägar (banarbetare)—Järnvägsmannaförbundet	1 000
	57 700

Avtalsrörelserna äro till antalet avsevärt flera än föregående år och, om man ser på det berörda arbetarantalet, av ungefär lika stor omfattning som detta år.

Olycksfall i arbete år 1926.

Enligt den av riksförsäkringsanstalten nu publicerade olycksfallsstatistiken för år 1926 uppgick antalet av de under redogörelseåret inträffade olycksfallen till 72 870, varav 39 075 omfattats av försäkringar i ömsesidiga olycksfallsförsäkringsbolag. Av olycksfallen inträffade 61 832 hos s. k. större arbetsgivare (med minst 5 arbetare), 6 259 hos mindre arbetsgivare och 4 779 bland statsanställda. För de två senare grupperna saknas vissa uppgifter, och ha på grund härav några beräkningar angående olycksfallsfrekvens o. d. ej för varje år utförts.[1]

Beträffande de hos större arbetsgivare inträffade olycksfallen lämnas i *tab. 1* en fördelning på olika yrkesgrenar m. m. och i *tab. 2* en sammanställning av olycksfallens orsaker. I sistnämnda sammanställning har såsom riskmått använts antalet *förlorade arbetsdagar per årsarbetare.*[2] Tabellen giver i sammanträngd form en fullständig bild av de angivna olycksfallsorsakernas andel i olycksfallsrisken och utvisar därjämte, huru stor del av den förlorade arbetstiden, som härrör från sjukdom, invaliditet och död för varje särskild olycksfallsorsak. De olycksfall i arbete, som under år 1926 träffat hos större arbetsgivare anställda arbetare, ha under de gjorda förutsättningarna beträffande det tillämpade riskmåttet förorsakat en förlust i arbetstid av 7·43 dagar per årsarbetare eller inalles 6·8 miljoner arbetsdagar.[3] Av denna förlorade arbetstid har 18·4 % föranletts av sjukdom, 43·5 % av invaliditet och 38·1 % av den skadades död.

[1] En särskild undersökning av riskförhållandena bland de mindre arbetsgivarnas arbetare har verkställts för åren 1922 och 1923, och en närmare redogörelse för denna undersökning lämnas i ett av riksförsäkringsanstalten under år 1928 publicerat sammandrag av olycksfallsstatistiken för femårsperioden 1918—1922.

[2] Vid invaliditets- och dödsfall lägges till grund ett beräknat antal förlorade arbetsdagar, nämligen resp. 75 per invaliditetsprocent och 7 500 vid hel invaliditet eller död.

[3] En närmare redogörelse för de härvid tillämpade förutsättningarna lämnas i Soc. Medd. årg. 1922, sid. 559—561.

Tab. 1. Olycksfall (hos större arbetsgivare) fördelade efter yrkesgrupper.

Yrkesgrupper	Antal arbetsgivare	Antal årsarbetare		Antal anmälda olycksfall						Antal olycksfall per 100 årsarbetare			Antal förlorade arbetsdagar	
						invaliditetsfall		dödsfall					per årsarbetare	per olycksfall
		Män	Kv.	M.	Kv.	M.	Kv.	M.	Kv.	M.	Kv.	S:a		
Malmbrytning, anrikning och rostning . .	85	8 354	109	1 220	2	34	—	8	—	14·6	1·8	14·4	15·71	109
Malmförädling	97	20 845	355	3 810	7	51	—	8	—	18·3	2·0	18·0	9·01	50
Metallindustri	2 102	74 385	4 554	11 872	208	143	5	23	—	16·0	4·6	15·3	6·87	45
Sten-, kol- o. torvindustri	1 182	30 055	1 863	4 226	39	130	—	21	—	14·1	2·1	13·4	14·91	112
Jordbruk, skogsbruk och boskapsskötsel . . .	13 121	124 320	22 954	9 925	344	383	11	65	3	8·0	1·5	7·0	9·97	143
Träindustri	3 660	52 871	886	6 042	23	241	1	26	1	11·4	2·6	11·3	13·89	123
Pappers- och grafisk ind.	912	47 084	8 452	4 303	174	124	3	21	2	9·1	2·1	8·1	9·05	112
Närings- och njutningsämnesindustri	2 515	24 755	14 348	1 799	499	48	11	11	—	7·3	3·5	5·9	5·70	97
Textil- o. beklädnadsind.	1 309	22 040	37 173	632	447	23	8	6	2	2·9	1·2	1·8	2·36	130
Läder-, gummi- o. hårind.	589	11 750	6 364	504	88	18	1	1	—	4·3	1·4	3·3	2·58	79
Kemisk-tekn. industri .	285	10 086	3 563	986	225	25	4	13	5	9·8	6·3	8·9	16·19	182
Byggnadsverksamhet .	4 803	47 338	620	4 736	11	178	—	23	—	10·0	1·8	9·9	12·61	127
Kraft-, belysnings- och vattenverk m. m. . .	527	10 373	186	633	1	16	—	7	—	6·1	0·5	6·0	8·62	144
Handel och varulager .	10 250	76 614	40 537	2 231	359	60	3	9	1	2·9	0·9	2·2	2·01	91
Sjöfart och fiske . . .	2 074	25 335	1 366	2 877	54	95	4	64	2	11·4	4·0	11·0	28·28	258
Samfärdsel (ut. sjöfart)	668	32 889	1 902	1 947	16	29	—	14	—	5·9	0·8	5·6	5·59	99
Ämbetsverk, bank- o. försäkringsrörelse m. m.	1 843	22 592	22 001	149	112	10	6	2	—	0·7	0·5	0·6	1·15	196
Kommunala institutioner (ej hänförda till annan grupp) . . .	5 300	31 680	22 269	359	38	16	6	4	—	1·1	0·2	0·7	1·49	202
Hushåll, hotell- o. restaurangrörelse m. m.	3 251	10 411	44 783	263	630	11	34	1	4	2·5	1·4	1·6	2·38	147
Diverse företag o. yrken	445	1 329	619	37	4	1	—	—	—	2·8	0·6	2·1	0·71	34
Tillsammans 1926	**55 018**	**685 106**	**234 904**	**58 551**	**3 281**	**1 636**	**97**	**327**	**20**	**8·5**	**1·4**	**6·7**	**7·43**	**111**
» 1925	54 507	674 865	226 906	55 730	2 929	1 716	101	343	7	8·3	1·3	6·5	7·65	118
» 1924	54 961	670 412	222 836	52 386	2 728	1 678	87	319	14	7·8	1·2	6·2	7·45	121
» 1923	56 653	636 977	217 161	45 500	2 401	1 588	105	266	7	7·1	1·1	5·6	7·07	126
» 1922	58 304	593 285	207 617	36 823	1 968	1 432	105	285	17	6·2	0·9	4·8	8·04	166

Som exempel på mera dominerande olycksfallsorsaker må följande nämnas. Inom metallindustrien äro arbetsmaskinerna den mest framträdande olycksfallsorsaken med 1·90 förlorade arbetsdagar per årsarbetare. Liknande är förhållandet för grupperna malmförädling och pappersindustri, inom vilka grupper 2·01 resp. 1·94 förlorade arbetsdagar per årsarbetare komma på arbetsmaskinernas konto. För träindustrien är motsvarande siffra 5·16 eller mer än tredjedelen av hela den förlorade arbetstiden inom denna yrkesgrupp. Handverktyg och enklare redskap göra sig särskilt gällande inom stenindustrien med 2·59 förlorade arbetsdagar per årsarbetare. Inom gruppen sjöfart och fiske ha hissar, kranar och andra lyftverktyg förorsakat en tidsförlust av 4·52 arbetsdagar per årsarbetare, medan ej mindre än 9·81 förlorade arbetsdagar komma på de egentliga sjöfartsolycksfallen. För gruppen samfärdsel utom sjöfart kommer nära hälften av tidsförlusten på vagnar, till-

Tab. 2. Olycksfallen fördelade efter orsaker.

Olycksfallsorsaker	Antal olycksfall		Antal förlorade arbetsdagar				
	Inalles	Per 100 årsarbetare	per olycksfall	per årsarbetare på grund av: sjukdom	invaliditet	död	Summa
Motorer	124	0·018	146	0·004	0·008	0·008	0·020
Transmissioner	450	0·049	411	0·016	0·111	0·073	0·200
Arbetsmaskiner	10 782	1·172	84	0·186	0·648	0·147	0·981
Handverktyg och enklare redskap	10 430	1·134	58	0·167	0·430	0·057	0·654
Hissar, kranar och andra lyftverktyg	1 642	0·178	184	0·049	0·157	0·122	0·328
Fordon i trafik, ej tillhörande spårbanor, med:							
animal drivkraft	3 034	0·330	147	0·092	0·196	0·196	0·484
mekanisk eller elektrisk drivkraft	900	0·098	228	0·032	0·069	0·122	0·223
Vagnar, tillhörande spårbanor	1 994	0·217	147	0·052	0·112	0·155	0·319
Transportledningar	430	0·047	236	0·013	0·057	0·041	0·111
Sjöfart	183	0·020	1 433	0·005	0·011	0·269	0·285
Luftfart	6	0·001	21	0·000	—	—	0·000
Ångpannor, ångkokapparater, ångledningar samt andra kärl under tryck	143	0·015	150	0·003	0·005	0·016	0·024
Elektrisk ström	83	0·009	632	0·002	0·007	0·049	0·058
Explosion av sprängämnen	166	0·018	1 297	0·007	0·072	0·155	0·234
Giftiga och frätande ämnen	484	0·053	48	0·007	0·018	—	0·025
Eldfarliga och heta ämnen samt intensivt ljus och strålande värme	2 013	0·219	76	0·037	0·040	0·090	0·167
Rök, gaser, komprimerad luft	35	0·004	1 505	0·000	—	0·057	0·057
Halkning och fall	6 272	0·682	133	0·191	0·416	0·302	0·909
Nedfallande föremål	3 227	0·351	81	0·079	0·117	0·090	0·286
Sammanstörtande av föremål och ställningar samt ras	1 692	0·184	298	0·067	0·244	0·236	0·547
Lyftning, bärande och hanterande av föremål	9 932	1·079	56	0·220	0·267	0·114	0·601
Föremål, på vilka den skadade trampat	645	0·070	43	0·009	0·005	0·016	0·030
Slag, stöt eller bett av djur (inkl. olycksfall under ridning)	686	0·074	127	0·020	0·034	0·041	0·095
Övriga orsaker	6 479	0·704	112	0·111	0·208	0·478	0·792
Samtliga orsaker 1926	**61 832**	**6·721**	**111**	**1·369**	**3·232**	**2·829**	**7·430**
» » 1925	58 659	6·505	118	1·319	3·417	2·911	7·647
» » 1924	55 114	6·170	121	1·279	3·379	2·796	7·454
» » 1923	47 901	5·608	126	1·241	3·427	2·397	7·065
» » 1922	38 791	4·843	166	1·125	4·092	2·828	8·045

hörande spårbanor. För den kemisk-tekniska industrien var antalet förlorade arbetsdagar per årsarbetare år 1926 osedvanligt högt, ej mindre än 16·19 dagar eller inemot dubbelt så mycket som antalet förlorade arbetsdagar för den ifrågavarande gruppen i genomsnitt under åren 1918—1925. Mer än sextio procent av den förlorade arbetstiden för denna grupp förorsakades av de 18 dödsfall, som under år 1926 inträffat inom gruppen ifråga. Av dessa voro 8, motsvarande 4·42 förlorade arbetsdagar per årsarbetare, förorsakade av explosion av sprängämnen; 2 av sistnämnda dödsfall inträffade den $^{20}/_{5}$ vid Gyttorps sprängämnesfabrik och 6 den $^{27}/_{5}$ vid A.-B. expressdynamits anläggningar i Grängesberg.

Olycksfall inom sjömansyrket år 1928.

Den av socialstyrelsen utarbetade sedvanliga redogörelsen för olycksfall inom sjömansyrket omfattar för år 1928 ett sammanlagt antal av 1 302 olycksfall, av vilka 74 med dödlig utgång. Motsvarande siffror för 1927 voro 1 222 resp. 66. Av de rapporter och övriga handlingar, som ligga till grund för redogörelsen, ha 108 införskaffats från kommerskollegium och 1 210 inkommit från yrkesinspektörerna, varjämte 47 fall delgivits socialstyrelsen av enskilda försäkringsinrättningar. 63 olycksfall ha inrapporterats från mera än ett håll.

Av under året inträffade olycksfall ha 73 eller 5·6 % av samtliga drabbat utländska, å svenska fartyg anställda sjömän. Av dessa voro: 1 amerikanare, 13 danskar, 3 estländare, 9 finnar, 1 irländare, 1 italienare, 2 letter, 22 norrmän, 2 portugiser, 1 ryss, 4 spanjorer, 13 tyskar och 1 österrikare.

Olycksfallsintensiteten under årets olika månader framgår av nedanstående uppställning:

	Jan.	Febr.	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.	S:a
Dödliga olycksfall:													
Maskindrivna fartyg . .	2	5	3	3	5	5	9	9	3	6	10	10	70
Segelfartyg och pråmar .	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	2	—	4
Icke dödliga olycksfall:													
Maskindrivna fartyg . .	62	76	69	67	92	110	126	120	105	110	115	128	1 180
Segelfartyg och pråmar .	—	3	2	1	3	6	4	6	5	9	6	3	48
Summa	64	85	74	71	100	121	139	136	113	125	133	141	1 302

Den största olycksfallsfrekvensen sammanfaller som vanligt med den livligare sjöfarten under årets senare månader och var allra störst under december, medan det minsta antalet olycksfall inrapporterades under januari månad. I fråga om dödsfallen inföll maximum i november och minimum i januari.

Olycksfallen äro fördelade på 718 fartyg, av vilka 670 maskindrivna och 48 segelfartyg och pråmar. Antalet olycksfall för varje i undersökningen ingående fartyg växlar på sätt angives i nedanstående tablå:

	Antal fartyg, å vilka antalet olycksfall utgjort												Summa
	1	2	3	4	5	6	7	8	10	11	15	32	
Maskindrivna fartyg	402	142	65	28	11	7	7	1	3	1	2	1	670
Segelfartyg och pråmar	44	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	48
Summa	446	146	65	28	11	7	7	1	3	1	2	1	718

Dödsolyckorna ha varit fördelade på 59 maskindrivna fartyg samt 3 segelfartyg och pråmar. Av de förstnämnda ha 52 haft vardera ett, 4 två, 2 tre och

Olycksfall inom sjömansyrket under år 1928, fördelade efter orsaker,

	Orsaker	Olycksfall å maskindrivna fartyg			Olycksfall å segelfartyg och prämar			Hela antalet olycksfall		
		Dödliga	Icke dödl.	Summa	Dödliga	Icke dödl.	Summa	Dödliga	Icke dödl.	Summa
1	Fartygs förlisning i öppen sjö	4	—	4	2	—	2	6	—	6
2	» strandning eller grundstötning	7	5	12	—	—	—	7	5	12
3	» kollision	—	2	2	—	—	—	—	2	2
4	» kantring	—	1	1	—	—	—	—	1	1
5	Fall från väders (rigg, skorsten, lastbom etc.)	1	7	8	—	1	1	1	8	9
6	» över bord från däck	16	5	21	—	—	—	16	5	21
7	» å däck	1	109	110	—	1	1	1	110	111
8	» genom luckor ned i lastrum, kolboxar etc.	1	46	47	—	3	3	1	49	50
9	» vid vistelse i lastrum, kolboxar, tankar o. d.	1	44	45	—	—	—	1	44	45
10	Nedfallande föremål	—	25	25	—	1	1	—	26	26
11	Brottsjöar	4	37	41	—	1	1	4	38	42
12	Arbete (å ställning) på fartygs utsida	—	2	2	—	—	—	—	2	2
13	» under segelmanöver	—	—	—	1	5	6	1	5	6
14	Styranordningar (för hand)	—	7	7	—	1	1	—	8	8
15	Förtöjning, förankring, bogsering o. d.	2	112	114	—	8	8	2	120	122
16	Bärgningsredskap (livbåtar o. d.)	—	8	8	—	1	1	—	9	9
17	Luckor och skärstockar	—	61	61	—	1	1	—	62	62
18	Ställningar, landgångar, lejdare m. m.	1	72	73	—	—	—	1	72	73
19	Fartygs framdrivningsmaskineri	—	65	65	—	—	—	—	65	65
20	» hjälpmaskineri, vinschar o. d.	—	9	9	—	1	1	—	10	10
21	Ångpannor och andra högtryckskärl	—	25	25	—	—	—	—	25	25
22	Eldning, kollämpning o. d.	—	63	63	—	—	—	—	63	63
23	Askhissning	—	23	23	—	—	—	—	23	23
24	Handverktyg	—	91	91	—	6	6	—	97	97
25	Rosthackning	—	25	25	—	—	—	—	25	25
26	Explosion (utom av ångpannor o. d.)	2	23	25	—	—	—	2	23	25
27	Förgiftning (av kolos o. d.)	—	1	1	1	—	1	1	1	2
28	Skållning av hett vatten, ånga o. d.	—	39	39	—	—	—	—	39	39
29	Yrkessjukdomar	2	4	6	—	—	—	2	4	6
30	Försvinnande från fartyg till sjöss	2	—	2	—	—	—	2	—	2
31	Olycksfall under vistelse i land	7	16	23	—	1	1	7	17	24
32	Förflyttning till eller från fartyg vid besök i land	14	30	44	—	3	3	14	33	47
33	Lastning och lossning	1	152	153	—	14	14	1	166	167
34	Andra orsaker	4	71	75	—	—	—	4	71	75
35	Summa	70	1 180	1 250	4	48	52	74	1 228	1 302
36	därav: med dödlig utgång									
37	utan » »									
38	å maskindrivna fartyg									
39	å segelfartyg och prämar									

bemanningsspecialiteter och fartygens positioner vid olyckstillfällena.

Bemanningsspecialiteter														Fartygens positioner vid olyckstillfällena						
Befälhavare	Styrmän	Maskinister	Segelm., rorgängare, båtsm., timmermän	Matroser	Lättmatroser	Jungmän	Annan ej spec. däckspersonal	Donkeymän o. smörjare	Eldare o. motormän	Kolläppare	Manlig kökspersonal	Kvinnlig kökspersonal	Annan ej spec. personal	Kust- o. inre fart	Östersjöfart	Nordsjöfart	Oceanfart	Svensk hamn	Utländsk hamn	
2	—	1	—	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	2	4	—	—	—	—	1
2	2	—	—	1	1	1	—	1	2	—	1	—	1	—	—	9	3	—	—	2
—	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	3
—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	4
—	1	—	—	1	3	2	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	3	4	2	5
1	2	2	—	—	5	3	1	—	1	2	2	1	1	2	2	4	2	4	7	6
6	12	8	3	11	12	5	4	3	10	—	16	21	—	3	11	5	14	42	36	7
7	4	2	3	5	9	8	2	2	6	—	—	2	—	1	5	2	8	22	12	8
1	—	11	3	1	1	4	2	7	10	—	3	—	2	2	1	3	2	24	13	9
2	4	2	2	2	4	1	—	1	2	—	2	4	—	3	2	1	3	10	7	10
5	5	1	4	4	6	3	—	1	3	1	2	5	2	2	6	21	13	—	—	11
—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	12
1	1	—	—	—	1	3	—	—	—	—	—	—	—	—	5	—	—	1	—	13
2	2	—	—	—	1	1	1	1	—	—	—	—	—	2	2	1	—	8	—	14
12	19	3	6	14	18	15	23	1	6	—	—	—	5	7	6	4	1	66	38	15
—	3	—	1	4	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	2	2	4	16
2	10	1	10	10	8	11	—	—	4	1	3	2	—	2	4	1	4	22	29	17
3	2	8	1	3	12	3	—	5	15	2	10	6	3	3	2	7	15	25	21	18
3	—	25	1	—	—	1	—	13	19	1	—	—	2	9	8	4	8	22	14	19
—	—	2	—	1	1	2	1	1	2	—	—	—	—	—	2	1	—	3	4	20
—	—	8	—	—	—	—	—	1	14	1	—	—	1	2	—	2	4	11	6	21
—	—	4	—	—	—	—	1	4	42	11	—	1	—	4	7	12	13	16	11	22
—	—	—	—	—	—	—	—	—	18	5	—	—	—	1	3	8	7	3	1	23
6	7	7	3	5	1	1	1	10	23	—	25	5	3	—	7	5	19	39	27	24
1	2	—	1	5	6	1	1	—	6	1	—	—	1	—	1	—	2	13	9	25
1	4	5	—	—	3	1	—	1	5	1	4	—	—	—	2	12	—	8	3	26
2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	27
—	—	5	—	—	1	—	—	5	5	1	17	5	—	1	5	2	7	15	9	28
—	—	—	—	—	1	1	—	2	2	—	—	—	—	—	—	—	5	—	1	29
—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	30
2	2	4	—	1	1	—	2	2	3	—	2	4	1	—	—	—	—	12	12	31
12	2	6	1	3	3	—	2	2	6	2	5	2	1	—	—	—	—	20	27	32
17	19	3	6	27	21	25	39	—	4	—	3	1	2	—	—	—	3	135	29	33
3	6	7	4	6	5	2	4	6	9	3	9	9	2	2	2	3	13	29	26	34
93	**110**	**117**	**49**	**106**	**125**	**96**	**86**	**70**	**218**	**33**	**104**	**68**	**27**	**49**	**88**	**108**	**152**	**554**	**351**	35
8	5	7	1	4	14	4	3	4	14	2	5	1	2	4	8	14	10	10	28	36
85	105	110	48	102	111	92	83	66	204	31	99	67	25	45	80	94	142	544	323	37
64	108	117	49	103	123	86	84	70	218	33	100	68	27	45	81	107	152	520	345	38
29	2	—	—	3	2	10	2	—	—	—	4	—	—	4	7	1	—	34	6	39

1 fyra dödsfall, medan av de senare 2 haft vardera ett och 1 två olycksfall med dödlig utgång.

Olycksfallens relativa fördelning på de olika bemanningsspecialiteterna klarlägges i nedanstående uppställning, där för jämförelse angives motsvarande procentuella medeltal för tioårsperioden 1918—1927.

	Befälhavare		Styrmän		Maskinister		Däcksmanskap		Maskinmanskap		Kökspersonal				Summa	
											manlig		kvinnlig			
	1928	1918—27	1928	1918—27	1928	1918—27	1928	1918—27	1928	1918—27	1928	1918—27	1928	1918—27	1928	1918—27
Anställda, %	9·8	10·3	8·6	9·0	10·9	10·4	36·7	37·5	19·1	18·7	8·0	7·1	6·9	7·0	**100·0**	**100·0**
Olycksfall, %	7·1	8·2	8·4	9·6	9·0	9·5	35·6	40·6	26·8	22·7	7·9	5·7	5·2	3·7	**100·0**	**100·0**
Dödsfall, %	10·8	8·6	6·7	13·5	9·4	7·6	35·2	42·8	29·8	16·8	6·8	5·8	1·3	4·9	**100·0**	**100·0**

Av samtliga olycksfall ha 69·5 % inträffat under fartygs uppehåll i hamn och 30·5 % till sjöss, medan motsvarande fördelning av dödsfallen var 51·4 resp. 48·6 %. Av olycksfallen i hamn komma 12·6 % på arbete med lastning och lossning. Olycksfallen i samband med egentliga sjöolyckor ha varit relativt fåtaliga, i det att de endast utgjort 1·6 % av samtliga olycksfall och 17·6 % av dödsfallen. Motsvarande siffror under föregående år voro 2·9 resp. 42·4 %.

Olycksfallens fördelning med avseende på orsaker, fartygscert, bemanningsspecialiteter och fartygens positioner vid olyckstillfällena framgår av tabellen å sid. 766—67.

Olycksfall förorsakade genom fall eller nedstörtande intaga i fråga om antalet fortfarande första rummet med 18·1 % av samtliga. Härnäst komma lastning och lossning med 12·8 %, förtöjningsarbete 9·4 %, arbete med handverktyg av skilda slag 7·5 %, ställningar, landgångar och lejdare 5·6 %, fartygs framdrivningsmaskineri 5·0 %, eldning och kollämpning 4·8 % samt luckor och skärstockar ävenledes 4·8 %. Av olycksfallen med dödlig utgång äro de som förorsakats genom fall likaledes talrikast och utgöra 27·0 % av samtliga dödsfall. Därefter komma 18·9 % under förflyttning till eller från fartyg vid besök i land, 9·5 % under vistelse i land, 9·4 % vid fartygs strandning, 8·1 % vid fartygs förlisning i öppen sjö och 5·4 % på grund av brottsjöar. Ett avsevärt antal av dödsfallen under de tre förstnämnda rubrikerna ha inträffat under rusets inflytande.

Av de olycksfall, vilka ej haft dödlig utgång, voro 425 av så allvarlig art, att de föranlett de skadades avmönstring från de fartyg, varest de voro anställda. 106 av dessa avmönstringar ha ägt rum å utländsk ort.

Utredningen rörande förbättring av skogsarbetarnas proviantering- och matlagningsförhållanden.

Med skrivelse den 16 september 1929 har socialstyrelsen, efter samråd med medicinalstyrelsen, till Kungl. Maj:t avgivit infordrat förslag till plan för den av årets riksdag begärda utredningen rörande förbättring av skogsarbetarnas provianterings- och matlagningsförhållanden under vistelsen i skogarna.[1] Styrelsen anför härom som följer:

Någon exakt uppgift över antalet skogsarbetare, som beröras av förevarande spörsmål, är styrelsen icke i tillfälle att lämna, men torde ifrågavarande antal böra beräknas till lägst 100 000. Med utgående från denna siffra och de uppgifter rörande boendetätheten i skogskojorna, som erhållits vid de inspektioner, som verkställts av de lokala biträdande tillsynsorganen, skulle antalet skogshushåll i Värmland, Dalarna och Norrland av den storlek, att de böra komma i betraktande i detta sammanhang, utgöra 7 à 8 000.

För ett mera säkert bedömande av ifrågavarande spörsmåls hygieniska innebörd skulle det otvivelaktigt vara av stort värde att genom medicinskt sakkunniga erhålla en undersökning av de dietiska och hygieniska förhållandena i ett antal skogskojor i syfte att utröna i vad mån ifrågavarande förhållanden kunna antagas utöva en menlig inverkan på arbetarnas hälsotillstånd. Bristen på en säker hållpunkt härutinnan har även berörts i riksdagens skrivelse i ämnet (nr 305). En dylik undersökning synes i så fall böra uppdragas åt medicinalstyrelsen att av denna utföras såsom ett led i nämnda styrelses undersökningar, huruvida vissa sjukdomar förekomma i övre Norrland i större utsträckning än i övriga delar av landet samt om detta står i samband med en ensidig och otjänlig kost samt missbruk av kaffe och tobak. En av chefen för medicinalstyrelsen upprättad promemoria i ämnet bilägges.

I sitt yttrande den 7 mars 1929 i förevarande ärende till riksdagens andra kammares fjärde tillfälliga utskott framhöll styrelsen, att en målmedvetet bedriven upplysnings- och propagandaverksamhet, särskilt för bildande av kooperativa matlag i skogs- och flottledshärbärgena i förening med anställande av kockar eller hushållerskor, i främsta rummet borde komma i betraktande, då det gäller att åvägabringa en förbättring av skogsarbetarnas provianterings- och matlagningsförhållanden. Denna uppfattning synes även hava delats av riksdagen, som i sin skrivelse i ämnet uttalat, att statsmakterna indirekt torde kunna verksamt bidraga till en gynnsam utveckling genom att föranstalta om eller understödja upplysnings- och propagandaverksamhet på området i fråga. Direkta åtgärder för ernående av bättre förhållanden på det förevarande området borde dock enligt riksdagens åsikt i första hand ankomma på det enskilda initiativet.

Den av riksdagen begärda utredningen torde i första hand böra avse en undersökning, huru gemensam proviantering och mathållning skall kunna åstadkommas å arbetsplatserna i skogarna. Då sådan organisation av proviantering och mathållning redan införts å vissa platser, böra de därvid tillämpade metoderna och vunna resultaten, såväl i dietiskt-hygieniskt som ekonomiskt avseende, närmare studeras. Synnerligen önskvärt synes emellertid vara, att under medverkan från

[1] Jfr Soc. Medd. årg. 1929, sid. 265 och 604.

statens sida anordnas under kompetent ledning stående försök med gemensam matlagning vid några arbetsplatser. Genom anordnande av dylika försök och spridande bland skogsarbetarna av redogörelser för därvid erhållna resultat torde nämligen staten indirekt kunna verksamt bidraga till förbättrande av här ifrågavarande förhållanden, enär det synes kunna förväntas, att skogsarbetarnas intresse för gemensam mathållning härigenom skulle komma att väsentligt stimuleras. Antalet försökshushåll torde kunna inskränkas till tre, belägna i skilda delar av det stora nordliga skogsområdet. Medlemmarna i de kooperativa hushållen skulle få förbinda sig att erlägga viss ersättning per utspisningsdag, vilken skulle sättas något lägre (20 à 30 öre) än den beräknade genomsnittskostnaden (sannolikt 2 à 3 kronor per dag), därest varje man själv skulle ombesörja mathållningen, medan staten åtoge sig att bestrida den merkostnad, som eventuellt kunde komma att uppstå, ävensom viss ersättning, förslagsvis 75 à 100 kronor, till var och en av de personer, som handhade ledningen och bokföringen för försökshushållen. För ändamålet torde på sin höjd ett belopp av 2 500 kronor behöva anvisas. Sannolikt skulle denna summa endast delvis behöva tagas i anspråk.

Till vinnande av jämförelse särskilt i ekonomiskt avseende mellan den kooperativa och den individuella hushållningsmetoden skulle det jämväl vara lämpligt att under någon kortare tid (3 à 4 veckor) verkställa kostnadsundersökningar inom några kojlag, där den sistnämnda metoden praktiserades. Det ringa utgiftsbelopp, som för dessa undersökningar skulle erfordras, kunde säkerligen inrymmas inom förenämnda summa å 2 500 kronor.

För att bereda såväl arbetsgivare som arbetare inom skogshanteringen tillfälle att framlägga de synpunkter och önskemål, som enligt deras förmenande böra göra sig gällande vid utredningen, synes det lämpligt att utsända ett frågeformulär till större arbetsgivare inom skogshanteringen samt till sammanslutningar av skogsarbetare. Vid uppställandet av detta formulär torde särskilt böra beaktas frågan om arbetsgivares och arbetares medverkan till åstadkommande av önskvärda förbättringar. Men därjämte torde det vara nödvändigt, att styrelsen inkallar särskilda representanter för arbetsgivare och arbetare, förslagsvis tre à fyra för vardera parten, till överläggning angående viktigare, utredningen berörande frågor. Dessa representanter böra helst väljas bland arbetare och arbetsgivare, verksamma i de landsdelar undersökningen närmast avser. Då reseersättningarna för dem i anledning härav komma att ställa sig förhållandevis höga och då styrelsens möjligheter att från eget anslag bestrida ersättningar till inkallade sakkunniga äro mycket begränsade, torde för ändamålet en särskild summa, förslagsvis 1 500 kronor, böra ställas till styrelsens förfogande.

Enligt riksdagens uttalande i dess skrivelse i ämnet har det synts riksdagen ej vara uteslutet, att hushållningssällskapen skulle på ifrågavarande område kunna utöva en fruktbärande upplysningsverksamhet. I planen för utredningen torde med hänsyn härtill böra ingå att undersöka, om och i vad mån hushållningssällskapen i de län, som beröras av denna fråga, äro villiga att medverka i berörda avseende. Då det vidare vid handläggningen inom vederbörande riksdagsutskott av den motion, som föranlett riksdagens skrivelse, gjorts gällande, att å orter, där förevarande fråga är av intresse och där skolköksverksamhet är ordnad, särskilda matlagningskurser skulle kunna utan större kostnad anordnas, varigenom intresse för och kunskap i matlagning skulle kunna väckas bland dem, som rekrytera skogsarbetarkåren, bör vid utredningen närmare undersökas, huru och i vilken omfattning dylika matlagningskurser kunna anordnas.

En viktig åtgärd för förbättrande av skogsarbetarnas mathållning synes vara utarbetande av en enkel men praktisk handledning, innefattande beskrivning av med hänsyn till skogslivets förhållanden lämpliga maträtter. En dylik handledning skulle tydligen samtidigt i hög grad underlätta arbetet för dem, som komma att förestå de gemensamma hushållen å arbetsplatserna. Vid dess utarbetande skulle

beaktas de erfarenheter, som vunnits vid förläggningar, där kooperativ mathållning ägt rum, varjämte givetvis de resultat, som kunna komma att framgå av medicinalstyrelsens undersökning av dieten och dess inverkan på den norrländska landsortsbefolkningen skulle utnyttjas. En sådan handledning skulle för övrigt lämpligen kunna tjäna som upplysningsskrift i allmänhet rörande kooperativ mathållning i skogarna och i sådant syfte innehålla alla erforderliga praktiska upplysningar för anordnande av dylik mathållning. Utredningen torde med hänsyn till vad nu anförts böra inbegripa en beräkning av kostnaderna för utarbetande av här avsedda handledning.

De å arbetsplatserna förekommande bostädernas och härbärgenas typ, beskaffenhet och inredning äro uppenbarligen av stor betydelse, då det gäller att tillgodose behovet av en förbättrad mathållning. Vid utredningen bör därför uppmärksamhet ägnas även åt detta spörsmål.

Slutligen torde utredningen böra omfatta undersökning av huru skogsarbetarnas mathållning är ordnad i sådana länder, där denna fråga uppgives hava erhållit en tillfredsställande lösning.

Under åberopande av vad ovan anförts får socialstyrelsen alltså hemställa, att Kungl. Maj:t ville

dels uppdraga åt medicinalstyrelsen att verkställa en undersökning av de dietiska och hygieniska förhållandena i ett antal skogskojor i syfte att utröna i vad mån ifrågavarande förhållanden kunna antagas utöva en menlig inverkan på arbetarnas hälsotillstånd,

dels uppdraga åt socialstyrelsen att i huvudsaklig överensstämmelse med härovan angivna riktlinjer verkställa utredning rörande förbättring av skogsarbetarnas provianterings- och matlagningsförhållanden under vistelsen i skogarna,

dels och till bestridande av med utredningen förenade utgifter ställa till socialstyrelsens förfogande ett belopp av 4 000 kronor.

Den i skrivelsen åberopade promemorian från chefen för medicinalstyrelsen, generaldirektören Nils Hellström, är av följande lydelse:

Att skogsarbetarnas levnadsförhållanden — vad såväl hygienen i deras bostäder som dieten och matlagningen beträffa — erbjuda svåra missförhållanden är otvivelaktigt.

I vad mån dessa återverka på arbetarnas hälsotillstånd särskilt på deras matsmältning synes vara en i viss mån öppen fråga. En ingående undersökning har gjorts vid sekelskiftet av dåvarande provinsialläkaren Nils Englund och professor Tigerstedt. Sedan dess hava flerfaldiga gånger uttalanden och yttranden av läkare gjorts härom. Huruvida dessa grundat sig på ett mera allmänt intryck, vederbörande läkare fått under sin verksamhet i dessa distrikt, eller på närmare på spörsmålet inriktade individuella undersökningar är styrelsen ej beredd att yttra sig om.

Styrelsen har emellertid den uppfattningen, att en på frågan om dietens betydelse för befolkningens i övre Norrland hälsotillstånd speciellt inställd bredare lagd och genomförd undersökning är erforderlig. Det må ock erinras om att även andra faktorer än kosthållet äro att taga i övervägande vid bedömandet av orsaken till eventuella missförhållanden beträffande hälsotillståndet i övre Norrland.

Medicinalstyrelsen har därför upptagit undersökningar av ifrågavarande art och härvid riktat sin uppmärksamhet även på skogsarbetarna. En del material föreligger redan, som väntar på bearbetning. Emellertid torde detta behöva kompletteras, varför styrelsen har för avsikt att, om vid en blivande sammanställning av primäruppgifterna en utökning av materialet skulle visa sig erforderlig, låta verkställa en sådan instundande vinter. Härvid vore otvivelaktigt en samverkan med socialstyrelsen av stort gagn.

Innan speciella på dietfrågan inriktade åtgärder planlades, vore självfallet en djupare kunskap om huru skogsarbetarnas enformiga diet återverkar på deras hälsotillstånd av största värde.

Otvivelaktigt äro de påtalade förhållandena beträffande skogsarbetarnas levnadssätt i viss mån betingade av de säregna omständigheter, under vilka arbetet i skogen utföres. Men till det väsentliga böra de ses i belysning av de för denna befolkning i allmänhet rådande levnadsförhållanden beträffande diet och hygien. Arbetarna lära icke förändra sina levnadsvanor i större utsträckning än de yttre förhållandena tvinga dem till. Hela den föreliggande angelägenheten torde därför vara en ekonomisk fråga av stor räckvidd. Den viktigaste förutsättningen för åstadkommande av gynnsammare hygieniska förhållanden synes vara förbättrade ekonomiska villkor, upplysning och spridande av kunskap med särskild inställning på det uppväxande släktet.

Härmed vill styrelsen ingalunda förringa betydelsen av en bättre genomförd organisation. Den förbättring härav, som går ut på anordnande av kollektiva hushåll, är säkerligen även mäktig att upphjälpa den allmänna hygienen.

En blivande utredning borde enligt styrelsens förmenande bl. a. taga sikte på

1) ifrågavarande arbetares hälsotillstånd med hänsyn till kosthållets inverkan på detsamma;

2) utarbetande av planer för anordnande av kollektiva hushåll under medverkan från såväl arbetsgivar- som arbetarorganisationer, belysande även deras ekonomiska konsekvens;

3) anordnande av kurser för personer, som kunna önska omhänderhava dylik hushållning;

4) allmänt inriktad upplysningsverksamhet beträffande betydelsen av en förbättrad hygien och en sund hushållning.

Arbetslöshet och arbetslöshetspolitik i Storbritannien.

Bland de mot arbetslöshet försäkrade arbetarna i Storbritannien och Norra Irland uppgick procenten arbetslösa den 22 juli 1929 till 9·9 % jämfört med 11·6 % den 23 juli 1928. En icke obetydlig förbättring har sålunda inträtt, om också den nyss anförda procentsiffran från slutet av juli innevarande år ställer sig något högre än motsvarande siffra för näst föregående månad. Hela antalet vid arbetsförmedlingsanstalterna registrerade arbetslösa uppgick den 29 juli innevarande år till omkring 1 188 000, varav 914 000 män och 208 000 kvinnor samt resten minderåriga.

Penningmarknadens inflytande. Ett av de mest oroväckande symtomen beträffande läget på arbetsmarknaden i Storbritannien är den fortsatta nedgången i allmänna prisnivån. Enligt *London and Cambridge Economic Service* har nedgången länge fortgått samt ytterligare accentuerats under de sista två månaderna, i det den spritt sig till samtliga viktigare varuslag undantagandes järn. Priserna ligga nu minst 5 % under förra årets nivå, och med den starkt åtstramade efterfrågan på guld finnes ingen säkerhet för att lägsta punkten nåtts. I betraktande härav är det icke förvånande, att dåliga utsikter råda inom produktionen och på arbetsmarknaden och, om icke någon ändring inträder i prisläget, befaras det att situationen kommer att ytterligare försämras.

En hänvisning till de svårigheter, som kunna förorsakas av en otillräcklig tillgång på kredit, gjordes av J. H. Thomas vid underhusdebatten den 22 juli. Mr Churchill hade i ett anförande sökt klargöra sin uppfattning, att anslag av offentliga medel icke vore ägnade att nedbringa arbetslösheten. Thomas svarade att allt berodde på, hur långt kreditgivningen kunde utvidgas inom guldmyntfotens ram. Bland de mest sakkunniga finansmän kunde man finna delade meningar härom, och de tillsynes mest övertygande argument hade anförts på bägge sidor, men om Churchills mening vore riktig, måste man böja sig för det faktum, att 1 200 000 män vore dömda till arbetslöshet för all tid, därest icke någon ekonomisk lag komme till deras räddning.

Åtgärder för hemmamarknadens upphjälpande. Den 26 juli 1929 utfärdades den s. k. *Development (Loan Guarantees and Grants) Act.* Syftet med lagen är att bemyndiga finansministeriet att ställa borgen för vissa lån, som skola upptagas i samband med allmännyttiga företag, samt att i övrigt lämna finansiellt understöd till olika produktiva företag. Finansministeriet kan sålunda garantera lån för anskaffande av kapital genom ett allmännyttigt företag i Storbritannien till nyanläggningar, ombyggnader eller anskaffning av nya maskiner, förutsatt att lånens sammanlagda kapitalbelopp icke överstiger 25 miljoner pund. Ett villkor härför är, att finansministeriet skall hava förvissat sig om att säkerhet finnes för betalning av ränta och kapital, och hänsyn skall även tagas till i vad mån lånets användning kan öka arbetstillgången i landet samt till frågan om arbetets igångsättande verkligen är beroende av lånet.

Vidare bemyndigas finansministeriet att bevilja bidrag till räntebetalning å lån i samband med allmännyttiga företag sådana som transport- eller kommunikationsföretag samt gas-, elektricitets-, vatten- eller kraftföretag. Härunder innefattas emellertid icke kommunala företag av nu angiven beskaffenhet. Enligt utfästelse från regeringens sida komma de lån, varå räntebetalning sålunda garanteras, icke att överstiga 25 miljoner pund intill tiden för instundande parlamentssession.

Jämväl kan arbetsministern med skattkammarens godkännande bevilja bidrag till allmännyttiga arbeten, som utföras av kommuner eller inkorporerade företag utan vinstsyfte och som äro ägnade att öka arbetstillgången inom landet.

Vid förslagets framläggande framhöll Thomas, att regeringen tillsvidare begränsade sig att understödja sådana företag, som omedelbart kunde igångsättas, och han hoppades senare kunna framkomma med mera utarbetade förslag. För understöd åt nödhjälps- och extraarbeten finnes inrättad den s. k. *Davids Committee,* vilken under de sista åtta åren utgivit 109 miljoner pund i bidrag till allmänna arbeten och som regeringen nu ämnar förläna fullt offentligrättslig karaktär. Kommitténs verksamhet har tidigare i vissa hänseenden varit begränsad till ingripande i de fall, då arbetslösheten uppgått till minst 15 %, men denna begränsning avser regeringen att undanröja. Vidare har tidigare gällt som villkor för understöd åt kommunala arbeten, att dessa äro sådana, som i brist på understöd icke skulle ha kunnat igångsättas inom de närmaste fem åren, men ämnar regeringen nedsätta ifrågavarande begränsningsperiod till tre år.

Åtgärder för de koloniala arbetsmarknadernas upphjälpande. Enligt den nu genomförda lagstiftningen bemyndigas skattkammaren att bevilja bidrag utan återbetalningsskyldighet eller lån till regeringarna i vissa kolonier, protektorat och mandatområden i syfte att understödja och utveckla jordbruket och industrien inom områdena i fråga samt därigenom på indirekt väg upphjälpa handeln med eller industrien inom moderlandet. Det för ändamålet beviljade anslaget är begränsat till 1 miljon pund per år.

Vid framläggande av förslag härom för underhuset påpekade Thomas, att totalvärdet av de varor, som exporterats från De förenade konungarikena till kolonier,

protektorat och mandatområden, uppgick till 60 miljoner pund under 1927, vilket vittnar om den ofantligt stora betydelsen av kolonialområdenas utveckling för Storbritanniens handel och industri. Den nu antagna lagen innefattar bestämmelser om avsättandet av en särskild fond för kolonialområdenas utveckling samt vissa åtgärder för underlättande av låneemissioner från vissa protektorats och mandatområdens sida. Omnämnas må också en lagändring, varigenom i fråga om Palestina och Ostafrika medgives, att vid långivning räntan tillägges kapitalet under rekonstruktionsperioden och lånetiden ökas.

Beträffande användningen av nyssnämnda belopp å 1 miljon pund per år framhölls, att många kolonier voro beredda att igångsätta arbeten mot villkor, att de erhölle hjälp till halva kapitalbeloppets uppbringande, så att om Storbritannien garanterade halva räntan, de voro villiga att åtaga sig garanti för den andra hälften. Utgående från ett anslag av 1 miljon pund skulle det härigenom bliva möjligt att få till stånd anläggningsarbeten med ett kapitalvärde av 40 miljoner pund.

Vissa andra åtgärder mot arbetslösheten. Såsom en mot arbetslösheten riktad åtgärd är även att betrakta regeringens beslut att företaga nödiga legislativa förarbeten för skolålderns höjning från fjorton till femton år, räknat från den 1 april 1931. I samband härmed skall även tagas under omprövning frågan om understöds utgående.

En annan åtgärd, som indirekt även har avseende å arbetslösheten, är parlamentets beslut att upphäva det tidigare fattade beslutet om nedsättning i statsbidraget till uppförande av bostadshus.[1] Vidare tillkännagav hälsovårdsministern Greenwood i underhuset den 15 juli regeringens avsikt att inom den närmaste framtiden framlägga en omfattande plan för byggnadsverksamheten och saneringen av slumområden. Medelst utförlig statistik påvisade han ock det tydliga sambandet mellan arbetslöshetens ökning inom byggnadsfacken och den minskning i bidraget till byggnadsverksamheten, som inträdde från och med den 1 oktober 1927.

Ökning i statsbidraget till arbetslöshetsförsäkringen. Samtidigt med den ovannämnda lagstiftningen om lån till allmännyttiga arbetsföretag utfärdades den 26 juli 1929 en lag, enligt vilken statens bidrag till arbetslöshetsfonden ökas till hälften av de arbetslösas och deras arbetsgivares sammanlagda bidrag.

Enligt uppgifter, som finnas fogade vid den till parlamentet avlåtna propositionen, kommer genom de nya lagbestämmelserna statens bidrag till fondens inkomster att ökas med omkring 3·5 miljoner pund. Hittills ha fondens inkomster varit tillräckliga att täcka utgifterna för understöd åt omkring en miljon arbetslösa. Emellertid funnos den 24 juni 1 117 800 registrerade arbetslösa (enligt »live register»). Fondens guldsumma uppgick den 29 juni till 36·6 miljoner pund, och lånegränsen är satt till 40 miljoner. Om intet oförutsett inträffar, kommer den nu beslutade ökningen av statsbidraget att sätta fonden i stånd att bestrida uppkommande förpliktelser intill våren 1930 och sålunda lämna tid för den ingående undersökning av fondens ställning, som med det snaraste skall igångsättas. Försäkringsavgiften betalas för närvarande i fråga om vuxna män med 8 d. av arbetsgivaren, 7 d. av arbetaren och 6 d. av staten. Med hänsyn tagen till avgifter för andra grupper (kvinnor, unga personer och barn) uppgår statens bidrag för närvarande till något mindre än 40 % av de andra parternas samlade bidrag.

(Informations Sociales.)

[1] Jfr Soc. Medd. årg. 1929. sid. 206.

Internationella arbetsorganisationen.

Sveriges representation vid arbetskonferensens trettonde sammanträde.

Den 10 oktober 1929 öppnades i Genève internationella arbetsorganisationens trettonde allmänna konferens.

Den svenska delegationen vid detta konferenssammanträde består enligt Kungl. Maj:ts beslut av följande personer:

för Sveriges regering såsom ombud byråchefen i socialstyrelsen Johan Arthur Erhard Molin och kommerserådet Carl Erik Landberg samt såsom experter socialrådet Erik Rudolf Sjöstrand, byråassistenten hos socialstyrelsen Erik Axel Fredrik Eggert och förste amanuensen hos kommerskollegium Gunnar Mac Erik Böös;

för arbetsgivarna såsom ombud verkställande direktören i Sveriges redareförening, sjökaptenen Oskar Anselm Nordborg samt såsom experter tjänstemannen hos nämnda förening, e. o. hovrättsnotarien Heribert Fabian Reuterskiöld, inspektören Fritz Carman och sjökaptenen John Nils Gunnar Anderberg; samt

för arbetarna såsom ombud sekreteraren i landsorganisationen i Sverige Karl Edvard Johanson samt såsom experter ordföranden i svenska eldareunionen Sven Lundgren, ordföranden i svenska sjömansunionen Nicklas Olsson, ombudsmannen i intendenturpersonalföreningen Knut Ring och redaktören Sven Backlund.

Den för konferensen fastställda dagordningen har återgivits i föregående häfte av denna tidskrift (sid. 702).

Kortare meddelanden.

— Allmänna sociala frågor. —

Internationella statistiska institutets kongress i Warschau. Efter inbjudan av polska staten hade internationella statistiska institutet den 21—24 augusti 1929 sin 18:e sammankomst i Warschau, dit delegerade infunnit sig från 37 olika stater. Dessutom närvoro representanter för nationernas förbund, internationella arbetsbyrån i Genève, internationella lantbruksinstitutet i Rom, internationella handelskammaren i Paris m. fl. Sveriges delegerade voro överdirektören R. Sandler, kommerserådet M. Jansson och byråchefen B. Nyström.

Mötets förhandlingar leddes av institutets president A. Delatour, och generalsekreterare var chefen för institutets permanenta statistiska byrå i Haag, H. W. Methorst. Man arbetade på tre sektioner, nämligen en för befolkningsstatistik och metodfrågor, en för ekonomisk statistik och en tredje för socialstatistik. Mötets förhandlingar voro väl förberedda, därigenom att särskilda kommittéer i regel på förhand behandlat förekommande ämnen, varom redogörelser förelågo i tryck. Sektionernas arbete bestod därför företrädesvis i en kritisk granskning och diskussion av föreliggande utredningar och förslag. Vid plenarsammanträdena diskuterades sektionernas resolutionsförslag, av vilka de flesta antogos, men i några fall uppsköts frågans behandling till ett kommande sammanträde. Detta gällde bl. a. tvenne socialstatistiska ärenden, nämligen förenhetligande av olycksfallsstatistiken

samt av bostadsstatistiken för städerna, i båda fallen närmast efter uppslag från internationella arbetsbyrån (jfr Soc. Medd. årg. 1928, sid. 850, 887). Av andra ur socialstatistisk synpunkt betydelsefulla frågor, i vilka resolutioner antogos, må nämnas internationell storstadsstatistik, emigrationsstatistik, kriminalstatistik samt indexberäkningar rörande den ekonomiska och sociala utvecklingen i olika länder. Efter förslag från engelskt håll upptogs till framtida behandling genom en särskild kommission frågan om sambandet mellan arbetslöshet och reallönsnivå i olika länder.

Det genomgående ändamålet med dessa resolutioner och förhandlingar var nu som alltid åstadkommandet av en jämförbar internationell statistik, d. v. s. likhet i definitioner och metoder. Mötets måhända viktigaste fråga blev emellertid tillsättande av en kommitté av nio personer med uppdrag att revidera institutets stadgar och särskilt att uppdraga en klarare gräns mellan dess verksamhet och det statistiska arbete, som utföres av andra internationella institutioner, speciellt nationernas förbunds hygieniska och finansiella sektioner och internationella arbetsbyrån. — Institutets nästa ordinarie sammanträde skall äga rum i Madrid 1931, men under år 1930 kommer på inbjudan av japanska regeringen en extra session att hållas i Tokio.

— Arbetsmarknad och arbetslöshet —

Statens arbetslöshetskommissions verksamhet under augusti 1929. Antalet till kommissionen rapporterade hjälpsökande arbetslösa uppgick vid slutet av augusti till 4 849 mot 5 055 vid månadens början. Yrkesfördelningen framgår av följande sammandrag:

	Hela antalet hjälpsökande	Därav: det lokala överskottet		Hela antalet hjälpsökande	Därav: det lokala överskottet
Jordbruk	77	30	Närings- o. njutningsmedelsind.	94	42
Skogshushållning	70	36	Kemisk-tekn. o. belysningsind.	62	55
Gruvdrift och malmförädling	446	246	Trämasse- och pappersindustri	17	4
Jord-, sten- och glasindustri	230	127	Grafisk industri	17	6
Metall- och maskinindustri	345	178	Industri och hantverk, ej spec.	161	63
Trävaruindustri	444	271	Sjöfart och fiske	69	13
Byggnadsverksamhet	262	93	Handel och samfärdsel m. m.	398	177
Läder-, hår-, gummi- o. d. ind.	38	13	Husligt arbete	15	—
Textilindustri	47	15	Arbete, ej hänf. till annan grupp	2 010	572
Beklädnadsindustri	47	12	Summa	**4 849**	**1 953**

Vid arbetslöshetskommissionens reservarbeten sysselsattes vid månadens utgång 898 arbetare. Antalet i gång varande arbetsföretag utgjorde 26, mot 28 vid månadens början.

Vid kommunala reservarbeten (utan statsbidrag) sysselsattes 725 arbetare samt vid s. k. statskommunala arbeten (kommunal regi med statsbidrag) 10 arbetare. Härförutom uppburo 227 personer kommunalt arbetslöshetsunderstöd. Däremot förekom intet kontant understöd med statsbidrag.

Statens bruttoutgifter för reservarbetena uppgingo under augusti till 301 848 kronor samt under årets åtta första månader till sammanlagt c:a 3·6 miljoner kronor.

Den offentliga arbetsförmedlingens svenskbyexpedition. Vid gammalsvenskbybornas ankomst till Sverige ansågs det lämpligt, att dessa, i avvaktan på det slutliga avgörandet av frågan om deras framtida utkomst, tills vidare erhölle anställning i svenskt jordbruksarbete för att sätta dem i tillfälle att såväl under mellantiden själva genom eget arbete förskaffa sig och de sina utkomst som förskaffa sig erforderlig kännedom om svenskt jordbruk. Efter samråd mellan gammalsvenskbykommittén, det s. k. byrådet samt socialstyrelsen beslöts, att anförtro hithörande platsförmedling åt Sveriges offentliga arbetsförmedling.

Med anledning härav upprättades efter hållna överläggningar mellan socialstyrelsen och styrelsen för Jönköpings läns arbetsförmedling i anslutning till nämnda förmedling, en

särskild arbetsförmedlingsexpedition för byborna vid deras provisoriska förläggning i den gamla infanterikasernen i Jönköping. Expeditionen trädde i verksamhet den 12 augusti 1929. Byborna kunde där i sedvanlig ordning inskriva sig som arbetssökande, och själva platsförmedlingen ägde rum under samverkan med den offentliga arbetsförmedlingens övriga huvudkontor, varvid man begränsat sig till Göta- och Svealand. Vid förmedlingsarbetet, vilket enligt det anförda infogats såsom ett normalt led i den offentliga arbetsförmedlingens vanliga uppgifter, har man i första hand inriktat sig på att kunna anvisa sådana platser inom jordbruket, där arbetstagarens hela familj kunnat medföljа honom, detta i syfte att tillgodose det naturliga önskemålet, att familjeenheterna skola kunna hållas samman och för att i största mån undvika en kasernering under vintern av minderåriga och åldringar. Såsom föreståndare för den s. k. svenskbyexpeditionen fungerade föreståndaren för Stockholms läns arbetsförmedling Bergholtz, vilken erhållit tjänstledighet från sin ordinarie befattning.

Då expeditionen den 27 september åter upphörde, hade genom dess förmedling utplacerats sammanlagt 128 familjer om 538 personer samt 57 ensamstående personer, varjämte ytterligare 32 personer erhållit platser, men måst kvarhållas i Jönköping en tid på grund av sjukdom. Samtliga utplacerade utgöra alltså 627. Kvar äro cirka 250 personer, och för 50 av dessa har det redan ordnats arbete i och för flyttning inom de närmaste fjorton dagarna. De övriga cirka 200 komma sannolikt att vara kvar i förläggningen över vintern.

De nu utplacerade ha i huvudsak fått platser i Svealand och Götaland. Avsikten är, att de utplacerade, vilkas anställningar kallas för studieanställningar, skola vara kvar över vintern och till dess de blivit vana vid svenskt jordbruk eller det kunnat ordnas för dem med egna hem.

Begränsning av krisunderstödet i Tyskland. Genom en förordning den 29 juni 1929 har tyske arbetsministern fastställt vissa begränsningar i det enligt arbetslöshetsförsäkringslagen utgående s. k. krisunderstödet, gällande omfattningen av de grupper, åt vilka understöd utgår, och understödsperiodens längd.

Erinras må, att enligt lagen om arbetslöshetsförsäkring den 16 juli 1927 krisunderstöd kan efter vederbörande riksanstalts hörande beviljas i tider av varaktigt ogynnsam arbetsmarknad. Krisunderstödet kan begränsas till särskilda yrken eller distrikt, liksom också understödsbeloppet och understödsperioden kunna begränsas. Understödet är avsett för behövande arbetslösa, som äro utestängda från hjälp antingen därför, att de icke erlagt de lagstadgade 26 veckoavgifterna, eller därför, att de redan uttagit hela sitt understöd, vilket upphör att utgå efter 26 veckor.

Innan den nu utfärdade förordningen trädde i kraft, gällde en förordning av den 22 februari 1929, enligt vilken till mötande av den allvarliga situationen på arbetsmarknaden rätten till krisunderstöd utsträcktes till alla yrken undantagandes sådana, som äro jämförelsevis gynnsamt situerade. Genom förordningen den 22 februari 1929 bestämdes också, att understöd skulle beviljas fram till den 4 maj 1929 (sedermera utsträckt till den 6 juli), varigenom ett visst datum sattes i stället för de perioder om resp. 39 veckor för arbetslösa under fyrtio års ålder och 52 veckor för arbetslösa över sagda ålder, under vilka krisunderstöd kunde beviljas enligt de ursprungliga bestämmelserna i lagen.

På grund av den avgjorda förbättring på arbetsmarknaden, som inträtt sedan februari 1929, och riksregeringens finansiella svårigheter ansåg arbetsministern tiden vara inne för understödets begränsning; erinras må härvid, att riket bär $^4/_5$ av kostnaderna för krisunderstöd och vederbörande kommun resten. Genom det nu utfärdade dekretet återställes den ursprungliga begränsningen av krisunderstödet, nämligen, såsom nyss angivits, till 39 veckor för arbetslösa under fyrtio års ålder och till 52 veckor för arbetslösa över sagda ålder. Vidare uteslutas från rätt till understöd personer under 21 års ålder, vilka i saknad av understödsförpliktelser vanligen drabbas mindre hårt av arbetslöshet än äldre personer. Antalet unga personer, som sålunda bli utestängda från understöd, uppgår till omkring 11 000.

I den nya förordningen uppräknas de yrken, inom vilka krisunderstöd utgår såsom en rätt till behövande arbetslösa, och innefattas härunder glas-, metall-, maskin-, läder-, trä- och beklädnadsindustrierna samt teateryrket och privatanställda. Dessutom uppräknas en del yrken, beträffande vilka föreståndare för distriktskontor må i fall av behov bemyndiga utbetalning av krisunderstöd. I stadssamhälle med mindre än 50 000 invånare må distriktskontorens föreståndare jämväl utbetala krisunderstöd inom andra yrken än som uppräknas i förordningen, därest dessa yrkens läge på grund av exceptionella förhållanden är särskilt ogynnsamt. Härav komma emellertid icke i åtnjutande personer under 21 års ålder eller yrken, som äro utsatta för säsongarbetslöshet, under tiden för sådan arbetslöshet. Distriktskontorens föreståndare äro vidare pliktiga att tid efter annan taga under övervägande, huruvida läget inom distriktet förbättrats i tillräcklig mån för att medgiva en begränsning i antalet yrken med krisunderstöd.

(Informations Sociales.)

— Arbetstid —

Förslag om oavbruten arbetsvecka i ryska företag. Sovjetregeringen har för närvarande under övervägande möjligheten att i statens industriella företag införa arbete, som fortgår utan avbrott under hela veckan, med bibehållande av den nuvarande arbetstiden för enskilda. Härigenom anses det bliva möjligt att öka produktionen med 20 %, utan att några nya anläggningar behöva uppföras eller några mera avsevärda förbättringar vidtagas i den befintliga utrustningen. Samtidigt skulle det också bliva möjligt att nedbringa arbetslösheten och reducera övertiden.

Ledningen av statsindustrien och fackföreningarna i Ukraina äro gynnsamt stämda för en sjudagarsvecka, bestående av fem arbetsdagar om åtta timmar och två vilodagar. Industriledningen är av den meningen, att ett sådant system skulle medföra avsevärda fördelar för produktionen ävensom med avseende å disciplin och utnyttjandet av arbetsdagen. I trots av tvådagarsledigheten per vecka skulle någon ändring icke behöva inträda i den årliga femtondagarssemestern.

Mot införandet av oavbruten arbetsvecka inom industrien har på flera grunder riktats kritik. Sålunda göres gällande, att erforderligt antal yrkesskickliga arbetare icke finnes, och det beräknas bliva nödvändigt att under de fyra första åren anställa 600 000 nya arbetare, varav 150 000 yrkesskickliga. Vidare anföres att tillräckligt antal ingenjörer icke finnes och att, särskilt vad beträffar textilindustrien, tillgången på råmaterial icke är tillräckligt stor för att medgiva införandet av en oavbruten arbetsvecka.

Anhängarna av det nya systemet anse, att alla dessa svårigheter kunna övervinnas. De föreslå, att systemet först skulle införas i trä-, pappers-, torv- och byggnadsämnesindustrierna. Inom samtliga dessa industrier anses icke möta några hinder för den nya anordningens införande, medan inom metall- och övriga tunga industrier förändringen skulle behöva ske gradvis.

Det nya systemets anhängare hålla ock före, att tillgången på yrkesskickliga arbetare kan göras tillräcklig, förutsatt att kommissariatet för arbete ägnar allvarlig uppmärksamhet åt yrkesutbildningen och att industriledningen i samverkan med fackföreningarna uttager de mest kvalificerade arbetarna till arbete, som fordrar yrkesskicklighet, samt insätter dem på poster som förmän och tekniska experter ävensom giver dem möjlighet att förkovra sin yrkeskunskap.

En annan svårighet, som reser sig mot införandet av oavbruten arbetsvecka, består i situationen på bostadsmarknaden. Som bekant existerar alltjämt en akut bostadsbrist, och eftersom införandet av oavbruten arbetsvecka kräver en ökning i den totala arbetsstyrkan med mer än 500 000 arbetare, måste ett betydande antal nya lägenheter ställas till förfogande.

Slutligen kommer i betraktande frågan om den befintliga industriella utrustningens tillstånd. I många företag säges den maskinella utrustningen allt fortfarande vara utsliten

och införandet av oavbruten arbetsvecka påstås medföra risk för störningar genom att sätta ur brukbart skick en avsevärd del av maskinerna. Den oavbrutna arbetsveckan skulle göra det omöjligt att fortsätta med de reparationer, som nu vanligen utföras på söndagarna och som äro nödvändiga för att fabrikerna skola kunna hållas i tillfredsställande skick.

Att märka är, att den oavbrutna arbetsveckan redan införts i en del sågverk och pappersfabriker liksom vid torvupptagningsställen i norra Ryssland. De preliminära resultat, som föreligga, visa, att produktionen i allmänhet ökats med 15 %, men det anses, att med tiden ökningen kommer att uppgå till 20 %. Inom byggnadsindustrien anses det till och med, att produktionen skulle kunna ökas med 50 % eller i några fall med 100 %.

Högsta ekonomiska rådet utfärdade den 14 juni 1929 en förordning, i vilken uppdrages åt alla industriella företag och truster att snarast möjligt uppgöra en plan för arbetets reorganisation i syfte att införa oavbruten arbetsvecka under loppet av innevarande finansår.

(Informations Sociales.)

— Kollektivavtal och arbetskonflikter —

Lag om obligatorisk medling i arbetstvister i Frankrike. Det i franska deputeradekammaren framlagda förslaget om obligatorisk förlikning i arbetstvister antogs av kammaren den 25 juni 1929 med 575 röster mot 12.[1] En del ändringar vidtogos i texten under kammardebatten, men i det stora hela godkändes förslagets grundtankar. Huvudsyftet med den nya lagstiftningen är, att parterna skola kunna sammanföras till förhandlingar såväl före som efter utbruten konflikt och att arbetarna, om de så önska, ha rätt att företrädas av funktionärer i deras fackföreningar.

Enligt ett framställt ändringsförslag, som dock förkastades, skulle arbetarna icke kunna biträdas av sin fackförenings representanter i de fall, då tvisten gällde ett enda företag; verkan av ändringsförslaget befarades skola bliva, att arbetarna med all makt komme att lägga hinder i vägen för en uppgörelse vid det första sammanträdet, på det att de under sakens vidare behandling måtte kunna anlita biträde av sina förtroendemän.

Under debatten framhölls av vederbörande rapportör, att förslaget icke ovillkorligen avsåge obligatorisk förlikning, utan endast obligatorisk förhandling. Arbetsministern betonade med särskild styrka, att det protokoll, som skall offentliggöras i händelse av förlikningens misslyckande, icke komme att upprättas i sådan form, att det kunde skada någondera parten. Jämväl underströk arbetsministern, att arbetarna icke vore pliktiga att inkalla representanter för vederbörande fackförening, men hade rätt därtill, om de så önskade. Representation från fackföreningens sida vid det första förlikningssammanträdet vore nödvändig såtillvida, som det i flertalet fall är fackföreningen, vilken förebygger utbrottet av öppen konflikt; men om arbetarna icke kräva det, är närvaro av fackföreningsrepresentant icke erforderlig.

— Socialförsäkring —

Ålderdomspensionering i Ryssland. Den 15 maj 1929 utfärdades av sovjetunionens centrala exekutivkommitté och folkkommissariernas råd en förordning, genom vilken tillämpningsområdet för ålderdomsförsäkringen avsevärt utvidgades. Närmare administrativa föreskrifter i ämnet utfärdades den 23 maj 1929.

Den kodifierade arbetslagen av 1922 meddelar föreskrifter om försäkring mot alla fysiska risker samt mot arbetslöshetens ekonomiska risker; endast ålderdomsrisken är utesluten. Lagen bestämmer (i sektion 187), att invaliditetsunderstöd skall utgå till alla löntagare, som drabbats av arbetsoförmåga till följd av olycksfall, sjukdom eller ålder,

[1] Se Soc. Medd. årg. 1929, sid. 465.

och uppdrager åt folkkommissariernas råd att bestämma efter vilken anställningstid ålderdomspension skall utgå. I enlighet härmed kan rätt till ålderdomspension endast krävas av äldre personer, som äro oförmögna till arbete.

Emellertid har sovjetunionen efter arbetslagens utfärdande i olika repriser utsträckt förmånen av ålderdomsförsäkring till olika kategorier av löntagare. Sålunda infördes 1925 pensionering av skollärare, för vilken kostnaden bäres av socialförsäkringens stat och undervisningskommissariatet. Genom lag den 27 juli 1927 utsträcktes vidare pensioneringen till personer, som förvärvat sig särskilda förtjänster inom produktion, vetenskap eller allmän tjänst och som utövat verksamhet under minst 35 år. Dessa pensioner utgå med tre fjärdedelar av den lön, som uppbars närmast före arbetets upphörande, och en del därav hemfaller till de efterlevande. Genom dekret den 5 januari 1928 utsträckte försäkringsrådet förmånerna av ålderdomsförsäkring till löntagare inom textilindustrien. Detta skedde för att från industrien avlyfta omsorgen om äldre arbetare och ansågs vara ägnat att underlätta industriens rationalisering.[1]

På sista tiden har, särskilt vid den åttonde fackföreningskongressen under 1928, frågan om en utsträckning av ålderdomsförsäkringen till samtliga arbetare varit under omsorgsfull prövning. Kongressen erkände, att det vore nödvändigt att avsevärt öka antalet ålderdomspensionärer utan att samtidigt minska de förmåner, som eljest utgå av socialförsäkringen. De nu genomförda lagbestämmelserna ha utarbetats av den centrala socialförsäkringsstyrelsen och granskats av olika sakkunniga myndigheter samt även av fackföreningarnas generalråd.

Den nya lagen äger tillämpning å arbetare inom metallindustrien, vid elektriska företag, inom gruvindustrien samt vid transport per järnväg och sjöledes. Pensionsrätt tillkommer arbetare inom nämnda industrier, som avgått från sin anställning efter den 1 januari 1929, samt å arbetare inom textilindustrien, som avgått efter den 1 december 1927. Förvaltningspersonal är dock utesluten från rätt till ålderdomspension. Försäkringen kommer att utsträckas till andra produktionsgrenar efter det att beslut därom fattats av socialförsäkringsrådet i enlighet med den uppgjorda allmänna produktionsplanen.

Alla manliga arbetare över 60 års ålder, som minst 25 år haft avlönad anställning, äro berättigade till pension. För kvinnliga arbetare äro motsvarande siffror 55 resp. 20 år, medan för gruvarbetare under jord gränsen är satt till 50 resp. 20 år, varav 10 år måste utgöras av underjordsarbete. I fråga om andra industrier med ogynnsamma arbetsförhållanden kan åldersgränsen och den erforderliga anställningstiden nedsättas, om socialförsäkringsrådet så anser lämpligt.

Pensionen utgår oberoende av den pensionerades arbetsförmåga. Den uppgår till hälften av genomsnittliga arbetslönen under året närmast före anställningens upphörande, men må dock icke understiga 20 rbl eller överstiga 112·5 rbl i månaden.

Ålderdomspension utgår icke till personer, som vid tiden för pensionsansökans ingivande äro sysselsatta med avlönat arbete eller anställda i en näring eller industri, som är underkastad omsättningsskatt, eller som äro i avsaknad av medborgerliga rättigheter o. s. v. Pensionen kan nedsättas, suspenderas eller indragas, om pensionären är i besittning av lön eller annan inkomst.

Med vederbörandes samtycke kan pensionen ersättas av tillträde till sjukhus.

(Informations Sociales.)

[1] Den 15 juli 1928 funnos 1 706 pensionärer inom textilindustrien, vilken i allt sysselsätter omkring 700 000 arbetare. Enligt en uppgift i *Trud* för den 11 maj 1928 ha endast omkr. 25 % av de försäkrade, vilka uppfylla villkoren för pensions erhållande, gjort bruk av sin rätt till pension.

Arbetsdomstolens domar.

29. Dom i mål mellan Sveriges pappersbruksförbund och Koppoms pappersfabriks aktiebolag, kärande, samt svenska pappersindustriarbetareförbundet och dess avdelning nr 69 Koppom, svarande, angående dels kollektivavtals giltighet och dels olovlig stridsåtgärd; given i Stockholm den 7 september 1929.

I november 1928 har mellan pappersbruksförbundet, å ena, samt pappersindustriarbetareförbundet jämte vissa andra fackförbund, å andra sidan, upprättats ett kollektivavtal för pappersbruksindustrien. Enligt detta avtal uppdelas arbetspersonalen med hänsyn till löneförhållandena i åtta grupper. Förutom de egentliga driftsarbetarna omfattar denna gruppindelning jämväl grovarbetare samt arbetare å reparationsavdelningarna (hantverkare). Det stadgas i avtalet, att överenskommelse må genom lokala förhandlingar kunna träffas om sådana ändringar eller omflyttningar och kompletteringar av gruppindelningen, som vid de olika fabrikerna kunna anses behövliga. Jämlikt avtalet skall arbete i alla de fall, där det låter sig göra, utlämnas på ackord men i övrigt mot timlön. Denna senare är i avtalet bestämd för var och en av de särskilda grupperna.

I ett mellan bolaget och avdelningen i anslutning till riksavtalet upprättat lokalavtal har gruppindelningen kompletterats så, att detta avtal omfattar jämväl reparationssnickare med egna verktyg, träarbetare med egna verktyg, stenarbetare samt hjälpare i reparationsavdelningarna. Lokalavtalet fastställer åtskilliga fasta ackord, varjämte lämnas föreskrift om visst premieackord, däri alla vid bruket fast anställda arbetare, vilka icke åtnjuta fasta ackord, äro delaktiga.

Riksavtalet innehåller bland annat följande bestämmelser:

»§ 7.

Vid störningar i driften, beroende på maskinskada eller naturhinder, skall arbetsgivaren i den mån så ske kan bereda därigenom utestängd arbetare sysselsättning i annat arbete, och skall arbetslönen därvid utgå efter det arbete, som han utför, mot härför i avtalet stadgad eller för tillfället överenskommen arbetslön.

§ 8.

Arbetstid.

1. Den ordinarie arbetstiden är för dagarbetare 48 effektiva timmar per helgfri vecka. Om arbetstimmarnas fördelning under veckan skall förhandlas lokalt vid de olika bruken.

2. Kan överenskommelse om arbetstidens fördelning ej träffas, skola dagarbetare hava endast en rast, och blir vid bristande överenskommelse i övrigt följande indelning gällande:

Kl. 7·30 f. m.—11·30 f. m. arbetstid.
» 11.30 » —12·30 e. m. rast.
» 12·30 e. m.—4·30 » arbetstid.

3. För skiftesarbetare med tre skift är arbetstiden 48 timmar per helgfri vecka, fördelade på 6 skift om vardera 8 timmar.

4. Ångpannehus, syraberedning, sodahus och kokeri i cellulosaanläggningar, sliperier och alla kraftcentraler samt pappersbrukens ångcentraler för uppvärmningsändamål, kraftalstring, eldsläckning och påeldning skola drivas veckan runt med 21 skift, där så av tekniska eller praktiska skäl visar sig vara av behovet påkallat, dock under förutsättning, att tillräcklig avlösningspersonal tillsättes, så att varje arbetare erhåller en genomsnittlig ordinarie arbetstid av 48 timmar per vecka under 3 veckor i följd.

5. Efter överenskommelse på platsen mellan arbetsgivare och arbetare må jämväl i andra fabriksavdelningar än de här ovan nämnda arbetet kunna drivas i 19, 20 eller 21 skift, under förutsättning att tillräcklig avlösningspersonal tillsättes, så att varje arbetare erhåller en genomsnittlig arbetstid av 48 timmar per vecka under 3 veckor i följd.

6. Huvudorganisationerna förbinda sig att icke motverka sådana lokala överenskommelser som utsträckning av arbete i 19—21 skift, varom nu sagts.

7. Vid skiftsarbete, för vilket arbetsgivaren ej kräver kontinuerlig drift, må arbetet utföras på ett dag- och ett nattskift under dygnet eller å två dagskift om vardera 8 timmar. Vid drift å två dagskift får, då så kan ske, utan att det effektiva arbetet därav lider, arbetas 8 timmar utan matrast. På ställen där detta ej kan ske, skall måltidsrast införas, dock alltid så, att den effektiva arbetstiden ej kommer att understiga 48 timmar per helgfri vecka.

8. I de fall Arbetsrådet så medgiver, må vid arbete, som på grund av sin natur är av sådan beskaffenhet, att regelbunden tidsindelning ej kan följas såsom exempelvis vid lastnings- och lossningsarbete eller reparationer, arbetet utföras på annan tid än den ordinarie arbetstiden, dock så, att den genomsnittliga arbetstiden under 4 på varandra följande veckor ej överstiger 48 timmar per helgfri vecka. För sådan förskjuten arbetstid betalas särskild ersättning enligt § 9 punkterna 2 och 3.

— —

§ 9.

1. När arbetsgivaren så fordrar, skall, i den utsträckning gällande lag eller av vederbörande myndighet erhållet tillstånd sådant medgiver, arbete utföras å annan tid än den ordinarie arbetstiden (övertidsarbete).

2. Övertidsersättningen utgår med 30 % för de två första timmarna omedelbart efter ordinarie arbetstiden, måltidsrast oräknad, å söckendagar och 60 % för all annan övertid å vardagar.

3. För övertidsarbete å söndag eller helgdag, räknat från kl. 6 f. m. till kl. 6 f. m., samt för arbete å de i § 8 punkt 13 angivna tiderna för stilleståndi driften utgår ersättning av 75 %.

— —

§ 17.

Uppstår rörande tolkning eller tillämpning av gällande avtal eller av annan anledning tvist mellan arbetsgivaren och hans arbetare, må sådan tvist under inga omständigheter föranleda till omedelbar arbetsinställelse från någondera sidan, utan skall därom förhandlas först mellan parterna själva och därefter, om enighet ej uppnås, mellan arbetsgivarens organisationer och vederbörande fackförbunds styrelse. Vid förhandling direkt mellan parterna skola, därest av tvisten berörda organisationer ej annat i varje särskilt fall bestämma, ombud för samma organisationer närvara.

§ 18.

1. Som brott mot gällande avtal må — där bestämmelserna i nästföregående paragraf för där avsedda fall iakttagits — icke anses vare sig av arbetsgivaren företagen lockout, som i föreskriven ordning godkänts av vederbörande arbetsgivareorganisation, eller av arbetarna företagen strejk eller blockad, som sker efter medgivande av vederbörande fackförbunds styrelse. Sådan lockout, strejk eller blockad får dock ej ske för att framkalla ändring av eller tillägg till gällande avtal eller förbindas med yrkande om sådan ändring eller tillägg.

— —»

Sedan någon tid tillbaka hava vid Koppoms pappersbruk bedrivits vissa av bolaget såsom större reparationsarbeten betecknade arbeten. Angående omfattningen av dessa arbeten är i huvudsak följande upplyst. I varmsliperiet skola trä-

väggarna och det av trä uppförda taket utbytas mot väggar av sten och tak av betong. I maskinsalen till pappersmaskin III skall likaledes trätaket ersättas med tak av betong. Två kallslipar med tillhörande turbiner i avdelning 2 skola helt utrivas och ersättas med en ny turbin med slipapparat, vilka dock placeras på annat ställe, nämligen i övre änden av varmsliperiet, vartill plats erhålles genom framdragning och förlängning av vissa väggar. I avdelning 2 skall i stället insättas en ny tidsenlig turbin med elektrisk generator, nog stor för driften av sulfitfabriken, de tre pappersmaskinerna med holländeri och övriga bimaskiner, vilka förut drivits med tio småturbiner. Holländeriet för de tre pappersmaskinerna, vilket förut varit spritt på tre olika ställen, är avsett att sammanföras på en plats. För att få bärighet för de nya betongtaken måste vissa nya väggar uppföras och andra förlängas, varjämte en höjning av vissa väggar är erforderlig.

För ifrågavarande arbeten har bolaget nyanställt en verkmästare och vissa specialarbetare, exempelvis murare, för vilka löner ej finnas upptagna vare sig i riksavtalet eller lokalavtalet. Med dessa specialarbetare hava upprättats särskilda avtal. I övrigt har bolaget för arbetet använt egna arbetare, nämligen dels grovarbetare, dels reparations- och andra specialarbetare och dels slutligen egentliga driftsarbetare, som varit lediga på den grund, att bolaget i saknad av erforderligt driftsvatten måst inställa driften vid vissa avdelningar. Dessa bolagets egna arbetare hava avlönats med avtalsenlig timlön jämte andel i driftsackordet.

Emellertid hava arbetarna gjort gällande, att de pågående arbetena vore av sådan omfattande natur, att de icke kunde betraktas såsom vanligt reparationsarbete utan såsom byggnadsindustriellt arbete, samt att med hänsyn härtill kollektivavtalet icke vore tillämpligt för arbetena i fråga. I enlighet med denna ståndpunkt hava arbetarna fordrat högre betalning, ungefärligen motsvarande vad i orten betalas inom byggnadsindustrien.

Då vid förhandlingar enligt § 17 i riksavtalet denna tvistefråga icke kunnat lösas, hava de med ifrågavarande arbeten sysselsatta arbetarna den 19 augusti 1929 nedlagt arbetet, och har avdelningen efter medgivande av pappersindustriarbetareförbundets styrelse förklarat arbetena i blockad.

Med anledning av omförmälda arbeten har uppkommit tvist jämväl i ett annat avseende. I enlighet med riksavtalets § 8 punkt 7 har bolaget beordrat arbetenas utförande i två dagskift, som varit förlagda, det första mellan kl. 5 f. m. och kl. 2 e. m. samt det andra mellan kl. 2 e. m. och kl. 11 e. m. Arbetarna hava emellertid ansett, att dylik skiftindelning icke finge äga rum beträffande arbeten av ifrågavarande natur, och hava därför gjort gällande, att ersättning i detta fall skulle utgå såsom för förskjuten arbetstid på sätt stadgades i § 8 punkt 8.

På grund av de sålunda uppkomna tvisterna hava pappersbruksförbundet och bolaget efter stämning å pappersindustriarbetareförbundet och avdelningen vid arbetsdomstolen yrkat:

1) *att* arbetsdomstolen måtte förklara, att, såvida bolaget tillämpade bestämmelserna i nu gällande kollektivavtal (riksavtal och lokalavtal), arbetare tillhörande pappersindustriarbetareförbundet äro skyldiga utföra nu ifrågavarande arbeten;

2) *att* den igångsatta strejken och blockaden måtte förklaras avtalsstridiga;

3) *att* det måtte vid verkande vite åläggas pappersindustriarbetareförbundet att vidtaga erforderliga mått och steg för stridsåtgärdernas omedelbara hävande;

4) *att* arbetarna måtte förklaras icke vara berättigade till den begärda ersättningen för förskjuten arbetstid;

5) *samt att* bolaget måtte tillerkännas ersättning för sina rättegångskostnader.

Pappersbruksförbundet och bolaget hava till stöd för yrkandena anfört: I kollektivavtalets begrepp måste anses ligga, att de hos bolaget anställda arbetarna vore skyldiga utföra allt av bolaget beordrat arbete, åtminstone om bolaget för arbetet tillhandahölle de löneförmåner, som varje arbetare enligt avtalet ägde uppbära för arbete, vari han egentligen vore anställd. I förevarande fall, där avtalet slu-

tits före den 1 januari 1929, vore visserligen 4 § i lagen om kollektivavtal ej tillämplig, men strejken och blockaden måste anses avtalsstridiga, enär berörda stridsåtgärder, på sätt i riksavtalets § 18 vore förbjudet, åsyftade att framkalla ändring av eller tillägg till gällande avtal. Det måste anses tillkomma arbetsgivaren att bestämma, när arbete skulle utföras i skift, och då följaktligen bestämmelsen i riksavtalets § 8 punkt 7 vore tillämplig, kunde arbetarna ej anses berättigade till ersättning för förskjuten arbetstid.

Å arbetarsidan har genmälts: Arbetarna vidhölle, att de ifrågavarande arbetena vore att anse såsom byggnadsindustriellt arbete och icke såsom reparationsarbete. Att vanliga driftsarbetare icke utan vidare kunde användas för sådant arbete borde vara ställt utom tvivel, men ej heller bolagets reparationsarbetare kunde anses vara skyldiga att mot kollektivavtalets löner utföra annat arbete än verkligt reparationsarbete inom fabriken eller arbete, som eljest stode i direkt sammanhang med driften. Strejken och blockaden kunde ej anses avtalsstridiga, då den tvist, som föranlett berörda stridsåtgärder, gällde frågan om kollektivavtalets omfattning. Vad anginge skiftarbetet finge § 8 punkt 7 endast tillämpas för sådant arbete, som i avtalet betecknats såsom skiftarbete eller enligt praxis brukade utföras i skift, något som icke vore fallet med förevarande arbeten.

Arbetsdomstolen har tagit i övervägande vad sålunda och i övrigt förekommit.

Vad angår första stämningsyrkandet måste kollektivavtalet anses innebära, att därav bunden arbetare är skyldig att mot de avtalsenliga löneförmåner, som gälla för det arbete, vari han är anställd, utföra allt sådant arbete för arbetsgivarens räkning, som står i naturligt samband med dennes verksamhet och kan anses falla inom vederbörande arbetares allmänna yrkeskvalifikationer. De arbeten, varom i målet är fråga, måste anses på angivet sätt stå i naturligt samband med bolagets verksamhet. På grund härav prövar arbetsdomstolen rättvist lämna följande förklaring angående de hos bolaget anställda, till pappersindustriarbetareförbundet anslutna arbetarnas skyldighet att biträda vid dessa arbeten. Grovarbetare samt reparations- och andra specialarbetare hava skyldighet att mot de löneförmåner, som enligt riksavtalet eller lokalavtalet gälla för det arbete, i vilket var och en är anställd, lämna dylikt biträde, i den mån han sysselsättes i enlighet med sina yrkeskvalifikationer. Driftsarbetare kunna däremot på grund av sina särskilda yrkeskvalifikationer icke annat än i undantagsfall hava motsvarande skyldighet. Skulle arbetare, vilken på grund av förhållande, varom sägs i riksavtalets § 7, icke kunnat beredas arbete och vilken enligt det föregående icke är skyldig biträda vid de nu ifrågavarande arbetena, likväl åtaga sig dylikt biträde, gäller om arbetslönen vad i § 7 stadgas, d. v. s. lönen skall utgå efter den grund, som i avtalet är stadgad för det sålunda åtagna arbetet, såframt ej frivillig överenskommelse om annan lön träffas.

Beträffande andra yrkandet hava strejken och blockaden verkställts först sedan vederbörliga förhandlingar ägt rum och efter medgivande av pappersindustriarbetareförbundets styrelse. Med hänsyn härtill och då berörda stridsåtgärder föranletts av tvist, huruvida avtalet över huvud ägde tillämplighet å ifrågavarande arbeten, och icke för att framkalla ändring av eller tillägg till avtalet, finner arbetsdomstolen åtgärderna icke hava varit stridande mot avtalet, och varder därför ifrågavarande yrkande ogillat.

Då den tvist, som föranlett stridsåtgärderna, nu blivit löst genom arbetsdomstolens dom samt ett upprätthållande av stridsåtgärderna även därefter skulle, med hänsyn till lösningens resultat, innebära ett krav på ändring av avtalet, prövar däremot arbetsdomstolen i anledning av det tredje yrkandet rättvist förplikta pappersindustriarbetareförbundet och avdelningen att omedelbart vidtaga erforderliga åtgärder för arbetets återupptagande och blockadens hävande.

Med avseende å det fjärde yrkandet kan det på grund av avtalets avfattning och

omständigheterna i övrigt icke antagas, att bolaget äger påfordra de ifrågavarande arbetenas utförande i skift utan att betala övertidsersättning för den arbetstid, som faller utanför den ordinarie arbetstiden enligt vid bruket gällande indelning för dagarbete, och varder därför detta yrkande ogillat.

I fråga om det femte yrkandet finner arbetsdomstolen skäligt, att bolaget självt vidkännes sina rättegångskostnader.

Närvarande i domstolen vid beslutets fattande den 3 september 1929: Ordföranden *Lindhagen*, ledamöterna *Lind* och *Bergsten*, ersättarna *Paues* och *Rudberg*, ledamoten *Forslund* och ersättaren *Karlén*.

Omröstningen skedde särskilt beträffande vart och ett av de av pappersbruksförbundet och bolaget framställda yrkandena.

Vid omröstningen angående yrkandet under 1) förenade sig ordföranden, ledamöterna Lind och Bergsten samt ersättarna Paues och Rudberg om den mening, domen innehåller. Ledamoten Forslund och ersättaren Karlén förenade sig om följande votum:

»Beträffande första stämningsyrkandet anse vi rättvist förklara, att då de pågående arbetena äro av omfattande natur, kunna de icke betraktas såsom vanligt reparationsarbete utan böra hänföras till byggnadsindustriellt arbete, varföre riksavtal för pappersbruksindustrien år 1929 eller gällande lokalavtal vid Koppoms pappersfabriks aktiebolag icke kunna vara tillämpliga för arbetena i fråga.»

Vid omröstningen rörande de med 2) och 3) betecknade yrkandena anfördes icke någon skiljaktig mening.

Vid omröstningen om yrkandet under 4) förenade sig ordföranden, ledamöterna Lind, Bergsten och Forslund samt ersättaren Karlén om den mening, domen innehåller. Ersättarna Paues och Rudberg voro från beslutet skiljaktiga och yttrade:

Ersättaren Paues: »Då avtalet måste anses giva bolaget rätt att bestämma, huruvida det ordinarie arbetet skall utföras i form av dagarbete eller skiftarbete, och då, såvitt upplyst blivit, det ifrågavarande skiftarbetet icke utförts å annan tid än som blivit för detsamma fastställd, prövar jag rättvist förklara, att bolaget icke skall vara skyldigt att för nämnda ordinarie skiftarbete utgiva ersättning såsom för förskjuten arbetstid.»

Ersättaren Rudberg: »Då avtalet ej innehåller några bestämmelser, som förhindra arbetsgivaren att utan särskild ersättning utföra även reparationsarbeten på skift, anser jag, att bolaget icke är skyldigt att för sådant skiftarbete betala någon övertidsersättning.»

Vid omröstningen angående yrkandet under 5) yppades ej skiljaktig mening.

30. Dom i mål mellan svenska pappersindustriarbetareförbundet och dess avdelning nr 157 Nissafors, kärande, samt firman Nissafors träsliperi G. Lord & C:o, nedan kallad Lord, svarande, angående dels återanställning av arbetare och dels rätt till semester; given i Stockholm den 9 september 1929.

Sedan arbetarna vid Nissafors träsliperi på hösten 1928 bildat en avdelning av pappersindustriarbetareförbundet med nummer 157, uppstod en arbetskonflikt med anledning av bland annat arbetarnas yrkande på en kollektiv reglering av arbets- och löneförhållandena. Denna konflikt bilades därigenom, att avdelningen den 16 maj 1929 med visst tillägg godkände en mellan Lord och förbundet den 20 april 1929 träffad skriftlig överenskommelse. Denna överenskommelse innehöll bland annat följande bestämmelser:

»1) Allmänna bestämmelserna enligt avtalet mellan Sv. Pappersmasseförbundet och Sv. Pappersindustriarbetareförbundet dagtecknat den 8 april 1928 skall gälla och tillämpas med här angivna undantag.

I stället för bestämmelserna i § 7 rörande semester och ersättning därför tillämpas bestämmelsen enligt Riksavtalet inom pappersbruksindustrien.

Sedan fackföreningen godkänt denna överenskommelse igångsättes arbetet snarast.

De vid konfliktens utbrott sysselsatta arbetarna återtagas och erhålla företräde till arbete i den mån sådant finnes.

Vid godkännande av denna överenskommelse skall tvisten anses i allo bilagd; alla stridsåtgärder skola inställas och inga trakasserier få förekomma från någondera sidan.»

De med överenskommelsen åsyftade bestämmelserna om semester i riksavtalet för pappersbruksindustrien innehållas i nämnda avtals § 10 och äro av följande lydelse:

»§ 10. *Semester.*

1. Envar arbetare skall årligen under någon av månaderna juni—augusti beredas 4 söckendagar sammanhängande ledighet, som dock i den mån ske kan må förläggas i sammanhang med midsommarhelgen. Med de undantag, här nedan angivas, är arbetare, som sedan den 1 december föregående år varit anställd hos arbetsgivaren, berättigad att under ledigheten åtnjuta ersättning för det antal ordinarie arbetstimmar, som genom ledigheten förloras.

2. Ersättningen utgår efter varje arbetares timlön ökad med 20 %. Arbetare, som själv uppsagt eller slutat sin anställning, eller före den 1 juni av arbetsgivaren avskedats från densamma eller under tiden från den 1 december föregående år till dagen för semesterns inträde under längre tid än två månader varit av annan grund än sjukdom, repetitionsövning eller olycksfall i arbetet, frånvarande från arbetet, är ej berättigad åtnjuta semesterersättning, dock må avdrag å semesterersättning icke göras för sjukdom, olycksfall eller värnplikt.

3. Har vid semesterns inträde arbetstiden för arbetaren sedan mer än 3 månader tillbaka varit kortare än 48 timmar per vecka, utgår semesterersättningen med ett i förhållande till den genomsnittliga arbetstiden per vecka reducerat belopp.

4. Avstående från semester berättigar ej till särskild gottgörelse. Ersättning utbetalas i efterskott å den ordinarie avlöningsdagen, därest ej på grund av semesterns förläggning annorlunda bestämmes.

5. Tiden för semesterns förläggning skall delgivas arbetaren i god tid före dess början.

6. Strejk och lockout inverkar icke på semestern eller ersättning därför.»

Efter stämning å Lord hava förbundet och avdelningen vid arbetsdomstolen framställt yrkanden med anledning av två särskilda tvistefrågor.

Beträffande den första tvistefrågan hava förbundet och avdelningen anfört: Arbetsstyrkan vid fabriken hade alltid varit växlande, beroende därpå, att driften uppehållits i olika stor omfattning. Vid s. k. lågdrift hade anlitats sammanlagt åtta man, nämligen tre slipare, tre avtagare och två arbetare i renseriet. Den nybildade avdelningen bestode av fjorton arbetare. Efter konfliktens biläggande hade Lord till avdelningen anmält, att vid driftens återupptagande kunde komma i fråga sju av avdelningens medlemmar samt att Lord från avdelningens sida önskade ett förslag å dem, som enligt avdelningens mening borde komma i fråga. Härpå hade avdelningen svarat, att de arbetare, som förut varit anställda vid lågdrift, i första hand borde beredas arbete. Då driften sedermera den 14 juni återupptagits, hade i arbetet intagits den arbetsstyrka, som erfordrades vid lågdrift, nämligen sju av avdelningens medlemmar och en oorganiserad arbetare. Bland de sålunda intagna saknades en arbetare vid namn Carl Fransson, vilken alltsedan 1921 även vid lågdrift tjänstgjort såsom slipare. I dennes ställe hade såsom slipare intagits en arbetare David Johansson, vilken väl varit anställd i 18 år och tidigare tjänstgjort såsom slipare men sedan 1921 icke använts i denna egenskap annat än såsom reserv utan i stället tjänstgjort såsom avtagare. I David Johanssons ställe hade såsom avtagare intagits en arbetare Ossian Johansson, vilken blivit anställd så sent som 1927. Det måste hava ålegat Lord att såsom slipare intaga Fransson och såsom avtagare David Johansson. Att Fransson lämnats helt utan-

för hade berott på den del Fransson haft i konflikten och på omständigheter, som stodo i samband med denna. Då Lords åtgärd att icke intaga Fransson sålunda finge anses utgöra trakasseri i strid med den träffade överenskommelsen, yrkade förbundet och avdelningen, att arbetsdomstolen måtte förklara Lord vara skyldig återtaga Fransson i arbete med placering å förut innehavd plats.

Härtill har Lord genmält: Att Fransson icke åter intagits i arbete hade icke stått i sammanhang med hans förhållande under konflikten. Orsaken hade varit, att Fransson redan före konfliktens utbrott visat sig icke vara pålitlig i arbetet och att han i tiden mellan konfliktens biläggande och arbetets återupptagande gjort sig skyldig till åtskilliga förseelser.

Under målets handläggning har å arbetarsidan jämväl yrkats, att Lord måtte förpliktas till Fransson utgiva lön för tiden från den 14 juni 1929 till dess denne bleve återtagen i arbete. Lord har bestritt, att detta yrkande, som icke innehålles i stämningsansökningen, finge upptagas till prövning.

Beträffande den andra tvistefrågan har å arbetarsidan anförts: Genom konflikten kunde de arbetare, som varit anställda vid dess utbrott, icke anses hava blivit skilda från sin anställning. De uppfyllde sålunda i fråga om anställningstid de förutsättningar, som enligt tillämplig bestämmelse erfordrades för erhållande av semester under 1929. Lord hade emellertid vägrat tillerkänna arbetarna semester eller semesterersättning under detta år. På grund härav yrkades, att arbetsdomstolen måtte förklara Lord skyldig att till de arbetare, som voro anställda vid konfliktens utbrott, utbetala semesterersättning jämlikt § 10 i kollektivavtalet för pappersbruksindustrien.

Lord har i denna fråga genmält: För semesters åtnjutande under 1929 skulle erfordras att taga hänsyn till anställning, som förelegat före överenskommelsens slutande. Detta skulle emellertid i viss mån innebära en retroaktiv tillämpning av avtalet, vilket icke kunde hava varit avsett. För övrigt måste arbetarna anses hava under konflikttiden blivit uppsagda från sina anställningar, och återintagandet i arbete efter konfliktens biläggande måste därför betraktas såsom återanställning. På grund därav förelåge i själva verket icke de avtalsenliga förutsättningarna för åtnjutande av semester. Under alla omständigheter vore det orimligt, om en arbetare, som efter konfliktens biläggande icke återintagits, skulle komma i åtnjutande av semesterersättning. Med hänsyn till punkt 3 i pappersbruksavtalets semesterparagraf vore det ock oklart, med vilket belopp semesterersättning skulle utgå, då nämligen driften efter arbetets återupptagande endast upprätthållits i mycket begränsad omfattning.

Lord har fordrat ersättning för sina kostnader å målet.

Arbetsdomstolen har tagit i övervägande vad sålunda och i övrigt förekommit.

Då i överenskommelsen angående konfliktens biläggande stadgas, att de vid konfliktens utbrott sysselsatta arbetarna skulle återtagas och erhålla företräde till arbete i den mån sådant funnes, måste detta väl anses innebära, att Lord är förhindrad i arbete intaga ny arbetskraft, innan arbete först blivit berett samtliga de vid konfliktens utbrott sysselsatta arbetarna. Överenskommelsen kan emellertid, i saknad av uttrycklig bestämmelse i annan riktning, icke anses innebära skyldighet för Lord att i arbete intaga arbetarna i viss ordning, utan måste han antagas hava rätt att av dessa i första hand återanställa dem, som han anser nödvändigast och lämpligast. Vid sådant förhållande kan Lords åtgärd att icke nu i arbetet återintaga Fransson vara att anse såsom brott mot överenskommelsen endast under förutsättning att — såsom från arbetarpartens sida i målet hävdats — åtgärden varit motiverad uteslutande av Franssons förhållande under själva konflikten. Detta kan dock icke anses styrkt, varemot av utredningen framgår, att andra skäl för åtgärden förelegat. På grund härav finner arbetsdomstolen för-

bundets och avdelningens yrkande om skyldighet för Lord att nu återintaga Fransson i arbete icke kunna bifallas.

Vad därefter angår semesterfrågan, saknas anledning antaga, att överenskommelsen, som omedelbart skulle träda i kraft, icke skulle omfatta rätt till semester under 1929, i den mån förutsättningarna för dylik rätt eljest förelåge. Vad angår dessa förutsättningar, kan det icke anses styrkt, att arbetarna under konfliktens lopp blivit uppsagda från sina anställningar. Sedan Lord efter konfliktens biläggande anmält, att endast ett visst antal arbetare kunde för det dåvarande återtagas, måste de arbetare, vilka icke erhållit återanställning, anses hava i och med konfliktens biläggande upphört att vara anställda hos Lord. Dessa arbetare kunna därför i varje fall icke vara berättigade till semester eller semesterersättning. Beträffande de återtagna arbetarna däremot måste dessa med hänsyn till sin anställning och till innehållet i punkt 6 av den tillämpliga semesterparagrafen anses berättigade till semester under 1929, och då berörda arbetare icke kommit i åtnjutande av sådan förmån, måste Lord i varje fall vara skyldig att till dem utgiva semesterersättning i enlighet med nämnda paragraf. På grund härav och då punkt 3 i semesterparagrafen icke kan anses tillämplig i förevarande fall, pröva arbetsdomstolen rättvist förklara, att Lord är skyldig att till de arbetare, som efter konfliktens biläggande återtagits i arbete, utgiva semesterersättning för fyra fulla arbetsdagar med belopp motsvarande varje arbetares timlön ökad med 20 %.

Lord skall själv vidkännas sina kostnader å målet.

Närvarande i domstolen vid beslutets fattande den 30 augusti 1929: Ordföranden *Lindhagen,* ledamöterna *Lind, Bergsten* och *Larson,* ersättaren *Wistrand,* ledamoten *Forslund* och ersättaren *Karlén.*

Omröstningen skedde dels angående frågan om skyldighet för firman att återtaga slipare Fransson i arbete och till honom utgiva lön för tiden från den 14 juni 1929, dels ock angående frågan om firmans skyldighet att utbetala semesterersättning.

Vid omröstningen om den förra frågan förenade sig ledamöterna Lind, Bergsten och Larson samt ersättaren Wistrand om den mening, domen innehåller. Ordföranden, ledamoten Forslund och ersättaren Karlén förenade sig om följande votum:

»Med hänsyn till den avsevärda omfattning, vari s. k. lågdrift förekommit vid ifrågavarande träsliperi, och på grund av omständigheterna i övrigt finna vi det böra antagas, att avsikten med överenskommelsen den 20 april 1929 varit, att de arbetare, som före konfliktens utbrott använts vid lågdrift, i första hand skulle återintagas i arbete på sina förut innehavda platser. På grund härav och då Fransson före konfliktens utbrott tjänstgjort såsom slipare vid lågdrift, pröva vi rättvist förklara, att Lord enligt överenskommelsen varit skyldig att vid driftens återupptagande med åtta man intaga Fransson i arbete.

Vad angår yrkandet, att Lord skall förpliktas utgiva lön till Fransson, finna vi berörda yrkande, såsom ej upptaget i stämningsansökningen, icke kunna mot Lords bestridande upptagas till prövning i detta mål.»

Vid omröstningen rörande den senare frågan uttalade endast ersättaren Wistrand annan mening än domen innehåller, och yttrade han:

»Vad angår semesterfrågan, anser jag de arbetare, som av Lord återtagits i arbete, berättigade till semesterersättning; och skall sådan ersättning enligt min mening beräknas på sätt nämnda paragraf mom. 2 och 3 angiver och alltså med den eventuella reduktion, som kan föranledas av att arbetstiden för dem varit kortare än 48 timmar per vecka under längre tid tillbaka än de före semesterns inträde inträffade tre senaste driftsmånaderna.

De övriga arbetarna, vilka under semesterperioden icke varit i arbete hos Lord, anser jag med hänsyn härtill icke berättigade till semester.»

31. Dom i mål mellan svenska pappersindustriarbetareförbundet och dess avdelning nr 153 Järpen, kärande, samt aktiebolaget Tegefors verk, svarande, angående övertidsersättning; given i Stockholm den 9 september 1929.

Den 8 april 1928 har mellan pappersmasseförbundet och pappersindustriarbetareförbundet upprättats ett s. k. huvudavtal, avseende de bestämmelser och grunder, som skola tillämpas vid upprättande av lokala avtal inom pappersmasseindustrien. Enligt detta huvudavtal med tillhörande bilagor uppdelas fabrikerna på grund av skilda förhållanden på olika orter, särskilt med hänsyn till levnadskostnaderna, i fem klasser, betecknade I—V, med visst procentuellt förhållande mellan de olika klasserna, så att löneförhållandena inom klass V skola motsvara 85 %, när löneförhållandena i klass I betecknas med 100 %. Vidare uppdelas arbetarna med hänsyn till arbetets art i tre grupper, nämligen grupp I arbetare i skift vid driften, grupp II reparations- och likartade yrkesarbetare samt grupp III utearbetare (grovarbetare). Med hänsyn till yrkesskicklighet, ansvar och arbetsförhållanden uppdelas vidare arbetarna inom grupperna I och II i sex lönegrader, betecknade A—F, medan grupp III endast omfattar en lönegrad. De särskilda lönegraderna stå i visst proportionsförhållande till varandra, varvid grad C motsvarar 100 %.

Huvudavtalet innehåller i § 4 under rubriken »Beräknade timinkomster och timlöner» bland annat följande bestämmelser:

»*För klass I grad C* samt för övriga klasser och grader i den proportion, som i §§ 2 och 3 resp. tablå bil. D angives, gäller:

a) Arbetare i *grupp I* betalas med kombinerad tim- och tonlön eller premie eller ren tonlön, så att timinkomsten vid normal produktion beräknas till i medeltal 91 öre.

Ackordet bestämmes på grundval av en för varje fabrik på i allmänna bestämmelserna angivet sätt bestämd normalproduktion.

b) Timförtjänsten för arbetare i *grupp II* i ordinarie tid utgår efter samma grunder som för grupp I i ordinarie tid.

Vid överenskommelse om tillfälliga ackord skola dessa grundas på 91 öre per timma för klass I grad C i likhet med vad som sker för grupp I.»

Samma dag som ovannämnda huvudavtal har mellan de angivna förbunden träffats ytterligare ett avtal, upptagande allmänna bestämmelser, som skola äga tillämpning för alla arbetsavtal, som ingås mellan medlemmar av förbunden. Bland dessa allmänna bestämmelser finnas bland annat följande föreskrifter:

»§ 5. *Avlöningsbestämmelser.*

— —

5) Den särskilda ersättningen för övertidsarbete utgör 50 % förhöjning för söckendagar samt 100 % för sön- och helgdagar.

Beräkningen av övertidsprocenten sker sålunda:

a) för arbetare, som icke avses i mom. b) och som uteslutande eller till huvudsaklig del hava timlön, å samma timlön;

b) för arbetare, som hava kombinerad tim- och tonlön eller premie eller ren tonlön ävensom för arbetare i grupp II, å den arbetsförtjänst, uträknad per timme i ordinarie arbetstid och ordinarie arbete, som intjänats under löpande avlöningsperiod;

c) för arbete å ackord i de s. k. fasta ackorden beräknas förhöjningen på ackordsförtjänsten;

d) för tillfälliga, vid avtalets upprättande icke förutsedda ackord utgår däremot icke övertidsersättning.

— —»

Aktiebolaget Tegefors verk är icke anslutet till pappersmasseförbundet. Emellertid har mellan pappersindustriarbetareförbundet och bolaget den 31 januari 1929

upprättats ett kollektivt arbets- och löneavtal för den bolaget tillhöriga Järpens cellulosafabrik. Enligt detta avtal skola de allmänna bestämmelser av den 8 april 1928, som gälla mellan pappersmasseförbundet och pappersindustriarbetareförbundet, i tillämpliga delar gälla och tillämpas. Däremot har icke huvudavtalet för pappersmasseindustrien på motsvarande sätt gjorts tillämpligt. Avtalet den 31 januari 1929 innehåller vidare lönebestämmelser för de anställda arbetarna utan sådan uppdelning i grupper och grader, som angivas i nämnda huvudavtal.

Efter stämning å bolaget hava förbundet och avdelningen vid arbetsdomstolen anfört: Enligt ovan återgivna bestämmelser om övertidsersättning skulle arbetare tillhörande grupp II, d. v. s. reparations- och andra yrkesarbetare, åtnjuta övertidsersättning med hänsyn till den arbetsförtjänst, uträknad per timme i ordinarie arbetstid och ordinarie arbete, som intjänats under löpande avlöningsperiod. Till grund för övertidsersättningens beräkning skulle således ligga den totala arbetsförtjänsten i ordinarie tid, även till den del denna intjänats genom ackordsbetalning. Ehuru dessa bestämmelser skulle tillämpas även vid Järpens cellulosafabrik, hade bolaget vägrat att till sina reparationsarbetare utbetala övertidsersättning, beräknad å annat än den ordinarie timlönen. Förbundet och avdelningen yrkade därför, att arbetsdomstolen måtte förklara bolaget vara skyldigt att från och med den 1 februari 1929 till reparationsarbetare utbetala övertidsersättning, beräknad på hans sammanlagda intjänade timinkomst, på sätt stadgades i § 5 mom. 5 punkt b) av de allmänna bestämmelserna.

Bolaget har härtill genmält: Då gruppindelning saknades i lokalavtalet för Järpens cellulosafabrik, kunde den i punkt b) intagna föreskriften om övertidsersättningens beräkning för arbetare inom grupp II icke anses tillämplig för cellulosafabrikens reparationsarbetare, utan skulle å dem i stället tillämpas vad som stadgades i punkt a). Härtill komme, att punkt d) uttryckligen angåve, att övertidsersättning icke skulle utgå för tillfälliga, vid avtalets upprättande icke förutsedda ackord. Om i strid med ordalydelsen av nämnda punkt övertidsersättning skulle vid cellulosafabriken utgå för tillfälliga ackord, skulle man komma till orimliga resultat, beroende på att reparationsarbetarna vid nämnda fabrik hade dylika ackord i vida större utsträckning än motsvarande arbetare vid verk, som voro anslutna till pappersmasseförbundet.

Arbetsdomstolen har tagit i övervägande vad sålunda och i övrigt förekommit.

Föreskriften i § 5 mom. 5 punkt b) av de allmänna bestämmelserna måste, i vad densamma angår övertidsersättningens beräkning för arbetare inom grupp II, antagas hava blivit avfattad på sätt som skett med särskild hänsyn till den i huvudavtalet inryckta bestämmelsen om timförtjänsten för arbetare i samma grupp, vilken bestämmelse måste uppfattas såsom innebärande en garanti för att reparationsarbetarna skola uppnå samma inkomst per timme som driftsarbetarna inom motsvarande lönegrader. Då huvudavtalet ej gäller för bolaget och en liknande garanti icke heller på annat sätt blivit lämnad med hänsyn till reparationsarbetarna vid cellulosafabriken, kan det så mycket mindre antagas, att parternas mening varit, att ifrågavarande bestämmelse om övertidsersättning för arbetare inom grupp II skulle enligt sin ordalydelse tillämpas för reparationsarbetarna vid cellulosafabriken, som det där praktiserade avlöningssystemet för dylika arbetare synes i väsentlig mån avvika från vad som gäller vid verk, där huvudavtalet är tillämpligt. Under sådana förhållanden kan bolaget icke anses hava förfarit avtalsstridigt, då bolaget för reparationsarbetarnas övertidsersättning tillämpat § 5 mom. 5 punkt a). Arbetsdomstolen finner följaktligen förbundets och avdelningens talan i målet icke kunna bifallas.

Närvarande i domstolen vid beslutets fattande den 30 augusti 1929: Ordföranden *Lindhagen*, ledamöterna *Lind*, *Bergsten* och *Larson*, ersättaren *Wistrand*, ledamoten *Forslund* och ersättaren *Karlén*.

Domen var enhällig.

32. Dom i mål mellan firman Nissafors träsliperi G. Lord & C:o, nedan kallad Lord, kärande, samt svenska pappersindustriarbetareförbundet och dess avdelning nr 157 Nissafors, svarande, angående olovlig stridsåtgärd; given i Stockholm den 9 september 1929.

Sedan arbetarna vid Nissafors träsliperi på hösten 1928 bildat en avdelning av pappersindustriarbetareförbundet med nummer 157, uppstod en arbetskonflikt med anledning av bland annat arbetarnas yrkande på en kollektiv reglering av arbets- och löneförhållandena. Denna konflikt, vilken bland annat föranledde, att träsliperiet förklarades i blockad, bilades därigenom, att avdelningen den 16 maj 1929 med visst tillägg godkände en mellan Lord och förbundet den 20 april 1929 träffad skriftlig överenskommelse. Denna överenskommelse innehöll bland annat följande bestämmelser:

»Sedan fackföreningen godkänt denna överenskommelse igångsättes arbetet snarast.

De vid konfliktens utbrott sysselsatta arbetarna återtagas och erhålla företräde till arbete i den mån sådant finnes.

Vid godkännande av denna överenskommelse skall tvisten anses i allo bilagd; alla stridsåtgärder skola inställas och inga trakasserier få förekomma från någondera sidan.»

Efter stämning å förbundet och avdelningen har Lord vid arbetsdomstolen anfört: Enligt överenskommelsen hade det ålegat förbundet och avdelningen att omedelbart offentligen tillkännagiva, att den proklamerade blockaden blivit hävd. Detta hade emellertid icke skett förrän genom meddelande i tidningen Smålands Folkblad för den 11 juni 1929. På grund av denna förbundets och avdelningens underlåtenhet hade Lord i sin verksamhet lidit skada i åtskilliga avseenden, och yrkade Lord, att förbundet och avdelningen måtte förpliktas, en för båda och båda för en, att i ersättning härför till Lord utgiva 3 575 kr. 64 öre.

Förbundet och avdelningen hava bestritt detta yrkande: I viss mån kunde underlåtenheten att offentligen tillkännagiva blockadens hävande anses bero på oförstånd från avdelningens sida. Det kunde emellertid också anses hava förelegat ett visst fog för berörda underlåtenhet. Arbetarna hade nämligen icke saknat all anledning att misstro Lords goda vilja att åter igångsätta arbetet, och det hade således kunnat finnas skäl för att icke uttryckligen häva blockaden, förrän åtgärder vidtagits för arbetets återupptagande. Någon skada kunde underlåtenheten så mycket mindre hava tillfogat Lord, som arbetarna hela tiden varit villiga ställa sig till förfogande för allt förekommande arbete.

Lord har fordrat ersättning för kostnaderna å målet.

Arbetsdomstolen har tagit i övervägande vad sålunda och i övrigt förekommit.

Då enligt den träffade överenskommelsen alla stridsåtgärder skulle inställas efter dess godkännande, finner arbetsdomstolen, att förbundet och avdelningen haft skyldighet att utan avseende å tidpunkten för arbetets återupptagande omedelbart offentligen tillkännagiva, att blockaden blivit hävd. På grund av omständigheterna i målet finner emellertid arbetsdomstolen förbundets och avdelningens underlåtenhet i detta avseende icke kunna medföra ersättningsskyldighet i de avseenden Lord yrkat, och prövar därför arbetsdomstolen rättvist ogilla Lords i målet förda talan.

Närvarande i domstolen vid beslutets fattande den 30 augusti 1929: Ordföranden *Lindhagen*, ledamöterna *Lind*, *Bergsten* och *Larson*, ersättaren *Wistrand*, ledamoten *Forslund* och ersättaren *Karlén*.

Domen var enhällig.

Sveriges offentliga arbetsförmedling.

September månad år 1929.

Under hänvisning till efterföljande tabeller, som närmare redogöra för den offentliga arbetsförmedlingen i olika delar av landet, lämnas här en sammanfattande framställning av dess viktigaste resultat under september månad.

Översikt av verksamheten under september månad 1929.

Anstalter (med avseende å anstalternas olika kontor hänvisas till förteckningen å omslagets 3:e sida)	Manliga avdeln.			Kvinnliga avdeln.			Tillsammans			Ansökningar per 100 led. pl.		
	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	sept. 1929	aug. 1929	sept. 1928
Stockholms stad .	3 970	2 765	2 143	5 065	5 584	3 733	**9 035**	**8 349**	**5 876**	108	123	128
Stockholms län .	2 391	1 419	1 143	527	693	285	**2 918**	**2 112**	**1 428**	138	133	152
Uppsala stad o. län	823	558	449	283	294	228	**1 106**	**852**	**677**	130	132	140
Södermanlands län	784	677	504	771	791	551	**1 555**	**1 468**	**1 055**	106	106	125
Östergötlands län	1 877	1 043	851	991	820	554	**2 868**	**1 863**	**1 405**	154	175	172
Norrköping . . .	582	253	235	182	203	122	**764**	**456**	**357**	168	202	186
Jönköpings län .	452	326	251	367	294	195	**819**	**620**	**446**	132	135	196
Kronobergs län .	238	152	149	165	191	98	**403**	**343**	**247**	117	122	100
Norra Kalmar län	178	78	71	77	82	50	**255**	**160**	**121**	159	151	131
Södra Kalmar län	398	152	130	181	107	76	**579**	**259**	**206**	224	194	187
Gotlands län . .	109	98	82	111	141	85	**220**	**239**	**167**	92	95	106
Blekinge län . .	613	386	293	427	354	231	**1 040**	**740**	**524**	141	154	150
Kristianstads län	866	761	577	718	665	410	**1 584**	**1 426**	**987**	111	105	117
Malmöhus län: Malmö . . .	1 525	620	545	1 583	1 346	887	**3 108**	**1 966**	**1 432**	158	197	163
Malmöhus län: Lund	384	231	217	140	180	100	**524**	**411**	**317**	127	148	139
Malmöhus län: Landskrona .	255	167	153	37	39	28	**292**	**206**	**181**	142	164	130
Malmöhus län: Hälsingborg .	926	507	481	374	309	226	**1 300**	**816**	**707**	159	181	159
Malmöhus län: Ystad	174	100	89	95	75	56	**269**	**175**	**145**	154	135	144
Malmöhus län: Trälleborg .	308	187	180	62	48	43	**370**	**235**	**223**	157	155	113
Malmöhus län: Eslöv	280	228	219	49	51	35	**329**	**279**	**254**	118	145	113
Malmöhus län: Skurup . . .	107	183	67	65	89	25	**172**	**272**	**92**	63	57	46
Malmöhus län: Vellinge . . .	208	178	161	25	23	9	**233**	**201**	**170**	116	124	113
Hallands län . .	320	201	158	119	152	89	**439**	**353**	**247**	124	96	110
Göteborgs o. Boh. l.	284	156	114	192	233	96	**476**	**389**	**210**	122	104	145
Göteborg	3 442	1 977	1 836	1 235	1 339	892	**4 677**	**3 316**	**2 728**	141	153	150
Älvsborgs län . .	321	166	131	125	178	96	**446**	**344**	**227**	130	156	112
Skaraborgs län .	947	575	399	501	685	265	**1 448**	**1 260**	**664**	115	104	136
Värmlands län .	347	222	196	262	326	188	**609**	**548**	**384**	111	109	134
Örebro län . . .	532	313	210	541	762	368	**1 073**	**1 075**	**578**	100	92	142
Västmanlands län	507	411	277	506	487	323	**1 013**	**898**	**600**	113	130	145
Kopparbergs län .	256	130	125	296	243	173	**552**	**373**	**298**	148	122	174
Gävleborgs län .	490	197	197	192	169	153	**682**	**366**	**350**	186	178	227
Västernorrlands l.	425	172	164	81	78	55	**506**	**250**	**219**	202	171	226
Jämtlands län . .	141	67	62	376	395	346	**517**	**462**	**408**	112	105	127
Västerbottens län	129	61	55	206	211	160	**335**	**272**	**215**	123	108	145
Norrbottens län .	98	84	75	135	153	96	**233**	**237**	**171**	98	97	116
Tills. sept. 1929	**25 687**	**15 801**	**12 989**	**17 062**	**17 790**	**11 327**	**42 749**	**33 591**	**24 316**	**127**	—	—
» aug. 1929	*25 167*	*13 891*	*11 315*	*13 667*	*14 811*	*8 863*	*38 834*	*28 702*	*20 178*	—	*135*	—
» sept. 1928	27 720	15 496	13 304	16 730	15 747	10 286	44 450	31 243	23 590	—	—	142
» » 1927	28 289	15 237	12 881	17 417	16 638	10 933	45 706	31 875	23 814	—	—	—
» » 1926	28 689	13 474	11 680	18 106	16 075	10 892	46 795	29 549	22 572	—	—	—

Översikt av verksamheten för huvudgrupper av arbete.

Yrkesgrupper	Arbetssökande personer	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar per 100 led. pl.			Tillsatta platser per 100 lediga		
					sept. 1929	aug. 1929	sept. 1928	sept. 1929	aug. 1929	sept. 1928
Manliga avdelningen										
Jordbruk och skogshushållning . .	8 396	8 849	7 726	5 904	115	126	121	76	71	80
Industri och hantverk	4 449	4 831	1 611	1 240	300	336	394	77	85	82
Sjöfart och fiske	4 242	4 312	2 010	1 907	215	196	227	95	95	96
Handel och samfärdsel	2 506	2 765	2 717	2 225	102	134	113	82	84	92
Husligt arbete	4	4	5	3	.	.	.	.	.	.
Annat arbete	4 138	4 926	1 732	1 710	284	343	329	99	98	97
Summa	**23 735**	**25 687**	**15 801**	**12 989**	**163**	**181**	**179**	**82**	**81**	**86**
Kvinnliga avdelningen										
Jordbruk och skogshushållning . .	1 220	1 237	1 909	759	65	47	69	40	28	40
Industri och hantverk	676	750	407	278	184	200	179	68	74	74
Sjöfart och fiske	254	268	135	117	199	163	239	87	83	93
Handel och samfärdsel	2 587	2 796	2 242	1 609	125	108	133	72	69	73
Husligt arbete	8 411	11 073	13 081	8 551	85	80	95	65	61	67
Annat arbete	905	938	16	13	.	.	.	.	.	.
Summa	**14 053**	**17 062**	**17 790**	**11 327**	**96**	**92**	**106**	**64**	**60**	**65**
Tillsammans										
Jordbruk och skogshushållning . .	9 616	10 086	9 635	6 663	105	113	111	69	64	73
Jordbruk	9 540	10 005	9 579	6 619	104	113	111	69	64	73
Skogshushållning	76	81	56	44	.	.	.	.	.	.
Industri och hantverk	5 125	5 581	2 018	1 518	277	306	342	75	82	80
Gruvdrift och malmförädling . . .	165	167	7	7	.	.	.	.	.	.
Jord-, sten- och glasindustri . . .	209	214	45	37	.	.	.	.	.	.
Metall- och maskinindustri . . .	1 151	1 227	473	348	259	285	296	74	77	82
Trävaruindustri	339	396	86	55	.	.	.	.	.	.
Byggnadsverksamhet	1 237	1 392	678	556	205	257	249	82	92	82
Läder-, hår- och gummiindustri . .	131	143	40	28	.	.	.	.	.	.
Textilindustri	165	174	27	21	.	.	.	.	.	.
Beklädnadsindustri	339	384	144	91	267	284	344	63	66	80
Närings- och njutningsmedelsindustri	459	502	143	82	351	311	231	57	69	65
Kemisk-teknisk o. belysningsindustri	86	91	41	38	.	.	.	.	.	.
Trämasse- och pappersindustri . .	76	80	55	41	.	.	.	.	.	.
Grafisk industri	76	83	10	6	.	.	.	.	.	.
Ej särskilt specificerade	692	728	269	208	271	328	406	77	82	85
Sjöfart och fiske	4 496	4 580	2 145	2 024	214	193	228	94	95	96
Handel och samfärdsel	5 093	5 561	4 959	3 834	112	120	122	77	77	84
Kontors-, bank- o. d. personal . .	581	540	126	102	429	296	.	81	77	.
Butiks- och magasinspersonal . . .	1 228	1 312	533	460	246	334	367	86	86	86
Hotell- och restaurangpersonal . .	1 597	1 787	1 464	1 081	122	99	133	74	69	78
Transportarbetare	1 384	1 486	2 525	1 953	59	80	71	77	88	89
Allmän och litterär verksamhet . .	392	423	234	166	181	188	184	71	64	77
Ej särskilt specificerade	11	13	77	72	.	.	6	.	.	98
Husligt arbete	8 415	11 077	13 086	8 554	85	80	95	65	61	67
Annat arbete	5 043	5 864	1 748	1 723	335	414	380	99	98	97
Summa	**37 788**	**42 749**	**33 591**	**24 316**	**127**	**135**	**142**	**72**	**70**	**76**

Utanför resp. länsförmedlingsanstalters rapporteringsområden tillsattes under månaden 2 901 platser, varav 2 455 manliga och 446 kvinnliga; motsvarande tal under samma månad föregående år voro resp. 3 108, 2 739 och 369 samt under nästlidna månad resp. 2 381, 1 983 och 398.

	Arbetsförmedlingsanstalter	Jordbruk m. m.			Skogshushållning			Gruvdrift o. malmförädling			Jord-, sten- o. glasindustri			Metall- o. maskinindustri		
		Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.
	Manliga avdelningen	8 768	7 670	5 860	81	56	44	167	7	7	206	44	36	1 168	460	337
1	Stockholms stad	28	12	12	—	—	—	—	—	—	2	—	—	351	227	171
2	Stockholms län	1 393	1 204	964	23	17	7	—	—	—	9	—	—	59	5	4
3	Uppsala stad och län	547	479	382	3	—	—	2	—	—	18	—	—	25	4	4
4	Södermanlands län	566	555	384	—	—	—	—	—	—	—	—	—	42	9	9
5	Östergötlands län	1 411	918	730	—	—	—	3	2	2	42	—	—	28	4	3
6	Norrköping	237	153	148	—	—	—	—	—	—	—	—	—	39	1	—
7	Jönköpings län	321	253	190	4	1	1	—	—	—	4	9	4	10	1	1
8	Kronobergs län	153	102	99	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	2	2
9	Kalmar län	169	83	62	—	—	—	—	—	—	3	—	—	26	—	—
10	Gotlands län	59	53	43	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—
11	Blekinge län	201	239	151	1	—	—	—	—	—	8	14	14	13	5	4
12	Kristianstads län	638	650	474	—	—	—	—	—	—	22	7	6	21	7	5
13	Malmöhus län: Malmö	76	169	141	—	—	—	—	—	—	3	—	—	119	20	16
14	Hälsingborg	98	158	139	—	—	—	1	—	—	5	4	4	20	3	2
15	Övriga anstalter	857	1 003	820	—	—	—	—	—	—	12	5	5	55	15	14
16	Hallands län	136	125	91	—	—	—	1	—	—	3	—	—	30	3	2
17	Göteborgs och Bohus län	98	90	56	—	—	—	—	—	—	5	—	—	9	—	—
18	Göteborgs stad	125	122	92	—	—	—	—	—	—	2	1	1	208	75	69
19	Älvsborgs län	70	58	33	—	4	2	—	—	—	1	—	—	28	13	6
20	Skaraborgs län	824	508	370	—	—	—	—	—	—	2	3	1	15	36	8
21	Värmlands län	88	73	56	8	—	—	2	—	—	23	—	—	8	—	—
22	Örebro län	264	245	146	3	3	3	67	2	2	4	—	—	7	3	3
23	Västmanlands län	308	354	220	1	1	1	11	—	—	36	1	1	20	5	5
24	Kopparbergs län	36	23	22	10	4	4	65	3	3	—	—	—	9	8	4
25	Gävleborgs län	17	10	10	3	10	10	15	—	—	2	—	—	9	—	—
26	Västernorrlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	11	3
27	Jämtlands län	34	17	15	22	16	16	—	—	—	—	—	—	3	2	1
28	Västerbottens län	11	12	8	3	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1	1
29	Norrbottens län	3	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—
	Kvinnliga avdelningen	1 237	1 909	759	—	—	—	—	—	—	8	1	1	59	13	11
1	Stockholms stad	10	—	—	—	—	—	—	—	—	7	—	—	46	11	10
2	Stockholms län	51	104	33	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
3	Uppsala stad och län	57	47	19	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
4	Södermanlands län	147	196	111	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
5	Östergötlands län	171	184	119	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
6	Norrköping	6	9	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
7	Jönköpings län	27	60	18	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
8	Kronobergs län	20	35	12	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
9	Kalmar län	28	41	14	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
10	Gotlands län	3	24	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11	Blekinge län	42	76	25	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
12	Kristianstads län	191	221	116	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
13	Malmöhus län: Malmö	6	19	9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8	1	1
14	Hälsingborg	15	7	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
15	Övriga anstalter	85	143	54	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
16	Hallands län	21	37	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
17	Göteborgs och Bohus län	60	52	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
18	Göteborgs stad	6	12	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	1	—
19	Älvsborgs län	4	11	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
20	Skaraborgs län	72	210	43	—	—	—	—	—	—	1	1	1	—	—	—
21	Värmlands län	23	41	20	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
22	Örebro län	64	140	32	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
23	Västmanlands län	72	137	59	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
24	Kopparbergs län	14	24	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
25	Gävleborgs län	4	4	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
26	Västernorrlands län	2	6	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
27	Jämtlands län	12	40	22	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
28	Västerbottens län	22	27	14	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
29	Norrbottens län	2	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Trävaruindustri			Byggnadsverksamhet			Läder-, hår- o. gummiindustri			Textilindustri			Beklädnadsindustri			Närings- o. njutningsmedelsindustri			Kem.-tekn. o. belysningsindustri			
Ans.	L.p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L. p.	T.p.	Ans.	L.p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L.p.	T.p.	
395	**84**	**55**	**1 392**	**678**	**556**	**122**	**33**	**22**	**118**	**18**	**15**	**125**	**16**	**7**	**298**	**30**	**17**	**72**	**31**	**31**	
50	41	27	552	399	301	34	21	13	8	—	—	16	5	1	51	3	3	12	1	1	1
36	6	3	126	20	16	4	—	—	1	—	—	11	1	—	15	3	1	—	—	—	2
9	3	—	15	2	1	1	—	—	—	—	—	5	1	—	10	2	1	—	—	—	3
1	—	—	3	3	3	—	—	—	2	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	4
9	5	5	86	18	18	1	—	—	5	—	—	2	—	—	8	1	1	—	—	—	5
6	2	1	52	3	2	3	—	—	33	1	—	—	—	—	12	—	—	—	—	—	6
3	1	1	4	3	3	1	1	1	1	—	—	3	—	—	6	1	1	—	—	—	7
—	—	—	2	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	8
61	3	3	5	1	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	9
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	10
5	—	—	10	1	1	3	—	—	—	—	—	1	—	—	8	—	—	—	—	—	11
13	4	3	20	12	11	1	—	—	—	—	—	1	2	2	5	5	2	—	—	—	12
21	4	2	136	30	26	20	5	2	3	—	—	16	3	1	58	—	—	53	—	—	13
4	—	—	59	5	4	18	—	—	—	—	—	4	—	—	9	—	—	1	14	14	14
6	—	—	61	12	12	18	1	1	9	1	—	10	—	—	28	2	1	—	15	15	15
7	—	—	23	14	13	2	—	—	9	—	—	6	—	—	—	—	—	—	—	—	16
10	—	—	5	—	—	1	—	—	1	—	—	—	1	—	5	—	—	2	—	—	17
108	10	7	125	106	98	5	5	5	18	5	4	20	3	3	40	1	1	3	—	—	18
—	—	—	13	5	5	4	—	—	25	10	10	—	—	—	2	—	—	—	—	—	19
1	3	1	—	3	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	19	8	3	—	—	—	20
7	—	—	30	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	2	1	—	—	—	—	21
2	—	—	3	11	11	3	—	—	—	—	—	26	—	—	2	—	—	—	—	—	22
1	—	—	5	1	1	—	—	—	1	1	1	1	—	—	7	—	—	—	—	—	23
2	—	—	29	19	19	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	1	1	—	—	—	24
18	2	2	7	—	—	1	—	—	—	—	—	2	—	—	2	2	2	—	—	—	25
6	—	—	5	3	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	26
1	—	—	5	4	2	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	27
8	—	—	10	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	28
—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	29
1	**2**	—	—	—	—	**21**	**7**	**6**	**56**	**9**	**6**	**259**	**128**	**84**	**204**	**113**	**65**	**19**	**10**	**7**	
1	2	—	—	—	—	3	7	6	17	5	4	130	73	45	87	34	26	11	10	7	1
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	4	2	2	5	—	—	—	—	2
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	3
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1	—	—	—	—	4
—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	4	3	2	11	8	7	—	—	—	5
—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	6
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1	1	2	1	1	—	—	—	7
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	—	—	—	8
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	—	—	—	—	—	11
—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	4	6	6	6	3	2	—	—	—	12
—	—	—	—	—	—	6	—	—	6	—	—	71	26	20	34	10	4	8	—	—	13
—	—	—	—	—	—	9	—	—	1	—	—	1	—	—	3	2	1	—	—	—	14
—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	2	—	—	2	—	—	—	—	—	15
—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	1	—	—	1	2	1	—	—	—	16
—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	17
—	—	—	—	—	—	1	—	—	22	3	1	25	7	4	25	21	11	—	—	—	18
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	19
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9	13	4	—	—	—	20
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	21
—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	8	2	—	3	4	1	—	—	—	22
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	4	1	1	—	—	—	23
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1	—	—	—	—	24
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	2	2	1	1	1	—	—	—	25
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	26
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	2	—	3	3	3	—	—	—	27
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1	1	1	2	1	—	—	—	28
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	29

	Arbetsförmedlingsanstalter	Trämasse- o. pappersindustri			Grafisk industri			Industri o. hantverk, ej specific.			Sjöfart och fiske			Kontors-, bank- o. d. personal		
		Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.
	Manliga avdelningen	**44**	**6**	**3**	**80**	**5**	**3**	**644**	**199**	**151**	**4312**	**2010**	**1907**	**351**	**87**	**73**
1	Stockholms stad	15	—	—	28	2	—	201	118	74	388	277	254	204	56	43
2	Stockholms län	1	1	—	6	—	—	22	—	—	102	26	25	9	—	—
3	Uppsala stad och län	—	—	—	2	—	—	7	—	—	2	—	—	1	—	—
4	Södermanlands län	7	—	—	—	—	—	12	—	—	56	51	51	—	—	—
5	Östergötlands län	1	1	—	—	—	—	34	2	2	4	1	—	4	—	—
6	Norrköping	3	—	—	7	—	—	11	—	—	76	48	48	2	—	—
7	Jönköpings län	1	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	1	—	—
8	Kronobergs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
9	Kalmar län	—	—	—	—	—	—	5	—	—	235	96	88	5	1	1
10	Gotlands län	—	—	—	—	—	—	1	—	—	31	34	30	1	—	—
11	Blekinge län	—	—	—	—	—	—	9	1	1	141	62	62	1	—	—
12	Kristianstads län	—	—	—	2	—	—	6	1	1	22	14	14	—	—	—
13	Malmöhus län: Malmö	3	—	—	7	—	—	181	16	16	224	125	105	53	12	12
14	Hälsingborg	2	—	—	—	—	—	10	3	3	554	278	278	1	—	—
15	Övriga anstalter	1	—	—	—	—	—	13	—	—	156	72	72	3	2	2
16	Hallands län	—	—	—	—	—	—	3	4	3	55	17	14	3	2	2
17	Göteborgs och Bohus län	—	—	—	1	—	—	5	—	—	34	18	15	—	1	1
18	Göteborgs stad	8	4	3	17	3	3	94	53	50	1387	477	454	55	11	10
19	Älvsborgs län	—	—	—	4	—	—	10	—	—	2	—	—	1	—	—
20	Skaraborgs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—
21	Värmlands län	1	—	—	2	—	—	—	—	—	39	37	29	—	—	—
22	Örebro län	1	—	—	2	—	—	5	—	—	—	—	—	1	—	—
23	Västmanlands län	—	—	—	—	—	—	6	—	—	1	—	—	—	2	2
24	Kopparbergs län	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
25	Gävleborgs län	—	—	—	1	—	—	2	—	—	308	148	148	2	—	—
26	Västernorrlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	378	135	135	—	—	—
27	Jämtlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	2	—	—
28	Västerbottens län	—	—	—	—	—	—	4	—	—	46	32	30	—	—	—
29	Norrbottens län	—	—	—	—	—	—	1	1	1	69	62	55	1	—	—
	Kvinnliga avdelningen	**36**	**49**	**38**	**3**	**5**	**3**	**84**	**70**	**57**	**268**	**135**	**117**	**189**	**39**	**29**
1	Stockholms stad	14	24	15	2	1	—	14	36	27	172	83	80	106	23	16
2	Stockholms län	2	—	—	—	—	—	—	—	—	6	—	—	4	2	1
3	Uppsala stad och län	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—
4	Södermanlands län	1	1	1	—	—	—	4	—	—	1	—	—	—	—	—
5	Östergötlands län	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—
6	Norrköping	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—
7	Jönköpings län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
8	Kronobergs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1
9	Kalmar län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
10	Gotlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7	3	3	—	—	—
11	Blekinge län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
12	Kristianstads län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
13	Malmöhus län: Malmö	14	15	15	1	—	—	59	31	27	6	1	1	70	9	9
14	Hälsingborg	—	—	—	—	—	—	2	1	1	—	—	—	—	—	—
15	Övriga anstalter	—	—	—	—	3	3	—	2	2	5	3	3	—	—	—
16	Hallands län	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—
17	Göteborgs och Bohus län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
18	Göteborgs stad	5	7	5	—	1	—	—	—	—	56	40	25	4	4	2
19	Älvsborgs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
20	Skaraborgs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
21	Värmlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
22	Örebro län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—
23	Västmanlands län	—	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—
24	Kopparbergs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
25	Gävleborgs län	—	—	—	—	—	—	1	—	—	2	1	1	—	—	—
26	Västernorrlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	13	2	2	—	—	—
27	Jämtlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
28	Västerbottens län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—
29	Norrbottens län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—

Butiks- o. magasins-personal			Hotell- o. restaurang-personal			Transport-arbetare			Allmän o. litterär verksamhet			Handel och samfärdsel, ej specific.			Husligt arbete			Annat arbete			
Ans.	L. p.	T.p.	Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	
829	**357**	**336**	**167**	**50**	**39**	**1327**	**2111**	**1670**	**78**	**37**	**37**	**13**	**75**	**70**	**4**	**5**	**3**	**4 926**	**1 732**	**1 710**	
479	231	215	94	17	15	434	909	572	43	7	7	2	47	43	1	3	2	977	389	389	1
25	2	1	19	—	—	128	53	43	5	—	—	1	—	—	2	—	—	394	81	79	2
9	3	3	2	1	1	25	9	9	1	—	—	—	—	—	—	—	—	139	54	48	3
2	—	—	—	—	—	17	15	13	—	—	—	—	—	—	—	—	—	74	44	44	4
13	1	1	7	1	1	46	57	56	1	—	—	—	1	1	—	—	—	172	31	31	5
10	1	1	—	—	—	33	33	27	—	—	—	—	—	—	—	—	—	58	11	8	6
2	—	—	1	5	—	8	7	6	2	—	—	—	—	—	—	—	—	78	44	43	7
5	—	—	3	3	3	2	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	68	41	41	8
4	—	—	—	—	—	12	10	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	48	36	36	9
—	—	—	2	1	1	9	7	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	3	2	10
2	—	—	3	—	—	28	14	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	179	50	50	11
5	3	3	—	—	—	25	12	12	—	—	—	—	—	—	—	—	—	85	44	44	12
67	12	11	5	3	3	90	139	128	1	—	—	—	—	—	1	1	1	388	81	81	13
5	3	3	3	—	—	25	23	18	—	—	—	—	—	—	—	—	—	107	16	16	14
8	9	9	6	4	4	74	42	40	2	—	—	1	—	—	—	—	—	396	91	91	15
3	—	—	—	1	—	17	22	20	1	—	—	—	—	—	—	—	—	21	13	13	16
3	1	—	1	—	—	12	6	5	2	—	—	—	—	—	—	—	—	90	39	37	17
164	89	87	16	8	5	197	678	621	18	30	30	9	26	25	—	1	—	823	269	268	18
1	—	—	—	1	1	21	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	139	73	73	19
2	—	—	3	1	1	13	6	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	66	7	7	20
—	—	—	—	1	1	7	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	128	108	108	21
6	—	—	1	—	—	20	4	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	115	45	41	22
3	—	—	—	—	—	18	26	26	1	—	—	—	—	—	—	—	—	87	20	20	23
4	2	2	—	3	3	12	6	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	85	61	61	24
3	—	—	—	—	—	19	7	7	1	—	—	—	1	1	—	—	—	78	17	17	25
—	—	—	—	—	—	3	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	29	22	22	26
3	—	—	1	—	—	19	10	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	48	18	18	27
1	—	—	—	—	—	10	8	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	33	6	6	28
—	—	—	—	—	—	3	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	18	18	16	29
488	**176**	**124**	**1620**	**1414**	**1042**	**159**	**414**	**283**	**345**	**197**	**129**	—	**2**	**2**	**11073**	**13081**	**8 551**	**938**	**16**	**13**	
229	84	56	700	480	384	96	264	178	198	57	34	—	1	1	2 904	4 382	2 840	318	7	4	1
8	5	2	38	35	19	—	1	1	24	12	5	—	1	1	388	524	221	—	—	—	2
—	—	—	13	22	17	—	1	1	5	3	3	—	—	—	199	221	188	7	—	—	3
12	5	5	87	44	37	2	2	2	6	5	4	—	—	—	520	535	389	39	2	2	4
12	5	3	47	37	27	7	7	3	14	20	18	—	—	—	681	548	367	41	7	7	5
3	—	—	8	6	2	3	4	3	6	1	1	—	—	—	136	182	114	15	—	—	6
—	—	—	26	29	23	2	2	1	4	4	3	—	—	—	295	197	148	9	—	—	7
1	1	1	18	15	11	—	—	—	3	1	1	—	—	—	121	137	71	—	—	—	8
1	—	—	21	14	12	—	—	—	1	—	—	—	—	—	197	134	100	10	—	—	9
4	—	—	15	11	11	2	2	2	5	5	6	—	—	—	75	96	61	—	—	—	10
3	3	3	32	34	25	—	—	—	1	1	1	—	—	—	345	240	177	—	—	—	11
8	2	2	96	75	55	7	6	6	6	4	3	—	—	—	399	348	220	—	—	—	12
133	22	18	102	85	54	7	42	32	16	11	7	—	—	—	864	1 074	690	172	—	—	13
3	18	18	57	45	35	—	3	1	5	4	1	—	—	—	259	229	166	19	—	—	14
—	—	—	37	37	33	6	8	8	2	4	2	—	—	—	303	305	191	29	—	—	15
—	1	—	12	9	7	—	1	1	2	2	—	—	—	—	76	100	72	2	—	—	16
1	3	—	22	33	19	—	—	—	4	10	2	—	—	—	99	135	71	4	—	—	17
28	17	9	45	76	15	20	45	25	8	8	1	—	—	—	829	1 097	790	156	—	—	18
3	—	—	10	17	11	—	—	—	1	2	1	—	—	—	106	148	81	1	—	—	19
10	5	3	22	41	20	—	—	—	1	3	2	—	—	—	364	412	192	22	—	—	20
—	—	—	13	14	10	—	—	—	6	10	7	—	—	—	220	261	151	—	—	—	21
4	1	—	47	47	30	2	20	13	15	4	3	—	—	—	354	544	289	42	—	—	22
13	1	1	28	44	40	3	2	2	2	5	3	—	—	—	338	294	214	44	—	—	23
1	—	—	62	42	36	—	—	—	3	4	4	—	—	—	214	172	123	—	—	—	24
—	—	—	22	11	11	2	4	4	2	3	3	—	—	—	149	143	130	8	—	—	25
—	—	—	10	12	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	56	58	43	—	—	—	26
2	2	2	51	67	65	—	—	—	5	14	14	—	—	—	302	267	240	—	—	—	27
3	1	1	19	18	17	—	—	—	—	—	—	—	—	—	159	161	125	—	—	—	28
1	—	—	10	14	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	121	137	87	—	—	—	29

Arbetslösheten inom arbetarorganisationerna

den 31 augusti 1929.

Fackförbund	Redovisade avdelningar	Redovisade medlemmar			Arbetslösa				Föregående månads %
		Män	Kvinnor	Summa	Män	Kvinnor	Summa	%	
Beklädnadsarbetareförb. .	45	1 748	4 217	**5 965**	106	195	**301**	5·0	6·3
Bleck- o. plåtslagareförb. .	40	2 019	—	**2 019**	23	—	**23**	1·1	1·3
Bokbindareförbundet . . .	18	1 315	2 997	**4 312**	86	106	**192**	4·5	5·0
Bryggeriindustriarb.-förb. .	52	3 461	810	**4 271**	81	36	**117**	2·7	2·9
Byggnadsträarbetareförb. .	106	9 793	—	**9 793**	821	—	**821**	8·4	7·8
De förenade förbunden . .	44	3 018	1 203	**4 221**	225	122	**347**	8·2	9·2
Elektriska arbetareförb. . .	76	3 244	—	**3 244**	77	—	**77**	2·4	2·6
Gjutareförbundet	91	4 504	2	**4 506**	84	—	**84**	1·9	2·0
Grov- o. fabriksarb.-förb. .	248	27 356	3 282	**30 638**	3 280	468	**3 748**	12·2	14·2
Gruvindustriarbetareförb. .	21	2 108	—	**2 108**	188	—	**188**	8·9	13·5
Handelsarbetareförb. . . .	199	10 014	4 131	**14 145**	704	140	**844**	6·0	6·2
Hatt- o. pälsindustriarb.-f. .	20	481	1 199	**1 680**	18	151	**169**	10·1	12·6
Hattarbetare	11	219	792	**1 011**	12	139	**151**	14·9	15·3
Pälsvarnarbetare	9	262	407	**669**	6	12	**18**	2·7	8·2
Kommunalarbetareförb. . .	163	18 390	2 006	**20 396**	192	176	**368**	1·8	2·1
Litografförbundet	12	1 639	67	**1 706**	25	3	**28**	1·6	2·1
Livsmedelsarbetareförb. . .	76	6 828	1 556	**8 384**	477	197	**674**	8·0	7·4
Metallindustriarb.-förb. . .	208	85 690	4 423	**90 113**	3 723	207	**3 930**	4·4	4·4
Järnbruksarbetare . . .	56	19 741	17	**19 758**	638	—	**638**	3·2	3·7
Verkstadsarbetare . . .	152	65 949	4 406	**70 355**	3 085	207	**3 292**	4·7	4·6
Murareförbundet . . .	50	2 630	—	**2 630**	54	—	**54**	2·1	1·5
Måleriarbetareförbundet . .	44	3 004	—	**3 004**	31	—	**31**	1·0	1·8
Pappersindustriarb.-förb. .	120	22 772	749	**23 521**	602	81	**683**	2·9	2·8
Sadelm.- o. tapetseraref. .	28	1 266	78	**1 344**	145	—	**145**	10·8	13·9
Sko- o. läderindustriarb.-f. .	44	6 085	2 993	**9 078**	623	113	**736**	8·1	9·0
Skogs- o. flottningsarb.-förb.	70	3 469	—	**3 469**	1 246	—	**1 246**	35·9	47·7
Stenindustriarbetareförb. .	76	4 941	—	**4 941**	91	—	**91**	1·8	1·1
Sågverksindustriarb.-förb. .	230	21 160	5	**21 165**	2 988	3	**2 991**	14·1	14·9
Sågverks- o. brädgårdsarb.	137	14 709	4	**14 713**	1 117	3	**1 120**	7·6	7·4
Flottnings- o. skogsarb. .	93	6 451	1	**6 452**	1 871	—	**1 871**	29·0	31·2
Textilarbetareförbundet . .	69	5 624	8 462	**14 086**	217	276	**493**	3·5	3·3
Tobaksindustriarb.-förb. .	10	510	1 948	**2 458**	3	50	**53**	2·2	3·3
Transportarbetareförb. . .	53	7 159	41	**7 200**	402	39	**441**	6·1	7·9
Träindustriarbetareförb. . .	135	9 862	63	**9 925**	640	—	**640**	6·4	6·6
Tunnbinderiarbetareförb. .	14	238	—	**238**	12	—	**12**	5·0	2·9
Typografförbundet	22	4 255	331	**4 586**	193	34	**227**	4·9	2·7
Väg- o. vattenb.-arb.-förb. .	39	1 868	—	**1 868**	160	—	**160**	8·6	9·1
Summa	**2 423**	**276 451**	**40 563**	**317 014**	**17 517**	**2 397**	**19 914**	**6·3**	**6·7**

Antalet *arbetslöshetsveckor* (d. v. s. på grund av arbetslöshet fristämplade veckor) har under augusti uppgivits till inalles 100 926, vilket i genomsnitt motsvarar 5·1 veckor per varje å månadens sista dag arbetslös medlem.

Arbetsmarknad och arbetslöshet i utlandet.

Anlitad statistik (Jfr Soc. Medd. årg. 1926, s. 241)	1928 aug.	sept.	okt.	nov.	dec.	1929 jan.	febr.	mars	april	maj	juni	juli	aug.
Sverige. Arbetslöshet, i % . .	6·9	7·8	9·0	10·9	17·3	15·0	14·8	14·4	12·5	8·2	7·2	[1] 6·7	6·3
Ansökn. per 100 lediga platser .	160	142	156	230	220	241	215	174	150	134	135	137	135
Arbetstillgång (medelgod = 3·00)	·	3·33	·	·	3·28	·	·	3·25	·	·	3·47	·	·
Norge. Arbetslöshet, i % . . .	12·4	14·5	14·6	15·7	17·6	18·0	16·6	15·2	12·3	10·7	8·6	8·5	8·9
Danmark. Arbetslöshet, i % .	13·1	12·2	14·5	17·7	28·4	27·9	29·8	21·9	13·4	10·8	[1] 10·0	9·8	9·3
Registr. arbetslösa (i 1 000-tal) .	37	34	41	50	70	78	85	66	40	33	30	29	—
Finland. Registr. arbetslösa .	807	954	1 346	2 978	2 974	4 614	4 246	3 190	3 045	1 624	1 157	1 188	1 859
Ansökn. per 100 led. platser (manl.)	152	151	181	520	289	282	314	348	327	215	206	209	269
Storbritannien. Arbetslöshet, i %	11·7	11·4	11·8	12·2	11·2	12·3	12·2	10·1	9·9	9·9	9·8	9·9	10·1
Registr. arbetslösa (i 1 000-tal) .	1 367	1 384	1 421	1 439	1 312	1 434	1 430	1 168	1 198	1 165	1 176	1 188	1 190
Irland. Arbetslöshet, i % . . .	9·3	·	·	9·9	·	·	11·1	·	·	8·6	·	·	7·8
Nederländerna. Arbetslöshet, i %	5·0	4·8	4·8	6·2	11·5	18·9	19·8	15·1	[1] 3·5	3·0	[1] 2·6	3·1	3·4
Arbetslöshetsindex	4·1	3·8	3·8	5·0	9·6	16·2	17·2	13·0	2·8	2·4	2·1	2·4	—
Belgien. Arbetslöshet, i % . .	4·8	3·9	4·1	2·8	6·4	7·4	11·4	4·3	2·3	1·8	2·2	3·2	—
Tyskland. Arbetslöshet, i %. .	6·5	6·6	7·3	9·5	16·7	19·4	22·3	16·9	11·1	9·1	8·5	8·6	8·9
Understödda arbetslösa (i 1 000-tal)	574	577	671	1 030	1 702	2 246	2 461	1 899	1 126	808	723	710	726
Ansökn. per 100 lediga platser .	276	276	307	470	676	608	631	475	400	352	355	343	347
Sysselsättn:index (1 jan. 1925 = 100)	112·4	112·1	111·3	108·6	102·0	98·7	96·2	102·2	109·6	112·2	112·7	112·5	112·3
Österrike. Understödda arbetslösa (i 1 000-tal)	114	113	123	155	203	245	264	225	167	130	110	104	102
Schweiz. Arbetslöshet, i % . .	·	1·1	·	·	4·0	·	·	1·6	·	·	0·7	·	·
Arbetstillgång (medelgod = 100)	·	111	·	·	109	·	·	103	·	·	107	·	·
Frankrike. Understödda arbetslösa	904	562	453	503	895	1 664	3 527	1 078	706	570	394	399	403
Italien. Arbetslösa (i 1 000-tal)	248	269	282	321	364	462	489	293	258	228	193	202	—
Ryssland. Registrerade arbetslösa (i 1000-tal)	1 344	1 364	1 475	1 561	1 616	1 665	1 717	1 755	1 772	—	—	—	—
Estland. Oplac. arbetssökande	467	706	1 561	4 369	7 770	6 329	4 624	4 165	3 014	2 169	1 110	780	—
Lettland. Oplac. arbetssökande	965	1 980	5 179	9 184	14030	12856	10909	9 067	7 281	1 433	1 236	1 205	1 008
Polen. Arbetslösa (i 1 000-tal) .	91	83	79	97	128	161	178	177	155	128	107	99	92
Tjeckoslovakien. Arbetslösh., i %	1·4	1·5	1·1	1·1	1·7	2·7	3·1	2·7	2·4	1·9	1·9	1·6	—
Ungern. Arbetslöshet, i % . .	8·3	8·0	8·1	8·0	9·6	10·9	12·1	10·8	9·1	8·8	9·5	9·5	—
Ansökn. per 100 lediga platser .	156	158	172	241	282	261	221	202	217	192	180	184	—
Jugoslavien. Registr. arbetslösa	4 106	3 587	3 744	4 485	5 233	10490	13995	11953	9 915	10583	9 017	—	—
Kanada. Arbetslöshet, i % . .	2·4	2·2	3·1	4·2	6·6	6·3	6·8	6·0	5·5	4·0	2·9	3·0	—
Sysselsättningsindex (1926 = 100)	119·1	118·8	118·9	116·7	109·1	110·5	111·4	110·4	116·2	122·2	124·7	127·8	126·8
Förenta st. Sysselsättningsindex:													
Bur. of Lab. Statist. (1926 = 100)	93·6	95·0	95·9	95·4	95·5	95·2	97·4	98·6	99·1	99·2	98·8	98·2	—
Fed. Reserve Board (1919 = 100)	90·0	91·2	92·0	91·6	91·3	90·9	92·9	93·8	94·2	94·6	94·3	94·3	—
Australien. Arbetslöshet, i % .	·	11·4	·	·	9·9	·	·	9·3	·	·	10·0	·	·
Nya S. Wales. Arbetslösa (1000-tal)	12·5	13	12	11	7	13	17	26	28·5	28	—	—	—
Nya Zeeland. Arbetslöshet, i % .	11·3	·	·	10·0	·	·	9·2	·	·	9·3	·	·	—

[1] Reviderade siffror.

Levnadskostnader under tredje kvartalet 1929.

Prisstatistik och indexberäkningar.

På grundval av från 49 ombudsorter inhämtade prisuppgifter har socialstyrelsen verkställt beräkningar rörande levnadskostnadernas förskjutningar från juli 1914 till 1 oktober 1929 och därpå grundade indexberäkningar.

I indexberäkningen ingående huvudposter.

Livsmedel, bränsle och lyse. De prisuppgifter, som beträffande livsmedel, bränsle och lyse användas vid indexberäkningen, avse samtliga kvartalets sista månad. För livsmedel insamlas uppgifter varje vecka å färskvaror (smör, ägg, kött, fläsk och fisk), varefter medeltal tagas för samtliga veckor under månaden; övriga varor noteras en gång i månaden, omkring den 15. Vid sistnämnda tidpunkt inhämtas jämväl noteringar å bränsle- och lyseartiklar. Under hänvisning till sammandragstabellen för livsmedelspriserna (sid. 808—809) och tabellerna över kreaturs- och fiskpriser i vissa större städer (sid. 820—823) må följande anföras rörande de under kvartalet iakttagna prisväxlingarna å de särskilda varuslagen.

Medelpriset å *mjölk* har kvarstått oförändrat i 22 öre per liter för oskummad, 11 öre för handskummad och 8 öre för separerad vara. Å en del ombudsorter ha visserligen prisförskjutningar ägt rum sedan förra kvartalsskiftet, men dessa ha icke haft tillräcklig omfattning för att åstadkomma någon förändring av medeltalet. Å oskummad mjölk har det nuvarande medelpriset gällt ända sedan september 1927.

Smörpriserna ha stigit som vanligt vid denna tid på året. Medelpriset utgjorde i september 3·53 kr. per kg för mejerismör och 3·13 kr. för landsmör. För juni voro motsvarande siffror 3·24 kr. och 2·90 kr. per kg.

Ostnoteringarna utvisa sjunkande tendens, ehuru nedgången inom detaljhandeln hittills varit relativt obetydlig. Sveriges allmänna lantbrukssällskaps partinotering, som vid årets början var 1·80 kr. per kg för helfet Västgötaost med fyra månaders lagring, utgjorde i september 1·45 kr. per kg. Minutpriset å helfet ost har emellertid sjunkit med endast 11 öre per kg i medeltal sedan januari, därav med 9 öre under det gångna kvartalet.

Margarinpriset har av flertalet fabriker höjts under slutet av kvartalet, med 10 öre per kg för den av styrelsen noterade kvaliteten, men återverkan härav i detaljhandeln hade vid mitten av september ännu icke gjort sig gällande å alla ombudsorter.

Den för årstiden vanliga prisstegringen å *ägg* har kännetecknat äggmarknaden, särskilt under kvartalets sista månad, men likväl i förhållande till vad vanligen brukar vara fallet hittills gått tämligen långsamt.

Medelpriset å *potatis* av den nya skörden utgjorde i juli 1·48 kr. per 5 liter och har sedan som vanligt sjunkit mycket raskt; sålunda var priset i augusti 59 öre och i september 46 öre per 5 liter. Till belysande av prisläget i jämförelse med de föregående åren meddelas följande sammanställning av medelpriserna å potatis av den nya skörden åren 1914—1929.

	1914	1915	1916	1917	1918	1919	1920	1921	1922	1923	1924	1925	1926	1927	1928	1929
	(Öre per 5 liter)															
juli . . .	103	131	106	202	342	143	282	164	180	264	286	155	154	243	201	148
augusti . .	56	43	45	90	132	61	100	84	58	95	88	71	60	72	85	59
september	36	29	37	59	92	53	72	63	45	58	58	51	47	58	56	46

Som synes, ställa sig årets priser lägre än fjolårets. Under normala förhållanden förete potatispriserna endast smärre fluktuationer under vinterns lopp, varför man torde ha anledning förvänta, att det kommande konsumtionsårets priser ej i högre grad skola avvika från de under september rådande och sålunda komma att ställa sig relativt billiga.

I fråga om *mjöl* stego priserna under juli och augusti, men ha sedermera åter sjunkit. Septembernoteringen å vetemjöl (kärnmjöl) och rågsiktmjöl låg resp. 3 och 1 öre högre än i juni, varemot medelnoteringen å sammalet rågmjöl var oförändrad. Efter septembernoteringarnas insamlande ha nya prisfall ägt rum. *Brödpriserna* ha varit i det närmaste stillastående.

Priserna på *kalvar* och *får*, avsedda till slakt, visa under kvartalet nedgång med resp. c:a 3 och 12 %, under det att *nötkreatурspriserna* stigit något. För *kött* ha prisfluktuationerna i detaljhandeln varit mycket små med undantag för fårkött, som sjunkit med c:a 5 %. *Fläskpriserna* ha fortsatt att stiga, med c:a 6 % för färsk och c:a 4 % för salt vara, varemot *svinpriserna* sjunkit med c:a 9 %. Under kvartalets sista veckor har detta prisfall även börjat att återverka på detaljhandeln.

Kaffepriserna ha sjunkit något med anledning dels av den utav årets riksdag beslutade tullsänkningen, 10 öre per kg för obränd vara, vilken trädde i kraft den 1 september, dels av en alltjämt pågående, ganska kännbar sänkning av världsmarknadspriserna. Medelpriset å obränt prima Santoskaffe utgjorde i september 3·05 kr. per kg mot 3·17 kr. i juni. Prissänkningen har dock varit synnerligen växlande å olika orter, från 2 och ända upp till 40 öre per kg.

Även *sockret* har i år varit föremål för riksdagsbehandling, i det att sockerskatten, 4 öre per kg borttagits. Trots detta låg, till följd av stigande världsmarknadskonjunkturer, partipriset vid tiden för septemberuppgifternas insamlande 2 öre högre än vid motsvarande tidpunkt i juni. I detaljhandeln var emellertid medelnoteringen å bitsocker för september densamma

Livsmedelskostnadernas (inkl. bränsle och lyse) förändringar 1914—1929.

Indextal (juli 1914 = 100).

År	Mejeriprod., ägg o. margarin (9 varuslag)	Bröd, mjöl och gryn (11 varuslag)	Kött (8 varuslag)	Fisk (9 varuslag)	Övriga födoämnen (6 varuslag)	Bränsle och lyse (7 varuslag)	Aritmetiska (»oväg-da») medeltal	»Väg-da» indextal
1914 Juli	100	100	100	100	100	100	**100**	**100**
Senare halvåret	106	114	97	102	108	108	**106**	**105**
1915	123	129	126	116	131	129	**126**	**121**
1916	153	127	169	169	148	176	**157**	**139**
1917	202	160	197	211	219	257	**208**	**181**
1918	319	199	432	354	245	367	**319**	**270**
1919	392	262	456	315	270	392	**348**	**320**
1920	317	292	348	268	241	461	**321**	**298**
1921	238	234	255	224	208	310	**245**	**237**
1922	167	178	191	186	193	204	**186**	**180**
1923	160	156	177	166	173	192	**171**	**163**
1924	164	158	170	175	187	186	**174**	**164**
1925	160	170	188	186	182	171	**176**	**168**
1926	147	159	185	179	167	175	**169**	**158**
1927	142	161	168	171	171	177	**165**	**153**
1928	145	162	168	165	190	163	**165**	**154**
1929 1:a kv.	145	157	168	174	184	164	**165**	**151**
2:a kv.	134	156	173	165	182	163	**168**	**149**
3:e kv.	137	157	177	171	175	162	**163**	**151**
Juli	135	157	177	173	177	163	**164**	**151**
Aug.	136	157	178	170	176	162	**163**	**151**
Sept.	140	156	176	170	172	161	**163**	**151**

som för juni och å några orter har detaljpriset till och med sjunkit med upp till 5 öre per kg. Å dessa orter, där sockerpriset i allmänhet tidigare var relativt högt, har sålunda under kvartalet en avsevärd sänkning av detaljhandelsmarginalen genomförts.

Vad slutligen *bränsle* och *lyse* beträffar, ha de under kvartalet inträffade prisförskjutningarna varit av mindre betydelse.

Sammanfattning av livsmedelsprisernas förändringar sedan juli 1914. Till belysande av de allmänna förändringar, som med avseende å livsmedelspriserna (inberäknat bränsle och lyse) ägt rum i detaljhandeln från tiden före världskrigets utbrott till och med september 1929, meddelas i ovanstående tabell tvenne indexserier, vilka utarbetats på sätt förut beskrivits i Sociala Meddelanden (årg. 1920, sid. 752 ff.). Av dessa indexserier är det den »vägda», som kommer till användning vid beräknandet av de totala levnadskostnadernas förändringar.

Bostad. Hyresindexen kvarstår vid detta beräkningstillfälle oförändrad med indexsiffran 200, enär uppgift om de förskjutningar, som inträffat vid övergången till nu påbörjade hyresår, ännu icke inkommit till styrelsen.

Beklädnad. Uppgifterna avse de priser, som gällde omkring den 15 i kvartalets sista månad. I fråga om insamlingsförfarandet hänvisas till Soc. Medd. årg. 1920, sid. 549 samt årg. 1922, sid. 155.

Den nu slutförda undersökningen visar, att den genomsnittliga prisnivån icke undergått någon nämnvärd förändring sedan föregående kvartal, om ock en mindre sänkning kunnat konstateras. Den genomsnittliga stegringen av beklädnadskontot sedan 1914 torde för närvarande kunna beräknas till 83 % (mot 84 % ett kvartal tidigare).

Beklädnadsartiklar. (Medelpris för socialstyrelsens ombudsorter.)

Beklädnadsartiklar	1914 (mitten)	1920	1922	1924	1926	1928	Okt. 1928	Jan. 1929	April 1929	Juli 1929	Okt. 1929
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
Tyger och garner:											
Ylletyg (till damklänning) . pr m	2·50	12·00	4·45	3·90	3·75	3·60	3·60	3·60	3·55	3·55	3·50
Bomullstyg (till dito) . . . pr m	0·50	2·15	1·05	0·95	0·90	0·85	0·85	0·85	0·85	0·85	0·85
Ullgarn . . » kg	6·50	36·40	11·95	10·75	10·35	10·65	10·85	10·90	10·70	10·60	10·40
Herrkläder:											
Herrkostym, best. .	65·00	270·00	169·00	153·00	151·00	148·00	148·00	148·00	148·00	147·00	147·00
» konf. .	40·00	179·00	108·00	97·00	94·00	91·00	91·00	91·00	91·00	91·00	90·00
Vinteröverrock, best.	70·00	260·00	166·00	147·00	145·00	143·00	143·00	143·00	142·00	142·00	142·00
» konf.	40·00	167·00	102·00	89·00	88·00	85·00	85·00	85·00	85·00	85·00	85·00
Bomullsskjorta . .	2·00	7·00	3·70	3·40	3·30	3·15	3·10	3·10	3·10	3·10	3·10
Tröja (ullbomull) .	1·50	6·00	4·25	3·45	3·25	3·15	3·15	3·15	3·10	3·10	3·10
Kalsonger »	1·75	6·50	4·55	3·70	3·50	3·35	3·35	3·35	3·35	3·35	3·30
Yllestrumpor . . .	1·25	5·00	2·35	2·15	2·25	2·25	2·25	2·25	2·25	2·25	2·20
Arbetsblus	1·75	7·90	4·35	4·00	3·85	3·70	3·75	3·75	3·70	3·70	3·70
Skodon:											
Kängor, smorläders-	8·50	33·50	15·50	13·50	13·00	14·00	14·50	14·50	14·50	14·25	14·00
Stövlar	16·50	65·00	28·75	25·50	25·50	27·00	27·75	28·00	27·75	27·50	27·00
Kängor av boxkalv:											
mans-	13·00	44·25	22·00	18·75	18·25	19·25	19·75	19·75	19·50	19·25	19·25
dam-	11·50	41·50	21·50	18·50	18·00	18·75	19·00	19·00	18·75	18·75	18·50
barn-	7·00	19·50	12·00	11·00	10·75	11·50	11·75	11·75	11·50	11·25	11·00
Halvsulning och klackning . . .	3·50	11·15	8·00	6·85	6·65	6·55	6·60	6·60	6·60	6·60	6·60

Skatter. Omräkning av kommunalskatten äger årligen rum den 1 april samt av krono- och landstingsskatterna den 1 oktober (se härom Soc. Medd. årg. 1922, sid. 947). Resultatet av nu företagna omräkning av de båda sistnämnda skatteposterna har blivit en sänkning av skatteindexen med fyra enheter eller till 183. Skattepostens nedgång har sin grund dels i sänkningen enligt årets riksdagsbeslut av skattesatsen för den statliga inkomst- och förmögenhetsskatten, dels i bortfallandet av bevillningen, dels ock i

vissa förändringar i fråga om de skattefria avdragen enligt de nya skattelagarna, vilka första gången tillämpas vid höstens kronouppbörd. Gentemot dessa sänkningar har någon genomsnittlig höjning av landstingsskatterna varit av mindre betydelse.

Övriga utgifter. Beräkningarna avse dels priser omkring den 15 i kvartalets sista månad, dels taxor såvitt möjligt fr. o. m. kvartalsskiftet. Den nu avslutade undersökningen visar, att den genomsnittliga prisnivån icke undergått någon förändring sedan föregående kvartal, och den procentuella stegringen från juli 1914 till oktober 1929 uppgår sålunda liksom vid förra undersökningstillfället till 78 %.

Indextal för viktigare poster inom gruppen »övriga utgifter».

	1914 (mitten)	1920	1922	1924	1926	1928	1928		1929			
							juli	okt.	jan.	apr.	juli	okt.
Inventarier (möbler, kökssaker m. m.)	100	306	211	188	172	164	164	163	162	162	162	162
Tvätt och renhållning	100	293	186	163	150	144	145	144	145	145	145	145
Hygien (sjuk- och hälsovård)	100	220	208	190	189	187	188	188	186	185	185	185
Intellektuella ändamål	100	255	229	220	217	212	212	212	212	210	210	206
Förenings- och försäkringsavgifter . .	100	175	187	173	177	178	178	178	178	178	178	178
Nöjen och förströelser	100	233	217	207	208	215	214	216	216	216	216	218
Resor (järnvägs- o. spårvägs-)	100	241	219	206	197	196	196	196	196	195	195	195
Telefon, post- och skrivutensilier . .	100	229	205	179	178	176	176	176	176	176	176	176
Arbetshjälp i hemmet	100	252	222	196	196	196	196	196	196	196	196	196
Samtliga poster	**100**	**233**	**200**	**185**	**180**	**179**	**179**	**179**	**179**	**178**	**178**	**178**

Sammanfattning. Levnadskostnadsindex.

Under det att de å sid. 802 angivna indexsiffrorna, vilka framräknas månatligen, endast gälla de förändringar, som drabbat priserna å livsmedel, bränsle och lyse, avser socialstyrelsens vid varje kvartalsskifte meddelade levnadskostnadsindex förutom nyssnämnda poster jämväl kostnaderna för bostad, beklädnad, skatter och »övriga utgifter».

Den nu senast utförda beräkningen rörande levnadskostnadernas förskjutningar sedan juli 1914 avser prisläget omkring den 1 oktober 1929 och hänför sig som förut närmast till förhållandena inom arbetar- och lägre tjänstemannafamiljer samt därmed jämställda samhällsklasser med en utgiftsstat före kriget av cirka 2 000 kr. Beträffande tillvägagångssättet vid framräknandet av denna index hänvisas till Soc. Medd. årg. 1918, sid. 186.

Förhållandet mellan utgifterna för *årsbudgetens särskilda huvudposter*, beräknade enligt prisläget dels vid mitten av år 1914 och dels vid tidpunkten för resp. indexberäkningar, belyses genom efterföljande översikt.

	Livsmedel	Bostad	Bränsle och lyse	Beklädnad	Skatter	Övriga utg.	Summa utg.
1914 juli . .	100	100	100	100	100	100	**100**
1916 dec. .	152	108	168	160	109	125	**139**
1917 maj .	174	108	190	170	109	130	**152**
sept. .	180	112	240	210	109	150	**166**
1918 1 jan. .	214	112	275	250	109	175	**192**
1 april	229	112	280	270	114	185	**203**
1 juli .	258	112	286	285	114	195	**219**
1 okt.	281	112	305	350	114	220	**242**
1919 1 jan. .	323	120	381	350	114	225	**267**
1 april	327	120	367	320	160	215	**265**
1 juli .	318	120	326	310	160	210	**257**
1 okt.	311	130	294	330	160	215	**257**
1920 1 jan. .	307	130	307	345	160	220	**259**
1 april	287	130	333	370	290	230	**265**
1 juli .	287	130	372	390	290	235	**270**
1 okt.	298	155	400	390	290	245	**281**
1921 1 jan.	286	155	380	355	290	245	**271**
1 april	247	155	316	295	372	235	**249**
1 juli	231	155	264	270	372	225	**236**
1 okt.	228	163	231	250	372	220	**231**
1922 1 jan. .	202	163	207	240	372	210	**216**
1 april	184	163	196	225	264	200	**195**
1 juli	178	163	188	210	264	195	**190**
1 okt.	180	163	183	205	263	195	**190**
1923 1 jan.	166	163	188	203	263	190	**183**
1 april	164	163	188	199	211	188	**177**
1 juli .	158	163	185	196	211	188	**174**
1 okt.	163	178	183	194	201	187	**177**
1924 1 jan. .	162	178	181	192	201	187	**176**
1 april	160	178	183	192	173	185	**173**
1 juli	155	178	182	192	173	183	**171**
1 okt.	164	178	180	191	170	183	**174**
1925 1 jan.	171	186	181	192	170	183	**178**
1 april	171	186	179	192	162	182	**177**
1 juli	168	186	177	191	162	181	**176**
1 okt. .	167	186	172	190	168	180	**175**
1926 1 jan.	163	188	171	190	168	180	**174**
1 april	158	188	170	188	185	179	**173**
1 juli	156	188	168	187	185	180	**172**
1 okt.	156	188	166	184	183	180	**171**
1927 1 jan.	155	188	186	182	183	179	**171**
1 april	149	198	180	181	184	179	**170**
1 juli	148	198	176	180	184	179	**169**
1 okt.	154	198	171	181	184	180	**172**
1928 1 jan.	152	198	168	182	184	179	**171**
1 april	152	199	166	184	183	179	**171**
1 juli .	156	199	164	185	183	179	**173**
1 okt.	154	199	162	186	184	179	**172**
1929 1 jan.	150	199	159	186	184	179	**170**
1 april	151	200	165	185	187	178	**171**
1 juli .	148	200	161	184	187	178	**169**
1 okt.	150	200	160	183	183	178	**170**

Som av sammanställningen framgår, utgör den allmänna stegringen av levnadskostnaderna från juli 1914 till det senaste undersökningstillfället, den 1 oktober 1929, 70 % och kan sålunda betecknas med indexsiffran 170. Detta innebär, att en familj med en årsbudget före kriget av 2 000 kr. numera måste giva ut c:a 3 400 kr. för att uppehålla sin tidigare levnadsstandard.

I jämförelse med indexsiffran vid närmast föregående kvartalsskifte visar den nu framräknade siffran en uppgång med 1 enhet. I stort sett kan prisnivån betecknas såsom oförändrad sedan föregående kvartalsskifte, men den *stegring*, som träffat vissa slag av livsmedel, har dock något övervägt samtliga *sänkningar* i fråga om bränsle och lyse samt beklädnads- och skatteposterna. Hyresposten samt posten »övriga utgifter» kvarstå *oförändrade* vid detta beräkningstillfälle. Slutligen erinras om att prisuppgifterna på livsmedel samt bränsle och lyse äro de i följande tabell sid. 808—809 angivna och för september månad insamlade.

Levnadskostnadernas uppgång under det gångna kvartalet innebär höjning av dyrtidstilläggen för statens befattningshavare inom reglerade verk och kårer från 16 till 17 % av grundlönen och inom oreglerade verk och kårer från 34 till 35 %. För Stockholms stads befattningshavare inträder däremot ingen ändring, under det att i Göteborg de statliga reglerna i huvudsak följas.

Livsmedelskostnadernas förändringar å vissa orter i riket.

Utgifter för livsmedel, bränsle och lyse för en familj med en utgiftsstat år 1914 av c:a 2 000 kronor.[1]

A. Juli 1914 = 100.

Ort	1914		1919	1920	1921	1922	1923	1924	1925	1926	1927	1928	1929	
	Juli	2:dra halvåret											2:dra kvartalet	3:dje kvartalet
Stockholm	100	106	330	307	239	181	163	166	168	156	149	152	148	148
Södertälje	100	106	319	298	229	174	158	158	161	151	146	149	143	144
Uppsala	100	108	334	314	249	184	165	169	172	159	154	160	154	156
Nyköping	100	104	319	293	229	173	159	159	164	152	146	150	144	145
Eskilstuna	100	105	319	289	228	170	157	158	165	154	149	151	143	146
Linköping	100	107	330	306	243	187	172	169	173	160	155	158	152	154
Norrköping	100	105	320	298	230	177	162	163	166	154	150	152	145	146
Motala	100	104	332	310	240	181	166	164	171	157	153	157	149	151
Jönköping	100	104	326	304	237	177	162	165	168	155	151	154	146	146
Växjö	100	105	322	300	233	182	168	168	170	159	155	159	153	153
Kalmar	100	104	297	277	222	172	155	157	165	156	151	152	149	150
Västervik	100	103	307	291	223	171	156	156	163	153	145	148	142	143
Visby	100	106	305	289	229	175	157	158	164	157	150	154	149	150
Karlskrona	100	105	303	284	229	180	164	162	169	158	153	153	151	150
Kristianstad	100	108	318	296	236	178	163	165	174	161	155	159	157	159
Malmö	100	104	318	295	233	181	166	163	171	162	151	152	151	151
Lund	100	105	312	292	230	178	160	160	164	156	152	149	149	150
Landskrona	100	106	325	306	244	184	166	165	171	166	159	160	160	160
Hälsingborg	100	105	313	293	236	179	161	164	170	162	157	158	156	157
Ystad	100	105	312	297	231	178	159	163	167	161	155	157	159	157
Halmstad	100	106	310	290	232	178	161	162	168	158	156	157	154	156
Göteborg	100	106	337	318	254	191	178	176	180	165	161	164	157	156
Lysekil	100	105	312	297	229	177	163	167	170	157	150	151	141	142
Vänersborg	100	104	330	303	241	183	168	171	171	160	157	157	151	151
Borås	100	106	322	306	243	190	174	176	177	164	160	163	157	157
Tidaholm	100	103	307	285	233	178	162	163	168	155	152	148	142	142
Karlstad	100	108	327	311	240	181	169	169	168	158	154	155	148	150
Örebro	100	107	321	300	231	174	158	160	164	152	148	151	145	146
Kopparberg	100	107	331	312	243	177	—	—	—	—	—	—	—	—
Västerås	100	105	333	307	233	173	157	161	167	154	147	151	144	147
Falun	100	105	326	308	245	180	163	165	169	156	150	153	143	146
Domnarvet[2]	100	105	334	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Ludvika	100	103	328	302	238	172	157	160	167	152	148	151	141	145
Gävle	100	107	325	312	244	178	161	166	169	156	147	152	146	147
Söderhamn	100	108	334	317	249	184	169	172	176	165	160	161	155	157
Sundsvall: staden	100	105	337	318	241	180	166	168	166	156	155	154	149	149
sågverksdistr.	100	103	333	317	246	184	169	172	169	160	157	155	150	149
Nyland	100	103	322	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Östersund	100	106	317	305	252	187	162	161	163	156	152	152	140	141
Umeå	100	106	324	308	248	187	176	177	178	170	167	161	156	159
Luleå	100	104	322	310	249	190	167	169	169	164	161	165	158	161
Boden	100	107	330	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Malmberget[3]	100	104	323	309	251	187	162	161	167	154	154	154	151	154
Kiruna	100	104	325	316	263	196	170	168	172	161	158	161	156	156
Samtliga orter	**100**	**105**	**320**	**298**	**237**	**180**	**164**	**164**	**168**	**158**	**153**	**154**	**149**	**151**

[1] Såsom framhållits i Soc. Medd. årg. 1920, sid. 748, hava dessa tabeller varit föremål för en omräkning, varvid indextalen för åren 1914—1919 undergått smärre förändringar. Det må observeras, att samtliga meddelade indexsiffror äro medeltal för de angivna perioderna.

[2] Jämte Borlänge.

[3] Jämte Gällivare.

B. Den genomsnittliga utgiftssumman för samtliga orter = 100.

Ort	1913	1914	1919	1920	1921	1922	1923	1924	1925	1926	1927	1928	1929	
													2:dra kvartalet	3:dje kvartalet
Stockholm	119	120	123	122	120	121	120	121	120	119	117	118	119	119
Södertälje	105	108	105	105	102	102	103	102	101	102	101	102	102	102
Uppsala	102	103	104	104	105	103	101	103	103	101	101	104	103	104
Nyköping	98	99	99	97	95	96	97	96	97	96	95	97	96	96
Eskilstuna	101	103	103	100	99	98	99	99	102	101	101	101	99	101
Linköping	96	97	99	98	98	101	102	99	99	98	98	99	99	99
Norrköping	100	103	103	103	101	103	103	104	103	102	103	103	101	101
Motala	93	94	97	97	95	95	96	94	96	94	95	96	95	95
Jönköping	95	93	94	94	92	92	92	93	93	92	92	93	91	91
Värnamo	—	—	—	89	89	88	88	87	87	89	90	90	89	89
Växjö	89	88	89	88	86	89	91	90	89	89	89	91	90	90
Kalmar	102	101	94	94	95	97	97	97	100	101	101	100	102	102
Västervik	93	93	89	91	88	90	90	90	91	92	89	90	90	90
Visby	97	96	91	92	91	93	92	92	93	95	93	95	95	95
Karlskrona	101	100	95	95	97	101	101	99	101	101	101	100	102	101
Kristianstad	96	96	94	94	95	94	95	95	98	97	96	97	100	100
Malmö	101	101	101	100	100	103	104	102	104	105	101	101	103	102
Lund	99	99	96	97	96	99	98	97	98	99	99	96	100	99
Landskrona	99	97	99	100	100	101	100	99	100	104	103	103	106	105
Hälsingborg	99	98	97	97	98	99	98	99	100	102	102	101	104	104
Ystad	98	96	93	94	93	95	94	96	96	98	98	98	102	101
Halmstad	101	99	95	95	96	97	97	97	98	99	100	101	101	102
Varberg	—	—	—	92	92	91	92	92	92	92	93	94	94	94
Göteborg	102	102	107	108	108	108	111	109	109	107	107	108	107	106
Lysekil	101	101	99	101	99	101	102	104	104	102	101	100	97	97
Vänersborg	99	98	101	99	100	100	101	102	100	100	101	100	99	99
Borås	98	99	98	100	100	104	105	105	103	102	103	104	104	103
Lidköping	—	—	—	94	93	95	96	97	97	95	95	96	95	94
Tidaholm	97	97	94	94	97	98	98	98	98	98	99	95	94	93
Karlstad	99	101	100	102	100	100	103	102	99	100	100	99	99	99
Arvika	—	—	—	101	99	99	102	102	99	97	97	99	97	96
Filipstad	—	—	—	—	—	—	—	97	99	97	97	96	95	96
Örebro	100	101	99	99	97	97	97	97	98	97	97	98	97	98
Kopparberg	93	93	96	97	95	92	—	—	—	—	—	—	—	—
Västerås	100	100	104	102	98	97	97	99	100	99	97	99	98	99
Falun	99	99	101	101	103	100	100	100	100	99	98	99	96	97
Avesta	—	—	—	98	94	90	90	91	93	93	93	93	93	93
Domnarvet [1]	93	93	97	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Ludvika	97	97	100	98	98	94	95	96	98	95	95	97	93	95
Mora	—	—	—	103	104	97	94	98	98	97	96	96	95	96
Gävle	101	101	101	104	102	99	99	101	101	99	96	99	98	98
Söderhamn	96	97	99	101	101	99	100	101	100	102	101	101	101	101
Sundsvall: staden	104	103	108	108	104	103	105	105	101	102	104	102	103	102
sågverksdistr.	98	98	101	103	101	100	101	102	98	100	101	98	98	97
Nyland	100	98	98	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kramfors	—	—	—	101	105	104	103	102	98	100	102	101	100	100
Östersund	102	102	101	104	109	107	102	101	99	102	102	101	96	96
Umeå	97	95	95	96	98	99	102	102	100	102	103	98	99	100
Vilhelmina	—	—	—	109	117	113	113	112	110	112	112	109	110	110
Luleå	103	104	105	108	110	111	107	108	105	109	110	112	111	113
Boden	101	103	105	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Malmberget [2]	116	115	117	119	123	122	116	115	116	114	118	117	119	120
Kiruna	118	116	117	122	129	127	121	119	119	119	121	121	122	121
Samtliga orter	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

[1] Jämte Borlänge.
[2] Jämte Gällivare.

Medelpris per år (1913—1928) och per månad (september 1928—september 1929) för

	Varuslag	Kvantitet	1913	1914	1919	1920	1922	1923	1924	1925	1926	1927	1928
			öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre
1	Mjölk: oskummad	l	14	15	47	44	25	23	24	24	22	21	22
2	handskummad	»	8	8	—	26	13	12	13	13	12	11	12
3	separerad	»	6	6	23	19	9	9	9	9	8	8	8
4	Smör: bords- (mejeri-)	kg	236	239	729	657	375	366	374	384	337	339	351
5	mat- (lands-)	»	213	218	727	651	358	350	350	353	311	306	322
6	Ost: helfet, okryddad	»	164	162	624	524	277	275	289	266	248	236	237
7	halvfet, »	»	121	119	500	374	178	187	203	182	174	171	172
8	Margarin: växt-, bästa sort	»	135	144	483	376	178	184	178	178	166	148	140
9	Ägg: svenska, färska	tjog	159	171	681	578	320	271	274	265	247	232	241
10	» konserverade	»	137	151	716	533	348	260	279	273	257	212	249
11	Potatis: gammal	hl	—	—	1271	963	699	771	986	937	672	783	1 061
12	»	5 l	28	30	71	60	47	50	61	58	45	51	64
13	färsk	»	46	80	102	191	119	180	187	113	107	158	143
14	Ärter, gula	kg	31	35	78	69	48	50	51	50	48	57	62
15	Bruna bönor	»	48	49	214	130	97	72	88	72	58	58	84
16	Mjöl: vete-, svenskt, kärn- (patent-)	»	31	33	* 75	91	52	45	44	48	48	48	45
17	råg-, » bästa sort	»	22	23	* 56	56	31	27	30	33	28	31	32
18	rågsikt-, » » »	»	27	29	* 73	73	44	38	40	42	38	43	43
19	Gryn: havre- (ångpreparerade)	»	36	42	99	101	52	50	48	50	46	47	51
20	ris-, Burma eller svenska (bästa)	»	41	41	111	176	61	58	54	53	53	53	54
21	Rågbröd: hårt, grovt spisbröd	»	41	43	96	111	86	75	73	77	72	73	75
22	hårt, knäckebröd	»	—	—	—	139	110	97	95	99	93	95	97
23	limpa, söt	»	38	40	96	105	73	65	64	70	66	65	65
24	grovbröd (surlimpa, ankarstock)	»	30	31	64	71	50	44	46	52	48	48	48
25	Vetebröd: skorpor, ordinära	»	76	78	230	254	172	157	156	161	156	154	153
26	mjukt, bakat med vatten	»	43	46	116	128	88	77	77	85	79	77	77
27	mjukt, » » mjölk	»	60	61	167	145	103	90	91	99	94	94	94
28	Nötkött, färskt: stek	»	122	116	568	398	223	209	204	212	210	197	190
29	soppkött	»	100	95	490	333	175	169	167	175	174	164	158
30	Kalvkött, stek: gödkalv	»	131	130	512	493	280	256	247	255	253	240	238
31	spädkalv	»	72	70	312	274	155	149	144	152	152	144	140
32	Fårkött: färskt, stek	»	133	130	600	431	233	225	223	241	238	225	225
33	salt, svenskt	»	114	118	547	385	193	184	181	198	198	183	185
34	Renkött, färskt, stek	»	119	121	557	442	270	264	239	247	240	242	238
35	Fläsk: färskt, svenskt (sidfläsk)	»	133	129	605	449	250	214	197	249	238	191	205
36	salt, » »	»	140	137	619	470	263	227	204	256	248	199	210
37	» amerikanskt »	»	—	—	—	364	204	192	189	236	243	228	213
38	Fisk, färsk: abborre	»	75	76	202	191	140	132	135	132	129	124	122
39	gädda	»	108	110	333	312	211	209	212	204	191	185	179
40	sill	»	34	35	110	102	79	67	72	78	75	67	66
41	strömming	»	38	39	114	106	70	61	66	74	75	69	66
42	torsk	»	55	57	160	139	100	94	100	101	97	95	92
43	rödspotta (»spätta»)	»	79	81	244	219	169	154	154	155	154	151	152
44	kolja	»	—	—	—	152	113	111	120	120	116	118	117
45	salt: sill, prima	»	45	45	148	120	77	59	70	86	66	66	57
46	strömming	»	30	31	105	74	51	45	46	52	53	50	48
47	Kabeljo av långa med fenor o. stjärt	»	56	58	223	156	97	83	90	98	105	96	95
48	Kaffe (obränt), prima Santos	»	170	159	316	331	219	244	281	335	329	296	309
49	Socker, bit-	»	67	65	* 133	* 168	* 156	107	96	78	71	72	64
50	Salt (matsalt)	»	—	10	32	31	21	20	19	19	19	19	18
51	Svagdricka	l	6	6	16	16	15	14	14	15	15	15	15
52	Fotogen, Water White	»	20	21	71	60	38	32	31	30	31	31	29
53	Ved: björk-, osågad, hemkörd	kbm	720	740	2310	2895	1490	1475	1450	1400	1310	1330	1300
54	barr-, osågad, hemkörd	»	575	595	1895	2310	1075	1075	1080	1055	995	1010	980
55	Bränntorv	100 kg	196	220	896	964	460	449	441	441	440	422	408
56	Kol: antracit- (»valnöt») hemkörd	hl	401	411	—	2069	948	840	782	787	787	794	713
57	eng. hushålls- (fyrkol) hemkörd	»	234	242	—	1664	444	414	389	344	404	383	331
58	Koks: gasverks- (krossad)[1] hemkörd	»	165	157	—	1177	326	310	303	256	254	273	247
59	eng. kamin- » hemkörd	»	189	190	—	1249	356	337	326	278	293	303	275

[1] Före 1918 avse uppgifterna okrossad koks. — * Maximipris.

samtliga orter (44 orter åren 1913—1919 samt 49 orter fr. o. m. år 1920).

Sept. 1928	Okt. 1928	Nov. 1928	Dec. 1928	Jan. 1929	Febr. 1929	Mars 1929	April 1929	Maj 1929	Juni 1929	Juli 1929	Aug. 1929	Sept. 1929	Höjning (+) eller sänkning (—) i %		
öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	sept. 1913—sept. 1929	sept. 1928—sept. 1929	
22	22	22	22	22	22	22	22	22	22	22	22	22	+ 57·1	0·0	1
12	12	12	12	12	11	11	11	11	11	11	11	11	+ 37·5	— 8·3	2
8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	+ 33·3	0·0	3
355	358	364	376	363	358	337	316	318	324	327	328	353	+ 48·9	— 0·6	4
320	324	330	337	328	317	301	289	288	290	289	294	313	+ 44·9	— 2·2	5
238	238	239	238	238	238	238	237	237	236	234	230	227	+ 37·6	— 4·6	6
173	172	173	175	172	173	173	173	173	169	166	164	163	+ 32·5	— 5·8	7
140	140	140	140	140	130	130	130	130	130	130	130	135	— 2·2	— 3·6	8
246	298	337	324	269	257	280	186	178	180	188	207	231	+ 50·0	— 6·1	9
—	242	253	253	239	235	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10
907	768	734	725	730	754	777	779	783	749	743	791	718	—	— 20·8	11
56	49	48	48	48	49	50	50	50	48	48	48	46	+ 70·4	— 17·9	12
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	148	59	—	—	—	13
63	60	59	58	58	58	58	58	57	57	57	57	55	+ 77·4	— 12·7	14
84	89	94	97	97	99	99	99	99	93	87	85	82	+ 74·5	— 2·4	15
43	42	42	42	42	42	42	42	41	41	43	45	44	+ 41·9	+ 2·3	16
31	30	30	30	30	30	30	30	29	29	30	30	29	+ 31·8	— 6·5	17
42	41	41	41	40	40	41	40	39	39	40	40	40	+ 48·1	— 4·8	18
53	49	47	47	47	47	47	47	47	46	46	46	45	+ 25·0	— 15·1	19
54	54	54	53	54	54	54	54	54	54	54	54	54	+ 31·7	0·0	20
76	74	73	73	73	73	72	72	71	71	71	71	71	+ 78·2	— 6·6	21
99	97	97	96	97	97	96	96	95	95	95	94	94	—	— 5·1	22
65	65	64	64	64	64	64	64	64	64	64	64	64	+ 68·4	— 1·5	23
48	48	48	48	48	48	48	48	48	48	48	48	48	+ 60·0	0·0	24
152	152	151	151	150	151	151	151	151	151	151	151	150	+ 100·0	— 1·3	25
77	77	77	76	76	76	76	76	76	76	75	75	75	+ 74·4	— 2·6	26
95	94	94	94	94	94	94	94	94	94	94	93	93	+ 55·0	— 2·1	27
192	190	188	187	187	187	187	186	187	189	191	192	192	+ 52·4	0·0	28
160	158	156	155	155	154	154	154	154	156	157	158	158	+ 51·9	— 1·3	29
240	237	237	237	238	238	237	237	238	240	240	240	240	+ 80·5	0·0	30
141	140	141	143	143	142	142	142	143	143	144	144	143	+ 93·2	+ 1·4	31
225	216	212	213	216	221	229	236	238	242	242	237	229	+ 70·9	+ 1·8	32
187	186	182	180	179	183	187	191	194	192	191	188	190	+ 59·7	+ 1·6	33
—	224	242	242	241	238	239	238	231	223	—	—	—	—	—	34
230	229	217	212	210	209	210	213	219	227	241	246	240	+ 73·9	+ 4·3	35
232	231	220	218	217	217	217	222	227	232	242	249	242	+ 68·1	+ 4·3	36
216	221	225	228	227	224	222	226	227	227	228	229	233	—	+ 7·9	37
121	122	123	124	128	132	145	128	117	115	119	123	126	+ 68·0	+ 4·1	38
187	184	185	189	192	206	221	187	157	164	187	194	194	+ 76·4	+ 3·7	39
66	64	65	65	59	55	56	67	67	76	84	73	67	+ 71·8	+ 1·5	40
61	65	66	67	69	72	78	69	62	61	64	61	65	+ 66·7	+ 6·6	41
92	93	93	93	93	107	109	97	92	94	98	100	101	+ 83·6	+ 9·8	42
152	153	155	155	158	169	171	155	148	147	154	154	154	+ 92·5	+ 1·3	43
111	113	115	117	117	127	134	127	118	120	126	122	125	—	+ 12·6	44
62	63	62	61	61	61	60	60	59	59	59	59	59	+ 31·1	— 4·8	45
49	49	48	48	49	48	48	48	49	47	50	50	47	+ 51·6	— 4·1	46
95	95	96	97	95	96	96	96	96	95	95	96	96	+ 77·8	+ 1·1	47
313	315	316	316	316	316	317	317	318	317	315	315	305	+ 89·4	— 2·6	48
61	60	58	58	58	58	57	56	55	53	52	51	53	— 20·9	— 13·1	49
18	18	18	18	18	18	18	18	18	17	17	17	17	—	— 5·6	50
15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	+ 150·0	0·0	51
29	29	29	29	29	29	29	29	29	29	29	29	29	+ 38·1	0·0	52
1280	1265	1265	1265	1270	1270	1275	1275	1270	1265	1255	1250	1240	+ 72·2	— 3·1	53
970	955	955	955	955	955	955	955	955	945	940	940	935	+ 62·6	— 3·6	54
405	405	402	402	405	445	439	425	410	420	420	420	420	+ 113·2	+ 3·7	55
702	690	685	683	683	709	732	705	703	698	704	704	700	+ 75·0	— 0·3	56
326	321	319	319	320	358	369	347	342	339	339	339	334	+ 43·3	+ 2·5	57
245	242	239	238	237	242	250	242	242	242	244	243	245	+ 53·1	0·0	58
273	270	272	272	274	296	311	291	291	289	290	289	285	+ 51·6	+ 4·4	59

	Varuslag	Kvantitet	Stockholm			Södertälje			Uppsala			Nyköping		
			Juli	Aug.	Sept.	*Juli*	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept
1	Mjölk: oskummad	l	24	24	24	22	22	22	24	24	24	20	20	20
2	handskummad	»	—	—	—	10	10	10	12	12	12	—	—	—
3	separerad	»	9	9	9	7	7	7	10	10	10	7	7	7
4	Smör: bords- (mejeri-)	kg	327	329	360	328	329	363	325	329	356	320	322	346
5	mat- (lands-)	»	283	289	317	311	313	337	284	291	311	300	299	315
6	Ost: helfet	»	249	245	245	240	232	222	241	241	244	249	239	241
7	halvfet	»	177	179	178	157	160	150	195	193	192	180	165	173
8	Margarin, växt-	»	130	130	136	130	130	138	130	130	139	130	130	138
9	Ägg: färska	tjog	212	228	257	182	200	223	165	191	217	163	175	197
10	konserverade	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11	Potatis: gammal	hl	750	—	783	786	—	786	738	—	880	—	—	—
12	»	5 l	45	—	46	53	—	53	50	—	51	—	—	40
13	färsk	»	112	53	—	162	61	—	165	65	—	107	52	—
14	Ärter, gula	kg	51	50	47	49	49	49	49	50	49	48	47	44
15	Bruna bönor	»	90	86	77	70	70	70	89	88	90	100	80	77
16	Mjöl: vete-	»	43	42	41	43	42	42	44	45	45	42	44	44
17	råg-	»	29	28	27	30	30	30	29	29	26	29	31	31
18	rågsikt-	»	39	39	38	38	38	38	39	40	40	40	41	40
19	Gryn: havre-	»	46	46	46	40	40	41	42	42	43	48	45	45
20	ris-	»	58	58	59	57	56	56	56	50	50	51	52	51
21	Rågbröd: grovt spisbröd	»	68	68	68	65	66	64	63	64	65	67	65	63
22	knäckebröd	»	98	98	98	96	96	96	87	93	93	84	82	80
23	limpa, söt	»	70	70	70	64	64	64	78	74	72	63	63	63
24	grovbröd	»	60	60	61	46	43	43	50	50	50	44	44	42
25	Vetebröd: skorpor	»	175	175	166	148	148	148	167	167	167	142	142	142
26	mjukt bakat med vatten	»	74	74	74	71	71	71	73	72	74	64	64	64
27	mjukt » » mjölk	»	118	118	117	94	94	94	123	121	120	79	79	79
28	Nötkött, färskt: stek	»	216	217	216	198	198	198	193	207	209	211	208	194
29	soppkött	»	150	153	157	163	162	162	155	164	164	160	160	166
30	Kalvkött: gödkalv	»	248	249	246	248	248	249	242	254	249	225	226	226
31	spädkalv	»	150	150	150	148	146	150	147	145	145	—	—	—
32	Fårkött: färskt	»	293	264	243	290	266	250	253	256	250	—	—	258
33	salt	»	206	198	188	—	—	—	200	210	205	—	—	—
34	Renkött, färskt	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
35	Fläsk: färskt	»	286	286	272	257	262	260	233	253	251	237	238	244
36	salt, svenskt	»	294	284	265	262	265	258	222	243	246	230	240	230
37	» amerikanskt	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
38	Fisk, färsk: abborre	»	155	168	168	124	125	125	106	100	100	87	93	100
39	gädda	»	235	238	237	220	218	206	198	225	200	183	188	178
40	sill	»	77	74	70	84	75	70	—	—	70	75	75	—
41	strömming	»	76	64	73	79	62	70	69	64	80	63	54	60
42	torsk	»	148	149	154	150	150	150	139	135	144	149	147	150
43	rödspotta	»	167	164	161	182	180	169	163	190	200	180	181	140
44	kolja	»	148	150	150	146	140	140	132	148	141	142	142	133
45	[1]) salt: sill	»	62	55	60	61	54	49	50	51	50	49	52	54
46	strömming	»	50	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
47	Kabeljo	»	95	92	94	98	95	98	100	99	100	98	100	102
48	Kaffe	»	332	334	320	317	317	314	356	363	354	323	325	307
49	Socker	»	49	48	50	52	50	52	53	51	54	51	50	53
50	Salt	»	18	17	17	17	17	17	20	20	20	18	18	18
51	Svagdricka	l	23	23	23	15	15	15	15	15	15	15	15	15
52	Fotogen	»	29	29	29	30	30	30	28	28	28	26	26	26
53	Ved: björk-	kbm	1460	1390	1400	1300	1275	1275	1230	1295	1245	1120	1120	1170
54	barr-	»	995	940	960	900	850	800	760	820	835	765	765	770
55	Bränntorv	100 kg	—	—	—	—	—	—	418	418	418	—	—	—
56	Kol: antracit-	hl	700	700	700	750	750	750	800	750	750	700	700	730
57	eng. hushålls-	»	335	360	360	385	385	385	375	375	375	350	350	350
58	Koks: gasverks-	»	280	280	280	225	225	225	260	260	260	235	235	235
59	eng. kamin-	»	295	295	295	295	305	305	340	340	340	300	300	300

[1]) Noteringarna avse islandssill utom för de orter, där annan sillsort uppgives.

Eskilstuna			Linköping			Norrköping			Motala			Jönköping			Värnamo			
Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	
21	21	21	19	19	19	20	20	20	19	19	19	19	19	20	20	20	20	1
—	—	—	—	—	—	—	—	—	10	10	10	10	10	10	—	—	—	2
6	6	6	8	8	8	8	8	8	7	6	6	8	8	8	6	6	6	3
320	321	349	320	323	358	328	331	363	320	322	356	339	336	351	325	325	330	4
306	308	334	290	289	321	290	294	324	306	305	324	288	286	289	288	284	284	5
243	238	226	253	254	254	248	236	236	257	257	247	229	229	229	245	241	231	6
173	171	160	182	181	183	186	181	183	187	187	170	166	166	166	175	175	175	7
130	130	130	130	130	138	130	130	139	130	130	138	130	130	130	130	130	138	8
167	185	236	160	173	212	168	193	221	163	175	205	162	174	225	168	186	204	9
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10
—	—	—	545	659	589	800	—	844	600	—	—	488	—	—	420	—	595	11
—	—	50	48	50	50	48	—	49	34	—	42	34	—	55	28	—	40	12
135	55	—	124	52	—	138	55	—	137	51	—	136	39	—	206	65	—	13
40	40	39	47	46	46	45	45	45	45	45	47	55	55	50	55	57	57	14
78	80	76	93	90	95	70	70	70	105	102	100	75	75	75	78	93	78	15
45	45	44	41	44	43	43	44	43	40	42	42	41	45	44	41	45	44	16
30	30	29	30	31	30	32	33	31	29	30	29	29	31	27	29	29	29	17
41	41	40	38	39	38	40	40	38	38	39	38	39	41	39	39	40	39	18
42	42	42	50	50	46	50	50	48	45	45	45	45	45	45	50	50	50	19
55	55	53	60	60	60	49	49	49	55	57	50	50	50	50	62	62	60	20
62	62	62	74	74	74	68	68	68	70	70	70	75	75	75	78	80	73	21
80	80	80	101	100	100	99	99	99	90	87	87	100	100	100	100	97	97	22
70	70	69	68	68	68	66	66	66	62	60	61	62	62	62	53	53	53	23
38	37	38	53	53	53	53	53	53	56	55	56	48	48	49	42	42	42	24
149	144	141	157	157	158	163	163	163	127	127	129	153	153	154	160	160	160	25
67	67	67	70	70	70	90	90	90	65	66	67	78	78	78	62	62	62	26
95	95	96	99	99	99	119	119	119	78	78	78	90	90	90	63	63	63	27
202	205	209	177	179	178	191	191	193	189	187	187	181	181	182	188	188	188	28
166	170	170	167	168	168	152	158	160	168	167	168	167	167	168	168	169	170	29
254	254	255	248	247	247	247	250	250	225	223	219	208	210	214	210	208	208	30
140	140	140	—	—	—	—	—	—	137	137	135	134	134	134	125	126	127	31
277	277	277	274	263	248	291	276	263	249	246	231	228	225	218	220	222	215	32
—	—	—	225	213	218	192	183	183	195	195	198	—	—	—	200	193	187	33
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	34
265	268	252	246	242	228	253	250	250	215	223	217	228	228	226	235	238	234	35
270	270	250	259	254	237	250	250	253	224	229	216	213	225	225	230	240	230	36
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	37
138	129	133	141	146	150	128	125	140	121	120	120	138	125	131	100	100	100	38
220	226	202	200	200	200	200	200	200	194	200	200	196	200	200	150	150	150	39
90	73	73	82	64	60	87	65	65	76	66	60	88	75	71	63	61	61	40
80	72	80	65	60	61	59	44	53	65	60	63	75	72	69	60	61	62	41
125	130	131	130	127	135	128	123	125	120	105	—	98	100	94	—	—	85	42
159	154	151	152	152	153	150	150	150	150	150	150	151	150	156	125	134	144	43
149	144	144	133	134	132	148	144	140	127	118	125	127	125	131	100	104	111	44
58	50	55	56	55	54	55	59	59	53	53	55	55	55	55	52	60	57	45
—	—	—	—	—	—	50	50	50	60	60	65	—	—	—	—	—	—	46
97	97	97	99	100	100	93	93	93	90	90	90	90	90	90	—	—	—	47
315	315	303	321	321	313	329	313	313	320	320	315	298	298	275	297	297	287	48
52	50	53	51	50	53	51	50	53	51	51	54	55	53	56	53	52	55	49
20	20	20	20	20	20	19	15	15	15	15	15	20	20	20	20	20	19	50
16	16	16	20	20	20	15	15	15	15	15	15	13	13	13	15	15	15	51
26	26	26	28	28	28	28	28	28	28	28	28	28	28	28	31	31	31	52
1265	1265	1300	1120	1130	1070	1340	1350	1260	1165	1165	1165	1240	1225	1290	1025	1025	1025	53
900	900	915	900	900	860	990	1000	940	885	865	865	840	850	890	725	725	725	54
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	55
700	700	700	739	739	704	680	680	680	708	708	708	700	700	700	750	750	700	56
—	—	—	379	379	350	280	300	300	323	320	320	350	350	350	375	375	338	57
240	240	240	210	210	210	285	285	285	300	300	300	215	215	215	238	238	238	58
300	300	300	289	289	275	290	290	290	325	325	—	300	300	300	325	325	288	59

	Varuslag	Kvantitet	Växjö			Kalmar			Västervik			Visby		
			Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.
1	Mjölk: oskummad	l	20	20	20	22	22	22	20	20	20	20	20	20
2	handskummad	»	—	—	—	14	14	13	—	—	—	—	—	—
3	separerad	»	8	8	8	8	8	8	5	5	5	5	5	5
4	Smör: bords- (mejeri-)	kg	320	321	345	330	331	359	319	318	345	316	308	335
5	mat- (lands-)	»	290	291	306	286	290	307	285	287	303	298	297	301
6	Ost: helfet	»	235	230	233	257	254	254	250	250	250	257	256	256
7	halvfet	»	158	158	155	—	—	—	—	—	150	175	175	175
8	Margarin, växt-	»	130	130	138	130	130	139	130	130	138	130	130	139
9	Ägg: färska	tjog	153	169	195	167	184	200	159	166	200	169	179	205
10	konserverade	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11	Potatis: gammal	hl	700	—	630	600	—	643	536	—	679	—	—	571
12	»	5 l	40	—	48	49	—	40	28	—	42	50	—	50
13	färsk	»	128	55	—	162	46	—	152	45	—	244	65	—
14	Ärter, gula	kg	58	60	55	54	54	54	58	58	58	50	50	50
15	Bruna bönor	»	89	84	80	88	84	83	80	80	80	109	109	109
16	Mjöl: vete-	»	45	45	44	41	43	43	44	44	44	45	48	48
17	råg-	»	30	30	30	26	27	27	30	30	30	30	30	30
18	rågsikt-	»	41	41	40	37	38	38	40	40	40	42	42	42
19	Gryn: havre-	»	50	50	50	42	45	45	44	44	45	48	48	48
20	ris-	»	58	59	54	56	55	56	60	60	60	52	52	52
21	Rågbröd: grovt spisbröd	»	80	82	81	77	77	74	65	65	65	75	75	75
22	knäckebröd	»	98	98	99	100	100	100	100	100	100	105	105	105
23	limpa, söt	»	52	52	52	57	57	58	50	50	50	60	60	60
24	grovbröd	»	42	42	42	40	40	41	41	41	41	50	50	50
25	Vetebröd: skorpor	»	150	150	150	126	126	128	140	140	140	125	125	125
26	mjukt bakat med vatten	»	63	63	61	70	70	73	92	92	92	80	80	80
27	mjukt » » mjölk	»	78	79	79	94	94	96	100	100	100	115	115	115
28	Nötkött, färskt: stek	»	186	185	186	159	157	158	190	190	190	174	168	170
29	soppkött	»	165	164	165	143	143	145	150	150	150	139	139	138
30	Kalvkött: gödkalv	»	211	213	213	238	237	240	225	225	225	180	183	181
31	spädkalv	»	142	140	142	142	142	143	120	120	120	—	—	—
32	Fårkött: färskt	»	219	226	212	199	187	182	225	225	206	204	202	187
33	salt	»	195	193	190	—	—	—	165	165	165	172	170	168
34	Renkött, färskt	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
35	Fläsk: färskt	»	201	213	205	212	214	215	247	250	249	215	229	212
36	salt, svenskt	»	204	221	208	221	226	225	247	247	247	211	233	209
37	» amerikanskt	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
38	Fisk, färsk: abborre	»	128	125	125	150	150	150	69	71	71	155	155	177
39	gädda	»	193	200	200	200	189	168	149	145	148	228	250	210
40	sill	»	55	58	57	—	—	—	—	—	—	—	—	—
41	strömming	»	55	60	53	80	62	56	59	53	51	39	49	52
42	torsk	»	106	102	105	—	—	72	68	69	78	116	121	119
43	rödspotta	»	143	143	145	—	—	—	—	—	—	170	169	173
44	kolja	»	128	129	127	119	104	119	—	—	—	149	148	140
45	[1]) salt: sill	»	60	60	68	51	53	59	58	60	52	60	60	60
46	strömming	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
47	Kabeljo	»	—	—	—	—	—	—	100	100	100	101	101	100
48	Kaffe	»	296	290	284	297	296	284	318	311	304	340	340	325
49	Socker	»	54	52	53	52	50	53	51	50	53	56	54	57
50	Salt	»	20	20	20	16	15	15	20	20	20	18	18	18
51	Svagdricka	l	15	15	15	15	15	15	12	12	12	11	11	11
52	Fotogen	»	30	30	30	24	24	24	26	26	26	26	26	26
53	Ved: björk-	kbm	1000	1000	1000	990	990	990	1250	1250	1150	1565	1550	1550
54	barr-	»	710	710	710	745	745	745	850	850	850	1200	1150	1200
55	Bränntorv	100 kg	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
56	Kol: antracit-	hl	725	717	708	675	675	675	750	750	750	750	750	750
57	eng. hushålls-	»	400	392	392	—	—	—	275	275	275	350	350	350
58	Koks: gasverks-	»	300	300	300	220	220	220	250	255	255	275	275	275
59	eng. kamin-	»	325	308	308	250	250	260	250	260	260	300	300	300

[1]) Se anm. sid. 810.

Karlskrona			Kristianstad			Malmö			Lund			Landskrona			Hälsingborg			
Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	
22	22	22	20	20	20	20	20	21	18	18	19	20	20	20	20	20	20	1
14	14	14	10	10	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2
7	7	7	6	6	6	8	8	8	8	8	8	6	6	6	6	6	6	3
331	336	363	315	316	350	309	312	345	310	313	348	325	324	350	320	323	354	4
293	298	315	305	306	340	290	293	326	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5
240	240	240	250	250	250	242	242	239	231	231	214	241	243	231	230	228	228	6
174	174	172	162	162	168	163	159	160	154	150	147	—	—	—	—	—	—	7
130	130	138	130	130	138	130	130	139	130	130	133	130	130	130	130	130	138	8
169	182	200	172	186	212	184	192	223	164	182	217	177	187	211	179	192	210	9
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10
690	—	735	—	—	633	—	—	500	—	—	600	500	—	575	—	717	560	11
38	—	42	—	—	50	—	—	40	—	—	40	—	—	45	—	43	38	12
142	49	—	111	55	—	78	41	—	83	46	—	76	45	—	70	39	—	13
58	57	50	62	62	60	60	60	59	59	59	57	61	61	60	64	62	62	14
98	98	80	84	86	76	88	78	76	93	79	83	98	94	98	97	88	79	15
46	47	46	43	44	43	42	44	43	41	44	43	44	45	44	41	44	43	16
32	32	30	29	29	27	33	32	32	32	32	31	30	30	30	32	33	31	17
43	43	42	39	39	38	39	41	39	38	39	38	40	40	40	39	40	39	18
49	49	45	45	45	45	43	43	43	43	40	42	48	48	48	48	48	47	19
59	59	59	65	65	55	49	49	50	55	55	53	60	60	60	60	61	60	20
85	85	81	92	89	87	80	81	82	79	80	77	78	76	76	83	83	83	21
109	109	106	111	107	107	124	124	122	111	109	104	121	115	116	106	106	106	22
57	57	58	46	49	48	50	50	50	45	45	45	53	53	53	59	59	59	23
40	39	39	39	39	39	38	38	38	36	36	36	41	42	42	41	41	41	24
162	164	164	175	175	175	158	142	142	140	140	140	143	144	143	139	139	139	25
—	—	—	—	—	—	77	77	77	—	—	—	—	—	—	—	—	—	26
91	90	91	100	87	84	80	80	74	76	76	76	88	86	88	78	78	78	27
193	194	194	183	186	183	226	226	226	220	220	229	208	204	200	192	193	191	28
160	158	160	158	156	155	174	174	174	178	178	179	187	183	180	169	170	170	29
250	250	250	231	230	230	250	250	250	247	247	250	257	252	250	244	243	243	30
135	137	140	150	144	149	165	165	165	150	150	150	150	141	139	142	140	140	31
249	242	234	285	266	263	—	—	—	258	280	—	253	—	256	200	—	254	32
158	159	166	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	33
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	34
221	222	213	236	238	228	242	241	230	220	217	222	230	239	230	225	221	205	35
222	222	208	250	250	245	269	272	260	240	235	247	260	267	243	243	241	218	36
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	37
90	94	100	133	143	134	138	135	141	125	125	125	—	—	—	141	145	150	38
167	172	161	173	170	181	219	221	222	215	223	223	200	200	200	202	205	200	39
—	—	—	75	75	74	130	118	90	125	98	103	108	104	85	95	88	66	40
46	43	57	50	50	52	81	76	69	75	78	80	—	—	—	77	77	72	41
29	33	49	46	59	56	63	69	74	50	58	62	50	54	58	57	56	58	42
104	112	119	130	141	133	164	163	165	116	116	120	133	142	138	144	138	138	43
—	—	—	148	150	153	150	145	150	134	130	131	—	—	—	—	103	100	44
68	68	68	60	72	72	50	57	58	60	60	57	63	64	63	59	60	59	45
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	46
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	47
315	318	295	310	312	303	306	300	294	302	302	298	329	328	310	323	323	313	48
54	52	55	51	49	52	48	47	50	48	47	50	53	51	54	50	49	52	49
19	19	19	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	16	15	15	50
13	13	13	12	11	11	12	12	12	11	11	11	12	12	12	12	12	12	51
28	28	28	28	28	28	27	27	27	29	29	29	27	27	27	27	27	27	52
1150	1150	1165	1300	1300	1300	1945	1945	1945	1700	1700	1700	1700	1700	1700	1600	1600	1600	53
800	800	800	1000	1100	1100	1745	1745	1745	1450	1450	1450	1600	1600	1600	1500	1500	1500	54
—	—	—	450	450	450	—	—	—	500	500	500	—	—	—	400	400	400	55
800	800	800	650	650	650	600	600	600	650	650	650	675	675	675	700	700	700	56
300	300	300	275	275	280	235	235	235	275	275	275	256	256	256	360	360	325	57
250	250	250	190	185	215	210	210	210	205	205	205	205	205	205	190	195	195	58
250	250	250	250	250	250	220	220	220	260	260	260	250	250	250	275	270	255	59

	Varuslag	Kvantitet	Ystad			Halmstad			Varberg			Göteborg		
			Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.
1	Mjölk: oskummad	l	20	20	20	20	20	20	20	20	20	21	21	23
2	handskummad	»	—	—	—	—	—	—	10	10	10	—	—	—
3	separerad	»	6	6	6	6	6	6	6	6	6	11	11	12
4	Smör: bords- (mejeri-)	kg	315	316	348	334	336	360	331	331	366	344	345	377
5	mat- (lands-)	»	—	—	—	310	309	329	301	296	311	299	305	325
6	Ost: helfet	»	241	241	240	233	233	232	211	211	211	210	210	189
7	halvfet	»	170	170	168	163	163	156	160	163	162	170	170	150
8	Margarin, växt-	»	130	130	139	130	130	137	130	130	135	130	130	139
9	Ägg: färska	tjog	183	191	201	191	194	238	181	196	208	185	213	235
10	konserverade	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11	Potatis: gammal	hl	—	—	463	750	—	779	750	875	775	—	—	600
12	»	5 l	—	—	40	50	50	50	45	50	40	—	—	40
13	färsk	»	78	46	—	93	60	—	83	60	—	102	43	—
14	Ärter, gula	kg	62	62	61	60	60	60	61	61	60	55	55	55
15	Bruna bönor	»	101	98	76	78	78	75	74	73	73	70	70	70
16	Mjöl: vete-	»	43	44	43	41	44	43	43	44	43	44	43	43
17	råg-	»	30	31	30	28	28	28	26	27	26	28	28	26
18	rågsikt-	»	39	40	38	38	38	38	39	39	37	39	39	38
19	Gryn: havre-	»	48	47	45	44	44	44	45	45	45	43	43	40
20	ris-	»	60	60	60	50	50	50	55	55	55	45	45	45
21	Rågbröd: grovt spisbröd	»	79	79	80	73	72	72	79	77	75	64	64	64
22	knäckebröd	»	118	118	120	101	101	101	103	103	103	81	81	75
23	limpa, söt	»	50	51	51	54	54	54	49	50	49	71	71	71
24	grovbröd	»	37	37	37	44	44	44	42	43	43	50	50	50
25	Vetebröd: skorpor	»	158	158	159	130	130	126	125	125	125	135	135	135
26	mjukt bakat med vatten	»	70	70	70	—	—	—	75	75	75	98	98	94
27	mjukt » » mjölk	»	110	110	110	88	88	88	100	100	100	106	106	105
28	Nötkött, färskt: stek	»	176	176	175	185	184	182	159	159	159	219	219	219
29	soppkött	»	150	150	150	163	168	165	133	133	133	165	165	165
30	Kalvkött: gödkalv	»	222	226	226	221	217	220	—	—	—	248	248	248
31	spädkalv	»	136	136	136	151	149	149	133	133	133	143	143	143
32	Fårkött: färskt	»	225	225	225	232	225	208	194	190	211	270	257	248
33	salt	»	228	—	188	250	—	—	—	—	—	150	150	—
34	Renkött, färskt	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
35	Fläsk: färskt	»	229	222	198	248	244	230	229	232	221	277	273	270
36	salt, svenskt	»	270	245	220	278	280	264	234	234	231	279	270	270
37	» amerikanskt	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
38	Fisk, färsk: abborre	»	113	113	113	—	125	150	—	—	—	150	148	147
39	gädda	»	200	200	200	—	200	200	—	—	—	238	250	250
40	sill	»	—	—	—	93	73	63	—	52	41	83	70	68
41	strömming	»	49	49	53	80	80	78	—	—	—	100	100	100
42	torsk	»	50	50	50	48	49	58	25	25	25	66	70	82
43	rödspotta	»	113	118	125	134	132	134	132	124	119	172	173	161
44	kolja	»	150	150	150	116	95	93	104	89	90	95	94	98
45	[1])salt: sill	»	60	60	60	60	60	47	58	58	60	60	59	69
46	strömming	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
47	Kabeljo	»	—	—	—	—	—	—	85	85	85	90	90	90
48	Kaffe	»	315	315	300	314	311	293	307	307	308	329	319	300
49	Socker	»	51	49	52	50	49	52	50	49	52	50	48	51
50	Salt	»	18	17	18	16	16	16	15	15	14	15	15	15
51	Svagdricka	l	9	9	9	13	13	13	13	13	13	17	17	17
52	Fotogen	»	29	29	29	24	24	24	27	27	27	26	26	26
53	[2]) Ved: björk-	kbm	1800	1800	1800	1265	1275	1245	1500	1500	1500	1735	1735	1695
54	barr-	»	1600	1600	1600	1000	1000	985	—	—	—	1445	1445	1400
55	Bränntorv	100 kg	—	—	—	300	300	300	—	—	—	—	—	—
56	Kol: antracit-	hl	640	640	640	700	700	700	675	675	675	695	695	625
57	eng. hushålls-	»	281	281	281	325	300	300	300	300	300	315	315	265
58	Koks: gasverks-	»	200	200	200	—	—	—	260	260	260	195	195	195
59	eng. kamin-	»	244	244	244	275	275	275	270	290	290	310	310	250

[1]) Se anm. sid. 810. — [2]) Halmstad: bokved juli 13·00, augusti 12·90 samt september 12·45 kr. 16·00 kr. per kbm. Karlstad: blandved juli och augusti 9·00 samt september 8·35 kr. per kbm.

Lysekil			Vänersborg			Borås			Lidköping			Tidaholm			Karlstad			
Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	
20	20	20	20	20	20	23	23	23	18	18	18	18	17	17	22	22	22	1
—	—	—	12	12	12	—	—	—	—	—	—	9	9	9	—	—	—	2
5	5	5	10	10	10	8	8	8	7	7	7	5	5	5	8	8	8	3
343	343	374	333	333	356	338	337	370	320	326	350	320	313	325	332	333	352	4
264	291	298	258	287	297	273	286	301	303	301	304	288	288	297	275	285	306	5
202	205	205	229	224	214	225	221	224	211	209	209	200	195	200	225	213	216	6
165	160	160	150	150	150	158	161	163	143	136	136	—	—	—	150	142	145	7
130	130	137	130	130	130	130	130	138	130	130	138	130	130	134	130	130	138	8
176	197	198	162	182	201	185	208	234	161	187	204	156	167	194	176	202	238	9
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10
—	—	860	—	—	—	500	—	480	625	—	750	500	500	575	636	—	833	11
48	—	47	—	—	40	38	—	43	32	—	40	30	30	37	48	—	54	12
142	56	—	138	52	—	145	54	—	129	48	—	213	59	—	169	58	—	13
60	60	60	60	60	60	64	64	60	68	64	56	54	54	49	57	58	55	14
79	79	79	85	88	80	88	88	88	96	96	94	92	91	77	98	98	96	15
41	44	43	42	45	44	43	45	44	40	45	45	42	44	43	41	45	45	16
27	27	28	28	28	28	29	30	29	28	28	28	30	30	30	27	30	29	17
37	39	39	38	40	40	40	41	39	37	38	38	39	40	40	38	40	39	18
42	42	42	45	45	45	45	45	45	45	45	45	45	45	45	44	45	40	19
45	45	45	50	50	50	63	63	63	45	45	45	54	54	60	55	51	53	20
71	71	71	89	89	89	78	78	78	72	69	69	70	72	71	67	67	67	21
86	88	88	110	110	110	98	98	98	88	88	88	93	95	96	97	95	95	22
59	59	59	57	57	57	72	72	72	71	71	71	70	70	70	76	76	76	23
52	52	52	50	49	49	53	53	53	50	50	50	50	50	50	53	53	53	24
149	149	149	138	138	138	133	133	133	121	121	121	149	148	148	152	152	152	25
82	82	82	50	50	50	70	70	70	59	59	59	62	62	62	87	87	87	26
83	83	83	75	75	75	92	92	92	71	71	71	82	82	82	107	107	107	27
180	180	180	188	188	188	198	194	194	194	200	196	199	200	200	190	191	193	28
150	150	150	150	154	155	171	176	176	165	165	163	152	155	159	164	165	163	29
220	220	220	213	213	213	223	221	221	228	225	227	250	250	250	237	239	233	30
146	145	145	150	150	150	136	134	134	117	117	113	168	171	170	132	125	119	31
220	220	220	238	238	239	246	250	250	229	238	229	250	250	250	246	250	246	32
—	—	—	150	150	150	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	33
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	34
225	240	230	252	265	253	250	250	245	240	253	233	219	218	212	246	250	240	35
223	242	225	280	280	250	250	250	243	238	252	242	223	220	220	250	250	241	36
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	37
—	—	—	125	125	125	139	140	140	68	71	76	111	125	148	146	150	150	38
110	—	142	150	150	150	193	191	200	124	131	140	182	187	220	196	200	199	39
60	54	55	88	74	64	88	73	68	70	64	60	68	61	61	—	73	72	40
—	—	—	80	80	80	84	80	84	—	—	—	68	64	63	76	72	74	41
45	45	53	—	—	—	66	66	62	—	—	—	100	101	100	111	114	123	42
147	138	138	166	162	150	166	160	162	158	150	147	138	140	151	178	176	174	43
80	69	74	100	96	100	121	113	120	112	106	105	100	96	91	124	128	130	44
50	50	55	63	60	60	63	62	63	60	60	60	60	50	60	58	55	60	45
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	46
80	80	80	89	90	90	92	90	90	85	85	85	89	89	89	98	99	98	47
313	305	295	322	320	319	350	350	340	314	314	304	323	323	310	325	325	313	48
48	47	50	50	51	52	54	53	55	51	49	52	51	50	52	53	52	55	49
18	18	18	15	15	15	18	18	18	20	20	20	15	15	15	18	18	18	50
15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	20	20	20	51
25	25	25	27	27	27	27	27	27	28	28	28	30	30	30	29	29	29	52
1650	1650	1690	1400	1275	1275	1500	1500	1515	1200	1200	1200	1100	1100	1100	1350	1350	1285	53
1210	1210	1300	1000	1000	1000	1030	1065	1045	935	935	935	700	700	700	1035	1035	985	54
—	—	—	—	—	—	—	—	—	450	450	450	—	—	—	—	—	—	55
613	613	569	650	650	650	750	750	750	650	650	650	700	700	700	650	650	650	56
250	250	250	392	392	325	375	375	375	350	350	350	—	—	—	325	325	325	57
—	—	—	205	205	240	275	260	260	220	220	220	250	250	290	190	190	190	58
250	250	250	300	—	270	300	300	300	275	275	275	320	320	320	275	275	275	59

per kbm; ribbved under hela kvartalet 7·50 kr. per kbm. Varberg: bokved under hela kvartalet

	Varuslag	Kvantitet	Filipstad			Arvika			Örebro			Västerås		
			Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.
1	Mjölk: oskummad	l	23	23	23	23	23	23	20	20	20	21	21	19
2	handskummad	»	—	—	—	10	10	10	11	11	11	—	—	—
3	separerad	»	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8
4	Smör: bords- (mejeri-)	kg	333	331	350	320	325	330	323	326	353	321	318	347
5	mat- (lands-)	»	258	278	297	250	269	300	279	280	302	307	306	332
6	Ost: helfet	»	232	226	222	212	200	200	200	185	183	200	200	194
7	halvfet	»	163	156	157	173	160	160	140	135	135	161	153	152
8	Margarin, växt-	»	130	130	138	130	130	130	130	130	135	130	130	139
9	Ägg: färska	tjog	200	219	242	187	237	269	162	180	218	189	198	236
10	konserverade	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11	Potatis: gammal	hl	786	—	829	750	—	—	630	—	560	850	—	714
12	»	5 l	44	—	44	46	—	44	40	42	35	47	—	41
13	färsk	»	170	60	—	238	62	—	102	50	—	146	53	—
14	Ärter, gula	kg	56	56	56	55	55	51	48	48	43	46	46	46
15	Bruna bönor	»	86	87	91	75	75	73	65	74	66	88	71	71
16	Mjöl: vete-	»	42	42	42	40	43	41	41	42	41	42	43	42
17	råg-	»	28	28	28	26	27	27	29	30	29	27	27	26
18	rågsikt-	»	40	40	40	38	40	38	37	38	37	37	38	37
19	Gryn: havre-	»	49	49	49	40	40	40	45	45	40	44	43	43
20	ris-	»	56	54	53	45	45	46	55	53	53	48	47	48
21	Rågbröd: grovt spisbröd	»	68	66	63	65	65	65	64	64	64	60	59	59
22	knäckebröd	»	90	85	86	93	90	90	87	88	88	84	83	84
23	limpa, söt	»	63	63	66	69	70	70	66	66	66	68	68	68
24	grovbröd	»	40	40	50	60	60	60	53	53	53	47	47	47
25	Vetebröd: skorpor	»	160	160	160	150	150	150	133	133	133	143	143	143
26	mjukt bakat med vatten	»	71	71	67	62	62	62	68	68	68	70	70	70
27	mjukt » » mjölk	»	71	71	79	86	86	86	104	104	104	77	77	77
28	Nötkött, färskt: stek	»	180	180	182	189	200	196	198	200	200	192	192	193
29	soppkött	»	152	152	158	158	169	168	140	140	140	152	151	151
30	Kalvkött: gödkalv	»	200	200	212	247	247	250	241	227	227	229	229	229
31	spädkalv	»	150	150	150	137	140	137	—	—	—	145	144	144
32	Fårkött: färskt	»	200	200	223	200	200	200	297	252	250	247	251	240
33	salt	»	—	—	—	—	—	—	200	200	200	—	—	—
34	Renkött, färskt	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
35	Fläsk: färskt	»	229	247	240	241	250	250	268	274	260	270	270	265
36	salt, svenskt	»	220	230	230	240	250	250	260	260	255	270	270	270
37	» amerikanskt	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
38	Fisk, färsk: abborre	»	145	145	138	115	125	142	105	131	118	125	138	143
39	gädda	»	188	182	195	150	148	185	191	200	195	212	207	212
40	sill	»	85	82	71	80	79	64	84	70	70	75	66	60
41	strömming	»	70	71	70	73	79	80	76	66	73	61	53	58
42	torsk	»	114	113	109	100	100	100	100	120	113	144	139	143
43	rödspotta	»	145	148	139	170	168	167	170	163	167	155	160	160
44	kolja	»	122	119	118	120	120	120	136	125	132	144	136	141
45	[1]) salt: sill	»	60	58	57	56	55	55	45	45	43	50	51	49
46	strömming	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
47	Kabeljo	»	90	93	100	94	96	94	100	98	100	98	98	98
48	Kaffe	»	316	316	312	320	300	280	303	303	288	342	340	328
49	Socker	»	56	53	56	51	51	52	52	51	54	51	50	53
50	Salt	»	19	19	19	15	15	15	16	15	15	15	15	15
51	Svagdricka	l	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15
52	Fotogen	»	29	29	29	28	28	28	26	26	25	26	26	26
53	[2]) Ved: björk-	kbm	1100	1100	1100	1200	1200	1200	1400	1400	1300	1280	1265	1250
54	barr-	»	700	700	700	800	800	800	1100	1025	1000	905	890	915
55	Bränntorv	100 kg	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
56	Kol: antracit-	hl	625	650	650	650	650	650	650	688	650	650	700	700
57	eng. hushålls-	»	400	400	400	400	400	400	356	363	375	375	360	360
58	Koks: gasverks-	»	—	—	—	—	—	—	230	230	230	280	300	265
59	eng. kamin-	»	275	290	290	300	250	250	300	288	275	300	300	300

[1]) Se anm. sid. 810. — [2]) Söderhamn: plankknubb juli och augusti 8·25 samt september 8·60

Falun			Ludvika			Avesta			Mora			Gävle			Söderhamn			
Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	
22	22	22	22	22	22	21	21	21	22	22	22	25	25	25	25	25	25	1
11	11	11	—	—	—	—	—	—	12	12	12	14	14	14	—	—	—	2
—	—	—	—	—	—	6	6	6	7	7	—	10	10	10	10	10	10	3
320	320	340	333	333	363	325	323	341	335	334	343	330	331	355	341	343	356	4
292	304	312	287	288	326	302	302	311	293	295	308	293	298	320	298	301	320	5
223	217	218	230	230	230	243	223	213	213	213	210	233	220	217	250	250	250	6
155	155	158	167	167	167	170	160	158	140	140	140	165	165	165	—	—	—	7
130	130	130	130	130	137	130	130	130	130	130	133	130	130	135	130	130	130	8
200	228	247	222	240	269	200	219	241	226	250	277	203	225	243	218	238	266	9
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10
911	—	866	821	786	714	—	—	735	—	—	643	—	—	547	857	—	714	11
52	—	49	44	42	39	44	—	44	—	—	39	49	—	43	50	—	50	12
194	78	—	149	54	—	164	59	—	176	72	—	194	55	—	119	63	—	13
55	54	52	57	57	57	55	53	50	58	58	58	51	51	45	60	73	66	14
98	94	89	97	97	97	85	84	84	97	97	90	86	83	81	98	84	84	15
42	42	44	43	45	45	44	45	45	42	46	46	42	44	43	43	45	44	16
28	29	30	28	30	30	29	28	28	29	30	30	27	27	27	29	30	27	17
40	40	40	40	41	41	41	40	40	40	41	42	38	39	38	40	41	38	18
45	45	45	45	45	45	45	45	45	47	47	47	42	42	41	49	49	48	19
48	46	47	47	47	47	52	52	53	55	55	55	53	53	53	60	60	60	20
56	58	57	62	62	62	63	63	64	60	60	60	64	61	61	69	69	69	21
84	84	84	83	83	83	84	85	83	88	88	88	84	85	85	88	88	88	22
70	67	69	61	61	61	63	63	63	66	66	66	62	62	63	70	68	68	23
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	44	44	48	—	—	—	24
139	138	137	140	140	140	160	160	160	150	150	150	169	169	167	190	193	194	25
81	83	83	71	71	71	65	65	65	83	83	83	88	88	84	84	82	82	26
89	85	89	—	—	—	—	—	—	—	—	—	110	110	110	95	96	98	27
192	199	200	170	170	178	185	183	181	200	200	200	178	181	179	203	199	198	28
154	154	157	145	145	150	157	157	158	150	150	150	147	149	150	171	169	166	29
250	250	257	235	235	238	214	213	210	250	250	250	251	251	251	295	292	291	30
150	150	150	140	140	140	125	123	130	150	150	150	147	147	147	184	179	178	31
269	276	276	—	220	229	224	227	221	250	225	200	243	234	221	300	259	238	32
—	—	—	—	—	—	170	200	200	—	—	—	165	165	160	150	150	—	33
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	34
233	240	240	240	240	250	226	242	247	253	260	253	254	256	244	260	251	240	35
228	240	240	240	240	260	233	243	240	218	230	222	242	256	248	235	240	235	36
200	200	220	—	—	—	—	—	—	220	220	235	—	—	—	230	233	230	37
150	155	150	130	125	129	138	150	—	150	150	150	77	88	109	75	85	100	38
209	250	250	238	235	250	200	200	200	200	200	200	203	215	206	175	200	200	39
—	—	—	—	60	60	—	—	50	—	60	64	—	—	—	—	—	—	40
60	62	65	64	54	58	60	50	58	60	60	63	45	42	75	35	31	43	41
117	118	125	126	125	125	150	145	150	125	122	113	150	143	150	125	125	125	42
175	175	175	200	200	200	150	151	149	150	152	150	185	195	182	150	150	150	43
120	121	125	137	138	127	136	131	147	125	125	125	150	150	150	125	125	125	44
59	61	58	60	60	60	65	58	56	60	60	65	51	51	51	60	60	60	45
42	45	40	—	—	—	—	60	35	—	45	43	35	35	35	—	—	—	46
99	105	100	97	97	97	98	106	100	—	—	—	—	—	—	—	—	—	47
343	343	326	320	330	325	300	300	300	300	300	300	300	300	290	317	317	310	48
52	50	53	52	51	54	55	53	56	55	54	57	51	50	52	51	50	53	49
19	19	19	15	15	15	16	16	16	20	20	20	15	15	15	15	15	15	50
15	15	15	18	18	18	15	15	15	20	20	20	12	12	12	13	13	13	51
28	30	30	30	30	30	30	30	30	35	35	35	25	25	25	28	28	28	52
1200	1200	1200	1000	1000	1000	1000	1000	1000	990	990	990	1170	1170	1160	1140	1120	1120	53
800	800	800	700	700	700	650	700	700	635	635	635	850	860	860	785	785	790	54
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	55
750	750	750	688	688	688	750	750	750	700	700	700	650	650	650	675	675	675	56
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	315	315	315	325	325	325	57
275	275	275	—	—	—	325	325	325	—	—	—	285	285	285	275	275	280	58
325	325	325	288	288	288	—	—	—	300	300	300	240	240	240	275	275	275	59

kr. per kbm; brädavfall juli och augusti 5·75 samt september 5·85 kr. per kbm.

	Varuslag	Kvantitet	Sundsvall: staden			Sundsvall: sågverksdistriktet			Kramfors			Östersund		
			Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.
1	Mjölk: osknmmad	l	25	25	25	25	25	25	25	25	25	20	20	23
2	handskummad	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	12	12	15
3	separerad	»	10	11	11	10	11	10	12	12	10	8	8	10
4	Smör: bords- (mejeri-)	kg	335	343	363	317	322	340	351	346	362	320	332	350
5	mat- (lands-)	»	298	306	336	293	296	315	300	306	330	269	276	288
6	Ost: helfet	»	251	253	251	225	217	216	250	238	238	239	238	230
7	halvfet	»	185	185	185	159	156	153	150	150	150	160	160	165
8	Margarin, växt-	»	130	130	132	130	130	132	130	130	133	130	130	130
9	Ägg: färska	tjog	218	236	254	216	233	251	246	262	269	228	245	264
10	konserverade	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11	Potatis: gammal	hl	1095	1071	929	952	929	857	—	—	600	857	—	1012
12	»	5 l	64	60	55	53	57	51	48	49	60	52	35	51
13	färsk	»	227	75	—	173	62	—	—	65	—	319	116	—
14	Ärter, gula	kg	66	68	66	61	61	61	59	58	58	59	59	50
15	Bruna bönor	»	83	85	83	74	73	73	93	91	96	81	79	79
16	Mjöl: vete-	»	45	46	45	45	45	45	44	44	44	44	47	45
17	råg-	»	32	32	32	31	31	30	30	30	28	31	31	30
18	rågsikt-	»	42	43	42	42	41	41	42	42	42	41	42	41
19	Gryn: havre-	»	50	50	50	46	46	46	46	46	46	46	46	44
20	ris-	»	59	60	61	58	58	60	63	64	63	50	50	51
21	Rågbröd: grovt spisbröd	»	69	69	69	69	68	68	67	70	70	69	69	69
22	knäckebröd	»	80	78	78	80	80	81	88	88	87	93	93	92
23	limpa, söt	»	66	66	66	65	65	66	72	73	73	63	63	63
24	grovbröd	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	58	58	57
25	Vetebröd: skorpor	»	149	149	149	146	149	148	129	127	123	160	160	160
26	mjukt { bakat med vatten	»	79	79	79	79	79	79	80	80	80	70	70	70
27	mjukt { » » mjölk	»	102	102	102	102	102	101	110	110	110	90	90	90
28	Nötkött, färskt: stek	»	197	196	196	189	185	185	180	180	180	176	178	178
29	soppkött	»	160	161	156	150	149	147	150	150	150	143	144	143
30	Kalvkött: gödkalv	»	250	250	250	234	230	226	—	—	—	295	293	295
31	spädkalv	»	154	155	150	138	137	135	150	150	150	147	145	145
32	Fårkött: färskt	»	249	247	223	221	216	206	—	—	200	208	207	200
33	salt	»	230	233	223	200	210	210	—	—	—	180	200	—
34	Renkött, färskt	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
35	Fläsk: färskt	»	240	252	253	233	244	237	250	250	250	222	236	237
36	salt, svenskt	»	238	252	256	229	238	236	230	240	240	222	252	260
37	» amerikanskt	»	230	240	240	226	228	234	236	226	226	220	228	232
38	Fisk, färsk: abborre	»	138	145	150	119	128	125	—	—	—	104	135	—
39	gädda	»	206	220	219	181	198	195	200	—	200	196	195	202
40	sill	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
41	strömming	»	50	47	52	39	36	39	40	39	40	70	64	66
42	torsk	»	125	125	125	—	—	—	—	—	—	102	107	116
43	rödspotta	»	195	190	194	—	—	—	—	—	—	150	150	150
44	kolja	»	125	125	138	—	—	—	—	—	—	103	105	104
45	[1]) salt: sill	»	69	74	77	63	69	66	65	67	64	50	50	50
46	strömming	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
47	Kabeljo	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
48	Kaffe	»	300	305	305	295	298	290	317	320	315	311	316	306
49	Socker	»	53	51	53	51	52	53	50	50	52	55	54	57
50	Salt	»	20	19	19	17	17	17	19	19	19	15	15	15
51	Svagdricka	l	18	17	17	16	16	16	20	20	20	20	20	20
52	Fotogen	»	29	29	30	29	29	30	33	33	33	36	37	37
53	[2])Ved: björk-	kbm	1025	1000	995	875	845	845	1000	950	950	1035	1035	1035
54	barr-	»	765	740	765	600	600	600	800	800	800	710	710	710
55	Bränntorv	100 kg	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
56	Kol: antracit-	hl	700	700	700	—	—	—	875	875	875	775	775	775
57	eng. hushålls-	»	350	350	350	—	—	—	500	500	500	400	400	400
58	Koks: gasverks-	»	—	—	—	—	—	—	275	200	200	275	275	275
59	eng. kamin-	»	275	275	275	—	—	—	—	—	—	350	350	350

[1]) Se anm. sid. 810. Kramfors: norsk isterfetsill. — [2]) Sundsvall: staden: bräd- och 7·15 samt september 7·10 kr. per kbm. Sundsvall: distr.: bräd- och ribbved (medelpris) juli per kbm. — Umeå: bakar under september och augusti 6·00 kr. per kbm. Kiruna: Luoss.—Kiir. hela kvartalet.

Umeå			Vilhelmina			Luleå			Malmberget o. Gällivare			Kiruna			Samtliga orter			
Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	
25	25	25	25	25	25	28	28	28	25	28	28	26	26	26	**22**	**22**	**22**	1
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	**11**	**11**	**11**	2
10	10	10	—	—	—	7	7	7	—	—	—	—	—	—	**8**	**8**	**8**	3
330	336	362	—	—	—	340	345	378	329	324	345	322	323	344	**327**	**328**	**353**	4
271	283	319	270	270	268	300	306	348	295	303	322	300	301	325	**289**	**294**	**313**	5
240	225	202	240	242	238	253	250	250	242	234	242	236	226	233	**234**	**230**	**227**	6
180	165	150	168	168	173	200	198	195	150	150	180	—	175	190	**166**	**164**	**163**	7
130	130	130	130	130	133	130	130	130	130	130	135	130	130	130	**130**	**130**	**135**	8
234	263	278	220	238	270	244	270	281	232	251	263	235	254	267	**188**	**207**	**231**	9
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10
1067	—	800	867	—	867	1000	—	1000	1169	—	931	—	—	—	**743**	**791**	**715**	11
69	—	49	70	70	70	70	—	53	68	—	51	64	—	62	**48**	**48**	**46**	12
145	77	—	—	124	—	172	73	—	—	56	—	117	67	—	**148**	**59**	—	13
60	60	60	71	71	71	68	71	70	67	66	66	66	64	69	**57**	**57**	**55**	14
88	88	88	73	73	73	82	79	78	89	79	74	79	79	79	**87**	**85**	**82**	15
42	46	46	44	45	45	43	47	46	47	50	49	44	46	46	**43**	**45**	**44**	16
32	29	30	33	33	33	33	36	32	33	33	33	34	33	33	**30**	**30**	**29**	17
41	42	42	43	43	43	42	46	43	43	44	44	43	43	43	**40**	**40**	**40**	18
44	44	44	54	53	53	47	46	46	48	49	48	51	51	50	**46**	**46**	**45**	19
45	45	45	59	58	58	59	57	58	56	51	50	53	53	53	**54**	**54**	**54**	20
70	70	70	69	70	70	73	73	74	71	69	70	74	71	73	**71**	**71**	**71**	21
80	80	80	86	86	86	95	93	94	91	90	90	91	91	88	**95**	**94**	**94**	22
73	73	73	80	80	80	64	64	64	89	87	86	86	86	86	**64**	**64**	**64**	23
54	54	54	—	—	—	54	53	52	67	71	71	—	—	—	**48**	**48**	**48**	24
200	200	200	150	150	150	200	200	200	170	176	176	166	166	166	**151**	**151**	**150**	25
94	95	93	75	75	75	100	100	100	—	—	—	100	100	100	**75**	**75**	**75**	26
—	—	—	—	—	—	125	125	125	—	—	—	—	—	—	**94**	**93**	**93**	27
199	200	200	160	160	160	205	218	204	221	225	226	204	204	201	**191**	**192**	**192**	28
150	150	150	133	125	125	162	166	159	171	179	182	158	157	158	**157**	**158**	**158**	29
—	—	—	—	—	—	300	300	300	278	280	273	294	294	295	**240**	**240**	**240**	30
148	148	147	122	120	120	162	167	159	161	164	161	155	156	145	**144**	**144**	**143**	31
250	249	237	—	—	—	235	234	213	238	221	206	207	208	198	**242**	**237**	**229**	32
—	—	—	—	—	—	208	209	197	—	—	200	204	203	200	**191**	**188**	**190**	33
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	34
258	273	273	240	250	241	254	269	264	243	247	243	264	287	283	**241**	**246**	**240**	35
250	280	280	200	—	—	250	270	265	246	245	244	254	278	270	**242**	**249**	**242**	36
232	232	232	207	207	214	246	247	247	243	239	239	243	243	243	**228**	**229**	**233**	37
69	67	75	—	—	100	75	80	100	—	—	—	63	74	87	**119**	**123**	**126**	38
142	133	150	100	100	—	131	150	150	—	—	185	132	147	158	**187**	**194**	**194**	39
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	**84**	**73**	**67**	40
39	47	69	65	75	73	55	66	75	51	45	48	60	56	62	**64**	**61**	**65**	41
—	—	—	—	—	—	75	—	—	—	—	—	—	—	—	**98**	**100**	**101**	42
—	—	—	—	—	—	150	150	150	—	—	149	—	130	—	**154**	**154**	**154**	43
—	—	—	—	—	—	75	—	—	—	—	—	—	73	—	**126**	**122**	**125**	44
60	60	60	75	75	70	77	73	76	63	70	68	71	73	65	**59**	**59**	**59**	45
—	—	—	48	48	48	55	49	49	50	50	50	56	53	54	**50**	**50**	**47**	46
—	—	—	—	—	—	125	125	125	—	—	—	—	—	—	**95**	**96**	**96**	47
295	295	285	300	300	300	326	324	324	300	313	307	289	286	283	**315**	**315**	**305**	48
52	52	53	55	55	55	50	51	52	58	59	60	57	57	57	**52**	**51**	**53**	49
15	15	15	21	21	21	21	21	21	21	21	21	17	17	17	**17**	**17**	**17**	50
16	16	16	—	—	—	20	20	20	20	20	20	21	21	21	**15**	**15**	**15**	51
32	32	32	39	39	39	35	35	35	40	40	40	40	40	40	**29**	**29**	**29**	52
900	900	950	650	650	650	1000	1000	950	1100	1100	1100	1400	1400	1400	**1255**	**1250**	**1240**	53
700	700	750	500	500	500	800	800	700	900	900	900	1100	1100	1100	**940**	**940**	**935**	54
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	**420**	**420**	**420**	55
—	—	—	—	—	—	700	700	700	—	—	—	900	900	900	**704**	**704**	**700**	56
300	300	300	—	—	—	375	375	375	—	—	—	—	—	—	**339**	**339**	**334**	57
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	**244**	**243**	**245**	58
300	300	300	—	—	—	265	265	290	—	—	—	450	450	450	**290**	**289**	**285**	59

ribbved (medelpris) juli 5·85, augusti och september 5·05 kr. per kbm; plankved juli 7·35, augusti 4·90, augusti och september 4·65 kr. per kbm; plankved juli 6·90, augusti och september 6·65 kr. ab. har tillhandahållit sin personal björkved till 12·80 samt barrved till 10·80 kr. per kbm under

Kreatursslag	Stockholm			Eskilstuna			Linköping		
	Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.
Kreaturspriser. (Öre per kg levande vikt.)									
Kor:									
Extra prima	73	71	72	70	70	67	70	68	68
Kl. 1. Yngre, fullt feta, köttiga	64	63	62	60	60	58	61	60	60
» 2. Äldre, fullt feta, köttiga	57	56	56	50	50	50	52	51	51
» 3. Mindre feta	38	38	36	40	40	38	36	37	37
» 4. Magra, simpla	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kvigor (och stutar):									
Extra prima	76	75	75	75	75	71	74	72	72
Kl. 1. Fullt feta, köttiga	67	66	66	65	65	63	68	66	66
» 2. Mindre feta	52	52	52	55	55	53	54	54	54
» 3. Magra, simpla	—	—	—	—	—	—	39	41	41
Tjurar:									
Extra prima	74	74	75	—	—	60	69	70	72
Kl. 1. Fullt köttiga (minst 700 kg)	70	70	71	—	—	55	65	66	68
» 2. Fullt köttiga (500—700 »)	63	64	65	64	65	61	59	60	62
» 3. Mindre köttiga	52	53	54	51	50	50	54	55	57
» 4. Magra, simpla	—	—	—	—	—	—	49	51	52
Oxar:									
Extra prima	73	71	72	—	—	—	70	68	68
Kl. 1. Fullt feta, köttiga	64	63	62	—	—	—	61	60	60
» 2. Mindre feta	42	42	41	—	—	—	50	49	49
» 3. Magra, simpla	—	—	—	—	—	—	37	38	38
Kalvar:									
Sötmjölkskalvar (90—100 kg)	89	92	89	100	96	95	94	94	92
» (70—90 »)				100	96	95	85	85	83
Skummjölkskalvar	59	58	61	80	80	80	57	57	57
Får:									
Yngre, feta	95	86	81	95	95	89	82	73	70
Äldre, »	60	53	50	85	85	79	50	43	40
Lamm	—	—	—	—	—	—	94	85	82
Svin:									
Slakterisvin (75—100 kg)	135	126	118	125	119	110	121	113	109
Rena, större svin (100—170 kg)	124	112	101	125	119	106	117	108	101
Suggor	85	78	73	90	88	76	103	96	91
Tillförseln till offentliga slakthus.[1]	st	st	st	st	st	st	st	st	st
Tjurar, Kor	2 790	2 488	2 728	286	278	373	1 379	1 373	1 820
Övriga nötkreatur									
Gödkalvar	1 266	918	676	797	686	634	973	889	965
Spädkalvar	272	267	269	234	261	252	318	379	562
Får och lamm	267	295	176	52	44	72	438	807	1 017
Svin	1 608	1 766	2 037	571	618	739	1 246	1 581	2 168
Spädgrisar	—	—	—	17	7	6	—	—	—
Hästar och föl	51	51	72	26	28	37	33	28	42
Beräknad konsumtion av kött- och fläskvaror.									
Nötkreatur	4 623	4 391	4 476	291	285	359	—	—	—
Gödkalvar	11 337	8 948	10 604	768	637	580	—	—	—
Spädkalvar	2 273	1 846	2 288	294	336	322	—	—	—
Får och lamm	2 887	4 407	6 417	52	44	79	—	—	—
Svin	16 594	13 380	15 383	572	628	744	—	—	—
Spädgrisar	9	11	15	18	11	6	—	—	—
Hästar och föl	103	126	140	32	32	41	—	—	—

[1]) I Göteborg tillförseln till kreatursmarknaden och slakthuset.

Norrköping			Karlskrona			Malmö			Hälsingborg			Göteborg		
Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.	Juli	Aug.	Sept.
72	70	70	—	—	—	68	—	68	70	—	62	—	—	—
61	61	61	—	—	—	60	60	60	61	59	57	60	60	58
58	56	55	—	—	—	52	53	53	53	53	53	51	51	48
41	41	41	—	—	—	41	43	43	41	43	43	36	36	36
30	30	30	—	—	—	30	30	30	—	—	—	—	—	—
78	76	76	—	—	—	83	80	80	—	78	72	—	—	—
72	70	70	—	—	—	73	74	74	72	70	68	71	71	68
61	60	60	—	—	—	61	62	60	63	63	63	60	60	58
54	54	54	—	—	—	48	48	48	52	53	53	—	—	—
71	71	71	—	—	—	73	74	76	70	70	70	—	—	—
66	66	67	—	—	—	68	69	70	63	64	63	68	66	64
63	63	64	—	—	—	68	69	70	58	58	58	65	64	63
52	53	54	—	—	—	51	52	53	52	53	54	48	48	48
—	—	—	—	—	—	39	43	43	—	—	—	—	—	—
72	69	69	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
66	62	63	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
56	55	55	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
99	105	100	—	—	—	82	80	80	—	—	—	97	93	93
87	92	85	—	—	—				—	—	—	77	75	75
65	74	65	—	—	—	—	—	—	76	75	76	60	—	60
58	58	53	—	—	—	88	87	85	—	—	—	93	86	85
43	43	38	—	—	—	53	53	53	—	—	—	63	60	60
76	80	76	—	—	—	118	101	91	—	—	—	—	—	—
131	120	109	—	—	—	128	120	107	127	119	105	123	115	107
129	118	107	—	—	—	123	118	105	125	118	103	119	113	105
92	85	82	—	—	—	78	79	84	75	75	78	74	71	70
st	st	st	st	st	st	st	st	st	st	st	st	st	st	st
562	562	601	272	368	378	159 983 623	196 1 019 650	317 1 133 840	546	542	568	2 151	2 467	3 370
956	865	730	146	90	73	1 584	1 058	1 103	470	481	439	1 923	1 789	2 275
277	294	264	129	106	95	272	277	289	533	561	499	352	365	447
142	144	159	31	57	92	658	611	542	194	243	228	1 016	1 554	1 591
623	471	558	812	903	728	3 321	3 104	3 178	1 553	1 504	1 617	4 033	4 477	5 730
5	6	1	—	—	—	4	1	2	3	1	15	6	5	2
14	20	32	13	8	9	78	68	66	16	18	22	27	32	34
573	572	619	304	403	422	905	967	1 053	470	456	469	—	—	—
1 112	1 006	906	359	354	270	1 555	1 068	1 060	470	481	439	—	—	—
385	423	360	469	465	375	584	619	679	533	561	499	—	—	—
183	312	297	377	760	619	736	708	630	194	243	228	—	—	—
638	506	599	813	606	534	2 626	2 535	2 623	1 152	668	825	—	—	—
7	11	4	1	1	—	4	2	1	3	1	15	—	—	—
24	32	41	15	13	10	76	67	62	16	18	22	—	—	—

Kreatурspriser för Stockholm, Malmö och Göteborg 1913—september 1929.

Medelpris (öre) för kg levande vikt per år (1913—1928) och per månad (juli 1928—september 1929) för alla tre orterna.

Kreatursslag	1913	1919	1920	1922	1923	1924	1925	1926	1927	1928	Juli 1928	Aug. 1928	Sept. 1928	Okt. 1928	Nov. 1928	Dec. 1928	Jan. 1929	Febr. 1929	Mars 1929	Apr. 1929	Maj 1929	Juni 1929	Juli 1929	Aug. 1929	Sept. 1929
Kor:																									
Extra prima[1])	61	282	167	80	85	84	88	77	69	73	80	77	75	74	70	67	65	66	64	67	70	69	71	71	70
Kl. 1.	55	236	148	70	74	73	76	68	59	60	65	63	62	61	60	56	56	56	54	57	60	60	61	61	60
» 2. . . .	50	203	127	60	63	63	66	57	51	51	56	54	53	52	51	47	47	48	47	50	51	51	53	53	52
» 3.[2]) . . .	41	141	96	46	47	44	49	46	37	32	35	33	31	31	30	29	28	30	32	35	35	35	38	39	38
Kvigor (o. stutar).																									
Extra prima[1])	66	301	185	92	96	93	97	86	77	80	89	85	84	81	77	75	73	75	74	75	78	77	80	78	78
Kl. 1.	60	257	163	82	86	80	85	77	70	71	76	74	73	72	69	66	66	66	64	66	68	68	70	70	69
» 2. . . .	50	198	126	64	66	64	67	63	53	51	56	53	52	52	49	46	46	48	49	51	53	53	58	58	57
Tjurar:																									
Extra prima[1])	65	267	166	86	89	82	86	77	71	69	71	68	69	68	67	66	66	66	66	67	68	68	74	74	76
Kl. 1.	62	234	152	77	80	73	76	72	65	63	65	63	63	63	62	61	62	61	60	61	63	63	69	68	68
» 2.	58	215	139	74	75	68	72	67	61	59	62	60	60	54	58	57	58	57	57	58	60	61	65	66	66
» 3.[2]) . . .	50	175	120	59	62	55	59	57	52	47	48	45	45	44	46	46	45	45	45	46	46	46	50	51	52
Oxar:																									
Extra prima[3])	63	295	186	87	94	90	93	80	70	75	85	79	78	75	71	67	66	67	64	69	73	71	73	71	72
Kl. 1.[4]) . . .	57	258	159	70	75	73	78	69	61	62	69	63	62	62	60	58	55	56	53	60	64	63	64	63	62
» 2.[4]) . . .	48	200	123	53	54	52	60	53	40	32	36	30	29	29	28	26	23	25	27	35	36	37	42	42	41
Kalvar:																									
Sötmjölks-																									
(90—100 kg)[5])	73	285	241	129	115	109	105	93	86	90	89	86	85	83	88	94	93	93	87	90	91	88	86	85	84
(70— 90 »)[6])	67			117																					
Skummjölks-[7])	57	226	173	80	77	76	76	69	63	65	65	62	60	58	62	69	69	68	64	67	65	62	60	59	61
Får:																									
Yngre[8]) . . .	58	257	178	82	85	73	88	87	82	77	80	74	73	70	70	69	67	70	87	92	92	92	92	86	84
Äldre[9]) . . .	53	236	157	69	64	62	67	64	60	55	56	54	54	52	52	51	51	51	56	60	59	59	59	55	54
Svin:																									
Slakterisvin[10])	82	359	242	134	103	96	128	118	89	99	117	116	113	103	100	101	102	102	103	114	117	123	129	120	111
Rena, större .	81	348	236	128	96	93	125	114	81	93	112	110	108	99	95	96	97	95	97	108	111	117	122	114	104
Suggor	68	279	165	91	72	70	91	76	52	63	74	72	75	78	68	66	69	70	73	75	73	75	79	76	76

Uppgifterna avse: [1]) endast Stockholm och Malmö. — [2]) 1913 St. och M. — [3]) 1913 St. och M. samt därefter endast St. — [4]) 1922—aug. 1927 St. och Göteborg, sept. 1927—jan. 1928 endast St., febr.—juni 1928 St. och G., därefter endast St. — [5]) 1913 endast M., vissa delar av åren 1922—1925 endast St. och G. — [6]) 1913 endast M.— [7]) fr. o. m. juli 1926 endast St. och G. — [8]) 1925 endast St. och G. — [9]) 1924—1925 endast St. och G. — [10]) april—okt. 1927 samt febr. och mars 1928 endast St. och M.

Fiskpriser i Stockholm och Göteborg juli 1928—september 1929.

Partipriser (öre pr kg) för slaktad fisk av ordinär storlek (där ej annat uppgives).[1]

Slag	Juli 1928	Aug. 1928	Sept. 1928	Okt. 1928	Nov. 1928	Dec. 1928	Jan. 1929	Febr. 1929	Mars 1929	Apr. 1929	Maj 1929	Juni 1929	Juli 1929	Aug. 1929	Sept. 1929
Stockholm.															
Abborre, stor	85	85	85	95	80	85	120	120	175	150	80	70	70	110	125
liten	50	50	50	55	45	45	50	50	130	125	50	50	50	80	100
Braxen	85	85	75	85	80	85	90	100	130	100	85	70	80	80	80
Gädda, levande	—	—	—	180	160	160	180	—	—	—	130	140	180	—	200
slaktad	110	150	150	150	140	140	165	190	220	175	130	125	150	180	180
Gös	150	225	225	230	225	225	225	275	280	250	175	165	180	200	200
Hälleflundra, stor	110	140	150	155	140	150	160	190	210	190	150	150	165	160	190
liten	90	—	—	115	—	—	—	170	170	140	125	120	120	—	—
Id	40	30	40	60	40	—	—	—	—	60	50	45	40	40	—
Kolja, svensk	80	75	80	85	85	85	90	140	150	150	110	115	100	100	110
Kungsflundra	85	—	—	85	—	95	—	125	135	110	85	—	—	125	120
Lake, stor	—	—	—	—	—	100	140	150	150	120	85	—	—	—	—
insjö- liten	—	—	—	—	—	—	110	—	105	100	—	—	—	—	—
Lax, färsk	350	450	425	425	430	500	500	550	400	500	400	365	360	400	425
Piggvar	175	175	150	160	175	175	210	210	290	280	200	175	175	200	—
Röding	225	225	200	230	230	250	240	—	—	275	200	250	250	250	250
Rödspotta, stor	105	110	105	110	110	105	115	160	160	90	85	100	100	110	110
liten	70	80	70	65	60	55	100	125	110	70	65	70	60	80	80
Sik, stor	150	155	130	160	140	145	140	180	190	165	140	145	150	150	150
liten	—	—	—	—	—	—	—	—	—	145	—	—	125	125	—
Siklöja	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	165	110	110	—
Sill, färsk	—	—	—	40	42	40	28	25	24	45	—	—	—	—	40
Sjötunga, stor	175	170	180	190	185	180	180	275	200	180	160	160	180	180	180
liten	110	100	110	125	130	110	115	165	125	125	120	120	120	110	100
Slätvar	150	150	150	160	160	170	210	—	—	240	—	—	—	—	—
Strömming	40	35	40	50	40	30	40	45	50	45	25	20	45	25	40
Torsk, stm. huvud	40	30	40	40	40	40	50	80	80	65	55	50	45	45	45
svensk huvudlös	120	110	120	105	95	80	80	120	125	100	65	65	100	100	100
Vitling, stor	35	30	25	30	30	28	25	70	60	40	30	35	30	30	30
liten	—	—	—	20	25	—	—	50	40	30	—	—	—	—	—
Ål, levande, stor	260	250	250	315	325	400	410	415	425	410	400	360	330	280	250
liten	200	150	150	300	300	350	380	400	270	250	350	300	300	250	200
Göteborg.															
Sill, stor	49	36	27	29	31	28	24	20	35	48	39	51	37	26	25
blandad	35	12	9	20	20	18	13	20	33	37	—	—	17	—	13
liten	—	10	9	12	17	13	5	25	17	22	11	—	10	8	8
Kolja, stor	82	67	77	92	102	104	96	148	130	118	81	94	93	91	96
halvstor	64	57	62	76	81	96	83	140	118	106	68	83	83	77	86
liten	15	15	20	29	40	56	55	90	81	63	43	52	49	45	51
Vitling	14	12	13	18	23	33	31	52	38	32	29	32	20	18	25
Torsk, stor	46	65	73	71	61	54	44	92	52	54	35	48	52	65	87
liten	17	17	31	32	29	32	23	61	39	33	22	26	19	18	31
Långa	74	80	100	78	93	88	68	109	92	73	73	83	77	88	90
Gråsik	17	21	34	40	35	35	25	45	30	31	28	42	25	27	35
Tunga, röd	152	130	144	162	200	170	156	230	177	108	90	124	141	142	153
äkta	456	573	434	400	344	284	357	614	448	283	213	303	297	419	524
Piggvar	258	231	241	240	240	244	203	363	292	224	179	202	219	213	248
Slätvar	216	190	205	195	185	173	141	291	267	192	155	186	208	218	228
Rödspotta	117	89	91	77	94	108	110	230	129	107	64	101	94	84	82
Hälleflundra	123	127	147	171	141	152	166	218	177	169	135	176	156	163	193
Makrill	31	31	59	79	81	—	—	—	—	141	58	32	43	40	49
Tillförsel:															
Antal båtar	1614	2010	3 605	3 145	2 399	2 027	2386	826	1 191	1376	1 982	2395	1888	2007	2 572
» lådor	27193	52699	59 154	48 215	45 822	51 462	89239	37 571	26 262	20509	26 628	21163	33 250	39579	48 713

[1] *Stockholms*-noteringarna avse de priser, som av partihandlare i fisk betingats vid försäljning till minuthandlare i Stockholm. Ifrågavarande noteringar avse sålunda vara, som oftast passerat en eller flera mellanhänder. De från *Göteborg* erhållna noteringarna åter avse de priser, som av fiskeriidkarna erhållits vid fiskhamnsauktionerna i Göteborgs stads fiskhamn, och äro sålunda att betrakta såsom förstahandspriser utan inräknande av några transport- eller distributionskostnader.

Av ombuden meddelade minutpriser å färsk fisk (öre pr kg).

	Juli	Aug.	Sept.
Uppsala:			
Braxen	125	150	150
Flundra	250	250	288
Gös	—	200	—
Makrill	125	138	125
Sik	—	200	213
Vitling	103	100	—
Ål	—	275	300
Eskilstuna:			
Gös	223	230	213
Linköping:			
Braxen	150	140	—
Gös	225	233	242
Hälleflundra	250	247	250
Kummel	148	150	148
Makrill	102	100	100
Röding	300	293	300
Sik	—	188	193
Sjötunga	167	169	180
Ulk	150	150	150
Vitling	81	80	80
Ål	321	310	317
Norrköping:			
Vitling	71	72	73
Motala:			
Sjötunga	158	163	158
Jönköping:			
Makrill	88	110	100
Sik	200	200	200

	Juli	Aug.	Sept.
Västervik:			
Flundra	70	72	77
Ål	225	235	250
Visby:			
Braxen	150	153	153
Flundra	80	80	80
Gös	256	281	260
Hälleflundra	260	254	260
Kummel	188	192	198
Makrill	144	150	—
Sik	244	250	205
Sjötunga	168	163	165
Vitling	100	100	100
Ål	250	250	250
Halmstad:			
Flundra	88	79	80
Vitling	57	54	59
Göteborg:			
Makrill	75	84	93
Vitling	73	75	66
Vänersborg:			
Makrill	88	91	100
Arvika:			
Braxen	95	—	—
Hälleflundra	258	258	253
Västerås:			
Gös	220	221	224
Makrill	100	100	107

	Juli	Aug.	Sept.
Avesta:			
Gös	—	—	200
Lax	—	125	146
Vitling	90	80	80
Söderhamn:			
Braxen	81	75	—
Gös	—	250	250
Hälleflundra	250	250	250
Id	81	75	—
Lax	450	550	550
Sik	200	200	200
Sjötunga	150	150	—
Ål	213	210	200
Kramfors:			
Gös	250	—	—
Sik	200	200	200
Vilhelmina:			
Sik	106	125	125
Luleå:			
Harr	156	195	200
Lake	100	100	106
Sik	156	195	200
Malmberget:			
Sik	144	170	143
Kiruna:			
Hälleflundra	225	215	209
Röding	174	174	175
Sik	132	162	158

Levnadskostnadernas förändringar i Sverige och utlandet.

I anslutning till den i det föregående meddelade redogörelsen för levnadskostnaderna under tredje kvartalet 1929 lämnas i efterföljande tabeller (sid. 825) en översikt av partiprisens förändringar i Sverige samt levnadskostnadernas förskjutningar i de länder, som äga en användbar statistik häröver. Beträffande såväl prismaterialets beskaffenhet som de använda beräkningsmetoderna och vissa i samband därmed vidtagna förändringar hänvisas till tidigare redogörelse i denna tidskrift (årg. 1923, sid. 146).

Tab. A. Detalj- och partipriser i Sverige.

Tid	Socialstyrelsens detaljprisindex		Kommerskollegii partiprisindex											Sv. finanstidn. partiprisindex
	Samtl. levnadskostnader	Livsmedel, bränsle, lyse	Samtliga varor	Råvaror	Halvfabrikat	Helfabrikat	Produktionsförn.	Konsumtionsvaror	Vegetabiliska livsm.	Animaliska livsm.	Bränsle	Textilvaror	Lädervaror	
juni/juli 1920	270	294	375	385	363	375	415	341	271	285	664	471	311	366
» 1921	236	234	222	205	208	239	207	235	230	212	210	242	186	218
» 1922	190	179	174	148	156	197	153	191	183	157	140	216	133	164
» 1923	174	161	164	145	151	182	155	173	149	145	153	213	127	160
» 1924	171	158	158	141	144	174	144	170	138	146	136	227	126	149
» 1925	176	169	161	154	163	164	151	170	160	155	125	204	130	159
» 1926	172	157	150	140	150	155	138	160	146	144	118	189	120	143
» 1927	169	151	146	138	151	148	137	153	151	128	117	176	119	140
» 1928	173	157	151	146	155	150	143	157	148	140	111	185	146	149
» 1929	169	149	139	134	139	142	133	144	125	137	120	175	128	132
juli/aug. »	.	151	140	136	143	141	134	145	129	138	119	175	124	133
aug./sept. »	.	151	141	136	144	141	134	146	130	137	121	174	125	133
sept./okt. »	170	151	140	132	142	143	133	146	126	140	121	174	124	132

Tab. B. Levnadskostnader i Sverige, Norge och Danmark. Indextal för de särskilda huvudposterna (livsmedel, bostad, bränsle och lyse, kläder, skatter, övriga utgifter).

Tid	Sverige						Norge						Danmark					
	L.	Bo.	Br.	Kl.	Sk.	Övr.	L.	Bo.	Br.	Kl.	Sk.	Övr.	L.	Bo.	Br.	Kl.	Sk.	Övr.
juni/juli 1920	287	130	372	390	290	235	311	147	478	336	487	276	253	130	563	355	227	247
» 1922	178	163	188	210	264	195	227	168	265	249	770	295	188	155	301	214	377	195
» 1924	155	178	182	192	173	183	240	176	274	241	462	288	205	170	298	268	311	206
» 1926	156	188	168	187	185	180	194	179	201	207	562	267	165	185	215	211	329	182
» 1927	148	198	176	180	184	179	172	181	185	173	606	252	157	189	201	192	255	182
» 1928	156	199	164	185	183	179	171	179	162	169	476	237	157	193	185	200	231	181
» 1929	148	200	161	184	187	178	156	175	157	164	351	228	154	196	185	197	211	179
sept./okt. »	150	200	160	183	183	178	160	175	157	163	330	228	—	—	—	—	—	—

Tab. C. Levnadskostnader. Internationell översikt.

Tid	Sverige	Norge	Danmark	Finland	Polen	Storbritannien	Tyskland	Frankrike (Paris)	Belgien	Holland (Amsterdam)	Schweiz	Italien (Milano)	Förenta staterna	Kanada	Sydafrika	Australien
juni/juli 1920	270	302	262	.	.	252	.	341	453	219	.	441	217	200	179	153
» 1921	236	302	237	1110	.	219	.	307	379	208	216	494	180	166	162	149
» 1922	190	255	199	1109	.	184	.	302	366	187	.	488	167	156	135	139
» 1923	174	239	204	1087	.	169	.	334	419	173	.	491	170	157	131	148
» 1924	171	251	214	1125	.	170	124	366	492	173	.	518	169	153	133	146
» 1925	176	261	219	1168	.	173	138	390	505	179	168	596	174	155	134	150
» 1926	172	221	184	1152	.	170	141	485	579	171	162	650	175	157	131	157
» 1927	169	204	176	1162	119	166	148	525	785	167	160	586	173	155	132	150
» 1928	173	195	176	1196	122	165	151	519	811	170	161	530	170	155	132	153
» 1929	169	181	173	1192	123	161	153	556	867	169	161	544	170	156	132	158
juli/aug. »	.	.	.	1201	123	163	154	.	871	.	161	542	.	156	131	.
aug./sept. »	.	.	.	1210	123	164	154	.	879	.	162	—	.	159	—	.
sept./okt. »	170	182	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Anm. Tecknet . betyder, att uppgift saknas, — att uppgift väntas, men ännu ej inkommit.

Tidskriftsöversikt.

(September 1929.)

Allmänna sociala frågor.

GAUFFIN, E. Stärkandet av ungdomens ansvarskänsla. Barn och ungdom 1929, nr 3.

HEIMANN, E. Über Konkurrenz, Monopol und sozialistische Wirtschaft. Die Arbeit 1929, nr 9.

HEINRICHSBAUER, A. Die Widerlegung der gewerkschaftlichen Kaufkrafttheorie durch die Wirklichkeit. Der Arbeitgeber 1929, nr 18.

HERMBERG, P. Volkshochschule und Arbeiterbildung. Die Arbeit 1929, nr 9.

KOLNAI, A. Die Machtideen der Klassen. Archiv für Sozialwissenschaft und Sozialpolitik B. 62, s. 67.

RECHENBERG, v. Die auf der XII. internationalen Arbeitskonferenz gefassten Beschlüsse über die Zwangsarbeit. Reichsarbeitsblatt 1929, nr 25.

SEVERIN, F. Till utsugningens begrepp. Fackföreningsrörelsen 1929, nr 39.

THORSEN, TH. G. Det Internasjonale Arbeidsbyrås styremöter i 1ste halvår 1929. Socialt arbeid 1929, nr 7.

WALTHER, A. Sozialpsychologie. Archiv für Sozialwissenschaft und Sozialpolitik B. 62, s. 163.

WEDDIGEN, W. Sozialpolitik als Schicksalsfrage der Antike. Jahrbücher für Nationalökonomie und Statistik B. 131, s. 371.

Industribefolkningens omgruppering. Industria 1929, nr 19.

The twelfth session of the international labour conference. International labour review sept. 1929.

Sverige.

MALM, G. & BIRKE, A. »Den låga levnadsstandarden å Norrlands landsbygd.» Sunt förnuft 1929, nr 5.

MATHIASSON, N. P. Karteller och andra centraliseringssträvanden inom svensk industri. [Föredrag.] Teknisk tidskrift 1929, nr 38—39.

Amerikas förenta stater.

A *social aspect of industrial relations.* [Erfarenheter från ett intressekontor.] The service letter on industrial relations 5 sept. 1929.

Danmark.

GRABEIN, P. Die arbeitsrechtlichen Verhältnisse des Seemanns in Dänemark. Reichsarbeitsblatt 1929, nr 25.

IVERSEN, M. Erhvervstællingen 1925. Socialt Tidsskrift 1929, nr 7/8.

Italien.

ITALICUS. Der italienische korporative Staat. Die Arbeit 1929, nr 9.

Ryssland.

JENNY, E. Lage der Arbeiterschaft in Sowjetrussland. Der Arbeitgeber 1929, nr 18.

SCHWARZ, S. »Socialistisk tävlan» i sovjetunionen. Fackföreningsrörelsen 1929, nr 37.

WERNER, A. Das technische Personal in der Sowjetunion. Arbeit und Wirtschaft 1929, nr 18.

Sovjetryska förordningar om arbetsdisciplin i industrien. Industria 1929, nr 20.

Storbritannien.

LLEWELLYN-SMITH, H. The new survey of London life and labour. [Med diskussion.] Journal of The royal statistical society 1929, nr 4.

Tyskland.

KNÖPP, H. Eine statistische Erhebung über Handwerksbetriebe. Allg. statistisches Archiv 1929, nr 3.

LEMMER, F. Die Grössenordnung des deutschen Arbeitseinkommens. Der Arbeitgeber 1929, nr 16 & 18.

LENNINGER, CLÄRE. Ausbildung zum sozialen Beruf. Soziale Praxis 1929, nr 39.

OBERWARTH, LILLIE. Hausgehilfengesetz und Mutterschutz. Soziale Praxis 1929, nr 39.

POTTHOFF, H. Vertragsrecht und Schutzrecht in der Hauswirtschaft. Soziale Praxis 1929, nr 39.

TÖNNIES, F. Ortsherkunft von Verbrechern in Schleswig-Holstein. Deutsches statistisches Zentralblatt 1929, nr 9/10.

VAJE. Die Betriebsräte im Jahre 1928. Reichsarbeitsblatt 1929, nr 26.

VALTA, R. v. Die Mitarbeit Deutschlands an der internationalen Arbeitsstatistik. Allg. statistisches Archiv 1929, nr 3.

Österrike.

SCHNAUBELT, H. Zur Rationalisierung in der Tabakindustrie. Arbeit und Wirtschaft 1929, nr 18.

ZRZAVY, F. J. Einkommenverteilung in Österreich. Arbeit und Wirtschaft 1929, nr 17.

Arbetarskydd.

ALRICH, H. W. Gas explosion causes present no mysteries. National safety news sept. 1929.

BAKER, J. S. Do traffic accidents happen by chance? National safety news sept. 1929.

CHARTSCHENKO, K. Zur Klinik der chronischen Bleivergiftung. Zeitschrift für Gewerbe-Hygiene 1929, nr 9.

CONNER, J. F. Safeguards for pneumatic hammers. National safety news sept. 1929.

FRANKEL, E. Hospitals share cost of traffic accidents. National safety news sept. 1929.

GRAHAM, G. C. Training safe workers for tomorrow's jobs. National safety news sept. 1929.
HOLMER, R. Olycksfall genom elektrisk ström. Arbetarskyddet 1929, nr 9.
HOWELL, F. D. Training the bus driver. National safety news sept 1929.
LEERBURGER, D. How carbon dioxide is used to extinguish fire. National safety news sept. 1929.
MAYR, E. Werksfeuerwehr und Unfallverhütung. Die Fabriksfeuerwehr (Beibl. der Zeitschrift für Gewerbe-Hygiene) 1929, nr 8.
MUIR, J. A. Goggles for the man or guards for the machine? National safety news sept. 1929.
POHLING, K. Unfallgefahren und Berufskrankheiten im Gastwirtsgewerbe. Reichsarbeitsblatt 1929, nr 26.
POMP, A. Untersuchung von Kesselschäden. Zeitschrift des bayerischen Revisions-Vereins 1929, nr 17.
REIMOLD, PH. B. Why do small plants resist safety? National safety news sept. 1929.
SCHWARZ, M. v. Metallkundliche Untersuchungen von schadhaften Kraftfahrzeugsteilen. Zeitschrift des bayerischen Revisions-Vereins 1929, nr 17.
SEESEMANN, K. Die Kontrolle der Schutzwerbemittel gegen Unfälle. Reichsarbeitsblatt 1929, nr 26.
— Occupational instruction in accident prevention. Industrial safety survey 1929, nr 4.
SMITH, W. S. Organizing safety inspection. National safety news sept. 1929.
SUMNER, M. R. More power — fewer accidents. National safety news sept. 1929.
SYK, I. Hörselkultur och yrkesdövhet. Meddelanden från svenska föreningen för dövas väl (Bil. till Hygienisk revy) 1929, nr 4/5.
TELEKY. Die neueren Anschauungen über Staubschädigungen und deren Verhütung. Reichsarbeitsblatt 1929, nr 26.
ZIEGLER, H. J. Checking up in the oil refinery. National safety news sept. 1929.
The decisions of the twelfth international labour conference on the question of the prevention of industrial accidents. Industrial safety survey 1929, nr 4.
The maximum weight of loads. International labour review sept. 1929.
Schutzvorrichtungen an Holzbearbeitungsmaschinen. Reichsarbeitsblatt 1929, nr 26.
Spray coating. No. 91 of the series of safe practices pamphlets. National safety news sept. 1929.
Säkerhetsåtgärder till förhindrande av kokarexplosioner. Sv. pappers-tidning 1929, nr 16.
Unfallverhütung und Unfallfolgen. Zeitschrift für Gewerbe-Hygiene 1929, nr 9.
Ventilation in graphischen Betrieben. Zeitschrift für Gewerbe-Hygiene 1929, nr 9.

Sverige.

FACHT, ELLEN. De sociala anordningarna vid A.-B. Separator. Sunt förnuft 1929, nr 5.
HANSSON, N. P. Avskräckande olycksfallsfrekvens inom gruvindustrien. Gruvindustriarbetaren 1929, nr 8.
WALLNER, O. Statliga åtgärder till förbättrande av skogs- och flottningsarbetarnas levnads- och arbetsförhållanden. Gjallarhornet 1929, nr 17.
Medel att nedbringa frekvensen av olycksfall i arbete. Verkstäderna 1929, nr 9.

Amerikas förenta stater.

GRIEVE, G. G. The 1929 outlook for industrial safety. National safety news sept. 1929.
SAPPINGTON, C. O. Helping industry in health work. National safety news sept. 1929.
Report on lead poisoning in the United States. Monthly labor review aug. 1929.

Norge.

RÖMCKE, F. Arbeidskraftens beskyttelse efter den almindelige borgerlige straffelov. Socialt arbeid 1929, nr 7.

Tyskland.

ABELSDORFF, W. Nachwort und Ergänzungen zu dem Aufsatz »Der Ausbau des Beamtenstabes der deutschen Gewerbeaufsicht in den letzten Jahrzehnten». Jahrbücher für Nationalökonomie und Statistik B. 131, s. 396.
GOLLASCH, P. Unfallbewegung und Unfallschutz auf der Dortmunder Union im Jahre 1928. Reichsarbeitsblatt 1929, nr 26.
LÜDERS, ELSE. The effects of German labour legislation on employment possibilities for women. International labour review sept. 1929.
TELEKY. Der Arzt in der Gewerbeaufsicht. Soziale Praxis 1929, nr 36—37.

Österrike.

LEICHTER, KÄTHE, BAUMANN, MARIE, FODOR, GERTRUD, JAKL, ANNA & JANČIK, STEPHANIE. Die Berufsarbeit der verheirateten Frau. Arbeit und Wirtschaft 1929, nr 17.

Arbetslön och arbetstid.

LA RUE FRAIN, H. Two errors in interpreting wage data. The American economic review 1929, nr 3.
Amerikanisering av de europeiska arbetslönerna? Industria 1929, nr 18.
Family allowances abroad. The ministry of labour gazette 1929, nr 9.
Feriekravets stilling. [Landsorganisationens] Meddelelsesblad 1929, nr 8.
Internationell arbetslönestatistik. Industria 1929, nr 18.

Sverige.

E—L. Semesterfrågan inom industrien. Arbetsledaren 1929, nr 16.
Svenska arbetslöner. [Bertil Nyström: Hur arbetet betalas.] Tiden 1929, nr 5.

Amerikas förenta stater.

STEWART, E. Long working hours of certain municipal employees. Monthly labor review aug. 1929.
Clerical salaries. The service letter on industrial relations 26 aug. 1929.
Contract work in the Paterson, N. J., silk industry. Monthly labor review aug. 1929.
Perquisities and wages of hired farm labor. Monthly labor review aug. 1929.

Wages and other conditions in government and in private employment. Monthly labor review aug. 1929.

Danmark.

Københavnske kommunale Arbejderlönninger. Arbejdsgiveren 1929, nr 39.

Frankrike.

Enquête sur les salaires en France en octobre 1928. Bulletin du ministère du travail 1 kv. 1929.

Les salaires dans l'agriculture en 1928. Bulletin du ministère du travail 1 kv. 1929.

Les salaires dans les industries des métaux de la région parisienne. Bulletin de la statistique générale de la France 1923, nr 4.

Japan.

Japanese cotton mills and the abolition of night work. International labour review sept. 1929.

Kuba.

Labour in the Cuban sugar industry. International labour review sept. 1929.

Storbritannien.

CLAY, H. The public regulation of wages in Great Britain. The economic journal sept. 1929.

SUTHERS, R. B. Those who have holidays and those who do not. The labour magazine sept. 1929.

Tyskland.

KUMMER, F. Wages and working hours in certain German metal trades. Monthly labor review aug. 1929.

Die Entwicklung der Tariflöhne im ersten Halbjahr 1929. Gewerkschafts-Zeitung 1929, nr 36.

Recent official enquiries into wages and hours of work in various industries in Germany. International labour review sept. 1929.

Arbetsmarknad och arbetslöshet.

DIERKES, J. Konjunktur, Arbeitsmarkt und öffentliche Aufträge. Das Arbeitsamt 1929, nr 23.

GJERMOE, E. Bidrag til konjunkturstatistikkens metodikk: Sesong og trend. Statsökonomisk tidsskrift 1929, nr 1.

STEPHAN, V. Ausgleich von Konjunktur- und Saisonschwankungen mit Hilfe öffentlicher Aufträge. Reichsarbeitsblatt 1929, nr 25.

Den internationella arbetslösheten. Industria 1929, nr 19.

Sverige.

RONGE, E. W. Tillgång och behov av arbetskraft för skogsbruket i övre Norrland. Skogen 1929, nr 17.

Amerikas förenta stater.

KUCZYNSKI, J. Die Arbeitslosenstatistik der Gewerkschaften in den Vereinigten Staaten. Reichsarbeitsblatt 1929, nr 27.

En amerikansk parlamentarisk arbetslöshetsutredning. Industria 1929, nr 20.

Industrial efficiency in prosperity and in depression. The conference board bulletin 1929, nr 32.

Finland.

MOILANEN, K. Arbetslöshetsfrågans nuvarande skede. Finsk kommunaltidskrift 1929, nr 6.

Schweiz.

Le placement public. Revue du travail 1929, nr 8.

Storbritannien.

Den engelska kolkartellen och den väntade gruvlagen. Industria 1929, nr 20.

Tyskland.

BIENSFELDT. Zur bevorstehenden Änderung des Gesetzes über Arbeitsvermittlung und Arbeitslosenversicherung. Soziale Praxis 1929, nr 38.

HERRNSTADT. Neuabgrenzung von Versicherung und Fürsorge. Soziale Praxis 1929, nr 36.

LÜTTICH. Lücken im Aufbau der Arbeitsämter. Soziale Praxis 1929, nr 37.

Arbetslöshetsförsäkringen i Tyskland. Industritidningen 1929, nr 16.

Industrial history of recipients of unemployment benefit in Germany: special inquiry. The ministry of labour gazette 1929, nr 9.

Die Reform der Arbeitslosenversicherung im Reichsrat und die neuen Entwürfe. Soziale Praxis 1929, nr 39.

Reichsregierung und Reichsrat über die Arbeitslosenversicherung. Gewerkschafts-Zeitung 1929, nr 38.

Den tyske Arbejdslöshedsforsikring. Arbejdsgiveren (Danmark) 1929, nr 38.

Verhandlungen über die Arbeitslosenversicherung. Gewerkschafts-Zeitung 1929, nr 37.

Zur Reform der Arbeitslosenversicherung. Die Reichsanstalt und ihre Träger zum Entwurf und zur jetzigen Gesamtlage. Die Arbeitslosenversicherung 1929, nr 21/22.

Befolkningsfrågan.

Danmark.

DALGAARD, K. Registreringen af Københavns befolkning. Statistisk Maanedsskrift 1929, nr 5/6.

Ungern.

FÖLDES, B. Influence de la situation matérielle et sociale sur les mariages, les naissances et les décès, eu égard particulièrement à Budapest. Journal de la société Hongroise de statistique 1929, nr 1/2.

SCHNELLER, CH. La mortalité en Hongrie, comparée à l'étranger. (Ungersk text.) Magyar statisztikai szemle 1929, nr 8.

Bostadsförhållanden.

Sverige.

ANGER, F. Står Stockholm inför en fastighetskris? Byggnadsvärlden 1929, nr 37.

Danmark.

Specialundersögelse vedrörende de köbenhavnske Beboelseslejligheder og Forretningslokaler m. v., der har modtaget Bygningsattest i 1928. Statistisk Maanedsskrift 1929, nr 7.

Estland.

REIMAN, H. Iakttagelser om bostadsförhållandena i Reval och Dorpat. Social tidskrift 1929, nr 8.

Frankrike.

Enquêtes sur l'activité dans l'industrie du bâtiment. Bulletin de la statistique générale de la France 1929, nr 4.

Storbritannien.

HICKS, G. A bold practical housing policy. The labour magazine sept. 1929.

Housing in 1928—29. The ministry of labour gazette 1929, nr 9.

Ungern.

THIRRING, G. La statistique de l'habitation à Budapest. Son organisation, son développement et ses méthodes. Journal de la société Hongroise de statistique 1929, nr 1/2.

Fattigvård och barnavård.

ARCTANDER, SIGNY. Miljöforholdenes betydning for den opvoksende slekt. Barn och ungdom 1929, nr 3.

HEIN, ESTRID. Börneforsorg i Folkenes Forbund. Barn och ungdom 1929, nr 3.

Sverige.

STJERNSTEDT, R. Nytt förslag till lag mot lösdriveri och sedeslöst leverne. Hertha 1929, nr 7.

Sociala utgifter inom Stockholms kyrkoförsamlingar. Sunt förnuft 1929, nr 5.

Amerikas förenta stater.

Experience under the federal maternity act, 1921—1929. Monthly labor review aug. 1929.

Homes for aged colored persons. Monthly labor review aug. 1929.

Finland.

BÖÖK, E. Propositionen om lag angående barnskydd. Social tidskrift 1929, nr 8.

Norge.

OPSAND, T. Samfundets barneforsorg. Socialt arbeid 1929, nr 7.

VIGANDER, S. Norges Barnevernsråd. Barn och ungdom 1929, nr 3.

Tyskland.

LEWY, CLARA & PINÈAS, H. Pädagogisch-medizinische Streifzüge durch die berliner Kriegerwaisen-Haushaltungsschulen. Berliner Wohlfahrtsblatt 1929, nr 18.

Det tyska lagförslaget om utomäktenskapliga barn och om adoption. Barn och ungdom 1929, nr 3.

Föreningsväsen.

B[RUNIU]s, A. Det 11:te nordiska arbetsgivaremötet i Helsingfors. Industria 1929, nr 19.

KUMMER, F. Eine gegliederte Gewerkschafts-Internationale? Gewerkschafts-Zeitung 1929, nr 37.

Elfte nordiska arbetsgivarmötet i Helsingfors. Industritidningen 1929, nr 17.

De fyra nordiska arbetsgivarföreningarnas byrå i Brüssel. Industritidningen 1929, nr 16.

Det nordiske Arbejdsgivermöde i Helsingfors. Arbejdsgiveren (Danmark) 1929, nr 37.

Sko- och läderindustriarbetarnas internationella unions femte kongress. Sv. skotidning 1929, nr 17.

Sverige.

BRUNIUS, A. Den svenska fackföreningsrörelsens fraktioner och inbördesstrider. Industria 1929, nr 16 & 19.

— Den svenske Fagforeningsbevægelses Fraktioner og indbyrdes Stridigheder. Arbejdsgiveren (Danmark) 1929, nr 36—37.

— Den svenske fagforeningsbevegelses fraksjoner og innbyrdes stridigheter. Arbeidsgiveren (Norge) 1929, nr 12.

GRANATH, A. Den moderna arbetarerörelsens sociala bakgrund. Fackföreningsrörelsen 1929, nr 36.

KARLBOM, T. Ur tändsticksarbetarnas fackföreningshistoria. Fackföreningsrörelsen 1929, nr 38.

A crisis in the Swedish trade union movement. Anglo-Swedish trade journal 1929, nr 8.

Amerikas förenta stater.

FEHLINGER, H. De amerikanska fackföreningarnas understödsväsen. Fackföreningsrörelsen 1929, nr 38.

Italien.

BACKLUND, S. Ett land utan landsorganisation. Fackföreningsrörelsen 1929, nr 35.

Rumänien.

RADACEANU, L. Arbetarrörelsen i Rumänien. Tiden 1929, nr 5.

Storbritannien.

TRACEY, H. Trade unionism, new and old. The labour magazine sept. 1929.

WEINGARTZ, B. Neuer und alter Trade-Unionismus. Gewerkschafts-Zeitung 1929, nr 37.

— Die Trade-Unions und die Kommunisten. Englischer Gewerkschaftskongress in Belfast. Gewerkschafts-Zeitung 1929, nr 38.

Den engelska fackföreningskongressen. Industria 1929, nr 19.

Den engelske Fagforeningsbevægelse og Kommunismen. Arbejdsgiveren (Danmark) 1929, nr 37.

Den engelske Fagforeningskongres. Arbejdsgiveren (Danmark) 1929, nr 38.

Fackföreningskongressen i Belfast. Industritidningen 1929, nr 17.

The trades union congress. The ministry of labour gazette 1929, nr 9.

Tjeckoslovakien.

OBERSCHALL, A. Die vereinsmässigen Organisationen der Arbeitnehmer und Arbeitgeber in der Tschechoslowakei. Soziale Praxis 1929, nr 36.

Hälso- och sjukvård.

ARONSON, A. & DAHLSTEDT, H. Några intryck från en stipendieresa till Italien, Schweiz och Tyskland i och för tuberkulosstudier. Sv. Läkartidningen 1929, nr 38—39.

Sverige.

KJELLIN, G. Tuberkuloskampens organisation i större stadssamhälle. Social-medicinsk tidskrift 1929, nr 9.

STOCKHOLMS LÄKARFÖRENING. I poliklinikfrågan. Sv. Läkartidningen 1929, nr 37.

Förslag till ändrad organisation av Stockholms hälso- och sjukvårdsförvaltning. Sv. Läkartidningen 1929, nr 36.

Köttbesiktningstvång även i landskommuner? Landskommunernas tidskrift 1929, nr 9.

Ändringar i hälsovårdsstadgan ifrågasatta. Landskommunernas tidskrift 1929, nr 9.

Amerikas förenta stater.

Medelklassens sjukvårdsproblem i Amerika. Hygienisk revy 1929, nr 9.

Finland.

SUOLAHTI, E. Synpunkter vid utvecklandet av sjukhusförhållandena i städer och köpingar. Finsk kommunaltidskrift 1929, nr 6.

Frankrike.

H. B. La lutte contre la tuberculose. Bulletin de la statistique générale de la France 1929, nr 4.

Storbritannien.

GLAHN, H. E. Blindeforsorg i Storbritannien. Socialt Tidsskrift 1929, nr 7/8.

Tyskland.

BEERENSSON, ADELE. Zur Hebammenfrage. Soziale Praxis 1929, nr 39.

Jord- och egnahemsfrågan.

RÖNNBLOM, N. Om jordräntans socialisering. Tiden 1929, nr 5.

Finland.

Tomtpolitiska riktlinjer. Finsk kommunaltidskrift 1929, nr 5.

Storbritannien.

HEYER, F. Die Siedelung in Grossbritannien. Archiv für Sozialwissenschaft und Sozialpolitik B. 62, s. 129.

Kollektivavtal och arbetskonflikter.

COON, S. J. Collective bargaining and productivity. The American economic review 1929, nr 3.

Sverige.

KÄMPE, A. Från föreningsrättsstridernas dagar. Fackföreningsrörelsen 1929, nr 36—39.

LIND, A. Kollektivavtal eller register? Fackföreningsrörelsen 1929, nr 35.

SEVERIN, F. Storstrejksminnen i arbetarrörelsens arkiv. Fackföreningsrörelsen 1929, nr 37.

Bakgrunden till omnibuskonflikten. Industria 1929, nr 20.

Ett uppseendeväckande prejudikat. Kollektivavtalet automatiskt giltigt för oorganiserade. Industria 1929, nr 18.

Amerikas förenta stater.

CUMMINS, E. E. The National Board for Jurisdictional Awards and the Carpenters' Union. The American economic review 1929, nr 3.

En amerikansk Strejke og dens Følger. Arbejdsgiveren (Danmark) 1929, nr 39.

Constitutional status of anti-injunction acts. Monthly labor review aug. 1929.

Enactment of antiunion contract law in Wisconsin. Monthly labor review aug. 1929.

Australien.

KRÜGER, W. Die Krise des australischen Schlichtungswesens. Der Arbeitgeber 1929, nr 18.

Danmark.

Monopolister. Arbejdsgiveren 1929, nr 39.

Norge.

Konflikter i 1928. [Landsorganisationens] Meddelelsesblad 1929, nr 8.

Rumänien.

Conventiile colective de munca din 1928. Buletinul muncii 1929, nr 1/6.

Storbritannien.

WEINGARTZ, B. Lockouten i Lancashire. Fackföreningsrörelsen 1929, nr 39—40.

Den brittiska bomullskonfliktens bakgrund. Sv. Finanstidning 1929, nr 36.

The dispute in the cotton textile industry. The ministry of labour gazette 1929, nr 9.

Frivillig skiljedom i engelska bomullskonflikten. Industria 1929, nr 18.

Lehren der Aussperrung von Lancashire. Gewerkschafts-Zeitung 1929, nr 35.

Österrike.

FEHLINGER, H. Statistik der kollektiven Arbeitsverträge in Österreich. Jahrbücher für Nationalökonomie und Statistik B. 131, s. 405.

Kooperation.

BROKES, S. L. Co-operative greengrocery supplies. The co-operative review sept. 1929.

FLANAGAN, J. A. The purpose of the co-operative press and its influence as a progressive force. Review of international cooperation sept. 1929.

GIDE, CH. Co-operative policy in relation to cartels. Review of international cooperation sept. 1929.

HIBBERD, R. Individual dividends on purchases. The co-operative review sept. 1929.
TOMLINSON, CH. E. Romance of trade with Russia. The co-operative review sept. 1929.
WALDRON, W. Public confidence in co-operatives. Review of international cooperation sept. 1929.

Sverige.

K[ooperativa] F[örbundet]s kongress. Kooperatören 1929, nr 15/16.

Amerikas förenta stater.

BERGENGREN, R. F. The co-operative credit movement in America. Review of international cooperation sept. 1929.

Finland.

DOWNIE, J. The labour problem in finnish cooperation. The co-operative review sept. 1929.

Frankrike.

SKUDVIG, J. Produksjons-kooperasjonen i Frankrike. Loven av 1917 om aktieselskaper, hvor arbeiderne er delaktig. [Landsorganisationens] Meddelelsesblad 1929, nr 8.

Storbritannien.

BROWN, W. H. The only co-operative waterworks. The co-operative review sept. 1929.

Tjeckoslovakien.

DIETL, A. The structure and organisation of the co-operative movement. Review of international cooperation sept. 1929.

Tyskland.

GREEN, E. Rationaliseringen inom den tyska jordbrukskooperationen. Landtmannen 1929, nr 36.

Levnadskostnader.

Cost of living in the United States and in foreign countries. Monthly labor review aug. 1929.

Amerikas förenta stater.

Changes in cost of living in the United States. Monthly labor review aug. 1929.
Cost of living of federal employees in five cities. Monthly labor review aug. 1929.

Frankrike.

Enquête sur les prix de vente au détail de certaines marchandises dans les villes françaises. Bulletin de la statistique générale de la France 1929, nr 4.
Les variations des prix en France depuis la stabilisation des changes. Bulletin de la statistique générale de la France 1929, nr 4.

Storbritannien.

BARTON, ELEANOR. The problem of food prices. The labour magazine sept. 1929.

Tyskland.

GURADZE, H. Die Brotpreise und Kosten des Lebensbedarfs in Berlin im ersten Halbjahr 1929. Jahrbücher für Nationalökonomie und Statistik B. 131, s. 427.

Lärlingsväsen och yrkesrådgivning.

STÄBLER, F. Von »kritischen» Punkten in der praktischen Arbeit des Berufsberaters. Das Berufsamt 1929, nr 24.

Finland.

LIUKKONEN, R. Anordnande av kommunal yrkesrådgivning för ungdom. Finsk kommunaltidskrift 1929, nr 5.

Nederländerna.

DET, E. J. VAN. De gemeente Haarlem en haar jeugdige werklieden. Tijdschrift van den nederlandschen werkloosheids-raad 1929, nr 9.

Tyskland.

CLAUSS. Neuzeitliche Aufgaben der akademischen Berufsberatung und ihre Stellung zur öffentlichen Berufsberatung. Reichsarbeitsblatt 1929, nr 27.
WIEDWALD, R. Berufsberatungsstatistik. Das Berufsamt 1929, nr 20.
O. H. Mitarbeit der Gewerkschaften in den Berufsschulen. Gewerkschafts-Zeitung 1929, nr 37.

Nykterhetsfrågan.

BRATT, I. Om absolutismen är nyttig för den enskilde, hur kan förbudet vara skadligt för samhället? [Föredrag.] Tidskrift för systembolagen 1929, nr 8.
DONATH, J. Aviatik und Alkohol. Revue internationale contre l'alcoolisme 1929, nr 4.
GABRIEL, E. Alkohol und Lebensdauer. Revue internationale contre l'alcoolisme 1929, nr 4.
HERCOD, R. Projet d'enquête sur la question de l'alcoolisme. Revue internationale contre l'alcoolisme 1929, nr 4.
RÖGIND, S. Alkoholkapitalen og Kampen imod Förbudet. Tidskrift för systembolagen 1929, nr 8.
SAHLIN, L. Alkoholen och motorismen. Socialmedicinsk tidskrift 1929, nr 9.
Antiförbudskongressen i Köpenhamn den 27—29 juni 1929. Sv. bryggareföreningens månadsblad 1929, nr 8.

Belgien.

BANDEL, R. Die spezifische Männersterblichkeit in Belgien und der Einfluss des belgischen Gesetzes von 1919. Revue internationale contre l'alcoolisme 1929, nr 4.

Ryssland.

FUHRMANN, F. V. The fight against alcoholism in Soviet Russia. Revue internationale contre l'alcoolisme 1929, nr 4.

Tyskland.

GLÄSS, TH. Zur deutschen Branntweinsteuer-Gesetzgebung. Revue internationale contre l'alcoolisme 1929, nr 4.

Socialförsäkring.

SCHOENBAUM. L'organisation technique des assurances sociales, publiques et privées visant à procurer la protection de la famille. L'avenir du travail aug. 1929.

VERCRUYSSE, F. Rapport sur les travaux de la commission technique de la »politique de protection de la famille». L'avenir du travail aug. 1929.

Den 8:de nordiske Kongres for Ulykkesforsikring med flere brancher den 14. og 15. juni 1929 i Oslo. Nordisk försäkringstidskrift 1929, nr 4.

Sverige.

KÄLLSTRÖM, N. Svensk Lovgivning om Forsikring mod Bedriftssygdomme. Socialt Tidsskrift 1929, nr 7/8.

LOVÉN, T. Den obligatoriska olycksfallsförsäkringen. Gjallarhornet 1929, nr 17.

Amerikas förenta stater.

Special retirement adjustments in the steel industry. Monthly labor review aug. 1929.

Frankrike.

Förslag till ändringar i den franska socialförsäkringslagen. Industritidningen 1929, nr 16.

Les médecins et les assurances sociales. Revue du travail 1929, nr 8.

Les sociétés de secours mutuels en 1926. Bulletin du ministère du travail 1 kv. 1929.

Norge.

JENSEN, O. Morspensjonering i Norge. Socialt arbeid 1929, nr 7.

Den offentliga sjukförsäkringen i de nordiska länderna åren 1926—1929: Norge. Sv. sjukkasse-tidning 1929, nr 8.

Storbritannien.

The widows', orphans', and old age contributory pensions scheme. The ministry of labour gazette 1929, nr 9.

Sydafrika.

KARSTEDT. Der Gedanke der Sozialversicherung in der südafrikanischen Union. Reichsarbeitsblatt 1929, nr 27.

Tyskland.

BERGLUND, F. »Om de tyska socialförsäkringarna och deras verkningar». Sunt förnuft 1929, nr 5.

BRAETSCH, H. Die Angestelltenversicherung seit dem Jahre 1928. Der Arbeitgeber 1929, nr 17.

EIBEL. Der Berufsgenossenschaftstag 1929. Soziale Praxis 1929, nr 38.

ERDMANN, G. Wer hat die Verantwortung? Zur Arbeitslosenversicherungsreform. Der Arbeitgeber 1929, nr 17.

HAEDENKAMP, C. Zur Neuordnung der Krankenversicherung. Soziale Praxis 1929, nr 37—38, 40.

33. deutscher Krankenkassentag. Gewerkschafts-Zeitung 1929, nr 35.

Ut- och invandring.

FERENCZI, I. A historical study of migration statistics. International labour review sept. 1929.

— Methoden und Hauptergebnisse einer historischen Untersuchung der Weltwanderungsstatistik. Allg. statistisches Archiv 1929, nr 3.

PANUNZIO, C. Immigration today. Archiv für Wanderungswesen 1929, nr 2.

SIMON, G. Le problème des migrations de travailleurs. L'avenir du travail aug. 1929.

Amerikas förenta stater.

Mexican immigration. The conference board bulletin 1929, nr 32.

Kanada.

RAGER, F. Auswanderung nach Kanada. Archiv für Wanderungswesen 1929, nr 2.

Palestina.

SIBELKA-PERLEBERG, A. La population et la colonisation en Palestine. (Ungersk text.) Magyar statisztikai szemle 1929, nr 8.

Storbritannien.

HENOCH, H. Die empire-settlement-politik Grossbritanniens. Archiv für Wanderungswesen 1929, nr 2.

Tyskland.

SCHALKHAUSSER, F. Die deutsche Auswanderungsgesetzgebung. Archiv für Wanderungswesen 1929, nr 2.

Österrike.

SIEGEL, O. Die österreichische Wanderungsbewegung im Jahre 1928. Archiv für Wanderungswesen 1929, nr 2.

Författningar rörande sociala frågor.

I Svensk författningssamling ha under tiden 11 september—10 oktober 1929 bl. a. publicerats:

N:r		Daterad
281.	K. kung. ang. insamlande av uppgifter till lantarbetarstatistiken	4 sept.
290.	K. kung. ang. tillämpning å fartyg av lithauisk och sovjetrysk nationalitet av lagen den 27 november 1925 (nr 463) om utsträckt tillämpning av lagen den 20 juni 1924 (nr 225) med särskilda bestämmelser ang. olovlig befattning med spritdrycker och vin m. m.	19 »

Arbetsmarknaden under oktober månad 1929.

Situationen på arbetsmarknaden undergick under oktober månad en för årstiden normalt inträdande försämring. Antalet vid de offentliga arbetsförmedlingsanstalterna anmälda lediga platser höll sig visserligen nära nog konstant jämfört med resultatet för nästföregående månad, men å andra sidan företedde de redovisade arbetssökandes antal nu en rätt markant ökning. Genomsnittliga antalet arbetsansökningar per 100 lediga platser steg därigenom från 127 under september till 148 under oktober. Sistnämnda relationstal var emellertid gynnsammare än oktobersiffran för något år sedan 1924. Det allmänna läget inom näringslivet torde därför fortfarande kunna betecknas såsom relativt gynnsamt.

Förhållandena inom jordbruket fingo som vanligt denna årstid till god del sin prägel av den mot månadens slut försiggående omflyttningen av årspersonal. I de sydligaste landskapen synes emellertid tillgången på fasta platser i år ha varit något knapp, vilket torde sammanhänga med en viss tendens till ökad användning av månadsanställda. På flera håll förmärktes sålunda svårigheter för äldre statfolk och andra arbetssökande att erhålla ny anställning till det kommande tjänsteåret. Däremot rådde i en del fall brist på yngre drängar. För mera tillfällig arbetskraft erbjödos flerstädes gott om arbetsmöjligheter vid rotfruktsupptagning o. d. I betdistrikten framträdde dock verkningarna av betodlingens inskränkning i form av starkt minskad sysselsättning för dithörande personal, jämfört med tidigare år.

Även för de industriella näringarna medförde redogörelsemånaden en betydande ökning av arbetssökandesiffrorna men i allmänhet inga större förändringar beträffande antalet lediga platser. Beklädnadsindustrien samt närings- och njutningsmedelsindustrien uppvisade dock något förbättrade relationssiffror. Efter vanligheten var det emellertid byggnadsverksamheten och metallindustrien, som främst togo den offentliga arbetsförmedlingen i anspråk. Inom båda grupperna rapporterades fortsatt god arbetstillgång för kvalificerade yrkesarbetare men försämrat läge för grov- och diversearbetare o. d.

Beträffande de merkantila yrkena och transportverksamheten förmärktes ävenledes en begynnande åtstramning på arbetsmarknaden. Inom kontors- och affärsbranschen rådde alltjämt överflöd på yngre kvinnliga sökande. För hotell- och restaurangpersonal inträdde en för säsongen normal nedgång i arbetstillgången, särskilt kännbar för uppasserskor och diskerskor. Hjälp- och rengöringskvinnor hade i början av månaden gott om arbete men sedermera sämre möjligheter.

För sjöfolk synes arbetstillgången under hela månaden ha varit tillfredsställande, om än något sämre än i september. Fortfarande rådde på

en del håll brist på yngre maskinbefäl och styrmän. Sjömanshusen redovisade 2 962 påmönstrade sjömän mot 2 716 avmönstrade. Omsättningen var sålunda livlig och proportionen avgjort gynnsammare än i oktober 1928, då på 2 006 avmönstringar kommo blott 1 950 påmönstringar.

Vid arbetslöshetskommissionens reservarbeten hade antalet intagna arbetare omkring mitten av oktober nedgått till något under 800. Härefter steg antalet ånyo till cirka 1 100 vid månadens slut. Motsvarande tidpunkt 1928 var siffran ungefär 1 400. De till kommissionen rapporterade hjälpsökande arbetslösa voro vid början av oktober 5 036 mot 4 849 en månad tidigare.

Antalet ansökningar om arbete *på 100 lediga platser* vid de offentliga arbetsförmedlingsanstalterna under oktober samt under föregående månader och år framgår av efterföljande sammanställning:

	Jan.	Febr.	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.
1902—1912	182	150	119	104	106	119	118	101	93	104	141	134
1913—1922	196	203	171	148	134	138	129	123	115	127	174	187
1923	346	308	231	165	135	146	141	140	126	129	191	195
1924	239	214	177	151	131	132	141	135	128	148	220	225
1925	296	256	207	166	157	159	162	156	154	172	246	226
1926	273	247	191	163	162	166	161	151	158	186	273	268
1927	293	258	208	171	168	161	150	148	143	170	242	243
1928	279	260	201	165	146	157	167	160	142	156	230	220
1929	*241*	*215*	*174*	*150*	*134*	*135*	*137*	*135*	*127*	*148*	—	—
Därav inom jord- och skogsbruk:												
1926	189	152	112	101	106	95	96	107	126	138	211	244
1927	205	155	114	101	96	81	77	104	106	111	164	191
1928	178	145	113	93	90	90	106	133	111	107	173	228
1929	*185*	*152*	*110*	*94*	*83*	*75*	*90*	*113*	*105*	*113*	—	—
Övriga näringsgrupper:												
1926	290	273	223	189	177	185	184	171	172	210	289	272
1927	310	287	250	202	192	184	179	168	161	208	265	251
1928	300	297	240	197	165	176	187	170	157	186	245	219
1929	*251*	*228*	*199*	*173*	*151*	*152*	*152*	*144*	*136*	*165*	—	—

Växlingarna på arbetsmarknaden under de senaste åren framgå även av efterföljande tablå, avseende antalet *arbetslösa inom fackföreningarna* i procent av hela det redovisade medlemsantalet:

	31/1	28/2	31/3	30/4	31/5	30/6	31/7	31/8	30/9	31/10	30/11	31/12
1923	20·5	19·4	18·0	14·9	10·7	9·8	9·1	8·6	8·0	8·2	9·3	14·1
1924	13·6	13·4	13·9	11·6	7·6	7·4	6·2	6·6	7·0	8·4	10·5	15·6
1925	14·8	13·6	12·0	10·8	8·2	8·2	7·6	7·7	8·5	10·1	11·8	19·5
1926	15·7	14·8	14·7	12·8	9·9	9·6	8·6	8·3	9·1	11·4	13·0	19·1
1927	16·3	15·6	14·1	12·3	9·9	9·4	8·3	7·9	8·4	10·4	12·8	18·6
1928	14·3	13·3	13·2	11·7	8·2	7·6	7·4	6·9	7·8	9·0	10·9	17·3
1929 utan skogsarb.	*14·8*	*14·6*	*13·7*	*11·4*	*7·7*	*6·7*	*6·2*	*6·1*	*6·7*	—	—	—
1929 med skogsarb.	*15·0*	*14·8*	*14·4*	*12·3*	*8·2*	*7·2*	*6·7*	*6·5*	*7·2*	—	—	—

Arbetslöshetens utbredning inom olika fack framgår närmare av tabellen å sid. 916.

Arbetstillgången under tredje kvartalet 1929

enligt uppgifter från industriidkare m. fl.

Följande översikt över arbetstillgång m. m. inom olika yrken och näringar under tredje kvartalet år 1929 är, liksom föregående redogörelser av samma slag, till huvudsaklig del grundad på uppgifter, som å särskilda frågeformulär inhämtats från arbetsgivare inom olika näringsgrenar. Frågeformulären ha till största delen insamlats genom socialstyrelsens ombud i orterna. Av ombuden, vilka för närvarande uppgå till ett antal av 47, äro 21 föreståndare för arbetsförmedlingskontor, tillhörande Sveriges offentliga arbetsförmedling. Direkt av socialstyrelsen ha dylika uppgifter insamlats från arbetsgivare i Stockholm med närmaste omnejd ävensom från sådana större arbetsgivare i landsorten, som i regel sysselsätta minst 200 arbetare.

För ifrågavarande kvartal ha besvarade formulär inkommit från 2 009 arbetsgivare med 301 158 arbetare inom industri och hantverk samt transportarbete, vartill kommer ett mindre antal uppgiftslämnare från jordbruk och andra näringsgrenar. En bearbetning av de inkomna svaren har givit vid handen, att arbetstillgången under tredje kvartalet 1929, i jämförelse med samma kvartal föregående år, ansågs:

såsom *bättre* av 444 arbetsgivare med 92 982 arbetare (31 %),
såsom *oförändrad* av 1 345 arbetsgivare med 175 077 arbetare (58 %) och
såsom *sämre* av 220 arbetsgivare med 33 099 arbetare (11 %).

Av de redovisade arbetarna ha 58 % varit anställda hos arbetsgivare, vilka angivit arbetstillgången såsom mer än medelgod, medan 30 % haft medelgod och 12 % mindre än medelgod arbetstillgång. Motsvarande siffror för närmast föregående kvartal voro resp. 56, 32 och 12 samt för tredje kvartalet 1928 resp. 49, 34 och 17.

Arbetstillgångens växlingar under den senaste tioårsperioden framgå av efterföljande tablå, i vilken mycket god arbetstillgång motsvarar poängsiffran 5 och siffrorna 4, 3, 2 och 1 i tur och ordning beteckna god, medelgod, mindre god och dålig arbetstillgång.[1]

Kvartal	1919	1920	1921	1922	1923	1924	1925	1926	1927	1928	1929
I	2·71	3·76	1·80	2·12	2·96	3·03	2·91	3·01	3·04	3·22	3·25
II	3·06	3·88	1·87	2·62	3·19	3·12	3·11	3·09	3·25	3·40	3·47
III	3·29	3·27	2·11	2·89	3·24	3·04	3·07	3·06	3·24	3·33	3·51
IV	3·48	2·34	2·14	2·87	3·17	2·98	3·08	3·07	3·21	3·28	—
Medeltal	3·14	3·30	1·98	2·63	3·14	3·04	3·04	3·06	3·19	3·31	—

Den för det gångna kvartalet framräknade konjunktursiffran belyser ytterligare den gynnsamma utveckling, vilken på senare tid givit sig tillkänna

[1] Se Soc. Medd. årg. 1925, sid. 880 ff.

på olika områden av näringslivet. Relationssiffran för rapportkvartalet var sålunda t. o. m. något högre än motsvarande tal för närmast föregående tremånadersperiod och översteg rätt väsentligt konjunktursiffrorna för tredje kvartalet under något av de senaste tio åren. Ett växande antal näringsgrenar och yrken kunna också för närvarande uppvisa goda konjunkturer och ökade arbetstillfällen för stora grupper av arbetskraft. Till detta tillfredsställande resultat torde i sin mån ha bidragit det relativa lugn, som sedan någon tid tillbaka rått på arbetsmarknaden. Några störande allmänna arbetskonflikter — i stil med fjolårets inom gruvdriften, sågverks-, trämasse-, pappers- och sockerindustrierna — ha sålunda under den gångna delen av året icke förekommit, om man bortser från arbetsnedläggelsen vid småglasbruken under vårmånaderna. Vid senaste kvartalsskifte ha emellertid uppsagts kollektivavtal, berörande c:a 60 000 man vid bl. a. järnbruk, tändsticksfabriker, kolgruvor, skofabriker, garverier och vissa bryggerier. Det återstår att se, vilka konsekvenser för arbetsfreden dessa avtalsuppsägningar komma att medföra.

De här berörda konjunktursiffrorna återspegla huvudsakligen den ena faktorn på arbetsmarknaden, nämligen *tillgången å arbete*. Frågan om arbetstillgångens storlek i förhållande till utbudet av arbetskraft får däremot icke sin belysning ur detta material. För att åskådliggöra relationen mellan tillgång och efterfrågan å arbetskraft meddelas här följande siffror ur de månatliga redogörelserna för den offentliga arbetsförmedlingens verksamhet.

På 100 *lediga platser* kommo å arbetsförmedlingskontoren i genomsnitt följande antal *ansökningar om arbete:*

	3:e kvartalet 1929			2:a kvartalet 1929			3:e kvartalet 1928		
	sept.	aug.	juli	juni	maj	april	sept.	aug.	juli
Jordbruk och skogshushållning	105	113	90	75	83	94	111	133	106
Övriga näringsgrenar	136	144	152	152	151	173	157	170	187
Samtliga »	**127**	**135**	**137**	**135**	**134**	**150**	**142**	**160**	**167**

Trots den i stort sett ökade arbetstillgången förefinnes sålunda alltjämt ett icke obetydligt överskott av arbetssökande, om än avsevärt mindre under tredje kvartalet i år än motsvarande tid i fjol. Inom jordbruket var efterfrågan på tillfällig arbetskraft för bärgningsarbetet mot slutet av redogörelsekvartalet efter vanligheten synnerligen livlig; att antalet i statistiken redovisade arbetssökande även under den brådaste skördemånaden, september, likväl översteg antalet lediga platser, torde främst ha sin förklaring i de som vanligt denna årstid rikligt inströmmande ansökningarna om fasta platser till oktoberflyttningen. Beträffande de industriella yrkena synes den övertaliga arbetskraften numera huvudsakligen vara att söka bland grov- och diversearbetare o. d., under det att tillgången på yrkesutbildad personal är mera knapp och inom flera branscher t. o. m. plägar understiga efterfrågan på dylik arbetskraft.

För ett tydligare åskådliggörande av konjunkturväxlingarna inom de olika industrigrenarna under senaste året ha i tabellen å sid. 838—839, som utgör en sammanfattning av de lämnade uppgifterna från arbetsgivare inom industri och hantverk, angivits konjunktursiffrorna för redogörelsekvartalet

ävensom motsvarande jämförelsetal för de fyra närmast föregående kvartalen. Sammanföras de i tabellen återgivna siffrorna för vissa större industrigrupper, erhållas för de i jämförelsen medtagna kvartalen följande konjunktursiffror:

	Konjunktursiffror				
	3:e kvart. 1929	2:a kvart. 1929	1:a kvart. 1929	4:e kvart. 1928	3:e kvart. 1928
Malmbrytning och metallindustri	3·68	3·68	3·61	3·52	3·46
Jord- och stenindustri	3·37	3·26	2·72	2·40	2·61
Trävaruindustri	3·48	3·42	2·94	3·84	3·48
Pappers- och grafisk industri	3·60	3·76	3·58	3·66	3·71
Livsmedelsindustri	3·52	3·52	3·35	3·50	3·39
Textil- och beklädnadsindustri	3·09	2·92	2·75	2·78	3·05
Läder-, hår- och gummivaruindustri	3·25	2·93	2·84	3·12	2·89
Kemisk-teknisk industri	3·80	3·81	3·29	3·26	3·21

Inom gruppen *malmbrytning och metallindustri* företedde malmgruvorna någon försämring i arbetstillgången från närmast föregående kvartal, men dock en avgjort bättre konjunktursiffra än under fjolårets tredje kvartal. Exporten av järnmalm har under innevarande års tre första kvartal varit betydande och hållit sig ungefär i nivå med 1927 års höga siffror. Mera i ögonen fallande var den vikande tendensen för såväl järnverken som gruppen järn- och stålmanufaktur; dock kunde läget för båda dessa kategorier fortfarande betecknas såsom tillfredsställande. Betydligt gynnsammare lågo mekaniska verkstäder och skeppsvarv. De sistnämnda företedde likväl en nedgående tendens, vilken väl närmast får tillskrivas säsongens inverkan. Bristen på dugliga yrkesarbetare uppges fortfarande vara mycket stor både inom den mekaniska industrien och varvsindustrien. Detsamma gäller delvis också den elektriska branschen, där sysselsättningsmöjligheterna synas ha ökats avsevärt under rapportkvartalet. Motsatsen konstaterades för gruppen annan metallindustri, omfattande diverse armatur- och guldsmedsfirmor, instrumentfabriker, konstgjuterier m. m.

Jord- och stenindustrien uppvisade i flertalet fall icke några större förändringar jämfört med nästföregående kvartal. Stenindustrien hade dock ytterligare förbättrat sin konjunktursiffra och synes numera giva relativt god sysselsättning. Minskad arbetstillgång noterades däremot för tegelbruken, där september månad i allmänhet plägar medföra betydande driftsinskränkningar i samband med den egentliga tegeltillverkningens nedläggande för året. Bäst till inom denna grupp lågo fortfarande glasbruken; den förbättring i arbetstillgången vid hithörande företag, som kunnat iakttagas efter arbetskonfliktens upphörande i juni månad, synes icke ha varit enbart tillfällig. Porslinsindustrien arbetade däremot fortfarande under mera tryckta förhållanden och synes ha svårare att uthärda konkurrensen från utlandet, speciellt Tyskland och Tjeckoslovakien.

Inom *trävaruindustrien* företedde sågverken något minskad arbetstillgång, även i jämförelse med fjolårets tredje kvartal. Innevarande års exportsiff-

	Näringsgrenar	Hela antalet		Tillgång å arbete									
				Mycket god		God		Medelgod		Mindre god		Dålig	
		Ag.	Arb.	Ag.	Arb.	Ag.	Arb.	Ag.	Arb.	Ag.	Arb.	Ag.	Arb.
	Malmbrytn. o. metallind.												
1	Malmgruvor	44	9 530	1	315	8	4 601	24	3 928	1	202	10	484
2	Malmförädlingsverk	52	23 824	2	3 552	16	10 756	16	5 202	12	3 000	6	1 314
3	Järn- och stålmanufaktur	63	8 345	4	363	25	4 245	23	2 653	9	1 000	2	84
4	Mekaniska verkstäder	213	39 281	28	7 031	96	22 647	62	6 064	19	2 934	8	605
5	Skeppsvarv	17	9 578	2	947	7	7 567	2	185	4	691	2	238
6	Elektromekanisk industri	18	8 516	2	792	11	6 653	1	140	2	894	2	37
7	Annan metallindustri	42	3 783	3	317	26	1 910	9	1 123	1	303	3	130
	Jord- och stenindustri												
8	Kolgruvor	6	1 766	—	—	2	423	1	406	—	—	3	937
9	Torvindustri	20	756	1	45	10	385	6	287	—	—	3	39
10	Stenbrott o. -huggerier	44	10 281	8	796	18	2 879	15	6 513	2	71	1	22
11	Kakel- o. porslinsind.	14	3 004	—	—	4	944	5	994	5	1 066	—	—
12	Tegelbruk	87	4 582	2	191	28	2 486	37	1 313	15	522	5	70
13	Glasbruk	21	2 751	5	346	12	1 751	3	562	1	92	—	—
14	Cementfabriker, kalkbruk	32	4 531	2	308	19	1 784	9	2 427	1	8	1	4
	Trävaruindustri												
15	Sågverk	178	25 293	10	1 150	56	9 263	75	12 417	28	2 193	9	270
16	Snickeri- o. möbelfabr.	130	6 712	23	844	69	3 749	30	1 706	6	368	2	45
17	Annan trävarufabrikation	14	567	—	—	8	443	2	50	2	45	2	29
	Pappers- o. grafisk ind.												
18	Trämassefabriker	68	16 562	5	1 552	36	9 221	19	4 299	4	686	4	804
19	Pappersbruk	33	10 337	2	991	17	6 380	11	2 333	2	230	1	403
20	Bokbinderier m. m.	38	2 827	2	92	21	1 911	11	691	3	109	1	24
21	Boktryckerier o. graf. anst.	83	5 005	8	390	39	2 139	29	1 789	4	162	3	525
	Livsmedelsindustri												
22	Kvarnindustri	24	1 459	—	—	11	760	9	502	4	197	—	—
23	Bagerier	42	2 228	—	—	19	1 543	12	328	8	298	3	64
24	Sockerindustri	22	2 847	—	—	8	1 606	8	871	3	318	3	52
25	Choklad- o. konfektfabr.	22	2 775	—	—	10	1 577	7	628	5	570	—	—
26	Bryggerier och bränn erier	60	3 495	—	—	19	1 441	36	1 871	4	153	1	30
27	Tobaksfabriker	11	2 572	—	—	7	2 315	3	126	1	131	—	—
28	Annan livsmedelsindustri	45	2 114	2	120	29	1 554	12	400	2	40	—	—
	Textil- o. beklädnadsind.												
29	Bomullsindustri	41	14 686	1	161	5	912	14	6 328	16	4 897	5	2 388
30	Jute- och linneindustri	9	2 730	—	—	4	1 579	2	632	3	519	—	—
31	Ylleindustri	50	8 474	4	411	27	5 051	14	2 626	4	338	1	48
32	Trikåfabriker	22	4 567	5	264	12	1 020	5	3 283	—	—	—	—
33	Skrädderi- o. sömnadsyrket	59	7 321	5	539	24	3 213	21	2 095	9	1 474	—	—
34	Annan hithör. industri	55	4 328	3	150	21	1 607	25	2 186	6	385	—	—
	Läder-, hår- o. gummiind.												
35	Garverier o. läderfabriker	13	860	—	—	6	397	5	287	1	153	1	23
36	Skofabriker	48	6 449	3	659	12	1 099	18	2 442	7	702	8	1 547
37	Gummivarufabriker	6	4 764	—	—	4	3 939	2	825	—	—	—	—
38	Annan hithör. industri	27	1 271	1	28	13	708	9	299	4	236	—	—
	Kemisk-teknisk industri												
39	Ljus-, tvål- o. oljefabriker	24	1 284	1	35	10	690	11	516	2	43	—	—
40	Konstgödningsfabriker	7	761	—	—	4	464	3	297	—	—	—	—
41	Tändsticksfabriker	9	5 884	—	—	8	5 785	1	99	—	—	—	—
42	Annan hithör. industri	26	3 241	2	566	11	1 101	11	1 271	2	303	—	—
43	**Byggnadsverksamhet**	72	4 250	18	1 519	37	2 216	12	394	4	116	1	5
44	**Kraft-, belysn.- o. vattenv.**	37	5 537	2	275	16	1 900	14	2 516	3	600	2	246
45	**Handel och varulager**	34	2 227	3	79	12	1 030	13	1 033	4	65	2	20
46	**Land- och sjötransport**	27	7 203	1	238	15	4 643	10	2 272	1	50	—	—
47	*Summa* 3:a kv. 1929	**2 009**	**301 158**	**161**	**25 066**	**872**	**150287**	**667**	**89 159**	**214**	**26 159**	**95**	**10 487**
48	» 2:a » »	1 908	280 418	121	20 065	822	135887	670	90 403	205	24 018	90	10 045
49	» 1:a » »	1 981	275 884	71	20 499	629	103868	706	91 044	387	44 340	188	16 133
50	» 4:e » 1928	1 956	272 658	91	17 393	717	115813	691	85 144	290	33 271	167	21 037
51	» 3:e » »	1 993	286 117	103	17 642	785	122483	711	97 810	267	32 507	127	15 675

Arbetstillgången i jämförelse med samma kvartal föregående år						Tillgång å arbetskraft						Konjunktursiffror					
Bättre		Oförändrad		Sämre		Brist		Normal tillgång		Överflöd		3 kv. 1929	2 kv. 1929	1 kv. 1929	4 kv. 1928	3 kv. 1928	
Ag.	Arb.	Ag.	Arb.	Ag.	Arb.	Ag.	Arb.	Ag.	Arb.	Ag.	Arb.						
13	5 023	29	4 479	2	28	—	—	28	4 714	16	4 816	3·43	3·45	3·30	3·50	3·26	1
23	14 821	22	6 719	7	2 284	1	2 195	29	7 523	22	14 106	3·51	3·65	3·61	3·42	3·31	2
17	2 658	38	4 581	8	1 106	2	650	48	5 337	13	2 358	3·46	3·62	3·55	3·30	3·31	3
69	14 585	119	19 911	25	4 785	28	6 899	157	25 830	28	6 552	3·83	3·72	3·66	3·52	3·49	4
5	1 391	9	7 665	3	522	3	5 942	10	3 099	4	537	3·87	3·99	3·98	3·87	3·86	5
8	4 081	7	3 507	3	928	4	3 052	12	5 099	2	365	3·85	3·85	3·25	3·45	3·61	6
11	630	28	2 150	3	1 003	1	54	35	2 854	6	875	3·52	3·82	3·81	3·98	3·64	7
2	803	4	963	—	—	—	—	4	1 101	2	665	2·18	2·14	2·15	1·59	1·66	8
4	143	15	590	1	23	2	60	18	696	—	—	3·53	3·53	2·98	2·88	3·13	9
13	5 793	29	4 416	2	72	1	415	37	9 527	6	339	3·42	3·02	2·82	1·78	2·07	10
1	527	9	1 765	4	712	1	31	11	2 159	2	814	2·96	2·93	2·84	2·28	2·53	11
12	777	71	3 616	4	189	—	—	59	2 485	28	2 097	3·48	3·79	3·50	3·26	3·48	12
13	1 843	7	816	1	92	1	467	15	1 410	5	874	3·85	3·90	3·19	2·94	2·55	13
13	1 609	19	2 922	—	—	1	26	26	2 985	5	1 520	3·53	3·57	3·08	3·19	3·84	14
19	2 536	139	21 069	20	1 688	—	—	122	17 944	56	7 349	3·35	3·43	2·98	3·34	3·49	15
32	1 460	86	4 830	12	422	2	81	114	5 927	14	704	3·74	3·36	2·82	3·28	3·41	16
1	47	13	520	—	—	—	—	12	485	2	82	3·60	3·42	3·21	3·66	3·50	17
11	3 291	49	11 853	8	1 418	1	256	46	11 484	21	4 822	3·61	3·69	3·40	3·41	3·55	18
3	370	27	9 210	3	757	—	—	21	5 109	12	5 228	3·71	3·98	3·90	3·88	4·01	19
7	569	27	2 158	4	100	—	—	33	2 592	5	235	3·69	3·63	3·68	3·92	3·58	20
7	206	65	3 760	11	1 039	5	169	66	4 329	12	507	3·34	3·64	3·45	3·77	3·69	21
3	235	19	1 167	2	57	—	—	11	600	13	859	3·39	2·80	3·19	3·48	3·41	22
3	185	30	1 794	9	249	1	24	32	1 890	9	514	3·50	3·61	3·39	3·54	3·31	23
—	—	14	1 492	8	1 355	—	—	12	1 563	10	1 284	3·42	3·36	3·39	3·64	3·66	24
1	45	20	2 715	1	15	—	—	19	2 554	3	221	3·36	3·56	3·37	3·52	3·35	25
4	121	52	3 052	4	322	—	—	47	2 736	13	759	3·35	3·38	3·08	3·20	3·15	26
4	1 858	6	699	1	15	—	—	10	2 441	1	131	3·85	4·12	3·56	3·55	3·23	27
7	368	35	1 669	3	77	—	—	37	1 849	8	265	3·83	3·58	3·53	3·66	3·58	28
5	2 304	18	5 366	18	7 016	1	130	33	12 100	7	2 456	2·43	2·33	2·19	2·23	2·66	29
2	439	5	2 048	2	243	—	—	6	2 059	3	671	3·39	2·79	2·87	3·05	2·81	30
13	2 849	30	4 812	7	813	1	293	41	6 924	8	1 257	3·64	3·28	3·01	3·31	3·62	31
7	1 122	14	1 097	1	2 348	1	38	18	1 858	3	2 671	3·34	3·07	2·86	2·28	3·05	32
17	1 844	38	5 238	4	239	1	92	50	6 499	8	730	3·38	3·57	3·27	3·05	3·18	33
12	1 381	35	2 345	8	602	1	31	47	3 779	7	518	3·35	3·16	3·05	3·15	3·27	34
2	230	9	524	2	106	—	—	7	420	6	440	3·23	2·17	2·38	2·69	2·61	35
11	1 485	26	3 458	11	1 506	—	—	42	5 604	6	845	2·79	2·26	2·17	2·22	2·28	36
—	—	6	4 764	—	—	—	—	4	3 939	2	825	3·33	3·99	3·87	4·00	3·82	37
2	91	23	1 115	2	65	1	50	26	1 221	—	—	3·42	3·02	2·42	3·15	3·44	38
4	345	19	890	1	49	—	—	15	807	9	477	3·56	3·59	3·38	3·55	3·29	39
—	—	7	761	—	—	—	—	5	462	2	299	3·61	4·08	4·06	3·63	4·05	40
8	5 785	1	99	—	—	—	—	3	2 534	6	3 350	3·98	3·98	3·00	3·00	3·00	41
6	1 207	17	1 639	3	395	—	—	18	2 219	8	1 022	3·60	3·42	3·49	3·52	3·31	42
27	2 233	41	1 940	4	77	18	1 826	49	2 259	5	165	4·21	4·12	3·80	3·54	4·08	43
7	1 385	30	4 152	—	—	—	—	16	2 183	21	3 354	3·25	3·26	3·23	3·09	3·39	44
5	265	25	1 815	4	147	—	—	22	1 291	12	936	3·49	3·43	3·34	3·44	3·12	45
10	4 042	13	2 926	4	235	2	746	20	5 773	5	684	3·70	3·63	2·73	3·79	3·52	46
444	**92 982**	**1 345**	**175 077**	**220**	**33 099**	**80**	**23 527**	**1 493**	**198 253**	**436**	**79 378**	**3·51**	·	·	·	·	47
413	78 217	1 238	168 404	257	33 797	73	16 729	1 378	179 130	457	84 559	·	3·47	·	·	·	48
351	58 364	1 210	167 809	420	49 711	35	16 520	1 287	154 416	659	104 948	·	·	3·25	·	·	49
394	66 754	1 259	161 202	303	44 702	35	11 394	1 302	160 333	619	100 931	·	·	·	3·28	·	50
403	69 458	1 273	174 327	317	42 332	44	11 649	1 378	174 409	571	100 059	·	·	·	·	3·33	51

ror ha hittills visserligen varit högre än förra årets, men prisläget å trävaror har i stället något försämrats, delvis till följd av den skarpa ryska konkurrensen på detta område. Snickeri- och möbelfabrikerna hade efter vanligheten högsäsong under kvartalet, vilket nogsamt framgår av den synnerligen gynnsamma relationssiffran.

Av företag tillhörande gruppen *pappers- och grafisk industri* uppvisade såväl trämassefabrikerna som pappersbruken sjunkande konjunktursiffror, vilket knappast var att förvänta med hänsyn till det alltjämt goda marknadsläget för dessa industrier. Nedgången var dock icke större, än att arbetstillgången inom båda branscherna alltjämt kunde anses såsom övervägande god. Detsamma gällde i lika hög grad bokbinderierna, under det att boktryckerierna nu gåvo något sämre sysselsättning än tidigare under året.

Livsmedelsindustriens olika branscher kunde som vanligt rapportera god och jämn arbetstillgång. Kraftig uppmarsch från nästföregående kvartal noterades för kvarnarna samt för gruppen annan livsmedelsindustri, omfattande diverse mejerier, slakterier, charkuteri- och konservfabriker, margarin- och jästfabriker m. m. Minskning i arbetstillgången var däremot främst att anteckna för choklad- och konfektfabrikerna samt för tobaksfabrikerna.

Den sedan något år tillbaka rådande depressionen inom vissa grenar av *textilindustrien* synes av de senaste konjunktursiffrorna att döma numera vara på god väg att övervinnas. För både jute- och linneindustrien, ylleindustrien och trikåfabrikerna tedde sig utvecklingen under rapportkvartalet särdeles förmånlig. Däremot var arbetstillgången inom bomullsindustrien alltjämt svag, om än något bättre än under de tre nästföregående kvartalen. Nedgången inom skrädderi- och konfektionsbranschen torde i huvudsak vara en säsongföreteelse, men sättes också, särskilt vad vitvarukonfektionen angår, i samband med utländsk konkurrens.

Även inom läder- och skobranscherna var arbetstillgången under sista kvartalet avsevärt bättre än på länge. Skofabrikationen har dock alltjämt att uthärda hård konkurrens från utlandet, särskilt från Tjeckoslovakien. Vid gummifabrikerna var ställningen liksom tidigare särdeles god.

Beträffande den *kemisk-tekniska industrien* är huvudsakligen att uppmärksamma en kraftig nedgång i arbetstillgången vid konstgödningsfabrikerna Samtliga hithörande industrier lågo dock fortfarande väl till.

Bland övriga näringsgrupper uppvisade *byggnadsverksamheten* mer än vanligt skarp forcering under detta kvartal. Bristen på yrkesmän inom denna industri, såsom murare, byggnadssnickare och målare, synes flerstädes vara besvärande; däremot var arbetstillgången inom branschen betydligt sämre för grovarbetare, hantlangare o. d. För *handels-* och *transportnäringarna* noterades endast obetydliga förändringar från nästföregående kvartal.

Löneutvecklingen inom olika näringsgrenar under åren 1913—1928.

1. Undersökningens syftemål och omfattning.

Efterföljande redogörelse utgör en fortsättning på socialstyrelsens årliga undersökningar angående löneförhållandena för förvaltnings- och arbetarpersonal inom vissa verksamhetsområden och innehåller en översikt av löneläget och löneutvecklingen t. o. m. år 1928 inom industri, handel och samfärdsel (i enskild drift), kommunala verk och byggnadsarbeten samt banker och försäkringsanstalter.[1] I samband härmed ha verkställts vissa beräkningar rörande löneläget inom olika dyrortsgrupper och större städer ävensom beträffande skiljaktigheterna i lönehänseende mellan export- och hemmamarknadsindustri. Dessutom meddelas i det följande i likhet med flera föregående år kompletterande uppgifter angående tidlöner inom hantverk, samfärdsel, restaurangrörelse och husligt arbete. I en särskild avdelning har därjämte, såsom skedde första gången i redogörelsen för 1927 års lönestatistik, sammanförts uppgifter angående löneförhållandena inom sjömansyrket samt för statens järnvägars och statens vattenfallsverks anläggningsarbetare m. fl., vilka uppgifter tidigare publicerats i självständiga artiklar i denna tidskrift.[2]

Insamlandet av uppgifterna för industri, handel och samfärdsel har skett på samma sätt som förut, genom utsändande av frågeformulär till vederbörande arbetsgivare. Lönematerialet rörande statens anläggningsarbetare har liksom tidigare ställts till förfogande av statens järnvägars byggnadsavdelning och banavdelning samt av vattenfallsstyrelsens byggnadsavdelning. Uppgifter om löner för hantverkare, sjöfolk och hembiträden m. fl. ha erhållits genom anlitande av de offentliga arbetsförmedlingsanstalterna. I övrigt ha samma metoder tillämpats som vid föregående löneundersökningar, varom närmare redogörelse återfinnes i Sociala Meddelanden årg. 1919 (sid. 871 ff.).

I ett föregående häfte av denna tidskrift har publicerats en preliminär redogörelse för 1928 års löneundersökning, i vad den avser den genomsnittliga lönestegringen t. o. m. nämnda år för de olika näringsgrenarna tillsammantagna.[3] Då de slutgiltigt beräknade siffror, som nu framläggas, endast förete smärre differenser från de preliminära beräkningarna, kan i fråga om den allmänna löneutvecklingen väsentligen hänvisas till nyssnämnda redogörelse. De i det följande meddelade tabellerna innehålla därutöver uppgifter om medellöner inom olika näringsgrenar samt särskilda dyrortsgrupper och viktigare orter ävensom inom export- och hemmamarknadsindustri. I andra avdelningar lämnas redogörelser rörande löneläget för statens järnvägars

[1] Soc. Medd. årg. 1928, sid. 915 ff. — [2] Soc. Medd. årg. 1927, sid. 523 ff. samt årg. 1928, sid. 20 ff. — [3] Soc. Medd. årg. 1929, sid. 419 ff.

och statens vattenfallsverks anläggningsarbeten ävensom för gängse löner inom hantverk och transportväsen, restaurangrörelse och husligt arbete samt inom sjömansyrket.

Det lönestatistiska primärmaterial, vilket här använts för belysning av löneförhållandena inom näringslivet, måste emellertid anses lida av vissa bristfälligheter, beroende både på det nuvarande något summariska tillvägagångssättet vid uppgifternas införskaffande och på olikformigheten i det material, som för de särskilda åren stått till buds. Nämnas må i detta samband, att enligt Kungl. Maj:ts beslut den 9 nov. 1928 inom socialstyrelsen pågår utredning angående möjligheterna att åstadkomma en mera representativ och även i övriga avseenden mera tillfredsställande lönestatistik.

II. Löneförhållandena för förvaltningspersonal och arbetare inom industri, handel och samfärdsel (enskild) samt för kommunala verk och byggnadsarbeten.

(Enligt uppgifter från arbetsgivare.)

A. Förvaltningspersonal.

Förvaltningspersonalen vid de i undersökningen ingående 3 674 företag, vilka redovisat dylik personal, utgjorde tillsammans 59 349 personer. Antalet redovisade män och kvinnor inom olika personalgrupper och den i genomsnitt per anställd utbetalade avlöningens storlek meddelas i efterföljande tab. 1, varuti därjämte återgivas de procentuella löneförändringar, som beräknats ha ägt rum under perioden 1913—1928.

Det lönestatistiska primärmaterialet möjliggör även en jämförelse i lönehänseende för förvaltningspersonalen inom olika näringsgrenar. Med hänsyn till det relativt ringa antal personer, som flertalet grupper skulle komma att omfatta vid en dylik uppdelning av materialet, har i tabellen endast för den talrikaste personalgruppen, kontorspersonalen, åtskillnad gjorts mellan industri, handel, samfärdsel samt bank- och försäkringsrörelse. Av dessa näringsgrupper företer handeln den lägsta genomsnittliga lönenivån för den manliga egentliga kontorspersonalen (b-siffror) och industrien för den kvinnliga, medan försäkringsanstalterna haft den i medeltal högst avlönade såväl manliga som kvinnliga personalen. Även för den lägre kontorspersonalen (c-siffror) råder i lönehänseende ett liknande inbördes förhållande mellan olika näringsgrupper, dock med den skillnaden, att lönenivån är högst för bankvaktmästare, medan årslönerna för försäkringsanstalternas underordnade kontorspersonal ligga ej oväsentligt lägre.

I fråga om löneutvecklingen inom olika näringsgrenar föreligga siffror endast för samtliga kontorsanställda (a-siffror). Beträffande den genomsnittliga inkomstökningen för de särskilda personalgrupperna under perioden 1913—1928 hänvisas till tabellen. Vid en jämförelse åter med 1920 års topplöner kan en sänkning av inkomstnivån konstateras inom samtliga grupper för både manlig och kvinnlig personal. Denna minskning synes beträffande manlig kontorspersonal varit störst inom handeln samt be-

Tab. 1. Den i enskild tjänst anställda förvaltningspersonalens löneförhållanden åren 1913—1928.

Yrkesgrupper (a = samtl. kontorsanställda, b = egentlig kontorspersonal, c = vaktmäst., springpojk. o. d.)	Medelantal anställda under år 1928		Genomsnittlig löneinkomst under år 1928, kr.			Löneökning (+) eller löneminskning (—) i %								
						1913—1928			1920—1928			1927—1928		
	Män	Kv.	Män	Kv.	S:a	Män	Kv.	S:a	Män	Kv.	S:a	Män	Kv.	S:a
Teknisk personal	12 241	473	5 643	2 665	5 533	+ 80	+ 121	+ 83	—14	— 5	—14	+ 1·8	+ 3·8	+ 1·4
Kontorspersonal a	25 669	11 900	4 224	2 601	3 710	+ 83	+ 107	+ 80	—22	—18	—23	— 0·4	— 2·3	— 1·0
b	20 781	11 327	4 823	2 678	4 066	·	·	·	·	·	·	+ 0·4	— 1·7	— 0·4
c	4 888	573	1 677	1 085	1 615	·	·	·	·	·	·	— 2·6	+ 0·9	— 3·1
därav inom Industri . . a	13 154	5 921	3 928	2 347	3 437	+ 77	+ 108	+ 74	—20	—16	—21	— 0·3	— 1·7	— 0·9
b	10 729	5 519	4 491	2 445	3 796	·	·	·	·	·	·	± 0·0	— 0·6	— 0·3
c	2 425	402	1 438	1 005	1 376	·	·	·	·	·	·	+ 1·7	+ 1·5	+ 0·6
Handel . . . a	3 678	2 693	3 421	2 526	3 042	+ 53	+ 120	+ 59	—36	—18	—34	— 2·4	— 0·9	— 1·9
b	2 590	2 568	4 335	2 592	3 467	·	·	·	·	·	·	+ 0·4	— 1·1	— 0·5
c	1 088	125	1 246	1 169	1 238	·	·	·	·	·	·	— 7·8	+ 8·7	— 6·2
Samfärdsel . a	2 650	122	4 487	2 840	4 414	+ 107	+ 97	+ 105	—21	—23	—21	+ 1·0	— 3·6	+ 0·7
b	2 515	114	4 648	2 985	4 576	·	·	·	·	·	·	+ 1·8	— 1·9	+ 1·0
c	135	8	1 488	[1] .	1 449	·	·	·	·	·	·	— 3·5	·	— 4·8
Banker . . . a	4 951	1 807	5 106	3 083	4 565	+ 103	+ 114	+ 101	—20	—20	—19	+ 1·4	— 0·9	+ 0·9
b	4 080	1 782	5 603	3 101	4 842	·	·	·	·	·	·	+ 1·8	— 0·8	+ 1·2
c	871	25	2 777	[1] .	2 749	·	·	·	·	·	·	— 1·4	·	— 1·7
Försäkring . a	1 236	1 357	5 661	3 195	4 370	+ 83	+ 101	+ 83	—10	—15	—12	— 2·3	— 5·2	— 3·1
b	867	1 344	7 222	3 211	4 783	·	·	·	·	·	·	— 1·8	— 5·1	— 2·8
c	369	13	1 994	[1] .	1 982	·	·	·	·	·	·	— 2·4	·	— 2·7
Butikspersonal .	3 643	5 423	3 059	2 046	2 453	+ 133	+ 132	+ 111	—14	—16	—18	— 1·4	— 2·2	— 2·2
Summa	41 553	17 796	4 540	2 433	3 908	+ 94	+ 114	+ 91	—19	—18	—21	+ 0·4	— 2·2	— 0·3

träffande kvinnlig personal inom samfärdsel och bankrörelse, minst däremot i fråga om såväl män som kvinnor vid försäkringsanstalterna. Inkomstreduktionerna ägde väsentligen rum under åren 1922 och 1923, medan lönenivån under de därpå följande fem åren förblivit i det närmaste oförändrad, om man bortser från vissa fluktuationer, som delvis torde bero på individuella löneregleringar, delvis på förändrad sammansättning av personalbeståndet.

B. Arbetare.

Antal arbetare och arbetstimmar. Antalet redovisade arbetare vid 1928 års löneundersökning utgör 308 387 emot 290 694 föregående år och 280 390 året därförut. Denna fortgående stegring i undersökningens primärmaterial torde väsentligen vara att tillskriva en viss utvidgning av näringslivet under de senaste åren, men till viss del utgör den ett resultat av strävandena från socialstyrelsens sida att år för år öka materialets representativitet.

Av de för år 1928 redovisade arbetarna voro 76·7 % vuxna män, 14·7 % vuxna kvinnor och 7·0 % minderåriga (under 18 år), medan återstående 1·6 % ej speci-

[1] Medellön har ej beräknats på grund av att blott ett fåtal anställda redovisats.

ficerats efter kön och ålder. Motsvarande procenttal uppgingo föregående år till resp. 76·3, 14·9, 7·0 och 1·8.

För att erhålla ett koncentrerat uttryck för den industriella verksamhetens intensitet har i likhet med föregående år verkställts en bearbetning av primärmaterialets uppgifter om arbetstimmarnas antal under redogörelseåret (tab. 3, kol. 3). Beräkningarna, som hänföra sig till 96·7 % av samtliga redovisade arbetare, visa, att den genomsnittliga arbetstiden per redovisad arbetare under redogörelseåret sjunkit till 2 210 timmar mot 2 273 timmar föregående år[1] — en återverkan av de omfattande arbetsinställelserna under år 1928. — Under nära hälften eller 49·6 % av arbetstiden har arbetet utförts på ackord, medan återstoden utnyttjats till tidlöns- (inkl. övertids-)arbete. Erinras må därom, att under ackordsarbete inbegripes även arbete mot premielön, tonlön o. d. lönesystem, genom vilka lönen i väsentlig mån göres beroende av arbetsprestationen eller arbetsprodukten.

Löneinkomst per år. Såsom redan i den preliminära redogörelsen meddelats, har den genomsnittliga årsinkomsten för samtliga redovisade arbetare, oavsett ålder och kön, år 1928 beräknats till 2 416 kr., varav 2 272 kr. eller 94·0 % intjänats på ordinarie tid och återstoden utgjort ersättning för övertidsarbete, värde av åtnjutna naturaförmåner m. m.

För vuxna manliga arbetare har medellönen (2 697 kr.) legat över men för kvinnor (1 614 kr.) och minderåriga (1 035 kr.) avsevärt under den genomsnittliga inkomsten för samtliga arbetare, såsom närmare belyses i tab. 2, vilken återgives i slutgiltigt skick med hänsyn till den jämkning, de tidigare publicerade preliminära siffrorna undergått vid den korrigering av beräkningarna, som nu slutförts.

De ovan omnämnda betydande differenserna i genomsnittsinkomsterna ge vid handen, att en mera överskådlig bild av löneläget inom olika industrier ej kan erhållas med mindre att medellönen beräknas för manliga, kvinnliga och minderåriga arbetare var för sig. I tab. 3 återfinnas dylika lönesiffror för samma industrigrenar, som redovisats i motsvarande tabell i fjolårets lönestatistik. För att åstadkomma möjligast enhetliga grupper ha därjämte i vissa fall dessa industrigrenar ytterligare uppdelats i huvudsaklig överensstämmelse med vad som skedde vid fjolårets specialbearbetning rörande löneläget inom export- och hemmamarknadsindustri. Till de i tabellen meddelade lönesiffrorna skall här nedan lämnas en kortfattad kommentar.

I fråga om årsinkomsterna uppvisade de vuxna manliga arbetarna inom tidningstryckerier och i spårvägsdrift de högsta genomsnittssiffrorna, nämligen 4 146 resp. 3 933 kr., varefter kommo spisbrödsbagerier (3 798 kr.), lastning och lossning (3 779 kr.), guld- och silvervarufabriker (3 770 kr.), mjukbrödsbagerier (3 691 kr.), bryggerier (3 638 kr.), tobaksfabriker (3 619 kr.) samt margarinfabriker (3 539 kr.). De lägsta årssiffrorna förete

[1] Därvid bör emellertid beaktas, att på grund av bristfällig redovisning av säsongarbetare o. d. (se Soc. Medd. årg. 1927, sid. 844) dessa siffror bliva något för höga för att motsvara det faktiska genomsnittet för samtliga i näringslivet sysselsatta arbetare.

Tab. 2. Arbetarpersonalens arbetstids- och löneförhållanden åren 1913—1928.

Arbetargrupper	Medeltal arbetstimmar[1] under år 1928		Genomsnittlig löneinkomst per *år*, kr.		Löneökning (+) eller löneminskning (−) i %			Genomsnittlig löneinkomst per *dag*, kr.		Löneökning (+) eller löneminskning (−) i %			Genomsnittlig löneinkomst per *timme*, kr.		Löneökning (+) eller löneminskning (−) i %		
	antal	därav på ackord, %	1913	1928	1913—28	1920—28	1927—28	1913	1928	1913—28	1920—28	1927—28	1913	1928	1913—28	1920—28	1927—28
Män öv. 18 år	2 214	47·6	1 241	2 697	+117	−25	−2·0	4·32	9·67	+124	−27	+ 1·0	0·45	1·22	+171	−26	+1·7
Kv. öv. 18 år	2 220	61·5	651	1 614	+148	−24	+0·8	2·34	5·71	+144	−27	+ 1·2	0·24	0·73	+204	−26	+1·4
Minderåriga	2 123	43·3	485	1 035	+113	−29	−3·5	1·76	3·73	+112	−33	− 1·6	0·18	0·49	+172	−29	±0·0
Tillsammans	**2 208**	**49·4**	**1 093**	**2 417**	**+121**	**−26**	**−1·7**	**3·83**	**8·64**	**+126**	**−28**	**+ 0·9**	**0·40**	**1·09**	**+173**	**−27**	**+0·9**
Arbetare utan angivet kön	2 347	66·1	1 079	2 339	+117	−16	+1·4	3·72	8·12	+118	−18	− 4·1	0·30	1·05	+250	− 8	+1·0
Samtl. arb.	**2 210**	**49·6**	**1 091**	**2 416**	**+121**	**−25**	**−1·6**	**3·82**	**8·63**	**+126**	**−28**	**+ 0·8**	**0·40**	**1·09**	**+173**	**−27**	**+0·9**

kristall- och småglasbruk (1 979 kr.), gruvor och anrikningsverk (1 983 kr.), kakel-, sten- och lergodsfabriker (2 001 kr.), linne-, hamp- och juteindustri (2 029 kr.), sågverk och hyvlerier (2 069 kr.), färgerier, blekerier och impregneringsfabriker (2 071 kr.), bomullsindustri (2 072 kr.) samt sågverk och hyvlerier (2 069 kr.). De förhållandevis låga årsförtjänsterna inom dessa industrier sammanhänga — i den mån de ej utgöra en återverkan av de omfattande arbetskonflikterna under redogörelseåret — dels med de mindre goda konjunkturer, som uppgivas ha varit rådande inom vissa av dessa branscher, och dels med att hithörande företag i stor utsträckning äro förlagda till platser å landsbygden, där levnadskostnaderna äro relativt låga.[2] Därtill kommer, att flertalet av dessa industrier äro utsatta för kännbar utländsk konkurrens, som trycker priserna icke endast på den färdiga produkten utan även på arbetskraften.[3] De flesta ovan uppräknade näringsgrenar med hög lönenivå äro däremot typiska hemmamarknadsindustrier och övervägande förlagda till de större städerna.

Bland de v u x n a k v i n n l i g a arbetarna uppvisade år 1928 arbeterskorna vid tidningstryckerier den högsta genomsnittliga årsinkomsten, 2 508 kr. Därefter kommo arbeterskor vid spisbrödsbagerier (2 414 kr.), bryggerier (2 175 kr.), mjukbrödsbagerier (2 163 kr.), bok- och accidenstryckerier (2 079 kr.), brännerier och destilleringsverk (2 075 kr.), mekaniska verkstäder (2 068 kr.) samt tobaksfabriker (2 044 kr.). De lägsta medelförtjänsterna per år uppgivas för kvinnliga arbetare vid grovpappersbruk (1 244 kr.), kakel-, sten- och lergodsfabriker (1 253 kr.), linne-, hamp- och juteindustri (1 340 kr.), bomullsindustri (1 365 kr.), finpappersbruk (1 370 kr.) samt råsockerbruk (1 372 kr.).

De i tab. 3 meddelade lönesiffrorna för m i n d e r å r i g a arbetare kunna icke utan vidare läggas till grund för en jämförelse mellan lönenivån inom olika

[1] Inkl. övertid. — [2] Jfr sid. 860 ff. — [3] Jfr sid. 866 ff. (Forts. å sid. 854.)

Tab. 8. Arbetstid och löneinkomster inom olika näringsgrenar år 1928.

Näringsgrenar (Siffrorna inom parentes angiva antalet företag)	Medelantal arbetare under verksamhetstiden	Medeltal arbetstimmar[1] per arbetare		Genomsnittlig löneinkomst									
				per år			per dag		per timme				
				ordinarie tid, kr.	inkl. övertid, naturaförmåner o. d.		inkl. övertid, naturaförmåner o. d.		ordinarie tid			inkl. övertid, naturaförmåner o. d.	
		antal	därav på ackord, %		kr.	indextal, 1913 = 100	kr.	indextal, 1913 = 100	tidlön, kr.	ackord, kr.	i genomsnitt, kr.	kr.	indextal, 1913 = 100
Malmbrytning o. metallindustri (593)	**82 421**	**2 216**	**64·5**	**2 428**	**2 524**	**206**	**8·93**	**213**	.	.	.	.	.
män	69 745	2 215	65·0	2 567	2 673	203	9·56	213	0·99	1·29	1·19	1·21	.
kvinnor	3 213	2 236	64·1	1 809	1 834	283	6·28	273	0·65	0·91	0·82	0·82	.
minderåriga	6 077	2 140	57·7	1 136	1 148	201	4·13	207	0·40	0·63	0·53	0·54	.
Gruvor o. anrikningsverk (39)	**8 104**	**1 214**	**71·9**	**1 811**	**1 921**	**133**	**10·64**	**212**	.	.	.	.	.
män	7 709	1 216	72·5	1 869	1 983	130	10·99	207	1·05	1·78	1·55	1·63	259
minderåriga	373	1 185	57·9	703	725	113	4·72	210	0·50	0·66	0·59	0·61	226
Därav i													
Mellersta Sverige (35)	4 739	1 181	65·5	1 177	1 202	105	8·21	·	.	.	.	.	.
män	4 447	1 184	65·7	1 217	1 243	104	8·50	·	0·81	1·15	1·04	1·05	214
minderåriga	265	1 159	60·4	570	573	105	3·93	·	0·40	0·55	0·49	0·49	204
Norra Sverige (4)	3 370	1 259	80·3	2 701	2 931	157	15·66	·	.	.	.	.	.
män	3 262	1 260	81·2	2 756	2 992	158	16·07	·	1·66	2·34	2·22	2·37	293
minderåriga	108	1 252	52·1	1 033	1 100	144	6·82	·	0·70	0·95	0·83	0·88	293
Järn-, stål- o. kopparverk (46)	**14 968**	**2 342**	**69·8**	**2 247**	**2 373**	**207**	**7·88**	**197**	.	.	.	.	.
män	13 984	2 350	70·7	2 323	2 455	209	8·08	198	0·79	1·09	1·01	1·04	254
minderåriga	937	2 226	55·0	1 149	1 187	211	4·00	205	0·39	0·62	0·52	0·53	265
Järn- o. stålmanufaktur (110)	**7 752**	**2 312**	**51·5**	**2 236**	**2 306**	**214**	**7·76**	**207**	.	.	.	.	.
män	6 181	2 328	53·2	2 501	2 583	214	8·79	210	0·94	1·22	1·09	1·11	252
kvinnor	757	2 299	45·7	1 381	1 398	262	4·93	·	0·53	0·69	0·61	0·61	321
minderåriga	815	2 210	43·1	1 044	1 049	236	3·68	·	0·39	0·59	0·47	0·48	282
Mekaniska verkstäder (293)	**39 190**	**2 344**	**64·7**	**2 629**	**2 708**	**220**	**9·15**	**219**	.	.	.	.	.
män	32 722	2 347	65·1	2 760	2 847	214	9·69	217	1·03	1·30	1·21	1·22	260
kvinnor	606	2 297	57·3	2 054	2 068	309	6·09	263	0·69	1·05	0·90	0·90	375
minderåriga	2 476	2 266	60·3	1 231	1 232	212	4·17	204	0·39	0·65	0·55	0·55	262
Skeppsvarv (24)	8 580	2 372	79·0	2 702	2 825	·	9·12	·	.	.	.	.	.
män	7 691	2 373	78·9	2 802	2 951	·	9·53	·	1·05	1·27	1·24	1·25	·
minderåriga	600	2 363	80·5	1 895	1 399	·	7·54	·	0·45	0·63	0·59	0·59	·
Övriga verkstäder (269)	30 610	2 336	60·6	2 608	2 676	·	9·15	·	.	.	.	.	.
män	25 031	2 339	60·5	2 746	2 815	·	9·74	·	1·02	1·31	1·20	1·21	·
kvinnor	605	2 298	57·4	2 054	2 068	·	6·08	·	0·69	1·05	0·90	0·90	·
minderåriga	1 876	2 234	53·1	1 176	1 178	·	4·11	·	0·38	0·66	0·53	0·53	·
Elektriska verkstäder (33)	**8 093**	**2 282**	**65·3**	**2 614**	**2 714**	**252**	**9·24**	**249**	.	.	.	.	.
män	6 006	2 341	61·1	2 968	3 097	273	10·23	262	1·13	1·41	1·31	1·32	307
kvinnor	1 177	2 177	84·9	1 964	1 993	253	6·94	238	0·73	0·94	0·91	0·92	288
minderåriga	910	2 023	70·5	1 112	1 119	196	4·33	214	0·41	0·61	0·55	0·55	250
Metallmanufaktur (54)	**3 860**	**2 304**	**58·2**	**2 448**	**2 487**	**223**	**8·25**	**214**	.	.	.	.	.
män	2 869	2 322	58·6	2 772	2 813	221	9·24	206	1·08	1·30	1·21	1·21	252
kvinnor	467	2 302	56·6	1 879	1 906	313	6·98	·	0·69	0·93	0·83	0·83	361

[1] Inkl. övertid.

Näringsgrenar (Siffrorna inom parentes angiva antalet företag)	Medelantal arbetare under verksamhetstiden	Medeltal arbetstimmar per arbetare		Genomsnittlig löneinkomst									
				per år			per dag		per timme				
				ordinarie tid, kr.	inkl. övertid, naturaförmåner o. d.		inkl. övertid, naturaförmåner o. d.		ordinarie tid			inkl. övertid, naturaförmåner o. d.	
		antal	därav på ackord, %		kr.	indextal, 1913 = 100	kr.	indextal, 1913 = 100	tidlön, kr.	ackord, kr.	i genomsnitt, kr.	kr.	indextal. 1913 = 100
Guld- o. silvervarufabriker (18)	**454**	**2 130**	**48·0**	·	**2 933**	**240**	**10·35**	**252**	·	·	·	·	·
män	274	2 144	57·8	3 757	3 770	229	13·27	240	1·59	1·87	1·76	1·76	284
kvinnor	138	2 115	42·0	·	1 933	·	6·68	·	0·91	0·92	0·91	0·91	·
Jord- o. stenindustri (199)	**20 659**	·	·	·	·	·	**6·96**	**198**	·	·	·	·	·
män	17 939	·	·	·	·	·	7·39	200	0·81	0·99	0·92	0·95	·
kvinnor	1 058	·	·	·	·	·	4·90	192	0·44	0·67	0·61	0·61	·
minderåriga	1 594	·	·	·	·	·	3·22	215	0·36	0·52	0·42	0·42	·
Kolgruvor (8)	**3 370**	**2 215**	**50·2**	**1 809**	**2 042**	**208**	**7·10**	**183**	·	·	·	·	·
män	3 182	2 215	52·1	1 862	2 107	199	7·33	181	0·68	1·01	0·86	0·95	198
Torvindustri (16)	**404**	·	·	·	·	·	**5·54**	**157**	·	·	·	·	·
män	308	·	·	·	·	·	5·80	152	0·58	0·70	0·69	0·69	177
Stenbrott och stenhuggerier (31)	**5 772**	·	·	·	·	·	**6·14**	**197**	·	·	·	·	·
män	5 496	·	·	·	·	·	6·27	219	0·89	0·80	0·81	0·81	279
Byggnadsämnesindustri (104)	**5 268**	**2 243**	**53·6**	**2 245**	**2 302**	**217**	**8·07**	**216**	·	·	·	·	·
män	4 851	2 247	54·2	2 325	2 385	220	8·40	223	0·88	1·18	1·04	1·06	279
Cementfabriker (9)	1 507	2 347	43·3	2 322	2 396	.	8·35	·	·	·	·	·	·
män	1 386	2 360	42·3	2 410	2 487	·	8·66	·	0·89	1·24	1·04	1·05	·
Tegelbruk (60)	2 521	2 239	62·5	2 246	2 288	·	7·91	·	·	·	·	·	·
män	2 246	2 245	64·7	2 356	2 403	·	8·38	·	0·85	1·16	1·05	1·07	·
Kalkbruk o. cementvarufabriker (35)	1 240	2 122	48·5	2 151	2 215	·	8·04	·	·	·	·	·	·
män	1 219	2 122	49·1	2 169	2 234	·	8·11	·	0·90	1·16	1·03	1·05	·
Porslins-, kakel- o. lergodsfabriker (14)	**2 657**	**2 230**	**59·9**	**1 886**	**1 977**	**182**	**6·86**	**183**	·	·	·	·	·
män	1 521	2 211	49·2	2 300	2 473	171	9·22	181	0·91	1·19	1·05	1·06	196
kvinnor	788	2 295	86·0	·	1 451	174	5·28	177	0·53	0·67	0·65	0·66	213
Porslinsfabriker (6)	2 016	2 248	71·3	1 924	2 021	·	6·82	·	·	·	·	·	·
män	993	2 255	65·3	2 646	2 724	·	9·41	·	1·05	1·26	1·19	1·20	·
kvinnor	740	2 290	87·2	·	1 464	·	5·26	·	0·54	0·68	0·66	0·67	·
Kakel-, sten- och lergodsfabriker (8)	641	2 196	39·3	1 820	1 841	·	7·37	·	·	·	·	·	·
män	528	2 170	33·6	1 976	2 001	·	8·03	·	0·84	1·05	0·91	0·92	·
kvinnor	48	2 346	75·2	1 252	1 253	·	7·38	·	0·47	0·56	0·53	0·53	·
Glasbruk[1] (26)	**3 188**	**2 219**	**36·2**	**1 711**	**1 835**	**192**	**6·45**	**195**	·	·	·	·	·
män	2 581	2 220	41·6	1 950	2 100	177	7·41	178	0·76	1·05	0·88	0·95	211
minderåriga	492	2 214	14·0	685	695	185	2·41	187	0·29	0·43	0·31	0·31	221
Kristall- o. småglasbr. (18)	2 407	2 240	40·0	1 595	1 688	·	5·78	·	·	·	·	·	·
män	1 852	2 242	47·8	1 863	1 979	·	6·84	·	0·68	1·00	0·83	0·88	·

[1] I årets lönestatistik hava inga fönsterglasbruk redovisats på grund av att verksamheten varit nedlagd under redogörelseåret vid flertalet hithörande företag.

Tab. 3 (forts.)

Näringsgrenar (Siffrorna inom parentes angiva antalet företag)	Medelantal arbetare under verksamhetstiden	Medeltal arbetstimmar per arbetare		Genomsnittlig löneinkomst										
				per år			per dag		per timme					
				ordinarie tid, kr.	inkl. övertid, naturaförmåner o. d.		inkl. övertid, naturaförmåner o. d.		ordinarie tid			inkl. övertid, naturaförmåner o. d.	
		antal	därav på ackord, %		kr.	indextal, 1913 = 100	kr.	indextal, 1913 = 100	tidlön, kr.	ackord, kr.	i genomsnitt, kr.	kr.	indextal, 1913 = 100
Buteljglasbruk . . . (6)	754	2 151	23·9	2 097	2 324	·	8·27	·	·	·	·	·	·
män	713	2 161	25·1	2 183	2 422	·	8·63	·	0·90	1·34	1·01	1·12	·
Träindustri . . . (318)	**28 463**	**2 118**	**66·6**	**1 985**	**2 046**	**223**	**7·71**	**205**	·	·	·	·	·
män	24 721	2 134	68·2	2 058	2 187	225	8·21	202	0·85	1·03	0·98	1·02	·
kvinnor	253	2 201	56·8	1 566	1 623	287	5·70	253	0·65	0·77	0·72	0·74	·
minderåriga	3 103	1 985	52·9	1 013	1 029	203	3·98	195	0·41	0·60	0·51	0·52	·
Flottning . . . . . (10)	**2 258**	·	·	·	·	·	**8·98**	**225**	·	·	·	·	·
män	2 194	·	·	·	·	·	9·05	223	0·86	1·14	1·02	1·04	260
Sågverk o. hyvlerier (142)	**19 279**	**2 044**	**76·2**	**1 805**	**1 933**	**197**	**7·52**	**198**	·	·	·	·	·
män	16 568	2 060	77·8	1 916	2 069	196	8·00	196	0·79	0·98	0·94	1·00	238
minderåriga	2 287	1 931	100·0	1 027	1 043	193	4·16	191	0·42	0·60	0·53	0·54	245
Snickeri- o. möbelfabriker . . . . . (140)	**6 027**	**2 244**	**44·8**	**2 173**	**2 230**	**214**	**7·80**	**210**	·	·	·	·	·
män	5 346	2 257	47·8	2 328	2 387	212	8·37	210	0·92	1·18	1·05	1·06	259
minderåriga	617	2 151	19·8	931	944	215	3·26	193	0·40	0·57	0·43	0·44	244
Annan trävaruindustri (26)	**899**	**2 096**	**47·8**	**1 918**	**2 006**	**217**	**7·73**	**239**	·	·	·	·	·
män	613	2 062	45·5	2 215	2 322	185	9·38	222	0·95	1·24	1·08	1·13	251
Pappers- och grafisk industri . . . . . (325)	**35 839**	**2 071**	**49·8**	**2 094**	**2 299**	**195**	**9·21**	**226**	·	·	·	·	·
män	29 886	2 051	53·5	2 240	2 475	191	10·04	225	1·12	1·15	1·14	1·19	·
kvinnor	3 503	2 226	38·8	1 554	1 604	235	5·84	231	0·68	0·76	0·71	0·72	·
minderåriga	2 154	2 090	20·5	963	987	202	3·71	212	0·42	0·64	0·46	0·47	·
Pappersmassefabriker . (78)	**16 401**	**1 882**	**70·5**	**1 938**	**2 161**	**174**	**9·45**	**222**	·	·	·	·	·
män	15 697	1 882	71·7	1 974	2 207	170	9·65	219	0·91	1·16	1·09	1·16	270
minderåriga	569	1 882	33·2	1 083	1 102	198	4·82	239	0·47	0·80	0·58	0·59	295
Pappersbruk o. pappfabriker . . . . . (52)	**10 497**	**2 136**	**57·9**	**1 945**	**2 121**	**198**	**8·45**	**221**	·	·	·	·	·
män	8 645	2 157	57·2	2 097	2 304	199	9·31	229	0·90	1·09	1·01	1·06	272
kvinnor	1 189	2 004	72·2	1 286	1 305	223	5·47	·	0·56	0·67	0·64	0·65	283
minderåriga	545	2 070	44·1	972	992	197	3·88	210	0·41	0·55	0·47	0·48	267
Finpappersbruk . . (7)	3 364	**2 191**	74·0	1 989	2 111	·	9·17	·	·	·	·	·	·
män	2 583	2 213	75·9	2 200	2 358	·	10·38	·	0·96	1·05	1·03	1·07	·
kvinnor	573	2 097	72·1	1 347	1 370	·	5·89	·	0·55	0·68	0·64	0·65	·
minderåriga	208	2 178	54·8	1 079	1 086	·	4·19	·	0·41	0·57	0·50	0·50	·
Grovpappersbruk o. pappfabriker . . . . . (45)	7 133	2 109	49·8	1 923	2 125	·	7·86	·	·	·	·	·	·
män	6 062	2 132	48·6	2 052	2 280	·	8·53	·	0·89	1·11	1·00	1·06	·
kvinnor	616	1 918	72·3	1 229	1 244	·	4·91	·	0·56	0·67	0·64	0·64	·
minderåriga	337	2 008	37·5	911	934	·	3·58	·	0·41	0·54	0·46	0·46	·
Annan pappersindustri (52)	**3 206**	**2 335**	**17·1**	**1 967**	**2 051**	**250**	**6·81**	**240**	·	·	·	·	·
män	1 210	2 367	13·3	2 781	2 916	223	9·32	203	1·11	1·86	1·21	1·24	243
kvinnor	1 400	2 378	23·6	1 641	1 704	244	5·78	·	0·66	0·87	0·71	0·73	281
Tapetfabriker . . . (9)	309	2 331	·	1 949	2 010	·	6·78	·	·	·	·	·	·
män	236	2 371	·	2 215	2 287	·	7·55	·	0·95	·	0·95	0·96	·
kvinnor	33	2 274	·	1 393	1 431	·	4·72	·	0·62	·	0·62	0·63	·

Näringsgrenar (Siffrorna inom parentes angiva antalet företag)	Medelantal arbetare under verksamhetstiden	Medeltal arbetstimmar per arbetare		Genomsnittlig löneinkomst									
				per år			per dag		per timme				
				ordinarie tid, kr.	inkl. övertid, naturaförmåner o. d.		inkl. övertid, naturaförmåner o. d.		ordinarie tid			inkl. övertid, naturaförmåner o. d.	
		antal	därav på ackord, %		kr.	indextal, 1913 = 100	kr.	indextal, 1913 = 100	tidlön, kr.	ackord, kr.	i genomsnitt, kr.	kr.	indextal, 1913 = 100
Annan hithörande industri (43)	2 897	2 335	19·1	1 969	2 055	·	6·81	·	·	·	·	·	·
män	974	2 366	16·5	2 921	3 069	·	9·95	·	1·16	1·86	1·28	1·31	·
kvinnor	1 867	2 381	24·1	1 647	1 710	·	5·81	·	0·66	0·87	0·71	0·73	·
Grafisk industri (143)	**5 735**	**2 366**	**5·9**	**2 907**	**3 158**	**261**	**10·76**	**257**	·	·	·	·	·
män	4 334	2 385	4·3	3 372	3 665	230	12·48	226	1·45	1·74	1·47	1·52	230
kvinnor	778	2 329	17·8	1 859	1 946	257	6·51	238	0·77	0·98	0·81	0·83	252
minderåriga	570	2 277	1·1	962	1 000	252	3·34	244	0·43	0·53	0·43	0·44	275
Grafiska anstalter (19)	1 115	2 341	5·5	2 121	2 346	·	7·16	·	·	·	·	·	·
män	591	2 422	1·4	2 877	3 127	·	10·15	·	1·24	1·57	1·25	1·28	·
kvinnor	323	2 256	15·2	1 617	1 677	·	5·49	·	0·68	0·95	0·72	0·73	·
minderåriga	182	2 263	0·4	900	936	·	2·91	·	0·40	0·70	0·40	0·40	·
Bok- o. accidenstryckerier (74)	2 716	2 381	9·3	2 722	2 940	·	10·33	·	·	·	·	·	·
män	2 094	2 395	8·0	3 136	3 407	·	11·33	·	1·33	1·75	1·36	1·42	·
kvinnor	392	2 379	21·6	1 982	2 079	·	7·30	·	0·82	0·97	0·85	0·87	·
minderåriga	320	2 296	1·7	1 024	1 066	·	3·68	·	0·45	0·51	0·45	0·46	·
Tidningstryckerier (50)	1 904	2 356	0·5	3 669	3 945	·	13·22	·	·	·	·	·	·
män	1 739	2 360	0·3	3 836	4 146	·	13·78	·	1·67	1·90	1·67	1·73	·
kvinnor	63	2 382	5·4	2 847	2 508	·	9·06	·	0·95	1·83	1·00	1·03	·
minderåriga	68	2 222	·	828	864	·	2·86	·	0·38	·	0·38	0·38	·
Livsmedelsindustri (352)	**19 988**	**2 308**	**17·6**	**2 488**	**2 711**	**236**	**9·42**	**240**	·	·	·	·	·
män	12 929	2 346	5·3	2 901	3 196	233	10·98	238	1·24	1·57	1·26	1·35	·
kvinnor	6 341	2 248	43·6	1 819	1 916	260	6·71	255	0·77	0·87	0·81	0·84	·
minderåriga	710	2 152	18·2	964	997	217	3·49	209	0·45	0·45	0·45	0·46	·
Kvarnar (39)	**1 438**	**2 340**	**0·7**	**2 871**	**3 102**	**238**	**11·07**	**241**	·	·	·	·	·
män	1 396	2 354	0·6	2 915	3 147	239	11·20	242	1·26	1·32	1·26	1·30	283
Pressjästfabriker (7)	**236**	**2 441**	**1·3**	**3 068**	**3 300**	**262**	**11·59**	**280**	·	·	·	·	·
män	210	2 469	0·4	3 244	3 493	260	12·26	277	1·34	2·06	1·35	1·41	328
Bagerier (86)	**2 713**	**2 323**	**5·2**	**2 953**	**3 023**	**268**	**10·30**	**269**	·	·	·	·	·
män	1 603	2 373	0·7	3 588	3 656	260	12·10	255	1·52	1·74	1·52	1·54	314
kvinnor	1 000	2 237	11·8	2 117	2 226	270	7·77	279	0·97	0·75	0·95	0·95	328
Mjukbrödsbagerier (69)	1 458	2 377	0·7	3 263	3 344	·	11·18	·	·	·	·	·	·
män	1 161	2 391	0·9	3 625	3 691	·	12·22	·	1·52	1·74	1·53	1·55	·
kvinnor	250	2 313	·	2 131	2 163	·	7·37	·	0·92	·	0·92	0·94	·
Spisbrödsbagerier (15)	982	2 320	·	2 888	2 890	·	9·80	·	·	·	·	·	·
män	367	2 379	·	3 777	3 798	·	12·29	·	1·59	·	1·59	1·60	·
kvinnor	582	2 271	·	2 318	2 414	·	8·35	·	1·02	·	1·02	1·02	·
Käxfabriker (2)	273	2 094	42·7	1 758	1 790	·	6·85	·	·	·	·	·	·
män	75	2 113	·	2 370	2 413	·	9·13	·	1·13	·	1·13	1·14	·
kvinnor	168	2 055	59·9	1 637	1 671	·	6·50	·	0·88	0·75	0·80	0·81	·
Råsockerbruk o. raffinaderier (27)	**3 683**	**2 240**	**9·2**	**2 243**	**2 338**	**188**	**8·39**	**200**	·	·	·	·	·
män	3 360	2 271	5·7	2 375	2 481	190	8·81	203	1·05	1·36	1·06	1·09	287
kvinnor	376	2 059	44·4	1 504	1 541	251	5·74	225	0·65	0·83	0·73	0·75	341

Tab. 3 (forts.)

Näringsgrenar (Siffrorna inom parentes angiva antalet företag)	Medelantal arbetare under verksamhetstiden	Medeltal arbetstimmar per arbetare		Genomsnittlig löneinkomst									
				per år			per dag		per timme				
				ordinarie tid, kr.	inkl. övertid, naturaförmåner o. d.		inkl. övertid, naturaförmåner o. d.		ordinarie tid			inkl. övertid, naturaförmåner o. d.	
		antal	därav på ackord, %		kr.	indextal, 1913 = 100	kr.	indextal, 1913 = 100	tidlön, kr.	ackord, kr.	i genomsnitt, kr.	kr.	indextal, 1913 = 100
Råsockerbruk . . . (22)	1 857	2 414	2·9	2 490	2 571	·	8·74	·	·	·	·	·	·
män	1 824	2 417	2·9	2 512	2 593	·	8·81	·	1·04	1·34	1·05	1·07	·
kvinnor	32	2 269	0·6	1 801	1 372	·	4·82	·	0·59	0·69	0·59	0·60	·
Raffinaderier o. komb. fabriker . . . . . (5)	2 026	2 079	15·8	2 016	2 125	·	7·98	·	·	·	·	·	·
män	1 536	2 097	9·4	2 214	2 348	·	8·82	·	1·05	1·37	1·08	1·12	·
kvinnor	344	2 040	48·9	1 522	1 556	·	5·85	·	0·67	0·83	0·75	0·76	·
Choklad- o. karamellfabriker . . . . . (20)	**2 168**	**2 302**	**24·2**	**1 677**	**1 721**	**254**	**6·05**	**264**	·	·	·	·	·
män	458	2 275	6·2	2 659	2 756	207	9·61	214	1·17	1·34	1·19	1·22	260
kvinnor	1 488	2 345	28·8	1 517	1 550	240	5·47	246	0·63	0·69	0·65	0·66	287
minderåriga	272	2 120	29·8	877	882	224	3·00	219	0·42	0·89	0·41	0·42	300
Bryggerier o. läskedrycksfabriker . . . . . (99)	**4 748**	**2 355**	**5·8**	**2 746**	**3 279**	**253**	**11·18**	**246**	·	·	·	·	·
män	3 710	2 383	2·5	2 983	3 615	241	12·24	241	1·26	2·00	1·28	1·51	290
kvinnor	971	2 246	19·2	1 969	2 146	269	7·42	252	0·81	1·18	0·88	0·96	320
Bränneriер o. destilleringsverk . . . . . (6)	434	2 264	·	2 881	3 166	·	11·29	·	·	·	·	·	·
män	341	2 274	·	3 155	3 465	·	12·33	·	1·40	·	1·40	1·52	·
kvinnor	92	2 224	·	1 882	2 075	·	7·48	·	0·85	·	0·85	0·93	·
Bryggerier . . . . . (88)	4 151	2 362	6·6	2 745	3 307	·	11·19	·	·	·	·	·	·
män	3 258	2 393	2·9	2 974	3 638	·	12·28	·	1·25	2·00	1·28	1·51	·
kvinnor	828	2 240	22·6	1 990	2 175	·	7·51	·	0·81	1·18	0·90	0·97	·
Mineralvatten- o. läskedrycksfabriker . . (5)	163	2 413	·	2 418	2 875	·	9·59	·	·	·	·	·	·
män	111	2 428	·	2 719	3 384	·	11·21	·	1·13	·	1·13	1·39	·
kvinnor	51	2 385	·	1 794	1 809	·	6·11	·	0·76	·	0·76	0·76	·
Tobaksfabriker . . . (10)	**2 374**	**2 217**	**33·4**	**2 236**	**2 398**	·	**8·32**	·	·	·	·	·	·
män	547	2 307	55·4	3 290	3 619	·	12·50	·	1·22	1·61	1·44	1·57	·
kvinnor	1 805	2 190	93·0	1 931	2 044	·	7·10	·	0·71	0·90	0·88	0·93	·
Slakterier o. konservfabriker . . . . . (44)	**1 586**	**2 351**	**10·9**	**2 560**	**2 594**	**234**	**8·84**	**231**	·	·	·	·	·
män	1 008	2 377	3·1	3 074	3 149	242	10·78	238	1·31	1·35	1·31	1·33	289
kvinnor	518	2 321	25·8	·	1 717	·	5·82	261	0·69	0·90	0·74	0·74	322
Slakterier o. charkuterifabriker . . . . . (37)	1 013	2 389	0·2	2 865	2 966	·	10·11	·	·	·	·	·	·
män	794	2 399	0·2	3 186	3 298	·	11·29	·	1·35	2·11	1·35	1·38	·
kvinnor	201	2 362	·	1 794	1 887	·	6·22	·	0·76	·	0·76	0·78	·
Konservfabriker . . (7)	573	2 280	32·5	·	1 986	·	6·68	·	·	·	·	·	·
män	214	2 291	15·1	·	2 595	·	8·94	·	1·12	1·30	1·15	1·15	·
kvinnor	316	2 293	48·9	·	1 640	·	5·57	·	0·59	0·90	0·73	0·72	·
Annan livsmedelsindustri (20)	**842**	**2 425**	**4·1**	**2 894**	**3 043**	**273**	**10·42**	**286**	·	·	·	·	·
män	637	2 451	1·6	3 212	3 414	256	11·62	274	1·35	1·55	1·36	1·39	296
Margarinfabriker . . (7)	632	2 467	2·2	3 085	3 284	·	11·09	·	·	·	·	·	·
män	515	2 476	1·5	3 311	3 539	·	11·95	·	1·39	1·56	1·39	1·43	·

Näringsgrenar (Siffrorna inom parentes angiva antalet företag)	Medelantal arbetare under verksamhetstiden	Medeltal arbetstimmar per arbetare		Genomsnittlig löneinkomst										
				per år			per dag		per timme					
				ordinarie tid, kr.	inkl. övertid, naturaförmåner o. d.		inkl. övertid, naturaförmåner o. d.		ordinarie tid			inkl. övertid, naturaförmåner o. d.		
		antal	därav på ackord, %		kr.	indextal, 1913 = 100	kr.	indextal, 1913 = 100	tidlön, kr.	ackord, kr.	i genomsnitt, kr.	kr.	indextal, 1913 = 100
Annan hithörande industri (13)	210	2 293	10·8	2 286	2 319	·	8·10	·	·	·	·	·	·
män	122	2 841	1·8	2 784	2 884	·	10·08	·	1·20	1·52	1·21	1·24	·
Textil- o. beklädnadsindustri (319)	**39 777**	**2 239**	**55·7**	**1 611**	**1 688**	**231**	**5·87**	**227**	·	·	·	·	·
män	12 322	2 309	32·4	2 118	2 276	204	7·78	201	0·90	1·02	0·94	0·98	·
kvinnor	22 648	2 220	71·4	1 464	1 509	235	5·30	229	0·62	0·69	0·67	0·68	·
minderåriga	4 413	2 134	44·2	907	910	214	3·29	212	0·38	0·49	0·43	0·43	·
Spinnerier, väverier o. d. (169)	**30 152**	**2 245**	**53·9**	**1 539**	**1 612**	**229**	**5·70**	**228**	·	·	·	·	·
män	10 703	2 308	30·3	1 977	2 123	210	7·39	209	0·86	0·94	0·88	0·92	263
kvinnor	15 546	2 125	72·6	1 374	1 411	217	5·06	217	0·54	0·66	0·62	0·64	278
minderåriga	3 550	2 144	45·6	924	933	217	3·38	215	0·38	0·49	0·43	0·44	275
Bomullsindustri (41)	12 591	2 221	55·8	1 494	1 578	·	5·58	·	·	·	·	·	·
män	4 819	2 311	30·4	1 915	2 072	·	7·24	·	0·84	0·90	0·86	0·90	·
kvinnor	5 998	2 185	76·9	1 325	1 365	·	4·86	·	0·52	0·64	0·61	0·63	·
minderåriga	1 773	2 101	56·2	937	956	·	3·48	·	0·39	0·49	0·45	0·45	·
Linne-, hamp- och juteindustri (9)	3 064	2 218	55·3	1 451	1 516	·	5·73	·	·	·	·	·	·
män	1 026	2 292	28·7	1 883	2 029	·	7·71	·	0·88	0·88	0·85	0·89	·
kvinnor	1 686	2 194	78·7	1 313	1 340	·	5·01	·	0·50	0·63	0·60	0·61	·
minderåriga	353	2 116	39·3	853	862	·	3·29	·	0·35	0·48	0·40	0·41	·
Ylleindustri (57)	8 895	2 286	49·2	1 576	1 646	·	5·80	·	·	·	·	·	·
män	3 399	2 308	32·0	2 000	2 150	·	7·53	·	0·86	0·95	0·89	0·93	·
kvinnor	4 418	2 277	66·9	1 355	1 397	·	4·98	·	0·52	0·65	0·61	0·62	·
minderåriga	857	2 232	29·7	·	902	·	3·23	·	0·37	0·49	0·41	0·41	·
Trikåfabriker (23)	3 798	2 239	65·2	1 572	1 622	·	5·64	·	·	·	·	·	·
män	620	2 328	40·5	2 176	2 279	·	6·89	·	0·89	1·04	0·95	0·98	·
kvinnor	2 658	2 228	72·8	1 519	1 558	·	5·60	·	0·61	0·72	0·69	0·70	·
minderåriga	388	2 174	58·6	970	974	·	3·49	·	0·39	0·50	0·45	0·45	·
Band-, gardin- o. bindgarnsfabriker (24)	1 152	2 267	46·9	1 737	1 794	·	6·43	·	·	·	·	·	·
män	388	2 327	48·0	2 447	2 576	·	9·65	·	1·05	1·09	1·07	1·11	·
kvinnor	611	2 253	58·1	1 508	1 528	·	5·39	·	0·59	0·73	0·67	0·68	·
minderåriga	154	2 174	12·0	868	878	·	3·28	·	0·37	0·61	0·40	0·40	·
Färgerier, blekerier o. impregneringsfabriker (15)	652	2 316	22·2	1 774	1 851	·	6·29	·	·	·	·	·	·
män	451	2 272	6·8	1 969	2 071	·	7·21	·	0·87	1·05	0·88	0·91	·
kvinnor	176	2 454	61·4	1 377	1 398	·	4·66	·	0·56	0·57	0·56	0·57	·
minderåriga	25	2 129	2·8	1 056	1 062	·	3·73	·	0·49	0·62	0·50	0·50	·
Skrädderier o. sömnadsfabriker (133)	**3 375**	**2 207**	**60·5**	**1 886**	**1 937**	**233**	**6·66**	**231**	·	·	·	·	·
män	1 469	2 318	47·2	3 283	3 317	222	11·28	223	1·41	1·42	1·42	1·45	284
kvinnor	6 141	2 199	66·7	1 698	1 740	281	6·03	274	0·78	0·78	0·78	0·79	359
minderåriga	754	2 061	33·3	850	850	213	2·91	211	0·39	0·47	0·42	0·41	293
Hatt- och mössfabriker (17)	**1 250**	**2 279**	**73·3**	**1 692**	**1 696**	**242**	**5·85**	**213**	·	·	·	·	·
män	150	2 255	54·9	2 901	2 993	193	10·23	183	1·15	1·41	1·29	1·34	223
kvinnor	961	2 285	80·3	1 601	1 616	264	5·52	216	0·77	0·70	0·71	0·72	267

Tab. 3 (forts.)

Näringsgrenar (Siffrorna inom parentes angiva antalet företag)	Medelantal arbetare under verksamhetstiden	Medeltal arbetstimmar per arbetare		Genomsnittlig löneinkomst										
				per år			per dag		per timme					
				ordinarie tid, kr.	inkl. övertid, naturaförmåner o. d.		inkl. övertid, naturaförmåner o. d.		ordinarie tid			inkl. övertid, naturaförmåner o. d.	
		antal	därav på ackord, %		kr.	indextal, 1913 = 100	kr.	indextal, 1913 = 100	tidlön, kr.	ackord, kr.	i genomsnitt, kr.	kr.	indextal, 1913 = 100
Läder-, hår- o. gummivaruindustri (129)	**12 237**	**2 144**	**53·3**	**1 981**	**2 028**	**220**	**7·34**	**222**	.	.	.	.	.
män	6 452	2 173	50·5	2 504	2 576	203	9·14	208	1·05	1·27	1·16	1·19	.
kvinnor	3 844	2 101	64·9	1 552	1 577	214	5·54	200	0·67	0·78	0·74	0·75	.
minderåriga	1 788	2 133	38·0	1 001	1 014	273	3·67	250	0·41	0·56	0·47	0·48	.
Garverier (28)	**1 549**	**2 312**	**46·8**	**2 314**	**2 400**	**213**	**8·32**	**215**	.	.	.	.	.
män	1 280	2 311	48·7	2 518	2 619	226	9·06	229	0·94	1·27	1·10	1·18	269
Päls- o. skinnvarufabr. (17)	**668**	**2 254**	**27·5**	**2 067**	**2 107**	**255**	**7·10**	**234**	.	.	.	.	.
män	268	2 292	37·4	2 953	2 977	220	10·43	223	1·39	1·14	1·30	1·33	256
kvinnor	331	2 229	20·6	·	1 680	257	5·60	227	0·81	0·61	0·77	0·77	285
Skofabriker (48)	**6 682**	**2 020**	**61·0**	**1 887**	**1 903**	**218**	**7·06**	**221**	.	.	.	.	.
män	3 295	2 041	64·2	2 472	2 497	191	9·14	193	1·12	1·27	1·21	1·22	244
kvinnor	2 158	1 978	64·8	1 455	1 468	184	5·42	187	0·62	0·80	0·74	0·74	239
minderåriga	1 078	2 038	42·5	931	937	255	3·47	241	0·39	0·55	0·46	0·46	307
Gummivarufabriker (6)	**2 340**	**2 325**	**53·9**	**1 993**	**2 091**	**250**	**7·56**	**253**	.	.	.	.	.
män	954	2 389	28·5	2 600	2 761	211	9·28	249	1·03	1·33	1·12	1·16	305
kvinnor	1 059	2 293	82·8	1 710	1 760	·	5·84	·	0·70	0·76	0·75	0·77	·
Annan hithörande ind. (30)	**998**	**2 197**	**31·5**	**1 982**	**2 079**	**180**	**7·36**	**189**	.	.	.	.	.
män	655	2 208	29·1	2 335	2 453	176	8·66	186	0·99	1·23	1·06	1·11	227
Kemisk-teknisk ind. (123)	**11 635**	**2 297**	**35·5**	**2 169**	**2 240**	**251**	**8·11**	**260**	.	.	.	.	.
män	7 710	2 330	27·8	2 516	2 643	227	9·34	230	1·06	1·18	1·10	1·13	.
kvinnor	2 939	2 203	62·3	1 526	1 547	254	5·66	263	0·66	0·71	0·69	0·70	.
minderåriga	986	2 272	33·0	1 132	1 153	271	3·79	243	0·44	0·59	0·50	0·50	.
Färg-, olje- o. parfymfabr. (48)	**2 090**	**2 385**	**11·9**	**2 159**	**2 291**	**247**	**7·49**	**237**	.	.	.	.	.
män	1 299	2 406	5·6	2 614	2 787	232	8·96	221	1·10	1·48	1·12	1·15	280
kvinnor	530	2 341	25·4	1 646	1 714	291	5·88	·	0·67	0·82	0·71	0·73	348
Färg- o. fernissfabr. (18)	397	2 428	8·9	2 356	2 477	·	8·36	·	.	.	.	.	.
män	288	2 423	1·9	2 628	2 780	·	9·47	·	1·10	1·64	1·11	1·18	·
kvinnor	79	2 417	30·3	1 832	1 866	·	6·30	·	0·69	0·93	0·76	0·77	·
Olje-, tvål-, ljus- o. parfymfabriker (30)	1 693	2 375	12·6	2 115	2 247	·	7·29	·	.	.	.	.	.
män	1 011	2 402	6·7	2 610	2 789	·	8·82	·	1·10	1·47	1·19	1·16	·
kvinnor	451	2 328	24·6	1 615	1 687	·	5·80	·	0·67	0·79	0·70	0·73	·
Konstgödningsfabriker (10)	**1 491**	**2 466**	**24·5**	**2 688**	**2 834**	**204**	**9·27**	**196**	.	.	.	.	.
män	1 407	2 469	24·9	2 756	2 931	200	9·58	194	1·04	1·46	1·15	1·19	248
Sprängämnesfabriker (7)	**689**	**2 084**	**59·2**	**2 158**	**2 281**	**187**	**8·54**	**196**	.	.	.	.	.
män	525	2 140	56·8	2 455	2 607	204	9·65	213	1·03	1·26	1·16	1·22	254
Tändsticksfabriker (13)	**5 496**	**2 226**	**63·8**	**1 963**	**2 016**	**265**	**7·48**	**276**	.	.	.	.	.
män	2 989	2 287	47·1	2 396	2 497	237	9·57	258	0·99	1·08	1·05	1·06	286
kvinnor	2 030	2 148	90·0	1 473	1 488	250	5·39	255	0·51	0·69	0·68	0·68	324
minderåriga	477	2 200	57·2	1 247	1 247	294	4·23	275	0·53	0·59	0·57	0·57	356
Annan kemisk-teknisk industri (45)	**1 869**	**2 250**	**22·5**	**2 233**	**2 352**	**201**	**8·37**	**214**	.	.	.	.	.
män	1 490	2 243	21·8	2 408	2 549	200	9·12	205	1·07	1·18	1·10	1·13	246

Näringsgrenar (Siffrorna inom parentes angiva antalet företag)	Medelantal arbetare under verksamhetstiden	Medeltal arbetstimmar per arbetare		Genomsnittlig löneinkomst										
				per år			per dag		per timme					
				ordinarie tid, kr.	inkl. övertid, naturaförmåner o. d.		inkl. övertid, naturaförmåner o. d.		ordinarie tid			inkl. övertid, naturaförmåner o. d.	
		antal	därav på ackord, %		kr.	indextal, 1913 = 100	kr.	indextal, 1913 = 100	tidlön, kr.	ackord, kr.	i genomsnitt, kr.	kr.	indextal, 1913 = 100
Byggnadsverksamhet (606)	**11 241**	.	.	.	.	.	**12·35**	**232**	.	.	.	.	.
män	11 073	.	.	.	.	.	12·47	233	1·30	2·18	1·61	1·62	.
minderåriga	168	.	.	.	.	.	3·70	.	0·48	1·01	0·50	0·51	.
Egentligt byggnadsarb. (309)	**9 392**	.	.	.	.	.	**12·39**	**236**	.	.	.	.	.
män	9 336	.	.	.	.	.	12·42	237	1·29	2·18	1·60	1·60	291
Husbyggnadsarbete (284)	5 566	.	.	.	.	.	12·43	.	.	.	.	.	.
män	5 536	.	.	.	.	.	12·46	.	1·30	2·23	1·60	1·60	.
Väg- o. vattenbyggnadsarbete (25)	3 826	.	.	.	.	.	12·34	.	.	.	.	.	.
män	3 800	.	.	.	.	.	12·39	.	1·27	2·03	1·60	1·60	.
Målning o. glasmästeri (297)	**1 849**	.	.	.	.	.	**12·14**	**209**	.	.	.	.	.
män	1 737	.	.	.	.	.	12·80	216	1·34	2·53	1·69	1·70	266
Kommunala verk o. byggnadsarbeten m. m. (209)	**17 881**	**2 319**	**20·7**	**3 210**	**3 481**	**272**	**12·75**	**297**	.	.	.	.	.
män	17 681	2 317	21·0	3 234	3 501	269	12·84	295	1·32	1·79	1·42	1·55	323
minderåriga	200	2 442	2·5	1 567	1 724	374	5·79	357	0·64	1·07	0·65	0·71	418
Kraft-, belysnings- o. vattenverk (129)	**5 245**	**2 372**	**13·6**	**3 161**	**3 334**	.	**11·72**	.	.	.	.	.	.
män	5 200	2 372	13·8	3 176	3 349	.	11·79	.	1·28	1·86	1·86	1·42	.
minderåriga	46	2 426	1·1	1 484	1 557	.	5·28	.	0·61	1·58	0·62	0·64	.
Byggnads- o. anläggningsarbeten (68)	**7 569**	**2 302**	**31·9**	**3 207**	**3 311**	.	**12·02**	.	.	.	.	.	.
män	7 523	2 301	32·0	3 218	3 321	.	12·07	.	1·25	1·77	1·42	1·46	.
minderåriga	45	2 423	9·5	1 581	1 625	.	5·35	.	0·61	1·02	0·65	0·67	.
Spårvägsdrift (12)	**5 067**	**2 249**	**3·8**	**3 331**	**3 888**	.	**14·80**	.	.	.	.	.	.
män	4 958	2 239	4·0	3 416	3 933	.	15·01	.	1·53	1·89	1·54	1·84	.
minderåriga	109	2 458	0·1	1 596	1 835	.	6·19	.	0·67	0·78	0·67	0·75	.
Handel o. varulager (488)	**5 907**	**2 398**	**8·4**	**2 680**	**2 699**	**247**	**9·11**	**238**	.	.	.	.	.
män	4 452	2 396	6·4	2 937	3 013	245	10·21	239	1·22	1·45	1·24	1·26	307
kvinnor	1 104	2 411	16·8	.	1 900	307	6·52	287	0·77	0·80	0·77	0·78	355
minderåriga	214	2 394	7·1	818	881	211	2·89	195	0·33	0·54	0·35	0·37	264
Samfärdsel (131)	**21 710**	**2 297**	**24·1**	**2 598**	**2 993**	**251**	**9·23**	**230**	.	.	.	.	.
män	21 561	2 297	24·3	2 605	3 007	248	9·27	227	0·99	1·66	1·16	1·31	.
minderåriga	133	2 312	6·5	862	901	167	2·88	160	0·36	0·57	0·37	0·39	.
Järnvägsdrift (enskild) (77)	**16 709**	**2 404**	**7·7**	**2 386**	**2 787**	**236**	**9·08**	**240**	.	.	.	.	.
män	16 581	2 405	7·7	2 397	2 800	233	9·06	236	0·99	1·15	1·00	1·16	305
minderåriga	112	2 293	7·9	897	938	176	3·03	169	0·38	0·57	0·39	0·40	222
Åkerirörelse (13)	**208**	**2 468**	**0·3**	**2 724**	**2 972**	**230**	**10·07**	**236**	.	.	.	.	.
män	187	2 476	0·3	2 978	3 224	248	10·84	252	1·26	2·05	1·26	1·31	305
Lastning o. lossning (41)	**4 793**	.	.	.	.	.	**13·61**	**225**	.	.	.	.	.
män	4 793	1 996	86·6	3 296	3 779	299	13·61	225	1·22	1·88	1·80	1·88	303
Tvättinrättningar (13)	**629**	**2 381**	**19·9**	**2 014**	**2 087**	.	**7·14**	.	.	.	.	.	.
män	145	2 426	0·6	3 086	3 230	.	10·86	.	1·30	1·08	1·29	1·38	.
kvinnor	464	2 376	25·4	1 715	1 768	.	6·06	.	0·70	0·84	0·74	0·74	.
Samtliga grupper (3 805)	**308387**	**2 210**	**49·6**	**2 272**	**2 416**	**221**	**8·63**	**226**	**0·97**	**1·12**	**1·05**	**1·09**	**273**
män	236616	2 214	47·6	2 518	2 697	217	9·67	224	1·07	1·26	1·16	1·22	271
kvinnor	45 367	2 220	61·5	1 572	1 614	248	5·71	244	0·67	0·74	0·71	0·73	304
minderåriga	21 540	2 123	43·3	1 020	1 035	213	3·73	212	0·41	0·58	0·48	0·49	272

näringsgrenar, enär åtskilliga skiljaktigheter industrierna emellan torde föreligga med hänsyn till de redovisade arbetarnas medelålder, vilken i detta fall måste tillmätas en väsentlig betydelse för löneinkomstens storlek. De vid spårvägsdrift, övriga kommunala verk och byggnadsarbeten samt skeppsvarv m. fl. anställda minderåriga, vilka haft de högsta genomsnittliga löneinkomsterna, torde merendels vara ynglingar, som nalkas adertonårsåldern och mången gång utföra en vuxen mans arbete. Inom glasindustrien m. fl. näringsgrenar, där lönenivån är avsevärt lägre, sysselsättas i betydande utsträckning yngre arbetare.

Årslönens fluktuationer 1913—28. Övergår man därefter till att undersöka förskjutningarna i löneläget för de båda huvudgrupperna av arbetare, visar tab. 2, att utvecklingen tett sig rätt olika för manliga och för kvinnliga arbetare. Från år 1913 till år 1928 ha sålunda årslönerna för vuxna manliga arbetare stigit med 117 %, medan kvinnornas inkomst under motsvarande tid ökats med ej mindre än 148 %.[1] Lönefluktuationerna bli givetvis mera varierande, om man med hjälp av tab. 3 undersöker motsvarande stegringstal inom de särskilda företagsgrupperna. Därvid bör beaktas, att jämförelsetal för vissa i årets lönestatistik nytillkomna specialgrupper ej föreligga för utgångsåret 1913 utan endast fr. o. m. lönenivåns toppår 1920. De i tab. 3 publicerade stegringstalen hänföra sig därför uteslutande till de redovisade huvudgrupperna.

Tabellen visar, att inkomstökningen för vuxna manliga arbetare under perioden 1913—1928 varit högst vid elektriska verkstäder (indextal 273 om 1913 = 100, d. v. s. ökning 173 %). Närmast på stegringsskalan följa kommunala verk och byggnadsarbeten, pressjästfabriker, bagerier, »annan» livsmedelsindustri samt handel och varulager, inom vilka näringsgrenar indextalen växla mellan 273 och 245. Lägst per år och arbetare har ökningen — om man bortser från den tillfälliga nedgången vid gruvor och anrikningsverk samt pappersmassefabriker — varit inom följande industrigrenar: porslins-, kakel- och lergodsfabriker (indextal 171), »annan» läder-, hår- och gummivaruindustri (176), glasbruk (177) samt »annan» trävaruindustri (185).

För de kvinnliga arbetarna har stegringen av den faktiska årsförtjänsten under perioden 1913—1928 ej endast, såsom ovan visats, i genomsnitt varit större än för männen, utan även varierat mera inom de särskilda industrigrenarna. Sålunda påträffas osedvanligt höga stegringstal för arbeterskorna inom metallmanufaktur (indextal 313), mekaniska verkstäder (309), handel och varulager (307), färg-, olje- och parfymfabriker (291), träindustri (287) skrädderier och sömnadsfabriker (281) samt bagerier (270). Däremot ha årsinkomsterna för kvinnliga arbetare vid porslins-, kakel- och lergodsfabriker samt skofabriker under motsvarande tid ej ens fördubblats (indextal 174, resp. 184).

Såsom av den preliminära redogörelsen framgått, nådde stegringen av årsinkomsten för såväl män som kvinnor under här behandlade period sin högsta punkt inom flertalet näringsgrenar år 1920 och för övriga grupper år 1921.

[1] Begränsar man undersökningen till den egentliga industrien sådan den redovisas i kommerskollegii industristatistik och alltså utesluter de grupper i socialstyrelsens lönestatistik, som ej ha motsvarighet i industristatistiken, bli stegringssiffrorna för årslönen ej oväsentligt lägre eller 108 % för vuxna män och 139 % för vuxna kvinnor.

Sedan dess har en sänkning av årsförtjänsterna ägt rum, som för närvarande i genomsnitt kan uppskattas till 25 % för de manliga och 24 % för de kvinnliga arbetarna. Den ojämförligt större delen av denna inkomstreduktion ägde rum under år 1922. Under de fem senaste åren (1924—1928) har det allmänna löneläget varit tämligen oförändrat, dock med tendens till stegring särskilt inom vissa näringsgrenar.

Inkomstreduktionen sedan toppåret 1920 (1921) har emellertid ställt sig olika inom de särskilda, i lönestatistiken redovisade näringsgrenarna. En jämförelse mellan siffrorna i tab. 3 och tidigare i denna tidskrift[1] meddelade uppgifter — som vid årets lönestatistiska beräkningar kompletterats för vissa specialgrupper — ger vid handen, att årsförtjänsterna för vuxna manliga arbetare sedan toppåret minskats mest inom följande näringsgrenar: gruvor och anrikningsverk[2] (— 50 %), kakel-, sten- och lergodsfabriker (— 47 %), pappersmassefabriker[2] (— 43 %), raffinaderier och kombinerade sockerfabriker (— 42 %) samt skofabriker (— 42 %). För de kvinnliga arbetarna har lönereduktionen sedan toppåret varit störst inom skofabriker (— 45 %), spinnerier, väverier o. d. (— 32 %), pappersbruk och pappfabriker (— 28 %) samt skrädderier och sömnadsfabriker (— 26 %).

Undersöker man, vilka arbetargrupper under perioden 1920 (1921)—1928 minst utsatts för lönenedsättning, visar ett jämförande studium av det lönestatistiska materialet, att de manliga arbetarna vid pressjästfabrikerna endast fått sin årslön reducerad med 12 % under perioden i fråga. Förhållandevis låga äro även lönereduktionerna för manliga arbetare vid margarinfabriker (— 13 %), tidningstryckerier och elektriska verkstäder (— 14 %), kommunala byggnads- och anläggningsarbeten samt spisbrödsbagerier (— 15 %). För arbeterskorna påträffas de minsta förändringarna i löneläget inom malmbrytning och metallindustri (— 10 %), grafisk industri, hatt- och mössfabriker samt tändsticksfabriker (— 12 %).

Den stabilisering i lönenivån, som utmärkt åren 1924—1927, har för det övervägande flertalet näringsgrenar gjort sig gällande även under år 1928. De flesta under året träffade kollektivavtal kunna sålunda i stort sett sägas innebära status quo eller en mindre förhöjning av gällande lönesatser. Anmärkas bör dock, att de faktiska årsförtjänsterna för några näringsgrenar i hög grad påverkats av långvariga arbetsinställelser under redogörelseåret. Ser man på de faktiska årsförtjänsterna i tab. 3, framträder för manliga arbetare ökning från år 1927 särskilt inom följande industrigrenar: tegelbruk (med 11 %), spisbrödsfabriker, råsockerbruk och porslinsfabriker (7 %), cementfabriker (5 %), järn-, stål- och kopparverk (4 %) samt järn- och stålmanufaktur (3 %). Relativt höga stegringstal för de kvinnliga arbetarnas årslöner visa choklad- och karamellfabriker (10 %), färg-, olje- och parfymfabriker (6 %) samt tobaksfabriker (5 %). De näringsgrenar åter, där arbetarpersonalen fått vidkännas lägre årsinkomster än föregående år, utgöras — förutom av de förepämnda av långvariga arbetsinställelser drabbade näringsgrenarna — av kakel-,

[1] Soc. Medd. årg. 1921, sid. 587 ff. — [2] Jfr sid. 854.

sten- och lergodsfabriker (— 25 %) samt för kvinnornas del av grafisk industri (— 8 %) samt skofabriker (— 7 %).

Löneinkomst per dag. Enär för arbetare med mera utpräglad säsongsanställning den faktiska genomsnittslönen per år ej ens tillnärmelsevis kan beräknas på grundval av de nuvarande primäruppgifterna, har man funnit lämpligt att för vissa mera utpräglade säsongyrken icke publicera några årslöner utan i stället meddela uppgifter angående den genomsnittliga arbetsinkomsten per dagsverke. Då det är av visst intresse att känna daglönen även för övriga i statistiken representerade grupper, framför allt de av arbetsinställelser drabbade, har sådan beräkning skett i tab. 3. På grundval av nämnda löneberäkningar har utarbetats vidstående diagram, utvisande de genomsnittliga löneinkomsterna per dag (och per arbetstimme) för vuxna manliga arbetare inom de näringsgrenar, för vilka jämförelseuppgifter föreligga för år 1913. För samtliga i årets lönestatistik redovisade näringsgrenar utgjorde genomsnittliga löneinkomsten per dagsverke 9·67 kr. Högst över detta medeltal ligga daglönerna inom gruvdrift i norra Sverige (16·07 kr.), spårvägsdrift (15·01 kr.), tidningstryckerier (13·78 kr.), lastning och lossning (13·61 kr.), guld- och silvervarufabriker (13·27 kr.), målning och glasmästeri (12·80 kr.), tobaksfabriker (12·50 kr.) samt egentligt byggnadsarbete (12·42 kr.). Lägst under riksmedeltalet falla torvindustri (5·80 kr.), stenbrott och stenhuggerier (6·27 kr.), kristall- och småglasbruk (6·84 kr.), trikåfabriker (6·89 kr.), färgerier, blekerier m. m. (7·21 kr.), bomullsindustri (7·24 kr.), kolgruvor (7·33 kr.) samt ylleindustri (7·53 kr.).

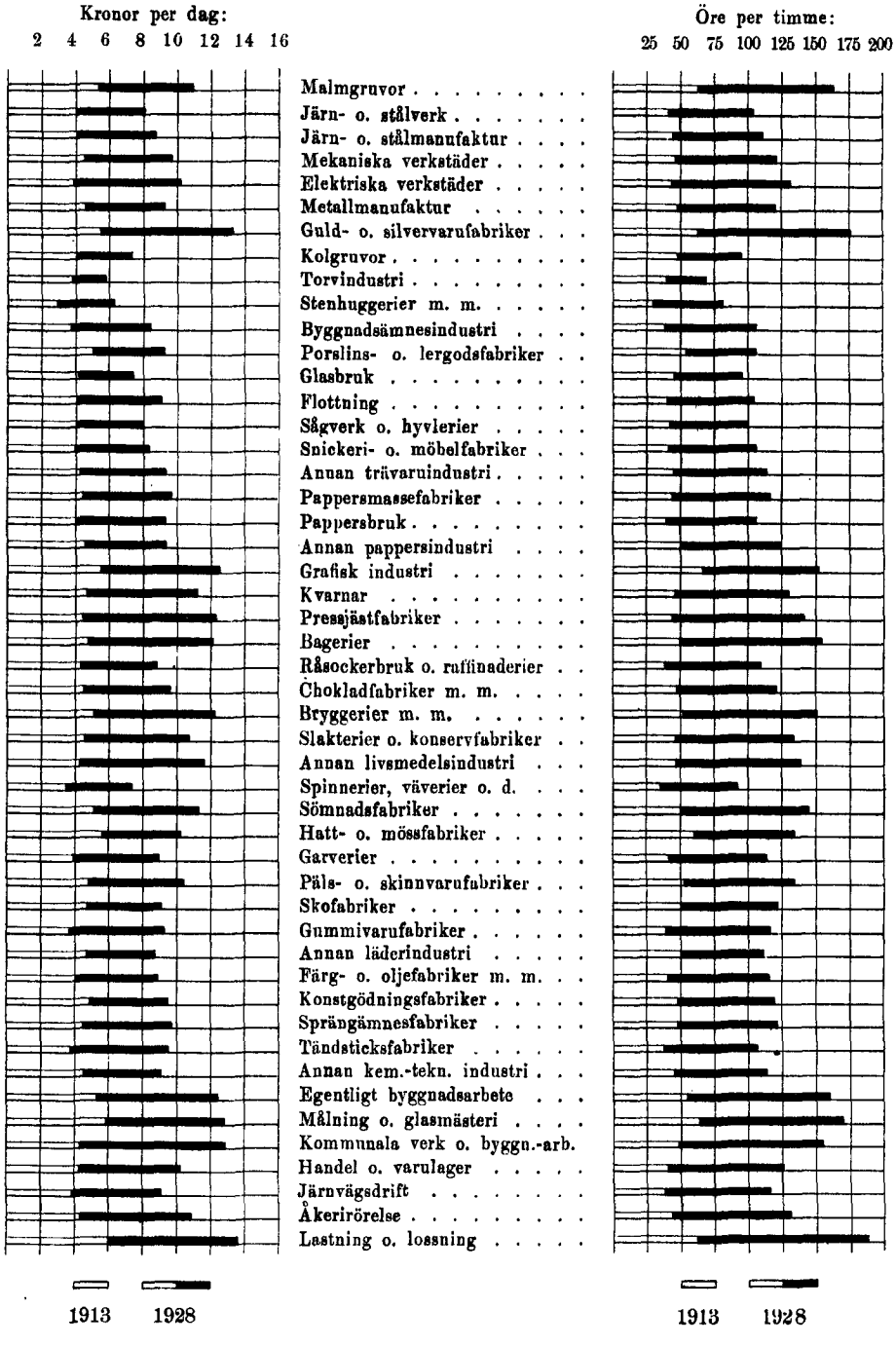
Sedan 1913 har daglönen ökats med i genomsnitt 124 % för män och 144 % för kvinnor.

Löneinkomst per timme. De i det föregående meddelade uppgifterna kunna sägas belysa löneförhållandena närmast ur arbetarklassens synpunkt. Den faktiska arbetsförtjänsten under ett år eller en dag utgör ju ett mått på de medel arbetaren har till sitt förfogande för livsuppehälle under perioden i fråga. Betraktar man däremot såsom företagaren arbetslönen som en del av produktionskostnaderna, intresserar mest arbetskostnaden per utgjord arbetstimme. För en allsidig lönestatistik är det således nödvändigt att komplettera uppgifterna angående års- och daglöner med en beräkning av den genomsnittliga arbetskostnaden per arbetstimme. I tab. 3 meddelas därför även uppgifter angående arbetarnas genomsnittliga timförtjänster under år 1928. Då uppgifter härom ej inhämtats tidigare än år 1921, har det för erhållande av jämförelsetal varit nödvändigt att verkställa en approximativ beräkning av den genomsnittliga timförtjänsten under åren 1913 (utgångsåret) och 1920 (toppåret).[1] Liksom i fråga om årsförtjänsterna hava därvid beräkningarna för utgångsåret begränsats till de i lönestatistiken redovisade huvudgrupperna.

För samtliga undersökta grupper ger tabellen vid handen, att genomsnitts-

[1] Jfr Soc. Medd. årg. 1924, sid. 910.

Genomsnittliga löneinkomster år 1928 per dag och per arbetstimme för vuxna manliga arbetare.

inkomsten per timme under år 1928 var för vuxna manliga arbetare 1·22 kr.[1] eller 171 % högre än år 1913, under det att motsvarande dags- och årsförtjänst för samma år med 124 resp. 117 % överstego 1913 års siffror. Även för de kvinnliga arbetarna, vilkas genomsnittliga arbetslön per timme under år 1928 uppgick till 0·73 kr., översteg den procentuella ökningen i timförtjänst (204 %) väsentligen motsvarande stegringstal för dags- och årsinkomsten (144 resp. 148 %). Orsaken till ifrågavarande skiljaktighet är förnämligast att söka i det under perioden minskade antalet arbetstimmar per år och arbetare, väsentligen beroende på genomförandet av 8-timmarsdagen fr. o. m. år 1920. Sedan sistnämnda år, då timförtjänsten för flertalet näringsgrupper låg som högst, har densamma minskats med i genomsnitt 27 %, vilket tal även i huvudsak karakteriserar den samtidiga nedgången av dags- och årsförtjänsten. En närmare granskning av timförtjänsterna under åren 1927 och 1928 visar, att dessa icke helt följt samma utvecklingslinje som dags- och årsinkomsterna, beroende på vissa förändringar i arbetstiden. Om man begränsar undersökningen till de näringsgrenar, där timförtjänsten under år 1928 stigit, finner man, att exempelvis för malmbrytning och metallindustri (kv),[2] tegelbruk (m), spisbrödsfabriker (m), choklad- och karamellfabriker (kv) samt gummivarufabriker (m) ökningen i timlön åtföljts av en än större stegring i årsinkomsterna, beroende på att den faktiska arbetstiden samtidigt ökat. En motsatt tendens synes ha gjort sig gällande bl. a. vid gruvor och anrikningsverk (m), guld- och silvervarufabriker (m), »annan» trävaruindustri (m), pappersmassefabriker (m), finpappersbruk (m) samt tändsticksfabriker (m o. kv), där ökningen i timlön mer eller mindre fullständigt neutraliserats genom en samtidig minskning i antalet utgjorda arbetstimmar.

Timförtjänsterna ställa sig väsentligt olika, allt eftersom avlöningsformen är *tid- eller ackordslön*. För samtliga i tab. 3 redovisade arbetargrupper var den genomsnittliga timförtjänsten vid tidlönsarbete 0·97 kr., medan den vid ackordsarbete uppgick till 1·12 kr. eller 15·5 % mera. Motsvarande tal för vuxna män voro resp. 1·07 och 1·26 (differens 18 %) samt för kvinnliga arbetare resp. 0·67 och 0·74 kr. (10 %). Dessa allmänna genomsnitt påverkas emellertid starkt av arbetets växlande art samt det skiftande antalet tidlöns- och ackordsarbetare inom olika industrigrenar. Inom sådana näringsgrenar, där stycklönsarbetet är av större betydelse, finner man, att merförtjänsten vid ackordsarbete i regel håller sig mellan 20 och 35 % av tidlönen. Även om inom det stora flertalet industrigrenar ackordsförtjänsterna äro betydligt högre än tidlönerna, råder dock på sina håll ett motsatt förhållande, t. ex. inom skrädderibranschen samt vid päls- och skinnvarufabriker, där redovisade tid- och ackordslöner till stor del avse olika arbetargrupper och de yrkesskickligaste och högst avlönade arbetarna ofta åtnjuta tidlön.

De högsta genomsnittliga timförtjänsterna vid ackordsarbete för *vuxna manliga* arbetare förekommo — bortsett från de industrier, där ackords-

[1] Tages endast hänsyn till arbete å ordinarie tid, uppgick medelförtjänsten per timme till 1·16 kr., medan återstående 6 öre utgjorde ersättning för övertid, naturaförmåner o. d. — [2] Män = m, kvinnor = kv.

arbete endast i rena undantagsfall påfordras — inom målning och glasmästeri och utgjorde i genomsnitt 2·53 kr., varefter kommo Nordsveriges gruvindustri (2·34 kr.), husbyggnadsarbete (2·23 kr.), väg- och vattenbyggnadsarbete (2·03 kr.), guld- och silvervarufabriker (1·87 kr.), kraft-, belysnings- och vattenverk (1·86 kr.), lastning och lossning (1·83 kr.) samt kommunala byggnads- och anläggningsarbeten (1·77 kr.). Vid bedömande av dessa genomsnittssiffror bör emellertid beaktas, att de företrädesvis avse företag å dyrare orter.[1] De lägsta ackordsförtjänsterna förekommo inom torvindustri (0·70 kr.), stenbrott- och stenhuggerier (0·80 kr.), linne-, hamp- och juteindustri (0·88 kr.), bomullsindustri (0·90 kr.), ylleindustri (0·95 kr.) samt sågverk och hyvlerier (0·98 kr.). — Siffrorna giva vidare vid handen, att de vuxna arbetarnas timförtjänster vid ackordsarbete sedan år 1927 ökats mest inom följande näringsgrenar: guld- och silvervarufabriker (11 %), kraft-, belysnings- och vattenverk, »annan» livsmedelsindustri (6 %) samt stenbrott och stenhuggerier (5 %).

Vad t i d l ö n e r n a beträffar, uppvisade tidningstypografer (1·67 kr.), nordsvenska gruvarbetare (1·66 kr.), guld- och silvervarufabriksarbetare (1·59 kr.), arbetare i spisbrödsfabriker (1·59 kr.), spårvägsmän (1·53 kr.) samt arbetare i mjukbrödsfabriker (1·52 kr.) de högsta genomsnittssiffrorna per timme, varefter kommo skrädderiarbetare (1·41 kr.), arbetare vid bränneri er (1·40 kr.), margarinfabriker, päls- och skinnvarufabriker (1·39 kr.), slakterier och charkuterifabriker (1·35 kr.), pressjästfabriker samt målning och glasmästeri (1·34 kr.). De lägsta timlönerna ha i fråga om vuxna manliga arbetare beräknats för torvindustri (0·58 kr.), kolgruvor, kristall- och småglasbruk (0·68 kr.), järn-, stål- och kopparverk samt sågverk och hyvlerier (0·79 kr.). — Stegringen i timlönesatserna sedan år 1927 var mest betydande vid flottning (6 %), »annan» läder-, hår- och gummivaruindustri, skrädderier och sömnadsfabriker, råsockerbruk samt päls- och skinnvarufabriker (5 %).

De *kvinnliga* arbetarnas a c k o r d s f ö r t j ä n s t e r voro högst vid tidningstryckerier (1·83 kr. per timme), bryggerier (1·18 kr.), mekaniska verkstäder (1·05 kr.), bok- och accidenstryckerier (0·97 kr.) samt grafiska anstalter (0·95 kr.), lägst vid kakel-, sten- och lergodsfabriker (0·56 kr.), färgerier, blekerier och impregneringsfabriker (0·57 kr.), päls- och skinnvarufabriker (0·61 kr.), linne-, hamp- och juteindustri (0·63 kr.), bomullsindustri (0·64 kr.), ylleindustri (0·65 kr.) samt grovpappersbruk (0·67 kr.). — Den största ökningen från föregående år i de genomsnittliga ackordslönerna påträffas inom päls- och skinnvarufabriker (9 %), choklad- och karamellfabriker, metallmanufaktur (6 %) samt skrädderier och sömnadsfabriker (5 %).

De högsta t i d l ö n e r n a för kvinnliga arbetare förekommo vid spisbrödsbagerier (1·02 kr.), tidningstryckerier (0·95 kr.), mjukbrödsbagerier (0·92 kr.), guld- och silvervarufabriker (0·91 kr.), käxfabriker (0·88 kr.) samt bränneri er och destilleringsverk (0·85 kr.), de lägsta vid kakel-, sten- och lergodsfabriker (0·47 kr.), linne-, hamp- och juteindustri (0·50 kr.), tändsticksfabriker (0·51 kr.), bomullsindustri och ylleindustri (0·52 kr.) samt järn- och stålmanufaktur

[1] Beträffande arbetslönerna inom olika dyrortsgrupper hänvisas till sid. 860 ff.

(0·53 kr.). — Störst har ökningen i tidlöner från år 1927 till år 1928 varit för den kvinnliga arbetarpersonalen vid gummivarufabriker, hatt- och mössfabriker (9 %), handel och varulager, råsockerbruk och raffinaderier (7 %) samt choklad- och karamellfabriker (5 %).

Den allmänna löneutvecklingen 1913—1928. I föregående avdelning ha arbetarnas inkomststandard och löneutvecklingen inom olika näringsgrenar beräknats för manliga, kvinnliga och minderåriga arbetare var för sig. Vill man vinna en sammanfattande översikt över den genomsnittliga stegringen av arbetslönerna för samtliga redovisade näringsgrenar och arbetargrupper tillsammantagna under perioden 1913—1928, måste (genom s. k. standardberäkning) hänsyn tagas till, att den genomsnittliga lönenivån påverkats av att proportionen mellan män, kvinnor och minderåriga dels växlar inom olika industrier och dels kan ha förskjutits från det ena året till det andra. Detta hade redan beaktats i den preliminära redogörelsen (i häfte 6 av Sociala Meddelanden) och den komplettering av beräkningarna, som nu slutförts, har icke medfört någon ändring av de där publicerade siffrorna. För fullständighetens skull återgivas dock här nedan ånyo de indextal, som angiva den genomsnittliga stegringen av arbetslönerna under åren 1913 till 1928 — under förutsättning av oförändrad proportion av manliga, kvinnliga och minderåriga arbetare — jämte motsvarande levnadskostnadsindex.

Indextal (*1913 = 100*)	1914	1915	1916	1917	1918	1919	1920	1921	1922	1923	1924	1925	1926	1927	1928
Levnadskostnader . .	102	115	130	162	225	261	269	241	195	177	174	176	172	171	171
Löneinkomst:															
per timme	105	108	118	145	213	283	368	363	263	250	255	263	265	268	272
per dag	102	108	120	146	207	266	309	305	223	213	214	220	223	223	225
per år o. arbetare .	100	107	120	143	200	256	294	271	208	202	211	216	220	224	220
Reallön per år . . .	98	93	92	88	89	98	109	112	107	114	121	123	128	131	129
» » dag . .	100	94	92	90	92	102	115	127	114	120	123	125	130	130	132

I övrigt hänvisas till det i nyssnämnda häfte (sid. 422) meddelade diagrammet.

C. Arbetslönerna inom olika dyrortsgrupper samt inom export- och hemmamarknadsindustri.

Såsom av föregående redogörelse framgår, har huvudsyftet med densamma varit, icke att giva någon detaljerad statistik över lönenivån inom näringslivets olika grenar, utan att mäta lönefluktuationerna från det ena året till det andra. En summarisk föreställning om olika arbetarkategoriers lönestandard erhålles visserligen genom de i undersökningen meddelade siffror, som angiva manliga, kvinnliga och minderåriga arbetares genomsnittsinkomster inom olika näringsgrenar. Men de inbördes differenser, som dessa genomsnittssiffror uppvisa, hava, såsom förut antytts, i sin tur influerats bl. a. av resp. företags förläggning inom olika landsdelar och ortsgrupper, vilka företett olikheter i fråga om

levnadskostnader. Men därjämte synas företagens avsättningsområden och större eller mindre beroende av den utländska konkurrensen vara av väsentlig betydelse för de olika industriföretagens lönestandard.

Lönedifferenser av förstnämnda slag hava tidigare påvisats i särskilda undersökningar för åren 1922 samt 1924—1926. Även beträffande redogörelseåret ha verkställts dylika specialbearbetningar. I det följande jämföras således de genomsnittliga löneförhållandena för de särskilda dyrortsgrupperna (efter 1925 års dyrortsgruppering) med varandra och utsträckes denna jämförelse även till de särskilda näringsgrenarna, varjämte vissa beräkningar verkställts angående lokala variationer i lönesatserna inom resp. dyrortsgrupper. I likhet med föregående år har dessutom försök gjorts att erhålla en åtminstone ungefärlig föreställning om löneläget inom å ena sidan den industrigrupp, som är direkt beroende av den utländska konkurrensen, å den andra den, där ett dylikt beroende ej föreligger. Men medan de bägge nyss berörda indelningsgrunderna, nämligen företagens fördelning å ena sidan på olika dyrortsgrupper och å den andra efter avsättningsförhållandenas större eller mindre beroende av den utländska konkurrensen, tidigare tillämpats var för sig, har man i årets lönestatistik i likhet med föregående år ansett sig böra gå ett steg längre genom att även söka belysa det inbördes sambandet dem emellan. — Beräkningarna angående lönernas anpassning efter dyrortsförhållandena avse såväl män som kvinnor. För större överskådlighets skull hava i årets lönestatistik de sju dyrortsgrupperna genomgående sammandragits till tre, nämligen grupperna A—C, D—F och G.

Såsom framgår av tabellerna hava vid redovisningen av materialet i dyrortsgruppen järnvägspersonal och vissa andra kategorier av anställda och arbetare måst uteslutas på grund av att primäruppgifternas art ej möjliggör en uppdelning på olika dyrorter. Observeras bör även, att sådana lönesiffror, som gälla blott ett mindre antal (färre än 150) arbetare eller kontorsanställda o. d. och vilka därför knappast torde kunna tillmätas mera allmän betydelse, i tabellen betecknats med medievalstil.

Förvaltningspersonalens löner inom olika dyrortsgrupper. En sammanfattande översikt över beräkningarnas resultat i detta avseende lämnas i nedanstående tablå, som visar den genomsnittliga årsinkomsten för manlig och kvinnlig förvaltningspersonal inom de tre olika dyrortsgrupperna för samtliga undersökta näringsgrenar tillsammantagna. Till jämförelse meddelas indextal, utvisande levnadskostnadernas differenser i fråga om de angivna ortsgrupperna i enlighet med 1925 års dyrortsgruppering.[1]

	Levnadskostnader (riksmedeltal = 1 000)		Förvaltningspersonalens genomsnittliga löneinkomst per år (kr.)		Indextal (medeltal i D—F:grupp = 1 000)		
	gruppgränser	medeltal	män	kvinnor	Löneink. per år män	kvinnor	Levnadskostnader
Ortsgrupp A—C	t. o. m. 1 050	953	4 282	1 938	1 014	921	836
» D—F	1 051—1 230	1 140	4 223	2 104	1 000	1 000	1 000
» G	1 231 o. däröver	1 310	4 648	2 497	1 101	1 187	1 149

[1] Ortsgruppen A—C omfattar i stort sett landsbygd, gruppen D—F övervägande städer och andra tätare bebyggda samhällen samt grupp G Stockholm med förstäder jämte ett fåtal dyrorter i norra Sverige.

Tablån ger vid handen, att förvaltningspersonalens löner visserligen påverkas av dyrortsförhållandena, men att även andra faktorer bestämma lönesättningen. En del ojämnheter i tablåns sifferserier torde sammanhänga med det summariska sätt, på vilket uppgifterna till lönestatistiken redovisas, i det att speciella uppgifter icke alltid avges i de fall, då vissa tjänstemän äro placerade på annan ort än den, som utgör stationsort för personalens huvudmassa.

Tab. 4. Genomsnittlig löneinkomst år 1928 för förvaltningspersonal inom olika dyrortsgrupper.

	Antal anställda					Genomsnittlig löneinkomst i kr. per år				
	Dyrortsgrupp			Ej dyrortsgrupperade	Samtliga	Dyrortsgrupp			Ej dyrortsgrupperade	Samtliga
	A—C	D—F	G			A—C	D—F	G		
Teknisk personal	3 079	6 183	3 001	451	12 714	5 263	5 357	5 878	7 488	5 533
män	3 041	5 971	2 797	432	12 241	5 292	5 458	6 114	7 643	5 643
kvinnor	38	212	204	19	473	2 902	2 522	2 650	3 960	2 665
Kontorspersonal	4 076	12 900	8 583	12 010	37 569	3 313	3 118	3 662	4 514	3 710
män	3 230	8 696	5 086	8 657	25 669	3 651	3 558	4 327	5 045	4 224
kvinnor	846	4 204	3 497	3 353	11 900	2 025	2 207	2 696	3 141	2 601
Butikspersonal	812	3 212	4 917	125	9 066	2 042	2 255	2 677	1 414	2 453
män	523	1 223	1 894	3	3 643	2 310	2 926	3 348	5 267	3 059
kvinnor	289	1 989	3 023	122	5 423	1 558	1 842	2 256	1 319	2 046
Samtliga grupper	7 967	22 295	16 501	12 586	59 349	3 987	3 614	3 772	4 589	3 908
män	6 794	15 890	9 777	9 092	41 553	4 282	4 223	4 648	5 169	4 540
kvinnor	1 173	6 405	6 724	3 494	17 796	1 938	2 104	2 497	3 081	2 433

Motsvarande lönesiffror för de tre huvudgrupper, på vilka förvaltningspersonalen uppdelas i förevarande undersökning, meddelas i ovanstående tab. 4. Lönenivån för dessa kategorier synes i olika hög grad påverkas av en förskjutning i levnadskostnaderna. Endast för de mera homogena personalgrupperna (kvinnlig kontorspersonal samt manlig och kvinnlig butikspersonal) framträda tydliga variationer av lönebeloppens storlek allt efter resp. företags lokalisering, medan för övriga grupper andra faktorer synas dominera lönesättningen.

Arbetarpersonalens löner inom olika dyrortsgrupper. För vuxna manliga och kvinnliga arbetare (män = m, kvinnor = kv) ger en jämförelse mellan lönenivån inom olika dyrortsgrupper för samtliga undersökta näringsgrenar tillsammantagna följande resultat:

		Levnadskostnader (riksmedeltal = 1 000)	Genomsnittlig löneinkomst år 1928 för vuxna arbetare				Indextal (medeltal i D—F:grupp = 1 000)				
							Löneink.				Levnadskostnader
	gruppgränser	medeltal	kr. per år		kr. per timme		per år		per timme		
			m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	
Ortsgrupp	A—C t. o. m. 1 050	953	2 176	1 341	1·02	0·61	768	861	823	871	836
»	D—F 1 051—1 230	1 140	2 835	1 558	1·24	0·70	1 000	1 000	1 000	1 000	1 000
»	G 1 231 o. däröver	1 310	3 658	2 057	1·67	0·90	1 290	1 320	1 347	1 286	1 149

Medeltalen för de särskilda ortsgrupperna visa både för män och för kvinnor en stegring av löneinkomsterna från billigaste till dyraste ortsgrupp i fråga om såväl årslöner som timlöner. Förhållandet mellan lönenivå och levnadskostnader inom de olika dyrortsgrupperna åskådliggöres närmare genom i tablån inlagda indextal. Till bas för dessa har valts medellönen och medelindextalet för levnadskostnaderna i ortsgrupp D—F, bl. a. för att minska verkan av manliga och kvinnliga arbetares olikformiga fördelning på olika dyrortsgrupper. Den till stadssamhällena lokaliserade industrien upptar nämligen den vida övervägande delen (77·6 %) av den kvinnliga arbetarstammen, medan de manliga arbetarna fördela sig mera jämnt på land och stad (44·0 resp. 56·0 %).

En bild av i vad mån liknande divergenser i lönehänseende även framträda för särskilda näringsgrupper och viktigare näringsgrenar erhålles genom omstående tab. 5. Endast den totala löneinkomsten per timme har här redovisats, varjämte angivits, huru många arbetare (män = m, kvinnor = kv) varje särskilt lönemedeltal avser.

Tabellen utvisar, att ovan antydda lönedifferenser mellan olika dyrortsgrupper göra sig gällande även inom de särskilda näringsgrenarna, om också i växlande grad. Den genomsnittliga timförtjänsten visar således med få undantag en tendens till stegring med växande levnadskostnader. Det mest framträdande undantaget utgör gruppen samfärdsel, inom vilken lastnings- och lossningsarbetarna dominera, enär järnvägspersonalen, som förut anförts, vid denna undersökning måst lämnas å sido. Beräkningen av det faktiska antalet arbetstimmar vid lastnings- och lossningsarbete är emellertid förenad med stora svårigheter, och torde stuveribolagen, som här äro de mest betydande uppgiftslämnarna, sannolikt å olika orter tillämpat i viss mån skiljaktiga beräkningsmetoder.

En närmare granskning av tabellens siffror visar, att skillnaden mellan de genomsnittliga timförtjänsterna inom olika industrier i viss mån bestämmes av industriernas förläggning i dyrortshänseende. Sålunda hava de förhållandevis lågt avlönade arbetarna vid mellersta Sveriges gruvindustri (m), järn- och stålverk (m), jord- och stenindustri (m o. kv), sågverk och hyvlerier (m), snickeri- och möbelfabriker (m), pappersbruk och pappfabriker (m o. kv), spinnerier och väverier (m o. kv) samt tändsticksfabriker (m o. kv) till större delen varit sysselsatta å orter med låga levnadskostnader. Omvänt ha åter relativt många arbetare inom exempelvis grafisk industri (m o. kv), vid bagerier (m o. kv), bryggerier (m o. kv), tobaksfabriker (m o. kv), byggnadsföretag (m) samt i målning och glasmästeri (m) haft sin verksamhet förlagd till Stockholm och andra större städer, vilkas höga lönestandard därigenom kommit att avsevärt influera på riksmedeltalen. Men en industrigrens övervägande förläggning i dyrortshänseende kan tänkas utöva ett visst inflytande även på lönenivån för de företag av samma art, som äro belägna inom övriga dyrortsgrupper. Man lägger exempelvis å ena sidan märke till, att arbetare inom näringsgrenar sådana som bagerier (kv), bryggerier (m o. kv), tobaksfabriker (m o. kv), egentligt byggnadsarbete (m) samt målning och glasmästeri (m), vilka vad de redovisade företagen angår huvudsakligen äro förlagda till orter med höga levnadskost-

Tab. 5. Genomsnittlig löneinkomst per arbetstimme år 1928 för industriarbetare m. fl. inom olika dyrortsgrupper.

Näringsgrenar (m = vuxna män kv = vuxna kvinnor)		Antal redovisade arbetare					Genomsnittlig löneinkomst (inklusive övertid, naturaförmåner o. d.) i kr.				
		Dyrortsgrupp			Ej dyrortsgrupperade	Samtliga	Dyrortsgrupp			Ej dyrortsgrupperade	Samtliga
		A—C	D—F	G			A–C	D–F	G		
Malmbrytning och metallindustri	m	**28 542**	**27 578**	**13 625**	·	**69 745**	1·03	1·22	1·56	·	1·21
	kv	**502**	**948**	**1 763**	·	**3 213**	0·59	0·70	0·95	·	0·82
därav:											
Gruvor och anrikningsverk	m	4 412	35	3 262	·	7 709	1·05	1·10	2·37	·	1·68
därav:											
mellersta Sverige	m	4 412	35	·	·	4 447	1·05	1·10	·	·	1·05
norra Sverige	m	·	·	3 262	·	3 262	·	·	2·37	·	2·37
Järn-, stål- och kopparverk	m	12 333	1 651	·	·	13 984	1·03	1·13	·	·	1·04
Järn- och stålmanufaktur	m	3 243	2 493	445	·	6 181	1·00	1·16	1·65	·	1·11
Mek. och elektriska verkstäder	m	7 674	22 177	8 877	·	38 728	1·04	1·23	1·41	·	1·23
Metallmanufaktur	m	879	1 181	809	·	2 869	1·03	1·24	1·36	·	1·21
Jord- och stenindustri	m	**15 911**	**1 657**	**186**	**185**	**17 939**	0·92	1·17	1·59	1·08	0·95
	kv	**629**	**427**	·	**2**	**1 058**	0·58	0·68	·	0·54	0·61
därav:											
Kolgruvor	m	3 183	·	·	·	3 183	0·95	·	·	·	0·95
Stenbrott och stenhuggerier	m	5 169	306	21	·	5 496	0·78	1·09	1·92	·	0·81
Byggnadsämnesindustri	m	3 682	879	165	125	4 851	1·00	1·18	1·55	1·27	1·06
Porslins-, kakel- o. lergodsfabr.	m	1 049	472	·	·	1 521	0·95	1·19	·	·	1·06
Glasbruk	m	2 581	·	·	·	2 581	0·95	·	·	·	0·95
därav:											
Kristall- o. småglasbruk	m	1 852	·	·	·	1 852	0·88	·	·	·	0·88
Träindustri	m	**14 209**	**7 541**	**675**	**2 296**	**24 721**	0·98	1·05	1·49	1·04	1·02
	kv	**39**	**109**	**105**	·	**253**	0·58	0·66	0·86	·	0·74
därav:											
Sågverk och hyvlerier	m	11 417	4 886	162	103	16 568	0·99	1·02	1·47	0·98	1·00
Snickeri- och möbelfabriker	m	2 528	2 398	420	·	5 346	0·94	1·11	1·47	·	1·06
Pappers- och grafisk industri	m	**18 595**	**7 990**	**3 301**	·	**29 886**	1·09	1·25	1·57	·	1·19
	kv	**1 107**	**1 423**	**973**	·	**3 503**	0·63	0·66	0·88	·	0·72
därav:											
Pappersmassefabriker	m	12 127	3 081	490	·	15 698	1·14	1·24	1·27	·	1·16
Pappersbruk och pappfabriker	m	6 277	2 365	3	·	8 645	1·01	1·19	1·21	·	1·06
	kv	889	295	5	·	1 189	0·63	0·68	0·95	·	0·65
Kartongvarufabr., bokbinder. o. d.	m	43	734	433	·	1 210	1·06	1·11	1·45	·	1·24
	kv	71	692	637	·	1 400	0·59	0·66	0·80	·	0·73
Grafisk industri	m	148	1 811	2 375	·	4 334	1·20	1·39	1·65	·	1·52
	kv	14	434	330	·	778	0·74	0·67	1·06	·	0·83
Livsmedelsindustri	m	**3 112**	**6 758**	**2 848**	**211**	**12 929**	1·10	1·34	1·69	1·20	1·35
	kv	**513**	**3 414**	**2 225**	**189**	**6 341**	0·66	0·77	1·01	0·78	0·84
därav:											
Kvarnar	m	349	1 047	·	·	1 396	1·19	1·34	·	·	1·30
Bagerier	m	145	907	551	·	1 603	1·12	1·56	1·64	·	1·54
	kv	133	408	459	·	1 000	0·73	0·89	1·15	·	0·95
Råsockerbruk och raffinaderier	m	1 734	1 438	188	·	3 360	1·06	1·10	1·36	·	1·09
Choklad- och karamellfabriker	kv	15	1 276	147	·	1 438	0·51	0·66	0·68	·	0·66
Bryggerier o. läskedrycksfabr.	m	501	1 833	1 315	62	3 711	1·18	1·42	1·78	1·16	1·51
	kv	112	493	359	7	971	0·72	0·85	1·18	0·76	0·96
Tobaksfabriker	m	43	285	219	·	547	1·26	1·46	1·76	·	1·57
	kv	57	776	972	·	1 805	0·74	0·86	1·00	·	0·93
Slakterier o. konservfabriker	m	215	271	372	149	1 007	1·06	1·25	1·59	1·21	1·33

Tab. 5 (forts.)

Näringsgrenar (m = vuxna män kv = vuxna kvinnor)		Antal redovisade arbetare					Genomsnittlig löneinkomst (inklusive övertid, naturaförmåner o. d.) i kr.				
		Dyrortsgrupp			Ej dyrortsgrupperade	Samtliga	Dyrortsgrupp			Ej dyrortsgrupperade	Samtliga
		A—C	D—F	G			A—C	D—F	G		
Textil- och beklädnadsindustri	m	**3 976**	**7 390**	**781**	**175**	**12 322**	**0·86**	**0·99**	**1·54**	**0·95**	**0·98**
	kv	**5 217**	**14 440**	**2 761**	**230**	**22 648**	**0·59**	**0·68**	**0·85**	**0·56**	**0·68**
därav:											
Spinnerier, väverier o. d.	m	3 877	6 440	211	175	10 703	0·86	0·94	1·20	0·95	0·92
	kv	4 499	10 114	703	230	15 546	0·59	0·65	0·68	0·56	0·64
Skrädderier o. sömnadsfabriker	m	73	866	530	·	1 469	0·95	1·32	1·69	·	1·45
	kv	569	3 781	1 791	·	6 141	0·62	0·76	0·92	·	0·79
Hatt- och mössfabriker	kv	148	546	267	·	961	0·51	0·75	0·83	·	0·72
Läder-, hår- o. gummivaruind.	m	**2 134**	**3 948**	**370**	·	**6 452**	**1·06**	**1·24**	**1·46**	·	**1·19**
	kv	**871**	**2 649**	**324**	·	**3 844**	**0·71**	**0·75**	**0·88**	·	**0·75**
därav:											
Garverier	m	939	343	·	·	1 282	1·07	1·30	·	·	1·13
Skofabriker	m	349	2 729	216	·	3 294	1·10	1·28	1·41	·	1·22
Gummivarufabriker	m	450	464	40	·	954	1·02	1·27	1·44	·	1·16
	kv	442	607	10	·	1 059	0·77	0·77	0·92	·	0·77
Kemisk-teknisk industri	m	**3 466**	**3 695**	**536**	**13**	**7 710**	**1·02**	**1·19**	**1·31**	**1·04**	**1·13**
	kv	**1 177**	**1 386**	**365**	**11**	**2 939**	**0·65**	**0·71**	**0·80**	**0·58**	**0·69**
därav:											
Färg-, olje- och parfymfabriker	kv	33	236	250	11	530	0·51	0·71	0·81	0·58	0·73
Konstgödningsfabriker	m	334	1 073	·	·	1 407	1·03	1·24	·	·	1·19
Tändsticksfabriker	m	1 512	1 477	·	·	2 989	0·98	1·15	·	·	1·07
	kv	1 003	1 027	·	·	2 030	0·65	0·70	·	·	0·68
Byggnadsverksamhet	m	**1 535**	**3 867**	**2 243**	**3 428**	**11 073**	**1·13**	**1·53**	**2·07**	**1·62**	**1·62**
därav:											
Egentligt byggnadsarbete	m	1 119	3 048	1 830	2 339	9 336	1·13	1·52	2·00	1·61	1·60
Målning och glasmästeri	m	416	820	413	89	1 738	1·12	1·58	2·41	2·09	1·70
Kommunala verk och byggnadsarbeten m. m.	m	**1 065**	**9 088**	**6 835**	**693**	**17 681**	**1·11**	**1·37**	**1·89**	**1·40**	**1·55**
därav:											
Kraft-, belysnings- o. vattenverk	m	524	2 592	1 451	633	5 200	1·14	1·31	1·71	1·40	1·42
Byggnads- o. anläggningsarbeten	m	541	4 624	2 296	60	7 523	1·09	1·31	1·85	1·32	1·46
Spårvägsdrift	m	·	1 871	3 087	·	4 958	·	1·57	2·02	·	1·84
Handel och varulager	m	**391**	**1 963**	**2 023**	**75**	**4 452**	**0·94**	**1·20**	**1·40**	**1·19**	**1·26**
	kv	**16**	**384**	**700**	**4**	**1 104**	**0·59**	**0·74**	**0·80**	**0·77**	**0·78**
Samfärdsel	m	**458**	**3 351**	**950**	**16 802**	**21 561**	**1·91**	**1·79**	**2·09**	**1·16**	**1·31**
därav:											
Lastning och lossning	m	458	3 249	864	222	4 793	1·91	1·81	2·14	2·24	1·88
Tvättinrättningar	m	·	**45**	**100**	·	**145**	·	**1·23**	**1·38**	·	**1·33**
	kv	·	**104**	**360**	·	**464**	·	**0·70**	**0·76**	·	**0·74**
Samtliga grupper år 1928	m	**93 394**	**84 871**	**34 473**	**23 878**	**236 616**	**1·02**	**1·24**	**1·67**	**1·22**	**1·22**
	kv	**10 071**	**25 284**	**9 576**	**436**	**45 367**	**0·61**	**0·70**	**0·90**	**0·66**	**0·73**
Samtliga grupper år 1927	m	**86 418**	**79 889**	**32 168**	**23 309**	**221 784**	**1·00**	**1·23**	**1·69**	**1·21**	**1·20**
	kv	**9 184**	**24 124**	**9 228**	**740**	**43 276**	**0·61**	**0·70**	**0·89**	**0·71**	**0·72**

nader, även inom övriga ortsgrupper åtnjuta en relativt hög lönestandard. Å andra sidan framträda ej sällan inom dyrare ortsgrupper relativt låga löner för sådana industrier, som äro koncentrerade till de billigare orterna, exempelvis sågverk och hyvlerier (m), snickeri- och möbelfabriker samt spinnerier och väverier (m o. kv). Framhållas må emellertid, att vid lönesättningen de särskilda industriernas betalningsförmåga är en väl så viktig faktor som resp. industriorters prisdyrhet eller prisbillighet i fråga om livsförnödenheter. Belägg härpå givas i det följande kapitlet.

Arbetarpersonalens löner å vissa viktigare orter. Den föregående redogörelsen har endast avsett medellönerna inom olika dyrortsgrupper, tagna var för sig. Under gruppmedeltalen dölja sig emellertid ej sällan ganska avsevärda variationer i lönesatserna, beroende på näringslivets lokala gestaltning samt organisations- och avsättningsförhållanden för särskilda företag etc. För att, i den mån så kan ske utan obehörigt blottande av enskilda näringsidkares förhållanden, även belysa dylika avvikelser från det genomsnittliga löneläget, har i tab. 6 sammanförts ett antal löneuppgifter för de fyra största städerna beträffande sådana näringsgrenar, inom vilka sysselsättes ett större antal (i regel minst 150) vuxna män eller kvinnor, fördelade på flera särskilda företag. Liksom i fråga om tab. 3 redovisas i tab. 6 den totala löneinkomsten (inkl. övertidsersättning, naturaförmåner o. d.) per år, dag och timme.

En närmare granskning av tab. 6 ger åtskilliga kompletterande upplysningar till de i tab. 5 meddelade genomsnittslönerna för olika dyrortsgrupper genom att belysa det stundom rätt växlande löneläget å särskilda orter inom samma grupp. Vid dessa jämförelser måste dock reservation göras för bristande jämförbarhet på grund av de redovisade företagens växlande art och produktionsinriktning på olika orter. Ett bidrag till belysning av sistnämnda faktors återverkan å löneläget meddelas i följande kapitel.

Arbetslönerna inom export- och hemmamarknadsindustri. För att belysa denna fråga ha de i undersökningen ingående företagen, med ledning av å frågeformulären erhållna särskilda uppgifter om företagens avsättningsförhållanden och beroende av den utländska konkurrensen, fördelats i trenne grupper, nämligen exportindustri, hemmamarknadsindustri och »blandad» industri. Till den första gruppen hava hänförts de företag, som till övervägande del producera exportvaror. Den andra huvudgruppen omfattar företag med mera lokalt begränsad avsättning utan nämnvärd känning av utländsk konkurrens och den tredje gruppen sådana, vilka huvudsakligen hava avsättning å den inhemska marknaden men där möta kännbar konkurrens genom utländsk import. Det ligger dock i sakens natur, att stora svårigheter möta vid ett försök till detaljerad uppdelning av de redovisade företagen efter deras produktionsinriktning, beroende dels på uppgiftens egen natur och dels på det skick, vari primärmaterialet föreligger. Mellan ren export- och typisk hemmamarknadsindustri finnes en mångfald övergångsformer, vartill ytterligare kommer, att produktionsinriktningen i viss grad växlar med konjunkturerna.

Tab. 6. Industriarbetares löneinkomster å vissa orter år 1928.

Orter och näringsgrenar (Siffrorna inom parentes angiva antalet redovisade arbetare, varvid m = vuxna män kv = vuxna kvinnor)		Genomsnittlig löneinkomst i kronor per år	dag	timme
Ortsgrupp G.				
Stockholm (28 746 m, 9 263 kv).				
Järn- och stålmanufaktur	m	3 866	13·47	1·77
Mekaniska verkstäder	m	3 308	11·56	1·48
	kv	2 288	6·65	1·00
Elektriska verkstäder	m	3 163	10·51	1·39
	kv	2 115	7·12	0·97
Metallmanufaktur	m	3 352	11·19	1·39
	kv	2 089	7·55	0·89
Guld- och silvervarufabriker	m	3 933	13·76	1·87
	kv	1 942	6·69	0·92
Snickeri- och möbelfabriker	m	3 498	12·19	1·52
Annan pappersindustri	m	3 530	11·27	1·45
	kv	1 975	6·42	0·80
Grafisk industri	m	3 985	13·69	1·65
	kv	2 509	8·29	1·05
Bagerier	m	3 963	12·69	1·65
	kv	2 673	9·64	1·15
Choklad- och karamellfabr.	kv	1 312	·	0·68
Bryggerier o. läskedrycksfabr.	m	4 215	14·39	1·80
	kv	2 628	9·01	1·19
Tobaksfabriker	m	4 096	13·66	1·76
	kv	2 217	7·89	1·00
Slakterier och konservfabr.	m	3 796	12·84	1·59
	kv	2 057	6·94	0·85
Spinnerier, väverier o. d.	m	2 665	9·03	1·11
	kv	1 534	5·32	0·67
Skrädderier o. sömnadsfabr.	m	4 005	13·73	1·70
	kv	2 081	7·18	0·93
Hatt- och mössfabriker	kv	1 789	6·33	0·83
Skofabriker	m	2 543	10·82	1·41
	kv	1 535	6·55	0·85
Färg-, olje- o. parfymfabriker	m	3 098	10·70	1·32
	kv	1 839	6·41	0·81
Annan kemisk-teknisk industri	m	3 076	10·42	1·28
Egentligt byggnadsarbete	m	·	16·14	2·01
Målning och glasmästeri	m	·	20·24	2·44
Kraft-, belysnings- o. vattenverk	m	4 053	13·93	1·72
Kommunala byggnads- o. anläggningsarbeten	m	4 262	14·95	1·89
Spårvägsdrift	m	4 191	16·22	2·03
Handel och varulager	m	3 348	11·67	1·40
	kv	1 982	6·81	0·80
Åkerirörelse	m	3 552	11·96	1·49
Lastning och lossning	m	·	·	2·18
Tvättinrättningar	kv	1 789	6·02	0·76
Ortsgrupp F.				
Göteborg (17 924 m, 5 961 kv).				
Mekaniska verkstäder	m	3 153	15·28	1·81
Snickeri- och möbelfabriker	m	2 565	8·80	1·16
Pappersbruk o. pappfabriker	m	2 695	10·06	1·28
Annan pappersindustri	m	2 597	8·65	1·18
	kv	1 605	5·29	0·69
Grafisk industri	m	4 053	14·67	1·64
Bagerier	m	3 687	12·32	1·53
	kv	2 357	7·94	0·99
Choklad- och karamellfabr.	kv	1 756	5·13	0·77
Bryggerier o. läskedrycksfabr.	m	3 768	12·36	1·53
	kv	2 049	7·09	0·94
Spinnerier, väverier o. d.	m	2 280	7·78	0·98
	kv	1 356	4·81	0·62
Skrädderier o. sömnadsfabr.	m	3 213	11·88	1·48
	kv	1 573	6·11	0·77
Egentligt byggnadsarbete	m	·	12·40	1·61
Målning och glasmästeri	m	·	12·11	1·71
Kraft-, belysnings- o. vattenverk	m	3 593	12·18	1·50
Kommunala byggnads- o. anläggningsarbeten	m	3 490	12·01	1·46
Handel och varulager	m	2 859	9·57	1·22
	kv	1 658	5·79	0·71
Lastning och lossning	m	·	9·48	1·60
Norrköping (4 713 m, 1 884 kv).				
Mekaniska verkstäder	m	2 637	9·15	1·12
Pappersbruk och pappfabriker	m	2 744	10·41	1·20
Grafisk industri	m	2 986	10·01	1·24
	kv	1 489	4·96	0·66
Spinnerier, väverier o. d.	m	2 235	7·84	0·96
	kv	1 430	5·01	0·63
Egentligt byggnadsarbete	m	·	13·13	1·57
Kraft-, belysnings- o. vattenverk	m	2 940	10·30	1·27
Handel och varulager	m	2 885	9·59	1·27
Lastning o. lossning	m	·	12·97	1·62
Ortsgrupp E.				
Malmö (7 531 m, 3 842 kv).				
Järn- och stålmanufaktur	m	2 892	9·74	1·17
	kv	1 471	5·17	0·65
Mekaniska verkstäder	m	2 627	9·29	1·17
Byggnadsämnesindustri	m	2 705	9·32	1·18
Snickeri- och möbelfabriker	m	2 702	9·76	1·20
Grafisk industri	m	3 388	12·19	1·46
	kv	1 664	4·65	0·67
Bagerier	m	4 108	13·00	1·70
Choklad- och karamellfabr.	kv	1 769	6·21	0·72
Tobaksfabriker	m	3 223	·	1·46
	kv	1 914	·	0·88
Spinnerier, väverier o. d.	m	2 662	8·86	1·11
	kv	1 627	5·61	0·69
Skrädderier o. sömnadsfabriker	m	3 348	12·16	1·44
	kv	1 640	5·81	0·72
Hatt- och mössfabriker	m	3 206	11·06	1·41
	kv	1 604	5·37	0·71
Skofabriker	m	2 599	9·00	1·24
	kv	1 420	4·94	0·67
Konstgödningsfabriker	m	2 933	9·74	1·23
Egentligt byggnadsarbete	m	·	10·32	1·50
Målning och glasmästeri	m	·	12·02	1·56
Kommunala byggnads- o. anläggningsarbeten	m	3 154	10·92	1·36
Handel och varulager	m	2 902	9·90	1·20

Tab. 7. Arbetsförtjänster inom export- och hemmamarknadsindustri.
Exp. = exportindustri, Bl. = »blandad» industri, H. = skyddad hemmamarknadsindustri.

År och dyrortsgrupp	Antal manliga arbetare				Medelförtjänst för manliga arbetare i kronor							
					per år				per timme			
	Samtliga arbetare	Därav (i %)			Samtliga arbetare	Därav			Samtliga arbetare	Därav		
		Exp.	Bl.	H.		Exp.	Bl.	H.		Exp.	Bl.	H.
Samtliga dyrortsgrupper.												
1920	224 963	26·5	30·3	43·2	3 600	3 504	3 469	3 752	1·65	1·61	1·61	1·70
1921	178 991	25·0	28·5	46·5	3 371	3 059	3 060	3 728	1·62	1·57	1·52	1·69
1922	172 163	24·5	27·6	47·9	2 579	2 122	2 340	2 951	1·21	1·03	1·09	1·35
1923	187 403	25·2	29·5	45·3	2 482	2 050	2 264	2 864	1·13	1·03	1·03	1·25
1924	212 599	28·2	27·6	44·2	2 600	2 321	2 397	2 905	1·15	1·07	1·04	1·27
1925	211 623	28·6	28·9	42·5	2 647	2 443	2 348	2 987	1·18	1·11	1·06	1·31
1926	218 841	29·2	28·6	42·2	2 702	2 502	2 427	3 027	1·20	1·14	1·07	1·34
1927	221 784	29·3	29·8	40·9	2 753	2 614	2 464	3 062	1·20	1·15	1·07	1·34
1928	**236 616**	**30·6**	**29·5**	**39·9**	**2 697**	**2 372**	**2 495**	**3 096**	**1·22**	**1·16**	**1·09**	**1·36**
därav grupp A—C	93 394	45·3	35·8	18·9	2 176	2 114	2 238	2 205	1·02	1·05	0·99	1·01
» » D—F	84 871	23·7	35·9	40·4	2 835	2 566	2 689	3 122	1·24	1·17	1·16	1·36
» » G	34 473	28·8	10·1	61·1	3 658	3 080	3 253	3 999	1·67	1·58	1·41	1·76

En sammanfattande överblick över beräkningarnas resultat lämnas i tab. 7, som visar fördelningen av de i årets löneundersökning ingående (vuxna) arbetarna på exportindustri (Exp.), skyddad hemmamarknadsindustri (H.) och »blandad» industri (Bl.) samt den genomsnittliga löneinkomsten per år och per timme för nämnda tre arbetargrupper, varjämte motsvarande tal även beräknats för de olika dyrortsgrupperna. Dessutom återges i tabellen motsvarande huvudsiffror för åren 1920—1927, vilka uppgifter tidigare meddelats i den årliga lönestatistiken men som nu omräknats efter enhetliga grunder.

Av tabellen framgår, att exportindustrien år 1928 omfattade 30·6, den »blandade» företagsgruppen 29·5 och den »skyddade» hemmamarknadsindustrien[1] 39·9 % av samtliga i lönestatistiken redovisade manliga arbetare. Inom dyrortsgrupp A—C tillhöra drygt $^2/_5$ exportindustrien och nästan lika många den blandade gruppen, medan den skyddade industrien ej ens når upp till $^1/_5$ av det inom gruppen redovisade antalet arbetare. En helt annan fördelning möter i ortsgruppen D—F, ty här äro siffrorna för exportindustri och »skyddad» industri nära nog omkastade, medan den »blandade» industrien bibehållit sin re-

[1] Till den skyddade hemmamarknadsindustrien hava hänförts dels byggnadsverksamhet, kommunala arbeten, handel och samfärdsel, dels även viss fabriksindustri utan nämnvärd utländsk konkurrens. De fyra förstnämnda sysselsättningarna representerade 23·1 % av de redovisade vuxna männen och de skyddade lokala fabriksindustrierna 16·8 %. Dessa lokala fabriksindustrier omfattade samtliga eller nästan samtliga vuxna män inom grafisk industri, bagerier, bryggerier, tobaksfabriker samt flertalet företag inom byggnadsämnes- samt snickeri- och möbelindustri m. m.

lativa ställning. Inom dyrortsgrupp G har sistnämnda industrigrupp däremot sjunkit till $^1/_{10}$, medan hemmamarknadsgruppen dominerar med en arbetsstyrka, som är sex gånger så stor som mellangruppen och drygt dubbelt så stor som exportindustriens arbetarantal.[1]

Tab. 7 ger ett siffermässigt uttryck för det kända förhållandet, att det nuvarande löneläget är förhållandevis högre inom den skyddade hemmamarknadsindustrien än inom konkurrensindustrierna, d. v. s. exportindustrien och den »blandade» gruppen. Av intresse är likväl att konstatera, att lönenivån inom samma dyrortsgrupp ingalunda alltid ligger högre för den »skyddade» industrien än för övriga industrier. För landsbygden (dyrortsgrupp A—C) synes fastmer övervägande motsatsen vara fallet, även om åtskilliga hemmamarknadsbranscher, såsom byggnadsverksamhet m. fl., även här hävda sitt karakteristiska höga löneläge (jfr tab. 5). Inom de båda övriga i tabellen redovisade dyrortsgrupperna, som omfatta medelstora städer och industrisamhällen, resp. Stockholm m. m., gör sig däremot den skyddade industriens högre lönenivå märkbart gällande.

För att mera ingående undersöka, i vad mån lönenivåns söndersplittring påverkats av utvecklingen under de senare åren, har i tab. 8 beräknas den procentuella nedgången i timlön för vuxna manliga arbetare från arbetslönernas toppår under perioden till och med år 1928.[2] För att åstadkomma en närmare belysning av utvecklingsförloppet härvidlag, ha löneuppgifterna ordnats under de båda huvudrubrikerna »skyddad industri» och »konkurrensindustri» (d. v. s. export- och blandad industri) i fallande skala efter den procentuella nedgången i timförtjänster.

Tabellen ger vid handen, att löneminskningen under perioden 1920—1928 uppgått till 30·9 % för konkurrensindustrierna men till allenast 19·5 % för hemmamarknadsindustrien. En liknande differens återfinnes inom samtliga i tabellen redovisade dyrortsgrupper. Därjämte tyda tabellens siffror på att särskilt inom hemmamarknadsindustrien lönereduktionerna gått icke oväsentligt hårdare fram på landsbygden än i städerna.

Undersöker man, vilka grenar inom k o n k u r r e n s i n d u s t r i e n, som förete de minsta relativa lönesänkningarna, utgöras dessa — om man bortser från de fåtaligt representerade kategorierna hatt- och mössfabriker samt päls- och skinnvarufabriker — av cementfabriker (19·2 %) och tändsticksfabriker (21·3 %), d. v. s. av representanter för starka monopolistiska sammanslutningar. Den största lönereduktionen möter vid kolgruvor (46·3 %) — alltså en bransch, som drabbats särskilt hårt av den utländska konkurrensen. — I fråga om den s k y d d a d e hemmamarknadsindustrien befinnes den största lönereduktionen under perioden 1920—1928 ha drabbat torvindustrien (51·4 %), vilken som bekant under de senare åren arbetat under ogynnsamma förhållanden, samt färgerier, blekerier m. m. (40·5 %), vilka liksom en del andra grenar av bekläd-

[1] Observeras bör, att i exportindustri inom dyrortsgrupp G ingå ej endast exportföretagen i Stockholm utan även de lappländska exportmalmgruvorna.

[2] Som tidigare påpekats, sammanföll toppåret i flertalet fall med år 1920. För ett fåtal industrigrupper lågo likväl timlönerna något högre 1921 än 1920.

Tab. 8. Löneutvecklingen sedan år 1920 för manliga arbetare inom olika dyrortsgrupper och industrigrenar.

Näringsgrenar	Timförtjänstens procentuella minskning från toppåret (1920 resp. 1921) t. o. m. 1928				Näringsgrenar	Timförtjänstens procentuella minskning från toppåret (1920 resp. 1921) t. o. m. 1928			
	Samtliga företag	Därav belägna inom dyrortsgrupp				Samtliga företag	Därav belägna inom dyrortsgrupp		
		A–C	D–F	G			A–C	D–F	G
Konkurrensindustri	**30·9**	**31·8**	**32·0**	**30·1**	*Skyddad hemmamarknadsindustri*	**19·5**	**25·4**	**20·6**	**18·3**
Hatt- och mössfabriker	15·7	14·7	13·9	26·2	Spårvägsdrift	12·4	·	16·9	16·2
Cementfabriker	19·2	17·9	25·8	·	»Annan» livsmedelsind.	12·6	25·6	14·8	12·7
Päls- och skinnvarufabr.	19·9	·	22·7	11·7	Byggnads- och anläggningsarb.	14·1	19·9	20·6	6·6
Tändsticksfabriker	21·3	25·8	21·2	·	Tidningstryckerier	15·2	21·3	19·1	16·2
Gruvor och anrikningsverk	23·5	29·1	31·3	15·1	Käxfabriker	15·6	16·1	25·3	·
Gummivarufabriker	24·2	26·1	28·2	[1]18·6	Spisbrödsbagerier	17·5	30·4	22·0	16·0
Elektriska verkstäder	26·3	·	22·7	29·6	Slakterier o. charkuterifabriker	18·8	16·0	25·1	15·4
Mekaniska verkstäder	29·1	29·9	31·1	28·3	Mjukbrödsbagerier	19·7	31·2	16·4	23·2
»Annan» kemisk-tekn. ind.	29·4	32·9	26·8	32·3	Konservfabriker	19·9	·	35·2	·
Stenbrott o. stenhuggerier	29·6	25·7	36·3	26·2	Bok- och accidenstryckerier	20·7	24·5	24·6	25·2
Järn- och stålmanufaktur	29·7	31·5	29·3	31·0	Målning o. glasmästeri	21·3	35·3	16·0	11·7
Metallmanufaktur	30·1	28·0	31·1	31·0	Pressjästfabriker	22·1	27·3	22·2	19·8
Järn-, stål- och kopparverk	30·2	29·5	38·6	·	Handel o. varulager	22·2	28·8	20·0	24·7
Pappersmassefabriker	30·5	29·2	33·3	24·4	Bryggerier	22·6	17·3	19·3	24·7
Band-, gardin- o. bindgarnsfabriker	30·6	31·2	34·8	24·4	Kraft-, belysnings- och vattenverk	22·8	23·0	25·1	20·8
Garverier	31·1	33·1	23·5	·	Tegelbruk	23·6	27·0	24·8	·
Sprängämnesfabr.	31·5	29·5	·	39·0	Mineralvatten- o. läskedrycksfabriker	24·0	·	24·0	·
»Annan» trävaruindustri	32·3	21·7	25·7	18·6	Guld- och silvervarufabr.	24·1	·	32·5	29·9
Konstgödningsfabriker	32·8	41·1	30·3	·	Kalkbruk och cementvarufabr.	25·0	30·9	11·0	25·9
Olje-, tvål-, ljus- o. parfymfabriker	32·9	31·9	29·0	33·5	Järnvägsdrift (enskild)	25·6	·	·	·
Choklad- o. karamellfabr.	33·0	32·2	33·5	39·7	Lastning och lossning	25·7	17·3	23·0	31·8
Sågverk o. hyvlerier	33·3	32·7	37·4	22·6	Grafiska anstalter	26·0	·	25·3	21·9
Finpappersbruk	33·5	33·6	[1]32·6	·	Husbyggnadsarbeten	28·8	33·7	27·8	24·8
Kristall- o. småglasbruk	33·8	33·8	·	·	Kvarnar	29·0	20·7	29·1	·
Trikåfabriker	33·8	32·3	34·2	29·3	»Annan» pappersindustri	29·1	17·8	33·9	23·7
Porslinsfabriker	34·8	38·2	32·2	·	Färg- o. fernissfabriker	29·8	·	27·9	26·2
Flottning	35·4	·	·	·	Snickeri- och möbelfabr.	30·7	33·3	30·6	27·6
Ylleindustri	35·4	35·9	35·2	·	Skrädderier och sömnfabr.	31·9	37·5	35·0	26·5
Linne-, hamp- o. juteindustri	35·5	32·8	34·6	·	Åkerirörelse	32·8	·	25·6	18·1
Skofabriker	35·8	40·2	34·6	37·6	Väg- o. vattenbyggnadsarbeten	38·2	37·7	34·8	21·8
»Annan» läder-, hår- o. gummiv.-industri	35·8	39·1	25·6	36·4	Färgerier, blekerier o. impr.-fabriker	40·5	·	41·8	26·4
Råsockerbruk	36·3	35·9	38·4	·	Torvindustri	51·4	52·8	·	·
Grovpappersbruk	36·5	37·3	31·4	37·0					
Raffinaderier o. kombin. f.	36·7	43·1	37·6	28·0					
Buteljglasbruk	37·4	37·4	·	·					
Bomullsindustri	38·8	39·1	38·0	37·6					
Kakel-, sten- o. lergodsf.	45·6	20·4	38·2	·					
Kolgruvor	46·3	46·3	·	·					

[1] Uppgift finnes endast för 1920.

nadsindustrien i praktiken torde ha en viss känning av den utländska konkurrensen. Ser man åter på, vilka skyddade industrier, som bäst förmått bibehålla högkonjunkturens topplöner, utgöras dessa av spårvägsdrift och av vissa livsmedelsindustrier samt kommunala arbeten, inom vilka företagsgrupper lönereduceringen i genomsnitt understigit 15 %.

III. Löneförhållandena för statens järnvägars och statens vattenfallsverks anläggningsarbetare.

(Enligt uppgifter från statens järnvägar och statens vattenfallsverk.)

I Sociala Meddelanden hava tidigare publicerats vissa uppgifter rörande löneförhållandena fr. o. m. år 1915 vid statens järnvägars och vattenfallsverks byggnadsarbeten.[1] I redogörelsen från och med år 1926 hava jämväl medtagits uppgifter för de närstående arbetargrupper, vilka varit sysselsatta med underhålls-, om- och nybyggnadsarbeten vid statens trafikerade banor. För att beträffande år 1928 fullfölja lönestatistiken för statens anläggningsarbetare lämnas i det följande vissa uppgifter, vilka ställts till förfogande av statens järnvägars byggnadsavdelning och banavdelning samt av vattenfallsstyrelsens byggnadsavdelning.[2] Dessa löneuppgifter hava sin särskilda betydelse såsom komplement till den lönestatistik, som i det föregående meddelats för byggnads- och anläggningsarbetare i enskild och kommunal tjänst.

Tab. 9. Antal anläggningsarbetare o. d. vid statens järnvägar och statens vattenfallsverk år 1928.

	Antal arbetare i medeltal per månad under												Årsmedeltal
	jan.	febr.	mars	april	maj	juni	juli	aug.	sept.	okt.	nov.	dec.	
Statens järnvägsbyggnader.													
Södra o. mellersta Sverige	600	565	560	543	534	629	646	675	700	682	611	549	608
Norra Sverige	402	533	555	484	617	1 171	1 338	1 347	1 260	1 139	710	398	829
Summa	1 002	1 098	1 115	1 027	1 151	1 800	1 984	2 022	1 960	1 821	1 321	947	1 437
Statens järnvägars banavdelning.													
Södra o. mellersta Sverige	989	1 018	1 085	1 426	2 161	2 420	2 543	2 643	2 427	2 167	1 691	1 273	1 821
Norra Sverige	735	833	815	904	1 349	1 702	2 142	2 276	2 035	1 598	877	747	1 334
Summa	1 724	1 851	1 900	2 330	3 510	4 122	4 685	4 919	4 462	3 765	2 568	2 020	3 155
Statens vattenfallsverks byggnadsföretag.													
Södra o. mellersta Sverige	78	91	93	95	92	106	98	81	56	42	36	36	75
Samtliga arbetare	2 804	3 040	3 108	3 452	4 753	6 028	6 767	7 022	6 478	5 628	3 925	3 003	4 667

[1] Se Soc. Medd. årg. 1928, sid. 942 ff. samt tidigare årg. ävensom en år 1924 av socialstyrelsen verkställd specialutredning: Löner och levnadskostnader vid statens järnvägsbyggnader och statens vattenfallsverks byggnadsföretag samt inom därmed jämförliga arbetsområden.

[2] Beträffande järnvägsbyggnaderna har ock kommit till användning »Statens järnvägsbyggnader: Lönestatistik m. m.» (månatlig publikation).

Antal arbetare. Arbetsstyrkornas storlek under redogörelseåret vid statens järnvägsbyggnader, statens järnvägars banavdelning och statens vattenfallsverks byggnadsföretag framgår av tab. 9, där medeltalet sysselsatta arbetare under olika månader och för hela året angives. Arbetsstyrkan växlade mellan lägst 2 804 i januari och högst 7 022 i augusti och utgjorde i genomsnitt för året 4 667 man (mot 5 008 år 1927), varav 1 437 vid järnvägsbyggnader (1927: 1 622), 3 155 vid banarbeten (1927: 3 260) och 75 vid vattenfallsverkets arbeten (1927: 126).

Arbetsförtjänster per arbetstimme och per levnadsdag. Vid statens anläggningsarbeten tillämpas vissa genom kollektivavtal eller särskilda bestämmelser fastställda normaltimlöner, men det mesta arbetet utföres på ackord, varför de faktiska arbetsförtjänsterna kunna förete betydande avvikelser från de normala timlönerna. Huru år 1928 de verkliga arbetsförtjänsterna, beräknade i genomsnitt dels per arbetstimme och dels per »levnadsdag»,[1] gestaltat sig under olika kvartal och för året i dess helhet framgår av tab. 10.

Vid statens järnvägsbyggnader utgjorde medelförtjänsten per arbetstimme 1·45 kr. och per levnadsdag 9·54 kr. De högsta medelförtjänsterna ernåddes vid Stockholms bangårdsbyggnad med en timförtjänst på 1·85 kr. och en dagsförtjänst på 12·07 kr., medan de lägsta hänförde sig till inlandsbanans norra distrikt med 1·30 kr. per timme och 8·86 kr. per dag. Bland de olika arbetarkategorierna kommo timmermännen högst på löneskalan (timförtjänst 2·02 kr., dagsförtjänst 13·12 kr.). Järnvägsbyggnadsarbetarnas talrikaste kategori, jordarbetarna, hade under året ernått en genomsnittlig timförtjänst å 1·41 kr. och en dagsförtjänst å 9·23 kr., vilka siffror komma medeltalet för samtliga arbetare nära.

Tab. 10 utvisar vidare, att medelförtjänsten för banavdelningens samtliga arbetare under år 1928 uppgick till 1·10 kr. per timme, varemot uppgifter om inkomsten per levnadsdag ej föreligger för senare år än 1927.[2] Löneinkomsterna för de arbetare, som varit sysselsatta med arbeten för drift och underhåll, hava legat något lägre än detta medeltal (1·05), medan åter förändrings- och nybyggnadsarbetena, vid vilka mycket ackordsarbete förekommit, varit mera inkomstbringande (genomsnittlig timförtjänst 1·18 kr.). Skillnaden i fråga om genomsnittsförtjänsterna mellan de tvenne huvudkategorier, i vilka banarbetarna uppdelas efter anställningsform, nämligen stadigvarande banarbetare samt ban- och byggnadsarbetare, uppgår till 16 öre per timme. Av tabellen framgår emellertid, att denna skillnad mera beror på de bägge arbetarkategoriernas olikartade fördelning på dyrortsgrupper än på någon genomgående olikhet i löneläget inom samma dyrortsgrupp.

Vattenfallsverkets byggnadsföretag redovisas i avdelning C av tabellen, som utvisar, att inom denna fåtaliga arbetargrupp de genomsnittliga arbetsförtjänsterna varit högst vid Lilla Edet (1·14 kr. per timme och 8·07 kr.

[1] Såsom »levnadsdagar» räknas summan av antalet arbetsdagar, sön- och helgdagar samt sådana söckendagar, då arbetet utan arbetarnas förvållande varit inställt.

[2] Jfr Soc. Medd. årg. 1928, sid. 944.

Tab. 10. Medelförtjänster per arbetstimme och levnadsdag under år 1928 för arbetare vid statens järnvägsbyggnader, statens järnvägars banavdelning och statens vattenfallsverks byggnadsföretag.

Arbetarkategorier samt byggnadsföretag resp. distrikt	Löneinkomst i kr. per arbetstimme	Löneinkomst i kr. per levn.-dag
A. *Statens järnvägsbyggnader*		
I. Banvakter och spårjusterare	1·41	9·67
Bergsprängare	1·56	10·16
Betongarbetare (ej särsk. utbildade)	1·49	9·64
Bromsare, smörjare, pumpare, putsare	0·93	6·62
Jordarbetare	1·41	9·23
Pålnings- och muddringsarbetare	1·59	9·90
Schaktmästare hantlangare	1·08	7·43
Stängselsättare	1·61	11·01
Diverse icke yrkesutbild. arbetare	1·29	8·62
II. Cementslipare, yrkesutbildade	1·88	9·34
Gropare	1·46	10·34
Tippare	1·58	10·55
Stenarbetare (grund- o. trumläggare)	1·27	8·01
Timmermän	2·02	13·12
III. Byggnads- o. finsnickare (förråds-)	1·56	10·40
Maskinskötare å arbetsmaskiner	1·32	9·36
Rälsläggare	1·84	12·49
Smeder (förråds-)	1·59	10·82
Stenhuggare (stenarbetare med större yrkesskicklighet)	1·70	10·63
Diverse yrkesutbild. specialarbetare	1·65	10·81
Samtliga arbetare	1·45	9·54
Därav anställda vid:		
Stockholms bangårdsombyggnader	1·85	12·07
Göteborgs verkstads- o. bangårdsombyggnader	1·49	9·71
Statsbanan Hällnäs—Stensele	1·38	9·10
» Jörn—Gubblijaure	1·40	9·37
Inlandsbanan, södra distriktet	1·41	9·22
» norra »	1·30	8·86
B. *Statens järnvägars banavdelning*		
Stadigvarande banarbetare	1·24	·
Grupp I (arbetare utan särsk. yrkesk.		
Ortsgrupp A	0·87	·
» B	0·89	·
» C	0·97	·
» D	1·03	·
» E	1·10	·
» F	1·27	·
» G (utom Stockholm)	1·44	·
Stockholm	1·35	·
Grupp II (särsk. yrkesk. arbetare, såsom cementslipare, stenarbetare m. fl.)		
Ortsgrupp A	0·90	·
» B	0·98	·
» C	1·02	·
» D	1·13	·
» E	1·15	·
» F	1·24	·
» G (utom Stockholm)	1·59	·
Stockholm	1·48	·
Grupp III (särsk. yrkesk. arbetare såsom byggnads- o. finsnickare, elektriker m. fl.)		
Ortsgrupp A	0·94	·
» B	1·18	·
» C	1·08	·
» D	1·18	·
» E	1·22	·
» F	1·38	·
» G (utom Stockholm)	1·59	·
Stockholm	1·51	·
Ban- och byggnadsarbetare	1·08	·
Grupp I (arbetare utan särsk. yrkeskunnighet).		
Ortsgrupp A	0·88	·
» B	0·94	·
» C	0·97	·
» D	1·08	·
» E	1·09	·
» F	1·30	·
» G (utom Stockholm)	1·31	·
Stockholm	1·37	·
Grupp II (särsk. yrkesk. arbetare såsom cementslipare, stenarbetare m. fl.)		
Ortsgrupp A	0·98	·
» B	1·11	·
» C	0·95	·
» D	1·07	·
» E	1·13	·
» F	1·26	·
» G (utom Stockholm)	1·32	·
Stockholm	1·54	·
Grupp III (särskilt yrkesk. arbetare såsom byggnads- och finsnickare, elektriker m. fl.)		
Ortsgrupp A	0·89	·
» B	1·03	·
» C	1·12	·
» D	1·15	·
» E	1·26	·
» F	1·32	·
» G (utom Stockholm)	1·53	·
Stockholm	1·56	·
Samtliga arbetare	1·10	·
Därav: för drift och underhåll	1·05	·
för förändrings- och nybyggnadsarbeten	1·18	·
C. *Statens vattenfallsverks byggnadsföretag*		
Trollhätte kraftverksbyggnader:		
a. Trollhättan	1·06	7·98
Grupp I	0·93	5·81
Hjälp-, transport- o. diversearbetare	0·93	5·81
Grupp II	1·06	8·00
Bergarbetare	1·07	7·95
Timmermän	1·07	8·66
Järn- o. metallarbetare m. fl.	1·04	9·00
Grupp III	1·13	8·53
Timmermän, snickare	1·15	8·47
Smeder, fullt yrkeskunniga	1·07	8·57
Diverse yrkesutbild. specialarbetare	1·38	9·36
b. Lilla Edet	1·14	8·07
Grupp I	1·03	7·43
Hjälp-, transport- o. diversearbetare	1·03	7·43
Grupp II	1·10	8·14
Bergarbetare	1·17	8·80
Gråstensmurare	1·08	7·93
Järn- o. metallarbetare m. fl.	1·10	8·19
Cementarbetare	1·04	6·58
Grupp III	1·26	8·83
Timmermän, snickare	1·23	8·46
Smeder, fullt yrkeskunniga	1·23	8·33
Diverse yrkesutbild. specialarbetare	1·33	9·86

per dag), medan förtjänsten vid Trollhättan varit något lägre (1·06 och 7·98 kr.).

Löneutvecklingen under åren 1920—28. Lönenivåns förändringar under åren 1920—1928 för arbetare vid statens järnvägars nybyggnads- och banunderhållsarbeten samt vid vattenfallsverkets under denna period bedrivna kraftverksbyggnadsarbeten vid Göta älv åskådliggöras genom efterföljande tablå:

	Medelförtjänst									Ökning (+) eller minskning (—) i %			
	1920	1921	1922	1923	1924	1925	1926	1927	1928	1920–1923	1923–1926	1926–1928	1920–1928
Öre per arbetstimme													
Statens järnvägsbyggn.	195	166	124	120	131	136	148	149	145	—38·5	+23·3	—2·0	—25·6
Statens järnv. banavd.	163	158	118	103	106	116	118	112	110	—36·8	+14·6	—6·8	—32·5
Statens vattenfallsv:s arb. vid Trollhättan	176	180	140	113	115	(119)	(114)	(100)	(106)	—35·8	(+0·9)	(—7·0)	(—39·8)
Kronor per levnadsdag													
Statens järnvägsbyggn.	12·90	10·95	8·30	7·97	8·62	8·94	9·81	9·77	9 54	—38·2	+23·1	—2·8	—26·0
Statens järnv. banavd.	10·87	10·54	7·84	6·89	7·11	7·70	7·99	7·55	·	—36·6	+16·0	·	·
Statens vattenfallsv:s arb. vid Trollhättan	11·96	12·33	9·58	7·64	7·64	(8·68)	(8·69)	(7·45)	(7·98)	—36·1	(+13·7)	(—8·2)	(—33·3)

Från toppläget år 1920 sjönk lönenivån under de tre följande åren t. o. m. år 1923, då lönerna lågo 36—39 % under toppårets. För statens järnvägars nybyggnads- och banarbetare ha under åren 1924—1926 arbetsförtjänsterna i stort sett stegrats, så att de sistnämnda år lågo omkring 23 resp. 15 % högre än år 1923. En likartad tendens i löneutvecklingen har jämväl kunnat iakttagas med avseende å vattenfallsverkets byggnadsarbetare t. o. m. år 1923, varemot efter detta år till följd av anläggningarnas successiva färdigställande och arbetsstyrkans reducering, några tillförlitliga jämförelsesiffror knappast kunna erhållas. Under åren 1927 och 1928 har den övervägande tendensen varit en svag sänkning i lönerna, som för redogörelseåret 1928 beräknats ligga omkring 26 resp. 33 % under toppläget år 1920.

IV. Löneförhållandena för hantverks- och transportarbetare, sjöfolk, restaurangpersonal och hembiträden.

(Enligt uppgifter från arbetsförmedlingsanstalterna.)

De på grundval av uppgifter från 123 arbetsförmedlingskontor beräknade genomsnittliga lönebeloppen för nämnda yrkesgrenar meddelas i tab. 11, varuti ävenledes uträknats de procentuella löneförändringar, som ägt rum under perioden 1914—1928.

För de till hantverk och transportverksamhet hörande yrkesgrupperna är lönen i enlighet med gällande löneformer beräknad per vecka om 48 arbetstimmar.

De inom sjömansyrket samt restaurangrörelse och husligt arbete anställda åtnjuta månadslön jämte kost och logi, dock med undantag för tvätt- och rengöringsarbeterskor, vilka pläga erhålla dagspenning (och fri kost).

Bland de yrkesgrupper, som hänförts till hantverk, transportarbete och sjöfolk, är endast en kvinnlig kategori representerad, nämligen tvätterskor och strykerskor; bland de till restaurangrörelse och husligt arbete räknade däremot endast en manlig, nämligen hotelldrängar. Bland hotellväsendets övriga yrkesspecialiteter ha ytterligare upptagits endast köksbiträden (diskerskor, köksor m. fl.), vilka liksom hotelldrängarna icke äro beroende av dricksspenningsystemet.

Såsom av tabellen framgår, äro de uppgivna lönerna för olika yrken ganska växlande. Bland *hantverksarbetarna* har den högsta genomsnittliga lönesatsen, 62 kr. per vecka, beräknats för murare, medan målare komma upp till 60 och bagare samt byggnadsträarbetare till 59 kr. Motsvarande lönesatser för närmast föregående år utgjorde resp. 62, 61, 59 och 57 kr.

Då emellertid den vanligaste avlöningsformen inom byggnadsfacket i vårt land, åtminstone å större orter, lär vara ackordslön, torde den faktiska arbetsförtjänsten både för målare och egentliga byggnadsarbetare flerstädes ha ställt sig väsentligt högre än vid arbete enbart mot tidlön. En jämförelse med i det föregående meddelade uppgifter ger även vid handen, att de i tab. 3 redovisade faktiska löneinkomsterna för exempelvis måleriarbetare i genomsnitt överstiga de i tab. 11 meddelade tidlönerna med 36 %, låt vara att de båda uppgifterna representera ett rätt olika urval av orter. Även inom skrädderiyrket råder ett likartat förhållande, vilket förklarar, att den faktiska arbetsinkomsten enligt tab. 3 för vuxna manliga skrädderiarbetare kan uppgå till i genomsnitt c:a 70 kr. per vecka (d. v. s. 48 arbetstimmar), medan den normala tidlönen enligt uppgifter från arbetsförmedlingsanstalterna (tab. 11) ej nådde högre än till 54 kr. Bageriarbetarna åter arbeta nästan uteslutande mot tidlön, men trots detta översteg den faktiska arbetsinkomsten den uppgivna normallönen med c:a 26 %, vartill orsaken väsentligen torde ligga i, att den förstnämnda företrädesvis avser större bagerier å dyrare orter och innefattar ersättning för övertidsarbete m. m.

Vad h a m n- och s t u v e r i a r b e t a r n a beträffar erbjuder det särskilt stora vanskligheter att angiva normala lönesatser för dessa arbetargrupper på grund av de oregelbundna arbetsförhållandena i hamnarna. Enligt de uppgifter, som erhållits för denna undersökning, skulle den genomsnittliga veckoinkomsten för riket i dess helhet kunna uppskattas till 57 kr. år 1928 mot 55 kr. närmast föregående år och 31 kr. år 1914. På grund av den ojämna arbetstillgången och då åtminstone i de stora hamnarna tidlönsarbete förekommer i jämförelsevis få fall, äro hithörande siffror endast av relativt värde vid bedömande av de faktiska arbetsförtjänsterna inom detta yrke. Till jämförelse må nämnas, att enligt tab. 3 den genomsnittliga arbetsförtjänsten inom gruppen lastning och lossning uppgick till kr. 1·88 per timme eller c:a 89 kr. per vecka.[1]

[1] För Stockholms vidkommande beräknas enligt den av Föreningen Stockholms hamnarbetskontor förda lönestatistiken genomsnittsinkomsten per timme vid lastning och lossning ha uppgått till 2·20 kr. år 1928 mot 2·15 kr. år 1927.

Tab. 11. Löneförhållanden 1914—1928 för hantverks-, transportarbetare och sjöfolk samt för i restaurangrörelse och i husligt arbete anställd personal.

Yrkesgrupper	Avlöning i kr.					Löneökning (+) eller löneminskning (−) i %			
	1914	1920	1921	1927	1928	1914—1928	1920—1928	1921—1928	1927—1928
Hantverk och transportarbete (beräknad veckoavlöning)									
Stenhuggeriarbetare	28	74	67	54	55	+ 96	−26	−18	+ 2
Bleck- och plåtslageriarbetare	28	84	82	56	57	+104	−32	−30	+ 2
Möbel- och finsnickeriarbetare	24	68	53	48	49	+104	−28	− 8	+ 2
Murare	32	90	85	62	62	+ 94	−31	−27	± 0
Byggnadsträarbetare	28	87	82	57	59	+111	−32	−28	+ 4
Måleriarbetare	30	82	79	61	60	+100	−27	−24	− 2
Herrskrädderiarbetare	26	78	69	52	54	+108	−31	−22	+ 4
Skomakeriarbetare	21	77	67	42	42	+100	−45	−37	± 0
Bageriarbetare	27	83	81	59	59	+119	−29	−27	± 0
Hamn- och stuveriarbetare	31	75	69	55	57	+ 84	−24	−17	+ 4
Åkeriarbetare	20	65	56	42	41	+105	−37	−27	− 2
Tvätterskor och strykerskor	13	35	30	25	25	+ 92	−29	−17	± 0
Springpojkar	6	21	17	14	14	+133	−33	−18	± 0
Sjöfolk									
A. *Ång- och motorfartyg* (normal månadshyra, vartill kommer fri kost och logi ombord)									
Timmermän (och båtsmän)	78	299	·	159	159	+104	−47	·	± 0
Matroser	64	270	·	141	142	+122	−47	·	+ 1
Lättmatroser	51	179	·	105	104	+104	−42	·	− 1
Jungmän	33	105	·	53	53	+ 61	−50	·	± 0
Eldare och motormän	63	266	·	132	135	+114	−49	·	+ 2
Kollämpare	45	188	·	92	92	+104	−51	·	± 0
Stuertar	108	308	·	203	210	+ 94	−32	·	+ 3
Kockar	69	236	·	152	155	+125	−34	·	+ 2
B. *Segelfartyg* (normal månadshyra, vartill kommer fri kost och logi ombord)									
Timmermän (och båtsmän)	77	302	·	146	147	+ 91	−51	·	+ 1
Matroser	64	235	·	118	119	+ 86	−49	·	+ 1
Lättmatroser	50	160	·	86	85	+ 70	−47	·	− 1
Jungmän	38	92	·	43	43	+ 30	−53	·	± 0
Stuertar	77	297	·	130	145	+ 88	−51	·	+12
Kockar	28	91	·	55	60	+114	−34	·	+ 9
Hotell- och restaurangrörelse samt husligt arbete (månadslön, vartill kommer fri kost och logi)									
Hotelldrängar m. fl.	28	82	74	57	58	+107	−29	−22	+ 2
Hotelldiskerskor, -köksor m. fl.	18	52	44	36	38	+111	−27	−14	+ 6
Hushållerskor	23	62	53	45	49	+113	−21	− 8	+ 9
Husjungfrur	16	43	37	32	34	+113	−21	− 8	+ 6
Ensamjungfrur	16	48	41	34	35	+119	−27	−15	+ 3
Köksor	18	45	39	34	35	+ 94	−22	−10	+ 3
Tvätt- och rengöringsarbeterskor (dagspenning, vartill kommer fri kost)	1·62	4·61	4·02	3·70	3·68	+127	−20	− 8	− 1

Genomsnittslönen för åkeriarbetare har beräknats till 41 kr. per vecka mot 42 kr. närmast föregående år och 20 kr. år 1914. Den faktiska löneinkomsten ställer sig emellertid även beträffande denna arbetarkategori väsentligt högre.

De högsta lönerna inom *sjömansyrket* redovisas i tab. 11 i fråga om ång- och motorfartyg för stuertar, för vilka normala månadshyran under redogörelseåret skulle utgjort 210 kr. Därefter kommo timmermän (159 kr.), kockar (155 kr.) och matroser (142 kr.). Anmärkas må, att i fråga om segelfartygens besättningar medeltalen grunda sig på ganska fåtaliga och olikformiga primäruppgifter.

Bland de till *hotell- och restaurangrörelse* hänförda yrkesspecialiteterna har den enda upptagna manliga arbetarkategorien, nämligen hotelldrängar, uppgivits åtnjuta den högsta kontanta avlöningen, som i genomsnitt för hela riket skulle ha stigit från 28 kr. per månad år 1914 till 58 kr. år 1928.

Beträffande de i *husligt arbete* anställda är lönen högst för hushållerskor, medan lönenivån för övriga redovisade specialiteter icke synes förete nämnvärda inbördes skiljaktigheter. Den genomsnittliga lönen för hushållerskor har sedan år 1914 ökats från 23 till 49 kr. per månad, för husjungfrur från 16 till 34 kr., för ensamjungfrur från 16 till 35 kr. och för köksor från 18 till 35 kr. Dagspenningen för tvätt- och rengöringsarbeterskor (förutom kost) har för året angivits till 3·68 kr. mot 3·70 kr. under närmast föregående år och 1·62 kr. år 1914. Genomsnittslönerna växla dock ej oväsentligt å olika orter, såsom belyses genom följande uppställning, avseende de båda viktigaste kategorierna av hembiträden:

	Stockholm	Övriga städer över 10 000 inv.	Övriga orter
Ensamjungfrur, kr. per månad	40	37	34
Tillfällig arbetshjälp, kr. per dag	4·50	4·01	3·58

Vad löneutvecklingen under perioden 1914—1928 för här redovisade arbetargrupper i stort sett beträffar, framgår av de relativa talen i tabellen, att löneökningen inom hantverks- och transportarbetargrupperna växlar mellan 84 och 133 %. Den genomsnittliga stegringen för samtliga dessa grupper kan anslås till omkring 104 %, vilken siffra för hotell- och restaurangpersonalen samt tjänarinnegruppen torde böra något höjas. Denna ökning är ej oväsentligt lägre än den siffra (124 %), som med år 1913 till bas förut beräknats för arbetare inom industri, handel och samfärdsel. — Inom sjömansyrket växlade ökningen under perioden för de olika bemanningsspecialiteterna på ång- och motorfartyg mellan 61 och 125 % och på segelfartyg mellan 30 och 114 %. Den genomsnittliga lönestegringen för bemanningen å ång- och motorfartyg kan anslås till drygt 100 och å segelfartyg till c:a 80 %.

Vid en jämförelse med 1927 års lönesatser finner man, att en tendens till höjning av lönerna kan konstateras för det övervägande flertalet grupper. Stegringen är mest framträdande för i hotell och restauranger samt husligt arbete sysselsatt personal, där den i genomsnitt kan uppskattas till 4 à 5 %.

Till komplettering av ovan meddelade uppgifter angående den normala kontanta lönen för i hotell- och restaurangrörelse samt husligt arbete anställda med-

delas i efterföljande tablå — på grundval av uppgifter från arbetsförmedlingsanstalterna — en beräkning av det uppskattade värdet utav de av kvinnliga tjänare åtnjutna naturaförmåner.

Värde av kost och logi per månad:	Absoluta tal						Indextal					
	Orter med över 10 000 inv.		Övriga orter		Samtliga orter		Orter med över 10 000 inv.		Övriga orter		Samtliga orter	
	1914 kr.	1928 kr.	1914 kr.	1928 kr.	1914 kr.	1928 kr.	1914	1928	1914	1928	1914	1928
Stockholm . .	33	75	—	—	33	75	100	227	—	—	100	**227**
Östra Sverige .	33	52	31	42	32	45	100	158	100	135	100	**141**
Småland o. öarna	32	55	30	49	31	51	100	172	100	163	100	**165**
Södra Sverige .	33	50	32	45	33	47	100	152	100	141	100	**142**
Västra Sverige .	37	55	20	49	30	50	100	149	100	245	100	**167**
Norra Sverige .	30	50	33	44	32	47	100	167	100	133	100	**147**
Hela riket	**33**	**53**	**30**	**46**	**31**	**48**	**100**	**161**	**100**	**153**	**100**	**155**

Enligt denna sammanställning uppskattades det månatliga värdet av kost och logi för riket i dess helhet till 31 kr. år 1914 och 48 kr. år 1928, vilket innebär en stegring av 55 %. Till jämförelse må nämnas, att levnadskostnadernas allmänna stegring från tiden närmast före krigsutbrottet till början av år 1929 beräknas till 70 %. I en del större städer har dock värdet av fritt vivre uppskattats något högre än nämnda medeltal, och för Stockholm har detsamma ansetts böra upptagas till 75 kr. per månad.

Löneutvecklingen i olika länder 1913—1928.

Internationella arbetsbyrån har som ett led i sina lönestatistiska undersökningar utarbetat och publicerat en sammanställning av lönenivåns förändringar under tiden före världskriget i de länder, som äga en fortlöpande statistik på detta område. Såsom av tabellen å sid. 880—881 framgår, har sådant material kunnat erhållas från tolv länder. Byråns avsikt är att framdeles göra en motsvarande sammanställning av material från ytterligare ett antal länder, vilkas statistik påbörjats först efter kriget och för vilka man alltså måste välja ett senare år till utgångspunkt för jämförande indexberäkningar.

Inbördes förete de i tabellen sammanställda löneundersökningarna åtskilliga skiljaktigheter ej blott såtillvida, att de angivna lönebeloppen avse olika tidsenheter (timme, dag, vecka eller år), utan även därutinnan, att det i vissa fall är fråga om i kollektivavtal eller annorledes fastställda lönesatser, i andra fall om faktiskt utbetalade eller uppskattade genomsnittsförtjänster. De angivna siffrorna utgöra i allmänhet ett medeltal för olika näringsgrenar och orter. Dock ha i vissa fall medtagits även uppgifter, som avse enbart en viss

ort (ex. landets huvudstad) eller näringsgren (ex. jordbruk). I en del länder har, såsom i tabellen närmare angives, skillnad gjorts mellan manliga och kvinnliga arbetare eller mellan yrkes- och grovarbetare; i andra räknar man åter med ett genomsnitt för samtliga de arbetarkategorier, som ingå i statistiken.

Uppgifterna rörande lönenivån »före kriget» gälla i regel 1913 eller 1914, i vissa fall ett något tidigare år.

I fråga om flertalet av de statistikserier, som ingå i sammanställningen, ha i denna tidskrift tidigare lämnats en redogörelse för de metoder, som i resp. länder tillämpas vid materialets insamling och bearbetning (Soc. Medd. årg. 1927, sid. 380 ff. och 618 ff.). Med avseende å de serier, som icke finnas omnämnda i denna redogörelse, må följande uppgifter meddelas:

Tjeckoslovakien. Statistiken, som är hämtad ur »Bulletin statistique de la République tchécoslovaque», grundar sig på uppgifter om de i Prag gällande avtalsenliga minimilönerna inom 32 olika näringsgrenar, omfattande sammanlagt 68 000 arbetare eller c:a 65 % av stadens hela arbetarstam.

Storbritannien. Indextalen för »avtalsenliga veckolöner» äro återgivna efter den i »Ministry of Labour Gazette» publicerade officiella statistiken. Avvikelserna från de i Soc. Medd. förut anförda indextalen (årg. 1927, sid. 392) bero på att man i sistnämnda sammanställning utgått från lönenivån i december månad resp. år, medan arbetsbyrån använt sig av de för juni månad beräknade siffrorna. — De jämsides med denna officiella indexserie angivna indextalen för »genomsnittliga veckoförtjänster» äro hämtade ur en i »Monthly Bulletin of the London and Cambridge Economic Service» publicerad undersökning, grundande sig på uppgifter om de genomsnittliga arbetsinkomsterna inom ett tjugotal olika näringsgrenar i skilda delar av landet. Att lönenivåns höjning enligt detta beräkningssätt blir större än om hänsyn endast tages till de avtalsenliga lönesatserna, torde bl. a. bero på ökad användning av ackordsarbete samt en starkare ökning av arbetarantalet inom de bättre avlönade yrkena, vilka därför kommit att erhålla en högre koefficient vid indexberäkningen.

Australien. Uppgifterna, som äro hämtade ur »Quarterly Summary of Australian Statistics», grunda sig huvudsakligen på de i kollektivavtal eller av arbetsdomstolarna fastställda lönesatserna. De erhållna siffrorna äro sålunda i allmänhet att anse som minimilöner. I statistiken ha medtagits nära 4 000 manliga och c:a 300 kvinnliga yrkesspecialiteter.

Nya Zeeland. Statistiken grundar sig huvudsakligen på de genom skiljedomsutslag fastställda lönesatserna för olika yrken. Indextalen publiceras i »Monthly Abstract of Statistics».

Sydafrika. Uppgifterna, som äro hämtade ur »Official Year Book of the Union of South Africa», avse ett genomsnitt av gällande löner för vuxna manliga arbetare av europeisk börd.

	Sverige						Frankrike					
	Löneinkomst per timme			Löneinkomst per dag			Städer (utom Paris)				Paris	
							Timlön		Daglön			
	Män	Kv.	S:a	Män	Kv.	S:a	Män	Kv.	Män	Kv.	Timlön (män)	Daglön (män)
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Frs	Frs	Frs	Frs	Frs	Frs
Före kriget . .	0·45	0·24	0·40	4·32	2·34	3:82	0·46	0·28	4·61	2·29	0 875	8·12
1920	—	—	—	13·23	7·86	11·91	—	—	—	—	—	—
1921	1·63	0·96	1·49	13·12	7·70	11·97	2·31	1·17	18·92	9·44	3·50	28·10
1922	1·18	0·73	1·07	9·52	5·90	8·65	—	—	—	—	—	—
1923	1·12	0·69	1·01	9·11	5·58	8·19	—	—	—	—	—	—
1924	1·14	0·70	1·03	—	—	—	2·62	1·38	22·00	11·36	3·85	30·80
1925	1·18	0·71	1·06	—	—	—	2·79	1·51	23·25	12·24	4·15	33·35
1926	1·19	0·72	1·07	9·57	5·61	8·58	3·22	1·86	26·93	15·29	5·10	41·45
1927	1·20	0·72	1·08	9·57	5·64	8·56	3·31	1·81	27·34	14·84	5·12	41·70
1928	1·22	0·73	1·09	9·69	5·71	8·64	3·45	1·97	28·57	16·06	5·25	42·75
Indextal.												
Före kriget . .	*100*	*100*	*100*	*100*	*100*	*100*	*100*	*100*	*100*	*100*	*100*	*100*
1920	—	—	—	*306*	*336*	*312*	—	—	—	—	—	—
1921	*362*	*400*	*373*	*304*	*329*	*313*	*502*	*509*	*410*	*412*	*400*	*346*
1922	*262*	*304*	*268*	*220*	*252*	*226*	—	—	—	—	—	—
1923	*249*	*288*	*253*	*211*	*236*	*214*	—	—	—	—	—	—
1924	*253*	*292*	*258*	—	—	—	*570*	*600*	*477*	*496*	*440*	*379*
1925	*262*	*296*	*265*	—	—	—	*607*	*656*	*504*	*535*	*474*	*411*
1926	*264*	*300*	*268*	*222*	*240*	*225*	*700*	*809*	*584*	*668*	*583*	*510*
1927	*267*	*300*	*270*	*222*	*241*	*224*	*720*	*787*	*593*	*648*	*585*	*513*
1928	*271*	*304*	*273*	*224*	*244*	*226*	*750*	*856*	*619*	*701*	*600*	*526*

	Danmark				Tyskland				Schweiz			Tjecko-slovakien
	Arbetsinkomst per timme				Timlön		Veckolön		Dagsförtjänst			
	Yrkes-arb.	Grov-arb.	Kv. arb.	S:a	Yrkes-arb.	Grov-arb.	Yrkes-arb.	Grov-arb.	Yrkes-arb.	Grov-arb.	Kv. arb.	Timlön
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	RPf	RPf	RMk	RMk	Frs	Frs	Frs	Tj. kr.
Före kriget . .	0·618	0·455	0·296	0·502	68·0	41·0	35·10	24·01	6·07	4·79	3·22	0·44
1920	2·23	1·83	1·19	1·89	—	—	—	—	12·69	11·05	6·82	3·45
1921	2·18	1·84	1·22	1·86	—	—	—	—	13·02	10·65	7·07	4·28
1922	1·72	1·40	0·92	1·42	—	—	—	—	12·52	9·83	6·55	4·44
1923	1·65	1·32	0·85	1·34	—	—	—	—	12·03	9·47	6·37	3·90
1924	1·72	1·40	0·92	1·42	72·2	50·8	35·44	26·29	12·39	9·89	6·62	3·94
1925	—	—	—	—	87·8	61·4	42·93	31·71	12·42	9·88	6·64	3·99
1926	1·64	1·32	0·87	1·37	94·0	65·9	45·93	34·05	12·56	9·89	6·69	4·04
1927	1·56	1·26	0·84	1·31	99·5	72·9	48·26	36·69	12·56	9·91	6·61	—
1928	1·53	1·24	0·83	1·28	106·5	79·0	51·62	39·50	12·20	9·69	6·34	—
Indextal.												
Före kriget . .	*100*	*100*	*100*	*100*	*100*	*100*	*100*	*100*	*100*	*100*	*100*	*100*
1920	*364*	*402*	*402*	*376*	—	—	—	—	*209*	*231*	*212*	*784*
1921	*356*	*404*	*412*	*371*	—	—	—	—	*214*	*222*	*220*	*973*
1922	*281*	*308*	*311*	*283*	—	—	—	—	*206*	*205*	*203*	*1 009*
1923	*269*	*290*	*287*	*267*	—	—	—	—	*198*	*198*	*198*	*886*
1924	*281*	*308*	*311*	*283*	*106*	*124*	*101*	*109*	*204*	*206*	*206*	*895*
1925	—	—	—	—	*129*	*150*	*122*	*132*	*205*	*206*	*206*	*907*
1926	*268*	*290*	*294*	*273*	*138*	*161*	*131*	*142*	*207*	*206*	*208*	*918*
1927	*254*	*277*	*284*	*261*	*146*	*178*	*137*	*153*	*207*	*207*	*205*	—
1928	*250*	*273*	*280*	*255*	*157*	*193*	*147*	*165*	*201*	*202*	*197*	—

	Storbritannien		Australien				Nya Zeeland	Kanada			
	Avtalsenliga veckolöner	Genomsnittliga veckoförtjänster	Timlön		Veckolön			Industri (timlöner)		Jordbruk (årslöner)	
			Män	Kv.	Män	Kv.	Veckolön	Yrkesarb.	Grovarb.	Män	Kv.
			s. d.	s. d.	s. d.	s. d.				$	$
Före kriget	—	—	1 2	6 3/4	55 1	27 2	—	—	—	323	189
1920	—	—	1 8 3/4	10 1/4	80 7	39 10	—	—	—	821	492
1921	—	—	2 0 1/2	1 0 1/4	93 3	47 7	—	—	—	669	449
1922	—	—	2 0 1/2	1 0 3/4	92 4	48 1	—	—	—	594	418
1923	—	—	2 0	1 0 1/2	91 6	47 10	—	—	—	611	422
1924	—	—	2 0 3/4	1 1	94 3	50 0	—	—	—	636	461
1925	—	—	2 0 3/4	1 1	94 8	49 8	—	—	—	641	462
1926	—	—	2 2·41	1 1 3/4	97 7	51 3	—	—	—	639	455
1927	—	—	2 2·55	1 2	99 6	52 1	—	—	—	658	467
1928	—	—	—	—	100 7	53 9	—	—	—	634	476
Indextal.											
Före kriget	*100*	*100*	*100*	*100*	*100*	*100*	*100*	*100*	*100*	*100*	*100*
1920	*250—255*	—	*148*	*152*	*146*	*147*	*146*	*198*	*215*	*254*	*260*
1921	*245—255*	—	*175*	*181*	*169*	*175*	*159*	*191*	*191*	*204*	*238*
1922	*185—190*	—	*175*	*189*	*168*	*177*	*154*	*182*	*183*	*184*	*221*
1923	*165—170*	—	*171*	*185*	*166*	*176*	*151*	*183*	*182*	*189*	*223*
1924	*170*	—	*177*	*193*	*171*	*184*	*154*	*184*	*183*	*197*	*244*
1925	*175*	*196*	*177*	*193*	*172*	*183*	*157*	*180*	*186*	*198*	*244*
1926	*175*	*196*	*189*	*204*	*177*	*189*	*158*	*181*	*187*	*198*	*241*
1927	*170—175*	*196*	*190*	*207*	*181*	*192*	*159*	*184*	*188*	*204*	*247*
1928	*170—175*	*194 1/2*	—	—	*183*	*198*	*160*	*188*	*187*	*196*	*252*

	Amerikas förenta stater											Sydafrika
	Fackföreningslöner per		Jordbruk	Genomsnittsförtjänster inom storindustrien								
				Per timme				Per vecka				Veckolön
	timme	vecka	Daglön	Yrkesarb.	Grovarb.	Kv. arb.	S:a	Yrkesarb.	Grovarb.	Kv. arb.	S:a	Män
	$	$	$	$	$	$	$	$	$	$	$	s. d.
Före kriget	0·450	22·30	1·44	0·280	0·203	0·154	0·245	14·16	10·71	7·84	12·54	97 9
1920	0·884	42·15	3·56	—	—	—	—	—	—	—	—	162 5
1921	0·911	43·05	2·17	0·602	0·461	0·371	0·531	26·40	20·70	16·19	23·58	150 1
1922	0·873	40·80	2·14	—	—	—	—	—	—	—	—	131 7
1923	0·952	44·40	2·09	0·621	0·454	0·390	0·542	30·82	22·97	17·84	27·09	132 5
1924	1·031	47·32	2·34	0·637	0·474	0·393	0·560	29·91	22·79	16·49	26·04	132 3
1925	1·091	49·64	2·33	0·642	0·470	0·395	0·560	30·81	23·87	17·18	26·77	132 3
1926	1·148	52·12	2·35	0·650	0·478	0·395	0·563	31·27	24·01	17·02	27·08	132 8
1927	1·190	53·79	2·37	0·655	0·491	0·399	0·570	31·55	24·60	17·80	27·40	—
1928	1·195	53·66	2·34	0·658	0·498	0·398	0·570	31·74	25·17	17·01	27·30	—
Indextal.												
Före kriget	*100*	*100*	*100*	*100*	*100*	*100*	*100*	*100*	*100*	*100*	*100*	*100*
1920	*199*	*189*	*247*	—	—	—	—	—	—	—	—	*166*
1921	*205*	*193*	*151*	*215*	*227*	*241*	*217*	*186*	*193*	*207*	*188*	*153*
1922	*193*	*183*	*149*	—	—	—	—	—	—	—	—	*135*
1923	*211*	*199*	*145*	*222*	*224*	*253*	*221*	*218*	*215*	*228*	*216*	*135*
1924	*228*	*214*	*163*	*228*	*233*	*255*	*229*	*211*	*213*	*210*	*208*	*135*
1925	*238*	*222*	*162*	*229*	*232*	*256*	*229*	*218*	*218*	*219*	*213*	*135*
1926	*250*	*233*	*163*	*232*	*235*	*256*	*230*	*221*	*224*	*217*	*216*	*136*
1927	*260*	*241*	*165*	*234*	*242*	*259*	*233*	*223*	*230*	*221*	*219*	—
1928	*261*	*241*	*163*	*235*	*245*	*259*	*233*	*224*	*235*	*217*	*218*	—

Betänkande angående en reformerad sjukförsäkring m. m.

Som bekant framlades vid såväl 1926 som 1927 års riksdagar förslag till grundliga reformer i fråga om vår nuvarande, i flera hänseenden otidsenliga sjukkasselagstiftning. Intet av dessa förslag vann dock riksdagens bifall. Frågan upptogs emellertid ånyo av chefen för socialdepartementet, som i mars 1929 tillkallade tre sakkunniga med uppdrag att i samråd med representanter för de båda stora sjukkasseorganisationerna, Sveriges allmänna sjukkasseförbund och rikssjukkassornas centralorganisation, utarbeta förslag i ämnet på grundval av vissa, i statsrådsprotokollet angivna riktlinjer.[1] De sakkunnigas förslag har den 11 oktober 1929 överlämnats till statsrådet.[2] Betänkandet är enhälligt och har enhälligt biträtts av de tillkallade sjukkasserepresentanterna. Det innefattar förslag jämte motiv till 1) ändring i vissa delar av lagen den 29 juni 1912 om understödsföreningar, 2) förordning om erkända sjukkassor samt 3) bestämmelser om statsbidrag åt sjukkassor.

Sjukkasseverksamhetens organisation. I den synnerligen svårlösta frågan om sjukkasseverksamhetens organisation utgör förslaget ett försök att sammanjämka de motsatta ståndpunkter, som i detta hänseende förfäktats av å ena sidan de lokala sjukkassorna och å andra sidan rikssjukkassorna, och att låta båda uppgå i en högre enhet. Förslaget medgiver sålunda utrymme för såväl självrisk som effektiv riskutjämning och kan på sätt och vis sägas utgöra en syntes av de tidigare framlagda förslagen. För varje landskommun eller stad får finnas allenast en erkänd sjukkassa med rätt att inom kommunen ensam utöva statsunderstödd sjukkasseverksamhet. Dessa lokala organ, lokalsjukkassorna, skola, där antalet sjukkassemedlemmar uppgår till 100 — undantagsvis 50 — vara fullt fristående rättsbildningar med rätt att inom i förordningen angivna gränser utöva självständig verksamhet. Men lokalsjukkassorna skola å andra sidan också vara sammanslutna i högre enheter — de s. k. centralsjukkassorna — med uppgift bl. a. att övertaga den del av sjukförsäkringen, som icke skall uppbäras av lokalsjukkassorna. I kommuner, där de sjukförsäkrades antal icke uppgår till 100 resp. 50, skall centralsjukkassan dessutom förmedla även den del av sjukkasseverksamheten, som eljest tillkommer lokalsjukkassa. Centralsjukkassa skall principiellt omfatta landstingsområde eller stad, som icke deltager i landsting. De sakkunniga anse emellertid, att centralsjukkassa, för att bliva fullt stabil, normalt bör hava 30 000—40 000 medlemmar, och föreslå därför, att åtminstone tillsvidare två eller flera landstingsområden förenas till ett sådant område. Antalet centralsjukkasseområden, frånsett fristående städer, skulle på detta sätt bli endast 11, nämligen:

[1] Jfr Soc. Medd. årg. 1929, sid. 283. — [2] Statens offentliga utredningar 1929: 24.

Norrbottens och Västerbottens läns landstingsområden	. . . . .	med omkring	39 000	medlemmar
Västernorrlands och Jämtlands läns	»	» »	45 900	»
Gävleborgs och Kopparbergs läns	»	» »	63 500	»
Örebro och Värmlands läns	»	» »	45 100	»
Stockholms, Uppsala samt Gotlands läns	»	» »	35 600	»
Södermanlands och Västmanlands läns	»	» »	47 200	»
Östergötlands och Kalmar läns båda	»	» »	65 700	»
Jönköpings, Kronobergs och Blekinge läns	»	» »	51 700	»
Malmöhus och Kristianstads läns	»	» »	69 500	»
Göteborgs och Bohus samt Hallands läns	»	» »	27 900	»
Skaraborgs och Älvsborgs läns	»	» »	37 700	»

Utom beträffande de städer, som icke deltaga i landsting (f. n. 6 st.), förutsättes att även vissa andra städer, där sjukkasserörelsen nått en större utbredning eller vunnit en mera enhetlig organisation, skola kunna medgivas att bilda egna centralsjukkasseområden. Riskfördelningen mellan lokal- och centralsjukkassan har ordnats på sådant sätt, att den förra svarar för sjukhjälpen (sjukpenningen) t. o. m. 21 dagar eller — för lokalsjukkassor med minst 500 medlemmar — 90 dagar och centralsjukkassan för tiden därutöver (intill 2 år eller längre). Vid en sjukhjälpstid av 2 år betyder detta, att lokalsjukkassan har att bära i genomsnitt något mer än $^2/_5$ och centralsjukkassan icke fullt $^3/_5$ av den totala sjukrisken. Vad åter läkarvårdsförsäkringen beträffar skola kostnaderna härför bäras med hälften av vardera kassan. Moderskapsförsäkringen slutligen, som gjorts till en obligatorisk prestation, skall i sin helhet uppbäras av centralsjukkassan.

Tillträde till sjukkasserörelsen. Rätt till inträde i erkänd sjukkassa skall tillkomma envar inom kassans verksamhetsområde bosatt man eller kvinna, som fyllt 15 men icke 40 år och som icke lider av sjukdom eller är behäftad med lyte, vilket medför större sjukrisk. Den ur samhällets synpunkt så viktiga frågan om sjukförsäkring för invalider föreslås av de sakkunniga till särskild utredning. Av sjukkasseverksamhetens lokala begränsning följer, att den, som icke längre är bosatt inom kassans verksamhetsområde, icke heller får kvarstå i kassan. Till gengäld införes emellertid efter danskt mönster ett system med överflyttning, varigenom sjukkassemedlem, som avflyttat till annan sjukkassas verksamhetsområde, är berättigad att utan hänsyn till ålder eller hälsotillstånd som likaberättigad medlem ingå i den senare kassan. Rätten att utesluta medlemmar är i övrigt strängt begränsad och inskränker sig — frånsett de fall då vederbörande underlåter att erlägga sina avgifter — väsentligen till sådana fall, då medlemmen förfarit svikligen mot kassan eller vägrar ställa sig till efterrättelse kassans stadgar eller styrelsens i behörig ordning meddelade föreskrifter.

Sjukkassornas prestationer. Genom sjukkassorna skola obligatoriskt lämnas dels *sjukhjälp* och dels — vad centralsjukkassorna beträffar — *moderskaps-*

hjälp. Begravningshjälp får däremot icke meddelas, och denna gren av deras verksamhet är därför avsedd att avvecklas. Såsom sjukhjälp skall lämnas dels *ersättning för utgifter för läkarvård* — för korthetens skull här benämnd läkarvård — dels ock *sjukpenning.* Liksom enligt 1927 års förslag skall förstnämnda prestation motsvara $^2/_3$ av den sjukes utgifter för sådan läkarvård, som kan beredas av envar legitimerad läkare — s. k. specialistvård ingår sålunda icke bland de obligatoriska prestationerna. Ersättningen utgår dock högst efter en av K. Maj:t fastställd taxa. Kräver den sjukes tillstånd, att han vårdas å sjukhus, är sjukkassan pliktig att i stället för läkarhjälp bereda honom dylik vård, dock allenast om sådan vård kan beredas å allmän sal i offentlig sjukvårdsinrättning. Läkarvårdsförsäkringen är som nämnts obligatorisk, men på grund av de organisatoriska svårigheter, som genomförandet av denna försäkringsform på sina håll kan förväntas medföra, har uppskov med dess genomförande medgivits intill den 1 januari 1936. Sjukpenning skall utgå med minst 1 krona för varje dag. Sjukhjälpstiden skall liksom enligt 1927 års förslag utgöra 2 år i följd för ett sammanhängande sjukdomsfall. Sjukkassor, som frivilligt åtaga sig en längre sjukhjälpstid, erhålla emellertid statsbidrag även härför, dock icke för längre tid än tre år. Moderskapshjälpen skall omfatta antingen vård å förlossningsanstalt eller ock moderskapspenning till belopp, motsvarande sjukpenningen, eller i allt fall med minst 1 krona och utgå för minst 21 och högst 56 dagar vid varje barnsängsfall. Såsom frivillig prestation kan meddelas barnmorskehjälp.

Statsbidrag. Statsbidrag utgår efter i huvudsak enahanda grunder som nu, men bidragen hava genomgående förhöjts. Medlemsbidraget skulle sålunda utgå med 3 kronor — f. n. 2 kronor — per år och medlem och sjukdagsbidraget med 50 öre (f. n. 25 öre), vartill kommer, att detta bidrag skulle utgå för alla dagar och utan någon maximering. Moderskapsbidraget utgår likaledes med 50 öre, varjämte hälften av kostnaden för barnmorskehjälp ersättes av statsmedel. Sjukvårdsbidraget skulle utgå med hälften av kassornas egna utgifter härför, alltså i verkligheten med $^1/_3$ av de faktiska kostnaderna, beräknade dock högst efter den av K. Maj:t fastställda taxan. För den första tiden efter förslagets genomförande, då såsom ovan framhållits sjukvårdsförsäkringen icke är obligatorisk, beräknas statsbidraget komma att stiga till följande belopp:

medlemsbidraget	2 847 000	kronor
sjukdagsbidraget	4 387 900	»
sjukvårdsbidraget	600 000	»
moderskapsbidraget	341 600	»
Summa	**8 176 500**	kronor

Lättnader till förmån för de nuvarande sjukkassorna. Då avsikten ju är att sjukförsäkringen i allt väsentligen skall bygga på de nuvarande sjukkassorna, hava betydande lättnader införts till förmån för dessa. För de städer, som skola utgöra egna centralsjukkasseområden, har sålunda medgivits rätt för nuvaran-

de sjukkassor, som räkna minst 500 medlemmar, att bliva erkända som lokalsjukkassor för staden med rätt att meddela sjukhjälp under 90 dagar. För nu bestående fabriks- och yrkeskassor har vidare öppnats tillfälle att även framgent bestå och utöva verksamhet antingen som lokal- eller som centralsjukkassor. Den nya lagstiftningen skulle träda i kraft den 1 januari 1931. Intill den 1 januari 1933 skulle emellertid nuvarande sjukkasselag gälla för de redan registrerade sjukkassorna, och dessa skulle också vara berättigade att, i den mån de icke övergå till den nya organisationen, för denna tid erhålla statsbidrag enligt hittills gällande grunder.

Fylleriförseelser och spritsmuggling under tredje kvartalet 1929.

Fylleriförseelser under tredje kvartalet 1929. Enligt en inom kontrollstyrelsen verkställd preliminär sammanräkning, vars resultat delgivits socialstyrelsen och i sammandrag återges i tab. A, utgjorde antalet fylleriförseelser, för vilka personer blivit sakfällda under tredje kvartalet 1929, tillhopa 8 437, av vilka 8 277 begåtts av män och 160 av kvinnor. Antalet avdömda fylleriförseelser per kvartal dels under år 1913, såsom representerande förhållandena före världskriget och det individuella kontrollsystemets mera allmänna tillämpning, dels för tiden fr. o. m. år 1922 har utgjort som följer:

	Medeltal per kvartal								3 kv.	2 kv.	3 kv.
	1913	1922	1923	1924	1925	1926	1927	1928	1928	1929	1929
Antal förseelser . .	14 727	7 072	7 532	8 171	8 130	7 425	7 196	6 929[1]	7 751	7 356[2]	8 437[3]
Per 100 000 inv. .	262	118	126	136	134	123	118	114	127	120	138[3]

Dessa siffror återge emellertid icke hela den faktiska fyllerifrekvensen å offentliga platser. Man får nämligen i allmänhet räkna med, att för varje kvartal något eller några hundratal personer, som blivit anhållna för fylleri, sedermera icke sakfällas, merendels av det skäl att de icke kunnat med stämning anträffas och inställas inför rätta. Påpekas bör därjämte, att å ena sidan en del av de förseelser, som avdömts under en redovisningsperiod, begåtts under en tidigare, medan å andra sidan en del under perioden begångna förseelser avdömas först under ett följande redovisningsskede. Vad beträffar den preliminära siffran för tredje kvartalet 1929, lärer den med all sannolikhet genom senare inkomna rapporter komma att något höjas, varigenom skillnaden gentemot den fylleriförekvens, som registrerats för andra kvartalet 1929 och tredje kvartalet 1928 (resp. 7 356 och 7 751 förseelser), torde komma att ytterligare ökas.

[1] Siffrorna för år 1928 ha här som på övriga ställen korrigerats med hänsyn till 244 efterredovisade fall. — [2] De tidigare meddelade siffrorna för andra kvartalet 1929 ha här liksom på övriga ställen i redogörelsen ökats med 131 senare rapporterade förseelser. — [3] Preliminär siffra.

Fylleriförseelsernas fördelning på årets olika månader fr. o. m. år 1924 ter sig som följande tablå utvisar:

År	jan.	febr.	mars	april	maj	juni	juli	aug.	sept.	okt.	nov.	dec.
1924 . . .	2 092	2 083	2 259	2 742	2 816	2 731	2 526	2 834	3 676	3 174	2 966	2 786
1925 . . .	2 705	2 457	2 780	2 678	2 619	2 720	2 216	2 651	3 629	3 255	2 921	1 890
1926 . . .	2 052	1 982	2 478	2 709	2 782	2 361	2 023	2 440	3 476	2 600	2 763	2 034
1927 . . .	2 174	2 112	2 436	2 333	2 677	2 301	1 951	2 601	3 173	2 799	2 509	1 719
1928 . . .	2 022	1 903	2 101	2 390	2 385	2 032	2 136	2 863	2 752	2 909	2 505	1 719
1929 . . .	2 178	1 694	1 838	2 514	2 542	2 300	2 345[1]	3 040[1]	3 052[1]	—	—	—

Som synes, tyda månadssiffrorna under tredje kvartalet på en fortgående ökning gentemot föregående kvartal. Påpekas bör även, att särskilt septembersiffran torde vara för låg, i det de ännu icke redovisade fyllerifallen till övervägande del torde inträffat mot slutet av kvartalet.

Antal fylleriförseelser under 3 kv. 1929	Stockholms stad a	Stockholms stad b	Östra Sverige	Småland och öarna	Södra Sverige	Västra Sverige	Norra Sverige	Hela riket 3 kv. 1929	Hela riket 2 kv. 1929	Hela riket 3 kv. 1928
i städer med mer än 10 000 inv.	1 389	1 594	496	231	814	1 647	857	5 434	4 936	4 939
i övriga städer .	—	—	310	127	141	512	211	1 301	1 019	1 166
å landsbygden . .	—	—	219	193	196	455	639	1 702	1 401	1 646
tillhopa	**1 389**	**1 594**	**1 025**	**551**	**1 151**	**2 614**	**1 707**	**8 437**	—	—
2 kvart. 1929 . .	1 215	1 329	863	501	988	2 370	1 419	—	7 356	—
3 kvart. 1928 . .	1 242	1 393	979	523	1 079	2 318	1 610	—	—	7 751

Man finner sålunda, att ökningen i fyllerifrekvensen gentemot andra kvartalet 1929 framträtt såväl i större och mindre städer som å landsbygden samt i övrigt förefaller vara tämligen jämnt fördelad över hela riket. Att denna stegring blott till en mindre del kan tillskrivas säsongförhållandena, synes bestyrkas därigenom att redogörelsekvartalet, såsom nämnts, även gentemot tredje kvartalet 1928 företer en icke obetydlig ökning, vilken likaledes framträtt inom samtliga landsdelar och ortsgrupper.

Fylleriförseelsernas fördelning efter de sakfälldas kön och ålder. Av samtliga fylleriförseelser, för vilka personer sakfälldes under 1929 års tredje kvartal, begingos, som ovan nämnts, 160 eller 1·9 % av kvinnor, därav, som efterföljande tab. A visar, 91 i Stockholm, 16 i Göteborg, 9 i Malmö, 37 i övriga städer och 7 på landsbygden. — Huvudtabellen ger även möjlighet att fastställa, i vilken utsträckning fylleriförseelserna begåtts av yngre och av äldre personer, varvid åldersgränsen dragits vid 25 år.[2] Av hela antalet avdömda förseelser, beträffande vilka uppgifter i detta avseende meddelats, hade 2 002 eller 23·8 % begåtts av män och kvinnor i ungdomsåldrarna, medan 6 417 eller 76·2 % kommit på äldre individer.[3] Av samtliga under år 1928 sakfällda fyllerister tillhörde 6 749 eller 24·4 % den yngre åldersgruppen,

[1] Preliminär siffra. — [2] Härvid ha personer, som äro födda före 1904, hänförts till den äldre åldersgruppen, och sådana, som äro födda 1904 eller senare, till den yngre. — [3] Av de sakfällda voro 18 av okänd ålder.

	Orter	Antal fylleriförseelser, för vilka personer sakfällts under				Förseelser, begångna av *män*						Förs., beg. av *kvinnor*		
						med motbok		*utan* motbok	Summa	Därav		Hela antalet	Därav	
		juli	aug.	sept.	hela kvartalet	full inköpsrätt	begr. inköpsrätt			25 år eller däröver[1]	under 25 år[2]		25 år eller däröver[1]	under 25 år[2]
	Stockholms stad	427	482	480	**1 389**	47	257	994	**1 298**	**1 152**	**146**	91	78	13
Östra Sverige	Södertälje	16	17	14	**47**	—	7	40	**47**	30	17	—	—	—
	Lidingö	—	—	1	**1**	—	—	1	**1**	1	—	—	—	—
	Uppsala	22	20	26	**68**	2	13	53	**68**	56	12	—	—	—
	Västerås	41	27	28	**96**	—	10	86	**96**	71	25	—	—	—
	Nyköping	4	4	4	**12**	—	—	12	**12**	12	—	—	—	—
	Eskilstuna	41	21	37	**99**	1	16	82	**99**	84	15	—	—	—
	Linköping	27	17	20	**64**	1	8	55	**64**	54	10	—	—	—
	Norrköping	41	40	28	**109**	1	22	84	**107**	89	18	2	1	1
	Övriga städer	70	135	105	**310**	11	73	224	**308**	249	59	2	2	—
	Landsbygden	29	77	113	**219**	2	37	179	**218**	126	91	1	1	—
Smål. m. m.	Jönköping	14	33	24	**71**	2	12	55	**69**	59	10	2	2	—
	Kalmar	23	26	24	**73**	—	13	60	**73**	60	13	—	—	—
	Västervik	7	6	12	**25**	—	3	22	**25**	16	9	—	—	—
	Visby	29	22	11	**62**	1	6	55	**62**	53	9	—	—	—
	Övriga städer	32	48	47	**127**	7	20	100	**127**	98	29	—	—	—
	Landsbygden	15	89	89	**193**	5	48	140	**193**	125	64	—	—	—
Södra Sverige	Karlskrona	18	20	22	**60**	4	11	44	**59**	54	5	1	—	1
	Kristianstad	11	25	17	**53**	—	9	44	**53**	43	10	—	—	—
	Malmö	128	119	81	**328**	22	40	257	**319**	258	61	9	9	—
	Lund	20	18	38	**76**	3	14	59	**76**	61	15	—	—	—
	Landskrona	44	15	22	**81**	4	22	54	**80**	60	20	1	1	—
	Hälsingborg	65	53	53	**171**	2	22	142	**166**	133	33	5	5	—
	Ystad	6	1	2	**9**	—	2	7	**9**	8	1	—	—	—
	Trälleborg	17	12	7	**36**	—	4	32	**36**	30	6	—	—	—
	Övriga städer	41	54	46	**141**	6	25	110	**141**	96	45	—	—	—
	Landsbygden	30	98	68	**196**	5	49	141	**195**	121	74	1	1	—
Västra Sverige	Halmstad	33	29	12	**74**	3	14	57	**74**	57	17	—	—	—
	Göteborg	346	323	382	**1 051**	15	185	835	**1 035**	764	271	16	13	3
	Mölndal	2	19	6	**27**	—	6	21	**27**	22	5	—	—	—
	Uddevalla	9	10	14	**33**	—	6	27	**33**	24	9	—	—	—
	Trollhättan	—	13	10	**23**	—	3	20	**23**	12	11	—	—	—
	Borås	19	11	19	**49**	—	12	36	**48**	37	11	1	—	1
	Skövde	10	11	7	**28**	—	5	23	**28**	19	9	—	—	—
	Karlstad	124	63	55	**242**	2	53	183	**238**	179	59	4	3	1
	Kristinehamn	21	23	11	**55**	—	12	43	**55**	39	16	—	—	—
	Örebro	12	29	24	**65**	1	8	55	**64**	55	9	1	—	1
	Övriga städer	127	189	196	**512**	14	110	386	**510**	412	98	2	2	—
	Landsbygden	45	199	211	**455**	5	72	373	**450**	246	196	5	1	4
Norra Sverige	Falun	7	6	4	**17**	—	2	15	**17**	11	6	—	—	—
	Gävle	95	65	72	**232**	1	21	207	**229**	185	44	3	3	—
	Söderhamn	22	28	34	**84**	1	13	70	**84**	69	15	—	—	—
	Härnösand	32	52	47	**131**	—	16	115	**131**	101	30	—	—	—
	Sundsvall	49	118	84	**251**	—	18	220	**238**	200	38	13	7	6
	Östersund	16	6	4	**26**	—	3	23	**26**	21	5	—	—	—
	Umeå	38	10	21	**69**	—	17	52	**69**	54	15	—	—	—
	Luleå	22	18	7	**47**	—	3	44	**47**	34	13	—	—	—
	Övriga städer	41	82	88	**211**	—	29	182	**211**	165	43	—	—	—
	Landsbygden	57	257	325	**639**	—	88	551	**639**	383	254	—	—	—
	Hela riket städerna	**2 169**	**2 320**	**2 246**	**6 735**	**151**	**1 145**	**5 286**	**6 582**	**5 287**	**1 292**	**153**	**126**	**27**
	Hela riket landsb.	**176**	**720**	**806**	**1 702**	**17**	**294**	**1 384**	**1 695**	**1 001**	**679**	**7**	**3**	**4**
	Summa	**2 345**	**3 040**	**3 052**	**8 437**	**168**	**1 439**	**6 670**	**[3]8 277**	**6 288**	**1 971**	**160**	**129**	**31**

[1] Härmed avses personer födda före år 1904. — [2] Härmed avses personer födda år 1904 eller senare. — [3] Därav 18 personer med okänd ålder.

medan 1927 och 1926 motsvarande antal var 6 509 eller 22·6 %, resp. 6 438 eller 21·7 %. De efter något avvikande grunder beräknade procentsiffrorna för åren 1923, 1924 och 1925 voro resp. 19·9, 20·7 och 21·4.

Fylleriförseelsernas fördelning efter de sakfälldas inköpsrätt till spritdrycker. På grundval av systembolagens uppgifter ha i tab. A förseelserna vidare uppdelats med hänsyn till om de sakfällda innehaft motbok (med full eller begränsad inköpsrätt) eller varit avstängda från laglig spritdryckstilldelning. Av samtliga manliga fyllerister voro 6 670 eller 80·6 % personer utan motbok. Fördelningen härvidlag var sålunda ungefär densamma som närmast föregående kvartal (79·8 %). Av de kvinnliga fylleristerna uppgives endast en enda ha varit innehavare av motbok. Dessa siffror giva även en antydan om omfattningen av den olagliga rusdryckshandelns och särskilt spritsmugglingens inverkan på nykterhetstillståndet.

Jämförelse mellan fylleriförseelserna i Sverige och dess grannländer. Liksom i föregående kvartalsredogörelser må slutligen i jämförelsesyfte en sammanställning göras mellan den svenska fylleristatistiken och f. n. tillgängliga uppgifter för Norge enligt Statistiske Meddelelser. I översikten här nedan ha dessutom medtagits motsvarande kvartalssiffror för Finland, vilka för åren 1922—1928 finnas tillgängliga i Social Tidskrift:

	Medeltal per kvartal								3 kv.	2 kv.	3 kv.
	1921	1922	1923	1924	1925	1926	1927	1928	1928	1929	1929
Sverige . . .	7 717	7 072	7 532	8 171	8 130	7 425	7 152	6 929	7 751	7 356	8 437
Norge	8 876	11 171	12 255	10 797	9 611	9 003	9 012	9 434	9 486	9 913	·
Finland . . .	·	10 700	14 103	15 851	17 576	18 457	23 976[1]	25 259[1]	31 863[1]	·	·

Såsom härav synes, kan man såväl för Norge som för Finland registrera en viss ökning i fyllerifrekvensen under fjolåret, vilken ökning, åtminstone för förstnämnda land synes ha fortsatt under innevarande år.

Av intresse är jämväl att sammanställa fylleriförseelserna i respektive huvudstäder såsom skett i nedanstående tablå:

Antal fylleriförseelser i	År 1913	År 1922	År 1923	År 1924	År 1925	År 1926	År 1927	År 1928	3 kv. 1928	2 kv. 1929	3 kv. 1929
Stockholm[2] .	17 696	7 488	8 069	8 181	7 275	6 689	6 452	5 465	1 393	1 329	1 594
Oslo	20 293	18 195	22 504	18 704	16 518	15 197	14 709	14 688	3 813	3 817	3 813
därav anhållna	16 455	14 572	18 702	15 497	13 516	12 879	12 722	12 039	3 054	3 142	·
Helsingfors[2] .	23 266	13 082	18 462	18 863	18 630	18 602	22 003[1]	21 876[1]	5 971[1]	5 706[1]	·

Det framgår härav, att antalet fylleriförseelser, särskilt om hänsyn tages till vederbörande städers folkmängd,[3] ställer sig väsentligt lägre i Stockholm än i Helsingfors och Oslo. Då emellertid av gatufylleriet blott en viss efter

[1] På grund av en omläggning av den finska fylleristatistiken äro de meddelade siffrorna fr. o. m. år 1927 ej fullt jämförbara med de för tidigare år angivna.

[2] Siffrorna avse antalet anhållna personer enligt polisstatistiken.

[3] Folkmängdssiffrorna äro för Stockholm 474 094, för Oslo 253 423 och för Helsingfors 215 829 invånare.

lagstiftning och praxis växlande del blir föremål för polisingripande och sålunda redovisad i statistiken, kunna tablåns siffror mindre göra anspråk på att giva en inbördes fullt jämförbar bild av nykterhetstillståndet i resp. städer vid en och samma tidpunkt än av utvecklingens gång i berörda avseende i de särskilda orterna under den redovisade tidsperioden.

Uppgifter rörande spritsmugglingen. Som komplement till fylleriförseelsestatistiken meddelas i tab. B vissa uppgifter från generaltullstyrelsens statistiska avdelning för åren 1927—1929 rörande antalet beslag, som helt eller delvis avsett sprit (eller brännvin), samt beslagtagna kvantiteter av sådana varor. Vissa i tabellen upptagna beslag lära sedermera ha upphävts av vederbörande domstol.

Tab. B. Gjorda beslag och beslagtagna kvantiteter av spritdrycker åren 1926—1929.

Månad	Stockholms tullkammardistrikt						Samtliga tullkammardistrikt					
	Antal beslagsmål			Kvantitet, i liter			Antal beslagsmål			Kvantitet, i liter		
	1927	1928	1929	1927	1928	1929	1927	1928	1929	1927	1928	1929
januari	89	128	105	215	1 719	2 779	135	203	155	729	2 293	2 942
februari	84	65	27	485	421	49	123	117	42	1 233	593	526
mars	84	81	50	781	556	449	115	125	80	1 959	694	579
april	124	60	44	607	313	291	174	117	76	883	451	884
maj	90	55	88	1 201	587	1 744	149	101	137	2 557	1 484	2 533
juni	93	92	111	238	403	2 963	154	147	165	865	649	5 854
juli	105	136	171	383	1 800	8 355	199	223	248	663	3 090	12 739
augusti	135	128	124	61 150	617	4 932	219	219	197	62 258	2 898	5 347
september . . .	99	120	161	367	3 933	1 031	167	178	215	856	4 557	2 204
oktober	175	84		857	2 273		232	162		1 042	3 350	
november . . .	119	136		2 896	1 969		188	215		3 408	10 750	
december . . .	95	117		271	697		165	175		839	1 082	
Hela året	**1 292**	**1 202**		**69 451**	**15 288**		**2 020**	**1 982**		**77 292**	**31 891**	

Av tabellen framgår, att under år 1928 mängden beslagtagen sprit var väsentligt mindre än under år 1927, medan antalet beslagsmål hållit sig i det närmaste oförändrat. Däremot företer, särskilt till följd av vissa stora spritbeslag under juni, juli och augusti, de tre första kvartalen av år 1929 jämfört med motsvarande period 1928 en betydlig ökning av den beslagtagna kvantiteten, ehuru antalet ertappade spritsmugglare fortfarande varit tämligen oförändrat. Dessa iakttagelser gälla såväl riket i dess helhet som Stockholms tullkammardistrikt, vilket under de senare åren plägat redovisa omkring två tredjedelar av de ertappade spritsmugglarna.

Till jämförelse må nämnas, att i Norge under åren 1926, 1927 och 1928 uppges ha beslagtagits resp. 127 200, 68 518 och 49 025 liter sprit och brännvin, vilket synes antyda, att den olagliga rusdryckshanteringens omfång väsentligt minskats under de båda senaste åren. Under första och andra kvartalen 1929 uppgick siffran till resp. 30 483 och 5 820 liter.

Förslag om stärkande av den skogliga yrkesinspektionens effektivitet.

Sedan innevarande års riksdag i anledning av en inom andra kammaren väckt motion i skrivelse den 17 maj 1929 anhållit, att Kungl. Maj:t ville låta verkställa utredning, på vad sätt lämpliga åtgärder borde vidtagas för att öka effektiviteten av den inspektion, som ägde rum enligt skogs- och flottledshärbärgeslagarna, samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kunde föranleda, har Kungl. Maj:t genom remiss den 14 juni 1929 anbefallt socialstyrelsen att verkställa utredning och avgiva förslag i det av riksdagen angivna hänseendet. Från styrelsen föreligger nu också en dylik utredning, daterad den 28 september 1929.

Beträffande tillkomsten av ifrågavarande lagstiftning och organisationen av tillsynen å dess efterlevnad hänvisar styrelsen till vad härutinnan anförts i andra lagutskottets utlåtande (nr 39) i ärendet till innevarande års riksdag.

Sedan socialstyrelsen härefter lämnat en utförlig redogörelse för en av styrelsen verkställd undersökning, huru de nuvarande skilda tillsynsorganen fylla sin uppgift enligt lagstiftningen, anför styrelsen följande.

Av vad förut anförts torde hava framgått, att den organisation av tillsynen å efterlevnaden av skogs- och flottledshärbärgeslagarna, som tillkom genom beslut vid 1919 års riksdag, icke räckt till för åstadkommande av en någorlunda effektiv tillsyn. En icke obetydlig förbättring av bostadsförhållandena för ifrågavarande arbetare har visserligen det oaktat ägt rum under det senaste decenniet, men ännu återstår ofantligt mycket, innan skogs- och flottningsarbetarna i gemen kommit i åtnjutande av de förmåner i bostadshänseende, som ifrågavarande skyddslagstiftning avser att bereda. Om vårt lands skogs- och flottningsarbetare, vilkas antal i de sju nordligaste länen, såsom ovan anförts, redan för år 1912 beräknades till omkring 150 000, av vilka två tredjedelar torde ha varit hänvisade att bo i härbärgen, inom rimlig tid skola kunna beredas tillgång till ändamålsenliga och ur hygienisk synpunkt tillfredsställande bostäder samt därmed möjligheter att föra en någorlunda dräglig tillvaro under vistelsen i skogarna, är det därför enligt styrelsens uppfattning nödvändigt, att åtgärder vidtagas för stärkande av den skogliga yrkesinspektionens effektivitet. Dessa åtgärder böra *dels* avse ändringar i tillsynens organisation och *dels* en förstärkning av yrkesinspektionens arbetskrafter på detta område.

Beträffande *tillsynens organisation* hänvisar styrelsen till sina uttalanden i det i denna tidskrift tidigare återgivna yttrandet till andra lagutskottet den 7 mars 1929 samt den i nämnda yttrande citerade skrivelsen till Kungl. Maj:t den 19 maj 1927 med utredning och förslag till lagstiftning angående bostadsförhållandena i vissa fall vid vägbyggnads-, flottledsbyggnads- och vattenavledningsföretag.[1]

[1] Soc. Medd. årg. 1929, sid. 275 ff.

Vid övervägande av vilka åtgärder, som lämpligen böra vidtagas för *inspektionsfrekvensens höjande*, har styrelsen funnit en förstärkning av inspektionsorganisationen ofrånkomlig. Vid bedömande av frågan, huru den bör genomföras, utgår styrelsen ifrån, att medverkan av skogsstatens och skogsvårdsstyrelsernas befattningshavare vid tillsynen å arbetsplatserna icke kan påräknas i avsevärt större omfång än under de senaste tio åren. Deras medverkan vid tillsynen måste emellertid, såsom i det meromnämnda yttrandet till lagutskottet framhållits, å andra sidan anses synnerligen önskvärd. Styrelsen anför härutinnan följande:

I skrivelse till Kungl. Maj:t den 16 mars 1918 rörande skogshärbärgesinspektionens organisation meddelade styrelsen såsom resultat av en då verkställd beräkning, att specialinspektören jämte de föreslagna biträdande inspektörerna i underinspektörs ställning icke ansågos kunna medhinna inspektion av samtliga ifrågakommande arbetsställen inom kortare tid, exempelvis tre år, med mindre underinspektörernas antal sattes till fem. Enär emellertid sådan omfattande organisation skulle draga dryga kostnader och då på förhand arbetets mängd icke kunde med större säkerhet bedömas, syntes det styrelsen angeläget att begränsa deras antal. På grund därav och med hänsyn därtill, att medverkan vid denna tillsyn ansågs kunna lämnas även av vissa för den allmänna yrkesinspektionstjänsten anställda underinspektörer, föreslog styrelsen tillsättande av allenast två biträdande inspektörer i underinspektörs ställning för övervakande av skogsarbetarnas bostadsförhållanden. Enligt vad erfarenheten givit vid handen, synes styrelsens ovan anförda beräkning av det antal inspektioner, som erfordrades för ernående av förenämnda inspektionsfrekvens, vilken ungefär torde motsvara den inom industrien, hantverket och jordbruket såsom helhet betraktade vanliga, fortfarande äga sin giltighet. Vid nu företagen förnyad prövning av spörsmålet om organisationen av ifrågavarande tillsyn har styrelsen emellertid på skäl, som nedan anföras, kommit till den uppfattningen, att de biträden åt skogs- och flottledsinspektören, som böra anställas, böra erhålla motsvarande tjänsteställning som nuvarande assistenter och extra befattningshavare vid yrkesinspektionen. Med hänsyn härtill och under den förutsättning, som ovan anförts, att skogsstatens och skogsvårdsstyrelsernas befattningshavare även framdeles på samma sätt som hittills få anlitas för denna tillsyn, anser styrelsen, att förstärkningen av yrkesinspektionens arbetskrafter på förevarande område tills vidare och till dess närmare erfarenhet vunnits om den nu föreslagna organisationens effektivitet kan begränsas till en assistent, därest styrelsen tillika erhåller möjlighet att under den tid av året, december—april, då inspektionsbehovet är störst, anställa en extra befattningshavare (biträdande assistent). För den händelse det av styrelsen i ovanberörda skrivelse den 19 maj 1927 framlagda förslaget till sådan komplettering av skogshärbärgeslagen, att denna skall hava avseende jämväl å väg- och flottledsbyggnads- samt vattenavledningsarbeten, skulle vinna statsmakternas godkännande, torde det dock bliva erforderligt, att jämväl den nyss omnämnde extra befattningshavaren anställes för helt år, enär tillsyn vid vägbyggnadsarbeten och vattenavledningsföretag huvudsakligen måste äga rum under sommaren och hösten. Rörande kostnaderna för den förstärkning av inspektionens arbetskrafter, som nu föreslagits och som enligt styrelsens uppfattning snarast bör genomföras, har styrelsen närmare uttalat sig i sin skrivelse den 24 september 1929 angående anslagsäskanden inom styrelsens förvaltningsområde för tiden 1 juli 1930—30 juni 1931.

Ett av skälen till att styrelsen med frångående av sitt tidigare förslag om anställande av underinspektörer såsom biträde åt skogs- och flottledsinspektören nu föreslagit inrättande av en assistenttjänst är, att erfarenheten under de gångna åren

ådagalagt behovet av en befattningshavare, som kan vikariera för skogs- och flottledsinspektören. Då denne åtnjutit tjänstfrihet eller tjänstledighet, har nämligen verksamheten hittills måst ligga nere, enär lämplig vikarie ej kunnat förordnas. Under skogs- och flottledsinspektörens tjänsteresor, som i vissa fall måste bliva ganska långvariga, har vidare någon handläggning av inkommande skrivelser ej kunnat äga rum, utan har deras besvarande i regel måst anstå till dess inspektören återkommit, ett förhållande som i flera fall visat sig medföra betydande olägenheter. Anförda olägenheter skulle avlägsnas genom anställande av en assistent, å vilken samma fordringar i fråga om utbildning och praktisk erfarenhet, som nu äro gällande i fråga om befattningen som skogs- och flottledsinspektör, skulle böra uppställas.

Det har vidare synts styrelsen angeläget att kunna anlita en befattningshavare med den högre kompetens, som skulle innehavas av en befattningshavare i assistents ställning, för den tidigare berörda upplysnings- och propagandaverksamheten med hänsyn till dess stora betydelse för erhållande av goda resultat av den skogliga yrkesinspektionens verksamhet för bostadsförhållandenas förbättrande. I detta sammanhang må erinras om, att styrelsen i sitt yttrande den 7 mars 1929 till andra kammarens fjärde tillfälliga utskott rörande den förut omnämnda inom kammaren väckta motionen (nr 192) angående förbättring av skogsarbetarnas provianterings- och matlagningsförhållanden föreslagit sådan komplettering av den för skogs- och flottledsinspektören gällande instruktionen, att det framdeles skall åligga honom att verka jämväl för förbättring av skogs- och flottningsarbetarnas provianterings- och matlagningsförhållanden. Enligt styrelsens uppfattning skulle detta i främsta rummet ske genom bedrivande av en målmedveten upplysnings- och propagandaverksamhet, särskilt för bildande av kooperativa matlag i skogs- och flottledshärbärgena. Såsom förut meddelats, har skogs- och flottledsinspektören redan tidigare med styrelsens medgivande i viss utsträckning utövat dylik verksamhet, men den nu föreslagna åtgärden skulle möjliggöra för honom att ägna mera tid och uppmärksamhet åt denna verksamhet än han hittills ansett sig kunna göra. Riksdagen har även i sin skrivelse i ämnet uttalat, att enligt dess mening ett dylikt uppdrag för skogs- och flottledsinspektören torde vara väl ägnat att befrämja syftet med den förevarande motionen. För den händelse berörda uppdrag lämnas skogs- och flottledsinspektören, erhåller den skogliga yrkesinspektionen en ny betydelsefull arbetsuppgift, vars framgångsrika utövande förutsätter besök å arbetsplatserna och överläggningar med arbetslagen i betydligt större omfattning än hittills kunnat äga rum.

Förstärkning av inspektionsorganisationen med assistenter är enligt styrelsens uppfattning av behovet påkallad jämväl med hänsyn därtill, att skogs- och flottledsinspektören från och med år 1925 har till åliggande att utöva *tillsyn å arbetarskyddslagens efterlevnad* vid skogsavverknings-, kolnings-, flottnings- och flottledsbyggnadsarbete. Denna styrelsens uppfattning synes även hava delats av innevarande års riksdag.

Efter att ha citerat vad som rörande sistnämnda tillsyn uttalats i skrivelsen den 7 mars 1929 till riksdagens andra lagutskott, anför styrelsen vidare:

Med hänsyn till den under senare år starkt ökade olycksfallsfrekvensen vid skogsavverkningsarbete samt betydelsen i övrigt av arbetarskyddsverksamhet på förevarande område har styrelsen ansett lämpligt att i detta sammanhang framlägga en kortfattad redogörelse för skogshanteringens olycksfallsrisk och samtidigt något beröra riktlinjerna för de åtgärder i arbetarskyddshänseende, som på detta område i första hand böra komma i fråga.

Antalet anmälda olycksfall i skogsarbete har under senare år företett en oroväckande såväl absolut som relativ stegring, vilket framgår av följande sammanställ-

ning av uppgifter rörande olycksfall hos större arbetsgivare[1] exkl. staten, hämtade ur riksförsäkringsanstaltens publikation »Olycksfall i arbete».

År	Skogsavverkning						Flottning					
	Antal årsarbetare[2]	Olycksfall		Invaliditeter		Dödsfall	Antal årsarbetare	Olycksfall		Invaliditeter		Dödsfall
		antal	%	antal	‰	antal ‰		antal	%	antal	‰	antal ‰
1918	31 263	2 506	8·0	117	3·7	16 0·5	8 174	179	2·2	13	1·6	9 1·1
1919	35 872	2 815	7·9	126	3·5	26 0·7	9 324	250	2·7	20	2·1	20 2·1
1920	34 931	2 968	8·5	134	3·8	14 0·4	9 439	247	2·6	16	1·7	12 1·3
1921	28 359	2 154	7·6	107	3·8	11 0·4	7 833	222	2·8	19	2·4	10 1·3
1922	24 000	2 471	10·3	84	3·5	11 0·5	6 072	214	3·5	12	2·0	3 0·5
1923	34 481	4 188	12·1	131	3·8	14 0·4	7 957	359	4·5	8	1·0	4 0·5
1924	38 049	5 195	13·7	162	4·3	19 0·5	8 628	378	4·4	22	2·6	9 1·0
1925	37 129	5 544	14·9	166	4·5	21 0·6	7 721	355	4·6	19	2·5	10 1·3

Av under åren 1926—1928 till skogs- och flottledsinspektören inkomna olycksfallsanmälningar synes framgå, att den nyssnämnda stegringen ännu icke kulminerat.[3] Tabellen giver vidare vid handen, att under senare år vid skogsavverkningsarbete en om ock mindre stegring kan konstateras även i fråga om antalet invaliditets- och dödsfall.

Vid flottningsarbete är, såsom tabellen utvisar, antalet olycksfall jämförelsevis ringa, men olycksfallen medföra anmärkningsvärt ofta dödlig utgång — i regel förorsakad genom drunkning.

Även om den sålunda konstaterade ökningen av antalet anmälda olycksfall till en del torde vara föranledd därav, att arbetsgivarna numera fullgöra den dem åliggande skyldigheten att anmäla olycksfall i större utsträckning än tidigare, uppgå emellertid olycksfallen i skogsarbete numera till ett så betydande antal, att såväl förebyggande åtgärder till förekommande av olycksfall som efterföljande i syfte att mildra deras menliga verkningar måste anses i högsta grad av behovet påkallade, detta ur såväl humanitär som ekonomisk synpunkt.

Att även de här ifrågavarande olycksfallens svårighetsgrad, uttryckt i antal förlorade arbetsdagar per årsarbetare, är mycket avsevärd, såväl absolut som vid jämförelse med medeltalet för samtliga yrkesgrupper, som upptagas i riksförsäkringsanstaltens statistik, framgår av följande tablå:

Orsak	Antal förlorade arbetsdagar pr årsarbetare								
	Skogsavverkning			Flottningsarbete			Samtliga yrkesgrupper		
	1923	1924	1925	1923	1924	1925	1923	1924	1925
Sjukdom	3·11	3·28	3·52	1·15	1·13	1·29	1·24	1·28	1·32
Invaliditet	5·95	7·18	7·72	1·57	3·76	4·85	3·48	3·38	3·42
Dödsfall	3·03	3·73	4·22	3·74	7·86	9·67	2·40	2·79	2·91
Summa	12·09	14·19	15·46	6·46	12·75	15·81	7·07	7·45	7·65

[1] Till större arbetsgivare räknas aktiebolag samt i övrigt arbetsgivare med i regel fem eller flera anställda arbetare.

[2] En årsarbetare = 300 dagsverken.

[3] Av den nu föreliggande, vid skrivelsens avgivande ännu ej publicerade olycksfallsstatistiken för år 1926 framgår, att antalet olycksfall per 100 årsarbetare detta år uppgått till 15·3 vid skogsavverkning och 5·2 vid flottning.

Totala antalet förlorade arbetsdagar på grund av olycksfall i skogsavverknings- och flottningsarbete hos större arbetsgivare exkl. staten synes under år 1925 hava uppgått till c:a 574 000 resp. 122 000.

Olycksfallsrisken vid skogsarbete jämförd med risken inom de åtta övriga yrkesgrupper (utom sjöfarten), som i vårt land uppvisa de högsta antalen genom olycksfall förlorade arbetsdagar pr årsarbetare, framgår av efterföljande tabell, som avser förhållandena under år 1925 (det senaste år för vilket vid tabellens uppgörande erforderlig statistik föreligger).

Antal förlorade arbetsdagar pr årsarbetare

1.	Malmbrytning	26·00	
2.	*Flottning*	15·81	
3.	Träindustri	15·70	
4.	*Skogsavverkning*	15·46	
5.	Sten-, kol- och torvindustri	14·12	
6.	Byggnadsverksamhet	12·41	
7.	Malmförädling	12·23	
8.	Kraft-, belysnings- och vattenverk	9·62	
9.	Pappers- och grafisk industri	8·82	
10.	Metallindustri	6·45	

Vid sammanställning av motsvarande uppgifter för närmast föregående år, 1924, erhålla yrkesgrupperna skogsavverkning och flottning ordningsnumren 2 och 5 med resp. 14·19 och 12·70 förlorade arbetsdagar pr årsarbetare.

Olycksfallen i arbete medföra icke blott lidanden för dem, som drabbas av desamma, samt minskad arbetsförtjänst och därmed umbäranden för dem, som äro därav beroende, utan de förorsaka även mycket betydande kostnader för arbetsgivarna i form av sjukpenning, livräntor till invalider och efterlevande, läkarvård m. m. För skogshanteringens vidkommande äro ifrågavarande kostnader avsevärda. Uppgifter om storleken av de ersättningar, som enligt olycksfallsförsäkringslagen tillerkänts i skogsavverknings- och flottningsarbete skadade m. m. lämnas i följande tabell:

Ersättning i kronor pr årsarbetare	*Obligatorisk försäkring*			*Frivillig försäkring under karenstiden*		
	Skogsavverkning	Flottning	Samtliga yrkesgrupper	Skogsavverkning	Flottning	Samtliga yrkesgrupper
Sjukpenning	3·25	1·72	2·10	5·75	2·20	3·93
Läkarvård	[1] 2·03	[1] 2·03	0·95	[1] 5·89	[1] 5·89	2·59
Ersättning på grund av invaliditet	12·78	9·04	10·08	—	—	—
Ersättning på grund av dödsfall	2·03	7·42	3·35	—	—	—
Summa	**20·09**	**20·21**	**16·48**	**11·64**	**8·09**	**6·52**

Med ledning av i tabellen angivna medeltalssiffror beräknas de ifrågavarande ersättningarna under år 1925 hava dragit en totalkostnad, som för skogsavverkning synes uppgå till 1 178 000 kronor och för flottning till 218 000 kronor eller tillsamman 1 396 000 kronor. Härtill komma så olycksfallskostnaderna vid av staten samt mindre arbetsgivare bedrivna skogsarbeten. Beträffande dessa kostnader hava dock ej fullständiga uppgifter stått till förfogande. Av den officiella olycksfallsstatistiken framgår endast, att av domänstyrelsen utbetalda ersättningar på grund av invaliditets- och dödsfall bland 7 405 årsarbetare för år 1925 uppgått till 73 861 kronor.

Kostnaderna för läkarvård av genom olycksfall i arbete ådragna skador, vilka i den statistik, som riksförsäkringsanstalten ställt till styrelsens förfogande, redovisas gemensamt för skogsavverkning, flottning och kolning, äro även mycket be-

[1] Kostnaderna för läkarvård angivas i statistiken gemensamt för skogsavverkning, flottning och kolning.

tydande, särskilt vid jämförelse med andra yrkesgrupper, och förete därjämte till och med år 1924 en kraftigt stigande tendens. Skogshanteringens kostnad för läkarvård under karenstiden, som år 1919 utgjorde 2·08 kronor pr årsarbetare, uppgick sålunda år 1924 till ej mindre än 6·06 kronor och 1925 till 5·89 kronor pr årsarbetare. Medeltalet för samtliga yrkesgrupper, som upptagas i riksförsäkringsanstaltens statistik, har samtidigt varierat från 1·52 kronor pr årsarbetare år 1919 till 2·45 år 1924 och 2·59 år 1925. Att läkarvårdskostnaderna vid skogs- och flottningsarbete äro höga torde med största sannolikhet bero bl. a. därpå, att de arbetsplatser, vid vilka skogs- och flottningsarbetarna sysselsättas, i allmänhet äro belägna på långt avstånd från orter, där de skadade kunna komma i åtnjutande av sakkunnig behandling och vård, samt att ända till de senaste åren erforderliga förbandsartiklar i regel icke funnits att tillgå på arbetsplatserna. Härigenom hava i och för sig obetydliga skador mången gång blivit infekterade med varbildning eller blodförgiftning och därav föranledda ökade kostnader som påföljd. Under senare år har skogs- och flottledsinspektören för arbetsgivarna framhållit betydelsen av att den dem åliggande skyldigheten att å arbetsplatserna tillhandahålla för läggande av första förband erforderliga förbandsartiklar fullgöres. Vid besöken å arbetsplatserna har vidare kontrollerats om och i vad mån förbandsartiklar funnits tillgängliga. Att numera förbandsartiklar tillhandahållas å flertalet arbetsplatser har framgått bl. a. av anteckningar å olycksfallsanmälningar, enligt vilka många skador blivit omlagda med första förband redan på arbetsplatsen. Om och i vad mån den minskning av läkarvårdskostnaden pr årsarbetare under karenstiden, som enligt ovan anförda siffror ägt rum under år 1925, kan vara föranledd av detta förhållande undandrager sig emellertid styrelsens bedömande.

Vid utövandet av sin verksamhet till förebyggande av olycksfall i skogs- och flottningsarbete har skogs- och flottledsinspektören utgått från det numera allmänt kända förhållandet, att olycksfallen icke, såsom ofta påstås, äro s. k. rena olyckshändelser, som inträffa av en slump, utan att de flesta olycksfall i arbete äro mer eller mindre förorsakade av göranden eller låtanden från arbetarnas eller arbetsledningens sida. Somliga äro sålunda en direkt följd av otillfredsställande anordningar och oriktiga metoder vid arbetets bedrivande, andra förorsakade av bristfällig skötsel av redskap och verktyg och åter andra äro att tillskriva oförsiktighet eller bristande uppmärksamhet och omtanke från arbetarnas sida. En analys av de olycksfall, som inträffa vid skogsarbete, synes giva vid handen, att många svåra olycksfall torde kunna förhindras genom anordnande av bättre basvägar samt tillsyn och underhåll av desamma. Upprensning av flottlederna och borttagande av större stenar, som kunna förorsaka uppkomsten av brötar, underhåll av flottledsbyggnaderna samt anordnande av effektiv vakthållning under flottningen å platser, där brötbildning kan befaras, äro vidare åtgärder, som äro ägnade att förebygga ödesdigra olycksfall vid flottningsarbete. Genom användande av endast i gott skick varande redskap och verktyg samt genom förbättrade arbetsmetoder kunna även många olycksfall förhindras. Det förefaller slutligen som om ett mycket betydande antal olycksfall i skogs- och flottningsarbete ej skulle behöva inträffa, om arbetarna ville vinnlägga sig om att under arbetet iakttaga större försiktighet, så att de ej i onödan utsätta sig för risker.

Av det ovan anförda torde framgå, att medverkan från såväl arbetsgivare som arbetare är erforderlig för att en minskning av skogshanteringens olycksfallsrisk skall kunna ernås. För yrkesinspektionen är det en betydelsefull uppgift att intressera arbetsgivare och arbetare härför och att påvisa, huru skyddsarbetet i detalj bör bedrivas.

Vad arbetarna beträffar, har skogs- och flottledsinspektören i första hand sökt att intressera dem för egen säkerhet genom att bibringa dem en riktig uppfattning om arbetarskyddssträvandena och deras betydelse. Därvid har han sökt klarlägga

sammanhanget mellan orsak och verkan vid de olycksfall, som vanligast inträffa vid de olika slag av sysselsättningar, som förekomma vid skogs- och flottningsarbete, och i anslutning härtill påvisat, huru sådana olycksfall kunna förhindras. Enligt vad erfarenheten från utlandet och särskilt safety-first-rörelsen givit vid handen, kan man förvänta, att en på detta sätt bedriven pedagogisk arbetarskyddsverksamhet skall resultera däri, att arbetarna så småningom helt automatiskt komma att hava sin uppmärksamhet riktad på den med arbetet förenade olycksfallsrisken och på grund därav vidtaga sådana anordningar och utföra arbetet på sådant sätt, att olycksfall inträffa alltmera sällan. Av synnerlig stor vikt är emellertid, att arbetarna redan från början få klart för sig, att ett dylikt hänsynstagande till olycksfallsrisken ej behöver försvåra arbetet och därmed ofördelaktigt påverka arbetsförtjänsten, utan att anstalter, som minska olycksfallsrisken, ofta samtidigt underlätta arbetet och sålunda även förbättra arbetseffekten.

Av mycket stor betydelse för ett framgångsrikt utövande av skyddsverksamhet av detta slag är givetvis, att arbetsgivarna omfatta densamma med verkligt intresse och föregå arbetarna med goda exempel genom vidtagande av sådana skyddsanstalter, som böra ankomma på arbetsgivarna. Vunna erfarenheter giva vid handen, att det är ett huvudvillkor för goda resultat av arbetarskyddssträvandena, att företagsledningarna giva desamma sitt stöd, betrakta skyddsarbetet såsom ett led i företagens egen produktiva verksamhet och av arbetsbefälet, såväl det högre som det lägre, fordra, att detsamma med alla till buds stående medel skall söka förhindra olycksfall. I detta sammanhang må nämnas, att man kommit till insikt därom, att förmännens insats i skyddsarbetet är av särskilt stor betydelse på grund därav, att deras ståndpunktstagande till skyddssträvandena ofta blir utslagsgivande för arbetarnas inställning till detsamma. Åt förmännen, skogvaktare, kronojägare, flottningsförmän m. fl., bör därför bl. a. uppdragas att genom samtal med arbetarna och i synnerhet de yngre, särskilt då olycksfall inträffat, fästa deras uppmärksamhet på att och huru flertalet i skogs- och flottningsarbete inträffande olycksfall kunna förebyggas, att riskfria arbetsmetoder i regel även medföra bästa arbetseffekten samt att arbetarna själva hava största fördelarna av ett framgångsrikt förebyggande av olycksfallen.

Att sådan skyddsverksamhet, som ovan skisserats, praktiskt lagd och rätt bedriven, kan lämna överraskande goda resultat, framgår bl. a. av en redogörelse för dylik verksamhet vid ett amerikanskt trävarubolag, som skogs- och flottledsinspektören publicerat i tidskriften Arbetarskyddet (häft. 8—10 för år 1925). Storleken av ifrågavarande företag belyses därav, att detsamma vid sina tvenne sågverk med tillhörande skogar sysselsatte 1 200 man. Föga mer än sex månader efter startandet av den på bolagets eget initiativ upptagna skyddsverksamheten undersöktes resultatet av densamma. Härvid befanns, att man lyckats nedbringa olycksfallens antal med 43 %, olycksfallens svårighetsgrad med 54 % och de av olycksfallen förorsakade utgifterna med 30 %. Därjämte konstaterades ökad produktion per arbetare, vilket tillskrevs skyddsarbetets uppfostrande betydelse. Genom detta hade nämligen arbetarna fostrats till noggrannhet och ordentlighet, egenskaper som sedan gynnsamt påverkat arbetsresultatet. Skyddsarbetet hade slutligen skapat större tillfredsställelse och en bättre anda bland arbetarna och därjämte i betydande grad bidragit till ökad förståelse och därmed till ett förbättrat förhållande mellan arbetsgivare och arbetare.

Givet är emellertid, att ett framgångsrikt bedrivande av dylik arbetarskyddsverksamhet kräver propaganda och kontroll på arbetsplatserna i betydligt större omfattning än som nu är möjlig, då denna uppgift åvilar skogs- och flottledsinspektören ensam. Anställande av de ovan föreslagna assistenterna skulle möjliggöra, att jämväl skogs- och flottledsinspektörens mycket välbehövliga arbetarskyddsverksamhet skulle kunna bedrivas i ökad omfattning. Av brist på erforder-

ligt biträde har denna hittills huvudsakligen omfattat skyddspropaganda genom artiklar i tidningar och tidskrifter samt distribution av minnesblad för skogs- och flottningsarbetare, som styrelsen på förslag av skogs- och flottledsinspektören låtit utarbeta, anstalter för tillgodoseende av behovet av förbandsmateriel å arbetsplatserna, anordnande av kurser för förmän vid skogs- och flottningsarbete i enklare sjukvård och läggande av första förband m. m.

Kortare meddelanden.

— Arbetsmarknad och arbetslöshet —

Statens arbetslöshetskommissions verksamhet under september 1929. Antalet till kommissionen rapporterade hjälpsökande arbetslösa uppgick vid slutet av september till 5 036 mot 4 849 vid månadens början. Yrkesfördelningen framgår av följande sammandrag:

	Hela antalet hjälpsökande	Därav: det lokala överskottet		Hela antalet hjälpsökande	Därav: det lokala överskottet
Jordbruk	91	23	Närings- o. njutningsmedelsind.	101	26
Skogshushållning	116	39	Kemisk-tekn. o. belysningsind.	77	46
Gruvdrift och malmförädling	435	269	Trämasse- och pappersindustri	17	7
Jord-, sten- och glasindustri	206	93	Grafisk industri	15	5
Metall- och maskinindustri	305	124	Industri och hantverk, ej spec.	101	34
Trävaruindustri	582	296	Sjöfart och fiske	53	22
Byggnadsverksamhet	294	80	Handel och samfärdsel m. m.	203	110
Läder-, hår-, gummi- o. d. ind.	30	8	Husligt arbete	19	1
Textilindustri	58	25	Arbete, ej hänf. till annan grupp	2 300	744
Beklädnadsindustri	33	5	Summa	**5 036**	**1 957**

Vid arbetslöshetskommissionens reservarbeten sysselsattes vid månadens utgång 847 arbetare. Antalet i gång varande arbetsföretag utgjorde 25, mot 26 vid månadens början.

Vid kommunala reservarbeten (utan statsbidrag) sysselsattes 550 arbetare samt vid s. k. statskommunala arbeten (kommunal regi med statsbidrag) 20 arbetare. Härförutom uppburo 155 personer kommunalt arbetslöshetsunderstöd. Däremot förekom intet kontant understöd med statsbidrag.

Statens bruttoutgifter för reservarbetena uppgingo under september till 300 035 kronor samt under årets nio första månader till sammanlagt c:a 3·9 miljoner kronor.

— Nykterhetsfrågan —

Rusdrycksförsäljningen under år 1928. Omsättningen av spritdrycker visade enligt kontrollstyrelsens redogörelse under år 1928 någon ökning mot föregående år. Den totala försäljningen (utan reducering till s. k. normalstyrka) uppgick nämligen till 31·2 miljoner liter, mot 30·5 miljoner år 1927.

Den avgjort största delen av dessa spritdrycker såldes liksom under föregående år genom utminutering, d. v. s. mot motbok. Hela antalet motboksinnehavare i riket uppgick vid 1928 års utgång till 1 151 802, motsvarande 18·9 % av hela befolkningen. Beträffande det relativa antalet motboksinnehavare kan en påtaglig skillnad konstateras mellan de olika landsdelarna. De högsta frekvenstalen påträffas sålunda i stockholmstrakten samt i södra och sydvästra Sverige och de lägsta i norra Sverige samt i Bergslagen. Att detta förhållande ingalunda är beroende av någon tillfällighet framgår av följande sammanställning av relativa antalet motboksinnehavare de senaste nio åren:

Område	1920	1921	1922	1923	1924	1925	1926	1927	1928
Stockholmstrakten .	21·76	22·70	23·14	23·58	24·09	25·24	25·88	26·06	26·88
Södra Sverige . . .	22·05	21·59	20·32	20·15	20·65	21·07	21·89	21·67	22·06
Sydvästra Sverige .	20·44	19·56	19·49	19·65	19·92	20·26	20·54	20·82	21·27
Östra Sverige . . .	17·31	16·89	16·76	17·00	17·70	18·10	18·44	18·75	19·20
Småland o. öarna . .	16·85	16·24	15·32	15·13	15·47	15·79	15·93	16·28	16·48
Bergslagen	15·65	15·55	14·91	14·85	14·64	15·84	15·54	16·05	16·46
Norra Sverige . . .	12·38	11·88	11·13	11·04	11·47	11·69	12·12	12·58	12·84
Hela riket	**17·79**	**17·41**	**16·90**	**16·94**	**17·32**	**17·79**	**18·14**	**18·50**	**18·87**

Bland rikets 119 kontrollområden funnos 6, där antalet motboksinnehavare understeg 12 % av befolkningen, medan å andra sidan 13 områden uppvisade en frekvens av minst 26 %. Den lägsta siffran företedde Haparanda kontrollområde med 8.5 %, det högsta Nynäshamns med 47.0 %.

Motböckernas inköpskapacitet (d. v. s. den i genomsnitt per motbok och månad medgivna inköpsrätten å spritdrycker) utgjorde för hela riket 2.30 liter. Hos 19 bolag understeg kapacitetssiffran 2 liter, hos 54 bolag utgjorde den 2—2·5 liter och hos 46 bolag 2.5—3 liter. Motsvarande siffror för föregående år voro 17, 51 och 51. Relativa antalet motböcker med begränsad inköpsrätt (d. v. s. mindre än 4 liter i månaden) var vid 1928 års slut 77.5 % (75.2 % bland män och 98.6 % bland kvinnor), mot 76.2 % vid årets början och endast 23.7 % den 1 januari 1920.

Inköpsmängden per motbok utgjorde under 1928 i medeltal för hela riket 24.6 liter. Denna siffra steg i likhet med siffrorna över medelkonsumtionen per invånare åren 1923—1925, men har i motsats till de siffror, som stå i relation till folkmängden, visat någon nedgång åren 1926 och 1927 samt varit oförändrad senaste året.

År 1928 voro 40 bolag enligt oktrojföreskrift förhindrade att utlämna motbok eller utminuteringsvis försälja spritdrycker till den, som ej fyllt 25 år. Av rikets hela manliga befolkning över 25 år voro vid utgången av år 1928 c:a 64 % innehavare av motbok mot något över 63 % vid utgången av år 1927, något över 62 % vid utgången av år 1925 och drygt 64 % vid utgången av år 1920. Motsvarande siffra för ifrågavarande kvinnliga befolkning var något över 6 % år 1928 mot omkring 6 % år 1927, inemot 6 % år 1925 och inemot 5 % år 1920.

Statsverkets inkomster av alkoholhanteringen (tullar, försäljnings- och tillverkningsskatter av olika slag, inlevererade vinstmedel samt kronoutskylder från bolagen) uppgingo sammanlagt till 111.7 miljoner kr., mot 116.2 miljoner år 1927.

— Ut- och invandring —

Utvandringen till främmande världsdelar under tredje kvartalet 1929. Utvandringen från Sverige till främmande världsdelar uppgick under tredje kvartalet 1929 till 1 434 personer, varav 925 män och 509 kvinnor. Sammanlagt 1 423 emigranter erhöllo sina utvandringskontrakt godkända av svenska polismyndigheter (i Stockholm, Malmö, Hälsingborg och Göteborg), 10 av norska (i Oslo, Trondhjem och Bergen) samt 1 av danska (i Köpenhamn). Fördelningen på de olika hamnstäderna var som följer:

	Stockholm	Malmö	Hälsingborg	Göteborg	Oslo	Trondhjem	Bergen	Köpenhamn	Summa
Juli	94	53	9	548	—	2	1	1	**708**
Augusti	60	27	9	285	4	—	—	—	**385**
September	44	34	9	251	2	1	—	—	**341**
3 kv. 1929	**198**	**114**	**27**	**1 084**	**6**	**3**	**1**	**1**	**1 434**
3 » 1928	320	301	60	1 965	5	25	6	5	**2 687**

Emigrationen under tredje kvartalet 1929 fördelade sig, i den mån utvandringskontrakten godkänts av polismyndigheterna i någon av de förut nämnda svenska, norska och danska städerna, på rikets olika delar sålunda:

Län	Utvandringskontrakt från			Summa utvandrare		Län	Utvandringskontrakt från			Summa utvandrare	
	Sverige	Norge	Danmark	3:e kv. 1929	3:e kv. 1928		Sverige	Norge	Danmark	3:e kv. 1929	3:e kv. 1928
Stockholms stad	93	2	—	**95**	166	Älvsborgs län	85	—	—	**85**	145
» län	37	—	—	**37**	52	Skaraborgs »	19	—	—	**19**	62
Uppsala »	8	—	—	**8**	7	Värmlands »	92	—	—	**92**	216
Södermanlands »	17	—	—	**17**	25	Örebro »	42	1	—	**43**	57
Östergötlands »	19	—	—	**19**	48	Västmanlands »	18	—	—	**18**	55
Jönköpings »	55	—	—	**55**	113	Kopparbergs »	134	—	—	**134**	134
Kronobergs »	39	—	—	**39**	83	Gävleborgs »	49	2	—	**51**	133
Kalmar »	70	—	—	**70**	141	Västernorrlands »	94	4	—	**98**	200
Gotlands »	9	—	—	**9**	17	Jämtlands »	147	—	—	**147**	147
Blekinge »	28	—	—	**28**	112	Västerbottens »	59	—	—	**59**	157
Kristianstads »	45	—	—	**45**	90	Norrbottens »	78	1	—	**79**	138
Malmöhus »	44	—	—	**44**	104	Ej angivet »	—	—	—	—	3
Hallands »	42	—	—	**42**	90						
Göteb. o. Bohus »	100	—	1	**101**	192	Hela riket	**1 423**	**10**	**1**	**1 434**	**2 687**

De här redovisade utvandrarnas fördelning på vissa åldersgrupper framgår av följande översikt:

	Män		Kvinnor		Tillsammans	
	Antal	%	Antal	%	Antal	%
Under 15 år	60	6·5	80	15·7	140	9·8
15—25 »	464	50·2	176	34·6	640	44·6
25—35 »	291	31·5	161	31·6	452	31·5
35—45 »	75	8·1	41	8·1	116	8·1
45—55 »	18	1·9	23	4·5	41	2·9
Över 55 »	17	1·8	28	5·5	45	3·1
Summa	**925**	**100·0**	**509**	**100·0**	**1 434**	**100·0**

Antalet transiterande emigranter, d. v. s. personer, som från annat land passerat Sverige på väg till främmande världsdel, utgjorde under kvartalet 1 088. Dessa utvandrares nationalitet framgår av följande tablå:

	Danmark	Norge	Finland	Estland	Lettland	Tyskland	Island	Holland	Summa
Juli	—	7	302	22	2	8	—	—	**341**
Augusti	3	25	285	24	—	—	—	—	**337**
September	6	15	369	13	—	4	1	2	**410**
Summa	**9**	**47**	**956**	**59**	**2**	**12**	**1**	**2**	**1 088**
Därav: män	4	25	430	25	1	6	1	2	**494**
kv.	5	22	526	34	1	6	—	—	**594**

I ovanstående siffror ingå de utlänningar, som befordrats till främmande världsdel direkt från svensk hamn (d. v. s. från Göteborg), men icke sådana transiterande emigranter, som passerat Sverige på genomfärd till annat land för att därifrån anträda resan till främmande världsdel.

Arbetsdomstolens domar.

33. Dom i mål mellan svenska handelsarbetareförbundet för egen del och för dess avdelning nr 7 Sundsvall, kärande, samt aktiebolaget A. G. Dahlman, svarande, angående semester; given i Stockholm den 17 september 1929.

Den 13 augusti 1928 har mellan avdelningen och ett flertal handelsfirmor i Sundsvall upprättats ett av handelsarbetareförbundet godkänt kollektivt löne- och arbetsavtal. I § 4 av detta avtal hava under rubriken »Avlöningsbestämmelser m. m.» upptagits föreskrifter om minimiavlöningar, övertidsersättning och vissa beklädnadspersedlar m. m. Paragrafen avslutas med följande bestämmelse:

»*Mom. 9.* Detta avtal får ej verka till nedsättning i förut innehavda förmåner.»

Därefter stadgas i § 5 mom. 1:

»Sön- och helgdagar äro avdragsfria ledighetsdagar. Medlem av Svenska Handelsarbetareförbundet, som varit fast anställd minst sex månader, erhåller 10 arbetsdagar semester med full lön.»

Efter stämning å bolaget har förbundet å egna och avdelningens vägnar vid arbetsdomstolen yrkat, att enär tre hos bolaget anställda arbetare vid namn Sven Andersson, Torgny Sundin och Ubert Höjertz före avtalets upprättande åtnjutit semester under 12 arbetsdagar men bolaget under åberopande av det nya avtalet förvägrat dem semester med mer än 10 dagar, arbetsdomstolen måtte på grund av bestämmelsen i § 4 mom. 9 förplikta bolaget att låta ifrågavarande arbetare komma i åtnjutande av förmånen av 12 arbetsdagars semester på samma sätt som före avtalets upprättande.

Härtill har bolaget genmält: Bestämmelsen i § 4 mom. 9 avsåge endast verkliga avlöningsförmåner men icke andra förmåner. Särskilt kunde nämnda bestämmelse icke rimligen åsyfta förmåner, vilka, såsom fallet vore med rätten till semester, reglerades genom efterföljande paragrafer i avtalet. Att avtalet skulle förstås på detta sätt hade vid dess upprättande varit till fullo insett av parterna å ömse sidor. På grund av vad sålunda anförts bestrede bolaget, att ifrågavarande tre arbetare hade rätt till längre semester än avtalet uttryckligen angåve.

Arbetsdomstolen har tagit i övervägande vad sålunda och i övrigt förekommit, och enär det på grund av vad i målet blivit upplyst måste antagas, att bestämmelsen i § 4 mom. 9, oavsett dess placering, syftar på förmåner av alla slag och icke endast på avlöningsförmåner, prövar arbetsdomstolen rättvist förklara, att bolaget är skyldigt att låta ifrågavarande tre arbetare komma i åtnjutande av årlig semester med full lön under 12 arbetsdagar.

Närvarande i domstolen vid beslutets fattande den 7 september 1929: Ordföranden *Lindhagen*, ersättaren *Forssman*, ledamöterna *Bergsten* och *von Sydow*, ersättaren *Rudberg* samt ledamöterna *Forslund* och *Söder*.

Domen var enhällig.

34. Dom i mål mellan Stockholms trafikbilägares centralförening u. p. a., kärande, samt svenska transportarbetareförbundet och dess avdelning nr 7 (Stockholms automobilförarefackförening), svarande, angående tid för tvists upptagande; given i Stockholm den 17 september 1929.

Den 8 maj 1926 har mellan centralföreningen jämte vissa andra droskägaresammanslutningar, å ena, samt fackföreningen och svenska automobilförareförbundet, å andra sidan, upprättats ett kollektivt arbets- och löneavtal. Automobilförareförbundet har sedermera uppgått i svenska transportarbetareförbundet, därvid fackföreningen betecknats såsom sistnämnda förbunds avdelning nr 7.

Omförmälda avtal, vilket fortfarande är gällande, innehåller bland annat följande bestämmelser:

»§ 16. *Tvisters lösande.*

Tvister angående detta avtal eller därmed sammanhängande frågor, som under avtalstiden uppstå mellan droskägare och droskförare eller resp. organisationer, få icke föranleda strejk, lockout, blockad eller bojkott, utan skall därom förhandlas parterna emellan och därefter, såvida ej enighet uppnåtts, hänvisas till centrala skiljenämnden för avdömande.

Tvister äldre än 6 månader upptagas icke till behandling och få ej föranleda till någon åtgärd.

Innan uppkommen tvist hänskjutes till centrala skiljenämnden, skola de särskilda organisationernas styrelser hava gemensamt sammanträtt, i syfte att om möjligt bilägga tvisten.

— — — —

Arbetsdomstolen har tagit i övervägande vad sålunda och i övrigt förekommit.

Av utredningen i målet framgår, att den ifrågavarande bestämmelsen tillkommit i avsikt att hindra, att enskilda organisationsmedlemmars mellanhavanden komma under organisationernas bedömande först sedan så lång tid förflutit, att utredningen av tvistefrågorna därigenom försvåras. Men detta syfte lärer icke kunna vinnas, om avtalet tolkas på det sätt, som hävdats från arbetarsidan. Det är nämligen vida mera sannolikt, att dröjsmål äger rum med kravs framställande överhuvud, än att dröjsmål äger rum med frågans upptagande till förhandling mellan organisationerna, sedan krav framställts men blivit avvisat. Härtill kommer, att det icke kan förutsättas, att parterna såsom utgångspunkt för den angivna tidsfristens beräkning skulle velat antaga en tidpunkt, vilken är så svår att genom bevisning fastställa som den tid, då den ena parten definitivt avvisat den andras anspråk. På grund härav måste det antagas, att tidsfristen skall räknas från den tidpunkt, då det förhållande ägde rum, varpå ett anspråk grundas. Å andra sidan kan det emellertid icke antagas, att med den ifrågavarande avtalsbestämmelsen avsetts att avgöra frågan om andra tvister än sådana, med vilka organisationerna enligt kollektivavtalet hava att företrädesvis taga befattning, d. v. s. tvister, som bero på meningsskiljaktighet om kollektivavtalets tolkning och tillämpning.

Med anledning av vad sålunda anförts prövar arbetsdomstolen rättvist förklara, att åt den ifrågavarande avtalsbestämmelsen bör givas den tolkningen, *att* om arbetsgivare eller arbetare anser sig hava ett på kollektivavtalet grundat anspråk men förhandling om frågan icke påkallats hos motsidans organisation inom sex månader sedan det förhållande ägde rum, varpå anspråket grundas, rätten till vidare talan om anspråket skall anses vara förlorad, såframt mot anspråket göres invändning, att detta enligt kollektivavtalet icke är berättigat, *men att* arbetsgivare eller arbetare däremot även efter nämnda tid av sex månader äger i laga ordning göra gällande anspråk, mot vilket icke reses någon invändning eller ock framställes invändning, vilken ej hänför sig till kollektivavtalet, exempelvis att fordran blivit betalad eller att kvittningsgill motfordran föreligger.

Närvarande i domstolen vid beslutets fattande den 7 september 1929: Ordföranden *Lindhagen*, ersättaren *Forssman*, ledamöterna *Bergsten* och *von Sydow*, ersättaren *Rudberg* samt ledamöterna *Forslund* och *Söder*.

Domen var enhällig.

35. Dom i mål mellan svenska typografförbundet, kärande, samt Sveriges tryckeriers arbetsgivareförbund och Johnsons pappersindustri aktiebolag i Hälsingborg, svarande, angående kollektivavtals tillämplighet på vissa arbetare; given i Stockholm den 7 oktober 1929.

I ett den 28 juni 1929 mellan arbetsgivareförbundet och typografförbundet upprättat kollektivt avtal, gällande från och med den 1 juli 1929, hava i nedannämnda paragrafer upptagits bestämmelser om minimilöner i olika lönegrader och ortsgrupper för bland annat följande slag av arbetare, nämligen i § 18 för äldre eller skickligare manliga samt äldre och skickligare kvinnliga digelpresstryckare, i § 23 för övriga digelpresstryckare samt i § 22 för kvinnliga iläggare och kvinnliga hjälparbetare. Bestämmelser rörande minimilöner för ifrågavarande slag av arbetare funnos likaledes upptagna i det mellan parterna tidigare gällande kollektivavtalet av den 6 juli 1925.

I bolagets påstrycksavdelning finnas anställda ett antal arbeterskor, vilka utföra tryck å papperspåsar i digelpress. Sedan dessa arbeterskor, vilka förut varit oorganiserade, under hösten 1928 anslutit sig till typografförbundet, framhöll nämnda förbund i maj 1929 för arbetsgivarförbundet, att arbeterskorna i fråga rätteligen

borde komma i åtnjutande av den minimilön, som enligt avtalet tillkomme »övriga digelpresstryckare». Frågan om löneställningen för påstryckerskor upptogs därefter till behandling i samband med de förhandlingar mellan förbunden, vilka ledde till slutandet av det nya avtalet den 28 juni 1929. I samband med detta avtals upprättande godkände förbunden ett protokollsuttalande av följande lydelse:

»Parterna enas om att till utredning genom särskilda kommitterade hänskjuta frågan om löneställning för sådana kvinnliga arbetare, vilka sysselsättas helt eller huvudsakligen med tryck å påsar eller därmed jämförligt arbete.»

I enlighet med denna överenskommelse hava nya förhandlingar i frågan sedermera ägt rum mellan parterna, utan att likväl någon uppgörelse kunnat träffas.

Med anledning härav har typografförbundet efter stämning å arbetsgivareförbundet och bolaget vid arbetsdomstolen anfört: Genom det träffade kollektivavtalet reglerades avlöningsförhållandena för alla slag av typografiskt arbete. Tryckning av påsar i digelpress vore otvivelaktigt ett typografiskt arbete och vore följaktligen underkastat avtalet. Vid avtalsförhandlingarna hade även arbetsgivareförbundet varit villigt att låta typografavtalet gälla, i det förbundet föreslagit, att minimilön till de berörda arbeterskorna skulle utgå enligt § 22. Å arbetarsidan hade man emellertid vidhållit, att § 23 vore tillämplig. Genom frågans hänskjutande till särskilda kommitterade hade parterna åsyftat att söka uppnå en medellinje mellan sina sålunda deklarerade ståndpunkter. I enlighet härmed hade från arbetarsidan sedermera föreslagits, att minimilön skulle utgå enligt § 23 men med den modifikation, att den högsta lönegraden icke skulle tillämpas. Arbetsgivarparten hade emellertid vägrat att godkänna detta förslag och i stället förklarat, att påstryckerskorna komme att avlönas enligt bestämmelserna i kollektivavtalet för bokbinderiyrkena. Under sådana förhållanden måste typografförbundet för sin del nu hävda, att § 23 vore tillämplig å arbetet i fråga, enär nämnda paragraf måste anses gälla alla arbeten, som utfördes i digelpress, och avtalet icke innehölle någon bestämmelse, enligt vilken tryckning av påsar skulle undantagas. På grund härav yrkade typografförbundet, att arbetsdomstolen måtte förklara, att de hos bolaget anställda påstryckerskorna vore berättigade till minimilön enligt bestämmelserna i § 23 i det mellan förbunden gällande kollektivavtalet.

Härtill hava arbetsgivareförbundet och bolaget genmält: Påsfabrikation omfattades av gällande kollektivavtal för bokbinderiyrkena. Ifrågavarande påsstämplingsarbete utgjorde ett hjälparbete vid påsfabrikationen och vore ingalunda att anse såsom ett typografiskt arbete. Det vore av enklaste beskaffenhet och kunde på intet sätt jämföras med det arbete, som ålåge de i § 23 avsedda digelpresstryckarna. Bolaget hade också vid avlöningens fixerande utgått från bestämmelserna i kollektivavtalet för bokbinderiyrkena. Ett bifall till arbetarsidans yrkande skulle medföra, att påsstämplerskorna erhölle orimligt hög avlöning i förhållande till bolagets övriga arbeterskor, av vilka de flesta i motsats till påsstämplerskorna haft en flerårig lärotid. Därest påsstämplingen över huvud taget skulle hänföras till typografiskt arbete, måste den anses utgöra ett iläggningsarbete. På grund härav hade arbetsgivareförbundet vid avtalsförhandlingarna i syfte att åstadkomma en uppgörelse erbjudit avlöning i enlighet med § 22 i kollektivavtalet. Detta förslag hade emellertid förkastats av arbetarsidan. Då parterna sedermera enats att hänskjuta frågan om påstryckerskornas löneställning till utredning genom särskilda kommitterade, framginge därav, att densamma icke vore reglerad genom avtalet utan fölle utanför dess tillämpningsområde. Frågan kunde under sådana förhållanden uppenbarligen icke lösas genom tolkning av avtalet, utan vore att betrakta såsom en intressetvist. I anledning härav bestrede arbetsgivareförbundet och bolaget typografförbundets i målet förda talan.

Parterna hava å ömse sidor fordrat ersättning för kostnaderna å målet.

Arbetsdomstolen har tagit i övervägande vad sålunda och i övrigt förekommit, och enär den överenskommelse, som träffats mellan parterna genom godkännandet av ifrågavarande protokollsanteckning, måste anses innebära, att frågan om löneställning för de hos bolaget anställda påstryckerskorna helt undantagits från reglering genom det träffade kollektivavtalet, prövar arbetsdomstolen rättvist ogilla typografförbundets i målet framställda yrkande.

På grund av målets beskaffenhet skola parterna vidkännas envar sina rättegångskostnader.

Närvarande i domstolen vid beslutets fattande den 28 september 1929: Ordföranden *Lindhagen*, ledamöterna *Lind*, *Bergsten*, *von Sydow*, *Larson* och *Forslund* samt ersättaren *Karlén*.

Domen var enhällig.

36. Dom i mål mellan svenska grov- och fabriksarbetareförbundets avdelning nr 151 i Göteborg, kärande, samt svenska sockerfabriks aktiebolaget, svarande, angående livräntetagares rätt till full arbetslön; given i Stockholm den 16 oktober 1929.

Den 2 juli 1928 har mellan parterna upprättats ett kollektivt arbets- och löneavtal beträffande bolagets sockerfabrik i Göteborg, vilket avtal gäller till den 1 mars 1930. I nämnda avtal hava under § 7 upptagits följande bestämmelser:

»*Timlönen.*

För fullgod manlig arbetare över 19 år utgör den ordinarie timlönen Kr. 1:07 och för kvinnlig arbetare Kr. 0:71. Yngling under 19 år samt sådana arbetare, som på grund av för hög ålder, svaghet, lyte eller andra anledningar icke kunna anses fullt arbetsföra, erhålla lägre timlön än den ordinarie, som här ovan stipuleras, efter överenskommelse mellan bolaget och vederbörande arbetare för varje särskilt fall.

Med hänsyn till yrkesskickligheten indelas yrkesarbetarna i fem grupper, och är den ordinarie timlönen för

grupp	I	Kr. 1:25
»	II	» 1:21
»	III	» 1:19
»	IV	» 1:14
»	V	» 1:07»

En vid sockerfabriken anställd transportarbetare vid namn Nils Persson blev den 19 april 1926 genom olycksfall i arbetet skadad i vänstra tummen, till följd varav ytterleden å nämnda finger måste amputeras. Persson, som var olycksfallsförsäkrad i Arbetsgivarnas ömsesidiga olycksfallsförsäkringsbolag, erhöll till en början av nämnda bolag en tillfällig livränta och tillerkändes sedermera för tiden från och med den 1 juni 1928 en årlig livränta av 192 kronor. Vid beräknandet av sistnämnda belopp ansågs den uppkomna skadan medföra nedsättning av Perssons arbetsförmåga med 12 procent. Från den 29 maj 1926 har Persson åter varit i arbete vid fabriken och därvid använts till samma slags arbete som före olycksfallet. Intill den 7 mars 1929 åtnjöt Persson full timlön av 1 krona 7 öre enligt kollektivavtalet. Från och med nämnda dag nedsattes emellertid timlönen med 7 öre, motsvarande den på varje arbetstimme belöpande delen av livräntan. Avdelningen har sedermera hos bolaget anhållit, att Persson, som trots skadan vore en fullgod arbetare, måtte erhålla full timlön enligt avtalet. Bolaget har emellertid avslagit denna framställning. Förhandlingar hava därefter förts mellan parternas huvudorganisationer, utan att enighet kunnat uppnås.

Med anledning härav har avdelningen efter stämning å bolaget vid arbetsdomstolen yrkat, att arbetsdomstolen måtte förklara, att Persson vore berättigad att jämväl för tiden från och med den 7 mars 1929 uppbära den i kollektivavtalets § 7 fastställda ordinarie timlönen.

Härtill har bolaget genmält: En livränta, som efter olycksfall i arbete på grund av arbetsgivarens försäkring utginge till en arbetare, vore uteslutande avsedd att utgöra kompensation för av olycksfallet förorsakad förlust eller nedsättning av arbetsförmågan. I och med uppbärandet av livräntan torde arbetaren få anses hava medgivit, att hans arbetsförmåga vore nedsatt. Då förelåge emellertid också den i avtalet uppställda förutsättningen för lägre timlön. Att Perssons timlön icke reducerats omedelbart efter hans återinträde i arbetet, hade berott på ett förbiseende från bolagets sida. Ehuru någon nedsättning i Perssons arbetsförmåga icke kunnat konstateras på arbetsplatsen, borde emellertid, så länge livränta utginge, dylik nedsättning anses föreligga och timlönen därför utgå med reducerat belopp. Ett bifall till avdelningens yrkande skulle leda till det orimliga resultatet, att Persson erhölle en högre inkomst än han skulle åtnjutit, därest olycksfallet icke inträffat. På grund härav bestrede bolaget avdelningens i målet förda talan.

Arbetsdomstolen har tagit i övervägande vad sålunda och i övrigt förekommit.

Enligt vad ostridigt är, har Persson även efter den vidtagna nedsättningen av hans timpenning icke på grund av den ifrågavarande skadan varit förhindrad att i det arbete, för vilket han regelmässigt användes, utföra samma arbetsmängd eller lika gott arbete som andra arbetare. Då Persson följaktligen är att anse såsom fullt arbetsför i kollektivavtalets mening, föreligger ej sådant fall, i vilket särskild överenskommelse må jämlikt § 7 i avtalet träffas med vederbörande arbetare om lägre lön. På grund härav och då den omständigheten, att Persson på grund av skadan åtnjuter olycksfallsersättning, ej heller i övrigt kan enligt avtalet medföra förpliktelse för honom att vidkännas nedsättning i timlönen, prövar arbetsdomstolen rättvist förklara, att bolaget är pliktigt att från och med den 7 mars 1929 och tills vidare utgiva den timlön, vartill Persson såsom fullgod arbetare är berättigad enligt avtalet.

Närvarande i domstolen vid beslutets fattande den 5 oktober 1929: Ordföranden *Lindhagen,* ledamöterna *Lind, Bergsten* och *von Sydow,* ersättaren *Paues* samt ledamöterna *Forslund* och *Söder.*

Domen var enhällig.

37. Dom i mål mellan svenska livsmedelsarbetareförbundet, kärande, samt Eric W. Bäckström såsom innehavare av firman Åke Kalins konditori & tebrödsbageri i Göteborg, svarande, angående avlöning till kvinnlig arbetare; given i Stockholm den 18 oktober 1929.

Genom skriftlig förbindelse har Bäckström såsom innehavare av nämnda firma jämte andra bageriidkare i Göteborg utfäst sig att, med retroaktiv verkan från den 1 juni 1927, till alla delar följa och tillämpa det avtal, som blivit upprättat mellan Sveriges bageriidkareförening och svenska livsmedelsarbetareförbundet, gällande från och med den 1 juni 1927 till och med den 1 juni 1928.

Berörda avtal, som fortfarande äger giltighet, innehåller bland annat följande bestämmelser:

»2. *Lärotid.* Lärotiden är:

I mjukbrödsbageri: tre år för manlig arbetare och ett år för kvinnlig.

I spisbrödsbageri: två månader.
I bagerikonditori: tre år för manlig arbetare och två år för kvinnlig.

20. *Avlönings sänkning.*
Till arbetare, som på grund av ålder, sjukdom, vanförhet eller annan liknande orsak har nedsatt arbetsförmåga, kan betalas lägre lön, dock får minskningen icke överstiga 20 procent av minimilönen.

24. *Beklädnad.*
a) Arbetsgivaren är skyldig att hålla all personal med för de olika grupperna lämpliga arbetskläder samt tvätt av desamma. Dock må arbetsgivare kunna utbyta sin skyldighet i detta hänseende genom att till varje arbetare utöver den ordinarie veckolönen utbetala en klädesersättning av 75 öre pr vecka.»

I en såsom bilaga till avtalet fogad lönetariff för Göteborgs bagerier finnas bland annat följande lönebestämmelser:

»*Mjukbrödsbagerier.*	Kr. pr vecka	*Bagerikonditorier.*	Kr. pr vecka
Manliga arbetare:		*Manliga arbetare:*	
Kvinnliga arbetare:		*Kvinnliga arbetare:*	
Ugns- och deggörningsarbete	49: —	Ordinarie arbetare	47: —
Uttagning av deg	47: —	Lärling, första året efter överenskommelse.	
Övriga arbeten	46: —	» andra året 2/3 av förutnämnda lön.»	
Lärling 2/3 av lägsta lönen.			

Efter stämning å Bäckström har livsmedelsarbetareförbundet anfört: Från och med den 20 mars 1927 till och med den 12 augusti 1929 hade Bäckström haft i sitt företag anställd en kvinnlig arbetare Lilly Björkman, som vid anställningens början varit oorganiserad men den 30 april 1928 ingått som medlem i livsmedelsarbetareförbundet. Då den av Bäckström bedrivna rörelsen vore att hänföra till mjukbrödsbageri, hade Lilly Björkman på grund av lönebestämmelserna i kollektivavtalet i fråga, vilket Bäckström enligt åberopade förbindelse utfäst sig att tillämpa, varit berättigad till en veckolön av 30 kronor 66 öre under första anställningsåret eller läroåret och därefter till en veckolön av 46 kronor. Bäckström hade emellertid till henne erlagt en väsentligt lägre veckolön, och hade den till henne utbetalda lönen för hela anställningstiden räknat understigit den avtalsenliga med 1 901 kronor 32 öre. Vore den av Bäckström bedrivna rörelsen ej att anse såsom mjukbrödsbageri utan som bagerikonditori, därvid lönen för första läroåret skolat utgå efter överenskommelse, hade i allt fall Lilly Björkman för tiden därefter eller från och med den 20 mars 1928 icke utfått henne enligt avtalet tillkommande lön, och hade i nu förutsatt fall den till henne utbetalda lönen med 605 kronor 16 öre understigit den avtalsenliga. Därjämte hade Bäckström i strid mot avtalet under anställningstiden, motsvarande 125 arbetsveckor, underlåtit att hålla Lilly Björkman med arbetskläder och ej heller till henne utbetalt föreskriven klädesersättning av 75 öre per vecka. På grund härav har livsmedelsarbetareförbundet i första hand yrkat, att Bäckström måtte förpliktas att till förbundet eller Lilly Björkman utgiva ovanberörda belopp, 1 901 kronor 32 öre, ävensom klädesersättning med 93 kronor 75 öre eller tillhopa 1 995 kronor 7 öre. Alternativt har förbundet yrkat, att, därest

lönebestämmelserna för kvinnliga arbetare vid bagerikonditorier i förevarande fall skulle anses tillämpliga, Bäckström måtte åläggas att till förbundet eller Lilly Björkman utgiva skillnaden mellan vad henne från och med den 20 mars 1928 enligt samma lönebestämmelser bort tillkomma och vad hon under samma tid av Bäckström uppburit ävensom klädesersättning under 73 veckor med 54 kronor 75 öre.

Bäckström har genmält: Han hade underskrivit den åberopade förbindelsen och därmed också utfäst sig att till de i hans företag anställda utbetala lön enligt kollektivavtalet i fråga, vilket avtal han även efter den 1 juni 1928 ansett för sig bindande. Hans bagerirörelse, som under Lilly Björkmans anställningstid bedrivits av honom själv med biträde av allenast Lilly Björkman och en annan kvinnlig arbetare, vore med hänsyn till rörelsens beskaffenhet ett bagerikonditori i avtalets mening. Han hade sålunda varit berättigad att avlöna Lilly Björkman under hennes första anställningsår efter överenskommelse. Därefter hade han avlönat henne efter lönetariffen för bagerikonditorier, men samtidigt ansett sig berättigad att göra vissa procentuella avdrag å henne tillkommande veckolön på grund därav, att hon varit mycket sjuklig, vilket inverkat menligt på hennes arbetsförmåga och gjort, att hon under hela anställningstiden icke varit att betrakta annat än som lärling. Han hade visserligen icke med henne avtalat om visst avdrag å lönen, men hon hade icke gjort någon anmärkning häremot eller själv begärt högre avlöning än den hon utfått. Några arbetskläder hade han icke tillhandahållit henne och ej heller till henne utbetalat någon klädesersättning. Då Lilly Björkman emellertid vid anställningstidens slut själv förklarat sig ej hava någon fordran hos honom å innestående lön, bestredde han bifall till förbundets talan och yrkade ersättning för sina kostnader å målet.

Arbetsdomstolen har tagit i övervägande vad sålunda och i övrigt förekommit.

I målet har beträffande den av Bäckström bedrivna rörelsen icke ådagalagts annat förhållande än Bäckström själv uppgivit eller att samma rörelse med hänsyn till beskaffenheten av däri förekommande arbeten är att hänföra till bagerikonditori i avtalets mening. Bäckström har följaktligen icke varit skyldig att till Lilly Björkman utbetala lön annat än efter den för dylikt bageri bestämda lönetariffen, vilken lön för tiden från och med den 20 mars 1928 till anställningstidens slut utgjort 2 616 kronor 16 öre. Bäckström har emellertid icke visat, vare sig att avtalsenlig rätt förelegat för honom att å den Lilly Björkman sålunda tillkommande lönen göra avdrag för nedsatt arbetsförmåga hos henne eller att han i lön för nyss angivna tid till Lilly Björkman utbetalat sammanlagt mera än 2 011 kronor, vadan oguldet återstå 605 kronor 16 öre.

På grund härav och då Bäckström ostridigt under samma tid, motsvarande 73 arbetsveckor, uraktlåtit att tillhandahålla Lilly Björkman arbetskläder eller avtalad ersättning därför med 75 öre i veckan, prövar arbetsdomstolen rättvist i så måtto bifalla livsmedelsarbetareförbundets i målet förda talan, att Bäckström förpliktas att för Lilly Björkmans räkning till förbundet utgiva dels ogulden lön med 605 kronor 16 öre, dels ock beklädnadsersättning med 54 kronor 75 öre eller tillhopa 659 kronor 91 öre.

Bäckström skall själv vidkännas sina å målet havda kostnader.

Närvarande i domstolen vid beslutets fattande den 12 oktober 1929: Vice ordföranden *Lind*, ledamöterna *Bergsten* och *von Sydow*, ersättaren *Paues* samt ledamöterna *Forslund* och *Söder*.

Vid omröstningen förenade sig vice ordföranden samt ledamöterna Bergsten, Forslund och Söder om den mening, domen innehåller. Ersättaren Paues, med vilken ledamoten von Sydow instämde, var av skiljaktig mening och anförde:

»Enär Lilly Björkman först den 30 april 1928 erhållit inträde i livsmedelsarbetareförbundet och avtalet sålunda icke dessförinnan varit för henne gällande, prövar jag rättvist

att på de av domstolen anförda skäl förpliktiga Bäckström att för Lilly Björkmans räkning till förbundet utgiva ogulden lön och beklädnadsersättning endast för tiden från den 30 april 1928 till anställningstidens slut med tillhopa 617 kronor 43 öre.»

38. Dom i mål mellan Långrörs aktiebolag, kärande, samt svenska pappersindustriarbetareförbundet och dess avdelning nr 163 Marmaverken, svarande, angående kollektivavtals tillämplighet å visst arbete; given i Stockholm den 19 oktober 1929.

Omkring den 15 maj 1929 påbörjade bolaget uppförandet av ett hartskokeri vid Ljusnans sulfatfabrik vid Marma, vilken fabrik varit i drift sedan slutet av december 1928. Hartskokeriet var avsett att uppföras intill en förut befintlig byggnad. Det planerade arbetet skulle omfatta byggandet av två omkring 10 meter långa och 12—15 meter höga väggar av sten och betong, varjämte den nya byggnaden skulle förses med tak av betong. Bolaget hade för avsikt att låta arbetet i fråga utföras av fabrikens egna arbetare. Redan innan schaktningsarbetena fullbordats, utfärdade emellertid de samverkande byggnadsförbundens platsorganisation i Söderhamn, med godkännande av respektive förbund, en blockadförklaring mot ifrågavarande byggnadsarbete, varefter fabrikens arbetare upphörde därmed. Vid denna tid pågingo förhandlingar mellan bolaget och avdelningen om upprättande av kollektivavtal för sulfatfabriken. Någon uppgörelse kom emellertid icke till stånd. Den 24 maj utbröt strejk vid fabriken. Efter förhandlingar inför statens förlikningsman undertecknade bolaget och avdelningen sedermera den 10 augusti ett lokalt arbets- och löneavtal för fabriken i fråga, vilket avtal godkändes av pappersindustriarbetareförbundet. Efter avtalets slutande har bolaget uppmanat fabrikens arbetare att återupptaga arbetet med uppförandet av hartskokeriet. Arbetarna hava emellertid vägrat detta, och förhandlingar med avdelningen hava icke lett till något resultat, då avdelningen förklarat sig icke vilja taga befattning med blockerat arbete.

Med anledning härav har bolaget efter stämning å förbundet och avdelningen vid arbetsdomstolen anfört: Bolagets beslut att uppföra ett hartskokeri vore närmast föranlett av en uppmaning till bolaget från vederbörande länsstyrelse att vidtaga åtgärder för åstadkommande av en mera rationell rening av avloppsvattnet vid Marmaverken. Arbetet vore därför att anse såsom ett omändringsarbete, som vore nödvändigt för driftens normala och ostörda gång. Under sådana förhållanden och då avtalet icke innehölle någon bestämmelse i annan riktning, måste fabrikens grov- och reparationsarbetare anses enligt avtalet skyldiga att utföra arbetet i fråga, vilket otvivelaktigt fölle inom deras allmänna yrkeskvalifikationer. Arbetet vore icke heller av sådan omfattning, att på denna grund kollektivavtalet icke vore tillämpligt. Att arbetet förklarats i blockad av annan fackorganisation utgjorde intet giltigt skäl för avdelningens vägran att utföra detsamma. På grund härav yrkade bolaget, att arbetsdomstolen måtte förklara, att såvida bolaget tillämpade bestämmelserna i mellan parterna gällande kollektivavtal, fabrikens till avdelningen anslutna grov- och reparationsarbetare vore skyldiga att utföra nu ifrågavarande arbete.

Förbundet och avdelningen hava bestritt detta yrkande: Förutom fabriksarbetet kunde kollektivavtalet anses omfatta allenast sådant reparations- och utearbete, som stode i samband med driften. Arbetet med hartskokeriets uppförande vore emellertid ett rent byggnadsindustriellt arbete. Avdelningens medlemmar vore icke skyldiga att utföra arbeten av dylik art, med mindre särskild överenskommelse därom träffats. Oavsett frågan om arbetarnas skyldighet att i allmänhet utföra liknande arbeten kunde sådan skyldighet i varje fall icke föreligga med avseende å det nu ifrågavarande arbetet. Bolaget hade nämligen under tvisten såväl i skrivelse till avdelningen den 22 maj 1929 som vid förhandlingar inför förlikningsmannen den 10 juli såsom villkor för träffande av kollektivavtal fordrat, att avdelningen skulle

antingen draga försorg om att blockaden bleve hävd eller ock låta sina medlemmar oavsett blockaden utföra det omtvistade arbetet. Vid sammanträde den 6 augusti hade emellertid förlikningsmannen meddelat arbetarnas delegerade, att bolaget förklarat sig avstå från denna fordran. Vid de fortsatta förhandlingarna hade intet nämnts angående det blockerade arbetet. Avdelningen hade därför fått den uppfattningen, att bolaget icke vidare skulle påfordra, att arbetet med hartskokeriets uppförande utfördes av avdelningens medlemmar. Denna omständighet hade för avdelningen varit av avgörande betydelse vid kollektivavtalets träffande.

I anledning av arbetarpartens framställning av vad som förekommit vid avtalsförhandlingarna den 6 augusti 1929 har bolaget vid arbetsdomstolen förklarat, att bolaget vid nämnda tillfälle frånfallit allenast kravet på att avdelningen skulle draga försorg om blockadens hävande; däremot hade bolaget icke frångått sitt krav på att avdelningens medlemmar skulle utföra det nu ifrågavarande arbetet utan endast avsett att uppskjuta frågan härom i avvaktan på utredning rörande den praxis, som i liknande fall tillämpades vid andra fabriker.

Arbetsdomstolen har tagit i övervägande vad sålunda och i övrigt förekommit, och enär avdelningen genom bolagets förklaring vid sammanträdet den 6 augusti 1929 bibragts den uppfattningen, att bolaget icke vidare skulle utan avdelningens medgivande påfordra de ifrågavarande byggnadsarbetenas utförande genom avdelningens medlemmar, samt bolaget med hänsyn till omständigheterna vid förklaringens avgivande måste hava insett, att förklaringen skulle uppfattas på detta sätt, finner arbetsdomstolen det böra antagas, att kollektivavtalet den 10 augusti 1929 slutits med det underförstådda villkoret, att uppförandet av hartskokeriet i varje fall icke skulle omfattas av avtalet, och prövar arbetsdomstolen följaktligen rättvist ogilla bolagets talan.

Närvarande i domstolen vid beslutets fattande den 5 oktober 1929: Ordföranden *Lindhagen*, ledamöterna *Lind*, *Bergsten* och *von Sydow*, ersättaren *Paues* samt ledamöterna *Forslund* och *Söder*.

Vid omröstningen förenade sig ordföranden samt ledamöterna Lind, von Sydow, Forslund och Söder om den mening, domen innehåller.

Ledamoten Bergsten yttrade:

»Med hänsyn till vad i målet blivit upplyst angående beskaffenheten av det ifrågavarande arbetet med uppförandet av hartskokeriet och i anslutning till den uppfattning, som kommit till uttryck i arbetsdomstolens dom nr 29, finner jag väl, att nämnda arbete i och för sig faller inom avtalets ram, men då omständigheterna vid avtalets ingående tydligt ådagalägga, att parternas mening varit, att fabrikens arbetare icke skulle vara skyldiga utföra samma arbete, så länge den nuvarande, av de samverkande byggnadsförbunden igångsatta blockaden därav äger bestånd, instämmer jag med domstolens övriga ledamöter i vad därigenom bolagets nu instämda talan förklarats icke kunna bifallas.»

Ersättaren Paues anförde:

»Jag finner väl kollektivavtalet den 10 augusti 1929 innefatta skyldighet för avdelningens medlemmar att i allmänhet utföra arbeten av det slag, som uppförandet av hartskokeriet utgör, men när bolaget vid förhandlingarne om avtalet förklarat sig avstå från sin tidigare fordran, att avdelningens medlemmar skulle oavsett blockaden utföra det omtvistade arbetet, samt avdelningen genom skrivelse den 8 september 1929 meddelat, att den fortfarande respekterade blockaden, finner jag avdelningen icke mot sitt bestridande kunna åläggas att genom sina medlemmar utföra arbetet i fråga. Till följd härav instämmer jag i det slut, vartill domstolen kommit.»

Sveriges offentliga arbetsförmedling.

Oktober månad år 1929.

Under hänvisning till efterföljande tabeller, som närmare redogöra för den offentliga arbetsförmedlingen i olika delar av landet, lämnas här en sammanfattande framställning av dess viktigaste resultat under oktober månad.

Översikt av verksamheten under oktober månad 1929.

Anstalter (med avseende å anstaiternas olika kontor hänvisas till förteckningen å omslagets 3:e sida)	Manliga avdeln.			Kvinnliga avdeln.			Tillsammans			Ansökningar per 100 led. pl.		
	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	okt. 1929	sept. 1929	okt. 1928
Stockholms stad .	4 668	2 349	1 937	5 630	4 705	3 578	**10 298**	**7 054**	**5 515**	146	108	160
Stockholms län .	2 909	1 468	1 428	714	740	421	**3 623**	**2 208**	**1 849**	164	138	152
Uppsala stad o. län	1 077	755	657	392	425	362	**1 469**	**1 180**	**1 019**	124	130	134
Södermanlands län	829	674	571	699	664	483	**1 528**	**1 338**	**1 054**	114	106	124
Östergötlands län	1 865	1 160	1 024	1 020	875	619	**2 885**	**2 035**	**1 643**	142	154	151
Norrköping . . .	704	326	307	228	240	152	**932**	**566**	**459**	165	168	163
Jönköpings län .	440	265	245	462	339	240	**902**	**604**	**485**	149	132	191
Kronobergs län .	312	193	156	226	155	112	**538**	**348**	**268**	155	117	117
Norra Kalmar län	188	59	54	81	69	48	**269**	**128**	**102**	210	159	158
Södra Kalmar län	540	256	228	237	135	96	**777**	**391**	**324**	199	224	211
Gotlands län . .	145	118	96	120	104	92	**265**	**222**	**188**	119	92	93
Blekinge län . .	748	342	302	385	336	216	**1 133**	**678**	**518**	167	141	155
Kristianstads län	1 413	1 225	1 049	860	826	600	**2 273**	**2 051**	**1 649**	111	111	112
Malmöhus län: Malmö . . .	2 050	704	644	1 780	1 401	882	**3 830**	**2 105**	**1 526**	182	158	186
Lund	460	274	240	164	159	108	**624**	**433**	**348**	144	127	118
Landskrona .	295	183	172	52	57	35	**347**	**240**	**207**	145	142	152
Hälsingborg .	971	385	368	466	325	247	**1 437**	**710**	**615**	202	159	189
Ystad	251	100	81	65	55	40	**316**	**155**	**121**	204	154	173
Trälleborg .	389	217	213	98	82	73	**487**	**299**	**286**	163	157	130
Eslöv	379	260	251	87	90	69	**466**	**350**	**320**	133	118	126
Skurup . . .	224	220	144	67	87	39	**291**	**307**	**183**	95	63	74
Vellinge . . .	309	227	208	51	45	30	**360**	**272**	**238**	132	116	124
Hallands län . .	395	261	193	153	149	99	**548**	**410**	**292**	134	124	133
Göteborgs o. Boh. l.	317	161	146	229	172	103	**546**	**333**	**249**	164	122	197
Göteborg	3 777	2 029	1 873	1 323	1 548	932	**5 100**	**3 577**	**2 805**	143	141	178
Älvsborgs län . .	368	155	144	157	151	103	**525**	**306**	**247**	172	130	170
Skaraborgs län .	832	438	352	482	439	278	**1 314**	**877**	**630**	150	115	151
Värmlands län .	363	135	119	260	278	190	**623**	**413**	**309**	151	111	161
Örebro län . . .	768	382	333	669	737	509	**1 437**	**1 119**	**842**	128	100	165
Västmanlands län	716	578	443	588	563	406	**1 304**	**1 141**	**849**	114	113	135
Kopparbergs län .	354	130	128	362	237	190	**716**	**367**	**318**	195	148	215
Gävleborgs län .	547	155	155	243	177	169	**790**	**332**	**324**	238	186	321
Västernorrlands l.	463	177	176	88	69	57	**551**	**246**	**233**	224	202	229
Jämtlands län . .	214	75	70	246	229	197	**460**	**304**	**267**	151	112	185
Västerbottens län	171	79	75	213	204	160	**384**	**283**	**235**	136	123	187
Norrbottens län .	142	79	71	143	133	94	**285**	**212**	**165**	134	98	131
Tills. okt. 1929	**30 593**	**16 594**	**14 653**	**19 040**	**17 000**	**12 029**	**49 633**	**33 594**	**26 682**	**148**	—	—
» sept. 1929	*25 687*	*15 801*	*12 989*	*17 062*	*17 790*	*11 327*	*42 749*	*33 591*	*24 316*	—	*127*	—
» okt. 1928	32 083	16 446	14 694	18 887	16 181	11 625	50 970	32 627	26 319	—	—	156
» » 1927	32 394	14 667	13 181	18 380	15 265	11 093	50 774	29 932	24 274	—	—	—
» » 1926	33 481	13 101	11 953	18 530	14 837	11 012	52 011	27 938	22 965	—	—	—

Översikt av verksamheten för huvudgrupper av arbete.

Yrkesgrupper	Arbetssökande personer	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar per 100 led. pl.			Tillsatta platser per 100 lediga		
					okt. 1929	sept. 1929	okt. 1928	okt. 1929	sept. 1929	okt. 1928
Manliga avdelningen										
Jordbruk och skogshushållning . .	10 314	10 824	8 782	7 601	123	115	116	87	76	86
Industri och hantverk	5 845	6 305	1 554	1 303	406	300	536	84	77	89
Sjöfart och fiske	4 391	4 476	1 852	1 765	242	215	271	95	95	96
Handel och samfärdsel	3 092	3 376	2 418	2 016	140	102	174	83	82	90
Husligt arbete	7	7	5	4	.	.	.	.	.	.
Annat arbete	4 692	5 605	1 983	1 964	283	284	323	99	99	99
Summa	**28 341**	**30 593**	**16 594**	**14 653**	**184**	**163**	**195**	**88**	**82**	**89**
Kvinnliga avdelningen										
Jordbruk och skogshushållning . .	1 914	1 949	2 521	1 364	77	65	77	54	40	57
Industri och hantverk	750	871	565	428	154	184	226	76	68	77
Sjöfart och fiske	260	278	128	110	217	199	232	86	87	91
Handel och samfärdsel	2 661	2 890	1 950	1 493	148	125	163	77	72	79
Husligt arbete	9 316	12 107	11 822	8 622	102	85	106	73	65	74
Annat arbete	911	945	14	12	.	.	.	.	.	.
Summa	**15 812**	**19 040**	**17 000**	**12 029**	**112**	**96**	**117**	**71**	**64**	**72**
Tillsammans										
Jordbruk och skogshushållning . .	12 228	12 773	11 303	8 965	113	105	107	79	69	80
Jordbruk	12 064	12 600	11 187	8 865	113	104	107	79	69	80
Skogshushållning	164	173	116	100	149	.	.	86	.	.
Industri och hantverk	6 595	7 176	2 119	1 731	339	277	466	82	75	86
Gruvdrift och malmförädling . . .	205	207	6	6	.	.	.	.	.	.
Jord-, sten- och glasindustri . . .	311	317	77	53	.	.	.	.	.	.
Metall- och maskinindustri . . .	1 512	1 625	429	327	379	259	475	76	74	85
Trävaruindustri	426	498	81	67	.	.	.	.	.	.
Byggnadsverksamhet	1 739	1 929	658	587	293	205	367	89	82	94
Läder-, hår- och gummiindustri . .	177	199	34	27	.	.	.	.	.	.
Textilindustri	173	189	30	25	.	.	.	.	.	.
Beklädnadsindustri	389	444	188	114	236	267	355	61	63	76
Närings- och njutningsmedelsindustri	574	607	231	191	263	351	332	83	57	83
Kemisk-teknisk o. belysningsindustri	126	135	44	41		.	.		.	.
Trämasse- och pappersindustri . .	99	101	122	109	83	.	.	89	.	.
Grafisk industri	74	81	17	15	.	.	.	.	.	.
Ej särskilt specificerade	790	844	202	169	418	271	462	84	77	82
Sjöfart och fiske	4 651	4 754	1 980	1 875	240	214	267	95	94	96
Handel och samfärdsel	5 753	6 266	4 368	3 509	143	112	169	80	77	85
Kontors-, bank- o. d. personal . .	591	611	133	95	459	429	.	71	81	.
Butiks- och magasinspersonal . . .	1 511	1 609	472	405	341	246	527	86	86	88
Hotell- och restaurangpersonal . .	1 705	1 886	1 191	976	158	122	178	82	74	82
Transportarbetare	1 552	1 727	2 333	1 838	74	59	89	79	77	88
Allmän och litterär verksamhet . .	377	416	179	141	232	181	217	79	71	73
Ej särskilt specificerade	17	17	60	54	.	.	.	.	.	.
Husligt arbete	9 323	12 114	11 827	8 626	102	85	106	73	65	74
Annat arbete	5 603	6 550	1 997	1 976	328	335	366	99	99	99
Summa	**44 153**	**49 633**	**33 594**	**26 682**	**148**	**127**	**156**	**79**	**72**	**81**

Utanför resp. länsförmedlingsanstalters rapporteringsområden tillsattes under månaden 3 466 platser, varav 2 766 manliga och 700 kvinnliga; motsvarande tal under samma månad föregående år voro resp. 3 861, 3 239 och 622 samt under nästlidna månad resp. 2 901, 2 455 och 446.

	Arbetsförmedlingsanstalter	Jordbruk m. m.			Skogshushållning			Gruvdrift o. malmförädling			Jord-, sten- o. glasindustri			Metall- o. maskinindustri		
		Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.
	Manliga avdelningen	**10651**	**8 666**	**7 501**	**173**	**116**	**100**	**207**	**6**	**6**	**317**	**77**	**53**	**1 556**	**415**	**315**
1	Stockholms stad	64	6	6	2	—	—	—	—	—	2	2	1	448	199	154
2	Stockholms län	1 628	1 199	1 164	54	28	28	2	—	—	24	—	—	95	13	11
3	Uppsala stad och län	760	669	586	3	14	6	2	—	—	22	—	—	28	4	3
4	Södermanlands län	528	553	454	—	—	—	—	—	—	2	—	—	49	15	15
5	Östergötlands län	1 315	1 026	899	15	12	8	1	2	2	53	—	—	42	8	8
6	Norrköping	214	194	182	—	—	—	—	—	—	1	—	—	56	2	2
7	Jönköpings län	289	187	176	—	—	—	—	—	—	8	12	7	12	1	1
8	Kronobergs län	179	133	112	10	10	10	—	—	—	24	40	24	4	—	—
9	Kalmar län	210	101	86	1	—	—	—	—	—	1	—	—	34	8	6
10	Gotlands län	106	92	75	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	—	—
11	Blekinge län	292	193	159	—	—	—	—	—	—	9	9	9	14	—	—
12	Kristianstads län	1 160	1 116	959	1	—	—	—	—	—	23	8	6	21	1	1
13	Malmöhus län: Malmö	125	136	107	—	—	—	—	—	—	10	—	—	174	14	8
14	Hälsingborg	165	103	94	—	—	—	2	—	—	3	—	—	29	—	—
15	Övriga anstalter	1 292	1 161	995	—	—	—	—	—	—	28	—	—	74	11	10
16	Hallands län	198	208	143	1	—	—	—	—	—	3	—	—	30	1	1
17	Göteborgs och Bohus län	120	74	64	—	—	—	—	—	—	2	1	1	9	—	—
18	Göteborgs stad	143	148	131	—	—	—	—	—	—	2	1	1	243	72	62
19	Älvsborgs län	78	53	42	—	—	—	—	—	—	3	—	—	42	7	7
20	Skaraborgs län	694	370	316	—	—	—	—	—	—	3	—	—	19	44	13
21	Värmlands län	82	66	56	1	—	—	1	—	—	48	—	—	22	—	—
22	Örebro län	386	312	266	25	6	5	67	2	2	4	—	—	8	1	1
23	Västmanlands län	493	513	379	—	5	5	12	—	—	37	4	4	18	1	1
24	Kopparbergs län	33	16	15	10	3	3	107	2	2	5	—	—	19	4	4
25	Gävleborgs län	20	3	3	8	7	7	13	—	—	—	—	—	50	4	4
26	Västernorrlands län	3	7	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	1
27	Jämtlands län	55	17	16	37	31	28	—	—	—	—	—	—	5	3	2
28	Västerbottens län	18	10	9	5	—	—	—	—	—	—	—	—	5	—	—
29	Norrbottens län	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Kvinnliga avdelningen	**1 949**	**2 521**	**1 364**	—	—	—	—	—	—	—	—	—	**69**	**14**	**12**
1	Stockholms stad	16	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	35	14	12
2	Stockholms län	95	162	79	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
3	Uppsala stad och län	174	170	138	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
4	Södermanlands län	150	197	114	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
5	Östergötlands län	169	210	119	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
6	Norrköping	23	26	14	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
7	Jönköpings län	63	68	23	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
8	Kronobergs län	50	55	34	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
9	Kalmar län	25	39	15	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
10	Gotlands län	15	25	14	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11	Blekinge län	48	96	33	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
12	Kristianstads län	324	372	237	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
13	Malmöhus län: Malmö	17	43	11	—	—	—	—	—	—	—	—	—	31	—	—
14	Hälsingborg	28	30	16	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
15	Övriga anstalter	128	203	98	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
16	Hallands län	33	48	21	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
17	Göteborgs och Bohus län	86	30	13	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
18	Göteborgs stad	12	11	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—
19	Älvsborgs län	2	9	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
20	Skaraborgs län	65	130	61	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
21	Värmlands län	37	59	31	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
22	Örebro län	145	198	86	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
23	Västmanlands län	156	245	145	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
24	Kopparbergs län	20	20	13	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
25	Gävleborgs län	18	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
26	Västernorrlands län	9	5	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
27	Jämtlands län	13	41	22	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
28	Västerbottens län	27	26	16	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
29	Norrbottens län	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Trävaruindustri			Byggnadsverksamhet			Läder-, hår- o. gummiindustri			Textilindustri			Beklädnadsindustri			Närings- o. njutningsmedelsindustri			Kem.-tekn. o. belysningsindustri			
Ans.	L.p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L. p.	T.p.	Ans.	L.p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L.p.	T.p.	
497	**76**	**62**	**1 929**	**658**	**587**	**159**	**28**	**22**	**129**	**20**	**18**	**141**	**16**	**11**	**373**	**88**	**80**	**115**	**26**	**26**	
57	38	31	704	322	274	33	16	13	6	—	—	20	10	7	76	4	1	17	—	—	1
51	7	7	153	26	26	4	1	1	1	—	—	8	—	—	26	2	2	—	—	—	2
13	1	—	15	1	1	1	—	—	—	—	—	6	—	—	15	3	2	1	—	—	3
8	—	—	6	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	4
14	1	—	98	14	14	2	1	1	2	—	—	1	—	—	5	1	1	—	—	—	5
14	—	—	79	8	8	3	1	1	50	4	3	4	—	—	16	—	—	—	—	—	6
5	4	2	1	6	4	—	—	—	7	—	—	1	—	—	5	1	1	1	—	—	7
—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	1	1	—	—	—	8
67	3	3	9	1	1	—	—	—	2	—	—	—	—	—	4	1	1	—	—	—	9
—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10
4	—	—	7	1	1	2	—	—	—	—	—	3	—	—	7	1	1	—	—	—	11
12	2	1	29	17	10	2	—	—	—	—	—	3	1	—	8	2	2	—	—	—	12
19	3	2	334	38	38	43	1	—	6	—	—	19	—	—	58	—	—	83	—	—	13
5	—	—	69	28	27	19	—	—	1	—	—	5	—	—	4	—	—	3	—	—	14
11	1	1	89	7	7	26	—	—	8	—	—	10	—	—	37	55	55	3	24	24	15
11	—	—	28	8	8	—	—	—	4	—	—	5	—	—	9	—	—	—	—	—	16
24	—	—	16	11	7	—	—	—	2	—	—	—	—	—	8	2	2	—	—	—	17
100	10	10	147	102	93	10	3	1	17	16	15	25	3	2	38	6	3	5	2	2	18
3	1	1	29	9	9	5	—	—	19	—	—	1	—	—	4	—	—	—	—	—	19
—	1	1	4	3	3	—	—	—	—	—	—	1	—	—	23	8	8	—	—	—	20
27	—	—	22	—	—	—	—	—	2	—	—	1	—	—	2	—	—	—	—	—	21
5	—	—	9	12	12	4	—	—	1	—	—	25	2	2	6	—	—	1	—	—	22
3	1	1	7	2	2	1	—	—	1	—	—	—	—	—	4	1	—	—	—	—	23
6	—	—	28	24	24	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	—	—	—	—	—	24
16	—	—	9	2	2	1	5	5	—	—	—	1	—	—	6	—	—	—	—	—	25
14	—	—	7	4	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	26
—	—	—	7	6	6	2	—	—	—	—	—	2	—	—	2	—	—	—	—	—	27
7	2	2	19	5	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	28
1	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	29
1	**5**	**5**	—	—	—	**40**	**6**	**5**	**60**	**10**	**7**	**303**	**172**	**103**	**234**	**143**	**111**	**20**	**18**	**15**	
1	4	4	—	—	—	4	6	5	17	3	3	163	97	63	103	40	32	12	17	14	1
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	4	—	7	4	3	—	—	—	2
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	2	2	—	—	—	3
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	—	—	—	—	—	—	4
—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	5	4	4	5	12	9	—	—	—	5
—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	6	2	1	—	—	—	—	—	—	6
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	5	1	1	1	—	—	7
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	1	1	—	—	—	—	—	—	8
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	2	1	1	1	1	9
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	—	—	—	10
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	4	1	—	—	—	—	11
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	8	10	9	—	—	—	12
—	—	—	—	—	—	12	—	—	8	—	—	73	45	23	36	9	7	4	—	—	18
—	—	—	—	—	—	22	—	—	—	—	—	2	—	—	6	—	—	—	—	—	14
—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	5	3	2	1	1	1	—	—	—	15
—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	1	1	1	1	—	—	—	—	16
—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	2	1	—	2	2	1	—	—	17
—	1	1	—	—	—	—	—	—	20	6	3	23	8	2	38	35	26	1	—	—	18
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	19
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8	8	5	—	—	—	20
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	21
—	—	—	—	—	—	—	—	—	10	—	—	6	2	2	3	2	1	—	—	—	22
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	4	4	—	—	—	23
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	24
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	6	6	—	—	—	25
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	26
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	27
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	1	1	—	—	—	28
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	29

	Arbetsförmedlings-anstalter	Trämasse- o. pappersindustri			Grafisk industri			Industri o. hantverk, ej specific.			Sjöfart och fiske			Kontors-, bank- o. d. personal		
		Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.
	Manliga avdelningen	**49**	**8**	**7**	**73**	**12**	**10**	**760**	**124**	**106**	**4476**	**1852**	**1765**	**422**	**87**	**63**
1	Stockholms stad	12	—	—	34	6	4	235	56	44	397	256	234	276	52	35
2	Stockholms län	3	1	1	4	—	—	32	—	—	96	8	8	11	—	—
3	Uppsala stad och län	—	—	—	1	—	—	10	—	—	4	—	—	—	—	—
4	Södermanlands län	1	—	—	—	—	—	10	—	—	65	30	30	—	—	—
5	Östergötlands län	2	—	—	1	—	—	29	5	4	6	1	1	4	1	1
6	Norrköping	7	1	—	6	—	—	16	—	—	97	40	40	4	1	—
7	Jönköpings län	—	—	—	—	—	—	6	—	—	—	—	—	—	—	—
8	Kronobergs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
9	Kalmar län	—	—	—	—	—	—	11	—	—	257	123	107	3	—	—
10	Gotlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	22	21	17	—	—	—
11	Blekinge län	3	—	—	—	—	—	9	1	1	176	80	80	1	—	—
12	Kristianstads län	—	—	—	—	—	—	9	2	2	22	7	7	—	—	—
13	Malmöhus län: Malmö	3	—	—	9	—	—	233	21	21	245	90	84	38	8	7
14	Hälsingborg	3	—	—	1	—	—	13	1	1	471	210	206	1	—	—
15	Övriga anstalter	1	—	—	—	—	—	15	—	—	182	73	71	4	2	1
16	Hallands län	—	—	—	—	—	—	—	2	2	61	26	23	2	—	—
17	Göteborgs och Bohus län	—	—	—	1	—	—	1	—	—	40	23	23	—	—	—
18	Göteborgs stad	8	6	6	11	6	6	98	36	31	1456	470	453	65	22	18
19	Älvsborgs län	—	—	—	3	—	—	11	—	—	—	—	—	1	—	—
20	Skaraborgs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—
21	Värmlands län	1	—	—	—	—	—	2	—	—	42	31	27	—	—	—
22	Örebro län	2	—	—	1	—	—	4	—	—	2	—	—	—	—	—
23	Västmanlands län	—	—	—	—	—	—	5	—	—	4	2	2	1	1	1
24	Kopparbergs län	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	—	—
25	Gävleborgs län	1	—	—	—	—	—	2	—	—	281	109	109	3	—	—
26	Västernorrlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	404	142	142	—	—	—
27	Jämtlands län	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—
28	Västerbottens län	—	—	—	—	—	—	8	—	—	59	50	47	2	—	—
29	Norrbottens län	—	—	—	—	—	—	1	—	—	85	61	54	—	—	—
	Kvinnliga avdelningen	**52**	**114**	**102**	**8**	**5**	**5**	**84**	**78**	**63**	**278**	**128**	**110**	**189**	**46**	**32**
1	Stockholms stad	31	47	39	6	4	4	21	44	33	164	59	58	90	25	16
2	Stockholms län	—	—	—	—	—	—	3	—	—	7	—	—	1	2	—
3	Uppsala stad och län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
4	Södermanlands län	—	—	—	—	—	—	5	1	1	1	—	—	—	—	—
5	Östergötlands län	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	1	3	3
6	Norrköping	2	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	—	—	—
7	Jönköpings län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—
8	Kronobergs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
9	Kalmar län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—
10	Gotlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11	Blekinge län	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	1	1	1	—	—
12	Kristianstads län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—
13	Malmöhus län: Malmö	6	6	6	—	—	—	50	24	21	7	—	—	82	11	10
14	Hälsingborg	1	—	—	1	—	—	2	4	3	6	5	5	—	—	—
15	Övriga anstalter	—	—	—	—	—	—	—	2	2	3	1	1	1	1	1
16	Hallands län	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	1	1	—	—	—
17	Göteborgs och Bohus län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
18	Göteborgs stad	12	61	57	1	1	1	—	—	—	75	57	40	8	1	—
19	Älvsborgs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
20	Skaraborgs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1
21	Värmlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
22	Örebro län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—
23	Västmanlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
24	Kopparbergs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—
25	Gävleborgs län	—	—	—	—	—	—	—	2	2	—	—	—	—	—	—
26	Västernorrlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10	3	3	—	—	—
27	Jämtlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1
28	Västerbottens län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
29	Norrbottens län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Butiks- o. magasins-personal			Hotell- o. restaurang-personal			Transport-arbetare			Allmän o. litterär verksamhet			Handel och samfärdsel, ej specific.			Husligt arbete			Annat arbete			
Ans.	L. p.	T.p.	Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	
1103	**302**	**285**	**179**	**30**	**27**	**1571**	**1926**	**1573**	**86**	**30**	**30**	**15**	**43**	**38**	**7**	**5**	**4**	**5 605**	**1 983**	**1 964**	
574	159	145	95	9	8	497	718	487	46	1	1	1	12	9	2	1	1	1 070	482	482	1
38	—	—	24	1	1	164	57	54	5	4	4	2	2	2	3	1	1	481	118	118	2
18	1	1	2	—	—	33	17	15	2	—	—	—	—	—	—	1	1	141	44	42	3
2	1	1	—	—	—	18	38	34	—	—	—	—	—	—	—	—	—	137	36	36	4
13	1	1	2	1	1	54	49	47	3	—	—	—	—	—	—	—	—	203	37	36	5
14	5	4	—	—	—	40	30	28	—	—	—	—	—	—	—	—	—	83	40	39	6
3	1	1	—	9	9	16	6	6	1	—	—	—	—	—	—	—	—	85	38	38	7
3	—	—	—	—	—	2	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	85	8	8	8
5	—	—	2	1	1	18	14	14	—	—	—	—	—	—	—	—	—	104	63	63	9
1	—	—	—	—	—	10	4	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	10
7	—	—	—	—	—	27	17	12	—	—	—	—	—	—	—	—	—	187	40	39	11
16	9	8	1	1	—	25	11	11	—	—	—	—	—	—	—	—	—	81	48	42	12
97	10	10	9	1	1	113	106	90	2	—	—	1	—	—	1	—	—	428	276	276	13
9	1	1	5	—	—	34	18	15	1	—	—	1	—	—	—	—	—	127	24	24	14
12	8	8	4	—	—	46	23	22	3	—	—	1	—	—	—	—	—	461	117	115	15
3	—	—	—	—	—	11	11	11	—	—	—	—	—	—	—	—	—	29	5	5	16
8	—	—	3	—	—	7	14	13	1	2	2	—	—	—	—	—	—	75	34	34	17
235	106	105	18	—	—	265	728	646	20	23	23	8	29	27	1	2	1	862	238	237	18
1	—	—	1	—	—	12	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	155	85	85	19
4	—	—	2	—	—	18	9	8	1	—	—	1	—	—	—	—	—	60	3	3	20
2	—	—	—	—	—	12	3	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	96	35	33	21
6	—	—	—	—	—	32	4	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	180	43	41	22
6	—	—	2	—	—	24	21	21	1	—	—	—	—	—	—	—	—	97	27	27	23
6	—	—	6	5	4	19	3	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	104	73	73	24
7	—	—	1	—	—	29	11	11	—	—	—	—	—	—	—	—	—	99	14	14	25
1	—	—	—	—	—	3	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	29	21	21	26
10	—	—	2	2	2	26	4	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	63	12	12	27
1	—	—	—	—	—	11	7	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	35	5	5	28
1	—	—	—	—	—	5	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	46	17	16	29
506	**170**	**120**	**1707**	**1161**	**949**	**156**	**407**	**265**	**330**	**149**	**111**	**2**	**17**	**16**	**12107**	**11822**	**8 622**	**945**	**14**	**12**	
269	97	70	763	411	353	98	216	146	192	45	29	1	15	15	3 302	3 559	2 680	342	2	2	1
1	—	—	51	26	22	—	4	—	16	7	7	—	—	—	528	531	310	—	—	—	2
—	—	—	11	18	16	1	—	—	3	4	4	—	—	—	198	231	202	4	—	—	3
13	6	6	43	34	33	—	3	2	7	11	9	—	—	—	425	411	317	54	—	—	4
10	3	2	43	35	30	4	7	4	7	13	11	—	—	—	736	579	428	37	9	9	5
1	—	—	19	6	4	—	2	—	6	4	1	—	—	—	152	199	131	16	—	—	6
1	—	—	17	30	28	2	7	7	1	8	7	—	—	—	365	224	173	5	—	—	7
1	1	1	12	7	7	—	—	—	2	1	1	—	—	—	156	89	67	1	1	1	8
2	—	—	17	13	11	3	2	2	2	1	—	—	—	—	240	146	114	26	—	—	9
—	—	—	8	7	5	1	1	1	6	5	4	—	—	—	89	65	67	—	—	—	10
2	1	1	35	36	29	4	1	1	—	1	1	—	—	—	288	198	149	—	—	—	11
5	3	3	85	53	46	1	4	4	7	6	6	—	—	—	425	378	295	1	—	—	12
139	34	24	124	61	41	4	44	29	19	6	2	—	—	—	1 038	1 118	708	130	—	—	13
3	—	—	65	30	24	—	4	2	2	—	—	—	—	—	313	252	197	15	—	—	14
2	—	—	33	30	27	8	10	9	3	1	1	—	1	1	365	322	251	33	—	—	15
1	—	—	7	4	4	—	4	3	3	—	—	—	—	—	97	89	68	8	—	—	16
2	—	—	21	14	11	—	1	1	5	5	3	—	—	—	105	116	72	7	2	—	17
27	16	5	53	78	34	23	70	33	18	8	4	—	1	—	849	1 194	724	160	—	—	18
—	—	—	10	15	9	—	—	—	2	3	3	—	—	—	140	123	88	2	—	—	19
7	1	1	16	23	16	—	—	—	1	2	1	1	—	—	353	274	193	30	—	—	20
—	—	—	13	8	5	—	—	—	1	3	3	—	—	—	209	208	151	—	—	—	21
3	2	2	43	43	36	1	24	18	20	2	1	—	—	—	401	463	363	37	—	—	22
10	4	3	43	52	47	2	1	1	1	6	6	—	—	—	357	251	200	16	—	—	23
—	—	—	65	36	32	—	—	—	2	2	2	—	—	—	271	179	143	—	—	—	24
—	—	—	17	8	8	4	2	2	2	3	3	—	—	—	182	153	145	20	—	—	25
2	—	—	10	10	9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	57	51	41	—	—	—	26
—	—	—	47	45	41	—	—	—	—	—	—	—	—	—	184	142	133	1	—	—	27
3	1	1	22	18	14	—	—	—	2	2	2	—	—	—	157	156	126	—	—	—	28
2	1	1	14	10	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	125	121	86	—	—	—	29

Arbetslösheten inom arbetarorganisationerna

den 30 september 1929.

Fackförbund	Redovisade avdelningar	Redovisade medlemmar			Arbetslösa				Föregående månads %
		Män	Kvinnor	Summa	Män	Kvinnor	Summa	%	
Beklädnadsarbetareförb. .	41	770	2 291	**3 061**	28	71	**99**	3·2	4·5
Bleck- o. plåtslagareförb. .	38	1 996	—	**1 996**	34	—	**34**	1·7	1·1
Bokbindareförbundet . . .	21	1 324	3 039	**4 363**	68	92	**160**	3·7	4·5
Bryggeriindustriarb.-förb. .	51	3 328	1 230	**4 558**	102	71	**173**	3·8	2·9
Byggnadsträarbetareförb. .	113	10 113	—	**10 113**	907	—	**907**	9·0	8·3
De förenade förbunden . .	42	2 692	1 198	**3 890**	204	116	**320**	8·2	8·3
Elektriska arbetareförb. . .	77	3 216	—	**3 216**	38	—	**38**	1·2	2·4
Gjutareförbundet	87	4 362	2	**4 364**	80	—	**80**	1·8	2·0
Grov- o. fabriksarb.-förb. .	269	25 827	3 651	**29 478**	3 932	467	**4 399**	14·9	12·5
Gruvindustriarbetareförb. .	18	1 560	—	**1 560**	208	—	**208**	13·3	8·9
Handelsarbetareförb. . . .	202	10 222	4 266	**14 488**	751	125	**876**	6·0	6·0
Hatt- o. pälsindustriarb.-f. .	19	478	1 202	**1 680**	16	112	**128**	7·6	10·1
Hattarbetare	11	216	788	**1 004**	12	105	**117**	11·7	14·9
Pälsvaruarbetare	8	262	414	**676**	4	7	**11**	1·6	2·7
Kommunalarbetareförb. . .	149	16 936	2 026	**18 962**	253	129	**382**	2·0	1·8
Litografförbundet	11	1 652	69	**1 721**	25	3	**28**	1·6	1·6
Livsmedelsarbetareförb. . .	74	6 751	1 620	**8 371**	545	121	**666**	8·0	8·2
Metallindustriarb.-förb. . .	209	84 725	4 585	**89 310**	3 721	227	**3 948**	4·4	4·4
Järnbruksarbetare . . .	55	17 691	5	**17 696**	809	—	**809**	4·6	3·2
Verkstadsarbetare . . .	154	67 034	4 580	**71 614**	2 912	227	**3 139**	4·4	4·7
Murareförbundet . . .	52	2 616	—	**2 616**	178	—	**178**	6·8	1·9
Måleriarbetareförbundet . .	48	2 153	—	**2 153**	23	—	**23**	1·1	1·1
Pappersindustriarb.-förb. .	120	22 634	782	**23 416**	656	54	**710**	3·0	3·1
Sadelm.- o. tapetseraref. .	25	1 192	100	**1 292**	86	1	**87**	6·7	10·8
Sko- o. läderindustriarb.-f. .	42	6 122	3 052	**9 174**	553	107	**660**	7·2	8·1
Skogs- o. flottningsarb.-förb.	76	3 383	—	**3 383**	1 619	—	**1 619**	47·9	38·6
Stenindustriarbetareförb. .	81	5 445	—	**5 445**	94	—	**94**	1·7	1·8
Sågverksindustriarb.-förb. .	262	22 224	5	**22 229**	4 488	3	**4 491**	20·2	15·9
Sågverks- o. brädgårdsarb.	154	15 449	4	**15 453**	1 632	3	**1 635**	10·6	8·7
Flottnings- o. skogsarb. .	108	6 775	1	**6 776**	2 856	—	**2 856**	42·1	30·9
Textilarbetareförbundet . .	70	5 622	7 338	**12 960**	193	143	**336**	2·6	3·7
Tobaksindustriarb.-förb. .	10	510	1 971	**2 481**	1	45	**46**	1·9	2·2
Transportarbetareförb. . .	61	7 818	102	**7 920**	399	96	**495**	6·3	6·8
Träindustriarbetareförb. . .	138	8 580	68	**8 648**	481	1	**482**	5·6	6·3
Tunnbinderiarbetareförb. .	14	237	—	**237**	12	—	**12**	5·1	5·0
Typografförbundet	36	4 683	362	**5 045**	238	37	**275**	5·5	4·9
Väg- o. vattenb.-arb.-förb. .	50	2 295	—	**2 295**	317	—	**317**	13·8	8·6
Summa	**2 506**	**271 466**	**38 959**	**310 425**	**20 250**	**2 021**	**22 271**	**7·2**	**6·5**

Antalet *arbetslöshetsveckor* (d. v. s. på grund av arbetslöshet fristämplade veckor) har under september uppgivits till inalles 100 169, vilket i genomsnitt motsvarar 4·5 veckor per varje å månadens sista dag arbetslös medlem.

Arbetsmarknad och arbetslöshet i utlandet.

Anlitad statistik (Jfr Soc. Medd. årg. 1926, s. 241)	1928 sept.	okt.	nov.	dec.	1929 jan.	febr.	mars	april	maj	juni	juli	aug.	sept.
Sverige. Arbetslöshet, i % . .	7·8	9·0	10·9	17·3	15·0	14·8	14·4	12·5	8·2	7·2	6·7	[1] 6·5	7·2
Ansökn. per 100 lediga platser .	142	156	230	220	241	215	174	150	134	135	137	135	127
Arbetstillgång (medelgod = 3·00)	3·33	·	·	3·28	·	·	3·25	·	·	3·47	·	·	3·51
Norge. Arbetslöshet, i % . . .	14·5	14·6	15·7	17·6	18·0	16·6	15·2	12·3	10·7	8·6	8·5	8·9	9·9
Danmark. Arbetslöshet, i % .	12·2	14·5	17·7	28·4	27·9	29·8	21·9	13·4	10·8	10 0	[1] 9·6	9·3	8·8
Registr. arbetslösa (i 1 000-tal) .	34	41	50	70	78	85	66	40	33	30	29	27	—
Finland. Registr. arbetslösa .	954	1 346	2 978	2 974	4 614	4 246	3 190	3 045	1 624	1 157	1 188	1 859	2 710
Ansökn. per 100 led. platser (manl.)	151	181	520	289	282	314	348	327	215	206	209	269	285
Storbritannien. Arbetslöshet, i %	11·4	11·8	12·2	11·2	12·3	12·2	10·1	9·9	9·9	9·8	9·9	10·1	10·1
Registr. arbetslösa (i 1 000-tal) .	1 384	1 421	1 439	1 312	1 434	1 430	1 168	1 198	1 165	1 176	1 188	1 190	1 217
Irland. Arbetslöshet, i % . . .	·	·	9·9	·	·	11·1	·	·	8·6	·	·	7·8	·
Nederländerna. Arbetslöshet, i %	4·8	4·8	6·2	11·5	18·9	19·8	15·1	3·5	3·0	2·6	3·1	[1] 3·3	3·4
Arbetslöshetsindex	3·8	3·8	5·0	9·6	16·2	17·2	13·0	2·8	2·4	2·1	2·4	2·5	—
Belgien. Arbetslöshet, i % . .	3·9	4·1	2·8	6·4	7·4	11·4	4·3	2·3	1·8	2·2	3·2	—	—
Tyskland. Arbetslöshet, i %. .	6·6	7·3	9·5	16·7	19·4	22·3	16·9	11·1	9·1	8·5	8·6	8·9	9·6
Understödda arbetslösa (i 1 000-tal)	577	671	1 030	1 702	2 246	2 461	1 899	1 126	808	723	710	726	749
Ansökn. per 100 lediga platser .	276	307	470	676	608	631	475	400	352	355	343	347	357
Sysselsättn:index (1 jan. 1925 = 100)	112·1	111·3	108·6	102·0	98·7	96·2	102·2	109·6	112·2	112·7	112·5	112·3	111·7
Österrike. Understödda arbetslösa (i 1 000-tal)	113	123	155	203	245	264	225	167	130	110	104	102	105
Schweiz. Arbetslöshet, i % . .	1·1	·	·	4·0	·	·	1·6	·	·	0·7	·	·	—
Arbetstillgång (medelgod = 100)	111	·	·	109	·	·	103	·	·	107	·	·	—
Frankrike. Understödda arbetslösa	562	453	503	895	1 664	3 527	1 078	706	570	394	399	403	385
Italien. Arbetslösa (i 1 000-tal)	269	282	321	364	462	489	293	258	228	193	202	217	229
Ryssland. Registrerade arbetslösa (i 1000-tal)	1 364	1 475	1 561	1 616	1 665	1 717	1 755	1 772	—	—	—	—	—
Estland. Oplac. arbetssökande	706	1 561	4 369	7 770	6 329	4 624	4 165	3 014	2 169	1 110	780	609	—
Lettland. Oplac. arbetssökande	1 980	5 179	9 184	14030	12856	10909	9 067	7 281	1 433	1 236	1 205	1 008	1 582
Polen. Arbetslösa (i 1 000-tal) .	83	79	97	128	161	178	177	155	128	107	99	92	83
Tjeckoslovakien. Arbetslösh., i %	1·5	1·1	1·1	1·7	2·7	3·1	2·7	2·4	1·9	1·9	1·6	1·8	—
Ungern. Arbetslöshet, i % . .	8·0	8·1	8·0	9·6	10·9	12·1	10·8	9·1	8·8	9·5	9·3	—	—
Ansökn. per 100 lediga platser .	158	172	241	282	261	221	202	217	192	180	184	176	—
Jugoslavien. Registr. arbetslösa	3 587	3 744	4 485	5 233	10490	13995	11953	9 915	10583	9 017	—	—	—
Kanada. Arbetslöshet, i % . .	2·2	3·1	4·2	6·6	6·3	6·8	6·0	5·5	4·0	2·9	3·0	3·5	—
Sysselsättningsindex (1926 = 100)	118·8	118·9	116·7	109·1	110·5	111·4	110·4	116·2	122·2	124·7	127·8	126·8	125·6
Förenta st. Sysselsättningsindex:													
Bur. of Lab. Statist. (1926 = 100)	95·0	95·9	95·4	95·5	95·2	97·4	98·6	99·1	99·2	98·8	98·2	98·6	—
Fed. Reserve Board (1919 = 100)	91·2	92·0	91·6	91·3	90·9	92·9	93·8	94·2	94·6	94·8	94·3	94·6	—
Australien. Arbetslöshet, i % .	11·4	·	·	9·9	·	·	9·3	·	·	10·0	·	·	—
Nya S. Wales. Arbetslösa (1000-tal)	13	12	11	7	13	17	26	28·5	28	27·5	29	—	—
Nya Zeeland. Arbetslöshet, i % .	·	·	10·0	·	·	9·2	·	·	9·3	·	·	—	·

[1] Reviderade siffror.

Yrkesinspektionens verksamhet under tredje kvartalet 1929.

	Antal under kvartalet besökta arbetsställen	Därav för första gången under året besökta			Inspektions- och resedagar	Lämnade skriftliga meddelanden	Ink. protokoll över besiktning av		Ink. intyg över besiktning av hissar och kranar	Ink. anmälningar om olycksfall i arb.	Därav olycksfall med dödlig utgång	Framställningar till länsstyrelserna	Anmälningar till åtal	Lämnade eftergifter
		arbetsställen	med sammanlagt arbetarantal	med sammanlagt kraftbelopp i eff. hkr.			ångpannor	kokare o. d.						
Yrkesinspektörerna														
I distriktet	55	33	2 046	1 831	59	13	87	6	87	2 090	9	—	1	33
II »	104	98	6 931	29 458	50	77	137	3	87	2 662	7	—	—	57
III »	139	134	4 307	33 002	49	70	87	14	104	1 258	4	—	1	9
IV »	259	259	7 735	23 509	58	78	115	5	68	1 120	4	1	1	44
V »	274	226	7 976	22 189	98	142	81	—	105	2 698	6	1	1	38
VI »	255	239	7 562	46 141	64	58	103	22	126	3 461	13	—	15	17
VII »	125	119	5 472	55 330	38	72	70	23	99	1 873	7	1	—	5
VIII »	135	134	4 087	71 423	50	86	107	7	28	2 833	8	—	—	5
IX »	127	127	5 379	30 590	44	74	60	—	20	2 573	11	—	1	14
Yrkesinspektrisen	115	93	4 436	—	136	45	—	—	—	—	—	—	1	—
Sprängämnesinspektören	8	8	565	2 822	20	95	—	—	—	[7] (25)	[7] (1)	—	—	—
Summa	**1 596**	**1 470**	**56 496**	**316 295**	[1] **666**	**810**	[2] **847**	[3] **80**	**724**	[4] **20568**	[4] **69**	**3**	**21**	**222**
Underinspektörerna														
I distriktet	240	212	1 578	2 421	57	—	53	—	—	—	—	—	—	—
II »	702	697	695	12 628	89	47	147	—	—	—	—	—	—	—
III »	576	556	925	7 606	85	208	136	—	29	—	—	—	—	—
IV »	369	369	1 001	6 289	46	71	132	1	—	—	—	—	—	—
V »	874	838	692	11 069	104	106	158	1	—	—	—	—	—	—
VI »	561	491	3 673	2 903	92	27	61	—	3	—	—	—	—	—
VII »	334	329	869	5 994	46	47	37	—	2	—	—	—	—	—
VIII »	294	293	1 448	3 994	70	90	58	—	7	—	—	—	—	—
IX »	118	118	1 407	687	42	33	16	—	4	—	—	—	—	—
Summa	**4 068**	**3 903**	**12 288**	**53 591**	**631**	**629**	[5] **798**	**2**	**45**	—	—	—	—	—
därav: jordbruk	1 956	1 888	—	32 415	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
hantverk	482	465	935	1 293	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
annat arbete	1 630	1 550	11 353	19 883	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Skogs- och flottledsinspektören	**7**	**7**	**589**	—	**11**	**36**	—	—	—	[7] **1 415**	[7] **3**	—	—	—
Bergmästarna														
Norra distriktet	14	14	87	516	17	2	—	—	—	235	5	—	—	—
Gävle—Dala distrikt	14	14	1 220	8 203	15	2	—	—	—	271	1	—	—	—
Östra distriktet	68	68	1 675	7 813	31	4	—	—	4	157	1	—	—	—
Västra »	104	104	3 385	2 879	36	13	—	—	37	759	—	—	—	—
Södra »	110	110	2 597	3 172	30	11	—	—	18	523	—	—	—	—
Summa	**310**	**310**	**8 964**	**22 583**	[6] **129**	**32**	—	—	**59**	**1 945**	**7**	—	—	—
Järnvägsinspektörerna														
S. J. säkerhetstjänsten, trafiktjänsten	21	21	·	·	17	13	—	—	—	421	1	—	—	—
rullande materiel	15	15	·	·	17	3	—	—	—	—	—	—	—	—
Enskilda järnvägar	389	389	·	·	29	10	—	—	—	405	1	—	—	—
Summa	**425**	**425**	·	·	**63**	**26**	—	—	—	[7] **826**	[7] **2**	—	—	—
Elektr. inspektörerna														
Norra distriktet	309	309	·	·	62	87	—	—	—	10	2	—	—	—
Östra »	26	26	·	·	14	24	—	—	—	12	2	—	—	—
Västra »	24	24	·	·	16	16	—	—	—	20	5	—	1	—
Södra »	38	38	·	·	33	28	—	—	—	8	4	—	4	—
Summa	**397**	**397**	·	·	**125**	**155**	—	—	—	[7] **50**	[7] **13**	—	**5**	—

[1] Härav 228 för assistenterna. — [2] Härav större besiktning i 195 fall. — [3] Härav större besiktning i 19 fall. — [4] Av dessa olycksfall ha 17 867, därav 47 med dödlig utgång, inträffat inom yrkesinspektionens tillsynsområde. — [5] Härav större besiktning i 253 fall. — [6] Härav för gruvingenjörerna 51. — [7] Dessa olycksfall ingå i de ovan för de olika yrkesinspektionsdistrikten redovisade summorna.

Livsmedelspriser och levnadskostnader.

Livsmedelspriser under oktober månad 1929. De noteringar av minuthandelspriser å livsmedel (ävensom å bränsle och lyse), som meddelas i efterföljande sammandragstabell för socialstyrelsens 49 ombudsorter, ha inhämtats och bearbetats på samma sätt, som tidigare varit fallet.

Oktober månad har att uppvisa en mindre nedgång i prisnivån, betingad av smärre prissänkningar på ett flertal varuslag, bland vilka kunna nämnas fläsk, kaffe, socker, ärter och bönor. Av de varuslag, å vilka noteringar inhämtats, ha sedan september 28 varit föremål för *prissänkning* och 19 för *prisstegring*, under det att medelpriserna å 9 varuslag äro *oförändrade.*

Sammanfattning av livsmedelsprisernas förändringar juli 1914—oktober 1929. Till belysande av de allmänna förändringar, som med avseende å livsmedelspriserna ägt rum i detaljhandeln från tiden före världskrigets utbrott till och med oktober 1929, meddelas efterföljande indexserier, vilka utarbetats på sätt förut beskrivits i Sociala Meddelanden (årg. 1920, sid. 752 ff.).

	Juli	Årsmedeltal								1929				
	1914	1921	1922	1923	1924	1925	1926	1927	1928	1:a kv.	2:a kv.	3:e kv.	Sept.	Okt.[1]
Aritmetiska (ovägda) tal	100	245	186	171	174	176	169	165	165	165	163	163	163	162
Vägda tal	100	237	180	163	164	168	158	153	154	151	149	151	151	150

Enligt vad den »vägda» indexserien giver vid handen, har den allmänna prisnivån i fråga om livsmedel, bränsle och lyse under oktober visat en nedgång med en enhet; det »ovägda» indextalet har likaledes sjunkit med en enhet. — Ovanstående indexserier återgivas fullständigare i de häften av Sociala Meddelanden, som innehålla kvartalsrapporter över levnadskostnaderna, senast i årg. 1929 häfte 10, sid. 802. Det må noga observeras, att samtliga ovan angivna siffror endast avse de förändringar, som drabbat priserna å livsmedel, bränsle och lyse. Indextalet för de totala levnadskostnaderna (sålunda jämväl utgifterna för hyra, kläder, skatter m. m. inberäknade), vilket beräknas kvartalsvis, utgjorde vid den senast verkställda beräkningen, den 1 oktober 1929, 170, motsvarande en stegring från juli 1914 av 70 % mot 69 % vid närmast föregående undersökningstillfälle, den 1 juli 1929 (se nyssnämnd kvartalsrapport, sid. 805).

[1] Preliminära siffror.

Varuslag	Kvantitet	1913	1919	1928	Okt. 1928	Aug. 1929	Sept. 1929	Okt.[2] 1929	Höjning (+) eller sänkning (−) i %	
		öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	okt. 1913—okt. 1929	okt. 1928—okt. 1929
Mjölk: oskummad	l	14	47	22	22	22	22	22	+ 57·1	0 0
handskummad	»	8	—	12	12	11	11	11	+ 37·5	— 8·3
separerad	»	6	28	8	8	8	8	8	+ 33·3	0·0
Smör: bords- (mejeri-)	kg	286	729	351	358	328	353	360	+ 49·4	+ 0·6
mat- (lands-)	»	218	727	322	324	294	313	321	+ 46·6	— 0·9
Ost: helfet, okryddad	»	164	624	237	238	230	227	225	+ 36·4	— 5·5
halvfet, »	»	121	500	172	172	164	163	162	+ 35·0	— 5·8
Margarin: växt-, bästa sort	»	185	433	140	140	130	135	137	— 0·7	— 2·1
Ägg: svenska, färska	tjog	159	681	241	298	207	231	286	+ 58·9	— 4·0
» konserverade	»	187	716	249	242	—	—	245	+ 67·8	+ 1·2
Potatis: gammal	hl	—	1271	1061	768	791	715	670	—	— 12·8
»	5 l	28	71	64	49	48	46	44	+ 69·2	— 10·2
färsk	»	46	102	143	—	59	—	—	—	—
Ärter, gula	kg	81	78	62	60	57	55	47	+ 51·6	— 21·7
Bruna bönor	»	48	214	84	89	85	82	71	+ 51·1	— 20·2
Mjöl: vete-, svenskt kärn- (patent-)	»	31	× 75	45	42	45	44	43	+ 38·7	+ 2·4
råg-, » bästa sort	»	22	× 56	32	30	30	29	28	+ 33·3	— 6·7
rågsikt-, » » »	»	27	× 78	43	41	40	40	38	+ 40·7	— 7·3
Gryn: havre- (ångpreparerade)	»	86	99	51	49	46	45	44	+ 22·2	— 10·2
ris-, Burma eller svenska (bästa)	»	41	111	54	54	54	54	54	+ 31·7	0·0
Rågbröd: hårt, grovt spisbröd	»	41	96	75	74	71	71	69	+ 68·3	— 6·8
hårt, knäckebröd	»	—	—	97	97	94	94	92	—	— 5·2
limpa, söt	»	88	96	65	65	64	64	63	+ 65·8	— 3·1
grovbröd (surlimpa, ankarstock)	»	80	64	48	48	48	48	48	+ 60·0	— 0·0
Vetebröd: skorpor, ordinära	»	76	230	153	152	151	150	149	+ 98·7	— 2·0
mjukt, bakat med vatten	»	43	116	77	77	75	75	76	+ 76·7	— 1·3
mjukt, » » mjölk	»	60	167	94	94	93	93	92	+ 53·3	— 2·1
Nötkött, färskt: stek	»	122	563	190	190	192	192	190	+ 52·0	0 0
soppkött	»	100	490	158	158	158	158	157	+ 52·4	— 0·6
Kalvkött, stek: gödkalv	»	181	512	238	237	240	240	239	+ 81·1	+ 0·8
spädkalv	»	72	312	140	140	144	143	144	+ 94·6	+ 2·9
Fårkött: färskt, stek	»	188	600	225	216	237	229	226	+ 75·2	+ 4·6
salt, svenskt	»	114	547	185	186	188	190	182	+ 54·2	— 2·2
Renkött, färskt, stek	»	119	557	238	224	—	—	200	+ 68·1	— 10·7
Fläsk: färskt, svenskt (sidfläsk)	»	188	605	205	229	246	240	235	+ 71·5	+ 2·6
salt, »	»	140	619	210	231	249	242	238	+ 65·3	+ 3·0
» amerikanskt »	»	—	—	213	221	229	233	233	—	+ 5·4
Fisk, färsk: abborre	»	75	202	122	122	123	126	128	+ 68·4	+ 4·9
gädda	»	108	333	179	184	194	194	195	+ 77·3	+ 6·0
sill	»	84	110	66	64	73	67	70	+ 89·2	+ 9·4
strömming	»	88	114	66	65	61	65	68	+ 61·9	+ 4·6
torsk	»	55	160	92	93	100	101	106	+ 92·7	+ 14·0
rödspotta (»spätta»)	»	79	244	152	153	154	154	159	+ 98·8	+ 3·9
kolja	»	—	—	117	113	122	125	136	—	+ 20·4
salt: sill, prima	»	45	148	57	63	59	59	62	+ 37·8	— 1·6
strömming	»	80	105	48	49	50	47	50	+ 56·3	+ 2·0
Kabeljo av långa med fenor o. stjärt	»	56	223	95	95	96	96	95	+ 72·7	0·0
Kaffe (obränt), prima Santos	»	170	316	309	315	315	305	301	+ 85·8	— 4·4
Socker, bit-	»	67	× 188	64	60	51	53	51	— 23·9	— 15·0
Salt (matsalt)	»	—	32	18	18	17	17	17	—	— 5·6
Svagdricka	l	6	16	15	15	15	15	15	+ 150·0	0·0
Fotogen, Water White	»	20	71	29	29	29	29	29	+ 38·1	0·0
Ved: björk-, osågad, hemkörd	kbm	720	2310	1300	1265	1250	1240	1245	+ 71·7	— 1·6
barr-	»	575	1895	980	955	940	935	940	+ 62·1	— 1·6
Bränntorv	100 kg	196	896	408	405	420	420	428	+ 118·4	+ 5·7
Kol: antracit- (»valnöt») hemkörd	hl	401	—	718	690	704	700	701	+ 75·7	+ 1·6
eng. hushålls- (fyrkol) hemkörd	»	234	—	331	321	339	334	331	+ 42·1	+ 3·1
Koks: gasverks- (krossad)[1] hemkörd	»	165	—	247	242	243	245	243	+ 53·8	+ 0·4
eng. kamin- » hemkörd	»	189	—	275	270	289	285	284	+ 51·1	+ 5·2

[1] 1913 avse uppgifterna okrossad koks. — [2] Preliminära siffror. — × Maximipris.

Tidskriftsöversikt.

(Oktober 1929.)

Allmänna sociala frågor.

BRIEFS, G. Soziale Theorie des Kapitalismus — Theorie der Sozialpolitik. Soziale Praxis 1929, nr 43.

BRÜEL, E. Den internationale Arbejdsorganisations Resultater 1919—1929. Socialt Tidsskrift 1929, nr 9.

— Norden og den internationale arbejdsorganisation. Nordisk tidskrift 1929, nr 6.

FREDRIKSON, K. Industriell demokrati. Syndikalismen 1929, nr 5.

GARGAS, S. De l'Institut international d'agriculture à l'Internationale verte. Revue des études coopératives 3 kv. 1929.

HANSSON, P. A. Folk och klass. Tiden 1929, nr 6.

KEMMERER, E. W. Les enseignements de l'après-guerre relativement à l'étalon d'or. Revue des études coopératives 3 kv. 1929.

LINDNER, K. Über Wirtschaftsdemokratie. Jahrbücher für Nationalökonomie und Statistik B. 131, s. 540.

LINDSTRÖM, R. Sjömansvård och folkkraft. Sunt förnuft 1929, nr 6.

SEVERIN, F. De internationella trusterna och fackföreningsrörelsen. Fackföreningsrörelsen 1929, nr 40.

SVEISTRUP, P. P. Alfred Mond og Nykapitalismen. Samfundets Krav 1929, nr 6.

THORSEN, TH. G. Den internasjonale arbeidskonferanse i 1929. Socialt arbeid 1929, nr 8.

TRONCOSO, M. P. Labor legislation in Cuba and certain Central American Countries. Monthly labor review sept. 1929.

Den internasjonale arbeidskonferanse 1929. Arbeidsgiveren (Norge) 1929, nr 13.

Den 13:e arbetskonferensen i Genève. Industria 1929, nr 22.

Sverige.

B[RUNIU]S, A. Icke evig fred, men fredligt sinne. Industria 1929, nr 21.

HANSSON, S. Arbetsfredsdelegationens rapport. Fackföreningsrörelsen 1929, nr 42—44.

NYSTRÖM, B. Besparingssträvandena inom den officiella statistiken ur organisatorisk synpunkt. Statsvetenskaplig tidskrift 1929, nr 4.

STERNER, B. Hemindustrien i Sjuhäradsbygden och dess ekonomiska och sociala problem. Sunt förnuft 1929, nr 6.

WIJKANDER, E. Arbetsfredsdelegationens rapport och ingenjörerna. Teknisk tidskrift 1929, nr 41.

Arbetsfredsdelegationens rapport. Verkstäderna 1929, nr 10.

Fortsatte svenske Arbejdsfredsbestræbelser. Arbejdsgiveren (Danmark) 1929, nr 41.

Svenska arbetsfredsdelegationens rapport. Industritidningen 1929, nr 19.

Amerikas förenta stater.

The distribution census and its problems. The conference board bulletin 1929, nr 33.

Italien.

Bedriftsråd i Italia. Arbeidsgiveren (Norge) 1929, nr 14.

Ryssland.

SCHWARZ, S. Sozialistischer Wettbewerb in der Sowjetunion. Gewerkschafts-Zeitung 1929, nr 39.

Sovjetdiktaturens fruktansvärda dilemma. Industria 1929, nr 21.

Schweiz.

TOBLER, O. Der bedingte Straferlass und seine Anwendung durch den Richter. Zeitschrift für schweizerische Statistik und Volkswirtschaft 1929, nr 3.

Storbritannien.

GADOLIN, C. A. J. Den engelska mondismen. Ekonomiska samfundets tidskrift 1929, nr 16.

RICHARDSON, T. H. Some cotton inquiry problems. The labour magazine okt. 1929.

RICHERT, J. Arbetsfredsproblemet under diskussion i England. Sunt förnuft 1929, nr 6.

Tyskland.

FLATOW, G. Neues Schrifttum zum Arbeitsrecht (1926—28). Archiv für Sozialwissenschaft und Sozialpolitik B. 62, s. 394.

Vorspiel zum Reformprogramm der Unternehmer. Gewerkschafts-Zeitung 1929, nr 40.

Arbetarskydd.

BANIK. Verfahren und Einrichtungen zum Löschen, Verladen und Kühlen von Steinkohlenkoks unter Berücksichtigung der Wirtschaftlichkeit und des Betriebsschutzes. Reichsarbeitsblatt 1929, nr 29.

BERGER. Internationaler Seemannsschutz. Soziale Praxis 1929, nr 42—43.

BRAUER, F. Die Verwendung von gesundheits- und feuergefährlichen Stoffen in der Schuhindustrie. Reichsarbeitsblatt 1929, nr 29.

GLOERFELT-TARP, KIRSTEN. Fabrikstole. Socialt Tidsskrift 1929, nr 9.

HENNIG, K. W. Das Bedaux-Verfahren. Reichsarbeitsblatt 1929, nr 29.

HOLMER, R. Olycksfall genom elektrisk ström. Arbetarskyddet 1929, nr 9—10.

IZIKOWITZ, S. Den medicinska kontrollen av lokförarnas hälsotillstånd. Social-medicinsk tidskrift 1929, nr 10.
KOCH. Verchromung und Arbeiterschutz. Reichsarbeitsblatt 1929, nr 29.
MCMAHON, MINNIE M. Keep tools from falling. Industrial hygiene bulletin aug. 1929.
MAYERS, MAY R. Laboratory aids to diagnosis. Industrial hygiene bulletin aug. 1929.
TELEKY, L. Über ärztliche Tauglichkeitsuntersuchung von Arbeitern. Die Arbeit 1929, nr 10.
Industrial tuberculosis. Monthly labor review sept. 1929.
Methyl chloride poisoning in mechanical refrigeration. Monthly labor review sept. 1929.
Eine neue Fördermaschinen-Sperreinrichtung. Reichsarbeitsblatt 1929, nr 29.
Schutzvorrichtungen an Holzbearbeitungsmaschinen. Reichsarbeitsblatt 1929, nr 29.

Sverige.

G[UINCHAR]D, J., N[ORDGÅRD], K. & S[ILLÉ]N, G. Trafik och trafikolyckor i Stockholm år 1928, ävensom några jämförande uppgifter från Sverige och utlandet. Statistisk månadsskrift 1929, nr 8.

Finland.

LINNOILA, B. W. Föreskrifterna rörande storleken och beskaffenheten av skogs- och flottningsarbetares härbärgen och häststall. Social tidskrift 1929, nr 9.
Hälsoförhållandena bland arbetarungdomen i Finland. Social tidskrift 1929, nr 9.

Ryssland.

Women workers and their protection in Russian industry. International labour review okt. 1929.

Schweiz.

Ein Jahrzehnt Unfallstatistik: 1918—1927. Wirtschaftliche und sozialstatistische Mitteilungen 1929, nr 10.

Tyskland.

Die Ursachen der Unfälle bei den gewerblichen Berufsgenossenschaften im Jahre 1927. Wirtschaft und Statistik 1929, nr 19.

Österrike.

FRÄNKEL, R. Der Gewerbeinspektorenbericht für das Jahr 1928. Arbeit und Wirtschaft 1929, nr 20.
LEICHTER, KÄTHE. Reform unseres Mutterschutzes. Arbeit und Wirtschaft 1929, nr 20.
TEISSL, L. Der gesetzliche Arbeitnehmerschutz in Österreich. Soziale Praxis 1929, nr 40—41.

Arbetslön och arbetstid.

DINNEBIER, F. Rationaliseringen och löneproblemet. Fackföreningsrörelsen 1929, nr 42.
HAUCK, W. CH. Die internationale Regelung der Arbeitszeit im Lichte der industriellen Kostenforschung. Der Arbeitgeber 1929, nr 20.
SEVERIN, F. »De höga lönernas ekonomi.» Fackföreningsrörelsen 1929, nr 41.
— »De höga lönernas ekonomi.» Industria 1929, nr 22.
ZEUTHEN, F. Undeterminierte Lohnprobleme. Archiv für Sozialwissenschaft und Sozialpolitik B. 62, s. 271.
ZIMMER, P. Sind höhere Löhne möglich? Soziale Praxis 1929, nr 43.
KR. Kortere arbeidstid. [Landsorganisationens] Meddelelsesblad 1929, nr 9.
Comparison of real wages in various countries. International labour review okt. 1929.
Internationella arbetsbyråns nya reallöneindex. Industria 1929, nr 22.
Payment of wages by check. Monthly labor review sept. 1929.
Wages and hours of work in the coal-mining industry in 1927. International labour review okt. 1929.

Sverige.

Arbets- och löneförhållandena vid vägarbetena. Svenska lantarbetsgivareföreningarnas medlemsblad 1929, nr 10.

Amerikas förenta stater.

Allowances in kind given to farm labourers in the United States. International labour review okt. 1929.
Hours and earnings in bituminous coal mining, 1926 and 1929. Monthly labor review sept. 1929.
Union scales of wages and hours of labor, 1913 to 1929: preliminary report. Monthly labor review sept. 1929.
Wages and hours of labor in blast furnaces and bessemer converters, 1929. Monthly labor review sept. 1929.

Norge.

Lönninger og arbeidsstyrke ved statens anlegg i 1928. Statistiske meddelelser 1929, nr 7/9.
Lönnsbevegelsen i 1926 til 1928 i håndverk, industri og transport. Arbeidsgiveren 1929, nr 14.

Ryssland.

ZIENAU, O. Das ununterbrochene Arbeitsjahr in der Sowjetunion. Der Arbeitgeber 1929, nr 19.
Det »kontinuerliga arbetsåret» i Ryssland. Industria 1929, nr 21.
Den ändlösa arbetsveckan. Industri tidningen 1929, nr 19.

Storbritannien.

Average earnings in the principal industries in Great Britain and Northern Ireland in October, 1928. The Ministry of labour gazette 1929, nr 10.

Tyskland.

LEHMANN, K. Das Lohnproblem der Arbeiterin. Die Arbeit 1929, nr 10.
WILBRANDT, H. Der Arbeitslohn des Bauern. Die Arbeit 1929, nr 10.

Hauptergebnisse der amtlichen Lohnerhebung in der Schuhindustrie. Wirtschaft und Statistik 1929, nr 20.

Arbetsmarknad och arbetslöshet.

NETTLAU, M. Arbetslösheten och ett projekt. Syndikalismen 1929, nr 5.

Sverige.

SCHAGER, N. Skogsbrukets möjligheter för folkförsörjningen i övre Norrland. Sunt förnuft 1929, nr 6.

Amerikas förenta stater.

MARTIN, P. W. The technique of balance: Its place in American prosperity. International labour review okt. 1929.

Cincinnati employment agencies. Monthly labor review sept. 1929.

Employment prospects of middle-aged workers The service letter on industrial relations 5 okt. 1929.

Fackföreningsstatistik över arbetslösheten i Förenta staterna. Industria 1929, nr 22.

Mexican labor in the South Platte Valley, Colo. Monthly labor review sept. 1929.

Danmark.

Arbeidslöshetsloven i Danmark. [Landsorganisationens] Meddelelsesblad 1929, nr 9.

Den frygtede Analyse [af Arbejdslöshedsstatistiken]. Arbejdsgiveren 1929, nr 41.

Loven om Arbejdsanvisning og Arbejdslöshedsforsikring. Arbejdsgiveren 1929, nr 41.

Ufyldestgörende Arbejdslöshedsstatistik og ubetryggende Kontrol. Arbejdsgiveren 1929, nr 42.

Nederländerna.

GERRITSZ, J. De werkloosheidsverzekering over 1927. Tijdschrift van den nederlandschen werkloosheids-raad 1929, nr 10.

VADER, J. Het ontstaan der gemeentelijke Arbeidsbeurs te Haarlem. Tijdschrift van den nederlandschen werkloosheids-raad 1929, nr 10.

VRIES, M. de. Werkloosheid in de bollenstreek. Tijdschrift van den nederlandschen werkloosheids-raad 1929, nr 10.

Norge.

Arbeidslösheten, nödsarbeidet og arbeidsledighetskassene. Arbeidsgiveren 1929, nr 13.

Storbritannien.

FEHLINGER, H. Persönliche Verhältnisse englischer Arbeitsloser. Jahrbücher für Nationalökonomie und Statistik B. 131, s. 587.

LEVY, H. Arbeitslosenfürsorge, Landstrassen und Automobilismus in England. Der Arbeitgeber 1929, nr 19.

SJÖBERG. Die englische Arbeitslosenversicherung im Lichte des Schlussberichts der englischen Enquête-Kommission. Reichsarbeitsblatt 1929, nr 28.

WEINGARTZ, B. Erwerbslosenproblem und Labour-Regierung. Gewerkschafts-Zeitung 1929, nr 42.

Arbetslösheten i Storbritannien. Industritidningen 1929, nr 18.

Unemployment and road grants. The labour magazine okt. 1929.

Tyskland.

DELCKER. Die Rechtstellung der Fürsorgeerziehung in der Arbeitslosenversicherung. Die Arbeitslosenversicherung 1929, nr 25/26.

ERDMANN, G. Halbe Massnahmen. Die Reichstagsbeschlüsse zur Arbeitslosenversicherung. Der Arbeitgeber 1929, nr 20.

FISCHER. Neuester Entwurf — neueste Lage. Die Arbeitslosenversicherung 1929, nr 25/26.

GROENEVELD. Ein Jahr Angestelltenvermittlung. Das Arbeitsamt 1929, nr 27/28.

KNECHT, K. Zur Frage der Reform der Notstandsarbeiten. Die Arbeitslosenversicherung 1929, nr 25/26.

MÜNCH, E. Fortschritte in der Technik der Arbeitsvermittlung. Das Arbeitsamt 1929, nr 27/28.

NEUBURGER, O. Fortschritte in der zwischenbezirklichen Arbeitsvermittlung. Das Arbeitsamt 1929, nr 27/28.

OPITZ. Die Regelung der Anwartschaft und der berufsüblichen Arbeitslosigkeit nach den Reformvorschlägen. Die Arbeitslosenversicherung 1929, nr 25/26.

SCHROEDER, M. Die Einstellung von Angestellten und Arbeitern bei den Behörden. Reichsarbeitsblatt 1929, nr 28.

Die erste Etappe der Arbeitslosenversicherungsreform. Soziale Praxis 1929, nr 41.

Kampen om den tyske Arbejdslöshedsforsikring. Arbejderen 12 okt. 1929.

Tysklands arbetslöshetsförsäkring — ett varnande exempel. Industria 1929, nr 21.

Änderung der Arbeitslosenversicherung. Gewerkschafts-Zeitung 1929, nr 41.

Österrike.

RAGER, F. Die zeitliche und örtliche Verteilung der Arbeitslosigkeit in Österreich. Die Arbeitslosenversicherung 1929, nr 25/26.

Befolkningsfrågan.

DAHLBERG, G. Theoretische Berechnungen über Inzucht beim Menschen. Archiv für Rassen- u. Gesellschafts-Biologie B. 22, s. 129.

DECKER, GERTRUD. Über das Verhältnis von Schulleistung und Geschwisterzahl bei Volksschülern. Archiv für Rassen- u. Gesellschafts-Biologie B. 22, s. 191.

KERN, F. Die Rassen in der Vorgeschichte. Archiv für Rassen- u. Gesellschafts-Biologie B. 22, s. 199.

LENZ, F. Zur Bereinigung der Eheschliessungsziffern. Archiv für Rassen- u. Gesellschafts-Biologie B. 22, s. 195.

WEINBERG, W. Über die Berechnung der Faktorenaustauschziffer bei der Blutgruppenvererbung. Archiv für Rassen- u. Gesellschafts-Biologie B. 22, s. 183.

Sverige.

OLSSON, J. Dödligheten inom olika åldrar i vårt land. Assurans 1929, nr 19.

[SVENSKA FATTIGVÅRDS- OCH BARNAVÅRDSFÖRBUNDET.] Förslaget till steriliseringslag. Tidskrift för fattigvård 1929, nr 5.

Svenska fattigvårds- och barnavårdsförbundets yttrande över förslaget till steriliseringslag Tidskrift för barnavård och ungdomsskydd 1929, nr 5.

Bulgarien.

Hundertjährige in Bulgarien. Wirtschaft und Statistik 1929, nr 20.

Finland.

BRUUN, O. Den framtida gestaltningen av folkräkningarna i Finland. Ekonomiska samfundets tidskrift 1929, nr 16.

Tyskland.

SAVELSBERG, GERTRUD. Die gegenwärtige bevölkerungspolitische Lage Deutschlands. Soziale Praxis 1929, nr 40—41.

Bostadsförhållanden.

Sverige.

Stockholm inför partiell bostadskris? Byggmästaren 1929, nr 32.

Danmark.

Huslejens Størrelse i ny og gamle Lejligheder. Statistiske Efterretninger 1929, nr 32.

Norge.

STORSTEEN, E. Boligforholdene i Norge. Socialt arbeid 1929, nr 8.

Tyskland.

KASTEN, A. Die Reichsrichtlinien für das Wohnungswesen. Soziale Praxis 1929, nr 42.

SCHULTZ, L. Wohnungen zum Eigentum für Minderbemittelte. Soziale Praxis 1929, nr 42.

Bautätigkeit im Deutschen Reich im Jahre 1928. Vierteljahrshefte zur Statistik des Deutschen Reichs 1929, nr 2.

Fattigvård och barnavård.

WENNERSTRÖM, J. Yrkesutbildning av sinnesslöa. Tidskrift för barnavård och ungdomsskydd 1929, nr 5

WIJKMARK, E. Berggrav, E.: Fångens själsliv. [Recension.] Tidskrift för fattigvård 1929, nr 5.

Sverige.

BERGENDAHL, E. Vilka konsekvenser för barnavårdsmännen ändringarna i lagen om fri rättegång medföra. Tidskrift för barnavård och ungdomsskydd 1929, nr 5.

HALLBÄCK, G. Medicinskt barnavårdsarbete på landsbygden. Tidskrift för barnavård och ungdomsskydd 1929, nr 5.

HEDLUND, N. F. Sjukvården vid ålderdomshemmen. [Föredrag.] Sv. fattigvårds- och barnavårdstidning 1929, nr 10.

H[IRSCH], A. Varbergs stads anordningar för sinnessjuka och kroniskt sjuka. Tidskrift för fattigvård 1929, nr 5.

ST[ÉNHOFF], G. Några erfarenheter från barnavårdskurserna. Tidskrift för barnavård och ungdomsskydd 1929, nr 5.

[SVENSKA FATTIGVÅRDS- OCH BARNAVÅRDSFÖRBUNDET.] Sakkunnigas förslag till lagstiftning om åtgärder mot lösdriveri och mot sedeslöst leverne av samhällsskadlig art. [Yttrande.] Tidskrift för fattigvård 1929, nr 5.

[SVENSKA STADSFÖRBUNDET.] Förslaget till ny lösdrivarlagstiftning av år 1929 ur kommunal synpunkt. [Yttrande.] Sv. stadsförbundets tidskrift 1929, nr 6.

Funktionärsfrågan och organisationsutredningen. Sv. fattigvårds- och barnavårdstidning 1929, nr 10.

Tillsättandet av särskild styrelse för fattigvårdsanstalt. Landskommunernas tidskrift 1929, nr 10.

Amerikas förenta stater.

SUNDSTRÖM, INGRID. Några intryck om barnavården i Amerika. Tidskrift för barnavård och ungdomsskydd 1929, nr 5.

Old people's homes for certain occupational groups. Monthly labor review sept. 1929.

Finland.

TUNKELO, J. H. Om barnträdgårdarna i Finland. Social tidskrift 1929, nr 10.

Storbritannien.

JACOBSSON, T. Den engelska fattigvårdens omorganisation. Tidskrift för fattigvård 1929, nr 5.

The history of the English poor law. The labour magazine okt. 1929.

Tyskland.

SCHULZ. E. Die Versorgungsberechtigten in Preussen. Zeitschrift des preuss. statistischen Landesamts 1929, nr 3/4.

Föreningsväsen.

Richtlinien für die Wirtschaftspolitik des internationalen Gewerkschaftsbundes. Die internationale Gewerkschaftsbewegung 1929, nr 10.

Socialistisk fagforeningsteori. [Landsorganisationens] Meddelelsesblad 1929, nr 9.

Sverige.

HANSSON, S. Die Kommunisten in der schwedischen Gewerkschaftsbewegung. Gewerkschafts-Zeitung 1929, nr 41.

JANSSON, A. Kommunisterna i Norrbotten. Fackföreningsrörelsen 1929, nr 43.

JENSEN, A. Den syndikalistiska fackoppositionen av 1917. Syndikalismen 1929, nr 5.
WESTERBERG, R. Fackföreningsrörelsens genombrott i Sverige. Fackföreningsrörelsen 1929, nr 42.
Kommunister och syndikalister i Norrbottens gruvindustri. Industria 1929, nr 22.

Amerikas förenta stater.

Die amerikanischen Gewerkschaften und der Internationale Gewerkschaftsbund. Gewerkschafts-Zeitung 1929, nr 39.

Finland.

FAGERHOLM, K. A. Tillfriskningen i Finland? Fackföreningsrörelsen 1929, nr 41—43.
O. L. Splittringen inom den kommunistiska fackliga ledningen i vårt land. Industritidningen 1929, nr 19.
Anslutningen till fackföreningarna. Industritidningen 1929, nr 18.
Krisen i Finlands landsorganisation. Industria 1929, nr 22.
Den socialdemokratiska fackliga konferensen i Helsingfors. Industritidningen 1929, nr 19.

Frankrike.

LENZ, K. Französischer Gewerkschaftskongress. Gewerkschafts-Zeitung 1929, nr 43.
Den franske Fagforenings Kongres. Arbejderen 5 okt. 1929.
Socialdemokratiska partiet i Frankrike 1920—28. Industria 1929, nr 22.

Storbritannien.

LINDSTRÖM, R. Fackföreningskongressen i Belfast. Fackföreningsrörelsen 1929, nr 40—41.
TRACEY, H. Looking back at congress history. The labour magazine okt. 1929.
Den engelske Fagforeningskongres. Arbejderen 12 okt. 1929.
Den engelske Fagforeningskongres. Tidsskrift for Industri 1929, nr 19.
Kongressen i Belfast. [Landsorganisationens] Meddelelsesblad 1929, nr 9.
Labour Partys kongress. Industria 1929, nr 21.
Membership of trade unions and trade union federations. The Ministry of labour gazette 1929, nr 10.
The Trades Union Congress i England 1929. Udenrigsministeriets Tidsskrift 17 okt. 1929.

Tyskland.

PRAGER, E. Das Jahrbuch 1928 des Allgemeinen Deutschen Gewerkschaftsbundes. Gewerkschafts-Zeitung 1929, nr 39.
Die christlichen Gewerkschaften und ihr Kongress. Gewerkschafts-Zeitung 1929, nr 42.
Konzentration des wirtschaftlichen Besitzes der Gewerkschaften. Gewerkschafts-Zeitung 1929, nr 40.

Österrike.

HEINDL, H. Organisationszwang. Arbeit und Wirtschaft 1929, nr 20.
HÖSCH, A. Die »unabhängige» Gewerkschaft und ihre Funktion. Arbeit und Wirtschaft 1929, nr 19.
STEIN, V. Die Angestelltenschaft und der Gewerkschaftsfaschismus. Arbeit und Wirtschaft 1929, nr 19.
SVITANICS, J. Betrachtungen über den Lohn- und Arbeitsvertrag der »unabhängigen» Gewerkschaft. Arbeit und Wirtschaft 1929, nr 19.
Die freien Gewerkschaften Österreichs im Jahre 1928. Statistische Nachrichten 1929, nr 10.

Hälso- och sjukvård.

HALLBÄCK, G. Nytt från läkekonst och socialmedicinskt arbete. Svenska röda korset 1929, nr 9.
HENSEL, EVA. Die Bekämpfung der Geschlechtskrankheiten im Ausland. Soziale Praxis 1929, nr 40.

Sverige.

PETRÉN, A. Redogörelse för den nya sinnessjuklagen. Sv. läkartidningen 1929, nr 41—43.
TÖRNELL, G. Svenska nationalföreningens mot tuberkulos utredning angående fortsatta åtgärder till tuberkulosens bekämpande i Sverige. Sv. läkartidningen 1929, nr 40.

Amerikas förenta stater.

RUMMELHOFF, I. Social hospitalstjeneste i U. S. A. Socialt arbeid 1929, nr 8.

Danmark.

SCHOU, H. J. Forsorgen for vore Epileptikere. Tidskrift för fattigvård 1929, nr 5.

Jord- och egnahemsfrågan.

JUNKER, TH. Klasser og Samfundsidéer indenfor Nutidens Landbrugerstand. Samfundets Krav 1929, nr 7.
REINHARDT, W. Aereboes Agrarpolitik der grossen Ziele. Soziale Praxis 1929, nr 42.

Norge.

ÖSTBERG, K. Seterdriften. Ny jord 1929, nr 3.

Tyskland.

GROUNDSTROEM, O. Lantbruket i Tyskland under världskriget. Ekonomiska samfundets tidskrift 1929, nr 16.

Ungern.

DÁNIEL, A. Das Vordringen der Agrardemokratie in Europa und die Lage des Grossgrundbesitzes in Ungarn. Archiv für Sozialwissenschaft und Sozialpolitik B. 62, s. 344.

Österrike.

KAUTSKY, B. Der Zusammenbruch der Bodenkreditanstalt. Arbeit und Wirtschaft 1929, nr 20.

Kollektivavtal och arbetskonflikter.

Sverige.

B[RUNIUS], A. Är kollektivavtalet en modesak? Industria 1929, nr 21.

C[ARELL], A. H. Södra Möre. Sv. lantarbetsgivareföreningarnas medlemsblad 1929, nr 9.

CASPARSSON, R. Lantarbetarestrejken i Södra Möre. Fackföreningsrörelsen 1929, nr 40—41.

Erhvervs- og Arbejdsfriheden [i Sverige]. Arbejdsgiveren (Danmark) 1929, nr 42.

Om vräkning. Svenska lantarbetsgivareföreningarnas medlemsblad 1929, nr 10.

Uppgörelsen i omnibuskonflikten. Industria 1929, nr 22.

Amerikas förenta stater.

Situation in the women's garment trades. Monthly labor review sept. 1929.

Danmark.

HARSFELT, A. Arbeids- og organisasjonsforhold i Danmark. Arbeidsgiveren (Norge) 1929, nr 13.

Finland.

Arbetsinställelser år 1928. Social tidskrift 1929, nr 9.

Förlikningsmännens verksamhet år 1928. Social tidskrift 1929, nr 9.

Kina.

SHELDON TSO, S. K. Chinese conciliation and arbitration law of 1929. Monthly labor review sept. 1929.

Norge.

Arbeidskonflikter i 1928. Arbeidsgiveren 1929, nr 14.

Storbritannien.

A. AA. Forhandlinger og overenskomster i England. [Landsorganisationens] Meddelelsesblad 1929, nr 9.

Tyskland.

RICHTER, L. Zur Schlichtungsreform. Soziale Praxis 1929, nr 40.

WOYTINSKY, W. Die Tarifverträge im Jahre 1927. Gewerkschafts-Zeitung 1929, nr 42.

— Umgestaltung der Tarifstatistik. Gewerkschafts-Zeitung 1929, nr 43.

Vorschläge zur Neugestaltung des Schlichtungswesens. Soziale Praxis 1929, nr 41.

Österrike.

Die kollektiven Arbeits- und Lohnverträge des Jahres 1928. Statistische Nachrichten 1929, nr 10.

Kooperation.

FREUNDLICH, EMMY. Co-operative societies as employers. Review of international cooperation okt. 1929.

— Kooperationen och nationernas förbund. Kooperatören 1929, nr 17.

GERSCHENKRON, A. Die Genossenschaftstheorie Tugan-Baranowskis. Vierteljahrsschrift für Genossenschaftswesen 1929, nr 3.

GIDE, CH. Genossenschaften und Kartelle. Schweiz. Konsum-Verein 1929, nr 41—43.

GROTH, G. Kartellering och förtrustning. [Recension.] Industritidningen 1929, nr 18.

MAY, H. J. Meetings of the I[nternational] C[ooperative] A[lliance] in London. Review of international cooperation okt. 1929.

STIER, FRIEDEL. V. A. Huber und die Genossenschaftsbewegung. Vierteljahrsschrift für Genossenschaftswesen 1929, nr 3.

WATKINS, W. P. The call of co-operation to *youth. Review of international cooperation* okt. 1929.

Belgien.

LEMAIRE, J. »La Prévoyance Sociale.» The co-operative life and fire assurance society of the Belgian co-operative movement. Review of international cooperation okt. 1929.

Finland.

BÖÖK, E. Den kooperativa byggnadsverksamheten i Finland. Social tidskrift 1929, nr 10.

Frankrike.

CAMIN, M. The structure and oganisation of the co-operative movement. Review of international cooperation okt. 1929.

LAVERGNE, B. Le mouvement coopératif français depuis 1918. Revue des études coopératives 3 kv. 1929.

Ryssland.

BAROU, N. Foreign trade of the co-operatives of the U. S. S. R. Review of international cooperation okt. 1929.

Tyskland.

GERRIETS, A. Die genossenschaftliche Eierverwertung. Vierteljahrsschrift für Genossenschaftswesen 1929, nr 3.

LANGARD, M. Ce que j'ai vu et appris en Allemagne. Revue des études coopératives 3 kv. 1929.

Levnadskostnader.

BRÜSCHWEILER, C. Steuern im Lebenskostenindex? Zeitschrift für schweizerische Statistik und Volkswirtschaft 1929, nr 3.

CHEVALIER, J. Le problème sucrier et ses données actuelles. Revue des études coopératives 3 kv. 1929.

Ryssland.

Vad prisindextalen i Ryssland berätta. Industria 1929, nr 21.

Workers' family budget enquiries in Soviet Russia. International labour review okt. 1929.

Schweiz.

Die Preise landwirtschaftlicher Produkte im Jahre 1928. Zeitschrift für schweizerische Statistik und Volkswirtschaft 1929, nr 3.

Lärlingsväsen och yrkesrådgivning.

Nederländerna.

JANSEN, W. F. De gemeente Haarlem en haar jeugdige werklieden. Tijdschrift van den nederlandschen werkloosheids-raad 1929, nr 10.

Storbritannien.

Advisory committees for juvenile employment. Report for 1928. The Ministry of labour gazette 1929, nr 10.

Tyskland.

HORN, W. Die Berufsberatung in der Landwirtschaft. Das Berufsamt 1929, nr 29.

LEMBKE, F. Die Berufsberatung auf dem Lande. Das Berufsamt 1929, nr 29.

SIMON, HELENE. Landwirtschaftliche Kinderarbeit und Abwanderung schulentlassener ländlicher Jugendlicher. Das Berufsamt 1929, nr 29.

WILD, H. Berufsausbildung und Berufsnachwuchs. Die Arbeit 1929, nr 10.

— Die Lehrlingshaltung in Preussen nach der Berufszählung 1925. Zeitschrift des preuss. statistischen Landesamts 1929, nr 1.

Nykterhetsfrågan.

HARMAJA, L. En internationell undersökning av alkoholfrågan. Tirfing 1929, nr 6/7.

PFANNENSTILL, M. Etiska synpunkter på alkoholfrågan. Tirfing 1929, nr 6/7.

SCHULTZ, KARIN. Dödsfall i alkoholism. Tidskrift för systembolagen 1929, nr 9.

Sverige.

G[AH]N, H. Relationen mellan polismyndigheternas och domstolarnas uppgifter å antalet fylleriförseelser. Tidskrift för systembolagen 1929, nr 9.

MANNSTRÖM, O. Den wieselgrenska nykterhetsrörelsen. Tirfing 1929, nr 6/7.

THULIN, E. Bolagens restaurangrörelse ur social och ekonomisk synpunkt. [Föredrag.] Tidskrift för systembolagen 1929, nr 9.

WIJKMARK, E. Alkohol och brott. Statistiska uppgifter för år 1928. Tirfing 1929, nr 6/7.

Socialförsäkring.

BACKLUND, S. Sjukkassornas internationella organisation. Sv. sjukkasse-tidning 1929, nr 10 A.

DANIEL, H. Oversigt vedrörende de 3 nordiske Rigers Sygekassebevægelse. Socialt Tidsskrift 1929, nr 9.

Sverige.

H[ÖJER], K. J. Pensionsstyrelsens åtgärder på den slutna kroppssjukvårdens område. Tidskrift för fattigvård 1929, nr 5.

LIEDSTRAND, E. Svenska Personal-Pensionskassan (SPP). Industriförbundets meddelanden 1929, nr 5.

MEURK, B. E. Om nyttan av frivillig försäkring vid arbetarpensionering. Tidskrift för den svenska pensionsförsäkringen 1929, nr 7.

Nya sjukförsäkringsförslaget framlagt. Sv. sjukkasse-tidning 1929, nr 10 A.

Det nya sjukkasseförslaget framlagt. Assurans 1929, nr 20.

Olycksfallsersättning till skorstensfejare och hans arbetare. Sv. stadsförbundets tidskrift 1929, nr 6.

Den slutna kroppssjukvården inom pensionsstyrelsens sjukvårdande verksamhet. Tidskrift för den svenska pensionsförsäkringen 1929, nr 7.

Uppgifter angående pensionssökandes avgiftsbetalning. Tidskrift för den svenska pensionsförsäkringen 1929, nr 7.

Amerikas förenta stater.

Occupational-disease legislation in the United States. Monthly labor review sept. 1929.

Danmark.

CONRAD, R. Et Par Spörgsmaal om Beregning af Invaliderente. Socialt Tidsskrift 1929, nr 9.

HOLCK, P. Beskæftigelse af Invalider. Arbejdsgiveren 1929, nr 43.

Finland.

Läkarförbundet om den obligatoriska sjukförsäkringens avigsidor. Industritidningen 1929, nr 18.

Norge.

ORMESTAD, M. Oplysningsarbeide gjennem sykekassene. Socialt arbeid 1929, nr 8.

Tyskland.

ANTHES, H.-G. Soziale und wirtschaftliche Rechtsgedanken zum Schwerbeschädigtengesetz. Der Arbeitgeber 1929, nr 19.

BETKE, H. Berufskrankheiten. Soziale Praxis 1929, nr 41.

ECKERT, J. Socialförsäkringens, särskilt sjukförsäkringens, verkningar i det nya Tyskland. [Föredrag]. Social tidskrift 1929, nr 10.

GAERTNER, A. Reform der Krankenversicherung. Der Arbeitgeber 1929, nr 19.

WAGNER-ROEMMICH. Soziale Mängel in der Beamtenversorgung. Soziale Praxis 1929, nr 42.

ZAPF, W. H. Die Gehaltszahlung bei Krankheit eines Angestellten. Der Arbeitgeber 1929, nr 19.

Mehr Recht den Versichertenvertretern in der Unfallversicherung! Gewerkschafts-Zeitung 1929, nr 43.

Österrike.

ULLRICH, O. Die Abänderung des österreichischen Angestellten-Versicherungsgesetzes. Zeitschrift für die gesamte Versicherungs-Wissenschaft 1929, nr 4.

Ut- och invandring.

Sverige.

BERGGREN, E. Gammal-svenskbybornas hemfärd. Svenska röda korset 1929, nr 9.

JOHNSSON, P. Östgötaböndernas utvandring till Finland 1757. Hem i Sverige 1929, nr 9.

Jugoslavien.

Die überseeische Auswanderung aus Jugoslawien in den Jahren 1919—1928. Wirtschaft und Statistik 1929 nr 20.

Författningar rörande sociala frågor.

I Svensk författningssamling ha under tiden 11 oktober—10 november 1929 bl. a. publicerats:

N:r		Daterad
310.	K. kung. ang. undantag för medborgare i Bulgarien från vissa bestämmelser i lagen den 17 juni 1916 (nr 235) om försäkring för olycksfall i arbete	4 okt.
314.	K. instruktion för statens egnahemsstyrelse	18 »
315.	K. kung. ang. fastställande av det tal, som skall anses motsvara levnadskostnadsökningen, m. m.	11 »
321.	Sinnessjuklag	19 sept.
322.	Lag om ändrad lydelse av 7 § i lagen den 12 juni 1885 (nr 27) ang. lösdrivares behandling	19 »
325.	Lag om ändrad lydelse av 4 § i lagen den 27 juni 1902 (nr 72, sid. 3) ang. verkställighet av domstols förordnande om tvångsuppfostran	19 »
326.	Lag om ändrad lydelse av 38, 62 och 63 §§ i lagen den 14 juni 1918 (nr 422) om fattigvården	19 »
327.	Lag om ändrad lydelse av 68 § i lagen den 6 juni 1924 (nr 361) om samhällets barnavård	19 »
328.	K. stadga ang. sinnessjukvården i riket	19 »
330.	K. instruktion för sinnessjuknämnden	19 »
331.	K. instruktion för överinspektören för sinnessjukvården i riket	19 »
337.	K. kung. om ändrad lydelse av § 10 i reglementet den 9 november 1922 (nr 525) för statens uppfostringsanstalter för sinnesslöa	19 »
340.	K kung. om ändring i vissa delar av kung. den 9 december 1927 (nr 484) ang. kontroll i vissa fall över enskild vård av sinnessjuka, sinnesslöa och fallandesjuka	19 »
350.	K. reglemente för med statsmedel understödda åtgärder till höjande av det mindre jordbruket	4 okt.
351.	K. kung. ang. statsbidrag till åtgärder för höjande av det mindre jordbruket	4 »
353.	K. reglemente för Svenska bostadskreditkassan och för bostadskreditföreningar	18 »

Arbetsmarknaden under november månad 1929.

Under november månad inträdde efter vanligheten en avsevärd minskning i arbetstillgången inom flertalet näringsgrupper och yrken. Denna försämring i arbetsmarknadens läge återspeglades tydligt i de offentliga arbetsförmedlingsanstalternas rapporter över efterfrågan och utbud å arbetskraft. Förmedlingsresultatet för månaden utvisade visserligen en kraftig nedgång i de arbetssökandes antal, men samtidigt en långt starkare minskning av antalet lediganmälda platser. Härigenom steg medelantalet arbetssökande per 100 lediga platser till 202 från 148 under oktober. Novembersiffran var emellertid den lägsta som noterats för månaden sedan år 1923, varför försämringen i arbetsmarknadens läge under rapportmånaden väsentligen synes vara att tillskriva säsongrörelserna. Den allmänna utvecklingstendensen inom näringslivet ter sig alltjämt övervägande gynnsam.

Inom jordbruket hade omplaceringen av den fasta tjänstepersonalen i allmänhet hunnit avslutas vid november månads ingång; en del kompletteringar förekommo dock under månadens lopp. För den mera tillfälliga arbetarstammen inträdde som vanligt denna årstid en kännbar minskning i arbetstillgången i och med de egentliga höstarbetenas slutförande, som i år avsevärt underlättades genom den över hela landet rådande blida väderleken. I de sydligare landskapen medverkade dessutom inskränkningarna i betodlingen till en ytterligare reducering av arbetsmöjligheterna. Till följd av dessa förhållanden synas en del jordbrukare för den kommande vinterns behov ha ansett sig kunna reda sig med sin fasta personal.

Minskad sysselsättning och stigande arbetslöshet konstaterades även för grovarbetarkåren i stadssamhällena i och med slutförandet av olika slags utearbeten för året. Den med årstiden begynnande stagnationen inom byggnadsverksamheten medförde naturligt nog starkt minskad efterfrågan även på fackarbetare inom yrket, såsom målare m. fl. Arbetstillgången inom denna bransch var dock, av statistiken att döma, avsevärt bättre än vid motsvarande tid i fjol. Förbättringen torde väl i någon mån bero på innevarande års ur väderlekssynpunkt gynnsamma betingelser för byggnadsarbeten. Men den synes ock vara ett uttryck för en stegrad förmåga hos byggnadsindustrien att bereda sysselsättning åt sina utövare. Inom metall- och maskinindustrien var åtstramningen på arbetsmarknaden mest kännbar för den icke yrkeslärda arbetskraften; på utbildade specialarbetare rådde alltjämt i vissa fall brist, om än icke i samma utsträckning som tidigare under året.

Inom de merkantila yrkena var efterfrågan på kontorsfolk och lagerpersonal fortfarande ej fullt tillräcklig. För kvinnliga affärsbiträden anmäldes mot slutet av månaden en del platser lediga för julsäsongen. Hotell- och restaurangnäringen gav efter vanligheten denna årstid något minskad sysselsättning, särskilt för servitriser, medan efterfrågan på tillfällig tvätt- och rengöringshjälp i hemmen i allmänhet synes ha varit relativt god.

Sjöfarten gynnades av det ihållande blidvädret, och tillgången på hyror synes ha varit förhållandevis jämn och fullt ut lika god som i oktober. Sjömansförmedlingarnas statistik utvisade också en väsentligt livligare omsättning än under november 1928. Sjömanshusen rapporterade under rapportmånaden 3 104 avmönstringar och 2 690 påmönstringar (87 %) mot resp. 2 700 och 1 992 (74 %) förra året. Förbättringen var sålunda betydande.

Antalet vid arbetslöshetskommissionens reservarbeten intagna arbetare steg under redogörelsemånaden från något över 1 100 till inemot 1 600. År 1928 var siffran i slutet av november månad c:a 2 550. De till kommissionen rapporterade hjälpsökande arbetslösa voro vid början av november 7 301 mot 5 036 en månad tidigare.

Antalet ansökningar om arbete *på 100 lediga platser* vid de offentliga arbetsförmedlingsanstalterna under november samt under föregående månader och år framgår av efterföljande sammanställning:

	Jan.	Febr.	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.
1902—1912	182	150	119	104	106	119	118	101	93	104	141	134
1913—1922	196	203	171	148	134	138	129	123	115	127	174	187
1923	346	308	231	165	135	146	141	140	126	129	191	195
1924	239	214	177	151	131	132	141	135	128	148	220	225
1925	296	256	207	166	157	159	162	156	154	172	246	226
1926	273	247	191	163	162	166	161	151	158	186	273	268
1927	293	258	208	171	168	161	150	148	143	170	242	243
1928	279	260	201	165	146	157	167	160	142	156	230	220
1929	*241*	*215*	*174*	*150*	*134*	*135*	*137*	*135*	*127*	*148*	*202*	—
Därav inom jord- och skogsbruk:												
1926	189	152	112	101	106	95	96	107	126	138	211	244
1927	205	155	114	101	96	81	77	104	106	111	164	191
1928	178	145	113	93	90	90	106	133	111	107	173	228
1929	*185*	*152*	*110*	*94*	*83*	*75*	*90*	*113*	*105*	*113*	*159*	—
Övriga näringsgrupper:												
1926	290	273	223	189	177	185	184	171	172	210	289	272
1927	310	287	250	202	192	184	179	168	161	208	265	251
1928	300	297	240	197	165	176	187	170	157	186	245	219
1929	*251*	*228*	*199*	*173*	*151*	*152*	*152*	*144*	*136*	*165*	*213*	—

Växlingarna på arbetsmarknaden under de senaste åren framgå även av efterföljande tablå, avseende antalet *arbetslösa inom fackföreningarna* i procent av hela det redovisade medlemsantalet:

	31/1	28/2	31/3	30/4	31/5	30/6	31/7	31/8	30/9	31/10	30/11	31/12
1923	20·5	19·4	18·0	14·9	10·7	9·8	9·1	8·6	8·0	8·2	9·3	14·1
1924	13·6	13·4	13·9	11·6	7·6	7·4	6·2	6·6	7·0	8·4	10·5	15·6
1925	14·8	13·6	12·0	10·8	8·2	8·2	7·6	7·7	8·5	10·1	11·8	19·5
1926	15·7	14·8	14·7	12·3	9·9	9·6	8·6	8·3	9·1	11·4	13·0	19·1
1927	16·3	15·6	14·1	12·3	9·9	9·4	8·3	7·9	8·4	10·4	12·8	18·6
1928	14·3	13·3	13·2	11·7	8·2	7·6	7·4	6·9	7·8	9·0	10·9	17·3
1929 utan skogsarb.	*14·8*	*14·6*	*13·7*	*11·4*	*7·7*	*6·7*	*6·2*	*6·1*	*6·7*	*8·1*	—	—
1929 med skogsarb.	*15·0*	*14·8*	*14·4*	*12·3*	*8·2*	*7·2*	*6·7*	*6·5*	*7·3*	*8·6*	—	—

Arbetslöshetens utbredning inom olika fack framgår närmare av tabellen å sid. 1016.

Byggnadsverksamheten i rikets stadssamhällen år 1928.

Undersökningens omfattning. I denna tidskrift har tidigare lämnats en preliminär redogörelse för den bostadsbyggnadsverksamhet, som under år 1928 bedrivits i Sveriges större städer (med mer än 10 000 invånare).[1] I den mån uppgifter om byggnadsverksamheten inkommit även från byggnadsnämnderna i övriga städer och stadsliknande orter, har materialet i dess helhet underkastats definitiv granskning och bearbetning. Huvudresultaten härav framläggas i efterföljande redogörelse.

I vad berättelsen berör beviljade byggnadsföretag, omfattar den dock endast rikets 39 städer med över 10 000 invånare, enär statistik av denna art huvudsakligen torde vara av intresse för större orter. Däremot avser redogörelsen för de under redovisningsåret fullbordade byggnadsföretagen, som utarbetats efter samma plan som föregående år, sammanlagt 315 orter, nämligen 113 städer, 41 köpingar och 161 municipalsamhällen, med ett invånarantal vid årets slut av tillhopa 2 268 357 personer. Till jämförelse må nämnas, att för år 1927 inkommo uppgifter från 317 orter med 2 246 887 personer och år 1913 från 244 med ett invånarantal av 1 737 832 personer.

Huru de orter, från vilka uppgifter om fullbordade byggnader lämnats beträffande år 1928, fördela sig på särskilda landsdelar och storleksgrupper framgår av följande sammanställning:[2]

	Stockholms stad	Östra Sverige	Smål. och öarna	Södra Sverige	Västra Sverige	Norra Sverige	Samtliga orter	Därav med följ. antal inv. (1 000): över 100	20—100	10—20	5—10	under 5
Antal orter . . .	1	73	43	55	85	58	**315**	3	14	22	36	240
Tusental inv. . .	474	382	169	369	606	268	**2 268**	829	472	297	272	398

Byggnadsverksamhetens totalvolym. Sedan år 1912 är socialstyrelsens statistik över byggnadsverksamheten grundad på av vederbörande byggnadsnämnder meddelade individualuppgifter rörande samtliga under året tillkomna och avgångna hus och lägenheter, vare sig dessa äro avsedda att tjäna bostadsändamål eller att tillgodose andra syften; fr. o. m. år 1927 lämnas i viss utsträckning även uppgifter om beviljade byggnadslov. Beträffande varje ny- (eller om-)

[1] Soc. Medd. årg. 1929, sid. 259.

[2] Härvid betraktas *Stockholms stad* som särskild landsdel, medan Stockholms, Uppsala, Västmanlands, Södermanlands och Östergötlands län sammanföras till *östra Sverige*, Jönköpings, Kronobergs, Kalmar och Gotlands län till *Småland och öarna*, Blekinge, Kristianstads och Malmöhus län till *södra Sverige*, Hallands, Göteborgs och Bohus, Älvsborgs, Skaraborgs, Värmlands och Örebro län till *västra Sverige* samt Kopparbergs, Gävleborgs, Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län till *norra Sverige*. — För att få städer med över 10 000 invånare redovisade för sig ha här liksom i övriga sammanställningar Sandvikens köping samt Domnarvets och Kiruna municipalsamhällen med resp. 11 665, 14 414 och 10 562 inv. hänförts till »orter med 5 000—10 000 inv.» (resp. till »mindre städer och orter»).

byggt hus anges dess huvudändamål (hyreshus, eget hem, affärs-, magasins-, verkstads-, skolhus, hotell etc.). I fråga om bostadslägenheter innehålla formulären bl. a. detaljerade uppgifter rörande rumsantalet, medan beträffande övriga lägenheter redovisas dels antalet butiker samt kontors- och lagerlokaler, dels antalet fabriks- och verkstadslokaler, dels slutligen antalet lokaler för andra ändamål. I fråga om samtliga lokaler för andra ändamål än bostad anhålles å formuläret att, i den mån så ske kan, skall anges deras sammanlagda areal (i kvm).

Dessa arealuppgifter har man utnyttjat så till vida, att statistik över byggnadsverksamhet för industriella, kommersiella och administrativa m. fl. ändamål utarbetats för åren 1919 och 1920 samt årligen fr. o. m. 1925. Huvudresultaten av denna bearbetning för år 1928 återfinnas i tab. A, där i jämförelsesyfte även medtagits siffror för år 1927. Enär emellertid exakta arealuppgifter icke kunnat erhållas från samtliga orter, ha, såsom i tabellens slutrader angives, uppgifterna till viss del måst baseras på tämligen osäkra uppskattningar. Sammanställer man de båda årens totalsiffror för den nytillkomna golvytearealen, framträder en viss stegring, nämligen från 418 218[1] kvm år 1927 till 437 693 kvm år 1928, eller, om i båda fallen samma (304) orter jämföras, från 413 515 till 435 607 kvm, d. v. s. med 5·3 %. Nämnas må, att 1927 i förhållande till 1926 företedde en minskning med 10·6 %.

Om man närmare granskar, huru dessa förändringar fördela sig på olika slag av byggnadsverksamhet, framträder en stegring i tillskottet av offentliga byggnader o. d. samt fabriks- och verkstadslokaler, medan däremot bl. a. kontors-, butiks- och lagerlokaler företett minskning. Sammanför man, såsom skett i nedanstående tablå, kontors- o. d. lokaler samt verkstäder och kraftstationer m. m. i en grupp och hela den administrativa och övriga byggnadsverksamheten i en annan, visar det sig, att ökningen från föregående år helt fallit på denna senare huvudgrupp, under det att den industriella och kommersiella byggnadsverksamheten synes ha företett någon nedgång. Anmärkningsvärt är, att medan huvudstaden uppvisat minskad byggnadsverksamhet för industriella och kommersiella m. fl. ändamål, har landsorten, som under åren 1925—1927 företett en nästan oförändrad totalsiffra (c:a 290 000 kvm), under år 1928 redovisat en ökad produktion (c:a 350 000 kvm).

Byggnadsverksamhet (kvm golvyta) för	År 1926		År 1927		År 1928	
	Samtliga 304 orter	Därav Stockholm	Samtliga 304 orter	Därav Stockholm	Samtliga 304 orter	Därav Stockholm
förvaltning, skolväsen, sjukvård, biograf- o. restaurangrörelse m. m.	218 810	78 273	107 323[1]	15 523[1]	150 530	23 396
industriella o. kommersiella ändamål	243 924[1]	93 548[1]	306 192[1]	107 462[1]	285 077	63 895
Tillhopa	**462 734[1]**	**171 816[1]**	**413 515[1]**	**122 985[1]**	**435 607**	**87 291**

De nu meddelade uppgifterna rörande byggnadsverksamheten för administrativa, kommersiella och industriella ändamål säga dock ej mycket, med

[1] Den i föregående redogörelse meddelade siffran har korrigerats med hänsyn till senare inkomna uppgifter för Stockholm.

Tab. A. Byggnadsverksamhet för kommersiella och industriella m. fl. ändamål i Sveriges stadssamhällen åren 1927 och 1928.

Byggnadskategorier	År 1927					År 1928				
	Stockholm	Göteborg	Övriga städer med över 10 000 inv.	Mindre städer och orter	Tillhopa	Stockholm	Göteborg	Övriga städer med över 10 000 inv.	Mindre städer och orter	Tillhopa
Antal orter	1	1	37	278	**317**	1	1	37	276	**315**
» byggnadsföretag[1]	40	116	515	631	**1 302**	37	156	569	776	**1 538**
» nyuppförda hus[2]	26	64	299	423	**812**	26	91	363	505	**985**
» tillkomna lokaler	1 736	869	2 546	2 262	**7 413**	1 340	1 151	3 254	2 819	**8 564**
Beräknad areal (i kvm) för nedanstående slag av lokaler:										
Kyrkor, kapell o. d. .	290	—	—	677	**967**	960	465	2 535	2 545	**6 505**
Bibliotek, förs.-hus[3]	330	—	1 324	2 408	**4 062**	6 414	—	4 903	1 831	**13 148**
Skolhus	8 943	920	1 946	2 391	**14 200**	451	1 080	4 486	5 146	**11 163**
Sjukhus o. d. anstalter	66	—	5 676	3 935	**9 677**	3 047	1 000	21 903	5 001	**30 951**
Hotell, restauranger[4]	229	40	9 489	6 089	**15 847**	4 222	—	5 408	6 721	**16 351**
Teatrar, biografer o. d.	1 650	—	3 017	2 000	**6 667**	2 550	—	652	2 171	**5 373**
Ämbetslokaler[5] . . .	789	4 539	1 627	1 052	**8 007**	439	76	2 647	3 283	**6 445**
Kontors- och butikslokaler[6]	82 100	24 350	57 736	43 308	**207 494**	44 463	24 685	49 720	37 303	**156 171**
Fabrikslokaler[7] . . .	23 472	2 545	32 740	34 238	**92 995**	19 323	7 673	43 132	57 285	**127 413**
Kraftstationer[8] . . .	1 890	—	4 898	1 171	**7 959**	109	20	1 497	1 635	**3 261**
Garage, lokstall o. d.	365	1 757	10 432	6 074	**18 628**	500	2 135	10 499	6 723	**19 857**
Kiosker, uthus[9] . . .	2 861	5 135	7 336	16 383	**31 715**	4 813	8 445	10 072	17 725	**41 055**
Tillhopa	[10]122985	**39 286**	**136 221**	**119 726**	[10]**418218**	**87 291**	**45 579**	**157 454**	**147 369**	**437 693**
Därav uppmätt areal	122 985	39 286	69 749	41 059	**273 079**	87 291	45 579	82 081	63 673	**278 624**
» uppskattad »	—	—	66 472	78 667	**145 139**	—	—	75 373	83 696	**159 069**

mindre de ställas i relation till bostadsproduktionens resultat. En dylik beräkning har verkställts i tab. B. Härvid har emellertid den svårigheten mött, att några exakta uppgifter över de nybyggda bostadslägenheternas golvyta icke förefinnas. Med stöd av vissa specialundersökningar synes dock, om tamburer, hallar, garderober, badrum o. d. inräknas, nettogolvytan per rum eller »eldstad» kunna sättas till c:a 25 kvm. Detta genomsnittstal måste dock meddelas med reservation, ty även om detsamma skulle vara någorlunda riktigt ur direkt måttsynpunkt, ger detta i och för sig ingen garanti för att man i detsamma erhållit en allmängiltig jämförelseenhet mellan bostads- och affärsbyggnadsverksamhet. Det synes nämligen sannolikt, att åstadkommandet av en kvm golvyta i förra fallet merendels är förknippat med större uppoffring av kapital och arbete än i det senare.

[1] Härmed avses alla nybyggda och ändrade hus, som övervägande användas för andra än bostadsändamål. — [2] Härmed avses ny- och helt ombyggda hus, som övervägande användas för andra än bostadsändamål. — [3] Inkl. klubblokaler o. d. — [4] Inkl. badhus o. d. — [5] Inkl. järnvägsstationer o. d. — [6] Inkl. magasins- och lagerlokaler. — [7] Även mindre verkstadslokaler o. d. — [8] Inkl. transformatorstationer, radiostationer, ångpannehus o. d. — [9] Inkl. stall o. d. samt ej specificerade lokaler. — [10] Jfr not 1 å föregående sida.

Tab. B. Byggnadsverksamhet för bostads- och för andra ändamål åren 1927 och 1928.

Redovisningsår och ortsgrupper	Tillkomna boningsrum och kök		Tillkomna lokaler för andra ändamål		Beräknad totalareal (kvm)	Därav (i %)	
	antal	beräknad areal (kvm)	antal	beräknad areal (kvm)		för bostadsändamål	för andra ändamål
1927							
Stockholm	17 647	441 175	1 736	122 985	**564 160**	78·2	21·8
Göteborg	4 348	108 700	869	39 286	**147 986**	73·5	26·5
Övr. städer med över 10 000 inv.	12 850	321 250	2 546	136 221	**457 471**	70·2	28·8
Mindre städer och orter	9 321	233 025	2 262	119 726	**352 751**	66·1	33·9
Tillhopa	**44 166**	**1 104 150**	**7 413**	**418 218**	**1 522 368**	**72·5**	**27·5**
1928							
Stockholm	14 926	373 150	1 340	87 291	**460 441**	81·0	19·0
Göteborg	5 974	149 350	1 151	45 579	**194 929**	76·6	23·4
Övr. städer med över 10 000 inv.	16 107	402 675	3 254	157 454	**560 129**	71·9	28·1
Mindre städer och orter	9 788	244 700	2 819	147 369	**392 069**	62·4	37·6
Tillhopa	**46 795**	**1 169 875**	**8 564**	**437 693**	**1 607 568**	**72·8**	**27·2**

Om man bortser från dylika svagheter i materialet, synas uppgifterna tyda på någon ökning i byggnadsverksamhetens totalvolym (med 5·6 %). Vidare märkes, att bostadsproduktionens andel i den totala byggnadsverksamheten knappast synes ha förändrats, vilket sammanhänger med att denna produktionsgrens stegringstal (6·0 %) ligger ganska nära det för den övriga byggnadsverksamheten gällande.

Antal ny- och ombyggda boningshus. Efterföljande framställning kommer att uteslutande uppehålla sig vid bostadsproduktionen, som ju även ur social synpunkt erbjuder det största intresset. I efterföljande tab. C lämnas ett sammandrag av de meddelade uppgifterna rörande antalet under år 1928 tillkomna hus,[1] lägenheter och rum, varvid orterna grupperats på ovannämnda landsdelar samt på vissa storleksgrupper. Härav framgår, att tillhopa 5 631 byggnader under året varit föremål för sådan byggnadsverksamhet, att därigenom nya rum eller lokaler tillkommit. Av dessa hus uppgivas 4 093 huvudsakligen vara avsedda för bostadsändamål. Bortser man från 800 äldre hus, vilka genom smärre ombyggnads- och ändringsarbeten gjorts mera lämpade för ägarens behov eller hyresmarknadens anspråk, återstå 3 293 nytillkomna bostadshus (80·5 %), av vilka 3 268 eller 99·2 % beteckнats såsom helt nybyggda, medan återstoden ombyggts från grunden.

Boningshusens byggnadsmaterial. Av samtliga nytillkomna bostadshus ha 749 eller 22·7 % uppförts huvudsakligen av sten, medan 2 544 (77·3 %) betecknats som övervägande trähus (inkl. s. k. landshövdingehus). Såsom framgår av tablån å sid. 936, där huvudsiffrorna i tab. C omräknats i procenttal,

[1] Inkl. sådana äldre byggnader, i vilka genom ombyggnadsarbeten etc. nya rum eller lokaler tillkommit.

Tab. C. Under år 1928 tillkomna (och avgångna) hus, lägenheter och rum i rikets städer och stadsliknande samhällen.

Byggnader, lägenheter och rum	Stockholms stad	Östra Sverige	Småland och öarna	Södra Sverige	Västra Sverige	Norra Sverige	Samtliga orter	Därav med 100 000 inv. o. däröver	20 000–100 000 inv.	10 000–20 000 inv.	5 000–10 000 inv.	under 5 000 inv.
Antal *tillkomna* (och ändrade) byggnader	**872**	**906**	**614**	**974**	**1 583**	**682**	**5 631**	**1 517**	**1 115**	**706**	**843**	**1 450**
Därav ny- o. ombyggda boningshus	806	520	282	469	894	322	**3 293**	1 127	659	375	402	730
uppförda av sten	168	69	19	404	82	7	**749**	286	173	66	53	171
uppförda av trä	638	451	263	65	812	315	**2 544**	841	486	309	349	559
med följande antal våningar i höjd: 1	110	77	25	64	57	23	**356**	114	39	38	28	137
med följande antal våningar i höjd: 2	542	385	228	289	622	261	**2 327**	713	447	264	347	556
med följande antal våningar i höjd: 3	20	34	26	46	178	34	**338**	89	132	63	18	36
med följande antal våningar i höjd: 4 o. fl.	134	24	3	70	37	4	**272**	211	41	10	9	1
innehållande följande antal lägenheter: 1	548	237	68	185	192	85	**1 315**	625	143	95	129	323
innehållande följande antal lägenheter: 2	92	175	158	152	380	175	**1 132**	183	243	168	208	330
innehållande följande antal lägenheter: 3—9	22	75	51	58	228	54	**488**	49	215	98	52	74
innehållande följande antal lägenheter: 10 o. fl.	144	33	5	74	94	8	**358**	270	58	14	13	3
innehållande följande antal rum: 1—3	195	94	24	31	50	53	**447**	202	55	36	45	109
innehållande följande antal rum: 4—7	425	283	149	240	412	196	**1 705**	527	271	205	233	469
innehållande följande antal rum: 8—11	29	64	56	78	201	39	**467**	91	151	54	72	99
innehållande följande antal rum: 12—19	11	31	37	31	99	19	**228**	20	91	50	30	37
innehållande följande antal rum: 20—49	40	28	16	54	99	13	**250**	128	66	24	16	16
innehållande följande antal rum: 50 o. fl.	106	20	—	35	33	2	**196**	159	25	6	6	—
Antal tillkomna bostadslägenheter	**6 082**	**1 772**	**820**	**2 452**	**4 165**	**1 108**	**16 399**	**9 171**	**3 031**	**1 274**	**1 258**	**1 665**
Därav enkelkök, enkelrum m. m.	1 804	255	68	182	382	191	**2 882**	1 936	501	126	133	186
1 rum och kök	2 041	554	123	598	1 396	339	**5 051**	3 232	850	283	389	297
2 » » »	1 238	462	302	909	1 358	349	**4 618**	2 245	907	509	400	557
3 » » »	428	295	175	422	559	101	**1 980**	813	467	180	149	371
4 » » »	271	101	84	199	228	58	**941**	488	151	92	79	131
5 o. fl. rum och kök	300	105	68	142	242	70	**927**	457	155	84	108	123
Lägenheter med bad- eller duschrum	4 641	460	237	906	1 770	154	**8 168**	6 403	868	375	325	202
Antal tillkomna boningsrum	10648	3 791	2 123	5 695	8 680	2 253	**33 190**	16921	6 226	2 903	2 895	4 245
kök	4 278	1 539	759	2 282	3 801	946	**13 605**	7 240	2 553	1 164	1 142	1 506
S:a rum (eldstäder)	**14926**	**5 330**	**2 882**	**7 977**	**12481**	**3 199**	**46 795**	**24161**	**8 779**	**4 067**	**4 037**	**5 751**
därav tillbyggda äldre lägenheter	12	113	71	130	121	87	**534**	18	92	77	120	227
Antal *avgångna* bostadslägenheter	866	113	82	148	445	51	**1 705**	1 187	190	141	106	81
rum	2 572	301	288	430	1 185	108	**4 884**	3 424	521	373	302	264
Nettotillskott bostadslägenheter	5 216	1 659	738	2 304	3 720	1 057	**14 694**	7 984	2 841	1 133	1 152	1 584
rum	12354	5 029	2 594	7 547	11296	3 091	**41 911**	20737	8 258	3 694	3 735	5 487

dominerar trähuset i samtliga landsdelar med undantag av Sydsverige, där de nyuppförda bostadshusen till sex sjundedelar utgjordes av stenhus. Av de talrika trähusen i huvudstaden ha samtliga uppförts inom stadens ytterområden Brännkyrka och Bromma.[1]

[1] Se Soc. Medd. årg. 1929, sid. 370 ff.

Av tillkomna boningshus voro (i %)	Stockholms stad	Östra Sverige	Smål. och öarna	Södra Sverige	Västra Sverige	Norra Sverige	Samtliga orter	Därav med följ. antal inv. (1 000): över 100	20—100	10—20	5—10	under 5
stenhus . . .	20·8	13·3	6·7	86·1	9·2	2·2	22·7	25·4	26·3	17·6	13·2	23·4
trähus	79·2	86·7	93·3	13·9	90·8	97·8	77·3	74·6	73·7	82·4	86·8	76·6

Följande sammanställning ger en bild av den tidigare utvecklingen:

	1913	1920	1921	1922	1923	1924	1925	1926	1927	1928
Tillkomna boningshus . . .	1 309	1 371	1 753	2 871	3 946	3 772	3 695	3 659	3 148	3 293
därav (i %)										
stenhus	36·8	13·4	15·3	14·0	21·5	20·8	22·8	23·8	26·4	22·7
trähus	63·2	86·6	84·7	86·0	78·5	79·2	77·2	76·2	73·6	77·3

Trähus nybyggdes i alltjämt ökad utsträckning under åren 1919—1923 — åren 1919 och 1923 tillkommo resp. 763 och 3 098 trähus — men ha sedermera gått tillbaka i antal, så att de år 1928 utgjorde 2 544. Detta tycks väsentligen sammanhänga med att tillskottet av bostadshus inom mindre städer och orter (med högst 20 000 invånare), inom vilka trähusen merendels dominera, minskats från 56·3 till 45·8 % av samtliga tillkomna bostadshus. I samband härmed har stenhusens andel ökats från en sjundedel år 1922 till drygt en fjärdedel år 1927. Under år 1928 inträdde emellertid någon nedgång, övervägande beroende på att byggnadsverksamheten starkt ökats inom ytterområdena av vissa större städer.

Om hänsyn tages även till byggnadernas storlek, blir stenhusens betydelse avsevärt större, ty medan dessa under redogörelseåret i genomsnitt innehöllo 32 rum (inkl. kök, »eldstäder»), var medelantalet rum i trähusen blott 7. Den sistnämnda siffran har hållit sig tämligen oförändrad under senare år, varemot genomsnittstalet för stenhus sedan år 1923 företett en jämn stegring. Detta torde utgöra den viktigaste förklaringen till det i tablån framträdande förhållandet, att totalantalet nyuppförda boningshus gått tillbaka (fr. o. m. år 1924), samtidigt med att antalet tillkomna lägenheter och rum avsevärt ökats (jfr nedan). Av samtliga lägenheter i nyuppförda hus utgjorde de i stenhus belägna under redogörelseåret 60·4 %, och i sådana förefunnos 56·5 % av totala rumsantalet. Motsvarande siffror för år 1927 voro resp. 60·2 och 54·9 %.

Boningshusens våningshöjd. Med avseende på boningshusens våningshöjd utvisar tab. C, att 2 327 eller sju tiondelar av de under år 1928 uppförda byggnaderna äro tvåvåningshus, medan av de återstående flertalet utgöres av hus med tre eller flera våningar (610). Envåningshusen (356) ha mera betydande användning dels i mera lantliga orter i södra och östra Sverige, dels även inom Stockholms förortsområde, medan de högre hustyperna egentligen förekomma i de större och medelstora städernas inre delar. — Anmärkas bör, att vid dessa beräkningar vinds-, resp. källarvåning räknats som särskild etage, om boningsrum eller annat rum med eldstad och fönster funnits

å vinden eller i källaren. Däremot ha i våningsantalet icke medtagits vanliga torkvindar samt ved- och matkällare.

I följande tablå ha hithörande huvudsiffror i tab. C omräknats i relativa tal:

Antal tillkomna boningshus (i %) med	Stockholms stad[1]	Östra Sverige	Smål. och öarna	Södra Sverige	Västra Sverige	Norra Sverige	Samtliga orter	Därav med följ. antal inv. (1 000): över 100	20— 100	10— 20	5— 10	under 5
1 våning . . .	13·6	14·8	8·9	13·6	6·4	7·1	**10·8**	10·1	5·9	10·1	7·0	18·8
2 våningar . .	67·3	74·0	80·8	61·6	69·6	81·1	**70·7**	63·3	67·8	70·4	86·3	76·1
3 o. fl. våningar	19·1	11·2	10·3	24·8	24·0	11·8	**18·5**	26·6	26·3	19·5	6·7	5·1

Såsom följande talrader ådagalägga, har emellertid den dominerande byggnadstypen, tvåvåningshuset, sedan år 1923 varit stadd i relativ tillbakagång, medan de högre hustyperna samtidigt vunnit starkare utbredning. Även dessa förändringar torde väsentligen sammanhänga med byggnadsverksamhetens ökade koncentration till de större städerna.

	1913	1920	1921	1922	1923	1924	1925	1926	1927	1928
Tillkomna boningshus . . .	1 309	1 371	1 753	2 871	3 946	3 772	3 695	3 659	3 148	3 293
därav (i %)										
hus med 1 våning . . .	12·0	18·4	13·8	12·5	8·4	9·6	9·8	12·6	9·0	10·8
» » 2 våningar . . .	57·1	73·7	78·4	82·5	85·2	79·1	79·7	74·8	75·0	70·7
» » 3 o. fl.våningar .	30·9	7·9	7·8	5·0	6·4	11·3	10·5	12·6	16·0	18·5

Antal lägenheter och rum per hus. Medan boningshusens våningsantal ger en ganska god bild av deras byggnadstyp, framträder byggnadernas betydelse ur bostadssynpunkt klarast, om de fördelas efter antalet i dem befintliga, till bostad avsedda lägenheter. En procentuell fördelning av bostadshusen ur denna synpunkt ter sig på följande sätt:

Antal tillkomna boningshus (i %) med	Stockholms stad[2]	Östra Sverige	Smål. och öarna	Södra Sverige	Västra Sverige	Norra Sverige	Samtliga orter	Därav med följ. antal inv. (1 000): över 100	20— 100	10— 20	5— 10	under 5
1 lägenhet . . .	68·0	45·6	24·1	39·4	21·5	26·4	**39·9**	55·5	21·7	25·3	32·2	44·2
2 lägenheter . .	11·4	33·7	56·0	32·4	42·5	54·3	**34·4**	16·2	36·9	44·8	51·7	45·2
3—9 » . .	2·7	14·4	18·1	12·4	25·5	16·8	**14·8**	4·3	32·6	26·2	12·9	10·1
10 o. fl. » . .	17·9	6·3	1·8	15·8	10·5	2·5	**10·9**	24·0	8·8	3·7	3·2	0·5

Från den allmänna regeln, att de mindre hustyperna spela en mera betydande roll i de smärre orterna än i de större, gäller det undantaget, att enfamiljshuset är förhållandevis allmännast inom städer med över 100 000 invånare. Detta återspeglar det livliga egnahemsbyggandet inom särskilt huvudstadens ytterområden. I övriga samhällen föredrages däremot i allmänhet tvåfamiljshuset. Vad de större byggnadstyperna beträffar, ha dessa, såsom framgår av efterföljande översikt, under de senare åren visat en tendens till ökning:

[1] Då av huvudstadens nybyggda boningshus endast 133 uppförts inom det egentliga (»gamla») Stockholm mot 673 i Brännkyrka och Bromma, ge dessa siffror ingen bild av förhållandena i den inre staden, där de större våningshöjderna dominera.

[2] Även här återge stockholmssiffrorna snarast förhållandena i förstadsområdet (Brännkyrka och Bromma), där de nybyggda husen i genomsnitt rymma 1—2 lägenheter, medan motsvarande siffra för den egentliga staden är 37.

	1913	1920	1921	1922	1923	1924	1925	1926	1927	1928
Tillkomna boningshus .	1 309	1 371	1 753	2 871	3 946	3 772	3 695	3 659	3 148	3 293
därav (i %) med										
1 lägenhet	27·6	40·0	43·6	42·3	46·3	39·7	40·8	41·6	39·9	39·9
2 lägenheter	30·9	38·5	39·6	47·6	43·3	44·1	41·9	40·7	38·0	34·4
3—9 »	25·3	18·2	11·5	8·8	8·2	11·4	10·9	10·6	12·0	14·8
10 o. fl. »	16·2	3·3	5·3	1·3	2·2	4·8	6·4	7·1	10·1	10·9

Av upplysningarna om antalet bostadslägenheter per hus framgår dock ej tillräckligt tydligt, i vilken utsträckning de nyuppförda byggnaderna utgöra småfolksbostäder. Ett enfamiljshus kan ju vara såväl en liten stuga med ett par tre rum som en större villa, innehållande ett tiotal rum eller mera. För närmare belysning av detta förhållande ha i tab. C samt i följande procenttablå de ny- och ombyggda boningshusen jämväl fördelats efter antalet boningsrum (inräknat kök) per hus. Jämföras dessa siffror med ovanstående, befinnes det, att av enfamiljshusen endast omkring en tredjedel utgjordes av stugor om 1—3 rum (inräknat kök), medan återstoden innehöll 4 eldstäder och däröver per hus.

Antal tillkomna boningshus (i %)	Stockholms stad	Östra Sverige	Smål. och öarna	Södra Sverige	Västra Sverige	Norra Sverige	Samtliga orter	Därav med följ. antal inv. (1000) över 100	20—100	10—20	5—10	under 5
med 1—3 rum .	24·2	18·1	8·5	6·6	5·6	16·5	13·6	17·9	8·3	9·6	11·2	14·9
» 4—7 » .	52·7	54·4	52·8	51·2	46·1	60·9	51·8	46·8	41·2	54·7	58·0	64·2
» 8—19 » .	5·0	18·3	33·0	23·2	33·6	18·0	21·1	9·8	36·7	27·7	25·4	18·7
» 20 r. o. däröv.	18·1	9·2	5·7	19·0	14·7	4·6	13·5	25·5	13·8	8·0	5·4	2·2

Om man utgår från rumssiffrorna, framträder fr. o. m. år 1923 en viss förskjutning i produktionen till förmån för de mycket små och mycket stora byggnadstyperna, såsom följande sammanställning ådagalägger.

	1913	1920	1921	1922	1923	1924	1925	1926	1927	1928
Tillkomna boningshus	1 309	1 371	1 753	2 871	3 946	3 772	3 695	3 659	3 148	3 293
därav (i %) med										
1—3 rum	8·6	14·7	11·0	9·5	7·4	8·3	10·5	13·6	11·3	13·6
4—7 »	37·6	52·6	58·5	67·2	68·0	60·6	58·9	57·6	54·9	51·8
8—19 »	30·8	27·5	24·1	21·2	21·6	24·5	22·5	20·1	22·0	21·1
20 rum och däröver	23·0	5·2	6·4	2·1	3·0	6·6	8·1	8·7	11·8	13·5

Bostadslägenheternas antal och storlek. Av större betydelse för bedömande av 1928 års bostadsproduktion än boningshusens storlek och art äro uppgifterna om de tillkomna bostadslägenheternas beskaffenhet och fördelning på olika kategorier.

I tab. D lämnas en översikt över antalet å olika orter tillkomna lägenheter och rum under år 1928,[1] varjämte till jämförelse meddelas uppgifter om medelantalet under åren 1923—1927 tillkomna lägenheter. Dessa sistnämnda siffror ha ersatt de tidigare anförda talen för år 1913, vilka numera knappast längre kunna anses giva ett uttryck för den för vår tid normala bostadsproduktionen, vilken fastmer synes framgå av medeltalet för den femårsperiod, som förflutit närmast efter hyresstegringslagens upphävande.

[1] Endast de 278 orter, där lägenheter eller rum tillkommit under redogörelseåret, ha medtagits.

Tab. D. Antal år 1928 (och 1923—1927) fullbordade bostäder å olika orter.

Tecknet * utmärker, att uppgiften endast avser den stadsplanelagda delen av vederbörande ort.

Orter	Tillkomna bostadslägenheter (årsmedelt. 1923–1927 [1])	Tillkomna bostadslägenheter 1928	Därav läg. t. o. m. 2 rum o. kök (1928)	Tillkomna rum (och kök) (1928)	Orter	Tillkomna bostadslägenheter (årsmedelt. 1923–1927 [1])	Tillkomna bostadslägenheter 1928	Därav läg. t. o. m. 2 rum o. kök (1928)	Tillkomna rum (och kök) (1928)
Stockholm	4 548	6 082	5 083	14 926	Motala	22	21	16	77
Södertälje	27	[2] 46	37	143	Skänninge*	7	14	13	29
Djursholm*	35	9	1	88	Mjölby	18	2	2	5
Lidingö	[3] 75	[4] 72	48	255	Valdemarsvik	14	2	—	10
Vaxholm*	3	1	—	4	Borgs vst	18	34	20	116
Norrtälje	13	15	6	53	Åtvidaberg*	14	2	1	10
Östhammar*	5	3	3	6	Ödeshög	4	3	1	11
Sigtuna*	3	5	2	18	Boxholm	3	4	4	7
Sundbyberg	47	163	144	377	Kisa	8	4	—	26
Stocksund	8	[3] 7	[3] 2	[3] 28	Jönköping	149	[6] 109	67	369
Hässelby vst.	19	[5] 8	6	31	Huskvarna	44	52	49	149
Saltsjöbaden	13	9	3	38	Nässjö*	72	24	10	93
Nynäshamn	21	7	4	25	Värnamo*	24	13	3	53
Hagalund	2	15	15	33	Vetlanda*	14	22	15	76
Nya Huvudsta	11	21	21	42	Eksjö*	29	26	8	112
Lilla Alby	6	4	2	14	Tranås	50	31	23	93
Råsunda*	17	27	18	87	Gränna*	5	1	1	3
Enebybergs vst.	[3] 14	2	1	7	Mariannelund*	·	3	3	9
Duvbo*	33	26	26	65	Aneby	[3] 9	2	2	6
Solhem	12	9	·	40	Forserum*	5	4	3	12
Bromsten*	15	7	5	20	Gislaved*	4	32	16	100
Flysta	3	4	2	13	Skillingaryd*	7	2	1	7
Stuvsta	75	[6] 73	47	236	Vaggeryd*	10	17	6	69
Hörningsnäs	·	1	·	5	Sävsjö*	18	4	1	30
Huddinge	8	9	8	29	Växjö	42	50	19	232
Fullersta	·	4	1	18	Älmhult*	8	12	7	50
Segeltorp	·	1	1	3	Ljungby*	20	4	1	19
Tumba	4	1	1	3	Markaryd	7	7	5	27
Rönninge	5	4	2	14	Åseda*	5	11	3	44
Igelsta*	·	2	—	8	Hovmantorp*	5	10	5	37
Järna*	6	1	1	3	Växjö-Östregård	7	[3] 13	[3] 4	[3] 47
Uppsala	147	198	112	724	Ryd*	5	2	1	7
Enköping*	6	13	6	43	Alvesta*	1	[3] 4	[3] 1	[3] 15
Tierp*	4	7	7	12	Vislanda*	1	2	1	6
Grillby	·	[3] 2	[3] —	[3] 10	Lidhult	·	[3] 3	[3] 1	[3] 13
Nyköping	60	30	22	89	Strömsnäsbruk*	5	13	9	45
Katrineholm*	10	13	8	55	Kalmar	141	[9] 169	120	517
Eskilstuna*	104	138	99	414	Oskarshamn	9	20	16	69
Torshälla*	3	1	—	4	Västervik*	21	33	23	105
Strängnäs	27	2	2	13	Vimmerby*	14	11	5	43
Mariefred*	1	3	3	8	Borgholm*	9	6	—	36
Trosa	3	[7] —	—	2	Gamleby*	2	6	4	14
Malmköping	[3] 8	6	3	21	Hultsfred*	·	18	13	56
Oxelösund	5	17	17	35	Figeholm*	1	1	—	6
Flen	4	[3] 4	[3] —	[3] 20	Mönsterås*	4	1	1	3
Valla	2	1	1	3	Nybro*	32	40	25	148
Vingåker	12	4	2	11	Mörbylånga*	·	8	2	37
Linköping	170	99	62	302	Virserum*	9	7	4	26
Norrköping	286	351	277	947	Torsås	4	[3] 2	[3] 2	[3] 6
Söderköping	16	14	10	41	Visby*	11	25	13	93

[1] Medievalstil anger, att siffran endast avser 3 eller 4 år av ifrågavarande period. — Tecknet · utmärker, att uppgift om byggnadsverksamhet å vederbörande ort erhållits för mindre än 3 av åren 1923—1927. — [2] Dessutom 1 sommarvilla med 2 rum. — [3] Approximativ siffra. — [4] Dessutom 30 sommarvillor med tillhopa 93 rum. — [5] Dessutom 2 sommarvillor med 4 rum. — [6] Dessutom 7 sommarvillor med 14 rum. — [7] Dessutom 1 sommarvilla med 2 rum. — [8] Dessutom 1 sommarvilla med 2 rum. — [9] Dessutom 5 sommarvillor med 17 rum.

Tab. D (forts.). **Antal år 1928 (och 1923—1927) fullbordade bostäder å olika orter.**

Tecknet * utmärker, att uppgiften endast avser den stadsplanelagda delen av vederbörande ort.

Orter	Tillkomna bostadslägenheter (årsmedelt. 1923–1927[1])	Tillkomna bostadslägenheter 1928	Därav läg. t. o. m. 2 rum o. kök (1928)	Till komna rum (och kök) (1928)	Orter	Tillkomna bostadslägenheter (årsmedelt. 1923–1927[1])	Tillkomna bostadslägenheter 1928	Därav läg. t. o. m. 2 rum o. kök (1928)	Tillkomna rum (och kök) (1928)
Karlskrona*	43	36	34	93	Halmstad*	66	52	34	194
Ronneby*	15	6	4	20	Laholm	9	15	7	55
Karlshamn	16	28	12	105	Falkenberg	30	24	17	85
Sölvesborg*	8	3	1	18	Varberg*	28	55	45	179
Långö	14	7	4	24	Kungsbacka	21	19	2	90
Kristianstad	64	45	24	158	Oskarsström	17	10	9	30
Simrishamn*	15	5	2	24	Göteborg	1 210	1 997	1 501	5 974
Ängelholm	48	[2] 32	18	137	Mölndal	129	112	100	316
Hässleholm	13	6	4	23	Lysekil	11	18	7	74
Tomelilla	24	25	6	97	Uddevalla*	49	90	61	292
Åhus*	8	8	3	41	Strömstad	6	14	10	43
Båstad*	1	4	4	15	Älvsborg	·	72	56	234
Skillinge	1	1	1	3	Käringön*	·	1	—	4
Löderup	·	2	—	9	Skärhamn	2	2	1	7
Smedstorp*	2	5	1	20	Kyrkesund o. Björholmen	2	2	1	6
Vitemölla	—	1	—	4	Klädes- o. Koholmen	[3] 3	[3] 1	[3] —	[3] 4
Tollarp	6	2	—	13	Gravarne o. Bäckevik	3	6	4	23
Vilan	3	5	1	22	Smögen*	2	—	—	1
Broby kyrkoby*	5	3	—	20	Hunnebostrand	·	3	1	14
Osby	4	7	2	48	Fjällbacka	1	2	1	7
Hästveda*	[3] 2	1	—	4	Grebbestad	2	2	—	8
Bjärnum	·	2	2	6	Havstenssund o. Norrsundet	·	1	—	4
Vinslöv	5	3	—	14	Vänersborg*	33	13	4	66
Örkelljunga*	13	5	1	28	Trollhättan*	62	4	3	12
Klippan*	21	8	4	35	Alingsås*	36	32	15	123
Åstorp*	15	8	5	32	Borås	255	381	299	1 003
Torekov*	[3] 3	2	—	17	Ulricehamn*	28	24	10	93
Malmö	567	1 092	829	3 261	Åmål*	38	40	31	118
Lund	120	222	120	750	Bengtsfors	·	12	8	40
Landskrona	45	13	8	44	Lilla Edet*	3	1	—	6
Hälsingborg	428	465	332	1 541	Herrljunga*	5	14	9	45
Eslöv*	35	61	44	186	Kinna	·	16	16	41
Ystad	42	60	35	228	Mariestad*	36	20	15	58
Trälleborg	107	91	68	275	Lidköping*	47	28	22	86
Skanör med Falsterbo	5	[4] 3	1	14	Skara*	26	7	6	21
Svedala	17	12	3	62	Skövde[6]	27	38	24	149
Skurup	13	7	5	32	Hjo	1	20	7	83
Hörby	10	23	18	43	Tidaholm*	22	19	11	76
Höganäs	8	11	3	68	Falköping	33	20	7	94
Viken	5	2	—	11	Grästorp	11	3	—	13
Teckomatorp	6	9	4	33	Vara*	7	7	3	28
Kävlinge	13	5	2	16	Töreboda*	4	2	1	7
Veberöd	5	3	2	13	Nossebro*	7	1	1	2
Lomma	10	5	3	19	Vedum*	·	4	1	18
Arlöv*	27	26	18	90	Järpås*	6	3	3	6
Fosie	·	[5] 67	54	193	Götene*	9	6	4	20
Vällinge*	2	2	—	19	Floby*	3	5	3	20
Sjöbo*	6	9	5	31	Falköpings förstäder*	12	—	—	1
Löberöd*	3	1	—	8					
Höör*	4	3	2	10					

[1] Jfr not 1 sid. 939. — [2] Dessutom 18 sommarvillor med 82 rum. — [3] Approximativ siffra. — [4] Dessutom 6 sommarvillor med 35 rum. — [5] Dessutom 1 sommarvilla med 2 rum. — [6] Uppgiften avser det stadsplanelagda området samt områden med s. k. utomplansbestämmelser.

Tab. D (forts.). **Antal år 1928 (och 1923—1927) fullbordade bostäder å olika orter.**

Tecknet * utmärker, att uppgiften endast avser den stadsplanelagda delen av vederbörande ort.

Orter	Tillkomna bostadslägenheter		Därav läg. t. o. m. 2 rum o. kök (1928)	Tillkomna rum (och kök) (1928)	Orter	Tillkomna bostadslägenheter		Därav läg. t. o. m. 2 rum o. kök (1928)	Tillkomna rum (och kök) (1928)
	1923–1927 (årsmedelt.)	1928				1923–1927 (årsmedelt.)	1928		
Tibro	15	11	9	36	Orsa*	2	3	2	8
Karlstad	127	166	127	494	Gävle*	122	84	80	180
Kristinehamn	38	35	21	132	Söderhamn*	16	34	33	96
Filipstad	·	2	1	7	Hudiksvall	20	8	3	29
Arvika	56	63	46	212	Storvik*	10	5	3	21
Sunne*	12	3	—	29	Sandviken	·	65	55	202
Forshaga*	[2] 3	5	2	22	Bollnäs*	11	7	7	20
Kil*	3	10	8	33	Björkhamre	10	6	6	14
Charlottenberg	5	5	5	12	Ljusdal	11	7	3	34
Torsby	5	2	1	7	Arbrå	1	3	3	7
Örebro	253	542	470	1 309	Härnösand [3]	24	27	20	88
Askersund*	10	1	—	13	Sundsvall	46	129	93	386
Nora	9	9	7	22	Sollefteå*	6	4	3	15
Lindesberg*	10	7	4	33	Örnsköldsvik*	25	12	7	42
Hallsberg	[2] 1	3	2	12	Skönsmon	44	30	28	68
Kopparberg	11	6	4	16	Skönsberg	8	7	7	17
Almby	·	38	38	82	Kramfors*	10	12	11	33
Kumla	18	19	15	67	Nyland	3	1	—	4
Karlskoga*	6	11	10	32	Östersund*	44	24	13	113
Jannelund	6	1	—	6	Strömsund*	9	1	—	5
Frövi	7	5	3	24	Järpen	2	[2] 4	[2] 4	[2] 11
Grythyttan	·	3	3	8	Svegsmon	10	1	1	2
Västerås	23	188	145	459	Umeå	68	83	76	231
Sala	18	2	—	12	Skellefteå*	[2] 29	71	48	230
Köping*	8	11	11	26	Vännäs	6	12	12	25
Arboga*	8	4	3	16	Teg	·	6	4	21
Kungsör*	8	19	17	49	Djupviken*	·	2	1	9
Västanfors	·	—	—	4	Vilhelmina	·	8	7	11
Heby*	1	3	—	13	Åsele*	4	6	5	18
Falun	43	8	6	24	Vindeln	·	6	4	19
Säter	11	12	7	51	Luleå	47	106	70	321
Hedemora	13	2	2	6	Piteå*	5	1	1	3
Avesta	2	1	1	2	Boden*	25	4	2	17
Ludvika	10	6	4	23	Haparanda	[2] 4	[2] 1	[2] 1	[2] 2
Borlänge	14	9	5	30	Arvidsjaur*	3	17	13	50
Smedjebacken*	10	7	4	24	Kalix*	7	8	3	31
Morastrand*	4	8	4	28	Gällivare	8	4	4	12
Domnarvet	·	[2] 22	[2] 13	[2] 78	Malmberget*	3	14	12	36
Vansbro*	9	8	8	18	Kiruna*	107	195	176	455
Leksandsnoret	7	[2] 1	[2] 1	[2] 7	Samtliga orter	[4] 12 470	[5] 16 399	12 551	[5] 46 795
Rättvik	·	[2] 6	[2] 3	[2] 22					

[1] Jfr not 1 sid. 939. — [2] Approximativ siffra. — [3] Jfr. not 6 å sid. 940. — [4] Siffran avser endast de orter, för vilka dylika medeltalsuppgifter redovisats i tabellen. Medtagas samtliga orter, beträffande vilka uppgift om bostadsbyggnadsverksamhet inkommit för ett eller flera av åren 1923—1927, stiger siffran till 12 749. — [5] Dessutom ha i Säffle köping tillkommit 12 bonings-hus innehållande 23 lägenheter och 86 rum och kök, vilka på grund av försenad redovisning ej kunnat inräknas i här angivna siffror.

Då, såsom av följande tablå framgår, antalet under år 1928 tillkomna lägenheter, nämligen 16 399 (därav 15 061 i nybyggda hus) överstiger 1913 års siffra med 90·8 %, beror detta blott delvis på livligare byggnadsverksamhet, medan det till god del återspeglar det förhållandet, att 1928 års statistik omfattar vida flera och folkrikare orter. Ställer man byggnadsverksamheten under de båda åren i relation till befolkningssiffrorna, framgår, att antalet tillkomna lägenheter per 10 000 inv. ökats från 49 till 72 eller med 46·9 %.

	1913	1920	1921	1922	1923	1924	1925	1926	1927	1928
Antal tillk. bostadsläg.	8 594	4 524	6 365	6 360	9 461	11 901	13 068	14 221	15 095	16 399
indextal (1923—27 = 100)	67	35	50	50	74	93	103	112	118	129
ökn. resp. minskn. fr. närm. föreg. år (%)	+5·5	−8·0	+40·7	−0·1	+48·8	25·8	+9·8	+8·8	+6·1	+8·6
Antal tillk. småläg. .	5 957	3 293	4 656	3 974	5 595	7 783	8 991	10 427	11 293	12 551
i % av samtliga . .	69·3	72·8	73·2	62·5	59·1	65·4	68·8	73·3	74·8	76·5

I förhållande till årsmedeltalet för perioden 1923—1927, nämligen 12 749 lägenheter, företer redogörelseåret en ökning med 28·6 %, vilken stegring reduceras till 22·0 %, om man också i detta fall räknar per 10 000 invånare.

Såsom framgår av tab. D, har emellertid utvecklingen gestaltat sig ganska olika inom olika orter. Förhållandet belyses närmare genom följande sammanfattning:

Orter, där 1928 års lägenhetstillskott i förhållande till årsmedeltalet 1923–27 varit	Stockholms stad	Östra Sverige	Smål. och öarna	Södra Sverige	Västra Sverige	Norra Sverige	Samtliga orter	Därav med följ. antal inv. (1 000): över 100	20—100	10—20	5—10	under 5
större:												
antal orter . . .	1	24	18	15	22	18	**98**	3	9	12	15	59
» läg.	6 082	1 318	531	2 026	3 514	744	**14 215**	9 171	2 651	840	790	763
mindre:												
antal orter . . .	—	33	17	28	30	26	**134**	—	5	10	18	101
» läg.	—	440	249	343	472	249	**1 753**	—	380	434	309	630
lika:[1]												
antal orter . . .	—	6	6	7	16	7	**42**	—	—	—	3	39
» läg.	—	14	40	83	179	115	**431**	—	—	—	159	272
Hela ant. läg. 1928	6 082	1 772	820	2 452	4 165	1 108	**16 399**	9 171	3 031	1 274	1 258	1 665
» » » 1927	6 935	1 204	747	2 202	3 217	790	**15 095**	9 007	2 456	893	1 129	1 610
Medelantal läg. 1923—1927 . .	4 548	1 532	813	1 869	3 035	952	**12 749**	6 324	2 169	1 212	1 209	1 835

Av tablån framgår, att trots den betydande stegringen i den totala bostadsproduktionen likväl det övervägande antalet orter företer nedgång i jämförelse med de närmast föregående åren. Förklaringen ligger däri, att en delvis mycket betydande ökning ägt rum inom ett antal stora städer, under det att minskning gjort sig gällande i flertalet mindre städer och orter. Jämföras siffrorna för åren 1927 och 1928, befinnes, att redogörelseåret medfört stegring inom samtliga ortsgrupper och landsdelar med

[1] Inkl. orter, beträffande vilka uppgift om byggnadsverksamheten lämnats för mindre än tre år av ifrågavarande period.

undantag av Stockholm, som företett en rätt betydande nedgång. Störst var ökningen i Göteborg och Malmö samt i övriga städer med över 10 000 invånare.

Av de år 1928 tillkomna lägenheterna utgjordes 12 551 eller 76·5 % av bostäder om högst 2 rum och kök. En mera detaljrik bild av de nytillkomna lägenheternas sammansättning efter rumsantal inom olika storleksklasser av samhällen ger nedanstående tablå, vari även återfinnas motsvarande siffror för resp. landsdelar:

Av de tillkomna bostadslägenheterna voro (i %)	Stockholms stad	Östra Sverige	Smål. och öarna	Södra Sverige	Västra Sverige	Norra Sverige	Samtliga orter	Därav med följ. antal inv. (1 000): över 100	20— 100	10— 20	5— 10	under 5
enkelkök, -rum m. m.	29·7	14·4	8·3	7·4	9·2	17·2	**17·6**	21·1	16·5	9·9	10·6	11·2
1 rum och kök . .	33·6	31·3	15·1	24·4	33·5	30·6	**30·8**	35·2	28·0	22·2	30·9	17·8
2 » » » . .	20·4	26·1	36·8	37·1	32·6	31·5	**28·2**	24·5	29·9	40·0	31·8	33·5
3 » » » . .	7·0	16·6	21·3	17·2	13·4	9·2	**12·1**	8·9	15·4	14·1	11·8	22·3
4 » » » . .	4·4	5·7	10·2	8·1	5·5	5·2	**5·7**	5·3	5·0	7·2	6·3	7·9
5 o. fl. rum och kök	4·9	5·9	8·3	5·8	5·8	6·3	**5·6**	5·0	5·2	6·6	8·6	7·3

Huvudintrycket av sammanställningen blir, att produktionen av smålägenheter i allmänhet nådde den största omfattningen inom de större städerna, varest ju också på grund av det högre hyresläget efterfrågan i relativt stor utsträckning inriktas på de minsta slagen av bostäder. Framhållas må emellertid, att under det senaste decenniet en viss förskjutning ägt rum med avseende på begreppet smålägenhet i betydelsen av bostad för arbetare och andra mindre bemedlade. Medan man numera ej tvekar att som småfolksbostad beteckna en egnahemslägenhet med ett rum och kök på nedre botten och två små sovrum en trappa upp, falla näppeligen inom denna kategori storstädernas med alla moderna bekvämligheter försedda och därför synnerligen höga hyror betingande småvåningar om ett eller två rum och kök.

Följande tablå ger en översikt av utvecklingen under tidigare år:

	1913	1920	1921	1922	1923	1924	1925	1926	1927	1928
Tillk. bostadslägenheter . . .	8 594	4 524	6 365	6 360	9 461	11 901	13 068	14 221	15 095	16 399
därav (i %)										
enkelkök, -rum m. m. . . .	13·1	13·5	13·7	8·0	9·2	12·9	12·8	12·1	17·4	17·6
1 rum och kök	30·8	26·2	26·1	18·1	17·3	22·0	24·0	26·4	27·5	30·8
2 » » »	25·4	33·1	33·4	36·4	32·7	30·5	32·1	34·8	29·9	28·2
3 » » »	11·5	12·1	12·0	18·6	16·8	16·4	15·2	13·5	13·4	12·1
4 » » »	19·2	15·1	14·8	18·9	24·0	8·7	7·5	7·0	6·2	5·7
5 o. fl. rum och kök . . .						9·5	8·4	6·2	5·6	5·6

Produktionen av smålägenheter har sålunda alltsedan år 1923 företett stegring icke blott absolut utan även relativt sett. Utmärkande för de båda senaste redovisningsåren har varit, att en mindre del av tillskottet kommit på lägenheter om 2 rum och kök, under det att antalet tillkomna enkelrum o. d. samt lägenheter om 1 rum och kök betydligt ökats.

Antal boningsrum och kök. Övergår man från den bostadssociala enheten, lägenheten, till den byggnadstekniska, rummet eller »eldstaden», finner man av tab. C, att år 1928 tillkommo tillhopa 46 795 boningsrum och kök, varav

42 795 rum i ny- och (från grunden) ombyggda hus. Följande tablå anger motsvarande antal år 1913 samt 1920—1928:

	1913	1920	1921	1922	1923	1924	1925	1926	1927	1928
Tillkomna rum (boningsrum och kök) antal . .	28 055	14 412	19 840	21 912	34 006	39 297	41 721	43 932	44 166	46 795
indextal (1923—27 = 100)	69	35	49	54	84	97	103	108	109	115
ökn. resp. minskn. fr. närm. föreg. år (%)	+3·1	+0·4	+37·7	+10·4	+55·2	+15·6	+6·2	+5·3	+0·5	+6·0

Till följd av den fortgående förskjutningen gent emot mindre bostadstyper var ökningstalet för nya »eldstäder» (6·0 %) under år 1928 lägre än den förut anförda siffran för lägenheter (8·6 %), även om skillnaden härvidlag var betydligt mindre än under år 1927. I förhållande till årsmedeltalet 1923—1927 uppgick ökningen i rumstillskottet under år 1928 (15·2 %) till något mer än hälften av stegringen i lägenhetsantalet (28·6 %).

Huru de tillkomna rummen åren 1926—1928 fördelade sig på olika lägenhetskategorier åskådliggöres i följande översikt:[1]

Antal rum (boningsrum och kök) i nytillkomna lägenheter	År 1926 Antal	%	År 1927 Antal	%	År 1928 Antal	%
enkelkök, -rum m. m.	2 211	5·1	3 060	7·0	3 287	7·1
1 rum och kök	7 500	17·3	8 314	19·1	10 102	21·8
2 » » »	14 853	34·2	13 524	31·0	13 854	29·9
3 » » »	7 668	17·7	8 092	18·5	7 920	17·2
4 » » »	4 965	11·4	4 655	10·7	4 705	10·2
5 o. fl. rum och kök	6 228	14·3	5 983	13·7	6 393	13·8

Ehuru även denna tabell bekräftar intrycket av en fortgående ökning i produktionen av mindre bostadstyper, belyser den emellertid tillika det faktum, att byggnadsverksamheten i verkligheten sysselsätter sig med framställning av större lägenheter i högre grad än som kommer till synes, när man uteslutande utgår från lägenheternas antal. Medan sålunda år 1928 23·4 % av de nya lägenheterna voro sådana om 3 eller flera rum och kök, tillhörde 41·2 % av alla nya rum våningar av denna storlekskategori.

Med hänsyn till »eldstädernas» brukbarhet som byggnadsteknisk enhet erhålles ett ganska gott mått på bostadsproduktionens intensitet under en tidsperiod, om man ställer antalet tillkomna rum och kök i relation till folkmängden respektive år, såsom skett här nedan:

Tillkomna rum (och kök) per 10 000 inv. år	Stockholms stad	Östra Sverige	Smål. och öarna	Södra Sverige	Västra Sverige	Norra Sverige	Samtliga orter	Därav med följ. antal inv. (1 000): över 100	20— 100	10— 20	5— 10	under 5
1923	158	130	227	175	170	154	**164**	147	128	183	192	213
1924	259	150	194	159	185	144	**186**	205	161	176	178	189
1925	294	168	170	178	191	112	**196**	256	178	126	156	172
1926	378	134	147	191	152	128	**199**	287	172	109	135	162
1927	380	108	157	195	169	93	**197**	298	160	103	138	140
1928	315	140	170	216	206	119	**206**	292	186	137	148	145

[1] Rum, som tillbyggts äldre lägenheter, äro här ej inräknade.

Sålunda har bostadsproduktionens intensitet, som under år 1927 visade något avtagande tendens, under redogörelseåret åter tilltagit inom samtliga lands delar och ortsgrupper med undantag av Stockholm. Särskilt framträdande var stegringen inom Göteborg och Malmö samt andra städer med över 10 000 invånare. Ser man på utvecklingen under perioden 1923—1927, faller byggnadsverksamhetens förut omtalade koncentration till de större städerna i ögonen.

Bad- och duschrum. Av bostadslägenheternas viktigare fasta tillbehör redovisas i tab. C särskilt bad- och duschrummen. I vilken utsträckning de nytillkomna bostäderna varit försedda med denna hygieniskt betydelsefulla, men först under de senaste decennierna till allmännare användning komna bekvämlighet, belyses genom översikten här nedan, i vilken antalet lägenheter med bad- eller duschrum ställts i relation till hela bostadstillskottet inom olika landsdelar och ortsgrupper:

	Stockholms stad	Östra Sverige	Smål. och öarna	Södra Sverige	Västra Sverige	Norra Sverige	Samtliga orter	Därav med följ. antal inv. (1 000): över 100	20—100	10—20	5—10	under 5
Tillkomna lägenh.	6 082	1 772	820	2 452	4 165	1 108	**16 399**	9 171	3 031	1 274	1 258	1 665
därav med bad- eller duschrum .	4 641	460	237	906	1 770	154	**8 168**	6 403	863	375	325	202
i %	76·3	26·0	28·9	36·9	42·5	13·9	**49·8**	69·8	28·5	29·4	25·8	12·1

Av de under redogörelseåret tillkomna bostäderna voro sålunda ungefär hälften försedda med denna bekvämlighet. Siffran för år 1927 var ungefär densamma (49·1 %), medan däremot motsvarande tal för åren 1923—1926 (resp. 24·0, 23·4, 28·6 och 34·8 %) voro betydligt lägre. Särskilt höga te sig 1928 års relationstal för Stockholm (76·3 %) och Göteborg (68·0 %), medan däremot Malmö (37·0 %) liksom flertalet medelstora och mindre orter uppvisar lägre siffror.

Nettotillskottet av hus, lägenheter och rum. Såsom tidigare nämnts, redovisas å de för statistiken över byggnadsverksamheten använda frågeformulären jämväl avgångna hus, lägenheter och rum. Dessa uppgifter meddelas dock med någon reservation, då de särskilt beträffande tidigare år torde vara mindre fullständiga.

Under redogörelseåret hade 644 hus varit föremål för mer eller mindre omfattande rivningsarbeten. Av ifrågavarande byggnader utgjorde 456 egentliga boningshus, vilka i 230 (50·4 %) fall fullständigt bortrivits för att lämna plats åt andra, medan i återstående fall husen endast blivit ombyggda eller ändrade på ett mer eller mindre genomgripande sätt. Genom ifrågavarande rivnings- och ändringsarbeten hade försvunnit 1 705 bostadslägenheter, innehållande 4 884 boningsrum och kök. Rivningsverksamhetens alltjämt ökade omfattning framgår av följande översikt för de senaste sex åren:

		År 1923	1924	1925	1926	1927	1928
Antal bortrivna bostadslägenheter	antal	535	786	933	1 011	1 360	1 705
	% av tillkomna	5·7	6·6	7·1	7·1	9·0	10·4
rum (och kök)	antal	1 501	2 310	2 510	2 999	3 842	4 884
	% av tillkomna	4·4	5·9	6·0	6·8	8·7	10·4

När sålunda ett så stort och alltjämt ökat antal äldre, billiga bostäder rivas bort för att ersättas av nya, kostsamma bostäder, är det ej att undra på, att särskilt i storstäderna detta förhållande bidragit att skärpa den redan förut svårlösta bostadsfrågan för de minst bemedlade. Nämnas må, att under redogörelseåret bortrevos inom egentliga (»gamla») Stockholm ej mindre än 17·0 lägenheter och 22·6 rum per 100 nybyggda, medan motsvarande relativtal för år 1927 stannade vid resp. 9·0 och 10·7.

Ställas uppgifterna om avgångna hus, lägenheter och rum i relation till de tillkomna inom motsvarande kategorier, erhålles byggnadsverksamhetens nettoresultat. Resultaten av ifrågavarande beräkningar ha sammanställts i följande tablå, varvid till jämförelse meddelas motsvarande siffror för år 1927:

	År 1927				*År 1928*			
		Nettotillskott				Nettotillskott		
	Bruttotillskott	antal	pr 10 000 inv.	i % av brutto	Bruttotillskott	antal	pr 10 000 inv.	i % av brutto
Boningshus	3 148	2 973	13	94·4	3 293	3 063	14	93·0
Bostadslägenheter samtliga	15 095	13 735	61	91·0	16 399	14 694	65	89·6
Bostadslägenheter t. o. m. 2 r. o. k.	11 293	10 254	46	90·8	12 551	11 268	50	89·8
Boningsrum och kök	44 166	40 324	179	91·3	46 795	41 911	185	89·6

Av totalantalet tillkomna lägenheter och rum utgjorde nettotillskottet år 1928 ej fullt 90 %, vilken siffra liksom 1927 års (91 %) företer en icke obetydlig nedgång gentemot de föregående årens (1923—1926 93 à 96 %).

En uppfattning om vad byggnadsverksamheten under en rad föregående år betytt för bostadsbeståndets ökning, erhålles i följande tablå:

	1913	1920	1921	1922	1923	1924	1925	1926	1927	1928
Nettotillskott av rum (och kök)	25 250	13 367	18 705	21 029	32 505	36 987	39 211	40 933	40 324	41 911
per 10 000 inv.	145	67	93	102	157	175	184	185	179	185

Under år 1928 översteg nettoantalet tillkomna »eldstäder» motsvarande siffra för år 1927 med 3·9 %, medan sistnämnda år medförde en nedgång gentemot 1926 med 1·5 %. Lägenhetsbeståndets ökning under redogörelseåret har, såsom framgår av nästföregående tablå, överstigit 1927 års siffra med 7·0 %, medan stegringen från 1926 till 1927 stannade vid 4·0 %.

Den icke-spekulativa byggnadsverksamheten. Den av staten, kommuner, bostadsföreningar, stiftelser m. fl. bedrivna icke-spekulativa byggnadsverksamheten, som under kristiden utgjort ett dominerande inslag i bostadsproduktionen, har under senare år i stort sett gått relativt tillbaka, ehuru numera i allmänhet ett större antal bostäder tillkomma på dylik väg än förhållandet var under åren närmast före, under och efter världskriget. Medelantalet genom icke-spekulativ bostadsproduktion tillkomna lägenheter utgjorde under åren 1916—1922 2 291, men uppgick under perioden 1923—1927, såsom efter-

följande tablå utvisar, till 2 769 per år. För år 1928 utgjorde siffran 3 213, motsvarande 19·6 % av hela lägenhetstillskottet. Anmärkas bör, att nära tre fjärdedelar (71·2 %) av den icke-spekulativa bostadsproduktionen under redogörelseåret fallit på Stockholm, Göteborg och Malmö.

	1920	1921	1922	1923	1924	1925	1926	1927	1928
Antal tillkomna bostadslägenheter	4 524	6 365	6 360	9 461	11 901	13 068	14 221	15 095	16 399
Därav genom icke-spekulativ byggnadsverksamhet . . antal	1 769	2 902	1 110	1 570	2 939	3 277	2 831	3 226	3 213
Därav genom icke-spekulativ byggnadsverksamhet . . %	39·1	45·6	17·5	16·6	24·7	25·1	19·9	21·4	19·6

Bakom dessa temporära förändringar i denna byggnadsverksamhets totalvolym ligga än större växlingar i fråga om aktiviteten hos dess olika bärare, såsom närmare framgår av procenttalen i följande tablå:

Genom icke-spekulativ byggnadsverksamhet tillkomna bostäder fördelade (i %) på olika huvudgrupper

År	Staten	Kommuner	Koop. bost. för., stiftelser[1] o. d.	Industriella företag	År	Staten	Kommuner	Koop. bostadsfören.	Stiftelser o. d.[1]	Industriella företag
1916	1·6	34·6	42·6	21·2	1923	9·9	44·1	35·9		10·1
1917	0·5	33·3	44·0	22·2	1924	4·3	51·8	17·6	22·9	3·4
1918	5·3	27·7	34·1	32·9	1925	1·9	35·6	23·3	35·7	3·5
1919	8·1	33·9	41·3	16·7	1926	3·0	13·0	69·7	11·7	2·6
1920	11·9	34·8	20·7	32·6	1927	0·8	20·9	69·8	6·2	2·3
1921	23·6	52·3	12·7	11·4	1928	2·4	10·2	72·8	12·2	2·4
1922	34·3	25·2	29·9	10·6						

Medan under de tidigare åren denna byggnadsverksamhet huvudsakligen uppbars av industriföretag och s. k. allmännyttiga bostadsbolag, i regel understödda av resp. kommuner, har under de senare åren bostadskooperationen företett stark uppgång. Under 1926, 1927 och 1928 svarade densamma sålunda för nära tre fjärdedelar av hela den icke-spekulativa byggnadsverksamheten.

Ett karakteristiskt drag i den bostadskooperativa och övriga icke-spekulativa byggnadsverksamheten är, att den i betydligt högre grad än den spekulativa koncentrerat sig på uppförande av just de minsta slagen av bostäder. Detta framgår tydligt av nedanstående procentsiffror för år 1928:

	Antal tillkomna lägenh.	d ä r a v (i %) enkelrum o. d.	1 rum o. kök	2 rum o. kök	3 rum o. kök	4 o. fl. rum o. kök
Icke-spekulativ byggnadsverks.	3 213	22·7	42·0	24·8	8·2	2·8
Spekulativ »	13 186	16·3	28·1	29·1	13·0	13·5

Belysande är, att av de 7 933 enkelrum, enkelkök och lägenheter om 1 rum och kök, som under år 1928 registrerats såsom fullbordade, icke mindre än 2 080 eller 26·2 % tillkommit på icke-spekulativ väg. Särskilt högt var relationstalet för Göteborg (42·6 %), Malmö (44·2 %) och Gävle (59·0 %), medan bl. a. Stockholm uppvisar en lägre siffra (26·0 %). Ifrågavarande produktionsgrens starka inriktning på småbostäder medför emellertid, att

[1] Inkl. s. k. allmännyttiga bostadsaktiebolag, frälsningsarmén m. m.

dess andel av den totala byggnadsverksamheten blir något mindre (15·9 %) när man grundar jämförelsen på antalet rum, än när man utgår från lägenhetssiffrorna (19·6 %).

Antal beviljade boningshus, lägenheter och rum. Med hänsyn till önskvärdheten att ur arbetsmarknads- och allmänt ekonomiska synpunkter ha tillgång till mera aktuell kunskap om det nuvarande läget på byggnadsmarknaden och dess utvecklingstendenser, än som kan erhållas på grundval av siffrorna för under år 1928 fullbordade byggnadsföretag, har socialstyrelsen, såsom nämnts, nu liksom föregående år från byggnadsnämnderna inhämtat vissa uppgifter om under redogörelseåret beviljade byggnadslov[1], ehuru denna gång endast i fråga om städer med över 10 000 invånare. En sammanfattande översikt av dessa uppgifter erhålles i nedanstående tab. E, i vilken i jämförelsesyfte motsvarande uppgifter om under redogörelseåret fullbordade samt under år 1927 beviljade byggnadsföretag medtagits.

Tab. E. Antal under åren 1927 och 1928 beviljade samt under 1928 fullbordade byggnadsföretag i rikets större städer (med över 10 000 inv.).

	Städer m. över 100 000 inv.			Städer om 20 000—100 000 inv.			Städer m. 10 000—20 000 inv.			Samtliga större städer		
	beviljade 1927	fullbordade 1928	beviljade 1928[2]	beviljade 1927	fullbordade 1928	beviljade 1928[2]	beviljade 1927	fullbordade 1928	beviljade 1928[2]	beviljade 1927	fullbordade 1928	beviljade 1928[2]
Antal byggnadsföretag	1 544	1 517	1 461	1 275	1 115	1 189	775	706	806	3 594	3 338	3 456
Därav ny- (och om-) byggnader av boningshus	1 266	1 127	933	714	659	639	369	375	388	2 349	2 161	1 960
Antal bostadslägenheter	8 968	9 171	8 393	3 008	3 031	3 369	1 080	1 274	1 384	13 056	13 476	13 146
Därav lägenheter m. bad- el. duschrum .	6 230	6 403	5 517	641	863	1 283	273	375	469	7 144	7 641	7 269
Antal rum (och kök) .	24 122	24 161	23 048	8 883	8 779	10 496	3 658	4 067	4 573	36 663	37 007	38 117

Ser man på orterna tillsammantagna, giva de tre siffergrupperna en bild av en relativt enhetlig och i stort sett stegrad byggnadskonjunktur. Något mindre likformig blir bilden, om man betraktar talen för de olika ortsgrupperna i tab. E samt för de särskilda städerna i tab. F. Härav framgår bl. a., att särskilt Stockholm samt Örebro och Landskrona företett minskning gentemot år 1927, låt vara att denna mer än uppväges av ökningen i Göteborg, Malmö, Uppsala, Jönköping, Borås, Västerås m. fl. städer. Under den senare delen av innevarande år synes emellertid Stockholm ha uppvisat en betydande stegring av byggnadsverksamheten, såsom närmare belyses i följande sammanställning:[3]

[1] Beaktas bör, att byggnadslov ej erfordras för statliga byggnadsföretag, ofta ej heller för kommunala sådana.

[2] För Karlskrona ha uppskattade siffror måst användas.

[3] Uppgifterna hämtade ur Statistisk Månadsskrift, utg. av Stockholms stads statistiska kontor, årg. 1929, häfte 9.

Bostadsproduktion i Stockholm	Antal under tiden 1 jan.—1 okt. beviljade		fullbordade		Antal d. 1 okt. under byggnad varande	
	lägenheter	rum	lägenheter	rum	lägenheter	rum
År 1928	3 283	8 361	2 844	7 272	2 381	6 059
År 1929	6 671	14 493	1 855	5 296	5 450	11 658

I allmänhet torde man böra iakttaga viss försiktighet, då det gäller att av uppgifter om beviljade byggnadslov söka bedöma den pågående eller närmast förestående utvecklingen. Sålunda kunna tiderna för utförandet och färdigställandet av de under ett visst år beviljade byggnadsföretagen avsevärt växla för olika orter och byggnadstyper, och även andra omständigheter kunna spela in, exempelvis ränteläget och vederbörande byggherres ekonomiska bärkraft o. s. v. Medan man kunde vara böjd att antaga, att tidsrummet mellan byggnadslov och slutavsyning i regel skulle vara längre vid uppförandet av ett större hus än av ett litet, förekommer det i själva verket icke så sällan, att av egnahemsbyggare igångsatta byggnadsarbeten fullbordas först efter loppet av flera år, enär de tidvis måst ligga nere på grund av penningbrist eller av andra orsaker, medan däremot ett av en yrkesbyggmästare i en större stad påbörjat stort hyreshusbygge i regel fullföljes utan uppehåll.

Av de 1 960 ny- (och om-) byggnader av boningshus, som i de större städerna år 1928 beviljades, avsågo 543 eller 27·7 % stenhus, vilket relationstal är något högre än motsvarande för år 1927. Att utvecklingen även i övrigt fortfarande synes tendera mot större byggnadstyper, framgår av följande tablå:

Beviljade (1927 o. 1928) och fullbordade (1928) boningshus i större städer fördelade (i %) efter

	antal våningar i höjd			antal lägenheter				antal rum (och kök)			
	1	2	3 o. fl.	1	2	3—9	10 o. fl.	1—3	4—7	8—19	20 o. fl.
beviljade 1927 .	5·2	76·7	18·1	39·8	33·7	14·3	12·2	6·7	57·1	22·3	13·9
fullbordade 1928	8·9	65·9	25·2	39·9	27·5	16·8	15·8	13·6	46·4	21·1	18·9
beviljade 1928 .	3·6	63·8	32·6	30·8	28·8	19·5	20·9	5·1	41·4	28·5	25·0

Vågar man döma av efterföljande sammanställning över lägenheternas fördelning på storleksgrupper, skulle den sedan år 1924 fortgående relativa ökningen i produktionen av smålägenheter hålla på att avstanna. Detta beror dock i huvudsak på förhållandena i vissa landsortsstäder, medan däremot bostadsproduktionen i Stockholm fortfarande i ökad grad inriktas på de minsta lägenhetstyperna.

Bostadslägenheter fördelade (i %) efter storleksgrupper	enkelrum, enkelkök m. m.	1 rum och kök	2 rum och kök	3 rum och kök	4 rum och kök	5 o. fl. rum och kök
beviljade 1927 . . .	18·0	31·1	27·8	12·3	5·7	5·1
fullbordade 1928 . .	19·0	32·4	27·2	10·8	5·4	5·2
beviljade 1928 . . .	16·4	31·5	27·3	12·3	6·0	6·5

Enligt tab. E utgjorde antalet lägenheter med badrum i under år 1928 beviljade byggnadsföretag 7 269, motsvarande 55·3 % av samtliga. Nämnas må, att motsvarande relativtal för år 1927 beviljade och för år 1928 fullbordade lägenheter utgjorde resp. 54·7 och 56·7 %, sålunda föga skillnad.

Vill man erfara vad byggnadsloven ha att meddela rörande den totala

ab. F. Antal bostadslägenheter och rum i 1927 och 1928 beviljade byggnadsföretag inom olika större städer (med över 10 000 inv.)

Städer	Bostadslägenheter i beviljade byggnadsföretag		Därav läg. t. o. m. 2 rum o. kök (1928)	Rum (o. kök) i beviljade byggnadsföretag		Städer	Bostadslägenheter i beviljade byggnadsföretag		Därav läg. t. o. m. 2 rum o. kök (1928)	Rum (o. kök) i beviljade byggnadsföretag	
	1927	1928		1927	1928		1927	1928		1927	1928
Stockholm . .	6 328	4 696	3 901	16 440	11 832	Göteborg . . .	1 576	2 465	1 866	4 800	7 405
Lidingö . . .	51	51	20	225	209	Mölndal . . .	81	113	99	217	327
Södertälje . .	63	72	45	252	248	Uddevalla . .	93	122	85	291	401
Uppsala . . .	111	236	90	354	931	Borås	389	567	393	1 173	1 608
Nyköping . .	21	30	22	76	89	Trollhättan . .	25	22	9	88	90
Eskilstuna . .	157	144	81	447	514	Skövde	40	57	34	147	216
Linköping . .	145	129	82	470	414	Karlstad . . .	145	159	124	424	481
Norrköping .	339	344	217	884	1 067	Kristinehamn .	22	54	30	81	188
Jönköping . .	155	224	150	532	798	Örebro	605	476	377	1 436	1 202
Kalmar . . .	112	196	150	406	588	Västerås . . .	51	160	112	219	480
Västervik . .	16	42	30	57	132	Falun	21	22	18	91	52
Visby	16	15	7	68	59	Gävle	71	59	56	204	132
Karlskrona .	89	.	.	237	.	Söderhamn . .	31	34	33	80	96
Kristianstad .	50	26	5	183	120	Härnösand . .	15	38	21	41	137
Malmö . . .	1 064	1 232	868	2 882	3 811	Sundsvall . .	113	106	62	371	397
Lund	165	160	89	523	540	Östersund . .	34	35	28	115	104
Landskrona .	34	12	8	117	40	Umeå	63	66	58	192	186
Hälsingborg .	523	594	451	1 770	1 899	Luleå	61	107	63	173	362
Ystad	31	72	38	98	280	Samtliga[1]	**13 056**	**13 146**	**9 883**	**36 663**	**38 117**
Trälleborg . .	87	92	84	289	252						
Halmstad . .	63	67	29	210	306						

byggnadsverksamhetens utvecklingstendenser, bör man uppmärksamma nedanstående tablå, som uppgjorts efter i huvudsak samma grunder som tab. B i det föregående:

	Beräknad nettogolvyta (kvm) i under år 1928 beviljade				
	lokaler för förvaltning, skolväsen, sjukvård, biograf- o. rest.-rör. m. m.	lokaler för industriella och kommersiella ändamål	samtliga lokaler, ej avsedda för bostadsändamål	*rum avsedda* för bostadsändamål	samtliga rum och lokaler
Stockholm	31 108	96 834	127 942	295 800	423 742
Göteborg	24 474	74 795	99 269	185 125	284 394
Malmö	3 598	20 550	24 148	95 275	119 423
Övriga större städer . .	67 457	100 132	167 589	376 725	544 314
Samtliga större städer	**126 637**	**292 311**	**418 948**	**952 925**	**1 371 873**

I rikets större städer med över 10 000 invånare översteg den beräknade arealen i under år 1928 beviljade lokaler för industriella, kommersiella, offentliga o. d. ändamål (418 948 kvm) motsvarande siffra i fråga om fullbordade byggnader (290 324 kvm) med ej mindre än 44·3 %, vilken förskjutning i främsta rummet hänför sig till gruppen kontors-, butiks- och lagerlokaler (118 868 kvm i fullbordade och 208 243 i beviljade byggnadsföretag). För bostadsrummen stannade däremot motsvarande ökning vid 3·0 %, medan den beräknade total-

[1] I summan för år 1928 ingå uppskattade siffror för Karlskrona.

arealen i samtliga under år 1928 planerade rum och lokaler översteg den färdigställda arealen (1 215 499 kvm) med 12·9 %. Detta slutresultat är sålunda ägnat att förstärka det intryck av fortgående stegrad byggnadskonjunktur, vilket erhölls vid en granskning enbart av uppgifterna om de bostadshus, som i landets större städer planerats under år 1928.

Bostadsmarknaden i rikets städer vid oktoberflyttningen 1929.

Undersökningens syftemål och omfattning. Alltsedan år 1922 har socialstyrelsen årligen på grundval av uppgifter, lämnade av vederbörande kommunala myndigheter, verkställt undersökningar rörande bostadsmarknadens allmänna utveckling i rikets städer, sådan denna framträtt vid de årliga oktoberflyttningarna samt beträffande de senaste åren även vid fardagen i april. Kortfattade redogörelser för undersökningsresultaten ha lämnats i denna tidskrift.[1]

Vid undersökningen rörande ställningen på bostadsmarknaden omkring 1 oktober innevarande år ha uppgifterna som vanligt erhållits genom frågeformulär, som ifyllts av vederbörande kommunala myndigheter. Frågorna voro desamma som vid den senaste enquêten i april 1929. Svar ha ingått från samtliga städer utom från Djursholm, där någon egentlig hyresmarknad ej torde förefinnas.

Vid bearbetningen har liksom vid föregående tillfällen en uppdelning skett av materialet på större städer (med över 10 000 inv.) och mindre städer.

Större städer. Följande sifferrader utgöra en sammanfattning av de inkomna uppgifterna angående bostadstillgången i 39 större städer vid 1929 års oktoberflyttning:

I nedanstående antal städer har tillgången uppgivits vara: [2]

	för smålägenheter (t. o. m. 2 rum o. kök)				för medelstora lägenheter (3—5 rum och kök)				för större lägenheter (6 o. fl. rum o. kök)			
	god	tillr.	knapp	otillr.	god	tillr.	knapp	otillr.	god	tillr.	knapp	otillr.
Äldre läg. . .	3	8	19	9	15	21	1	2	19	19	1	—
Nybyggda läg.	2	12	17	8	14	21	2	2	12	23	—	1

Som synes, är det nästan endast i fråga om småläghenheter med högst 2 rum och kök, som man kan tala om verklig brist, i det tillgången på dylika anses vara otillräcklig inom 8—9 städer; i ytterligare ett fall framhålles bristande tillgång speciellt i fråga om enkelrum samt lägenheter om ett rum och kök. Knapp tillgång på småläghenheter anses råda inom 17—19 orter.

[1] Jfr Soc. Medd. årg. 1923, sid. 25 ff. och 877 ff., årg. 1924, sid. 894 ff., årg. 1925, sid. 530 ff. och 971 ff., årg. 1926, sid. 465 ff. och 947 ff., årg. 1927, sid. 468 ff. och 935 ff., årg. 1928, sid. 337 ff. och 871 ff. samt årg. 1929, sid. 364 ff.

[2] Vissa av de här redovisade lägenhetstyperna uppges i några städer ej vara representerade, varför summan av uppgifterna i ett par fall understiger 39. Ett liknande förhållande framträder i en del följande sammanställningar.

Däremot anses tillgången på medelstora och i ännu högre grad på större lägenheter — särskilt sådana av äldre typ — nästan överallt motsvara eller överstiga behovet.

Bostadsmarknadens utveckling sedan hyresstegringslagens upphävande fr. o. m. den 1 oktober 1923 belyses i efterföljande tablå, vari uppgifterna om tillgången på bostadslägenheter inom 36 vid samtliga undersökningar representerade större städer sammanfattats till »konjunktursiffror» på så sätt, att omdömena »otillräcklig», »knapp», »tillräcklig» och »god» uttryckts medelst siffrorna 1, 2, 3 och 4. Härvid har man sammanfört uppgifterna om äldre och nybyggda lägenheter under hänsynstagande till, att de sistnämnda endast utgöra en mindre del av det totala lägenhetsbeståndet. Vid hopräkningen har hänsyn tagits endast till orternas antal, icke till deras folkmängd.

Tillgången på bostäder i större städer åren 1923—1929

	okt. 1923	okt. 1924	apr. 1925	okt. 1925	apr. 1926	okt. 1926	apr. 1927	okt. 1927	apr. 1928	okt. 1928	apr. 1929	okt. 1929
Smålägenheter . . .	1·47	1·59	1·62	1·78	1·92	1·86	2·28	2·39	2·36	2·47	2·19	2·17
Medelstora läg. . .	2·31	2·67	2·53	3·08	2·97	3·22	3·17	3·28	3·14	3·19	3·08	3·22
Större » . .	2·97	3·15	3·15	3·39	3·31	3·47	3·44	3·42	3·36	3·39	3·28	3·36

Följer man de för bostadsmarknadens läge mest representativa oktobersiffrorna, finner man, att omdömena om tillgången på småbostäder gingo i allt gynnsammare riktning ända t. o. m. år 1928, men att denna tendens inne-

Tab. A. I kommunala nödbostäder intagna husvilla vid vissa tidpunkter åren 1923—1929.

Tidpunkter[1]	Antal i nödbostäder boende före fardagen		Antal i samband med flyttningen i nödbostäder nyintagna		Antal efter flyttningen i nödbostäder kvarboende		Antal städer, i vilka dylik inkvartering efter flyttningen förekommit
	familjer	personer	familjer	personer	familjer	personer	
Okt. 1923	·	·	·	·	1 612	·	23
Okt. 1924	1 157	5 581	622	2 993	[2] 1 549	7 305	23
April 1925	1 276	·	163	·	[3] 1 298	·	20
Okt. 1925	1 074	4 992	291	1 477	[2] 1 231	5 992	21
April 1926	946	4 864	26	139	[4] 899	4 655	17
Okt. 1926	748	3 865	72	337	[5] 708	3 695	19
April 1927	521	2 883	12	71	[6] 503	2 784	18
Okt. 1927	426	2 384	33	159	[7] 336	1 935	15
April 1928	286	1 607	33	175	[8] 292	1 656	14
Okt. 1928	248	1 469	33	145	[7] 250	1 465	14
April 1929	209	1 224	9	37	[8] 212	1 222	13
Okt. 1929	204	1 137	33	143	[7] 219	1 225	11

[1] Vid 1922 års undersökning kunde här ifrågavarande uppgifter ej erhållas för Stockholm, varför siffrorna för nämnda år icke ansetts böra medtagas i denna översikt. — [2] Antalet inkvarterade den 6 okt. — [3] Antalet inkvarterade den 10 april. — [4] Antalet inkvarterade den 8 april. — [5] Antalet inkvarterade den 11 okt. — [6] Antalet inkvarterade den 9 april. — [7] Antalet inkvarterade den 10 okt.

varande år icke längre synes göra sig gällande. I fråga om större och medelstora lägenheter ha under de tre senaste åren variationerna däremot knappast varit märkbara. Med hänsyn till dessa uppgifters subjektiva karaktär torde man dock icke böra tillmäta angivna skiftningar någon alltför stor betydelse. Helt uteslutet är dock icke, att den minskning i tillgången på billiga smålägenheter, som under de senaste åren framträtt i huvudstaden såsom en följd av de ökade rivningarna och bostadsproduktionens starka inriktning på moderna smålägenheter, även i någon mån gjort sig gällande i en del större landsortsstäder.

Intrycket av att en betydande förbättring i de mindre bemedlades bostadsförsörjning ägt rum sedan hyresstegringslagens upphävande, bestyrkes genom en blick på tab. A, vilken redovisar antalet genom resp. kommuners försorg provisoriskt inkvarterade husvilla vid olika tidpunkter. Antalet omhändertagna husvilla har sålunda under de senaste tolv månaderna minskats med omkring 30 familjer med tillhopa 240 personer och utgör numera endast omkring en sjättedel mot för fyra eller fem år sedan. Påpekas bör dock, att nedgången under det senaste året varit mindre än den, som man konstaterat vid tidigare undersökningstillfällen, samt att den helt hänför sig till den första hälften av hyresåret.

Såsom framgår av tab. B, uppvisade av rikets 39 städer med över 10 000 invånare 11 husvillhet i här avsedd mening i oktober 1929. Det största antalet husvilla, absolut taget, redovisades i Eskilstuna, Malmö, Norrköping,

Tab. B. I kommunala nödbostäder intagna husvilla i de större städerna vid 1929 års oktoberflyttning.

Städer [1]	Antal i nödbostäder boende före 1 okt. 1929		Antal i samband med okt.-flyttningen i nödbostäder nyintagna		Antal i nödbostäder boende den 10 okt. 1929		Städer [1]	Antal i nödbostäder boende före 1 okt. 1929		Antal i samband med okt.-flyttningen i nödbostäder nyintagna		Antal i nödbostäder boende den 10 okt. 1929	
	familjer	personer	familjer	personer	familjer	personer		familjer	personer	familjer	personer	familjer	personer
Uppsala .	8	32	2	7	10	39	Landskrona	22	105	4	17	26	122
Nyköping	11	38	2	7	11	38	Hälsingborg	8	39	—	—	8	39
Eskilstuna	47	285	7	26	54	311	Halmstad .	25	157	1	8	25	158
Linköping	14	87	1	5	15	92	Skövde . .	14	60	1	7	14	60
Norrköping	27	166	—	—	26	161	Västerås . .	—	—	4	24	—	—
Västervik	5	29	1	6	6	35	Summa	**204**	**1 137**	**33**	**153**	**219**	**1 225**
Malmö . .	23	139	10	46	24	170							

[1] I följande större städer uppges inga inkvarteringar i provisoriska nödbostäder ha förekommit: Stockholm, Lidingö, Södertälje, Jönköping, Kalmar, Visby, Karlskrona, Kristianstad, Lund, Ystad, Trelleborg, Göteborg, Mölndal, Uddevalla, Borås, Trollhättan, Karlstad, Kristinehamn, Örebro, Falun, Gävle, Söderhamn, Härnösand, Sundsvall, Östersund, Umeå och Luleå. Från Gävle meddelas dock, att där 23 familjer om 122 personer den 10 okt. voro inkvarterade i nödbostäder, ehuru av mera permanent natur.

Halmstad och Landskrona. I förhållande till folkmängden kom Eskilstuna främst med 9·9 husvilla per 1 000 invånare; därnäst följde Halmstad och Landskrona med resp. 6·8 och 6·6. En ganska betydande nedgång gentemot oktober 1928 förete Norrköping och Hälsingborg. Städerna Södertälje, Karlskrona, Borås och Kristinehamn, som för ett år sedan redovisade en del husvilla, ha nu helt utgått ur tabellen, medan ett motsatt förhållande gäller beträffande Skövde, där bostadslösa behövde omhändertagas vid oktoberflyttningen 1929 men icke vid samma tid 1928.

Påpekas bör emellertid, att nu meddelade uppgifter icke kunna ge någon mera allsidig och säker uppfattning om den faktiska förekomsten av bostadslöshet å resp. orter. Siffrorna avse, som nämnts, närmast de husvilla, som genom stadens försorg inkvarterats i provisoriska nödbostäder. Dessa äro emellertid av växlande art och beskaffenhet och skilja sig stundom icke mycket från lägenheter, upplåtna i gatureglerings fastigheter o. d., varför de uppgiftslämnande myndigheterna ej alltid kunnat ha samma uppfattning om, vilka av resp. kommuner tillhandahållna bostäder skulle inordnas under ifrågavarande kategori. I verkligheten torde ett betydande antal av de såsom husvilla redovisade familjerna sedan flera år ha varit inhysta i de kommunala nödbostäderna, och vissa tecken tyda på, att den kommunala hjälpverksamheten på detta område allt mera kommit att ingå såsom ett led i fattigvårdsarbetet. Belysande är sålunda, att husvillheten numera oftare anses bero på de omhändertagna personernas sociala och ekonomiska nödläge och därmed sammanhängande bristande hyresbetalningsförmåga eller med vederbörandes mindre önskvärda egenskaper som hyresgäst än med någon mera allmän brist på smålägenheter. Att de husvilla till större del än förut utgöras av barnrika familjer, antydes genom att antalet personer per familj i oktober 1924 utgjorde 4·7 men numera uppgår till 5·6.

Vid sidan av den så att säga officiellt registrerade husvillheten förefinnas andra former av mer eller mindre utpräglad bostadslöshet. Vissa husvilla kunna sålunda föredraga att innebo hos släktingar och vänner framför att taga sin tillflykt till kommunala nödbostäder. Vidare torde det på åtskilliga håll förekomma, att gamla och skröpliga bostäder, som ur hälsovårdssynpunkt utdömts eller bort utdömas, fortfarande användas, liksom att husvilla familjer även vintertid kvarbo i kolonistugor o. d. (i Stockholm 222 familjer under vintern 1928—1929).

Nedgången i husvillheten sammanhänger givetvis med de senare årens livliga byggnadsverksamhet. Beträffande denna ha inga särskilda uppgifter inhämtats till förevarande undersökning, men synas de till den ordinarie byggnadsverksamhetsstatistiken meddelade uppgifterna om under år 1928 beviljade byggnadsföretag tyda på, att bostadsproduktionen numera tenderar till att åtminstone under den närmaste tiden kvarstå på en jämförelsevis hög nivå (se Soc. Medd. årg. 1929, sid. 931 ff.).

Även hyresnivåns utveckling torde för närvarande ur hyresgästsynpunkt te sig fördelaktigare än under vissa föregående år, såsom framgår av efterföljande sammanställningar, avseende 39 resp. 35 större städer:

Antal städer, varest i okt. 1929 hyresnivån uppgivits vara:

	för småLägenheter			för medelstora lägenheter			för större lägenheter		
	fallande	stillastående	stigande	fallande	stillastående	stigande	fallande	stillastående	stigande
Äldre läg. .	—	31	8	7	31	1	9	29	1
Nybyggda läg.	—	28	11	3	30	6	1	33	2

Som synes anses hyrorna i de flesta städer numera icke förete någon märkbar rörelsetendens. Å de orter, där hyresnivån anses vara stadd i förskjutning, synas i fråga om större och medelstora lägenheter av äldre typ sänkningar vara vanligare än stegringar, medan förhållandet är det motsatta i fråga om motsvarande nyare lägenheter, och i fråga om småLägenheter uteslutande stegringar göra sig gällande.

Utvecklingen under tidigare år framgår av följande tablå:

Antal städer, varest hyresnivån uppgivits vara:

	för småLägenheter			för medelstora lägenheter			för större lägenheter		
	fallande	stillastående	stigande	fallande	stillastående	stigande	fallande	stillastående	stigande
Okt. 1925 . .	1	22	12	3	26	6	9	24	2
April 1926 . .	2	26	7	5	24	6	13	22	—
Okt. 1926 . .	3	24	8	8	25	2	18	17	—
April 1927 . .	1	26	8	5	25	5	11	22	2
Okt. 1927 . .	—	28	7	6	27	2	13	21	1
April 1928 . .	1	30	4	3	30	2	9	25	1
Okt. 1928 . .	2	28	5	5	28	2	8	26	1
April 1929 . .	1	28	6	3	28	4	6	25	4
Okt. 1929 . .	—	26	9	6	27	2	8	26	1

Mindre städer. Att bostadsfrågan f. n. å de flesta mindre orter torde ha upphört att vara något mera brännande socialt problem synes i viss mån bestyrkas av efterföljande sifferrader, vilka utgöra en sammanställning av de erhållna upplysningarna om bostadstillgången, som till denna utredning erhållits från 73 orter:

I nedanstående antal städer har tillgången uppgivits vara:

	för småLägenheter (t. o. m. 2 rum o. kök)				för medelstora lägenheter (3—5 rum o. kök)				för större lägenheter (6 o. fl. rum o. kök)			
	god	tillr.	knapp	otillr.	god	tillr.	knapp	otillr.	god	tillr.	knapp	otillr.
Äldre läg. . . .	17	33	16	7	21	46	6	—	23	42	5	—
Nybyggda läg. .	13	33	16	11	20	42	10	1	16	39	9	1

Tillgången på medelstora och större lägenheter torde sålunda endast i relativt få fall understiga efterfrågan, medan däremot tillgången på småLägenheter ställer sig sämre. Denna har nämligen i 7—11 städer direkt betecknats såsom otillräcklig, och från 16 orter föreligga uppgifter om knapp tillgång.

Efterföljande sammanställning av de från 69 mindre städer erhållna uppgifterna om bostadstillgången under perioden 1922—1929 har åstadkommits på samma sätt som motsvarande konjunktursiffror för de större städerna. Jämför man de båda sifferserierna, visar sig, att omdömena om bostadstill-

gången i de mindre städerna ej ens under de tidigare åren häntytt på någon bostadsknapphet jämförbar med den, som uppgivits från de större städerna, samt att tillgången på smålägenheter även under senare år varit märkbart bättre i de mindre städerna än i de större. Den nedgång, som de tre senaste siffrorna för smålägenheter likväl förete gentemot april 1928, synes man av samma skäl, som ovan anförts beträffande en liknande iakttagelse i fråga om de större städerna, tills vidare böra betrakta med viss reservation.

Tillgången på bostäder i mindre städer åren 1922—1929

	okt. 1922	okt. 1923	okt. 1924	okt. 1925	apr. 1926	okt. 1926	apr. 1927	okt. 1927	apr. 1928	okt. 1928	apr. 1929	okt. 1929
Smålägenheter . . .	2·85	2·45	2·55	2·75	2·86	2·87	2·88	2·86	3·02	2·83	2·75	2·78
Medelstora läg. . .	2·79	2·86	3·09	3·25	3·17	3·35	3·32	3·23	3·26	3·10	3·16	3·17
Större » . .	2·91	3·01	3·20	3·36	3·32	3·43	3·34	3·31	3·26	3·16	3·13	3·17

Den i de mindre städerna officiellt registrerade husvillheten var nu liksom föregående år obetydlig. Uppgivits har, att vid den senaste oktoberflyttningen förefunnos i 3 städer tillhopa 11 familjer om 52 personer i kommunala nödbostäder.

Uppgifterna om hyresnivån i de mindre städerna kunna sammanfattas i följande tablå:

Antal städer, varest hyresnivån uppgivits vara:

	för smålägenheter			för medelstora lägenheter			för större lägenheter		
	fallande	stillastående	stigande	fallande	stillastående	stigande	fallande	stillastående	stigande
Äldre läg. . . .	7	57	9	9	63	1	11	58	1
Nybyggda läg. .	3	58	12	5	63	5	6	57	2

Utvecklingen från tidigare år framgår av följande siffror, som avse 69 städer:

Antal städer, varest hyresnivån uppgivits vara:

	för smålägenheter			för medelstora lägenheter			för större lägenheter		
	fallande	stillastående	stigande	fallande	stillastående	stigande	fallande	stillastående	stigande
Okt. 1925 . . .	5	56	8	9	57	3	13	51	2
April 1926 . . .	7	55	7	10	56	3	15	53	—
Okt. 1926 . . .	5	59	5	14	52	3	22	43	2
April 1927 . . .	4	57	8	8	57	4	13	52	3
Okt. 1927 . . .	11	53	5	15	52	2	15	53	1
April 1928 . . .	6	56	7	8	53	8	10	54	4
Okt. 1928 . . .	11	45	13	10	52	7	11	52	5
April 1929 . . .	8	53	8	9	57	3	10	56	2
Okt. 1929 . . .	6	53	10	8	59	2	10	54	1

Dessa sammanställningar torde ge ungefär samma intryck som motsvarande för de större städerna. I de relativt fåtaliga fall, där förändringar ansetts ha förekommit, synas dock sänkningstendenserna ha varit något mera framträdande i de mindre städerna än i de större.

Arbetartillgång, arbetstid och arbetslön inom Sveriges jordbruk år 1928.[1]

Tillgång på lantarbetare. Den av socialstyrelsen verkställda undersökningen rörande arbetsförhållandena inom jordbruket år 1928 är baserad på uppgifter från kommunalstämmoordförandena i 2 173 landskommuner, motsvarande 93·1 % av de tillskrivna kommunerna å rikets landsbygd. Den första punkten å det utsända frågeformuläret upptog spörsmålet angående tillgång på lantarbetare inom kommunen. Svaret skulle innefatta ett allmänt omdöme, huruvida tillgången å de å orten bosatta eller dit regelbundet återkommande lantarbetarna kunde anses vara god, tillräcklig eller otillräcklig i förhållande till de vid jordbruket förekommande arbetena, betraktade som ett helt. Det inkomna materialet utvisar, att av de uppgiftslämnande kommunerna 873 eller 43·6 % hade god, 1 069 eller 53·4 % tillräcklig och 59 eller 3·0 % otillräcklig tillgång på lantarbetare.

Medan såväl år 1913 som de därpå följande krigsåren ett relativt stort antal socknar (c:a 20—50 % av samtliga redovisade) uppgivits ha haft otillräcklig tillgång på lantarbetare, har alltsedan fredskrisen 1921 brist på lantarbetare endast rapporterats från enstaka orter. Detta gäller dock enbart om den manliga arbetskraften, varemot i fråga om kvinnlig arbetshjälp tillgången angives som otillräcklig i närmare en femtedel av de redovisade landskommunerna.

I formuläret hade liksom föregående år införts en frågepunkt rörande arbetslösheten bland lantarbetare. De för år 1928 erhållna uppgifterna synas utvisa, att arbetslösheten inom jordbruket varit något mindre under år 1928 än under år 1927. Vad arbetslöshetens lokala fördelning beträffar giva emellertid uppgifterna för de nämnda åren samma bild, nämligen att de största svårigheterna för manliga lantarbetare (såväl fasta som tillfälliga) skulle föreligga i Bergslagen och i övre Norrland, medan det i fråga om kvinnor nästan överallt uppgives vara regel, att ingen brist på arbete föreligger för sådana, som äro villiga att förrätta jordbrukssysslor. För att ytterligare belysa läget på jordbrukets arbetsmarknad hade i formuläret införts en ny fråga, nämligen huruvida svårigheter att bereda ungdomen arbete och anställning inom jordbruket eller inom andra näringsgrenar hade medfört, att arbetskraften inom jordbruket å orten kunde anses väl stor i förhållande till behovet. Av de 1 909 landskommuner (87·9 % av samtliga), som besvarat frågan, ha 201 eller 10·5 % lämnat jakande svar. De lämnade

[1] Utgör en sammanfattning av huvudinnehållet utav den av socialstyrelsen i serien Sveriges officiella statistik: socialstatistik utgivna publikationen med denna titel. I Soc. Medd. har tidigare (årg. 1929, sid. 30 o. f.) publicerats en redogörelse för vissa preliminära beräkningar rörande arbetstillgång och arbetslön inom jordbruket år 1928.

uppgifterna giva vid handen, att det egentligen endast är på sina håll i mälarlandskapen samt i Bergslagen och Norrland, som en viss »uppdämning» av arbetskraft ägt rum inom jordbruket på grund av svårigheten att bereda jordbrukarungdomen arbete utom hemmet.

Tab. A. Jordbrukets medelarbetstid inom olika län.

Län	Genomsnittlig *nettoarbetstid* i timmar per dag för						Genomsnittlig *rastetid* i timmar per dag för					
	egentliga jordbruksarbetare		körkarlar		kreatursskötare		egentliga jordbruksarbetare		körkarlar		kreatursskötare	
	Sommar	Vinter	Sommar	Vinter	Sommar	Vinter	Sommar	Vinter	Sommar	Vinter	Sommar	Vinter
Stockholms	9·9	7·9	11·1	9·0	10·5	10·4	2·0	1·3	2·5	1·8	3·5	3·5
Uppsala	10·0	7·8	11·1	9·1	10·8	10·7	2·0	1·4	2·5	1·8	3·4	3·3
Södermanlands	10·0	7·8	10·8	8·6	10·1	10·0	2·0	1·3	2·4	1·7	4·0	4·0
Östergötlands	9·8	7·8	10·6	8·9	10·5	10·4	2·3	1·4	2·5	1·7	3·3	3·3
Jönköpings	9·8	7·6	10·5	8·9	10·7	10·3	2·2	1·4	2·3	1·7	2·8	2·8
Kronobergs	9·9	7·8	10·5	8·9	10·7	10·5	1·8	1·3	2·0	1·5	2·7	2·6
Kalmar	9·8	7·7	10·5	8·8	10·5	10·2	2·1	1·3	2·3	1·7	3·1	3·1
Gotlands	9·6	7·6	10·4	9·1	10·6	10·4	2·4	1·4	2·5	1·8	3·1	2·9
Blekinge	9·8	7·9	10·5	8·9	10·8	10·5	1·7	1·2	2·1	1·6	2·9	2·8
Kristianstads	9·8	8·3	10·5	9·0	10·1	9·9	1·5	1·1	1·8	1·4	3·2	3·0
Malmöhus	9·9	8·3	10·6	9·0	9·8	9·6	1·4	1·1	1·7	1·3	3·5	3·4
Hallands	9·9	8·1	10·5	8·9	10·3	9·7	2·2	1·4	2·3	1·5	3·3	3·2
Göteborgs och Bohus	9·8	7·6	10·3	8·5	10·6	10·2	2·3	1·5	2·4	1·6	3·0	2·9
Älvsborgs	9·8	7·6	10·4	8·5	10·6	10·3	2·2	1·3	2·2	1·5	2·9	2·7
Skaraborgs	9·9	7·5	10·6	8·5	10·6	10·4	2·2	1·2	2·3	1·5	3·1	3·0
Värmlands	9·6	7·5	10·2	8·2	10·3	10·1	2·4	1·5	2·4	1·6	3·3	3·2
Örebro	9·7	7·6	10·3	8·3	10·0	10·0	2·1	1·4	2·2	1·5	3·7	3·7
Västmanlands	9·9	7·8	10·8	8·9	10·4	10·2	2·0	1·4	2·4	1·8	3·8	3·8
Kopparbergs	9·4	7·9	10·0	8·5	10·1	10·1	2·0	1·6	2·1	1·6	3·6	3·4
Gävleborgs	9·5	7·6	10·2	8·6	10·1	9·9	2·0	1·5	2·3	1·9	3·6	3·6
Västernorrlands	9·7	7·2	10·2	8·1	10·2	9·9	2·3	1·7	2·4	1·8	3·2	3·0
Jämtlands	9·4	7·5	10·0	8·6	9·9	9·7	2·7	2·1	2·9	2·3	3·1	3·0
Västerbottens	9·9	7·7	10·2	8·3	10·6	10·4	2·4	1·8	2·4	1·9	2·8	2·8
Norrbottens	10·1	8·0	10·7	8·9	10·7	10·2	2·4	2·0	2·5	2·8	2·7	2·9
Hela riket	9·8	7·8	10·6	8·8	10·4	10·2	2·0	1·4	2·2	1·6	3·3	3·2

Arbetstid. I tab. A meddelas genomsnittssiffror för nettoarbetstid och raster sommar och vinter inom olika län och för riket i dess helhet beträffande egentliga jordbruksarbetare, körkarlar och kreatursskötare. Med sommar avses härvid jordbrukets högsäsong eller de tre månader av sommarhalvåret, då arbetet i allmänhet börjar tidigast och slutar senast, och med vinter de tre månader av vinterhalvåret, då dagen är som kortast samt arbetet börjar senast och upphör tidigast. Vad beträffar de tre arbetarkategorier man ur arbetstidssynpunkt ansett sig böra särskilja, må här endast framhållas, att skillnaden mellan egentliga jordbruksarbetares och körkarlars arbetstid betingas av det extraarbete de senare ha att utföra med rykt och skötsel av de vid utearbetet använda dragarna. Nettoarbetstiden betecknar den effektiva arbetstiden, så noggrant detta överhuvud är möjligt med hänsyn till jordbruksnäringens egenartade arbetsförhållanden. Det må sålunda framhållas, att inom industrien arbetstiden i regel räknas

från arbetarens ankomst till och intill hans avgång från arbetsplatsen, medan på en större lantgård ofta avsevärd del av arbetstiden tages i anspråk för tillryggaläggande av vägen från gården till arbetsplatsen och tillbaka igen. Hopläggas siffrorna för nettoarbetstiden och rastetiden, erhålles ett mått på bruttoarbetstiden, d. v. s. det antal timmar arbetaren dagligen är bunden av sitt arbete.

För *egentliga jordbruksarbetare* utgjorde under sommaren nettoarbetstiden 9·8 timmar samt rastetiden 2·0 timmar i genomsnitt för hela riket. Motsvarande medeltal för vintern äro resp. 7·8 och 1·4 timmar. Under sommaren framträda i fråga om arbetstiden inga större lokala skiljaktigheter, åtminstone inom de viktigare jordbruksdistrikten, men väl beträffande rastetiden. Denna belöper sig i de sydsvenska provinserna (Blekinge och Skåne) till c:a 1½ timme (endast middagsrast), men i mälarprovinserna och vissa angränsande landskap till 2 timmar (middagsrast och ett par kafferaster) och är ännu längre i andra landsdelar, såsom i västra Sverige, där det icke är ovanligt, att jämväl frukost och aftonvard eller åtminstone den förra inskjutes i arbetstiden. På grund av dessa olikheter i rastetiden kommer bruttoarbetsdagen att förete större växlingar än nettoarbetstiden. Anordningen med flera raster och följaktligen relativt lång bruttoarbetsdag betecknar ett äldre arbetstidssystem, som likväl synes alltmer undanträngas av det i Sydsverige och mälarlänen allmänt tillämpade och under inverkan av industrien utbildade systemet med inskränkning av rasternas antal och längd. Under vintern äro arbetstidsdifferenserna mellan olika landsdelar större än under sommaren. I stort sett är arbetsdagen under den kallare årstiden kortast, där den är längst under sommaren, och längst, där den under sommaren är kortast.

Arbetstidens förändringar sedan år 1911 framgår av nedanstående tab. B.

Tab. B. Jordbrukets medelarbetstid åren 1911—1928.

År	Genomsnittlig *nettoarbetstid* i timmar per dag för						År	Genomsnittlig *nettoarbetstid* i timmar per dag för					
	egentliga jordbruksarbetare		körkarlar		kreatursskötare			egentliga jordbruksarbetare		körkarlar		kreatursskötare	
	Sommar	Vinter	Sommar	Vinter	Sommar	Vinter		Sommar	Vinter	Sommar	Vinter	Sommar	Vinter
1911	10·5	7·9	10·6	8·1	11·1	10·8	1920	9·8	7·7	10·5	8·6	10·3	10·1
1912	10·4	7·9	10·6	8·1	11·1	10·7	1921	9·8	7·8	10·5	8·6	10·4	10·1
1913	10·4	7·9	10·6	8·1	11·1	10·8	1922	9·8	7·8	10·5	8·7	10·4	10·1
1914	10·4	7·9	10·6	8·1	11·1	10·7	1923	9·9	7·8	10·6	8·6	10·4	10·2
1915	10·3	7·9	10·5	8·1	11·1	10·7	1924	9·8	7·8	10·6	8·7	10·4	10·2
1916	10·1	7·9	10·4	8·1	11·1	10·6	1925	9·8	7·8	10·6	8·8	10·4	10·2
1917	10·1	7·9	10·4	8·1	11·0	10·6	1926	9·8	7·8	10·6	8·8	10·4	10·2
1918	10·1	7·9	10·3	8·1	11·0	10·6	1927	9·8	7·8	10·6	8·8	10·4	10·2
1919	9·9	7·8	10·2	8·1	10·8	10·3	1928	9·8	7·8	10·6	8·8	10·4	10·2

Såsom tabellen utvisar, förkortades under åren 1911—1920 den dagliga sommararbetstiden vid det egentliga jordbruksarbetet med sammanlagt drygt en halvtimme. Från och med år 1920 synes emellertid arbetstidsförkortningen tills vidare ha upphört.

Arbetslön. I frågeformuläret ha uppgifter begärts om de löner i kontant och in natura, som inom vederbörande kommun vanligen utgå till vissa huvudgrupper av lantarbetare, nämligen dels tjänstefolk (årsanställda ogifta tjänare i arbetsgivares kost), dels statare (gifta arbetare med stat), dels slutligen olika slag av daglönare. Inom var och en av dessa grupper ha endast upptagits de allmännast förekommande och i regel lägst avlönade arbetarkategorierna. Däremot ha löneuppgifter ej inhämtats rörande förtroende- och yrkesmän av olika slag, vilkas löneförhållanden i högre grad röna inverkan av personliga förhållanden.

Huvudresultaten av löneberäkningarna meddelas i efterföljande tab. C.

I tabellen meddelas först de för det mindre jordbrukets viktigaste arbetskraft, det ogifta tjänstefolket, beräknade lönerna, vilka utgå i form av kontant årslön samt fri kost och logi. Utöver de här siffermässigt uppskattade löneförmånerna givas särskilt i Norrland klädespersedlar o. d. till stundom ganska högt värde.

För de huvudsakligast på större egendomar i de egentliga jordbruksbygderna förekommande (i regel gifta) statarna, vilka förutom kontant årslön uppbära s. k. stat av mjölk, spannmål, potatis m. m. samt innehava för familj avsedd bostad, utgör arbetsinkomsten per år enligt uppgiftslämnarnas värdering i genomsnitt 1 329 kr. (för vanliga körkarlar). Häri ingår hyresvärdet av fri bostad, vilken i Sydsverige vanligen består av två rum och kök men i övriga delar av riket i regel av ett rum och kök, med i genomsnitt 134 kr. samt det uppskattade värdet av fritt bränsle med 92 kr.

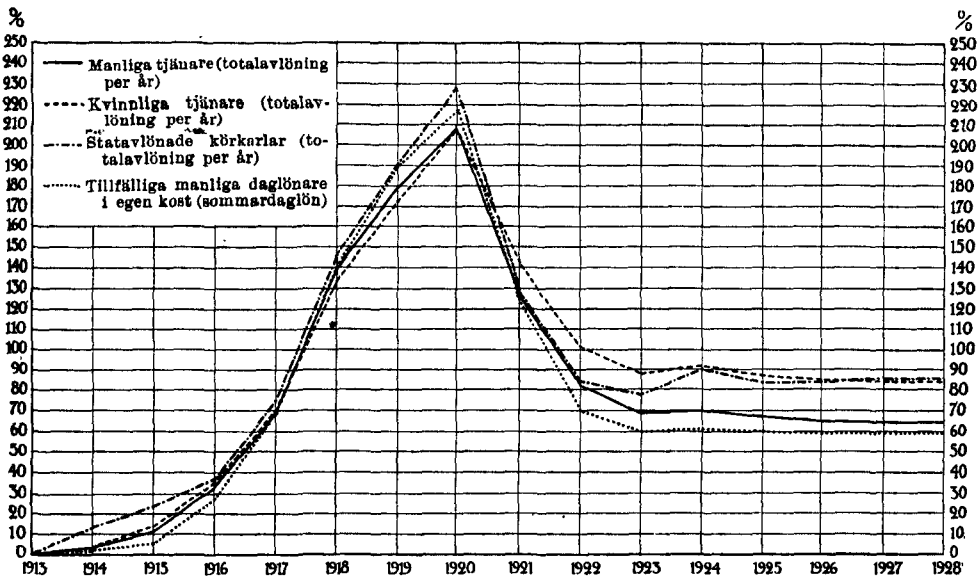
Vad slutligen de manliga och kvinnliga daglönarna beträffar, vilka utföra jordbruksarbete mot dagspenning (stundom timlön) med eller utan kosthåll, ha dessa allt efter anställningens varaktighet uppdelats i fasta och tillfälliga. Medan de fasta daglönarna synas utgöra huvuddelen av bruksegendomarnas lantarbetarpersonal, spela de en något mindre betydande roll i de egentliga jordbruksbygderna, där avtal om längre tids stadigvarande arbete ofta träffas med husmän eller egnahemsinnehavare eller med hemmavarande vuxna söner och döttrar till statare, torpare, småbrukare m. fl. Av de tillfälliga daglönarna erbjuda de manliga i egen kost ett speciellt intresse därigenom, att det är beträffande dessa lösarbetare industriens konkurrens om arbetskraften mest direkt ger sig tillkänna, och dagsverkspriset för dem tenderar därför att närma sig den nivå, som betecknas exempelvis av de lönesatser, med vilka i norr skogsindustrien, i söder tegel- och sockerindustrierna m. fl. betala sin tillfälliga arbetshjälp. Såsom av tabellen framgår, utgjorde för denna arbetargrupp sommardaglönen 4·71 kr. och vinterdaglönen 3·70 kr. i genomsnitt för hela riket. Inom de olika länen äro sommardaglönerna i genomsnitt högst i norra Sverige och lägst i Blekinge, Skaraborgs och Kronobergs län. Skillnaden mellan sommar- och vinterdaglönen är givetvis i främsta rummet beroende på arbetsdagens olika längd sommar och vinter, men även andra faktorer spela in. Dividerar man daglönen med arbetstiden, finner man sålunda, att sommartimlönen i vissa trakter är något högre, i andra lägre än vintertimlönen. Orsaken

Tab. C. Lantarbetarnas löneförmåner inom olika län år 1928.

Län	Tjänare				Statavlönade körkarlar (eller andra jordbruksarbetare)		Daglönare (kr. per dag)							
	Manliga		Kvinnliga				Fasta manliga		Tillfälliga manliga				Tillfälliga kvinnliga			
							I egen kost		I egen kost		I arbetsgivares kost		I egen kost		I arbetsgivares kost	
	Kontant årslön, kr.	Kontant samt kost och logi, kr.	Kontant årslön, kr.	Kontant samt kost och logi, kr.	Kontant årslön, kr.	Kontant samt naturaförmåner, kr.	Sommar	Vinter	Sommar	Vinter	Sommar	Vinter	Sommar	Vinter	Sommar	Vinter
Stockholms	563	1 173	460	971	637	1 358	4·28	3·40	4·76	3·73	3·24	2·43	3·20	2·56	2·38	1·84
Uppsala	569	1 138	502	1 008	639	1 348	4·21	3·23	4·64	3·65	3·26	2·43	3·16	2·48	2·36	1·83
Södermanlands	550	1 131	439	920	625	1 318	4·25	3·22	4·58	3·55	3·36	2·40	3·04	2·45	2·22	1·80
Östergötlands	549	1 112	433	904	627	1 341	4·08	3·14	4·79	3·67	3·56	2·60	3·34	2·69	2·49	1·87
Jönköpings	566	1 143	451	935	616	1 238	4·29	3·36	4·63	3·63	3·14	2·40	3·33	2·59	2·23	1·70
Kronobergs	555	1 072	420	857	627	1 235	4·05	3·13	4·37	3·44	3·03	2·28	2·92	2·30	2·03	1·56
Kalmar	548	1 097	424	888	600	1 278	3·83	2·99	4·40	3·38	3·15	2·29	3·02	2·34	2·24	1·69
Gotlands	513	1 006	377	804	594	1 178	4·20	3·13	4·68	3·49	3·28	2·24	3·05	2·29	2·13	1·48
Blekinge	558	1 055	407	818	613	1 367	3·81	3·10	4·19	3·35	3·01	2·35	2·81	2·24	1·95	1·51
Kristianstads	576	1 095	431	863	634	1 395	4·29	3·46	4·55	3·66	3·34	2·60	3·22	2·55	2·33	1·79
Malmöhus	595	1 144	461	922	645	1 461	4·42	3·53	4·64	3·68	3·31	2·51	3·17	2·53	2·38	1·81
Hallands	554	1 079	388	820	620	1 341	4·23	3·29	4·53	3·52	3·09	2·28	3·24	2·50	2·17	1·64
Göteborgs och Bohus	513	1 041	374	812	658	1 309	4·09	3·13	4·55	3·43	3·06	2·19	3·37	2·59	2·28	1·69
Älvsborgs	523	1 089	400	864	640	1 314	4·10	3·32	4·64	3·64	3·10	2·29	3·37	2·63	2·34	1·67
Skaraborgs	519	1 066	426	890	596	1 219	3·81	2·87	4·63	3·24	3·10	2·22	3·30	2·48	2·42	1·75
Värmlands	584	1 139	389	833	692	1 359	4·14	3·26	4·67	3·81	3·16	2·46	3·11	2·44	2·10	1·62
Örebro	522	1 090	448	941	633	1 308	3·94	3·03	4·50	3·41	3·29	2·40	3·40	2·64	2·42	1·80
Västmanlands	553	1 139	484	995	635	1 348	4·07	3·15	4·59	3·56	3·34	2·55	3·09	2·46	2·34	1·85
Kopparbergs	645	1 252	401	895	—	—	4·98	4·30	5·34	4·57	3·81	3·29	3·36	2·94	2·44	2·08
Gävleborgs	626	1 191	361	820	—	—	5·12	4·06	5·60	4·62	4·08	3·15	3·37	2·85	2·46	2·00
Västernorrlands	648	1 221	370	854	—	—	5·44	4·32	5·68	4·63	4·01	3·08	3·36	2·67	2·34	1·79
Jämtlands	672	1 315	364	873	—	—	5·45	4·73	5·94	5·20	3·89	3·22	3·63	3·10	2·27	1·85
Västerbottens	598	1 278	359	899	—	—	6·48	4·94	6·29	4·85	4·38	3·23	3·62	2·93	2·41	1·83
Norrbottens	615	1 250	333	839	—	—	6·06	4·56	6·55	4·93	4·79	3·41	3·78	2·94	2·59	1·97
Hela riket år 1928	**560**	**1 119**	**424**	**891**	**627**	**1 329**	**4·24**	**3·33**	**4·71**	**3·70**	**3·32**	**2·48**	**3·24**	**2·56**	**2·31**	**1·75**
» » » 1927	560	1 121	423	893	624	1 334	4·24	3·33	4·71	3·70	3·31	2·48	3·23	2·55	2·30	1·74
» » » 1913	326	683	197	485	329	720	2·54	1·92	2·97	2·19	2·05	1·43	1·77	1·84	1·21	0·89

härtill är framför allt att söka i den olika efterfrågan på arbetskraft sommar och vinter.

Lönenivåns fluktuationer åren 1913—1928. Under den senaste sextonårsperioden ha lantarbetarlönerna undergått starka variationer, vilka beträffande några betydelsefulla arbetarkategorier belysas genom efterföljande diagram.

Lantarbetarlönerna stego oavbrutet under perioden 1914—1920, tills kulmen år 1920 nåddes vid 210 à 225 % över 1913 års nivå. Under de följande tre åren sjönko lönerna med 40—50% från nyssnämnda topplöner, men från och med år 1924 synes nedgången ha upphört och efterträtts av en viss stabilisering av lönenivån. I förhållande till år 1913 företedde männens lönenivå vid 1928 års slut en genomsnittlig höjning med 64 % för tjänare, 85 % för statavlönade körkarlar och 59 % för tillfälliga sommardaglönare i egen kost. För de kvinnliga tjänarna har lönenivån stigit med 84 %. Löneläget kan även karakteriseras därigenom, att medellönerna för 1928 i allmänhet lågo mellan motsvarande arbetspriser 1916 och 1917 utom beträffande statavlönade körkarlar samt kvinnliga tjänare och daglönare, för vilka den genomsnittliga lönen låg mellan 1917 och 1918 års nivå.

Socialstyrelsens utlåtande rörande lösdrivarlagstiftningen.

Socialstyrelsen har den 18 november 1929 till Kungl. Maj:t avgivit anbefallt utlåtande över det av tillkallade sakkunniga den 30 maj 1929 avgivna betänkande med förslag till lagstiftning om åtgärder mot lösdriveri samt åtgärder mot sedeslöst leverne av samhällsskadlig art.[1]

I utlåtandet erinras till en början, att socialstyrelsen tidigare avgivit utlåtanden dels den 31 mars 1924 över fattigvårdslagstiftningskommitténs betänkande av den 21 december 1922 med förslag till lag om lösdrivares behandling m. fl. författningar och dels den 3 november 1926 över dåvarande revisionssekreteraren R. von Kochs betänkande av den 30 juni 1926 med förslag till lag om behandling av vissa arbetsovilliga och samhällsvådliga m. m. Utlåtandena äro publicerade i Sociala Meddelanden (1924, nr 5, sid. 367 ff. och 1926, nr 12, sid. 984 ff.). Till det förra utlåtandet voro såsom bilagor fogade dels en av experten för alkoholistvården, professorn O. Kinberg, författad socialmedicinsk studie »Om lösdrivare och deras behandling» och dels en av biträdande fattigvårdsinspektören i Stockholm N. Öström utarbetad uppsats »Fattigvården och lösdrivarna i Stockholm». Samtidigt överlämnade styrelsen också en verkställd undersökning rörande manliga tvångsarbetare i Sverige år 1923, vilken publicerats i Sociala Meddelanden (1924, nr 5, sid. 377 ff.). I anslutning till denna utredning har styrelsen sedermera verkställt en undersökning jämväl rörande kvinnliga tvångsarbetare i Sverige, nämligen under åren 1916—1924, vilken likaledes publicerats i Sociala Meddelanden (1925, nr 2, sid. 103 ff. och nr 3, sid. 163 ff.) Efter att ha hänvisat till dessa utlåtanden och utredningar anför styrelsen som följer:

Styrelsens principiella ståndpunkt.

Enighet lärer råda därom, att den nu gällande lagen om lösdrivares behandling av den 12 juni 1885 är i behov av en genomgripande revidering. Det torde ej vara påkallat att här närmare utveckla skälen för denna uppfattning. Framhållas må endast, att en av de viktigaste erinringarna, som riktas mot denna lagstiftning, torde vara, att den ej kan anses erbjuda tillräckligt underlag för den differentiering av samhällets åtgärder mot här ifrågavarande företeelser, som påkallas, för att dessa åtgärder skola motsvara sitt syfte. Lagen har till sina verkningar företrädesvis varit av repressiv natur och i nära samband därmed kommit att vid tillämpningen väsentligen begränsas till ytterlighetsfallen. Det klientel, mot vilket man vill inskrida, uppvisar emellertid en bred latitud från ett begynnande till ett långt avancerat förfall, där utsikterna till en förbättring äro ringa. De skyddsåtgärder, som i samhällets intresse påkallas och som hittills huvudsakligen bestått i ett ofta resultatlöst interneringsförfarande av mer eller mindre repressiv natur, böra därför utvidgas till att svara mot klientelets skiftande beskaffenhet. Sålunda böra i första hand förebyggande skyddsåtgärder ifrågakomma, syftande till

[1] Jfr Soc. Medd. årg. 1929, sid. 506.

individens tillrättaförande såsom det i och för sig mest önskvärda och på samma gång, där man lyckas, mest effektiva medlet. Där åter anstaltsvård visar sig ofrånkomligen påkallad, böra resultaten av denna så vitt möjligt tryggas genom en utbyggnad av eftervårdande åtgärder.

Till sin natur måste en lagstiftning efter dessa riktlinjer genomgående få en starkare prägel av humanitet än den nuvarande. Men det gäller också tillse, att åtgärderna i tillbörlig grad tillgodose det samhälleliga behovet av skydd.

Med en dylik läggning av lagstiftningen kunna samhällets hithörande åtgärder i viss mån anses såsom ett ingripande mot vuxna av likartad beskaffenhet som det mot vanartad ungdom riktade inskridandet jämlikt barnavårdslagen. Denna lag liksom ock alkoholistlagen torde också i flera hänseenden kunna tjäna till förebild.

Att tillgodose här i all korthet angivna önskemål torde kunna betecknas såsom ledstjärnan för det utredningsarbete, som verkställts på området. Härvid har man emellertid haft att brottas med egenartade och betydande svårigheter. Att det föreliggande betänkandet är det tredje i ordningen av dem, som påkallats för uppgiften, bär i sin mån vittne härom.

Dessa upprepade utredningar och den ventilering av problemen, vartill dessa i remissväg eller eljest givit anledning, hava emellertid ingalunda varit resultatlösa. Hela frågan har utvecklats mot större klarhet. I det föreliggande betänkandet äro förtjänsterna hos de föregående väl tillvaratagna, och på samma gång ha de mot dessa framförda erinringarna i allmänhet vunnit beaktande. Förslaget uppvisar också avgjorda företräden framför sina föregångare. De organisativa anordningarna synas i väsentliga delar praktiskt genomförbara och lämpliga. Låt vara att även det föreliggande förslaget enligt styrelsens mening lämnar rum för vissa erinringar, som i det följande närmare utvecklas, synes man dock hava nått tröskeln till en efter nuvarande förhållanden acceptabel och tillfredsställande lösning av frågan.

Med anledning härav får socialstyrelsen principiellt tillstyrka, att det föreliggande förslaget lägges till grund för lagstiftning.

Innan styrelsen övergår till den närmare granskningen av förslaget, må förutskickas en erinran. Man får ej vara blind för de olägenheter, som föranledas av tid efter annan företagna ändringar i gällande lagar, och för det berättigade i det allmänna önskemålet, att all lagstiftning förberedes med den grad av noggrannhet och förutseende, att icke ändringar inom en nära framtid bliva påkallade. I kanske särskilt hög grad framträder detta önskemål på lagstiftningsområden, där — liksom i förevarande fall — tillämpningen är avsedd att till ej ringa del handhavas av lekmän. Icke desto mindre är det ej uteslutet att, om förevarande förslag upphöjes till lag, vissa revideringar inom ej avlägsen framtid skola visa sig påkallade. I flera avseenden beträdas nya vägar och det kan ej med visshet bedömas, om dessa visa sig framkomliga och om exempelvis de förhoppningar, som man nu knyter till det föreslagna lekmannainflytandet, komma att infrias. Även om så blir fallet, kunna kompletteringar i andra hänseenden visa sig erforderliga. Trots allt måste förslaget därför enligt sakens natur i någon mån betraktas såsom ett försök. Denna omständighet är ägnad att minska betänkligheterna mot vissa detaljer, om vilka delade meningar på förhand alltid kunna råda och om vilkas lämplighet eller olämplighet endast den praktiska erfarenhetens vittnesbörd torde kunna fälla det avgörande utslaget.

Vid granskningen må först upptagas ett spörsmål, vilket synes böra föranleda en viss omläggning av förslaget med ty åtföljande omgrupperingar och jämkningar i lagtexten.

Det förberedande lagstiftningsarbetet har, såsom nämnts, kännetecknats av strävanden att ernå ökad differentiering i samhällets hithörande skyddsåtgärder, ej

minst för att bereda underlag för förebyggande inskridanden av mildare natur. I samband härmed har man givetvis också att tillgodose det betydelsefulla önskemålet att ej med sådana åtgärder av förebyggande natur äventyra att brännmärka den, som skall upprättas. Helt naturligt vill man, att dessa strävanden ej skola stanna vid uttalandet av allmänna önskemål, utan att de skola komma till uttryck genom direkta anvisningar i lagtexten.

Härvid inställa sig emellertid enligt sakens natur stora svårigheter. De individer, varom fråga är, torde visserligen kännetecknas av ett gemensamt drag, nämligen en viss medfödd eller förvärvad arbetsskygghet och en därur framspringande benägenhet att parasitera. Denna parasitism visar emellertid en stor, om man så får uttrycka det, anpassningsförmåga och framträder, varhelst och närhelst samhällslivet öppnar en blotta, som bereder individen möjlighet att med olovliga medel och utan arbete tillgodogöra sig frukterna av andras mödor. Så till exempel framträdde den under gångna tider, då jordbruket var huvudnäringen framför andra, vanligast och mest typiskt i det vagabonderande bettleriet, d. v. s. i lösdriveriet i dess ursprungliga bemärkelse. Med stadsnäringarnas uppblomstring äro städerna numera långt mer än förr lockande för motsvarande individer.

Denna fortgående anpassning giver åt samhällsföreteelsen ständigt växlande yttringar, som äro synnerligen svåra att fånga i fasta definitioner. Emellertid har man i dessa växlande yttringar velat finna grundvalen för den differentiering av klientelet, som man i förevarande syfte söker ernå.

I 1926 års betänkande ville förslagsställaren uppdela klientelet å ena sidan i bettlare och kringstrykare och å andra sidan i kriminella, prostituerade och vissa andra samhällsvådliga. Den livsföring, som kännetecknade de förra, skulle principiellt motivera ett mildare förfarande än de senares.

I föreliggande betänkande är en liknande gräns uppdragen, men mellan å ena sidan dem, som äro hemfallna åt lösdriveri i förslagets mening, och å andra sidan dem, som äro hemfallna åt »sedeslöst leverne av samhällsskadlig art». Det är den senare typen, som här anses motivera det principiellt mildare förfarandet.

I sitt utlåtande över 1926 års förslag förklarade sig styrelsen ej kunna gilla, att såsom grund för en differentiering toges de yttringar, i vilka lösdriveriet framträdde. Även om man bortsåge från förhållandet, att i verkligheten inga skarpa gränser kunde uppdragas mellan olika kategorier av lösdrivare, syntes valet av åtgärder böra ske med hänsyn icke till den tillfälliga yttring, i vilken lösdriveriet framträdde, utan till graden och arten av förfall samt till åtgärdernas ändamålsenlighet i det individuella fallet. Vidare framhölls, att det mildare förfarande, som föreslagits i fråga om bettlare och vagabonder, synts hava förestavats av omsorgen om nödställda samt oförvållat arbetslösa, vilka under vandring sökte arbete, alltså tvenne grupper, vilka över huvud taget ej borde avses i lagstiftningen.

Det synes, som om en liknande erinran kan riktas även gent emot det nu föreliggande förslaget. Sant är visserligen, att sådan sedeslöshet, som åsyftas, är en specifik företeelse. Emellertid må framhållas, att den sexuella promiskuiteten såsom sådan, om än moraliskt förkastlig, ej är avsedd att hänföras under lagstiftningen, ej ens där den framträder i sin väl mest utrerade yttring, nämligen prostitution. Härvid må frågan om sedeslös ungdom i åldern 18—21 år lämnas åsido såsom ett speciellt spörsmål, vilket i det följande skall beröras särskilt för sig. Med den moderna uppfattning, som är rådande i dessa frågor, torde en dylik läggning av lagstiftningen också vara att förorda.

Det vill förefalla, som om den speciella grannlagenhet, vilken enligt lagförslaget skall kännetecknа åtgärderna mot den sedeslöse, närmast förestavats av omsorgen att framhäva den varsamhet, med vilken den sexuella promiskuiteten såsom sådan skall behandlas. Den, som hemfaller häråt, skall emellertid över huvud taget ej enbart på sådan grund göras till föremål för skyddsåtgärder, lika litet som den

nödställde eller den kringvandrande oförvållat arbetslöse var avsedd att behandlas enligt den lag, som förordades i 1926 års betänkande.

I den föreslagna sedeslöshetslagen har, i den formella könslikställighetens intresse, ingen åtskillnad gjorts mellan män och kvinnor. Sålunda vill det synas, som om manliga prostituerade och måhända även sutenörer, dessa ofta kriminella och för allmän ordning och säkerhet farliga typer, vilka allmänt torde betraktas såsom särskilt djupt sjunkna och utpräglat antisociala, allenast på grund av sin sedeslöshet borde kunna påräkna det mera varsamma förfarande, som sedeslöshetslagen föreskriver.

I 1 § av förslaget till lösdriverilag göres intet förbehåll, att lagen såsom sådan ej skulle avse kvinnor. Undantag göres däremot — och detta obetingat — för dem, som motsvara de i sedeslöshetslagens 1 § angivna specifika indikationerna. Detta skulle leda till konsekvenser, som näppeligen av de sakkunniga åsyftats eller som i praktiken skulle kunna upprätthållas, något som torde belysas av följande konstruerade exempel.

En prostituerad kvinna, som fyllt 21 år, men som varken till otukt förleder ungdom eller stör anständigheten eller dylikt — angivet i 1 § av sedeslöshetslagen — kan enligt förslaget ej behandlas enligt nämnda lag. Om hon emellertid, vilket ofta torde vara fallet, undandrager sig att efter förmåga ärligen försörja sig och härjämte exempelvis låter barn bettla för sin räkning, gör hon sig uppenbarligen förfallen till lösdriveri och bör behandlas därför. Bland annat må hon inställas inför förhörsmyndigheten.

Men om hon tillika exempelvis väcker allmän förargelse å plats, som i 11 kap. 15 § i strafflagen sägs, angiver 1 § 3 mom. i lösdriverilagen kategoriskt, att hon skall behandlas enligt sedeslöshetslagen. Hon skall alltså just på grund av sitt förargelseväckande beteende göras till föremål för behandling av den kommunala skyddsnämnden i stället för, såsom eljest skolat ske, av den polisbetonade förhörsmyndigheten.

Sedeslösheten i förening med det förargelseväckande beteendet skulle alltså här framstå såsom en så att säga förmildrande omständighet. En dylik konsekvens torde varken vara avsedd eller lämplig.

Det kan befaras, att kompetenskonflikten i fråga kan giva anledning till andra vittutseende konsekvenser. Hela förslaget till sedeslöshetslagen har dikterats av en strävan att komma bort från systemet att behandla prostituerade såsom lösdrivare och att i stället nå fram till ett ändamålsenligare, mera humant betonat förfarande samt att därvid helt fritaga sådana — vuxna — kvinnor, vilkas sedeslösa liv ej tager sig för samfundslivet besvärande yttringar. I sådant syfte har åt definitionen på sedeslöst leverne av samhällsskadlig art med avsikt givits en mycket snäv definition i 1 § av sedeslöshetslagen.

Vid lagtillämpningen kan det emellertid komma att visa sig ofrånkomligt att inskrida mot prostituerade, vilkas vandel är samhälleligt stötande, ehuru den dock ej täckes av sedeslöshetslagens snäva definition på sedeslöst leverne av samhällsskadlig art. Av omständigheternas makt kan detta få till följd, att inskridandet, tvärt emot vad som varit avsett, sker enligt lösdriverilagen, vars 1 § ofta faktiskt torde vara tillämplig. Sålunda torde det i sistnämnda lagrum använda uttrycket »på ohederligt sätt söker förskaffa sig medel till sitt uppehälle» härvid kunna åberopas. Det samhälleliga skyddsintresset torde kunna göra sig gällande med sådan styrka, att den praktiska lagtillämpningen eller vidtagna lagändringar bryta sönder de genom lagförslaget avsedda reformerna.

Enligt förslaget kan vidare en tjugoårig yngling, som under enständig lättja hängiver sig åt bettleri, av förhörsmyndighet behandlas för lösdriveri, under det att en gammal, oförbätterlig prostituerad, som grovt stör anständigheten och som väcker allmän förargelse, skall behandlas av den kommunala skyddsnämnden. Den förre äger polisman anhålla (7 § i lösdriverilagen); den senare åter skall kallas till

inställelse (5 § i sedeslöshetslagen) och så vidare. Ett rakt motsatt förfarande synes sakligt riktigare och lämpligare.

Med de anförda exemplen har styrelsen sökt belysa, att sedeslösheten i och för sig icke bör vara avgörande vid valet av samhälleliga skyddsåtgärder eller motivera en uppdelning i två skilda lagstiftningsområden, vare sig nu dessa redaktionellt hållas i sär såsom två olika lagar (alt. A) eller såsom två olika kapitel av en enda lag (alt. B). I stället vidhåller styrelsen sin uppfattning, att ett mildare, mera varsamt förfarande städse bör tillgripas, där utsikt finnes till ett tillrättaförande och där fara för ett brännmärkande av individen genom andra åtgärder kan anses föreligga. I så måtto synes man böra gå ett steg vidare på den i betänkandet inslagna vägen och utvidga förutsättningarna till förmån för ingripanden av det varsamma slaget, vare sig det gäller kvinnor eller män, sexuellt sedeslösa eller andra.

Sedeslös ungdom. Enligt 1 § av sedeslöshetslagen må åtgärder vidtagas bland annat mot den, som fyllt 18 men ej 21 år, där han är hemfallen åt otuktigt leverne i tillfälliga och lösa förbindelser samt i följd därav uppenbarligen är i fara att bliva oförmögen till hederlig självförsörjning och samhällsnyttigt liv. Denna föreskrift utgör uppenbarligen ett avsteg från huvudregeln, att samhället ej bör inskrida mot sedeslösheten såsom sådan. Det förebyggande syftet är här helt dominerande, och inskridandet från samhällets sida sker närmast i individens eget intresse.

Vill man, att samhället på allvar skall söka motverka prostitutionen — och därom torde delade meningar ej råda — lärer dess inskridande mot sedeslöshet böra ske just i nämnda åldrar.

Härvid öppna sig två vägar för lagstiftningen. Antingen kan man såsom i det föreliggande förslaget inordna detta klientel under förevarande lagstiftning eller ock kan man hänföra det under lagstiftningen om samhällets barnavård. Erinras må nämligen, att sedeslös ungdom jämlikt den nuvarande barnavårdslagen kan omhändertagas före fyllda 18 år samt vårdas intill fyllda 21 år. För att det klientel, som här åsyftas, skall ingå under barnavårdslagen, erfordras sålunda i huvudsak, att nämnda åldersgränser flyttas uppåt.

Även om båda vägarna torde vara framkomliga, synas övervägande skäl tala för det senare alternativet. Inordnandet av ifrågavarande speciella klientel under den nu föreslagna lagstiftningen skär emot de i övrigt upprätthållna principerna för denna, något som ej kan undgå att i vissa delar förrycka lagens utformning och tillämpning. Lagstiftningen finge i denna del konstrueras så, att förfarandet mot den sedeslösa ungdomen i åldern 18—21 år bleve av i stort sett enahanda beskaffenhet som det, vilket enligt barnavårdslagen skall tillämpas mot ungdom under 18 år. Erfarenheten synes utvisa, att, där ungdom hemfaller åt sedeslöst liv, detta i stor utsträckning sker redan före fyllda 18 år. Om nu den unges sedeslösa leverne tilldrar sig barnavårdsnämndens uppmärksamhet och ett förebyggande förfarande inledes — av naturliga skäl söker nämnden ofta undvika ett definitivt omhändertagande — så måste detta förfarande avbrytas, när den unge når 18 år. Men då man nu, vilket styrelsen anser riktigt, vill öppna möjlighet till fortsatta stödjande och förebyggande åtgärder från samhällets sida mot åldersklasserna 18—21 år, skulle ansvaret för dessa åtgärder för denna relativt korta period flyttas över från barnavårdsnämnden till skyddsnämnden. Detta vore knappast ägnat att främja konsekvens och ändamålsenlighet i behandlingen av dessa ömtåliga fall.

Styrelsen förordar alltså, att samhällets skyddsåtgärder för ungdom i åldern 18—21 år, som påkallas allenast på den grund, att den unge hemfallit åt sedeslöst leverne, sker jämlikt barnavårdslagen, och att denna sålunda ändras på sätt, som betingas härav. I enlighet härmed förordar styrelsen följaktligen, att första stycket 1 § i förslaget till sedeslöshetslag och de med detta stadgande sammanhängande övriga bestämmelserna utgå ur förevarande lagstiftning.

Det förtjänar framhållas, att det av styrelsen förordade förslaget ej innebär an-

nat, än att inskridande mot ungdom i åldern 18—21 år bör ske enligt barnavårdslagen, där indikationen för samhällets inskridande allenast är den unges sedeslösa leverne. Om denne, för så vitt han fyllt 18 år, tillika förleder annan ungdom till otukt, gör sig skyldig till förargelseväckande beteende eller dylikt, som angives i 1 § av den föreslagna sedeslöshetslagen, bör den omständigheten, att han ej fyllt 21 år, icke utgöra hinder för att han behandlas enligt förevarande lag — alltså ej enligt barnavårdslagen.

Om man emellertid i enlighet med förslaget låter sedeslös ungdom i åldern 18—21 år kvarstå under förevarande lagstiftningsområde, synes denna i så måtto böra intaga en särställning i förhållande till det övriga klientelet, att man vid varje ingripande obetingat giver företräde åt sådana skyddsåtgärder av varsammare slag, som lagstiftningen medgiver, eller med andra ord att man städse utgår från förutsättningen, att utsikt till ett tillrättaförande är förhanden. Självfallet bör ett intimt samarbete etableras mellan skyddsnämnd och barnavårdsnämnd.

I det följande angivas i korthet de omläggningar av förslaget, som påkallas för att tillgodose de i det föregående angivna önskemålen. Även om det torde föranleda omredigeringar av vissa paragrafer, synas dessa kunna genomföras utan alltför betydande omarbetningar.

Att börja med synas bestämmelserna böra sammanfattas i en enda lag.

I förslagets alternativ B., där hela lagstiftningen sammanförts i en lag, har såsom rubrik för denna föreslagits: »Lag om åtgärder mot lösdriveri och mot sedeslöst leverne av samhällsskadlig art.» Det må erkännas, att svårigheterna att finna en lämplig rubrik äro stora. Den sålunda föreslagna synes dock ej vara fullt lycklig. Det är antagligt, att lagen, med hänsyn till rubrikens längd, i dagligt tal komme att förkortas, sannolikt till »lösdriverilagen» eller »lösdrivarlagen». Men det är just termen »lösdrivare» eller »lösdriveri», som ingiver betänklighet. Denna är historiskt betingad. Den åsyftar ursprungligen det vagabonderande klientelet, som emellertid numera ingalunda representerar den enda eller ens den mest karakteristiska typen. Den har också i den allmänna uppfattningen förknippats med så många felaktiga föreställningar och givit anledning till så många vantolkningar beträffande arten av de samhällsföreteelser, mot vilka lagstiftningen riktar sig, att den så att säga blivit förbrukad och utnött. När man nu står i begrepp att företaga en verklig, djupt genomgripande revision, synes det angeläget, att detta tydligt markeras även i lagrubriken.

Styrelsen föreslår, att lagen benämnes »lag om skyddsåtgärder mot viss samhällsskadlig vanart». Ordet »vanart» är av svenskt ursprung och har fullt burskap. Det har visserligen hittills företrädesvis brukats om ungdom, men den livsföring hos vuxna, mot vilken man riktar sig, motsvarar vanart hos ungdom. Nämnas må för övrigt, att förevarande klientel jämväl på grund av sin ofta outvecklade, infantila läggning, intellektuellt och moraliskt kan jämföras med vanartad ungdom. I förbigående kan också förtjäna nämnas, att möjligheten att använda en enhetlig term på den jämlikt lagen omhändertagne, nämligen den vanartade, medför vissa fördelar i form av förenklingar vid lagtextens avfattning.

I lagens 1 § synas böra upptagas samtliga förutsättningar för lagens tillämplighet. Styrelsen får här nedan till övervägande framlägga en formulering av en sådan paragraf. Till innehållet ansluter den sig i huvudsak till 1 §§ i de båda förslagen. Den sedeslösa ungdom i åldern 18—21 år, varom i det föregående särskilt talats, har dock uteslutits.

»Undandrager sig någon att ägna sig åt hederligt arbete och finnes han tillika antingen

1) under kringstrykande eller annorledes föra ett levnadssätt, som giver grun-

dad anledning till antagande, att han på ohederligt sätt söker förskaffa sig uppehälle, eller som eljest innebär fara för allmän ordning eller säkerhet; eller

2) göra sig hemfallen till bettleri eller tillåta barn, som står under hans lydnad eller uppsikt, att bettla eller använda barn eller andra att bettla för sin räkning; eller

3) vara hemfallen åt otuktigt leverne i tillfälliga förbindelser och därjämte till otukt förleda ungdom under 21 år eller genom sitt leverne åstadkomma särskild fara för sådant förledande; eller

genom inbjudan till otukt störa anständigheten eller eljest väcka förargelse å plats, som i 11 kap. 15 § strafflagen sägs; eller ock

genom sitt leverne verka grovt störande för närboende eller andra,

då må, om han fyllt 18 år, skyddsåtgärder mot samhällsskadlig vanart vidtagas mot honom enligt denna lag.»

Vad den lokala organisationen angår, synas skyddsnämnd och förhörsmyndighet böra konstrueras i huvudsaklig överensstämmelse med förslaget. Mot benämningarna synes intet vara att erinra. Med tanke på de talrika fall, där dessa organs kompetensområden komma att sammanfalla, torde emellertid härjämte böra införas en för dem båda gemensam benämning, förslagsvis skyddsmyndighet.

I likhet med vad förslaget angiver, synes skyddsnämnd böra inrättas obligatoriskt i städer med över 20 000 invånare och fakultativt i andra kommuner.

I övriga orter synas de på skyddsnämnd ankommande uppgifterna böra åvila förhörsmyndighet. Styrelsen finner det nämligen betänkligt, att även om skyddsnämnds skyldigheter och befogenheter kunde tilläggas redan befintligt kommunalt organ, exempelvis fattigvårdsstyrelse, barnavårdsnämnd eller nykterhetsnämnd, man i allt fall i cirka 2 500 kommuner skulle tillskapa en ny kommunal organisation, som till övervägande del skulle mala tomt. Sannolikt torde också, även med ovan förordade begränsning i fråga om skyddsnämnds inrättande, det stora flertalet fall, som bör ankomma på sådan nämnds prövning, vara att finna i de orter, där skyddsnämnd komme att finnas inrättad.

Det synes kunna ifrågasättas, om det ej bör ankomma på länsstyrelse att utse ordförande i skyddsnämnd.

I orter, där skyddsnämnd finnes, kommer denna och förhörsmyndigheten att stå såsom två sidoordnade organ med delvis likartade uppgifter. Erinras må emellertid, att samma förhållande råder enligt alkoholistlagen, där beträffande farliga alkoholister initiativrätt tillkommer såväl nykterhetsnämnd som polismyndighet. Styrelsen har ej kunnat iakttaga några olägenheter härav.

Emellertid synes, i enlighet med vad ovan anförts och i anslutning till vad fallet också är jämlikt alkoholistlagen, de båda organens inbördes kompetensområden böra något närmare fixeras. Där skyddsnämnd finnes, synes förhörsmyndigheten såsom allmän regel hava att inskrida allenast mot den, som fyllt 21 år och giver grundad anledning antaga, att han på ohederligt sätt söker förskaffa sig medel till sitt uppehälle eller eljest innebär fara för allmän ordning och säkerhet eller stör anständighet eller väcker förargelse på allmän plats eller verkar grovt störande för närboende eller andra. Förhörsmyndigheten skulle sålunda i allmänhet komma att handlägga sådana fall, där vederbörande genom sitt yttre uppträdande tilldragit sig ordningsmaktens uppmärksamhet och föranlett dess inskridande.

Förhörsmyndigheten bör vidare omhändertaga de fall, som av skyddsnämnd befinnas vara av beskaffenhet att böra överlåtas på förhörsmyndighets handläggning (kriminella yngre ligister o. d.).

Där en person anhållits av polis och inställts inför förhörsmyndighet och det vid förhöret befinnes, att fallet bör handläggas av skyddsnämnd — det kan till exempel först vid förhöret hava konstaterats, att han ej fyllt 21 år — synes förhörsmyndigheten böra härom ofördröjligen underrätta skyddsnämnd, och, där så anses påkallat, omhändertaga personen, samt snarast möjligt inställa honom för nämnden.

Såsom allmän regel bör uppställas, att man begränsar sig till skyddsåtgärder av förebyggande natur mot dem, som ej fyllt 21 år eller som tidigare ej varit föremål för åtgärder enligt lagen eller som eljest giva anledning till antagande, att skyddsåtgärder av sådant slag bäst lämpa sig för ett tillrättaförande. Undantag torde kunna göras i svårartade fall, där förebyggande skyddsåtgärder prövas uppenbart gagnlösa.

I övrigt synes lagstiftningen böra utformas i enlighet med förslaget, efter vidtagande av de ändringar och jämkningar, som förordas i den följande detaljgranskningen.

Styrelsen övergår nu till detaljgranskningen och anknyter densamma till förslaget till lösdriverilag enligt alternativ A.

Detaljgranskning av lagförslaget.

1 §. Beträffande 1 § får styrelsen hänvisa till vad i det föregående anförts.

2 §. Enligt 1 mom. består förhörsmyndigheten av förhörsledaren och *ett* kommunalt ombud såsom bisittare. Enligt 3 mom. förutsättes, att flera personer kunna utses att tjänstgöra såsom ombud. Det synes önskvärt, att man söker utnyttja deras personliga erfarenheter, särskilt i de fall där en person göres till föremål för förnyade åtgärder. Härvid kunna flera ombuds närvaro vara nära nog påkallad. Då ombuden ej deltaga i besluten utan endast äga reservationsrätt, möter detta icke något hinder beträffande konstruktionen av beslutanderätten. Styrelsen föreslår alltså, att uttrycket »ett kommunalt ombud» i 1 mom. — liksom i andra analoga fall — ändras till »minst ett kommunalt ombud». Ombud, som, ehuru ej inkallat, själv önskar deltaga vid handläggning av ärende, synes böra äga rätt härtill.

6 §. Övervakningen torde ofta vara en krävande uppgift. Den är av sådan vikt — övervakningsinstitutet framstår såsom en av förslagets viktigaste reformer — att fullgörandet måste tryggas, även om tillgången på frivilliga krafter för ändamålet skulle tryta. Lika med Svartsjöstyrelsen anser socialstyrelsen alltså, under erinran att nykterhetsnämnd jämlikt 20 § av alkoholistlagen ej kan undandraga sig att utöva övervakning, att skyddsmyndighet bör göras skyldig åtaga sig sådan uppgift, om så av myndighet påkallas.

7 §. Av lydelsen vill det synas, som om initiativet till ett inskridande från förhörsmyndighetens sida endast kunde utgå från »fjärdingsman, annan polisman eller tillsyningsman». Detta lärer väl knappast vara avsett. En omredigering torde därför påkallas, som i första hand framhäver förhörsmyndighetens — enligt styrelsens förslag generellt skyddsmyndighetens — egen initiativrätt. Det torde därvid givas fall, särskilt där fråga är om förebyggande hjälpåtgärder, då ett tvångsmässigt inställande inför förhörsmyndigheten är olämpligt och onödigt. Detta bör komma till uttryck i lagtexten på så sätt, att förhörsmyndigheten göres behörig att kalla person till inställelse samt vid behov använda tvångsmedel, d. v. s. påkalla handräckning för vederbörandes inställande.

Understundom torde ett formligt anhållande böra ske, men det synes i någon mån stötande, att detta skall angivas såsom den regelrätta formen. I den nuvarande första meningen av paragrafen synas i uttrycket »anhålla och ofördröjligen inställa honom» de två första orden böra uteslutas eller utbytas mot ett följande »samt, om så befinnes påkallat, för ändamålet anhålla honom» eller något liknande.

Enligt alkoholistlagen (4 § 1 mom.) tillkommer initiativrätt »nykterhetsnämnden i den kommun, där han (alkoholisten) vistas eller äger hemortsrätt». I förslaget göres ingen liknande begränsning och härav skulle alltså formellt följa, att initiativrätten vore lokalt obegränsad. Emellertid torde frånvaron av stadgande i före-

varande hänseende ej komma att uppfattas på sådant sätt utan snarare tolkas såsom en mycket snäv begränsning. Närmare regler härutinnan torde därför påkallas. Härvid bör man emellertid framgå med försiktighet, så att icke exempelvis en person i huvudstaden skulle kunna undandraga sig ett av skyddsmyndighet därstädes inlett förfarande allenast genom att begiva sig till en av stadens grannkommuner.

8 §. Enligt alkoholistlagen (8 §) har nykterhetsnämnd, som hos länsstyrelse gör framställning om interneringsförordnande, att avgiva redogörelse enligt fastställt formulär. Ett sådant formulär tjänar utan tvivel till god vägledning, på samma gång som det tvingar fram sådana undersökningar, som verkligen äro påkallade. En liknande anordning synes böra genomföras i fråga om skyddsmyndighet. En duplett av det ifyllda formuläret borde insändas till centralregistret, vars förande givetvis skulle underlättas genom en enhetlig uppställning av de lämnade uppgifterna.

9 §. Socialstyrelsen nödgas bestämt avstyrka, att 1 mom. erhåller den lydelse, som givits det i förslaget. Här har lämnats ett obetingat företräde åt behandling enligt fattigvårds- och alkoholistlagarna, vilket synes helt olämpligt. Skall exempelvis en svår och farlig lösdrivare obetingat behandlas enligt alkoholistlagen, därför att han — såsom ofta är fallet — jämväl är hemfallen åt alkoholism i alkoholistlagens bemärkelse? Ej ens behovet av sjukvård bör obetingat fritaga en person från behandling enligt förevarande lag. Skulle exempelvis en under slagsmål anhållen person av våldsverkartyp gå helt fri, därför att han under någon vecka behövde vård för sina under slagsmålet ådragna blessyrer?

Vad man här bör eftersträva, lärer vara, att vederbörande göres till föremål för den behandling, som är den mest behövliga och lämpliga med hänsyn till det mest karakteristiska i hans livsföring eller belägenhet. Men detta har ej kommit till uttryck i den föreslagna avfattningen.

Däremot synes förtjäna närmare övervägas, huruvida ej särskilda föreskrifter påkallas till reglerande av de fall, där en person, som föranleder åtgärd enligt denna lag, redan är föremål för åtgärder enligt en annan, exempelvis att han befinnes stå under övervakning av nykterhetsnämnd.

Orden »överlämna honom till vederbörande för erhållande av erforderlig vård» synas kunna föranleda det missförståndet, att förhörsmyndigheten vore behörig att därvid meddela bindande föreskrifter, vilket ju ej är fallet. Uttrycket »göra hänvändelse i syfte att åtgärd blir vidtagen» eller något liknande synes bättre motsvara realinnebörden.

Enligt 2 mom. av förevarande paragraf äger förhörsmyndighet vid vidtagande av hjälpåtgärder bland annat göra hänvändelse till »för ändamålet anordnat allmänt arbetsföretag». I anslutning till vad socialstyrelsen i ett av sina tidigare utlåtanden anfört må framhållas, att man kan befara en viss tävlan mellan olika kommuner om dylika platser särskilt vid vinterns annalkande. För att trygga en rationell och rättvis fördelning av platserna, synes det påkallat, att denna på därom gjorda ansökningar, sker centralt, i likhet med vad som sker i fråga om de av statens arbetslöshetskommission anordnade statliga reservarbetena. Såsom central myndighet lärer den föreslagna uppsiktsmyndigheten böra i sådant fall ifrågakomma.

I 2 mom. andra stycket antydes, att den offentliga arbetsförmedlingen skall lämna medverkan vid hjälpåtgärder, som avse att bereda arbete. Socialstyrelsen, som anser dylik medverkan naturlig, vill emellertid kraftigt understryka, att densamma ej bör få inkräkta på en för den offentliga arbetsförmedlingen gällande grundregel, nämligen att vid »verksamheten i främsta rummet hänsyn skall tagas till, att arbetsgivare erhåller den bästa möjliga arbetskraft och arbetare det arbete, vartill han bäst ägnar sig».

Ifrågavarande spörsmål torde tarva någon närmare utredning, innan lagstiftningen träder i kraft.

Vad angår sådan provisorisk hjälp, som avses i 2 mom. sista stycket, lärer man regelrätt böra söka lita sig till allmän eller enskild hjälpverksamhet. Det ligger emellertid nära till hands att befara, att det ekonomiska ansvaret för sådan hjälp ofta av omständigheternas makt kan komma att falla på skyddsmyndighetens ledamöter resp. bisittare personligen. En sådan mer eller mindre nödtvungen hjälpverksamhet kan emellertid i längden verka tyngande och försvåra förvärvet eller bevarandet av för uppgifterna eljest intresserade krafter. Faran härav bör ej underskattas. Det synes därför böra ifrågasättas, om ej i fall, där andra hjälpkällor tryta, statsmedel böra kunna på därom gjord ansökan ställas till förfogande. Ansökan om sådan ersättning, vilken borde utgå efter vissa fastställda grunder, borde i sådant fall göras hos uppsiktsmyndigheten antingen i samband med ingivandet av vederbörliga uppgifter till centralregistret eller ock, där så befunnes lämpligare, terminsvis (kvartal eller år).

10 §. Det frivilliga förfarande, som med mönster närmast från 26 § i alkoholistlagen förordas i 10 § av förslaget, avser endast ingående å allmän arbetsanstalt. Det kan ifrågasättas, om ej sådant frivilligt förfarande bör väsentligen utvidgas. Styrelsen förordar sålunda, att vederbörande skall kunna, vid äventyr av rättslig påföljd, förbinda sig att iakttaga villkor av i huvudsak sådant innehåll, som åsyftas i 3 mom. av 9 §. Villkoren eller rättare åtagandena skulle vara av skyddsmyndigheten godkända och deras uppfyllande borde vara förenat med övervakning. Avsteg från åtagandena skulle medföra samma påföljder som brytandet av skyddsmyndighets föreläggande och närmast utgöra ett vägande skäl för ett strängare förfarande, exempelvis intagande på allmän arbetsanstalt.

Styrelsen föreställer sig, att det frivilliga förfarandet just i nu angiven väg skulle få sin största praktiska betydelse. Bland annat skulle man härigenom merendels kunna på lämpligt sätt ernå en lösning av den ömtåliga frågan om en med visst tvång förknippad arbetsanställning, den kanske oftast lämpligaste vägen för tillrättaförande av dem, som ej hunnit glida alltför långt på vägen utför. En ung man, som visat sig ej ha tillräcklig moralisk ryggrad i storstadslivet, har kanske ett gott föräldrahem på landet, där han funne livet enformigt och tråkigt men där han kunde under visst tvång tillrättaföras. Fallet torde ej vara ovanligt. Om nu skyddsmyndigheten konstaterar, att hemmet är gott och att föräldrarna eller andra anhöriga vilja mottaga vederbörande och denne inför utsikten av ett strängare förfarande förbinder sig att återvända till hemmet och där under lämplig övervakning kvarstanna viss tid och i övrigt visa arbetsamhet och ordentlighet, synes detta vara en särdeles naturlig och lämplig väg för hans tillrättaförande.

Ifrågavarande anordning, som styrelsen livligt vill förorda, synes påfordra ändringar såväl i 9 § 3 mom. som i 10 §.

12 §. Avfattningen av 12 § har tydligen skett av intresset att starkt hävda de förebyggande hjälpåtgärdernas betydelse. Ehuru styrelsen till fullo delar uppfattningen om denna deras betydelse och tillika anser, att den genom återfall ådagalagda gagnlösheten av vidtagna hjälpåtgärder bör utgöra ett vägande skäl för ett strängare förfarande, måste styrelsen bestämt avstyrka, att tidigare vidtagna hjälpåtgärder skola utgöra en obetingad förutsättning för att vederbörande skall kunna överlämnas till länsstyrelse i och för eventuell intagning å allmän arbetsanstalt. Även enligt alkoholistlagen intaga de förebyggande åtgärderna en särdeles framskjuten plats; icke desto mindre finnas talrika belägg för att redan vid det första inskridande, som sker enligt lagen, den enda åtgärd, som praktiskt taget kan ifrågakomma, är omedelbar internering å anstalt. Analoga fall torde vara fullt ut lika vanliga på förevarande lagstiftningsområde.

Enligt 3 mom. skall däri omnämnd anmälan göras hos »förhörsmyndigheten i

orten». Det torde ej sällan vara lämpligare, att sådan anmälan göres hos den initiativtagande myndigheten, något vartill möjlighet synes böra beredas genom ett alternativt tillägg i lagtexten.

13 §. Styrelsen har i tidigare utlåtande i ämnet ifrågasatt, huruvida sådan personlig inställelse hos länsstyrelse, som i denna paragraf avses, alltid är påkallad och om ej, i likhet med vad förhållandet är i analogt fall beträffande alkoholister, skriftligt förfarande kunde tillämpas. Ej minst i den omhändertagnes eget intresse synes hans personliga inställande i vissa fall onödigt och mindre lämpligt. Några betänkligheter synas knappast böra förefinnas mot en bestämmelse, att inställelse ej behöver ifrågakomma, där den omhändertagne tidigare varit intagen å allmän arbetsanstalt och tillika

antingen själv icke begär personlig inställelse eller

sådan prövas vara uppenbart obehövlig

dock att inställelse alltid skall ske, när de förutsättningar rörande förutvarande intagning å allmän arbetsanstalt, varom i 22 § 2 mom. sägs, äro för handen.

Personlig inställelse bör sålunda alltid ske, när första intagning ifrågasättes. Vidare bör sådan intagning, som enligt 22 § 2 mom. kan tänkas vara under obestämd tid, föregås av så speciellt noggrann prövning, att personlig inställelse städse äger rum.

I andra fall åter synes det rimligt, att endast skriftligt förfarande tillämpas, för så vitt den omhändertagne icke själv begär muntligt förhör inför länsstyrelse — spörsmålet synes böra underställas hans övervägande — eller ock personlig inställelse prövas obehövlig. Prövningen bör i så fall närmast ske hos skyddsmyndigheten. Finner emellertid länsstyrelse vid bedömandet av handlingarna, att personlig inställelse påkallas, må det ankomma på denna att föranstalta därom.

14 §. Styrelsen har redan tidigare uttalat tvivel om lämpligheten av offentlighet vid förhör inför länsstyrelse. Offentligheten kan å ena sidan vålla den förhörde onödiga lidanden och å andra sidan locka sensationslystnad av motbjudande slag. I särskilt hög grad torde dessa synpunkter förtjäna beaktas i fråga om förhör med sedeslösa kvinnor. Med tillfredsställelse iakttar man, att synpunkten i viss grad vunnit beaktande i denna paragraf — liksom i motsvarande 23 § 2 mom. sedeslöshetslagen — i det att, där den förhörde det begär, förhöret ej skall hållas offentligt. Likaså skall förhör hållas inför stängda dörrar, där »omständigheterna eljest därtill föranleda». Med stöd av denna senare bestämmelse lärer länsstyrelse alltså äga befogenhet förhindra, att förhören på olämpligt sätt utnyttjas av sensations- och skandalhungern.

Trots dessa avsevärda inskränkningar i offentligheten, vilka torde vara synnerligen påkallade, lärer någon tvekan kunna råda om lämpligheten av stadgandet. Därest länsstyrelserna med eftergift åt en eventuell opinionsbildning — en sådan är ingalunda utesluten — komma att i sin prövning av frågor om förhör inför stängda dörrar tillämpa ungefär lika stränga regler, som domstol har att tillämpa i liknande frågor, äro att befara allvarliga olägenheter. Förhören få ej utveckla sig till offentliga föreställningar rörande samhällslivets skuggsidor eller lärokurser för vissa av denna lagstiftning särskilt intresserade sämre element. Det vore önskvärt, att dessa synpunkter — till länsstyrelsernas stöd — från auktoritativt håll kraftigt underströkes vid de fortsatta förarbetena till lagen. I förhoppning att så sker, har styrelsen för egen del avstått från att i denna punkt framställa något ändringsyrkande.

18 §. Enligt 12 § i alkoholistlagen äger länsstyrelse, när skäl därtill äro, förordna, att slutligt beslut om någons intagande å allmän alkoholistanstalt må gå i verkställighet utan hinder därav, att det ej vunnit laga kraft. Liknande befogenhet synes genom särskild föreskrift i denna paragraf böra tillerkännas länsstyrelse jämväl beträffande beslut, varom här är fråga.

19 §. I 19 § beröres frågan om utlänning, som hemfallit till lösdriveri och om förfarandet mot sådan, där utvisning ej befinnes böra äga rum. Erinras må, att 1927 års främlingslag jämväl innehåller föreskrifter om s. k. förpassning ur riket. Dessa sammanhänga i sin tur nära med föreskrifterna om uppehållstillstånd. Emellertid har 1927 års lag endast temporär giltighet, vilket i viss mån torde bero på de för lagstiftningen nya bestämmelserna om bland annat uppehållstillstånd. Lagens giltighet utgår med år 1932. Om främlingslagstiftningen, såsom väl sannolikt är, dessförinnan erhåller en mera bestående karaktär och förpassningsinstitutet därvid upprätthålles, torde skäl föreligga att ägna detta institut uppmärksamhet jämväl i förevarande sammanhang. Under nuvarande provisorium synes frågan böra lämnas åsido, och föreslår styrelsen för den skull nu ingen ändring i den föreslagna 19 §.

20 §. Enligt 20 § 2 mom. skall allmän arbetsanstalt stå under ledning av en av Kungl. Maj:t förordnad styrelse. Där sådan anstalt anordnas av landsting, kommun, förening eller stiftelse, synes det knappast rimligt, att dessa helt och hållet skulle sakna inflytande på anstaltsstyrelsens sammansättning. Bestämmelsen i fråga synes därför böra ändras därhän, att Kungl. Maj:t i dylika fall bestämmer styrelseledamöternas antal samt utser ordförande och vissa av de övriga ledamöterna. De av Kungl. Maj:t utsedda ledamöterna torde som regel böra utgöra majoritet.

21 §. I lagtexten eller i motiverna synes böra angivas, att överflyttning må ske jämväl av frivilligt ingångna. Liknande överflyttning kan för närvarande icke ske jämlikt alkoholistlagen, vilket visat sig vara en olägenhet. Detta förutsätter, att det frivilliga ingåendet jämlikt förslagets 10 § ej får betraktas såsom avseende allenast någon viss, i förbindelsen angiven allmän anstalt. I 22 § 1 mom. andra stycket borde med tanke härpå orden »må där kvarhållas» utbytas mot »må å sådan kvarhållas».

22 §. I denna paragraf synas böra meddelas bestämmelser, angivande huruvida och i vad mån tiden för undergånget frihetsstraff skall inräknas i tiden för intagningen eller ej.

Enligt styrelsens mening bör den tid, varunder å allmän arbetsanstalt intagen är frånvarande från anstalten i och för undergående av honom ådömt frihetsstraff — förvandlingsstraff inbegripet — ej medtagas vid beräknande av den tid, han längst må kvarhållas. Det motsatta beräkningssättet synes icke lämpligt. En försökspermitterad, som uppfört sig så, att han måste återföras till anstalten, kunde eljest exempelvis göra sig skyldig till straffbart motstånd och våld mot förrättningsman vid återförandet, utan att detta i själva verket åsamkade honom annan påföljd än ett för honom likgiltigt eller kanske rentav eftertraktat ombyte av arbetsanstalt mot fängelse.

Den intagning på obestämd tid, som förordas i 22 § 2 mom., är uppenbarligen en utomordentligt allvarlig åtgärd. Emellertid synes den enligt erfarenhetens vittnesbörd vara så påkallad samt kringgärdad av så starka garantier mot missbruk, att den bör accepteras.

En livsföring, som är av sådan samhällsskadlig art, att den — i samhällets skyddsintresse — anses böra föranleda individens omhändertagande för obestämd tid, utlöser sig enligt sakens natur mången gång i brottsliga handlingar. De i det föregående omnämnda, av styrelsen verkställda undersökningarna utvisa också, att det inom här ifrågavarande klientel påträffas ej blott många, som över huvud taget sakfällts för brott, utan också ej så få, vilka äro att anse såsom vaneförbrytare. Uppenbart är, att de brottsliga handlingarna ofta ingalunda äro tillfälligheter utan tvärtom ett utslag av en asocial läggning, vilken konstituerar individens hela livsföring.

När man nu vid tillämpningen av en lagstiftning, som i eminent grad tager sikte på hela livsföringen, har att söka bedöma de fall, där denna livsföring är av beskaffenhet att böra föranleda omhändertagande för obestämd tid, lärer man ej kunna underlåta att taga i betraktande något, som kan vara för densamma så kännetecknande som sakfällda brott. Det bör härvid samtidigt med styrka framhållas, att omhändertagandet för obestämd tid på intet sätt får betraktas såsom en skärpning av straffet för redan sonade brott eller över huvud taget såsom en åtgärd av repressiv natur; det är fråga endast och allenast om en yttersta nödfallsåtgärd, som under vissa förhållanden anses ofrånkomlig i samhällsskyddets intresse.

I 2 mom. av förevarande paragraf fastställas nu normerna för bedömandet av dylika fall. Vissa objektiva förutsättningar skola hava konstaterats vara för handen, för att ett omhändertagande för obestämd tid skall kunna ifrågakomma. Bland annat skall vederbörande minst fyra gånger och sammanlagt minst tio år ha varit intagen å allmän arbetsanstalt. Däremot nämnes intet om undergånget frihetsstraff. Att sålunda i detta sammanhang ingen hänsyn skall tagas till sakfällda brott kan näppeligen anses riktigt och lämpligt.

Styrelsen föreslår därför sådan ändring av förslaget i denna punkt, att det vid bedömande av asylfallen skall tagas i betraktande ej blott antalet och sammanlagda tiden för förutvarande intagningar å allmän arbetsanstalt utan jämväl och i lika mån avtjänat frihetsstraff, förvandlingsstraff inbegripet.

Det är tydligt, att vid asylfallens behandling förbättringssynpunkten principiellt träder i bakgrunden och samhällets skyddsintresse nästan helt dominerar. Humaniteten bjuder därför med stor styrka, att detta skyddsintresse tillgodoses med minsta möjliga lidande för individen. De å asylavdelning intagna synas därför efter viss tids intagning böra, så långt det är förenligt med disciplin och säkerhet inom anstalten, få komma i åtnjutande av personlig frihet och andra förmåner.

Den i förslaget hävdade principen om genomgående utsträckning av intagningstiderna synes även i övrigt böra föranleda, att behandlingen av de å allmänna arbetsanstalter intagna blir så human som möjligt.

23 §. Det finnes personer, som till följd av olycklig läggning synas dömda att ute i samhällslivet störta sig i elände och därvid ådraga både andra och sig själva de största lidanden men som under anstaltslivets lugn och skydd nå en viss sinnesjämvikt och betyga sig erfara en relativ känsla av trivsel. Dessa å anstalt ofta beskedliga individer höra uppenbarligen bäst hemma där. Om deras livsföring icke berättigar till intagning på obestämd tid, så bör dock både i deras eget och samhällets intresse hinder ej möta till frivilligt kvarblivande å anstalt. I 23 § 3 mom. hava de sakkunniga också beaktat dessa synpunkter. Styrelsen har emellertid icke funnit tillräckliga skäl, varför tiden för sådant frivilligt kvarstannande skulle begränsas till högst ett år. Varför skall den omhändertagne då ut i samhällslivet för att gå en tid av säkert förfall till mötes och för att efter någon tid med all sannolikhet återkomma såsom tvångsinternerad? Känslan av att kvarstannandet sker frivilligt torde också vara av visst värde för honom.

Styrelsen *föreslår därför, att uttrycket »medgives under en tid av högst ett år»* i 3 mom. ändras till exempelvis »medgives för viss tid, varje gång högst ett år».

25 §. Det synes vara onödigt strängt, att försökspermission i regel ej skulle kunna beviljas under första året.

Den i 2 mom. sista punkten meddelade föreskriften synes böra ändras därhän, att anstaltsstyrelsen i fall, som avses, äger bestämma, huruvida och i vad mån permissionstid skall inräknas i tiden för anstaltsvistelsen. Härav föranledes jämväl en ändring i 1 mom. första stycket. Det synes böra uttryckligen stadgas, att jämväl uppsiktsmyndigheten äger besluta om försökspermission.

26 §. Det framgår ej, huruvida brott mot utskrivningsvillkor enligt denna paragraf utgör självständig grund för förordnande om förnyad intagning och om

intagningstiden på sådan grund kan utsträckas till maximum, d. v. s. tre år. Det torde vara lämpligt, att denna fråga närmare fixeras efter mönster, hämtade från 20 och 21 §§ alkoholistlagen. Ordet »återintagning» eller något liknande synes därvid böra användas såsom term, angivande att intagningen skett på grund av förordnande enligt speciell indikation.

27 §. Uppsiktsmyndigheten bör kunna uppdraga förutom åt auktoriserad hjälporganisation jämväl åt skyddsmyndighet att utöva sådan uppsikt, som i första stycket sägs.

Den tillsyn, som uppsiktsmyndigheten enligt denna paragraf har att utöva, synes även böra omfatta övervakares sätt att sköta sin uppgift samt den vård, som kan beredas omhändertagna hos enskilda personer, exempelvis hos föräldrar och andra anhöriga.

29 §. Enligt denna paragraf må, bland annat, uppsiktsmyndighetens beslut om överflyttning ej överklagas. Därest man av principiella skäl vill söka undvika att inskränka besvärsrätten, anser sig styrelsen av erfarenheterna från alkoholistlagen ha anledning förmoda, att besvärsrätt i förevarande fråga utan större olägenhet kan medgivas. I sådant fall bör dock med mönster från alkoholistlagen (17 §) införas ett stadgande, förslagsvis i 21 §, att uppsiktsmyndighetens beslut om överflyttning genast skall gå i verkställighet.

Centralregistret. Enligt förslaget skall sedeslöshetslagens klientel ej redovisas till det föreslagna centralregistret. Den av de sakkunniga härutinnan anförda motiveringen, som närmast tager sikte på hithörande frågors ömtåliga natur, synes ej övertygande. Det måste med styrka hävdas, att ett centralregister under inga förhållanden får föras eller användas på sådant sätt, att uppgifterna kunna medföra lidande för oförvitliga personer eller över huvud taget lända någon till skada.

Om centralregistret skall fylla den avsedda uppgiften, böra enligt styrelsens mening alla enligt lagen vidtagna skyddsåtgärder, av vad slag de vara må, omedelbart rapporteras till centralregistret. Detta synes även böra omfatta uppgifter om åtgärder, som vidtagits jämlikt alkoholistlagen, åtminstone där åtgärderna föranlett förordnande om intagning å allmän alkoholistanstalt. Då uppgifter härom finnas tillgängliga hos socialstyrelsen, och det här förutsättes, att uppsiktsmyndigheten enligt denna lag och alkoholistlagen blir en och samma myndighet, lärer ifrågavarande önskemål kunna tillgodoses, utan att särskilda bestämmelser därom utfärdas. Härjämte synas även åtgärder jämlikt barnavårdslagen gentemot sedeslös ungdom böra inrapporteras till registret.

Uppsiktsmyndighet.

Ärenden rörande lösdrivares behandling hava tidigare varit förlagda till fångvårdsstyrelsen men äro sedan år 1920 därifrån utbrutna. Sedan denna tid förefinnes ingen central handläggning av hithörande ärenden i annan mån än vad som sker i Kungl. Maj:ts kansli (socialdepartementet). De statliga tvångsarbetsanstalterna (Svartsjö och Landskrona) lyda under särskilda styrelser, vilka i sin tur direkt sortera under socialdepartementet.

Förslaget förutsätter en fortlöpande ämbetsförvaltning genom särskild uppsiktsmyndighet. Härvid inställer sig den fråga, som styrelsen nu går att behandla, nämligen huruvida hithörande ämbetsuppgifter böra utövas centralt eller böra decentraliseras, samt åt vilken myndighet de böra anförtros.

Vid utövandet av en decentraliserad uppsikt torde endast vederbörande länsstyrelser kunna ifrågakomma såsom organ. Erkännas må också, att länsstyrelserna i sin verksamhet på flera sätt torde vara särdeles förtrogna med vissa hithörande

och andra närstående uppgifter. Icke desto mindre torde avgörande skäl tala för en central, hela landet omfattande uppsiktsmyndighet.

Flera av de ämbetsuppgifter, som enligt förslaget skola anförtros åt uppsiktsmyndigheten, äro till sin natur av beskaffenhet att beröra hela landet. Detta är i eminent grad fallet med förandet av det föreslagna centralregistret. Beträffande inspektion av arbetsanstalter och hjälparbeten äro länsstyrelserna ej i tillfälle att vederbörligen beakta önskemålet, att hela landets vårdmöjligheter utvecklas till och utnyttjas såsom ett sammanhängande, såvitt möjligt differentierat vårdsystem. Det därmed nära sammanhängande överflyttningsinstitutet medför uppgifter av utpräglat central natur. För övrigt kan nämnas, att hjälparbetsföretagen ej torde bliva av alltför stadigvarande natur utan kunna tänkas bliva förlagda än i ett än i ett annat län. Att med ledning av det i hela landet förefintliga behovet av vårdplatser vid hjälparbeten uppgöra förslag till anslagsäskanden för ändamålet är uppenbart en central uppgift. Detsamma gäller ock förmedlingen av platser till de olika företagen samt i viss mån även arbetenas anordnande och ledning.

Länsstyrelsernas arbetsbörda torde redan nu i regel vara tyngande. De nya uppgifter, som enligt förslaget skola tillkomma uppsiktsmyndigheten, äro emellertid självfallet icke enbart för sig tillräckliga för att hos varje eller vissa länsstyrelser motivera anställandet av särskilda tjänstemän. Arbetet finge skötas vid sidan av åtskilliga andra betydelsefulla uppgifter. Man kunde alltså knappast påräkna, att dessa tjänstemän skulle på området förvärva den särskilda sakkännedom, som ett mera odelat sysslande med en viktig uppgift är ägnat bibringa sin utövare och som här är av särdeles stor betydelse.

Även i två andra hänseenden kräves specialexpertis hos en uppsiktsmyndighet. Sålunda erfordras otvivelaktigt medverkan av dels läkarutbildad, vetenskapligt och praktiskt skolad psykiater, tillika erfaren anstaltsläkare, och dels ingenjörsutbildad erfaren fackman. Den senare påkallas för tekniskt biträde vid anordnande av och utövande av inseende över hjälparbeten. Att läkares medverkan erfordras vid utövandet av inseende över anstaltsvården lärer ligga i öppen dag. Men även vid utövandet av åtskilliga andra uppsiktsmyndigheten tillkommande uppgifter torde tillgång till läkarexpertis påkallas. Särskilt må härvid erinras, att ett effektivt och riktigt utnyttjande av centralregistret torde påkalla granskande medverkan av psykiater, som har förutsättning att bedöma innebörden och sammanhanget i de många psykiska egendomligheter hos individerna, som sannolikt komma att framträda i hithörande uppgifter. En sådan granskning torde i både individens och samhällets intresse vara av stor betydelse; den kan leda till att särdeles samhällsfarliga abnorma personer bliva omhändertagna lika väl som att psykiskt defekta personer verkligen göras till föremål för den läkarvård de behöva. Härutinnan må hänvisas till styrelsens undersökningar om lösdrivarklientelet, vilka nogsamt bära vittne om den höga frekvensen av psykiska defekter hos detta klientel. I nu berörda spörsmål kan styrelsen stödja sig på erfarenheter, som vunnits vid handläggningen av ärenden rörande alkoholistvården.

Sådan expertis, varom här är fråga, lärer knappast kunna i erforderlig mån anlitas och för hela landet effektivt nyttiggöras annat än vid en centraliserad anordning.

Om sålunda enligt styrelsens mening tvekan knappast kan råda därom, att uppsiktsmyndigheten bör utövas centralt, inställer sig frågan, var den där bör förläggas. Då inrättandet av ett självständigt centralt ämbetsverk för ändamålet icke lärer ifrågakomma, har man endast att välja mellan redan befintliga, däribland närmast fångvårdsstyrelsen och socialstyrelsen. De skäl, som nyligen föranlett lösdrivarärendenas utbrytande ur fångvårdsstyrelsens ämbetsområde, torde vinna än ytterligare i styrka i och med den nu föreslagna läggningen av lagstiftningen, varför en återflyttning dit knappast torde behöva dryftas.

Vid sådant förhållande lärer för närvarande endast socialstyrelsen kunna ifråga-

komma. De sakkunniga synas hava utgått från denna förutsättning. Positiva skäl tala också till stöd för en sådan anordning. Det inre sammanhanget mellan förevarande lagstiftningsområde och alkoholistlagens, där styrelsen redan fungerar såsom uppsiktsmyndighet, ligger i öppen dag. Bland annat har detta kommit till ett kanske ej så betydelsefullt men ändock särskilt belysande uttryck däri, att de båda statliga tvångsarbetsanstalterna tillika förklarats såsom allmänna alkoholistanstalter, i vilken senare funktion de stå under socialstyrelsens inseende.

Socialstyrelsen har att såsom en huvuduppgift befatta sig med arbetsmarknadsfrågor och att i samband därmed öva inseende över den offentliga arbetsförmedlingen. Frågan om sambandet mellan här ifrågavarande samhällsföreteelser och arbetsmarknadens läge är av grannlaga natur, men den kan ej förbises. Den har på flera sätt kommit till synes i lagförslaget (medverkan vid arbetsanskaffning, av hänsynstagande till arbetsmarknadens läge föranlett anstånd med utskrivning från allmän arbetsanstalt o. s. v.). Nämnas må även, att styrelsen tillika alltid stått och fortfarande står i nära beröring med statens arbetslöshetskommission.

Enligt förslaget skall den nya lagstiftningen träda i kraft den 1 januari 1931, eller med andra ord vid ingången av andra hälften av det budgetår, vars stat skall behandlas vid 1930 års riksdag. De frågor av organisativ och annan natur, som äro av beskaffenhet att föranleda kostnader för statsverket, måste alltså föreligga i fullt utrett skick senast vid propositionstidens utgång vid nämnda riksdag. Härjämte måste utredningsarbetet bedrivas så, att kostnadsberäkningarna kunna tagas i betraktande redan under de nu pågående förarbetena till förslaget till riksstat för budgetåret 1930—1931.

Det synes kunna ifrågasättas, om en dylik forcering av frågan över huvud taget är möjlig och i allt fall om den är lämplig.

Närmast kommer här i betraktande frågan om uppsiktsmyndigheten. Enligt vad ovan anförts, tala övervägande skäl för att socialstyrelsen kommer att utgöra uppsiktsmyndighet. Detta kommer tydligen att påkalla särskilda organisativa anordningar inom styrelsen. Emellertid är frågan om styrelsens organisation för närvarande i andra avseenden föremål för utredning, och förslag i ämnet torde kunna föreläggas 1931 års riksdag. I allt fall kan så icke ske till 1930 års riksdag. Erinras må tillika, att frågan om revidering av alkoholistlagen för närvarande är föremål för utredning genom tillkallade sakkunniga. Förslag i ämnet torde kunna föreläggas 1931 års riksdag. Socialstyrelsen är uppsiktsmyndighet för den organiserade alkoholistvården, och det är ej uteslutet, att jämväl den lagrevision, som sålunda förberedes, kan giva anledning till vissa åtgärder, berörande styrelsens organisation. I allt fall synes det med hänsyn till det ovan påvisade sambandet mellan alkoholistlagen och förevarande lagstiftningsområde naturligt och riktigt, att de organisativa anordningar inom socialstyrelsen, som revisionen av de båda lagarna kan föranleda, träffas i ett sammanhang. Härtill kommer slutligen, att, som nedan utvecklas, den förevarande lagstiftningens ikraftträdande jämväl i övrigt bör hava föregåtts av vissa ytterligare förarbeten i frågor av organisativ, ekonomisk och annan innebörd.

Med anledning av det anförda föreslår styrelsen, att tidpunkten för den föreslagna lagstiftningens ikraftträdande framflyttas från den 1 januari 1931 till förslagsvis den 1 januari 1932 eller, tidigast, den 1 oktober 1931.

Det ökade rådrum, som sålunda skulle beredas, torde vara synnerligen av behovet påkallat. För att detta skall kunna behörigen utnyttjas, lärer det emellertid vara nödvändigt, att frågan om uppsiktsmyndighetens utövande bringas till principiellt avgörande redan vid lagförslagets antagande. I det följande utgår styrelsen från förutsättningen, att lagförslaget antages vid 1930 års riksdag och att styrelsen får sig anförtrott att fungera såsom uppsiktsmyndighet.

Enligt förslaget hava vederbörande kommunala myndigheter i åtskilliga städer

obligatoriskt att välja ledamöter av skyddsnämnd. Vidare torde dessa myndigheter på en del andra håll behöva närmare överväga, huruvida de vid lagens ikraftträdande över huvud taget vilja tillsätta skyddsnämnd. I hithörande frågor, som enligt förslaget förutsätta viss Kungl. Maj:ts prövning, lära utlåtanden av uppsiktsmyndigheten påkallas.

Vidare hava enligt förslaget landstingen att utse personer till betydande antal att fungera såsom kommunala ombud hos förhörsmyndigheterna.

Alla dessa verkställighetsåtgärder torde vara av beskaffenhet att påkalla viss tids övervägande.

När sedermera skyddsmyndighetsorganisationen blivit uppbyggd, föreställer sig styrelsen, att dessa organ i stor utsträckning vilja bliva satta i tillfälle att tillsammans med uppsiktsmyndigheten eller med representanter för denna dryfta frågan om de uppgifter, som enligt lagstiftningen komma att påvila dem. Eventuellt torde genom uppsiktsmyndighetens försorg vissa råd och anvisningar böra utarbetas och utgivas av trycket för att ställas till förfogande.

Förslaget förutsätter medverkan vid lagtillämpningen av enskilda hjälporganisationer, vilka (5 §) skulle kunna av Konungen auktoriseras och vilka skulle komma att fylla betydande och grannlaga uppgifter. Redan nu äro verksamma åtskilliga organisationer — de flesta sammanslutna i svenska skyddsförbundet — som torde vara väl skickade att lämna avsedd medverkan och som torde böra ifrågakomma vid meddelande av auktorisation.

Det lärer böra ankomma på uppsiktsmyndigheten att såväl via svenska skyddsförbundet som direkt träda i förbindelse med dessa organisationer och undersöka, huruvida och i vad mån deras verksamhet lämpligen låter inordna sig i det nya vårdsystemet.

Sålunda måste tillses, å ena sidan att nätet av frivilliga hjälporganisationer så vitt möjligt kommer att omspänna hela landet och att dylika organisationer — efter förhandlingar med intresserade och lämpliga krafter — bringas till stånd, där de nu saknas eller deras medverkan såsom organ för lagtillämpningen ej kan erhållas, och å andra sidan att icke i vissa orter kommer att bedrivas ett onödigt och ur andra synpunkter olämpligt dubbelarbete. Här möter uppenbarligen redan från början ett organisationsarbete av stor betydelse för vårdverksamhetens ändamålsenliga anordnande.

Beaktas bör vidare, att de flesta av ifrågavarande organisationer, enligt vad som också framgår av ett påpekande i betänkandet (s. 132), till väsentlig del ha sin verksamhet inriktad på frigivna fångar och villkorligt dömda, således på uppgifter, som ej direkt falla inom förevarande lagstiftningsområde. Då såsom i betänkandet förutsatts särskilt statsbidrag bör utgå till nu avsedda vårdverksamhet, lära de olika organisationernas insatser i detta avseende huvudsakligen böra läggas till grund för bedömandet av deras anspråk på sådant bidrag. Önskvärt synes vara, att under samråd mellan uppsiktsmyndigheten och organisationerna kunde utarbetas vissa allmänna villkor för statsbidragets åtnjutande och grunder för dess beräknande, då därigenom organisationerna bättre kunde överskåda såväl de anspråk, som ställas på deras medverkan, som ock det ekonomiska stöd de därvid kunna påräkna från statens sida.

I fråga om anstaltssystemet finnas visserligen att tillgå de båda befintliga statliga tvångsarbetsanstalterna vid Svartsjö och i Landskrona, vilka självfallet böra upprätthållas, om än vissa omläggningar eventuellt kunna påkallas (asylavdelningar m. m.). Men förslaget förutsätter, att systemet skall utbyggas, bland annat genom anordnande av erkända anstalter. Härför lärer, i likhet med vad fallet är i fråga om erkända alkoholistanstalter, erfordras statsanslag såväl till anordnandet av anstalterna som för bestridandet av driftkostnaderna. Det lärer böra ankomma på uppsiktsmyndigheten att avgiva förslag såväl rörande de anslag, som

för ändamålet kunna befinnas erforderliga, som till författningar, angivande normerna för statens bidrag.

Under erinran, att Kungl. Maj:t utverkat riksdagens medgivande, att vissa kronoegendomar må kunna ställas till förfogande för anordnande av erkända alkoholistanstalter, får styrelsen i detta sammanhang föreslå, att Kungl. Maj:t måtte utverka liknande medgivande beträffande erkända arbetsanstalter. Om så prövas erforderligt, böra dylika anstalter stå färdiga att tagas i bruk redan vid lagens ikraftträdande. Då anordnandet lärer taga viss tid i anspråk, synes det önskvärt, att denna fråga underställes riksdagens prövning redan i samband med lagförslaget.

Över huvud taget torde för anstaltssystemets utbyggande krävas noggranna överväganden och direkta initiativ från uppsiktsmyndighetens sida.

Reglementena för de statliga arbetsanstalterna kunna påkalla revidering med anledning av lagrevisionen. Förslag till normalreglementen för erkända arbetsanstalter böra upprättas.

Frågan om anordnande av hjälparbeten torde redan före lagens ikraftträdande tarva överväganden av ekonomisk och annan natur ävensom direkta verkställighetsåtgärder, låt vara av förberedande art.

Uppläggande av centralregistret kräver synbarligen omfattande förarbeten, varvid samråd bör äga rum mellan uppsiktsmyndigheten å ena sidan samt skyddsmyndigheter och hjälporganisationer å den andra.

Formulär av flera slag, bland annat, såsom förut nämnts, för skyddsmyndigheters undersökningar och rapporter till centralregistret behöva upprättas.

Frågan om anslag till bestridande av kostnaderna i vissa fall för tillfälliga hjälpåtgärder genom skyddsmyndighet bör, såsom förut nämnts, övervägas. I samband därmed torde erfordras förslag till författningsföreskrifter.

Spörsmålet om uppsiktsmyndighetens egen, slutgiltiga organisation påkallar ingående överväganden.

Den här lämnade redogörelsen, om än ingalunda uttömmande, torde vara tillfyllest för att ådagalägga, att lagstiftningen under tiden från dess antagande till ikraftträdandet kommer att tillföra socialstyrelsen högst omfattande och betydelsefulla arbetsuppgifter. För dessas handhavande är en förstärkning under perioden av styrelsens arbetskrafter oundgängligen av behovet påkallad. I betraktande av uppgifternas omfattning och vikt samt graden av självständighet, omdöme och initiativförmåga, som böra vara tillfinnandes hos de närmaste handhavarna av dessa uppgifter, måste denna tillfälliga förstärkning vara av fullt arbetsduglig natur. Bland annat lärer erfordras, att två kvalificerade krafter kunna anlitas för ändamålet, och att arvoden åt dessa kunna ställas till förfogande till sådana belopp, att deras odelade arbetstid kan påräknas för uppgiften. Den medverkan, som enligt det föregående påkallas av läkare, synes lämpligen böra lämnas av den, som fungerar såsom expert för ärenden rörande alkoholistvården. Detta lärer föranleda sådan väsentlig ökning av dennes arbetsuppgifter, att en förstärkning av hans arvode blir påkallad. Härtill kommer behov av extra skrivbiträde i stor utsträckning. Slutligen får förutsättas, att tjänsteresor i betydande omfattning torde böra företagas, varvid vederbörande resekostnadsanslag lärer böra få anlitas. Särskilda medel, som kunna ställas till förfogande för ändamålet, synas böra disponeras enligt grunder, som Kungl. Maj:t närmare bestämmer. Anslaget för ändamålet synes böra upptagas å extra stat för budgetåret 1930—1931, dock utan hinder av att det disponeras till täckande av kostnaderna för organisativa anordningar inom styrelsen under hela perioden från lagens antagande till dess ikraftträdande, alltså från någon tidpunkt på våren 1930 till den 1 januari 1932. Vad angår storleken av anslaget, vilket synes böra hava reservationsanslags karaktär, torde det ej vara tillrådligt räkna med lägre belopp än 40 000 kronor.

Styrelsen hemställer, att Kungl. Maj:t hos 1930 års riksdag måtte äska ett dylikt anslag, 40 000 kronor.

Kostnadsberäkningarna.

Vid bifall till styrelsens förslag om framflyttning av tidpunkten för lagens ikraftträdande är det ej påkallat att nu ingå på en detaljgranskning av de i betänkandet gjorda kostnadsberäkningarna, enär ju några direkta kostnader för lagtillämpningen ej komme att föranledas under nästkommande budgetår (1930—1931). Det lärer bliva en av uppsiktsmyndighetens första och viktigaste uppgifter att härutinnan inkomma med detaljerade förslag. Det oaktat kan styrelsen ej underlåta att slutligen något beröra kostnadsfrågan.

I betänkandet behandlas dessa frågor och en sammanfattning lämnas (sid. 136), som emellertid ger ett intryck av att kostnaderna genomgående beräknats till väl låga belopp. Några exempel må anföras. Kostnaderna för centralregistrets förande hava, efter samråd under hand med styrelsen, approximativt beräknats till 15 000 kronor (sid. 135). I sammanfattningen (sid. 136) beräknas samma belopp för »centralregistrets upplåggande och förande samt uppsiktsmyndighetens verksamhet i övrigt». Med hänsyn till de omfattande uppgifter, som skulle tillkomma uppsiktsmyndigheten och bland vilka registrets förande endast vore en låt vara betydelsefull detalj, synes det helt uteslutet, att kostnaderna för de härför oundgängligen erforderliga organisativa anordningarna skulle stanna vid nämnda belopp. Detta finge sannolikt åtminstone fördubblas.

För statliga hjälparbeten — ett mycket betydelsefullt led i systemet av förebyggande hjälpåtgärder — beräknas i förslaget ett belopp av 65 000 kronor. Enligt vad styrelsen erfarit, har statens arbetslöshetskommission förordat det dubbla beloppet eller 130 000 kronor. Styrelsen är närmast böjd att biträda kommissionens uppfattning i denna del.

Till anordnande av erkända arbetsanstalter beräknas åtgå ett belopp av 10 000 kronor. Med ledning av erfarenheterna från de erkända alkoholistanstalterna kan styrelsen visserligen föreställa sig, att den årliga genomsnittskostnaden, fördelad på en följd av år, kan stanna vid nämnda belopp. Men att en även aldrig så enkelt utrustad anstalt skulle kunna bringas till stånd för 10 000 kronor torde ligga utom möjlighetens gräns. Efter 1 500 kronor per vårdplats — samma belopp, som merendels ifrågakommit beträffande erkända alkoholistanstalter — skulle kostnaden exempelvis för 50 vårdplatser uppgå till 75 000 kronor. Om anstalten, såsom synes mest naturligt, finge karaktären av en jordbruksanstalt på en för ändamålet upplåten kronoegendom, kunde inom nämnda kostnadsram säkerligen ej åstadkommas de för jordbruksdriften nödiga levande och döda inventarierna. Även om utgifterna i denna del framdeles komma att motsvaras av en jämförlig stadigvarande tillgång, som vore ägnad nedbringa de årliga driftkostnaderna, så kräves ju dock, att medel för ändamålet i form av förlagskapital stå till förfogande vid tidpunkten för anordnandet.

I de beräknade kostnaderna ingår ej heller något belopp för erkända arbetsanstalters driftkostnader. Om man exempelvis beräknar en beläggningsfrekvens av 50 personer och ett statsbidrag av 3·50 kronor per vårddag — samma belopp, som utgår till erkända alkoholistanstalter — kommer man till ett årligt belopp av i runt tal 60 000 kronor.

Såsom i det föregående framhållits, torde ett anslag böra ifrågakomma till beredande av bidrag till kostnaderna för skyddsmyndigheters förebyggande hjälpåtgärder.

Enligt det anförda synes försiktigheten bjuda, att man vid bedömande av den föreslagna lagstiftningens ekonomiska konsekvenser för statsverket räknar med ej

oväsentligt högre kostnader än i förslaget, vad angår såväl de löpande årliga utgifterna som de särskilda kostnader, mer eller mindre av engångskaraktär, som påkallas vid det nya vårdsystemets uppbyggande.

Härvid kan styrelsen ej underlåta att erinra om en kostnadssiffra för det allmänna, som framgick av undersökningen rörande manliga tvångsarbetare. Med ledning av tillgängliga uppgifter beräknades, att de ibland dem, som fyllt 50 år, åsamkat det allmänna en sammanlagd genomsnittlig vårdkostnad av 25 000 kronor per person. Om verkligen det nya vårdsystemet, i väsentlig grad inriktat på förebyggande åtgärder, ens i ringa mån kommer att infria därtill knutna förhoppningar, torde det ej vara förmätet att också hoppas, att utgifterna för detta vårdsystem låta sig väl försvara, till och med om man bortsåge från deras sociala syfte och helt bedömde dem ur statsfinansiell synpunkt.

Slutligen må framkastas en tanke, som synes förtjäna övervägas vid bedömandet av förslagets statsfinansiella sida. Kostnaderna för den organiserade alkoholistvården bestridas numera genom anlitande av medel ur statens rusdrycksmedelsfond. Alkoholistlagens och förevarande lagstiftnings klientel stå varandra i mångt och mycket nära, något som nogsamt bekräftas av socialstyrelsens ovan omnämnda tidigare undersökningar, bland annat om förekomsten av alkoholism hos lösdrivarna. Syftet med lagarna är väsentligen ett och detsamma, nämligen att till ordnat, samhällsnyttigt liv återföra dem, som på ett eller annat sätt kommit på sidan av samhället och av det arbete, som detta kräver av individen. Under sådana förhållanden synas skäl tala för att de kostnader, som de båda lagarnas tillämpning föranleder statsverket, bestridas i enahanda ordning eller i båda fallen med anlitande av medel ur berörda fond.

Socialstyrelsens utlåtande rörande kollektivavtalets tillämpning inom jordbruket.

I samband med de förhandlingar, som i september 1929 fördes inför en av regeringen tillsatt förlikningskommission för biläggande av en vid vissa gårdar i södra Möre utbruten arbetskonflikt, ingavs till Kungl. Maj:t av representanter för de av denna konflikt berörda arbetsgivarna en framställning om föranstaltande av en undersökning rörande opinionsläget i vissa jordbrukarkretsar i fråga om önskvärdheten av det kollektiva avtalets tillämpning inom jordbruket. Socialstyrelsen, som genom remiss den 25 september anbefallts yttra sig över denna framställning, har den 11 november 1929 till chefen för socialdepartementet avgivit följande utlåtande:

Kollektivavtalet tillämpades inom jordbruket i vårt land första gången år 1907. Fackföreningar hade vid denna tid bildats av jordbruksarbetare vid en del gårdar i Skåne samt vid några bruksegendomar i mellersta Sverige. Framställningar från föreningarna hos arbetsgivarna om kollektiv reglering av löneförmåner m. m. hade till en början avvisats, vilket föranlett konflikter, i vissa fall mycket långvariga och svårlösta. På somliga platser uppnåddes genom förhandlingar mellan arbetsgivare och fackföreningar enighet om kollektivavtal. Utbredningen av denna avtalsform blev dock nu på det hela taget ringa. Då den var som störst, vid årsskiftet 1908—09, berördes ett 90-tal gårdar med omkring 2 000 arbetare av kollektiv-

avtal. Efter denna tid gick lantarbetarnas föreningsrörelse hastigt tillbaka och nedlades helt inom ett par år. Som en följd härav försvann kollektivavtalsformen inom lantbruket. Åren 1910—1918 träffades praktiskt taget inga kollektivavtal på detta område.

Organisationsrörelsen bland lantarbetarna upptogs på nytt år 1918. Fackorganisationerna vunno nu större anslutning och stabilitet än tidigare och erhöllo därmed också större inflytande på gestaltningen av jordbrukets arbetsförhållanden. På sommaren 1919 igångsattes en omfattande löne- och avtalsaktion. Arbetarna framställde krav på löneförhöjning under löpande tjänsteår i form av dyrtidstillägg samt framlade förslag till kollektivavtal för tiden från den 24 oktober 1919. Då lönekraven icke beviljades och arbetsgivarnas organisationer syntes obenägna att ingå i förhandlingar på grundval av kollektivavtalsförslaget, nedlades arbetet av de organiserade arbetarna i Uppland och delar av Västmanland. Strejken, som inträffade under skördetiden, blev emellertid av kort varaktighet, en vecka. Den avblåstes i och med att förhandlingar inför en särskilt tillsatt förlikningskommission kommo till stånd. Som förutsättning för medlingsingripandet angavs bl. a., att arbetsfred skulle råda under förhandlingstiden samt att från arbetsgivarnas sida principiellt motstånd icke skulle resas mot ett ordnande av avtalsfrågan med tillämpning av den kollektiva formen. Resultatet av förhandlingarna blev ett riksavtal om allmänna bestämmelser samt särskilda löneavtal för vissa provinser.

Arbetsgivarföreningar hade uppstått bland jordbrukarna ungefär samtidigt med lantarbetarnas organiserande, först i Skåne (1904) och därefter i de mellansvenska landskapen. År 1908 tillkom en sammanslutning av länsföreningar, lantarbetsgivarföreningarnas fullmäktige. Dessa föreningar synas i början huvudsakligen ha varit inriktade på att motarbeta arbetarorganisationernas verksamhet och att förhindra tillkomsten av kollektivavtal. Spärren mot kollektivavtal som basis för de personliga kontrakten kunde emellertid i längden icke upprätthållas. Som nämnt hade redan tidigt sådana avtal kommit till stånd i viss utsträckning. År 1919, då de reorganiserade lantarbetarföreningarna gjorde framställning om kollektivavtal, ställde sig visserligen lantarbetsgivarföreningarna och deras centralmyndighet ännu avvisande eller i vart fall ovilliga mot kollektiva förhandlingar och kollektivavtal. De funno sig emellertid, som ovan omförmälts, böra sluta kollektivavtal med fackföreningarna. Och en tid därefter gick svenska lantarbetsgivarnes centralförening — den fastare riksorganisation som år 1920 ersatte den förutvarande mera lösa sammanslutningen — in för en positiv kollektivavtalspolitik. Centralföreningens uppgift, att tillvarataga lantarbetsgivarnas gemensamma intressen, skulle bland annat förverkligas »genom att förhandla om och träffa kollektivavtal angående allmänna bestämmelser (riksavtal) samt biträda vid, eventuellt för vederbörande föra förhandlingar om kollektivavtal angående lönebestämmelser».

I samband med den kollektiva avtalsformens införande i jordbruket år 1919 inträffade, som nämnt, en omfattande ehuru kortvarig skördestrejk. Efter denna tid ha förekommit lantarbetarkonflikter vid flera tillfällen, bland annat på grund av tvister om nya avtals innehåll. Arbetsinställelsernas omfattning under de sista 10 åren framgår av följande sammanställning:

År	Antal arbetsinställelser	Antal av arbetsinställelser berörda arbetsgivare	arbetare	År	Antal arbetsinställelser	Antal av arbetsinställelser berörda arbetsgivare	arbetare
1919	10	400	7 824	1924	6	205	3 090
1920	14	237	4 985	1925	3	170	3 080
1921	13	18	767	1926	6	6	170
1922	12	15	671	1927	6	6	92
1923	—	—	—	1928	9	37	327

År 1920 rådde stark oro på jordbrukets arbetsmarknad, delvis trots gällande kollektivavtal. Flera betydande arbetsinställelser förekommo, sträckande sig över större delen av sommaren. Särskild uppmärksamhet ådrog sig en skörde- och mjölkningsstrejk i Västmanland under kollektivavtals giltighetstid. Strejken hade en syndikalistisk prägel och fördes av en mot lantarbetarförbundet fronderande organisation, som snart därefter upplöstes. Efter i stort sett fredliga förhållanden under de följande tre åren inträffade 1924 och 1925 återigen allvarliga konflikter. Kollektivavtalen blevo av arbetarparten uppsagda på hösten 1924 och, då enighet om nya sådana icke vanns, utbröt efter den 24 oktober strejker vid ett stort antal gårdar i Skåne samt vidare i Östergötland och Mälarprovinserna utom Uppland. Konflikterna, som huvudsakligen rörde löneförmånerna, bilades i januari och februari månader 1925 efter det att avtal träffats. Vad angår Uppland fortgick arbetet efter den 24 oktober 1924, ehuru kollektivavtalet utlupit, till i mitten av juli månad 1925, då 2 500 à 3 000 arbetare gingo i strejk. Uppgörelse träffades om nytt kollektivavtal den 7 augusti, varigenom strejken hävdes. Åren 1926—1928 ha konflikterna inom jordbruket icke varit av större räckvidd.

Kollektivavtalens utbredning inom jordbruket följer i stort sett arbetsgivarorganisationernas verksamhetsområden. Till centralföreningen äro för närvarande anslutna, förutom ett mindre antal enskilda medlemmar, 10 lantarbetsgivarföreningar, omfattande närmare 900 brukningsdelar om tillsammans omkring 155 000 hektar åkerareal. Medelarealen per brukningsdel blir alltså c:a 170 hektar, vilket ger vid handen, att föreningsmedlemmarna till övervägande del representera större egendomar. I Skåne, Södermanland och Uppland, inom vilka provinser organisationen är mest spridd, tillhör dock ett icke oväsentligt antal mindre gårdar arbetsgivarföreningarna. Tillsammans torde omkring 300 av de anslutna brukningsdelarnas åkerareal understiga 100 hektar; ett 70-tal når icke upp till 50 hektar. I övrigt må nämnas att de i Skåne, Södermanland, Uppland, Västmanland, Örebro län och Bergslagen verksamma föreningarna omfatta mellan 40 och 55 % av den inom resp. föreningars områden brukade åkerareal, som är att hänföra till storjordbruket (över 100 hektar). Föreningarna i Östergötland, Skaraborgs län och det s. k. Gävle-Dala distriktet ha betydligt mindre tillslutning. Följande åtta av de 10 föreningarna ha för närvarande kollektivavtal med motsvarande distriktsorganisationer på arbetarsidan: Upplands lantarbetsgivareförening, sörmländska lantmännens arbetsgivareförening, Östergötlands läns lantarbetsgivareförening, Kalmar läns lantarbetsgivareförening, skånska lantmännens arbetsgivareförening, västmanländska lantmännens arbetsgivareförening, Bergslagens skogs- och lantarbetsgivareförening, Gävle-Dala lantmäns arbetsgivareförening. Inom Örebro och Skaraborgs länsföreningars områden äro inga allmänna avtal upprättade, men väl inom det förstnämnda åtskilliga lokala avtal vid särskilda gårdar. Direkt berörda av organisationernas kollektivavtal torde vara omkring 800 arbetsgivare och 15 000 arbetare. Härjämte må framhållas, att ifrågavarande kollektivavtal godkänts av enskilda, icke organiserade arbetsgivare, i vissa trakter till och med i mycket stor utsträckning, samt att kollektivavtalen även eljest synas öva vidsträckt normerande inflytande på jordbrukets arbetsvillkor, särskilt i vad angår arbetslön och arbetstid. Bidragande härtill torde vara den beteckning, som givits avtalen, nämligen riksavtal om allmänna bestämmelser och provins- eller länsavtal om lönevillkoren.

Kollektivavtalen innehålla ej endast bestämmelser om parternas ekonomiska mellanhavanden och vad därmed omedelbart sammanhänger. De fastslå även vissa allmänna regler av principiell natur rörande rättsförhållandet mellan arbetsgivare och arbetare, vilka regler utformats i anslutning till jordbrukets säregna arbetsförhållanden. I jordbrukets kollektivavtal finner man sålunda fastslagna huvudprinciperna för jordbrukets hävdvunna anställningsformer: årsanställningen, den gemensamma flyttningsdagen, naturasystemet m. m.

I detta sammanhang torde förtjäna understrykas kollektivavtalets karaktär av

norm för de individuella arbetsavtalen. Kollektivavtalet fastslår vissa bestämmelser, som skola lända till efterrättelse, därest arbetare anställes för arbetes utförande, men förpliktar icke vare sig arbetsgivare att bereda någon arbetstillfälle och utbetala lön eller arbetare att taga arbete. Dylik förpliktelse inträder först genom slutandet av personligt avtal om anställning, skriftligen eller muntligen. Arbetsanställning förutsätter alltid ett personligt avtal, låt vara att detta, där kollektivavtal gäller, väsentligen eller helt kan få sitt materiella innehåll från kollektivavtalet, men detta sistnämnda kan icke ersätta det personliga avtalet. Det är sålunda så långt ifrån att kollektivavtal skulle utesluta personligt avtal, att tvärtom ett kollektivavtal träder i tillämpning endast i den mån personliga avtal träffas på grundval av detsamma. De helt olika och varandra kompletterande uppgifter, som tillkomma kollektivavtalet och det personliga arbetsavtalet (avtal om anställning) markeras för övrigt starkt i riksavtalets för jordbruket preciserade föreskrifter rörande personligt avtals träffande och uppsägning under olika förutsättningar.

Socialstyrelsen har ansett sig böra framföra dessa allmänna synpunkter med anledning därav, att ofta nog och särskilt i samband med den s. k. Mörekonflikten missuppfattningar förekommit härutinnan, vilka varit ägnade att onödigt skärpa förekommande konflikter och att oförmånligt påverka den offentliga diskussionen i ämnet.

Emellertid kunna givetvis olika uppfattningar göra sig gällande ifråga om lämpligheten av att ingå kollektivavtal, med hänsyn till vad detta innebär ifråga om intrång på den enskildes handlingsfrihet. Ett sådant intrång faller sig givetvis naturligare och lättare att fördraga för arbetaren än för arbetsgivaren, då den enskilde arbetaren i regel torde känna sig sakna möjlighet att göra sina intressen i starkare mån gällande. De organiserade arbetarna ha också nästan undantagslöst strävat att få kollektivavtalet genomfört. Bland arbetsgivarna bliva åter meningarna mera delade. Den inskränkning i arbetsgivarens handlingsfrihet, som följer med ett organisationsmässigt fastställande av arbetsvillkoren, kännes för den ene arbetsgivaren mera besvärande, för den andre mindre. Arbetsgivaren har härvid att väga mot varandra, å ena sidan de kanske mindre tilltalande konsekvenserna av ett godkännande av kollektivavtalssystemet, å andra sidan olägenheterna av en motsatt ståndpunkt, speciellt med hänsyn till arbetsfreden; kollektivavtalen ha ju i regel visat sig erbjuda trygghet för arbetsro under avtalstiden. Frågan om kollektivavtal blir sålunda i sista hand ett spörsmål, som av parterna får bedömas ur deras egna synpunkter, med hänsyn tagen till föreliggande omständigheter av olika slag.

Huru denna fråga faktiskt utvecklat sig inom jordbruket i vårt land under senare tid och i skilda landsdelar, framgår av den ovan meddelade översikten över organisationsväsendets omfattning och kollektivavtalets tillämpning. Denna redogörelse utvisar, att de omständigheter — lantarbetarnas organiserande och därigenom förstärkta inflytande — som förmått lantarbetsgivarna att fastare sammansluta sig och ingå kollektivavtal, endast i ringa mån gjort sig gällande inom de trakter av landet, där undersökning av uppfattningen i jordbrukarkretsar rörande kollektivavtalssystemet nu påkallats. En på detta sätt inriktad undersökning skulle sålunda komma att begränsas till arbetsgivarkretsar, där de förhållanden, som givit anledning till uppkomsten av kollektivavtal, äro föga aktuella och där man ej heller haft tillfälle att i praktiken bedöma deras ändamålsenlighet under sådana förhållanden. Det sakliga värdet av en dylik undersökning, som för övrigt endast skulle avse en viss intressegrupps uppfattning, torde med fog kunna ifrågasättas. I varje fall synes det mindre lämpligt att, såsom i framställningen föreslagits, för dess verkställande anlita offentliga institutioner.

Betänkande angående moderskapsskydd.

De av chefen för socialdepartementet den 31 juli 1926 tillkallade sakkunniga för utredning rörande frågan om moderskapsunderstöd m. m. ha den 9 november 1929 till departementschefen avlämnat sitt den 26 september daterade betänkande. De sakkunniga ha varit yrkesinspektrisen Kerstin Hesselgren, byråchefen A. Molin, riksdagsmannen L. Tjällgren och doktor Ada Nilsson (den sistnämnda tillkallad den 11 november 1927).

Sakkunnigas ursprungliga uppdrag, som föranleddes av 1926 års riksdagsskrivelse med anledning av proposition med förslag till förordning angående moderskapsunderstöd åt kvinnor i visst industriellt arbete jämte i ämnet väckta motioner, avsåg väsentligen att få till stånd en utredning rörande penningunderstöd åt barnaföderskor. Genom överlämnandet sedermera till sakkunniga av en skrivelse av 1914 års riksdag angående åtgärder för beredande av bättre vård i vissa fall åt barnsängskvinnor jämte nyfödda barn ansågo sakkunniga sitt uppdrag vidgat till att avse åtgärder i allmänhet till främjande av moderskapsskyddet, spädbarnsvården därunder i viss mån inbegripen.

Enligt sakkunnigas mening måste moderskapsskyddet i vårt land, ehuru i vissa avseenden ganska högtstående, anses lämna åtskilligt övrigt att önska. Med hänsyn härtill och med framhållande av denna skyddsforms synnerliga betydelse ej blott för mödrarna utan även för de kommande släktena ha sakkunniga i ett flertal avseenden funnit förbättringar påkallade.

Till åvägabringande av förbättrade förhållanden på moderskapsskyddets område föreslå sakkunniga, förutom ökad upplysningsverksamhet på olika vägar, dels vissa anordningar, ägnade att bereda den havande kvinnan, barnaföderskan och den blivande modern jämte hennes späda barn bättre vård, och dels vissa ekonomiska hjälpåtgärder, som skulle lindra de kostnader, som i regel äro förbundna med barnsbörden, samt underlätta utnyttjandet av de åsyftade vårdmöjligheterna.

I fråga om förbättrade vårdanordningar ha sakkunniga i första rummet ägnat uppmärksamhet åt den havande kvinnans och den nyblivna moderns jämte hennes barns behov av vård. Förslagen rörande den sålunda förordade föregående och efterföljande moderskapsvården gå väsentligen ut på åvägabringandet av en ökad och mer regelbunden undersöknings- och rådgivningsverksamhet till förmån för nämnda personer. Denna verksamhet skulle i regel utövas av tjänstebarnmorskorna, men för folkrikare samhällen förordas upprättande — med större eller mindre anordningar allt efter samhällets behov — av särskilda organ, mödra- och barnavårdsbyråer, för handhavandet av verksamheten. Särskilt skulle enligt sakkunnigas mening befintliga »barnavårdscentraler» och »mjölkdroppar», efter utvidgning av verksamhetsområdet till att jämväl omfatta mödravården, lämpligen kunna fungera såsom dylika organ.

För att i de många fall, då icke samma barnmorska anlitas för den förberedande vården och förlossningen, möjliggöra ett utnyttjande vid förlossningen av de iakttagelser, barnmorskan gjort under den förberedande vården, har föreslagits, att barnmorska, som undersöker havande kvinna, skall därom göra anteckningar i vissa avseenden på ett kort, som kvinnan bör medhava vid förlossningen. En liknande anordning förordas i syfte att för den efterföljande moderskapsvården nyttiggöra iakttagelser vid förlossningen.

Enligt sakkunnigas förslag skulle tjänstebarnmorskornas arvode för här åsyftade undersökningar och konsultationer betalas till hälften av den väntande eller nyblivna modern och till hälften med allmänna medel, varav $^4/_5$ skulle bestridas av staten och $^1/_5$ stanna på kommunen — denna sistnämnda anordning föreslagen i ändamål att hos den utbetalande kommunala myndigheten framkalla en viss återhållsamhet.

Till förbättrande av spädbarnsvården ha sakkunniga därjämte ansett sig böra i viss mån taga de civila tjänsteläkarna i anspråk. Barnmorskorna skulle till vederbörande dylik läkare anmäla barns födelse, och läkaren skulle öva ett visst inseende över spädbarnsvården inom sitt distrikt.

Med hänsyn till härovan berörda anordningar föreslås en del ändringar i barnmorskereglementet och läkarinstruktionen.

Vad därefter moderskapsvården vid barnsbörden angår, äro sakkunnigas förslag väsentligen inriktade på åvägabringandet av ökad tillgång på tillfredsställande vård å förlossningsanstalt. Sakkunniga dela upp dessa anstalter i två slag, barnbördshus, som med hänsyn till personal och utrustning äro skickade att omhändertaga de mer svårbehandlade fallen, och förlossningshem, vilka, enklare och billigare anordnade, lämpligen kunna mottaga normala förlossningsfall. Av sakkunniga uppställas vissa normer för antalet erforderliga vårdplatser å barnbördshus, och framgår av en i betänkandet intagen översikt över tillgången på dylika platser i olika län, att förhållandena i detta avseende på en del håll äro mindre tillfredsställande.

Beträffande förlossningshemmen anföres, att många av dessa i privat ägo varande hem hålla för höga avgifter för att vara tillgängliga för mindre bemedlade barnaföderskor eller måste anses otillfredsställande i hygieniska och andra avseenden. Sakkunniga framhålla behovet av ökade vårdmöjligheter å förlossningshem och framlägga ett förslag till lag om enskilda förlossningshem, vilken lag skulle ha till uppgift att motverka sistberörda missförhållanden.

Ifråga om sättet för åstadkommande av erforderlig ökning av platser å förlossningsanstalter erinra sakkunniga om den nya sjukhuslagen, som föreskriver, att landsting och städer, som ej deltaga i landsting, böra ombesörja anstaltsvård vid barnsbörd. Med hänsyn till förlossningshemmen anse emellertid sakkunniga sig nödgade påkalla ekonomisk medverkan av staten.

I samband med ovan berörda former av moderskapsvården framhålles behovet av ökat antal s. k. hemvårdarinnor eller hemsystrar, som i fall där så erfordrades skulle hjälpa den väntande eller nyblivna modern med hennes samt barnens och hemmets skötsel. Jämväl påpekas önskvärdheten av ökad till-

gång på platser å mödra- eller dylika hem, där havande kvinnor, som äro urståndsatta till arbete, samt mödrar med spädbarn kunna finna en tillflykt.

I avseende å ekonomiska hjälpåtgärder till förmån för barnaföderskor framlägga sakkunniga två lagförslag, det ena om moderskapsunderstöd och det andra om ersättning åt vissa barnaföderskor för minskad arbetsförtjänst.

Enligt det förra förslaget skulle samtliga mindre bemedlade barnaföderskor efter ansökan tilldelas ett moderskapsunderstöd av 50 kr., varav 25 kr. skulle kunna utbetalas omedelbart efter barnsbörden och 25 kr. tre veckor senare. Liksom ifråga om barnmorskornas förut berörda arvoden skulle staten bestrida fyra femtedelar av understödet och kommunen den återstående femtedelen. I avseende å den sistberörda hälften av understödet föreskrives såsom villkor, att den nyblivna modern skall ha iakttagit vad skäligen kan påfordras i avseende å egen och barnets vård, och syftas därmed framför allt på hennes plikt att såvitt möjligt amma sitt barn. Såsom kännetecknande förutsättningen »mindre bemedlad» föreslås, att det beskattningsbara beloppet enligt förordningen om statlig inkomst- och förmögenhetsskatt för barnaföderskan eller, om hon är gift och sammanlever med sin man, för dem tillhopa skall understiga 500 kr. — de olika avdragen böra verka på sådant sätt, att det beskattningsbara beloppet kan sättas lika för ogift barnaföderska och äkta makar. Enligt sakkunnigas beräkningar skulle den genomsnittliga årsförtjänsten inom industri, byggnadsverksamhet, handel och samfärdsel för en arbeterska eller arbetare, när de leva i medeldyrortsgruppen — för arbetaren med normalfamilj — motsvaras av ett beskattningsbart belopp på c:a 400 kr. Sakkunniga ha då, för att i regel tillförsäkra arbeterskorna och arbetarhustrurna moderskapsunderstöd, förlagt gränsen något högre eller vid 500 kr. Med hänsyn till att barnaföderskans ekonomiska förhållanden kunna undergå avsevärda förändringar, såväl till försämring som förbättring, under tiden efter det år taxeringen avser, samt att särskilda omständigheter stundom kunna göra det beskattningsbara beloppet såsom tecken å den ekonomiska belägenheten missvisande, föreskrives i lagförslaget under vissa fall subsidiärt en viss behovsprövning.

Enligt företagna utredningar skulle med tillämpning av nyss angivna grund för rätt till moderskapsunderstöd sådant understöd årligen tillgodokomma omkring 70 000 barnaföderskor, därunder inbegripna, oavsett ovannämnda arbeterskor och arbetarhustrur, bl. a. nära nog alla barnaföderskor bland hustrur till jordbruksarbetare, statare, torpare och lägenhetsägare samt det alldeles övervägande flertalet barnaföderskor bland hustrur till hemmansägare och arrendatorer.

Förslaget till lag om ersättning åt vissa barnaföderskor för mistad arbetsförtjänst har till uppgift att åt arbeterskor inom den s. k. fabriksmässiga industrien bereda en viss ersättning för den förlust av arbetsförtjänst, som tillskyndas dem genom arbetarskyddslagens förbud mot användande av kvinnor till arbete under sex veckor efter barnsbörd. Såsom villkor för rätt till ifrågavarande ersättning föreslås, att barnaföderskan under det senaste halvåret före barnsbörden skall under sammanlagt minst fem månader ha använts till

arbete inom dylik verksamhet, och skall ersättningen utgå för den 4:e—6:e veckan efter barnsbörden med ett belopp, utgörande $^2/_3$ av den arbetsförtjänst hon kan anses ha gått miste om. I avseende å nu angivna regler medgivas vissa modifikationer. Sakkunniga anse sig kunna räkna med, att arbetsförtjänstersättningen, som helt skulle utgå av statsmedel, skulle tillgodokomma ungefär 1 500 arbeterskor om året.

I fråga om de organ, som skulle handhava tillämpningen av sakkunnigas förslag, är det tydligt, att anordningarna för den förberedande och efterföljande moderskapsvården skulle kräva avsevärd medverkan från tjänstebarnmorskornas och i viss mån även från de civila tjänsteläkarnas sida. För tillämpningen av övriga förslag ha sakkunniga tänkt sig, att barnavårdsnämnderna väsentligen skulle tagas i anspråk. Dessa nämnder skulle sålunda bl. a. tillhandahålla barnmorskorna det allmännas bidrag till deras arvode för den förberedande och efterföljande moderskapsvården samt pröva ansökningar om moderskapsunderstöd och arbetsförtjänstersättning; även utbetalandet av understöd och ersättning skulle i regel handhavas av dem. Enligt sakkunnigas mening kunna, så länge vårt land saknar allmän, obligatorisk sjukförsäkring, andra organ ej lämpligen ifrågakomma för utdelandet av dessa understöd och ersättningar.

Sakkunniga framhålla angelägenheten av att frågorna rörande moderskapsvården på något sätt få egna målsmän hos vederbörande centrala myndigheter, d. v. s. medicinalstyrelsen och socialdepartementets byrå för fattigvårds- och barnavårdsärenden.

Av sakkunniga framhålles i olika sammanhang betydelsen av initiativ och medverkan från enskilt håll, och omnämnes i samband härmed särskilt svenska fattigvårds- och barnavårdsförbundet.

Kostnaden för förverkligandet av förslaget rörande moderskapsunderstöd torde, då omkring 70 000 barnaföderskor skulle erhålla 50 kr. var, komma att årligen uppgå till omkring 3 500 000 kr., varav staten skulle lämna 2 800 000 och kommunerna 700 000 kr. Arbetsförtjänstersättningen skulle åsamka statsverket en årlig kostnad av omkring 100 000 kr. Det allmännas kostnad för den förberedande och efterföljande moderskapsvården låter sig ej ens närmelsevis beräkna. Sannolikt torde emellertid de väntande och nyblivna mödrarna åtminstone till en början endast i ganska liten utsträckning komma att begagna sig av nu åsyftade vårdmöjligheter, och vill det med hänsyn därtill synas, som om för statens bidrag ett förslagsanslag å 100 000 kr. de första åren skulle göra tillfyllest.

Till betänkandet är fogat ett särskilt yttrande av herr Tjällgren, som med hänsyn till pågående utredningar rörande den sociala försäkrings- och hjälpverksamhetens organisation ifrågasätter uppskov med realiserandet av sakkunnigas förslag. Då 1926 års riksdag utan meningsskiljaktighet uttalat sig för moderskapshjälp efter huvudsakligen de linjer, som sakkunniga följt, har herr Tjällgren emellertid icke ansett sig böra underlåta att deltaga i förslagens utformning.

Förslaget att för handläggning av ärenden rörande moderskapsskydd tillsätta

en särskild befattningshavare i medicinalstyrelsen och en sådan inom socialdepartementet, förklarar sig herr Tjällgren icke kunna biträda. Vidare kan han icke ansluta sig till förslaget om tillämpning i vissa gränsfall av behovsprincipen vid prövning av ansökningar om moderskapsunderstöd — det kunde befaras, att undantagen under vissa omständigheter kunde bli regel ävensom att avgörandet kunde komma att bero av majoritetsförhållandena inom resp. kommuner.

Statens förlikningsmäns verksamhet år 1928.[1]

Enligt statens förlikningsmäns jämlikt 13 § i lagen om medling i arbetstvister avgivna berättelser ävensom de berättelser, som avgivits av under året särskilt förordnade förlikningsmän och förlikningskommissioner, har antalet arbetstvister, vilka varit föremål för någon medlingsåtgärd, under år 1928 utgjort 174, gentemot 161 under närmast föregående år och 206 i medeltal för åren 1915—1927.

I fråga om samtliga för året 1928 redovisade tvister har förhandling mellan parterna ägt rum inför förlikningsman eller förlikningskommission. De äro sålunda alla av det slag, som i de statistiska redogörelserna brukat benämnas *förhandlingsärenden*. En del av dem utgöra emellertid endast fortsättning av ärenden, som redovisats i föregående års statistik. Den efterföljande framställningen avser enbart de under året 1928 tillkomna förhandlingsärendena, till antalet 160.[2]

Av ifrågavarande 160 förhandlingsärenden kommo 29 på första distriktet, 17 på andra, 21 på tredje, 22 på fjärde, 30 på femte, 18 på sjätte och 15 på sjunde distriktet samt 8 på särskilt förordnade förlikningsmän och förlikningskommissioner. Arbetsinställelse förelåg i 83 eller 52 % av samtliga dessa ärenden. Antalet av alla ärendena berörda arbetsgivare utgjorde inalles över 800 och antalet arbetare omkring 90 000. Av ärendena med arbetsinställelse berördes 518 arbetsgivare och 62 196 arbetare; 74 av de här redovisade arbetsinställelserna voro strejker, 4 voro lockouter och 5 blandade konflikter. I flertalet fall eller 71 (86 %) hade arbetsinställelsen utbrutit, innan ännu någon medling kommit till stånd, under det att blott 12 arbetsinställelser föregingos av förhandlingar inför vederbörande medlare.

En jämförelse med de inhämtade uppgifterna om arbetsinställelser under redogörelseåret giver vid handen, att medlingsverksamheten under år 1928 omfattat sammanlagt 36 % av de arbetsinställelser, som inträffat i riket under nämnda år, och 86 % av de av dessa arbetsinställelser berörda arbetarna.

[1] Enligt den av socialstyrelsen i serien Sveriges officiella statistik utgivna publikationen »Arbetsinställelser och kollektivavtal samt förlikningsmännens verksamhet år 1928».

[2] Ett ärende, vars behandling påbörjades först i slutet av år 1928, inräknas icke utan reserveras för nästkommande års statistik.

Med hänsyn till de här ifrågavarande förhandlingsärendenas fördelning på olika näringsgrupper stå trävaruindustrien och skogshanteringen samt byggnadsverksamheten framom de övriga i avseende på antalet ärenden. Av det av alla ärendena tillsammans berörda arbetarantalet kommer omkring hälften på gruppen pappers- och grafisk industri; därnäst i ordningen följer trävaruindustri och skogshantering.

En fördelning av ärendena efter konflikternas huvudorsaker visar, att bland de 160 nya ärenden, vilka år 1928 blivit föremål för förhandlingar inför förlikningsman eller förlikningskommission, nära två tredjedelar hänföra sig till lönetvister, eller närmare bestämt 80 (50 %) till löneförhöjnings- och 7 (4 %) till lönesänkningstvister samt 18 (11 %) till tvister om andra lönefrågor. Av det sammanlagda antalet förhandlingsärenden under åren 1915—1927 utgjordes 49 % av tvister angående krav på löneförhöjning, under det att tvister orsakade av krav på lönereduktion förekommo till ett antal av 19 %.

Vad beträffar medlingens resultat, finner man, att av de här berörda 160 ärendena 140, eller 87 %, lett till positivt resultat, antingen inför vederbörande förlikningsman eller inför förlikningskommission. I 20 fall (13 %) är medlingen att betrakta som väsentligen resultatlös, i det att ärendets slutbehandling övertagits av parterna själva eller att tvisten förblivit olöst.

En fördelning med hänsyn till resultatets innebörd av de konflikter, som bilagts inför vederbörande förlikningsman eller förlikningskommission, visar, att 121 konflikter eller 75 % av hela antalet år 1928 tillkomna förhandlingsärenden lösts genom kompromiss, medan 4 (3 %) utfallit i enlighet med arbetsgivarnas och 15 (9 %) i enlighet med arbetarnas fordringar.

Internationella arbetsorganisationen.

Internationella arbetsbyråns styrelsesammanträde i oktober 1929.

Styrelsen för internationella arbetsbyrån sammanträdde i Genève den 4—8 oktober 1929. Nämnas må, att vid sammanträdet meddelande lämnades om att tyska regeringen för riksrådet framlagt förslag om förbehållslös ratifikation av Washingtonkonventionen angående arbetstidens begränsning.

Sedan vid styrelsesammanträde i juni beslut fattats om anställande av en undersökning rörande de komparativa kostnaderna å ena sidan i Detroit, U. S. A., och å andra sidan i vissa europeiska städer, allt under förutsättning av en arbetslön å 6 dollars per dag, diskuterades metoderna för undersökningen och godkändes en överenskommelse härom, som träffats mellan arbetsbyråns direktör, tre representanter för styrelsen och Mr Filene, vilken ställt 25 000 dollar till förfogande för undersökningen.

Av nationernas förbunds församling hade vid dess sista sammanträde antagits en resolution, i vilken föreslogs att internationella arbetsbyråns styrelse skulle taga under övervägande möjligheten att sammankalla en förberedande teknisk konferens för överläggning om vilka ärenden rörande anställningsförhållanden i kolgruvor borde uppföras på dagordningen för 1930 års sammanträde med internationella arbetskonferensen för avslutande av en internationell överenskommelse rörande arbetstid, arbetslöner och arbetsförhållanden i kolgruvor. I anledning härav beslöt styrelsen att till den 6 januari 1930 sammankalla en förberedande teknisk konferens bestående av representanter för regeringarna, arbetsgivare och arbetare i de förnämsta kolproducerande länderna i Europa för överläggning i nyss angivna syfte. Vidare beslöts att vid det stundande styrelsesammanträdet i februari 1930 överlägga om vidare mått och steg på basis av resultatet från expertkonferensen samt att utse en delegation av tre av styrelsens medlemmar för att följa den tekniska konferensens förhandlingar. Till representant för regeringsgruppen i sistnämnda delegation utsågs byråchefen Molin, Sverige.

En förberedande överläggning ägde jämväl rum om dagordningen för 1931 års sammanträde med arbetskonferensen. Styrelsen beslöt anmoda arbetsbyrån att verkställa utredning rörande följande fyra frågor, mellan vilka val kommer att träffas vid februarisammanträdet: begränsning av vikten å börda; minimiålder för barns användande till arbete i handelsyrket; semester med lön; samt skiftarbete vid mekanisk glastillverkning.

För beredning av ett förslag av den italienske regeringsrepresentanten De Michelis om upprättande av en kommission för hantverkets frågor utsågos tre medlemmar, en från varje grupp.

Sedan vid styrelsens sammanträde i maj bestämts, att den blandade kommissionen för frågan om automatisk koppling av järnvägsvagnar, varom beslut fattades vid arbetskonferensens sammanträde 1928, skall bestå av 24 experter samt dessutom av en medlem av varje grupp inom styrelsen, förrättades val av kommissionens medlemmar. Två svenska representanter invaldes, nämligen inom arbetsgivargruppen distriktschefen B. O. Ekman och inom arbetargruppen ordföranden i svenska järnvägsmannaförbundet A. Forslund.

Beslut hade tidigare fattats om upprättande av en kommission för »anställdas» frågor, men då det nu gällde att utse medlemmar i kommissionen, beslöts ajournera ärendet i avvaktan på utredning av en subkommitté rörande en del härmed sammanhängande organisationsfrågor.

Styrelsen hade att taga ställning till en del resolutioner, som antagits vid tolfte sammanträdet med arbetskonferensen.[1] I anledning av en resolution om likformighet inom olycksfallsstatistiken beslöts sammankalla en statistisk konferens i ämnet under år 1931. I anledning av en resolution om skydd för lastnings- och lossningsarbetare beslöts tillsätta en teknisk kommission för utarbetande av ett normalreglemente rörande skydd mot olycksfall för dylika arbetare. Till styrelsens emigrationskommitté hänsköts en resolution rörande värvning gruppvis av arbetare från ett land till ett annat jämte en härmed sammanhängande punkt i en av konferensen antagen resolution i arbetslöshetsfrågan. Slutligen uppdrogs i enlighet med en annan resolution åt styrelsen att undersöka frågan om lika behandling av inhemska och utländska färgade arbetare.

Styrelsen fastställde vidare dagordningen för ett sammanträde med rådgivande jordbrukskommissionen, som skulle öppnas i Rom den 7 november 1929 under internationella lantbruksinstitutets auspicier.

Det beslöts att nästa sammanträde med arbetsbyråns kommitté för undersökning av textilindustrien skall äga rum den 9 december 1929.

Nästa sammanträde med styrelsen kommer att taga sin början den 3 februari 1930, och det fjortonde sammanträdet med internationella arbetskonferensen öppnas den 9 juni 1930.

En inbjudan av belgiska regeringen att hålla nästa års oktobersammanträde med styrelsen i Bryssel har av styrelsen antagits.

Arbetsbyråns subkommitté för arbetarskydd.

Den av arbetsbyråns styrelse 1921 upprättade kommittén för industriell hygien och säkerhet har som bekant fördelat sitt arbete på ett antal subkommittéer, nämligen sådana för arbetarskydd, industriell hygien och arbetspsykologi.

Subkommittén för arbetarskydd höll sitt tredje sammanträde i Berlin den 30 september och den 1 oktober 1929. Dagordningen upptog följande ärenden: 1) monografi rörande motorpressar utarbetade av M. Frois; 2) teknisk monografi rörande tillverkning och användande av acetylen utarbetad av M. Ulrichs; 3) de bästa metoderna för frambringande av filmer rörande säkerhet i arbetet; 4) organisation av subkommitténs framtida arbete.

Arbetsbyråns kommitté för intellektuella arbetare.

Styrelsen för den av arbetsbyråns styrelse 1927 upprättade rådgivande kommittén för frågor rörande intellektuella arbetare sammanträdde i Genève den 9 oktober 1929.

Det beslöts föreslå arbetsbyråns styrelse att bibehålla kommittén i dess nuvarande form under ytterligare tre år. Ett antal experter utsågos, vilka komma att av kommittén konsulteras vid dess förestående sammanträde den 6 december. Följande nya frågor föreslogos att göras till föremål för utredning inom kommittén: 1) arbetsvillkoren för musiker och speciellt det genom den mekaniska musikens utveckling uppkomna läget; 2) arbetsvillkoren för sceniska artister och kinematografteknici. Dessutom kommer arbetsbyrån att för kommittén framlägga en undersökning rörande frågan om yrkeshemligheter i förhållande till konkurrensklausulen i ingenjörers anställningsavtal, en fråga som redan tidigare underställts kommittén för granskning.

[1] En redogörelse för detta sammanträde kommer att införas i nästa häfte av Soc. Medd.

Kortare meddelanden.

— Arbetsmarknad och arbetslöshet —

Statens arbetslöshetskommissions verksamhet under oktober 1929. Antalet till kommissionen rapporterade hjälpsökande arbetslösa uppgick vid slutet av oktober till 7 301 mot 5 036 vid månadens början. Yrkesfördelningen framgår av följande sammandrag:

	Hela antalet hjälpsökande	Därav: det lokala överskottet		Hela antalet hjälpsökande	Därav: det lokala överskottet
Jordbruk	164	49	Närings- o. njutningsmedelsind.	115	36
Skogshushållning	148	19	Kemisk-tekn. o. belysningsind.	47	16
Gruvdrift och malmförädling	543	394	Trämasse- och pappersindustri	15	5
Jord-, sten- och glasindustri	214	134	Grafisk industri	15	6
Metall- och maskinindustri	542	249	Industri och hantverk, ej spec.	170	50
Trävaruindustri	850	449	Sjöfart och fiske	74	8
Byggnadsverksamhet	472	102	Handel och samfärdsel m. m.	454	146
Läder-, hår-, gummi- o. d. ind.	56	22	Husligt arbete	19	—
Textilindustri	82	28	Arbete, ej hänf. till annan grupp	3 260	1 177
Beklädnadsindustri	61	18	Summa	**7 301**	**2 908**

Vid arbetslöshetskommissionens reservarbeten sysselsattes vid månadens utgång 1 129 arbetare. Antalet i gång varande arbetsföretag utgjorde 30, mot 25 vid månadens början.

Vid kommunala reservarbeten (utan statsbidrag) sysselsattes 535 arbetare samt vid s. k. statskommunala arbeten (kommunal regi med statsbidrag) 46 arbetare. Härförutom uppburo 288 personer kommunalt arbetslöshetsunderstöd. Däremot förekom intet kontant understöd med statsbidrag.

Statens bruttoutgifter för reservarbetena uppgingo under oktober till 260 429 kronor samt under årets tio första månader till sammanlagt c:a 4·16 miljoner kronor.

Ändring av tyska lagen om arbetslöshetsförsäkring. Den 4 oktober 1929 antog tyska riksdagen en lag, genom vilken införas vissa förändringar i gällande lag om arbetsförmedling och arbetslöshetsförsäkring. På grund av den nya lagen har utfärdats en verkställighetsförordning, som trädde i kraft den 1 november.

Arbetslöshetsförsäkringens tillämpningsområde utvidgas i viss mån genom en ny bestämmelse, som i försäkringen upptager förvaltningspersonal med lön icke överstigande 8 400 mark om året.

Antalet avgiftsbetalare ökas också därigenom att, vad beträffar jordbruk och skogshantering, enligt den nya lagen endast undantagas personer, som verkligen sysselsättas i jordbruks- eller skogsarbete, men däremot icke kontorspersonal och andra arbetare.

För förebyggande av vissa missbruk bestämmer å andra sidan den nya lagen, att personer, som i vanliga fall icke användas till arbete för en arbetsgivares räkning, skola undantagas från försäkringen, då det arbete de förrätta för annan persons räkning icke överskrider 24 timmar i veckan. I liknande syfte lägger en annan bestämmelse i händerna på riksanstalten för arbetsförmedling och arbetslöshetsförsäkring att närmare bestämma, vilka grupper med mindre stabila anställningsförhållanden må kunna upptagas i försäkringen. Vad beträffar hemarbete, bemyndigar lagen riksanstalten att utesluta vissa grupper eller att utfärda särskilda bestämmelser för dem.

I motsats till huvudlagen av 1927 meddela de nya bestämmelserna en definition å uttrycket »arbetslös», enligt vilken såsom understödsberättigade endast anses sådana personer, som i vanliga fall användas till arbete för en arbetsgivares räkning och tillfälligtvis äro utan anställning samt icke i stånd att förtjäna sitt uppehälle genom självständig verk-

samhet inom jordbruk, handel, hantverk eller industri. Såsom understödsberättigade anses icke personer, beträffande vilka det skäligen kan antagas, att de kunna bidraga till det gemensamma uppehället genom anställning i företag tillhörande deras föräldrar, barn eller syskon. Sådana personers försörjningsmöjligheter skola göras till föremål för undersökning i de fall, där de ha gemensamt hushåll med sina anförvanter.

Med avseende å rätten till understöd medföra de nya bestämmelserna icke några större förändringar. Liksom tidigare fordras att, innan understöd utgår, 26 veckoavgifter skola ha erlagts under det senaste året före ansökningens ingivande. Den enda nyheten är att det i fråga om arbetslösa, som erhålla understöd för första gången, fordras, att 52 veckoavgifter erlagts under närmast föregående två år. Väntetiden förblir liksom tidigare sju dagar, men medan tidigare lika väntetid gällde för alla, medgives enligt de nya bestämmelserna, att väntetiden minskas till tre dagar i fråga om arbetslösa med flera än fyra andra personer att försörja, medan den ökas till fjorton dagar i fråga om unga personer under 21 års ålder, som icke hava någon att försörja och som bo i annans hushåll.

Arbetslöshetsunderstödets belopp förblir detsamma, men understöd eller pension, som den arbetslöse åtnjuter från annat håll, kommer framdeles att avdragas från arbetslöshetsunderstödet, för såvitt understödet överstiger 30 mark.

Ett av de mest omstridda kapitlen i de nya bestämmelserna gäller försäkring av personer sysselsatta med arbete av säsongkaraktär. Bland de mångfaldiga förslag, som varit på tal, har man bestämt sig för att beträffande dylika arbetare nedsätta understödsbeloppet. Under säsongarbetslöshetstiden kommer en arbetslös, som erlägger avgift enligt sjunde löneklassen, att erhålla understöd enligt sjätte klassen; avgiftsbetalare enligt åttonde och nionde avgiftsklasserna understöd enligt sjunde klassen; avgiftsbetalare enligt tionde och elfte löneklasserna understöd enligt åttonde klassen.[1] Å andra sidan komma säsongarbetare, som enligt särskild lag av den 16 december 1928 avfördes ur försäkringen efter sex veckors understödsperiod och överfördes till ett nödhjälpssystem, att förbliva inom försäkringen och sålunda för understöds erhållande icke längre vara hänvisade till att visa, att de äro i behov av hjälp.[2]

Den stora, delvis av politiska förhållanden beroende frågan om den tyska arbetslöshetsförsäkringens finansiering beröres i någon mån av de nya lagbestämmelserna. Av en i maj 1929 tillsatt expertkommitté uppskattades efter ett medeltal av 1 100 000 understödda arbetslösa — i stället för ursprungligen beräknade 750 000 understödsberättigade — det sannolika årliga deficit för riksanstalten enligt då för tiden gällande lagstiftning till 279 milj. mark. De nu införda bestämmelserna beräknas medföra en årlig besparing av 100 milj. mark, varför den återstående bristen skulle uppgå till 179 milj. mark. Regeringen hade föreslagit en ökning i avgifterna från 3 % av arbetslönen till 3·5 %, men med hänsyn till motståndet från vissa politiska partier återtog den slutligen sitt förslag under förklaring, att arbetslöshetsförsäkringens finansfråga med större fördel kunde diskuteras i samband med Youngplanen och de därmed sammanhängande problemen.

— Kollektivavtal och arbetskonflikter —

Arbetsinställelser i utlandet under 1928. Till jämförelse med den i denna tidskrifts tidigare (sid. 685) publicerade redogörelsen för arbetsinställelser i Sverige under år 1928, lämnas å efterföljande sida en översikt av motsvarande statistik i andra länder, varifrån sådana uppgifter äro tillgängliga. Med hänsyn till de olikheter, som föreligga i fråga om statistikens anordning i olika länder, möter det åtskilliga svårigheter att inom ramen av en tabell sammanställa de från skilda håll samlade siffrorna, och i fråga om vissa i konfliktstatistiken förekommande uppgifter, såsom konflikternas orsaker, fördelning på olika näringsgrenar m. m. låter sig en dylik sammanställning knappast åstadkomma. Frånsett de

[1] Se Soc. Medd. årg. 1927, sid. 990.
[2] Se » » » 1929, » 204.

ARBETSINSTÄLLELSERNAS OMFATTNING OCH RESULTAT I OLIKA LÄNDER.

		Antal arbetsinställelser	Antal direkt berörda arbetare	Förlorade arbetsdagar (tusental)	Arbetsgivarnas villkor		Kompromiss		Arbetarnas fordringar		Ej angivet resultat	
					Arb.-inst.	Arbetare	Arb.-inst.	Arbetare	Arb.-inst.	Arbetare	Arb.-inst.	Arbetare
					%	%	%	%	%	%	%	%
Amerikas förenta stater	1928	629	357 145	·	42	·	24	·	30	·	4	·
	1927	734	349 434	·	26	·	20	·	37	·	17	·
Australien	1928	287	82 349	777	81	89	5	3	14	8	0	0
	1927	441	157 581	1 714	71	76	8	9	20	14	1	1
Belgien	1928	192	74 707	·	37	26	30	50	31	17	2	7
	1927	186	39 873	·	46	37	23	39	30	21	1	3
Danmark	1928	11	469	11	·	·	·	·	·	·	·	·
	1927	17	2 851	119	·	·	·	·	·	·	·	·
Estland	1928	5	1 098	49	20	55	40	18	40	27	—	—
	1927	5	218	3	40	23	20	11	40	66	—	—
Finland	1928	71	20 781	561	25	23	35	58	34	14	6	5
	1927	79	13 368	1 528	38	23	42	69	18	7	2	1
Frankrike	1928	922	222 406	·	43	·	31	·	16	·	10	·
	1927	443	120 551	·	55	·	21	·	17	·	7	·
Irland	1928	52	2 190	54	35	36	41	39	18	20	6	5
	1927	53	2 312	64	31	47	31	34	25	12	13	7
Japan	1928	397	46 252	578	·	·	·	·	·	·	·	·
	1927	383	46 672	792	·	·	·	·	·	·	·	·
Kanada	1928	101	18 239	238	34	31	30	31	29	30	7	8
	1927	79	22 683	165	42	34	19	12	26	14	13	40
Lettland	1928	179	13 431	62	·	·	·	·	·	·	·	·
	1927	95	5 273	60	·	·	·	·	·	·	·	·
Nederländerna	1928	195	15 200	664	29	17	46	68	24	14	1	1
	1927	216	11 900	193	23	21	46	69	28	10	3	0
Norge	1928	63	8 042	364	·	·	·	·	·	·	·	·
	1927	96	22 456	1 374	·	·	·	·	·	·	·	·
Nya Zecland	1928	41	9 822	23	·	·	·	·	·	·	·	·
	1927	36	4 384	10	·	·	·	·	·	·	·	·
Polen	1928	729	345 660	2 722	23	10	58	63	16	16	3	11
	1927	616	234 938	2 455	24	12	56	78	18	6	2	4
Rumänien	1928	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·
	1927	199	61 036	58	34	37	48	49	18	14	—	—
Schweiz	1928	45	5 474	98	·	·	·	·	·	·	·	·
	1927	26	2 058	34	·	·	·	·	·	·	·	·
Storbritannien	1928	302	124 400	1 388	48	39	38	56	14	5	—	—
	1927	308	114 200	1 174	38	31	42	41	20	28	—	—
Sverige	1928	201	71 461	4 835	15	7	52	89	27	3	6	1
	1927	189	9 477	400	14	12	50	67	25	16	11	5
Tjeckoslovakien	1928	273	103 683	1 819	24	·	55	·	11	·	10	·
	1927	208	166 205	1 381	32	·	56	·	12	·	—	—
Tyskland	1928	763	723 415	20 288	28	3	46	91	26	6	—	—
	1927	871	493 680	6 044	25	6	44	51	31	43	—	—
Ungern	1928	30	9 682	131	60	·	20	·	20	·	—	—
	1927	84	22 947	288	41	19	52	77	7	4	—	—
Österrike	1928	264	38 257	658	17	12	59	76	24	12	—	—
	1927	216	35 300	687	13	10	62	74	25	16	—	—

grundläggande uppgifterna om arbetsinställelsernas antal och omfattning är det egentligen blott i en punkt, som de olika ländernas statistik visar en viss likformighet, nämligen i fråga om fördelningen efter arbetsinställelsernas r e s u l t a t. Nästan överallt finner man här en uppdelning på tre huvudgrupper, uppgörelse på arbetsgivarnas villkor, arbetarnas fordringar och genom kompromiss, vartill som en fjärde kategori stundom tilläggas konflikter med okänd eller oavgjord utgång. Med avseende å uppgifternas inbördes jämförbarhet och de reservationer, som härvidlag äro att göra i fråga om vissa länder, må hänvisas till en föregående redogörelse i denna tidskrift (årg. 1927, sid. 999).

Kollektivavtal i utlandet under 1928. Antalet stater, som publicerat mer eller mindre utförliga data rörande den kollektiva avtalsrörelsen, har under år 1928 ökats till åtta, i det att till de i dessa översikter förut medtagna länderna kan läggas även Danmark, där en summarisk undersökning angående antalet avtalsberörda arbetare företagits i augusti 1928. Avtalsbeståndets storlek och förändringar i de åsyftade länderna under redogörelseåret framgår av följande tablå:

	Antal vid 1928 års ingång			Antal under år 1928			Antal vid 1928 års slut		
	gällande avtal	därav berörda		ingångna avtal	därav berörda		gällande avtal	därav berörda	
		arbetsg.	arbetare		arbetsg.	arbetare		arbetsg.	arbetare
Danmark . . .	.	.	.	.	.	.	.	.	[1] 176 575
Frankrike . . .	.	.	.	99	.	.	.	.	.
Nederländerna .	[2] 876	[2] 16 910	[2] 267 159	.	.	.	[3] 942	[3] 17 068	[3] 277 984
Norge	846	.	122 526	773	.	88 491	1 017	.	122 756
Rumänien . . .	85	.	26 360	135	.	46 956	75	.	18 455
Sverige	2 960	16 502	494 625	868	3 613	133 922	3 326	17 388	512 542
Tyskland . . .	8 178	912 006	12 267 440	[4] —	[4] —	[4] —	[4] —	[4] —	[4] —
Österrike. . . .	.	.	.	925	139 480	451 346	.	.	.

Av sammanställningen framgår, att fullständiga uppgifter om såväl hela antalet gällande kollektivavtal som antalet under redogörelseåret nytillkomna avtal utarbetas blott i Sverige, Norge, Rumänien och Tyskland. I Frankrike och Österrike omfattar statistiken endast de under resp. år ingångna avtalen, i Nederländerna och Danmark behandlas däremot hela avtalsbeståndet utan särskiljande av de under redogörelseåret nyingångna avtalen.

[1] Avser 1 augusti 1928. — [2] Avser den 1 juni 1927. — [3] Avser 1 juni 1928. — [4] Uppgifter ännu ej inkomna.

Arbetsdomstolens domar.

39. Dom i mål mellan byggmästaren Edward Röös, Frånö, kärande, samt svenska byggnadsträarbetareförbundets avdelning nr 162 Kramfors, svarande, angående betalning för arbete efter timlön eller såsom ackordsarbete m. m.; given i Stockholm den 1 november 1929.

Den 11 september 1928 har mellan Röös jämte andra arbetsgivare, å ena sidan, samt svenska byggnadsträarbetareförbundets avdelningar nr 148 i Ramvik och nr 162 i Kramfors, å andra sidan, slutits ett kollektivavtal, vilket är gällande till den 1 april 1930.

Detta avtal innehåller bland annat följande bestämmelser:

»§ 4. Bestämmelser vid ackordsarbete.

a) Allt arbete, varå pris finnes utsatt i fastställd ackordsprislista, skall utföras på ackord med tillämpning av samma lista.

b) Finnes ej pris utsatt i ackordsprislistan, eller är arbetet av sådan beskaffenhet, att listan ej kan tillämpas, äga vederbörande arbetsgivare och arbetare sins emellan överenskomma om sådant arbetes utförande på ackord och priset därför. Sådan ackordsuppgörelse skall skriftligen fastställas, i regel före arbetets början.

Kan överenskommelse om ackord ej träffas, utföres arbetet mot timlön.

c) Överenskommelse om ackord skall endast omfatta arbete, som tillhör träarbetarefacket.

---

o) Med hänvisning till mom. a) skall såsom fastställd ackordsprislista den av Sveriges Byggmästareförbund och Svenska Byggnadsträarbetareförbundet för Sundsvall fastställda ackordsprislistan av år 1924 (mellersta och norra Sveriges C-lista) gälla och tillämpas för detta avtals område och med samma giltighetstid som avtalet.

---

§ 10. Meningsskiljaktigheter.

Uppstår rörande tolkningen eller tillämpningen av gällande avtal eller av annan anledning tvist mellan parterna, må sådan tvist under inga omständigheter föranleda till omedelbar arbetsinställelse från någondera sidan, utan skall därom först förhandlas mellan parterna och därefter, om enighet ej uppnås, mellan arbetsgivaren och arbetarnas organisation. Förhandling skall upptagas inom 6 dagar från det sådan av endera parten påkallats.»

Efter stämning å avdelningen nr 162 i Kramfors har Röös anfört: Vid Gudmundrå kommunala mellanskola, där Röös på entreprenad åtagit sig att utföra en tillbyggnad, hade vid utförandet av vissa träarbeten såsom tillklyvning, tillkapning och hopskarvning av olika till byggnaden hörande delar kommit till användning särskilda för ändamålet uppmonterade maskiner. Då priserna i den uti kollektivavtalet fastställda ackordsprislistan icke hade avseende å annat arbete än sådant, som utfördes för hand, hade Röös och de vid bygget sysselsatta arbetarna, vilka tillhörde avdelningen nr 162 i Kramfors, vid arbetets igångsättande varit eniga därom, att ackordsprislistans priser icke vore tillämpliga å ifrågavarande med maskinell hjälpkraft verkställda arbeten och att överenskommelse borde träffas om priset. Någon sådan överenskommelse hade emellertid trots förda förhandlingar icke kommit till stånd, och hade arbetarna därför jämlikt stadgandet i avtalets § 4 mom. b) varit skyldiga att utföra arbetena i fråga mot timlön. Det oaktat hade arbetarna efter uppmätning av arbetena fordrat betalning för desamma

efter prislistans ackordspriser med ett av dem medgivet mindre avdrag för användning av maskiner. Då Röös ej ansett sig skyldig att betala arbetarna det på så sätt för dem uppkomna ackordsöverskottet och vägrat utgiva den fordrade betalningen, hade arbetarna den 1 augusti 1929 nedlagt arbetet, samtidigt varmed avdelningen utfärdat blockad mot samtliga under Röös ledning pågående arbeten. Som en följd av denna blockadförklaring hade förbundets avdelning nr 148 i Ramvik tvungits nedlägga ett byggnadsarbete i Frånö, för vilket Röös i egenskap av entreprenör jämväl vore ansvarig. Trots det Röös sedermera till arbetslaget inbetalt dess påstådda men av honom ej godkända fordran, hade arbetet ej upptagits eller blockaden hävts. På grund härav yrkade Röös, att arbetsdomstolen måtte förklara, *dels* att, då uppgörelse mellan honom och arbetarna om ackordspris för ifrågavarande med hjälp av maskiner utförda arbeten icke kunnat träffas, Röös icke vore skyldig att för samma arbeten utgiva betalning annat än efter timlön, *dels och* att omförmälda strejk och blockad vore stridande mot kollektivavtalet och för den skull måtte omedelbart upphävas, varjämte Röös yrkade åläggande för avdelningen att till honom erlägga skadestånd med 2 320 kronor för arbetsinställelsen vid Gudmundrå och Frånö samt med 30 kronor för varje dag, arbetet på grund av strejken och blockaden vore helt eller delvis nedlagt vid Gudmundrå.

Därjämte har Röös fordrat ersättning för sina kostnader å målet.

Avdelningen nr 162 i Kramfors har i första hand invänt, att, då de påtalade strejk- och blockadåtgärderna icke vore avtalsstridiga, det vore parternas sak att själva lösa den mellan dem uppkomna tvistefrågan och att det sålunda ej tillkomme arbetsdomstolen att till prövning upptaga densamma.

Beträffande själva tvisten har avdelningen med bestridande av Röös' i saken framställda yrkanden anfört: Ackordspriserna i den i avtalet fastställda prislistan vore tillämpliga icke blott då allt arbete utfördes för hand utan även då arbetsgivaren tillhandahölle maskinell arbetskraft vid vissa arbetens utförande. I varje fall hade de maskiner, som vid förevarande arbeten kommit till användning, icke medfört någon lättnad eller minskning i träarbetarnas arbete, vilket tvärtom i vissa fall genom olämplig anordning av maskinerna snarare ökats. Avdelningen bestredo sålunda, att de omtvistade arbetena vore av sådan beskaffenhet, att prislistan ej kunde däråt tillämpas. Det hade därför ej förelegat någon anledning för arbetarna att med arbetsgivaren träffa särskild överenskommelse om priset eller skyldighet för dem att utföra arbetena mot timlön. Det efter arbetenas uppmätning av arbetarna godkända avdraget hade icke avsett någon reduktion av ackordspriset utan gottgörelse för arbetarna åliggande transport av virke som arbetsgivaren *påstått sig hava utfört*. Då Röös *i förevarande fall icke inom avtalsenlig* tid och på avtalsenligt sätt tillhandahållit arbetarna dem tillkommande avlöning, hade de med avdelningens begivande nedlagt arbetet, och hade avdelningen av samma anledning ansett sig vara i sin fulla rätt att utfärda ifrågavarande blockad.

Arbetsdomstolen har tagit i övervägande vad sålunda och i övrigt förekommit.

Vad först angår avdelningens invändning mot domstolens behörighet finner arbetsdomstolen sig oförhindrad att till prövning upptaga ifrågavarande tvist.

Arbetsdomstolen finner visserligen den omständigheten, att ackordsprislista blivit fastställd för arbete, avsett att i regel utföras för hand, icke böra utgöra hinder att tillämpa annan skälig betalningsgrund, därest vid arbetets utförande maskiner kommit till användning i större utsträckning än vid prislistans fastställande uppenbarligen förutsatts. I målet har emellertid icke förebragts tillförlitlig utredning, om eller i vad mån användandet av maskiner i förevarande fall medfört sådan minskning eller lättnad i arbetet, att ackordsprislistan på grund därav ej bort tillämpas. Ej heller har Röös visat annan giltig grund för sitt yrkande, att betalning för ifrågavarande arbete bort utgå efter timpenning. På grund härav och då vid angivna förhållanden den igångsatta strejken och blockaden icke tillkommit

i strid mot avtalet, prövar arbetsdomstolen rättvist till alla delar ogilla Röös' i målet förda talan.

Närvarande i domstolen vid beslutets fattande den 19 oktober 1929: Vice ordföranden *Lind*, ersättaren *Forssman*, ledamöterna *Bergsten* och *von Sydow*, ersättaren *Paues* samt ledamöterna *Forslund* och *Söder*.

Vid omröstningen förenade sig vice ordföranden, ersättaren Forssman samt ledamöterna Bergsten, Forslund och Söder om den mening, domen innehåller. Ersättaren Paues, med vilken ledamoten von Sydow instämde, anförde:

»Enär Röös och avdelningen synas hava varit överens om att användandet av i målet omförmälda maskiner medfört en viss lättnad i arbetet, finner jag väl, att Röös haft rätt att yrka ett däremot svarande avdrag i ackorden eller, om överenskommelse därom ej kunnat träffas, arbetets utförande mot timlön,

men då Röös ej hänfört sitt yrkande till särskilda ackord och avdraget mot avdelningens bestridande ej kan beräknas på träarbetet över lag, måste Röös hava saknat rätt att i förevarande fall frånträda ackordsprislistan och kräva arbetets utförande mot timlön.

Till följd härav instämmer jag i det slut, vartill domstolen kommit.»

40. Dom i mål mellan svenska metallindustriarbetareförbundet, kärande, samt Stockholms smides- och mekaniska verkstadsidkares förening och Ernst Engberg såsom innehavare av Ernst Engbergs verkstad, svarande, angående procenttillägg vid ackordsarbete utom verkstaden; given i Stockholm den 1 november 1929.

Mellan nämnda förening och den under metallindustriarbetareförbundets avdelning nr 1 lydande smedernas klubb i Stockholm är sedan den 18 april 1929 gällande ett kollektivavtal, vilket under § 5 innehåller följande stadgande:

»*Utearbete.*

Vid arbete utom verkstaden, vilket varar minst en dag med en tidslängd, motsvarande den ordinarie arbetstiden på verkstaden, erhåller arbetaren ett tillägg till ordinarie timlönen av 10 %.

Utearbetsprocent utgår icke, då arbetaren åtnjuter dagtraktamente.

Vid övertidsarbete utom verkstaden erhåller arbetaren såväl övertids- som utearbetsprocent.

Vid utearbete skall arbetare infinna sig på själva arbetsplatsen vid ordinarie arbetstidens början och kvarstanna till dess slut.»

I samband med antagandet av nämnda kollektivavtal har fastställts en särskild ackordsprislista att gälla under avtalstiden.

Vid Ernst Engbergs verkstad, som tillhör verkstadsidkarnas förening, har tvist uppstått angående tillämpningen av förenämnda § 5 i avtalet, då fråga är om ackordsarbete utom verkstaden.

Efter stämning å föreningen och Engberg har metallindustriarbetareförbundet anfört: Motivet till bestämmelsens införande om viss ersättning för arbete utom verkstaden hade varit att, då arbetare sändes på dylikt arbete, det angivna tillägget av 10 procent på timlönen skulle utgöra ersättning för de merutgifter, arbetaren finge vidkännas vid utearbete. Engberg hade emellertid gjort gällande, att de 10 procenten inginge i de ackordspris, som funnes upptagna i den numera gällande fasta ackordsprislistan. Under ackordsarbetets gång hade visserligen till arbetaren utbetalts nämnda tilläggsprocent å timlönen, men vid ackordssummans utbetalande hade den sedermera avdragits därifrån och således inräknats i ackordsförtjänsten. Varken i avtalet eller den upprättade ackordsprislistan funnes någon bestämmelse, som gåve stöd för ett dylikt förfarande, och då vid förhandlingarna om avtalet, sedan överenskommelse om prislistan redan träffats, intet yrkande i sådan riktning framförts från arbetsgivarsidan och än mindre någon överenskommelse av

sådan art träffats, måste det anmärkta förfaringssättet stå i strid mot gällande avtal. På grund härav yrkade förbundet, att arbetsdomstolen måtte förklara omnämnda förfaringssätt stridande mot avtalet och ålägga Engberg att, oberoende av den upprättade ackordsprislistan, utbetala det tillägg, som avtalets § 5 föreskreve.

Föreningen och Engberg hava bestritt detta yrkande och anfört: Under föregående avtals giltighetstid hade icke funnits någon fast ackordsprislista utan hade för varje fall av ackordsarbete arbetsgivaren med vederbörande arbetare överenskommit om ackordspriset. Däri hade då inbegripits jämväl kompensation för eventuellt utearbete. Då överskottet på ett ackordsarbete skolat beräknas, hade man från ackordssumman dragit icke blott lönerna efter timtid utan ytterligare ett belopp om 10 procent av de sammanlagda timlönerna för utfört utearbete, och så hade skett, ehuru ett stadgande av samma innehåll som i nuvarande § 5 även funnits i det förut gällande avtalet. Ett stort antal prissättningar för ackordsarbeten hade gjorts före den senaste avtalsuppgörelsen och vid densamma hade dessa hopsamlats och lagts till grund vid förhandlingarna angående den fasta ackordsprislistan. De gamla ackordspriserna, vilka inneburit kompensation för utearbete, hade sålunda influtit i den nya listan i allmänhet med en förhöjning, som motsvarade timlönsförhöjningen genom det nya avtalet. Det hade förvisso varit parternas av kollektivavtalet mening, att den nya ackordsprislistan skulle tillämpas utan annat tillägg än för eventuellt övertidsarbete. Ackordsprislistan hade också tillämpats ända tills nu utan att ens krav från arbetarhåll gjorts om särskilt tillägg för utearbete.

Arbetsdomstolen har tagit i övervägande vad sålunda och i övrigt förekommit.

Med hänsyn till beskaffenheten av den förmån, som i § 5 uti kollektivavtalet tillerkänts arbetare vid arbete utom verkstaden, synes uppenbart, att denna förmån skall tillkomma arbetare vid allt utearbete, oavsett dess egenskap av timlönsarbete eller ackordsarbete. Vad i målet förekommit giver ej grundad anledning antaga, att man vid överenskommelsen om den fasta ackordsprislistan utgått från att gottgörelse för ifrågavarande förmån skulle vara inberäknad i ackordspriserna. På grund härav prövar arbetsdomstolen rättvist förklara arbetarna berättigade att vid betalning för ackordsarbete, utfört utom verkstaden, utöver ackordssumman tillgodoräkna sig det i avtalet föreskrivna tillägget.

Närvarande i domstolen vid beslutets fattande den 19 oktober 1929: Vice ordföranden *Lind*, ersättaren *Forsman*, ledamöterna *Bergsten* och *von Sydow*, ersättaren *Paues* samt ledamöterna *Forslund* och *Söder*.

Vid omröstningen uttalade endast ersättaren Paues annan mening än domen innehåller, och yttrade han:

»Då stadgandet i § 5 i avtalet oförändrat influtit från det förut gällande avtalet och enligt vad i målet blivit upplyst ackordsarbetarna under dess giltighetstid ostridigt uppburit särskild ersättning för utearbete endast i sådana fall, då timlön på grund av ackordets otillräcklighet för dem kommit i tillämpning, samt verkstadsidkarnas förening och Engberg ej haft anledning antaga, att deras medgivande om fortsatt tillämpning av § 5 skulle medföra någon förändring i avseende å dess innebörd, prövar jag rättvist förklara Engberg skyldig att endast i samma omfattning som förut utbetala i § 5 omförmält tillägg till ackordsarbetarna.»

41. Dom i mål mellan svenska transportarbetareförbundets avdelning nr 40 Lunde, kärande, samt Ångermanälvens stuverlaktiebolag, svarande, angående väntetid efter skiftning; given i Stockholm den 26 oktober 1929.

I ett mellan parterna den 14 december 1928 slutet kollektivavtal innehåller § 5, som behandlar särskilda arbets- och löneförhållanden, under mom. 3 och 5 följande bestämmelser:

»3. *Då å påbörjade arbeten avbrott däri förekomma* och arbetsgivaren därunder påkallar arbetares närvaro, äro arbetarna berättigade till ersättning med gällande timlön för den tid sådant avbrott sammanlagt pr dag överskrider en timme; måltidsraster ej inbegripna.

5. *Skiftar fartyg* från en plats till en annan under ordinarie arbetstid, betalas väntpengar med halv timlön för den tid, som överskrider en timme.»

Efter stämning å bolaget har avdelningen anfört: Vid skiftning av fartyg kunde mången gång inträffa, att arbetarna utan ersättning finge vänta på arbete under tre timmar i följd, nämligen en skiftningstimme, en före, under eller efter skiftningen inträffande måltidstimme samt en timme i väntan på last vid den nya lastageplatsen. Enligt avdelningens åsikt hade arbetsgivaren icke med stöd av avtalet rätt att utan ersättning påkalla väntning efter det fartyget skiftat från en plats till en annan. Väntning efter skiftning måste anses hava uppkommit till följd av skiftningen och kunde alltså icke hänföras under § 5 mom. 3. Väntningen i sistnämnda moment gällde företrädesvis sådana tillfällen, då vederbörande avlastare icke medhunne att ställa ut tillräckligt med last till fartyget. Under skiftningen borde emellertid avlastarna mycket väl medhinna att ställa ut last. På grund härav yrkade avdelningen, att arbetsdomstolen måtte förklara, att bestämmelsen i § 5 mom. 3 rörande väntning en timme per dag utan ersättning icke skulle gälla, då väntningen inträffade omedelbart efter slutförd skiftning. Kunde detta yrkande icke bifallas, hemställde avdelningen, att arbetsdomstolen måtte med stöd av avtalets § 5 mom. 5 förklara, att måltidsraster icke vore att anse såsom ordinarie arbetstid och att vad som innehölles under nämnda paragraf och moment således icke gällde för skiftning under måltidsrast.

Under åberopande av att avdelningens i målet framställda yrkanden otvivelaktigt innebure en fastställelsetalan samt att bolaget icke kunnat finna och avdelningen ej heller visat, att en sådan talan för avdelningen ägde avsevärd betydelse, har bolaget med stöd av 12 § i lagen om arbetsdomstol i första hand hemställt, att avdelningens talan måtte avvisas. Skulle arbetsdomstolen finna sig oförhindrad att upptaga målet till prövning, har bolaget yrkat ogillande av avdelningens talan till alla delar.

Arbetsdomstolen har förehaft detta mål; och enär prövning av den av avdelningen i målet väckta talan, vilken icke innefattar yrkande om förpliktande för bolaget att något fullgöra eller underlåta, icke kan anses äga avsevärd betydelse för avdelningen, varder med stöd av 12 § i lagen om arbetsdomstol samma talan av arbetsdomstolen avvisad.

Närvarande i domstolen vid beslutets fattande den 26 oktober 1929: Vice ordföranden *Lind*, ersättarna *Forssman* och *Falk* samt ledamöterna *von Sydow*, *Larson*, *Forslund* och *Söder*.

Domen var enhällig.

42. Dom i mål mellan svenska metallindustriarbetareförbundet, kärande, samt Sveriges verkstadsförening och aktiebolaget Sundsvalls förenade verkstäder, svarande, angående ersättning för resekostnader; given i Stockholm den 8 november 1929.

Mellan nämnda bolag, som är anslutet till verkstadsföreningen, å ena sidan, samt en av arbetare vid bolagets verkstäder bildad, under metallindustriarbetareförbundet lydande verkstadsklubb, å andra sidan, har den 29 april 1924 träffats en skriftlig överenskommelse om reseersättning åt montörer, vilken överenskommelse skulle gälla under samma tid, som då gällande riksavtal ägde giltighet.

I denna specialöverenskommelse stadgas bland annat följande:

»§ 4.

Om överenskommelse är träffad med montör om hemresa vid större helger, ersätter verkstaden i vanlig ordning resebiljetter och dagtraktamente. I sådant fall utgår dock icke restidsersättning.

§ 5.

Sker hemresa från närliggande trakt under enstaka sön- eller helgdag, betalas ingen ersättning utöver det dagtraktamente å 5 kr., som jämlikt § 16 mom. 1 av riksavtalet utgår under arbete å annan ort, vilket i nu ifrågavarande fall sålunda jämväl täcker arbetarens kostnader för resa.»

Det åberopade riksavtalet innehåller under § 16 mom. 1 stadgande därom, att vid arbete å annan ort än där verkstaden är belägen — varest arbetaren måste övernatta — arbetaren erhåller utom den vanliga timlönen fritt logi och vivre, båda av tillfredsställande beskaffenhet, eller ock ersättning därför med 5 kronor per dag.

Efter stämning å verkstadsföreningen och bolaget har metallindustriarbetareförbundet anfört: Under den tid ifrågavarande specialavtal varit gällande hade vid arbetares hemresa från närliggande trakt under enstaka sön- eller helgdag ersättning på sätt i § 5 föreskreves utbetalats även i sådana fall, då bolaget tillhandahållit arbetaren kost och logi på arbetsplatsen. I strid med denna praxis och ordalydelsen i § 5 hade bolaget emellertid numera gjort gällande, att bolaget icke vore skyldigt att vid i paragrafen avsedd resa betala däri omförmält dagtraktamente, då bolaget hölle arbetaren med kost och logi på arbetsplatsen. Vid tiden för avtalets tillkomst hade som regel gällt, att arbetare, som på närliggande trakt utförde arbete utom verkstaden, icke erhållit dagtraktamenten utan av bolaget tillhandahållits fri kost och logi på arbetsplatsen. Då trots detta i § 5 föreskrivits visst dagtraktamente att utgå vid i paragrafen avsedda resor, kunde detta icke fattas annat än som en gottgörelse för kostnaderna för själva resan. Enligt förbundets uppfattning avsåges med paragrafen icke heller något annat än att bestämma den ersättning, som skulle utgå vid i paragrafen omnämnda resor. På grund härav yrkade förbundet, att bolaget måtte förklaras skyldigt utbetala ersättning jämlikt specialavtalets § 5, då resa skedde på sätt paragrafen förutsatte, även i de fall då kost och logi av bolaget ombesörjts å arbetsorten.

Verkstadsföreningen och bolaget hava genmält: Innan överenskommelsen av den 29 april 1924 träffats, hade ett preliminärt förslag till sådan förelegat, vilket under § 5 upptagit en så lydande bestämmelse: »Sker hemresa från närliggande trakter under enstaka sön- eller helgdagar, utgår ersättning för dagtraktamente med 5 kr. såsom avtalet föreskriver, i avsikt att därmed täcka resekostnaderna.» Vid prövning av detta förslag, som för sin giltighet förutsatte verkstadsföreningens godkännande, hade detsamma, då risk för feltolkning därav framdeles kunde befaras, icke godtagits av föreningen, som påyrkat ändring däri i enlighet med den formulering, som paragrafen sedermera erhållit. Innebörden i paragrafen, sådan den nu lydde, vore, att arbetare, som vore ute på montagearbete, icke skulle förhindras att resa hem på sön- och helgdag, därest arbetsplatsen vore så nära Sundsvall, att, med hänsyn till arbetets behöriga bedrivande, någon olägenhet icke kunde antagas uppkomma till följd av dylik hemresa. I paragrafen hade emellertid uttryckligen betonats, att vid hemresa, varom nu vore fråga, »betalades ingen ersättning». I de fall, då arbetarna åtnjöte kontant dagtraktamente av 5 kronor, ägde de behålla detta, även om de under en söndag icke vistades på arbetsplatsen utan i sitt hem. Om däremot kosthåll och logi in natura tillhandahölles, kunde bolaget för sin del icke utbetala någon särskild gottgörelse för det montören icke utnyttjade dessa naturaförmåner, vare sig dessa, beroende på det leveransavtal beställaren i varje särskilt fall träffat med bolaget, tillhandahölles av bolaget eller

av beställaren. En del beställare plägade nämligen vid infordrandet av anbud meddela föreskriften, att beställaren själv tillhandahölle kost och logi för montören, vartill sålunda hänsyn måste tagas redan vid avgivande av anbudet. Bolaget ville emellertid icke bestrida, att det hittills i en del fall förekommit, att arbetare, som haft kost och logi på arbetsplatsen, även erhållit gottgörelse med 5 kronor vid hemresa över någon söndag, men detta hade varit långt ifrån regel och kunde under inga förhållanden åberopas såsom grund för en tolkning av paragrafen i överensstämmelse med vad från arbetarsidan gjorts gällande. På grund härav yrkade föreningen och bolaget, att förbundets i målet förda talan måtte av arbetsdomstolen ogillas.

Arbetsdomstolen har tagit i övervägande vad sålunda och i övrigt förekommit.

Av vad i målet förekommit framgår, att såväl före som efter tillkomsten av avtalet den 29 april 1924 vid arbete å annan ort än där verkstaden är belägen arbetare i regel erhållit fritt logi och vivre och att dagtraktamente utgått allenast i enstaka undantagsfall. Med hänsyn härtill måste omtvistade bestämmelse i § 5 i samma avtal anses hava tillkommit i första hand för att reglera arbetares rätt till ersättning i det fall, som sålunda varit det vanligast förekommande. Ordalagen i § 5 kunna även, ehuru otydligt avfattade, lämna rum för den tolkningen, att arbetare, som på arbetsorten har fritt logi och vivre, skall vid resa, varom nu är fråga, vara berättigad till en till beloppet bestämd ersättning för resan. I allt fall måste arbetarparten anses hava vid avtalets ingående haft anledning antaga, att bestämmelsen skulle äga denna innebörd. Arbetarsidans uppfattning om bestämmelsens innebörd vinner ock stöd i det sätt, på vilket bestämmelsen under avtalstiden tillämpats. På grund härav prövar arbetsdomstolen rättvist förklara bolaget skyldigt att, då resa sker på sätt § 5 i avtalet förutsätter, utbetala den i samma paragraf omförmälda ersättning även i det fall, att fritt logi och vivre tillhandahålles arbetaren å arbetsorten.

Närvarande i domstolen vid beslutets fattande den 25 oktober 1929: Vice ordföranden *Lind*, ersättaren *Forssman*, ledamöterna *Bergsten* och *von Sydow*, ersättaren *Rudberg* samt ledamöterna *Forslund* och *Söder*.

Vid omröstningen förenade sig vice ordföranden, ersättaren Forssman samt ledamöterna Bergsten, Forslund och Söder om den mening, domen innehåller. Ledamoten von Sydow och ersättaren Rudberg förenade sig om följande votum:

»Enär den i målet åberopade överenskommelsen den 29 april 1924 icke föranleder därtill, att arbetare, som har arbete å annan ort än där verkstaden är belägen och åtnjuter fri kost och bostad å arbetsgivarens bekostnad, därutöver är berättigad att vid hemresa under enstaka sön- och helgdag erhålla dagtraktamente, finna vi skäligt ogilla käromålet.»

43. Dom i mål mellan svenska gruvindustriarbetareförbundet, kärande, samt järnbruksförbundet och Stribergs grufveaktiebolag, svarande, angående rätt till förhöjd timlön och övertidsersättning; given i Stockholm den 15 november 1929.

I ett den 27 augusti 1928 mellan järnbruksförbundet och arbetarförbundet upprättat kollektivavtal angående arbets- och lönevillkor vid gruvor m. m. finnas meddelade bland annat följande bestämmelser:

»§ 2. *Minimilöner.*

Mom. 1. Vid arbete mot timlön skola följande belopp gälla såsom minimilöner för nedanstående slag av fullgoda arbetare, som fyllt 21 år, nämligen:

Under jord:	för gruvarbetare	0: 70 kr.
I dagen:	» träarbetare, byggnadssnickare, smeder och verkstadsarbetare:	
	vid fyllda 24 år och minst 7 års arbete inom yrket	0: 77 »
	med minst 4 års arbete inom yrket	0: 70 »
	med mindre än 4 års arbete inom yrket	0: 63 »
	Arbetslön för yrkesarbetare utbetalas endast för sådant arbete, som fordrar yrkesskicklighet.	
	» diversearbetare	0: 63 »

§ 5. *Övertidsarbete.*

Mom. 1. Där så erfordras, är arbetare skyldig att mot den ersättning, som i mom. 3 här nedan förmäles, å övertid medverka vid reparationer och annat arbete, som arbetsgivaren finner ej utan olägenhet kunna uppskjutas.

Mom. 2. Övertidsarbete får icke användas i sådan utsträckning, att arbetaren överansträngas.

Mom. 3. Vid av arbetsgivaren påbjudet övertidsarbete betalas utöver den ordinarie timpenningen ett övertidstillägg, beräknat till 50 % av den ordinarie timpenningen. För sön- och helgdagar betalas 75 % tillägg. För jul-, påsk- och pingstdagen med tillhörande annandagar samt nyårs- och midsommardagen betalas 100 % tillägg.

Mom. 4. Äro ackord, skift- och timlöner fastställda med hänsyn därtill, att arbete helt eller delvis är att utföra å övertid, betalas intet särskilt övertidstillägg.»

Under närmast föregående avtalsperiod hava för Stribergs, Klacka-Lerbergs och Dalkarlsbergs gruvfält, vilka sortera under Nora bergslags gemensamma gruvförvaltning, funnits fastställda ackordsprislistor, vilka i fråga om spelstyrare innehöllo följande bestämmelser:

»*Spelstyrare:*
för sön- och helgdag betalas 10 öres tillägg å resp. timlöner.»

För spelstyrare var då timlönen 63 öre.

I de ackordsprislistor, som i samband med antagandet av nu gällande kollektivavtal fastställts för samma gruvfält, har motsvarande stadgande erhållit följande förändrade lydelse:

»*Spelstyrare, fullgod karl:* 63 öre pr timme.
Anm. För söndagskörning samt för övertid vid sådana extra reparationer och dylikt, som av arbetsledningen beordras, utgår ordinarie övertidsersättning.»

Efter stämning å järnbruksförbundet och gruvbolaget har arbetarförbundet anfört: Vid förenämnda tre gruvfält funnes anställda borrsmeder, vilka utförde dels borrsmide och dels diverse andra förekommande smidesarbeten. Borrsmidet utfördes på ackord och betalades enligt gällande ackordsprislista, varemot för de andra förekommande smidesarbetena betalning utginge efter timlön, beräknad på samma sätt som för diversearbetare ovan jord eller 63 öre per timme. Från arbetarnas sida hade emellertid krav framställts, att borrsmederna skulle för sistnämnda arbeten erhålla den för yrkesarbetare fastställda minimilönen. Detta krav hade av gruvförvaltningen bestritts, men hade vid förhandlingar, som den 4 maj 1929 förts mellan de bägge förbunden, järnbruksförbundet gått med på en förhöjning av timlönen för borrsmederna från 63 till 70 öre, varvid såsom motiv angivits önskan att markera ett tillmötesgående mot arbetarna. Arbetarförbundet hade emellertid vidhållit kravet på att borrsmederna skulle hava yrkesarbetares timlön enligt gällande avtal. Samtliga borrsmeder, som tvisten gällde, vore att anse som yrkesarbetare och fullt förfarna i de arbeten, som vid sidan av borrsmide förekomme. De hade arbetat i yrket så lång tid som avtalet bestämde som villkor för timlönen 77 öre. Vidare hade vid ifrågavarande tre gruvor tvist uppstått angående spel-

styrares rätt till övertidsersättning. Arbetet utfördes på skift, varvid spelstyrarna på ett skift finge arbeta 8½ timmar och på ett annat 9 timmar. Den tid, som överstege 8 timmar, ersattes efter gällande minimilön, 63 öre per timme, men någon övertidsersättning utbetalades icke, vilket emellertid strede mot gällande avtal. På grund härav yrkade arbetarförbundet, att arbetsdomstolen måtte förklara, *dels* att borrsmederna i fråga vid utförande av smidesarbeten, för vilka ackord icke vore fastställt, skulle åtnjuta den i avtalet § 2 mom. 1 angivna timlönen för yrkesarbetare av 77 öre och att detta skulle gälla retroaktivt från avtalets träffande, *dels ock* att för spelstyrare skulle tillämpas i § 5 mom. 3 bestämd övertidsersättning likaledes retroaktivt från tid, då avtalet ingåtts.

Järnbruksförbundet och gruvbolaget hava bestritt arbetarförbundets talan till alla delar samt anfört: Vid förhandlingarna i samband med riksavtalets träffande i augusti 1928 hade arbetarna framställt samma krav som nu om högre timlön för borrsmederna vid Nora bergslags gruvor. Då arbetsgivaren ej gått med på detta krav, hade den förut gällande lägre timpenningen blivit i och med avtalets träffande fastställd, och hade arbetarförbundet å upprättade listor över de vid förhandlingarna antagna förändrade löne- och ackordssatserna självt bekräftat, att övriga löner och förhållanden skulle förbliva oförändrade. Frågan om borrsmedernas timlön vore därmed också slutgiltigt avgjord och kunde således icke tolkningsvägen göras till föremål för prövning. Frånsett detta saknade arbetarförbundet i allt fall fog för sin talan i denna del. En borrsmed vore nämligen ej att betrakta som yrkesarbetare, och det arbete, som han utförde å timlön, fordrade icke heller någon särskild yrkesskicklighet. Ingen av de förutsättningar, som krävdes för den högre timpenningens utbetalande, förelåge sålunda i detta fall. Beträffande den andra tvistefrågan hade vid de senaste riksavtalsförhandlingarna arbetarna begärt högre timlön och högre övertidsersättning för spelstyrarna, men hade de sedermera avstått från detta krav. I och med införande i nu gällande ackordsprislistor av anmärkningen angående övertidsersättning i vissa fall åt spelstyrare hade träffats en sådan överenskommelse, som avsåges i § 5 mom. 4 i riksavtalet och som innebure, att övertidsersättning i viss mån inginge i den ordinarie avlöningen. Hade anmärkningen icke haft den innebörden, hade den varit fullkomligt meningslös.

Arbetsdomstolen har tagit i övervägande vad sålunda och i övrigt förekommit.

Enligt vad upplyst är, hava borrsmederna vid ifrågavarande gruvfält före nu gällande avtals tillkomst för arbete, som ej utfördes på ackord, avlönats med diversearbetares timlön. Vid senaste avtalsförhandlingarna har från gruvindustriarbetareförbundets sida framställts krav, att borrsmederna skulle för dylikt arbete erhålla yrkesarbetares timlön, men har detta krav avvisats av järnbruksförbundet, varefter avtalet i denna del i oförändrat skick antagits. Vid sådant förhållande finner arbetsdomstolen gruvindustriarbetareförbundets talan i denna del icke kunna bifallas.

Vidkommande gruvindustriarbetareförbundets talan i övrigt är i målet upplyst, att det arbete, som spelstyrarna vid skiftesarbetet utföra å vissa tider utöver den ordinarie 8-timmarstiden, utgöres av sådant regelbundet återkommande till- och avrustningsarbete, som erfordras för driftens behöriga gång. På detta arbete, som tidigare icke avlönats annat än med ordinarie timlön, är den i nu gällande ackordsprislistor intagna anmärkningen om spelstyrares rätt till övertidsersättning icke tillämplig. Den till spelstyrarna utgående oförändrade timlönen måste alltså anses hava fastställts med hänsyn därtill, att deras arbete delvis är att utföra å övertid, vid vilket förhållande, jämlikt § 5 mom. 4 i avtalet, intet särskilt övertidstillägg för nu ifrågavarande arbete skall betalas. På grund härav varder jämväl gruvindustriarbetareförbundets i denna del av målet förda talan av arbetsdomstolen ogillad.

Närvarande i domstolen vid beslutets fattande den 2 november 1929: Vice ordföranden *Lind*, ersättaren *Forssman* samt ledamöterna *Bergsten*, *von Sydow*, *Larson*, *Forslund* och *Söder*.

Domen var enhällig.

44. Dom i mål mellan svenska grov- och fabriksarbetareförbundet, kärande, samt Jönköpings och Vulcans tändsticksfabriksaktiebolag såsom ägare till Uddevalla tändsticksfabrik, svarande, angående semesterersättning; given i Stockholm den 19 november 1929.

I ett mellan Uddevalla tändsticksfabrik och förbundet den 7 april 1926 ingånget, alltjämt gällande kollektivavtal finnes under § 8 intagen en bestämmelse av följande lydelse:

»*Semester.*

Arbetare, som varit hos vederbörande arbetsgivare anställd minst sex månader, erhåller under månaderna maj—september på tid, som av arbetsgivaren närmare bestämmes, semester under fyra dagar med bibehållen timlön, beräknad för 32 timmar.»

Efter stämning å bolaget såsom ägare av fabriken har förbundet anfört: En vid fabriken anställd kvinnlig arbetare hade den 5 juni 1929 själv uppsagt sin anställning och slutat densamma åtta dagar därefter. Vid tiden för uppsägningen hade hon varit anställd vid fabriken mera än sex månader, och i samband med uppsägningen hade hon framställt krav på utbekommande av semesterersättning, vilket emellertid förvägrats henne. Enligt förbundets åsikt vore hon avtalsenligt berättigad att utfå dylik ersättning. Vid alla avtalsförhandlingar, då semesterfrågan varit på tal, hade från arbetsgivarsidan framhållits, att semesterledigheten och den under semestertiden utgående ersättningen vore en rent ekonomisk angelägenhet. Detta åskådningssätt hade arbetarparten å sin sida så småningom tillägnat sig och uppfattade alltså semestern och semesterersättningen såsom en del av det ekonomiska vederlag, arbetaren erhölle för sina arbetsprestationer. Bestämmelsen om sex månaders anställning såsom förutsättning för semesterrättens åtnjutande innebure enligt arbetarpartens betraktelsesätt såväl nu som vid avtalets upprättande en ovillkorlig rätt till semester eller semesterersättning för den arbetare, som någon gång under tiden 1 maj—1 oktober varit anställd sex månader. På grund härav yrkade förbundet, att bolaget måtte förklaras skyldigt utbetala den avtalsenliga semesterersättningen till arbetare, som slutade sin anställning under de månader, som semestern enligt avtalet skulle utgå.

Bolaget har bestritt förbundets talan och anfört: I avtalet funnes ej något stadgande om rätt till »semesterersättning», för den händelse en arbetare av någon anledning skulle gå miste om sin semester. Någon dylik bestämmelse hade ej heller varit av behovet påkallad med hänsyn till hur semestern i praktiken måst ordnas. Driften vid hela fabriken inställdes nämligen under de dagar semestern infölle, varvid alla arbetarna finge ledighet på en gång. Bestämmelse saknades från vilken tidpunkt anställningstiden av minst sex månader skulle räknas. Det enda riktiga måste vara att fixera denna tidpunkt till den dag semestern faktiskt inträdde. Enligt bolagets tolkning av avtalet vore arbetsgivaren skyldig ordna med semester under månaderna maj—september, och vore varje arbetare, som vid den tidpunkt, då semestern faktiskt började, varit i arbetsgivarens tjänst sex månader, berättigad till bibehållen timlön under fyra dagar. Detta förutsatte emellertid ovillkorligen, att arbetaren vid semesterns inträde vore kvar i arbetsgivarens tjänst. För denna tolkning av § 8 talade också paragrafens formulering, då ju där stadgades, att arbetaren skulle ha »bibehållen timlön». På nu angivet sätt hade semesterbestämmelsen alltid tillämpats vid fabriken och inom hela tändsticksindu-

strien. Annorlunda ställde sig dock saken hos de arbetsgivare, som under den stipulerade semesterperioden successivt läte arbetarna få semester utan att driften därför inställdes under semesterdagarna.

Arbetsdomstolen har tagit i övervägande vad sålunda och i övrigt förekommit.

I målet är upplyst, att med hänsyn till arbetsmetoderna vid ifrågavarande fabrik semester under en följd av år beretts arbetarna på det sätt, att under semesterperioden maj—september arbetet vid fabriken nedlagts å vissa av arbetsgivaren bestämda dagar, då alla arbetare vid fabriken samtidigt erhållit ledighet men endast de arbetare, som vid den tiden varit anställda sex månader, fått bibehålla sin lön under ledigheten. Det kan icke antagas annat än att vid tillkomsten av nu gällande avtal, som beträffande semesterbestämmelsen är lika lydande som närmast föregående avtal, det varit mellan parterna förutsatt, att samma ordning fortfarande skulle gälla i fråga om semesterbestämmelsens tillämpning. Vid sådant förhållande kan åt § 8 i avtalet ej givas den tolkning, som från arbetarsidan gjorts gällande, eller att arbetare med sex månaders anställningstid, som under semesterperioden slutar sin anställning utan att hava under samma tid erhållit ledighet med bibehållen lön, skall vara berättigad till semesterersättning. På grund härav finner arbetsdomstolen förbundets i målet förda talan icke kunna bifallas.

Närvarande i domstolen vid beslutets fattande den 2 november 1929: Vice ordföranden *Lind*, ersättaren *Forssman* samt ledamöterna *Bergsten*, *von Sydow*, *Larson*, *Forslund* och *Söder*.

Vid omröstningen förenade sig vice ordföranden, ersättaren Forssman samt ledamöterna von Sydow och Larson om den mening, domen innehåller. Ledamöterna Bergsten, Forslund och Söder förenade sig om följande votum:

»Semesterbestämmelsen i avtalets § 8 — vilken i likhet med övriga allmänna bestämmelser tillkommit vid centrala förhandlingar för tändsticksindustrien i dess helhet och väl är avsedd att tillämpas på samma sätt vid alla tändsticksfabriker i riket — bör enligt vår mening med avseende å förevarande tvistefråga skäligen tolkas så, att arbetare, som slutar sin anställning under den i avtalet stadgade semesterperioden utan att hava under samma tid erhållit ledighet med bibehållen lön, skall, om han fyller kravet på sex månaders anställning och tillräcklig tid för inläggande av semester under sagda period återstår, vara berättigad till semesterersättning.

Denna tolkning, som jämväl står i överensstämmelse med den principiella ståndpunkt centrala skiljenämnden intagit i liknande fall, synes oss ej kunna rubbas därav, att praxis vid en del tändsticksfabriker torde hava gått i annan, för arbetarna mindre förmånlig riktning, utan att detta förhållande av dem tidigare påtalats hos vederbörande arbetsgivare eller anmälts till vederbörande fackorganisation. Från förbundets och avdelningens sida bestrides under alla förhållanden, att arbetarparten vid föregående avtalsförhandlingar skulle hava, vare sig direkt eller indirekt, godkänt någon, med berörda praxis överensstämmande tolkning av semesterbestämmelsen. Det har ej heller i målet visats, att denna praxis tillämpas för tändsticksindustrien i dess helhet.»

45. Dom i mål mellan svenska pappersindustriarbetareförbundet och dess avdelning nr 62 Tingstad, kärande, samt Sveriges pappersbruksförbund och Gamlestadens pappersbruksaktiebolag, Göteborg, svarande, angående sjukvårdsersättning; given i Stockholm den 20 november 1929.

I ett den 20 april 1925 mellan bolaget, å ena, samt avdelningen, å andra sidan, upprättat kollektivavtal finnes under § 5 intagen följande bestämmelse:

»Olycksfallsförsäkring och läkarevård.

Olycksfallsersättning för skadad arbetare utgår enligt lag.

Alla arbetare och om dessa äro familjeförsörjare jämväl deras familjemedlemmar, som ej äro anställda i annans arbete, erhålla vid sjukdoms- och olycksfall fri läkarevård av

brukets läkare samt den han förordar och fri sjukhusvård vid för ortens behov avsedd sjukvårdsinrättning samt fri transport till och från läkare och sjukhus, då så erfordras.»

Hustrun till en hos bolaget anställd arbetare Ernst Gustafsson har under tiden 19 augusti—23 september 1929 varit på tillrådan av läkare intagen för vård å länssanatoriet i Svenshögen, vilket äges av Göteborgs och Bohus läns landsting och är avsett för vård åt med lungtuberkulos behäftade patienter, hemmahörande inom landstingsområdet.

Efter stämning å pappersbruksförbundet och bolaget har arbetarförbundet och avdelningen anfört: Sedan hustru Gustafsson på våren 1929 rådfrågat brukets läkare angående en sjukdom, varav hon led, men denne ansett sig icke kunna avgöra sjukdomens beskaffenhet, hade hustru Gustafsson vänt sig till en annan läkare, som vore specialist på lungsjukdomar. Denne hade efter röntgenfotografering konstaterat, att hustru Gustafssons ena lunga vore angripen av tuberkulos och i anledning härav tillrått henne tre å fyra månaders vistelse å Svenshögens sanatorium. Då sjukdomsfallet i fråga vore av sådan art, att behandlingen därav borde bekostas av arbetsgivaren, yrkade arbetarförbundet och avdelningen, att bolaget måtte förklaras skyldigt att bekosta ifrågavarande sanatorievård.

Pappersbruksförbundet och bolaget hava bestritt detta yrkande samt anfört: Vård å Svenshögens sanatorium kunde icke anses som sjukhusvård vid för ortens behov avsedd sjukvårdsinrättning. Därmed avsåges endast sjukstuga eller lasarett inom den ort, där patienten hade hemortsrätt. Efter vistelsen å sanatoriet hade den sjuka överflyttats till ett statsunderstött hem för kroniskt sjuka. Med den i avtalet omförmälda fria sjukhusvården hade icke heller avsetts sanatorievård för dylika sjuka. Om det också icke tydligt framginge av avtalsbestämmelsens lydelse, hade dock förutsatts, att sjukhusvård för att bekostas av arbetsgivaren skulle ordineras av brukets läkare, men så hade icke skett i detta fall. Då, efter det sanatorievården av annan läkare tillråtts, förhållandet icke ens anmälts för brukets läkare, så att denne kunnat taga ställning till fallet, hade rätten för den sjuka till fri sjukhusvård också gått förlorad.

Häremot hava arbetarförbundet och avdelningen invänt: Att brukets läkare ej hänvisat den sjuka till sjukvårdsinrättningen saknade betydelse, då avtalet ej satte som villkor, att så skulle ske. Svenshögens sanatorium måste anses som sådan för ortens behov avsedd sjukvårdsinrättning, som avsåges i avtalet. Att sjukdomen varit av kronisk natur hade ej konstaterats av den rådfrågade läkaren, utan hade denne endast för sjukdomens botande tillrått patienten en tids vistelse på sanatoriet.

Arbetsdomstolen har tagit i övervägande vad sålunda och i övrigt förekommit.

Enligt vad av handlingarna i målet framgår har arbetaren Gustafssons hustru på läkares inrådan intagits på Svenshögens sanatorium för att genom en tids vistelse där erhålla bot för en av läkaren konstaterad sjukdom å ena lungan av tuberkulös art. Den omständigheten, att sjukdomen sedermera befunnits vara av kronisk natur, som föranlett den sjukas överflyttande till en för dylika sjuka avsedd anstalt, kan icke i och för sig föranleda därtill, att den sjukvård, hon erhållit å sanatoriet, ej skulle vara att anse som sådan sjukvård, som i avtalet avses. I förevarande fall måste också Svenshögens sanatorium anses som sådan för ortens behov avsedd sjukvårdsinrättning, som i avtalet omförmäles. På grund härav prövar arbetsdomstolen rättvist förklara bolaget vara skyldigt att bekosta ifrågavarande sanatorievård.

Närvarande i domstolen vid beslutets fattande den 8 november 1929: Vice ordföranden *Lind*, ersättaren *Forssman*, ledamöterna *Bergsten* och *Larson*, ersättaren *Paues* samt ledamöterna *Forslund* och *Söder*.

Domen var enhällig.

Sveriges offentliga arbetsförmedling.

November månad år 1929.

Under hänvisning till efterföljande tabeller, som närmare redogöra för den offentliga arbetsförmedlingen i olika delar av landet, lämnas här en sammanfattande framställning av dess viktigaste resultat under november månad.

Översikt av verksamheten under november månad 1929.

Anstalter (med avseende å anstalternas olika kontor hänvisas till förteckningen å omslagets 3:e sida)	Manliga avdeln.			Kvinnliga avdeln.			Tillsammans			Ansökningar per 100 led. pl.		
	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	nov. 1929	okt. 1929	nov. 1928
Stockholms stad	4 694	1 662	1 466	4 640	3 491	2 682	**9 334**	**5 153**	**4 148**	181	146	214
Stockholms län	2 096	592	576	620	479	359	**2 716**	**1 071**	**935**	254	164	250
Uppsala stad o. län	596	206	175	228	208	188	**824**	**414**	**363**	199	124	251
Södermanlands län	568	299	262	461	407	309	**1 029**	**706**	**571**	146	114	165
Östergötlands län	1 174	401	353	639	444	325	**1 813**	**845**	**678**	215	142	244
Norrköping	772	124	119	147	138	97	**919**	**262**	**216**	351	165	348
Jönköpings län	379	115	107	319	210	155	**698**	**325**	**262**	215	149	265
Kronobergs län	188	44	40	174	109	82	**362**	**153**	**122**	237	155	198
Norra Kalmar län	216	67	65	58	51	36	**274**	**118**	**101**	232	210	189
Södra Kalmar län	406	168	148	180	113	82	**586**	**281**	**230**	209	199	325
Gotlands län	77	37	34	106	58	53	**183**	**95**	**87**	193	119	170
Blekinge län	678	229	206	334	239	175	**1 012**	**468**	**381**	216	167	257
Kristianstads län	911	294	278	530	345	268	**1 441**	**639**	**546**	226	111	178
Malmöhus län: Malmö	2 225	346	334	1 504	1 028	741	**3 729**	**1 374**	**1 075**	271	182	239
Malmöhus län: Lund	393	96	96	103	73	63	**496**	**169**	**159**	293	144	255
Malmöhus län: Landskrona	263	141	138	28	33	23	**291**	**174**	**161**	167	145	267
Malmöhus län: Hälsingborg	1 015	360	350	360	190	157	**1 375**	**550**	**507**	250	202	256
Malmöhus län: Ystad	280	99	86	81	52	38	**361**	**151**	**124**	239	204	314
Malmöhus län: Trelleborg	408	168	166	89	58	52	**497**	**226**	**218**	220	163	181
Malmöhus län: Eslöv	230	112	107	57	57	41	**287**	**169**	**148**	170	133	146
Malmöhus län: Skurup	75	40	32	38	25	15	**113**	**65**	**47**	174	95	99
Malmöhus län: Vellinge	92	66	64	30	16	13	**122**	**82**	**77**	149	132	146
Hallands län	360	132	125	124	76	65	**484**	**208**	**190**	233	134	201
Göteborgs o. Boh. l.	404	142	123	197	154	89	**601**	**296**	**212**	203	164	230
Göteborg	3 802	1 654	1 568	1 213	1 098	767	**5 015**	**2 752**	**2 335**	182	148	253
Älvsborgs län	393	67	58	113	112	71	**506**	**179**	**129**	283	172	260
Skaraborgs län	483	168	131	389	297	198	**872**	**465**	**329**	188	150	220
Värmlands län	353	119	114	189	198	139	**542**	**317**	**253**	171	151	209
Örebro län	630	225	179	526	517	355	**1 156**	**742**	**534**	156	128	224
Västmanlands län	471	326	258	428	350	263	**899**	**676**	**521**	133	114	207
Kopparbergs län	267	89	85	243	173	133	**510**	**262**	**218**	195	195	214
Gävleborgs län	591	157	155	149	112	108	**740**	**269**	**263**	275	238	312
Västernorrlands l.	514	156	156	57	40	38	**571**	**196**	**194**	291	224	313
Jämtlands län	191	45	45	198	190	175	**389**	**235**	**220**	166	151	245
Västerbottens län	189	58	58	157	138	116	**346**	**196**	**174**	177	136	203
Norrbottens län	208	74	67	121	101	72	**329**	**175**	**139**	188	134	271
Tills. nov. 1929	**26 592**	**9 078**	**8 324**	**14 830**	**11 380**	**8 543**	**41 422**	**20 458**	**16 867**	**202**	—	—
» okt. 1929	*30 593*	*16 594*	*14 653*	*19 040*	*17 000*	*12 029*	*49 633*	*33 594*	*26 682*	—	*148*	—
» nov. 1928	29 462	9 020	8 542	14 825	10 264	7 781	44 287	19 284	16 323	—	—	230
» » 1927	32 285	9 208	8 728	13 749	9 780	7 213	46 034	18 988	15 941	—	—	—
» » 1926	31 955	7 726	7 376	14 025	9 087	7 029	45 980	16 813	14 405	—	—	—

Översikt av verksamheten för huvudgrupper av arbete.

Yrkesgrupper	Arbetssökande personer	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Tillsatta platser	Ansökningar per 100 led. pl.			Tillsatta platser per 100 lediga		
					nov. 1929	okt. 1929	nov. 1928	nov. 1929	okt. 1929	nov. 1928
Manliga avdelningen										
Jordbruk och skogshushållning . .	4 918	5 141	2 645	2 325	194	123	207	88	87	91
Industri och hantverk	6 930	7 285	981	875	743	406	1101	89	84	90
Sjöfart och fiske	4 078	4 180	1 801	1 729	232	242	301	96	95	97
Handel och samfärdsel	3 348	3 571	1 639	1 419	218	140	256	87	83	94
Husligt arbete	4	4	1	1	.	.	.	.	.	.
Annat arbete	5 753	6 411	2 011	1 975	319	283	288	98	99	100
Summa	**25 031**	**26 592**	**9 078**	**8 324**	**293**	**184**	**327**	**92**	**88**	**95**
Kvinnliga avdelningen										
Jordbruk och skogshushållning . .	1 120	1 147	1 306	764	88	77	97	58	54	62
Industri och hantverk	774	846	477	390	177	154	238	82	76	83
Sjöfart och fiske	240	248	107	91	232	217	243	85	86	87
Handel och samfärdsel	2 286	2 470	1 645	1 334	150	148	176	81	77	83
Husligt arbete	7 432	9 373	7 840	5 960	120	102	130	76	73	76
Annat arbete	720	746	5	4	.	.	.	.	.	—
Summa	**12 572**	**14 830**	**11 380**	**8 543**	**130**	**112**	**144**	**75**	**71**	**76**
Tillsammans										
Jordbruk och skogshushållning . .	6 038	6 288	3 951	3 089	159	113	173	78	79	82
Jordbruk	*5 865*	*6 098*	*3 823*	*2 976*	*160*	*113*	*171*	*78*	*79*	*81*
Skogshushållning	173	190	128	113	148	149	255	88	86	99
Industri och hantverk	7 704	8 131	1 458	1 265	558	339	823	87	82	88
Gruvdrift och malmförädling . . .	150	152	8	8	.	.	.	.	.	.
Jord-, sten- och glasindustri . . .	354	361	19	19	.	.	.	.	.	.
Metall- och maskinindustri . . .	1 677	1 725	273	205	632	379	832	75	76	85
Trävaruindustri	471	572	55	54	.	.	.	.	.	.
Byggnadsverksamhet	2 395	2 511	395	379	636	293	1059	96	89	96
Läder-, hår- och gummiindustri . .	224	240	20	15			.	.	.	.
Textilindustri	190	205	22	16	.	.	.		.	.
Beklädnadsindustri	449	493	147	108	335	236	.	78	61	.
Närings- och njutningsmedelsindustri	560	586	122	100	480	263	574	82	83	77
Kemisk-teknisk o. belysningsindustri	161	169	53	51			.			.
Trämasse- och pappersindustri . .	115	117	144	134	81	83	.	93	89	.
Grafisk industri	82	88	12	12	.	.	.		.	.
Ej särskilt specificerade	876	917	193	169	475	418	583	88	84	94
Sjöfart och fiske	4 318	4 428	1 908	1 820	232	240	297	95	95	97
Handel och samfärdsel	5 634	6 041	3 284	2 753	184	143	216	84	80	88
Kontors-, bank- o. d. personal . .	562	571	140	113	408	459	.	81	71	.
Butiks- och magasinspersonal . . .	1 625	1 704	488	480	349	341	574	88	86	84
Hotell- och restaurangpersonal . .	1 411	1 574	873	749	180	158	195	86	82	86
Transportarbetare	1 700	1 840	1 561	1 281	118	74	132	82	79	92
Allmän och litterär verksamhet . .	315	328	146	111	225	232	234	76	79	80
Ej särskilt specificerade	21	24	76	69	.	.	.		.	
Husligt arbete	7 436	9 377	7 841	5 961	120	102	130	76	73	76
Annat arbete	6 473	7 157	2 016	1 979	355	328	317	98	99	100
Summa	**37 603**	**41 422**	**20 458**	**16 867**	**202**	**148**	**230**	**82**	**79**	**85**

Utanför resp. länsförmedlingsanstalters rapporteringsområden tillsattes under månaden 1799 platser, varav 1410 manliga och 389 kvinnliga; motsvarande tal under samma månad föregående år voro resp. 2 087, 1680 och 407 samt under nästlidna månad resp. 3 466, 2 766 och 700

	Arbetsförmedlingsanstalter	Jordbruk m. m.			Skogshushållning			Gruvdrift o. malmförädling			Jord-, sten- o. glasindustri			Metall- o. maskinindustri		
		Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.
	Manliga avdelningen	**4 951**	**2 517**	**2 212**	**190**	**128**	**113**	**152**	**3**	**3**	**359**	**19**	**19**	**1 675**	**255**	**190**
1	Stockholms stad	79	3	3	—	—	—	—	—	—	4	1	1	427	107	82
2	Stockholms län	764	354	341	73	49	49	—	—	—	16	—	—	72	2	1
3	Uppsala stad och län	254	163	135	5	6	3	—	—	—	33	—	—	44	1	1
4	Södermanlands län	200	173	150	—	1	1	—	—	—	1	—	—	44	6	6
5	Östergötlands län	569	282	239	22	21	19	4	—	—	93	—	—	38	9	8
6	Norrköping	93	27	24	—	—	—	—	—	—	7	—	—	93	1	—
7	Jönköpings län	160	54	49	—	—	—	—	—	—	13	4	4	14	—	—
8	Kronobergs län	41	21	18	13	9	9	—	—	—	1	1	1	8	4	4
9	Kalmar län	92	33	28	—	—	—	—	—	—	2	—	—	35	—	—
10	Gotlands län	39	25	25	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11	Blekinge län	157	77	58	1	—	—	—	—	—	15	2	2	19	—	—
12	Kristianstads län	523	222	206	—	—	—	14	—	—	14	—	—	25	2	2
13	Malmöhus län: Malmö	55	47	45	—	—	—	—	—	—	10	—	—	213	6	7
14	Hälsingborg	122	28	26	—	—	—	3	—	—	8	—	—	51	3	3
15	Övriga anstalter	533	315	287	1	—	—	—	—	—	29	7	7	92	15	13
16	Hallands län	78	42	39	1	—	—	4	—	—	3	—	—	37	—	—
17	Göteborgs och Bohus län	101	43	35	—	—	—	—	—	—	2	3	3	14	2	—
18	Göteborgs stad	110	49	48	—	—	—	—	—	—	6	—	—	220	43	37
19	Älvsborgs län	56	21	12	—	1	1	9	—	—	—	—	—	43	2	2
20	Skaraborgs län	329	117	109	—	—	—	—	—	—	1	—	—	22	40	12
21	Värmlands län	36	22	17	7	4	4	3	1	1	60	—	—	17	—	—
22	Örebro län	240	153	128	22	8	8	26	—	—	7	—	—	14	1	1
23	Västmanlands län	241	223	168	5	14	4	12	—	—	25	—	—	22	3	3
24	Kopparbergs län	19	9	9	5	3	3	64	2	2	8	1	1	11	3	3
25	Gävleborgs län	17	3	2	3	3	3	—	—	—	1	—	—	75	4	4
26	Västernorrlands län	3	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	5	1	1
27	Jämtlands län	28	3	3	19	9	9	—	—	—	—	—	—	7	—	—
28	Västerbottens län	10	7	7	12	—	—	—	—	—	—	—	—	6	—	—
29	Norrbottens län	2	—	—	—	—	—	13	—	—	—	—	—	7	—	—
	Kvinnliga avdelningen	**1 147**	**1 306**	**764**	—	—	—	—	—	—	**2**	—	—	**50**	**18**	**15**
1	Stockholms stad	15	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	40	13	11
2	Stockholms län	67	88	57	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
3	Uppsala stad och län	88	60	52	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
4	Södermanlands län	62	81	54	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
5	Östergötlands län	74	81	59	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
6	Norrköping	20	6	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
7	Jönköpings län	25	45	14	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
8	Kronobergs län	25	26	17	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
9	Kalmar län	15	35	9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
10	Gotlands län	14	17	11	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11	Blekinge län	70	66	47	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
12	Kristianstads län	129	122	80	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
13	Malmöhus län: Malmö	11	40	9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10	1	1
14	Hälsingborg	18	5	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
15	Övriga anstalter	77	86	52	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
16	Hallands län	27	19	15	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
17	Göteborgs och Bohus län	55	34	16	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
18	Göteborgs stad	32	14	6	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	4	3
19	Älvsborgs län	3	8	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
20	Skaraborgs län	43	80	27	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
21	Värmlands län	35	36	24	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
22	Örebro län	103	165	89	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
23	Västmanlands län	86	135	77	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
24	Kopparbergs län	5	11	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
25	Gävleborgs län	9	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
26	Västernorrlands län	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
27	Jämtlands län	16	26	17	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
28	Västerbottens län	19	16	12	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
29	Norrbottens län	2	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Trävaru-industri			Byggnads-verksamhet			Läder-, hår- o. gummi-industri			Textil-industri			Beklädnads-industri			Närings- o. njut-ningsmedels-industri			Kem.-tekn. o. belysnings-industri			
Ans.	L.p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L. p.	T.p.	Ans.	L.p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L.p.	T.p.	
571	**55**	**54**	**2 511**	**395**	**379**	**207**	**17**	**14**	**141**	**15**	**15**	**170**	**14**	**9**	**380**	**30**	**27**	**156**	**42**	**42**	
57	15	14	711	102	95	26	8	8	6	—	—	17	7	5	75	1	1	16	—	—	1
36	2	2	134	17	17	4	—	—	4	—	—	10	—	—	18	—	—	—	—	—	2
8	4	4	22	1	1	2	—	—	—	—	—	5	—	—	14	—	—	1	—	—	3
5	—	—	6	—	—	1	—	—	1	—	—	1	—	—	4	—	—	—	—	—	4
10	2	2	126	10	10	3	—	—	1	—	—	—	—	—	7	—	—	—	1	1	5
25	3	3	169	4	4	3	—	—	60	—	—	7	—	—	12	—	—	1	—	—	6
7	—	—	4	1	1	1	—	—	3	—	—	2	—	—	9	1	1	33	—	—	7
—	—	—	5	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	1	—	—	—	8
101	2	2	22	31	31	—	—	—	4	—	—	—	—	—	4	—	—	—	—	—	9
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	10
7	—	—	14	—	—	2	—	—	—	—	—	1	—	—	2	—	—	—	—	—	11
16	2	2	52	21	21	3	—	—	—	—	—	2	—	—	10	—	—	—	—	—	12
21	3	3	489	20	18	59	2	1	6	—	—	22	2	1	53	2	1	88	—	—	13
5	—	—	118	49	49	33	—	—	—	—	—	6	—	—	12	—	—	4	—	—	14
17	3	3	147	9	8	41	—	—	4	—	—	7	1	—	48	17	17	3	39	39	15
24	—	—	60	35	33	2	—	—	5	—	—	8	—	—	9	2	2	—	—	—	16
30	1	1	14	6	3	2	1	—	3	—	—	2	1	1	6	1	1	1	—	—	17
99	13	13	217	42	41	15	6	5	26	13	13	43	1	—	41	1	—	9	2	2	18
5	—	—	47	5	5	3	—	—	11	—	—	1	—	—	4	—	—	—	—	—	19
2	1	1	—	—	—	—	—	—	2	—	—	2	2	2	22	2	2	—	—	—	20
42	3	3	19	1	1	—	—	—	2	—	—	3	—	—	2	—	—	—	—	—	21
2	—	—	9	2	2	3	—	—	1	—	—	26	—	—	7	—	—	—	—	—	22
—	1	1	13	4	4	1	—	—	1	2	2	—	—	—	3	—	—	—	—	—	23
10	—	—	40	25	25	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	1	1	—	—	—	24
20	—	—	14	—	—	2	—	—	1	—	—	1	—	—	8	—	—	—	—	—	25
7	—	—	10	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	26
—	—	—	9	1	1	1	—	—	—	—	—	4	—	—	1	—	—	—	—	—	27
12	—	—	25	4	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	28
3	—	—	15	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	29
1	—	—	—	—	—	**33**	**3**	**1**	**64**	**7**	**1**	**323**	**133**	**99**	**206**	**92**	**73**	**13**	**11**	**9**	
—	—	—	—	—	—	3	2	—	14	—	—	168	76	61	93	38	32	9	10	8	1
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8	1	1	7	2	2	—	—	—	2
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	2	2	—	—	—	3
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9	9	9	—	2	—	—	—	—	4
—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	2	3	3	6	5	3	—	—	—	5
—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	1	1	—	—	—	—	—	6
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	1	1	3	1	1	—	—	—	7
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1	1	2	1	1	—	—	—	8
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	9
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	11
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	8	3	3	—	—	—	12
—	—	—	—	—	—	16	—	—	18	—	—	83	25	15	48	11	9	4	—	—	13
—	—	—	—	—	—	13	1	1	4	—	—	4	—	—	6	3	1	—	—	—	14
—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	1	1	2	2	2	—	—	—	15
—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	16
—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	2	—	—	—	3	2	—	—	—	17
1	—	—	—	—	—	—	—	—	20	4	—	32	12	3	13	8	7	—	1	1	18
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	19
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	5	4	—	—	—	20
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	21
—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	3	1	3	—	—	4	3	2	—	—	—	22
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1	1	—	—	—	23
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	—	—	—	24
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	25
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	26
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	3	—	—	—	—	—	—	27
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	28
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	29

	Arbetsförmedlingsanstalter	Trämasse- o. pappersindustri			Grafisk industri			Industri o. hantverk, ej specific.			Sjöfart och fiske			Kontors-, bank- o. d. personal		
		Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.
	Manliga avdelningen	**47**	**5**	**5**	**78**	**12**	**12**	**838**	**119**	**106**	**4180**	**1801**	**1729**	**404**	**75**	**63**
1	Stockholms stad	13	1	1	36	5	5	278	63	52	355	229	216	258	40	35
2	Stockholms län	3	—	—	7	—	—	52	—	—	100	13	13	7	—	—
3	Uppsala stad och län	—	—	—	1	—	—	11	—	—	1	—	—	—	—	—
4	Södermanlands län	2	—	—	—	—	—	16	2	2	83	27	27	1	—	—
5	Östergötlands län	1	—	—	2	—	—	26	1	1	6	—	—	4	1	1
6	Norrköping	5	—	—	6	—	—	14	—	—	75	44	44	4	—	—
7	Jönköpings län	—	—	—	—	—	—	3	1	—	—	—	—	—	—	—
8	Kronobergs län	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	1	—	—
9	Kalmar län	—	—	—	—	—	—	15	1	1	214	78	61	2	—	—
10	Gotlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	20	10	8	—	—	—
11	Blekinge län	2	—	—	1	—	—	16	1	1	145	46	46	2	—	—
12	Kristianstads län	—	—	—	2	—	—	5	—	—	18	2	2	—	—	—
13	Malmöhus län: Malmö	4	—	—	7	—	—	218	10	10	244	54	53	35	7	7
14	Hälsingborg	3	—	—	—	—	—	15	1	1	428	249	242	—	—	—
15	Övriga anstalter	1	—	—	—	—	—	14	1	1	181	88	88	4	—	—
16	Hallands län	—	—	—	1	—	—	2	2	2	69	25	24	3	—	—
17	Göteborgs och Bohus län	—	—	—	1	—	—	1	—	—	41	11	9	—	—	—
18	Göteborgs stad	7	3	3	8	7	7	97	35	34	1391	608	586	70	26	19
19	Älvsborgs län	—	—	—	2	—	—	24	—	—	1	—	—	2	—	—
20	Skaraborgs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—
21	Värmlands län	1	—	—	2	—	—	2	—	—	25	12	12	—	—	—
22	Örebro län	4	1	1	1	—	—	7	—	—	3	—	—	—	—	—
23	Västmanlands län	—	—	—	—	—	—	4	—	—	1	—	—	—	—	—
24	Kopparbergs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
25	Gävleborgs län	1	—	—	—	—	—	5	—	—	292	118	117	3	—	—
26	Västernorrlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	401	130	130	—	—	—
27	Jämtlands län	—	—	—	1	—	—	1	1	1	—	—	—	5	—	—
28	Västerbottens län	—	—	—	—	—	—	6	—	—	65	36	36	2	1	1
29	Norrbottens län	—	—	—	—	—	—	4	—	—	20	21	15	1	—	—
	Kvinnliga avdelningen	**70**	**139**	**129**	**5**	**—**	**—**	**79**	**74**	**63**	**248**	**107**	**91**	**167**	**65**	**50**
1	Stockholms stad	43	72	63	3	—	—	19	45	37	127	39	38	83	48	37
2	Stockholms län	—	—	—	—	—	—	3	—	—	2	1	1	—	—	—
3	Uppsala stad och län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
4	Södermanlands län	10	15	15	—	—	—	3	8	8	—	—	—	1	1	1
5	Östergötlands län	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—
6	Norrköping	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	1	—	—
7	Jönköpings län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
8	Kronobergs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
9	Kalmar län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	2	2	—	—	—
10	Gotlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	—	—	—
11	Blekinge län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
12	Kristianstads län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—
13	Malmöhus län: Malmö	9	3	3	1	—	—	52	20	17	5	2	1	65	11	9
14	Hälsingborg	—	—	—	—	—	—	1	1	1	5	3	3	—	—	—
15	Övriga anstalter	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	3	2	1	—	—
16	Hallands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
17	Göteborgs och Bohus län	2	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
18	Göteborgs stad	6	47	46	1	—	—	—	—	—	84	49	37	11	3	1
19	Älvsborgs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
20	Skaraborgs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
21	Värmlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
22	Örebro län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	2	2
23	Västmanlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—
24	Kopparbergs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—
25	Gävleborgs län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	3	3	—	—	—
26	Västernorrlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	12	3	2	—	—	—
27	Jämtlands län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
28	Västerbottens län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
29	Norrbottens län	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Butiks- o. magasins-personal			Hotell- o. restaurang-personal			Transport-arbetare			Allmän o. litterär verksamhet			Handel och samfärdsel, ej specific.			Husligt arbete			Annat arbete			
Ans.	L. p.	T.p.	Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L.p.	T.p.	Ans.	L. p.	T. p.	Ans.	L. p.	T. p.	
1184	**218**	**211**	**185**	**23**	**20**	**1686**	**1257**	**1062**	**89**	**16**	**15**	**23**	**50**	**48**	**4**	**1**	**1**	**6 411**	**2 011**	**1 975**	
592	121	117	89	8	7	557	410	286	50	6	5	4	16	15	2	—	—	1 042	519	518	1
50	—	—	29	4	4	158	44	43	4	—	—	4	—	—	1	—	—	550	107	106	2
19	2	2	1	—	—	35	8	8	2	—	—	—	—	—	—	—	—	138	21	21	3
5	—	—	—	—	—	16	59	45	—	—	—	—	—	—	—	—	—	182	31	31	4
12	2	2	6	—	—	46	24	23	1	—	—	—	—	—	—	1	1	197	47	46	5
22	—	—	1	—	—	53	16	15	—	—	—	—	—	—	—	—	—	122	29	29	6
9	—	—	—	1	1	17	3	3	1	—	—	—	—	—	—	—	—	103	50	48	7
3	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	111	5	5	8
4	—	—	3	1	1	15	7	7	1	—	—	—	—	—	—	—	—	108	82	82	9
1	—	—	1	—	—	1	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	14	—	—	10
7	—	—	1	—	—	24	12	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	262	91	89	11
18	7	7	—	—	—	30	6	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	179	32	32	12
108	—	—	12	—	—	119	78	73	2	—	—	1	—	—	1	—	—	458	115	115	13
12	1	1	3	—	—	45	15	14	1	—	—	1	1	1	—	—	—	145	13	13	14
12	3	3	2	1	1	70	22	21	2	—	—	1	—	—	—	—	—	532	201	201	15
8	—	—	1	—	—	15	9	9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	30	17	16	16
10	1	1	3	—	—	22	25	24	1	—	—	—	—	—	—	—	—	150	47	45	17
246	79	76	18	2	—	255	449	410	24	9	9	12	33	32	—	—	—	888	233	233	18
4	1	1	2	1	1	11	3	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	168	33	33	19
8	—	—	3	—	—	15	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	76	4	4	20
3	—	—	—	—	—	14	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	115	75	75	21
7	—	—	—	—	—	42	8	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	209	52	31	22
3	—	—	1	—	—	31	34	31	—	—	—	—	—	—	—	—	—	108	45	45	23
3	—	—	5	2	2	12	3	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	87	40	36	24
7	1	1	1	1	1	31	9	9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	109	18	18	25
1	—	—	—	—	—	4	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	81	21	21	26
6	—	—	3	2	2	12	2	2	—	1	1	—	—	—	—	—	—	94	26	26	27
2	—	—	—	—	—	15	4	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	33	6	6	28
2	—	—	—	—	—	20	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	120	51	50	29
520	**270**	**219**	**1389**	**850**	**729**	**154**	**304**	**219**	**239**	**130**	**96**	**1**	**26**	**21**	**9 378**	**7 840**	**5 960**	**746**	**5**	**4**	
272	150	118	622	300	268	96	185	125	154	58	46	1	24	19	2 602	2 430	1 819	275	1	—	1
8	4	2	35	16	15	1	2	2	10	4	3	—	—	—	479	361	276	—	—	—	2
2	1	1	7	7	7	—	—	—	2	1	1	—	—	—	122	137	125	6	—	—	3
4	1	—	31	23	20	—	2	2	2	10	9	—	—	—	297	255	191	42	—	—	4
15	2	2	29	24	21	3	3	2	3	7	5	—	—	—	479	315	226	25	4	4	5
—	1	1	13	5	3	1	7	6	1	2	1	—	—	—	96	115	80	12	—	—	6
5	3	3	22	14	13	—	3	3	3	2	2	—	—	—	256	141	118	2	—	—	7
1	1	1	6	5	3	—	—	—	2	1	1	—	—	—	136	74	58	—	—	—	8
1	—	—	15	12	12	—	2	2	—	—	—	—	—	—	183	113	93	20	—	—	9
1	—	—	11	4	6	3	1	1	2	2	2	—	—	—	74	33	32	—	—	—	10
5	1	1	14	10	10	—	—	—	3	—	—	—	—	—	241	161	117	—	—	—	11
3	2	2	55	26	24	1	1	1	4	—	—	—	—	—	321	191	158	5	—	—	12
141	77	72	100	55	44	2	29	20	13	10	6	—	—	—	823	744	535	103	—	—	13
1	—	—	39	23	17	—	4	4	1	—	—	—	—	—	257	150	127	11	—	—	14
4	5	5	31	28	28	15	9	9	3	4	4	—	—	—	269	176	142	18	—	—	15
1	1	1	11	4	3	1	1	1	3	—	—	—	—	—	76	51	45	2	—	—	16
1	—	—	41	25	18	—	1	1	—	3	—	—	—	—	87	86	50	8	—	—	17
36	15	6	70	47	25	22	33	23	10	7	—	—	2	2	750	852	607	124	—	—	18
1	1	—	8	9	4	—	—	—	1	1	1	—	—	—	96	93	62	2	—	—	19
3	—	—	18	23	20	—	1	1	1	—	—	—	—	—	300	188	146	20	—	—	20
—	—	—	7	5	3	—	—	—	1	2	2	—	—	—	146	155	110	—	—	—	21
4	—	—	45	33	23	5	14	11	11	3	3	—	—	—	297	294	224	49	—	—	22
8	5	4	23	29	25	2	4	3	4	8	7	—	—	—	284	168	146	17	—	—	23
—	—	—	51	27	23	2	—	—	—	1	—	—	—	—	183	133	104	—	—	—	24
1	—	—	13	11	11	—	—	—	2	2	1	—	—	—	116	94	91	5	—	—	25
—	—	—	4	10	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	39	27	26	—	—	—	26
—	—	—	32	43	43	—	2	2	3	2	2	—	—	—	147	114	108	—	—	—	27
2	—	—	24	22	22	—	—	—	—	—	—	—	—	—	111	100	82	—	—	—	28
—	—	—	12	10	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	106	89	62	—	—	—	29

Arbetslösheten inom arbetarorganisationerna

den 31 oktober 1929.

Fackförbund	Redovisade avdelningar	Redovisade medlemmar			Arbetslösa				Föregående månads %
		Män	Kvinnor	Summa	Män	Kvinnor	Summa	%	
Beklädnadsarbetareförb. . .	45	1 726	3 869	5 595	20	132	152	2·7	3·3
Bleck- o. plåtslagareförb. .	38	1 970	—	1 970	69	—	69	3·5	1·8
Bokbindareförbundet . . .	19	1 340	3 073	4 413	72	79	151	3·4	3·6
Bryggeriindustriarb.-förb. .	50	3 399	1 241	4 640	147	101	248	5·3	3·7
Byggnadsträarbetareförb. .	113	10 261	—	10 261	1 804	—	1 804	17·6	8·9
De förenade förbunden . .	40	2 652	1 182	3 834	218	98	316	8·2	8·2
Elektriska arbetareförb. . .	68	2 269	—	2 269	44	—	44	1·9	1·2
Gjutareförbundet, ...	93	4 731	2	4 733	93	—	93	2·0	2·4
Grov- o. fabriksarb.-förb. .	259	25 352	3 656	29 008	4 429	445	4 874	16·8	15·0
Gruvindustriarbetareförb. .	14	1 427	—	1 427	178	—	178	12·5	13·3
Handelsarbetareförb. . . .	200	10 467	4 424	14 891	603	150	753	5·1	6·0
Hatt- o. pälsindustriarb.-f. .	16	464	992	1 456	22	57	79	5·4	7·6
Hattarbetare	9	212	577	789	17	51	68	8·6	11·7
Pälsvaruarbetare	7	252	415	667	5	6	11	1·6	1·6
Kommunalarbetareförb. . .	146	16 490	2 094	18 584	378	316	694	3·7	1·9
Litografförbundet	17	1 747	80	1 827	29	3	32	1·8	1·6
Livsmedelsarbetareförb. . .	75	6 776	1 575	8 351	612	132	744	8·9	8·0
Metallindustriarb.-förb. . .	213	87 562	4 650	92 212	4 429	172	4 601	5·0	4·4
Järnbruksarbetare . . .	57	18 486	5	18 441	817	—	817	4·4	4·6
Verkstadsarbetare . . .	156	69 126	4 645	73 771	3 612	172	3 784	5·1	4·4
Murareförbundet . . .	48	2 437	—	2 437	377	—	377	15·5	6·5
Måleriarbetareförbundet . .	50	2 286	—	2 286	274	—	274	12·0	1·0
Pappersindustriarb.-förb. .	126	24 786	713	25 499	1 043	76	1 119	4·4	3·1
Sadelm.- o. tapetseraref. .	26	1 219	101	1 320	66	—	66	5·0	6·6
Sko- o. läderindustriarb.-f. .	43	6 181	3 081	9 262	534	73	607	6·6	7·2
Skogs- o. flottningsarb.-förb.	73	3 030	—	3 030	1 716	—	1 716	56·6	50·0
Stenindustriarbetareförb. .	78	5 081	—	5 081	187	—	187	3·7	1·7
Sågverksindustriarb.-förb. .	265	23 705	6	23 711	6 031	4	6 035	25·5	20·9
Sågverks- o. brädgårdsarb.	158	16 717	5	16 722	2 682	4	2 686	16·1	10·6
Flottnings- o. skogsarb. .	107	6 988	1	6 989	3 849	—	3 849	47·9	41·8
Textilarbetareförbundet . .	73	6 579	10 611	17 190	230	162	392	2·3	2·8
Tobaksindustriarb.-förb. .	10	513	1 982	2 495	2	45	47	1·9	1·9
Transportarbetareförb. . .	57	7 021	102	7 123	470	96	566	7·9	6·3
Träindustriarbetareförb. . .	137	8 931	68	8 999	636	—	636	7·1	5·4
Tunnbinderiarbetareförb. .	14	237	—	237	31	—	31	13·1	5·1
Typografförbundet	33	4 536	360	4 896	258	32	290	5·9	5·4
Väg- o. vattenb.-arb.-förb. .	46	1 977	—	1 977	354	—	354	17·9	14·1
Summa	2 485	277 152	43 862	321 014	25 356	2 173	27 529	8·6	7·3

Antalet *arbetslöshetsveckor* (d. v. s. på grund av arbetslöshet fristämplade veckor) har under oktober uppgivits till inalles 118 887, vilket i genomsnitt motsvarar 4·3 veckor per varje å månadens sista dag arbetslös medlem.

Arbetsmarknad och arbetslöshet i utlandet.

Anlitad statistik	1928			1929									
(Jfr Soc. Medd. årg. 1926, s. 241)	okt.	nov.	dec.	jan.	febr.	mars	april	maj	juni	juli	aug.	sept.	okt.
Sverige. Arbetslöshet, i % . .	9·0	10·9	17·3	15·0	14·8	14·4	12·5	8·2	7·2	6·7	6·5	[1] 7·3	8·6
Ansökn. per 100 lediga platser .	156	230	220	241	215	174	150	134	135	137	135	127	148
Arbetstillgång (medelgod = 3·00)	·	·	3·28	·	·	3·25	·	·	3·47	·	·	3·51	·
Norge. Arbetslöshet, i % . . .	14·6	15·7	17·6	18·0	16·6	15·2	12·3	10·7	8·6	8·5	8·9	9·9	11·5
Danmark. Arbetslöshet, i % .	14·5	17·7	28·4	27·9	29·8	21·9	13·4	10·8	10 0	9·6	[1] 9·1	8·8	10·0
Registr. arbetslösa (i 1 000-tal) .	41	50	70	78	85	66	40	33	30	29	27	26	29
Finland. Registr. arbetslösa .	1 346	2 978	2 974	4 614	4 246	3 190	3 045	1 624	1 157	1 188	1 859	2 710	4 997
Ansökn. per 100 led. platser (manl.)	181	520	289	282	314	348	327	215	206	209	269	285	360
Storbritannien. Arbetslöshet, i %	11·8	12·2	11·2	12·3	12·2	10·1	9·9	9·9	9·8	9·9	10·1	[1] 10·0	10·4
Registr. arbetslösa (i 1 000-tal) .	1 421	1 439	1 312	1 434	1 430	1 168	1 198	1 165	1 176	1 188	1 190	1 217	1 270
Irland. Arbetslöshet, i % . . .	·	9·9	·	·	11·1	·	·	8·6	·	·	7·8	·	·
Nederländerna. Arbetslöshet, i %	4·8	6·2	11·5	18·9	19·8	15·1	3·5	3·0	2·6	3·1	3·3	[1] 3·2	3·6
Arbetslöshetsindex	3·8	5·0	9·6	16·2	17·2	13·0	2·8	2·4	2·1	2·4	2·5	—	—
Belgien. Arbetslöshet, i % . .	4·1	2·8	6·4	7·4	11·4	4·3	2·3	1·8	2·2	3·2	3·0	3·2	—
Tyskland. Arbetslöshet, i %. .	7·3	9·5	16·7	19·4	22·3	16·9	11·1	9·1	8·5	8·6	8·9	9·6	10·9
Understödda arbetslösa (i 1 000-tal)	671	1 030	1 702	2 246	2 461	1 899	1 126	808	723	710	726	749	889
Ansökn. per 100 lediga platser .	307	470	676	608	631	475	400	352	355	343	347	357	422
Sysselsättn:index (1 jan. 1925 = 100)	111·3	108·6	102·0	98·7	96·2	102·2	109·6	112·2	112·7	112·5	112·3	111·7	110·8
Österrike. Understödda arbetslösa (i 1 000-tal)	123	155	203	245	264	225	167	130	110	104	102	105	126
Schweiz. Arbetslöshet, i % . .	·	·	[2] 5·4	·	·	[2] 3·3	·	·	[2] 1·7	·	·	[2] 1·7	·
Arbetstillgång (medelgod = 100)	·	·	109	·	·	103	·	·	107	·	·	108	·
Frankrike. Understödda arbetslösa	453	503	895	1 664	3 527	1 078	706	570	394	399	403	385	396
Italien. Arbetslösa (i 1 000-tal)	282	321	364	462	489	293	258	228	193	202	217	229	—
Ryssland. Registrerade arbetslösa (i 1000-tal)	1 475	1 561	1 616	1 665	1 717	1 755	1 772	—	—	—	—	—	—
Estland. Oplac. arbetssökande	1 561	4 369	7 770	6 329	4 624	4 165	3 014	2 169	1 110	780	609	902	—
Lettland. Oplac. arbetssökande	5 179	9 184	14030	12856	10909	9 067	7 281	1 433	1 236	1 205	1 008	1 582	3 874
Polen. Arbetslösa (i 1 000-tal) .	79	97	128	161	178	177	155	128	107	99	92	83	90
Tjeckoslovakien. Arbetslösh., i %	1·1	1·1	1·7	2·7	3·1	2·7	2·4	1·9	1·9	1·6	1·8	—	—
Ungern. Arbetslöshet, i % . .	8·1	8·0	9·6	10·9	12·1	10·8	9·1	8·8	9·5	9·3	9·3	9·1	—
Ansökn. per 100 lediga platser .	172	241	282	261	221	202	217	192	180	184	176	172	—
Jugoslavien. Registr. arbetslösa	3 744	4 485	5 233	10490	13995	11953	9 915	10583	9 017	—	—	—	—
Kanada. Arbetslöshet, i % . .	3·1	4·2	6·6	6·3	6·8	6·0	5·5	4·0	2·9	3·0	3·5	3·7	—
Sysselsättningsindex (1926 = 100)	118·9	116·7	109·1	110·5	111·4	110·4	116·2	122·2	124·7	127·8	126·8	125·6	—
Förenta st. Sysselsättningsindex:													
Bur. of Lab. Statist. (1926 = 100)	95·9	95·4	95·5	95·2	97·4	98·6	99·1	99·2	98·8	98·2	98·6	99·3	—
Fed. Res. Board (1923—25 = 100)[1]	100·2	98·8	98·1	97·4	99·7	101·3	101·8	101·6	101·2	100·7	102·0	103·4	—
Australien. Arbetslöshet, i % .	·	·	9·9	·	·	9·3	·	·	10·0	·	·	—	·
Nya S. Wales. Arbetslösa (1000-tal)	12	11	7	13	17	26	28·5	28	27·5	29	29	—	—
Nya Zeeland. Arbetslöshet, i % .	·	10·0	·	·	9·2	·	·	9·3	·	·	9·4	·	·

[1] Reviderade siffror. — [2] Inklusive »partiellt arbetslösa».

Livsmedelspriser och levnadskostnader.

Livsmedelspriser under november månad 1929. De noteringar av minuthandelspriser å livsmedel (ävensom å bränsle och lyse), som meddelas i efterföljande sammandragstabell för socialstyrelsens 49 ombudsorter, ha inhämtats och bearbetats på samma sätt, som tidigare varit fallet.

Under november har prisnivån ytterligare sjunkit något, beroende på fortsatta prissänkningar för ett flertal viktigare varuslag. Av de varor, å vilka noteringar inhämtats, ha sedan oktober 27 varit föremål för *prissänkning* och 11 för *prisstegring*, under det att medelpriserna å 20 varuslag äro *oförändrade*.

Sammanfattning av livsmedelsprisernas förändringar juli 1914—november 1929. Till belysande av de allmänna förändringar, som med avseende å livsmedelspriserna ägt rum i detaljhandeln från tiden före världskrigets utbrott till och med november 1929, meddelas efterföljande indexserier, vilka utarbetats på sätt förut beskrivits i Sociala Meddelanden (årg. 1920, sid. 752 ff.).

	Juli	Årsmedeltal								1929[1]				
	1914	1921	1922	1923	1924	1925	1926	1927	1928	1:a kv.	2:a kv.	3:e kv.	Okt.	Nov.
Aritmetiska (ovägda) tal	100	245	186	171	174	176	169	165	165	165	163	163	162	161
Vägda tal	100	237	180	163	164	168	158	153	154	151	149	151	150	148

Enligt vad den »vägda» indexserien giver vid handen, har den allmänna prisnivån i fråga om livsmedel, bränsle och lyse under november visat en nedgång med två enheter; det »ovägda» indextalet har sjunkit med en enhet. — Ovanstående indexserier återgivas fullständigare i de häften av Sociala Meddelanden, som innehålla kvartalsrapporter över levnadskostnaderna, senast i årg. 1929 häfte 10, sid. 802. Det må noga observeras, att samtliga ovan angivna siffror endast avse de förändringar, som drabbat priserna å livsmedel, bränsle och lyse. Indextalet för de totala levnadskostnaderna (sålunda jämväl utgifterna för hyra, kläder, skatter m. m. inberäknade), vilket beräknas kvartalsvis, utgjorde vid den senast verkställda beräkningen, den 1 oktober 1929, 170, motsvarande en stegring från juli 1914 av 70 % mot 69 % vid närmast föregående undersökningstillfälle, den 1 juli 1929 (se nyssnämnda kvartalsrapport, sid. 805).

[1] Preliminära siffror för oktober och november.

Varuslag	Kvantitet	1913	1919	1928	Nov. 1928	Sept. 1929	Okt.[2] 1929	Nov.[2] 1929	Höjning (+) eller sänkning (−) i %	
		öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	nov. 1913—nov. 1929	nov. 1928—nov. 1929
Mjölk: oskummad	l	14	47	22	22	22	22	22	+ 57·1	0·0
handskummad	»	8	—	12	12	11	11	11	+ 37·5	− 8·3
separerad	»	6	28	8	8	8	8	8	+ 33·3	0·0
Smör: bords- (mejeri-)	kg	286	729	351	364	353	360	353	+ 46·5	− 3·0
mat- (lands-)	»	218	727	322	330	313	321	321	+ 46·6	− 2·7
Ost: helfet, okryddad	»	164	624	287	289	227	225	220	+ 34·1	− 7·9
halvfet, »	»	121	500	172	173	163	162	160	+ 32·2	− 7·5
Margarin: växt-, bästa sort	»	185	433	140	140	135	137	138	0·0	− 1·4
Ägg: svenska, färska	tjog	159	681	241	337	231	286	326	+ 59·0	− 3·3
» konserverade	»	187	716	249	253	—	245	249	+ 67·1	− 1·6
Potatis: gammal	hl	—	1271	1061	734	715	669	662	—	− 9·8
»	5 l	28	71	64	48	46	44	43	+ 65·4	− 10·4
färsk	»	46	102	143	—	—	—	—	—	—
Ärter, gula	kg	81	78	62	59	55	47	44	+ 41·9	− 25·4
Bruna bönor	»	48	214	84	94	82	71	70	+ 52·2	− 25·5
Mjöl: vete-, svenskt kärn- (patent-)	»	81	× 75	45	42	44	43	42	+ 35·5	0·0
råg-, » bästa sort	»	22	× 56	32	30	29	28	27	+ 28·6	− 10·0
rågsikt-, » » »	»	27	× 78	43	41	40	38	37	+ 42·3	− 9·8
Gryn: havre- (ångpreparerade)	»	86	99	51	47	45	44	42	+ 16·7	− 10·6
ris-, Burma eller svenska (bästa)	»	41	111	54	54	54	54	54	+ 31·7	0·0
Rågbröd: hårt, grovt spisbröd	»	41	96	75	73	71	69	68	+ 65·9	− 6·8
Rågbröd: hårt, knäckebröd	»	—	—	97	97	94	92	92	—	− 5·2
limpa, söt	»	88	96	65	64	64	63	63	+ 65·8	− 1·6
grovbröd (surlimpa, ankarstock)	»	80	64	48	48	48	48	48	+ 60·0	0·0
Vetebröd: skorpor, ordinära	»	76	280	158	151	150	149	149	+ 98·7	− 1·8
mjukt, bakat med vatten	»	48	116	77	77	75	76	76	+ 76·7	− 1·3
mjukt, » » mjölk	»	60	167	94	94	93	92	92	+ 53·3	− 2·1
Nötkött, färskt: stek	»	122	568	190	188	192	190	189	+ 54·9	+ 0·5
soppkött	»	100	490	158	156	158	157	155	+ 53·5	− 0·6
Kalvkött, stek: gödkalv	»	131	512	238	237	240	239	239	+ 81·1	+ 0·8
spädkalv	»	72	312	140	141	143	144	145	+ 98·6	+ 2·8
Fårkött: färskt, stek	»	133	600	225	212	229	226	223	+ 75·6	+ 5·2
salt, svenskt	»	114	547	185	182	190	182	184	+ 58·6	+ 1·1
Renkött, färskt, stek	»	119	557	238	242	—	200	228	+ 101·8	− 5·8
Fläsk: färskt, svenskt (sidfläsk)	»	133	605	205	217	240	235	232	+ 71·9	+ 6·9
salt, » »	»	140	619	210	220	242	238	238	+ 67·6	+ 8·2
» amerikanskt »	»	—	—	213	225	233	233	233	—	+ 3·6
Fisk, färsk: abborre	»	75	202	122	123	126	128	131	+ 74·7	+ 6·5
gädda	»	108	333	179	185	194	195	195	+ 78·9	+ 5·4
sill	»	*84*	*110*	*66*	*65*	*67*	*70*	*69*	+ 97·1	+ *6·2*
strömming	»	88	114	66	66	65	68	67	+ 55·8	+ 1·5
torsk	»	55	160	92	93	101	106	101	+ 80·4	+ 8·6
rödspotta (»spätta»)	»	79	244	152	155	154	159	155	+ 93·8	0·0
kolja	»	—	—	117	115	125	136	129	—	+ 12·2
salt: *sill, prima*	»	45	148	57	62	59	62	64	+ 42·2	+ 3·2
strömming	»	80	105	48	48	47	50	48	+ 54·8	0·0
Kabeljo av långa med fenor o. stjärt	»	56	223	95	96	96	95	96	+ 71·4	0·0
Kaffe (obränt), prima Santos	»	170	816	309	316	305	302	288	+ 77·8	− 8·9
Socker, bit-	»	67	× 183	64	58	53	51	49	− 26·9	− 15·5
Salt (matsalt)	»	—	32	18	18	17	17	17	—	− 5·6
Svagdricka	l	6	16	15	15	15	15	15	+ 150·0	0·0
Fotogen, Water White	»	20	71	29	29	29	29	29	+ 38·1	0·0
Ved: björk-, barr- osågad, hemkörd	kbm	720	2310	1300	1265	1240	1245	1240	+ 69·9	− 2·0
Ved: björk-, barr- osågad, hemkörd	»	575	1895	980	955	935	940	935	+ 61·2	− 2·1
Bränntorv	100 kg	196	896	408	402	420	428	417	+ 112·8	+ 3·7
Kol: antracit- (»valnöt») hemkörd	hl	401	—	713	685	700	701	702	+ 77·3	+ 2·5
eng. hushålls- (fyrkol) hemkörd	»	234	—	331	319	334	331	332	+ 44·3	+ 4·1
Koks: gasverks- (krossad)[1] hemkörd	»	165	—	247	239	245	243	244	+ 55·4	+ 2·1
eng. kamin- » hemkörd	»	189	—	275	272	285	284	284	+ 52·7	+ 4·4

[1] 1913 avse uppgifterna okrossad koks. — [2] Preliminära siffror. — × Maximipris.

Tidskriftsöversikt.

(November 1929.)

Allmänna sociala frågor.

CADOUX, G. Compte rendu des travaux de la XVIIIe session de l'Institut international de Statistique. Journal de la société de statistique de Paris 1929, nr 11.

CASSEL, G. Demokratie und Kapitalbildung. Der Arbeitgeber 1929, nr 21.

COOK, A. J. What Geneva means to the miners. The labour magazine nov. 1929.

CRUSE, S. Rationaliseringen och fackföreningsrörelsen. Fackföreningsrörelsen 1929, nr 46.

GEIGER, TH. Zur Soziologie der Industriearbeit und des Betriebs. Die Arbeit 1929, nr 11.

GROTH, G. Individualism och socialism. Industritidningen 1929, nr 20.

JOHNSTON, G. A. Rationalisation and industrial relations. International labour review nov. 1929.

MANNIO, N. A. Nationernas förbunds arbetsorganisation tio år. Social tidskrift 1929, nr 11.

OPPENHEIMER, HILDE. Wandlungen in der Sozialpolitik. Die Arbeit 1929, nr 11.

PAHL, W. Die Wirtschaft der öffentlichen Hand. Die Arbeit 1929, nr 11.

TARRAGÓ, A. Relaciones de la geografía humana con las ciencias sociales y con el derecho corporativo. Revista social vol. 7, s. 27.

ÅKERMAN, J. Näringslivets rationalisering. Sv. tidskrift 1929, nr 7.

De internationale Konventioner. Arbejdsgiveren (Danmark) 1929, nr 44.

Internationella sjömanskonferensen. Fackföreningsrörelsen 1929, nr 48.

Rasjonaliseringen — ute og hjemme. [Landsorganisationens] Meddelelsesblad 1929, nr 10.

Sjöfartskonferensen i Genève. Industritidningen 1929, nr 20.

Twelfth International Labour Conference, 1929. Industrial safety survey 1929, nr 5.

Sverige.

BIRKE, A. Den låga levnadsstandarden å Norrlands glest befolkade landsbygd ännu en gång. Sunt förnuft 1929, nr 7.

LUNDGREN, HJ. Ett samarbetsprojekt inom stenindustrien. Fackföreningsrörelsen 1929, nr 44.

Arbeidsfredsdelegationens rapport. Norges industri 1929, nr 47.

»Arbeidsfredsforhandlingene» i Sverige. [Landsorganisationens] Meddelelsesblad 1929, nr 10.

Landssekretariatets cirkulär om arbetsfredsdelegationens rapport. Fackföreningsrörelsen 1929, nr 44.

Amerikas förenta stater.

Samarbetet mellan arbetsgivare och arbetare i Nordamerika. Industria 1929, nr 23.

Australien.

Statssocialismens misslyckande i Australien. Industria 1929, nr 24.

Frankrike.

LEY, A. L'effort social du consortium de l'industrie textile en 1928. Journal de la société de statistique de Paris 1929, nr 11.

RAUECKER, B. Voraussetzungen der französischen Sozialpolitik. Soziale Praxis 1929, nr 46.

Ryssland.

GROSSMANN, A. Sovjetruslands økonomiske Femaarsplan. Økonomi og Politik 1929, nr 3.

Spanien.

NART RODÉS, J. Consideraciones histórico-legales sobre el régimen corporativo. Revista social vol. 7, s. 32.

Storbritannien.

LINDSTRÖM, R. Den engelske arbetaren. Fackföreningsrörelsen 1929, nr 46—48.

En Undersögelse af de sociale Forhold i London. Økonomi og Politik 1929, nr 3.

Tyskland.

BÜLOW, A. v. Die Entwicklung der Ausgaben für soziale Zwecke in Deutschland 1924—1928. Der Arbeitgeber 1929, nr 21.

FLATOW, G. Bemerkungen zum Entwurf des Hausgehilfengesetzes. Soziale Praxis 1929, nr 44—45.

ISRAEL, GERTRUD. Jugendliche Hausgehilfinnen und Hausgehilfengesetz. Soziale Praxis 1929, nr 48.

SALOMON, ALICE. Die Hochschule für soziale Arbeit. Soziale Arbeit 1929, nr 7/8.

SEECKT, v. Die sozialen Aufgaben. Der Arbeitgeber 1929, nr 22.

SOGEMEIER, M. Der Kampf um die kommunalen Wirtschaftsbetriebe. Der Arbeitgeber 1929, nr 21.

Arbetarskydd.

ANDRÉ, L. Skyddsbildspropagandans pedagogik. Arbetarskyddet 1929, nr 11.

BJÖRKMAN, H. Vilka medel böra anlitas i kampen mot trafikolyckorna. Sv. stadsförbundets tidskrift 1929, nr 7.

DURFEE, E. P. Where accidents occur in the gas works. National safety news nov. 1929.

FORBES, J. J. & CURRIE, R. D. Wholesale first-aid training reduces mine accidents. National safety news nov. 1929.

FRANKE. Beschaffenheit und Verlegung elektrischer Leitungen in Bezug auf Unfallverhütung. Reichsarbeitsblatt 1929, nr 32.

FÖRSTER. Gesundheitsverhältnisse in Verchromungsanlagen. Zentralblatt für Gewerbehygiene 1929, nr 10.

GERBIS, H. Gewerbliche Vergiftungen mit Oxalylchlorid. Zentralblatt für Gewerbehygiene 1929, nr 10.

GERNON, J. L. Saws can be made safer. National safety news nov. 1929.

HAUPT, G. Das Bedaux-Verfahren. Reichsarbeitsblatt 1929, nr 32.

HEIKINHEIMO, M. De elektriska olycksfallen. Social tidskrift 1929, nr 11.

HODGSON, VIOLET H. The nurse in industry. National safety news nov. 1929.

HULBERT, H. S. Mental mechanics in accident prevention. National safety news nov. 1929.

IDEL. Über Strömungsgeschwindigkeiten und Durchflusszeiten in Benzinrohrleitungen. Zentralblatt für Gewerbehygiene 1929, nr 10.

MCDONALD, B. F. What safety equipment do mines need? National safety news nov. 1929.

MCDOWELL, J. N. The safeguarding of school equipment. Industrial hygiene bulletin sept. 1929.

MCKNIGHT, G. P. Taking in the exposition. National safety news nov. 1929.

NORTHRUP, R. B. Order vs. disorder. Industrial hygiene bulletin sept. 1929.

NUCK. Über einen Todesfall durch Trichloräthylenvergiftung. Zentralblatt für Gewerbehygiene 1929, nr 10.

PETERSON, L. L. Visibility vs. hazard. National safety news nov. 1929.

REBENTISCH. Die Gefahr zu hoher Berührungsspannung in elektrischen Anlagen mit besonders ungünstigen Betriebsverhältnissen und ihre Verhütung. Reichsarbeitsblatt 1929, nr 32.

RIWOSCH, O. A. Die Bestimmung der Leistungsfähigkeit eines Karrenrollers im Zusammenhange mit dem Arbeiterschutze. Zentralblatt für Gewerbehygiene 1929, nr 10.

SCHMIDT-LAMBERG, H. Giftgase im Automobilbetrieb. Zentralblatt für Gewerbehygiene 1929, nr 10.

SIEGEL, O. Die Unfallverhütung als soziale und staatliche Pflicht. Zentralblatt für Reichsversicherung 1929, nr 11.

SIMPSON, H. S. Cashing in on accident records. National safety news nov. 1929.

SOARES, TH. G. The spiritual basis of the safety movement. National safety news nov. 1929.

SUNDELIN, F. Om kronisk blyförgiftning jämte fall inom kautschukindustrien. Sv. läkartidningen 1929, nr 47.

WINKELMANN. Einige Vorsichtsmassnahmen beim Reinigen und Reparieren von Eisenbahn-Kesselwagen. Zentralblatt für Gewerbehygiene 1929, nr 10.

WROE, W. C. The overseer's responsibility in accident prevention. National safety news nov. 1929.

Safety of motor transport drivers. Industrial safety survey 1929, nr 5.

Schutzvorrichtungen an Arbeitsmaschinen. Reichsarbeitsblatt 1929, nr 32.

Sverige.

ROSENGREN, A. Vilka åtgärder böra lämpligen vidtagas i syfte att minska antalet olycksfall i arbete? Arbetarskyddet 1929, nr 11.

— Vilka åtgärder böra vidtagas i syfte att minska antalet olycksfall i arbetet? Industria 1929, nr 23.

Amerikas förenta stater.

Accident experience of the iron and steel industry in 1928. Monthly labor review okt. 1929.

Italien.

Statistics of industrial accidents in Italian industry and agriculture in 1924. International labour review nov. 1929.

Kanada.

BLAKE, A. F. Accident prevention in relation to workmen's compensation. The labour gazette 1929, nr 10.

Mexiko.

MÉTALL, R. A. Frauen- und Jugendlichenschutz in Mexiko. Soziale Arbeit 1929, nr 7/8.

Nederländerna.

De arbeidsinspectie in 1928. Maandschrift van het centraal bureau voor de statistiek 1929, nr 10.

Norge.

Fabrikktilsynet 1928. Arbeidsgiveren 1929, nr 15.

Fabrikktilsynets adgang til bedriftene. Arbeidsgiveren 1929, nr 17.

Ryssland.

Är arbetarskydd i Ryssland en fiktion? Industria 1929, nr 24.

Storbritannien.

SMYTH, J. L. Trade Unions and accident prevention. The labour magazine nov. 1929.

Tyskland.

ABEL, HEDWIG. Neue Verhandlungen über Kinderschutz in der Landarbeit. Soziale Praxis 1929, nr 45.

BANIK, [E.] Bemerkung zu den Ausführungen von Landesgewerbearzt Dr. Teleky über die

Untersuchung von Bleiarbeitern. Zentralblatt für Gewerbehygiene 1929, nr 10.

BANIK, E. Die Verpflichtung der Hersteller und Lieferer von Maschinen und Betriebseinrichtungen zur Mitlieferung von Schutzvorrichtungen im Rahmen des Arbeitsschutzgesetzentwurfs. Soziale Praxis 1929, nr 45.

FLORET. Ärztliche Gutachten über gewerbliche Vergiftungen. Zentralblatt für Gewerbehygiene 1929, nr 10.

THIELE, A. Die Gewerbeaufsicht im Freistaate Sachsen vom Standpunkte des Arztes. Reichsarbeitsblatt 1929, nr 32.

W. Heimarbeit. Nach den Berichten der Gewerbeaufsichtsbeamten für das Jahr 1928. Soziale Praxis 1929, nr 47.

Der Versuchs- und Lehraufzug des deutschen Aufzugsausschusses. Reichsarbeitsblatt 1929, nr 32.

Arbetslön och arbetstid.

ACHENBACH, E. Tariflöhne und Grosshandelspreise. Der Arbeitgeber 1929, nr 22.

FOSS, E. Fransk Modvilje mod Mr. Ford's Lön-Enquête. Tidsskrift for Industri 1929, nr 21.

HANNA, GERTRUD. Frauenerwerbsarbeit und Frauenlöhne. Gewerkschafts-Zeitung 1929, nr 44.

Vacations with pay for workers in foreign countries. Monthly labor review okt. 1929.

Sverige.

Bankerna som arbetsgivare. Tiden 1929, nr 7.

Amerikas förenta stater.

FRAIN, H. L. Length of service and wages. Monthly labor review okt. 1929.

Comparing wages at home and abroad. The service letter on industrial relations 25 sept. 1929.

Hours and earnings in open-hearth furnaces, puddling, plate, and blooming mills, 1929. Monthly labor review okt. 1929.

Danmark.

Arbejdslönnen i Industrien. April Kvartal 1929. Statistiske Efterretninger 1929, nr 34.

Frankrike.

Les congés payés aux ouvriers. Bulletin du Ministère du travail 2 kv. 1929.

Japan.

An analysis of labor costs in Japan. Monthly labor review okt. 1929.

Kina.

Labour conditions in Wusih, Kiangsu. International labour review nov. 1929.

Ryssland.

Arbejdstidens Omlægning i Sovjetunionens Statsindustri. Udenrigsministeriets Tidsskrift 31 okt. 1929.

Virkningene av 7-timersdagen i Sovjett-Russland. Arbeidsgiveren (Norge) 1929, nr 15.

Storbritannien.

HERFARTH, EVA. Das Lohnniveau in England in den Jahren 1914 und 1928. Soziale Praxis 1929, nr 44.

Arbeidslönninger i England. Arbeidsgiveren (Norge) 1929, nr 16.

Average earnings in the principal industries in Great Britain and Northern Ireland. The Ministry of labour gazette 1929, nr 11.

Tyskland.

RICHTER, L. Mindestentgelte für Hausarbeiter in der Karneval- und Festartikel-Industrie. Reichsarbeitsblatt 1929, nr 31.

Avtalslöner och arbetsförtjänster i tysk industri. Industria 1929, nr 23.

Arbetsmarknad och arbetslöshet.

RAUECKER, B. Europäische Wirtschaftsgemeinschaft und Arbeitsmarkt. Arbeit und Beruf 1929, nr 22.

SCHWARZ, S. Arbeitslosenversicherung in Russland und Deutschland. Gewerkschafts-Zeitung 1929, nr 45—46.

WOLFF, S. DE. Ebbe und Flut in der Wirtschaft. Die Arbeit 1929, nr 11.

Den europæiske kulsituation. Ökonomi og Politik 1929, nr 3.

Sverige.

Unemployment relief in Sweden from 1914 to 1924. International labour review nov. 1929.

Amerikas förenta stater.

SCHNEIDER, G. Der Ausbau der Arbeitsmarktstatistik in den Vereinigten Staaten von Amerika. Reichsarbeitsblatt 1929, nr 31.

Danmark.

Midlertidig Hjælp til arbejdslöse. Arbejdsgiveren 1929, nr 45.

Regeringsforslaget om midlertidig Hjælp til arbejdslöse. Arbejdsgiveren 1929, nr 48.

Frankrike.

Rapport sur les subventions aux caisses de chômage pour l'année 1926. Bulletin du ministère du travail 2 kv. 1929.

Italien.

Der korporative Staat und die Arbeitslosigkeit. Nachrichtenblatt über die fascistischen Korporationen 1929, nr 6/7.

Kanada.

HUDSON, H. C. The relationship of the public employment service to the handicapped worker. The labour gazette 1929, nr 10.

ODAM, A. J. The efficiency of public employment services. The labour gazette 1929, nr 10.

Nederländerna.

VREEDE, A. G. De arbeidsmarkt in Nederlandsch-Indië in 1927 en 1928. Tijdschrift van den nederlandschen werkloosheids-raad 1929, nr 11.

Storbritannien.

BONDFIELD, MARGARET G. What I am doing for the unemployed. The labour magazine nov. 1929.

Arbejdslöshedsforsikringen i England. Arbejdsgiveren (Danmark) 1929, nr 48.

Arbejdslöshedsproblemet i England. Arbejdsgiveren (Danmark) 1929, nr 46.

Changes in the estimated numbers of insured persons in the various industries in 1923—1929. The Ministry of labour gazette 1929, nr 11.

Unemployment insurance acts: report of committee of inquiry. The Ministry of labour gazette 1929, nr 11.

Unemployment insurance (No. 2) bill, 1929. The Ministry of labour gazette 1929, nr 11.

Tyskland.

BERGER, E. Deutscher Arbeitsmarkt. Die Arbeit 1929, nr 11.

BÖHM. Zur Frage der Reform der Notstandsarbeiten. Die Arbeitslosenversicherung 1929, nr 30/31.

FUNCKE, v. Sondermassnahmen der wertschaffenden Arbeitslosenfürsorge. Reichsarbeitsblatt 1929, nr 33.

GRÖBER, FRIEDA. Die Schwierigkeiten für die Ablösung der gewerbsmässigen Stellenvermittlung. Soziale Praxis 1929, nr 45—46.

JONAS, R. Umgestaltung der wertschaffenden Arbeitslosenfürsorge. Arbeit und Beruf 1929, nr 21.

KÖHLER, F. Arbeitsmarkt und Arbeitsfähigkeit. Soziale Praxis 1929, nr 46.

MORREN, H. J. Werkloosheidsverzekering in Duitschland. Tijdschrift van den nederlandschen werkloosheids-raad 1929, nr 11.

SCHEPP, I. Untersuchungen über eine Angestelltenabteilung der Reichsanstalt für Arbeitsvermittlung und Arbeitslosenversicherung. Soziale Praxis 1929, nr 46.

SCHLEDERER, M. Das Gesetz zur Abänderung des Gesetzes über Arbeitsvermittlung und Arbeitslosenversicherung. Arbeit und Beruf 1929, nr 20.

STÅHLMARK, H. A. Arbetsförmedling och arbetslöshetsförsäkring i Tyskland. Sv. fattigvårds- och barnavårdstidning 1929, nr 11.

TORMIN, H. Der Übergang zum neuen Rechte in der Arbeitslosenversicherung. Arbeit und Beruf 1929. nr 21.

Neue Aufgaben des Verwaltungsrats der Reichsanstalt für Arbeitsvermittlung und Arbeitslosenversicherung. Gewerkschafts-Zeitung 1929, nr 46.

Die Novelle zum AVAVG [Arbeitsvermittlungs- und Arbeitslosenversicherungsgesetz]. Die Arbeitslosenversicherung 1929, nr 30/31.

Österrike.

Die unterstützten Arbeitslosen nach Geschlecht, Alter und Unterstützungsdauer. Statistische Nachrichten 1929, nr 11.

Befolkningsfrågan.

WÜRZBURGER, E. Zum Problem des Geschlechtsverhältnisses bei den Geburten. Deutsches statistisches Zentralblatt 1929, nr 11/12.

Befolkningsfrågan. Sv. tidskrift 1929, nr 7.

Bostadsförhållanden.

BRANDT. Die Finanzierung des Wohnungsbaues im Auslande. Soziale Praxis 1929, nr 47.

Sverige.

A[NGER], F. Fastighetsnämndens byggnadsprogram för de mindre bemedlade. Byggnadsvärlden 1929, nr 46.

JOHANSSON, A. Ett komplicerat samhällsproblem: de lägre inkomsttagarnas bostadsfråga. Byggmästaren 1929, nr 35.

ROCKSTRÖM, E. & HULT, O. Till frågan om bostadsprogram för de lägre inkomsttagarnas kategori i Stockholm. Byggmästaren 1929, nr 35.

RUDSKOG, E. Några egnahemstyper. Hem i Sverige 1929, nr 10.

S[JÄLANDER], V. Flyttningsrörelsen i Stockholm år 1928. Statistisk månadsskrift 1929, nr 9.

M. B. Blir det billigt att bo i skyskrapor? Byggmästaren 1929, nr 33.

Arkitekternas utställning i Göteborg. Byggnadsvärlden 1929, nr 47.

Frankrike.

Les habitations à bon marché en 1927. Bulletin du ministère du travail 2 kv. 1929.

Tyskland.

FÜRTH, H. Wohnungsnot und Wohnungselend in Deutschland. Gewerkschafts-Zeitung 1929, nr 44.

MEIER, W. Entwicklung der Gemeinnützigkeit im Wohnungswesen. Reichsarbeitsblatt 1929, nr 31.

VOSEN. Inwieweit unterliegen Wohnungen und Geschäftsräume nicht mehr der Wohnungszwangswirtschaft? Reichsarbeitsblatt 1929, nr 33.

Mietsteigerung als Neujahrsgabe? Gewerkschafts-Zeitung 1929, nr 44.

Fattigvård och barnavård.

KOCH, G. H. VON. Det internationella barnskyddsförbundets möte i Stockholm. Barn och ungdom 1929, nr 4.

LIND, E. Ett nordiskt konventionsförslag angående indrivning av underhållsbidrag. Barn och ungdom 1929, nr 4.

PETRI, LAURA. Det personliga i hjälparbetet. Sv. fattigvårds- och barnavårdstidning 1929, nr 11.

TUNKELO, J. H. Fjärde nordiska barnskyddskongressen i Helsingfors 1930. Barn och ungdom 1929, nr 4.

Sverige.

[FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDET]. Förbundsstyrelsen om sakkunnigebetänkandet [ang. lösdriveri m. m.] av den 30 maj [1929]. Hertha 1929, nr 9.

NYBERG, B. Gustav II Adolf och barnavården. Barn och ungdom 1929, nr 4.

[SVERIGES LANDSTINGSFÖRBUND]. Yttrande över lösdrivarsakkunnigas betänkande. Sveriges landstings tidskrift 1929, nr 5.

YGBERG, N. H. Konvalescentvårdens problem löses med hjälp av bankir M. Gebers donation? Social-medicinsk tidskrift 1929, nr 11.

Frankrike.

L'application, en 1926, des lois sur l'assistance. Bulletin du ministère du travail 2 kv. 1929.

Nederländerna.

GLASER, A. Die Psychopathenanstalt in Leiden. Soziale Arbeit 1929, nr 7/8.

Norge.

G. S. Förundersökning och övervakning ifråga om unga förbrytare. Barn och ungdom 1929, nr 4.

Tyskland.

DITTMER, MARGARETE. 20 Jahre Wohlfahrtsstelle im Polizeipräsidium Berlin. Berliner Wohlfahrtsblatt 1929, nr 21.

FREUDENTHAL, DOROTHEE. Den kvinnliga polisens arbete i Tyskland. Hertha 1929, nr 9.

Föreningsväsen.

OLBERG, P. Den röda fackföreningsinternationalens nya »strategi». Fackföreningsrörelsen 1929, nr 46—47.

Sverige.

H[ANSSON], S. Landsorganisationens skola. Fackföreningsrörelsen 1929, nr 48.

Amerikas förenta stater.

SCHUTZ, LOUISE E. History of association of governmental officials in industry. Monthly labor review okt. 1929.

WEINGARTZ, B. Der Weg der amerikanischen Gewerkschaften zur Internationale. Gewerkschafts-Zeitung 1929, nr 44.

The passing of the national window glass workers. Monthly labor review okt. 1929.

Finland.

Hvorledes Kommunisterne og Socialdemokraterne slaas om de finske Arbejdere. Arbejdsgiveren (Danmark) 1929, nr 45.

Frankrike.

BACKLUND, S. Franska landsorganisationens kongress. Fackföreningsrörelsen 1929, nr 44.

Fagforeningsbevegelsen i Frankrike. Arbeidsgiveren (Norge) 1929, nr 17.

Kanada.

Organized wage earners in Canada. The labour gazette 1929, nr 10.

Norge.

TRIPTOLEMUS. Fagforeningskultur. [Landsorganisationens] Meddelelsesblad 1929, nr 10.

Landsorganisasjonen i 1928. Meddelelsesblad 1929, nr 10.

Norsk arbeidsgiverforenings generalforsamling. Arbeidsgiveren 1929, nr 16—17.

Ryssland.

SCHWANEBACH, H. v. Die Gewerkschaftsbewegung in Russland (U. d. S. S. R.). Der Arbeitgeber 1929, nr 21.

Storbritannien.

SHEPHERD, G. R. The constitution and standing orders of the Labour Party. The labour magazine nov. 1929.

The Brighton Conference. The labour magazine nov. 1929.

Kommunistenes ödeleggelsesarbeide i de engelske fagforeninger. [Landsorganisationens] Meddelelsesblad 1929, nr 10.

Tyskland.

POLENSKE, K. Gewerkschaften und Gemeindewahlen. Gewerkschafts-Zeitung 1929, nr 45.

PROKSCH, A. Die deutschen Gewerkschaften 1928. Arbeit und Wirtschaft 1929, nr 21.

Österrike.

DOMES, F. Der Sinn der Gewerkschaftstagungen. Arbeit und Wirtschaft 1929, nr 22.

PALLA, E. Die Funktion der Gewerkschaften im Organisationswesen. Arbeit und Wirtschaft 1929, nr 22.

WAGNER, R. Gewerkschaftswerbung. Arbeit und Wirtschaft 1929, nr 22.

Hälso- och sjukvård.

ARROM, D. Las enfermedades de la circulación y la higiene social. Revista social vol. 7, s. 40.

QUENSEL, U. Spridda drag ur tuberkulosläran förr och nu. Svenska nationalföreningens mot tuberkulos kvartalsskrift 1929, nr 3.

SONDÉN, K. Vad allmänheten bör veta om dricks- och hushållsvatten samt vattentäkter. Hygienisk revy 1929, nr 11.

Sverige.

BUHRE, B. Svenska nationalföreningen mot tuberkulos 1904—1929. Svenska nationalföreningens mot tuberkulos kvartalsskrift 1929, nr 3.

[PENSIONSSTYRELSEN.] Yttrande över blindvårdssakkunnigas betänkande. Tidskrift för den svenska pensionsförsäkringen 1929, nr 8.

[SVERIGES LANDSTINGSFÖRBUND.] Yttrande över framställning angående sjömännens sjukvårdsavgifter. Sveriges landstings tidskrift 1929, nr 5.

Rationalisering av sjukhusdriften i Malmöhus län. Sveriges landstings tidskrift 1929, nr 5.
Svenska tuberkulosläkareföreningens diskussion rörande sv. nationalföreningens mot tuberkulos utredning angående fortsatta åtgärder till tuberkulosens bekämpande i Sverige. Hygiea 1929, nr 21.

Jord- och egnahemsfrågan.

Sverige.

SKÖLD, P. E. Lantarbetarnas jordfråga. Tiden 1929, nr 7.

Frankrike.

DAUDÉ-BANCEL, A. Agricultural credit and the French government. Review of international cooperation nov. 1929.

Ryssland.

BOLANDER, G. Socialiseringen av det ryska jordbruket. Sv. export 1929, nr 24.

Kollektivavtal och arbetskonflikter.

BENSENY, M. El contrato colectivo de trabajo. Revista social vol. 7, s. 15.

Sverige.

[SJÖVALL, E.] Professor Einar Sjövall angående förhandlingsordning och kollektivavtal vid sjukvårdsinrättningarna. Sveriges landstings tidskrift 1929, nr 5.
Nya skogsavtal i Uppland och Värmland. Sv. lantarbetsgivareföreningarnas medlemsblad 1929, nr 11.

Danmark.

Blockad och skadestånd. Dansk rättspraxis. Sveriges fastighetsägaretidning 1929, nr 22.

Finland.

Arbetsinställelserna år 1928. Industritidningen 1929, nr 20.

Frankrike.

Statistique des conventions collectives de travail signalées au ministère du travail en 1928. Bulletin du ministère du travail 2 kv. 1929.

Irland.

Conciliation and arbitration in Saorstát Eireann. Irish trade journal nov. 1929.

Italien.

Kollektivvertraege und Erzeugung. Nachrichtenblatt über die fascistischen Korporationen 1929, nr 4.

Norge.

Tvångsskiljedomens slut i Norge. Industria 1929, nr 23.

Schweiz.

Der Streik im A. C. V. beider Basel. Schweiz. Konsum-Verein 1929, nr 44.

Storbritannien.

Specialarbetareaktion i engelska ylleindustrien. Industria 1929, nr 23.

Tyskland.

GÖPPERT, H. Reichsarbeitsgericht und Betriebsstillegungsverordnung. Der Arbeitgeber 1929, nr 22.
— Wiedereinstellungsklausel und Stillegungs-Verordnung. Reichsarbeitsblatt 1929, nr 31.
Lohnbewegungen und Schlichtung. Gewerkschafts-Zeitung 1929, nr 47.
Tarifvertrag und Lehrlingswesen. Gewerkschafts-Zeitung 1929, nr 45.
Verstösse gegen Tarifverträge durch illegalen Streik. Gewerkschafts-Zeitung 1929, nr 44.

Kooperation.

BAROU, N. Tenth anniversary of the Moscow narodny bank, ltd., London. Review of international cooperation nov. 1929.
The advance of co-operative banking. Review of international cooperation nov. 1929.
Development of consumers' cooperation in 28 countries. Monthly labor review okt. 1929.
Statistics of central organisations. Trading and banking 1927—1928. Review of international cooperation nov. 1929.

Sverige.

HEYMAN, H. *En lagstiftning, som genast måste göras om.* Vår bostad 1929, nr 23.

Amerikas förenta stater.

Federal farm board and its work. Monthly labor review okt. 1929.

Jugoslavien.

KRISTAN, C. Congress of the Central Union of Co-operative Unions of Yugo-Slavia. Review of international cooperation nov. 1929.

Rumänien.

Nya lagbestämmelser om kooperationens organisation [i Rumänien]. Kommersiella meddelanden 1929, nr 20.

Ryssland.

CHRISTIE, EVA M. Human values in Russian co-operative trade. The co-operative review nov. 1929.

Storbritannien.

GILCHRIST, D. Co-operation in northern Ireland. The co-operative review nov. 1929.
PETCH, A. W. Practical education for co-operative employees. The co-operative review nov. 1929.
POPE, S. C. Amalgamation in rural areas. The co-operative review nov. 1929.

TOPHAM, E. Finance and the future. Why not a national cooperative investment trust? The co-operative review nov. 1929.
Industrial co-operative societies in 1928. The Ministry of labour gazette 1929, nr 11.

Tyskland.

DOWNIE, J. Bumbledom and co-operation in Germany. The co-operative review nov. 1929.

Ungern.

DE BALOGH, E. The structure and organisation of the co-operative movement. Review of international cooperation nov. 1929.

Levnadskostnader.

LILLEY, A. L. The just price — the historical abandonment of the ideal. »Stockholm» 1929, nr 4.
SPENCER, M. The modern equivalent of the just price. »Stockholm» 1929, nr 4.

Sverige.

HEYMAN, H. Indexförutsägelser. Sv. stadsförbundets tidskrift 1929, nr 7.

Amerikas förenta stater.

Cost of living of federal employees in five cities. Monthly labor review okt. 1929.
Family expenditures. The service letter on industrial relations 25 oktober 1929.

Storbritannien.

HASTINGS, S. The problem of the milk supply. The labour magazine nov. 1929.

Lärlingsväsen och yrkesrådgivning.

MATTHÆI, L. E. Education in agriculture. International labour review nov. 1929.
PEDERSEN, R. H. Psykotekniske prøver i erhvervslivet. Nordisk tidskrift 1929, nr 7.
ÅBERG. C. G. Organiserad vägledning vid val av yrke. Fackföreningsrörelsen 1929, nr 45.

Danmark.

BAHNSEN, P. Fra Psykoteknikens Værksted. Barn och ungdom 1929, nr 4.

Finland.

MORTENSEN, F. Maskin- och brobyggnads aktiebolagets lärlingsskola. Social tidskrift 1929, nr 11.

Tyskland.

HOFFMANN, HILDEGARD. Zur Frage des hauswirtschaftlichen Lehrvertrages. Soziale Praxis 1929, nr 47.
STUDDERS, H. Die Erziehungspflicht des Arbeitgebers im Entwurf des Berufsausbildungsgesetzes. Der Arbeitgeber 1929, nr 21.
O. H. Mitarbeit der Gewerkschaften in den Berufsschulen. Gewerkschafts-Zeitung 1929, nr 46.
Das Berufsausbildungsgesetz vor dem Reichstag. Gewerkschafts-Zeitung 1929, nr 46.

Österrike.

MEISTER, O. Das Lehrlingsrecht in Österreich. Arbeit und Beruf 1929, nr 22.

Nykterhetsfrågan.

THIKEN, J. Über den Stand, die Möglichkeiten und die Grenzen einer Statistik betr. den Erfolg einer Heilbehandlung wegen Alkoholismus. Revue internationale contre l'alcoolisme 1929, nr 5.

Sverige.

G[AH]N, H. Rusdrycksförsäljningen m. m. år 1928. Tidskrift för systembolagen 1929, nr 10.
HERCOD, R. Alkohol und Automobil nach dem Urteil einer schwedischen Sachverständigenkommission. Revue internationale contre l'alcoolisme 1929, nr 5.
OWÉ. Förutsättningarna för meddelande av pilsnerdricksrättigheter. Tidskrift för systembolagen 1929, nr 10.
Oläplig handläggning inom länsstyrelse av alkoholistvårdsärende. Tidskrift för nykterhetsnämnderna 1929, nr 9.

Kanada.

PECK, W. W. Brève histoire du trafic de l'alcool au Canada Revue internationale contre l'alcoolisme 1929, nr 5.

Norge.

HERCOD, R. Das norwegische »Vinmonopol». Revue internationale contre l'alcoolisme 1929, nr 5.

Socialförsäkring.

L[EVINSON], K. Sjunde nordiska arbetarförsäkringsmötet. Arbetarskyddet 1929, nr 10.

Sverige.

ANDERSSON, TH. Betraktelser kring sjukförsäkringsförslaget. Sv. sjukkasse-tidning 1929, nr 11.
HEDENSTRÖM, C. H. Hjälplöshetslivränta. Arbetarskyddet 1929, nr 11.
[PENSIONSSTYRELSEN.] Pensionsförsäkringens lokala organisation. [Yttrande.] Tidskrift för den svenska pensionsförsäkringen 1929, nr 8.
RYDIN, A. Sjukförsäkring av medelklassen såsom led i en allmän sjuk- och invaliditetsförsäkring. Sv. sjukkasse-tidning 1929, nr 11.
Nytt sakkunnigförslag angående sjukförsäkringen i vårt land. Tidskrift för den svenska pensionsförsäkringen 1929, nr 8.
Olycksfallen i arbete visa kraftig stegring. Assurans 1929, nr 22.
Reformerad sjukförsäkring. Social-medicinsk tidskrift 1929, nr 11.

Sjukförsäkringsreformen. Arbetarskyddet 1929, nr 10.

Amerikas förenta stater.

Legislative action on workmen's compensation in 1929. Monthly labor review okt. 1929.

Mothers' pension legislation as of January 1, 1929. Monthly labor review okt. 1929.

Danmark.

BOJE, A. Et möde mellem dansk social Forsorg og Folkehöjskolerne. Socialt Arbeid 1929, nr 9.

DANIEL, H. De icke-ubemidlede Personers Sygeforsikring i Danmark. Sykeforsikringsbladet 1929, nr 11.

DESSAU, B. An industrial relations program in Denmark. The service letter on industrial relations 5 nov. 1929.

Folkeforsikring m. m. Arbejdsgiveren 1929, nr 46.

Nederländerna.

Arbejder- og Sygeforsikring i Nederlandene. Udenrigsministeriets Tidsskrift 7 nov. 1929.

Spanien.

BÜTTEL, MINA. Das spanische Institut für Berufsumschulung der Arbeitsinvaliden. Zentralblatt für Gewerbehygiene 1929, nr 10.

Storbritannien.

The government fulfils its promise to the widows. The labour magazine nov. 1929.

Widows', orphans', and old age contributory pensions bill, 1929. The Ministry of labour gazette 1929, nr 11.

Tyskland.

BACKHAUS, H. Der Kampf um die Anerkennung von Berufskrankheiten. Gewerkschafts-Zeitung 1929, nr 45.

HERRMANN, C. Die Krankenversicherung im Jahre 1927. Gewerkschafts-Zeitung 1929, nr 47—49.

Die Gesundheitsfürsorge der Invalidenversicherung im Jahre 1928. Wirtschaft und Statistik 1929, nr 21.

Die reichsgesetzlichen Krankenkassen im Jahre 1928. Wirtschaft und Statistik 1929, nr 22.

Ungern.

KOVRIG, B. The reform of social insurance in Hungary. International labour review nov. 1929.

Österrike.

HAUCK, K. Das neuveröffentlichte Arbeiter-Unfallversicherungsgesetz. Soziale Arbeit 1929, nr 7/8.

Ut- och invandring.

MAAS, W. Europäische Arbeiterwanderungen. Archiv für Wanderungswesen 1929, nr 3.

RAGER, F. Sechste Auswandererschutzkonferenz in Genf. Archiv für Wanderungswesen 1929, nr 3.

Amerikas förenta stater.

PLESSE, K. Die Entwicklung der Einwanderungsgesetzgebung in den Vereinigten Staaten von Amerika. Archiv för Wanderungswesen 1929, nr 3.

Palestina.

Palæstina og zionismen. Ökonomi og Politik 1929, nr 3.

Tyskland.

GROTHE, H. Zur Geschichte der deutschen Auswanderung nach Australien. Archiv für Wanderungswesen 1929, nr 3.

Författningar rörande sociala frågor.

I Svensk författningssamling ha under tiden 11 november—10 december 1929 bl. a. publicerats:

N:r		Daterad
362.	K. kung. ang. ändrad lydelse av 3 § i instruktionen den 25 november 1927 (n:r 427) för nämnden för handläggning av vissa ärenden rörande förminskat tillräkneliga förbrytare och återfallsförbrytare	22 nov.
365.	K. instruktion för sprängämnesinspektionens befattningshavare	29 »
366.	K. kung. ang. ändrad lydelse i vissa delar av instruktionen den 27 juni 1929 (n:r 204) för bergsstatens befattningshavare	29 »
367.	K. kung. ang. ändrad lydelse i vissa delar av instruktionen den 27 juni 1929 (n:r 207) för befattningshavarna inom statens elektriska inspektion	29 »
369.	K. kung. med särskilda föreskrifter i anledning av lagen den 14 juni 1929 (n:r 131) om försäkring för vissa yrkessjukdomar	22 »

Sociala Meddelanden.

Årgången 1929.

Band 35.				*Band 36.*			
N:r 1 . .	s. 1—96	N:r 4 . . .	s. 257—336	N:r 7 . . .	s. 497—576	N:r 10 . .	s. 737— 832
» 2 . .	» 97—176	» 5 . . .	» 337—416	» 8 . . .	» 577—656	» 11 . .	» 833— 928
» 3 . .	» 177—256	» 6 . . .	» 417—496	» 9 . . .	» 657—736	» 12 . .	» 929—1032

Sakregister.

Arbetartillgång, se *Jordbruk.*

Arbetets frihet. Danmark. Lagen om skydd för arbetets frihet: s. 382.

Se även *Arbetsinställelser.*

Arbetsbyrån, Internationella. Nya publikationer: s. 131, 455, 702.

Styrelsesammanträden 1929, mars: s. 388; maj: s. 623; oktober: s. 992.

Undersökningar under 1928: s. 130.

Kommittén för kolfrågan: s. 513, 623.

Redogörelse för arbetstiden bland privatanställda: s. 380.

Kommittén för undersökning av de sociala utgifternas storlek: s. 624.

Kommittén för undersökning av textilindustrien: s. 624.

Kommittén för intellektuella arbetare: s. 993.

Subkommittén för arbetarskydd: s. 993.

Se vidare *Arbetskonferensen, Arbetsorganisationen.*

Arbetsdisciplin, se *Sociallagstiftning.*

Arbetsdomstolens första sammanträde: s. 147.

Arbetsdomstolens domar: s. 147, 229, 390, 469, 519, 632, 711, 781, 900, 998.

Arbetsfred. Arbetsfredskonferensen i Stockholm: s. 3.

Arbetsfredsdelegationens rapport: s. 739.

England. Arbetet på samförstånd inom den engelska industrien: s. 11.

Se vidare *Medling.*

Arbetsförmedling, Sveriges offentliga, år 1928: s. 105; månadsstatistik 1928, dec.: s 54; 1929, jan.: s. 160; febr.: s. 240; mars: s. 294; april: s. 398; maj: s. 478; juni: s. 536; juli: s. 640; aug.: s. 722; sept.: s. 792; okt.: s. 910; nov.: s. 1010.

De offentliga arbetsförmedlingsanstalternas inkomster och utgifter år 1928: s. 691.

Den privata arbetsförmedlingen under år 1928: s. 291.

Särskilda åtgärder för anvisande av jordbruksarbete åt städernas arbetslösa: s. 359.

Den offentliga arbetsförmedlingens svenskbyexpedition: s. 776.

Konferens angående ungdomsförmedling: s. 457.

Se vidare *Sjuksköterskebyråer.*

Arbetsgivareföreningen, Svenska, år 1928: s. 463.

Arbetsinställelser i Sverige år 1928: s. 685.

Neutralitet för utomstående vid arbetskonflikter: s. 450.

Arbetsinställelser i trots av tvångsskiljedom: s. 37.

Arbetsinställelser i utlandet under 1928: s. 995.

Arbetskonferensen. Internationella arbetskonferensens tolfte sammanträde: s. 513.

Sveriges representation vid arbetskonferensens trettonde sammanträde: s. 775.

Den internationella arbetslagstiftningens framsteg under 1928: s. 128.

Se vidare *Arbetsbyrån, Sjöfartskommissionen.*

Arbetskonflikter, se *Arbetsinställelser.*

Arbetslöner. Arbetslönernas fluktuationer i Sverige åren 1913—1928: s. 419.

Löneutvecklingen inom olika näringsgrenar under åren 1913—1928: s. 841.

Vägarbetarnas arbets- och löneförhållanden: s. 659.

Avtalsenliga löner och faktiska löneinkomster för vissa arbetargrupper i Stockholm, Göteborg och Malmö: s. 499.

Internationell konferens rörande statistik över arbetslöner och arbetstid: s. 143.
Löneutvecklingen i olika länder 1913—1928: s. 878.
Amerikas förenta stater. Löneutvecklingen i den amerikanska industrien: s. 143.
Danmark. Arbetslönerna under år 1928: s. 514.
Frankrike. Förslag till lag om familjelön: s. 457.
Se vidare *Jordbruk, Kollektivavtal, Skogsarbetare.*

Arbetslösheten inom arbetarorganisationerna: 1928, 30 nov.: s. 60; 31 dec.: s. 166; 1929, 31 jan.: s. 246; 28 febr.: s. 300; 31 mars: s. 404; 30 april: s. 484; 31 maj: s. 542; 30 juni: s. 646; 31 juli: s. 728; 31 aug.: s. 798; 30 sept.: s. 916; 31 okt.: s. 1016.
Arbetslösheten under år 1928: s. 196.
Arbetslöshetens säsongfluktuationer: s. 191.
Regeringsrättens utslag i fråga om grunder för meddelande av kommunalt arbetslöshetsunderstöd: s. 44.
Frågan om arbetslöshetsförsäkring [vid 1929 års riksdag]: s. 608.
Arbetsmarknad och arbetslöshet i utlandet: s. 53, 167, 239, 301, 405, 485, 543, 647, 729, 799, 917, 1017.
England. Arbetslöshet och arbetslöshetspolitik: s 772.
Ändring av lagen om arbetslöshetsförsäkring: s. 459.
Norge. Förslag om arbetslöshetsförsäkring: s. 459.
Tyskland. Förslag till ändring av lagen om arbetslöshetsförsäkring: s. 618; 994.
Understöd vid säsongarbetslöshet: s. 204.
Begränsning av krisunderstödet: s. 777.
Se vidare *Arbetsförmedling, Arbetslöshetskommissionen.*

Arbetslöshetskommissionen. Statens arbetslöshetskommissions verksamhet: 1928, nov.: s. 46; dec.: s. 144; 1929, jan.: s. 204; febr.: s. 292; mars: s. 381; april: s. 458; maj: s. 515; juni: s. 627; juli: s. 706; aug.: s. 776; sept.: s. 897; okt.: s. 994.
Berättelse över arbetslöshetskommissionens verksamhet 1914—1924: s. 626.
Omsättningen bland nödhjälpsarbetarna: s. 203.

Arbetsmarknaden enligt arbetsförmedlingsanstalternas rapporter: 1928, dec.: s. 1; 1929, jan.: s. 97; febr.: s. 177; mars: s. 257; april: s. 337; maj: s. 417; juni: s. 497; juli: s. 577; aug.: s. 657; sept.: s. 737; okt.: s. 833; nov.: s. 929.
Arbetstillgången enligt uppgifter från industriidkare m. fl.: 1928, fjärde kvart.: s. 99; 1929, första kvart.: s. 339; andra kvart.: s. 579; tredje kvart.: s. 835.
Arbetsmarknad och arbetslöshet i utlandet, se *Arbetslösheten.*

Arbetsorganisationen, Internationella: s. 128, 288, 379, 453, 513, 623, 702, 775, 992.
Se vidare *Arbetsbyrån, Arbetskonferensen.*

Arbetstid. Arbetstidsförhållandena vid brandkårerna: s. 605.
Ryssland. Förslag om oavbruten arbetsvecka i ryska företag: s. 778.
Se vidare *Arbetsbyrån, Arbetslöner.*

Arbetstillgång, se *Arbetsmarknaden, Jordbruk, Sjömansyrket.*

Arbetstillstånd. England. Arbetstillstånd för utlänningar: s. 467.

Barnaskydd. Nationernas förbunds kommission för kvinno- och barnaskydd: s. 460.

Bergsstaten [vid 1929 års riksdag]: s. 605.

Bostadsmarknaden i rikets städer vid aprilflyttningen 1929: s. 364; vid oktoberflyttningen s. 951.

Bostadsproduktion, se *Byggnadsverksamhet.*

Bostadsundersökningar, se *Levnadskostnader.*

Bostadsväsen. Internationell förening för bostadsväsen: s. 205.
Internationell bostads- och stadsplanekongress i Rom: s. 515.

Byggnadsverksamheten år 1928: i rikets större städer: s. 259; i rikets stadssamhällen: s. 931.
Bostadsproduktionen under år 1928 inom Stockholm jämte förortsområde: s. 370.
Bostadskreditkassan: s. 612.
Lån till främjande av bostadsproduktionen: s. 612.
Amerikas förenta stater. Bostadsproduktionen: s. 708.
Belgien. Den statsunderstödda bostadsproduktionen: s. 516.
England. Bostadsproduktionen: s. 707.
Nedsättning i statsbidraget till byggnadsverksamheten: s. 206.
Tyskland. Bostadsproduktionen år 1928: s. 706.

Centrala skiljenämnden, se *Skiljedom.*

Driftsnämnder. Regeringsrättens utslag i fråga om lagligheten av beslut om kommunala driftsnämnder: s. 139.

Dyrortsgrupperingen. Dyrortsgrupperingsarbetet påbörjas: s. 293.
Egnahemsnämndernas sammansättning: s. 611.
Ekonomiska föreningar, se *Kooperation.*
Ekonomisk konferens, se *Statistik.*
Emigrationen, se *Ut- och invandring.*
Ensittarlagens tillämpning gentemot staten eller kommuner: s. 209.
Ändringar i ensittarlagen: s. 609.
Fackföreningsrörelsen i olika länder vid 1928 års ingång: s. 461.
England. Fackföreningsrörelsen år 1927: s. 207.
Italien. Omgestaltningen av det fackliga organisationsväsendet: s. 207.
Se vidare *Landsorganisationen.*
Familjelön, se *Arbetslöner.*
Fartygsinspektionen. Socialstyrelsens ställning till fartygsinspektionen: s. 202.
Fartygsinspektionen [vid 1929 års riksdag]: s. 604.
Se även *Sjösäkerhet.*
Fattigvården. Plan för länens uppdelning i fattigvårdsområden: s. 279.
Ändringar i fattigvårds- och barnavårdslagarna: s. 608.
Se vidare *Socialförsäkring.*
Fylleriförseelser och spritsmuggling: 1928, fjärde kvart.: s. 122; 1929, första kvart.: s. 348; andra kvart.: s. 599; tredje kvart.: s. 885.
Alkoholfri regim för motorförare: s. 609.
Fyllerilagstiftningen [vid 1929 års riksdag]: s. 609.
Föreningsväsen, se *Arbetsgivareföreningen, Fackföreningsrörelsen, Kooperation, Landsorganisationen.*
Förlikningsmän. Statens förlikningsmäns verksamhet under år 1928: s. 990.
Immigration, se *Arbetstillstånd, Medborgarskap, Ut- och invandring.*
Industrien i Sverige år 1927: s. 353.
Industriell demokrati, se *Driftsnämnder.*
Infödda arbetare, se *Tvångsarbete.*
Jordbruk. Arbetartillgång, arbetstid och arbetslön inom Sveriges jordbruk år 1928: s. 957.
Arbetstillgång och arbetslön inom jordbruket år 1928: s. 30.
Lönepolitikens inverkan på jordbrukets ekonomi: s. 612.
Fjortonde internationella jordbrukskongressen: s. 703.
Se vidare *Arbetsförmedling, Kollektivavtal.*
Kolgruvor, se *Arbetsbyrån.*
Kollektivavtal i Sverige år 1928: s. 688.
Kollektivavtalen 1928, fjärde kvart.: s. 27; 1929, första kvart.: s. 278; andra och tredje kvart.: s. 759.
Socialstyrelsens utlåtande rörande kollektivavtalets tillämpning inom jordbruket: s. 982.
Avtals- och konfliktlagstiftningen [vid 1929 års riksdag]: s. 605.
Kollektivavtal i utlandet under 1928: s. 997.
Kolonisationsverksamheten i Norrland och Dalarna: s. 611.
Kooperation. Kooperativ verksamhet i Sverige år 1927: s. 429.
Kooperativa förbundets verksamhet under år 1928: s. 502.
Förslag till lagstiftning om ekonomiska föreningars rätt att driva inlåningsrörelse: s. 694.
Krisunderstöd, se *Arbetslöshet.*
Kronoegendomar. Upplåtelser av kronotorp å vissa kronoparker: s. 611.
Ändrade grunder för försäljning av kronoegendomar: s. 610.
Kvinnliga arbetare. Kvinnors och minderårigas användande inom industrien i Sverige år 1927: s. 355.
Se vidare *Barnaskydd, Moderskapsförsäkring.*
Landsorganisationen i Sverige under år 1928: s. 381.
Landsorganisationen och Sveriges arbetares centralorganisation: s. 439.
Lantarbetare, se *Jordbruk, Kollektivavtal.*
Lastning av fartyg, se *Olycksfall.*
Levnadskostnader: 1928, fjärde kvart.: s. 61; 1929, första kvart.: s. 302; andra kvart.: s. 544; tredje kvart.: s. 800.
Socialstyrelsens bostads- och levnadskostnadsundersökningar: s. 443.
Levnadskostnadernas förändringar i Sverige och utlandet: s. 86, 327, 568, 824.
Se vidare *Dyrortsgrupperingen, Livsmedelspriser.*
Livsmedelspriser och levnadskostnader: 1929, jan.: s. 168; febr.: s. 247; april: s. 407; maj: s. 486; juli: s. 649; aug.: s. 730; okt.: s. 919; nov.: s. 1018.
Näringsvärde och pris å viktigare födoämnen år 1928: s. 186.
Minuthandelspriser å livsmedel i Stockholm, Oslo och Köpenhamn: s. 210.
Kanada. Livsmedelspriser: s. 708.
Se vidare *Levnadskostnader.*
Lösdrivare. Förslag till ny lösdrivarlag: s. 506.
Socialstyrelsens utlåtande rörande lösdrivarlagstiftningen: s. 963.

Matlagning, se *Skogsarbetare.*
Medborgarskap. Amerikas förenta stater. Lättnader i vissa fall för förvärv av medborgarskap: s. 468.
Medling. Frankrike. Förslag om obligatorisk medling i arbetstvister: s. 465.
Lag om obligatorisk medling i arbetstvister: s. 779.
Se vidare *Förlikningsmän.*
Minderåriga, se *Arbetsförmedling, Barnaskydd, Kvinnliga arbetare.*
Moderskapsskydd, betänkande angående s. 986.
Nationernas förbund, se *Barnaskydd.*
Nykterhetsnämnds hörande i kommunala ärenden berörande nykterhetstillståndet: s. 609.
Näringsvärde, se *Livsmedelspriser.*
Nödhjälpsarbete, se *Arbetslöshetskommissionen.*
Olycksfall i arbete år 1926: s. 762.
Olycksfall vid lastning och lossning av fartyg år 1928: s. 509.
Olycksfall inom sjömansyrket år 1928: s. 765.
Rapporter från yrkesinspektörerna angående svårare olycksfall i arbete: s. 155, 235, 386, 475, 533, 637, 719.
Olycksfallsförsäkring. Ifrågasatt ändring av bestämmelserna rörande försäkring för olycksfall utom arbetet: s. 607.
Tyskland. Utvidgning av olycksfallsförsäkringen: s. 214.
Se vidare *Riksförsäkringsanstalten, Yrkessjukdomar.*
Pensionsstyrelsens årsberättelse för 1927: s. 146.
Reallön, se *Arbetslöner.*
Riksdagsfrågor, se *Sociallagstiftning.*
Riksförsäkringsanstaltens årsberättelse för 1927: s. 145.
Rusdrycksförsäljningen under år 1928: s. 897.
Omsättnings- och utskänkningsskatten å spritdrycker: s. 609.
Sinnessjuklagstiftningen. Revision av sinnessjuklagstiftningen: s. 613.
Sjukförsäkring. Ny utredning om sjukförsäkringen: s. 283.
Betänkande angående en reformerad sjukförsäkring: s. 882.
Sjukkasselagstiftningen [vid 1929 års riksdag]: s. 607.
Registrerade sjukkassors verksamhet 1925—1927: s. 345; år 1927: s. 22; år 1928: s. 627.
Sjukkasserörelsens utbredning vid slutet av år 1927: s. 424.
Internationella läkarföreningen och sjukförsäkringen: s. 214.
Danmark. Ändringar i den danska sjukkasselagen: s. 628.
Italien. Förslag till obligatorisk sjukförsäkring: s. 615.
Se vidare *Moderskapsförsäkring, Socialförsäkring.*
Sjuksköterskebyråernas verksamhet under år 1928: s. 292.
Sjöfartskommissionen. Paritetiska sjöfartskommissionens sammanträde: s. 453.
Sjömansyrket. Arbetstillgången inom sjömansyrket under år 1928: s. 116.
Utbetalning av hyra till sjömän i främmande hamnar: s. 605.
Den förestående internationella sjömanskonferensen: s. 702.
Internationell konferens rörande sjömäns hälsa och välfärd: s. 705.
England. Konferens om hälsovårdsfrågor för sjömän: s. 705.
Se vidare *Olycksfall i arbete.*
Sjösäkerhet. Internationell sjösäkerhetskonferens i London: s. 704.
Se vidare *Fartygsinspektionen.*
Skatteköp. Förbudet mot skatteköp: s. 611.
Skiljedom. Centrala skiljenämndens beslut: s. 46, 150, 218.
Norge. Skiljedoms- och amnestilagstiftningen: s. 463.
Se vidare *Arbetsinställelser.*
Skogsarbetare. Skogsarbetarnas löneförhållanden vintern 1928—1929: s. 182.
Skogsarbetarnas provianterings- och matlagningsförhållanden: s. 265, 769.
Se vidare *Yrkesinspektionen.*
Sociala frågor, se *Sociallagstiftning.*
Socialförsäkring. Den sociala försäkrings- och hjälpverksamhetens organisation: s. 433.
Australien. Förslag till socialförsäkring: s. 199.
Frankrike. Förslag till ändringar i socialförsäkringslagen: s. 620.
Polen. Förslag om utbyggnad av socialförsäkringen: s. 465.
Tjeckoslovakien. Ändringar i socialförsäkringslagen: s. 212.
Tyskland. Socialförsäkringens finansiella ställning: s. 382.
Ändringar i den tyska riksförsäkringslagen: s. 629.
Se vidare *de särskilda försäkringsgrenarna.*
Sociallagstiftning. Sociala frågor vid 1929 års riksdag: s. 604.
Författningar rörande sociala frågor: s. 96,

176, 256, 336, 416, 496, 576, 656, 736, 832, 928, 1027.

Ryssland. Lagstiftning om arbetares ansvarighet för arbetsgivaren tillfogade förluster: s. 625.

Se vidare *Arbetskonferensen.*

Spritdrycksförsäljning, se *Rusdrycksförsäljning.*

Spritsmuggling, se *Fylleriförseelser.*

Statistik. Internationell ekonomisk-statistisk konferens: s. 141.

Internationella statistiska institutets kongress i Warschau: s. 775.

Steriliseringslag. Förslag till steriliseringslag: s. 585.

Stiftelser. Tillsyn över stiftelser: s. 613.

Strejker, se *Arbetsinställelser.*

Svenskbyborna, se *Arbetsförmedling.*

Textilindustri, se *Arbetsbyrån.*

Tidskriftsöversikt: s. 89, 170, 249, 329, 409, 488, 571, 651, 732, 826, 921, 1020.

Tvångsarbete. Redogörelse för tvångsarbete bland infödda arbetare: s. 379.

Amerikas förenta stater. Förenta staterna och tvångsarbetet: s. 456.

Se även *Lösdrivare.*

Tvångsskiljedom, se *Arbetsinställelser.*

Ut- och invandring under år 1928: s. 710.

Utvandringen till främmande världsdelar under 1928: s. 120;, 1929, första kvart.: s. 384; andra kvart.: s. 629; tredje kvart.: s. 898.

Överläggning inom socialdepartementet rörande anordningar för upplysning beträffande svenskars utkomstmöjligheter i utlandet: s. 179.

Konferens i fråga om transitkort för emigranter: s. 466, 630.

Amerikas förenta stater. In- och utvandringen under senare halvåret 1928: s. 217; under fiskalåret 1928/29: s. 698.

Domstolsutslag rörande immigrationen: s. 217.

Immigrationen över Kanada till Förenta staterna: s. 517.

Den nya kvotlagen: s. 385.

Danmark. Utvandringen under 1928: s. 216.

Kanada. Invandringen under budgetåret 1928/29: s. 518.

Försämrade arbetsutsikter för invandrare: s. 631.

Invandringsrestriktioner: s. 385.

Norge. Utvandringen under 1928: s. 217.

Ungdomsförmedling, se *Arbetsförmedling.*

Vägarbetare, se *Arbetslöner.*

Yrkesinspektionen. Verksamhet 1928, fjärde kvart.: s. 159; 1929, första kvart.: s. 406; andra kvart.: s. 648; tredje kvart.: s. 918.

Skogs- och flottledsinspektionens effektivitet: s. 270.

Skogs- och flottledsinspektionen [vid 1929 års riksdag]: s. 604.

Förslag om stärkande av den skogliga yrkesinspektionens effektivitet: s. 890.

Se vidare *Fartygsinspektionen, Olycksfall i arbete.*

Yrkessjukdomar. Försäkring för yrkessjukdomar: s. 607.

Internationella kommissionen för yrkessjukdomar: s. 456.

Ålderdomspensionering i Ryssland: s. 779.

Se även *Pensionsstyrelsen.*